

Illustreret Nyhedsblad

Ugentlige Efterretninger

om

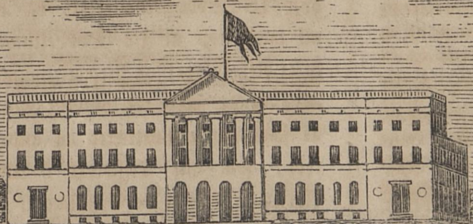
Nutidens vigtigste Begivenheder og Personligheder,

samt

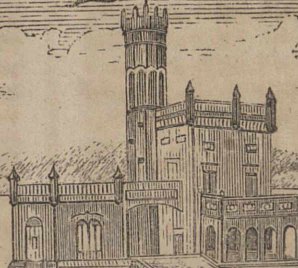
Dagens Nyheder, offentligt og selskabeligt Liv,
Videnskab og Kunst etc.

Januar til Dec. — Sjette Bind.

Christiania.
Trykt og forlagt af H. J. Jensen.
1857.

Indholdsfortegnelse til sjette Bind af Illustreret Nyhedsblad.

Fra Januar til December 1857.

Alphabetisk Sagregister.

Literatur og Kunst *).

*) Anmeldelser, hvorved intet Navn eller Mærke findes, ere af Redaktøren P. Botten Hansen.

Musik (af **).

Portrætfortegnelse.

Fortegnelse over de Forfattere, der i 1857 have leveret Bidrag til Bladet.

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 1. Udkommer hver Søndags Morgen. 4de Januar. Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. 6. Aarg.

Indhold.

Abonnenter!

Ja, nu slutte I vel strax af Overskriften, at ogsaa Nyhedsbladet vil give et Opgjør over det forløbne Aars Bedrifter og Meriter, anstille dybsindige politisk-prophetiske Betragtninger over hvad det nye Aar vil bringe „i sit Skjød", og ovenpaa alt dette komme med nogle smukke Nytaarslykønskninger. Men nei, I ville desværre heri finde Eder skuffede. At give en Katalog over det henfarne Aars Bedrifter, vilde kun blive under Et at samle Bagsiden af vort Blad, og at prophetere saavidt paalideligt, at I kunne rette Eders Gjøren og Laden derefter, vilde hartad overstige mine Evner. Jeg har tænkt meget paa hvor skjønt det vilde være ved Aarsskiftet at kunne udgive en Stats-Almanak, hvori hver Uges politiske Luft og Veir var antegnet ligesom i den astronomiske, saaledes at man nedover Siden kunde læse: f. Ex.

17 Januar:	Konning Bomba hængt.
1 April:	Norden sammenmængt.
Hele Juli:	Preuseren beskjænkt, Schweitzerne ham dængt.
1 Aug. og Resten af Aaret	Spanien sønderflængt.
7 Aug.	Frankrigs Banke sprængt.
5 Septbr.	Østerrig fortrængt.
7 Octbr.	Den Kuba sænkt.
32 Decbr.	Rusland krængt og vrængt.

osv. osv.

Dog, som I let kunne begribe, vil ingen af disse Forudbestemmelser, maaskee med Undtagelse af den sidste, være sikrere end Veiret i selve Almanakken. Ulykken er nemlig den, at Alexander, Napoleon og Palmerston og fremfor Alle Vorherre selv ikke udlaane til os Journalister Dagbøgerne over deres hemmelige Raad og Beslutninger; ja baade i Himmelen og paa Jorden bestemmes Staternes Skjæbne utvivlsomt uden alt Eftersyn af hvad vi Journalister i vore respektive Blade have forhandlet og besluttet derom paa Aarets første Dag.

Og hvorfor skal vi da ogsaa uafladelig begynde vort journalistiske Aar med April? Kun til et Vidnesbyrd om, at vi ere fredløse Skabninger, som naar Himmelens Fugle roligen samles om sit Juleneg, i vort Ansigtes Sved skulle vende og tærske den gamle Langhalm, der intet nærende Korn mere har at afgive.

Smukke Nytaarslykønskninger kunne I desværre hellerikke faae, uagtet I ved Eders Udholdenhed og Overbærelse nok kunde fortjene det. Jeg skriver ikke mere Vers, Galanteriets Tungemaal.

Thi indskrænker jeg mig til i tør Prosa at sige: „Godt Nytaar! Værer glade og forøger Eder!"

Ja dette er netop Hovedsagen, for at Forlæggeren ogsaa skal kunne være glad. Han fordrer ikke, at I skulle formere Eder saa stærkt, at I blive talrige som Abonnenterne paa Lond. News, eller andre udenlandske illustrerede Blade, hvorfra man har villet hente Maalestokken ved Bedømmelsen af vort Blad. Men han venter, at Eders Antal dog skal gaae endeel ind paa det andet Tusinde; thi uagtet det iaar har været større end tidligere, har dog Tabet, paa Grund af de forhøiede Priser, ikke været mindre end før. Da ellers hverken Departementet eller „Selskabet for Norges Vel" har villet hjælpe os frem i Verden ved „Begunstigelser" eller „Anbefaling" i rede Penge, ansaaes det derfor fornuftigst at pakke ind. Jeg selv var allerede overbeviist om, at Nyhedsbladet ikke alene maatte være det slettest redigerede Blad, men endog ogsaa at alle ellers gode Forfatteres Afhandlinger bleve slette alene ved at trykkes deri, og var saaledes allerede fast bestemt paa med Nytaar at lade Bladet døe og selv gaae over til de federe Kjødgryder, der tilbøde sig. Man havde endog allerede bestilt Ligkiste og Klokker, og selv indøvede jeg mig i Tanken om Synet og Klangen. — Men besynderligt nok er det, som om Nyhedsbladet hverken skal faae leve eller døe. Videnskabsmænd, hvis Velvillie maatte være en større Opmuntring, end enhver „Porto-Begunstigelse," og „Anbefaling" i rede Penge af Selskabet for Norges Vel, viste i Gjerningen, at de nærede en større Agtelse og Interesse for Bladet, end jeg selv havde vovet at haabe og saaledes blev Ligkiste og Klokker afbestilt.

Jeg veed ikke, om alle Abonnenter glæde sig derover. Somme veed jeg gjør det. Andre synes maaskee, vort Liv ikke har været som det burde.

Villigen indrømmer jeg dette. Men Skylden er ikke min. Havde Abonnenterne tidligere formeret sig mere, vilde de havt mindre over Bladet at klage. Hvis ikke de nødvendigste Udgifter havde oversteget Indtægterne, vilde Billederne blevet bedre og Indholdet bedre. Mange Ting, som har maattet medtages paa Grund af indskrænkede Hjælpemidler, ikke fordi Redaktøren virkelig fandt sig tilfredsstillet derved, vilde da kunnet været ombyttet med bedre, men bekosteligere Sager.

Skal dette kunne skee herefter? Det vil fremdeles fornemmelig beroe paa Publikums Velvillie. Enkeltmand kan ikke gjøre det med sin Opofrelse alene; thi det vilde i Tiden kræve Tusinder.

Somme ville vel sige, at med samme Udgifter kunde dette Blad blevet mere „underholdende." Ganske sandt; thi ved Valget af Stykker har jeg altid forsætligen foretrukket dem, der kunde give Bladet en varigere Interesse, for saadanne, som uden alvorligere Med paa en let og behagelig Maade tiltale almindelige Læsere.

Herefter vil man, ved Bladets Udvidelse, kunne forene begge Dele. Dog vil den almindelige „Morskabslæsning," der ligger baade udenfor Virkelighedens og Poesiens Omraade, stadig blive forsmaaet. Thi vi kunne ikke gaae ned til Leiebibliothekernes gemene Marked, for at friste Livet. Da bedre at døe. Selv Døden kan undertiden være en Værdighed, større end Livet. Den Værdighed vil Bladet søge, naar det ikke længere kan opretholdes med Æren.

Enkelte frafaldne Abonnenter have besværet sig over Savnet af Bjørnehistorier og Relationer om vidunderlige Naturbegivenheder og Ulykkestilfælder. Idag tilraaber jeg dem: Vender tilbage og I skulle finde hvad I søge! I „Reisen til Melbourne" findes indflettet en Bjørnehistorie saa stærk, at den dog vel kan være nok lige til Paaske. Jeg har skammet mig over dens Forfærdigelse og angivet den for Laan af et australisk Blad. Dersom den vinder Bifald, skal jeg forsøge en og anden Gang senere at lyve ligesaa uforskammet, og skulde andre Blade blandt sine „sandfærdige Begivenheder" give ligesaa solide Løgne, da forpligter jeg mig til ogsaa at stjæle disse.

Læsere, hører I? Jeg forpligter mig til baade at lyve og stjæle for Eder. Hvad mere kunne I af en ærlig Mand forlange? Kræver I endnu en tredie Dyd, f. Ex. at bedrage — veed I saa hvad? Jeg giver da Eder alle en god Dag og resolverer heller:

„At leve christeligt og nære mig af Rov."

Træffes vi saa i Melbourne den 1ste Januar 1858, skal Ingen af os ynke eller belee hinanden.

Lev vel, og et glædeligt Gjensyn hist i Melbourne eller her i Christiania!

Christiania, d. 1. Jan. 1857. Ærb.

Paul Botten Hansen.

Grev Horn.

I Kjøbenhavn opholdt sig i det andet Decennium af dette Aarhundrede en svensk Mand, som kaldte sig Clason. Han var en høi, anseelig, videnskabelig dannet Mand, havde især udmærkede mathematiske Kundskaber, talte Tydsk og Fransk som sit Modersmaal, havde et fyrigt Gemyt, Anlæg til Poesie og et behageligt Væsen. I det Aar 1813 til 1814, da jeg opholdt mig i Kjøbenhavn, førend jeg tiltraadte mit Lære-Embede ved det norske Universitet, besøgte jeg Professor Ørsteds Forelæsninger over forskjellige Grene af de physiske Videnskaber, hvilke han holdt for ældre Mænd af Embedsstanden, og da Classon her var en stadig Tilhører, lærte jeg ham saaledes at kjende. Ørsted havde ogsaa nogle Gange Aftenselskaber, hvortil forskjellige af disse Tilhørere, fornemmelig de i de mathematiske Videnskaber mere Indviede, vare indbudne, saasom Major Steffens, Lærer ved Ingeniør- og Artilleri-Institutet (en ældre Broder af den philosophiske Professor Henrik Steffens;) Schiern, Lærer i Mathematik ved Metropolitanskolen, Jens Krum (senere som Professor ved vort Universitet kaldet Jac. Keyser) jeg, Clason og flere Andre.

Denne Clasons egentlige Navn var Grev Horn, den samme, som med flere sammensvorne Adelsmænd, Grev Ribbing, Baron Bjelke og Pechlin samt Ankarstrøm og Andre havde forbundet sig til at ville dræbe Kong Gustav III. Ankarstrøm bad om, at man vilde overlade ham Udførelsen; men Ribbing og Horn tilbød sig ligeledes. Sagen blev afgjort ved Lodtrækning, og Loddet traf Ankarstrøm. Det var Horn, som, da Kongen Natten imellem den 15de og 16de Marts 1792 paa en Maskerade Kl. 11 gik ned fra en Loge i Salen, og blev omringet af en Mængde Masker, slog Kongen paa Skulderen og sagde: „god Nat Maske," hvorpaa Ankarstrøm skjød ham bag fra i Ryggen med en Pistol, saa at han faldt i Grev Essens*) Arme. Ankarstrøm blev, som bekjendt, henrettet, Grev Horn tilligemed flere af de øvrige Sammensvorne reddede sig ved Flugten.

Grev Horn besøgte mig flere Gange i mit Logis i Kjøbenhavn, og Samtalen dreiede sig sædvanlig om videnskabelige Gjenstande; iblandt andet viste han mig et

*) Vor første svenske Statholder fra 1814.

stort Manuskript, som indeholdt Opløsning af forskjellige mathematiske Problemer af Analysen, og de krumme Liniers Theorie, hvilke han paa en meget geniefuld Maade havde behandlet. Han fortalte, at han i mange Aar havde opholdt sig i Lübeck, og ernæret sig ved at give Underviisning i Mathematik og Sprog. Ligeledes skildrede han de rædsomme Scener, der forefaldt i Lübeck, da General Blücher, paa alle Kanter trængt af franske Armeer, i 1806 rykkede ind i denne Stad og omsider den 6te—7de November maatte overgive sig til Prinds Pontecorvo.

Napoleon søgte som bekjendt ved det saakaldte Kontinentalsystem at knække Englands Vælde. Alle Havne paa Fastlandet skulde være lukkede for engelske Skibe, Kolonial-Varer skulde betragtes som Kontrabande, og alle engelske Skibe forbrændes (1807—1810). Herved sattes saavel de Handlende som Forbrugerne i den største Forlegenhed, og man søgte ved alle mulige Kunstgreb at eludere de strænge Forbud. Da man i Lübeck iblandt andet aldeles savnede Sukker, sendtes der fra Hamburg til Lübeck adskillige Fragtvogne med gjennemborede Tømmerstokke, der skulde anvendes til Vandledninger; men disse vare fyldte med Puddersukker, og i hver Ende forsynede med en Prop. Men de franske Toldbetjente i Lübeck opdagede snart Indholdet og konfiskerede dem. Endelig fandt man paa et dristigere Middel, som i nogen Tid lykkedes. Man læssede simple Arbeidsvogne med Puddersukker, der som bekjendt har en graaguul Farve som grov Rødsand, stillede en simpel Vognmandskarl med Træsko og en Skuffe paa det ubedækkede Sukker, der angaves som Rødsand til Brolægning, og saaledes slap i nogen Tid en Mængde Sukker uantastet ind i Lübeck. Men een Gang, da af en heel Rad af henved hundrede Vogne, der kjørte i nogen Afstand fra hinanden, for mindre at vække Opsigt, henved det halve Antal var sluppet forbi Douane-Huset, var uheldigviis en af Vognene utæt og havde efterladt en lang guulagtig Streg paa Gaden. Smaadrengene i Lübeck, der her som overalt have en Trang til at undersøge Alt, havde opdaget, at denne Sand havde en behagelig sød Smag, og de franske Toldbetjente bleve opmærksomme paa, at Gadedrengene lagde sig paa Knæ, berørte Sanden med den vædede Finger og derpaa afslikkede den; de efterabede Undersøgelsen og opdagede strax hvad Vognen indeholdt. Den næste Vogn der kom, blev standset. Men da man var belavet herpaa, gjorde Vognmandskarlen et aftalt Tegn til den næstfølgende Vogn, og den saavelsom de følgende vendte alle om i stærkeste Flugt.

Et andet Tryk af Pengeudpresning havde efter Grev Horns Fortælling de franske Toldbetjente indført, den saakaldte „droit de mouvement“ (Flytnings-Afgift.) Naar man i en Boutik kjøbte et Pund Tobak eller en anden Kolonial-Artikel, og vilde stikke samme i Lommen, for i sit Huus at forbruge den, maatte man betale en vis Afgift for Tilladelsen. Enhver Reisende, Mandfolk og Fruentimmer, maatte stige af Vognen og i Douane-Huset næsten aldeles afklæde sig, for at undersøges, om de ei havde nogen engelsk Artikel skjult under Klæderne. Til Damernes Undersøgelse anvendtes dog kvindeligt Personale; men der yttredes Tvivl om det ikke undertiden var forklædte Mandfolk.

Da vi en Gang kom paa Tale om Prinds Christian af Augustenborgs pludselige Død i 1809, efterat han af Kong Carl XIII var antaget som Thronfølger, fortalte han følgende. Prindsen havde formedelst sit ligefremme Væsen særdeles vundet Borgerstandens Kjærlighed, men derved ligesaameget stødt den stolte Adel, som spottede ham, og frygtede i ham at finde en Modstander. Rigsmarschallen Grev Axel Fersen havde under et Ophold i Italien angageret en Italiener, der havde nogle chirurgiske Kundskaber, som sin Kammertjener, og benyttede ham tillige som Kobler ved sine galante Eventyr. Denne Person fik han anbragt som Kammertjener hos Prindsen. Fersens Søster Grevinde Piper havde hver Fredag en Soiree, som besøgtes af Stockholms høiere Adel, og paa disse Aftenselskaber indfandt Prindsen sig jevnligen. Paa en saadan Dag stod Prindsen om Formiddagen i Samtale med endeel høiere Officierer, da en Betjent overbragte ham en anonym Billet, hvori stod: „gaae ikke til Grevinde P. i Aften, og hvis De gaar, saa nyd Intet.“ Prindsen kastede Øinene paa den, men stak den i Vestelommen og fortsatte Samtalen. Ved de omtalte Soireer samledes man Kl. 6 og der blev strax buden The. Men denne Aften udeblev Prindsen paa den sædvanlige Tid, og Theen blev, i Forventning af hans Ankomst, udsat indtil Kl. 7, da han endelig ankom. Strax blev der ringet og givet Befaling at bringe The. En Tjener kom ind med en Præsenter-Tallerken, hvorpaa stod en enkelt Kop The, hvilken han bød Prindsen, der stod midt paa Gulvet i Samtale med Grevinde Pipers Datter, en ung Dame som nylig tilforn var bleven gift. Da Prindsen afslog at modtage Theen, bød Tjeneren den til den unge Dame, som drak den. Grevinde Piper vovede ikke at forhindre det, af Frygt forat kompromittere sig. Datteren fik strax efter ondt, blev bragt hjem og da hun var høit frugsommelig, aborterede hun. Fersen var allerede længe almindelig forhadt, og da Prindsen senere under en Manøvre pludselig faldt af Hesten og døde, saa bragte disse Omstændigheder Publikum paa den Tanke, at Prindsen var bleven forgiftet ved Fersens forrige italienske Kammertjener ved nogle Posteier, som han havde medbragt, efterat det første Forsøg hos Grevinde Piper var mislykket. Fersens ynkelige. Endeligt, da Prindsens Lig den 20de Juni 1810 blev bragt til Stockholm, er noksom bekjendt, idet det opstillede Millitære intet Skridt gjorde til at standse Folkets Raseri. Ved Obduktion paa Stedet fandtes der en rødagtig Materie i Prindsens Mave, som blev opbevaret i en Flaske for at bringes til Stockholm og der undersøges af Chemikerne, iblandt andre af Berzelius. Men denne Flaske blev sønderslaaet paa Veien; om den var anbetroet til den italienske Kammertjeners Varetægt, mindes jeg ikke.

Ved et af disse Besøg begyndte Grev Horn at fortælle mig sin Ungdoms Historie; hvorledes han havde haft megen Phantasie, Smag for Poesie og de skjønne Kunster, skrevet endeel Digte, studeret Mathematik, og at han havde haft et heftigt Temperament. Endelig begyndte han at skildre Kong Gustav den Tredies Charakteer. Gustav tragtede efter Enevældet,og for at naae dette stræbte han at undertrykke Adelen og smigrede Borger- og Bondestanden. Hans Plan var forarme og derved nedværdige Adelen, og for at naae dette Maal, indbød han de adelige Familier til Stockholm for at deeltage i glimrende Fester, Operaer, Komedier og Baller, gav dem Hofcharger for at holde dem i Hovedstaden; og naar de ved dette luxuriøse Liv vare bleven forarmede og ved Vellyster moralsk fordærvede, sagde han til Middelstanden: „Det er saadanne Karle, der ville styre Staten og have den høieste Magt.“ At det var Kongens Hensigt, at knække Adelens Overmod, deri havde Grev Horn upaatvivlelig Ret; men naar han i sin Fremstilling gik saa vidt, at det luxuriøse Hof truede med i Bund og Grund at fordærve hele Nationens Moralitet, gik han sikkerlig alt for vidt. Under denne Skildring brød han pludselig heftigt ud, idet han slog sig med begge Hænder for Panden, og bukkede Hovedet ned mod Bordet, ved hvilket vi sad: „Og da lod jeg mig forlede til en Handling, som jeg altid har fortrudt, og som har været mit Livs Ulykke.“ Ved en saa delikat Sag var jeg naturligviis aldeles taus og fandt det ikke passende, at fremføre noget Spørgsmaal. Jeg behøver neppe at gjentage, at dette er Grevens Fremstilling af Forholdene. I en Sag, der berører saa mange modstridende Interesser, er Sandheden vanskelig at udfinde, og ethvert Vidne maa konfronteres med de øvrige.

Ørsted, jeg og flere af de øvrige Herrer, som besøgte hans Forelæsninger, bleve en Aften indbudne til Grev Horn, hvorved vi fik Leilighed til at see Grevinden. Han boede den Gang i tredie Etage af et Huus i Kronprindsesse-Gaden. Møblementet og Anretningen vidnede om trange Kaar, og Grevindens Ansigt syntes at vise en Bestræbelse for at skjule en hemmelig Kummer.

En anden af de Sammensvorne, Gyllembourg, levede paa en liden Bondegaard nær Sorøe. Han havde giftet sig med den fra Danmark forviste Peter Andreas Heibergs fraskilte Frue, den som Forfatterinde af „Hverdagshistorierne“ bekjendte nyligen døde Fru Gyllembourg. Det Bekjendtskab til Sverige, som fremlyser af en af disse Noveller, maa hun have hentet fra Gyllembourg. Jeg saa dem i 1804 og 1805, da jeg opholdt mig i Sorøe, undertiden vandre paa den modsatte Bred af den lille Sorøe Søe.

Hansteen.

Ægteskabelig Kjærlighed.

Historisk Studie af Guizot.

I.

Man ønsker Romaner. Hvorfor vender man da ikke sit Blik til Historien og betragter den nærmere? Der vil man ogsaa finde det menneskelige Liv, det indre Liv med sine forskjelligste, sine mest dramatiske Scener, det menneskelige Hjerte med sine heftigste, som med sine ømmeste Tilbøieligheder, og hvad der er mere, et høiere Fortrin, Sandhedens Ynde. Jeg veed saa godt som Nogen at skatte Phantasiens Værd, denne skabende Magt, der af Intet frembringer Væsener, som den beliver, udstyrer, fremstiller for os, udfoldende alle Aandens Skatte mod Skjæbnens Omvexlinger; men de Væsener, som virkelig have levet, som virkelig have følt disse Skjæbnens Slag, disse Lidenskaber, disse Glæder og Sorger, hvis Fremstilling har en saadan Indflydelse paa os, tiltrække mig og fængsle mig, naar jeg betragter dem, langt mere end de mest fuldkomne poeiske Arbeider og Romaner. Naar den levende Skabning, dette Guds Værk, viser Spor af Gudsbilledet hos sig, er den langt skjønnere end alle menneskelige Skabninger, og af alle Digtere er Gud den største.

Under mit Studium af Revolutionen i England fandt jeg to historiske Træk, der fængslede mig langt mere, end nogen Roman: en Konge, som søgte et Ægteskab af Kjærlighed, og Kærlighed i en frisindet, christelig Stormands Ægteskab. Det er Privatlivet med sine mest tiltrækkende og sine mest tragiske Hemmeligheder indflettet i store Personligheders og vigtige Begivenheders Historie. Siden skal jeg maaskee eengang fortælle Kongens Ægteskabsplan, her er det Stormandens Ægteskab jeg vil fremstille.

II.

En af Karl den Førstes troeste, men samtidig uafhængigste Raadgivere og Forsvarere i hans Modgang var Thomas Wriotesley, Greve af Southampton. Hans Lyst stod hverken til Hoffet eller til egen Magt og Storhed. Hans Faders og ældre Broders næsten samtidig indtrufne Død satte ham, der var yngre Søn, pludselig i Besiddelse af hans Huses Titel og Formue. Han blev mere forvirret, end tilfreds derover og der var en Stund, at han blev rød og vendte sig bort, naar man kaldte ham Mylord. Af Naturen var han melancholsk, tilbageholdende og stolt, fuld af Interesser, men taus og forbeholden, fast i sine Ideer, varm i sine Følelser, rede til for sin Sags Skyld at ofre Alt, trodse enhver Fiende, men uden Ærgjærrighed, uden Herskesyge uden at lade sig henrive af Held, ligesom han var langsom til at haabe og aldrig forlod sin Ro uden Pligt eller Nødvendighed bød det. Da Kampen mellem Karl den 1ste og Long-Parlamentet begyndte, indtog Lord Southampton sit Sæde i Overhuset under Forhold, der stillede sig saare ugunstige for Kronen og Ministrene, især for Lord Strafford. Som god Patriot ønskede Southampton Agtelse for Lovene, for de nationale Traditioner og Parlamentets Deeltagelse i Landets Anliggender. Om han end ei ansaa Samvittighedsfriheden for en Ret, kunde han som retfærdig og mild Christen ikke andet end nære Uvillie mod Tyranni i denne Henseende, og ønskede mere Tolerance mod Dissidenterne. Ved Long-Parlamentets Begyndelse voterede han ofte mod Kronen og Biskopperne, men for Afskaffelse af Misbrug og Tvang i politiske og religiøse Anliggender. Han viste sig næsten ikke ved Hoffet og gjaldt der for en Misfornøiet og et uroligt Hoved ligesom hans Ven Grev Essex. Men da han saa Uroligheder udbryde blandt Folket i Lidenskaber og Intriger faae Spillerum i Parlamentet, Lovene krænkes og Monarchiet trues af nye Despoter, slog han om og tog Plads blandt Kongens Forsvarere, ja selv blandt hans nærmeste Omgivelser. Fremmed for ethvert Partigjængeri, for enhver systematisk Plan, lidet sysselsat med at berede en Reform i sit Lands Konstitution for Fremtiden, bekjæmpede han for Øieblikket Uretfærdighed, Lovløshed, Uorden og Voldsomheder uden at bekymre sig om de abstrakte Maximer eller fjerntliggende Forhaabninger, i Kraft af hvilke man tillod sig samme. Parlamentets Fremgangsmaade mod Lord Strafford forekom ham vilkaarlig og Nøden overhaandtagende: han forsvarede Lord Strafford, som han i Begyndelsen havde angrebet. Parlamentet havde voteret, at det ei var passende, at dets Medlemmer traadte i Kronens personlige Tjeneste: han modtog først en Geheimeraadcharge, siden en Kammerherrepost. Borgerkrigen udbrød: han afskyede den og haabede ikke paa noget lykkeligt Udfald, til hvilken Side end Seieren maatte vende sig. Han traadte strax ind i den kongelige Armee, deeltog i Slaget ved Edgehill og fulgte Hoffet til Oxford, men hver Dag mere kjed af det. Han var stedse den samme uafhængige og stolte Charakteer. En Dag havde han i Raadet udtrykt sig noget stærk om Prinds Robert og hans hovmodige Fremfærd mod de engelske Stormænd. Da Prindsen fik høre det, lod han ham strax spørge, om det var sandt. Greven bekræftede det og vedstod sine Ord, idet han nøiagtig gjentog dem. Robert, der følte sig fornærmet, lod ham sige, at han haabede, han vilde give ham Satisfaktion og til den Ende møde ham tilhest med Kaarden i Haanden. Da de Dagen efter mødtes, spurgte Prindsen ham: „Hvilke Vaaben vil De vælge?“ „Her har jeg ingen Hest, som passer til det Brug,“ svarede Greven; „heller ikke veed jeg at finde nogen. Forresten er jeg altfor liden og svag til paa den Maade at maale mig med Deres Høihed; jeg beder Dem undskylde mig og tillade, at jeg vælger Vaaben, som jeg kan bruge. Jeg er villig til at slaaes tilfods og paa Pistoler.“ Robert gik uden Vanskelighed ind derpaa. Man bestemte Mødet til Dagen efter og fik fat i Vidner. Men Sagen vakte Omtale, Lorderne i Raadet lagde sig imellem og tilkaldte Vidnerne, og det lykkedes dem at forsone Greven og Prindsen, som senere behandlede ham med al mulig Agtelse.

Da Borgerkrigen var forbi og Kongen var falden i Parlamentets Hænder, søgte Lord Southampton ivrig Leilighed til at nærme sig ham og Midler til at befrie ham. Da dette var mislykket, da Karls Proces, Dom og Henrettelse ikke efterlod ham mere at haabe eller forsøge, ansaa han sig dog ikke fri for enhver Pligt mod sin kongelig Herre. Den 18de Februar 1649, den Dag, da Karl den 1stes jordiske Levninger skulde begraves paa Windsor Slot, indfandt Lord Southampton sig selv fjerde for at ledsage den Fyrstes Kiste til sin Grav, som han hverken havde kunnet belære eller redde. Det sneede stærkt og paa det korte Stykke, man havde at gaae, blev det sorte Fløiels Ligklæde, som bedækkede Kisten, ganske hvidt, hvori Kongens Tilhængere saae et Uskyldighedens Tegn. Efter Kongemagtens Fald levede Lord Southampton, saalænge Republiken og Cromwell stod, indgetogen paa sit

Slot Tichfield i Hampshire, fremmed for sit Parties Intriger som for sit Lands nye Magthavere, den landflygtige Karl den 2den uforanderlig tro, idet han gav ham nyttige Underretninger og sendte ham saa mange Penge, som han kunde disponere over; men han tog ingen Deel hverken i Royalisternes Forsøg paa Opstand eller i de misfornøiede Republikaneres Intriger eller i fremmede Magters Anslag. Hans Fædrelandskjærlighed og Lyst til Ro forenede sig om at holde ham i denne ærefulde Uvirksomhedstilstand. En Dag fik han vide, at Cromwell, der var kommen til Hampshire i Anledning af sin Søn Richards Bryllup, havde ytret, at han vilde overraske ham med et Besøg. Strax forlod Lord Southampton sit Slot og vendte ikke tilbage før Cromwel havde forladt Grevskabet. Efter Restaurationen kom han til Hæder og Værdighed blandt alle Karl den 1stes gamle Dignitærer og Raader, som nu vare komne til Magten. Han var en fortrolig Ven af Kantsler Hyde, som da var i Besiddelse af Kongens uindskrænkede Tillid. Han blev Storskatmester samtidig med at Hyde blev Storkantsler og Greve af Clarendon, og i 7 Aar styrede disse to Venner, enige i Principer, skjønt høist forskjellige i Charakteer, med Vanskelighed en Konge uden Dyd og uden Hjerte, et fordærvet og rænkefuldt Hof, et seirende og misfornøiet Parti og et misfornøiet, ydmyget og ophidset Folk. Clarendon, ærgjerrig, arbeidsom, ivrig for sin Kirke, sin Sag, sin Magt og sin Rang, kjæmpede med Heftighed mod sine Fiender, gamle og nye, og mod sin Synken i Gunst hos sin kongelige Myndling, der nu var bleven hans Herre. Southampton, mindre virksom, elskende sin Søvn og sin Ro, men liberal i Aand og Hjerte, forresten plaget af Gigt og Steen, udførte sine Embedsforretninger med den mest samvittighedsfulde Nøiagtighed og gjorde forgjæves Anstrængelse for at bevare nogen Orden og Redelighed i Kronens Finantser, men lod ofte sørgmodig, kjed og syg Clarendon mærke, at hans høieste Ønske var at trække sig tilbage og forlade en Post, hvortil han ikke havde Lyst og hvori han intet Held havde. I det sidst forløbne Aarhundrede har Frankrig seet to sjeldne og retskafne Mænd, Turgot og Malesherbes, paa lignende Maade forenede under Magtens Uddøvelse: Turgot fuld af Fyrighed, Tro, Haab og Udholdenhed, Malesherbes ligesaa reen af Charakteer, men svagere, lettere, modløs, sigende: „Turgot vil ikke, at jeg skal trække mig tilbage; han seer ikke, at man jager os begge to." De bleve begge styrtede paa Grund af Svaghed hos en Konge, der var et ligesaa godt Menneske, som nogen af dem, som agtede dem høiest, men ikke vidste at forsvare dem bedre, end han forsvarede sig selv. Ligesaa klarsynet som fordærvet mærkede Karl den 2den snart, at Greven af Sonthampton satte liden Priis paa Magten, og vilde derfor uden Støi befrie sig fra en uafhængig og ubeleilig Raadgiver; men Clarendon anvendte al den Indflydelse, han havde tilbage, for at beskytte sin Ven i Magten ligesom han beskyttede sig selv deri, og Lord Southampton, der forblev Storkantsler ligetil sin Død, der fulgte strax efter, forlod Magten og Livet, uden, som sin Ven Storkantsleren, at tage Folkets ufortjente Had og Kongens utaknemmelige Haardhed med i et sørgeligt Exil.

III.

Han havde ægtet en fransk Dame, Rachel de Ruvigny, der var udsprungen fra en af de adelige franske Familier, som i det 16de Aarhundrede uden nogen Skygge af personlig Interesse, uden nogen Tragten efter Magt eller Rigdom alene af Begeistring for sin Tro og Religion, omfattede Reformationens Sag, som da var svag og forfulgt. Da Lord Southampton ægtede Frøken de Ruvigny, var endda det nantiske Edikt i fuld Kraft, da Richelieu, skjønt han vilde knække Protestanternes Indflydelse som politisk Parti, lod dem i Ro med Hensyn til deres Religion, ja selv uden Betænkning ansatte dem i forskjellige offentlige Poster, naar de viste sig Kronens og hans Interesser hengivne. Som Richelieu gjorde ogsaa Mazarin; han indrømmede dem samme religiøse Frihed, men tog mere i Betænkning at ansætte dem i offentlige Poster. Skjønt Protestantismen var i Ro og beskyttet af Ediktet, tabte den dog Dag for Dag det kraftige Liv og den almindelige Menings Deeltagelse, som alene sikkert kan garantere Friheden. Man lukkede ikke Protestanternes Kirker, man forjog dem ikke fra deres Fædreland, men de bleve tilbagetrængte i Privatlivet, isolerede og ligesom fremmede. Lady Southamptons Broder, Marquisen af Ruvigny, var en af de anseeligste og dygtigste Protestanter paa den Tid. Under Frondeurolighederne havde han givet Anna af Østerrig, ja selv Mazarin Beviser paa urokkelig Troskab og stor Dygtighed. Da disse Uroligheder vare forbi, lod Mazarin for at vise sin Taknemmelighed de Ruvigny udnævne til Generaldeputeret for de franske reformerede Menigheders Nationalsynode, et Hverv, der gjorde ham til Mellemmand mellem Kongen og Protestanterne. Ruvigny udførte dette utaknemmelige Hverv med en Iver, der ofte vakte begge Partiers Mishag og selv Mistanke, medens han stedse blev sin Religion og sin Konge lige Tro, uden at bryde sig om det Mishag han vakte, naar han kun kunde faae tilveiebragt Retfærdighed og Fred. Men dette var ikke hans Livs Maal: han vilde gjøre Vei enten i Armeen eller i Diplomatiet; men man lod ham forstaae, at han der Intet vilde udrette, medmindre han skiftede Religion. Man betjente sig af ham i Forholdet med Protestanterne: dette var den eneste Tjeneste, man havde Brug for ham til; forresten var enhver Vei ham lukket. Efter Mazarins Død og Stuarternes Restauration lod de Ruvignys talrige Forbindelser i England, hans intime Forhold til Southamptons, Russells og andre mægtige Familier saavel ved Hoffet, som i Oppositionen, ham uden Møie opnaae, hvad han nylig forgjæves havde ønsket. Han blev anvendt til forskjellige fortrolige Underhandlinger mellem Hofferne i Paris og London for at styrke snart begge Kongers hemmelige Forening, snart Ludvig den 14des hemmelige Indflydelse paa Oppositionens ivrigste Ledere i Parlamentet. Ludvig den 14de havde stor Agtelse for ham, og Karl den 2den var ham meget bevaagen. „Jeg har sagt til Ruvigny Alt, hvad jeg har paa Hjerte . . . . . . Frankrig har aldrig gaaet saavidt i sine gode Hensigter mod os, som da han opholdt sig her," skrev Karl til sin Søster Hertuginden af Orleans. Som god Franskmand, ivrig Royalist og oprigtig Protestant anstrængte de Ruvigny sig af alle Kræfter for samtidig at tjene sit Land, sin Konge og sin Tro dog uden noget falskt Haab om længe at kunne holde sig i denne vanskelige Stilling. Endnu bestod det nantiske Edikt, men kun som en forsømt og faldefærdig Bygning, der truer med at styrte om for et Slag. Under den offentlige Menings og det katholske Kleresis stærke Indflydelse paa Ludvig den 14de maatte det blive Tilfældet, at denne Monarch, med sin falske og fordærvelige Idee, at Magten skulde have Ret over Samvittighederne og at Statens Eenhed fordrede Eenhed i Tro, ikke betænkte sig paa med skjændig Troløshed at bryde de Løfter og de Garantier, en Deel af hans Undersaatter havde faaet af hans Forfædre. Skjønt Kongens hengivne Undersaat kunde ikke de Ruvigny være blind for Enden og Udgangen paa denne Ting; men bestemt paa, naar det afgjørende Øieblik kom, at ofre Alt for sin Tro og sin Ære, tog han i Tide Forholdsregler for at kunne sikre sig, idet han skaffede sig og sine Børn Naturalisationsdokumenter i England, og i Januar 1650 skrev han til sin Niece Lady Russell: „Jeg sender Dig vore Naturalisationsdokumenter, som bedre ville være sikrede i dine Hænder, end i mine. Jeg beder Dig og din Søster (Lady Elisabeth Noel) ogsaa at gjemme dem for mig. De kunne være til Nytte; thi ingen kan borge for Fremtiden." Og den Begivenhed, han frygtede, udeblev ikke længe. 5 Aar efter blev det nantiske Edikt formelig tilbagekaldt. De Ruvigny erholdt med Nød og Neppe til Løn for sine Tjenester Tilladelse til, uden at flygte, at forlade sit Fædreland med sin Familie, og nogle Aar senere forærede Kongen Abbed Polignac hans Søns, Henrik de Ruvignys konfiskerede Godser. Denne stod imidlertid i Wilhelm den 8des Tjeneste og var i England bleven Lord Galway. Tilbagekaldelsen af det nantiske Edikt kostede, foruden de øvrive fordærvelige Følger, den havde, Frankrig og Kongen tre udmærkede og hæderskronede Mænd, nemlig Marschal Schomberg fra Armeen, Admiral Duquesne fra Flaaden og Marquis de Ruvigny fra Diplomatiet.

IV.

I sit Ægteskab med Frøken Rachel de Ruvigny fik Grev Southampton i 1636 en Datter, der ligesom sin Moder blev kaldt Rachel. Udsprungen fra to ædle og religiøse Familier, opdragne i disse saavel engelske som franske Traditioner om Fromhed og Dyd, modtog hun desuden paa Grund af de Begivenheder, under hvilke hun henlevede sin Ungdom, disse stærke moralske Indtryk, som opløfte de Sjæle, de ikke overvælde. Hun lærte i Tide at røres ved Andres Ulykker og med Taalmod at bære huuslige Sorger. Hun mistede sin Moder som Barn. Lord Southampton giftede sig igjen, en Omstændighed, der altid giver Anledning til smaa huuslige Ubehageligheder, selv naar den ikke er en Kilde til virkelige Sorger; men ikke destomindre viste han den ømmeste Kjærlighed mod sine to Døtre efter sit første Ægteskab, og Rachel gjengjældte ikke mindre denne Kjærlighed, ligesom hun havde den dybeste Agtelse for ham. I hans Politik saa hun ham uden Forblindelse, uden Servilisme slutte sig til den Sag, som han, vel overveiet, ansaa for den retfærdigste, og samtidig være Royalist og Patriot. Og hvad Religionen angik, var Lord Southamptons Ord og Gjerninger paatrykte en oprigtig og kjærlig Fromheds Stempel. Og Intet i den unge Piges Liv kunde forstyrre eller udviske de Indtryk, saa heldbringende Exempler gav hendes Sind. Sin Barndom og første Ungdom tilbragte hun paa Landet, langt fra Verdens Tummel, vant til Ro, Alvor, Simpelhed og den Godgjørenhed, som udgjør et christeligt Aristokratis Ære. I 1653 i sit 17de Aar var hun smuk, from og glad, uden forskruede Indbildninger, skikket til at tilbringe sit Liv i rolig Tilfredshed, tagende det Gode som en Naade og det Onde som en Lærepenge fra Gud. Lord Vaughan, Grev Carberrys ældste Søn, anholdt om hendes Haand næsten uden at kjende hende, og ifølge en Familieovereenskomst. Det var, som hun siden sagde til en af sine Veninder, „en af disse Forbindelser, som mere blive antagne, end valgte fra nogen af Siderne." Hun levede nu hos sin Svigerfader paa Golden-Grove i Wales, og skilte sig uden Møie, som uden Støi, fra sin nye Stillings Pligter, idet hun ingjød alle sine Omgivelser en varm Hengivenhed for sig, der havde sit Udspring fra hendes milde Dyder, livsglade Sind og elskelige Godgjørenhed. 14 Aar hengled saaledes for Lady Vaughan i rolig Lykke. I 1665 fik hun et Barn, som døde strax efter Fødselen. I 1667 blev hun Enke og levede hos sin Søster, Lady Elisabeth Noel, paa Tichfield, hendes Faders Slot, hvor hun havde tilbragt sine Barndomsaar. Strax efter døde Lord Southampton og efterlod sine Døtre hele sin Formue. Lady Elisabeth Noel fik Tichfield; Godset og Slottet Stratton, ligeledes i Hampshire, tilfaldt Lady Vaughan.

V.

Næsten samtidig gjorde en ung Mand, 3 Aar yngre end Lyda Vauhan, William Russell, anden Søn af Greven af Bedford, sin Debut i Verden og i det offentlige Liv. Efter en 3 Aars Reise paa Fastlandet var han kommen tilbage til England lidt før Restaurationen og havde været Medlem af Underhuset, da dette tilbagekaldte Karl den 2den. Man har kun faa Træk af hans Liv i denne Periode. Et Brev fra ham til Mr. Thornton vidner om en oprigtig religiøs Retning hos ham: „Jeg reiser mig nu af en haard Sygdom, som har bragt mig Døden nær. Jeg beder Gud, at han tilligemed min Helbred vil give mig den Naade at kunne anvende den til hans Tjeneste, og at kunne drage nyttige Frugter af den Prøve, han har paalagt mig." Men Tidens Sæder, Hoffets Exempel, Ungdommens Fristelser og maaskee ogsaa en vis naturlig ubesindig Fremfusenhed kastede ham en Tid ind i et uregelmæssigt Liv. Man finder ham indviklet i flere Dueller, som udentvivl havde sin Grund i frivole Aarsager. Men hvor frivol end Aarsagen kan have været, viser dog et Brev fra William Russell til hans Fader ved en saadan Leilighed, at han betragtede denne i sig selv alvorlige Sag med alvorlige Følelser. Den 2den Juli 1663 skrev han til sin Fader, Greven af Bedford.

„Mylord!

Skjønt jeg tror mig i Besiddelse af Mod nok til at slaaes med hvem det skal være uden at mistvivle om Seieren, veed jeg dog, at Udfaldet af disse Kampe afhænge af Lykken, og at Seieren ikke altid falder i dens Lod, der har mest Mod og den bedste Sag, men i den Heldigstes. Jeg vil da efterlade mig disse Linier for at udtrykke Dem, hvis Skjæbnen er mig ugunstig, lidt af min Erkjendtlighed for den Godhed og det Venskab, De har vist mig langt over, hvad jeg har fortjent. Jeg føler det dybt og jeg skal gjøre alt Mit, for at mine Handlinger, om jeg lever, skulle bevise Dem det. I Sandhed, Mylord, jeg føler mig det lykkeligste Menneske i Verden ved min Fader, og jeg haaber, at de for Fremtiden idetmindste ikke skal føle Dem ulykkelig ved Deres Søn. Mylord, om det for mig Uheldigste skulde indtræffe (og ellers faar De ikke mit Brev), lad mig da bede Dem om at erindre mig i deres Personer, som have tjent mig. Lad ikke, jeg beder Dem derom, min Ven Taaffe lide for sin ædle Beredvillighed til at staae mig bi i denne Affære. Ofte har han vist sig som min fuldtro Ven; jeg beder Dem befrie ham for enhver Uleilighed. Hvad mine Folk angaar, da tvivler jeg ikke paa, at Deres Herlighed behandler dem vel. Min Tjener Robin har tjent mig tro og hengiven og har kastet megen Tid bort for min Skyld. Jeg ønsker, at der bliver ham tilsikret 20 Livres aarlig til hans Død. Jeg haaber, at De vil vise Dem erkjendtlig mod min franske Tjener, som har vist Iver og Hengivenhed i min Tjeneste. Min Gjeld haaber jeg Deres Herlighed betaler, og for at undgaae enhver Feiltagelse antegner jeg den her. Jeg skylder først 100 Livres, saa 40 og maaskee 4 eller 5 til Mylord Brock. Jeg husker for Øieblikket ikke anden Gjeld, undtagen for mine Klæder og nogle andre Fornødenheder, som min Tjener har Fortegnelse over. Jeg har ikke Tid til at skrive mere, og jeg slutter med at forsikre Deres Herlighed om, at jeg, Mylord, er

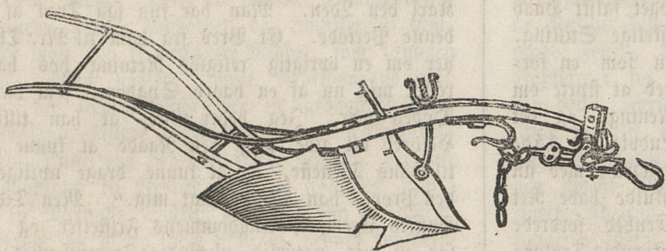
Deres Herligheds hengivne Søn og
ydmygeste Tjener
William Russell."

Ens Levnet kan umulig længe forblive uordentligt, naar Sindet er saa retskaffent og saa følelsesfuldt. Det varede heller ikke længe, før William Russell begyndte at føre et ganske andet ordentligt Liv. Lady Vaughan var ingenlunde uvidende om denne Forandring hos den ædle unge Mand, der skulde vorde hendes Ægtefælle. Af Alt, som bevæger den menneskelige Sjel, er reen Kjærlighed den mægtigste, som den sødeste Drivfjeder. Man kjender ikke nøiere til deres første Bekjendtskab; man veed blot af et Brev fra Lady Percy, Lady Vaughans Halvsøster, at William Russell ligefra 1667 var indtaget i den smukke Enke. „Han viser," skriver hun, „ligesom saa mange andre med ham, det mest levende Ønske om at vinde et Hjerte, som for alle vilde være en ønskværdig Erobring." Lady Vaughan, som ingen Børn havde efter sit første Ægteskab, var desuden en rig Ar-

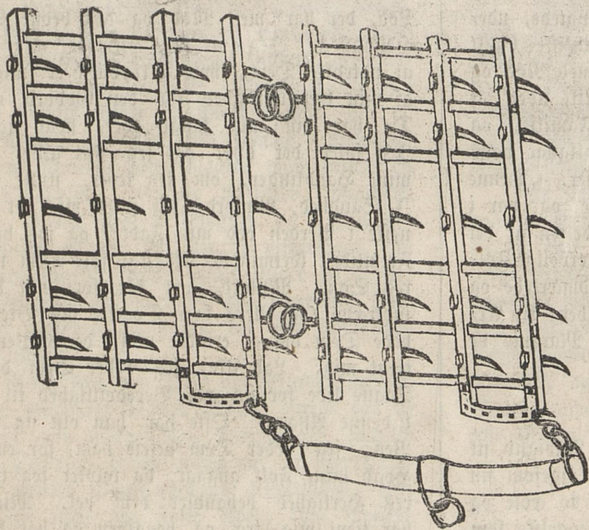
ving. William Russell havde som yngre Søn hverken Formue eller Titel at byde hende. Dette gjorde ham mere frygtsom og tilbageholden, men der var formegen naturlig og inderlig Sympathi mellem dem, til at Verdens Betragtninger og Bemærkninger skulde holde dem længe adskilte. De giftede sig i Begyndelsen af 1670; hun beholdt, ifølge den Tids Tone, Rachel Wriothesley, sit Navn Lady Vaughan indtil 1678, da William Russell ved sin ældre Broders Død blev sit Huses Arving og antog Titelen Lord Russell. I vore Dage vilde en Lady Vaughan ikke have ventet længe med at antage den Mands Navn, hun elskede: nylig har Lady Cowper ikke betænkt sig paa at lade sin Grevindetitel fare, for ved sit Giftermaal med Lord Palmerston at antage hans ringere Navn og Titel.

Modeller af Landhuusholdnings-Redskaber.

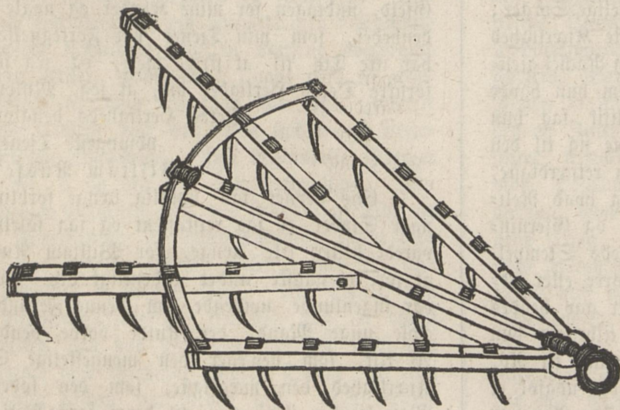
(Efterat der i det Foregaaende er paavist Vigtigheden af disse Modeller, gives her de belovede Tegninger tilligemed en kort Beskrivelse og Angivelse af deres Priis paa Bodfængslets Udsalg samt hvad de antages at ville koste i naturlig Størrelse.)

No. 1. Almindelig Plog, for 2 Heste.

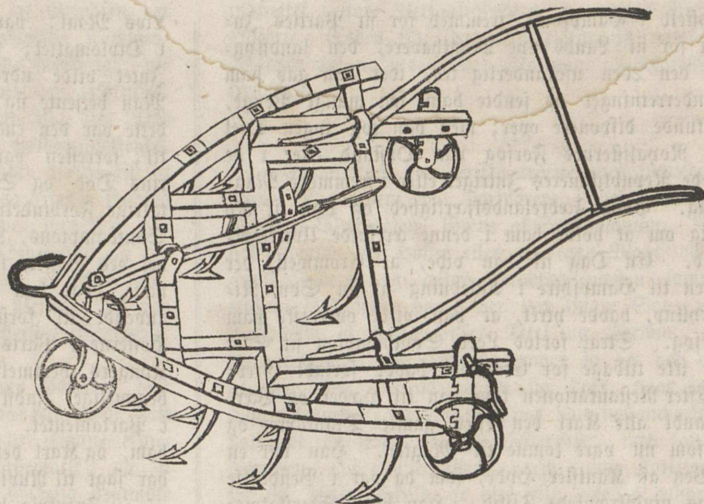
Denne Plog er med liden Forandring den Smaalske, saavel til Vold som til aaben Ager, drives lettest og bekvemmest med Skakler af Kjetting eller Toug. Den for almindelige Anskuelse, at der udfordres Ploge af forskjellig Dannelse til Vold og til Ager, havde nærmest sin Grund i den uhensigtsmæssige Maade, hvorpaa Stillingen af de ældre Ploge foregik, eftersom der skulde pløies dybere eller grundere, bredere eller smalere. Nu skeer dette meget let, ligesom ogsaa de lange Styrer bevirke, at der fra Plogkarlens Side udfordres meget mindre Kraftanstrængelse eller at Plogen er, som man udtrykker sig „var". Den passer paa alle Jordsmon, undtagen der, hvor der er meget stenet. Priis i Model 1 Spd. 24 ß, i virkelig Størrelse 10 a 12 Spd.

No. 2. Kobbelharv (Kombinationsharv), for 2 Heste.

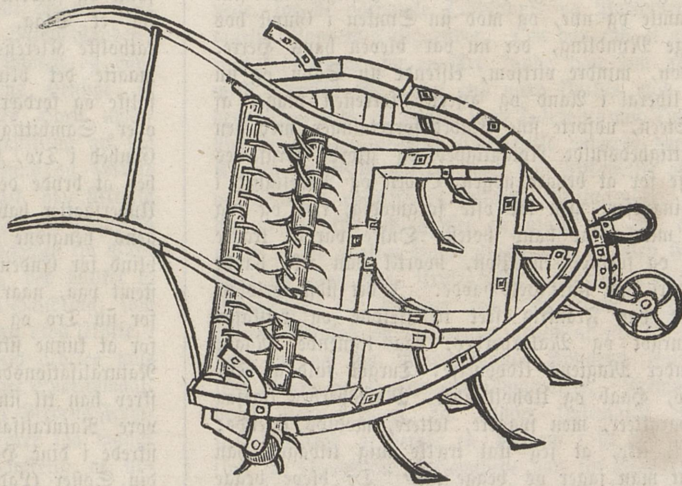
Udmærker sig ved en særdeles sto Gang og sporer mindre end den almindelige enkelte Harv, ligesom den ogsaa har lettere for at synke efter Fordybningerne i Teigene, hvorfor den virker fuldkomnere og udretter med den samme Arbeidskraft meget mere. Den er særdeles hensigtsmæssig til at nedharve Sæden med, da den dækker godt og gaar jevnt dybt. Priis i Model 2 Spd. 96 ß, i virkelig Størrelse 12 Spd.

No. 3. Amerikansk Harv eller Krogtindharv, for 2 Heste.

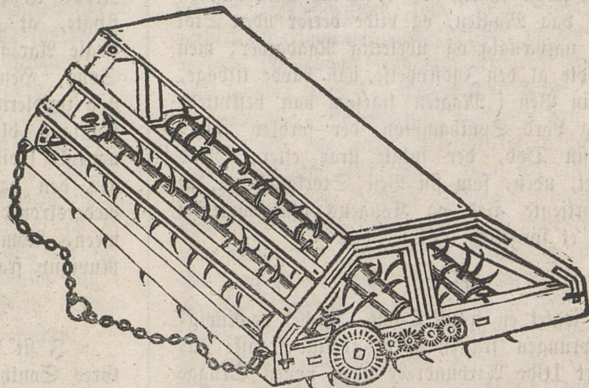
Er fortrinlig til at udrydde Kveke og alslags Ugræs, som forplanter sig med Rødder, der ikke gaae altfor dybt, ligesom den ogsaa maa ansees for et udmærket Redskab til at bearbeide ny opryddet Jord, der er nogenlunde reen for Rødder og Stene. Paa Grund af dens spidsvinklede Form vil den ogsaa være mindre udsat for at slæbe. Priis i Model 1 Spd. 72 ß, i virkelig Størrelse 10 Spd.

No. 4. Labbeharv med 3 Hjul og 13 Labber, for 2 Heste.

Kan let ved Hjælp af Hjulene stilles nøiagtig til den Dybde, man vil have, og er derfor særdeles skikket til Nedmyldning af Sæden. Naar den stilles dybere, vil den virke fuldkommen saa gjennemgribende ogsaa til Ugræssets Udryddelse, som No. 3, men fordrer især paa stivere Jordsmon et Forspænd af 3 Heste. Den kjøres almindelig 2 Gange, 1 Gang grundere og næste Gang dybere. Priis i Model 3 Spd. 72 ß, i virkelig Størrelse 20 Spd.

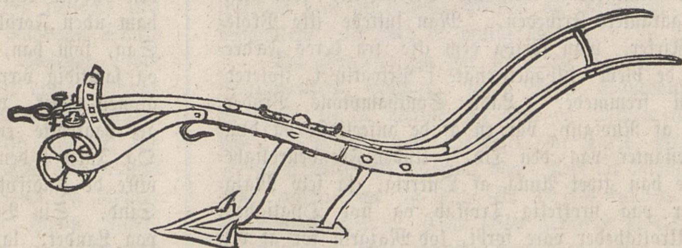

No. 5. Labbeharv med Valtse, for 2 Heste.

Anvendes især paa Nypløiland til at udjevne Ageren og løsne Jorden, førend der harves til Nedmyldning af Sæden. Priis i Model 4 Spd., i virkelig Størrelse 25 a 30 Spd.

No. 6. Rulleharv *) med eller uden Udvexlingshjul (5 paa hver Side) for 2 Heste.

Til almindelig Harvning, til at smuldre Klumper, nedmyldre Gjødsel og Sæd m. m. Den er norsk Opfindelse, og er i England bleven anerkjendt som det fortrinligste Redskab til at smuldre og løsne Jorden. Den er særdeles hensigtsmæssig til at lade gaae foran den øvrige Bearbeidning paa nyarpløiet Mark, ligesom den ogsaa er fortrinlig til Underharvning, hvor mangeaarigt Græsland er oppløiet, og ellers overalt, hvor den almindelige Harv vilde oprive hele Torver eller slæbe med sig Stykker af Plogstrimlerne; forøvrigt finder den sin rette Anvendelse efter en gjennemgribende Harvning eller Exstirpering. Udvexlingshjulene ere dækkede med en Kapsel. Priis i Model 5 Spd., i virkelig Størrelse 30 Spd., i virkelig Størrelse uden Udvexlingshjul 25 a 30 Spd.

*) Denne Harv, hvoraf Hr. Agronom Christensen i vort Blad for 1853 No. 49 har givet en udførligere Beskrivelse, er fremdeles Gjenstand for nye Forbedringsforsøg, navnlig med Hensyn til Aabringelse af Udvexlingshjulene.

No. 7. Undergrundsplog med 1 Hjul, for 2 Heste.

Kan stilles til forskjellig Dybde, og anvendes fortrinsviis til Vaararbeide, Jordens Beredning for Poteter, Turnips og paa Brak. Nytten af dette Redskab vil først tilfulde indsees, naar Jorden er bleven paa rigtig Maade gjennemstukken med lukkede Render, vel udveitet (drænet), idet Planterne da sættes istand til at kunne trække Næring fra et Jordlag, der før var fuldkommen utilgjængeligt for dem, og som indeholder hele sin oprindelige Rigdom paa Plantenæring. Paa ureen Jord, hvor intet andet Redskab kan virke, er Undergrundsplogen især fortrinlig. Priis i Model 1 Spd., i virkelig Størrelse 10 Spd.

Billeder fra Kronprindsens Reise.

Det Billede, man her seer, fremstiller et Parti af Bergen, taget fra Frederiksberg. I Forgrunden har man endeel Huse af Strandsiden og tilhøire Nykirken. Denne Kirke blev indviet 1622, men brændte Aaret efter, hvorpaa den istandsattes, og efter igjen 1756 at være brændt, opførtes den i sin nuværende Hovedform og med betydelige Udvidelser. I Midten gaar Vaagen med den bekjendte Tydskebrygge og hiinsides den er Bryggesiden, Byens ældste Deel, og Fløifjeldet i Baggrunden. Til venstre paa hiin Side af Vaagen seer man Dele af Slottet, først Magazinsbygningen (den fordums prægtige Kongehal), saa længere tilhøire Kommandantboligen og det urigtigen saakaldte Walkendorfs Taarn, hvis ældste Deel er fra Haakon Haakonsøns Tid, medens den yngre er opført mellem Aarene 1563 og 1568 af Erik Rosenkrantz, efter hvem det hele Taarn ogsaa lige ind i det forrige Aarhundrede bar Navn. Endnu længere tilhøire omtrent i Billedets Midte hæve sig Tydskekirkens tvende Taarne.

Parti af Bergen. (Efter Photographi af M. Hansen.)

Reisen til Melbourne.

(Ageret i det norske Studentersamfund 30te Dec. 1860.)

Et Melbourne uden Guld er som et Mandal uden Lax, et Kragerø uden Østers eller et Drammen uden Christiania-Korrespondent. Der mangler det belivende Element, den eiendommeligste Fremtoning, der udgjør Virkeligheden og giver dennes Præg til Illusionen.

Det forslog ikke til Illusionens Opretholdelse, at vi til Festen i Studentersamfundet forrige Tirsdag samlede i Lommerne alle vore Kontanter og betalte den australiske Priis af en norsk Species, alene for at komme ind paa en fri Plads, hvor alskens Gjøglere og Markskrigere havde ophængt sine alenlange Plakater, hvor et Fjælebodstheater vinkede i Baggrunden, og hvorfra man mod Øst kunde see til de rødnende Sanddynger, halv overskyggede af en frodig Vegetation og med formeentlige Slanger, Kænguruher og Røvere inde mellem Løvet. Vi førte med os Bevidstheden om vor hjemlige Armod og smaa Indtægter, og skulde den forsvundet, maatte vi, med vore maadelige Kasser, ikke alene faaet gratis Markis Humbugs Punsch og Smørrebrød, men ogsaa hans nordiske Fattigmandsbakkelser og orientalske Æbler, ja ovenikjøbet et Glas Øl. Men til at et saadant Gratis-Traktement skulde kunne gives, havde Naturens maleriske Indretning været altfor kostbar i Melbourne. Man blev da især staaende ved den ene og ubedragelige Erfaring, at Melbourne med sine Guldgravere og Christiania med sine Storthingsmænd ere meget dyre Opholdssteder. Parallelt med denne Erfaring gik antagelsesviis en anden, at det er meget lettere for Penge i Melbourne end i vort gode Christiania. Thi hiint Sted skal jo afgive en indbringende Tumleplads for Geniet i alle Skikkelser, for Spillere, Lommetyve, Duellanter, Egteskabsagenter, Giftblandere osv. osv.

Og nægtes kan det hellerikke, at vi ved Besøget i Melbourne 30te Dec. 1860 — dette Aar skrev man ifølge Byens Avis — fandt Exemplarer af alle disse Slags Mennesker. I nogle kunde man gjenkjende Mænd, som efter vor almindelige Tidsregning endnu i Hjemmet gjælde for ganske reputerlige, ja „man bemærkede" endog flere af vore ærede Universitetslærere. Det er dog vanskeligt at gjætte, hvorfor disse vare komne hid. Havde det endda været de daarligste, kunde man gjættet paa, at de vare sultede bort fra Fædrelandet ved en ny Gageringsplan, ifølge, hvilken de ikke skulle lønnes efter Antallet af de Aar og Dage, de have læst eller forsømt at læse, men efter Antallet af Tilhørerne og Forelæsningernes Beskaffenhed. Men det var neppe de daarligste, og derfor antage vi dem for Lystreisende i Lighed med en afdanket, uniformeret national Kapitain fra Gudbrandsdalen.

Apropos om Uniformer! I Melbourne bruges de mest særegne og strengt embedslige Klædningsstykker — Vægteres, Generalers, Brandmajorers, Konsulers og Herolders — om hinanden af hvilkensomhelst, og jeg fattede derfor ved Synet en efter mine Tanker let udførlig Plan til ogsaa for os Nordmænd at gjøre Affærer paa det melbournske Marked.

Som bekjendt skifter vort Militære og Borgerbevæbningen uafladelig Dragt, altid saa hurtigt, at der ikke har været Tid til at slide et Plag ud, inden et nyt skal anskaffes. Da intet Dyrtidstillæg med Hensyn til Beklædningen er foreslaaet, vil derfor en Realisation af det Aflagte være af dobbelt Betydning; thi den vil baade give Bidrag til de nye Klædningsstykkers Anskaffelse og skaane hver enkelt uniformeret Mand for Tøihuusleie, hvad der ellers vilde blive fornødent, da en uniformeret Huusfader hverken kan lade Børn eller Tjenere slide ud sine nye Kapitains- eller Majorsuniformer, men maa troligen bevare dem.

Min Plan gaar saaledes ud paa, at der oprettes et norskt Klædehandlerselskab, bygget paa Aktier, der afbetales ved et aarligt Bidrag af een eller to kasserede uslidte Uniformer, eftersom det i Aarets Løb kunde falde.

Der er saameget større Grund til at antage, at et saadant Aktieselskab vil lønne sig, som vort korte Besøg i Melbourne har overbevist os om, at Befolkningen her har en særegen Forkjærlighed for militære Dragter, idet selv Kneipeværter gik med guldbroderede Kjortler, prydede med mange Baand og Stjerner.

At Klæder der hellerikke vare ganske billige, kan sluttes deraf, at en kgl. Hofskræder, i Nærheden af Egteskabsbureauet, havde oprettet et Bureau for Udlaan af gamle Klæder.

Dog, vi maae her lade vore patritotiske Ideer fare og vende os til Beskrivelsen af selve det bevægede Liv i Melbourne, skjønt dette rigtignok er fast ubeskriveligt, da det Hele, som ved alle store Folkeforsamlinger, gik i een Røre. Vi kunne kun mærke os enkelte Træk. Det var en Landsens Skik, at intet Øieblik gik hen uden Duel og disse og Lommetyveriet syntes at staae under Autoriteternes særegne Beskyttelse. Hotelværten Markis Humbug, en uendelig Sprade, men forresten en indflydelsesrig, fortræffelig Mand med en ligesaa fortræffelig, geskjæftig Kone, gav endog tilsidst hele Befolkningen gratis Punsch, blot forat den skulde duellere dygtig — han ventede sig nemlig Andeel af Efterladenskabet; dog, ingen saadan Opmuntring behøvedes. Man gik allerede i den ædrueligste Tilstand, af bare Kjedsomhed, hen og skjød sin Næste eller lod sig selv skyde.

Til Værtskabet hørte en smuk Opvarterpige, der ud paa Natten optraadte som Dandserinde istedetfor Pepita, der havde faaet Forfald. Hun angaves, at være nylig ankommen fra Norge, og jeg tror det. Naar hun trængte sig gjennem Mængden, afviste hun den mest nærgaaende Kurtise med denne Knibskhedens Forbindtlighed, som De, Læser, maaskee kjender fra Christianias Klingenberg. . . . . Ih! De gaar ikke paa Klingenberg, hverken i Norge eller i Australien? Det bør De dog gjøre, idetmindste „for at studere Folkelivet."

Dette Klingenberg er ikke saa „sjofelt" som De tror, ikke engang som det kunde være. Det har Café Sociale vist. De har jo ingen Anledning til at studere Naturligheden i Kunsten og omvendt, naar De ikke har været der. De veed ikke, hvad Naturmusik, Naturdands, Natursang er for nydelige Ting, naar De ikke har tilbragt en Aften oppe paa Klingenbergs lille Sal. Jeg raader ikke til strax at gaae paa Ballet, idetmindste ikke førend De har forberedt Dem deroppe, men saa . . . .

I Kunstsalonen kan De tilbringe en „rigtigt behagelig Aften", ganske billigt, for nogle Mark til Øl og Tallerkenombærersken. De vil maaskee kjede Dem i Begyndelsen, fordi alle Ansigter see saa kjedelige, verdensmætte ud; men det vil snart forsvinde, naar De opdager, at

dette er kun en Selskabelighedens Form, hvori Lidenskabens Fravendthed udtaler sig. Man har „fordrevet Tankerne," disse uhyggelige mørkvante Livs-Ledsagere, der som troe Hunde altid finde Veien til vort Hjem, op igjennem Trapperne, til vor mørke Kvist, til vor store, tomme Sal, famle sig frem med os til Sofaen, klaske som kolde Hænder mod vor brændende Pande, og ved Lampens Tænding skjule sig truende, formanende, kaldende bag Familieportræterne paa Væggen. . . . . Ak, at Klingenberg dog har en Morgen, et Hanegal, som gjør os huusvilde der, huusvilde hos os selv! — Dette er dog en Klage, som ikke vil blive din første. Ligesom det rigtige Ansigtsudtryk kommer den først med Vanen, med Aarene, naar Du kan regne Dig for Stamgjæst, har kjæmpet Dig frem til den yndige sortøiede Sangerinde paa Tribunen i det yderste Venstre, under Sangen, i de erotiske Passager, af hende modtager et skjelmsk, smilende Øiekast, medens Du, lænet til hendes Fodskammel, er ifærd med at stjæle Sukkertøi af den Yndiges Lomme, og endelig naar Du, idet hun byder Selskabet Godnat, vover at trykke et Kys paa hendes nydelige lille Haand. . . .

„Fy!" hører jeg en uskyldig, sød Læserinde sige, „Fy, fy!" Ikke saa indigneret sikker, lille Læserinde. Det er en sneehvid Kunstnerhaand!

Og desuden, tænk om det var deres egen Frits!

„Umuligt!"

De er altfor god, lille Frøken, De dømmer „de slemme Mandfolk" efter deres egen Uskyldighed. Men, sæt at de dømmer feil, at Frits kjeder sig om Aftenen, efterat have forladt Dem. Hvad gjør De saa? Forskyder de ham? De gjør ikke; De forbauses kun over hans Dristighed. De finder ham ellers „saa god," og de forener Dem med Familieportræterne paa hans Væg, truende, formanende, kaldende. Ikke sandt?

Dog, vi have til Australiefarere at være, dvælet formeget ved hvad der kan synes særlig beregnet paa norske Interesser; men dette maa undskyldes, da Forfatteren ogsaa maa bekjende sig norsk at være. Jeg skal til Gjengjeld fatte mig kortere om Melbournes øvrige Personale og vælger i saa Maade Katalogets Form. Foruden de nævnte Personer saaes nemlig:

Mr. Redpath, som uden at være Maadeholdsagent, talte om lysholmsk Strykuin, hvoraf han om Kvælden havde forødet en heel Flaske, og som forresten paaberaabte sig Christiania-Posten til Vidnesbyrd om sin Berømmelighed.

Doktor Palmer, hans gode Ven, der havde undgaaet Galgen, og her roste sig af at have forgivet 15 Stykker alene hiin Aften.

En Chineser, hvis hele Tale indskrænkede sig til Ordet The, og som forresten blot svingede Kniven, naar der krævedes et større Glosseforraad.

Miss. Husseby, en tre Alen bred Matrone i Silkeschawl, der søgte at hverve Participanter i en ny Kolonisationsplan. (Kolonien tror jeg skulde hede Crøgeriana.)

Lola Montez i Ridedragt og Mandshat, med Pidsk i Haanden og rundeligt uddelende Ørefigen.

Brigham Young med tvende smukke Hustruer, som vanskeligt nok lode sig beholde i Fred i dette kvindfolksfattige Land. Ikkedestomindre syntes ogsaa Lola Montez at danne et Appendix til bemeldte Mormons Ægtefæller.

En Kurvekone, saa sjofel, som Du kan opdrive den i Christiania By — og det vil sige meget.

Et fornemt engelsk Par, der idelig klagede over „sjofelt Selskab."

En General med en Deel Ordener; Matroser, Negre, med Eneretsbevilling paa Lommetyveri og, som nævnt, Slagsbrødre, Spillebrødre, osv. osv., og endelig:

Barnum med et mærkeligt Raritetskabinet, og Ridder Christian Pedersen med en udsøgt Samling af Malerier og australiske Folkelivsbilleder.

Af og til opførtes Dandse paa den fri Plads udenfor Skjænkestuen. Langt ud paa Aftenen udkom „Første Tillæg til Santa Indulgentias Jagttager No. 364" og med Motto: "Blot til Lyst." Dette Tillæg, indeholdt „Farvel til det gamle Aar." — „Et politisk Overblik," en Nekrolog, en Feuilleton: Slutningen af tyvende og sidste Deel af „Et Mysterium eller den Fordømtes Hævn," Anmeldelse af „Mine Fængsler af Bastian Paulico" og desuden „Bekjendtgjørelser for Betaling." Det almeennyttigste af disse turde for Australiefarere være følgende:

„Marquis Amadée René Philippe Filibombombom, Ægteskabs- og Duel-Negociant, anbefaler sig til det ærede Melbournske Publikum med Alt til Faget henhørende. Ægteskaber arrangeres og ophæves paa den delikateste og for Parterne bekvemmeste Maade. Æresanliggender ordnes, Revolvere, Pistoler, Kaarder, Dragonsabler, Bordknive, Barbeerknive, Klysterspröiter og lignende Mordinstrumenter forefindes i stort og velordnet Udvalg. Til flere af dem knytte sig historiske Erindringer. Med sidst ankomne Dampskib er mit stadige Lager af gode Partier kompleteret. Alt til Nutidens billigste Priser. Ordres blive prompte effektuerede, hvorhos man lover den ubrødeligste Taushed med Hensyn til dem, der i delikate Anliggender maatte henvende sig i Bureauet. NB. DHrr. Duellerende kunne mod billig Forhøielse i Betalingen faae sine Testamenter opsatte."

I et andet Tillægsnummer til samme Blad, der dog ikke udkom saa længe vi vare i Australien, stod følgende Efterretninger fra „Høinorden," som vi her tillade os at indtage:

„Fra den sydlige Deel af Høinordens nordvestligste Provinds have vi til vore høinordiske Abonnenters Tjeneste igjen modtaget en af de meget omspurgte Bjørnehistorier, saalydende: Nærved Byen Christinia findes en tyk Skov, kaldet Frognerskoven, som er et Tilholdssted for de berømte høinordiske Bjørne. Et af disse Dyr, der havde naaet en fabelagtig Størrelse, faldt paa at gaae ind i Byens Gader om Nætterne og hver Gang at tage sig en af de der vagthavende Vægtere. Tilslutnings vare alle disse Embedsmænd fortærede, og Byen kunde ikke stille flere, uagtet Gagen bestemtes lige med Statsraadernes. Men da Bjørnen ikke længere fandt Vægtere til sin Tjeneste, stak han Labben ind igjennem Vinduet hos Godtfolk og tog sig hver Nat en fed Borger. Under denne Nød havde Borgermester og Raad ingen anden Udvei, end at anraabe Landets Nationalhelt og Skytspatron, den i Endingb. Review forevigede Ogeri Huiland, om at ville behage at flygte fra sit Fængsel og skille dem ved Bjørnen. Længe nægtede han dette, fordi han syntes, han ikke havde fundet nok Paaskjønnelse for hans Fremkaldelse af de tidligere gode Pengetider ved hans liberale Uddeling af Nationalbankens ubenyttede Midler. Endelig gav han dog efter, satte Albuen mod den 9 Fod tykke Graasteensmuur, stødte den ud og gik om Kvælden op i Frognerskoven. Her opsøgte han den Hule, hvori Bjørnen om Dagen laa, og stillede sig skrevs over Indgangen, indtil Uhyret gik ud, da han blev siddende paa dets Nakke. Rasende søgte det at faae den usædvanlige Byrde af Halsen, men forgjæves. Helten holdt sig fast i dets Ører og styrede derved dets Næse saa høit i Sky, at det ikke kunde see, hvor det gik hen. Saaledes kom da Rytter og Hest ned i Byens Gader. Da han var udenfor den øverste Raadsherres Port, kneb han Uhyret i Øret, saaledes at det udstødte et Forfærdelsens Hyl, og nu troede denne, at Opslugelsens Omgang var kommen ogsaa til ham. Men Ogeri vilde blot vide, hvad der skulde gjøres med Uhyret. Da fattede Raadsherre og Raad den Beslutning, at Ogeri i fjorten Dages Tid skulde see at holde sig i Gaderne paa Uhyrets Nakke — man skulde heise Mad ned til ham fra de øverste Etager, og imidlertid skulde man sende Bud til Høinordens laveste Deel efter den vidtberømte Riddersmandsmand, v. Rabenius, der havde udlovet sit halve Rige og Datter med til den, som kunde skaffe ham en Bjørn at fælde. Det skede, og han kom og gav sig til at skyde. Han fyrede vel de 20 Skud mod Dyrets Pande, men dette ændsede det ikke videre, end at det nøs en eneste Gang. Da begreb Borgermester og Raad, at der vilde anden Konfekt til, og skreg til Ogeri fra Kirketaarnet, hvor de var krøbet op, at han skulde styre Uhyret op paa Fæstningen, for at det kunde faae nogle Salver af Brandkanonerne. Dette skede, og man fyrede i 6 Uger i Slag mod Dyrets Pande, uden at der kunde formærkes andet Meen, end at en liden Haartot var gnavet af hvor Kuglerne hyppigst havde truffet. Ogeri maatte hver Gang han saa Kuglen komme gjøre et Luftspring, for ikke ved dens Afprellen at faae den i sin egen Pande; til Slutning blev han kjed heraf, og befalede at man fra Barnums Jernværk skulde bestille en støbt Mundkurv, passende til Dyrets Hoved, og forsynet med en mechanisk Indretning til at tage fat om Dyrets Hals samt en liden Dampmaskine ved Næsen. Og naar Kurven var færdig, skulde man heise den op i et Vindspil paa Byens Torv. Ved 16 Heste fik man bragt den did fra Værket, og med hele Militærets Anvendelse blev den heiset op. Og nu styrede Ogeri Dyrets Hoved ind i denne Kjæmpegrime og skruede Halsindretningen til. Derpaa løste han Taget ved Vindspillet og lod Uhyret, forsynet med denne forsvarlige Mundkurv, gaae tilbage til Frognerskoven. Her lod han det løbe, og fra den Dag gjorde det aldrig mere Skade. Enhver kunde nu ogsaa let vogte sig for Dyret, da den paa Mundkurvens Næse anbragte Dampmaskine ved dets brændende Aande holdtes i en uafladelig Virksomhed og larmede saaledes, at det kunde høres i tre Fjerdings Afstand. Til Belønning for sin Daad fik Ogeri uindskrænket Hals og Haand over Nationalbanken, blev prydet med alle de høinordiske Ordeners Storkors, og modtog desuden en Hjelm i Form af et forgyldt Sølvkruus."

„Allg. Zeit d. großen Vaterlands" for 19de f. M. indeholder Følgende: „Som bekjendt hersker der i den nordligste Deel af Høinordens nordvestlige Provinds en saa overordentlig Kulde, at Aandedrættet fryser tre Tommer udenfor Munden og falder da i Form af nævestore Iistapper (forstenede Vandpøser) mod Jorden, hvor de blive liggende og aarligaars forøge de urgamle Iismasser, der under Navn af Gletscher bedække disse Egne. For at Folket skal kunne modstaae en saadan Kulde, behøver det Ved til sin Opvarming. Men Træer, hvoraf hiin Artikel præpareres, findes nu ikke længere i Landet. De gamle Træer ere allesteds fældte til Ved og de unge til etslags nationale (nordisch-einheimische) Indretninger, kaldet Juletræer. Følgen deraf var, at Folket ikke kunde boe der længere, men besluttede, ligesom paa Cimbrernes Tid, at udvandre. De valgte til sit nye Fædreland Australien, som de havde hørt skulde være et godt og varmt Land. Men som de nu samledes nede ved sin By Drontheim, og skuede udover de kjære Boliger, som de saa ofte i de gode Vedtider havde brændt op for at Flammehavet kunde formilde deres strenge Klimat, da bleve de betagne af en hjemlig Kjærlighed og brast i Graad. Men se, da skete det Mirakel, at der fremvældede lige i deres Paasyn en kogende Sø, der i lang Frastand udbredte en saadan Varme, at de ved den kunde tørre sine „Snøsokker." Men dette var ikke Alt. Da de stak en Gris i Vandet, opdagede de at den kom skoldet og kogt op igjen, og en hvid Kofte, som „dat" nedi, blev tagen sort tilbage, og en sort var i Vandet bleven hvid, og Trækjæppen, hvormed de „karede" den til sig, var bleven til Jern. Da man opdagede, at Søen ikke alene, ligesom de bekjendte Kilder paa Island, havde disse Egenskaber uforanderligen, men ogsaa at den var fuld af Sælhunde og alskens Fiske, der gik der i kogt Tilstand og kun paa sædvanlig Maade behøvede at fanges, for at give et godt Maaltid, sloge Udvandrerne sig til her. Naar Kulden tiltager, bliver Søen ogsaa efter Naturens vise Orden hedere og hedere, og Folk behøver kun at vælge den passende Afstand fra Strandbredden, for at beskytte sig mod den. Undertiden er dog dette fast umuligt; thi om man end vælger den rette Overgangslinie mellem det hede og kolde Belte, har det dog hændt, at man paa Siden til Kulderegionen har stivfrosset, medens man paa Siden mod Søen er bleven forbrændt. Imidlertid er dog Søen en stor Velsignelse." Hertil kunne vi ikke undlade at bemærke, at vi ved omhandlede Søes Fremsyning ere gaaede glip af nogle høist ønskværdige Indvandrere; thi de omhandlede Mennesker skulle være saa stærke, at de, som ingenting, bære i Kjæften (Tappen?) Brændeviinstøden over Stuegulvet, og som man ofte har seet i vort Blad, for puur Morskab indlade sig i Kamp med Bjørnen, et Rovdyr, mod hvilket Løver og Leoparder kun ere for Spidsmuus at regne."

De solideste Fornøielser, man havde i Melbourne, vare Præstationerne paa Humbugs Theater. Opvarterskeu optraadte, som sagt, som Dandserinde og vandt ved de hjemligt-behagelige Erindringer, hun hos mange fremkaldte, „et stormende Bifald." En Gadescene gaves udenfor Markiens Bod af „en virkelig Skuespiller." En Stjernegut berettede i en vittig Vise Nyt fra Norge om Kopisternes Nød og de Prostitutioner, der gave Udsigt til en yderligere Forøgelse af den Skare prostituerede Nordmænd, som allerede var ankommen til Melbourne. En norsk Debutant forsøgte sig som Deklamator. Paa et Marionet-Theater gaves en Scene af Soldaterløier og en original norsk Dialog og bag Koulisserne opførtes en Komedie af „vor Tids mest kosmopolitiske Skuespillere, Bajonetterne," der under nærværende Sprogforvirring tale det mest almeenfattelige Sprog. Endelig gaves en Række Skyggebilleder, hvorved Melbournes Sol og Maane slukkes. Da Skyggerne vare forsvundne, tændtes Himlens Lys paany; men de maatte atter snart slukkes, thi ogsaa i Melbourne blev der engang Nat.

Vi kom hjem til vort gode Christiania uden Ønskehat og uden altfor stor Dæmper paa vor Phantasi, endnu den samme Aften. Vi havde været i Australien, Guldgraveriets bedste Hjem, men vendte tilbage en Daler eller to fattigere end da vi reiste. Maatte dette tjene til Advarsel mod ikke for ubesindigen at give sig til Australiefarer!

P. B. H.

Fru Harriet Becher Stowe,

der for fire Aar siden henrev hele Læseverden med sit i Romanform affattede Angreb paa Slaveriet, „Onkel Toms Hytte", har nylig i London udgivet et nyt fortællende Arbeide, Dred, a tale of the great dismal swamp, hvori hun især søger at skildre den demoraliserende Virkning, Slaveriet udøver paa den hvide Befolkning. Da hun i Bogens Fortale saavel aabent udtaler sig om denne sin Hensigt, som om sit Fædrelands Forhold overhoved, har den Interesse i og for sig, og hidsættes derfor. Den er, hvad ogsaa Slutningen tyder hen paa, skrevet kort før Præsidentvalget.

„Offentliggjørelsen af Uncle Toms Cabin aabenbarede den amerikanske Slaves Trængsler. Da man benægtede Tilværelsen af disse Trængsler, blev the Key to Uncle Toms Cabin udgivet, og derpaa er der aldrig kommet noget Svar; den dybeste Taushed har stedse hersket med Hensyn til denne Bog paa Steder, hvorfra der lød de høieste Raab i Anledning af Fortællingen. Forfatterinden har aldrig seet eller hørt om nogetsomhelst Forsøg paa at modbevise eller gjendrive en eneste Angivelse i den sidstnævnte Bog.

I de fem Aar, som ere forløbne siden Udgivelsen af hiin Fortælling, er imidlertid det store „Onde" skredet frem imod sine Resultater med frygtelige og sikre Skridt. De daarlige Jomfruer, der alle slumrede og

for, de Respektable og Godhjertede, der i uvidende Oprigtighed raabte paa Fred, medens der ingen Fred var, ere efterhaanden vaagnede i Forfærdelse; og de Daarlige have sagt til de Kloge: Giv os af Eders Olie, thi vore Lamper ere udslukkede.

De Faa, der dengang kjæmpede Frihedens Kamp, hine Kassandraer, der i mange Aar forudsaae det kommende Onde og propheterede for døve Øren, de befinde sig nu i Spidsen for en mægtig Armee og i en Krisis, der hurtig maa afgjøre, hvad der skal blive Enden paa dette store Onde, om det skal ende fredelig eller blodig.

Da Uncle Tom blev udgivet, stødte følelsesfulde Mennesker sig over, at Forfatteren kunde skildre en *Legree*, der slog den forsvarsløse Onkel Tom i Hovedet med en Knippel; men de følelsesfulde Mennesker have nylig med deres egne Øine seet, hvorledes en Videnskabsmand og en Gentleman, Senatoren for en souveræn Stat (Mr. Sumner), ubevæbnet og uden at ane noget Ondt blev slaaet til Jorden af et feigt Slag *bagfra*, og medens han laa i Støvet, *endnu* blev slaaet af den krysteragtige Arm, der havde øvet sig paa en Plantør i Syd-Karolina (Mr. Preston S. Brooks). De følelsesfulde Mennesker ytrede da lydlig den Tro, at den ridderlige Befolkning i Syd-Karolina vilde desavouere denne Handling. Den ridderlige Befolkning i Syd-Karolina forærede Stimanden en Stok med den Indskrift: „Slaa ham igjen“, og Gaver af Sølvtøi og Lykønskningsbreve fra offentlige Meetings strømmede ind i Forening med ømmere Bevidnelser fra det svagere Kjøn; og den feige Praler, der af den offentlige Følelse blev tvungen til at opgive sit Sæde, blev, i haanende Trods imod denne Følelse, modtaget i Triumf af Syd-Karolinas Borgere, og hans Handling blev aabenlyst forsvaret af Medlemmer fra de sydlige Stater i begge Kongressens Huse.

Hvo kan nu tvivle om, hvorledes Slaverne ere blevne behandlede og ville blive behandlede af Mænd, der ere opdragne under saadanne Indflydelser? — Gaar det saaledes med det grønne Træ, hvorledes vil det da gaae med det tørre?

Forfatterindens Hensigt med denne Bog er at vise Slaveriets almindelige Virkninger paa Samfundet — de forskjellige sociale Ulemper, som det medfører selv for dets mest begunstigede Talsmand — Ødselheden og Forkertheden af hele den økonomiske Ordning i Slavestaterne — gode Familiers Forfald — Eiendommenes Værdiforringelse — alle Klassers, saavel den aristokratiske, tyranniske Plantørs som den undertrykkede og fattige Hvides, skrækkelige Demoralisation, som er Følgen af Slaveriet. Det er ogsaa en af hendes Hensigter at vise den Korruption af Christendommen, som kommer af den samme Aarsag, en Korruption, der efterhaanden har forfalsket Kirkens Maalestok, baade i Nord og Syd, og frembragt mere Vantro end alle Encyklopædisters Virken tilsammen. Som et Exempel paa Christendommens korrumperede Tilstand behøver Forfatterinden blot at anføre følgende Kjendsgjerning, der er fortalt hende af en af hendes Slægtninge — en Præst, der opholdt sig i Missouri paa den Tid, da der blev organiseret Indvandringer til Kansas for med Magt at berøve dette Territoriums Borgere deres Valgret. Denne geistlige Mand var kommen til Missouri i det glade Haab, at det vilde blive ham tilladt at prædike Evangeliet, naar han undlod at sige Noget om Slaveriet. Han underrettede Forfatterinden om, at alle Kirke-Forstandere og Medlemmer, ja selv Præsten i hans Nabolag aabent forsvarede denne Bevægelse og i mange Tilfælde selv tog Deel i den; og da han vovede at gjøre nogle meget lempelige Modforestillniger, gjorde man ham Opholdet der saa uhyggeligt, at han blev nødsaget til at forlade Staten. Oberst Buford's Regiment, der havde udmærket sig ved Plyndring og Mord, forlod Alabama under et begeistret Tilløb af Folk, under Bønner af Geistlige, der opmuntrede det. Denne Vinter har været Vidne til de mest oprørende, koldblodige Mord paa Folk i Kansas, blot fordi de havde gjort sig skyldige i den Forbrydelse at udtale sin Opposition imod Slaveriet. Byen Lawrence blev plyndret under Grusomheder, som man havde haabet vare forsvundne fra den nyere Tids Krigsførelse; og dog har hverken den nye eller den gamle Skole af den presbyterianske Kirke, der vare forsamlede i sin officielle Egenskab, ytret et eneste misbilligende Ord om denne Handlemaade, og Forsvaret for Slaveriet i begge disse Korporationer har aldrig været saa aabent, er aldrig optraadt saa skamløst. Det samme er Tilfældet med Hensyn til den methodistiske General-Konference, om end ikke ganske i samme Udstrækning.

Disse Kjendsgjerninger tale tydeligt nok. De vise bedre end alt Andet Kraften af den demoraliserende Magt, som er i Virksomhed.

Forfatterinden ønsker at imødegaae den Kritik, som maaskee vil blive gjort med Hensyn til de handlende Personer i denne Bog. Det blev forestillet hende efter Udgivelsen af Uncle Toms Cabin, at den Ryggesløshed, som charakteriserede nogle af Personerne, paa en smertelig Maade saarede Samfundets religiøse Følelser. Forfatterinden har taget denne Gjenstand under en alvorlig Overveielse, der har ført til den bestemte Mening, at i en dramatisk Fremstilling, som har et moralsk Øiemed, er det undertiden endog nødvendigt at saare den moralske Følelse, for at Lærdommen kan trænge ind med fuld Kraft. Naar et vist Samfunds-Forhold medfører Ugudelighed og Foragt for alt Helligt, saa kan en Forfatter ikke beskrive det uden i nogle Tilfælde at saare Læserens religieuse Følelse. Hvorledes er det muligt at fremstille en Samtale blandt Folk, hos hvem hvert Aandedræt er en Ed, uden at have Lov til at gjøre nogle Penselstrøg, der saare den Gudfrygtiges Sjæl? Vi ere i saadanne Tilfælde tilbøielige til at troe, at hvad der smerter os, nødvendigviis maa være skadeligt, medens Smerten i Virkeligheden er Kjendetegnet paa, at den moralske Organisation befinder sig i sund Tilstand. Skriften, hvis Fremstillinger af Ondt og Godt altid ere dramatiske, giver uden Omsvøb den Ugudeliges Haan, som trodser Herren, ligesaavel som deres Tilbedelser, der dyrke Ham. Den hovmodige Pharao siger: „Hvo er Herren, at jeg skulde adlyde ham?“ Den pirrelige Jonas gaar i Rette i et Sprog, der aldeles ikke ligner en sædvanlig Bøns Ærbødighed, og de Ondes Ord og Gjerninger fortælles med en Ligefremhed, som bringer den Ligegyldigste til at gyse. Ved derfor at overveie, hvorvidt en moralsk Forfatter tør gaae i denne Henseende, maa man tage Hensyn til det moralske Øiemed og Resultat. Hvis Ryggesløsheden og Lasten gjøres interessante i en tiltalende og fuldendt Helts Person, saa ville de Gode i Virkeligheden have Ret til at beklage sig; men naar de fremtræde som charakteristiske for dem, der vitterligt ere dannede under Indflydelserne af et slet System, saa kunde det være en nødvendig Deel af Fremstillingen.

Man sige ikke, at Folket i England*) ikke trænger til saadanne Fremstillingers oplysende Magt, at det Intet har at gjøre med „Ondet“. Det har *meget* at gjøre dermed; det er voxet sammen med det saavelsom med os. Naar Folket læser i disse Blade, hvorledes gode Mænd for at fremme gode Hensigter ledes til først at taale, derpaa at beklage og endelig at antage sig det Uhyre, der har været Aarsagen til alt dette Onde; naar det seer, hvorledes Christendommens Standpunkt i en heel Nation umærkelig er blevet lavere, da lad det ikke blive hovmodigt, men frygte. England er forenet med Amerika ved de samme Interessernes, Handelens, Frændskabets og det religiøse Broderskabs Baand, der have sammenknyttet Norden og Syden i de Forenede Stater.

Aar for Aar knytter Dampens Magt disse Baand fastere, og Englands Christenhed har at afgjøre, om den for nogen Slags Fordeels eller Vindings Skyld vil begynde at gaae hiin Tolererings Vei, der altid har ført til en Partitagen. See vi ikke nogle Tidernes Tegn i England? Naar man *begynder* at forsvare ikke blot Slaveriet, men Slavehandelen paa visse agtværdige Steder, er det da ikke paa Tide at spørge, hvortil disse Ting ville føre?

Det Parti i Amerika, der ved det forestaaende Valg skal udholde en Dyst med dette frygtelige Onde, vil muligviis lide et temporært Nederlag; det er altid bedst at være fattet paa det Værste. Englands Christenhed har at overveie det Spørgsmaal, om den, hvis Slaveriet skulde seire, for Handelens og Fordelens Skyld vil istemme Akklamationerne og følge Seiersvognen? Vil den britiske Løve lade sig føre i Bomuldslænker af saadanne Hænder som dem, der slog Charles Sumner til Jorden?

Endnu et Ord skylde vi de frie Stater i Amerika; hvormeget de end have feilet, saa maa man dog lade dem vederfares den Retfærdighed, at de ikke have feilet alene af Feighed eller af Interesse; Noget maa vistnok tilskrives en høihjertet Lettroenhed, der nødig vil tænke det Værste om Brødre, og hiin Langsomhed til Vrede, som er charakteristisk for dem, der have lært at beherske sit Sind.

At de endnu ikke have hævnet den deres Senator tilføiede Fornærmelse, Krænkelsen af deres Stemme-Urnes Frihed, Afbrændingen af deres Byer og Mordet paa deres Brødre og Sønner, er ikke noget Tegn paa, at de ikke have *følt* det; det viser kun Storheden af den Agtelse for Loven, som læres af sand Frihed, der ikke søger Opreisning ved øieblikkelig Vold, men ved hine i Loven hjemlede, sikrede Midler. Skulde alle disse slaae feil, da kunne vi kun sige: „Vee over Angriberen, naar de, som ere langsomme til at vredes, endeligen reise sig.“

Men endskjønt vi have hentydet til de værste Muligheder, saa glæder det os at kunne sige, at Alting ved det næste Valg nu forjætter en seierrig Haandhævelse af Frihed og Ret i Amerika.“

*) Bogen er, som ovenfor sagt, udkommen i London.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Efter Bergensposten optage vi følgende Artikel om Bergens Fabrikvirksomhed, som vi troe ville interessere flere Læsere, der ikke have Adgang til hiint Blad: „Det er ikke meget længe siden Bergen kun havde et eller to ubetydelige Gjørtlerværksteder og et saakaldet Klokkestøberie, der, uagtet det blev understøttet af „det nyttige Selskab,“ dog inden kort Tid maatte nedlægges. Da, formentlig i 1842, Jernstøberiet i Marken etableredes, istemte mange et Ramaskrig over Projektmageri, Ufornuft og Galmandsarbeide, og mangeslags Spaadomme hørtes om dets snare og sørgelige Ende. Alleslags Skrøner i den Henseende gjorde sig da gjældende, — om dette gjaldt Anlæggeren eller Foretagendet, vil det Følgende vise og retfærdiggjøre.

Nogle Aar derefter anlagdes ved Nygaardsbroen et nyt Værk forenet med Jernstøberi. Et Skrift om Galvanisationens Fortrinlighed, især af Seil, Fiskegarn og Jernsager, anbefalede dette nye Etablissement — nu blev Galmandsværket af den Første et fornuftigt Foretagende af den Anden, og Skrønerne, der imellemstunder havde tabt Nyhedens Interesse, døde nu ganske bort; men — endnu hurtigere døde Galvanisationen af Seil, Fiskegarn og Not; Jerns Galvanisering høres vel endnu af og til omtalt.

Smedeværkstæderne vare da heller ikke komne meget længere frem end i Fa'rs og Farfa'rs Tider. Med Undtagelse af Hr. G. Flood i Graamurgaden, der ved sin Brandsprøiter og Multiplikationsvægter lagde Foretagelse og fornuftig Virksomhed, fremfor sine Laugsbrødre, for Dagen, gik Alt paa gammeldags Maneer, og saa har det gaaet længe. Mange allerede i lang Tid bekjendte, dog nu hos Enkelte her findendes mekaniske Indretninger, savnedes ganske. Hr. H. Larsen ved Værftet, der saa at sige først viste at være kommen til Erkjendelse af det Upraktiske i Fortfaren paa den gamle Maade, foretog en Reise til England, blev der bekjendt med flere for hans Fag nyttige Indretninger og har nu tilligmed Hr. Qvam gjort betydelige Fremskridt. Larsen indsendte til sidstafholdte Industriudstilling her er original Skibsindretning, der af alle Kyndige bedømtes som baade praktisk og sordeles velarbeidet.

Da Bergens Dampskibes forøgede Antal ligesom fremtvang Nødvendigheden af et større mekanisk Værksted i eller ved Byen, stillede Konsul M. Krohn sig i Spidsen ogsaa for et saadant Foretagende. Aktier bleve snart tegnede, og nu staar i Solheimsvigen et vakkert Anlæg — et betydeligt mekanisk Værksted og Jernstøberi m. M. — som en Deel af dette Etablissement. DHrr. Aktieiere maa være Hr. Værksbestyrer Hansen megen Tak skyldig, fordi han med Iherdighed paastod et Støberi anlagt i Forbindelse med Værkets øvrige Værksteder; thi det skal fra Begyndelsen have været bestemt at Strømmens Støberi skulde levere alslags Støbegods til Værket; — til Gjengjeld herfor skulde Støberiet ved Strømmen ei befatte sig med nogetsomhelst mekanisk Arbeide —; dette var vel neppe praktisk. Med Værket skal forenes en Tørdok. Nu staar i længere Tid denne fuld af Sø, idet en høist ubeleilig Nordenvindsstorm brækkede en Deel af det nedrammede Pæleværk og jog Søen ind i Dokken. . . .

Det nye Værk skal allerede have mange Bestillinger. Om Fabrikatets Godhed og Priisbillighed især har der været talt; til Sæbesyderiet paa Møllenpriis skal være leveret en stor ny Kjedel, som vidner derom. Reparationen derimod skal være kostbarere, hvilket samme Sæbesyderi ogsaa skal have Erfaring om.

Foruden disse tre paapegede Jernstøberier er nu et fjerde etableret. Ideen har nok ikke været saa gal endda.

Da Eierne af Strømmens Jernstøberi havde kjøbt Støberiet i Marken, indbød dette Værks til den Tid værende Bestyrer, Hr. P. Kramer, til Aktietegning for Anlæg af et nyt Støberi i Forbindelse med mekanisk Værksted samt Dam-, og Sage- og Høvlemaskine for Træ. Hans Indbydelse fandt Tiltro, og inden kort Tid havde et Aktieselskab dannet sig; efter vel halvandet Aar fra Værkets første Paabegyndelse sysselsættes allerede henved femti Arbeidere ved Laxevaags Værks — saa kaldes dette nye Anlæg — forskjellige Værksteder. Tages Hensyn til, hvad der i den Tid der er udrettet, maa det vistnok erkjendes at være Meget; erkjendes maa det derhos ogsaa, at Direktionen ved sin særdeles opofrende og utrættelige Virksomhed væsentligst har bidraget dertil.

Indbyderen P. Kramer blev af Selskabet overdraget i Glasgow at gjøre Indkjøb af de fornødne Maskiner, og af disse nævnes en tredive Hestes Dampmaskine, forsynet med trende Kjedler 15 Al. lange og 1½ Al. høie. Begyndelsen af dette nye Anlægs Virksomhed havde et lidet Uheld, idet en af Kjedlerne fik en ubetydelig Revne, hvilken strax blev istandsat ved ved selve Værket. Dette gav Anledning til, at dets Repræsentanter fik en teknisk dannet Mand, til hvis Sagkundskab de havde Tillid, til at afgive sin Dom om Værkets Ordning og Maskiner. Revisionen havde tilfølge ydre Vandmaalere til Dampkjedlerne, som fra Glasgow vare forsynede med de fornødne Slippekraner, der i Grunden skulle være mere praktiske.

De nuværende Støberier i og ved Bergen ville ugentlig kunne levere 150 Skipund Støbegods og mulig Mere; saaledes vil Indførsel af Støbegods snart hemmes. Det tør antages som vist, at de overhovedet store Sendinger af Gryder over Holland vil faae en Ende; de herfra leverede Gryder ere baade smukke og prisbillige og langt stærkere end de saakaldte hollandske. Vore Dagblade have bekjendtgjort, at Laxevaags Værk søger en theoretisk og praktisk dannet Tekniker som Formand. Er Værket heldigt i sit Valg, hvorom der skal være Grund til at nære de bedste Forhaabninger, saa vil dette Værk i saa Henseende staa ved Siden af det mekaniske i Solheimsvigen.

Af denne Beretning sees, at Metalarbeidet har faaet et væsentligt Opsving hos os. DHrr. Smedemester Hermansen ved Værftet og Qvam i Dræggen have, som ovenfor berørt, betydelig forbedret sine Værksteder. Den sidste har anskaffet sig en Dampmaskine. der for Tiden driver tvende Dreierbænke og en Boremaskine; han agter fremdeles at foretage Udvidelse i denne Retning og tillige at benytte Dampkraften for Ambolten.

At Bergen faar gode mekaniske Værksteder er nu næsten en tvungen Sag; de mange mekaniske Indretninger ved og om Ber-

gen, som Bomuldsspinderiet med Væveri i Arne, Klædefabrikket sammesteds, Spinderiet i Fotlandsvaagen, Hampspinderiet og Seildugsvæveriet ved Fanø og det under Arbeide værende Bomuldsvæveri i Skudevigen, have vel fuldt Brug for dem. Maaskee kan den lettere Adgang til saadanne bringe Eierne af forældede Mølleindretninger til at skride frem med Tiden, førend det bliver for seent, og til saadan Erkjendelse vil disse nok komme, naar de see nye Anlæg ogsaa i denne Retning at voxe frem — see til Eidsvaags nye Møllebrug. Det vil være paa Tide at knuse Skallen, som gammel Vane og maaskee Fordom har hærdet, og forsøge at bruge Vingerne i tidsmæssig Retning. Fordelen deraf vil ikke udeblive. Det maa dog erkjendes, at Meelproduktionen her staar langt tilbage for andre Steders.

For de større Arbeider som Dampbaade og lignende haves det nye store Værk i Solheimvigen.

Held følge dem Alle! er et hjerteligt Ønske, som Læseren vist deler med Indsenderen."

Den norske Regjerings Indstilling angaaende Gagernes Forbedring har nu staaet at læse i Morgbladt. Dens Konklusion er:

1. Til alle i Civiletatens Gagereglement opførte og sammesteds til visse Pengebeløb fastsatte Gager, der udredes af Statskassen eller af særstilte Fonds eller af Indretninger, der af Statskassen opretholdes eller nyde regelmæssige Tilskud, — dog med Undtagelse af Gagerne for Toldvæsenets Embedsmænd og Betjente, forsaavidt de for nogen Deel lønnes med Procenter af Toldintraderne, og af Gagerne for Lensmænd og Postaabnere, samt endvidere med Undtagelse af de i det nugjældende Gagereglement under Bogstav C No. 1 opførte Beløb til enkelte geistlige Embedsmænd og Betjente, — saavelsom til alle ved Militæretaterne ansatte Embedsmænds Gager bevilges for Budgetterminen 1ste Juli 1857 til 1ste Juli 1860 følgende Tillæg:

for hvad enhver Gage udgjør indtil 300 Spd. . . . 30 pCt.
„ — — over 400 Spd. indtil 800 Spd. 20 —
„ — — over 800 Spd. . . . . . . 10 —

2. Til de faste Gager for de Embedsmænd og Betjente ved Toldvæsenet, som oppebære Lønning overeensstemmende med den ved kgl. Resol. af 12de Oktober 1851 udfærdigede Lønningsplan, eller som ere ansatte i Poster, der senere ere oprettede og som derhos for nogen Deel aflønnes med Procenter af Toldintraderne, bevilges for samme Tidsrum følgende Tillæg:

for hvad enhver Gage udgjør indtil 200 Spd. . . . 60 pCt.
„ — — over 400 Spd. indtil 800 Spd. 40 —
„ — — over 800 Spd. . . . . . 20 —

3. I de Gager, til hvilke de fornævnte Tillæg blive at yde, medregnes ogsaa alle med et fast aarligt Beløb bestemte Tillæg, der ere bevilgede nogen Embedsmand for hans Person, eller der endnu stedse tilfalde enhver Indehaver af et Embede eller en Bestilling, eller der under visse givne Betingelser eller som Erstatning for visse Embedets eller Bestillingens Indehaver som saadan paalagte Funktioner tilkomme ham. Derimod medregnes ikke Gagetillæg, som udbetales efter de til enhver Tid gjængse Priser, eller som med regelmæssige Mellemrum omreguleres.

4. Naar det for noget Embede eller nogen Bestilling er bestemt, at Gagen ved indtrædende Vakance skal forandres, og det Beløb tillige er fastsat, som Gagen efter Forandringen skal udgjøre, beregnes Tillægget efter sidstnævnte Beløb. Er ingen Bestemmelse afgiven om, hvor stor Gagen, naar Ledighed er indtraadt, skal blive, beregnes Tillægget efter Gagen, saaledes som den for Tiden er. For Postmestere og Postexpeditører, hvis Gager ikke efter Loven af 12te August 1848 ere omregulerede, beregnes Tillægget af Gagens og Gebyrgodtgjørelsens samlede Beløb.

5. Naar samme Person er Indehaver af flere Embeder eller Bestillinger, for hvilke Gagetillæg bevilges, bliver dette at beregne af det samlede Beløb af alle de Gager han oppebærer.

6. Saadanne Tillæg, som under No. 1 er fastsat, bevilges for det sammesteds bestemte Tidsrum ogsaa til alle Pensioner, — de Kongsbergs Sølvværk vedkommende undtagne, — der udredes af Statskassen til Mænd, som, forinden de erholdt Pension, have beklædt Embede eller Bestilling, der lønnes af Statskassen eller noget særskilt Fond, hvortil Statskassen yder regelmæssige Tilskud.

7. Gage og Pensionstillæggene udbetales kun med hele Speciedalere for hvert Aar, saaledes, at hvad et Tillæg efter foranstaaende Bestemmelser maatte komme til for eet Aar at udgjøre under hele Spd., hvis det er 60 Skilling eller mere, indbetales med 1 Spd., og hvis det er mindre end 60 Skilling, bortfalder.

8. Alle Spørgsmaale angaaende den rette Anvendelse af forestaaende Bestemmelser afgjøres med endelig Retsvirkning af Kongen.

Gamle Nyheder.

En norsk Renegat.

I Aaret 1806 gik en Søn af Postmester Conradi paa Frederikshald over til Muhamedanismen, hvorom den danske Konsul i Tripolis, Nissen, under 8de Juni s. A. gjorde følgende Indberetning til den afrikanske Konsulat-Direktion, hviken ogsaa blev bragt til Faderens Kundskab:

„Nogle Dage førend det danske Skibs Fortitudos Afreise herfra forlod en Matros ved Navn Christian Conradi Skibet og begav sig til Kastellet, hvor han offentlig forlangte at vorde Muhamedaner. Da det ei staar i Paschaens Magt at nægte at antage en Renegat, blev Matrosen, saaledes som Brug er, sendt til Konsulatet med en Schaus for at opholde sig der i 3 Dage i Selskab med Schausen og overveie sit Foretagende. Jeg søgte at bevæge ham, ved Løfter og Forsikringer om fuldkommen Frihed til endog at forlade det danske Skib og at gaae ombord paa hvilken anden Nations han ønskede, til at afstaae fra sit Forsæt. men forgjæves; jeg nødsagedes derfor tredie Dagen at sende ham til Paschaen, som i det Hele ikkun lidet syntes at ønske denne Proselyt. Matrosen skal være en Søn af en kgl. Postmester i Norge. Han forsikrer, at han har en Broder, som er Renegat i Algier og Rais af en Korsar."

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 4de Dec. 1856 have endeel Gaardeiere i Hans Pstg. faaet Tilladelse til at sænke det til deres Eiendomme stødende Unnelandsvand.

— Under s. D. er der tilstaaet et rentefrit Laan paa 500 Spd. til Udførelsen af endeel Arbeider i Daleelven i øvre Thelemarken, sigtende til Lettelse af Tømmerdriften der. Laanesummen tilbagebetales i 10 aarlige Terminer.

— Understøttelsesselskabet for Huusarme har i det forløbne Aar havt en Indtægt af 1612 Spd. 77 ß, hvoraf næsten Trædieparten (506 Spd.) er indkommet ved extraordinære Bidrag. (278 Spd. 111 ß af Fyrgetyveskillingsballerne og 139 Spd. 4 ß af Militærkoncerter.

— Arbeiderforeningernes Blad ophørte med Nytaar tildeels paa Grund af Abonnenternes Uefterretteligbed. Ligeledes er Bratsbergs Amtstidende standset med 26 Aargang.

— Selskabet for Folkeoplysningens Fremme har tilstillet Professor R. J. Berlin i Lund, hvis populære Naturlære i Selskabets Oversættelse har fundet en saa uhørt Udbredelse, en af Juveleer Tostrup forarbeidet Frugtopsats af Sølv.

— Violinisten Zeller har med Bifald givet et Par Koncerter i Frimurerlogens lille Sal.

— Vicekongen skal tiltræde sin Tilbagereise til Norge den 7de eller 8de Jan.

— Storthingsrepræsentant for Romsdals Amt, Lendsmand F. A. Hagerup, der gives Skudsmaal som en dygtig og brav Mand, druknede den 22de Dec. og første Suppleant Foged Wetlesen kommer saaledes til at møde paa Thinget i hans Sted.

— Som Julegave til de Fattige er indkommet 316 Spd., hvoraf 50 Spd. fra en Ubekjendt.

Christianssund. Enkefrue Anna Adeler Buck, Enke efter forhen afdøde Konsul, Christopher Lorentz Buck i Molde, afgik ved Døden den 7de dennes. „Af 18 Børn, hvis trofaste Opdragerinde hun var, møde 5 hende hisset, og 13 Børn, 83 Børnebørn og 22 Børnebørnsbørn, bevare med Velsignelse over den Bortgangne Mindet om hende."

Hamar. I Budst. foreslaar en (katholsk eller ironisk?) Indsender, at reise en katholsk Kirke (med Skole) i Landets Midte, hvortil Hamar med sine Domkirke-Ruiner betegnes som det mest passende Sted.

Namsos. Under et Slagsmaal mellem en Gaardshund og en Gaupe har en Mand „saagodtsom i bare Skjorte" taget Hundens Parti „og grebet Udyret med den ene Haand over Struben og den anden i Nakken og holdt det saaledes indtil Folk ved hans Skrigen kom ham til Hjælp med Vaaben."

Inde i Høgnæsfjeldet har en anden Person fra Namsos heltemodigen ihjelslaaet en Ulveunge, som dog paa Heltens Triumphbane til Lensmanden blev forvandlet til en Hundehvalp. „Naar man veed, siger Beretteren, at en Gedebuk engang er bleven holdt for at være den skinbarlige Fanden, kan man ikke forundres saameget over, at den stakkels Fyr, der formodentlig ilde havde studeret sin Naturhistorie, forvexlede en Hundehvalp med en Ulveunge."

Bergen. Den 2den Jan. skulde paa Bergens Theater opføres et nyt treakters Skuespil af Hen. Ibsen, med Titel „Olaf Liljekrants."

Embeder og Bestillinger.

Klokker- og Kirkesangerposten ved Strømmens Annex (Hurum), hvormed er forenet en Underlærerpost ved Svelvigs faste Skole. Indtægter omtr. 260 Spd.

Skolelærer- og Kirkesangerbestillingen i Tuft og Komnæs Annexer til Sandsvær. Indtægter omtr. 130 Spd.

do — do i Sitskongens Annex til Høland. Indtægterne blive 105 Spd. og fri Bolig.

En Omgangsskoleholderpost i Gildeskaal med 35 eller 50 Spd. i Løn. I sidste Tilfælde kræves en Seminarist.

Sandøkedals Lensmandsombud.

Skolelærerposten i Egebergfjerdingens Skoledistrikt med 50—60 Spd. i Løn og omtr. 80 Spd. til Skolestue, Kost og Brænde.

Kirkesanger- og Skolelærerposten i Sitskongens Annex. Lønnen bliver omtr. 85 Spd. og Bolig.

Jordemoderposten i Mosſ Landsogn med 26 Spd. aarlig Løn.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Den 20de—21de Dec. var der i Kjøbenhavn en stor Ildebrand, „en af de farligste, der i 20 Aar har hjemsøgt Staden." De Værdier, der ere ødelagte, anslaaes til flere hundrede tusinde Rdl.

Frankrig, De Salvandy, Medlem af Akademiet og Kultusminister under Ludvig Philip, er afgaaet ved Døden den 15te Dec. Hans Tab som Videnskabsmand beklages.

Schweitz. Undertegnerne af Londoner-Protokollen have tilstillet Schweitz en Kollektivnote, hvori de forlange de Fangnes Frigivelse, og Napoleon har givet Preussen Tilladelse til fri Gjennemmarsch.

— Ifølge en Telegraphefterretning skulde der endnu være Fredsforhaabninger, men det er, siger Dagbl., vanskeligt at sige, hvorpaa de støtte sig, da der ikke er foregaaet Noget, som gjør en Krig mindre sandsynlig nu end for faa Dage siden. De engelske Blade tage vel saa ivrig Parti for Schweitz, at der ikke kan være nogen Tvivl om, hvilken Anskuelse Regjeringen og den offentlige Mening i England nære om de neufchatelske Forviklinger, men Preussen vil neppe holde sig tilbagefra et Angreb, fordi Times erklærer, at Retten er paa Schweitz's Side, ligesom det heller ikke har stort at betyde, naar Morning Post udtaler det Haab, at Frankrig ikke vil tage Parti for Preussen, da Monitøren paa en aldeles utvetydig Maade har udtalt, hvorledes Keiseren opfatter Sagen. Den Maade, hvorpaa Forhandlingerne om det neufchatelske Anliggende meddeles i det officielle Referat af Forbundsdagens Møde den 18de Decbr., viser ogsaa temmelig tydelig, at Preussen nu tror uden Risiko at turde ty til Vaabenernes Afgjørelse. Efterat Østerrigs, Bayerns og Badens Gesanter nemlig i dette Møde havde underrettet Forsamlingen om, at de Skridt, som vare foretagne hos Forbundsraadet i Bern i Henhold til det tyske Forbunds Beslutning af 6te Novbr., ikke havdeført til noget Resultat, tog den preussiske Gesant Ordet for at erklære, at hans Regjering nu, da alle Forhaabninger om en mindelig Afgjørelse des værre vare forsvundne, kun havde Udsigt til at sætte sine retfærdige Fordringer igjennem „ved at opbyde en til Formaalet svarende Hærstyrke," og i Forbindelse hermed lod Gesanten Forsamlingen vide, at Hs. Maj. Kongen havde underettet Hofferne i London, Paris, Petersborg og Wien om sine Beslutninger, og at der allerede var indledet Underhandlinger med de paagjældende Stater, igjennem hvilke de preussiske Tropper skulle machere. Hvor bestemt denne Udtalelse end lyder, udelukker den dog ikke Muligheden af, at Preussen trækker sig tilbage, naar der viser sig en alvorlig Fare; men Sagen er netop, at der for Øieblikket ikke er nogen Fare tilstede. Man ansaa det tidligere for en Umulighed, at Preussen turde vove et Angreb paa Schweitz, fordi der ikke var nogen Tvivl om, at Frankrig vilde betragte ethvert Forsøg paa at tilintetgjøre Republikens Uafhængighed som en Krigserklæring, men efterat Monitøren har holdt en lang Straffetale til Forbundsraadet og i Modsætning hertil fremhævet Kongen af Preussens Maadehold og Viisdom, have Forholdene faaet et ganske andet Udseende. Der er nu kun een Magt, som kan tvinge Fredrich Wilhelm til at græde i Stilhed over, at hans tro Undersatter i Neufchatel behandles som Oprørere, og det er Østerrig, der selv nærer stærkt Had til Schweitz, fordi det har tjent til Asyl for de italienske Flygtninger. I England smigrer man sig med at den Frygt, som Tilnærmelsen imellem Frankrig og Rusland har indjaget Østerrig, vil være istand til at overvinde dette Had, og at Østerrig vil lade sig bruge til at skræmme Hoffet i Berlin, naar den engelske Regjering for Alvor fordrer et saadant Skridt som Betingelse for den nylig oprettede Alliances Bestaaen; men England kan paa Grund af Forholdene i Orienten ikke undvære Østerrigs Bistand, og det er derfor ligesaa sandsynligt, at Palmerston ofrer Schweitz for den østerriske Alliance, som at det Modsatte skulde blive Tilfældet. Efter de kraftige Forberedelser til Krig, som tages i Preussen og Schweitz. kan en Afgjørelse ikke lade længe vente paa sig, og naar de to Armeer staae ligeoverfor hinanden, vil Frygten for Følgerne af en saadan Krig mulig i det yderste Øieblik fremkalde en Intervention fra de fire Stormagters Side, hvorved der gives begge Parter Leilighed til at trække sig tilbage med Anstand. En Fremskyndelse af Processen mod de fangne Royalister og en derpaa følgende Benaadning af de Domfældte, hvortil Forbundsraadet ikke er uvilligt, kunde isaafald fjerne den væsentligste Anstødssteen for et Forlig og danne Overgangen til nye Underhandlinger. Optræder England derimod isoleret eller kun i Forening med de nordamerikanske Fristater, saaledes som det ifølge en telegraphisk Depesche fra Bern af 24 ds. i disse Dage skal have gjort uden at udrette Noget, vil det neppe lykkes at faa Kongen af Preussen til at opgive sine Planer.

Aar 1856 den 31te December foretoges den med Illustreret Nyhedsblad forbundne Lodtrækning i Overværelse af Politi og Vidner, og udkom da de 30 Nummere i følgende Orden:

1. No. 694 sex hundrede og fire og halvfems.
2. „ 795 syv hundrede og fem og halvfems.
3. „ 287 to hundrede og syv og firsindstyve.
4. „ 204 to hundrede og fire.
5. „ 942 ni hundrede og to og fyrgetyve.
6. „ 794 syv hundrede og fire og halvfems.
7. „ 797 syv hundrede og syv og halvfems.
8. „ 594 fem hundrede og fire og halvfems.
9. „ 98 otte og halvfems.
10. „ 414 fire hundrede og fjorten.
11. „ 643 sex hundrede og tre og fyrgetyve.
12. „ 576 fem hundrede og sex og halvfjerds.
13. „ 753 syv hundrede og tre og halvtreds.
14. „ 104 eet hundrede og fire.
15. „ 646 sex hundrede og sex og fyrgetyve.
16. „ 57 syv rg halvtreds.
17. „ 182 eet hundrede og to og firsindstyve.
18. „ 487 fire hundrede og syv og firsindstyve.
19. „ 857 otte hundredr og syv og halvtreds.
20. „ 692 sex hundrede og to og halvfems.
21. „ 849 otte hundrede og ni og fyrgetyve.
22. „ 828 otte hundrede og otte og tyve.
23. „ 605 sex hundrede og fem.
24. „ 660 sex hundrede og tredsindstyve.
25. „ 363 tre hundrede og tre og tredsindstyve.
26. „ 703 syv hundrede og tre.
27. „ 855 otte hundrede og fem og halvtreds.
28. „ 573 fem hundrede og tre og halvfjers.
29. „ 83 tre og firsindstyve.
30. „ 296 to hundrede og sex og halvfems.

At Ovenstaaende saaledes er tilgaaet bevidner

N. Kundsen,	**M. Trøan,**	**Chr. Pedersen,**	**J. Johnsen,**
Politibetjent.	Skolelærer.	Skolelærer.	Maler.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 2. Udkommer hver Søndag Morgen. 11te Januar. Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. 6. Aarg.

Indhold.

Det menneskelige Livs Længde.

(Revue des deux mondes).

I.

Intet i den belivede Verden er overladt Tilfældet. Enhver Funktion, enhver Udvikling, ethvert Phænomen fremtræder ifølge forud bestemte Love. Ethvert Væsen har sin bestemte Virksomhedssphære, sin fastsatte Rolle, sin givne Bestemmelse, ligesom enhver Gjerning har sin Grad af Betydning, sin Gjenstand, sin Varighed. Enhver Tings Maal er forud bestemt. „Du skal ikke gaae længere" er den uoverstigelige Skranke, Gud har sat ikke alene for Havets Bølger, men for Alt, som føler, som tror, som lever. For enhver Art, med sine eiendommelige Evner og Behov, er der sat nøiagtig bestemte Tidsrum, for Æggets Udvikling, for Væxten, for selve Livet. Livets Løb og de Epoker, det udgjør, er med samme Nøiagtighed bestemt for det laveste Dyr som for Mennesket, det ypperste af dem alle. Men Grændserne, inden hvilke Maalet er sat, ere forskjellige efter de forskjellige Arter, og de ere aldrig satte med en absolut Strenghed. Apriori maa man vente at finde dem temmelig vide for Menneskets Vedkommende, da Raser og klimatiske Forhold ere saa forskjellige. Næsten uden Tal ere de Farer, Menneskelivet er udsat for. Mennesket alene har flere Sygdomme at bære paa, end hele den øvrige Skabning tilsammen. Dets Lidenskaber, dets Laster, dets Ulykker, dets Arbeider, med eet Ord, alle moralske Aarsager forene sig med de tusinde physiske Aarsager, der virke til at forkorte dets Dage. Dets Liv har at kjæmpe med saa mange og forskjellige skadelige Elementer, saa mange forstyrrende Principer, saa mange Omstændigheder, som det har fælles med andre Væsener, eller som er dets Natur egne, at Problemet om dets normale Varighed bliver meget indviklet. Men til at klare dette Spørgsmaal have vi samtidig tre Hjælpere, Physiologiens, Historiens og Statistikens Opgaver, der gjensidigen kunne kontrollere hverandre. Undersøgelsen af Menneskelivets Grændser har siden dette Aarhundredes Begyndelse gjort mærkværdige Fremskridt, og selv i vore Dage skrider den rask fremad ved vigtige Arbeider. Man kan da haabe, at virkelig videnskabelige Resultater skulle krone de Undersøgelser, der ere gjorte i saa forskjellige Retninger, og selv den Slutning, vi ville søge at uddrage af dem, skal bevise, at det paa dette Punkt, som paa saa mange andre, mindre gjælder at stræbe efter nye Opdagelser, end at bringe det allerede Indvundne i Orden og System.

Den Videnskab, hvis Fremskridt vi skulle beskrive forsaavidt angaar Menneskets Liv, har kun saare ufuldstændige Opgaver med Hensyn til de forskjellige Dyrs Livsvarighed. Træets Alder er indskrevet i dets Stamme: skjærer man denne over og tæller Saftringene (Aarringene), har man med det Samme Træets Alder. (Saaledes har Michel Adanson fundet, at der ved Senegals Bredder findes Træer, Baobabtræer, der ere 5—6000 Aar gamle). Men vi have intet saadant Kjendemærke til at udfinde Dyrenes Alder: det Lidet, vi vide om deres Livs Varighed, ere vi komne efter ved direkte Jagttagelser, der stedse ere langsomme og vanskelige og mangefold maa fordobles, for at der kan opnaaes visse Resultater.

De Slægter, der høre til de laveste Klasser i Dyrriget, synes ialmindelighed at have et meget kortvarigt Liv; største Parten af dem lever i det høieste nogle Aar. Blandt Fiskene er der Nogle, som, skjønt de fødes meget smaae og voxe meget langsomt, dog ere bestemte til at opnaae betydelig Størrelse. I Cæsarernes Hyttefade opfødtes der Muræner ligetil en Alder af 60 Aar. At dømme efter den Vægt, Karper opnaae paa 10 Aar, har man fundet saadanne, som maatte være over 100 Aar gamle. I 1497 fangedes der, siger man, i en af Fiskeparkene paa Slottet Lautern en Gjedde, der veiede 150 Pd., som efter en Inskription, der var indgravet paa en Ring, som hang ved et af dens Gjellelaag, var sat der 267 Aar før, efter Keiser Frederik den 2dens Befaling. Forster taler om Skilpadder, som skulde have levet mere end 100 Aar, efter at de vare blevne fangede, og Krokodillerne skulle ligeledes have et meget langt Liv. Nogle Fugle, Ørnen, Svanen, Ravnen, Pappegøien, skulle kunne leve 100 Aar. Hufeland taler om en Falk, der var sendt fra det gode Haabs Forbjerg til London. Denne havde paa et Guldhalsbaand følgende Ord indgravede: „Til Hs. Maj. Jakob, Konge af England, 1610," og der var henrundet 182 Aar, siden den var bleven fanget.

Lidt mere Erfaring have vi i Henseende til Pattedyrene, fornemmelig de tamme. Vi vide, at Hesten lever omtrent 25 Aar, Kamelen 40 Aar, Hjorten 35—40, Oxen 15—20, Hunden 10—12, Katten 9—10. Løven lever omtrent 20 Aar, Haren og Kaninen 7—8, det indiske Svin 6—7. De meget store Dyr, Elephanten, Flodhesten, Rhinocerossen, Hvalfisken leve antagelsesviis meget længere. Man seer da af disse Exempler, at største Parten af de Dyr, som nærme sig os i Henseende til Organisationen, ere langtfra at have en saa lang Levetid som vi.

Her ville vi kun beskjæftige os med Mennesket. Paa hvad Punkt staae da de videnskabelige Undersøgelser angaaende dets Livs Længde? Fremfor alt ville vi fjerne en forvirrende Aarsag, som de forskjellige Physiologer ei tilstrækkelig have paaagtet. Nogle sætte Grændsen for det menneskelige Liv ved 70 Aar, andre ved 80 eller 90, andre endelig ved over 100. Denne Forskjel i Mening troe vi, hidrøre derfra, at man næsten bestandig har sammenblandet Livets almindelige Længde med dets naturlige eller normale. Vil man danne sig en nøiagtig og fuldstændig Forestilling om Livets Varighed, maa man betragte det fra forskjellige Synspunkter. Den kan vise sig under fire forskjellige Former: Middellængden, den almindelige Længde, den naturlige Længde og den anormale Længde. Middellængden faar man ud, naar man dividerer den Sum af Aar, som en stor Mængde Individer, der ere døde i enhver Alder, har levet, med Antallet af disse samme Individer. Under den er saaledes taget i Betragtning de ødelæggende Virkninger af Sygdomme, Uheld og Alt det, der kan tilintetgjøre Livet. Det Tal, man faar ud, angiver det Antal Aar, den Nyfødte har Udsigt til at leve. Ved den almindelige Livslængde forstaae vi det Rum af Tid, som de Individer leve, der ere undslupne Ungdommens og Mandommens Farer. Den er paa en Maade Oldingernes Middellivslængde. Den naturlige eller normale Livslængde er det Antal Aar, Gud har tilstaaet Slægten, da han skabte den. Livet ender da blot som en Følge af Alder, og de Grændser, inden hvilke Livsmaalet er sat, angive selve Loven for Livets Varighed; men da disse Grændser blot naaes af dem, der fuldstændig kunne unddrage sig de forskjellige forstyrrende Aarsagers stadige Indvirkning, vil Loven kun ufuldstændig opfyldes. Det kan endogsaa træffe, at, hvad der visselig er den naturlige Regel, i Virkeligheden kun synes at være en Undtagelse. Den overordentlige eller anormale Livslængde er en Undtagelse fra Loven, modsat den Undtagelse, der frembringes ved for tidlige Dødsfald. Den angiver den yderste Grændse, udenfor hvilken alene det Umulige er. Ethvert levende Væsens Livslængde maa undersøges fra disse fire Synspunkter; til Dato er en saadan Undersøgelse kun mulig for Menneskets, ja kun for Europæerens Vedkommende. Det er kun ved Hjælp af Statistiken vi kunne komme til at kjende det menneskelige Livs Middellængde. Talresultaterne ville skaffe os den almindelige Livslængde, Historiens Beretninger den anormale. Og støttende sig snart til Statistiken, snart til Historien, vil Physiologien angive os den normale Livslængde, Livets naturlige Varighed, den sidste og væsentlige Gjenstand for det Problem, vi have opstillet.

II.

Lader os da for det Første see, hvad Talvidenskaben lærer os om vor Existences Middelslængde- og almindelige Længde. Talresultater have det lykkelige Privilegium at staae med overbevisende Kraft. „Intet Argument opveier et Tal," har man ofte sagt, og det er sandt, forsaavidt Tallet er et nøiagtigt Udtryk for hvad det skal angive. Men man tør tvivle, om denne Betingelse stedse har været opfyldt i de Værker, der skulde angive Folkemængden. Regjeringernes Ligegyldighed, Arbeidets Omfang og deres Skjødesløshed, der have havt med det at gjøre, Dokumenternes Utilstrækkelighed, og den Fluktuation, som Emigrationen frembringer i store Byer, danne et Sammenstød af Omstændigheder, som vel er egnet til at gjøre de almindelige Resultater upaalidelige. Hertil komme de Unøiagtigheder, der hidrøre fra politiske Hensyn eller lokale Interesser. De Beregninger, som gjøres under saadanne Betingelser, kunne derfor ikke have en mathematisk streng Nøiagtighed. Men, da man har en stor Mængde Mortalitetstabeller, da disse omfatte en stor Mængde Tilfælde og Aar og da de sandsynligviis ikke alle have Brøst i samme Retning, kunne de Resultater, man uddrager af dem, ikke være saa langt fra Sandheden endda, og ere nøiagtige nok for det Brug, vi ville gjøre af dem, forudsat at man i vore Tal kun vil see Tilnærmelser.

Hvilke ere da Mortalitetslovene efter et numerisk Synspunkt?

Livet er stedse i Fare, men det er mere eller mindre udsat derfor i sine forskjellige Perioder. Det er især i de tidligste Aar, at Dødeligheden er størst. I Frankrig dør Sjetteparten af Børnene i det første Aar, Femteparten er død inden det andet Aar og Fjerdeparten inden det fjerde. Tredieparten er død inden det 14de Aar, Halvparten lever til det 42de, Fjerdeparten til det 69de, Femteparten til det 72de og Sjetteparten til det 75de. Af 100 Fødte skal der saaledes inden 2 Aar kun være 80 igjen og inden 14 omtrent 68. Før Revolutionen antog Duvillard, at kun 50 % af de Fødte naaede det 20de Aar, men efter en nøiagtig Undersøgelse af Rekrutlisterne for hele Frankrig fra 1823 til 1831 er Hr. Bienagmè kommet til det Resultat, at Forholdet er 60 %. Dette Resultat stemmer ogsaa med, hvad S. Milne har fundet for Carlisle By, og som siden ogsaa er fundet for Paris. Efter Demonferrand skal af de Fødte kun 7 % naae det 80de Aar, 2 % det 85de og 1 % det 89de. Saa smaa som disse Tal ere, angive de dog antageligviis ingen stærk Dødelighed, thi medens den samme Forfatter regner 640 Nitiaarige paa 1 Milion Fødsler, antager Hr. Mathieu kun 491, blandt hvilke kun 9 naae det 97de og 4 det 99de Aar*). Efter Duvillard skal der være 2 Hundredeaarige for hvert 10,000 og 1 efter Demonferrand. (Efter Milne 9 i Carlisle). I de sidste Angivelser har man troet uden Ulempe at kunne forbigaae dem. I Paris dør der knapt 1 saadan hvert Aar.

Hr. Benoiston de Chateauneuf har beregnet Levetiden for en Periode af 14 Aar, efter 15,000,000 Mennesker, der ere døde i enhver Alder paa den Deel af det europæiske Kontinent, der strækker sig fra Middelhavets til Ishavets Bredder: han har faaet ud, at lidt mere end 44 % naaer det 30te Aar. Fra dette Aar til det 60de stryger næsten Halvparten af dem med, ved det 70de Aar er kun Tredieparten tilbage, ved det 80de Tiendeparten, og ved det 90de $1/73$.

Det lidet, vi have sagt, viser allerede, hvor stor

*) Naar vi støtte os til Demonferrands Opgaver, finde vi, at de Syttiaarige (mellem 70 og 80 exkl.) udgjøre omtrent $1/33$ af den franske Befolkning, og at de Ottiaarige udgjøre omtrent $1/160$. Af de 33 Millioner Mennesker, Frankrig havde, da Demonferrand udarbeidede sine Tabeller, var der 17,559 Nitiaarige, altsaa $1/1900$. Disse sidste Resultater nærme sig meget Hr. Mathieus. Efter denne Statistiker, udgjorde de Ottiaarige $1/174$ og de Nitiaarige $1/1740$ af Befolkningen.

Forskjellen er mellem Antallet af Fødsler og Antallet paa Nittiaarige, Ottiaarige, ja selv Syttiaarige. Naar man lægger sammen de Aar, som et stort Antal Personer paa forskjellige Steder i Frankrig have levet, Personer, der ere døde i enhver Alder, ligefra Barnet, der kun har aandet 1 Dag til Oldingen, der er død af Alderdomssvaghed, og fordeler lige paa enhver af disse Personer den Sum, man saaledes har faaet ud, finder man, at der falder omtrent 39 Aar og 8 Maaneder paa hver. Saaledes er fortiden i Frankrig Livets Middellængde lidt under $^2/_5$ af et Aarhundrede og saa lidet end dette Tal synes, er det dog betydeligt større, end de, man for havde faaet ud. For 20 Aar siden var Hr. Bienagmé ikke meget langt fra dette Resultat, idet han fik Livets Middellængde til 36 Aar, men jo længer vi gaae tilbage mod Aarhundredets Begyndelse, jo kortere finde vi Middellængden. Demonferrand har sat den til 33 Aar og 8 Maaneder og i 1817 sattes den til 31 Aar og 3 Maaneder. Efter Duvillard var den før 1789 28 Aar og 9 Maaneder. Hr. Villermés Undersøgelser ere rettede paa at bevise, at den for Byen Paris var 32 Aar i det 18de Aarhundrede, 26 i det 17de og blot 17 i det 14de. For Genf har man lagt Mærke til en lignende Progression. I det 16de Aarhundrede var Livets Middelvarighed her 18 Aar og 5 Maaneder, i det 17de 23 Aar og 4 Maaneder; siden tiltog den i den første Halvdeel af det 18de Aarhundrede, da den naaede 32 Aar og 8 Maaneder, og i den anden Halvdeel naaede den 33 Aar og 7 Maaneder. Fra 1815 til 1826 var den sammesteds 38 Aar og 10 Maaneder. Schubler har ogsaa fundet lignende Forhold for Stuttgardt. Ved at sammenligne to Epoker, den ene fra 1762 til 1792, den anden fra 1812 til 1827 har han seet, at de give for de Sextiaarige Forholdet 22: 24, for de Syttiaarige 13: 14, for de Ottiaarige 10: 11 og for de Nittiaarige 8: 11.

Holde disse Beregninger Stik, fremgaar deraf aabenbarlig, at Dødeligheden nutildags er meget mindre end den var i de foregaaende Aarhundreder, hvilket udentvivl skriver sig fra Børnekoppernes Forsvinden paa den ene Side, og Forbedringen i de ubemidlede Klassers Kaar paa den anden. Holder denne Stigen ved i samme Forhold et længere Tidsrum, maa den omsider sagtne indtil den naaer den Grændse, der bliver uoverstigelig, og som det ikke gaar an at bestemme nu.

Der er Intet, som beviser, at denne Bevægelse i Livets Middellængde, der har været stigende i 5—600 Aar, ligeledes har været det i de end længer tilbage liggende Tider. Det er tvertimod sandsynligt, at den har undergaaet flere Oscillationer og at den hele Perioder har havt en ganske modsat Retning. Uheldigviis mangle vi Kjendsgjerninger, der kunne give denne Antagelse tilbørlig Vægt. Oldtiden giver os ingen Underretning i denne Henseende. Alt hvad vi vide derom er, at Ulpian under Alexander Severus's Regjering i Begyndelsen af det 3die Aarhundrede har beregnet Livets Middellængde hos Romerne efter Folketællingen lige fra Servius Tullius's Tid og bestemt den til omtrent 30 Aar. Hvis man anseer dette Resultat for ligesaa paalideligt som dem, Hr. Villermé har fremsat for de nyere Tider, vil man faae ud, at den romerske Periode i Henseende til Dødelighed var langt mindre forskjellig fra den nærværende Epoke, end denne er fra det 14de Aarhundrede, og at Livets Middellængde er aftaget i Middelalderen.

Naar vi haabe, at Livets Middellængde endda vil tiltage, have vi fornemmelig for Øie de mangfoldige Fremskridt af alle Slags, som daglig gjøres. Ellers have vi jo ingen Hjemmel til at antage, at ikke Bevægelsen kan forandre Retning og bringe Middellængden ned i 30, 25, ja 17 Aar, som den til fine Tider skal have været.

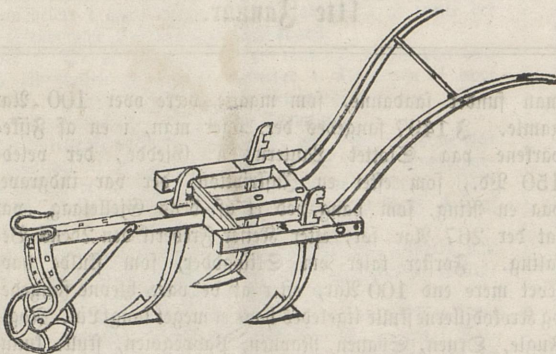
Af den forrige Retning kan man ikke slutte til den fremtidige Gang, medmindre Aarsagerne til Retningen blive de samme og virke paa samme Maade.

Livets Middellængde i Ordets mest almindelige Betydning betegner det Antal Aar, det nyfødte Barn har Udsigt til at leve; men denne Udsigt er beregnet ikke alene for den Nyfødte, men for enhver Alder, og den er, som rimeligt kan være, saare forskjellig efter de forskjellige Alderstrin. I Frankrig er saaledes Middelantallet af de Aar, den Nyfødte har Udsigt til at leve, 39 Aar 8 Maaneder; det tiltager derneſt stærkt indtil 1 Aars Alderen, hvor det er 49 Aar 4 Maaneder, men saa gaar det stadig nedover. Efter Deparcieux er det for den 20aarige 40 Aar 3 Maaneder, for den 30aarige 34 Aar 1 Maaned, for den 40aarige 27 Aar 6 Maaneder, for den 50aarige 20 Aar 5 Maaneder, for den 60aarige 14 Aar 3 Maaneder; en Person paa 70 Aar kan haabe at leve endda 8 Aar 8 Maaneder, en paa 80 4 Aar 8 Maaneder, en paa 90 kun 1 Aar 9 Maaneder. Disse Tal vise, at efterſom en Person skrider frem i Alder, tiltager hans Udsigt til at leve længer med 3 eller 4 Aar for hvert 10 Aar ligetil det 70de Aar, og med 6—7 Aar for de to sidste Perioder.

De Gamle troede, at der foruden Barndomsaarene vare visse Aar, hvori Livet var udsat for flere Farer, end ellers, og denne Idee knyttede sig til den Indflydelse, de tillagde Tallene. De Aar hvori Tallet 7 gik op, kaldte de klimakteriske, eller kritiske, og ansaae dem, især de af dem, der vare et Produkt af 7 og et ulige Tal, for meget farlige. Statistiken har, som rimeligt er, ikke bekræftet disse Antagelser. En nyere Physiolog, Burdach, har paa sin Side søgt at godtgjøre en regelmæssig Afvexling i de forskjellige Aars Sundhedstilstand. Han antager, at Dødeligheden er større i de ulige Aar, end i de lige. Til Støtte for denne Mening har han opstillet en Tabel, der gaar fra Livets 2det Aar til det 109de, men han angiver ikke, af hvilken Kilde han har øst sine Tal. Denne Idee er aabenbarlig af samme Gehalt som de Gamles om de klimakteriske Aar. (Forts.)

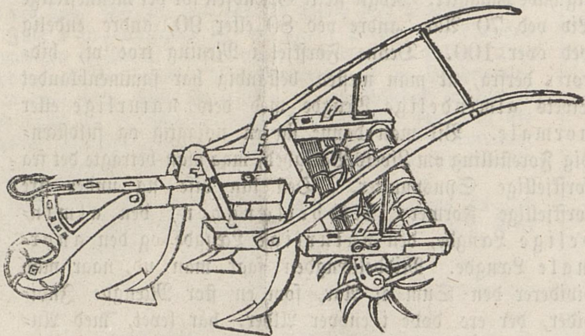
Modeller af Landhuusholdnings-Redskaber.

(Fortsættelse fra No. 1.)

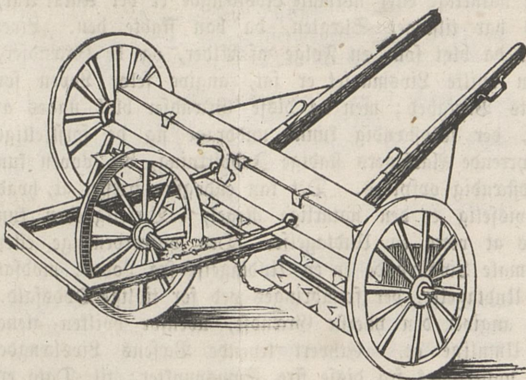
No. 8. Undergrundsharv eller Exstirpator med 3 Labber, enten som oven med Hjul alene, eller som paa næste Tegning med Valtse og Hjul, for 2 Heste.

Er et af de fortrinligste Redskaber saavel til at ødelægge Ugræs, der har mere dybtgaaende Rødder, som til en fuldkomnere Skjørning af Jordsmonnet, ligesom det ogsaa kun er, naar saadan Bearbeidning er gaaet i Forveien, at Rulleharven gjør sin bedste Nytte, da den ellers i Regelen vil virke forlidet gjennemgribende. Naar Rulleharven følger efter Undergrundsharven, er dette det bedste Redskab til Nedmuldning af Gjødningen, som derved paa det fuldkomneste bliver blandet med Agerjorden. Den kan ogsaa i bratte Lier og ellers paa Steder, hvor det er vanskeligt at pløie, og hvor Teigfurer ikke ere nødvendige, erstatte Plogen. Paa Grund af sin dobbelte Bredde udretter Redskabet selvfølgelig dobbelt saameget som Plogen. Redskabet er især fortrinligt om Vaaren, da det ikke vælter op Jorden og derved berøver den sin nødvendige Fugtighed. Priis i Model 1 Spd. 24 ß., i virkelig Størrelse 10 Spd.

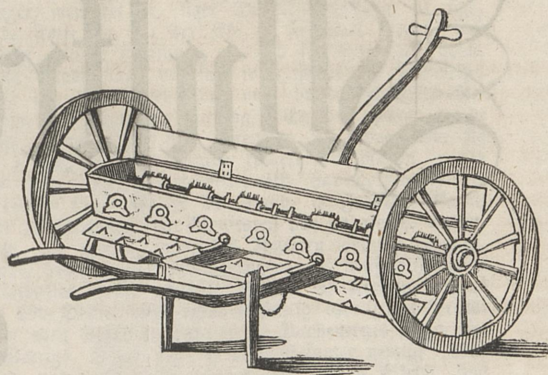
No. 9. Undergrundsharv eller Exstirpator med Hjul og Valtse, for 2 Heste.

See hvad der er anført under No. 8. Med Valtse er Redskabet ikke hensigtsmæssigt uden i Jord, der er temmelig fri for Steen og derhos skjør. Priis i Model 2 Spd. 72 ß, i virkelig Størrelse 14 à 15 Spd.

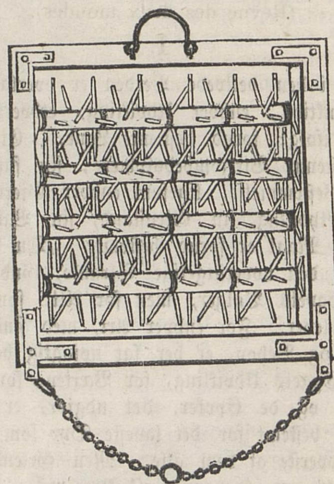
No. 10. Bred-Saamaskine, for 1 Hest.

Bruges til alle Kornsorter, da den kan stilles mere eller mindre aaben, saaledes aabnere for Havre, trangere for Byg og Hvede og trangest for Rug. Den gjør især godt Arbeide, naar Sæden er vel renset for Halmstub og Tistelknop. Priis i Model 5 Spd. 96 ß, i virkelig Størrelse 28 à 30 Spd.

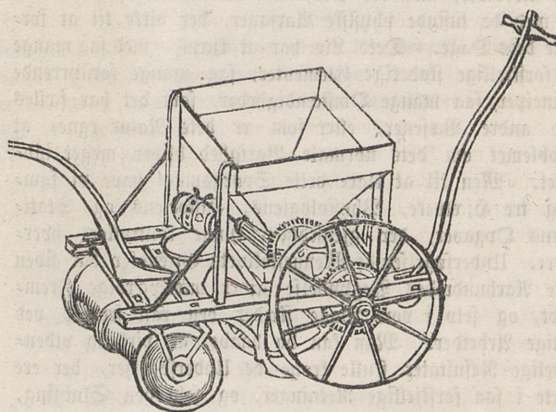
No. 11. Saamaskine til Græsfrø, drives med Haandkraft.

Er at foretrække med 2 Hjul istedetfor med 1, da Sporene tydelig angive, hvor der er saaet, ligesom Maskinen bliver paalideligere at behandle, især i Vind. Den er forsynet med et Bræt, saaledes indrettet og befæstet, at Frøet, ved at glide ned derover, spredes, idet det falder temmelig nær Jorden, hvorved man sættes istand til at saae, selv om der blæser lidt, da man ellers, naar man udsaaer Græsfrøet med Haanden, maa vente til det er fuldkommen stille, hvorved ofte det for Udsæden gunstigste Tidspunkt gaar tabt. Priis i Model 2 Spd. 72 ß, i virkelig Størrelse 22 Spd.

No. 12. Rulleharv til Græsfrø, for 1 Hest.

Med Tinder af haardt Træ, Løn eller Ask, til at nedmylde Græsfrøet, og forhindre, at det for nogen større Deel bliver liggende ovenpaa og tørker bort. Priis i Model 1 Spd. 60 ß, i virkelig Størrelse 5 à 6 Spd.

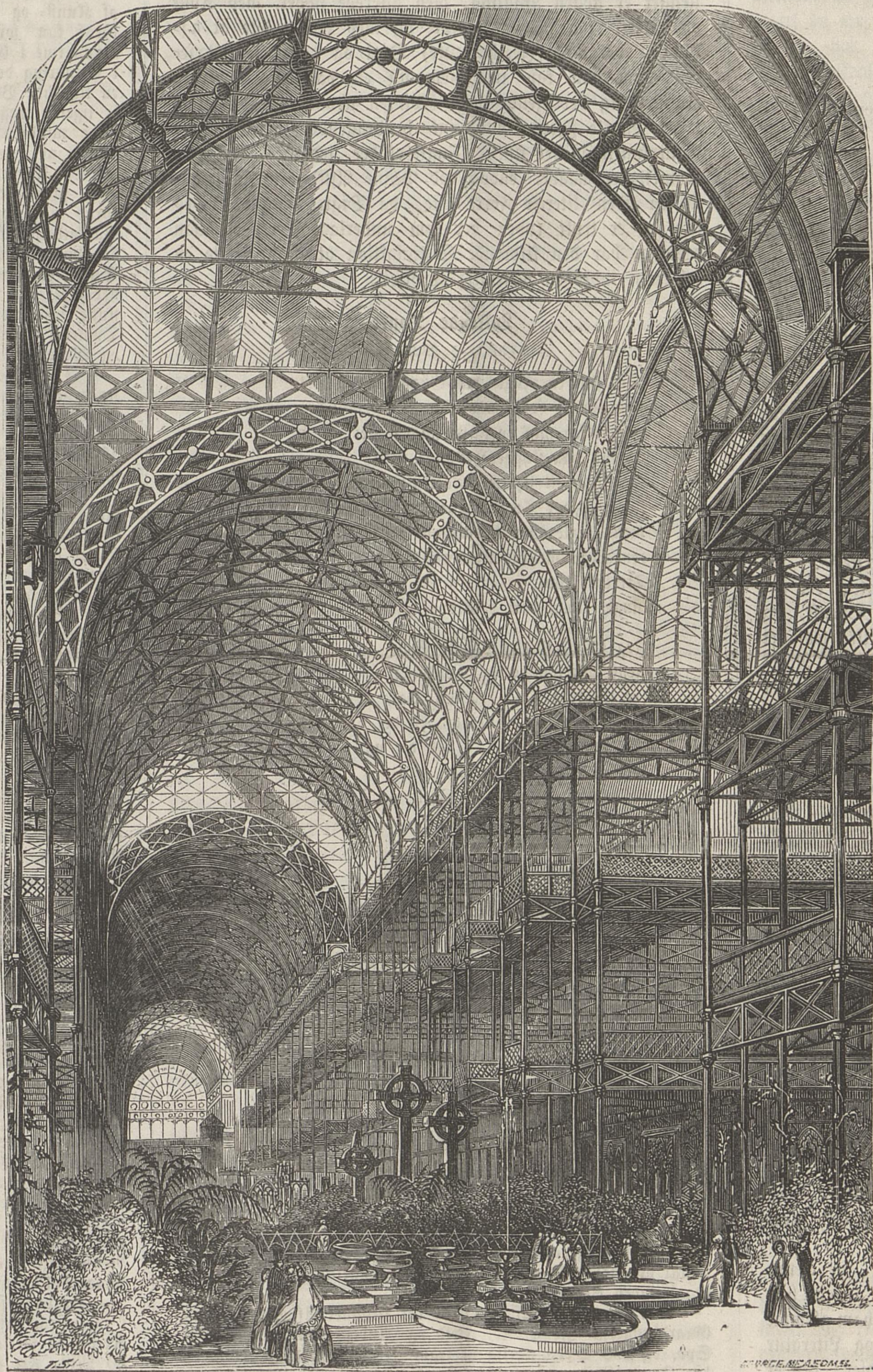
No. 13. Saamaskine for Turnips, saavel for Hest som Haandkraft og saavel for Driller som paa jevn Ager.

Drillingen udføres bedst ved almindelig skotsk Plog. Ved et Bræt foran Saamaskinen jevnes Drillen, saa at Labben overalt gaar i jevn Dybde. Fra den firkantede Jernkasse kommer Gjødsel (tør og fiin Gjødsel — Fiske-Guano, Aske, Beenmeel), som ved en underliggende riflet Valtse bringes ned i Tragten, hvori ogsaa Frøet fra Frøkapselen kommer.

Paa høitliggende tør Jord er det maaskee hensigtsmæssigere at saae paa udrillet Mark, og i dette Øiemed medfølger Maskinen en jevn eller lige Valtse til at klappe Jorden efter Saaningen — istedetfor den til drillet Ager bestemte hule Valtse, hvilken saaledes kan ombyttes med den lige. I samme Øiemed kan ogsaa Labben stilles dybere eller grundere, da den lader sig skyve op eller ned om Gjødselrøret, ved hvilket den er fæstet. Priis i Model 3 Spd. 48 ß, i virkelig Størrelse 15 Spd.

Glaspalladset i Sydenham.

Sydenham (sydfor London) er bleven et bekjendt og anseeligt Sted, siden den londonske Industriudstillingsbygning der gjenopreistes. Denne frembyder den mest interessante Samling af Kunst- og Industrigjenstande, som Verden ei er paa et Sted. Alle Kunstretninger, alle Tider, alle Zoner ere her repræsenterede, og Kulturudviklingen derved anskueliggjort. Den romerske Bygningskunst er repræsenteret i et af Pompei's udgravne Pragtpalladser, den mauriske i Alhambra, de betydeligste Kunstværker gjengivne i gode Kopier. Historien er legemliggjort paa den ene Side af Hallen, Industrien paa den anden. Desuden frembyde Gallerierne (fem over hinanden) en uhyre „Folkebazar“, medens det omtr. 1600 Fod lange Hovedskib optages af botaniske, zoologiske og ethnologiske Grupper og geologiske Gjenstande. Der er indrettet en uhyre, kunstig Varmekanal for Blomsternes og Zonernes Skyld, og i Hovedtransseptet springer en Kjæmpefontaine midt i en Blomsterverden og mellem berømte Skulpturer. Nordtransseptet optages af to uhyre Memnonsstatuer, 90 Fod høie, og 12 kolossale Sphinxe, og langs Søilerne i Hovedskibet slynge sig utallige Kjæmpeplanter. Det hele Anlæg skyldes et Aktieselskab, hvem det kostede 1 Mill. Pd. Sterl., da det i 1854 var færdigt. Bygningen er omgiven af Park med Vandspring, Spadseergange og Søer, hvor der findes Fremstillinger af forsyndflodiske Dyr, tildeels i naturlig Størrelse. To Jernbaner føre derhen til og fra London. Ved den nye Opførelse undergik Bygningen af praktiske Hensyn flere Ændringer, blandt andet saaledes, at den kom til at rumme mere end den gamle Industriudstillingsbygning (i Alt 40 Mill. Kubikfod). Selskabet, som eier det Hele, led sidst i forrige Aar et uhyre Tab, da den derved ansatte Kasserer som bekjendt flygtede med Kassen.

Det Indre af Glaspalladset i Sydenham.

Norske Folkevisers Udgivelse.

Stud. philol. Sophus Bugge, der har gjort sig bekjendt ved flere sproglige Undersøgelser saavel i nordiske som tydske Tidsskrifter, forbereder til Trykken et Arbeide, hvorpaa vi her foreløbig ville henlede Opmærksomheden. Forløbne Sommer foretog han med Universitetsstipendium en Maaneds Reise i øvre Thelemarken for at gjøre sig bekjendt med Folkeviser og andre Folkedigtninger, og som en Frugt heraf vil til Sommeren udkomme en Samling Folkeviser, bekostet af den herværende Forening til norske Oldskrifters Udgivelse, der paa saa lang Tid ikke har ladet Noget høre fra sig. Samlingen kommer til at udgjøre vel et halvt Snes Ark og vil indeholde 10—11 nye Viser og flere af de Viser, der findes i Hr. Landstads Værk, men i en herfra forskjellig Form. Dette er dog kun en ringe Deel af det Forraad, Bugge har sammenbragt. Han har i det Hele fundet omtr. 30 hidtil ubekjendte Viser og desuden de fleste, der ere udgivne af Landstad. Da Bugge endog fik Viser af de samme Folk, fra hvem Landstad havde sine, frembød der sig den bedste Anledning for ham til at kontrollere Forgjængerens Udgivelsesmaade. Han fandt da let, at Landstad i Enkelthederne ikke troligen havde gjengivet sine Kilder, men tilladt sig Forandringer for at faae Riim osv. At saa maatte være, syntes rigtignok allerede at fremskimte af Landstads eget Arbeide, uden foretgen Kontrol paa selve Stedet. Men naar nu ogsaa Kontrollen her har sluttet sig paa Formodningens Side, kunne vi ikke andet, end inderligen ønske, at faae den rige Skat af Folkedigtninger, som vi ved Landstad først ere blevne bekjendte med, tilligemed hvad der ellers paa samme Felt lader sig finde, udgivet i den Form, hvori det forefindes hos Folket, uden enhver Forbedring og Ændring efter den moderne Versekunsts Fordringer. Først en saadan Samling bliver ganske brugbar ved en kritisk Vurdering af den norske Folkedigtning og skikket til for Fremtiden at paaberaabes som Kilde. Først da blive vore Folkeviser sikrede Adkomst til for evige Tider at gjælde for hvad man har vedtaget at kalde „Folkets Eiendom“ og ere ikke længer udsatte for at gjøres mistænkte som en nyere Tids Reproduktioner. At denne Mistanke ellers ikke vil udeblive, kan man med saameget større Føie formode, som man fra Danmark af netop har skimtet Spor dertil. Men har man først de gamle Kvad udgivne uden enhver Tilsætning eller om man vil som Aktstykkesamling, da er Tiden kommen til en friere Benyttelse. Da kan ingen Beskjæring, Omdigtning eller Tildigtning rokke Troen paa det Heles Oprindelighed og Ægthed. En friere Behandling, hvorved der tages Hensyn til det store læsende Publikums Tarv og Smag, vil da ikke alene være uskadelig, men endog ønskværdig.

Som man veed, har Landstad villet forene Hensynet baade til Forskeren og en videre Læsekreds. Men dette lod sig her ikke gjøre, og han maatte saaledes idelig af Hensyn til den Ene træde den Anden for nær. Forskeren savner hos ham det ønskelige Indblik i de forelagte Digtningers oprindelige Forekomst og Skikkelse og en tro Gjengivelse af deres Sprogform, og den almindelige Læser besværes ved det lærde, fremmede Udseende, som det Hele har faaet, og begge maa i de paa engang lærde og ulærde Anmærkninger finde baade formeget og forlidet.

Det er ganske naturligt, at man ved den første Udgivelse af Folkedigtninger tænker paa den større Læsekreds og Vækkelsen af en almindelig Interesse for Gjenstanden; men det er ligesaa naturligt, at man, naar dette er naaet, hengiver sig til kritisk Tvivl og Granskning, der da igjen kræver aktmæssig Sikkerhed som Fodfæste. Dette vil blive Tilfældet hos os, ligesom det allerede er blevet i Danmark. Efterat de gamle danske Folkeviser i snart 300 Aar have existeret i Udgaver, beregnede paa almindelige Læsere, fremtræde de nu med offentlig Understøttelse i en med diplomatarisk Nøiagtighed besørget Udgave (ved Sv. Grundtvig), der trods Feil og Misgreb fra Udgiverens Side*) og trods den overdrevne Smaalighed, som Kjærlighed og Ærefrygt for det Overleverede, her som ellers har ført til, først vil give et egentligt Indblik i den behandlede Skriftarts Forhold og rette Beskaffenhed.

Men en saadan Udgivelsesmaade synes mere fornøden for Norges end for Danmarks Vedkommende. De danske Folkeviser findes fordetmeste i en Mængde Varianter og Afskrifter (indtil omtr. 30) og disse opbevares alle i de kjøbenhavnske Bibliotheker, med Undtagelse af ganske faa (navnlig et Par vigtige Haandskrifter i Karen Brahes Bibliothek i Odense), og saaledes stod det der Enhver frit for at tye til selve Kilderne, for at faae de Tvivl løste, som de tidligere Udgaver maatte efterlade med Hensyn til Enkelthederne. Men ikke saa hos os.

Vi have ingen Haandskrifter som sidste Instants. Naar man ikke vil blive staaende ved hvad der efter den mundtlige Tradition er samlet og udgivet, have vi ingen anden Udvei end at tye til dem, der have udført dette Arbeide — forudsat at vi ikke ville vandre lige til Thelemarken, hvor det Samlede endnu lever paa Folkets Læber. Men til hvem skulle de kommende Granskere vandre, naar de nulevende Samlere ere døde, deres Optegnelser forkomne og Thelemarkingerne selv have glemt sine Viser, hvortil allerede den blotte Optegnelse snart vil føre, ikke at tale om „Kulturpaavirkningens“ udjævnende Magt? Det er et Spørgsmaal, hvorpaa Fremtiden intet Svar har. Men Nutiden tør have et. Landstad har naturligviis en Masse Optegnelser og Varianter til sin Samling, hvoraf ingen er bogstavret aftrykt og vel ogsaa de færreste i alle Udtrykkets Enkeltheder benyttede. Jørgeu Moe har samlet meget paa de Reiser, han, tildeels med Universitetets Stipendium, har foretaget her i Landet, og nu endelig Bugge. Hvad, om Universitetet søgte at komme i Besiddelse af disse Samlinger og deraf ved Bibliotheket dannede Begyndelsen til en Afdeling for Norges Folkedigtning og Sagn, som da ved alle Leiligheder siden maatte søges forøget? Vilde man ikke herved faae et Depot af uvurderlig Nytte for Eftertiden? Bekostningerne kunde ikke blive saa store, da man naturligviis vilde faae meget gratis.

Af størst Vigtighed er naturligviis Landstads Samling, og man kan neppe tænke sig Muligheden af, at han skulde ville unddrage den fremtidige Granskeres Benyttelse, saamegetmere som han ved disse sine Forarbeiders Overantvordelse til Efterverdenen vil fordoble den Fortjeneste, han allerede har af de norske Folkeviser som den, der først vakte Interessen for dem ved Indførelsen blandt det læsende Publikum. Skulde imidlertid Universitetet intet Skridt foretage i saa Henseende og Landstad ikke af egen Drift ville overlade det sine Samlinger for derved at sikre disse mod Forkommelse, da have vi et andet Ønske at fremsætte, hvortil Hr. Bugges Ytringer til os foranlediger, nemlig at L. og Andre som have norske Folkeviser, overlade ham disse til Afbenyttelse ved hans Arbeide. For den sande Videnskabsmand er Hovedsagen, at Alt finder den rette Anvendelse og bliver Almeenhedens Eiendom, hvad enten det saa ligetil kan hædre hans eget Navn eller ei. Et Mønster paa denne forfængelighedsfri og uegennyttige videnskabelige Interesse have vi havt i afdøde Justitiarius Berg, og vore nulevende Videnskabsmænd, især paa Historieforskningens Felt, følge ham heri værdigen. Der hersker blandt dem en Meddeelsomhed og Hjælpsomhed, som ikke kan andet end virke heldigen for den Videnskab, hvis fælleds Dyrkere de ere.

Glædeligt er det os allerede at kunne berette, at Jøgen Moe med særegen Velvillie har meddeelt Bugge sin Samling til Afbenyttelse. Dog det er ikke Alt, at Samlerne gjøre hvad de formaae. Skal nogen Fuldstændighed kunne opnaaes, maa ogsaa Andre overalt i Landet komme Udgiveren imøde med samme Velvillie. Enhver, der har et ubekjendt Bidrag, maa indsende det, saaledes som man har gjort til Sv. Grundtvig, hvorom hans „Danske Minder i Folkemunde“ især tjene som Vidnesbyrd. Heri vil vel imidlertid vise sig en stor Forskjel i Sammenligning med Danmark, hvor det Slags Virksomhed understøttes ved en anderledes forbredt Meddeler-Interesse, end hos os, medens Skriftsprogets større Lighed med Talesproget ikke lægger de Hindringer iveien for Optegnelserne af hvad der i Folkets Sprog har faaet sin faste Form, eller Befolkningens Spredthed ligesom isolerer Alt og trænger de fælles aandige Interesser i Skyggen. Hellerikke hemmes man der saaledes af Træghed eller Mangel paa Tiltag, som vi Norske ere bekjendte for, og hvorover vi saa ofte høre Klage. Samlerne af vore Folkeeventyr ere allerede blevne visse paa denne Træghedens Magt, idet de skriftlige Bidrag, som efter alle Opfordringer ere blevne dem ydede, forholdsviis have været ubetydelige og især have indskrænket sig til Meddelelser af Skolemestere, der i Iveren for at gjøre Alt saa skriftmæssigt og lærd som muligt, altfor ofte have gjort dens hele Ydelse ubrugbar. I de sidste Aar har dog

*) De skulle dog, efter Levius Mening, være store og mange, og en Artikel, hvori han har paavist dette, skal saavel af Hensyn til Udtalelsernes Skarphed som af Velvillie for Udg. være nægtet Optagelse i kjøbenhavnske Dagblade.

Oplysningen og derved Sandsen for vore Sagn og Folkedigtninger faaet et saa vældigt Fremstød, at man nu kan regne baade paa kyndige Meddelere og mere Imødekommen, og derfor tør vi nu spaae Bugge en bedre Skjæbne end hans Forgjængere paa hiint beslægtede Felt.

Somme kjende maaskee ikke Bugges Navn eller videnskabelige Dygtighed og drage derfor i Betænkning at meddele ham hvad de kunne. I denne Henseende kunne vi bemærke, at Bugge ved sine sproglige Afhandlinger noksom har vist sit Granskertalent, at der blandt Alle, som kjende ham, kun hersker en Mening om hans Flid og Evner, og at det akademiske Kollegium ved at give ham Stipendium endyderligere har udtalt sig om hans Skikkerhed til det Hverv, hvorom her handles. Man har saaledes den Betryggelse, man kan faae, for at de Bidrag, man meddeler ham, ville blive værdigen benyttede, til Gavn for Videnskaberne og til Udredning af det længe overseede Liggendefæ, for hvis Betydning endelig Synet er opladt. Det kan fortjene at bemærkes, at han fra Kjøbenhavn beredvilligen har faaet Afskrifter tilsendte af de der blandt Bibliothekernes Haandskrifter bevarede norske Viser.

Musik.

Sex sånger för en röst med accompagnement af Piano komponerade och kongl. Hofsångaren Hr. I. A. Berg tillegnade af Halfdan Kjerulf. Med svensk og nork text. Stockholm. (1856). Priis 2 Rdl. Rg.

Som det sees, har her en af vore Landsmænd fundet at burde tye til Sverige for at faae sine Kompositioner udgivne. Foruden økonomiske Grunde, der maaskee have talt for et saadant Arrangement, kan det ogsaa betragtes som et Offer til den skandinaviske Idee, og vil forhaabentlig bidrage til, at nogle norske Sange blive sungne og efter Fortjeneste vurderede i Sverige til Gjengjæld for de mange svenske sånger, som — fortjent eller ufortjent — kvinkeleres rundt om i Norge. Og her er Kjerulfs Navn saa kjendt, at hans Kompositioner nok ville finde Veien tilbage til vore Amatører og — især Amatricer. Dog har deres Udgivelse i Sverige sine Skyggesider, iblandt Andet med Hensyn paa den — vistnok i sig selv aldeles ufortjente — Overvægt, som den svenske Text har faaet, der dog, paa een Sang nær, kun er Oversættelse. De svenske Ord staae altid først som de principale; det ene tydske Digt (af Geibel) er kun oversat paa Svensk, og den ene svenske Original (af Runeberg) er ikke ledsaget med nogen norsk Oversættelse. Det er ialfald ikke Reciprocitet! Forresten have vi vanskeligt for at finde os i dette Oversætteri mellem Svensk og Norsk, og kunne ikke Andet end spørge, om ikke ogsaa det svenske Publikum gjerne kunde have nok med den norske Text og synge den? Vi synge dog saa gjerne Svensk og det falder os neppe ind at oversætte de svenske Viser — idetmindste ikke dem, der ledsages af Musik. Har da det svenske Publikum vanskeligere for at forstaae Norsk, end vi for at forstaae Svensk? — Man skulde næsten troe det; thi idetmindste har nærværende Oversætter ikke altid forstaaet sin Original, men et Par Steder temmelig slemt forvansket Meningen. Saaledes f. Ex. i det første welhavenske Digt, hvor det dybe Indtryk af den Elskedes Stemme skildres i Modsætning til saamange andre Stemmer og Kvad, „som Øret har villet gjemme, men glemt saa snart igjen", heder det paa Svensk om den Elskedes Stemme selv:

„hur mildt dess toner strömma,
till själens djup de gå,
dem örat villat gömma,
men glömt så snart ändå."

I Digtet af Theodor Kjerulf har Oversætteren ladet sig forlede til at gjengive „Evne" ved ämne, der giver en anden Mening.

Anmelderen har maattet lette sit Hjerte for denne patriotisk-literære Skrupel angaaende Texten, inden han kom til Musiken, der kunde være istand til at lade ham glemme alt Nag og alle Tendentser — Patriotisme og Literatur ovenikjøbet. Thi de ere forføriske disse Melodier; der er noget saa yndigt Smeltende deri, der opløser alle Sjælens sædvanlige spændte Bestræbelser og Idrætter, og lader blot en sød, ubestemt, uforklarlig Længsel tilbage. Det er isandhed „lokkende Toner", der

„drage ud fra slagen Vei
og ind paa de skyggede Gange."

Disse sex Sange høre alle til den Genre, hvori Kjerulf synes at være væsentlig, om ikke udelukkende hjemme, nemlig den erotisk-længselsfulde Romanze (hvorhos dog i Parenthese, for at berolige strenge Æsthetikere og for at man ikke skal troe, at Anmelderen i etslags musikalsk Fortryllelse har glemt alle Kategorier og Klassifikationer, bemærkes at, man i Musiken gjerne tager Romanze i en noget videre Forstand, end i Poetiken, idet navnlig det episke Element i Musiken har forholdsviis ringe Betydning). Men i dette musikalske Miniatur-Maleri har K. ogsaa tilegnet sig et eiendommeligt Mesterskab, baade hvad Konturernes Fiinhed og hvad Koloritens harmoniske Smeltning og inderligt bævende Grundtone angaar. Denne Grundtone er nu vistnok væsentlig fiint sandselig, og den hele Genre hører vel til den Musik, som en Platon vilde have udelukket fra sin Stat, fordi dens Virkning i Længden er mere opløsende end strammende, mere nerveslappende end styrkende. Men Anmelderen tilstaar sin Svaghed, at han ikke kan lade være, ialfald for et Øieblik, at bedaares af denne søde Trolddom, at hans Sjæl ikke kan modstaae Fristelsen til at lade sig vugge paa disse bløde, olieglatte, som af den mildeste Luftning bevægede Tonebølger; og Læserne faae ialfald undskylde, om de derved her trods den lærde Parenthese om Romanzer, blive bedragne for en ordentlig Kritik; thi Anm. er, endog blot ved at stirre paa de sorte Trylletegn (thi han har desværre ikke hørt nogen af disse Sange udføre, paa den allersidste nær, der engang paa en Koncert her i Christiania blev endog mesterlig gjengiven) bleven sat i en Stemning, der vilde gjøre ham mere tilbøielig til at skrive en Sonet end en kunstforstandig Anmeldelse. Men da det Første dog neppe vilde være at risquere, især da Anm. maa bekjende, at han ikke længer er nogen Yngling, men allerede sidder med Kone og Børn, saa faar han nøie sig med idetmindste at afskrive det sidste (welhavenske) Digt og dertil bede Læseren, om han kan imaginere sig en væsentlig omkring Kvinten sig bevægende og i Kvinten udaandende, ligesom i det dunkle Fjerne underligt hendragende, derhos mod Slutningen af det fineste Fuglekvidder ledsaget Melodie. Anmelderen haaber endog ved denne Afskrift at indlægge sig en liden literær Fortjeneste, da Digtet saavidt vides ikke før er trykt (uden her som underlagt Text) og han desuden har den kildrende Satisfaktion at kunne rette en i Texten indløben væsentlig Trykfeil. * *

Lokkende Toner.

(Af J. S. Welhaven.)

Der fløi en Fugl over Granehei,
som synger forglemte Sange;
den lokked mig bort fra slagen Vei
og ind paa skyggede Gange.
Jeg kom til skjulte Kilder og Kjern,
hvor Elgene Tørsten slukke;
men Fuglerøsten lød endnu fjern,
som Nyn mellem Vindens Sukke:
Tirrilil Tove,
langt, langt bort i Skove!

Jeg stod i Birkenes høie Sal,
mens Midsommerdagen helded;
der tindrede Dug i dyben Dal,
det skinned som Guld af Fjeldet.
Da bæved Lunden, da lød det nær
som af en susende Vinge,
og grant jeg hørte fra Fjeld og Trær
de lokkende Toner klinge:
Tirrilil Tove,
langt, langt bort i Skove!

Der fører en Sti, saa langt af Led
til Lien, hvor Fuglen bygger;
der stemmer den op hver Sang, den ved,
i dunkleste Graneskygger.
Men om jeg aldrig kan vinde did,
jeg kjender dog Lokkesangen,
hvor sødt den kalder ved Sommertid,
naar Kvelden har dugget Vangen:
Tirrilil Tove,
langt, langt bort i Skove!

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 27de Dec. f. A. er tilladtat oprette et Apothek i Ladestedet Haugesund, der skal være istand inden et Aar.

— Ved kgl. Resol. af s. D. er der tilstaaet Afholdsagenterne Gaardbrugerne John N. Fjeld og Anders Haave resp. 400 Spd. og 250 Spd. aarlig at regne fra 1ste Oktober 1856 og 1ste Jan. 1857, „for fremdeles at virke til Afholdssagens videre Udbredelse og Befæstelse i Riget."

— Ved kgl. Resol. af s. D. er Gagen for Aalesunds Postmesterembede bestemt til 650 Spd.

— Under s. D. er Indredepartementet bemyndiget til at udbetale de Skoleholdere og Lensmænd, der have deeltaget i sidste Folketælling, en passende Godtgjørelse herfor, dog saaledes at Godtgjørelsen for samtlige Skoleholdere ikke overstiger 6500 Spd. og for samtlige Lensmænd ikke 1100 Spd., i begge Summer indbefattet de allerede udbetalte eller anviste Diætgodtgjørelser.

— Under s. D. er Oberstlieutenant og Korpschef i 2den akershus. Inf.-Brig. J. Chr. Schrøder udnævnt til Toldkasserer i Holmestrand.

— Under s. D. er Oberstlieutenant i Ing.-Brig. H. F. A. Sibbern samt Stadskapitain og Chef for Skiens Borgerkorps Jul. Plesner meddeelte Afsked i Naade, Førstnævnte med en aarlig Pension af 1056 Spd.

— Under s. D. er Kapitain i Marinen Henr. Fries konstitueret til midlertidigen at fungere som Navigationsexaminator i Christiania.

— Under 3de Jan. er Sognepræst til Berg (i Tromsø Stift) B. F. Hansen udnævnt til Sognepræst til Hammerø (samme Stift); Adjunkt ved Laurvigs Skole M. Falkenberg til Sognepræst til Valle; resid. Kapellan til Hiteren M. S. Heltberg til res. Kapellan til Næs (øvre Romeriges Provsti); Kand. theol. og Klokker ved Garnisonsmenigheden i Christiania H. E. Fearnley til Katechet og Førstelærer ved Borgerskolen i Kragerø; Kand. theol. S. Chr. Monrad til Katechet og Førstelærer ved Borgerskolen i Tønsberg; Landphysikus i Budskeruds Amt Fr. Peckel til Postmester paa Kongsvinger; Oberstlieutenant og Bataillonschef i Artilleribrigaden N. Chr. Collin til Toldindspektør i Throndhjem; Undertoldbetjent i Frederikshalds Tolddistrikt E. D. Thue til Overtoldbetjent i Laurvigs Tolddistrikt og konst. Garnisonsauditør i Frederiksstad J. L. R. Ottesen til Brigadeauditør ved 2den akerhus. Inf. Brig.

— Under s. D. er Sekondritmester ved hølandske Eskadron J. M. E. Smith udnævnt til Korpsmajor ved throndhjemske ridende Jægerkorps samt Premierlieutenant i Kavalleribrigaden E. C. Anker til Ritmester i Armeen og Sekondlieutenant i samme Brigade H. Schjoldager til Premierlieutenant i Armeen.

— Kronprindsen ventes hertil paa Mandag Kl. 4.

— Under 31te Dec. er Underretssagfører G. G. Gløersen meddeelt Autorisation som Overretssagfører.

— Indredepartementet har ifølge Aftenbl. nedsat en Kommission for at udarbeide en Sundhedslov og Formandskabet en Kommission for at udarbeide en ny Bygningslov for Christiania, begge under Forsæde af Ordføreren i Formandskabet Høiesteretsassessor Motzfeldt.

— Understøttelsesselskabets Bestyrelse indbyder til Indleverelse af Kunst- og Haandarbeider af forskjelligt Slags, for at den deraf kan foranstalte en Bazar til Fordeel for trængende Huusarme i Christiania og Forstæder. I Indbydelsen bringes i Erindring den Velvillie, hvormed Anmodningen om Bidrag til en lignende Bazar for 4 Aar siden blev imødekommet, og det er ligesaa meget at ønske som haabe, at denne Velvillie ikke vil blive mindre nu end da. Opfordringen til Hjælp for den Klasse af Trængende, „som ofte lider større Nød, end de, der erholde Understøttelse af det offentlige Fattigvæsen," maa nu være saameget større, som netop den herskende Dyrtid i høi Grad har forøget Nøden og Trangen. Enhver yderligere Paakaldelse af Folks Velgjørenhedssands end den, der ligger i de almeenbekjendte Forhold, vil vistnok være overflødig, al den Stund Christiania Indvaanere idelig synes at strække sine Evner videre og videre i alle Godgjørenheds Formaal. Bidragene skulle være indleverede inden 29de Jan. til en af Bestyrelsens Damer (Fruerne Anker, Blich, Mariboe, Alvilde Nielsen, Rustad og Wegener).

— I 1857 ere 150 Personer paa Byens Grund og i Forstæderne berettigede til Brændeviins Udskjænkning eller Salg i Smaat, og da hele Brændeviinsafgiften er ansat til 21,666 Spd. (nemlig for 650,000 Potter), bliver Udredslen for hver af disse 50 Personer 144 Spd. 53 ß. Afgiften for de 138 Personer (19,933 Spd.) tilfalder Christiania Kommune.

Kastnæshavn. I Sandtorv Sund har staaet en Bataille mellem en svømmende Ulv og 3 Mænd i en Baad. Den ilde stillede Solokjæmper blev overvældet og maatte lade sit 3 Daler dyre Liv, og blev formodentlig uden Barmhjertighed transporteret til Lensmanden.

Bergen. En Borger i Bergen agter at faae forelagt næste Storthing Forslag til Oprettelse af et fast Embede for en Observator, der foruden astronomiske Observariationer til Søfartens Nytte skulde anstille magnetiske og meteorologiske Jagttagelser.

— Den 2den Jan. opførtes Henr. Ibsens nye Stykke, „Olaf Liljekrans", for overfyldt Huus og Forfatteren fremkaldtes.

— Krohn har nu gjentagende Gange optraadt paa Theatret og skaffet dette fuldt Huus, selv paa et Stykke („Halvdelen Hver"), som i mindre end et Aar har været opført 10 Gange.

— „Søndagsblad for lutherske Christne" redigeret af resid. Kapellan Walnum, ophørte med forrige Aar. Redaktøren har paa Grund af Sygdom seet sig nødsaget til at standse med Udgivelsen.

Udenlandske Efterretninger.

Frankrig. Pariserkonferentsserne ere endelig aabnede, efter at man vel hundrede Gange havde forudsagt dette uden Opfyldelse. Tvistighederne med Rusland ere allerede ifølge Tel. Dep. jævnede. Rusland erholder 330 Kvadratverster i Erstatning (hvorfor?) og Grændsereguleringen skal være tilendebragt den 30te Marts, hvorefter det sorte Hav og Donaufyrstendømmerne skulle rømmes af Engelskmændene og Østerrigerne.

— Erkebiskoppen af Paris er bleven myrdet af en Præst, netop som han gik ud af Kirken St. Etienne.

— Natten mellem den 5—6 Jan. er det Postdampskib, der gik fra Ostende til Dover, gaaet under med Postsækken.

Schweitz. Royalisterne have ifølge Tel. Dep. sendt en Deputation til Kongen af Preussen for at bede ham om ikke at paaføre Schweitz Krig. I Preussen er ogsaa Mobiliseringen udsat til 15de Jan., og Kongen har lovet, hvis Fangerne ubetinget løsgives, at indlade sig paa Underhandlinger angaaende Neufchatels Fremtid, hvorunder fremdeles vil blive vist samme Maadehold som hidtil.

— Forbundsforsamlingen i Bern aabnedes 27 Dec. med en Tale i en bestemt krigersk Holdning, hvori forlangtes en indskrænket Kredit og foreløbig Bemyndigelse til at optage et Laan paa 30 Mill. Fr. samt Udnævnelsen af en Overgeneral. Huset Rotschild skal have vist sig villig til at skaffe Laanet (Schweitz har før ingen Statsgjeld) og Dafour er udnævnt til Hærfører. Men begge Dele blive vel nu overflødige, da Schweitz's tvende Udsendinge til Paris efter en igaar ankommen Tel. Dep. synes at have opnaaet ønskelige Fredsbetingelser. Depeschen lyder saaledes:

Det er lykkes de schweitziske Gesandter at opnaae Enighed med Frankrig paa det Grundlag, at de fangne Royalister skulle frigives; de Anklagede skulle forlade Schweitz indtil et endeligt Arrangement er gjort. Detailbestemmelserne i Forliget maa Intet indeholde imod Neufchatels Uafhængighed. Preussen standser sine militære Demonstrationer for at Schweitz's Forbundsforsamling kan raadslaae uden ydre Tryk. Naar de Fangne ere satte i Frihed, er det umuligt for Preussen at foretage noget fiendtligt Skridt mod Schweitz. England har erklæret sig enig med Frankrig. Forbundsforsamlingen sammentræder den 13de Januar.

Rettelser i No. 1.

S. 2 Sp. 1. L. 16: engelske Skibe, l. Varer. I Slutningen af Professor Hansteens Stykke rettes Gyllembourg til Gyllenborg. S. 8. Sp. 2. L. 15 (under „Norge") 26 Aargang læs 27.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 3. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 18de Januar. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Det menneskelige Livs Længde.

(Revue des deux mondes).

(Fortsat fra No. 2.)

Da Livsbetingelserne ere væsentlig forskjellige efter de forskjellige Dele af Jordens Overflade, maa man vente at see Mortalitetslovene variere de efter de forskjellige Lande. Dette forholder sig ogsaa saa. Hr. Christopher Bernouille har for 15 Aar siden samlet Middellevetiden hos de fleste europæiske Folk og fundet betydelig Forskjel for de forskjellige Folk. Efter denne Mathematiker indtager England den første Plads; der var Middellevetiden over 38 Aar. Saa kommer Frankrig med 36½ Aar, Hannover med 35 Aar 4 Maaneder, Slesvig-Holsteen 34 Aar 7 Maaneder, Holland 34 Aar. Længere nede staar Baden med 32 Aar 9 Maaneder, Neapel 31 Aar 7 Maaneder, Preussen 30 Aar Würtemberg 30 Aar og Saxen med 29 Aar.

Naar man sammenligner de opstillede Dødelighedstabeller for de forskjellige Lande fra det 19de Aarhundredes Begyndelse, vil man ogsaa finde slaaende Uligheder for alle Aldre, men især for Alderen fra 60 til 90 Aar. Efter Demonferrand naae i Frankrig af 1000 Fødte 364 det 60de Aar. Efter Muret er dette Tal kun 314 i Kanton Waadt, efter Quetelet 272 i Belgien, efter Casper 270 i England og 197 i Berlin. Efter Süsmilchs Tabeller, der allerede ere gamle, var Tallet for Wiens Vedkommende kun 91. Af samme Antal Fødte naae i Frankrig 230 Personer det 70de Aar, i England 178, i Belgien 170, i Schweitz 168, i Berlin 112 og efter Süsmilch i Wien 44. I Frankrig regner man af 1000 Fødte 77 Oldinger paa 80 Aar, i England 74, i Belgien 59, i Schweitz 46, i Berlin 36, i Wien 14. Og de Nitiaarige ere i Forholdet 9 i England, 8 i Frankrig, 6 i Belgien, 5 i Schweitz, 3 i Berlin, 1 i Wien. Efter Wargentins Tabeller, som gaae op til forrige Aarhundrede, stod Sverige midt imellem Schweitz og Belgien. Desuden vide vi, at der i Rusland af 1000 Døde er 49 paa 70—80 Aar, 24 paa 80—90 og 9 over 90. Disse forskjellige Resultater har man ikke alle erholdt i samme Epoke, og de kunne følgelig ikke ganske sammenstilles, men det er antageligt, at de Forskjelligheder, Tiden maatte kunne medføre, kun svagt berøre de angivne Forhold. Hr. Benoiston de Chateauneuf har godtgjort, at Antallet af de 30aarige Individer, der naae det 60de Aar, er større i England, Frankrig, Belgien, Danmark og Island, end i Savoyen, fornemmelig i Piemont, Provindsen Genua, Sverige og Preussen. Samme Resultat vil man faae ud ved at udvide Sammenligningen til videre fremrykkede Aldre. Naar man istedetfor 30aars Alderen tager Fødselen som Udgangspunkt, gaar Sverige, men ogsaa alene det, over fra anden til første Klasse.

Man mangler nøiagtige Underretninger for de øvrige europæiske Stater, og end mere for Asia, Afrika og Amerika. Efter saa ufuldstændige Opgaver lader der sig da Intet slutte om den Indflydelse, klimatiske Forhold have paa Livsvarigheden. De tempererede og kolde Lande synes at være mere gunstige for et langt Liv, end de varme og Ækvatorlandene. Dette er ialfald nu den almindelige Mening. Aristoteles antog det Modsatte, og Strabo og Plinius have naturligviis gjentaget, hvad Aristoteles havde sagt. I de Gamles Øine havde Ægypterne Privilegium paa et langt Liv. En Naturforsker i det 16de Aarhundrede, Prosper Alpini, har til en vis Grad bekræftet Aristoteles's Forsikring ved at paapege, hvor raske og stærke Ægypterne vare i en fremrykket Alder, og den lærde Reisende, hvem vi skylde Opdagelsen af Ninives Ruiner, Botta, forsikrer, at det ei er sjeldent at høre Tale om langt Liv i det saakaldte lykkelige Arabien; men disse Forfattere have ikke givet os Tal, og vi vide ikke, hvad de forstaae ved langt Liv og fremrykket Alder. I ethvert Tilfælde er der langt fra saadanne enkelte Kjendsgjerninger til en almindelig Regel.

Men der ere andre Aarsager, som mere end Klimatets Indflydelse virke bestemmende paa Mortalitetstabellen. Som saadanne kan anføres Landskabernes mere eller mindre sunde Beliggenhed, om Byernes Indvaanere ere mere eller mindre tæt sammmenpakkede, hvordan den arbeidende Klasses økonomiske Vilkaar ere, Oplysningens Grad o. s. v.

Hidtil have vi kun betragtet Befolkningen i sin Heelhed uden at skjelne mellem Kjønnene. Men Kvindernes Livsvarighed er ikke den samme som Mændernes og Forskjellen er til Fordeel for de første. Buffon har erkjendt denne Ulighed; han har seet, at i Paris et givet Antal Kvinder lever længere end det samme Antal Mænd. Denne Forskjel synes første Gang at være bleven godtgjort af Kerseboom for Hollands Vedkommende 1738. Deparcieux har fundet den for Frankrig 1760, Wargentin for Sverige nogle Aar senere, og efterfølgende Statistikere ere komne til samme Resultat. Benoiston de Chateauneuf viser, at den hersker for alle Aldre. Ved det 10de Aar regner han 53 % Mandfolk og 58 % Fruentimmer i Live, ved det 20de Aar resp: 48 % og 52 %, ved det 50de 30 % og 33 %, ved det 60de 23 %, og 23 % ved det 70de 13 % og 15 %, ved det 80de 4 % og 5 %. Og af 10,000 mandlige Fødsler naaer 1 Individ 100aars Alderen, medens 2 Kvinder af samme Antal Fødsler naae denne Alder. Deparcieux er den første, der har bemærket, at den Periode, som i Almindelighed ansees for den farlige for Kvinderne, fra det 45de til det 55de Aar, i en endnu høiere Grad er farlig for Mændene. Flere Forfattere have bekræftet denne Jagttagelse. Den foranførte Regel synes at have Anvendelse paa Europa og antageligviis paa hele Verden. Det svageste Kjøn er ogsaa det længstlevende; men Mændene synes oftere at naae en extraordinær Levealder, og man har faa Exempler paa Kvinder, der have nærmet sig det 150de Aar.

Idet vi saaledes have anført Livets Middellængde, have vi derved betegnet det Fradrag, forstyrrende Aarsager have gjort i det Antal Aar, der har været os bestemt. Et uhyre Fradrag! Thi vort Livs Middellængde udtrykkes ved det Antal Aar, der omtrent er nødvendigt til vor fulde Væxt i Høide og Drøide. Livets Middellængde i Europa falder nemlig omtrent mellem 36 og 40 Aar.

Statistiken lærer os saaledes at kjende hele Udstrækningen af de Farer, for hvilke vor Existence er udsat i de forskjellige Aldre. Tallene vare alene istand til at gjøre dette Resultat let beskueligt. Det er især i denne Henseende, Dødelighedstabellerne ere os vigtige; men vi skulle ogsaa uddrage en anden Slutning af dem. De vise os videre, hvorlænge ialmindelighed de leve, der have naaet Alderdommens Tærskel. Naar man har overlevet det 60de Aar, lever man ialmindelighed til det 75de. Det bliver saaledes det Naturlige, at sætte den almindelige Levealders Grændse ved det 75de Aar, som altsaa bliver de Individers Middellevetid, der blive gamle.

Gunder Larsen Strøms Vævemaskine for Messingtraad.

Formodentlig er det alle Bladets Læsere bekjendt, at Papir tilberedes af fint malede Klude. Til hvidt Skriv- og Trykpapir anvendes Linnedklude, der i en Maskine, som kaldes Hollænderen, males til fine Trevler. I Midten af et Kar, der er fyldt med Vand, staar en vertikal Træcylinder, der rundt om fra øverst til nederst er besat med Knive, ligesom Karrets inderste Overflade. I dette Kar styrtes Kludene efterat de ere blegede, og i det Cylinderen ved Maskineri hurtigt omdreies, sønderslides Kludene imellem de faststaaende og omløbende Knive saa længe indtil de ere opløste til smaae korte og yderst fine Fibrer. Vandet har da Udseende af en tynd graahvid Velling eller Melkeblande. Til det saakaldte Bøttepapirs Dannelse benytter Fabrikanten sig af en firkantet Træramme af Størrelse som et Ark, i hvilken der er en Bund, dannet af et Messingtraads-Net. Messingtraade af Tykkelse som en tyk Klaveerstreng ligge parallel mod hinanden med ganske smaae Mellemrum og ere sammenbundne med hinanden med yderst fine Messingtraade, der omslynge de tykkere Traade som en Række af 8 Tal. Disse Forbindingstraade løbe i ret Vinkel over de tykkere, og Afstanden imellem disse forskjellige Forbindinger er sædvanlig omtrent 1½ Tomme. Trærammens Høide over Bunden er omtrent en halv Tomme eller lidt mere, eftersom man vil have Papiret mindre eller mere tykt. Naar Kludevellingen er samlet i et stort Kar, stikker Fabrikanten Rammen ned i samme, og i det han tager den op i horizontal Stilling er den fuld til Randen*). Vandet filrer nu ud igjennem Mellemrummene imellem de parallele Messingtraade; men Hørtrævlerne blive liggende tilbage paa Nettet, og danne et Slags Fildt, som i kort Tid bliver saa sammenhængende, at Rammen kan omvendes og den fugtige Fildt afrystes paa et tørt Klæde for foreløbig at tørres, indtil det kan ophænges paa Snore til fulstændig Tørring. Naar man holder et Ark Bøttepapir mod Dagen, seer man en Mængde lysere tætliggende parallele Striber, tvers over Papiret, og fra oven nedad andre finere lyse Striber, i en indbyrdes Afstand af een til to Tommer. Disse lysere Striber ere frembragte af Traadnettet; thi i det Vandet strømmer ud igjennem Mellemrummene, føres der flere Trevler hen i disse Rader, end der kan blive liggende paa den runde ophøiede Deel af Messingtraaden, saa at Papiret i disse Striber bliver lidt tykkere og mindre gjennemsigtigt, end i de Striber, der ere dannede over Traaden.

Dette Traadnet blev tilforn (i det mindste her i Landet) flettet paa fri Haand, og man kunde i en heel Dag ikke tilendebringe mere end nogle faae Tommer. Straffangen Gunder Strøm paa Agershuus Fæstning har forfærdiget en Model til en Maskine, som væver flere hele Net daglig. Jeg skal forsøge saavidt muligt at beskrive denne høist sindrige Maskine, men maa til den Ende først bringe den almindelige Vævs Indretning i Erindring.

Vævemaskinen har to horizontalt liggende Bomme i nogen Afstand fra hinanden, hvilke kunne omdreies om deres Axe, og med Sperrehjul holdes fast i en vis Stilling. Omkring den fra Væveren fjerneste Bom ere Rendingstraadene viklede tæt ved hinanden, og den anden Ende af Traadene er befæstet med den nærmeste Bom, saa at de, naar de ere strammede, udgjøre en jevn næsten horizontal Flade. I den øverste Deel af Væven hænge i Snore over to Trindser to Trærammer tæt bag hinanden, fra hvilke der gaae Traade, som omslynge Rendingstraadene, nemlig fra den ene Traadene 1, 3, 5, o. s. v. eller de uefne Traade, fra den anden Traadene 2, 4, 6 o. s. v. eller de efne Traade. Ved at træde paa eet af to Trædebretter under Væven, kan den ene eller den anden Ramme hæves nogle Tommer i Veiret, saa at enten de efne eller uefne Traade hæves fra de øvrige, som blive liggende i den horizontale Flade. I den derved opstaaende Rende kastes Skyttelen, der fører Indsletstraaden imellem de under- og overliggende Rendingstraade. Den har Form af en liden fladbundet, mod begge Ender spidsløbende, Baad af haardt velpoleret Træ, i hvis Midte ligger paa tvers den saakaldte Spole, en Pennepose, der er indstukket paa en Staaltraad, og er omviklet med Indsletstraaden. Derpaa trykkes denne Indsletstraad ved Hjælp af Slagbommen tæt til den foregaaende Indsletstraad. Slagbommen kan man forestille sig som en Kam med fine flade Tænder, hvoraf et Par omgiver hver enkelt Rendingstraad i hele Vævens Bredde. Naar dette er skeet, træder Væveren paa det andet Fod-

*) Dette kaldes at „schøpfe“ af det tydske Ord „schöpfen“, at øse.

bret, hvorved de Traade, som før laa uboiede, nu hæves, og de som før vare dragne op, atter indtage den rette Linie, og derpaa kastes Skyttelen igjennem Renden i modsat Retning.

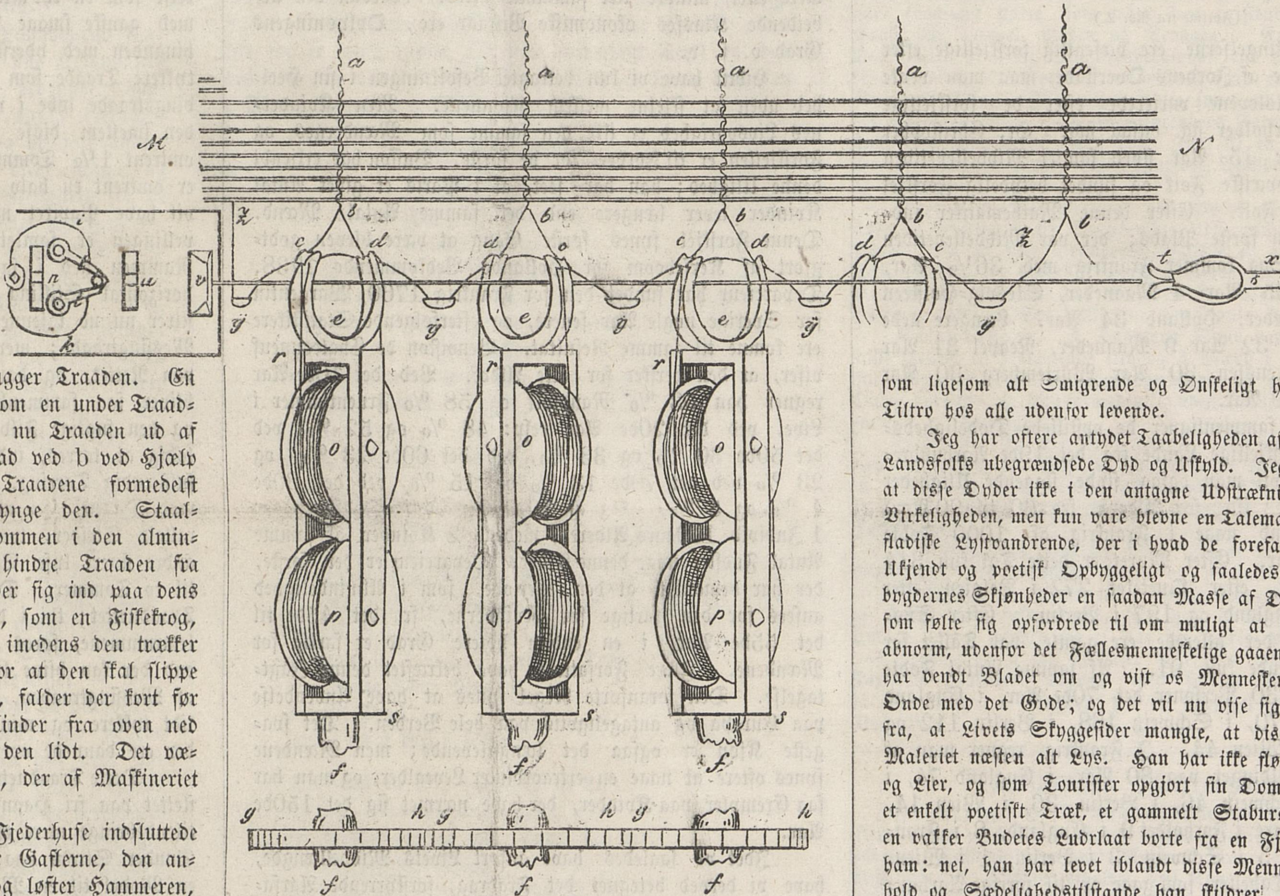
Ved Gunder Strøms Messingvæv ere de fine Messingtraade at betragte som Rendingstraade; men disse ligge kuns parviis tæt sammen; imellem hvert Par er der en Afstand af 1 til 2 Tommer; og da Indsletstraadene ere tykkere og ei kunne bøies saaledes som i den almindelige Væv, er en egen Mechanisme her nødvendig.

M. N. i hosstaaende Figur forestiller et Stykke af Traadnettet, som allerede er vævet, nemlig de parallele tykkere Indsletstraade M. N. omslyngede af de finere Rendingstraade a b. Disse Traade gaae igjennem to Indsnit c og d i Gaffelen c e d, der er befæstet til Rammen r s, i hvilken de to Cylindere eller Fjederhuse o og p kunne dreje sig om deres Axe. Traaden b c er viklet om Fjederhuset o, Traaden b d om Fjederhuset p; begge holdes stramme ved en i hvert Fjederhuus indsluttet Uhrfjeder. Gaffelen tillige med Rammen drejer sig under Vævningen om Axen F F, (som her for at spare Plads er afbrudt) ved de i hinanden gribende Hjul g h, saaledes at den ene Gang Gaffeltanden c med Traaden bc kommer øverst, næste Gang Tanden d med Traaden bd. Indsletstraaden indskydes igjennem et fint Hul n i en tynd Staalplade paa venstre Side, samt imellem de to skarpt slebne Knive l og l, der trykkes med Eggen mod hinanden med den krumme Staalfjeder ik, og videre igjennem et lidet Hul u paa en foran siddende Staalplade, indtil dens Ende gaar lidt forbi den skarpe Kniv v. Saasnart Gaflerne nærme sig til en saadan Stilling, at den ene af Tænderne c og d er øverst, den anden underst, træder en lang tynd Staallineal t x af omtrent et Par Liniers Bredde, og paa Enden forsynet med en Tang t, hurtig igjennem Gaflernes Aabning til Enden af den nye Indsletstraad ved v, omslutter den og drager den til højre imellem Gaffeltænderne. I det Øieblik Tangen standser, slaar en liden Hammer ned paa Kniven v og afhugger Traaden. En Staalplaade z y, y z, der dreier sig om en under Traadnettet liggende horizontal Axe, trykker nu Traaden ud af Gaflerne henimod den foregaaende Traad ved b ved Hjælp af Kløerne y, hvorpaa Rendings-Traadene formedelst Gaflernes fortsatte Omdreining omslynge den. Staalpladen z y forestiller altsaa her Slagbommen i den almindelige Væv. De skarpe Knive l l hindre Traaden fra at gaae tilbage i det Tangen t skyder sig ind paa dens Ende, og Tangen har to Modhager, som en Fiskekrog, hvilke hindre den fra at slippe Taget, imedens den trækker Traaden igjennem Gaflerne. Men for at den skal slippe Traaden, naar den er halet igjennem, falder der kort før Tangen standser, en liden Staalcylinder fra oven ned imellem Tangens Kjæfter, og aabner den lidt. Det vævede Net omvikles om en Træbom, der af Maskineriet drives langsomt om.

Maskineriet bevæges af to i Fjederhuse indsluttede stærke Fjedre, af hvilke den ene dreier Gaflerne, den anden fører Tangen frem og tilbage og løfter Hammeren, samt bevæger Slagbommen; Gangen reguleres ved et Svinghjul. Men at beskrive alle de mange i hinanden gribende Hjul og Drev samt Krumtappe, der frembringe de forskjellige cirkelformige og retlinede Bevægelser, vilde blive for vidtløftigt og ikke forstaaeligt uden en Mængde Tegninger. Det hele Maskineri er indsluttet i en firkantet Trækasse af 12 Tommers Bredde og Længde og $1^3/_4$ Tommers Høide indvendig.

Gunder Larsens Historie er følgende: Han havde arbeidet et Aar hos en Bøssemager her i Christiania, lod sig derpaa hverve til Jæger ved den Norske Garde i Stockholm. Her havde han en Kjærligheds-Affaire med en svensk Pige, og da dette Forhold udfordrede flere Penge, end han ved lovlige Midler kunde opdrive, forsøgte han selv at forfærdige sig nogle, nemlig norske Speciedalerssedler. Disse vare imidlertid ikke saa fuldkomne, at han derved naaede Hensigten, men fuldkommen tilstrækkelige til at bringe ham i den Stilling, i hvilken han nu befinder sig. Den simple Mand har ofte ikke noget klart Begreb om, at det er umoralskt at besvige Staten, hvilken de sammenligne med Havet, hvor Enhver har Lov at fiske, da det er uudtømmeligt. Selv Haandværkere undsee sig undertiden ikke ved at forlange een Fjerdedeel mere for et Arbeide, der er bestilt for en offentlig Indretning, end de vilde forlange af en privat Mand. Ligeledes forholder det sig med Smugling. Gunder Larsen er en ung Mand paa en Snees Aar, af et godt og kraftigt Udseende. Det var at ønske, at hans Straffetid (10 Aar, hvoraf han har aftjent eet) paa Grund af hans umiskjendelige mechaniske Talent og for øvrigt gode Opførsel, ved kongelig Naade maatte forkortes, inden han ved den lange Indspærring og Eensomhed taber Mod og Kraft. Hans Sind overstrømmes nu af nye Ideer, iblandt andet af Forfærdigelsen af Model til en Dampheft, hvilket sagtens er et uheldigt Indfald. Forhaabentlig vil Følgen af hans første Forsøg paa at anvende sit mechaniske Talent i lovstridig Retning have givet ham en tilstrækkelig Advarsel mod lignende Forsøg, saa at han for Fremtiden blot anvender det paa en for ham selv og Staten fordeelagtigere Maade.

Hansteen.

Billeder fra Kronprindsens Reise.

Uagtet der gives flere detaillerede Afbildninger af Throndhjems Domkirke og nu ogsaa endelig det af Staten bekostede Billedværk paa Texten nær er færdigt, troe vi dog det vil have sin Interesse at faae nogle Detailtegninger efter de af Hr. M. Hansen tagne Photographier, da det Slags Gjengivelse naturligviis maa tillægges større Paalidelighed, end enhver anden. Nogen Beskrivelse over Kirken give vi ikke, da den allerede er beskrevet af P. A. Munch i første Aargang af dette Blad, foruden paa andre let tilgjengelige Steder. Vi indskrænke os derfor til en Forklaring af hosfølgende Afbildning, der fremstiller Kirkens sydøstlige Ende.

Nærmest tilvenstre sees den østligste Deel af Kirkens Sideskib med et Vindu, længere mod Høire det søndre Kapel i Høichoret med den Pille, hvori den saakaldte St. Olafs Brønd findes (ligeved den siddende Person), videre den saakaldte Erkebiskopsdør og endelig nærmest tilhøire det østligste Kapel. — I anden Etage sees tilvenstre det ene Vindu af Kirkens Hovedskib (dog fra en senere Tid) og længere mod Høire anden Etage af selve Høichoret.

Literatur.

Om Sædeligheds-Tilstanden i Norge. Af Eilert Sundt. Chra. 1857. IV, 326 og XX S. 8. Priis i Papbind 60 ß. Abelsteds Forlag. Man lovpriser den Menneskekjærlighed og Selvforsagelse, som bringer Mænd, med Kundskaber og med Udkomme i Hjemmet, til at forlade dette og drage fjernt ud i Verden for der, udsatte for Savn og Møie, at omvende Hedninger til den Tro, der er deres egen og som de af Hjertet føle er den ene rette. Man burde ikke mindre lovprise dem, der udvikle de samme Egenskaber, skjønt de ikke vandre ud i „Hedningeland", men udelukkende opofre sig til Fædrelandets Tjeneste. Eilert Sundt er ligesaa godt en Missionær, som Schreuder i Afrika eller Hvemsomhelst i Asien eller Australien. Han har viet sit Liv til en Gjerning, hvis Frugter er lige saa fjerne som Missionens og hvis Møie og Kvide hellerikke er mindre. Han har forsaget Alt, hvad nogen Missionær kan forsage: næsten hvilken Embedsstilling han kunde ønske, i Præstestanden eller ved Universitetet, og dette kun for at søge og kjende hvad der saarer Hjertet, hvad der oprører Sindet, hvad der krænker Sædelighedsfølelsen. Sundt færdes vel ikke i Urskove, truet af Slanger, Løver og Vildmænd, men de Steder, han besøger, ere derfor ikke mere behagelige. Det er, for at bruge et berygtet Udtryk, „Lastens Huler og Elendighedens Boliger". Den Gru, Sindet her føler, maa næsten overgaae Vantroens, fordi den opstaar ved Indblikket i Menneskets baade timelige og evige Fordærvelse, og voxer ved Fædrelandskjærligheden, der her forener sig med Menneskekjærligheden overhovedet.

Ethvert af Sundts Skrifter — og de ere nu fire og alle af betydeligt Omfang — bringer os atter og atter til denne Betragtning. Denne paatrænger sig lige saa fuldt i Skildringen af hiint hjemløse Folk, der hos os som overalt er et moralskt og borgerligt Udskud, som i dette ovenfor angivne Skrift, der skildrer vort Landsfolks egne Tilstande, nøie sluttende sig til Forfatterens Skrifter om Dødeligheds- og Giftermaalsforholdene i Norge. Overalt sporer man i Gjenstandenes Behandling de samme Egenskaber, Iver for Sagen, og en Sandhedskjærlighed, der udtaler Alt, uden Sky, uden oratorisk Prunk fordi Fordærvelsen først ved at udsiges kan kjendes og ændres. Overalt den samme detaillerede Undersøgelse og rige personlige Erfaringer og tillige den samme Trøstighed og Tro til en fremtidig Forbedring, selv om Forholdene, som man seer, ofte maa have vakt Tvivl og Haabløshed. Overalt en eiendommelig Friskhed og Varme, og anskuelige Billeder, grebne af selve Livet og Enhvers Erfaringskreds. Stoffet har ofte ligesom skrevet sig selv, altid ud af et fuldt Hjerte, undertiden med en vis Hast, fordi det var vigtigere jo snarere, end jo smukkere. Dette turde især gjælde om foreliggende Bog, der er tilblevet i den knappe Mellemtid, som man veed Forf. har havt fra sine idelige Reiser. Men det er ogsaa en Bog, der mindst taalte at lade vente paa sig: thi jo før bekjendt, jo nærmere den Virkning, som er dens Opgave. Den vil falde som en Brand ind i dette indbildte landlig-idylliske Eden, som vore unge „Touristér" have opfundet og udmalet til en national Hæder for vort Land, og som ligesom alt Smigrende og Ønskeligt har fundet en villig Tiltro hos alle udenfor levende.

Jeg har oftere antydet Taabeligheden af denne Tro paa vore Landsfolks ubegrændsede Dyd og Uskyld. Jeg vidste af Erfaring, at disse Dyder ikke i den antagne Udstrækning havde hjemme i Virkeligheden, men kun vare blevne en Talemaade hos endeel overfladiske Lystvandrende, der i hvad de forefandt vilde see noget Ukjendt og poetisk Opbyggeligt og saaledes tillagde de Fjeldbygdernes Skjønheder en saadan Masse af Dyd, at de selv ligesom følte sig opfordrede til om muligt at forebygge en altfor abnorm, udenfor det Fællesmenneskelige gaaende Tilstand. Sundt har vendt Bladet om og vist os Menneskene som de ere, det Onde med det Gode; og det vil nu vise sig at være saa langt fra, at Livets Skyggesider mangle, at disse tvertimod berøve Maleriet næsten alt Lys. Han har ikke fløiet igjennem Bygder og Lier, og som Tourister opgjort sin Dom efter det Indtryk et enkelt poetiskt Træk, et gammelt Staburs Udskjæringer eller en vakker Budeies Ludrlaat borte fra en Fjeldknart gjorde paa ham: nei, han har levet iblandt disse Mennesker, hvis Livsforhold og Sædelighedstilstande han skildrer, og seet deres Nød og følt deres Bekymring. Han har mærket sig hvorledes Husene ere byggede og Huusstellet er indrettet, han har været inde i Huusmandshytterne, tællet Sengene og Personerne, der skulde sove deri, og søgt Besked om hvem der skulde høre sammen; han har kiget ind i de tomme Madskabe, kløvet op paa de mørke Lofter, med de sammenstablede Kar og Abeidsredskaber, ja han har vovet sig ind i Fjøsene, mellem Kjøer og Sviin, hvor Brød bages (!), hvor Lægdslemmer og Tjenestefolk ligge, Gutter og Gjenter uadskilte, hvor Nattefrieriet har sit mest uforstyrrede Hjem, og hvor onde Menneskers Troldskab over Bølingen paakalder Ronekongens Hjælp; han har beluret Kjærlighedsforholdene i deres Stiftelse, deres Pleining, deres Følger, det ægteskabelige Huusliv og Forældre og Børns gjensidige Forhold, Huusbonders og Madmødres Forhold til Tjenestefolkene og Huusmændene, kort sagt, alle de Forhold, der forklare Menneskenes moralske og økonomiske Tilstande og indvie os i deres Tilbøieligheder, Laster og Idrætter. De mindste Træk ere medtagne, blot de kunde antages at indeholde et Fnug af Forklaring over Tilstanden. Og derfor bliver Mangt og Meget, som man ansaa for uforklarligt, med Et overraskende klart. Statistikeren finder Tal til sine Tabeller, den mindre alvorlige Læser slaaende Exempler, grebne ud af Livet, og talende med overbevisende Magt, og Alle skulle forbauses over dette „Barbari, som antaster unge Pigers Ære og forstyrrer Familiers Fred," over en Usædelighed, der til hvert 100 Ægtevielser inden Arbeidsklassen kan opvise 92 uægte Fødsler (som i Romerike, Østerdalen, Hedemarken og Gudbrandsdalen). Ligesaameget som man før har talt om den landlige Uskyldighed, vil man nu tale om landlig („folkelig") Usædelighed, og alt det Folkelige, som man netop søger at gjøre til Reformater af det dannede Livs Vedtægter, vil heri finde en ny Modstand. Man vil herefter i sin Dom gaae lige saameget for vidt i den ene Yderlighed, som man tidligere gik i en anden. Man vil gjøre den folkelige Usædelighed til samme Syndebuk, som tidligere Brændeviins-

djævelen var. Man vil gjøre som Damerne, naar de læse en Kritik, hvori en heel Deel Udsættelser knytte sig til Anerkjendelsen af meget Godt ved det Bedømte: man lader hine alene bestemme Indtrykket.

Saaledes kan det hellerikke feile, at Kjøbstadsmenneskerne nu ville bryste sig over sin Sædelighed fremfor Landsens Folk, fordi der ikke foreligger ordentlig Opskrift over Bylivets Udvexter. Dog her et Ord! Jeg har levet paa Landet, og paa de Steder, hvor Tilstanden viser sig mørkest, og jeg har altid indseet Skyggesiderne og endog fremhentet Advarsler derfra mod den før brugelige blinde Anpriisning af Folkelivets Mønsterværdighed; men jeg har ogsaa fundet saamange smukke, tiltalende Træk og forklarende Omstændigheder, at jeg vilde ansee en ubetinget Fordømmelsesdom for lige saa ubillig som uhjemlet. Og skulde derfor f. Ex. Christiania bryste sig formeget af sin Dyd i Sammenligning med mit kjære Landsfolk, da vil jeg bede det, først at tænke paa sine egne ufeiede Dørheller. Jeg har bivaanet tre af dets „sjofle" Baller og anstillet en flittig Efterspørgsel efter al forefaldende Skandale (forarges Læser!) og deraf har jeg lært saameget, at her nok ogsaa kunde være Stof for en liden Paul de Kock. Man vilde finde en mindre grov sandselig Raahed, men en mere udtænkt Liderlighed, en mere hjerteløs og udholdende Forførelseslyst, end det mindre dannede Landsfolk kan opvise.

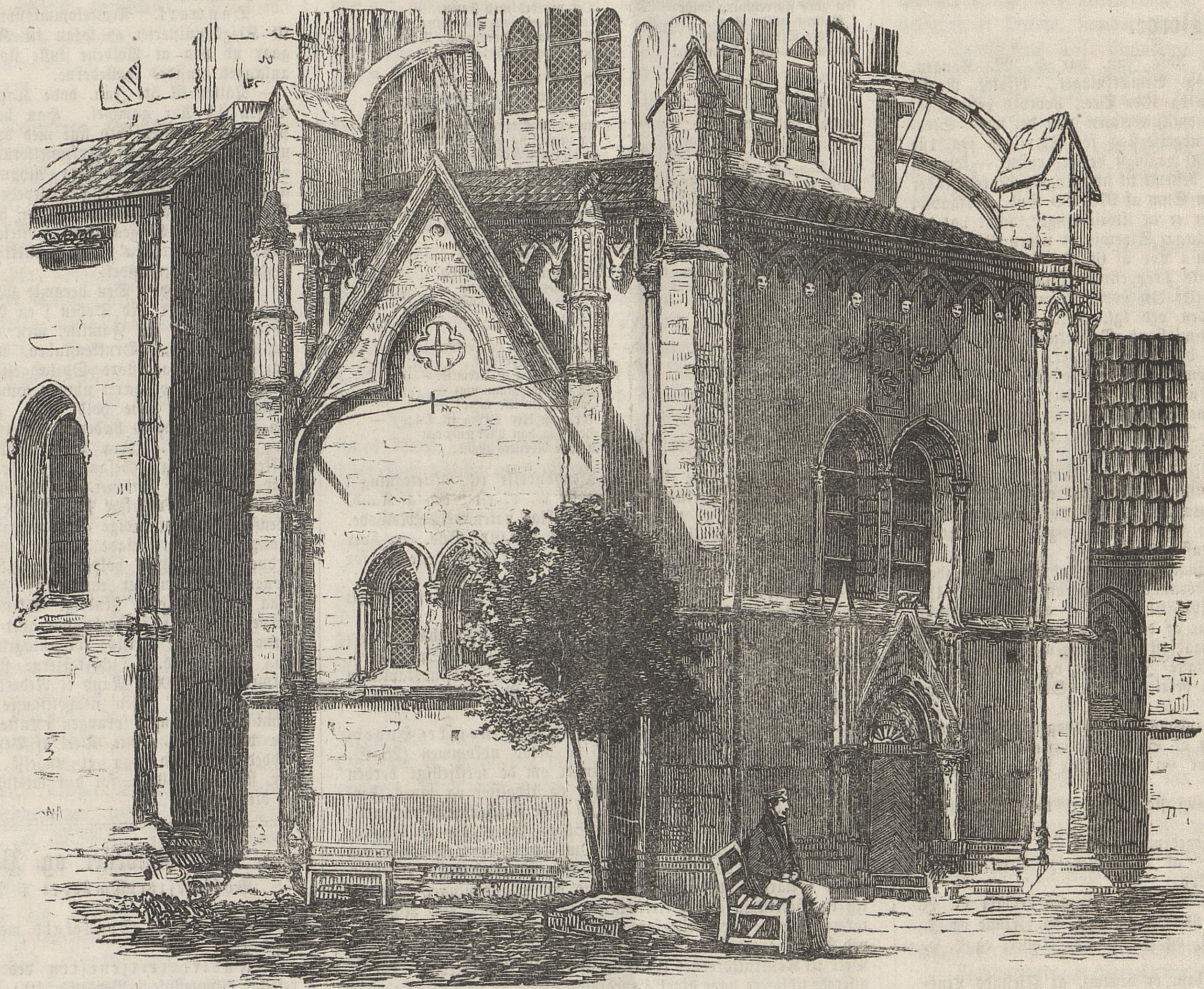
Men fælder man en skjæv og ubillig haard Dom over de Mennesker, hvis Tilstande Sundt har skildret, saa er Skylden ikke hos ham. Han har ikke alene antegnet de mørke og hæslige Træk, han har forefundet, men ogsaa, med en urokkelig Sandhedskjærlighed og Upartiskhed, mærket sig de lysere Punkter, de forklarende og formildende Omstændigheder, og med en elskværdig Glæde forfulgt de Spor til Bedring, som frembøde sig, om end nok saa svage.

Og derved er hans Opgave bleven dobbelt vanskelig. At skildre Fordærvelsen var her let i Sammenligning med Vanskeligheden af at anbringe de Lyspartier, der kunde give Maleriet den moralske Retfærdighed. Hans varme, menneskekjærlige Hjerte har ledet ham selv til det Rette, og naar Læseren muligens deraf gjør en Uretfærdighed, fordi han af en udviklet aaben Sands for Medmenneskers Sletheder kun seer disse, og derefter opgjør sin Dom, da har Forf. heri ingen Skyld.

Vi kunne her ikke opholde os ved Bogens særskilte Afsnit, men skulle maaske siden give en Udsigt over Indholdet. Vi ville blot til de foregaaende Bemærkninger i Korthed føie den: At Sundts Bog fortjener at kjendes af Enhver, som en lige belærende og underholdende Læsning, og at den paa samme Tid som den afslører fra Roden af en Mængde Brøst og Udvexter blandt vort Folk, vil give den sikreste Anviisning til med Tiden at hjælpe paa dem. Allerede den klare Kundskab om et Ondes Tilværelse er et langt Skridt fremad til Bedring.

Dog et Citat, inden vi forlade Bogen. Det forklarer Forf.'s Forhold til den Sag, han har undersøgt og skrevet om, og tjener som et slags Fortale, skjønt det findes S. 119—120.

„Det var ved Begyndelsen af 1851, at jeg overtog det Hverv ved Reiser og paa andre Maader at anstille Undersøgelser om de lavere Klassers Kaar og Sæder. Derved blev der jo givet mig Anledning til at see mig om i Landet, som det kun falder i faa Menneskers Lod, og fuld af Lyst og muntert Mod tiltraadte jeg min første Reise." Men da, i den første Sommer, mødte ham et afskyeligt Exempel paa Liderlighed og Nederdrægtighed, (han fortæller det) og det hos en Mand, som vilde være en af Arbeiderfolkets Førere og Talsmænd, „og dette Exempel traf, siger Forf., til at danne ligesom Høidepunktet i en heel Række af sørgelige Erfaringer, som jeg i Løbet af et Par Maaneder havde maattet gjøre med Hensyn til den sædelige Tilstand inden Arbeidsklassen. Jeg kan vanskelig forklare, hvilket voldsomt Indtryk det gjorde paa mig, og netop disse det første Aars sørgelige Erfaringer have havt en væsentlig Indflydelse paa mit Livs Skjæbne: fra Christiania var jeg reist ud paa Landsbygderne med den Tanke (som jeg mener ogsaa mange Andre have næret), at her skulde jeg finde renere Sæder og blidere Tilstande; men netop her fandt jeg Tilstanden saa mørk — mørk i sig selv og mørk for Forstanden, som ikke kunde fatte, hvorledes en saadan Tilstand kunde have udviklet eller vedligeholdt sig i vort Land, ikke fatte, hvorledes under en saadan Usædelighed Familielivet kunde hænge sammen og Samfundet bestaae, — og det blev min Bestemmelse at gjøre et yderste Forsøg paa at skaffe Lys her, om det saa skulde koste mig nogle Aar af mit Liv. Forsøget har ogsaa kostet mig nogle af mine bedste Aar, og længe varede det, før Tingen begyndte at klare sig for min egen Forstand, og længe varede det, før jeg fandt noget Tegn til begyndende Lysning i selve

Den sydøstligste Deel af Throndhjems Domkirke (Høichoret med Erkebiskopsdøren). Efter Photographi af M. Hansen.

den mørke Tilstand i Landet, og den Sindslidelse, jeg derunder maatte prøve, kan jeg maaskee bedst forklare ved at sige, at mine bedste Timer i lange Tider vare de, i hvilke jeg fordybede mig i de mange Tal og Beregninger, hvorefter jeg (til Forundring og Misfornøielse for mine Venner, som vel havde ventet noget Livligere af mig) — skrev en Bog om Dødeligheden i Norge — thi da glemte jeg min Fortvivlelse over hiin Fordærvelse og Slethed og over min egen Uformuenhed til at øine Begyndelse og Ende derpaa."

— Paa Wm. Grams Forlag er i Oversættelse fra Fransk udkommet „Den ældste Søns Død ved Cæsar Malan". Chra. 1856. 80 S. 8. Priis 16 ß. Forfatteren er Præst i Genf, og hans Bog, der er affattet i Brevform, et strengt religiøst Skrift, uagtet den skildrer et Optrin af Livet og Tiden. Vi føres Anno 1824 ind i en meget religiøs Familie, hvortil den ældste Søn, der ved Akademiet har indsuget Tidens Vantro, bringes hjem, angreben af en heftig Feber. Han er ledsaget af en ligesaa vantro Doktor, der vil hindre at man taler til den Syge om religiøse Materier under hans nærværende Tilstand, da det ellers vil koste hans Liv. Men Forældre og Sødskende ansee Sjælens Redning for vigtigere, begynde selv at arbeide paa den Syges Omvendelse og kalde en Præst til, der fuldfører Værket. Den Syge gjør Bod og Anger og dør. Sproget i denne Fortælling er ligesom Præsten Hallings „Brudekrone", sammensat af næsten bare Bibelsprog, der ere sammensmeltede til en fortløbende Fremstilling og hvis Skriftsteder anføres nedenunder Texten. Der kan være forskjellig Mening om denne Anvendelse af Bibelens Ord. Er den end forsvarlig, hvor Emnet i og for sig selv er strengt religiøst og ingen Tale kræves om verdslige Gjenstande, vil den dog let føre til Forargelse, hvor ikke dette er Tilfældet. De gjorte Forsøg ville, hvor Emnet ikke er saaledes begrændset, let føre til samme Urimelighed, som naar man i Holbergs Dage svarede Folk paa Tiltale med Sang og Operavers, fordi Operaer var Tidens moderne Guldkalv. Det tør være godt i Tide at advare mod de Misgreb, hvortil denne Anvendelse af Bibelens Ord kan føre. Vi have faaet den i Talen, idet mange Haugianere have havt for Skik at udtrykke sig i Bibelsprog om sin Gaardsbedrift, Handel og Vandel. Og naar den først finder Indpas i Literaturen, vil Misbruget der hellerikke udeblive. Befinde Bogmagerne, at Folk ere blevne for religiøse til at læse de nu brugelige Romaner og Fortællinger, men af from Iver fortære det Slags Lekture, omskrevet i Bibelsprog, ville de maaske være istand til at give Redaktioner i den Smag af Alexander Dumas, Eugen Sue og Vorherre veed hvad alle Tidens Yndlingsforfattere paa det Felt hede.

Det er imidlertid Tendentsen og Konsekventserne, ikke den foreliggende Bog, der have foranlediget denne Bemærkning. Vi kunne om selve Bogen tilføie, at vi have fundet meget Smukt og Tiltalende deri. Den er skrevet med religiøst Alvor og Veltalenhed. Men den vilde dog tiltalt os mere, om Forf. havde anstrængt sig mindre for at sige Alt med Bibelens Ord.

Præsident August v. Hartmansdorff,

der afgik ved Døden den 21 Dec., hører blandt de Mænd, som have spillet en fremtrædende Rolle i sit Fædrelands politiske Historie. Han var født 1792 af adelige, men meget fattige Forældre, og allerede i sit 10de Aar stod han ene i Verden; han blev Student 1806, forlod Universitetet i Upsala 1809, blev strax derefter Kancellist i Krigsexpeditionen og samme Aar Kancellist ved Fredskongressen i Jønkøping. 1813 og 14 ledsagede han Hofkantsleren Grev Wetterstedt under Felttoget i Tydskland og fungerede hos Kronprinds Carl Johan, medens denne havde sit Hovedkvarteer i Pommern. Samme Aar blev han Sekretær ved den Kommission, der med det norske Storthing forhandlede om Vilkaarene for Rigernes Forening; 1815 var han Sekretær hos General Bøye, da denne afleverede Pommern til den preussiske Regjering, og 1820—22 Sekretær hos Statholderen i Norge, Grev Sandels; 1831 blev han Statssekretær i Kultusministeriet, var for nogen Tid i 1836, 37 og 38 Hofkantsler, blev i det sidste Aar Vicelandshøvding i Kalmar Lehn og endelig 1841 Præsident for Kammerretten, hvilken Stilling han beklædte indtil sin Død. Som Adelig indtraadte Hartmansdorff selvskreven i Ridderhuset, og det er i denne Stilling, at han væsentlig har vundet sin Berømmelse. Paa Rigsdagen i 1823 hørte han til det Parti, som vovede en Opposititon imod Carl Johans System, men fra den næste Rigsdag optraadte han som afgjort Konservativ og var i Vir-

keligheden fra den Tid af hele det konservative Partis Leder, kun med en kort Undtagelse i det liberale 1840, indtil 1850, da han stillede et meget kompliceret Forslag til Repræsentationens Omordning (Rigsdagen skulde bestaae af 5 Stænder, nemlig foruden de tidligere fire endnu Embedsmændene, og disse deles i 34 Klasser), som omstyrtede Adelens Ret til „Selvskrevenhed" og derfor vakte Junkernes heftigste Forbitrelse uden ved sin afgjort bureaukratiske Tendents at tiltale de Liberale. Hans Anskuelser vare stedse imod en Udvidelse af Folkets politiske Friheder, og som Hofkantsler førte han en forbitret Krig imod Pressen, skjønt han selv senere skrev ikke Lidet i Bladene, navnlig i Tiden og Svenska Tidningen; særlig beskjæftigede han sig med Skolens og Kirkens Forhold. Elementarskolevæsenet i Sverige skylder ham særdeles Meget, og overhovedet var han i sociale Spørgsmaal ligesaa frisindet, som han var konservativ i de reent politiske; han har i sin Tid ogsaa taget levende Deel i Behandlingen af finantsielle Spørgsmaal. Store og omfattende Ideer vare ikke hans Sag, men paa det begrændsede Felt, hvor han bevægede sig, var han skarpsindig, praktisk og grundig. Hans sjeldne Hukommelse, utrættelige Flid og mangeaarige Erfaring i de forskjelligste Retninger gjorde ham til et værdifuldt Medlem af Ridderhuset, og fra alle Sider har man været enig om at anerkjende hans Retskaffenhed og varme Fædrelandskjærlighed. Selv de Blade, der oftest have bekjæmpet hans politiske Virksomhed, udtale paa en smuk Maade denne Anerkjendelse, og Sorgen over Hartmansdorffs Død er almindelig i hele Landet.

Norge.

Christiania. Under 3die Jan. har H. M. Kongen, med nogle Forandringer og Bemærkninger, bifaldt Regjeringens Indstillinger af 20de og 10de Dec., hvorved bestemmes, „at der til Udgifter ved Landmilitæretaten paa det næste Storthing forelæggendes Stadsbudgetforslag for Terminen fra 1ste Juli 1857 til 1ste Juli 1860 naadigst befales opført — foruden hvad der senere maatte blive bestemt til nye Bygningsforetagender paa Agerhuus Fæstning — en Sum af 970,000 Spd., forsaavidt de dertil udfordrendes Midler er at tilveiebringe", samt „at der for Tiden ikke bliver at forelægge Storthinget nogen Proposition til Lov om Forøgelse af den i Lov af 6te Juli 1816 § 16 for den norske Liniearmee bestemte Troppestyrke 1200 Mand."

— Christiania-Posten meddeler den norske Regjerings vidtløftige Foredrag i Anledning af den ved kgl. Resol. af 11te Jan. 1853 nedsatte Proceslovkommissions Betænkning om hvorvidt Jury-Indretningen hos os bør søges indført. Foredraget bestaar af et Uddrag af Kommissionens Indstilling, der endnu ikke er trykt, men som siges at skulle fylde over 100 trykte Ark, og udgjør et vistnok udtømmende Repertoire for alle Grundene mod Juryen. Regjeringens Indstilling, der er bifalt ved kgl. Resol. af 27de Dec., gaar ud paa,

1) „At det naadigst maa tilkjendegives, at Indførelsen af Jury-Indretning ikke bliver at lægge til Grund ved den Udarbeidelse af fornødne Bestemmelser Straffeproces-Lovgivningen vedkommende, til hvilken der ved den kongelige Resolution af 11te Jan. 1853 er truffet Forføining.
2) At de Betænkninger angaaende Jury-Indretningen saavelsom angaaaende hvilke Forandringer Straffeprocessen i 1ste Instants — uden Hensyn til Jury — antages at burde undergaae, som ere afgivne af den ved nysnævnte Resolution nedsatte Kommission, naadigst maa tilligemed en Gjenpart af nærværende underdanigste Indstilling og den derpaa afgivne naadigste Resolution befales tilstillet Storthingets Præsidentskab."

— Kronprindsen ankom Mandags Eftermiddag med Extratræn fra Kløften og blev modtaget af Stedets Autoriteter. Militæret og Borgergarden var opstillet en haye fra Banegaarden til Palæet.

— Prinds Oskars Formæling skal ifølge et tydsk Blad foregaae i Mai Maaned.

— Mgbl. beretter, at Indredepartementet skal være indgaaet med Forslag om Oprettelse af et Generalpostdirektørembede med aarlig Gage af 2000 Spd.

— Ved den sidst afholdte Officiers-Examen erholdt O. L. Nyqvist Udmærket godt, H. P. Lorange, E. G. Finne og J. G. M. Stillesen Meget godt, og H. A. Th. Aubert og L. H. B. Bentzen Godt.

— Ved kgl. Res. af 3die Jan. er bestemt, at Øiestads Lensmandsbestilling skal deles i to, Øiestad og Frolands Præstegjelde, hvert for sig, og at der til Løn for Lensmanden i sidste Distrikt opføres 25 Spd.

— Den 13de Jan. feirede Studentersamfundet i sit eget Lokale den sædvanlige Aarsfest til Fædrenes Minde. Salen var smykket med Odins Billede i Baggrunden, med Byster og ophængte Navneskjolde af Nordens mest fortjente tidligere afdøde Mænd og med Navnene paa de i Aarets Løb mærkeligste Afdøde, anbragte paa sorte Faner (Nordmændene S. Løvenskiold, A. Kjønig, T. Lundegaard, P. Fauchald, N. A. Thrap, J. L. Krog og L. Weidemann, Danskerne Grev Knuth, L. Hvidt, J. E. Larsen, Bindesbølle, E. Aarestrup og Fru Anna Nielsen, Svenskerne Løvenhielm, Walbom og Hartmansdorff.) Professor Munch holdt som egentlig Festtale et langvarigt, men interessant Foredrag, hvori han paaviste Regnar Lodbrogs og hans Æts Betydning for Nordens fortidige dynastiske Eenhed, (hvorunder Viken var Centralpunkt) og de paafølgende Splittelser, hvorved de gjorte Tilløb bleve frugtesløse. Efter Afsyngelsen af Welhavens Studentersang talte Adjunkt Thaasen til Fædrenes Minde. A. Munch fremsagde nedenstaaende Digt til Erindring om Upsalafærden, der blev optaget med stormende Bifald. L. Dietrichsen udbragte Skaalen for Norden, D. Faye-Hansen for dets Konger, Ebbel for Vicekongen, Heffermehl for Storthinget, J. Gamborg for Schweitz's Frihed. Desuden udbragtes Skaaler for Storthingsmanden Amtmand Motzfeldt og Ministerresident Sibbern (af Vinje), for P. A. Munch, A. Munch, Welhaven og E. Sundt. Endelig holdt Prof. Welhaven et Foredrag, hvori han med Veltalenhed paaviste Studenternes rette Forhold til Skandinavismen. Det var ikke deres Sag at virke for den politiske Skandinavisme, og i samme Grad, som de dog gjorde dette, fjernede de sig fra sit egentlige Maal, Tilveiebringelsen af en literær og aandelig Eenhed.

Til Traktementet hørte nordlandsk Bjørneskinke, der var en Foræring fra en Privatmand her i Byen. Men et lidet Parti af Gjæsterne, der under den egentlige Festtale havde fundet Veien til Anretningsværelset, fortærede med sand nordisk, fædrepaaslægtende Graadighed velbemeldte Skinke og alle Smørogbrødene, saaledes at det samlede Selskab, da det skulde spise, kun fik Traditionerne om de feiede Bordes nys svundne Herlighed tillivs.

Erindring fra Upsalafærden.

Paa Mælarsøens Vande,
paa Holme og paa Krat
der laa en stille, dæmrende,
nordisk Sommernat,
saa klar som Morgnens Aande,
saa dyb som dunklest Nat —
af Fortid og af Fremtid
underlig sammensat.

Langs med de dunkle Skove
og under grønnen Ø
tre Snekker saaes drage
opad den stille Sø.
Saa stolte de fremad glede
med høie Svanebryst —
de bar jo paa sin Tillie
to Landes Ungdomslyst.

Det var de danske Drenge
fra Sjællands blide Vang,
det var de norske Gutter
fra Fjeldets mørke Hang. —
Langveis vare de komne
vidt over Havets Ring,
alt til det store Stævne
paa Upsals Ynglingsthing.

Nu var ei langt tilbage
til Odins gamle Hjem;
høit banked deres Hjerter,
alt medens de drog frem.
En glad Forventning hvilte
i Nattens milde Favn,
og store Skygger varsled'
alt om den nære Havn.

Skoklosters hvide Mure
steg op af Lundens Skjød,
og Gustav Adolfs Psalme
derfra i Natten lød.
Sigtunas mosgraa Taarne
hilste fra Hedenold
med Klang af Offergilde
og Sværdets Fald paa Skjold.

Men da de trende Svaner
gled ind i Fyrisaa,
af Dagens Slægt i Upland
de monne Hilsen faae.
En Regn af Hæggeblomster
med Duft fra Nordens Vaar
faldt over dem fra Broen,
som over Elven staar.

De unge Skarer jubled'
og seiled længer frem. —
En stor, en herlig Slette
i Dæmring laa for dem.
Det var Urnordens Hjerte.
den gamle Fyrisvall! —
Nu skulde den atter bære
En Dyst for Sagn og Skjald.

Endnu var Alt dog stille,
der rørte sig ei Blad —
og endnu stedse dulgte
sig Freiers gamle Stad.
„Vi komme sent til Upsal," —
det inden Borde lød, —
„Vi træffe vore Brødre
vel nu i Søvnen sød."

Da styred' den første Snekke
omkring et Næs, — og se!
Domkirkens Tvillingtaarne
sig monne for dem tee, —
og over dem, paa Høiden,
den gamle Vasaborg
med sin røde Mure
og al sin Mindesorg.

De vare i Upsala! —
Der laa det i sin Pragt; —
og se! paa sine Strande —
holdt Byen Nattevagt.
Der stod de — Hoved ved Hoved, —
Ung, Gammel Kvinder, Mænd! —
End tause, — Elvens Susen
kun lød i Natten hen.

Da knalded' det fra Borgen!
Den tunge Taushed brast,
fra tusind, tusind Barme
sig vælted' Jublens Last! —
Der viftedes med Faner,
der raabtes høit mod Sky:
Velkommen, Nordmænd, Daner,
her i Upsala By!

Og just som Foden sattes
paa Sverigs ældste Grund,
og Arm i Arm man vandred'
nu op til Odins Lund,
da tændte sig paa Himlen
et blegrødt Rosenskjær,
som bredte sig udover
den hele Ungdomshær.

Var det et Tegn, at Morgnen
for Norden nu er nær? —
Var det fra Idesletten
det første Rosenskjær? —
Er Ragnarok udkjæmpet,
og stiger Dagen frem
at lege med Guldtavler
i Asers nye Hjem? —

O, Den, som har oplevet
hin underfulde Nat,
af Fortid og af Fremtid
saa sælsomt sammensat —
Han tvivler ikke mere! —
For ham blev Drøm til Daad! —
Selv saa han Morgenrøden
at tyde Norners Raad.

— Vore Dagblade indeholde Indbydelse til Aktietegning i et Selskab for Tilvirkning af Træolie m. v. efter den af Kand. Holmsen opfundne og til ham for 10 Aar patenterede Methode. Aktiekapitalens Maximum er ansat til 100,000 Spd., og hver Aktie til 100 Spd. De 700 Aktier, der vare bestemte for Christiania, ere allerede tegnede.

— Under 6te Jan. er Fanejunker John Gundersen beskikket til Lensmand i Drangedal.

— Christiania almindelige Brandforsikringsselskab har for forrige Aar givet et Udbytte af 20,400 Spd. eller 6 Spd. 96 ß. pr. Aktie. „Forrige Aar blev derhos tilskrevet Indskudskapitalen 75.000 Spd.; uagtet dette udgjør dog Reservefondet omtrent 60,000 Spd."

— Anden Driftsberetning for den norske Hoved-Jernbane for Aaret 1855—56 er netop udkommen (28 S. 4to) og giver detaillerede Oplysninger om de forskjellige derhen henhørende Gjenstande: Indtægter og Udgifter og hines Fordeling paa de forskjellige Stationer og af de forskjellige Gjenstande; Angivelse af hvormeget af hvert Slags Varer der er fragtet, Oplysning om Taxterne og deres Omordning, om Lokomotivernes Drift, om Brændeforbruget, om Banens mechaniske Værksted og de i Aarets Løb indtrufne Uheld og Standsninger og endelig en Beretning om Direktionens Forhandlinger med Kontraktorerne (hvilke førte til forøgede Driftsmidler og Forbedringer ved Stationerne, samt endelig til Stephensons Decision om begge Dele til Kontraktorernes Udredelse af 10,925 Pd. Sterl.). Da vi allerede tidligere have givet Hovedresultaterne af de i Driftsberetningen indtagne Tabeller, indskrænke vi os her til at gjentage, at Indtægterne have udgjort 142,797 Spd. 99 ß., hvoraf 40,977 Spd. 29 ß. for Befordring af Passagerer (160,874) og 9342 Spd. 27 ß. i Fragt af Varer, tils. 2,350,232 Centner, hvoraf mere end 5 Gange saameget ned som op. Trælast og Brænde har alene udgjort 1,860,310 Centner eller 79 pCt. af den samlede Godsbefordring. Dernæst kommer Salt 96,834 Cent. og Kornvarer 34,398 Cent. op og 24,174 C. ned. Til Indtægterne har Christiania Station bidraget mest, vel 48 pCt. og dernæst Eidsvold, vel 19 pCt. Indtægterne have været størst i det 4 Ugers Tidsrum 9de Juni—9de Juli, nemlig 16,954 Spd. 28 ß. og 4—21de Aug. ubetydelig mindre. Udgifterne have været 74,108 Spd. 53 ß.

— I Akers og Oslo Menighed sluttedes ifølge Intell. i 1856 281 Ægteskaber og 946 fødtes, hvoraf 483 af Mandkjøn og 463 af Kvindekjøn, og af hvilke 80 udenfor Ægteskab. De Dødes Antal udgjorde 482, ligemange af hvert Kjøn. Tvende Enker opnaaede en Alder af over 100 Aar. Af Selvmordere gaves 4. Dødeligheden var størst i Oktober, mindst i Januar.

— Borgerskolens Inspektør Haslund er eenstemmig gjenvalgt til Forligelseskommissær.

— Postmester Gløersen har i Anledning af sin Udtrædelse af Statskirken indgivet sin Afskedsansøgning, som han dog siden har tilbagekaldt.

— Aftenbladets Format har fra Nytaar af igjen undergaaet nogen Forandring, saaledes at det nu i Størrelse ganske svarer til Morgenbladet, dog uden at Prisen er bleven forandret (4 Spd. Aargangen.)

Kongsberg. Adressen fortæller tvende Exempler paa pludselige Dødsfald af Brændeviinsdrik.

Horten. Den 8de Jan. indviedes den her oprettede „Real- og høiere Almueskole," der begynder med 120 Elever, 6 Lærere og 3 Lærerinder.

Lillehammer. Af statistiske Angivelser i Krist. Amtstid. (efter Jernbanebestyrerens Opgivende) seer man, at Godstrafiken til og fra Lillehammer har meer end fordoblet sig fra 1852 til 1854, i hvilket Aar Jernbanen heelt blev taget i Brug; til og fra Gjøvig har den tredoblet sig, til og fra Smørvigen næsten femdoblet sig i samme Tidsrum, og for de to sidstnævnte Steders Vedkommende har den atter næsten fordoblet sig fra 1854 til 1855. Til og fra Lillehammer befordredes i 1854 44,363 Centn., i 1855 46,363 og i sidstnævnte Aar var Passageerantallet i samme Strækning 6,637, i 1852 og 1853 lidet over 4000.

— Ritmester Lund har i Dec. Maaned været oppe paa disse Kanter for at træffe forberedende Skridt til Sænkningen af Losna Indsø. Denne Sænkning synes at ville blive foretaget, selv uden Tilskud af de hosboende Jordeiere, fordi nemlig den gamle kasserede Vei langs Vandet vil kunne benyttes ved det nye Veianlæg.

Arendal. Brandtaxationssummen for samtlige Huse i Arendal udgjør nu 630,950 Spd.; for ti Aar siden (1846) var den 525,130 Spd. Der haves 354 særskilte Matr. No. Gjennemsnitsværdien paa Husene er 1780 Spd.

Throndhjem. Der er nylig udstædt Indbydelse til at danne et Aktieselskab for en direkte Dampskibsforbindelse med Udlandet, navnlig Hamburg.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. C. W. Bøttiger udnævntes s. A. til ordinær og B. E. Malmstrøm til extraordinær Professor i Æsthetisk og nyere Literatur ved Universitetet i Upsala. Studenterne havde ønsket det Omvendte.

Danmark. Armeekommissionen har udarbeidet og indsendt til Krigsministeriet en Plan til Kjøbenhavns Befæstning, der gaar ud paa at Voldene skulle sløifes og nye Fæstningsværker anlægges hinsides Fælederne.

— Natten til 5te Jan. døde Kapitain og Agent Georg Carstensen 44 Aar gammel. Han har gjort sig bekjendt og det siges ogsaa fortjent ved sine med dristig Spekulation og Talent udførte Arrangements for Fornøielserne i Hovedstaden, hvor „Kasino" og „Tivoli" skyldes ham og „Alhambra" var ifærd med at reise sig. Han var født i Algier, levede en god Deel af sine Aar i Sydeuropa, derpaa i Kjøbenhavn, hvor han tildeels syslede som Literat, blev i Krigen 1848 Officier og gik til Amerika, hvor han sammen med en tydsk Architekt opførte Industri-Udstillingsbygningen i New-York.

England. Den berømte Maadeholdsapostel Peter Mathew er afgaaet ved Døden i en Alder af 66 Aar. Han tilhørte en anseet irsk Familie, men ofrede sig ganske for Ideen om at bekjæmpe Drukkenskaben, navnlig i Irland, hvor den har anrettet saa store Ødelæggelser, og Resultaterne af hans Bestræbelser have været uhyre: Hundredetusinder ad Gangen aflagde Løftet og have holdt det. Fra alle Sider kappes man om at sætte ham et hæderligt Eftermæle.

Schweitz. Fra Bern meldes under 8de ds.: Det er lykkets Schweitz's Gesandter at komme til en Overeenskomst med det franske Kabinet. Betingelserne gaae i det Væsentlige ud paa, at det endelige Forlig ikke maa indeholde Noget imod Neufchatels fuldstændige Uafhængighed, og at Schweitz frigiver Fangerne, som forlade Landet indtil hele Spørgsmaalet er ordnet. Preussen holder strax inde med militære Demonstrationer. England er enigt med Frankrig i, at Preussen ikke maa foretage noget fjendligt Skridt imod Schweitz efter Fangernes Frigivelse. Forbundsraadet har erklæret de af Gesandterne overbragte Forslag for antagelige.

Rusland. Tscherkesserne skulle have tilføiet en russisk Armee paa 10,000 Mand et Nederlag.

Neapel. Den neapolitanske Fregat „Carlo III.", bestemt til Sicilien, er sprungen i Luften Natten imellem den 5te og 6te ds. Den største Deel af Besætningen omkom, og Resten reddedes ombord paa et engelsk Krigsskib. — Bentivenga, der stod i Spidsen for den mislykkede Opstand paa Sicilien, er bleven skudt.

Embeder og Bestillinger.

Postmester-Embedet i Aalesund med 650 Spd. i Gage.

Kolvereids Sognekald med omtr. 700 Spd. i Indtægter.

Underlærertjenesten ved Domkirkesognets senest oprettede Almueskole i Bergen. 100 Spd. i Løn og i Tillæg 50 Spd.

Hjertdals Lensmandsombud.

Prædikanter paa 2den Søndag efter Helligtrekonger.

I Vor Frelsers Kirke: Høimesse Hr. res. Kap. Wexels.
  Aftensang: Hr. Domaas.
I Slotskapellet (Kl 10½): Hr. Rode.
I Garnisonskirken: Hr. Boyesen.
I vestre Akers Kirke: Hr. Fangen.
I Oslo Kirke: Hr. Kand. theol. Strøm.
I St. Olafs Kirke Kl. 11: Høimesse og Prædiken paa Norsk af Hr. Kap. Holfeldt Houen.
Forrettes engelsk Gudstjeneste i Latinskolens Festivitetslokale Kl. 11 Form.
I Brødremenighedens Forsamlingssal Prædiken paa Tydsk Kl. 12.
I Samfundet paa Enerhougen, Bibellæsning Kl. 4, af Stud. theol. Chr. Møller.

Bladets Redaktør, P. Botten Hansen, bor i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Raadhuusgaden og Kongensgade.

Expeditionen er i Storgaden No. 27 (Jensens Bogtrykkeri). Abonnement modtages saavel her som i Joh. Dahls og Cappelens Boglader. Udenbyesboende kunne abonnere paa Postkontorerne og Postaabnerierne.

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 4. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 25de Januar. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Det menneskelige Livs Længde. *)

(Revue des deux mondes).

(Slutning fra No. 3.)

III.

Ved Siden af de Resultater, Statistiken har opnaaet, bør man sætte de Exempler paa et langt Liv, som Historien giver os. Den Omhyggelighed, hvormed man har opbevaret disse Exempler, viser, at de altid have været anseede for noget Overordentligt. Thi hvis ikke saadanne længelevende Mennesker altid havde været meget sjeldne, havde man ikke saa nøiagtig holdt Fortegnelse derover. Man vilde faae et overordentligt stort Tal ud, naar man vilde lægge sammen alle de 100aarige, som de forskjellige Folk have optegnet. Dette er let at skjønne, naar man betænker, at der idetmindste er 1 Hundredeaarig paa 10,000 Fødsler. Antallet af de Personer, hvis Levetid er længere end et Aarhundrede, er meget lidet i Forhold til dem, der døe før, men det absolute Antal er ikke saa ubetydeligt.

Det er i Sandhed meget vanskeligt at fæste en ubetinget Lid til alle de Exempler paa et langt Liv, der ere anførte fra Oldtiden af og indtil vore Dage. Selv de mest Lettroende forkaste enkelte af dem, og endog Plinius, hvem man aldrig har beskyldt for en altfor streng Kritik, seer sig nødsaget til at ansee det for Fabel, naar der fortælles om Liv, der have varet over 300 Aar, som flere arkadiske Kongers. Han bemærker medrette, at de høie Tal, man har anført, for en stor Deel skyldes den forskjellige Maade, hvorpaa de forskjellige Folk have regnet Aaret, idet nogle have regnet Sommeren for eet og Vinteren for eet, Andre igjen have regnet hver Aarstid for eet Aar. Denne Betragtning kunde da forklare de første Jordbeboeres tilsyneladende unaturligt lange Liv. Flere af Bibelens Fortolkere have søgt at opstille den Regel, at Aaret før Abrahams Tid kun havde 3 Maaneder, efter hans Tid og til Joseph 8 Maaneder og først derefter 12 Maaneder. Efter denne Maade at see Tingene paa vilde vor første Fader Adams 930 Aar reduceres til 232, Noahs 950 til 237 og Methusalems 969 til 242. Der kan dog maaskee være Indvendinger at gjøre mod denne Maade at fortolke Genesis paa, men vi ansee den ialfald for bedre end Buffons System, hvorefter Menneskets Legeme skulde voxe langsommere før Syndfloden, fordi Jorden da var mindre fast, end den nu er.

Hvorom nu Alting er, saa anfører ikke den hellige Skrift efter Abraham flere Exempler paa en saa overordentlig Livslængde. De mærkeligste ere Abraham 175 Aar, Isaak 180, Jakob 145, Ismael 137, Sarah 127, Moses 120, Joseph og Josvah 110. Eftersom man skrider længere frem i den hellige Historie, blive lange Liv meget sjeldnere. Elisas er 100 Aar og Elias's 90. Antiochus Epiphanes blev 149 Aar.

Flere af det gamle Grækenlands berømte Mænd naaede en høi Alder. Epimenides fra Kreta skal have levet 153 Aar, Sophisten Gorgias 107, Demokrit 109, Musikeren Xenophilos 105, Isokrates og Stoikeren Zenon næsten 100. Plinius og Lucian anføre flere Exempler paa et langt Liv blandt Fyrster, Krigere, romerske Senatorer, Talere, Digtere og Philosopher. Nogle fortjene at omtales. Og det er vel at mærke, at disse ere valgte blandt dem, som Plinius kalder almindelig anerkjendte Ting, Confessa.

Cicero fortæller, at Arganthonius fra Cadix besteg Thronen i sit 40de Aar og regjerede i 80 Aar. Perpenna blev 98 Aar, og da han døde, var kun 7 af de Senatorer i Live, han som Censor havde udskrevet. Der var et Mellemrum af 46 Aar mellem Valerius Corvinus's første og sjette Konsulat. Han døde i en Alder af 100 Aar efter 21 Gange at have erholdt sella currulis, hvilket ikke var hændt nogen Anden. Terentia, Ciceros Hustru, blev 103 Aar og Clodia, Ofilius's Hustru, 115 Aar efter 15 Gange at have været Moder. Under Vespasian var der 3 Borgere i Parma paa 120 Aar og 2 paa 130.

I Middelalderen og i den nyere Tid finde vi ogsaa flere Exempler paa et langt Liv. Eremiterne St. Antonius og St. Paul levede, den første 105, den sidste 113 Aar. Moreri forsikrer, at doctor universalis, Main de l'Isle ligeledes blev over 100 Aar gammel. En af Italiens første Kunstnere, Titian, døde i en Alder af 99 Aar. Blandt dem, hvis Levetid mest har overskredet den almindelige Grændse, fortjene her at nævnes Georg Wunder (136 Aar), Jonathan Effingham (144), Christian Drakenberg (146), Thomas Winsløv (146), Thomas Parr (152), Joseph Surrington (160), Sara Dessen (164), Henry Jenkins (169), Jean Bowin (172), Peter Czartan (185) og Biskop Kentigern (185).

Vi have ikke nødig at anføre flere Exempler. Det synes bevist, at Mennesket undertiden kan leve 150 Aar; 150 Aar vil da omtrent være Livets yderste Grændse.

IV.

Aristoteles er den første, der hos Dyrene har bemærket et direkte Forhold mellem Varigheden af Væxten, af Drægtigheden, og hele Livets Varighed. I dette Punkt som i saa mange andre have de nyere Naturforskere, idetmindste tildeels bekræftet denne Philosophernes Fyrstes Anskuelser. Buffon siger: „Mennesket, som er 30 Aar om at voxe, lever 90—100 Aar; Hunden, som kun voxer 2—3 Aar, lever kun 10—12 Aar."

Men hvad Forhold er der nu mellem den Tid, Menneskets Væxt kræver, og den Tid, det har at leve i? Og naar er Mennesket udvoxet? Herom ere Naturforskerne uenige. Man har villet multiplicere den Tid, Væxten udkræver, med 3, 5, 6, 7 og 8, og det ikke blot for Menneskets men ogsaa for Dyrenes Vedkommende. Det har dog tilstrækkelig vist sig, at det ei gaar an at sætte det samme Tal for samtlige levende Væsener; ikke engang alle Pattedyrene kunne indbefattes under den samme Regel. Den samme Uenighed hersker med Hensyn til den Aldersgrændse, da Væxten ansees fuldendt, idet den sættes forskjelligt til 20, 25 og 30 Aar. Man synes aabenbarlig at maatte skjelne mellem Væxten i Høide og Væxten i Drøide, der fuldendes i væsentlig forskjellige Aldre.

De Resultater, man ved at multiplicere disse tvende Tal har faaet ud, falde væsentlig omkring 100 Aar, skjønt det ogsaa er sat op til 200 (Hufeland).

Giver man sig til at undersøge Menneskelivets forskjellige Aldre, vil man finde, at, om end Væxten i Høide er fuldendt ved det 20de Aar, Væxten i Drøide først er fuldendt omkring det 40de. Efter denne Tid kan vistnok Legemet tiltage i Omfang, men dette er da ikke en Fortsættelse af Organernes Udvikling, men et Tillæg af overflødigt Stof, en simpel Ophoben af Fedt, der belæsser Legemet med en unyttig Vægt. Hr. Flourens opstiller den Sætning, at der, efterat Udviklingen fuldstændig er naaet ved det 40de Aar, fortsættes en Virksomhed i Legemet, som har „den styrkende Virksomhed", hvorved alle Legemets Dele blive mere faste og stærke, hele Organismen mere kraftfuld og fuldstændig. Denne Virksomhed skal da vare fra det 40de til det 55de eller 60de Aar, ja kan fortsættes længere. Naar denne Tids Aldersperiode er forbi, indtræder da Alderdommen med sin Slappelse og Svaghed.

Man synes da at kunne inddele Menneskelivet i 5 Hovedaldre. Den første, som udgjør Barndommen og Ynglingsalderen, gaar til det 20de Aar. Den anden gaar til det 40de Aar og indbefatter den første og anden Ungdom. Den tredie ligger mellem det 40de og 60de Aar og indbefatter Manddommen. Med den fjerde Periode begynder den første Alderdom, hvor de opsamlede Kræfter**) formindskes. Den gaar til det 80de Aar. Derpaa indtræder Mennesket i den anden Alderdom, den sidste af dets Aldre.

Livet bestaar saaledes af 5 Aldre, 2 fremskridende, 1 hvilende og 2 tilbageskridende. Disse Perioder ere indbyrdes lige med Undtagelse af den sidste, som ialmindelighed er kortere, stundom dog ogsaa længere.

Statistikens Tal, Historiens Fortællinger og Physiologiens Angivelser bringe os saaledes til at slutte: 1. Livets Middellængde er fortiden i Europa 36—40 Aar. 2. Livets almindelige Længde er omtrent 75 Aar. 3. Dets anormale Længde er omtrent 150 Aar. 4. Dets naturlige Længde er neppe mindre end 100 Aar.

*) Af Sundts Bog om Dødeligheden i Norge skulle vi siden uddrage nogle Resultater, tjenende til en Sammenligning mellem vort Land og de her omtalte Lande. Red.

**) De gamle Physiologer skjelnede med Rette mellem Kræfter i Virksomhed og Kræfter i Reserve, vires in actu og vires in posse. I Ungdommen er der mange Kræfter i Reserve. Saalænge Oldingen kun anvender sine vires in actu, mærker han ikke, at han har tabt noget; men saasnart han anstrænger sig over disse, føler han, at han ikke længer har vires in posse, Kræfter i Reserve.

Musik.

Idet vi atter skulle tale om Musik, skulle vi forsøge at istemme en noget mere ædruelig Tone, end forrige Gang, hvortil ogsaa Gjenstanden nu opfordrer. Det gjælder denne Gang „fire norske Sange" og fire religiøse Sange" af Frederikke Barth, udkomne hos W. Lindorff & Co. som to Hefter af en større Samling under Hovedtitelen: Romancer og Sange med Pianoforte-Accompagnement. (Priis 36 ß. Heftet.)

Dette er den anden Frederikke, der optræder som Komponistinde (vi antage Frederikke Egebergs respektable Kompositioner tilstrækkelig bekjendte), og hun synes hverken i Talent eller Kunstfærdighed at staae tilbage for den første. Det er idethele glædeligt at erfare, at man her nu synes at være kommen ud over det naive Standspunkt, da en og anden Dame, der blot havde lært at klimpre lidt paa et Piano, af og til regalerede Publikum med en Gallopade eller en Romance, der bestod af et Par slet sammenhængende melodiske Phraser med et Accompagnement „efter Øret", der blot sagde brum, brum (Tonica og Dominant). Den nærværende Komponistinde viser dog (ligesom hendes Forgjængerinde), at hun har lært Musik og veed at frembringe Melodier, der hænge sammen, med en Ledsagelse, der i Almindelighed fyldestgjør Harmonikens Love. Hendes Kompositioner tilhøre virkelig Kunstens Gebeet, og man kan og bør tale om dem, idet man sætter alt Galanteri mod Damer tilside.

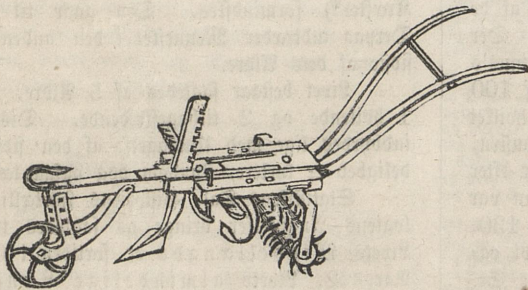
Nærværende tvende Hefter Sange ansee vi idethele for ret dygtige Arbeider. Melodierne ere sangbare, flydende, med et naturligt, til Texten svarende Udtryk, og Ledsagelsen er passende, hverken tynd eller overlæsset, ofte endog interessant og udtryksfuld. At der hist og her kunde være Noget at udsætte, er naturligt. Vi ville som Exempel nævne den (ellers meget smukke) Skjærthorsdagssang, hvor den chromatiske Forziring i 11te og 12te Takt af det fra de foregaaende Takter gjentagne melodiske Komma, forekommer os deels mager, deels ikke stemmende med det Heles klare og enkle Grundtone — saameget mere som i Accompagnementet den monotone Antydning til Klokkeklangen medrette vedbliver. I den sidste „Bøn", hvilken Anmelderen idethele synes mindre om, er et Mellemspil, som han med Hensyn paa det Heles Rhythmus ikke vel kan faae i sit Hoved. Dog med slige smaalige Bemærkninger ville vi ikke videre opholde Læserne.

Skulde vi charakterisere Grundstemningen i disse Melodier, da maae vi vistnok, som allerede antydet, betegne den som forholdviis ædruelig. Det er et sundt, fromt, roligt Gemyt, som heri udtaler sig. Det er vistnok ikke uden inderlig Resonants for Livets vexlende

Tilstande, dets Glæder og Sorger; men der er ikke den ømme, i smerteblandet Vellyst bævrende Følelse, som f. Ex. udmærker Kjerulfs Melodier. De religiøse og de verdslige Sange ere ikke ved nogen betydelig Kløvt adskilte fra hverandre; begge Dele ere jævne, hjertelige, tiltalende, men de første uden høi Salvelse eller brændende Andagt, de sidste uden nogen Sentimentalitet endsige Frivolitet. Der er, om vi saa tør udtrykke os, en vis episk Tone udbredt over det Hele; det er mere klare og harmoniske Reflexer af givne, modtagne Indtryk, end ganske eiendommelige, i det egne Indre af sig selv opstaaede Bevægelser. Vi have derfor heller ikke i disse Melodier kunnet finde nogen høiere Originalitet, uagtet de vistnok ere langt hævede over enhver Tanke om blot Efterligning end sige Plagiat. Med eet Ord: vi kunne her ikke opdage Spor af nogen egentlig Genialitet, men vel af et høist respektabelt, dannet Talent, og vi tvivle ikke paa, at disse Sange, som vi paa det Bedste ville have især vore Dilettanter og Dilettantinder anbefalede, ville behage baade Syngende og Hørende og overalt fremkalde en sund, mild Stemning til virkelig Vederkvægelse og Forædling for det indre Liv. * *

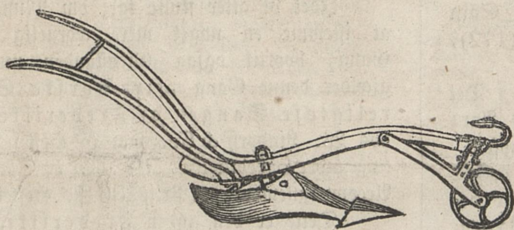
Modeller af Landhuusholdnings-Redskaber.

(Slutning. fra No. 2.)

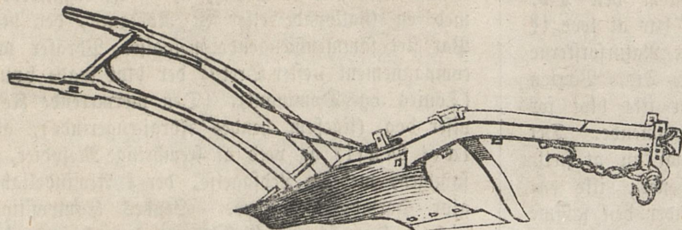
No. 14. Lugeharv eller Hestehakke (Poteetesrenser), for 1 Hest.

Bruges til at rense Turnips, Poteter og anden Radsæd for Ugræs; almindeligviis et Par Gange i Væxttiden. Den skjærner ogsaa Jorden i fortrinlig Grad mellem Raderne, idet den med sine krumme Knive skjærer den løs ved Siderne, og skaffer derved Hyppeplogen en heel Deel løs Jord til at vælte op til Planterne, ligesom den fuldkommen ødelægger alt Ugræs, hvorved den kostbare Lugning med Haanden undgaaes. Priis i Model 1 Spd. 42 ß, i virkelig Størrelse 9 Spd.

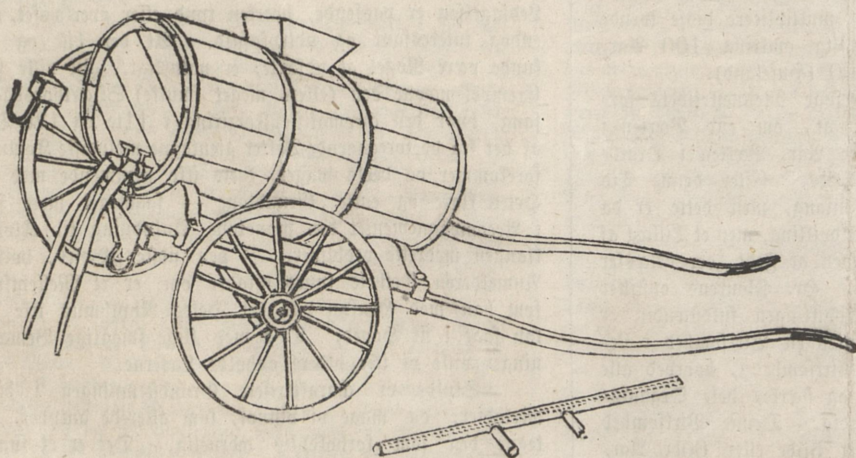
No. 15. Hyppeplog, for 1 Hest.

Baade til Turnips, Poteter og anden Radsæd; dog bør man ikke hyppe saa dybt ved Turnips og anden Rodvæxt, som ved Poteter. Priis i Model 1 Spd., i virkelig Størrelse 8 Spd.

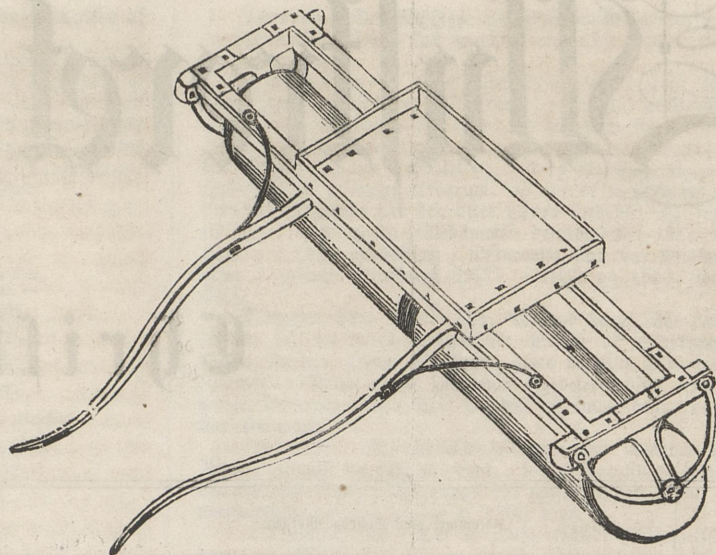
No. 16. Almindelig Plog, for 2 Heste.

Konstrueret af Bestyreren af Abildsø Landbrugsskole. Priis i Model 1 Spd. 24 ß, i virkelig Størrelse 10 à 12 Spd.

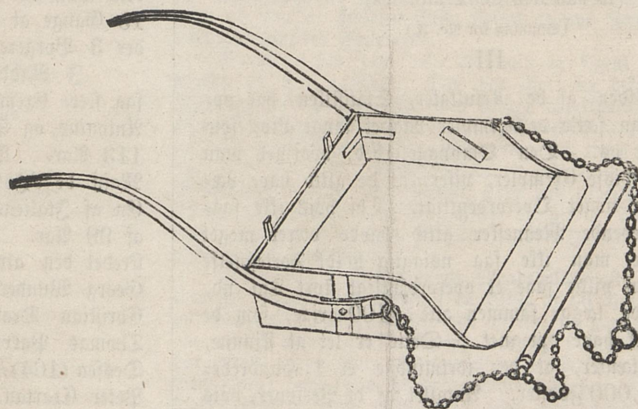
No. 17. Vandingskjærre, for 1 Hest.

Tønden af 5 à 600 Potters Indhold, arbeidet af 2" Planker, til Vanding af Turnips og anden Radsæd med Gjødselvand. Der er anbragt 2 Messingkraner, hvortil man fæster 2 Lærredsslanger, som under Kjøringen med Lethed af en halvvoxen Dreng kunne ledes paa Sæderaderne, af hvilke 2de falde mellem Hjulene. Den kan ogsaa bruges til at vande Græsland, ved istedetfor Slangerne at anbringe en gjennemhullet Jernblik- eller Træ-Rende paa Kranerne. Priis i Model 2 Spd. 60 ß, i virkelig Størrelse 25 Spd.

No. 18. Agerrulle eller Tromle, for 1 Hest.

Tromlen er i 2de Dele, der dreie sig om en Jernaxe, for lettere at kunne svinges, idet under Svingningen den ene Deel er i Hvile, medens den anden arbeider, hvorved ikke, som naar Tromlen er heel, Huller opgraves i Ageren under Svingningen. Tromlerne ere af 2" Planker, hvilket er fordeelagtigt, da man har det i sin Magt, ved at belæsse Redskabet med større eller mindre Vægt efter de forskjellige Øiemed, at arbeide med tungere eller lettere Tromle. Priis i Model 2 Spd., i virkelig Størrelse 10 à 12 Spd.

No. 19. Muldskuffe, for 2 Heste.

Til at udjevne Jorden ved paa en let Maade at flytte større Jordmasser, samt til at udkjøre brændt Gjødsel og Kompost. Priis i Model 1 Spd., i virkelig Størrelse 10 Spd.

Til Sammenligning med Vifet's Priser for de af ham arbeidede Redskaber hidsættes Priserne paa nogle lignende Redskaber fra Dr. Wilh. Hamm's Fabrik i Leipzig, een af de største i Tydskland. For Exempel Reads Undergrundsplog kommer saaledes i Leipzig paa 16 Thlr. pr. Cour. = 10 Spd. 80 ß. og vil her, med Tillæg af Spedition, Fragt og Told neppe kunne leveres under 20 Spd. Andre Undergrundsploge findes i samme Priiskourant noteret fra 25—36 Thlr. pr. Cour. Den skotske Hyppeplog kommer i Leipzig paa 16 Thlr. pr. Cour. = 10 Spd. 80 ß.; den skotske Dobbeltharv paa 25 Thlr. pr. Cour. = 16 Spd. 80 ß.; den norske Rulleharv sælges fra Ladegaardsøen for 25—30 Spd., medens den i Leipzig leveres for 75 Thlr. pr. Cour. = 50 Spd. S.

Lønnede Sproggranskere.

En dansk Avis (Dagbladet for 8de Jan.) indeholder en Meddelelse om forskjellige Forslag af Kultusministeren angaaende Understøttelser til Videnskabsmænd, hvilke ifølge den af Finantsudvalget afgivne Betænkning ere tiltraadte. Deri forekommer følgende Poster:

„Kandidat J. Levin, der er den Første og hidindtil den Eneste, der udelukkende har beskjæftiget sig med Modersmaalets Studium, har andraget paa en livsvarig Understøttelse for at kunne fortsætte sin Virksomhed; i et Bilag til dette Andragende foreslaaes et livsvarigt Annuum af Statskassen paa 800 Rdl., under den dobbelte Betingelse, at Ansøgeren fortsætter sit videnskabelige Arbeide og ved sin Død efterlader til Staten sine videnskabelige Bearbeidelser og Materialer, hvorimod det forbeholdes senere Afgjørelse, hvilken Statsindretning disse Samlinger i sin Tid skulle tilfalde; Udvalget finder Intet imod dette Forslag at erindre, men foreslaar udtrykkelig tilføiet, at Udgiften er at betragte som Betaling for hine Samlinger. Professor K. Gislason nærer den Plan at udarbeide en muligst fuldstændig oldnordisk-dansk Ordbog; han venter i sex Aar at kunne gjennemgaae lexikographisk Samlingerne af Haandskrifter og Diplomer i Kjøbenhavn, Stockholm, Upsala, Christiania og Wolfenbüttel, revidere de forhaandenværende lexikalske Arbeider over det gamle Sprog og sammensmelte de reviderede Arbeider med sine egne meget omfangsrige Samlinger til et ordnet Hele; til Udførelsen af dette Arbeide foreslaaes en Understøttelse til Prof. Gislason af 1500 Rdl. aarlig i sex Aar."

Her maa en Jævnførelse med vore egne Forholde være tilladelig. Siden Jan. 1851 har Norge havt en lønnet Sproggransker, Ivar Aasen, og forsaavidt kunne vi smigre os med, heri at have gaaet forud for Danmark. Men hans Kaar have været langt tarveligere end de, Danmark nu med Et byder. Ifølge Regjeringens Indstilling og Storthingets Bevillinger har Ivar Aasen havt og har fremdeles en aarlig Løn af 300 Spd., bevilget kun for Budgetterminen. Her viser sig, i Sammenligning med hvad der er foreslaaet for Levin, en dobbelt Forskjel. Lønnen er ikke alene betydelig mindre, men ogsaa bevilget kun paa en ubestemt Tid, indtil Videre. Det Sidste gjør, vil man sige,

Intet til Sagen, da man saa alligevel vil lade Ivar Aasen beholde sin Løn, saalænge han lever. Dette finder jeg ogsaa høist antageligt, og saaledes vilde det Intet gjøre for Staten, om den engang for alle bestemte Lønnen til livsvarig. Men for den, der skal have den, gjør det meget, især om man besidder Ivar Aasens forsigtige, ængstelige Charakteer. Man vover ikke med en Løn, der hvilketsomhelst Aar eller Dag kan ophøre, at indrette sit Liv saaledes, som man ellers vilde gjøre. Derfor søger Alverden faste Bestillinger, med faste Gager, selv om disse ikke udgjøre Halvparten af hvad man for Øieblikket ellers kan tjene. Og Saaledes beholder Departementerne endnu Kopister til en Løn af 16 Spd. maanedlig, uagtet Enhver, der kan mere end lægge sammen og forsegle et Brev, ved anden Bedrift vilde tjene det Dobbelte. „Men det er noget Fast."

Det kan synes som om Staten ved en efterhaanden fornyet Bevilling sikrer sig mod at udgive Penge, uden at man gjør Ret for dem. Men denne Sikkerhed er unøden, hvor der handles om en Mand, der af Iver for den Ting, han arbeider i, har opgivet Alt og sat alle andre timelige Hensyn til Side. Og dette har Ivar Aasen. Eller tror man maaskee, at han, uden sin Videnskab at virke for, vilde, blot for Udkommets og Fordelens Skyld, givet sig til at leve her inde i det dyre Christiania med den Løn, han nu har. Nei, da var det sandelig at foretrække selv et saa usselt Udkomme, som det, Skolevæsenet paa Landet har at byde. Er f. Ex. Seminaristernes Stilling ussel, saa er den jo dog forsaavidt bedre, som et Familieliv er foreenligt dermed.

Dog, kan Danmark uden nogen Betryggelse give Levin livsvarig Løn, saa kan nok Norge gjøre det samme med Aasen, og det med større Tryghed; thi den personlige Garanti turde her være langt sikrere.

Man seer, som bemærket, at Levin vil erholde betydelig større Løn end Ivar Aasen. Levin har vel fortjent en god Løn; thi han er (med Undtagelse af N. M. Petersen) saagodtsom den eneste i Danmark, der med Grundighed og Forstand har arbeidet for det danske Sprog; men i Sammenligning med Ivar Aasen har Levin kun ringe videnskabelige Fortjenester at opvise. Medens Ivar Aasen ved en Række Skrifter ikke alene har givet Modersmaalets Studium en ny og forandret Retning hertillands, men ogsaa i Udlandet vakt en hædrende Opmærksomhed for norsk Sprog, har Levin, foruden Stridsskrifter, kun udgivet et enkelt større Sprogarbeide, der vel er respektabelt i og for sig, men hvis Betydning dog sammenligningsviis er meget underordnet. Nu skal Levin rigtignok give Staten sine Samlinger; men det er dog vel en ganske anden Betryggelse at faae en Mands Granskninger strax forelagte (som allerede skeet med Ivar Aasens) thi saa kan intet enkelt Ulykkestilfælde tilintetgjøre dem. Man maa ikke troe, at Aasen slaar sig til Ro, derfor om han er færdig med et Skrift; nei han samler og atter samler og gjør Forarbeider. Han arbeider idelig. Adskilligt er vel ikke saameget beregnet paa at udgjøre egne Værker, som at tjene til Hjælpemidler ved andre Arbeider. Saaledes har han allerede siden han blev færdig med de norske Ordsprog udarbeidet en systematisk Sammenstilling af norske Ord og en Fortegnelse over norske Plantenavne. Dette Arbeide vil have en saameget større Interesse, som Ivar Aasen har et særeget Kjendskab til Botaniken, idet denne udgjorde hans tidligste Studium. Det var som Botaniker han i 1841 fremstillede sig for Biskop Neumann, da denne opdagede hans Sprogtalent og gjorde Skridt til dets Udvikling. Rettest ere vel hine Afhandlinger at betragte som Forarbeider til en Ordbog fra Dansk paa Folkesproget, svarende til hans tidligere Arbeide fra dette Sprog til hiint. Mange af vore folkelige Skribenter have beklaget

Parti fra Bergen (Torvet med Triangelen). Efter Photographi af M. Hansen.

Mangelen af en saadan Bog, og dette har ogsaa bevæget en Mand, der var Arbeidet mindre voxen, til at gjøre et Forsøg.

At ellers Ivar Aasen, i Betragtning af de forandrede Tider, tillægges en noget forøget Løn, følger vel af sig selv. Men at Forøgelsen tillige bør blive større, end et almindeligt Dyrtidstillæg, vil yderligere fremlyse ved den fra Danmark trukne Parallel. Man kan ikke indvende, at Aasen ikke mere har forlangt, og at han saaledes ikke trænger mere. Hans Beskedenhed forbyder ham at gjøre Fordringer i den Retning, og om man endog tog bort Halvparten af den Løn, han har, vilde han vel sige, „at det var mere end han fortjente". Men det er Statens Sag, at lønne Folk efter deres virkelige Fortjeneste og ikke give den Nøisomme mindre end den Uforskammede og Fordringsfulde.

Var Aasen en fordringsfuld Mand og besad den samme Dygtighed og de samme Fortjenester, som nu Alle ere enige om at tillægge ham, vilde han formodentlig tale om Opofrelser, naar han lod sig nøie med Lektorgage. Da han nu mangler Fordringsfuldheden, kan Staten til mindre end halv Priis føre sig hans Tid og Kræfter tilgode; men om den derfor bør dette, er et stort Spørgsmaal.

Jeg har ikke ved disse Bemærkninger villet dadle vor Stats tidligere Forføininger med Hensyn til Aasen, men kun gjøre opmærksom paa, at en uforandret Fornyelse ikke er fyldestgjørende. Vi paaskjønne den Liberalitet, som den norske Stat allerede strax viste ved at sætte ham istand til uforstyrret at arbeide for sin Videnskab. Men da Ivar Aasen nu end yderligere har godtgjort sin Dygtighed, og de øvrige Forhold have forandret sig, bør Staten ikke blive staaende ved det første Skridt. 300 Dalers Løn sikrer intet sorgfrit Udkomme her i Christiania nu for Tiden, allermindst, naar dertil kommer Reiseudgifter, som Aasen har.

Billeder fra Kronprindsens Reise.

Vort Billede idag fremstiller et Parti af Bergens Torv, med Triangelen tilvenstre (hvor Flagstangen staar) og Bryggen. Tilhøire har man den saakaldte Sakrisgaard, fortsat tilvenstre med Pakboder, der skyde ud i Vaagen. Fra en Svalgang midt i Huusrækken har man den bedste Udsigt over Torvet og Folkevrimmelen, og herfra iagttog ogsaa Kronprindsen Scenen dernede. Hiinsides Vaagen (tilvenstre af Billedet), med dens talrige Skibsmaster, seer man Askelandet. Paa Vaagen er et bevæget Liv, en Brimmel af Skibe, en Skov af Master, der ifølge Reisendes Udsagn skal minde om Themsen. Joller, Nordlands- og Hardanger-Jægter ligge her trængte om hinanden mellem Skibe fra alle Verdsens Kanter.

Ved Rækværket seer man en heel Deel Personer lænede udover til Vandet, det er altsaa Torvedag (Onsdag eller Løverdag). Strilen ligger dybt nede i sin Baad, og afgiver Billedet paa det urokkeligste Phlegma. „Medens man fra det mylrende, skraalende Torv kjøbslaar med ham, farer der en Hagl af de groveste Eder og Forsmædelser om hans Øren; men han vender Fiskenaturen ud og er meget rolig, han rækker blot Øsekarret frem for at modtage Penge hvergang en Handel er sluttet." (Welhavens Reisebilleder).

Det Liv, man her forefinder, overrasker den Fremmede. Et Citat af Professor Hansteens livlige Reiseskildring fra 1821 indvier os deri: „Man stiger i Land og forundres over Folkevrimmelen, der især paa Torvedagene her næsten er ligesaa stor, som i Kjøbenhavn og Stockholm. Ligesom Øiet med Behag hviler paa et sundt og livligt Ansigt og en kraftig Figur, saaledes føler man sig ogsaa opmuntret i en Stad, hvor Alt vidner om Kraft, Rigdom og Nørelse. Man vandrer

op ad de reenlige, skjønt ei alt for jævnt brolagte Gader; de forskjellige Dragter og Tungemaal gjøre her paa den Fremmede et ganske behageligt Indtryk. Ved Siden af unge Mandfolk, klædte efter nyeste parisiske eller londonske Mode, seer man Bossekoner i deres svovelgule Skindvamper med et Skout paa Hovedet, der ved begge Ørene staar ud som et Par store Horn; Bondepiger med Haaret i tre store Fletninger hængende langt ned over Ryggen, eller i en stor Fletning slynget rundt om Hovedet som en Krands. Bagved sig hører man en uvant hvislende Lyd; man vender sig om og seer en hæslig Strilebonde trave afsted med en stor Torsk, der i Gjællerne hænger paa hans ene Finger, imedens Halen slæber hen ad Gadestenene . . . . ." Og naar han saaledes farer igjennem Gaderne, har han en Flok hujende Gadedrenge efter sig: „Strilen med sit lange Skjæg, hvor han gaar, der værper han Æg!" lyder det, eller „de tage Sigte af hans brede Ryg, og gjøre ham til en vandrende Sneemand. Alligevel bliver han roligt gaaende."

Blandinger.

Havet.

Havet indeholder, naar man sætter dets Middeldybde til 12,000 Fod, næsten 2¼ Billioner Kubikmile Vand; var det eet tomt, maatte alle Jordens Strømme i 40,000 Aar udgyde deres Vand deri for atter at fylde det tomme Bækken. Men den samtlige Kraft af alt rindende Vand paa Jorden er endnu ikke 1/800 af den Kraft, der udfordredes for at hæve dette Vand i Dampform til Skyerne. Den Varme, der forbruges til at bringe dette Vand til at fordampe, beløber sig til en Trediedeel af hele den Varme som Solen overhovedet sender Jorden. Denne Varmemængde for blot eet Aar vilde være tilstrækkelig til at smelte en 32 Fod tyk Iisskorpe om hele Jorden, medens alt det Brændemateriale, der aarlig bruges i Frankrig, ikke engang vilde være istand til at befrie dette Land for en Iisskorpe af en Linies Tykkelse. Efter den techniske Betegnelsesmaade svarer den Varmemængde, der aarlig bringer Havvandet til at hæve sig i Dampform, til den uhyre Sum af 16 Billioner Hestes Kraft. Paa hver Tønde Land er der altsaa et Beløb af c. 80 Hestes Kraft virksomt, medens der i Englands mest industrielle Grevskab, Lancastershire, kun kommer 1/49 Hests Kraft eller 1/3871 af hin Kraft paa hver Tde. Land.

(„Dagbl." efter M. J. Schleidens „Die Pflanze und ihre Leben".)

Literatur og Kunst.

Ligesom A. Munchs Salomon de Caus hos os i sin Tid fremkaldte en heel Deel Skriverier for og imod den, saaledes har den nu ogsaa ved sin Opførelse i Danmark sat Pennene i Bevægelse. Fædrelandet, Dagbladet, Flyveposten og den berlingske Tidende gave strax efter Opførelsen alle mere eller mindre gunstige Bedømmelser af Stykket; men saa hengik nogle Dage, hvorpaa fulgte en mere detailleret Kritik. Fædrelandet for 27de Decbr. underkastede Stykket en kritisk Drøftelse paa fem—sex Spalter, hvori Forfatteren frakjendes Skjønsomhed til at benytte det valgte Stof som sig hør og bør, medens Charakteertegningen fremstilles som forfeilet og Behandlingen saa lidet poetisk, at Prosaen havde været mere end nok til at rumme dens Poesi. Derpaa fulgte i „Dagbladet" for 12te Jan. en Undersøgelse om Stykkets Idee, som da angives, at være „i høieste Grad inhuman", paa samme Tid som Forf. beskyldes for Intolerance. „Arbeidet, som det foreligger, er, hedder det, naar det rigtig eftersees, hverken mere eller mindre end Intolerancens Apotheose, dets Konsekventser Kjætterbaal og Inkvisition". Med Hensyn til Benævnelsen „en christelig Tragedie" tror Kritikeren at kunne vise, at det baade er en forfeilet Stræben, at gjøre et Sujet som Salomon de Caus til Gjenstand for en christelig Tragedie og „at Begrebet christelig af Hr. Munch er taget i en snæver, borneert, odiøs Betydning." — Ja, Kritikeren bliver ikke staaende ved hine Beskyldninger alene: han ender med at beskylde Munch for Jesuitisme og Pantheisme, hvortil han S. 192 tror at finde Hjemmelstedet. De Mange, som hos os have følt sig tiltalte ved de munch'ske Digtningers Blidhed, Fromhed og Religiøsitet, maa blive som himmelfaldne ved en slig Dom. Under alle disse Anfægtelser maa Forf. trøste sig med, at hans Stykke gjentagende Gange er bleven opført paa Kjøbenhavns Scene med Bifald fra Publikums Side, og at han vel ogsaa vil erholde et ikke saa ringe Honorar. Flyveposten vredes over, at man vil betale Honorar for et norskt Stykkes Benyttelse paa den danske Scene, medens den norske Scene tager de danske Stykker uden Videre. Bladet burde dog vide, at Christiania Theater for længe siden er begyndt med den Skik, idet Hostrup har faaet Honorar for sine sidste her opførte Stykker. — Dagbladet, der redigeres med en vis Ungdommelighed, og som har for Vane at gjøre Norge til et Kuriositeternes Land, giver ellers i sin første Anmeldelse en Oplysning, som det var at ønske Bladet kunde anføre Hjemmel for. Det siger, at man i Norge har udtalt Heltens Navn som de Kovs eller endnu norstere „Køvs". Hvor findes denne „Norskhed?" spørge vi.

— I Leipzig vil snart udkomme en paa Tydsk skreven og med Aktstykker ledsaget historisk Fremstilling af Norges Statsforandring i 1814, forfattet af Amtmand G. P. Blom. Dette Værk maa imødesees med saameget større Begjærlighed, som Forfatteren som bekjendt selv var en af de medhandlende Personer ved vor Konstitutions Tilblivelse og saaledes vistnok vil kunne give flere nye Oplysninger.

— Paa Cottas Forlag i Stuttgart vil snart udkomme et Værk af Robert Prutz (Udgiveren af Ugeskriftet „Deutsches Museum"), der vil have en vis Interesse ogsaa for os, da det skal omhandle Holberg og hans Skrifter. Forfatteren har i nævnte „Museum" som Prøve givet et Afsnit betitlet „Die Anfänge der dänischen Literatur." Hele Værket skal føre Titelen „Ludvig Holberg. Sein Leben und seine Werke. Nebst einer Auswahl seiner Komödien."

— Dispachør J. C. Knudsen i Langesund indbyder til Subskription paa en Sømands-Aarbog for 1856, hvis Formaal vil være „at give vore Skibsførere en let og bekvem Oversigt over hvad der, vedrørende deres Fag, er foregaaet i Aarets Løb." Subskriptionsprisen er 60 ß Exemplaret og Bogen udkommer hos E. Omholt i Arendal.

— Mag. A. Uppström, der for nylig med Understøttelse af Kongen gav en elegant udstyret Udgave af den berømte Codex argenteus paa Upsalas Bibliothek, oplyser i en Skrivelse til Posttidn, at de 10 Blade af Kodex, som i 1834 opdagedes at være bortstjaalne, nu igjen ere komne tilstede, idet en Person paa sin Sygeseng har leveret dem til Brevskriveren. Saaledes haves nu dette mærkelige Sprogmonument i den Fuldstændighed, hvori det i 1648 kom til Sverige og 1669 af Magnus G. de la Gardie forærede s til Upsalas Bibliothek, ialt 187 Blade. Kodex manglede allerede, da den blev svensk Eiendom, 143 Blade. Uppström agter efter det nu gjorte Fund at omtrykke de tilsvarende Blade i sin Udgave.

— En Kieler-Korrespondent i „Deutsches Kunstblatt" meddeler en Notits, der turde interessere norske Læsere. Efterat have nævnt et Par Kunstneres Arbeider, vedbliver Korrespondenten: „Størst Interesse (blandt de udstillede Sager) turde de Skizzer have, som en i det sidste Aar sig her opholdende Landskabsmaler Fr. Loos fra Wien har medbragt fra en i Sommer foretagen Reise til Norge og udstillet her. Siden Ruysdal og Everdingen har der for Opfatningen af det norske Landskab dannet sig en ganske bestemt Typus, som ogsaa de nyere Malere paa faa Undtagelser nær have fulgt. Og saaledes er man da vant til, stedse i det norske Landskab at finde det Dystres, Melancholskes, Ødes og Vildes Charakteer udtalt. Men det sydlige Norge især har ogsaa meget yndige Partier, og om end den norske Himmel en god Deel af Aaret kun viser et traurigt Graat, vinder den dog, navnligen Midsommers, naar Solen kun er nogle Timer borte, men egentlig Nat ikke indtræder, paa de klarere Dage et ganske andet Udseende. Da viser Land, Luft og Hav en Rigdom af Farver, som man neppe havde ventet i det høie Nord. Loos har sat sig det til Opgave, i sine Skizzer at fixere denne endnu saa lidet bekjendte Side af det norske Landskab. Og særligen er dette lykkets i nogle Skizzer, som fremstille Partier ved Mjøsen saavelsom forskjellige Prospekter af Ruinerne af en i romantisk Stil bygget og i det sextende Aarhundrede ødelagt stor Kirke paa Hamar. I Norge selv har Kunstneren i sin Bestræbelse fundet Anklang, hvilket viser sig deraf, at Kunstforeningen i Christiania har givet ham Bestilling paa et stort Billede efter en af de ovenomtalte Skizzer." — Med Hensyn til denne Bemærkning kunne vi oplyse, at man af Hr. Loos kun har bestilt et Stykke til 100 Spd., og at dette vil blive Ruinerne af Hamars Domkirke, seet fra en anden Side end i de tidligere Tegninger og med omgivende Landskab, forudsat at Kunstneren kan reducere til denne Priis det oprindelig større anlagte Stykke. Da Loos især er Architekturmaler, hvortil han ved længere Ophold i Rom har uddannet sig, vil en Behandling af et saadant Emne have sin Interesse.

— Efter Forlydende har Regjeringen foreslaaet for Storthinget at indvilge Christiania og Bergens Theatres Andragender om Statens Understøttelse, idet der paa Budgettet skal opføres 1000 Spd. aarlig til hver af disse Indretninger. Det herværende norske Theater har senere end hine Theatre søgt Understøttelse, og saaledes har dets Andragende ikke med det samme kunnet afgjøres.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 27de Dec. er bifaldt en Indstilling fra Kirkedpartementet, gaaende ud paa, at der paa Gagelisten, der skal forelægges forestaaende Storthing, forslagsviis opføres 1050 Spd. aarlig til Lønning „for en Expeditionschef for Skolevæsenets Anliggender under Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, saaledes at den opførte Lønning til en Konsulent i bemeldte Anliggender bortfalder."

— Under 3die Jan. har Hs. M. Kongen meddeelt Huusmand Raphael Hansen Lyngvær i Brønø Sølvmedaillen for Borgerdaad for hans ved flere Leiligheder udviste uforfærdede og selvopofrende Forhold ved Redning af Menneskeliv.

— Ved kgl. Resol. af 3die Jan. er tilstaaet de Mænd, hvem det har været overdraget at føre det lovbestemte Tilsyn med Jernbanen, et samlet Beløb af 500 Spd. aarlig, fra 1ste Nov. 1854 at regne, der bliver at opføre paa Gagelisterne. Ligeledes skal udredes et Beløb af 599 Spd. 94 ß, der er medgaaet til Bestridelse af Udgifterne ved forskjellige til Bedømmelse af Jernbanedriftens Sikkerhed og Jernbanens Tilstand anstillede Undersøgelser.

— Under 21de Jan. er Exam. jur. F. A. Backe meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne.

— Under 22de Jan. er Kand. jur. H. J. Jelstrup meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— Kollegium acad. har under 17. Jan. uddeelt de af sidstafholdte Storthing til yngre Videnskabsmænd i Overeensstemmelse med Universitets-Fundatsens § 48 bevilgede Stipendier til Følgende: Kandidatus mineralogiæ Th. Kjerulf 300 Spd. aarlig i Geognosi og Mineralogi; Kandidatus theologiæ J. P. Broch 300 Spd. aarlig i de østerlandske Sprog; Kandidatus mineralogiæ, Observator C. F. Fearnley 250 Spd. aarlig i Astronomi; Examinatus medicinæ J. Norman 250 Spd. aarlig i Botanik; Kandidatus theologiæ A. Johnsen 200 Spd. aarlig i Theologi; Kandidatus mineralogiæ C. A. Bjerkness, efter hans Tilbagekomst fra Udlandet, 200 Spd. aarlig i den rene Mathematik; Kanditatus medicinæ, Konservator Schübeler 16 Spd. 80 ß maanedlig indtil Videre i Botanik; Kandidatus medicinæ K. Hansen 25 Spd. maanedlig indtil Videre i physiologisk Chemi; Kandidatus medicinæ A. Arndtsen 16 Spd. 80 ß maanedlig indtil Videre i Physik.

— Under 20de Jan. underkastede D. J. D. Isaachsen sig juridisk Embedsexamen med Charakteren Laud.

— Formandskabet skal ifølge Aftenbl. eenstemmig have indstillet til Repræsentantskabet, at fatte Beslutning om, at der til et Jernbaneanlæg fra et Punkt ved Mjøsbanen indtil den svenske Grændse, bevilges 50,000 Spd., saafremt Arbeiderne idetmindste for endeel besluttes paabegyndte i næste Budgettermin.

— Ifølge en af C. Pihl afgivet og i Aftenbladet optaget „foreløbig Opgave over Omkostningerne af den projekterede Jernbane mellem Throndhjem og Støren" (4³/₅ Miil), opløbe disse sig til en Sum af 627,000 Spd., naar Lokomotiver samt Telegraph anvendes, og 587,200 Spd., naar Banen indrettes for Hestekraft. De særskilte Udgiftsposter blive i dette Tilfælde: Erstatning for Grunden 38,650 Spd.; Gjærdehold 5,520 Spd.; Underbygning, Jordgravning, Sprængning, Mur 2c. 165,827 Spd.; Broer og Viadukter 115,202 Spd.; Forbygninger ved Gulelven 3000 Spd.; Overbygning, Ballast, Sveller, Skinner 2c. 119,338 Spd.; Veiomlægninger og Veiovergange 2,095 Spd.; Stationer med Sidelinier og deres Skiftninger 19,692 Spd.; Vogne 20,000 Spd.; Administration og uforudseede Udgifter 97,875 Spd. — De yderligere Udgifter, som en Lokomotivbane vil kræve, ere beregnede saaledes: for 4 Lokomotiver, Dreieskiver, Pumpeindretninger samt Telegraph 39,800 Spd."

Kongsvinger. Den 17de brændte Porprietær Schøyens Gaard ved Kongsvinger og den 20de en Bygning i selve Byen.

Bergen. Ved Kinn og Udsire skal man have fisket endeel og fra Karmøen haves Efterretning om at Udsigterne paa de fleste Fiskevær vare gode. Ellers mistrøstende Efterretninger.

— Jaar er 13de Jan. (Festen til Fædrenes Minde) ogsaa feiret her, med Taler og med Sange. Stiftamtmand Schydtz holdt den egentlige Festtale.

— Bergens Privatbank, der begyndte 1ste Jan. 1856 med en Kapital af 25,000 Spd., har i det forløbne Aar givet sine Aktionærer 12 pCt. og desuden ere 1800 Spd. optagte som Reservefond.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Kongen har foræret det kgl. Myntkabinet i Stockholm en i Paris graveret Medailleserie (72 St.) over Frankrigs Regenter fra det femte Aarhundrede til og med Ludvig Philip.

Danmark. 1856 har ifølge Dagbladets Oplysninger været et godt Aar for Aspiranterne til Ridderkorpset og nærmer sig i saa Henseende til Krigsaarene. Der er udnævnt 187 Riddere, og 26 Personer, hvoraf dog kun Halvdelen danske, have faaet Kommandørkorset. Storkorset er tildeelt 5 Mand, hvoriblandt den norske Hofmarschal Løvenskiold. Elefantriddernes Tal er kun forøget med Hs. keiserlige Høihed Prinds Napoleon.

— Ved Folkethingets anden Behandling af Finantsloven bevilgedes den 16de Jan. 87,500 Rdl. til en ny Bygning til Universitetsbibliotheket. Ved Sagens første Behandling anførtes mod Bevillingen, at Universitetet havde 30,000 overflødige Bøger, som man da ikke behøvede at koste Rum til.

— Den 15de Jan. bevilgede Folkethinget 175,000 Rdl. til Ombygning af det kgl. Theaters Scene.

— Afløsningssummen for Øresundstolden angives til omtr. 35 Mill. Rdl. Norges og Sveriges Andeel deri opføres til 2,625,000, Rusland og Englands hver til 10½ Mill.

Embeder og Bestillinger.

Lodsoldermandstjenesten i Drøbak med omtr. 118 Spd. i Indtægt.

Indrulleringsbetjent-Tjenesten sammesteds. Indtægt omtr. 137 Spd.

En Reservelægepost ved Rigshospitalet med aarlig Gage 200 Spd.

Et Landhadleri i Grongs Pstg.'s Hovedsogn.

Tvende Omgangsskolelærerposter i Mæsel og Dale Distrikt i Frolands Sogn. Løn 1 Spd. ugentlig og Kosten.

Prædikanter paa 3die Søndag efter Helligtrekonger.

I Vor Frelsers Kirke: Høimesse Hr. Rode.
Aftensang: Hr. res. Kap. Wexels.
I Garnisonskirken: Hr. Bovesen.
I vestre Akers Kirke: Hr. Jensen.
I Oslo Kirke: Hr. Lund.
I St. Olafs Kirke Kl. 11: Høimesse og Prædiken paa Norsk af Hr. Lichlé.
Forrettes engelsk Gudstjeneste i Latinskolens Festivitetslokale Kl. 11 Form.
I Brødremenighedens Forsamlingssal Prædiken paa Tydsk Kl. 12.
I Samfundet paa Enerhougen, Bibellæsning Kl. 4, af Skolelærer Monsen.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 5. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 1ste Februar. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Ægteskabelig Kjærlighed.

Historisk Studie af Guizot*).

VI.

Denne Verden kjender intet skjønnere Syn end en reen og lykkelig Lidenskab. Lidenskaben, dette frie og oprigtige Udbrud af Sjælens inderligste Ønsker og Kræfter, har saa megen Tillokkelse for os, at vi have en uendelig Glæde af at iagttage den, selv naar den viser sig ledsaget af strafværdige Forvildelser, Forvirringer, Feiltagelser og Smerter; men naar Lidenskaben udfolder sig i Overeensstemmelse med Samvittigheden, og gjennemtrænger Sjælen med Glæde, uden at forstyrre enten dens Skjønhed eller Fred, har vor Natur naaet sit høieste Sving, Opfyldelsen af vor menneskeligste og vor mest himmelske Higen; det er det gjenvundne Paradis. Foreningen mellem Rachel Wriothesley og William Russell er et sjeldent og et skjønt Exempel herpaa. Rachel har hidtil kun forekommet os rolig, ligefrem, dydig uden Begeistring, som uden Kamp, med Beskedenhed følgende den lige, men almindelige Vei gjennem Livet. Nu er den lidenskabelige Kjærlighed og den høieste Lykke naaet til et Hjerte, der var saa vel skikket til at opfyldes af dem, men som ei syntes at søge dette Maal: Rachel hengiver og udvikler sig med fuldkommen Frihed og Tillid; hun elsker med ligesaa megen Inderlighed som Uskyldighed, og hun er fuldkommen lykkelig. „Dersom jeg kunde tale bedre“, skriver hun til sin Mand, „vilde jeg vise mig selv den Retfærdighed, for min elskede Lord Russell ret at udtrykke den fuldkomne Lykke, som jeg føler ved alle de nye Tegn paa Ømhed, han hver Dag giver mig. Skjønt jeg meget vel veed, hvor meget der fattes mig i at fortjene et saa stort Gode, have de den skjønne Fortjeneste, at hindre mig i, endogsaa blot et Øieblik, at tvivle om hans Kjærlighed. Men mit kjære Liv, I som veed saa godt at elske og henrykke, gjør dog min Lykke fuldkommen ved at troe paa, at mit Hjerte er opfyldt af al den Taknemmelighed, al den Høiagtelse, al den lidenskabelige Kjærlighed, som det er muligt, at den ene Skabning kan skylde eller nære for den anden.“ Og en anden Gang otte Aar senere: „Min Elskede! Kjød og Blod kunne ei have en sandere og mere levende Følelse af deres Lykke end Eders ydmyge og hengivne Hustru. Jeg er glad over, at I befinder Eder saa vel paa Stratton; gid I maatte leve halvhundrede Aar for at føle Eder vel der! Og hvis Gud tillader det, gid jeg da maatte være i Eders Selskab den største Deel af Tiden! Med mindre der engang skulde komme den Dag, da I ønskede Eder et andet Selskab. Da tror jeg, at jeg gjerne forlod denne Verden og Alt, hvad der er i den, overbeviist om, at I vilde drage Omsorg for vore smaa Væsener. De have det begge godt, og Eders store Datter haaber, at I har modtaget hendes Breve.“ Og endnu et andet Sted, et Aar senere: „Her er nu En, som er i Færd med og snart vil være paa Veien for at besøge den, som jeg tusinde Gange heller end nogen Anden ønsker at see; jeg kan ikke beslutte mig til at lade denne lykkelige Dødelige afreise, uden i det mindste at sige nogle Ord til mit kjære Liv . . . jeg vilde sige ham tusinde Ting, ligemeget hvilke, naar mine Ord blot kunde naae til ham. Men Spencer venter paa mit Brev; han vilde reise tidligt, og jeg har allerede opholdt ham. At skrive til Eder er min Morgens Glæde; at have skrevet Eder til, skal være min Dags Trøst. Jeg skriver i min Seng, med Din Hovedpude til Støtte; paa den skal Dit elskede Hoved hvile imorgen Aften, haaber jeg, og endnu mangen Aften. Jeg stoler paa Guds Godhed ligeoverfor Eders Medbeilere og Fiender. Elsk mig og vær tilfreds med, at jeg elsker Eder saaledes, som jeg gjør.“

*) Se Nr. 1.

Lady Russell indskrænkede sig imidlertid ikke til at tale til sin Mand om sin Kjærlighed; hun viste ham den i Gjerning, i Smaat og Stort, ved at slutte sig til alle hans Forhold, dele alle hans Tilbøieligheder, ved at leve med ham i Verden, naar han trængte til Verden, og paa Landet, naar han foretrak Landlivet; ved at være omhyggelig for hans Fornøielse som for hans Lykke. Naar de vare adskilte, den ene i London, den anden i Stratton, som kun sjelden hændte, fulgte hun bestandig med alle politiske Nyheder deres Venners Anliggender og Begivenheder i Selskabslivet, og meddelte ham hurtigt og ligefrem enhver Tildragelse, uden stor Aandrighed eller Lyst til at gjøre sig selv gjældende, kun som den, der opmærksomt samlede Alt, hvad der kunde interessere eller more ham. I Mai 1672 skriver hun til ham fra London: „Jeg er vis paa, at min elskede Lord Russell har villet gjøre mig en stor Glæde, da han befalede mig at skrive sig til idag med Posten, skjønt vi kun have været adskilte fra imorges; han vidste vel, at Intet kunde være mig behageligere, end at see, at han ikke vilde betragte det som en Paatrængenhed af mig. Jeg havde sikkert Grund til at være bange derfor, thi jeg har tilbragt denne lange Dag uden at erfare den mindste Nyhed, eller hvad der kunde more Eder og Eders Selskab. Alle de Mennesker, jeg seer, ere eller forekomme mig at være langt kjedeligere, naar I ikke er her, og jeg finder slet intet Liv i Staden, selv ikke efter den Seier, som vi have vundet*) . . . Man mumler sagte om, at Franskmændene ei have vist sig som paalidelige Venner. Hertugen af Yorks Giftermaal finder ikke Sted. Af denne eller andre Grunde er han mindre fornøiet i denne Tid. Man siger, at hans Prindsesse er bleven tilbudt Kongen af Spanien, og at vor Prinds skal have en Datter af Hertugen af Elbeouf. Mistress Ogle skal giftes med Craven Howard, en Søn af Tom Howard. Tom Warton er paa Jagt efter en ny Elskerinde, Lady Rochesters Datterdatter; men han har saa lidet Held, at man tvivler om, at det vil lykkes ham, skjønt Bedstemoderen er hans fortrolige Veninde. Den unge Arundel, en Søn af Mylord Arundel af Trerico, er meget indtagen i den unge Pige og følger hende overalt. Igaar ventede han tilhest, indtil hun kjørte ud for at tage frisk Luft; han nærmede sig Vognen, Mr. Warton var ogsaa tilhest ved Siden af. Arundel trænger ham tilside, og idet han føler sig frem til Vogndøren, siger han til sin Skjønne, at ingen Mand i Verden skal vove at rose sig af at tilbede hende, som han gjør. M. Warton har som god Christen vendt den anden Kind til, det vil sige, han lod, som han ei saa, hvad der foregik; men den Anden blev nødt til at trække sig tilbage, og har ellers ingen Leilighed til at see eller tale med hende, medens Warton kommer i hendes Huus.“

Ved Siden af denne stærke og ømme Kjærlighed, jeg skulde maaskee sige over den, herskede en anden Følelse — jeg vil ei sige en anden Kjærlighed, jeg holder ikke af de samme Ord med en saa forskjellig Betydning — i Lady Russells Sjæl, og gav hende forud, i hendes lykkelige Dage, Styrke til at bære Prøvelsens Tid. Hun var Christen, med Aand og Hjerte en sand Christen, opfyldt af Troen paa de christelige Lærebegreber, fuld af Lydighed mod de christelige Forskrifter, uden nogen sekterisk Lidenskab, uden Lyst til Strid, og opfyldt af en oplyst og høimodig Kjærlighed endog til dem, der ikke havde samme Tro som hun. Man vil snart see, naar Guds Haand træffer hende, med hvilken sjelden og skjøn Harmoni de christelige og menneskelige Følelser, Fromhed og Kjærlighed, smelte sammen hos hende. Her vil jeg kun i dette Øieblik vise, hvilken Plads og hvilket Herredømme Troen havde i hendes Sjæl, da hun endnu var fuldkommen lykkelig, vise denne Sjæl, endnu henrykt over sin Skjæbne hernede, forberedende sig, med en fast og ydmyg Overbeviisning, til at modtage af Guds Haand de eller, rettere sagt, det Slag, hvorom hun syntes at have en Forudfølelse. I et af sine Breve til sin Mand, hvori hun udtømmer sig i de lidenskabeligste Udtryk af Taknemmelighed og Ømhed, standser hun pludselig og siger: „Hvad kan jeg ønske mere, end at Gud, hvis han finder det tjenligt, vil bevare mig alle disse Glæder? Og dersom han beslutter det anderledes, maatte han da give mig Kraft til at underkaste mig hans vise Tilskikkelse og hans almægtige Forsyn uden Knurren, med et altid taknemmeligt Hjerte for de fuldkommen lykkelige Aar, som han allerede har skjænket mig. Han veed bedre end vi, hvilket Øieblik vi have faaet og nydt nok hernede. Men hvad jeg inderligt bønfalder hans Barmhjertighed om, er, at hvem af os der end skal gaae først bort herfra, maa dog den af os, der bliver tilbage, ikke fortvivle, som om der ei længer var Haab om at gjensee sin Ven. Lader os haabe med Glæde, at vi skulle leve sammen til en seen Alder; hvis ikke, lader os ei tvivle om, at Gud vil holde os oppe i den Prøvelse, som han paalægger os. Man maa undertiden give slige Tanker Rum, for ei at blive overrasket og prøvet over Kræfterne ved et pludseligt Uheld. Tilgiv mig, hvis jeg dvæler for længe derved; men jeg tænker, at naar vi ere beredte paa enhver Tilskikkelse, kunne vi med største Fred nyde vor nærværende Lykke, som jeg haaber vil vare længe . . . Lad os hver Dag bede Gud, at det maa blive saaledes, og lad os være uden Frygt; det er sandt, at Døden er det største Onde, der mere end noget andet bringer Forstyrrelse i Livet; men naar vi søge at overvinde noget af vor overdrevne Frygt for Døden, enten den træffer vore Venner eller os selv, da skulle vi leve med større Ro i Hjertet.“

*) Søslaget ved Solbay den 26de Mai 1672, hvori Hertugen af York, understøttet af en fransk Eskadre, vandt dyrekjøbt Overhaand over de af Ruyter anførte Hollændere.

Ti Aar forløb, efter at Lady Russell fra London sendte disse fromme Ord til Stratton, hvor hendes Mand dengang var; Lord Russell var da en kort Tid i London, og hans Hustru tilskrev ham fra Stratton den 25de September 1682: „Jeg veed Intet Nyt siden Eders Afreise; men jeg veed ligesaa sikkert, som jeg lever, at jeg i 12 Aar har været en saa lidenskabelig indtagen Elskerinde, som en Kvinde nogensinde var det, og jeg haaber at være saaledes 12 Aar endnu, altid lykkelig og ganske Eders.“

Englændernes Strid med China.

(Af Xavier Raymond.)

De udførlige Beretninger fra Ostindien og China bekræfte hvad de telegraphiske Depescher for nogle Dage siden i al Korthed meddelte. Hvad Udmalingen af de forefaldne Scener og den lokale Farve angaar, indeholde Korrespondancerne fra Hongkong og Canton dog ikke noget Nyt. Forterne ved Mundingen af den Flod, der løber forbi Canton, ere endnu engang blevne besatte af de engelske Marinesoldater og Matroser; Cantons Forter ere endnu engang blevne ødelagte og opbrændte af de europæiske Skibes overlegne Artilleri, og disse Bedrifter ere som sædvanlig blevne udførte næsten uden Tab for Seierherrerne, der dog have været nødsagede til at anvende Vaabenmagt paa Grund af de chinesiske Autoriteters Hovmod og Taabelighed. De asiatiske Folkefærd vise bestandig den samme Uforsigtighed, den samme Mangel paa Sands for, hvorledes deres Forhold til Europæerne bør være, og den samme umoralske Adfærd, naar det gjælder om at raade Bod paa en slet Handling, ligesom de bestandig med samme Blindhed give sine farligste Fiender grundet Aarsag til at beklage sig over dem. — En Lorcha fra Hongkong, det vil sige et Kystfartøi, det er bygget efter europæisk Mønster, laa saaledes afvigte 8de Oktober fredelig for Anker under Cantons Mure, og det var ikke blot ved sin hele Form fuldstændigt forskjelligt fra de chinesiske Jonka'er, men bar ogsaa det reglementerede engelske Flag paa Toppen; pludselig blev det overfaldet af en Bande chinesiske Soldater, som uden at ville høre paa Kapitainens Fore-

stillinger borttog det engelske Flag, bemægtigede sig Skibet og af Besætningen udvalgte tolv Mand, Chinesere af Fødsel, der førtes med som Fanger til det Indre af Byen. Den engelske Konsul, som strax er bleven underrettet om det Forefaldne, begiver sig ombord paa det overrumplede Fartøi, hvor han modtages med Fornærmelser, Trudsler og næsten med Haandgribeligheder. Han henvender sig da til Gouvernøren over Provindsen Canton, Mandarinen Yeh, som ikke vil høre paa hans Reklamationer. — Konsulen indgiver som en Følge heraf en Klage til Autoriteterne i Hongkong, hvis Governør, Sir John Bowring tillige er Hds. britiske Majestæts overordentlige Gesandt og befuldmægtigede Minister i China. Sir John Bowring opfordrer i Overeensstemmelse med Konsulens Meddelelse de chinesiske Autoriteter til inden 24 Timer efter hans Skrivelses Modtagelse at give den fuldstændigste Satisfaktion for den Fornærmelse, som var begaaet imod det engelske Flag. Mandarinerne lære ikke Noget af Erfaringen, og skjønt Vicekongen Yeh længe har opholdt sig i Provindsen og endogsaa var Gouvernør i Byen Canton, da Sir John Davis for ikke mange Aar tilbage bemægtigede sig Forterne og lagde sig under Byens Mure for at tvinge Chineserne til at kapitulere; trods denne Erfaring, sige vi, vægre Mandarinerne sig haardnakket ved at give efter, og da der endnu ligger et Par Mile imellem dem og den engelske Eskadre, der seiler op af Tschukiang, den omtalte Flod, som løber forbi Canton, troe de sig i Sikkerhed mod enhver Fare. — Englændernes Sagtmodighed bliver som sædvanlig anseet for Svaghed, og Konsulen tøver virkelig til den 22de Oktober, førend han forkynder Fiendtlighedernes Udbrud. Paa denne Dag lader han endelig Chineserne officielt underrette om, at han har lagt Sagen i Admiral Sir Michal Seymours Hænder, og at denne har faaet det Hverv at opnaae, hvad en Appel til Fornuften ikke har kunnet udrette. Admiralen ankommer i Spidsen for en Division af smaa Dampbaade, som understøttes af bevæbnede Barkasser fra de store Skibe i hans Eskadre, der er bleven tilbage ved Whampoa, omtrent fire til fem Mile foran Canton, og han gjentager nu den Opfordring, som Konsulen og Sir John Bowring for ikke længe siden have rettet til Chineserne; Mandarinerne begynde ogsaa at faae Øinene op, men de ere dog endnu ikke saa bange, som der behøves for at bringe dem til Fornuft. — De svare ikke mere i en hovmodig Tone som før, men komme med Løgn og Udflugter for at vinde Tid. Admiralen havde givet dem en Frist af 24 Timer; da denne Tid er forløben, uden at den forlangte Satisfaktion er given, beslutter hen at anvende Magt. Ikkedestomindre vil han dog vise Maadehold. Han vil ikke straffe en By, som maaskee tæller en Million Indvaanere, for Regjeringens Feil; det er ham i høi Grad imod, i en ulige Kamp at ødelægge en By, som i Virkeligheden er forsvarsløs trods Forterne og de mange hundrede Kanoner, der ansees for at være der til dens Beskyttelse; han frygter maaskee ogsaa for de Følger, som en altfor streng Optræden fra hans Side kunde medføre paa den Aarstid, hvori man befinder sig, da det netop nu er det beleiligste Øieblik til Theens Udførsel. I Begyndelsen indskrænker han sig derfor til, ja man kan næsten sige, at han først morer sig med sukcessivt at erobre de umaadelige og afmægtige Forter, som Chineserne siden 1841 have opført rundt om Canton, efterat Sir H. Gough havde tvunget dem til at kapitulere og udrede 32 Millioner Franks. — Jeg har selv seet de fleste af disse Forter; det er i Regelen store cirkelformige Værker, der ere byggede imod alle Ingeniørvidenskabens Love, men af smukke Steen og godt Muurværk uden Grave foran; tæt ved Jorden ere de gjennemskaarne af mange, brede Skydehuller, som en Rytter kunde passere uden at bukke sig, og de ligge alle tæt ved Vandkanten, som om man havde foresat sig at forkorte Veien for Angriberen, der altid kommer fra Floden og kun behøver at stige ud af Skibene for strax at kunne gaae løs paa dem, hvilket vil sige det Samme som at indtage dem. Den engelske Admiral anvender den 23de, 24de, 25de, 26de, 27de og 28de Oktober til at tage alle disse Kasteller, det ene efter det andet, idet han haaber, at Vicekongen tilsidst vil laane Øre til Fornuftens Stemme, naar han efterhaanden seer dem overgivne til Flammerne. Ikkedestomindre opnaaer Admiralen dog kun yderst faa Indrømmelser. Først indledes der Underhandlinger uden nogen officiel Charakteer af en Handelsmand i Canton, som man selvfølgelig ikke kan indlade sig med; efterat denne Affending er bleven vist bort, overleveres der Englænderne tolv Ulykkelige, belæssede med Lænker, til Erstatning for de tolv Matroser fra Lorchaen. Yeh har udspekuleret denne snilde Udvei til at komme ud af den vanskelige Stilling; han har maaskee allerede ladet de tolv Ulykkelige henrette, som fordres udleverede, eller maaskee har han nu engang indladt sig for meget med Pøbelen i Canton til at vove paa at udlevere dem, og han finder da paa at give Admiralen tolv Uslinge, der ere tagne lige ud af Fængslet, for at Englænderne i Triumf kunne føre disse Mænd til Hongkong. Paa denne Maade vil man paa begge Sider have reddet Skinnet, og det er saaledes, at Vicekongen tror at kunne underhandle med Europæerne.

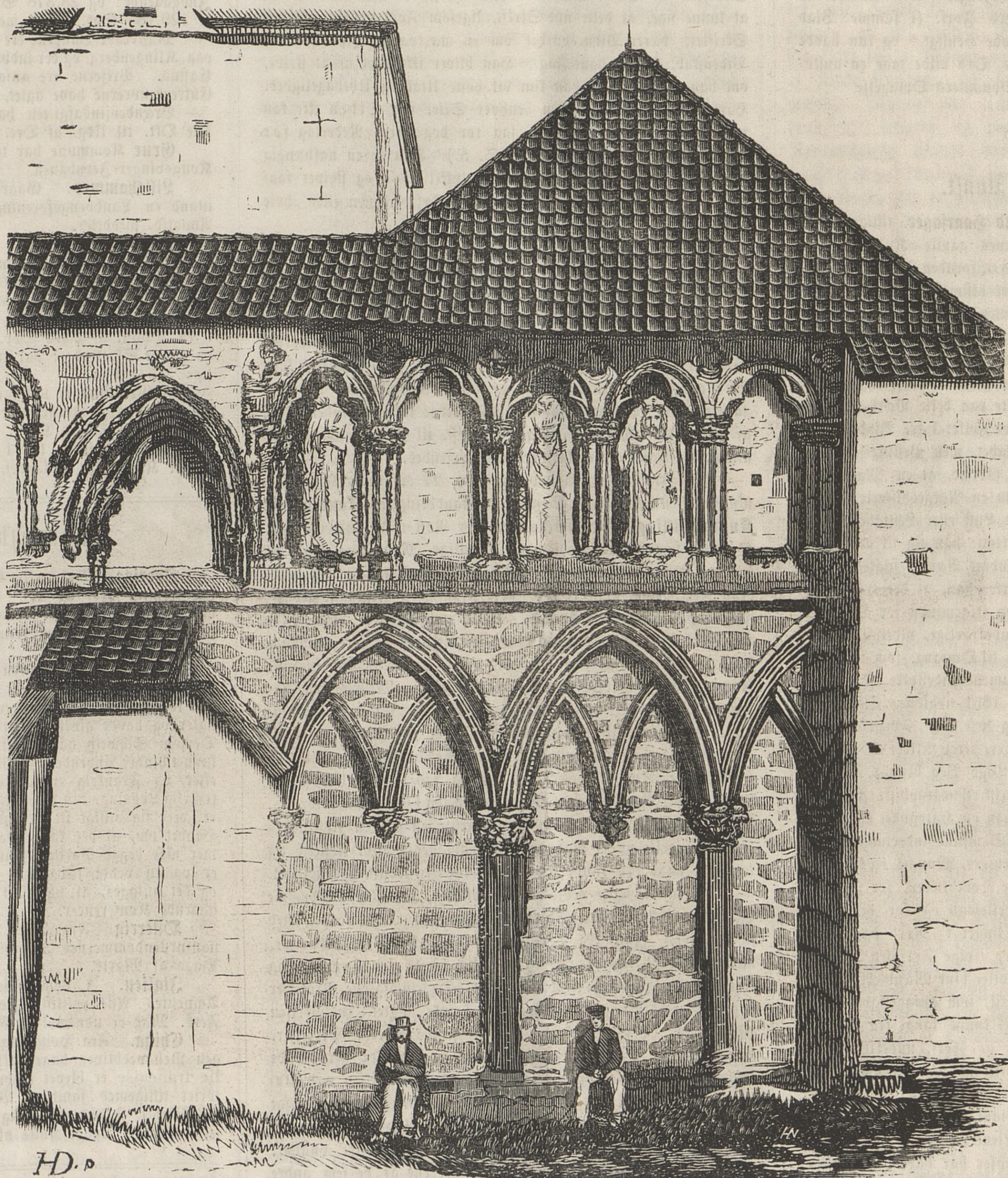
Chinesiske Soldater.

Da Englænderne Onsdagen den 29 Oktober ikke havde flere detascherede Forter at tage og ikke havde erholdt Satisfaktion, befandt de sig i en stor Forlegenhed. De havde anvendt saa megen Tid, som Vaabenæren tillod, paa at ødelægge Forterne, idet de stolede paa, at disse Erobringer vilde bringe Mandarinerne til at gaae i sig selv; men disse lette Seire havde ikke ført til noget alvorligt Forsøg paa at indlede Underhandlinger. — Det var altsaa nødvendigt at angribe selve Byen, hvilket det rimeligviis vilde have været rigtigst at gjøre strax, da Striden opstod. Da Vicekongen ikke direkte følte sig truet, var han i de tre Dage, som spildtes med underordnede Operationer, mere og mere gaaet ind paa Befolkningens Ønsker om, at der gjordes Modstand. For saameget som muligt at skaane de Kvarterer, hvor de fremmede Kjøbmænd opholdt sig, lod Admiral Seymour imidlertid Batterierne opkaste paa en Ø, hvis Beliggenhed kunde tjene hans Hensigt, og understøttet af Skibene aabnede han da endelig Ilden paa Byen. Kanonerne og Bombekanonernes Skud vare navnlig rettede imod Byens indre Deel, som Indvaanernes Fanatisme og Autoriteternes Svaghed hidtil bestandig have holdt spærret for Europæerne tiltrods for de høitideligste Forpligtelser. — Kanonerernes Opmærksomhed var i Særdeleshed bleven henledet paa Vicekongens Palads. Et Par Timers Kanonade er tilstrækkelig til at aabne en Bresche, og Admiral Seymour gaar snart iland i Spidsen for tre til fire hundrede Matroser og Marinesoldater, som han i egen Person fører til Vicekongens Palads. Yeh var løbet sin Vei; han havde paa sin Side benyttet de Dage, som man havde tilstaaet ham til Betænkning, til at foretage en Flytning og bortføre sine Rigdomme, der ansees for umaalelige, og hvortil 3000 Lastdragere, idetmindste efter hvad der forsikres, neppe have været tilstrækkelige. — Denne Seir er ligesaa frugtesløs som de tidligere; da den engelske Admiral ikke raader over saa mange Folk, som en saa betydelig Byes militære Besættelse udfordrer, nødsages han til at gaae ombord igjen, og den 6te November, hvortil de sidste Efterretninger fra Canton gaae, var han ikke naaet videre end den første Dag, ja maaskee ikke engang saa langt; thi Mandarinerne havde endnu bestandig ikke gjort noget Tilbud om at underhandle, og for at haandhæve sin Stilling og Holdning var Sir Michael Seymour, uden al Tvivl mod sin Villie, nødsaget til hver Dag at affyre et vidst Antal Kanonskud imod en By, som ikke besvarede Angrebet, men hvor der hver Dag forefaldt Optrin, som opfordrede til yderligere Forholdsregler. — Man insulterede de fremmede Faktorier, uagtet de bleve forsvarede af franske og amerikanske Detaschementer, som Admiral Guérin, der strax ved Bevægelsens Udbrud ilede til med sin Fregat „Virginie“, og Chefen for de Forenede Staters Fregat „Portsmouth“ havde sendt til Canton for at beskytte deres Landsmænd; næsten ligefor Øinene af dem blev der opslaaet Plakater, hvori der lovedes en Belønning af 7 til 800 Franks for enhver europæisk Fange, der indbragtes, ligegyldig til hvilken Nation han hørte, og tre Europæeres Hoveder vare, som man sagde, blevne opplantede paa den indre Byes Mure. Længere gaae vore Efterretninger ikke. Stillingen er alvorlig, som man seer, men man maa ikke overdrive dens Aarsager. Den hele Affære har hidtil kun været af en reent lokal Natur, og Europæerne ere paa den mest uventede Maade blevne overraskede. Ligesaa absurd, som det vilde være heri at see en Overrumplig, der var bleven styret af det russiske Diplomati imod den engelske Indflydelse i China, uagtet det paa den anden Side ikke kan benægtes, at Russerne i den sidste Tid have gjort vigtige diplomatiske Skridt i Peking; ligesaa ufornuftigt vilde det være at tro, at disse beklagelige Begivenheder ere Resultatet af en af Englænderne lagt politisk Plan. — Konflikten er netop udbrudt paa den Aarstid, da en Krig kunde udvirke skadeligst paa deres Interesser, og heri maa man maaskee ogsaa søge en af de væsentligste Grunde til Mandarinernes Haardnakkethed. Hvis England vilde yppe Kiv med China, maa man desuden heller ikke glemme, at Chineserne selv siden 1842, da Traktaten til Nanking undertegnedes, have givet det utallige Paaskud hertil, idet hverken Mennesker eller Eiendomme have været i Sikkerhed for dem, og senere have de ikke gjort Afbigt for saadanne Voldsgjerninger ligesaa

lidt som for de talrige Brud paa Traktater og de høitideligste Forpligtelser hvori Mantschuernes affældige Dynasti utallige Gange har gjort sig skyldig, ikke blot ligeoverfor Englænderne, men overhovedet ligeoverfor alle Fremmede. — Striden er opstaaet, medens en Borgerkrig sønderriver det chinesiske Rige, og Sagerne ere komne til det Punkt, at en Opreisning er aldeles nødvendig. Det var for at twinge China hertil, at Frankrig, England og, som vi troe, Fristaterne allerede for flere Maaneder siden, omtrent da Striden med Autoriteterne i Canton begyndte, traf Forberedelser til en imponerende Demonstration; disse Stridigheder staae imidlertid ikke i nogensomhelst Forbindelse med den Plan, Kabinetterne i Paris og London vare komne overeens om. Under alle Omstændigheder gjøre disse Begivenheder det dog til en bydende Nødvendighed at komme ud af en Situation, hvis Uholdbarhed Erfaringen har godtgjort, og hvis væsentligste Feil bestaar deri, at Forbindelsen imellem China og Udlandet udelukkende finder Sted ved lokale og underordnede Embedsmænd, istedetfor at man, naar der skulde gives Opreisning for de mest berettigede Klager, alene burde have at gjøre med Vicekongen i Canton eller Tao-Tai i Shanghai. Naar de Fremmede ved et regelmæssigt Gesandtskab i Peking fik Adgang til Centralregjeringen, kan der ingen Tvivl være om, at man vilde have fjernet mange af de Hindringer, der stille sig iveien for et godt Forhold; i ethvert Tilfælde er det et System, der bør prøves, saaledes som man ogsaa synes at have isinde. Man faaer nu at see, om Chinefernes Hovmod og Uvidenhed tillade dets Virkeliggjørelse.

Billeder fra Kronprindsens Reise.

Som bekjendt ligger hele den vestre Halvpart eller det oprindelige Skib af Throndhjems Domkirke nu i Ruiner. Med hvilken høi Grad af Kunst denne Deel har været udstyret kan sees af vor Tegning, som fremstiller den sydlige Trediepart af vestre Façade. I underste Etage har Væggen været udstyret med Buer og bladforzirede Kapitæler. I anden Etage findes fem Nischer, og i hver af disse har staaet Steenstatuer, men heraf ere kun tre (Helgenbilleder) tilbage. I Baggrunden tilvenstre seer man Kirkens store Taarn at rage op; det afbildede Parti, indtil den nederst tilvenstre i nyere Tid tilsatte Stræbepille og den spidsbuede Aabning derover, har følgelig oprindelig udgjort Foden til det ene af de tvende store Taarne, som Façaden engang havde.

Throndhjems Domkirke: Parti af vestre Façade. Efter Photographi af M. Hansen.

Noget om Heinrich Heine.

Af „Wiener Medizinische Wochenblatt" hidsætte vi nogle Antegnelser af Dr. Schlesinger om Heine, som vi antage ikke ville være uden Interesse.

Heine var, siger han, en sund Kjerne i en bedærvet Skal, en Døende fuld af Liv. Hjernens Virksomhed var endog i det saa langt fremskredne Stadium af Heines Sygdom, næsten ikke i nogen Maade hemmet. Kun naar han talte længe og livligt, syntes en liden mørk Sky at ville fordunkle hans Tankers vide og klare Horizont. Samtalens Traad syntes et Øieblik at være nærved at rives istykker. Da strøg han sig med den mavre Haand over den høie Pande, og hurtig og let var den atter knyttet sammen. Heines Legeme blev opretholdt ved Heines Aand, — han var et levende pathologisk Præparat, opbevaret i Spiritus.

Den 24de August 1855 saa jeg Heine sidste Gang. Han var stærkt angreben af de heftig Smerter, som udbredte sig fra Rygmarven. Efter at han netop havde taget 2 Gran Morphium uden Virkning, raadede jeg ham til mod de samtidige Anfald af Ischias at anvende Badninger med Svovelæther. Han svarede: „Om jeg nu endog kunde bringe de jammerlige Hoftenerver til Ro, saa begynder der en Kattemusik af den øvrige Nervebagage. Hr. Doktor, De kjender Nerverne i Almindelighed, men mine ere af en saa ganske særdeles mærkværdig elendig Natur, at jeg er overbevist om, at de paa Udstillingen vilde erholde den store Guldmedaille for Smerte og Elendighed."

Heine havde grundig gjennemlæst sin Sygdoms hele Physiologi, pathologiske Anatomi og Mikroskopi. Albers, Hesses, Andrals, Vogts Skrifter og ikke at forglemme Nervestrængenes store Virtuos — Rombergs kjendte han meget nøie og paastod bestandig, at han i hiin Verden vilde holde Forelæsninger for sine Kolleger i Rygmarvslidelser over denne Sygdom, for at de i det Mindste der kunde komme til Erkjendelse af, hvor slet de vare blevne behandlede af Lægerne paa Jorden. Men han selv som Tilhænger af den nye medicinske Skole fandt det under sin Værdighed — at kurere sig.

Engang klagede han over sit Hoved. „Det er saa tomt. Jeg føler mig saa dum idag„ sagde han. Dr. *** var her og saa have vi udvexlet vore Tanker."

Saaledes var denne saarede Løve, denne syge Orpheus, ogsaa under de heftigste Anfald af Smerte fuld af overgivent og undertiden tøilesløst Lune. Intet Smerteskrig, uden at være ledsaget af et lystigt Indfald, intet Klageraab uden en bidende Vittighed.

Mærkværdige Træk af den menneskelige Charakteer, mærkværdig psychologisk Omstemning af en Digtersjæl! I Smertens Mellemrum gik Heines Lune over i Humorets ædlere Halvdel, — i Alvor. Saasnart Smertens Bølger kun havde lagt sig noget, blev Heine alvorlig, mild, veemodig. Han talte om Tydskland, om sit Hjem, om sine Venner og Uvenner i Hjemmet med sand gribende Rørelse. Den vemodige Vished, aldrig at skulle gjensee sit Fædreland, at skulle blive begravet i fremmed Jord, Smerten over deres Utaknemmelighed, som i hans Lykkes Dage sang Æressange og strøede Virak for ham og nu i hans Ulykkes Dage forfulgte ham med Løgn og Bagvaskelse, hans Kraftløshed til længere at give sine Tanker hiin lynende Skarphed, sit Humor hiin seierrige Sandhed, sin Poesi hiin Musik og Ynde, som i hans Muses lykkelige og gyldne Tid, fyldte ham med denne tragiske Ve, som kun er store Digtere egen.

Og trods alle disse usigelige legemlige Smerter, trods alle disse Sjælens bitre Kampe, hang Heine dog stærkt ved Livet. „Livet er det høieste Gode, og det værste Onde er Døden", sagde han ofte.

Døden har nu forløst Heine. Det „pathologiske Præparat" er lagt i Jorden, men den „Spiritus", som er i hans Værker, er blevet tilbage. Og disse ville, lutrede og rensede, opløfte og begeistre Menneskene, saa længe der gives Sjæle, som ere modtagelige for ægte Poesi og sandt Humor.

Gamle Nyheder.

Et Sprogforslag.

Der findes vel ingen Ting, som gjennem Tidernes Løb har været Gjenstand for saamange Slags Behandling og saamange Projekter, som vort nuværende Skriftsprog. Snart har man villet forme det efter Tydsken og udstyre det med en Mængde overflødige Bogstaver, snart efter Talesproget eller vort gamle Sprog, snart endelig efter Latinen. En Tid har villet zire Sproget med latinske eller fremmede Gloser, en anden med „Bondeord" og Talemaader, medens igjen andre have undergivet det en philosophisk-grammatisk Behandling. Snart har man villet have de flest mulige Bogstaver i et Ord, snart ikke engang de allernødvendigste. Den Ene har lagt en Bogstav for Had, som den anden har gjort til sin Kjæledægge (hvilket især gjælder om Æ.) Den Ene har reist sig mod den Anden, men alle have været enige i een Ting, nemlig at bekjæmpe det Bestaaende. Den ene Bøn om Forløsning derfra har afløst den anden, altid gaaende i en modsat Retning. Den udførligste og den flittigst udarbeidede af det Slags Bønner er maaskee den, vi nylig have seet at udgaae paa 500 Sider. Den gaar ud paa en saa betænkelig Bogstavbesparelse som „blet" (for blevet), „ta", „tat", „drat" x. Dette er langt fra Skrivemaaderne „bleffuet" osv.; men derimellem ligger ogsaa et langt Tidsrum og en vedtagen Brug, og denne er Mellemveien. — Det vilde blive en stor Morskabsbog, om man fik samlet alle i Tidens Løb fremkomme Projekter til Sprogets Forbedring. Man vilde see en Stræben i alle mulige Retninger, men man vilde maaskee ogsaa opdage, at denne Stræben, selv i sine Udskeielser, har en vis Uforanderlighed, en periodisk Gjentagelse, der muligens kunde lade sig paa Forhaand beregne. — Vi aftrykke nedenfor et af de løierligste Sprogprojekter, vi mindes at have seet. Det findes i Morgenbladet for 1820, No. 102, med Overskriften „Sprogforslag" og er fra Forfatterens Side fremsat i god Tro. Da vel Faa eie Morgenbladet for hiint Aar og endnu Færre læse hvad deri staar, troe vi med Hensyn paa vore Læsere at kunne regne Forslaget for en „gammel Nyhed". Skulde Forfatteren leve og støde sig over, at vi hente det Slags Aktstykker af hans Forfatterskab, forsikre vi ham, at foreliggende Stykke ved sit Indhold er meer end gammelt nok til at berettige os til en saadan Benyttelse og vi raade ham derfor til selv at troe, at han er meget ældre, end han før har vidst af. Forslaget har forresten foruden Kuriositetens Interesse ogsaa den, at det viser, i hvilken Retning Datidens Sprogbestræbelser kunde gaae, ganske modsat Nutidens.

Efter først at have prist Nytten af Futurum participium og vist, hvor stort Savnet deraf er for vort Sprog, vedbliver den lærde Indsender saaledes:

„— —" Præsens participii activi have vi, saasom: læsende, hvormed vi tilfulde udtrykke det latinske legens. Derimod kunne vi ikke med noget enkelt Ord udtrykke Latinernes lecturus m. fl., men af Mangel paa et dertil svarende tempus maae vi kalde det: den, som skal læse, eller: den, som vil læse. Naar man nu herhos bemærker, at nota futuri temporis i vort Sprog er Ordet skal og vil, samt at Bogstavet l igjen er littera characteristica i dette nota futuri, saa synes det, at dette l kan med Fordeel antages til nota futuri participii saavel activi som passivi. Thi med futuris i de andre modis

tør jeg ikke befatte mig, da Læsset derved blev for stort og Friktionen afskrækkende. Ligesom nu Bogstavet n er nota præsentis participii activi, f. Ex.: læsende, saa kunde Bogstavet l in futiris sættes istedenfor n præsentis, og da vilde futurum part. act. komme til at hedde læselde. — Bemærker man end videre, at nota passivi i vort Sprog er Bogstavet s, saasom: læses, 2c., saa kunde maaskee begge disse Bogstaver: l og s, concurrere til at danne futurum participii passivi, saasom læselsde 2c.; ligesom dette s i Forening med nota præsentis participi activi n kunde frembringe et præsens participii passivi directum eller simplex, hvilket Latinerne selv ikke have, som f. Ex. af læsende kunde dannes læsensde. Efter mit Forslag, som jeg ogsaa vover at udstrække til det svenske Sprog, vilde participia quæstionis dannes saaledes ved Siden af det latinske Exempel:

Act. Præsens: legens, læsende. Svensk läsande.
— Futur.: lecturus, læselde — läsalde.
— Præsens: — læsensde — läsansde.
— Futur.: legendus, læselsde — läsalsde.

Dette Forslag underkastes saaledes de mere Kyndiges Prøvelser og Bedømmelser af Indsenderen.

Det er betegnende for Datiden, at dette Forslag ikke blev latterliggjort, modsagt eller helst modtaget med Taushedens Haan, men at en tilsyneladende lærd Forf. (i samme Blad No. 130) roste Forslagsstillerens „gode Hensigt," og kun havde at indvende mod Forslaget, at mange Ord vilde faae en anstødelig Haardhed ved de fornødne Konsonanters Optagelse.

Literatur og Kunst.

Norges Historie indtil Harald Haarfager, tilligemed en udførlig Fremstilling af Normændenes gamle Kulturforhold. Af O. Vig. Chra. 1857. 281 S. 8vo, foruden Fortale. Mallings Forlag. Priis 96 ß. Naar det historiske Stof er samlet, ordnet og kritisk sigtet, er Tiden kommen for de populære Fremstillinger. Efterat Munch har skrevet det norske Folks Historie, er det blevet et til en vis Grad let Arbeide at skrive „folkelige" Norgeshistorier. Det bliver især Spørgsmaal om Fremstillingsevne, og den har Vig. Han begyndte paa dette Værk med den Hensigt, at levere en Norgeshistorie for Folket i tre Bind. Den skulde udgives af Folkeoplysningsselskabet, men Bestyrelsen undslog sig derfor, blandt andet af den Grund, at en Mand, der var Historiegransker, gav det Løfte om en Norgeshistorie i Sagatiden. Og da Vig „hverken havde Lyst eller Leilighed til at lade sit Haandskrift ligge utrykt, bestemte han sig til at udgive Norges Sagnhistorie som et selvstændigt Værk", saaledes som den nu foreligger. Om Værket bemærker han, at det er bestemt „til Læsning for almindelig Mand og ikke mindst for Skolelærere, Almubogsamlinger og den fædrelandskjærlige, videlystne Ungdom." Det danner saavel med Hensyn til Omfang, som til Indhold og Fremstillingsmaade et fuldkomment Sidestykke til den af Grundtvigianeren L. C. Müller i 1851 udgivne „Danmarks Sagnhistorie." Begge Bøger lade sig læse med Fornøielse, — allerede Stoffet umuliggjør Andet — og ere netop skikkede til at vække Lysten til videre historisk Læsning. Vigs Bog bestaar, foruden en Indledning om Norges ældste historisk-ethnographiske Forhold, af trende Afsnit: nemlig Gudesagn, Sagn om Halvguder og Helte, Kjæmper og Konger, og en Fremstilling af Samfundsindretningerne og Folkelivet. For første Afsnit synes Keysers, Munchs og Grundtvigs mythologiske Arbeider at udgjøre Hovedkilden, for det andet Munchs Historie og Gude- og Heltesagn og for det tredie Munchs Historie og Keysers Afhandlinger i „Nor" og „Norsk Tidsskrift." Ved Siden har han dog ifølge Fortalen benyttet mange andre Skrifter. Hvor Vig benytter hine Mænds Arbeider, sætter han deres Ord i en anden Stil, som antageligviis skal være mere populær. Vi for vor Deel kunne langt fra ikke altid finde dette, men troe tvertimod, at Forf. undertiden ved sine Bestræbelser er kommen til at streife ind paa det Parodiske. Idetmindste gjør det paa os et parodisk Indtryk, naar det f. Ex. hedder om Odin, at han „trak blank;" thi vi nødes til at tænke paa en Slagsbroder af en Lieutenant eller deslige. — Forf. siger i Fortalen, at „Hr. Prof. Keyser har havt den Godhed at gjennemsee hans Haandskrift." Dette Gjennemsyn kan neppe have strakt sig videre end til de historiske Kjendsgjerninger, saaledes, at intet grovt Misgreb heri har indsneget sig; thi vi kunne ikke antage, at Keyser altid vil billige Forfatterens Arbeide i dets Enkeltheder, Ræsonnement og Sprog, og vel allermindst den vaklende Orthographi, der gaar saavidt, at samme Ord findes skrevet paa to Maader i samme Linie, deels efter den almindelige Skrivebrug, deels efter den nye „folkelige." Til Prøve paa Forfatterens Udtryksmaade hidsættes følgende om Heimdal: „Han er Gudernes Vægter og staar paa Post ved Himmelbroen (Bifrost). Dertil er han ogsaa godt oplagt; thi han trænger mindre Søvn end en Fugl, seer 100 Mil vidt om Nat saavelsom om Dag, og kan høre Graset gro paa Marken og Ulden voxe paa Sauerne. Hans store Lur hedder Gjallarhorn; naar Fare er paafærde, blæser han i den, og da gjenlyder det i alle Verdener."

— De sidste tyve Aar af Pharmaciens Historie i Norge ved Apotheker Taulow. Første Deel. Chra. 1856 115 S. st. Oktav. Hos Iohan Dahl. Pris 48 ß. Dette er i egentlig Forstand ingen norsk Pharmaciens Historie for det nævnte Tidsrum, men alene Bidrag til en Historie, forsaavidt Bogen nemlig bestaar af en Række polemiske Artikler, hvorved betegnende officielle Forføininger paa Pharmaciens Felt aktmæssigen belyses. Efter nogle Indledningsord omhandles den for 20 Aar siden udkomne Lov om pharmaceutisk Examen, der betegnes som det første, skjønt uheldige Forsøg „paa med eet Ord at vække Pharmacien hos os", tilligemed Examenskommissionens Færd og Forfatterens allerede i 1840 begyndte Strid med den. Videre omhandles de nye Apothekers Oprettelse her i Christiania og Forholdet paa Forfatterens eget Apothek og ved hans egen Ansættelse, med tilhørende „Episoder." Forfatteren udtaler sig derom med megen Uforbeholdenhed. I et Par Efterord gives Oplysning om hvorfor han har ladet Værket udgaae i to Dele, nemlig for i Tide at kunne foranledige en Diskussion om det forestaaende Apothekervalg, hvortil denne Deel indeholder de fornødne Vink. Derhos udtaler han Ønsket om, at den nye Pharmakopoe, der nu skal udarbeides i Danmark, maatte kunne blive en Fælles-Pharmakopoe for det skandinaviske Norden, og saaledes afløse den nye, forfeilede norske. Ogsaa retter han den Opfordring til Enhver, der i de sidste 20 Aar har skrevet noget om Pharmacien, at de derom snarest muligt ville give ham Oplysning. — Uden at være Pharmaceut og uden i det Enkelte at kunne dømme om Gehalten af Hr. Thaulows Forfatterskab, tror Anmelderen at kunne sige, at dette nye Skrift, ligesom Forfatterens tidligere Skrifter, bærer Vidnesbyrdet om en mærkværdig Iver for den Videnskab, der er hans Fag. Han bliver ikke træt af at skrive, om han end veed, at han kun vil høste Utak og Ubehagelighed. Han trøster sig med, at om „enhver Seier for Tiden ikke kan være andet end et Nederlag, saa tør dog hvert Nederlag for Fremtiden blive en Seir." (S. 5.) Han er en uafhængig Mand — heri priser han sig selv lykkelig, — og skriver saaledes, som Mænd, der ere afhængige af Læseverdenen eller „høie Vedkommende" vanskelig kunne.

— Da det i forrige Aar af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme besørgede nye Oplag af **Berlins Naturlære**, stort 20,000 Exemplarer, ikke har været tilstrækkeligt til at tilfredsstille Behovet, og Bogen fremdeles ofte bliver efterspurgt, har Selskabet besluttet, at lade udkomme et 3die Oplag, som foreløbig er bestemt til 10,000 Exemplarer. Exemplaret skal fremdeles koste 24 ß., og ingen kan tegne sig for et mindre Antal end ti. Betalingen for Bogen maa Subskribenterne indsende inden Udg. af næste Juli Maaned tilligemed 1 ß. til Indpakningsomkostninger for hvert Exemplar, der skal forsendes.

— En Indsender i Aftenbladet No. 24 opfordrer Kunstforeningens Bestyrelse til, i Sommer at istandbringe en **skandinavisk Kunstudstilling**. Vi forene heri vor Røst med Indsenderens. Saavist som Skandinavismens egentlige Maal maa være, at fremme et større Fællesskab i Videnskab og Kunst mellem Nordens Folk, ligesaavist er det, at efterhaanden gjentagne Udstillinger af samtlige Broderfolks Kunstfrembringelser maa være et afgjort skikket Middel til i denne ene Retning at føre til Maalet. Det er nu fem Aar siden den første og eneste skandinaviske Kunstudstilling holdtes her i Christiania. Mellemtiden har mange nye Værker at fremvise, og den har skikket Forholdene saaledes, at en Gjentagelse nu kan regne paa større Interesse end dengang. Det er vist, at for en saadan Udstilling vil den forestaaende Sommer være en beleilig Tid — den har Storthing og det deraf følgende større Folkebesøg i Christiania for sig. Det er vel lidet rimeligt, at Kunstforeningen ved en Udstillings Istandbringelse under saadanne Omstændigheder vilde udsætte sig for Tab, naar den kunde slippe skadesløs fra Udstillingen i 1852.

— Den af Kongen nedsatte Kommission, der skulde bedømme Projekterne til den nye **Storthingsbygning**, er nu færdig med sit Arbeide. Ialt ere 7 Tegninger eller Projekter indkomne, men deriblandt kun et dobbelt, nemlig baade for Tomten bag Universitetet og Tomten til Præstegaden. De fem afgivne Projekter vare kun beregnede paa sidstnævnte Tomt, uagtet Indbydelsen gik ud paa, at der til begge Tomter skulde leveres Projekter. Hiint dobbelte Projekt, der antages at være af de herværende Architekter Schirmer og v. Hanno, tilkjendtes Prisen med 400 Spd. for hvert Udkast. Som det vil erindres, var der udsat tvende Præmier, paa 200 Sp. hver, for de næstbedste Projekter, et til hver af Tomterne. Disse Præmier bleve ikke vundne. Derimod har Kommissionen indstillet det ene af de fem andre indkomne Projekter til et „Honorar" af 200 Spd.

Efter Forlydende har Regjeringen indstillet, at der paa det næste Storthing forelæggendes Budget skal opføres 1050 Spd. aarlig til Udgivelse af **Kildeskrifter til Norges Historie**.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 19de Jan. er bestemt, at et Bestyrer- og Førstelærer-Embede ved Tromsø Stifts Skolelærerseminarium, for hvilket fastsættes en aarlig Løn af 600 Spd. foruden fri Bolig og Brænde, befales kundgjort ledigt.

— Under 19de Jan. er Kand. theol. Ove C. Brock udnævnt til Sognepræst til Loppen og surn. Sekondlieut. i Marinen C. F. Rode til Sekondlieutenant i Nummer.

— Under s. D. er Amtmand i nordre Throndhjems Amt Adam Fr. Greve af Trampe, Overtoldbetjent i Christiania Told-District Fr. C. Schilling og Premierlieutenant i Kavalleribrigaden G. Omsted meddelte Afsked med aarlige Pensioner, respektive 1000 Spd., 600 Spd. og 204 Spd.

— Under 19de Jan. er afgivet en kgl. Resol. om søndre Bergenhuus Amts Deling i tre Fogderier: Nordhordland, Søndhordland og Hardanger og Voss.

— Ved høieste Resol. af 24 Jan. er Sognepræst Finkenhagen suspenderet fra sit Embede.

— Den 28de Jan. dømte Høiesteret Kapitain L. Dreyer til Embedsfortabelse for Misbrug af Embede til egen Fordel og Forsømmelse i Embedsførelse.

— Under 29de Jan. er Kand. jur. Jac. A. Amundsen, Kand. jur. G. E. M. T. Engelschiøn og Underretssagfører Kand. jur. J. P. B. Grimsgaard autoriserede som Sagførere ved Overretterne.

— Den 28de Jan. afholdtes Prøve for dem, der vilde konkurrere til de af Storthinget udsatte Hurtigskriver-Præmier. Femten indfandt sig og af disse erholdt 12 Præmier i følgende Orden: 1) Student Ebbell, 2) Stud. Lindboe, 3) Kand. Voss, 4) Stud. Christiansen, 5) Kand. Gløersen, 6) Kand Scheel, 7) Stud. Jensen, 8) Stud. Scheel, 9) Stud. Storm, 10) Stud. Giebelhausen, 11) Kand. Thoresen og 12) Stud. Thoresen. Voss, Christiansen og Scheel have ogsaa tidligere faaet Præmier. En fjerde ogsaa tidligere Præmiebelønnet gik nu rejekt. Han havde vel glemt Kunsten i Mellemtiden, og var nu ranglet op bare for at hente sig de 50 Spd. Paa den Maade kunde de af Staten bevilgede Penge afgive en let Fortjeneste for dem, der engang have lært Kunsten, men uden at vedblive at dyrke den. Censorer vare DHrr. Overlærer Daa, Rigsarchivar Lange og Bureauchef Aschehoug.

— Kongen har paa Carl Johans Fødselsdag skjænket 100 Spd. til Christiania Huusarme.

— Toldintraderne for Christiania Toldsted have i 1856 udgjort 729,939 Spd. 100 ß., hvoraf 703,939 Spd. 100 ß. „for Indgaaende" og 28,378 Spd. 35 ß. „for Udgaaende," hvilket er 129,186 Spd. 98 ß. mere end i Aaret 1854.

— Maskerade-Ballerne ere iaar igjen optagne. Der har været et paa Klingenberg og der indbydes til do. do. i Frimurerlogen og i Casino. Priserne ere ansatte saa høit, at det seer ud som om Entreprenørerne have agtet, at trække „anstændigt Publikum,"

— Brændeviinsafgiften har i de tre forløbne Maaneder fra 1ste Okt. til Udg. af Dec. udgjort 256,107 Spd. 60 ß.

Grue Kommune har tegnet et Bidrag af 20,000 Spd. til Kongsvinger-Jernbanen.

Lillehammer. Gaardbruger Paul Nygaard har faaet istand en Landbrugsforening for Gusdal, hvis Love Kristians Amtstid. meddeler.

Laurvigs Byskat for Aaret 1857 er udlignet med 6703 Spd. 18 ß., Fattigskatten med 2647 Spd. 92 ß. Den hele Formue er ansat til 1,098,950 Spd. Værkseier Treschow alene er opført for meer end Halvdelen deraf, nemlig 550,000 Spd. Han er ansat til en aarlig Indtægt af 50,000 Spd. og lignet i en Byskat af 2562 Spd., en Fattigskat af 1245 Spd. Af de øvrige Skatteydere har ingen saa stor Formue, som hans aarlige Indtægt er.

I **Grimstad** er udlignet 2,200 Spd. i Skatter for 1857.

Arendal. Jernværkseier Nic. Aall har skjænket en smuk Døbefont til Omlid Kirke.

Christianssund har i det forløbne Aar udført 416,000 Voger Klipfisk til Udlandet, deraf 316,000 V. til Spanien.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Det vækker Opsigt inden Pressen, at Lagerbielke har fremsat Forslag om, at Kongen for at indgaae Forbund med fremmede Magter maa have hørt Statsraadets Mening og for at modtage en fremmed Krone skal have Rigsdagens Samtykke.

Schweitz. Moniteuren for 13de Jan. siger, at Schweitz ved Fangernes Frigivelse har foretaget et ærefuldt Skridt. Frankrig var konfidentielt blevet underrettet om Preussens forsonlige Hensigter og havde givet Schweitz Kundskab om Betydningen heraf. Dersom Schweitz havde fastholdt sin Vægring, vilde Frankrig ikke kunnet hindre Anvendelse af Vaabenmagt. Da Schweitz har givet efter, og Frankrig er forpligtet til at gjøre Paastand paa en fredelig Løsning, kan Schweitz nu permittere Tropperne. Preussen erklærer sig villigt til at underhandle. Man tør hengive sig til Haabet om, at der kan tilveiebringes et Arrangement, som stemmer med begge Parters Interesser og Værdighed. — Dr. Kern er paany vendt tilbage til Paris som overordentlig Gesandt, og det antages, at han skal repræsentere Schweitz paa de forestaaende Konferencer.

Østerrig. Fra Wien berettes under 21de Jan. at Donaufyrstendømmernes Rømning vil blive paabegyndt i de første Dage af Marts.

Italien. I Lombardiet-Venedig er udstedt en almindelig Amnestie. Alle politiske Forbrydere ere frigivne. Erkehertug Ferd. Max er udnævnt til Generalgouvernør der.

China. Fra Hongkong berettes under 16de Dec.: Vicekongen Yeh vedbliver haardnakket at forsvare sig. Fortet La folie française er blevet erobret og ødelagt. De europæiske Faktorier tilligemed samtlige Vareoplag ere brændte, og tre Banker staae i Flammer. Englænderne ville ikke længere skaane selve Staden, og de skulle allerede have begyndt at beskyde den.

Embeder og Bestillinger.

Et Landhandleri i Tjømø Sogn, Nøtterø Pstg.

Budskeruds Amts Landphysikat med 240 Spd. i aarlig Gage.

En Hjælpelærerpost ved Skiens lærde og Realskole med 250 Spd. i Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Hevne Pstg.'s Hovedsogn med 40 Spd. i Løn for en Seminarist eller 30 Spd. for en Anden.

En Politibetjentpost i Porsgrund med 120 Spd. i Løn.

En Maskinistpost paa Dalegudbrand med 18 Spd. i maanedlig Gage.

En Restauratørpost paa samme Skib.

En Lærerindepost ved Haandgjærningsskolen i Kong Carl Johans Asyl i Drammen med 30 Spd. i Løn og 10 Spd. til Brænde.

Bladets Redaktør, P. Botten Hansen, bor i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Raadhuusgaden og Kongensgade.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 6. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 8de Februar. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Ægteskabelig Kjærlighed.

Historisk Studie af Guizot*).

VII.

Omtrent ti Maaneder efter dette Brev, fuldt af Kjærlighed, Lykke og Tillid, brød Uveiret løs paa denne klare Himmel. Lord Russell sad fangen i Tower, og mødte for Retten i Old-Baily, anklaget for Høiforræderi. I flere Aar havde han siddet i Underhuset, uden at tage synderlig Deel, ja maaskee endogsaa uden synderlig Interesse for dets Debatter. Han var ung og af sin Ungdoms Varme henreven i andre Retninger. Kun langsomt udtømte England den Glæde og det Haab, som det havde knyttet til Restaurationen. Minderne om Revolutionstiden, og Reaktionen med dens Grundsætninger, dens Handlinger og dens Ledere opfyldte endnu Aanderne. Men Carl II og hans Hof opbrugte med tøilesløs Egoisme de hengivne Lidenskaber, de ødslede med dem, indtil de fik dem sløvede. Hoffets Pretentioner, dets Feil og Laster fremkaldte snart nye Spørgsmaal og nye Lidenskaber. De gamle Royalister, Mændene, som havde tjent Kong Carl I og bekjæmpet Cromwell, forsvandt. Nye Mænd og nye Partier under deres Anførsel kom frem paa Skuepladsen: Kronens Parti og Landets Parti, snart efter Toryer og Whigger, Arvinger, men fuldkommen omdannede Arvinger af Cavalererne og Rundhovederne. Parlamentet var blevet Politikens Kampplads og fornemste Redskab; det royalistiske Long-Parlement forfulgte under Forbandelser det Værk, som det revolutionære Long-Parlement havde begyndt; det gjenopstandne Monarchi triumpherede ved de samme Vaaben, som havde styrtet det; Kongen regjerede Landet ved Parlementet, og Parlementet ved dets egne Ledere, som vare blevne Kronens Raadgivere.

Ved et Sammentræf, som man ikke kan lægge Mærke til uden Bevægelse, var det omtrent paa samme Tid, da Lord Russell blev formælet med Lady Vaughan, at han iøinefaldende sluttede sig til Landets Parti imod Kronens. Den huuslige Lykke og Fædrelandskjærligheden begyndte paa samme Tid hos ham. Med et ædelt, velvilligt og reent Hjerte, med en ophøiet, men mindre omfattende og mindre klartskuende Aand, med en mere haardnakket end fast Charakteer, og skikket til at lade sig let henrive eller beherske eller bedrage i Henseende til Retningen af sine Tilbøieligheder, blev han snart een af Kronens ivrigste Modstandere, og den moralske Prydelse, om ikke den politiske Leder for Landets Parti. Altid beredt til at ofre sig for sin Sag, overtog han i elleve Aar, i Underhuset, Forsvaret for og undertiden Initiativet til Oppositionens mest yderlige Forholdsregler, saaledes blandt andre til den Bill, der foreslog at udelukke Hertugen af York fra Arvefølgen, fordi han var Katholik. Han havde i sit Parties og i Nationens Øine, foruden den Fortjeneste at ofre sig dem aldeles, endnu det Fortrin, næsten altid at dele begges Fordomme, Lidenskaber, Forblindelser og Feilgreb; medens hans Dyd hævede ham over Alle, stilledes han ved sin Aands- og Følelsesretning lige med Alle. Derfor var han ogsaa snart den mest populære og den mest ansete Mand i Kongeriget, og saa stor var den gjensidige Sympathi og Harmoni mellem ham og det nationale Parti, at slet Intet oplyste Lord Russell om hans egen eller hans gamle Venners Feil, thi Advarslerne udgik kun fra hans Fjender, og dem tror man aldrig.

Lady Russell alene følte, trods sin Kjærlighed og sin Beskedenhed, Tvivl om Hensigtsmæssigheden og Uro over Følgerne af sin Mands Foretagender, og udtalte det for ham med en ligesaa fast, som kjærlig Oprigtighed. I Politik, som i Religion, delte hun Lord Russells Tro, hans Følelser og hans Ønsker; hun havde, som han et stolt, fædrelandskjærligt Sind, og hendes Lands Skjæbne laa hendes Hjerte ligesaa nær som hans, men hendes Aand dømte friere og retfærdigere, var mindre forudindtagen og mere forudseende. I Marts 1678, i det Øieblik, Lord Rnssell beredte sig paa at bringe et meget skarpt Oppositionsforslag frem i Underhuset, modtog han under selve Mødet følgende Billet fra sin Kone:

„Min Søster, som er her, siger mig, at hun iaftes har hørt Eder sige til hendes Mand, at I vil træde frem i den Sag, som nu forhandles i Huset; I veed, hvad jeg vil sige. Det forskrækker mig, og jeg besværger Eder at sige mig med fuldkommen Sandhed, om I har til Hensigt at gjøre det. Dersom I gjør det, er jeg overbevist om, at I vil fortryde det. Jeg beder Eder endnu engang om at lade mig erfare Sandheden. Det er baade mig og min Søster pinligere at være i Uvished. Dersom jeg har nogen Indflydelse hos Eder, beder jeg Eder for Alting at forblive taus ved denne Leilighed, i det mindste idag."

Man behøver ei at gjennemlæse dette Brev for at blive overtydet om, at det ei var første Gang, Lady Russell talte saaledes til sin Mand; hendes Vedholdenhed i at bede ham sige hende Sandheden, indeholder en svag Beklagelse over, at han tidt har skjult hende den, og en levende Bekymring over hvad hun ei turde gjøre sig Haab om at forhindre. Lord Russell blev uden Tvivl forbauset over dette Skridt af sin Hustru thi han gjemte omhyggeligt denne Billet, og skrev med sin Haand derunder baade Dagen og Stedet, hvor han havde modtaget den. Jeg hælder imidlertid til den Tro, at han ikke den Dag, saalidt som rimeligviis nogen anden Gang, fulgte det Raad, hun gav ham.

Den Dag kom endelig, da Kongen, skjønt lidet tilbøielig til en dristig Politik, og Parlamentet, skjønt monarchisk og loyalt, ikke længer kunde leve sammen. Det nationale Parti forlangte, at Carl II. med egne Hænder skulde tilintetgjøre Monarchiet ved at gjøre sin Broder arveløs; Carl fordrede af det nationale Parti, at det under enhver Betingelse skulde underkaste sig en Fyrste, der øiensynligt stræbte efter at tilintetgjøre Landets Kirke og Konstitution. Saaledes bragte til det Yderste, besluttede Kongen at forsøge Tyranniet, det nationale Parti Oprøret. I det kritiske Øieblik, i Aaret 1681, da Carl II.s sidste Parlement blev opløst, vare to Mænd, Lord Shaftesbury og Lord Russell, i Spidsen for Kampen: Shaftesbury allerede gammel, men ligesaa utrætteligen ærgjærrig, som fordærvet, fordærvet ved alle Fordærvelsens Kilder, ved Hoffet, ved Magten, ved Folkegunsten, fra Ungdommen af øvet i at søge og at finde sin Lykke i Intriger og Sammensværgelser, med en kjæk og bøielig, skarpsindig og frugtbar Aand, med Herredømme over Menneskene, og lige Dygtighed til at gavne og til at skade, til at behage og sætte Splid, af Stolthed og af Fremsynethed dog tilhørende det protestantiske og nationale Parti, som i hans Øine tilsidst vilde blive det stærkeste og det seirende, og fast besluttet paa i alle Tilfælde at redde Livet, for at høste Frugten af sine Anstrængelser, eller begynde forfra; — Lord Russell ung endnu, oprigtig, heftig, uerfaren, en stiv Aand, men et Hjerte fuldt af Tro og Æresfølelse, samvittighedsfuld, idet han konspirerede, beredt til at ofre Livet for sin Sag, men ikke istand til at gjøre, hvad det skulde være, for enten at seire eller redde sig selv. Det var let at forudsee, hvem af disse tvende Mænd, som til forskjellig Grad vare indviklede i det samme Foretagende, der vilde blive Redskabet i Tilfælde af Seier, eller Offeret i Tilfælde af Modgang.

Deeltagerne i Konspirationen samledes undertiden, skjønt ikke altid de Samme, mistænkende hverandre indbyrdes, og uden gjensidigt at betroe hverandre, hvorvidt deres Planer gik. Lord Russell tænkte paa en væbnet Modstand mod det kongelige Tyranni, medens han maaskee paa Bunden af sin Sjæl, uden selv at tilstaae sig det, var beredt til at paatage sig, hvad der kunde blive Følgen af en saadan Beslutning. Lord Shaftesbury saa klart ind i Planen og arbeidede for enhver Piis paa at styrte Kongen, og bringe en Anden end den retmæssige Arving paa Thronen. Nogle pønsede paa et pludseligt Angreb og paa at myrde Carl II. Der var Republikanere blandt dem, som levede for deres Drøm, og Forrædere, der deels allerede vare kjøbte af Hoffet, deels stode beredte til at forraade dette Hemmeligheden og deres Medskyldige, for selv at undgaae Faren. Som de en Dag vare samlede, saa Lord Russell en Mand, som han foragtede, Lord Howard, træde ind i Selskabet med Oberst Sidney og Hampden: „Hvad have vi med ham at gjøre?" sagde han til Lord Essex, sin fortrolige Ven, og vilde trække sig tilbage; men Essex holdt paa ham, fordi han tænkte bedre om Lord Howard, og ikke drømte om at just denne Mands Vidnesbyrd snart skulde styrte dem begge To.

Nogle Dage senere, befandt Lord Mordaunt, som var ivrig Royalist og langt fra at konspirere, men dog meget nøie knyttet til Lord Shaftesbury, sig hos Kongens Maitresse, Hertuginden af Portsmouth, med hvem har havde indgaaet en hemmelig og meget øm Fortrolighed for at fremme sin egen Lykke. Pludselig meldte man Hertuginden, at Kongen nærmede sig, og allerede var oppe af Trappen. Hun skjulte hastig Lord Mordaunt i et tilstødende Kabinet. Nysgjerrig og maaskee en Smule skinsyg, kigede han igjennem Nøglehullet, og saa da Lord Howard træde ind og underholde sig længe med Kongen, men saa sagte at Mordaunt intet Ord kunde høre. Sat i Frihed af Hertuginden af Portsmouth, saasnart hun selv var bleven fri, forlod han hende i al Hast, tog en Vogn og ilte øieblikkeligt til Lord Shaftesbury, hvem han underrettede om Alt, hvad han havde seet. „Er De ganske vis derpaa", sagde denne, idet han saa vist paa ham. — „Fuldkommen sikker", svarede Mordaunt. — „Nu vel! Mylord, De er en ung Mand af Ære, De vil ikke holde mig for Nar; dersom dette er sandt, maa jeg bort endnu iaften." Endnu samme Aften forlod Shaftesbury sit Huus, skjulte sig et eller andet Sted i London, hvor Befalingen allerede næste Dag blev given til at arrestere ham, og nogle Dage efter indskibede han sig i Harwich og flygtede til Holland, i den Forventning, at finde et Tilflugtssted og en Hævner hos Prindsen af Oranien. Som Kansler havde han pustet ivrigt til Krigen med Holland, og flere Gange gjentaget de Ord: „Karthago maa ødelægges." Ved sin Ankomst til Amsterdam lod han nu Borgermesteren bede om Tilladelse til at opholde sig der, og denne svarede ham derpaa: „Det endnu ikke ødelagte Karthago modtager gjerne Greven af Shaftesbury indenfor sine Mure."

Befalingen til at arrestere Shaftesbury blev given samtidig med den, at tage Lord Russell tilfange og føre ham for Geheimeraadet. Overbringeren af denne Befaling meldte sig ved Hovedindgangen til hans Huus; men Bagdøren var imidlertid, maaskee med Forsæt, aaben og ubesat. Lord Russell kunde være undsluppen; men han vilde ikke, fordi han sagde, at hans Flugt vilde antages for en Tilstaaelse, og han havde Intet gjort, som lod ham frygte for sit Lands Retfærdighed. Imidlertid sendte han dog Lady Russell til sine fortroligste Venner for at raadspørge dem; efter de Oplysninger, som hun meddelte dem fra ham, vare de ogsaa af den Mening, at han ikke burde flygte. Han blev ført for Kongen, der modtog ham i Midten af sit Raad. „Man mistænker Eder ikke," sagde Carl, „for at have Hensigter mod min Person; men jeg har stærke Beviser paa Eders Hensigter mod min Regjering." Efter et langt Forhør blev Lord Russell sendt til Tower. Idet han traadte derind, sagde han til sin Kammertjener Taunton, at hans Skjæbne var afgjort, at man vilde berøve ham Livet, og da Taunton udtalte det Haab, at dette ei maatte lykkes hans Fiender, gjentog Lord Russell: „De ville have det; Djævelen er løsladt."

Det er ikke min Hensigt her at fortælle denne store og berømte Proces; det er alene Lord og Lady Russells Privatliv, deres personlige Forbindelse og deres gjensidige Følelser, i deres sørgelige, som i deres lykkelige Dage, jeg har foresat mig at optegne. — Saasnart Lady Russell saa sin Mand arresteret, opofrede hun sig med en ligesaa oplyst og fast, som varm Iver til ethvert Foretagende, som kunde være ham til Nytte. I de fjorten Dage, som forløb mellem Fængslingen og Dommen, kom og gik og skrev hun uden Ophør, samlede Oplysninger, holdt sine forskrækkede Venners Mod opreist, vakte de Ligegyldiges Interesse, søgte paa enhver tænkelig Maade Midler til Virksomhed, saalænge Skjæbnen endnu var uafgjort, og Midler til Hjælp i Tilfælde af den største Ulykke. Hun var i Alles Øine saa levende og saa fuldkommen Eet med Lord Russell, at, da han beklagede sig over, at man ei havde meddelt ham Listen over hans Edsvorne, troede Retspræsidenten og Generaladvokaten at kunne undskylde sig med, at Lady Russell havde erfaret Navnene. Aftenen før den Dag, da han skulde stilles for Edsvorneretten, skrev hun til ham: „Eders Venner troe, at jeg kan være Eder til nogen Nytte, ved at være tilstede ved Forhandlingen; jeg er rede; jeg ønsker det brændende; min Beslutning er fast; jeg besværger Eder, at dele den med mig; det er muligt, at Retten vil forbyde mig det, men I vil tillade mig at forsøge det.“ Den 13de Juli 1683 aabnedes Forhandlingerne. Salen var opfyldt med Tilhørere: „Vi have ei saa megen Plads, som til at sætte os ned“, sagde Advokaterne.

Lord Russell bad om Pen, Blæk og Papir, for at gjøre nogle Optegnelser; man gav ham det. „Maa jeg faae Een til at skrive for at hjælpe paa min Hukommelse?“ sagde han. — „Ja, Mylord, en af Eders Tjenere.“ — „Min Kone er tilstede her, beredt til at gjøre det.“ Lady Russell reiste sig for at udtrykke sin Beredvillighed; alle Tilhørerne bævede af Rørelse og Ærbødighed. „Dersom Mylady vil have den Umage, da kan hun“, sagde Præsidenten, og under hele Debatten sad Lady Russell der ved Siden af sin Mand, hans eneste Sekretær og hans aarvaagneste Raadgiver.

Da den skrækkelige Dom var falden, svækkedes hverken Lady Russells Mod eller Virksomhed; det var en af disse Sjæle, hvori Kjærlighed, Pligt og Tillid til Gud holde Haab og Kraft vedlige langt ud over al menneskelig Beregning. Anstrængelser af enhver Art bleve forsøgte for at redde Lord Russells Liv; nogle af de indflydelsesrigeste Mænd ved Hoffet talte stærkt til hans Gunst hos Kongen; det var, sagde de, at paalægge en mægtig Familie en stor Taknemmelighedsgjæld, hvorimod den aldrig vilde forglemme denne Krænkelse, naar den blev stødt tilbage med Haardhed, og man var ogsaa Lord Southamptons Datter noget skyldig. Fra forskjellige Sider skrev man til Lady Russell for at betegne hende den eller den Fremgangsmaade, for at sige hende hvilken Dag, hvilken Time, paa hvilket Sted hun skulde kaste sig for Kongens Fødder, som da ei kunde vise hende tilbage. Man henvendte sig til Hertugen af York saavelsom til Kongen. Hertugen af York hørte roligt og svarede Intet. Kongen sagde med Utaalmodighed til Monmouth: „Jeg vilde gjerne benaade ham, men jeg kan ikke gjøre det uden at blive uenig med min Broder; lad os ikke tale mere derom“; og til Lord Dartmouth sagde han: „Alt, hvad De siger mig, er sandt, men hvad der ogsaa er sandt, er, at naar jeg ei tager hans Liv, vil han snart faae mit.“ Man forsøgte at røre andre Strænge end Hjertets. Greven af Bedford lod Hertuginden af Portsmouth byde halvhundrede, ja hundredetusinde Pund Sterling, for at opnaae sin Søns Benaadning. Carl svarede: „Jeg kan ei kjøbe mit eget og mine Undersaatters Blod for saa godt Kjøb“. Lady Russell tænkte, at hendes Onkel, Markvis de Ruvigny, som kom lige fra Paris paa Ludvig den Fjortendes Tilskyndelse, maaskee kunde udøve nogen Indflydelse paa Carl II. Ruvigny lovede at begive sig til London. „Jeg er meget utaalmodig, min kjære Niece,“ skrev han, „efter at være hos Dig. Det er tre Dage, siden Kongen vendte tilbage; han har havt den Godhed at indvilge min Reise.“ Man sagde endogsaa, at han vilde medbringe et Brev fra Ludvig XIV til Carl II. for at formaae ham til Benaadning. „Jeg vil ikke forhindre, at M. de Rugvigny kommer hertil,“ sagde Carl til Barillon; „men Mylord Russell vil være halshugget, før han kommer.“ Ruvigny kom ikke. Paa sin Faders, sine Venners og vistnok ogsaa paa sin Kones indtrængende Bønner, besluttede Lord Russell sig til selv at skrive til Kongen og til Hertugen af York, for at bede om Naade, idet han forestillede dem, „at han aldrig havde næret mindste Tanke mod Hs. Majestæts Liv, erkjendte at han havde Uret i at deeltage i ulovlige Forsamlinger, og aflagde det Løfte, at leve herefter paa Kontinentet, hvilketsomhelst Sted det maatte behage Kongen at bestemme, og uden nogensinde mere at blande sig i Englands Anliggender.“ Dette Skridt, der som ethvert tidligere, blev uden nogen Virkning, kostede Lord Russell stor Overvindelse, og idet han sammenfoldede Brevet til Hertugen af York, sagde han til Dr. Burnet: „Dette vil blive trykt og solgt paa Gaderne som en Bevidnelse af min Underkastelse, i det Øieblik jeg bliver henrettet.“

Man troede at øine en sidste Mulighed, den sikreste maaskee, skjønt den var indirekte og besynderlig. Spørgsmaalet, om den mulige Lovlighed eller den absolute Ulovlighed af al væbnet Modstand mod den retmæssige Hersker, havde dengang frembragt stærk Bevægelse. Hofpartiet og det nationale Parti vilde begge være støttede af et Princip, og herske saavel ved Ret som ved Magt, thi saaledes er Menneskets ædlere Natur, at han ikke kan frigjøre sig fra Trangen til at have Ret, at han ikke finder Hvile i den blotte Bevidsthed af Magten, naar han seer den fornægtet af Retfærdighed og Sandhed. Den anglikanske Kirke paastod aabenlyst Ulovligheden af væbnet Modstand. To af dens retsindigste og mest maadeholdne Bekjendere, Burnet og Tilloston, foretoge sig at bevirke Lord Russells Anerkjendelse af dens Lære i det Haab, at de kunde redde hans Liv, naar de kunde bevidne Kongens hans Aands Underkastelse. Et Øieblik troede de, at have rokket ham, og Lord Harlifax, som de underrettede derom, sagde dem, at Kongen, hvem han havde berettet dette, havde vist sig mere rørt ved denne Udsigt, end ved alle andre Forbønner. De to Theologer fordoblede sine Anstrængelser; Lord Russell hørte stille paa dem. Tilloston skrev ham et Brev til, hvori han i den christelige Troes Navn udviklede Grundsætningen for ikke at gjøre Modstand; Lord Russell tog Brevet og trak sig tilbage i et Sideværelse, men vendte snart tilbage, sigende til Brevskriveren: „Jeg har læst, hvad De skriver; jeg ønsker Intet hellere end at være overbevist, men jeg kan ikke sige, at jeg er det. Hvad mig angaar, da har jeg altid tænkt, at en fri Nation, som vor, havde Ret til at forsvare sin Religion og sine Friheder, naar man angreb dem, for at berøve den dem. Dersom jeg har syndet heri, haaber jeg, at Gud ei vil tilregne mig det som en Forbrydelse, thi det er kun en Uvidenheds Synd,“ Burnet trængte endnu paa; Lord Russell afbrød hurtigt Samtalen ved at sige; „Jeg kan ikke lyve, jeg vilde lyve, dersom jeg gik videre.“ Han havde talt om dette Spørgsmaal med sin Kone, og langt fra at anspore ham til nogen Svaghed, havde hun med Smerte givet ham Ret og opmuntret ham til denne Oprigtighed. Man siger endogsaa, at han viste nogen Uvillie mod Tilloston's Udholdenhed i at forfølge denne Sag.

Alle Udveie, alle Forhaabninger svandt lidt efter lidt; den skrækkelige Dag nærmede sig. „Jeg vilde ønske,“ sagde Lord Russell til Burnet, „at min Kone vilde ophøre med al den Anstrængelse og den Løben frem og tilbage, for at redde mig; men naar jeg tænker paa, at det engang vil være en Lindring i hendes Sorg, at have den Overbevisning, ei at have forsømt noget Middel, hvortil der kunde knyttes et Haab, finder jeg mig deri.“ Naar de vare sammen, var al deres Opmærksomhed henvendt paa at skaane og styrke hinanden; naar hun forlod ham, fulgte han hende med Øinene, hans Bevægelse var nær ved at bryde frem; men han bekjæmpede dem hurtigt, og hengav sig ganske, enten alene, eller i Forening med Burnet og Tilloston, til gudelige Betragtninger, Læsning og Samtaler. Den 19de Juli, da han erfarede, at Bønnen om en kort Frist var afslaaet, og at Henrettelsen skulde finde Sted den næstfølgende Dag, skrev han et Brev til Kongen, som først skulde gives denne efter hans Død, og hvis Hensigt var udtalt i disse Slutningsord: „Jeg beder om Tilladelse til at ende mine Dage med den oprigtige Forsikring at mit Hjerte altid har været helliget det, som jeg ansaa for Eders sande Vel; dersom jeg har feilet, haaber jeg at Eders Uvillie mod mig ender med mit Liv, og at Intet deraf skal falde tilbage paa min Hustru og mine Børn. Dette er den sidste Naade, hvorom I anraabes, Sire, af Eders meget tro, hengivne og lydige Undersaat.“ Næste Dag, den 20de, modtog han den hellige Nadver af Tillostons Haand. „Tror i paa alle de christelige Troesartikler, som den anglikanske Kirke lærer dem?“ — „Ja visseligen.“ — „Tilgiver I den hele Verden?“ — „Ja, af mit hele Hjerte.“ — Om Eftermiddagen gjennemlæste og undertegnede han de Ord, som han paa Skafottet vilde overgive Sheriffen, som hans Levvel til Livet og Fædrelandet, og gav Lady Russell den nødvendige Underretning, for at de kunde blive trykte og offentliggjorte strax efter hans Død. Lady Russell hentede hans Børn og førte dem til ham. Han beholdt dem nogen Tid hos sig, talte med hende om deres Opdragelse, deres Fremtid, omfavnede dem, velsignede dem, og sendte dem bort, uden at tabe Sjælens Ligevægt: „Bliv og spis til Aften med mig,“ sagde han til sin Kone; „lad os tilsammen nyde vort sidste jordiske Maaltid.“ Under Maaltidet talte han især om sine to Døtre og om de store Exempler paa, hvorledes Døden kan lides med Rolighed og Aandsfrihed. Henimod Kl. 10 reiste han sig, tog Lady Russell i Haanden og omfavnede hende fem eller sex Gange: Begge vare tause og bævende og havde Øinene fulde af Taarer. Hun gik bort. „Nu er Dødens Bitterhed forbi,“ sagde Lord Russell til Burnet; og idet han hengav sig til Udbruddet af sin Følelse, sagde han: „Hvilken Velsignelse har hun ikke været for mig! Hvor stor havde ei min Elendighed været, naar hun ved Siden af sin Ømhed ei havde havt saa megen Sjælsstorhed, at hun aldrig har ønsket eller opfordret mig til nogen Lavhed for at redde mit Liv! Hvilken Uge vilde jeg ei have tilbragt, dersom hun havde været her bestandigt grædende og bedende mig om at være Angiver, en anden Lord Howard! . . . Gud har vist mig en uendelig Naade ved at give mig en saadan Hustru: Fødsel, Formue, en stor Aand, stor Religiøsitet, stor Kjærlighed til mig, Alt var forenet hos hende! Og fremfor Alt, hendes Opførsel under denne Prøvelse! Det er en stor Trøst for mig at efterlade mine Børn i en saadan Moders Hænder; hun har lovet mig for deres Skyld at vaage over sig selv, og hun vil gjøre det.“ Han standsede, og idet hans Tanker vendte sig til ham selv, sagde han: „Hvilken umaadelig Forskjel maa ei Døden gjøre paa os! Hvilke nye og vidunderlige Scener ville ei aabne sig for vor Sjæl! Jeg har hørt tale om Blindfødte, som bleve slagne med Bestyrtelse, idet Dækket faldt fra deres Øine og de bleve seende; hvad vilde det have været for dem, naar de allerførst havde seet den opgaaende Sol?“ Han tog sit Uhr frem og gav det til Burnet med de Ord: „Jeg er færdig med Tiden, Evigheden kommer.“

Den næste Dag den 21de Juli 1683, var Lady Russell Enke, og ene tilbage i sin Bolig i Southamptonhause med sine tre Børn, to Døtre paa ni og syv Aar, og en Søn paa tre Aar.

VIII.

Naar man aabner de Breve, som Lady Russell skrev efter dette haarde Slag, er det ikke uden Forundring, at man strax finder to, som direkte eller indirekte ere henvendte til Carl II., den Konge, som havde nægtet hende hendes Mands Liv. Hun havde neppe forladt London, hvorfra hun flygtede ud paa Landet med sine Børn, til Woburn, til sin Svigerfader, Greven af Bedford, før hun skrev til sin Onkel, John Russell, Oberst ved det første Regiment af Garden til Fods:

„Jeg trænger ei, min kjære Onkel, til nogen Undskyldning hos Dem, og mit forstyrrede Hoved er ikke istand til at fremføre nogen; men jeg trænger til Deres Bistand, og jeg beder ligefrem derom. De vil erindre, at faa Dage efter min skrækkelige Ulykke, lod Kongen mig sige, at han ingenlunde havde til Hensigt at benytte sig af den Konfiskationsret, som tilkom ham, men at kun Lovens Forskrift skulde fuldbyrdes; han har saaledes ligeoverfor mig ydet en Gave. Jeg tror det passende at henvende en Erkjendelighedsytring til Hans Majestæt i denne Anledning, og den Godhed, som jeg beder Dem om, er, at gjøre dette for mig . . . Det er kun ugjerne, jeg skriver saaledes til Dem, Alt, hvad der kommer fra min Haand, kan kun være meget sørgeligt, og jeg vil dog kun nødigt volde mine Venner eller min elskede og nu salige Mands nære Slægtninger den mindste Bekymring eller Umage.“

Snart naaer et Rygte fra Staden til Lady Russells Eensomhed; hun hører sige, at Hoffet, uroligt over den Virkning, som frembringes i Folket ved Offentliggjørelsen af de Ord, som Lord Russell paa Skafottet havde overgivet til Sheriffen, nu nægter deres Ægthed; hun betragter denne Beskyldning som en Fornærmelse imod sin Mands Minde og iler med at skrive til Kongen:

„Maatte det behage Deres Majestæt!

Jeg erfarer, at min Mands Fender ikke ere tilfredse med hans Blod, men at de vedblive at bagvaske ham for Eders Majestæt. Det er stor Tilvæxt i min Smerte, at høre sige, at man har forsikret Deres Majestæt om, at de Ord, som han ved sin Død har overgivet til Sheriffen, ikke vare forfattede af ham selv. Jeg kan bekræfte og høitideligt forsikre, at jeg i hans Fangenskab har hørt ham sige de fornemste Ting af hvad dette Skrift indeholder, og i aldeles de samme Udtryk . . . Maatte Deres Majestæt, derom besværger jeg Dem i al Ydmyghed, have den Barmhjertighed at troe, at den, som sit Liv igjennem handlede med saa stor Oprigtighed og Ligefremhed, ei i sin Dødsstund vilde have gjort sig skyldig i en saadan Falskhed, at udgive som sine egne Tanker, hvad der i Virkeligheden ikke var af ham . . . Jeg haaber, at jeg her ikke siger Noget, som kan mishage Deres Majestæt. Forholder det sig dog anderledes, besværger jeg Deres Majestæt at tage mine Ord, som fra en Kvinde, der er overvældet af Smerte; De vil tilgive, jeg haaber det, Datteren af den Mand, der har tjent Eders Majestæts Fader i hans største Modgangs Tid, som har tjent Eders Majestæt selv i Eders største Foretagender, og jeg selv, hvis Samvittighed bevidner endnu Intet at have gjort for at fornærme Eders Majestæt, jeg skal altid bede om et langt Liv og en lykkelig Regjering for Deres Majestæt.“

Det er en fortvivlet Enke, det er den lidenskabeligt hengivne Hustru efter en Oppositionsmand, der er død paa Skafottet, fordi han søgte at opretholde sit Fædrelands Friheder og Rettigheder, som har bevaret og saa ukunslet udtrykker sin dybe Ærbødighed for det kongelige Navn, der viser denne Omhu for Formerne og fører dette hensynsfulde, ydmyge Sprog, som dog i Grunden er saa stolt. Dage, Maaneder, Aar forløbe; hun forbliver den samme, ganske hengiven til een Følelse, uden at fortabe sig i den, paa engang indadvendt, og fuld af Opmærksomhed og Virksomhed udefter, endogsaa meddeelsom. Hun har en Ven, en inderlig fortrolig, Dr. Fitz-William, tidligere Kapellan hos hendes Fader, nu Rektor i Cotten-

ham og Domherre i Windsoor, en oprigtig from Geistlig med et medfølende Hjerte, en rig og oplyst Aand, som nærer den ømmeste Deeltagelse for sin gamle Beskytters ædle Datter, og anvender al sin Omhu paa at støtte hende, trøste hende og bringe hende, gjennem hendes store Prøvelser, nærmere til Gud og hendes evige Salighed. For ham var det, at Lady Russell aabnede sit Hjerte; for ham hengav hun sig til sin inderlige Tro, til sine Anfald af Nedslagenhed, til sine Udbrud af from Begeistring. Jeg vil samle nogle af de mest udmærkede Steder i denne Brevvexling, — ikke nok til klart at opfatte, men til at skimte denne store Sjæl, sjelden og beundringsværdig i Særdeleshed derved, at Lidenskab og Fornuft, Hjertets Ømhed og Sjælens Kraft, aldrig gjensidig have overdøvet hinanden, og at hun i en fyrgetyveaarig Enkestand udelukkende har tilhørt en tilbedt Mands Minde, medens hun vedblev at være modtagelig og deeltagende for alle de Forbindelser, alle de Tilbøieligheder, alle de Pligter, jeg kan næsten sige, alle de Interesser, som udgjorde Livet i den Verden, der omgav hende.

Kort efter hendes Ulykke havde Dr. Fitz-William sendt hende nogle fromme Raad og Forskrifter til Bønner, der kunde føre hendes Sjæl til Gud. Hun svarede ham:

„Jeg behøver ikke at sige Dem, min gode Doktor, hvor lidet jeg endnu er skikket til en saadan Øvelse. De vil snart see, i hvor høi en Grad det endnu er mig umuligt at høste Frugten deraf; mit Hoved er forstyrret, og mine forvirrede Tanker forsyne mig kun med nye Ord til at udtrykke min Fortvivlelse. De, som er min Ven, vil bære over med min Svaghed og have Medlidenhed med min Smerte, hvad De allerede har vist ved Deres gode Brev, og deres fortræffelige Bønner . . . De har kjendt den ene, som den anden af os, De veed, hvorledes vi levede, De vil indrømme mig god Grund til at græde. Det er den almindelige Skjæbne, at miste en Ven; men at have levet med en saadan Ven, — hvor faa Kvinder have en saadan Lykke at rose sig af, et saadant Tab at sørge over! Hvem vilde ikke bøie sig under et saadant Slag?"

Og nogle Dage senere:

„Alle Arter af bedrøvelige Tanker overfalde mit svage og trøstesløse Hjerte; naar jeg har bekjæmpet en, falder jeg strax i en ny. Naar min Sorg stilles et Øieblik, dukke tusinde Betragtninger over Fortiden op i min Sjæl. Hvem veed, om ikke noget vigtigt Middel er blevet forsømt? Dersom vi havde tryglet mere, var han maaskee flygtet; dersom den eller den Feiltagelse var bleven rettet under Processen, dersom andre Forholdsregler vare tagne, var han maaskee bleven frikjendt, og var endnu blandt de Levendes Tal . . . Jeg tror, jeg har Uret i at plage mig med alle disse frugtesløse Tanker, men de forøge ikke desmindre min Smerte . . . Min Gud, lad mig forstaae disse dit Forsyns grusomme Beslutninger, for at jeg ei skal bukke under for min Modløshed! Jeg veed, at jeg har fortjent Din straffende Haand, og jeg tier. Men mit Hjerte hengiver sig og fortvivler altfor bittert, saa frygter jeg, og Intet kan trøste mig, thi jeg har ikke mere den elskede Ledsager, som deelte mine Sorger og min Glæde. Jeg trænger til ham, jeg kalder paa ham, for at tale med ham, for at spadsere med ham, for at spise, for at sove ved hans Side. Alting er mig utaaleligt uden ham. Dagen mishager mig, naar den bryder frem, og Natten ligesaa. Naar jeg seer paa mine Børn, mindes jeg den Glæde, som han følte ved at see dem, og mit Hjerte svumler! . . . Ak, naar min Tro var fast, vilde jeg ei overvældes! Hvor jeg gjerne vilde forlade denne Verden, denne Verden, som plager og kjeder mig, hvor jeg ikke længer har andet at gjøre, end at rense min Sjæl fra Synd, taalmodigt bære min Ulykke og ved Tro og Samvittighedsfred sikre mig den evige Salighed!"

Efterat have tilbragt ti Maaneder i fuldkommen Eensomhed og Ubevægelighed i Woburn, følte hun Trang til at skifte Opholdssted og søge andre Indtryk. Den 20de April skrev hun til Dr. Fitz-William:

„Jeg har faaet den Tanke at tilbringe nogle Dage i Stratton, dette øde Sted, hvor jeg har levet i en saa fuldkommen og stille Lykke. Jeg betragtede dengang alle Menneskers Vilkaar omkring mig, men jeg fandt Ingen, som fortjente min Misundelse. Jeg vil ikke mere komme til at tilbringe saadanne Dage paa Jorden. Men Stedet gjør Intet til Sagen; hvor kunde jeg opholde mig, hvor ei hans Billede bestandig stod for mig? Og jeg vilde ei engang have det anderledes. Jeg er bestemt, jeg vil ikke standse længer, men gaae hen overalt, hvor jeg har en Pligt at opfylde."

Og fem Maaneder senere den 1 October samme Aar:

„ . . . Jeg har besluttet mig til, næste Vinter igjen at betræde denne trøstesløse Bolig, mit Huus i London. Lægen siger, at det er det bedste Opholdssted for min lille Dreng, og jeg har Intet at anføre mod denne Grund . . . Med Guds Hjælp vil jeg forsøge at udholde dette Ophold, hvorom den blotte Tanke forfærder mig. Men jeg veed, at dersom min Kummer ei havde en dybere Rod, vilde den være borte i et Par Dage."

Hun udførte ikke strax sit Forsæt, og sex Uger senere skrev hun til Doktoren:

„De finder, at jeg har nølet længe her. Ingen vil dog forundre sig derover, naar man betænker, at det Sted, hvortil jeg skal begive mig, har været Skuepladsen for min evige Ulykke, et Sted, hvor jeg forgjæves har forsøgt Alt for at redde et Liv, for hvilket jeg gjerne havde hengivet mit eget. Doktor, det var en uvurderlig Skat, jeg tabte; jeg havde levet med ham i den høieste jordiske Lykke. Jeg veed, jeg skal erindre mig, at jeg har en endnu bedre Ven, en Ven, som ei kan berøves mig: de himmelske Glæder kjæmpe endnu i mig med de jordiske Sorger, de ville engang give min i Livets Prøvelser forsøgte og sønderrevne Sjæl nogen Fred. Men jeg har erfaret det, det er kun sjeldne og korte Øieblikke, at jeg opnaar en saa ønskelig Sindstilstand, og jeg frygter for, at de skulle blive endnu sjeldnere, naar jeg igjen betræder den By, det Sorgens Huus, hvor saa mange Erindringer nedtynge mig. Men siden jeg allerede i saa mange Maaneder har baaret Byrden af det virkelige Onde, haaber jeg at Gud vil hjælpe mig til at jeg ei segner under Skyggen deraf."

Gud kom hende i Sandhed til Hjælp, og skjønt hun ofte blev greben af Anfald af Fortvivlelse og Svaghed, reiste hun sig dog bestandigt og gjenvandt den upartiske Fasthed i Aanden og den dybe Hjertets Fromhed, som alene bevarede hende fra Overdrivelse i sine Følelser og i Vurderingen af sin egen Skjæbne. De to følgende Breve give et beundringsværdigt Vidnesbyrd herom:

Lady Russell til Doktor Fitz-William.

Woburn, den 11te Oktober 1685.

„Ingen skal erkjende Guds Barmhjertighed mere end jeg stakkels Skabning, som saa utaalmodig modtog hans Domme uden at lægge Mærke til hans Naades Ytringer. Sikkerlig var Slaget et af de haardeste; men havde jeg dog ikke Ret til, i det skrækkelige Øieblik selv at turde haabe, at den, jeg elskede som min egen Sjæl, vilde fra et Fængsel gaae over til en Throne? Blev der ikke givet mig Kraft til at skjule min egen Smerte, for ei at forøge hans? Jeg segnede; men min nedbøiede Aand blev holdt opreist ved saa mange fortræffelige og kloge Christnes beredvillige Medlidenhed, som ikke er bleven træt af at minde mig om min Pligt, advare mig, styrke mig . . . Og Gud har hidtil bevaret mig min fortræffelige Vens Børn, og han har givet dem Evner, der love dem en rig Fremtid, og omgjængelige, blide Charakterer; han har som jeg haaber, bevaret mit Liv til Deres Bedste, mig, som ei gjør Andet end at lide og længes i en Verden, hvor jeg ingen Glæde finder mere, har Gud befriet fra al legemlig Lidelse til en Grad, som jeg aldrig før har kjendt. Siden hiin ulykkelige Dag har jeg ikke havt et eneste stærkt Anfald af Hovedpine, jeg, som forhen uafladelig led deraf. Alt dette paalægger mig en Taknemmelighedsfølelse, hvortil mit dødsdømte Hjerte er lidet skikket. Dette er min Svaghed, og jeg beklager den. Den, som paatog sig vor Natur, og bar vor Elendigheds Byrde, Christus, vil hjælpe mig, haaber jeg, til at helbredes; han kjender min Sjæls Svaghed og min Kummers Styrke."

Den Samme til den Samme.

Den 11te Juli 1686.

„Jeg veed, at jeg er trættende, men tilgiv mig denne Hensynsløshed, jeg veed ogsaa, at De tager imod mig, som om jeg ikke var det. Jeg tager mig ikke denne Frihed overfor nogen Anden, det er en stor Overbærelse mod mig selv; men jeg er vis paa, at de finder Dem i, at jeg benytter den; jeg trænger især til den, naar disse sørgelige Dage vende tilbage, hvor saa mange grusomme og gribende Erindringer trænge sig i min Sjæl. Jeg veed, man kan, uden at segne, taale de bitreste Smerter; men at taale dem, uden at Hjertet vaander sig, dette er Pligten, og hvad der fattes mig. O min Gud! tilregn ei Din svage Tjenerinde dette som Forbrydelse; gjør mig taknemmelig over at have havt en saadan Ven at miste og tilfreds med, at han er befriet fra sin Tjeneste hernede. Min kjære Doktor, dette er et af Eders Udtryk, som jeg holder meget af. Naar den Dag kommer, da jeg selv skal blive befriet, veed jeg ei, hvorledes jeg vil findes beredt; men jeg veed, at dette er min kjæreste og mest trøstende Tanke. Naar jeg er fordybet i en Mængde mørke og sønderrivende Betragtninger, hæver jeg mig igjen ved Erindringen om, at dette Liv snart vil være endt, og at jeg da begynder et andet, som vil vare evigt, og hvor vi ville opdage Grundene og Hensigten med de tilsyneladende saa haarde Slag, hvormed Forsynet rammer os. Det synes saaledes, som om jeg kun venter paa min sidste Time, og dog, dersom Sygdom eller andre Forløbere for vort Endeligt nærmede sig, vilde jeg maaskee søge at fjerne dem, saa bedragerisk er vort Hjerte, saa vaklende vor Tro. Man kan, tror jeg, med Sandhed sige, at Gud viseligen i vor Natur har nedlagt denne Rædsel for Skilsmissen mellem Legeme og Sjæl og denne Tilbøielighed til at værne om vort Liv; men, hvorledes skulde vi dog udholde saa mange Lidelser, naar vor Tro ei lærte os, hvad vi kunne haabe og vente ved at lide med Taalmodighed?"

Hun skrev ogsaa undertiden, om ei med samme Ligefremhed, dog med de samme Følelser, til nogle af de Personer, som havde vist hende vigtige Tjenester eller bevidnet hende sand Deeltagelse i hendes Ulykke. Lord Halifax, blandt Andre, havde efter Lord Russells Henrettelse henvendt sig til Kongen for at bede om, hvad han kun med stor Nød fik bevilget, at Familiens Vaaben blev siddende over Døren til hans Huus, som om hans Død havde været naturlig. Han havde siden den Tid bevaret en kjærlig Deeltagelse for Lady Russell, og uden Tvivl forsøgt at byde hende noget af den kolde Trøst, hvormed de Sjæle lade sig nøie, der ei behøve at trøstes, thi hun skrev til ham:

„Mylord, jeg betragter det som et meget daarligt Ræsonnement, naar Nogen fordrer af os, at vi skulle tage Alt, hvad der hændes os, med Ligegyldighed. Det er godt nok at sige: „Hvorfor beklage sig over, at man berøves et Gode, som kun var laant os og laant os for en Tid, som vi vel vidste", og andre lignende Talemaader. Det er philosophiske Forskrifter, som jeg har ligesaa ringe Agtelse for, som for Alt, hvad der er unaturligt. Der er ingen Oprigtighed heri. Jeg tør sige, at saadanne Mennesker forstille sig, og føle mere, end de selv ville tilstaae." Jeg veed, jeg skal ei gaae i Rette med den Almægtige; men dersom mit Livs Glæder forsvinde, er det jo rimeligt, at jeg lider ved Tabet og begræder det. Tro mig, Mylord, det er den christelige Tro, der formaar at lindre den af Ulykken nedbøiede Sjæl; der behøves intet mindre for at trøste os, end Haabet om at gjenvinde Lykken, og jeg skylder dette Haab tusinde Gange mere, end den hele Verden kunde have givet mig, om man havde budt mig den med alle dens Herligheder."

Gud havde forbeholdt hende en Trøst, fuld af Ængstelse, men kraftig, den truende Udsigt til nye Smerter. Hendes Søn, neppe fire Aar gammel, blev alvorligt syg. Hun var nærved at miste ham; han blev helbredet. „Gud har havt Medlidenhed med mig", skrev hun til Dr. Fitz-William, „han har afvendt det Slag, der truede mig, min stakkels Drengs Død. Han har været meget syg, og Gud har vist mig Taabeligheden i den Indbildning, at jeg troede, at jeg Intet mere eiede, hvis Tab kunde volde mig nogen stor Smerte, eller hvis Besiddelse var mig til nogen synderlig Lindring i min Kummer. Jeg har følt Falskheden i den førstnævnte Indbildning, thi jeg har ikke kunnet skille mig et Øieblik fra dette lille Væsen. Jeg haaber at gjøre den samme Opdagelse med Hensyn til de andre, og i mine Børns Nærværelse at finde nogen Opmuntring for min stakkels udmattede Sjæl; gid jeg i det mindste maatte finde nogen Tilfredsstillelse i de Anstrængelser, jeg gjør for at opfylde den Pligt imod dem, som deres ømme, elskede Fader med saa stor Lethed havde fuldbyrdet! Naar jeg har løst denne Opgave, som min bedste Ven har efterladt mig, hvor vil jeg da være lykkelig ved at hvile ved Siden af det elskede Støv, som jeg for nylig har besøgt! Jeg mener den Kiste, som gjemmer det. Jeg er glad over, at De ei har misbilliget, at jeg har besøgt hans Grav, som nogle Mennesker have gjort, der vare blevne underrettede derom, skjønt jeg kun foralte det til Dem alene. Doktor, jeg havde tænkt derover; jeg gik ei derhen for at søge en Levende blandt de Døde; jeg vidste, at hvor jeg saa gik hen, vilde jeg det ene Sted ikke finde ham mere end det andet; jeg havde lovet mig selv, ei at hengive mig til en frugtesløs og ufornuftig Lidenskab, men at hæve mine Øine derhen, hvor den ædleste Deel af hans Væsen er flygtet hen, til et Sted langt herfra, hvorhen ingen jordisk Magt kan trænge og forstyrre en lykkelig Forening. Der ønsker jeg at være; men vi bestemme ei selv Antallet af vort Livs Timer. Jeg haaber at skulle vente uden altfor stor Utaalmodighed."

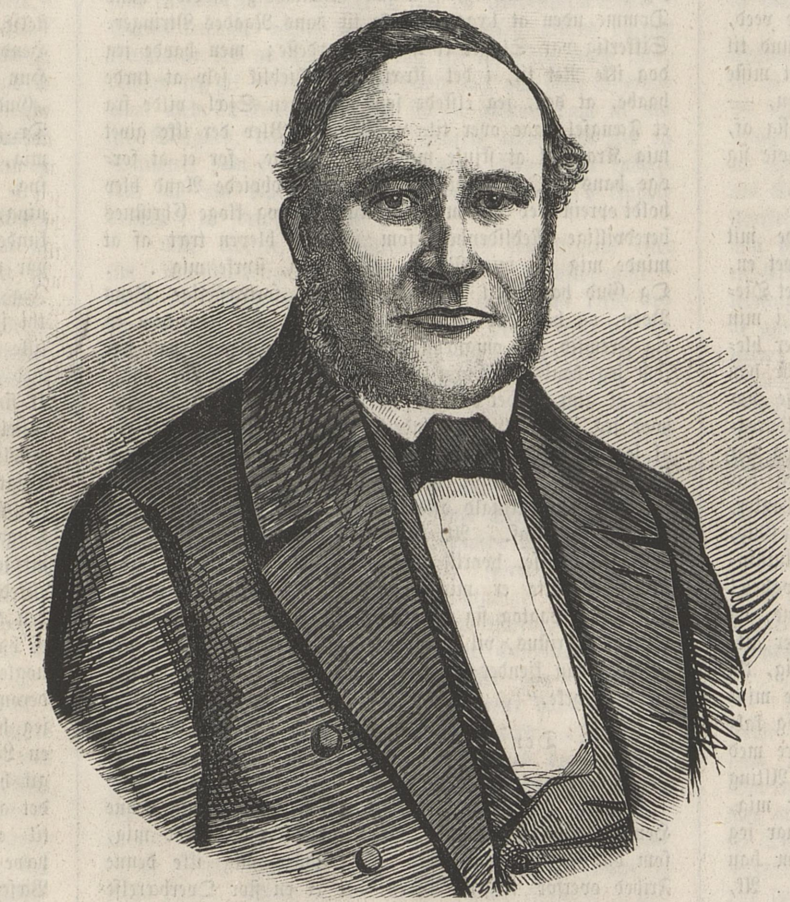
Hun maatte vente længe paa denne lykkelige Gjenforening, som hun saa inderligt længtes efter, uden at hendes Lidenskab gjorde hende blind for vor Naturs Svaghed. Under denne Forventning og efterhaanden som Aarene randt, behandlede hun sig selv i sin Sorg, som man indretter sig med et Onde, der er uhelbredeligt, og med hvilket man lærer at leve. Trods hendes Hjertes Tomhed, var hendes Liv virksomt og hun beskjæftigede sig, uden at adsprede sig. Hendes Børns Opdragelse, deres Anliggender, hendes Huses Indre, hendes Paarørendes Interesser og Velvære vare Gjenstande for hendes uafladelige Opmærksomhed og Omhu. „Jeg glæder mig meget", skrev Burnet til hende, „over at De helliger Deres Børn en saa stor Deel af Deres Tid, at de ei behøver nogen anden Opdragerinde", og hendes Døtre havde heller aldrig nogen anden end hende selv. Hun vaagede over, at hendes stadige Sorgmodighed ei forstyrrede deres Alders Munterhed. Da hun vendte tilbage til Stratton skrev hun: „de stakkels Børn have havt stor Glæde af at komme til et nyt Sted. De vide ikke, hvor langt skjønnere dette Sted har været for mig og for dem selv. Jeg tror dog, at Rachel (hendes ældste Datter) ikke har været ufølsom ved denne Tilbagekomst, og jeg har ikke kunnet Andet end glæde mig derover inderst i mit Hjerte. Paa dem, hvem deres Alder tillader at have nogen Erindring, bør, som jeg synes, et saa uerstatteligt Tab gjøre et høitideligt Indtryk. Jeg anvender ikke desto mindre al min Opmærksomhed paa at vedligeholde deres naturlige

Munterhed; vi behage sikkert Skaberen, naar vi glade bære hans Villie!" Hun følte en taknemmelig Hengivenhed for sin Svigerfader, Greven af Bedford. Han mistede sin Hustru; hun opgav sine Reiseplaner og blev hos ham. „Jeg vil ikke", sagde hun, „forlade en fortræffelig Mand, der altid har været fuld af Omhed imod mig, i det Øieblik, en ny Kummer træffer ham." Det var til hende at man henvendte sig i alle, for Familien vigtige Anligender, blandt Andet i Andledning af Ægteskabsplaner for hendes Svoger, Edward Russell og for en af Døtrene af Lord Gainborough, hendes Søster Elisabeths Svigerfader. Man vidste, at hendes Raad vilde være gode og at hendes Bifald vilde have stor Vægt. „Jeg har gjort, hvad man ønskede", sagde hun i en af disse Anledninger, „skjønt jeg gjerne havde seet, at man havde valgt en Anden end mig, der Intet har at gjøre med Verden og kun er daarligt skikket til at afgjøre Noget, der tilhører den; men jeg føler mig forpligtet til at gjøre hvad jeg kan, jeg vil engang faae den samme Tjeneste at vise mine Børn, og jeg hverken kan eller vil undslaae mig for at opfylde denne Pligt mod min elskede Mands Minde, thi det er alene ham og Hans, som Resten af mit sørgelige Liv tilhører."

Den Dag kom, førend hun ventede det, da denne vigtige moderlige Gjerning blev forlangt af hende; hendes Datter Rachel var kun fjorten Aar gammel, da Lord Cavendish, Greve af Devonshire, forlangte hende tilægte for sin ældste Søn, der kun var sexten Aar gammel. Lord Cavendish havde været Lord Russells fortroligste og mest opofrende Ven, ham i den Grad hengiven, at han havde villet nøde ham til at bytte Klæder med sig og flygte fra Tower, medens han selv blev tilbage som Fange i hans Sted, hvad Lord Russell aldrig havde villet samtykke i. Dybt rørt over den Følelse, der fremkaldte dette Ægteskabstilbud og ikke ufølsom for det Glimrende ved en saadan Forbindelse, modtog hun det med en ligefrem Tilfredshed: „Jeg haaber", skrev hun til Dr. Fitz-William, „at dersom denne vigtige Sag ledes vel af mig, skal mit Barns Lykke blive sikret derved. Gud alene kjender Udgangen; men dette er i Sandhed en Lysstraale i mit mørke Liv, som jeg ikke har ventet. Jeg har ofte gjentaget for mig selv, at den Retfærdiges Børn ville blive velsignede; jeg har den Tro, at deres Fader fortjente dette Navn. Dersom mit svage Hjerte ikke segner, arbeider jeg paa ogsaa engang at fortjene det, og jeg giver ydmygt Gud Æren derfor." Med Hensyn til Formuesforholdene havde det nogen Vanskelighed at komme overeens; de mest ophoiede Følelser ere undertiden forenede med smaalige og haardnakkede Fordringer: „Jeg har at gjøre", skrev Lady Russell, „med en Lord, der er ædel af Hjerte, men umedgjørlig, naar Tingene ikke ordnes efter Tankegang og til hans Fordeel." Disse Sammenkomster og disse Underhandlinger plagede hende; „Jeg er nødt til at see en heel Deel Jurister, hvilket mishager mig overordentlig, thi jeg vilde gjerne have en hurtig Ende paa denne Sag, og sætte en Grændse for, hvad der synes mig saa lidt i Overeensstemmelse med den Maade, hvorpaa jeg vilde have henlevet Resten af mit Liv hernede. Jeg haaber, at Pligten vil seire over Tilbøieligheden. Jeg maa jo dog komme mine Børn til Hjælp, de have kun mig. Dette nøder mig til at vise mig ved store Dineer og lignende Forstyrrelser, hvad der er meget pinligt for et træt og sørgende Hjerte. Gud skee Lov, engang seer jeg vel en Ende herpaa." Dette lykkedes hende endelig; den 21de Juni 1688 ægtede hendes Datter den unge Lord Cavendish, som strax afreiste for at tilbringe nogen Tid paa Fastlandet.

Efter det Ydre at dømme, kunde man troe, at Lady Russell levede strængt indesluttet indenfor det private Livs Grændser med sine blide og sørgelige Minder, sine fromme Tanker, sine Pligter og sin Omhu for sin Familie. Man vilde tage feil. Hun havde af Naturen hverken nogen meget bevægelig eller frugtbar Aand, tilbøielig til overalt at søge og finde Anledning til Bevægelse og Interesse. Overladt til sig selv og et ganske almindeligt Liv, vilde hun maaskee være bleven fremmed for sin Tids store Ideer og Handlinger; men hun var gaaet ind deri for at følge sin Mand, af Sympathi for ham og med en Aand, der, var istand til at forstaae og nyde Alt, hvad der var stort. Ligesom imod Lord Russells Minde, saaledes forblev hun ogsaa trofast mod hans Sag, og var bestandig i sin Eensomhed beskjæftiget med de samme Spørgsmaal, de samme religiøse og politiske Friheder, som, hvis han endnu havde levet, vilde været Gjenstand for deres fælles Stræben, deres fortroligste Samtaler. Ophævelsen af det Nantiske Edikt vakte ikke alene en levende Deeltagelse hos hende med de forfulgte Protestanter, men fremkaldte ogsaa Tanker fulde af dyb og original Moralitet: „De har Ret", skrev hun ved denne Leilighed til Dr. Fitz-William; „jeg skal sammenligne min Skjæbne med Andres, og jeg vil begynde med denne Konge, som sikkert tror sig hævet over menneskelige Vilkaar, Kongen over disse ulykkelige forfulgte Franskmænd, der selv er ulykkeligere end dem, han forfølger, thi han fraskriver sig ved saadanne Handlinger sin egen Værdighed. Naar Forsynet, uden at jeg veed hvorfor, vil tillade, at han lader saa mange stakkels Mennesker tømme en saa bitter Kalk, har det da visseligen forbeholdt ham selv en forfærdelig Bitterhed. Naar maaskee Halvdelen af denne Verden ikke kjender Gud eller Navnet paa Christus, vor Frelser, ei heller den christelige Dyds Skjønhed, hvilken Lod er det da for en saa stor Fyrste, der stræber saa høit, med Raseri at anvende sin Magt til at udrydde et Folk, som finder sin Tro og Lov i Evangeliet!"

Hendes eget Fædreland og hvad der tildrog sig der, beskjæftigede hende endnu stærkere; Algernon Sidneys Proces og Død, Jacob II.s Thronbestigelse, hans Tyrannies Fremskridt, Moumouths Opstand, og den Strænghed, som derefter ramte saa mange Venner af den Sag, der var hende dyrebar, oplivede paany hendes bitreste Erindringer. Enkelte Øieblikke fandt hun endogsaa en uventet Trøst i disse Ulykker: „Disse daglige nye Optrin", skrev hun, „gjøre, at jeg undertiden finder mig selv meget ufornuftig og ilde stemt, naar jeg udgyder Sorgens Taarer, i Stedet for at græde af Glæde, som jeg burde, ved Tanken om, at min høitelskede Mand er

Rudolf Keyser.

landet paa Evighedens salige Kyster. Dersom han havde levet, vilde hans fortræffelige Hjerte være blevet sønderrevet mange Gange siden den Dag, han forlod os; nu er han i Sikkerhed og i Fred, og jeg burde fryde mig derover, jeg, som hverken finder Fred eller Sikkerhed uden ham." Men disse Udbrud af en from Sjæl stillede dog ikke for lang Tid den virkelige Uro eller den virkelige Smerte. Englands politiske og religiøse Tilstand blev med hver Dag mørkere, og Lady Russell, som ivrigt fulgte dette Drama, berøvedes og ængstedes hver Dag mere for sine Børn, for sit Fædreland og for den Sags Fremtid, for hvilken Lord Russell var død.

Norske Historikere.

I.

Rudolf Keyser.

Jakob Rudolf Keyser er født i Christiania paa Aarets første Dag 1803 og yngste Søn af Johan Michael Keyser*), der døde 1ste Dec. 1810 som Biskop over Christianssands Stift, efter kun i vel fem Aar at have beklædt dette Embede.

Faderen (født 15de Jan. 1749) var to Gange gift, første Gang med en Datter af Assessor Poppe paa Kongsberg, Karen Frederike Wilhelmine, der døde 1787, efterladende ham en Datter (der i 1812 indtraadte i Ægteskab med Overlærer Paul Preutz, og døde i 184*), og anden Gang med Kirsten Margrete Vangensten, Datter af Foged i nedre Romerike, Ove Henrik Vangensten. I dette Ægteskab havde han syv Børn, af hvilke to Døtre døde som Børn, men fem Sønner naaede den modne Alder. Disse vare: 1) Ove Keyser, f. 1793, død som Postmester i Bergen 4 Marts 1835. 2) Johan Michael K., f. 1795, død som Brigadelæge 24de Okt. 1839. 3) Christian Nikolai K., f. 1798, Professor i Theologi her ved Universitetet og derpaa Sognepræst til Aker, død 21de Juli 1846. 4) Wilhelm Frederik K., f. 1800, nuværende Bibliothekar ved Universitetsbiblioteket, og endelig 5) ovennævnte Professor Keyser, hvis Liv og Forfattervirksomhed vi her korteligen skulle fremstille.

I sit 10de Aar sattes han ind i Christianssands Skole og gik der indtil 1818, da Moderen flyttede til Christiania og han kom ind i denne Byes Kathedralskole. Herfra dimitteredes han i 1820 til Universitetet og begyndte, efter tillige at have underkastet sig Andenexamen, at studere Theologie. Dette Studium opgav han dog snart, for udelukkende at beskjæftige sig med Historien, især den nordiske, hvortil hans Tilbøielighed førte ham.

Allerede i hans tidlige Skolegang havde Historien været hans Yndlingsbeskjæftigelse, og han paavirkedes heri overordentlig meget af sin Moder, der yndede historisk Læsning og besad — for en Kvinde at være — ganske ualmindelige historiske Kundskaber. Hun øvede en stor Indflydelse paa denne sin Søns, som paa alle sine Sønners Aandsudvikling, saameget mere som hun, da deres Fader bortreves fra dem i deres tidligere Alder, alene forestod deres Opdragelse. Hun døde den 25de November 1820, da hendes yngste Søn var 17 Aar gammel og Sommeren forud var bleven Student.

Den Flid og Begavelse for Historieforskningen, som Keyser lagde for Dagen under sine Studier her ved Universitetet, vakte snart Videnskabsmænds Opmærksomhed, og saaledes fik han 1825 af Selskabet for Norges Vel Understøttelse til at foretage en Reise til Island, for der at studere vort gamle Sprog.

Neppe har Selskabet for Norges Vel stiftet større Gavn ved nogen Understøttelse end ved denne. Kjendskabet til vort gamle Sprog var endnu meget ringe, uagtet Selskabet allerede ved en i 1811 udsat Priisopgave (der blev besvaret af den lærde P. E. Müller) havde faaet det „islandske Sprogs Vigtighed" og Midlerne til Ophjælpelsen af dets Studium fremstillet og klargjort. Endnu tolv Aar efterat Priisafhandlingen var bekjendtgjort ved Trykken i Selskabets Skrifter („Historisk-Philosophiske Samlinger" IV Binds 1ste Deel) savnedes „en Professor i Nordens gamle Sprog," og det uagtet der i Censuren over Müllers Afhandling netop var fremhævet, at et saadant Professorat vilde „upaatvivleligen meget vække Attraaen efter at kjende Skandinaviens gamle Tungemaal og tillige betydeligen lette det møisommelige Arbeide, der maaskee har afskrækket Mange fra at lægge sig efter dette Studium."

Selv Datidens dygtigste Historikere dreve sit Studium af Fædrelandets Fortid enten ganske uden eller ogsaa med et høist indskrænket Kjendskab til vort gamle Sprog. Vor lærdeste Historiegransker J. C. Berg kjendte intet til dette Sprog og den daværende historiske Professor Stenbloch kun lidet. Jakob Aall lagde sig efter det, kort før Müllers Priisskrift udkom. Overhovedet hjalp man sig, ligesom nuomstunder Udlændinger pleie, ved de latinske Oversættelser i de suhmske og arnamagnæanske Sagaudgaver, hvilke man løselig sammenholdt med den ovenfor staaende Text.

Men Keysers Sendelse til Island betegnede en ny Retning. Det første Skridt var gjort til, at man kunde faae en Mand ved Universitetet, der tilgavns forstod det oldnorske Sprog, og som kunde foredrage det.

Keyser tiltraadte sin Islands-Reise i Marts 1825 og vendte tilbage i August 1827, begge Dele over Kjøbenhavn, hvor han baade paa Frem- og Tilbageveien opholdt sig en kort Tid. Saaledes var han noget over 2 Aar paa Island. Han nød under Opholdet her især Veiledning af den berømte og dygtige Sveinbjørn Egilsson, der dengang var Adjunkt ved Bessestads lærde Skole, men som desværre i 1852 bortkaldtes ved en fortidlig Død, efterat han Aaret i Forveien havde taget Afsked som Rektor ved hiin da til Reikjavik forflyttede Skole. — Opholdet paa Island tør for Keyser have havt en anden Betydning end den alene, at han derved lærte dets Sprog at kjende.

*) Navnet Keyser førte han efter en kvindelig Slægtning, en Enke Keyser, der havde sørget for hans og en yngre Broders Opdragelse. Hans Fader hed Christen Nielsen og var Handelsmand paa Bragernæs.

Da han under Studiet af de gamle Sagaer omgikkes med de deri skildrede Personers Ætlinger, der ifølge Alles Vidnesbyrd i mærkværdig Grad have bevaret Fædrene-Charakteren, har vistnok dette bidraget til mere afgjort at give hans aandige Betragtning og Udtryksmaade denne sagamæssige Simpelhed, Klarhed og Ro, som betegner baade hans Skrift og Tale.

Keyser kom, som sagt, hjem fra Island i August 1827, og allerede i Begyndelsen af det paafølgende Aar blev han konstitueret Docent og i April 1829 Lektor i Historie og Statistik her ved Universitetet med særlig Forpligtelse til at foredrage Fædrelandets Historie, Antikviteter og gamle Sprog. Med Statistiken beskjæftigede han sig kun forsaavidt han nogle Gange maatte optræde som Examinator deri ved den juridiske Embedsexamen. I 1834 blev han fritaget for al Forpligteise med Hensyn til denne Videnskabsgreen.

Ved kgl. Resolution af 27 Aug. 1834 bestemtes, at han med Bistand af nuværende Professor P. A. Munch skulde udføre de til Udgivelsen af Norges gamle Love fornødne Forarbeider (Afskrivning og Kallationering) og for dette Øiemed begive sig til Danmark og Sverige, hvor de gamle Haandskrifter, som maatte benyttes, fandtes bevarede. I 1835 (fra Mai) og hele 1836 opholdt han sig i Kjøbenhavn og i 1837 (fra April til December) i Stockholm, Upsala og Lund. Samlingerne i Sverige gjennemgik Keyser saagodtsom alene, da Munch kort efter Ankomsten did blev udnævnt til Lektor og derfor maatte reise tilbage til Christiania.

Selve Forberedelsen til Trykken af det samlede Materiale overdroges Prof. Munch, men standsede i 1839, uden at Værkets Trykning var begyndt, da Storthingets Bevilling af 1830 og det af Videnskabernes Selskab i Throndhjem gjorte Tilskud ikke afgav de fornødne pekuniære Hjælpemidler. Arbeidet optoges dog igjen i 1844, efterat baade Keyser og Munch vare blevne udnævnte til Medlemmer af Udgivelseskommisionen og i Forening havde paataget sig Udgivelsesarbeidet; og da Storthinget i 1845 havde bevilget de fornødne Midler til Værket, kunde Trykningen paabegyndes. I 1846 udkom første Bind, 1848 andet og 1849 tredie Bind af dette vigtige Værk. Et fjerde Bind skulde afslutte Værket og indeholde et til de foregaaende Dele hørende videnskabeligt Apparat; men det er endnu ikke udkommet.

Vi ere her komne ind paa Keysers videnskabelige Virksomhed, men ville dog igjen forlade den, indtil vi have anført de manglende Punkter af hans ydre Liv. Under 6te Mai 1837 blev han Professor, ved St. Olafsordenens Oprettelse i 1847 Ridder af denne Orden og i September 1856 fik han af Prinds Napoleon under dennes Ophold her den franske Æreslegion. Han er Medlem af Videnskabernes Selskab i Throndhjem, af Oldskriftselskabet i Kjøbenhavn, og Wetenskaps-Akademien i Upsala, af Witterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademien i Stockholm, af det Schleswig-Holsteen-Lauenburgske Selskab for fædrelandsk Historie i Kiel og Æresmedlem af det islandske lærde Selskab i Kjøbenhavn og Reikjavik. Han er desuden Medlem af Bestyrelsen for norske Mindesværkers Bevaring og siden 1829 Forstander ved Universitetets Samling af nordiske Oldsager, hvilken han fra først af har ordnet og katalogiseret.

Hans literære Virksomhed falder fra hinanden i to Dele, Udgivelsen af Oldskrifter og Forfattelsen af historiske Undersøgelser eller Monographier. Til hiin hører foruden de norske Love, Udgaver af Kongespeilet 1848 (sammen med Munch og Unger), af Olafs Saga hins helga 1849, af Strengleikar 1850, og af Barlams og Josafats Saga 1851 (alle i Fællesskab med Unger).

En af hans tidligste og maaskee den mærkeligste af hans Undersøgelser er en Afhandling „om Nordmændenes Herkomst og Folkeslægtskab," som han indførte i 6te Bind af „Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie," udgivne af et Samfund, blandt hvis Stiftere han selv var. Denne Undersøgelse, der udgjør ikke mindre end 200 Kvartsider, gjorde en Revolution i den nordiske Historieforskning; den betegnede en Retning, søm, videre forfulgt af P. A. Munch, har ledet til en fuldkommen Forkastelse af alle tidligere opstillede Hypotheser om Nordens ældre historisk-ethnographiske Forhold, og fremkaldt hvad man kunde kalde et Schisma med Danmarks og Sveriges ældre Historieskrivere. Disse have levet sig altfor fast ind i de gamle Anskuelser, til at kunne gaae ind paa de nye, vel saameget mindre, som de kom fra yngre norske Videnskabsmænd eller hvad man med en vis Ærgerlighed har kaldt „en ny historisk Skole i Norge." De dygtigste yngre Granskere i Broderrigerne have dog, om end ikke aabent vedtaget hine Anskuelser, saa dog begyndt at nærme sig dem.

Parti af Stavanger. Efter Photographi af M. Hansen

Keysers Anskuelse gaar i Hovedsagen ud paa Følgende:

1. Den ældre Fremstilling af Odin og Aserne som historiske Personer og Folkeslag, indvandrede fra Asien til vort Norden, hvor de traf en ældre Befolkning af Joter eller Jothuner, der bleve undertvungne af hine, grunder sig paa en fuldkommen Misforstaaeise af Asetroens religiøse Myther, der i Virkeligheden ingen Historie indeholde. Hiin Fremstilling er saaledes aldeles uefterrettelig med Hensyn til Oplysningen om Nordens Indbyggeres Herkomst.

2. Det samme er Tilfældet med de Meninger, der ere udledede af den gamle Fortælling, almindelig kaldet: Fundinn Noregr (ɔ: det fundne Norge), skjønt her i Hovedsagen maaskee en rigtigere Tanke kan have ligget til Grund.

3. Man maa i Undersøgelsen af det foreliggende Emne især fæste sig ved de ældre Sprogforhold og sammenligne Resultaterne heraf med gamle uden- og indenlandske historiske Efterretninger samt med de Oldtidslevninger, udgravede af Jorden, paa hvilke vort Norden er saa rigt.

4. Disse Kilder tilsammen lede til at antage, at Norden (Norge, Sverige, Danmark) har været befolket af flere forskjellige paa hinanden følgende Folkestammer. Den første var en finsk eller lappisk; fra den skriver sig Alt af jordfundne Oldsager, der henføres til den saakaldte Steenalder. Den har strakt sig over alle Nordens Lande, men er bleven fortrængt til disses Yderkant i Nord. — Den anden var en keltisk. Fra den skriver sig hvad der af Oldsager indbefattes under den saakaldte Kobber- eller Bronce-Alder. Den har været meget talrig i Danmark og det sydlige Sverige, medens den i det nordlige Sverige og Norge har efterladt sig saare faa Mindesmærker, og følgelig der efter al Rimelighed været meget ubetydelig eller endogsaa rimeligst aldrig egentlig bofast. — Den tredie var en tydsk, deels af den gotiske, deels af den nedertydske Green. Den havde sit Hovedsæde i Danmark og de svenske Götalande, hvor den fortrængte eller undertvang de ældre keltiske Indbyggere, medens den kun meget svagt berørte Norge. — Den fjerde endelig var den oldnorske eller norrøne Befolkning, hvilken ad en nordlig Retning indvandrede først i det egentlige Svealand (Svearnes Green) samt i det nordlige Norge (Nordmændenes Green), og siden igjen fra Nord af udbredte sig mod Syd; Nordmændene over det hidtil af faste Beboere ubesatte Norge, Svearne over det nordlige ligeledes forhen ubebyggede Sverige, og derpaa begge over de forhen af tydske Folkefærd besatte sydsvenske og danske Lande. Her vege deels de ældre Indbyggere efterhaanden tilside for de nyindvandrede, blandende sig med i den store Folkevandrings Strøm, deels underkastede hine sig disse, hvilke saaledes under Navnet Daner blev et Slags herskende Folk i det sydlige Skandinavien, medens dettes ældre tydske Befolkning blev deres livegne Bønder *).

*) Forfatteren har senere, især paavirket ved Munchs Afhandlinger, i enkelte Dele afændret sine Meninger. Han har navnligen erkjendt, at han rimeligviis er gaaet noget for vidt med Hensyn til de egentlige Nordmænds Udbredelse over det sydlige Skandinavien. Han har ogsaa udtalt sin Erkjendelse af at have benyttet Benævnelsen Norrøn paa en mindre tydelig Maade, idet han har anvendt den baade paa den nordiske eller skandinaviske Stamme i Almindelighed og paa den norske Green af samme

Foruden hiin mærkelige Afhandling, leverede Keyser tvende andre Stykker til Samlingerne, nemlig Bidrag til Sigurd Jorsalafarers Historie (deriblandt udenlandske Historieskriveres Beretninger om hans Tog til Palæstina, og en liden Saga-Oversættelse (Thorgils Skarde i Norge efter Sturlunga-Saga).

Det første Skrift, Keyser udgav særskilt, var „Historisk heraldisk Undersøgelse angaaende Norges Rigsvaaben og Flag“, Chra. 1842, hvilket udarbeidedes til Brug for Konstitutionskommitteen ved Behandlingen af et paa Storthinget i s. A. fremsat Lovforslag ang. Norges Flag.

Efterat han i Tidsskriftet „Nor“ havde meddelt fem fortræffelige Forelæsninger, holdne i 1845 over „den norske Samfundsordens Udvikling i Middelalderen,“ udgav han i 1847 en lang og grundig Afhandling „om Nordmændenes Klædedragt i ældre Tider,“ 21 S. i Kvart, der var bestemt til at tjene som „Bilag til Maler J. Frichs Afbildninger af norske Nationaldragter, men hvilke imidlertid ikke kom ud iblandt Publikum.

Samme Aar udgav han et større Arbeide under Titelen „Nordmændenes Religionsforfatning i Hedendommen. Dette Skrift hører vistnok blandt det Ypperligste, der er skrevet om Nordens Mythologi, og er ogsaa bleven oversat paa Engelsk (London 1854) af Nordamerikaneren Barclay Renock.

Et langt omfangsrigere og vel endnu betydningsfuldere Arbeide begyndte han i 1855 at udgive, nemlig: „Den norske Kirkes Historie under Katholicismen, hvilket vil blive afsluttet med anden Halvdeel af andet Bind der til Sommeren skal udkomme. Dette Værk, hvorved et ubearbeidet Felt af vor Historie er oprydđet, maa vistnok siges at være lige mærkeligt ved udstrakt og dyb Granskning af Stoffet og ved tydelig og behagelig Fremstilling. Hertillands er ingen kyndig Bedømmelse deraf fremkommet; men naar jeg alligevel fremsætter hiin Dom, tror jeg kun at udtale, hvad Lærde og Læsere ere enige i. I Danmark er Værket undergivet tvende forskjellige Bedømmelser (i „Fædrelandet“ og i „Dansk Kirketidende“), hvilke begge, trods vedkommende danske Forfatteres Ulyst til at yde norske Historikere Anerkjendelse, ere faldne afgjort ud til dets Ros.

Værket kan siges at være fremskyndet, om end ikke fremkaldt, ved en Opfordring, som Theologerne i sin Tid stillede til Forfatteren om at han vilde holde Forelæsninger over denne Gren af deres Videnskab, hvori en særskilt Bearbeidelse manglede. Da Keyser havde efterkommet Opfordringen, var Værket saa at sige færdigt. Thi om hans Forelæsninger gjælder, at de ere ligesaamange ordnede og til Trykken færdige Bearbeidelser af de Emner, hvorover de holdes. Saaledes ere hans Forelæsninger over Norges Historie, Antikviteter og den norsk-islandske Literatur fuldt færdigliggende Værker, hvis Udgivelse Publikum imødeseer med saameget større Forlængsel, som de deraf meddeelte Prøver (i Langes Tidsskrift, 1ste og 2det B., foruden de nævnte Forelæsninger i „Nor,“ have givet en klar Forestilling om deres sjeldne Værd og Interesse. Hans Norgeshistorie i dens udstrakte, kritisk-undersøgende Form, vil vel neppe kunne ventes udgivet for Tiden, da man jo af Professor P. A. Munch har faaet et lignende Arbeide; men derimod turde man vente en Bearbeidelse i populær Retning; herom har han ialfald givet Folkeoplysnings-Selskabet Haab, om end ikke noget bestemt Løfte.

Naar vi til Keysers ovenanførte Arbeider endnu føie de Beskrivelser og Fortegnelser over Oldsager, der af ham findes i Annaler for nordisk Oldkyndighed og i Hefteskriftet „Urda,“ troe vi Skriftfortegnelsen er fuldstændig, og have da forestem kun at melde et Par Ord om Charakteren af hans Skribent- og Lærervirksomhed.

Den er for begge fælles: grundig og samvittighedsfuld Undersøgelse, inden nogen bestemt Mening fremsættes, og en overordentlig Overbærelse med Andres Meninger. Hvor uholdbare disse end maatte vise sig, netop ved hans egen Fremstilling af Kjendsgjerningerne, er han dog selv den sidste til ganske at bryde Staven over dem, eller nægte dem al Grund. Thi med en mærkværdig Rolighed, Lidenskabsfrihed og Upartiskhed formaar han at fatte Sagen under de Synspunkter, hvorunder de forskjellige Meninger ere fremkomne, og hvorved selv de uholdbareste forklares og undskyldes, istedetfor udenvidere at afvises eller maaskee latterliggjøres. Endog efterat en tidligere opstillet Mening ved hans kritiske Drøftelse maa erkjendes at være gjort død og magtesløs, har han et Ord at sige om dens tilsyneladende Livskraft, en Bemærkning om, at „nok Adskilligt kan tale til dens Fordeel,“ og den nye ubestridelige Seierherre indføres med det beskedne Tillæg: „Dette er nu min Mening om den Ting.“

Denne Humanitet ligeover Andres Meninger viser Keyser ikke blot mod Videnskabsmænd, men den er saa uadskillelig fra hans Personlighed, at han end ogsaa iagttager den i Forholdet til sine Tilhørere, til Deeltagerne i hans Examinatorier. Enhver Tvivl, ethvert Spørgsmaal besvares med Venlighed, enhver ikke rent ufornuftig Mening skjænkes Opmærksomhed, efterviises som vildfarende eller tilretteledes og klares. I Alt dette viser han en Skolemester-Taalmodighed, der aldrig brister. Man kunde maaskee sige, at denne Taalmodighedens Dyd hos Keyser nu er bleven saa gammel, at den ligesom har forstenet sig. Thi han har havt nogle og tredive Aars Øvelsestid. Saalænge har han nemlig været Lærer ved Universitetet, og saalænge har han givet Begyndere Veiledning i Oldnorsken, først ved deels at læse derover, deels at holde Examinatorier, og siden ved examinatorisk at gjennemgaae, Aar ud og Aar ind, Grammatikens Elementer, Læsebog o.s.v. opover med en atter og atter tilkommende Hob af Nybegyndere. Hvilket eensformigt, trættende Arbeide! Dog, det har medført den Vederkvægelse for Mesteren, at han har seet større og varigere Frugter deraf, end friere, tilsyneladende genialere Beskjæftigelser. Interessen for vort Oldsprog er bleven levende, Kjendskaben dertil udbredt, Veien for en bedre Forstaaelse af Fædrelandets Fortid og dets Historie beredt.

Keysers Stil er ligesom et udtrykt Billede af hans Charakteer: Troværdighed, Nøiagtighed og Klarhed, Sagaernes Ro og Simpelhed, uden Udbrud af Lidenskab eller Phantasiens Sving.

P. B. H.

i Særdeleshed. Dette kunde i en Afhandling af slig Beskaffenhed være undgaaet. Benævnelsen norrøn burde, om end blot for Tydeligheds Skyld, bruges udelukkende om den sidstnævnte Green af Stammen, hvilken det nærmest tilhører, medens om Stammen i det Hele et meer omfattende Navn: den nordgermaniske, skandinaviske eller nordiske burde anvendes, som Munch har gjort.

Historisk Underretning om Hellig-Trefoldigheds-Kirke og Kirkegaard.

(Af Rigsarchivar Chr. Lange.)

Den Tomt, hvorpaa Artilleristalden eller den saakaldte Prindsestald nu ligger, hører i sin hele Længde langs Raadstugaden til Byens ældste Kirkes (Hellig-Trefoldigheds) Kirkegaard. Selve Kirken, der var en hvælvet Steenbygning i Korsform med mindre Kapeller eller Udbygninger i Korsets Vinkler, laa indenfor, og optog saaledes den nordenfor Stalden nu værende aabne Plads tilligemed den Tomt, hvorpaa Sparebankens Bygning nu ligger, og som (formeentlig ved Forsømmelse fra Byens Side) forlængst er overgaaet fra en Raadmand Rosenfeldt paa Grund af hans ringe Løn forundt midlertidig Forpagtning til Eiendom for dennes Enke, som senere solgte den til Handelshuset Heftye & Søn, der saavidt mig bekjendt derpaa fik reent Eiendomsskjøde. Endnu nordligere i Kvartalet stødte Kirkegaarden op mod Huusrækken i Toldbodgaden, medens den Bygning i Øvre Slotsgade, som har Indskriften „Gud være med os,“ for en Deel ligger paa Kirkegaardstomten i dennes ældre Udstrækning, og er opført efter Branden 1686, men ogsaa før denne Tid laa her et Huus, der rimeligviis har været Prestegaard, da denne sees at have ligget ved Kirkegaarden. Kirketomten var fra Kirkens vestre rundt Syd til dens østre Port (altsaa fra Nordre Gade, nu Akersgaden, omtrent ligeoverfor det nybyggede Fattighuus, omkring Raadstugaden til Øvre Slotsgaden ligeoverfor Universitetets ældre Laboratorium) omgivet med en Kirkegaardsmuur, og paa Hjørnet mod Torvet (Gammel Torv i forrige Aarhundrede) var desuden en smal Udbygning udenfor Kirkegaardsmuren, hvis Bestemmelse ei vides.

Denne Kirke blev bygget mellem Aarene 1632 og 1639 med Tilskud fra Stiftets samtlige Kirker, og indviet 10 Marts 1639 af Biskoppen i Bergen, Mag. Ludvig Munch, som dertil særlig forordnet, samt kaldet Hellig-Trefoldigheds Kirke, medens dens almindelige Navn var Christiania Domkirke. Denne Kirke afbrændte med hele den øvre Deel af Byen 21 April 1686, og da Kong Christian V under sit Besøg i Christiania 1685 havde befalet, at Akershuus Fæstning skulde udvides, ogsaa udad mod Byen, blev det blandt andet forbudet Byens Borgerskab at opbygge sin Kirke paa samme Plads, medens Byggetomt anvistes udenfor Byens daværende Volde paa en Fjeldknat mellem Store- og Lille-Voldport (ɔ: Overskjæringen af Østre Gade med Kongens og Dronningens Gade); ligesom det tillodes Borgerne til Opfyldning af to Vandsamlinger, som deels af Naturen fandtes, deels ved Kunst var frembragte for at danne Voldgrave paa Byens nuværende Torv og nedenfor Dronningens Gade mellem Østre Gade og Øvre Vognmandsgade („udi Moradsen,“ som dette Strøg da kaldtes), at nedbryde Voldene mellem Byens Porte.

Trefoldigheds Kirke var forøvrigt ikke ganske ødelagt ved Branden, men vilde med liden Bekostning kunnet sættes i brugbar Stand igjen. Man finder nemlig, at den Sommeren efter Branden (1686) er bleven benyttet baade til idetmindste enkelt Art af Gudstjeneste og til fortsat Begravelse i Kirken. Men da den nu skulde forlades, er dens Stene saavidt muligt anvendte til Fundament for Vor Frelsers Kirke og til dennes høie Kirkegaardsmuur mod Dronningens Gade og Kirkebakken, og ved Midten af forrige Aarhundrede stod kun noget af Grundvoldene tilbage. Kirkegaarden benyttedes fremdeles til Begravelsesplads, hvorlænge — har jeg ikke fundet. Det eneste til den nuværende Slægt bevarede Minde om, at Byens Torv og Kirke har ligget her, er Gabestokken og Kagen, som jeg mindes fra min Barndom, da jeg har seet Kagpiskning foregaa her i Raadstugaden ved den øverste Ende af den nuværende Staldbygning.

Kirke- og Kirkegaards-Tomten laa saaledes øde og meer og meer ubrugt undtagen til Begravelser i henved 80 Aar. Da kom Prins Carl af Hessen med Gemalinde Prindsesse Lovise, Kong Christian VII's Søster, i 1772 til Norge, hvor han i kort Tid var bosat som kommanderende General, og dette Fyrstepar gjorde Fordringer paa huuslige Bekvemmeligheder af enhver Art, som langt oversteg Byens Kræfter, og hvad man under Kongernes korte og sjeldne Besøg hidtil havde været vant til at skaffe. Prindsens Hofchef, Oberstlieutenant Wegener, var allerede om Høsten 1772 ankommen til Christiania, for at ordne alt til hans Indflytning, og med denne fordringsfulde Mand havde Magistraten sin store Ulykke. Intet var stort og godt nok. Det var vel lovet, at alle Udgifter skulde betales af Prindsen, men uagtet idelige Paakrav blev Intet betalt, og Magistratens Forskud midt i Mai 1773 var opløbet til 2953 Rigsdaler 3 Mk. 12 ß., en betydelig Sum i de Tider. Geheimeraad Storms nybyggede Gaard, den største og pragtfuldeste i Byen (nuværende Krigsskole) blev tagen til Bopæl for Hs. Durchlauchtighed, da Storm netop da havde gjort Opbud og befandt sig i Kjøbenhavn. Men her forlangte Wegener idelige Forandringer og Reparationer, og alt skulde skee med saadan Iil, at der ei levnedes Tid til Overlæg. Saaledes toges Storms Gaard i Besiddelse af Hofchefen og alt sattes paa Ende der, førend det var lykkedes Magistraten at faa sluttet Kontrakt med Kommissærerne i Opbudsboet, hvilket siden paadrog Byen Proces med Boet.

Fremdeles førte Prindsen og Svite med sig en betydelig Mængde Heste, der alle paa Prindsens Bekostning skulde opstaldes. De bleve fordeelte omkring i Byen, da man ingensteds havde Rum til at holde dem alle samlede; men da Betalingen udeblev, fik Magistraten Ubehageligheder af Borgerne, og tilskrev derfor allerede 13 Febr. 1773 Hofchefen et Brev, hvori den i forsigtige Udtryk besværer sig over denne Staldindkvartering, „hvorover jævnlige Klager indløbe,“ og finder sig derfor „nødsaget til at foreslaa,“ om det ikke var tjenligst, at der paa et bekvemt Sted i Byen blev bygget en Stald, som var rummelig og bekvem for Prindsens Heste. Man sendte en Aftegning af en saadan Stald med Overslag over Omkostningerne. Leien af Staldrum var steget til det Dobbelte og vilde endnu forøges. Havde man ei for Tiden Penge til saadan Bygning, da veed Magistraten ei andet Raad, end at Geheimeraad Storms grundmurede Kostald i Gamlebyen (ɔ: Ladegaardens Fjøs) forandres til Hestestald, men det vil og koste Penge baade nu og siden.

Dette Forslag fra Magistraten har foranlediget, at Prindsen selv saa sig om efter Plads for sine Heste. 11 April 1773 tilskrev nemlig Magistraten Kirkens Direktører (ɔ: Stiftamtmand og Biskop) Følgende:

„Da er Stald til Kommoditet for de høie Herskaber her i Byen skal indrettes, og Hs. Durchl. Prindsen af Hessen selv har udseet den gamle Kirkegaard som det bekvemmeste Sted, hvor samme kunde opbygges, saa skulle vi herved hos de høie Herrer Kirkens Direktører forespørge os, om noget hinderligt herved indtræffer, hvorved Hs. Durchl.'s Villie var at opfylde, og ifald Kirkegaardstomten til dette Brug kunde anvendes, paa hvad Vilkaar de høie Herrer da paa Kirkens Vegne ville overlade den.“

Endnu før herpaa var indkommet Svar fra Direktørerne, tillyste Magistraten ved Trommeslag 16 April Licitation over en Stald for Prindsen, og bragte samme Dag Sagen i Erindring hos Direktørerne, og beder om „hastigt Svar inden Postens Afgang i Morgen, da med Staldens Opbygning meget hastes.“

Svar fra Kirkens Direktører (Lagmand og konst. Stiftamtmand Schouboe og Stiftsprovst Holmboe) 17 April:

„Den gamle Kirkegaard er for Kirken uomgjængelig nødvendig til at begrave Lig udi, da Vaterlands Kirkegaard er aldeles opfyldt; den kan derfor ei til noget andet Brug overlades, med mindre Magistraten i dens Sted vil lade Kirken bekomme en ligesaa stor og god Plads udenfor Byen, og naar Magistraten anviser en saadan indhegnet Plads, som vi til Ligs Nedsættelse ansee bekvem, skal vi derimod, som meldt, overlade den gamle Kirkegaard, men forinden er det formedelst anførte Aarsager umuligt.“

17 April tilskrev Magistraten Major Motz (en af Prindsens Kavalierer) følgende Brev:

„Ifølge en os af Dags Dato indhændiget Skrivelse fra Kirkens Direktører maa vi herved melde, at den gamle Kirkegaard, som er udseet til at opføre en ny Staldbygning paa, ikke af Direktørerne kan overlades, uden at der paa et andet Sted udenfor Byen anvises en Plads saa stor og indhegnet som den er, og da disse Vilkaar umuligt kunne indgaaes, saa skulle vi herved udbede os Efterretning om hvilken anden Plads der til denne Bygning ansees bekvemmest.“

Samme Dag holdtes Licitation paa Raadstuen over en Staldbygnings Opførelse af Bindingsværk for 60 Heste. Laveste Bud af Simon Knudsen 1460 Rd.

I Brev (udateret men protokolleret 20 April) tilskrev Magistraten Kirkens Direktører saaledes:

„Vi have forestillet Hs. høifyrstl. Durchl. de Vanskeligheder og Indvendinger, som gjøres i Henseende til den gamle Kirkegaardstomt, som Hoistsamme har udseet til at opføre en Staldbygning paa; men da Høistbemeldte Hs. Durchl. ikke deraf har været at bevæge til at forandre sit Forsæt og Valg, saa skulle vi herved ikke undlade at give Kirkens Herrer Direktører dette tilkjende, overladende til dem, paa hvad Vilkaar de behage at bortleie samme Tomt.“

23 April tilskrev Magistraten atter de Samme:

„For nogenlunde at conciliere Prindsens Villie med Kirkens Interesse kunne vi, som ikke ere berettigede til at bortgive noget paa Byens Regning, ei andet Middel foreslaa, end dette, at Staldbygningen, ifald Kirken uomgjængelig behøver Tomten til Ligs Begravelser og Stalden ei mere til Prindsens Tjeneste behøves, skal tages fra den gamle Kirkegaardstomt, hvor den bliver opført, og samme Tomt i slige Omstændigheder ryddiggjøres samt sættes i samme Stand som forhen. Herom udbede vi os idag om muligt D. Hrr. Direktørers Svar, da Tiden er kostbar og Hs. Durchl. driver paa Staldens Opførelse.“

Svar fra Direktørerne samme Dag (23 April).

„For at vise vores Hengivenhed til Hs. høifyrstl. Durchls. Prindsen af Hessen-Cassels Villies Opfyldelse, overlade vi, uagtet den Vanskelighed, hvorom vi forhen have meldet, paa Kirkens Vegne og det uden Vederlag, den saakaldte gamle Kirkegaards Tomt, for derpaa at bygge en Stald, i Haab at Magistraten, naar det i Tiden formedelst manglende Rum paa den anden Kirkegaard, som høilig befrygtes, ei var længere muligt der at faa fattige Lig begravne, igjen udviser og uden Bekostning for Kirken besørger indhegnet en ligesaa bekvem og tjenlig Plads til deslige Ligs Begravelse, som vi ønske at maatte være udenfor Byen, og da vi have ladet os berette, at Hr. Overkrigskommissær Holter ved sin Have har et nogenlunde bekvemt Sted at overlade, eller og om Hans Durchlaucht. imidlertid formedelst Omstændighederne ei skulde behøve denne Plads, at da Bygningen borttages, efter Magistratens Løfte, og Tomten bringes i samme Stand som den nu er.“

Svar fra Magistraten af 24 April, til Kirkens Direktører:

„Den gamle Kirkegaards Tomt er hverken paa Byens Vegne af os forlangt, ikke heller bliver den ved at bebygges med en Stald til dens Nytte anvendt; altsaa kunne vi ikke indlade os paa at udvise og uden Kirkens Bekostning besørge indhegnet en udenfor Byen ligesaa bekvem og tjenlig Plads til Ligs Begravelse, som samme gamle Kirkegaard er, hvilket vi ei skulde mangle til Gjensvar paa meget Wrede af D. D. at tilmelde, der vi forøvrigt henholde os til vor Skrivelse af 23 d. M.“

Nogen endelig skriftlig Overeenskomst har jeg ikke kunnet finde hverken i Stiftsdirektionens eller Magistratens Kopiebøger, hvoraf alt foregaaende er uddraget. Rimeligviis maa man mundtlig have indgaaet paa Stiftsdirektionens sidste Alternativ, at borttage Bygningen, hvis Prindsen ei længere havde Brug for samme. I et udateret Brev af samme Dag til Oberstlieut. Wegener, hvori Magistraten handler om Overslagene til Staldbygningen, som nu maatte forøges, da Stalden ei kunde bygges af Træ paa Kirkegaardstomten, og beder undskyldt, at den Hast, hvormed Sagen dreves, havde hindret dem fra at indhente Approbation paa alle Smaating, meldes om Afstaaelsen af Kirkegaardstomten,

„som Kirkens Direktører efter 3—4 Ugers vidløftig Korrespondance ikke førend idag, og det paa haarde Konditioner, har villet overlade til et efter dens Tanker vanhelligt Brug. Vi have nemlig maattet forsikre, at ifald Stalden ikke skulde bruges til Prindsens Tjeneste og Kirken ikke paa anden Maade faa Plads for Ligs Begravelse, Staldbygningen da skulde borttages igjen, og Pladsen sættes i forrige Stand. Dette har været de mildeste Vilkaar, paa hvilke de, endog efter venlig Anmodning og Forestilling fra Kavallerierne, har villet overlade deres Kirkegaard, som Hr. Baron Mansbach og Major Motz kunne bevidne. Det er altsaa den høieste Nødvendighed, som har kommet os til paa vor egen Haand at indgaa paa dette“ o. s. v.

Stalden blev nu opført paa Statens Bekostning, og bærer endnu Navnet Prindse-Stalden, skjønt Prinds Carl af Hessen kun kort Tid brugte den, da han snart efter vendte tilbage til Danmark. Hvorledes den derpaa overgik til Landmilitær-Etaten, har jeg ikke kunnet finde; men saameget tror jeg med nogenlunde Sikkerhed at kunne sige, at Kirkens Direktører eller Stiftsdirektionen ikke senere have havt dermed at gjøre. Formodentlig har man i den første Tid ikke skjøttet om Sagen, da man ikke havde noget Brug for Tomten, især efterat det var bleven forbudt at begrave Lig inde i Byen, hvorfor Vor Frelsers Kirkegaard blev udlagt paa Bymarken.

Til Sagens Oplysning tjener endnu, at Vor Frelsers Kirke fremdeles, saavidt jeg veed, oppebærer en aarlig Grundleie af Prindsestalden, hvorved formodentlig Kirkens Eiendomsret er konstateret. At det er Kirken, og ikke Byen eller Militær-Etaten, som eier Grunden, synes efter det her Oplyste at være klart.

Da Prindsen af Hessens Besøg, i Christiania er det eneste kongelige eller fyrstelige, hvormed Byens Indvaanere, eller ialfald den anseede og rige Deel af dem, findes at have været misfornøiede, er det maaskee her ikke paa urette Sted at give et Par Oplysninger om Anledningen til denne Misfornøielse, og hvorledes Kundskab derom er kommen til os. Byen var allerede forhen meget betynget med Indkvartering, som dengang betaltes af Bykassen. Magistraten opgav de aarlige Udgifter derved i Januar 1773 til 11910 Rigsdaler (Byens samtlige Udgifter beløb sig efter Budgettet for 1774 til 19,094 Rdl.), og skulde nu Prindsen af Hessens 7 Officierer og 400 Mand Skiløbere, som vare indkaldte, have Kvarter, stege Udgifterne til 15,470 Rdl. Magistraten søgte forgjæves at faa disse Byrder formindskede, og da Stiftamtmand Grambow havde meldt den, at det var nok, naar Prindsens Officierer anvistes Værelser, oplyste Magistraten, at „Officiererne ei alene prætendere frit Kvarteer, men at nogle og ikke finde sig tilfredse med de anviste og forlange bekvemmere Logis i Nærheden af Hs. Durchlauchtighed.“ Denne Indkvartering var trykkende, ogsaa fordi at kun „Kongens fire Gaarde,“ Presteskabet, Apothekerne Fattigforstanderne derfor vare fritagne, saa at Byens bedste Borgere maatte tage fordringsfulde Officierer i sit Huus. Kjøbmand Moestue bad sig gjentagne Gange fritaget for den hos ham indkvarterede Oberstlieutenant Gähler, hvis Fordringer det var ham umuligt at opfylde; og dog var Moestue en af Byens rige Kjøbmænd, der eiede H. Gulbransons nuværende Gaard paa Hjørnet af Østre- og Kirkegaden; lignende Klager førtes fra Oberstlieutenant Stanges Vært.

Misnøien steg, da Byen maatte staa i et stort Forskud for Prindsen og hans Følge. Det var lovet, at alt skulde betales, men 23 April 1773 var Magistratens Regning over kontante Udlæg først kommen fra Rentekammeret til Stiftamtmandens Erklæring, og Byen maatte fremdeles, under idelig Overløb af fattige Haandværkere, staa i Forskud og høre Klagemaal over, at Intet var godt og rigtigt.

Stemningen var derfor de fremmede Gjæster mindre end gunstig, da Prindsens Gemalinde og Kongens Søster Prindsesse Lovise ankom til Christiania om Sommeren 1773. Man havde ventet hende samtidig med Prinds Carl, og de rigere Borgere havde om Høsten 1772 subskriberet til en Æreport, som da og blev opført. Men da den nu skulde betales, undsloge Mange sig, og Magistraten maatte tilsidst spørge Byens „Tolv Mænd,“ om de selv vilde gaa om med Listen og inddrive Beløbene, eller bevilge det manglende af Byens Kasse.

Endnu et Træk til Kundskab om Stemningen mod de høie Gjæster, maa anføres. 4de Juni 1773 meldte Magistraten til Kirkens Direktører, at der for Prindsessen fordredes „en Stol i Kirken, anstændig indrettet og ziret,“ hvilken den antog, at Kirken maatte bekoste. Schouboe og Holmboe svarede Dagen efter spydigen, at hermed vel meentes „en Stol at sidde paa,“ da den kongelige Kirkestol vel kunde bruges baade af Prindsen og hende. 9de Juni forlangte Magistraten to Stole, da „den ældste Prindsesse, som følger med hid,“ ogsaa behøver en. Nu bestiltes to, men saa var den tredie ikke længer passende for Prins Carl, og Kirken maatte bekoste tre nye Stole. De kostede 80 Rdl. fra Stolmageren og 48 Rdl. fra Forgylderen Hr. Murat, Summer, over hvis Størrelse Kirkens Direktører klagede ynkeligt.

Billeder fra Kronprindsens Reise.

Foranstaaende Parti fra Stavanger er af Photographen taget fra Byens Toldbodtrappe. Dampskibet Vidar, hvorpaa Kronprindsen selv reiste, ligger paa Vaagen, i Forgrunden. Byens anseelige, med hvid Farve overstrøgne og vel vedligeholdte Pakboder danne de mest fremtrædende Punkter i Partiet. Disse Huse tage sig prægtigt ud fra Søsiden og „give et fordeelagtigt Begreb om Stedets Velstand og Handelsrørelse.“ Taarnet i Baggrunden er ikke noget af Domkirkens Taarne (thi Kirken ligger længere tilhøire) men det nye Vagttaarn, der blev færdigt 1852. Stavanger, der som bekjendt er en af Norges ældste Kjøbstæder og indtil Branden 1684 var Sæde for Stiftets Biskop og Stiftamtmand, men derpaa forfaldt, har i de senere Dage været i god Opkomst, og ved sidste Folketælling havde Byen 11,717 Indbyggere, og havde i de sidste ti Aar faaet en Tilvæxt af over 3000.

„Stavanger er anlagt for største Delen rundt omkring en fra Fjorden indgaaende Vaag, hvis Sydvestside indbefatter den smukkeste og vigtigste Deel af Staden, og paa de fra samme opgaaende Bjergskraaninger. I Vaagens Bund ligger den store Domkirke med flere offentlige Bygninger omkring sig. Den øvrige beboede Deel, der fører forskjellige Navne, udgjør en bred Landtunge, hvis ene Side begrændser Vaagen, udenfor hvilken ligger det saakaldte Østervaag, som er Byens yderste nordøstlige Deel.“

Literatur og Kunst.

(Om Sædelighedstilstanden i Norge af E. Sundt. II.)

Sundt forstaar mærkværdig godt at benytte Exempler af Livet til at klargjøre for Læseren, hvad han vil; han veed at vælge og udføre dem saaledes, at de fyldiggjør og beliver Fremstillingen paa samme Tid, som de træde i Bevisets Tjeneste. Han opstiller ikke en Sats, for siden at belægge den med Aktstykker, men han fører med Et Læseren ind i en Historie, der fængsler og synes mindst at have noget at bestille med hvad der handles om. Tilsidst viser den sig dog, at have sin Sammenhæng dermed. Saaledes giver han ofte Læserne Nydelsen af hvad vi ville kalde en Romanspænding. Ja, ja, det er jo det Høieste, man forlanger. For at komme til en Spænding og see denne svinde, læse Hundredetusinder Dag ud og Dag ind. Vi ville ved et Aftryk tydeliggjøre Sundts Fremgangsmaade. Altsaa, Opmærksomhed, Læser, for at Du af Begyndelsen kan slutte dig til, hvor Exemplet fører hen.

„I en Fjeldbygd i Christiania Stift hændte det for nogle Aar siden paa en stor, vakker Gaard, en af de anseeligste i Bygden, at Kreaturene i Fjøset „lagde sig paa Reis,“ d. e., de bleve syge, saa de ikke kunde staae paa Benene, og det alle paa en Gang (Reis). Noget Saadant var hændt i samme Fjøs et Aar eller to forud, og da blev der gjort Bud paa en „Rone-Kong,“ en Person, som næst Konens Tiggeri og Fattigvæsenets Hjælp med flere af hans Børn ernærede sig med den foragtelige Bestilling, som hint Navn antyder. Han gik op i Liden og fandt en Orm, en Bu-Orm, tog den med sig, borede et dybt Hul i en af Fjøsstokkene, drev Ormen levende ind der, og satte en Prop for Hullet. Dette Middel skulde afværge Skaden og forebygge den for Fremtiden, og derfor forekom det Folk mærkeligt, at Ulykken kom igjen med forøget Styrke. Nu, da Ulykken, som sagt, anden Gang indtraf paa Gaarden, blev foruden hin „Ronekong“ ogsaa en „Doktor“ kaldet til, en Doktor, som er saa gjæv, at han kjører med egen Hest og Slæde. Da han nærmede sig til Gaarden, ytrede han til den Karl, der var sendt som Bud efter ham, og nu stod bag paa Slæden: „Mon jeg tør tage Hesten min med ind paa Gaarden? Aa jo, jeg mener nok, jeg tør.“ Og dermed fik Karlen Bestyrkelse for den almindelige Mening, at den Mand nok havde Magt over Troldskaben — thi at der var Troldskab paa Gaarden, det var greit; det sagde ogsaa Doktoren selv, at Ulykken var kastet paa Kreaturene af „Avunds-Folk,“ og han tilbød sig at sende Ulykken tilbage igjen til dens Ophavsmand. — Se, denne Fortælling havde jeg hørt sammen med en heel Hoben Historier af samme Slags, som det vrimlede af i Bygden, og Tingen blev mig alvorlig, da jeg erfoer, hvorledes i mange Tilfælde bestemte Personer bleve udlagte som Ophavsmænd til de Sygdomme, som nu og da traf Kreaturene eller Menneskene. Om „Doktoren“ blev det mig ogsaa sagt, at foruden at han havde med sig et Skrin med Medicin-Flasker, brugte han ogsaa hemmelige Midler. „Hvilke da?“ spurgte jeg. „Aa“ blev der svaret (og det var en i andre Maader meget forstandig Mand, jeg talte med), „aa,“ jeg tror nok, det er ikke andet end Naturen han bruger“. „Naturen?“ spurgte jeg igjen. „Ja, selve Naturen, som vi gaae paa — ja, det er nok Dokumenter fra Kirkegaarden, naar jeg skal sige Alt lige ud.“ Og ved samme Leilighed blev det fortalt om Doktoren, hvorledes han kom kjørende over Isen, og en Mand, der var gaaende, fik staae bag paa; da de saa kom til Kirken, stod Doktoren af og sagde til den Anden: „Kom med!“; men denne vilde ikke, for det var seent paa Aftenen og mørkt; Doktoren gik da alene hen til Kirkedøren og blæste i Nøglehullet; dermed gik Døren op. — Efter at have hørt flere af disse uhyggelige Historier, som selv Bønder, der vilde være christelig oplyste, troede paa, opsøgte jeg ikke alene Ronekongerne selv, men ogsaa flere af de Personer, som skulde have været Øienvidner til Begivenhederne; med saadan Hensigt gik jeg ogsaa hen til hin Gaard, hvor alle Kreaturene „havde lagt sig paa Reis.“ Jeg fik først Bonden selv i Tale; lidt efter lidt kom hans voxne Søn og Datter til. Det varede ikke længe, inden vi vare midt op i Sagen. Baade Fader og Søn troede afgjort paa Troldskaben. Jeg ytrede min Mening om Tingen; men de forsvarede sin. „Det er da ikke bare paa min Gaard, det er hændt. Det er mange Steder her i Bygden, at der har været slig Otrevnad paa Buskapen, og Alle saa ville de have det til det, at det skal være gjort af ondskabsfuldt Folk eller med Aakast, som de kalde det. Det er sjaa'ande til, at her er meget stygt Folk, som kan gjøre Sligt.“ — „Men Du, min Mand, tror Du selv dette?“ — „Ja, det ikke godt at vide, hvad En skal troe.“ — „Jo, min Ven! jeg synes, det er ganske godt at vide, hvad En skal troe. Ondskabsfulde Folk kunne gjøre Ondt med Øx og Kniv og giftige Urter, det veed baade Du og jeg; men med usynlige Ting kunne de ikke gjøre en Ko syg.“ — „Nei, de skulle ikke gjøre det, for det kan da ikke være ret, det vide vi.“ — „Saa I Tegn til, at der havde været fremmede Folk i Fjøset?“ henvendte jeg mig til Sønnen. „Ja, det saa nok nd til det,“ var Svaret. „Hvad saa I da?“ — „Aa, det var nu forskjelligt. Der var stødt sig Uro og Ulaat i Fjøset, og Kreaturene baulede og kastede sig paa Baasen.“ — „Men hvad saa i som Tegn til, at det var Mennesker, som havde bevirket dette?“ — „Aa, det var nok forskjelligt det?“

— „Ja, men det er just dette, som jeg gjerne vil vide.“ — „Med Forlov“ — sagde Gutten, med en egen bestemt Tone — „vi har nok ikke seet den Mand før her paa Gaarden. Hvorfor spørger Du saa meget om dette?“ — „Af den Aarsag, som jeg har sagt: jeg har hørt Tale om Troldskab her paa Gaarden, og det er et Stykke, som vi endelig bør have fuld Vished om. Derfor spørger jeg endnu, hvad Tegn og Mærke I egentlig have paa det. Eller vil du Bonde, og Du, min Gut, hjælpe Troldene at holde det hemmeligt?“ — „Det var nu den Pose, de fandt,“ sagde Datteren lidt ivrig, da Faderen og Broderen taug. „Hvad Slags Pose„“ — „En Pose med noget Stygt i.“ — „Hvad for noget Stygt?“ — „Haar og Negl og Sligt mere.“ — „Hvorledes blev den funden? af Budeien?„ — Nei, det var en Karlsperson, og han er i Værelset ved Siden af just nu.“ — „Ham maa jeg tale med, lad ham komme ind!“ Og ind kom selve Ronekongen. „Har Du her i Fjøset fundet nogen Pose med Haar og Negl i?“ spurgte jeg ham strængt. „Ja, det gik, just som jeg havde sagt — svarede han med Djervhed —. For det var godt at skjønne, at det maatte være Aakast, og jeg sagde strax, da jeg kom til Gaarden, at der var nok en Pose, og jeg bød mig selv til at tage den. Og ja Gud laa den i Baasen til Bjelde-Koen ogsaa!“ „Og de hørte — føiede Bonden til, — hvorledes det let og skreg i ham, da han fandt den, — ja, det var ret betydeligt, var det — han faldt ikuld i Baasen, ligesom han skulde være reent afmægtig.“ — „Ja, det var et stridt Værk — fortsatte Ronekongen; — jeg har aldrig havt slig en Strid — der stod saa stærk Lugt af Posen.“ — „Nei, det kjendte jeg ikke til,“ bemærkede Bonden. — „Ikke det? ja, da kjendte da alle de Andre det.“ — Jeg lod Ronekongen gaa med den Besked, at jeg vilde tale med ham siden i Enrum, og jeg fortsatte Samtalen med Bonden samt hans Søn og Datter. „Jeg holder det for rimeligt, at denne Karl, som tog Posen op af Baasen, selv havde lagt den der for at faa Betaling for det store Værk at tage den op igjen.“ „Nei, de vilde nu have det til det, Allesammen, at det skulde være gjort paa Skade af ondt Folk,“ saaledes vedblev Bonden med Sit. Nu var Taalmodigheden nær ved at forgaa mig. „Du vil jo være en forstandig Mand og Din Søn ogsaa. Saa lad os da tale forstandigt sammen. Naar der kommer Frost paa Ageren eller naar et Menneske falder i Nervefeber, eller naar der kommer Ildebrand og ødelægger et Huus, saa sige I selv, at det gaar naturligt til under Herrens Styrelse; kun naar der træffer noget Uheld i Fjøset, saa skal det hedde Avund og Aakast og Troldskab — men dette er jo bare gammelt Kjerring-Sladder. Vi maa ikke være saa enfoldige og overtroiske.“ — „Ja, men det kan da hænde med Folk ogsaa, sige de,“ indvendte Bonden. „Folk?“ — „Ja, det er ikke længer siden end ifjor.“ — „Ifjor?“ „Ja, det var en Gjente, som tjente her paa Gaarden.“ — „Her paa Gaarden?“ — „Ja, hun blev saa svært laak, at det saa ud, som hun skulde gaa til.“ — „Hvorledes det da?“ — „Jo det begyndte i det venstre Øre paa Gjenten, og det kom saa braat og tog hende saaledes over det Hele, at Ingen skulde have seet sligt.“ — „Og var det Aakast?“ — „Ja, for det var da ikke som anden Sygdom.“ — „Men hvad i al Verden have I da til Bevis for, at det skulde være saaledes kastet paa hende?“ — „Ja, de vilde nu have det til det, alle de som saa Gjenten og skulle have Vet paa Sligt,“ — „Saa I da noget Troldskab, som ondt Folk kunde have laget til? fandt I kanske nogen slig styg Pose i Sengen hendes?“ — „Nei, det var nok paa en anden Maade med hende.“ — „Ja, men jeg vil have Besked om denne anden Maade!“ — „Hun sagde da selv, Gjenten, at hun havde faaet det ind just i det venstre Øre, og det var kommet med Lesnad.“ — „Med Lesnad? med onde Ord, som vare læste ind i Øret hendes? I maa forklare dette for mig, godt Folk!“ Men ogsaa her var Datteren raskere og modigere end baade Faderen og Broderen. „Det var nok — tog hun til Orde — en Krop, som kom til hende.“ — „Naar kom han da til hende?“ — „Aa, det var om Natten.“ — „Nu forstaar jeg? en Natteløber, en Frier?“ — „Ja, det var da paa den Maaden, han kom,.“ — „Og han lagde sig vel op i Sengen til hende, som de pleie?“ — „Ja det var just det. Hun lagde sig til at sove, og han blev der, han.“ „Saa det skulde være ham, som havde blæst Værken ind i det venstre Øre paa Pigen? Hun blev vel ikke videre blid paa den Frier siden, skulde jeg tro?“ — „Aa nei, hun kjendte ham ikke; hun havde nok en Mening om, hvem det var, men ikke for vist.“ — „Men hvad siger Du, min Pige? skulde hun ikke kjende den Person, som lagde sig i Sengen hos hende?“ — „Det var da mørkt, meta (maa vide).“ — Og hun spurgte ham ikke efter Navnet?“ — „Aa nei, hun traf ikke til at gjøre det.“ — „Og han nævnte sig ikke?“ — „Nei, han gik bare og lagde sig hos hende, Kroppen. Aa jo, de taltes vel ved; men det var ikke noget videre, sagde hun.“ — Nu har jeg reist vidt; men aldrig har jeg truffet til at høre Sligt, som Du der fortæller mig, min Pige. Det ser da rigtig ud, som at den Gjente ikke har havt det ringeste Begreb om Undseelse og Blufærdighed?“ — „Aa nei, det er nok tidt, det gaar saa, og saa ændste hun ham ikke større, men lagde sig til at sove at.“

Hvad der her, foruden selve Fortællingen, især vil forundre, er den Paatrængenhed, hvormed Forf. gaar Alt ind paa Livet. Til Alt et Spørgsmaal, det ene trængende bag det andet. Var det dig, Læser, som han spurgte, viste Du ham Pokker ivold, eller Du pryglede ham op. Du kan vel derfor vanskelig begribe, hvorfor ikke Bønderne gjøre det Samme. Nu, Hemmeligheden er den, at han følger deres egen Skik. Og da er det ingen Uhøflighed, at fritte fremmede Folk ud selv efter deres mest private Sager. Det er snarere et Beviis paa Opmærksomhed og Deeltagelse. Jeg var for et Par Aar siden i en Fjeldbygd, hvor Sundt nylig havde opholdt sig en Stund. Her udspurgte man mig igjen i det Uendelige om hvad „denne Sundt'en, som foer der op og ned, vel kunde være for en Karl. Han grov og spurgte efter alle Verdsens Ting,“ sagde de, „saa der aldrig var Ende paa det.“ Men saa roste de ham ogsaa og netop derfor; thi „han var slig en gemeent, tulug Karl.“

— Professor Welhaven begynder paa Mandag nogle **Forelæsninger**, som ville have Interesse for et større Publikum og hvorpaa vi derfor henlede Opmærksomheden. Han vil nemlig hver Mandag og Fredag, i Timerne fra 6 til 7, give „Grundtræk til Opfatningen af det attende Aarhundredes Literaturhistorie.“ I sine Forelæsninger over Literaturhistorien har han hidtil ikke behandlet den almindelige Literatur, ligesaalidt som der nogensinde ellers har været læst over denne her ved Universitetet. — Med det samme gjøre vi opmærksom paa, at Professor Hansteen til Indtægt for Byggefondet, efter Anmodning, vil holde nogle Foredrag, hvori han vil fremstille de mærkeligste Særsyn ved Jordklodens magnetiske System og de Forandringer der foregaae i samme, hvilket antages at medtage tre Timer, fra Kl. 6 til 7 Aften. — I samme Øiemed vil Prof. Welhaven holde nogle literaturhistorske Foredrag (hvorfor han sandsynligviis kommer til at vælge den Ewaldske Literaturperiode som Gjenstand.)

— Chr. Tønsberg bekjendtgjør, at han, for at faae Oplaget ryddet og kunne give en ny Ugave har nedsat Prisen paa **Tvethes Norges Statistik** fra 1 Spd. til 24 ß. Vi gjøre Skolelærere, Læseselskaber og Andre hvem det er om at gjøre at faae en belærende og billig Bog, opmærksom paa denne overmaade billige Priis. For deslige Læsere, som kun søge Kundskab om Landet ialmindelighed, er det af mindre Vigtighed at have de allernyeste Talstørrelser, hvorved naturligviis den nye Udgave (der skal koste 1 Spd.) især vil komme til at skjelne sig fra den gamle.

— Bestyrelsen af **Christiania norske Theater** har nylig i Dagbladene, ligesom i f. A., indrykket et Opraab til Publikum om „Tegning af Aktier eller mindre Bidrag“. Det gjælder at tilveiebringe Penge til Gjennemførelsen af den ifjor paatænkte Ombygnings- eller Udvidelsesplan, i saa betimelig Tid, at Arbeidet nu til Sommeren kan iværksættes. — Paa samme Theater skal, ifølge en Korrespondence i Smaal. Amtstid. opføres et originalt Stykke, betitlet „Prøvevalget“. Efter den der givne Oversigt over Stykkets Handling kan man dog ikke vente sig stort af det. — Paa Christiania Theater opføres imorgen, til Benefice for Skuespillerpersonalet, Oehlenschlägers „Axel og Valborg“.

Storthinget

sammentraadte den 2den Februar. Efter Opfordring fungerede Sognepræst Harbitz som Præsident og Byfoged Saxlund som Sekretær. Reglementet for forrige Storthing vedtoges gjeldende indtil videre. Istedet for 4de Repræsentant for Akershuus Amt Sorenskriver Borchsenius mødte 1ste Suppleant Pastor Schønheyder og istedetfor Repræsentanten for Arendal og Grimstad, Kjøbm. Stephanson mødte Suppleanten Sagfører M. Smith Petersen, begge Repræsentanterne havde nemlig meldt Sygdomsforfald. For 3die Repræs. for Romsdals Amt, afdøde Lensmand Hagerup, mødte 1ste Suppleant Foged Wetlesen. Aarflot og Bankbogholder Bøttger vare endda ikke ankomne. Det derpaa foretagne Valg paa Fuldmagtskommitte“ havde saadant Udfald: Harbitz med 102 St., Professor Schweigaard 102 St., U. A. Motzfeldt 94 St., Ueland 93 St., Valstad 87 St., Stabell 81 St., Baggerud 80 St., J. Sæter 54 og Meldahl 39.

Den 3die refereredes, efter et Møde for lukkede Døre, en Beretning fra Fuldmagtskommitteen om at den havde valgt Harbitz til Formand og Meldahl til Sekretær, tilligemed samme Kommittees Indstilling.

Den 5te Febr. foretoges i **Storthinget** Fuldmagtskommitteens Indstilling, hvorved alle Fuldmagter kjendtes for gode. Videre foretoges Valg paa Embedsmænd for de følgende 7 Dage med saadant Udfald: Præsident Præsten Harbitz m. 108 St. (eensstemmig), Vicepræsident Assessor U. A. Motzfelt m. 75 St., Sekretær Saxlund m. 101 St. Vicesekretær Enge m. 65 St. Til Medlemmer af **Lagthinget** valgtes: Præsten Bergh, Rygh, Thormod Knudsen, Colbenstvedt, Schølberg, Koren, Børresen, Byfoged Berg, Bergsager, Holstad, Hilsen, Hesselberg, J. Sæther, Knud Olsen, Paus, Breder, Stamsø, Reinhardt, Thorne, Baggerud, Meldal, Boye, Lange, Aandahl, Vogt, Natvig, Rogstad og Assessor Motzfeldt.

I **Odelsthinget** valgtes siden til Præsident A. B. Stabell m. 70 St. og Vicepræsident Auditør Smit m. 32 St. Til Sekretær Mossige m. 73 St. og Vicesekretær konst. Foged Meinich m. 46 St. Til Præsident i **Lagthinget** valgtes Præsten Bergh m. 26 St., til Vicepræsident Justitarius Meldahl m. 13 St., til Sekretær Kjøbm. Børresen m. 25 St., til Vicesekretær Sagfører Hesselberg. — Sorthinget sammentraadte igjen og erklærede sig for konstitueret, hvorpaa udnævntes en Kommittee for at bringe Vicekongen og Regjeringen en Meddelelse herom.

Den 6te valgtes til Medlemmer af Valgkommitteen: Harbitz, Valstad, Ueland, Schweigaard, Baggerud, Augustinussen, Bergh, Stabell, U. Sverdrup, U. A. Motzfeldt, Mossige, J. Sæter, Rygh, Meldahl og J. Sverdrup.

Norge.

Christiania. Den 2 Febr. holdt Selskabet til Folkeoplysningens Fremme sin Generalforsamling. Af den oplæste Aasberetning viste sig, at Selskabet i forløbne Aar havde havt en Indtægt af 7147 Spd. 104 ß. og en Udgift af 6095 Spd. 11 ß. Selskabets Beholdning ansattes med Iberegning af Restancerne paa Berlins Naturlære, til 2100 Spd. Paa Foranledning af Selskabet har Skolekommissionen i Christiania foreslaaet en Reform i Byens Almueskolevæsen, der er beregnet paa at aarligt Udgiftsbudget paa henved 11,000 Spd. (mere end det Dobbelte af det tidligere) foruden meget betydelige Bygnings-Udgifter, til hvilken Reform Kommunalbestyrelsen allerede har bevilget det Fornødne „forsaavidt den kan, foregaae indenfor de gamle Skolelokaler.“ Ogsaa er nedsat en Kommittee til Bygningsforetagendernes Forberedelse. Den Skrivelse, hvormed Selskabets Bestyrelse ledsagede Hædersgaven (en Frugtopsats) til Prof. Berlin (Naturlærens Forfatter) forelagdes tilligemed Professorens Svarskrivelse. Provsten Brun fra Norderhov vakte i Mødet Diskussion om Udsættelsen af en Præmie for en folkelig Forklaring af Luthers Katechismus, dog uden at nogen Beslutning fattedes. Til Repræsentanter valgtes: Skolebestyrer Nissen, Prof. Keyser, Kand. E. Sundt, Prof. Monrad, Ivar Aasen, Overlærer Knudsen, Pastor Wexels, Lektor Friis, Prof. Rasch, Oberst Broch, Bogtrykker Malling og Lektor Aschehoug. Til Revisorer valgtes Bergmester Sexe og Kand. Sigv. Petersen.

— Christiania Bypost, der oprettedes med kgl. Resol. af 18 Oktbr. 1856, og til hvis Bestyrer P. Chr. Gudbrandsen er antaget, sattes igang den 3 Febr. Ifølge den derom offentliggjorte Underretning er Christiania By og nærmeste Omegn deelt i 2 Distrikter, nemlig a) Det første eller indre Distrikt, begrændset af Præstegaden, Drammensveien indtil store Parkvei, Store Parkvei, Lille Parkvei, Ny Slotsgade, Pilestrædet, Theatergaden, det katholske Kapel, Hospitalsgaden, Youngsgaden, Gasværket, Vaterlands Bro, den venstre Side af Akerselven til Jernbanestationen; b) Det andet eller ydre Distrikt indbefattende Pipervikeu, Holmen, Løkkerne indtil Skjellebæk og paa de andre Sider begrændset af Bolteløkken, Beierbro ved Sagene, Tøien Gaard, Enerhougen og Oslo Hospital. — Byposten befordrer Breve eller Pakker til en Vægt af 32 Lod, og Portoen udgjør 2 ß for Brev eller Pakke indtil 4 Lods Vægt og 4 ß fra 4 indtil 32 Lods Vægt. Brevene indleveres paa Bypostkontoret, Juveler Øisets Gaard paa Hjørnet af Østre Gade og Nedre Slotsgade, eller nedlægges i de almindelige Brevkasser, som ere anbragte paa forskjellige Steder i Byen og Forstæder. I det indre Distrikt tømmes disse Kasser Kl. 7 og 10 Form. og Kl. 5 og 7 Eftermid., i det ydre Distrikt Kl. 9 Form. og 4 Eftermid. og Budene afgaae for hines Vedkommende tre Gange daglig, for disse to.

— Borregaards Eier Hr. Sewel har skjænket Understøttelsesselskabet en ualmindelig stor Oxe (den skal veie 1500 Pd.) der i Markedsugen er bleven forevist for 6 ß. Personen.

— Under 30te Jan. er Underretssagfører Exam. jur. O. S. Arnesen autoriseret som Sagfører ved Overretterne og Kand. jur. C. B. A. Søeberg ved Underretterne.

— Under 5te Febr. ere Underretssagførerne Kand. jur. C. H. Handberg og Exam. jur. C. J. Blom autoriserede som Sagførere ved Overretterne, samt Kand. jur. C. F. O. Tønder og Exam. jur. H. J. A. Nandrup som Sagførere ved Underretterne.

— Den Landbrugsudstilling i Paris, som skulde aabnes til Sommeren, og i Anledning af hvilken en fransk Kommissær endog har været her i Christiania, skal ifølge en til den franske Minister i Stockholm indløben Tel. Depesche opsættes til et andet Aar. Kvægsyge i de franske Provindser skal være Aarsag i denne Forandring, som noget seent bliver bekjendt her, da nemlig den her dannede Kommittee netop har sat sig i stor Virksomhed og udfærdiget en Hoben Breve for at fremme Deeltagelsen fra norsk Side.

— Ved kgl. Resol. af 19de Jan. er det tilladt, at Bygdemagazinet i Aas Pstg. ophæves og at anvende dets Midler til Oprettelse af en Sparebank med andre nyttige Indretninger.

— S. D. er afgivet Resol. om at Statsphysikus i Throndhjem tillægges en Løn af 500 Spd., hvoraf 260 af By- og Fattigkassen og 240 af Statskassen

Bergen. Den herværende Arbeiderforening vedbliver at udfolde en ikke ringe og gavnlig Virksomhed. Uagtet de ikke ubetydelige Bidrag, som den i f. A. har ydet til Begravelses- og Sygehjælp, er dens beholdne Formue dog i Aarets Løb betydig steget og udgjør nu ialt 6880 Spd. I Aarene 1850 til 1856 har Foreningen anvendt omtr. 10,700 Spd. i veldædige Øiemed.

— I en Korrespondent-Efteretning i Chr.-Posten berettes: „Fiskeriet ved Skudesnæs ophørte først Lørdag, efter at have varet en heel Uge, hvilket er en Sjeldenhed; efter alle Beretninger har det været meget rigt, og man anslaar Udbyttet til mindst 100,000 Tdr. Tog faldt Silden paa Slutningen temmelig mindre end tidligere. Imidlertid er Fisket senere begyndt ved Røvær og Føyen; ogsaa nordenfor var det meget godt Tirsdag og Onsdag, og Udsigterne fremdeles lovende. Man antager, at ogsaa der er fanget mindst 100,000 Tdr. Til idag er her ankommet 16 Ladninger fersk Sild; Priserne paa Fiskeværene begyndte med 96 Sk. for 120 Stk. eller omtr. 3 Spd. 24 ß pr. Td., men gik siden ned til 8 Ort pr. Td. Her foregik i de sidste Dage lidt Omsætning i saltet Sild paa Leverance i April til dalende Priser, og der kan kjøbes til 4 Spd. 72 a 60 ß i Bøg og 4 Spd. 60 ß a 54 ß i Furu. Veiret er skjønt og særdeles fordeelagtigt for Fiskeriet.“

Throndhjem. I Gulosen har været et betydeligt Sildefiskeri, hvorom Fogden over Ørke og Guldalen blandt Andet beretter: „Bemeldte Fiskeri tog sin Begyndelse kort før Mikkelsdag f. A. og har, paa et Par Standsninger nær, foranledigede af stormende Veir, der bragte Silden til at søge Bunden, vedvaret næsten uafbrudt indtil i afvigte Uge, da det synes ophørt. Fiskeriet har været drevet af 1500 til 1800 Mand med 500 til 600 Baade, og Fangsten anslaaes til 50,000 til 60,000 Tønder, hvilke ved de uhørt høie Priser antages at være udbragte, efter en Middelpris af 3 Spd. pr. Tønde løs, til 150,000 til 180,000 Spd.“

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 7. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 15de Februar. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Ægteskabelig Kjærlighed.

Historisk Studie af Guizot *).

IX.

Revolutionen af 1688 udrev hende af hendes kvalfulde og eensformige Stilling. Efter fem Aars Enkestand, tilbragte under Undertrykkelser, gik Lady Russell pludselig over til Seier med hele Vægten af sin Sorg.

Hun var i Woburn i to Maaneder, som forløb mellem Prindsen af Oraniens Landgang i England og Kong Jakobs endelige Flugt. Langt fra Begivenhederne og Bevægelsen i London, alene med sin Svigerfader og sine Børn, var hun dog vel underrettet om, hvad der foregik, og fulgte Begivenhedernes Gang med den beherskede Iver, som betjæler en forstandig Aand, der kjender de store Tings Usikkerhed, og opfylder den fromme Sjæl, der giver sit Land saavel som sin Slægt i Guds Haand. Man seer af hendes Breve, at hun bestandigt læste Aviserne og de Piecer, som bleve udgivne fra de forskjellige Sider, og at hun ofte havde detailleret Underretning om Tildragelserne i Staden og ved Hoffet. Begjærlig efter at vide mere om dem, skrev hun, da hun havde erfaret, at Prindsen af Oranien, og med ham Dr. Burnet, var ankommen til Salisbury, til det Sidstnævnte med et særeget Bud:

„Overbringeren afgaar kun fra Woburn for at bringe Dem dette Brev og vende tilbage til mig med Efterretninger, saa gode, haaber jeg, som alle retskafne Mennesker ønske dem. Det er muligt, at Nysgjerrigheden er for utaalmodig, men den er uundgaaelig. Jeg beder Dem kun at tilfredsstille den saa meget, som det lader sig gjøre i sex Linier. Jeg længes efter at see Ord, skrevne af Dem paa engelsk Jordbund, og ikke blot Deres Aands Arbeider med trykte Typer."

Da Begivenhederne nærmede sig deres Slutning, tog hun med Greven af Bedford til London, for at tilbringe nogle Dage der, og det var rimeligviis dengang, at Lord Bedford, da Kong Jakob bad ham om hans Hjælp, svarede Kongen: „Sire, jeg havde en Søn, som nu kunde have været Eders Majestæt en Støtte." Lady Russell betragtede nærved de Begivenheder, som bragte Wilhelm III. paa Thronen. „De Mennesker, som have levet længst," skrev hun til Dr. Fitz-William, „og som have seet de største Forandringer foregaae, have ondt ved at troe, at dette er Andet end en Drøm. Det er imidlertid den fulde Virkelighed, og en saa vidunderlig Barmhjertighed imod os, at vore Hjerter skulle udgyde sig i Taknemmeligheds og Ydmygheds Ytringer imod Den, der uddeler, som det behager ham, sit Forsyns store Tilskikkelser." Skjønt hun ikke havde staaet i nogensomhelst Forbindelse med Prindsen af Oranien, vare de dog hinanden hverken ubekjendte eller ligegyldige; Wilhelm vidste alt for godt, hvilket Værd Lord Russells Navn havde i England, og hvilken Anseelse hans Enke nod, til ei forud at skjænke hende en særegen Opmærksomhed. Da han i Aaret 1687 sendte sin Gesant Dykeveldt til London, befalede han ham at aflægge et Besøg hos Lady Russell, og i hans Navn tolke hende den dybe Agtelse og den store Deeltagelse, som han nærede for hende. Jeg gjentager ordret den udførlige Beretning om dette Besøg, skreven af Lady Russell selv den 24de Marts 1687: „Jeg har modtaget et Besøg", siger hun, „af Hr. Dykeveldt, den hollandske Gesandt. Han talte Fransk til mig. Han kom for at bevidne mig Prindsen og Prindsessen af Oraniens Deeltagelse i min store Ulykke. De havde hørt og vilde bestandig have dyb Medfølelse dermed; mit Tab havde været saa stort, at de ei betvivlede, at min Smerte jo bestandig maatte være den samme; de nærede høi Agtelse for min egen Person, for min Familie, og for den Familie, i hvilken jeg ved mit Ægteskab var bleven indlemmet, og de vilde med Glæde gribe enhver Leilighed til at bevidne mig den. Det vilde være dem en sand Fornøielse, dersom jeg kunde finde nogen Lindring i at modtage den Forsikring, at jeg aldrig kunde bede dem om Noget, som de ei vilde være lykkelig ved at opfylde, naar det stod i deres Magt. I Særdeleshed for min Søn skulde Alt, hvad jeg kunde ønske, fra deres Side blive opfyldt saa fuldkomment, som det blot var muligt. Hr. Dykeveldt, sagde mig, at han ikke førte denne Tale som privat Sendebud, men i sin Egenskab af offentlig Minister. Derpaa har han underholdt sig længe med mig og forskaffet mig den Glæde, at høre de høie Tanker, som Prindsen altid havde havt og vilde bevare om min fortræffelige Huusbond og Herre; Hans Høihed havde aldrig mistænkt hans Hensigter, selv ikke i det for ham skjæbnesvangre Øieblik, og han havde beklaget Tabet af ham, som et for Englands dyrebareste Interesse, den protestantiske Religion, ulykkebringende Stød. Hr. Dykeveldt havde ofte hørt Prindsen tale om min Herre, og altid med saa megen Høiagtelse, som man kan føle for nogen Mand. Han tilføiede, forsikrende, at han ikke sagde dette for at være mig behagelig, at han her havde fundet, at den samme Retfærdighed vistes min Mands Minde, og saa eenstemmigt, at endogsaa de, der ei var gunstigt stemte mod hans Handlinger eller hans Person, høiligen agte hans Navn og ere enige i, at hvad Ubestikkelighed, Æresfølelse, Mod og Fædrelandskjærlighed angaaer, var han besjælet deraf, saameget som en Mand kan være, ja maaskee mere end nogen Mand i hans Tid, og forenede med alle disse Fortjenester endnu en høi Grad af Fromhed. Hr. Dykeveldt har fortalt mig et særeget Tilfælde, som beviser, hvorledes endogsaa min Herres Modstandere tillagde hans Tab stor Betydning. Han spiste til Middag hos Hr. Skelton (dengang Kongen af Englands Resident i Holland) i det Øieblik, da man i Haag modtog Efterretningen om disse sørgelige Dage; han havde meddeelt den med det i et saadant Huus passende Maadehold. Hr. Skelton forblev taus ved Lord Essex's Navn; men da han hørte Mylord Russells, sagde han: „Kongen har taget en Mands Liv, men han har derved tabt et tusind og maaskee flere tusinde Mennesker." — „Jeg gjentager kun dette," tilføiede Hr. Dykeveldt, „fordi det var een af Kongens Embedsmænd, Hr. Skelton, der talte saaledes."

Da Wilhelm var udraabt til Konge, tøvede han ei med, paa en iøinefaldende Maade at bekræfte de Ord, som hans Minister omtrent to Aar forinden havde henvendt til Lady Russell. Den 13de Februar 1689, efterat Kong Wilhelm og Dronning Marie om Morgenen havde modtaget Kronen, som Parlamentet overrakte dem, gave de om Aftenen i Slottet Whitehall deres første høitidelige Kur. Lady Russell var der ikke. Fremmed for alle verdslige Optrin, selv dem, der angik hendes egen Sag, forlod hun ligesaa lidt sit Huus som sin Sørgedragt; men hendes Datter, Lady Cavendish, mødte denne Aften ved Hoffet med sin Svigermoder, Grevinden af Devonshire. „Jeg har kysset Dronningens og Kongens Haand", skrev hun den næste Dag til sin Kusine, Miss Jane Allington; „udenfor var der en Mængde Glædesblus, og næsten alle Husene vare illuminerede, hvilket var meget smukt at see. Man siger, at Kongen tager sig ivrigt af Forretningerne og man beundrer ham meget for hans Klogskab til at ordne alle Ting. Det er ikke en Mand med noget ophøiet Ydre, ved første Øiekast seer han meget hverdagslig ud; men naar man seer længe paa ham, er hans Udtryk fuldt af Godhed, Bestemthed og Klogskab. Hvad Dronningen angaaer, da er hun, i det Hele taget, virkelig smuk; hendes Ansigt er meget behageligt, og hendes Figur og Bevægelser fulde af Elegance. Hun er stor, dog ei saa stor, som vor forrige Dronning. Hendes Salon var opfyldt, som Du kan tænke."

De kongelige Opmærksomheder bleve snart fulgte af politiske Handlinger. Parlamentet antog en Bill for at annullere Dommen over Lord Russell, idet det betegnede denne Dom som et Mord. En af de foreslaaede Artikler lød paa, „at Billen var antagen efter Greven af Bedfords og Lady Russells Andragende." Sir Thomas Clarges forlangte, at disse Ord skulde gaae ud: „Nationens Retfærdighed," sagde han, „staar over alle individuelle Ansøgninger; denne Bill er ikke vedtagen af Naade, hele England er interesseret i den." Dette var den anden Parlamentsakt, som Wilhelm underskrev efter sin Thronbestigelse. Noget senere meddeelte han Greverne af Bedford og Devonshire Titel af Hertuger, for paa een Gang at bevidne begge disse Familier, der vare forenede baade ved Slægtskabs Baand, og ved politiske Sympathier, sin Yndest, og Patentet, som overraktes den nye Hertug af Bedford, lød, at: „Blandt Aarsagerne til denne Gunstbeviisning, er denne ei den ringeste, at han er Fader til Lord Russell, denne Tids Prydelse; det er ikke tilstrækkeligt, at en saadan Mands sjeldne Fortjenester gjennem Historien overleveres til Efterverdenen; Kongen og Dronningen ville indskrive dem i disse Patenter, der skulle blive i hans Familie et Mindesmærke, helliget den fuldendte Dyd, hvorom Erindringen skal bevares, saalænge som Menneskene endnu have Agtelse for Sædernes Reenhed, Sjælens Storhed, og den faste og uovervindelige Fædrelandskjærlighed, som Døden selv ikke kan beseire."

Paa samme Tid, som Lady Russell fik den politiske Opreisning og Æresbeviisning, fandt hun ogsaa Tilfredsstillelse i sit private Liv; hun bortgiftede sin anden Datter, Catharina, til Lord Roos, ældste Søn af Hertugen af Rutland, og hendes Søn, Lord Tavistock, som kun var femten Aar, ægtede Miss Howland, den rige Arving til Grevskabet Surrey. Hverken ved den ene eller den anden af disse Begivenheder bestemte hun sig strax, eller lod sig alene lede af Hensyn til Rang eller Formue; hun tøvede nogen Tid med at knytte sin Datter til Hertugen af Rutlands Familie, paa Grund af Skilsmisse, som foraarsagede hende nogen Betænkelighed, og hun havde allerede afslaaet et endnu rigere Parti for sin Søn, end det, hun nu modtog. Det Glimrende ved disse Forbindelser og de Udsigter som derved aabnede sig for hendes Familie, tildrog hende en almindelig Opmærksomhed uden at Nogen forundrede sig derover eller misundte hende den. Folket bevidnede lydeligt sin Sympathi med denne Retfærdighed, som af Gud og Mennesker blev vist den sørgende Dyd, og Slægtninger og Venner af Familierne Russell, Cavendish og Wriothesley fandt sin Glæde i at bringe Lady Russell, som havde draget sig tilbage til Eensomheden i Southampton-House, Beretningen om de glade Fester, som forbleve hende selv fremmede. Hendes Datter Catharina blev, efter sit Bryllup med Lord Roos, af denne ført til Belvoir, hendes Svigerfader Hertugen af Rutlands Slot; ved denne Leilighed skrev den samme Mand, som ti Aar i Forveien havde bragt Lord Russell det Tilbud fra Lord Cavendish, at gaae i Fængsel i hans Sted og lade ham undslippe, Sir James Forbes, saaledes til Lady Russell: „Jeg vil, Mylady, meddele Dem nogle Detailler om Lord og Lady Roos's Reise og deres Modtagelse paa Belvoir, som mere har lignet en Konges og en Dronnings Tog gjennem sit Rige, end to unge Nygiftes Reise til deres Fader. Ved deres Indtrædelse i Leicestershire bleve de modtagne af Overdommeren og alle Grevskabets Adelsmænd, som havde begivet sig til Harborough for at bringe Bruden sin Hyldest. Den følgende Dag blev hun ledsaget hertil af de samme Herrer og Tusinder af Mennesker, som iilede til fra hele Landet for at lykønske hende i de mest larmende Udbrud. Som vi nærmede os Belvoir, voxede vort Følge bestandigt; vi saae Vogne komme og Øvrighedspersoner, Geistlige, Korporationer frembare sine Lykønskninger paa Vers til de unge Ægtefolk. Ved vor Ankomst til Belvoir, fandt vi ved Indgangen fire og tyve Violinspillere, fire og tyve Trompeter, fire og tyve Da-

*) Se Nr. 1, 5 og 6.

mer og ligesaamange Geistlige, som i Processionen begave sig til den store Sal, hvor den sædvanlige Præsentations- og Lykønskningsceremoni foregik. Man tilbragte Tiden indtil Aftensmaaltidet med at besee Slottet og overvære Tilberedelsen af en umaadelig Mængde Tykmælk og Xeresviin, bestemt til at forfriske Gjæsterne. Jeg havde aldrig seet noget Lignende. Efter Aftensmaaltidet, som var pragtfuldt, begav hele Selskabet sig til den store Sal, Brudeparret i Spidsen, og de Andre bagefter, to og to. Derpaa aabnedes Baggrunden, det store Reservoire viste sig, og Skaalerne begyndte. Man drak først af Skeer, derpaa af Sølvbægre, og skjønt Skaalerne vare mangfoldige og meget afvexlende, kunde man dog, efter at have tilbragt en Time med denne varme Beskjæftigelse, ei see, at Vinen var tømt mere end en Tomme i Karret. Derpaa har Lady Rutland ladet alle Husets Folk kalde op, som paa Knæ have drukket paa Brudens og Brudgommens Sundhed. Dette har varet til Midnat."

Paa samme Tid, som man fortalte Lady Russell om disse aristokratiske og offentlige Festligheder, modtog hun Lykønskninger fra sine gudfrygtige Venner, der uden Tvivl svarede bedre til hendes egen Sjæls Tilstand. „De har oplevet høist forskjellige Scener i Livet", skrev Burnett, der var bleven Biskop i Salisbury: „Gud har gjemt de bedre til sidst. Han har selv ophøiet Deres Huus. Det er to Gange om Dagen en Deel af mine Bønner til ham, at deres Familie, som nu i tre Grene er den største i vor Tid, maa svare til denne guddommelige Naade ved en sjelden Hellighed, og at De og Deres Børn altid maa være som en Velsignelse fra oven for vor Tid og vor Nation."

Hun havde neppe bortgiftet sin Søn, før hun modtog et ligesaa smigrende som besynderligt Forslag, ham angaaende. Man beredte sig til nye Valg til Underhuset; Hertugen af Shrewsbury, Kronens Storsenechal og Lord Somers, Seglbevareren, anmodede Lady Russell om at tillade, at hendes Søn, trods sin unge Alder, (han var kun femten Aar) fremstillede sig som Kandidat til Valget i Grevskabet Middlesex: „Jeg har," skrev Sir James Forbes i denne Andledning til hende, „gjort Deres Herligheder alle de Indvendinger, som Hertugen af Bedford og De selv kunde fremkomme med; de vedblive at troe, at det er i Deres Interesse og en Ære for Deres Familie, dersom Deres Søn fremstiller sig i dette Øieblik. I Forening med en meget elskværdig Mand, Sir John Woolstonholme, vil han rimeligviis gaae af med Seieren og overvinde to erklærede Torier. Da jeg sagde dem, at Lord Tavistock var i Begreb med at gaae til Cambridge, for derefter at reise i to eller tre Aar, svarede Lord Shrewsbury mig, at man slet ikke vilde modsætte sig denne Plan, at Lord Tavistock kun behøvede at være een Gang tilstede ved Valget, at han vilde blive ledsaget af et tusind Adelsmænd og andre Personer, som vilde komme tilhest fra Byen, og at Bekostningen vilde være liden eller slet ingen. Lord Shrewsbury har desuden paalagt mig at sige Dem, at dersom De indvilliger, hvorom han ei tvivler, vilde han bede dem om Tilladelse til blot paa denne ene Dag at forestille Deres Søn som Lord Russell, et Navn, der vilde sikre ham tusind Stemmer, dersom Grevskabet eiede saamange." Hvilken Fristelse for Lady Russells ægteskabelige og moderlige Stolthed og Kjærlighed!

Throndhjem.

Throndhjem.

Det vilde her neppe være paa rette Sted, at give nogen egentlig Historie af denne By eller Beskrivelse over dens Beliggenhed, Indretninger m. m. De fleste af vore Læsere vide vistnok, at Throndhjem hører blandt de ældste i Norge, og under det tidligere Navn Nidaros nu er over 850 Aar gammelt, at det i Middelalderen har havt stor historisk Betydning, været Erkebiskopssæde og Konge-Residents, at det især efter Reformationen tabte sin Glands og Herlighed, og undergik mange Ulykker (fiendtlige Indfald og Ildebrande), men at det endnu bevarer et herligt Minde om sin fordums Storhed i sin Domkirke, og i den sidste Tid har taget et fornyet Opsving og ved de efter de store Ildebrande i 1841 og 1842 foretagne Bygningsarbeider har faaet et forynget og forskjønnet Udseende. Endnu mere bekjendte ere vel Byens mærkeligste Indretninger (rige milde Stiftelser, hvoriblandt de angellske, en lærd Skole, et Videnskabernes Selskab og endelig Banken, som man atter og atter forgjæves har søgt at fratage Byen.) Men naar vi alligevel skulle medgive vort Billede Noget om Throndhjem til Text, tro vi ikke at kunne vælge bedre Udvei end at give en Oversigt over de Forandringer og Fremskridt, som i den sidste Tids Förløb her ere gjorte, og dertil afgiver Amtmandens Indberetning for de sidste fem Aar det fornødne Materiale. Man vil derved kunne føre tidligere Efterretninger om Byen à jour. Vi troe saameget mere at kunne give en saadan Oversigt, som hiin Beretning, hvoraf den er uddraget, kun findes i Haandskrift og saaledes først senere vil komme til det store Publikums Kundskab.

Byens Handel har været i jævnt Tiltagende, og ventes at ville faae et end yderligere Opsving ved de foreslaaede Forandringer i de gjældende Lovbestemmelser angaaende Samhandelen med Sverige. Udførselen af Trælast har i Femaaret, paa Grund af Søgningen i Frankrig og England, været betydelig større end i det foregaaende: 35,290 Km.Læster mod 20,712; ligeledes Klipfisk-Udførselen: 682,245 Voger mod 455,536, og Sild 77,306 Tdr. (1846—50: 46,500 Tdr.) Med Klipfisk afgik 1854 et Skib til Havanna og 1855 to Skibe til Brasilien. Ellers er Spanien det fornemste Marked. Tørfisk-Udførselen var sunket fra 205,274 Voger til 188,102 V. Skibsfarten har været lønnende, da Fragterne især siden Krigens Begyndelse have holdt sig høie. Byens Skibsflaade, der ved Udgangen af 1852 bestod af 77 Skibe, drægtige 3,093 Km.Lstr., var ved Udgangen af 1855 voxet til 93 Skibe, drægtige 4,181½ Km.Lstr. og med en Besætning af 617 Mand. Skippernes Antal var ved Udgangen af 1855 53, altsaa 13 flere end i 1850. Paa det herværende private Skibsværft, der i Femaaret gjennemsnitlig beskjæftigede 130 Personer daglig, er i samme Tid bygget sex Skibe foruden Dampskibet Indherred. De Handlendes Antal er i de sidste 10 Aar stadigt aftaget, uagtet Handelsrørelsen har voxet. Ved Udgangen af 1855 vare de kun 323, hvoraf 269 Grosserere og Kjøbmænd, medens de i 1850 udgjorde 337 og i 1845 endog 402. Siden 1851 har her bestaaet et Søassurancekompagni, med et Grundfond af 60000 Spd., hvis overtagne Resikoer i Femaaret beløb sig til 2,750,538 Spd. I samme Tid er oprettet en Navigationsskole og Opførelsen af et Observatorium til Chronometres Regulering besluttet. For at Haandværksstanden kan have Adgang til at erhverve større technisk Dygtighed er en Tegneskole oprettet. Fabriksdriften har tiltaget. Ved Udgangen af 1855 var her foruden et Skibsværft følgende Anlæg: et Bomuldsvæveri, et Teglværk, et mechanisk Værksted (anlagt 1843), en (nyoprettet) Snor- og Baandfabrik, 6 Reberbaner, 6 Tobaksspinderier, et

Sæbesyderi (ogsaa nyoprettet), 3 Møller, 4 Mælterier, 3 Ølbryggerier og 3 Brændeviinsbrænderier. Nidelvens mechaniske Værksted med tilhørende Støberi har i 1855 betydelig udvidet sin Produktion. Blandt dets Arbeider hører Maskineriet til Dampskibet Nidelven. Byen har faaet sit Gasværk, hvilket er anlagt af et Aktieselskab, og siden 1850 har den en Tvangsarbeidsanstalt paa Gaarden Elgsæther tæt udenfor Byens Grændse. Sukkerraffinaderiet er nedlagt. Ellers kan anføres, at Byen har en Søndagsskole, 3 Børneasyler og en Bespiisningsindretning, der i høi Grad har udvidet sin Virksomhed. En privat Pensionsindretning (siden 1844) tællede i 1855 311 Interessenter med en Indskudskapital af 9855 Spd. 119 ß. Huusleie, Arbeidsløn, Skatter (med Undtagelse af Fattigskatter), og de faste Eiendommes Priis ere her som overalt betydelig stegne i den sidste Tid; men dog antages Befolkningen at være gaaet ikke ubetydeligt frem i Velstand. I forrige Femaar solgtes her 418 Eeiendomme for et Beløb af omtr. 359,000 Spd., altsaa til en Gjennemsnitspriis af omtr. 859 Spd., i 1851—55 solgtes 492 Eiendomme for omtr. 522,000 Spd., altsaa en Gjennemsnitspriis af 1060 Spd.

Vor Afbildning er den, som findes i „Norge i Tegninger". Byen er seet fra Steenbjergsbakken. I Forgrunden Ilevolden med Nidelven tilhøire. Tilvenstre den indskjærende Fjord med Munkholmen, og i Baggrunden paa den anden Side af Fjorden Hladehammeren.

Et Glimt af Middelalderen.

„Det var sig" en ægte prosaisk Tid,
Alle kun tænkte paa Mad og paa Leie;
Konen sparte af yderste Flid,
og Manden puttedes hid og did;
Stuen var ikke Familiens Eie:
der var for en Thingmand gjort Udveie.

„Det var sig", da Markedet just var forbi —
Klokker klang baade nære og fjerne,
Gaderne vrimled af Landsfolk med Pli
og Byfolk paa nyeste mode de Paris:
Alt var saa folkeligt frit og moderne,
uden Mundur og uden Stjerne.

„Det var sig" den ottende Februar . . .

Ja det var, for ikke at tale i affekteert gammeldagse Vers, en Tid, som sad i Næringssorger, Vindelyst og praktisk Bedrift op til Ørene og som havde aldeles forglemt Middelalderens Romantik, Kjæmpevisernes Zobel og Maar og Eventyrprindsernes funklende Fløiels-Dragter, og kun erindrede sig denne aflagte Herlighed, naar der blev gjort en eller anden Opdagelse, hvorved den fordunkledes. Denne Tid ventede sig derfor intet ridderligt Skue paa Byens Torv, med Gaslygten i Midten, med den nye Brandvagtsbygning og den restaurerede Kirke samt Kjødboder til den ene Kant, og Posthuset og almindelige private Gaarde paa de andre Kanter. Men hvor maatte man ikke gjøre store

Heroldernes Proklamation af Storthingets Aabning, 8de Febr. 1857.

Øine i Søndags, da tre middelalderske Riddere rede frem, eskorterede af en Flok Ryttere, vel 20 Mand, anførte af en Lieutenant. Mig forbløffede Synet dog ikke saameget.

Jeg havde Natten i Forveien gaaet over Christiania Torv. Der stod da en liden By af Boder, hvis Sidestykke man finder ved Stranden af vore Fiskevande i Høifjeldene. Og den var man just „i den tause Midnatsstund" ifærd med at nedbryde og flytte bort. Jeg tænkte, her var en underjordisk Kommune pludselig bleven huusvild, ikke paa Grund af Opsigelse eller forhøiet Huusleie, men fordi en ny vedtagen Skik blandt Jordborgerne gjorde dens Existence usikker.

Jeg var tilbøielig til i hine straalende Riddere at see Feeprindser og beredt paa at høre dem sige et smukt Ord til Farvel med sine synlige, fordums Medborgere. Men da de nævnte 15de ordentlige Storthing, kunde det let begribes, at det ingen Feeprindser var, ja ikke engang ægte middelalderske Riddere; thi det Slags Folk ere alt Andet end en moderne demokratisk Institutions Ærindsvende. Jeg søgte da ad andre Spor at komme efter hvad det var for Slags Væsener og var ogsaa heldig nok til at finde den historiske Hjemmel for deres Skikkelse. Den haves i en kgl. Resolution af 10de Jan. 1845, ifølge hvilken tvende Bureauchefer eller Fuldmægtige skulle beskikkes som Herolder og som saadanne bære følgende Dragt:

„Heroldskappe af rød Fløiel, kantet med Guldgalon, paa Brystet den norske Løve og paa Ryggen en Krone, begge Dele broderede i Guld;
Jakke og Beenklæder af blaat Klæde;
høie Støvler med broncerede Sporer;
rund Hat med Strudsfjedre (2de røde, een hvid og een blaa), Guldgalon samt den norske Nationalkokarde;
hvid Halskrave af Flor eller Musselin;
hvide Hansker med stive Skjærmer;
Heroldsstav af rød Fløiel med Krone af forgyldt Bronce."

Den tredie Ridder var nu Rigsherolden, hvortil ogsaa en herværende Mand er beskikket.

Der gives dem, som lee eller endog forarge sig over Heroldernes Optog, og ville have „dette Væsen" afskaffet. Jeg veed ikke, hvorfor man skal forfølge, hvad der paa en uskyldig Maade kan bringe Sindet nogen Afvexling. Min Mening er, at man ikke med alt for stor Iver bør udrydde Alt, hvad der i mindste Maade afstikker fra det reent Hverdagslige. Ved idelig at arbeide os ned til dette, komme vi snart i en trættende Eensformighedstilstand, som vi umuligen kunne udholde i Længden, og som paa sædvanlig Viis vil fremkalde et voldsomt og fortvivlet Sprang mod den anden Yderlighed. Det er derfor bedre, „at gaae Julebuk" engang om Aaret, end at man hindres fra denne ene Gang, for efter ti Aars Forløb at tage sin Mon igjen ved at gaae hele det ellevte. Det er ogsaa bedre at Staten overdrager Enkeltmand deslige Hverv end at Hvermand skal besørge sin Andeel deraf.

Mandsdragterne ere nu kjedelige til Fortvivlelse. Evig Sort og blot større eller mindre Vidde af Ærmerne og Længde af Skjøderne. Sørgedes der ikke fra Mili-

tærets Side for nogen Afvexling, vilde Censformigheden blive utaaleiig og maaskee fremkalde en almindelig, høist ubeleilig Ligegyldighed hos de Skjønne for alle Mandfolk . . . Jeg har altid hørt Damerne hyppigst udbryde: „De kjedelige Herrer!„ saasnart en rum Tid var hengaaet efterat nye Militærdragter vare komne i Omløb. Et saadant Udbrud mindre er værdt nogle Hundreder til en Heroldksappe!

Literatur.

Om Forandringer i Straffelovgivningen med eller uden Jury. Betænkning afgiven af den ved kgl. Resol. af 11te Jan. 1853 nedsatte Kommission (P. C. Lasson, Fr. Hallager og J. C. Lous.) Første Bind og andet Binds første Deel. Chra. 1856 (d. e. 1857) tilsammen 79½ Ark stor Oktav. Da vi først for et Par Dage siden har faaet os dette omfangsrige Værk tilstillet, har vi langt fra ikke vundet med at „gjennemstudere" det. Hertil vilde medgaae saa lang Tid, at en Omtale fra vor Side, der i ethvert Fald blot kan blive en Henledelse af Publikums Opmærksomhed, og ingen kritisk Undersøgelse, vilde komme for seent til at fyldestgjøre hiint beskedne Øiemed. Vi tillade os dog efter det flygtige Gjennemsyn af Værket, som vi have kunnet foretage, at nævne dets Tilværelse og give en Oversigt over Indholdet. Første Bind, der er deelt i 16 Afsnit, handler om Juryinstitutionen, og andet Bind om Forandringer uden Hensyn til Jury. Dette Bind er igjen adskilt i to Dele, af hvilke den udkomne (første) Deel handler om Underretsbehandlingen, medens den anden skal handle om Appel eller Retsmidlerne. Endelig er der til hver af Betænkningens Dele føiet Anhang (Prøver paa den nyeste Lovgivningskunst med Jury, Exkurser og praktiske Exempler.) De 16 Afsnit i første Bind ere: 1) Om Jyryinstitutionen i Almindelighed. 2) Om Juryens historiske Udvikling sammenlignet med Udviklingen af vor kriminelle Proces. 3) Om Udstrækningen af Juryens Kompetence og hvilke Sager der hos os maatte blive at henlægge under Juryen. 4) Om Anklagemyndigheden i Jurysager (Stor-Jury osv.). 5) Om Forundersøgelsens Charakteer i Tilfælde af Jurybehandling. 6) Om Aktionsdekretets Indflydelse paa hvad der under Sagen kan afgjøres. 7) Om hvorvidt vor nugjældende Straffelovgivning under Forudsætning af, at Jury indføres, kan ansees passende. 8) Om de Egenskaber, der kræves hos Jurymænd, og hvorvidt et tilstrækkeligt Antal af Jurymænd antagelig kan findes i Norge. Om Listerne og deres Reduktion. Om Betydningen af den Garanti, der søges i Rekusationsretten og i Eenstemmighed eller forstærket Pluralitet. 9) Om den Veiledning, der meddeles Juryen til Sagens Opfattelse. 10) Om de retslærde Dommeres Forretninger og Myndighed ved Jurybehandling. 11) Om den Byrde, Jurybehandlingen medfører for Edsvorne og Vidner. 12) Om Hoved- eller Slutningsforhandlingen for Jury og de dermed forbundne Vanskeligheder. 13) Om Retsmidlerne (ɔ: Appel) i Jurysager. 14) Om hvorvidt en større Hurtighed i Sagernes Afgjørelse kan forventes som Følge af Jurybehandling. 15) Om den Indflydelse, Juryens Indførelse vil have paa Omkostningerne ved Justitspleien. 16) Om Juryinstitutionens Forenelighed med Grundloven." Anden Deel er inddeelt i fem større Afdelinger, hver i flere §§, nemlig: 1) „Almindelig Deel"; 2) om Forhør isærdeleshed; 3) om Politiet, Anklageforhandling, Værnething, Komulation, privat Forfølgning, Tiltaltes Erstatningskrav m. m. 4) om Sagens Paastevning, Behandling og Paadømmelse; 5) om Varetægtsarrest, Suspension, Beslag og Randsagning. I Forordet bemærker Kommissionen, at dens modtagne Hverv ikke har været at give noget egentligt Lovforslag, hvad forøvrigt med Hensyn paa Juryinstitutionen fulgte af det Resultat, hvortil den var kommen (nemlig Juryens Ubrugbarhed hos os.) Dog har den med Hensyn paa en ny nødvendig Kriminalproceslov givet Antydninger, saa udførlige, at man vil kunne erfare dens Anskuelser endog i Detaillen. Iblandt disse Antydninger høre, at der i de betydeligste Sager anvendes Meddomsmænd, som skulle overvære den hele Sags Behandling og for hvem mundtlig Procedure burde benyttes. Ved hver Underret ansættes en lovkyndig Embedsmand som Sekretær eller Aktuar, der da ogsaa kan kontrollere Dommeren og i hans Forfald forrette, hvorved de edsvorne Dommer-Fuldmægtiger i Regelen kunne undgaaes. Skriftlig Behandling skal være blandet med Mundtlighed (mundtlig Slutningsforhandling) og ubetydeligere Sager kunne afgjøres ved summarisk Proces. Anklagemyndigheden bør være adskilt fra den dømmende Magt, og i vigtigere Sager besluttes Aktion af vedkommende Overret, hvilken Institution i Sager, der kunne paaregnes at komme for Høiesteret, ansees for „temmelig overflødig som dømmende Instants." Istedetfor de nuværende Referenter træder i de vigtigere Sager Aktorer og Defensorer, der udnævnes af det Offentlige. Den brugelige Frifindelse for videre Tiltale forkastes, dog med en enkeltviis Undtagelse. Ogsaa giver Fort. nogle Vink om den ved Arbeidet fulgte Plan og Methode. Forf. have stillet sig for Øie Arbeidets Bestemmelse: „at tjene som Veiledning for dem, der ifølge vor Forfatning skulle være med ved Reformens endelige Skjæbne, uden dog for største Delen at være i Besiddelse af Fagkyndighed i den kriminelle Proces," og derfor ere de vigtigere Betragtninger givne saamegen Bredde, at de kunne ventes med nogenlunde Lethed at fattes og fastholdes selv af den mindre Indviede. I den almindelige Deel af Betænkningen No. 2 forklares de Hovedsynsmaader, der ere lagte til Grund, og de dermed stridende Anskuelser imødegaaes. Her maatte da Behandlingen blive af „mere polemisk Natur". — Som rimeligt ved et saa omfattende og vigtigt Arbeide har Kommissionen taget under Betragtning de andre Landes Lovgivninger og de Resultater i Processens Indretning, „der mere og mere kunne betragtes som almeen-europæiske," samt ved de vigtigere Punkter undersøgt, „om de ogsaa her lade sig optage". Herved er Værket vistnok blevet af uvurderlig Betydning for Alle, der ville beskjæftige sig med Sagen, hvad enten de saa ere enige eller ei med Forfatterne i deres fremsatte Synsmaader. For at gjøre det fra fremmede Lande hentede Stof tilgjængeligt, have Forfatterne forsynet sit Arbeide med en righoldig Kildeangivelse. Med Hensyn til Forfattelsen af Værket bemærkes, hvad ogsaa Omfanget maa tilsige, at den, „ved hvert enkelt forskjelligt Medlem er besørget for hvert Arbeide, endskjønt samtlige Arbeider i deres Heelhed ere et Resultat af fælles Overveielser og fælles Bidrag."

Som man vil erindre, er dette det tredie omfattende Værk over Juryen, som udkommer hertillands, og det fjerde vil det Lovudkast blive, som den af Storthinget nedsatte Kommission kommer til at forelægge. Samtlige foreliggende Værker (nuværende Amtmand Auberts, Chra. 1849, Expeditionssekretær Munch-Ræders, Chra. 1850—51 og endelig dette Kommissionarbeide) ere alle Frugter af vidtgaaende og langvarige Granskninger, foretagne paa Statens Bekostning af dertil udseede, anerkjendt dygtige Mænd. Hvilket endeligt Resultat man derfor end maatte komme til i denne vigtige Sag, maa dette ventes, ikke være uoverlagt eller blottet for forudgaaende Begrundelse. Den omfangsrige Literatur gjør det allerede til et høist møisommeligt Arbeide at sætte sig ind i Sagen. Det er omtr. halvtrediehundrede Ark at gjennemlæse bare Hovedarbeiderne (Munch-Ræders paa 124 Ark og Aubert paa 43 Ark.) Hertil kommer en Mængde Tidsskrift- og Avisartikler, hvoraf enkelte ere baade omfangsrige og vigtige nok (navnlig C. Winter-Hjelms i Norsk Tidsskrift, paa hele 10 Ark.)

Storthinget.

Storthinget aabnedes den 9de Februar med sædvanlige Ceremonier, af Vicekongen paa Hs. Majestæt Kongens Vegne og i Overvær af Prindsessen. Hs. kgl. Høihed oplæste Throntalen; Statsraad Petersen oplæste derefter Beretningen om Rigets Tilstand. Storthingets Præsident henvendte dernæst en Tale til Kronprindsen, hvorpaa Thinget begav sig in corpere til Hs. kgl. Høihed i Palæet, hvor Præsidenten fremførte en forud af Thinget vedtagen Tale, der besvaredes af Hs. kgl. Høihed.

De Møder, Thinget har holdt i den forløbne Uge, have væsentlig været optagne af Referater. Valgkommitteen har besat de faste Kommitter saaledes:

Konstitutionskommitteen: Hervig, Koren, *U. A. Motzfeldt, †R. Olsen, Rogstad, T. Schweigaard og Stamsø. Kirkekommitteen: Augustinussen, Hilsen, *Lange, Amtmand C. Motzfeldt, †Scholberg, U. Sverdrup, P. Sæter, Tandberg og Ulstad. Justitskommitteen No. 1: Evensen, Fergstad, Knudsen, Lysgaard, †Meinich, Nielsen og *Vogt. Justitskommitteen No. 2: †Enge, Jaabæk, *D. Kildal, Meldahl, Nannestad, Schwartz, J. Sverdrup og Ueland. Toldkommitteen: Aagaard, Aandahl, Arneberg, Boye, †Faye, Hoelstad, Smith Petersen, *Saxlund og Svendsen. Militærkommitten: Baggerud, Berg, Lieutenant †Geelmuyden, Humlekjær, Mossige, *K. Motzfeldt, Reinhardt, Skjerkholdt og Byfoged Wetlesen. Gage- og Pensionskommitteen: Bergh, Breder, Colbeenstvedt, Dietrichs, Hammerstad, Paus, J. Sæter, Valstad og †Wille. Budgetkommitteen: †Grave, Hansen, Heiberg, Konow, J. Krogness, E. Løchen, Rolfsen, *Stabell og Sundt. Bankkommitteen: Aarflot, Bergsager, †Overlærer Geelmuyden, Holst, *O. A. Krogness, Lerche og Platou. Næringskommitteen No. 1: Myhre, †K. Olsen, *Smit, Stoltenberg, Thomas, Thorne og Handelsmand Wetlesen. Næringskommitteen No. 2: Boyesen, Gjessing, Hartmann, †Hesselberg, Møller, Natvig og *A. M. Schweigaard. Veikommitteen: Borchsenius, Børresen, Fadum, H. Løchen, Riisnæs, †Rygh, Schønheyder, *Sibbern og Thorsen.

De siden valgte Formænd ere her betegnede med *, Sekretærerne med †.

Norge.

Christiania. Under 2 Jan. er Sognepræst til Nannestad Sv. Stenersen meddeelt Bestalling som Provst over øvre Romerige; Sognepræst til Borge A. Uchermann udnævnt til Sognepræst til Vigs Pstg.; Foged i Romsdalen J. H. Wetlesen til Byfoged og Byskriver i Arendal; Kapitain og Kompanichef i den bergenske Inf.-Brig. C. F. Fasting til Oberstlieutenant og Chef for romsdalske nationale Musketeerkorps; Chefen for eidsbergske Eskadron af agersh. ridende Jægerkorps Ritmester J. C. R. Grundt til Chef for den gevorbne Eskadron af samme Korps samt Sekondlieutenant ved Christiania Brandkorps Kjøbm. M. E. Langaard til Branddirektør i Christiania.

— Under s. D. er Branddirektør i Christiania P. A. J. Lundh meddeelt Afsked i Naade.

— Under s. D. er Oberst m. m. Grev A. E. v. Rosen anerkjendt som kgl. græsk Generalkonsul i Norge.

— Under 29de Jan. er udfærdiget kgl. Resol. ang. Oprettelse af et Politimesterembede paa Moss med 300 Spd. i Gage.

— Under 31te Jan. er Kammerjunker C. Rustad udnævnt til Kammerherre.

— Det for Storthinget forelagte Budget udviser en Udgift af 4,540,000 Spd., til hvis Dækkelse de anviste Indtægter forslaae. — Udgifterne ere opførte saaledes: Til det kgl. Huus 111,000 Spd. (H. M. Kongens Hofholdning 64,000 Spd., Appanage for Enkedronningen 16,000 Spd., for Kronprindsen 20,000 Spd., for Prinds Oskar 11,000 Spd.) Storthinget 36,292 Spd.; Civiladministrationen 680,139 Spd. (heraf til Vicekongens Hofholdning og Sekretariat 27,000 Spd., Lønninger for Statsministeren, Statsraaderne, Embedsmænd og Betjente ved den norske Regjering og Statsraadsafdelingen i Stockholm efter Gagelisten 98,290 Spd.; Kontorudgifter ved Regjeringen i Christiania og Statsraadsafdelingen i Stockholm 51,900 Spd. Overøvrighederne 41,000 Spd. Toldvæsenet 417,239 Spd.) Justits- og Politivæsenet 256,764 Spd.; Almennyttige Anstalter 992,406 Spd. (herunder indbefattet Veivæsenet med 51,073 Spd.; Postvæsenet 335,300 Spd.; Telegraphvæsenet 97,500 Spd.; Havnevæsenet 10,170 Spd.; Kanal- og Elvedragsvæsenet 58,242 Spd.; Fyrvæsenet 92,919 Spd.; Landbrugets Fremme 47,266 Spd.; Forstvæsenet 4,266 Spd.); til Fremme af kunstig Fiskeavl 3,000 Spd.; til Opsyn ved Fiskerierne 15,250 Spd. Statseiendommenes Vedligeholdelse 20,997 Spd., Pensioner, Gratialer og Vartpenge 76,700 Spd.; Renter og Betaling af Statsgjelden 247,481 Spd., udenlandske Anliggender 76,900 Spd.; Armeen 988,000 Spd., Marinen 540,000 Spd.; til Bebyggelse af Akershuus Fæstning 30,000 Spd.; Lønningstillæg for endeel af Statskassen lønnede Embeds- og Bestillingsmænd samt Pensionstillæg 225,000 Spd.; uforudseede og tilfældige Udgifter 63,986 Spd.

— En i Aftenbl. indtaget foreløbig Opgave over Omkostningerne ved den projekterede Jernbane mellem Hamar og Elverum (3 Miil) gaar ud paa et Kostende af 279,000 Spd. eller, hvis Lokomotiver skal anvendes, 318,300 Spd.

— Under 2den Febr. er Generalmajor K. K. Holck udnævnt til Kommandør og forhenværende Oberstlieutenant C. F. Hagemann og Professor P. A. Munch til Riddere af St Olafs Orden.

— Den 11te Febr. underkastede Student Grøntvedt sig Hurtigskriverprøve og tilkjendtes Præmie.

— Under 29de Febr. er afgivet kgl. Resol. om Opførelsen af en Pleiestiftelse for 250 Spedalske paa en Tomt under Gaarden Reitgjærdet i Strindens Pstg. efter D.Hrr. Architekter v. Hannos og Schirmers Tegninger.

— Bazaren skal have indbragt 1900 Spd.

Kongsvinger. Indtil Begyndelsen af Februar var der ifølge Hedemarkens Amtstidende tegnet 184,650 Spd. for Jernbanen, forsaavidt Lillestrømmens Linie vælges, og 132,950 Spd. for Trøgstad-Linien. De Kommuner, som næstefter Christiania (med 50,000 Spd.) have tegnet de største Bidrag, ere Grues, Vingers og Søndre Odalens Præstegjælde (hvert 20,000 Spd.) samt Urskoug (16,500 Spd.) Den private Subskription har været størst i Vingers Pstg., nemlig 23,000 Spd. (for førstnævnte Linie.)

Bergen. Udbyttet af Fiskeriet ved Bremanger anslaaes til 3—5000 Tønder, ved Kinn til 100,000 Tdr.

Throndhjem. Formandskabet har indstillet til Repræsentantskabet at bevilge 50,000 Spd. til Jernbanen mellem Throndhjem og Støren.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Grev A. Gyldenstolpe, fortjent som Medlem af Ridderhuset, er afgaaet ved Døden.

Danmark. Dagbl. siger: „Som bekjendt, har den driftige og utrættelige Spekulant Kommerceraad Jacob H. Lundt for længere Tid siden af den norske Regjering tilkjøbt sig nogle af Sølvgruberne*) i Kongsberg. Efter hvad der meddeles os fra London, er det lykkedes Hr. Lundt at komme til en Overeenskomst med fremmede Aktieselskaber, det ene i Paris og det andet i London, med Hensyn til Bearbeidelsen af disse Gruber, og Driften vil blive begyndt, saasnart Aarstiden tillader at tage fat paa Arbeidet."

— Det skandinaviske Selskab i Kjøbenhavn har besluttet „at standse sin hidtidtige Virksomhed indtil 1ste Jan. 1860".

England. Parlamentet aabnedes den 3die med en Throntale uden synderlig Interesse. — Indkomstskatten agtes ophævet.

Frankrig. Den bekjendte russiske Fyrstinde Lieven, der stod i fortrolig Korrespondance med 3 Czarer og Czarinder og en Hoben Statsmænd og udøvede en stor politisk og social Indflydelse, er nylig død i Paris 73 Aar gammel.

— Verger, der myrdede Erkebispen af Paris, er nu henrettet under en uhyrre Tilstrømning af Mennesker. Han blev ikke befunden at være vanvittig, som først antaget. Før sin Død viste han sig yderst feig og forsagt.

Grækenland. De franske Tropper have faaet Befaling af forlade Athen.

*) Skal være: forpagtet nogle Sølvfeldter.

Embeder og Bestillinger.

Nordlands Postmester-Embede med 480 Spd. i aarlig Løn.

Et Bestyrer- og Førstelærer Embede ved Tromsø Stifts Skolelærerseminarium med 600 Spd. i Gage foruden fri Bolig og Brænde.

Et Landhandleri i Mo's Pstg. øvre Thelemarken. To do. i Nordre Fron i Gudbrandsdalen.

Kirkesangerbestillingen i Hedenstads Annex (Sandsvær) forenet med Lærerposten ved Bergs Rodestue. Indtægter 140 til 150 Spd.

En Omgangsskolelærerpost (nyoprettet) i Laurdals Pstg. (Jarlsberg) med 40 Spd. i Løn og frit Ophold i Skoletiden.

Tvende Omgangsskolærerposter i Buvigens Annex til Bynæsset den ene med 40 Spd., den anden med 30 Spd. i Løn.

En do. i Værrans Annex til Ytterøens Pstg. med 40 Spd. i Løn for en Seminarist, 26 Spd. for en Anden.

Lærerposter i Oddernæs Pstg. 1) ved den faste Skole paa ydre Flekkerø med 120 Spd. i Løn. 2) Hjælpelærerposten ved Kirkens faste Skole med Omgangsskolelærerposten 90 Spd. i Løn.

En Lærerpost ved Moss Realskoles nederste Klasse. 192 Spd. i Løn.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 8. | Udkommer hver Søndag Morgen. | **22de Februar.** | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

R. Keyser: Den norske Kirkes Historie

under Katholicismen.

I.

Den norske Kirke naaede aldrig til nogen stærk eller frodig Væxt. Selv i sine bedste Dage fremstillede den kun et svagt Skyggebillede af Hierarchiets Magt og Rigdom i det øvrige Europa, selv da den stod paa sin høieste Spidse var den kun en uanseelig Hytte i Sammenligning med andre Landes, endog de nærmeste Naborigers høitstræbende Kirkebygninger. Den har dog en interessant og bevæget Historie. Skjønt et affidesliggende, ofte forsømt Lem af den romerske Kirkes store Legeme, gjennemtrængtes den dog af dets gjærende Safter og udfoldede en riig Spirekraft. Skjønt den ikke hævede sig til en anseelig eller pragtfuld Bygning, opførtes den dog under mindeværdige Kampe, skabtes og prægedes af hiin Middelalderens hierarchiske Aand, som det er interessant at studere i sine mindste Ytringer, fordi den hører til det Største og Mægtigste i Menneskehedens Udviklingsgang. Den norske Kirkes Historie maatte derfor fortjene en særskilt Behandling — og en saadan er sikkert bleven imødeseet med Længsel af Enhver, der interesserer sig for Granskningen af Fædrelandets Fortid. Dette Savn er nu afhjulpet: Professor Keyser har paataget sig at løse Opgaven, og behøve vi vel at sige, at det fuldkommen er lykkets ham?

Den Berømmelse, Keyser har erhvervet ved sin grundige Forsken, sin samvittighedsfulde og skarpsindige Kritik, sin klare og rene Fremstilling, berettigede vistnok til store Forventninger. De ere heller ikke blevne skuffede. Den norske Kirke med sin stundom heldbringende, stundom fordærvelige, altid store Indflydelse, med sine mangengang høitflyvende Planer, med sine Kampe og sine Nederlag staar nu for os i et Billede, hvis Klarhed og Fuldstændighed maa synes beundringsværdig for Enhver, der kjender Kildernes Spredthed, Dunkelhed og Ufuldstændighed. Vistnok ere endnu Omridsene stundom ubestemte, Farverne sjelden glimrende; men det er Stoffet, ikke Behandlingen, som her svigter — og vi ville derfor ikke mindre vurdere det som en stor Vinding, at et heelt Parti af vor Historie er hævet ud af den Dunkelhed, hvori det hidtil for en saa stor Deel var begravet. Keysers Værk er ogsaa blevet hilset som en kjærkommen Erhvervelse for vor Literatur, og, naar vi her ville beskjæftige os med det, behøve vi neppe at frygte for at man vil finde vort Emne uinteressant. Vi have naturligviis Intet at tilføie, Intet at rette; men efter vor Mening kan et godt Værk aldrig ofte nok omtales, dets Fortrin aldrig ofte nok belyses og fremhæves.

Keyser har deelt sin Fremstilling i fire Afsnit, — som man let vil see, en i Kirkens Udviklingshistorie paa det Bestemteste begrundet Inddeling. Det første Afsnit omhandler Tidsrummet indtil 1152 — Christendommens Kamp med Hedendommeu, dens Seir og dens Befæstelse, de første Spor til en christelig Kirkeordning. I de fleste Landes Historie er dette Afsnit meget tilbagetrædende, stundom indhyllet i et uigjennemtrængeligt Mørke, stundom af liden Interesse, fordi Kilderne ere fattige eller fordi Christendommens jevnt fremadskridende Bevægelse ikke frembyder Støttepunkter for den historiske Fremstilling. For Norges Vedkommende er det anderledes. Her er netop Omvendelseshistorien af en stor og almindelig Interesse. Sammentrængt inden en kort Række af Aar danner den et klart begrændset, skarpt afsluttet Hele, og er desuden i sig selv langt rigere og interessantere end ethvert andet Lands Historie, fordi Christendommen intetsteds mødte en saa alvorlig Modstand, fordi den store Kamp mellem hedensk og christen Troe intetsteds fremtraadte i saa store og kraftige Træk som her.

Overalt vigende for den nye Lære og der, hvor den ikke veg, hensygnende under fremmede Paavirkninger, syntes Hedendommen virkeligt ligesom at have sammentrængt al sin Styrke i det fjerntliggende Norge. Her kom den gamle germaniske Gudelære til sin høieste Udvikling, og dens krigerske Aand fandt i Nordmændene sit fuldeste og reneste Udtryk. Vistnok see vi ogsaa her Hedendommen ravende mod sit Fald, dengang Christentroen nærmede sig Nordens Grændse: Asalæren var udartet; dens Skikke vidnede om en mørk og skummel Overtro; mangenen djærvttænkende Nordmand vendte sig allerede fra den med Afsky og sagde ligesom Sigmund Bresterson: Jeg tror kun paa min egen Lykke og Styrke; Vikingerne selv, hvem et vildt krigersk Liv maatte knytte fastere til Aserne, modtoge dog i fremmede Lande mangtet Indtryk af den nye Tro med dens glimrende Gudstjeneste, med dens for Sandserne lokkende Skikke, og deres Beretninger bidroge udentvivl til at forberede dens Modtagelse i Hjemmet. Men denne Indvirkning maatte nødvendigviis være svag, og Hedendommen kunde derfor her, hvor det indre Forfald ikke i nogen mærkelig Grad fremskyndedes udenfra, bevare en større Livskraft end andetsteds. Da Faren var kommen nær, see vi den ogsaa hæve sig til en alvorlig Modstand; vi see den endnu paa sit Yderste i Hakon Jarls kraftige Personlighed opstille en Repræsentant, hvis Fremtræden kaster et glimrende Gjenskin tilbage over Asatiden. Skjønt uovertruffen i Klogskab blandt sine Samtidige, er han dog saa gjennemtrængt af Troen paa de gamle Guder, at han græder foran deres Billeder, saa fast i sin Fortrøstning til dem, at han i Jomsvikingeslaget endog kunde ofre dem sin egen Søn. I ham staar den gamle Tid og den gamle Tro fuldt rustet til Kamp; dens sidste Anstrængelse er opbudt forat møde Faren. Men var Modstanden haard, var Angrebet det ikke mindre: ogsaa Christendommen har her i Modsætning til andre Lande, hvor den langsomt trængte frem, beredt sig til med eengang at slaae det afgjørende Slag. Ligeoverfor Hakon Jarl staar Olaf Tryggvason; — uliig Naborigernes christne Konger, som viste Lunkenhed for Religionens Sag, og fandt sig i at herske over et hedensk Folk, er han fuld af brændende Iver, en Apostel med Sværd ved Siden. Gjennem sin hele Regjering kjæmper han uafbrudt med Begeistring og Kraft, med List og Overtalelse, med Vold og Piinsler mod Hedendommen, og da han efter i fem Aar at have styret Norge for sidste Gang forlod sit Rige, vare Asernes Billeder allerede blegnede, deres Dyrkelse forstyrret, deres Magt tilintetgjort, medens Christennavnet seierrigt forkyndtes rundt det hele Land. Og hvad han havde begyndt fuldendtes snart. Femten Aar efter optraadte Olaf den Hellige, som i Livet ved en rastløs, aldrig hvilende Virksomhed, i Døden ved sin straalende Helgenglorie befæstede den christne Troe og gav den sin rette Magt hos Folket.

Fra Olaf Tryggvasons Optræden indtil Olaf den Helliges Død er der fem og tredive Aar, og i denne korte Aarrække see vi saaledes Norges Omvendelse begyndes og fuldendes. Alle de ellers over Aarhundreder spredte Træk ere her samlede til eet stort Billede, Alt er sammentrængt i et Glandspunkt, hvor de betydningsfuldeste Begivenheder og de største Personligheder mødes. Det er derfor intet Under, at Omvendelsesværket, som i andre Lande forglemt træder tilbage i Skyggen, hos Nordmændene har efterladt saa dybe og varige Minder. Den norske Historie har i Virkeligheden intet Afsnit, hvor Kilderne ere rigere og mangfoldigere end netop Overgangstiden fra Hedendom til Christendom; de fleste og de bedste af Sagaerne høre hid, og hvor indholdsrig er ikke Sagaen med sin kraftige Fortællingsmaade, sine mange interessante Træk og ofte saa fuldendte Charakteerbilleder ved Siden af de Oldskrifter, andre Lande kunne opvise for det samme Tidsrum, hvor høit staar den ikke over en angelsachsisk, tydsk, dansk eller svensk Annalists tørre, registermæssige Optegnelser! Alene i den norske Historie kan saaledes den store Kamp mellem Hedendom og Christendom studeres i sit inderste Væsen; alene her fremtræder den med Liv, Farve og Anskuelighed; vi see den her ikke blot i de ydre, taagede Omrids; vi maale ikke alene dens Omfang, men vi kunne forfølge den i de mindste Enkeltheder, vi see den udfegtes paa ethvert Punkt, i Staten, i Folkelivet, hos Personerne, i Hjerterne.

Det kunde naturligviis ikke ligge i Keysers Plan at behandle Norges Omvendelseshistorie med den Udførlighed, som Stoffets Rigdom og Interesse her vistnok tillod: i en Kirkehistorie maa Fremstillingen af Omvendelsesværket indtage en Indlednings beskedne, tilbagetrædende Plads. Men, dersom den historiske Dygtighed netop viser sig i et strengt Udvalg og en heldig Begrændsning, maa udentvivl dette Afsnit af Keysers Værk kaldes fuldendt. Vi see her det rige Stof paa det Omhyggeligste sigtet og renset; alt Uvæsentligt, alt til Opgavens Løsning ei Medhørende er bortskaaret, medens det Charakteristiske er fremhævet, — og det store Billede fremtræder derfor, skjønt indskrænket til hundrede Sider, med en overskuelig Klarhed, i korte og træffende Træk og i en Stiil, som her ikke blot er klar og reen, men stundom hæver sig til virkelig Kraft i Udtrykket. — Man vil maaskee bedre kunne vurdere de store Fortrin ved dette Afsnit i Keysers Værk ved at sammenligne det med t. Ex. Reuterdahls Behandling af det tilsvarende Tidsrum i den svenske Kirkes Historie. Vistnok er Stoffet her langt mindre lønnende, langt vanskeligere at forme i et anskueligt Billede; men det forekommer os dog, at Opgaven kunde været bedre løst end det er lykkets Reuterdahl. Han har belemret sin Fremstilling med altfor meget Uvæsentligt, med alt for mange Opgaven lidet vedkommende Undersøgelser; han er aabenbart ligget under for sit Stof og har ikke formaaet at rense det saameget, at Omridsene fremtræde med Klarhed. Vist er det, at Keyser fortæller mere og bedre paa hundrede Sider end Reuterdahl paa trehundrede, og dog nyder Dennes Verk megen Anseelse, fortjener det maaskee ogsaa i flere Henseender.*)

*) Medens Keysers Værk var under Pressen, er der i München udkommen en „Bekehrungsgeschichte des Norwegischen Stammes“ i to Bind fra Professor Maurers Haand — en Forfatter, der allerede tidligere har beskjæftiget sig med Nordens Historie. Man maa tilstaae, at han dennegang ikke har valgt sit Stof uheldigt. Som vi ovenfor have udhævet, er det norske Omvendelsesværk i Virkeligheden et saa skarpt begrændset Hele, saa indholdsrigt og saa oplysende ogsaa for andre Landes Historie, at det vistnok egner sig for en særegen Behandling. Men efter vor Mening har Prof. Maurer ingenlunde løst sin Opgave paa en tilfredsstillende Maade. Allerede hans Anordning af Stoffet synes i høieste Grad uheldig, idet han nemlig behandler først hvad han kalder den ydre og senere den indre Omvendelse; Enhver indseer, hvor unaturlig en saadan Splittelse er og i hvor høi Grad den maa berøve Billedet al Sammenhæng og Anskuelighed. Og dernæst er det hele Værk anlagt efter en uformelig stor Maalestok. Den norske Omvendelseshistorie har vistnok et meget rigt Stof, men dog ingenlunde rigt nok til i en renset og ordnet historisk Fremstilling at fylde to Bind af et saa betydeligt Omfang (hvert af dem er paa en 7—800 Sider). Maurers Fremstilling kan heller ikke gjøre Fordring paa at kaldes hverken ordnet eller renset, ja den fortjener ikke engang Navn af sand historisk Fremstilling. For den historiske Kunstner svinder altid Materialet ind, idet han afglatter og afrunder det; han erkjender det altid som en Regel, hvad en nyere Historiker har udtrykt med de Ord: Une histoire étant l'oeuvre d'art autant que de science elle doit paraître degagée des machines at des échafaudages, qui en ont préparé la construction.“ Maurer synes derimod at have befulgt den modsatte Regel, naar han i Fortalen siger at han „unbefangen“ har gjengivet sit Materiale. Saaledes forholder det sig ogsaa i Virkeligheden. Hans Værk er en uden nogetsomhelst Udvalg opdynget Masse af Stof, en af hine uorganiske, kompakte, ufordøielige Sammensætninger, hvorpaa navnlig Tydsklands historiske Literatur er saa rig og hvis Nytte mangengang er tvivlsom nok. Ved en som oftest schwerfällig Stiil og ved det overvældende lærde Apparat afskrækkes den almindelige Læser og Videnskabsmanden foretrækker at tye til selve Kilderne.

Vi skynde os med at indrømme, at Maurers „Bekehrungs-

Træffende ere de Bemærkninger, hvormed Keyser afslutter sin Fremstilling af det norske Omvendelsesværk. Var ikke, spørger han, den Maade, paa hvilken Christendommen indførtes i Danmark og Sverige, naturligere og mere stemmende med Religionens egen Aand end den, paa hvilken den indførtes i Norge? Hist udbredte den sig langsomt, ved Missionærer, ad Overbeviisningens Vei, uden virksom Indgriben fra den verdslige Magts Side, medens den her paanødedes pludseligt, uden nogensomhelst dybtgaaende Forberedelse, mangengang ved Vold og Blodsudgydelse. Maatte ikke som Følge deraf Christendommen blive inderligere og rodfæste sig stærkere hos Danerne og Svearne, da Omvendelsesværket hos dem endelig var fuldbragt end hos Nordmændene? Vistnok, svarer Forfatteren, fordrer det som Almeensætning vort Bifald, at Kirken virker bedre om end langsommere ved egen Kraft end hjulpen af den verdslige Magt, ved Tvang og Blodsudgydelse. Men man kan dog ikke nægte, at selv den fremtvungne Omvendelse stundom har grundlagt Kirkesamfund, som hverken i christelig Aand eller ydre Fasthed har givet andre, ved mere christelige Midler stiftede, det ringeste efter. Og man kan det saameget mindre i nærværende Tilfælde, som her navnligeu Omstændigheder vare forhaanden, der frembragte en Ligevægt i Omvendelsens Frugter mellem Nordens forskjellige Riger.

Keyser paapeger her den nationale Characteer, som det norske Omvendelsesværk i Modsætning til Naborigernes helt igjennem bevarede. Medens i Danmark og Sverige Christendommen indførtes af Missionærer, henhørende til en fremmed, fiendtlig Nationalitet, ubekjendte med Nordboernes eiendommelige Tænkemaade og Samfundsforholde, ifølge deres hierarchiske Grundsætninger tilbøielige til at affondre Kirken fra Stat og Folk, var det i Norge indfødte, af Almuen elskede og beundrede, norskfindede Konger, som fra Begyndelsen stillede sig i Spidsen for Omvendelsesværket, og ved deres Side Lærere, der, skjønt af udenlandsk Herkomst, dog handlede som Indfødte vilde have handlet, færdedes mellem Folket og lempede sig efter dets Tænkemaade. — Dette maatte forsone Nordmændene med Christendommens Nyhed og bringe dem til at opfatte den med Varme og Inderlighed. „Saaledes, — slutter Keyser — kunde Omvendelsesværket, skjønt uformeligen og tildeels — kan man vel sige — uchristeligen drevet, alligevel bære Frugter, der kunde maale sig med dem, det bar hos Danerne og Svearne."

Vi finde denne Betragtning ligesaa klart fremstillet som den er træffende i sig selv. Og vi ville see den stadfæstet, naar vi betænke, hvor kraftigt Christendommen snart virkede til at formilde Nordmændenes Sæder og hvor virksomt den norske Kirke gjennem lange Tider bidrog til at hegne om Folkets Sprog og dets Videnskabelighed — i Sandhed „et Træk af Livsfriskhed, hvortil hverken den Danske eller Svenske kan opvise Sidestykke." Men vi troe dog, at netop den norske Kirkes nationale Oprindelse, saa herlige Frugter den end bar til Opblomstringen af en Literatur og Bevarelsen af Oldtidens rige Skatte, i en følgende Tiid paa mange Maader hindrede Kirkens frie Vært og dens Udvikling i hierarchisk Retning. Og vi ansee dette for at være af større Betydning, end Keyser synes at gjøre. Hertil skulle vi imidlertid snart vende tilbage.

Hvorledes det nu end er, Christendommen var ved Olaf den Helliges Død rodfæstet og det christne Kirkesamfund syntes for det Første at udvikle sig jevnt og med sikre Skridt. Allerede Adamus Bremensis (omtr. 1070) kunde rose Nordmændene for deres Religiøsitet, og hans Skildringer, skjønt vistnok overdrevne, vidne dog om at Christendommen allerede havde et kraftigt Liv hos Folket. Kongerne vedbleve med Iver at beskytte Religionen og viste Ærbødighed mod dens Tjenere. Olaf Kyrre gav et for hine Tider stort og virksomt Exempel paa Fromhed, idet han ikke fandt det under sin Værdighed at forrette en ringe Subdiakonus's Tjeneste ved Messen, og hans Sønnesøn, Sigurd Jorsalfarer, foretog i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede sit berømte Korstog, som mægtigt maatte bidrage til at styrke Folkets religiøse Sind. Landet inddeeltes under ham i Biskopsdømmer; Kirker og Klostre vare byggede rundt det hele Land, Munkeordener indførte og Præster overalt beskikkede til Almuens Lærere.

geschichte" er skreven med en udtømmende Grundighed og en fast forbausende Lærdom. Imidlertid støder man dog stundom paa en mindre velbegrundet Dom. Vi skulle som Exempel anføre et Sted, hvor han sammenligner Olaf Tryggvason og Olaf den Hellige. Han tilkjender den Første et ulige høiere Anlæg, og seer i den større Klogskab og mere beregnede Iver, hvermed Omvendelsesværket dreves af ham, Grunden til at han kunde døe elsket og savnet af sit Folk, medens Olaf den Hellige faldt som Offer for et almideligt Had baade hos Mægtige og Ringe. Maurer overseer her, at det ingenlunde var „kirchenfeindliche Motive," som ledede Oprørerne ved Stiklestad, at det tvertimod var ved Olafs dybt tilregnede Politik Hadet vaktes mod ham hos de Store og derigjennem ogsaa hos Almuen, som i Norge blindt fulgte sine Høvdinger. — Endnu uretfærdigere mod Norges Helgen og dets første Konge er Maurer, naar han kalder ham en „beschränkter Knecht der Klerisei" og en „Formelchristen" (!!), og deri søger Grunden til at hans Fortjenester ere ophøiede over Olaf Tryggvesons.

Prindsesse Sophie af Nassau.

Prindsesse Sophie af Nassau.

Efter en i Wiesbaden udkommen Lithographi give vi her et Portræt af Prinds Oscars trolovede Brud. Hendes fulde Navn er: Sophie Wilhelmine Mariane Henriette, og hun er født 9de Juli 1836, altsaa nu i sit etogtyvende Aar.

Hun er yngste Datter af den i 1839 afdøde regjerende Hertug Wilhelm af Nassau i dennes andet Ægteskab med Pauline af Würtemberg († 7de Juli 1856.) Hendes Fuldsødskende ere: en Søster, Helene, der siden 1853 er gift med Georg Victor af Waldech, og en Broder Nicolaus Wilhelm, der har studeret i Bonn og der lagt store Evner for Dagen, og som nu er Jægerofficier. Hendes Halvsødskende (af Faderens første Ægteskab med Luise af Saxen-Altenbourg, † 1825) ere: 1) Therese, gift 1837 med Prinds Peter af Oldenburg; 2) den nuregjerende Hertug Adolph af Nassau, f. 1817 og gift først med en russisk Prindsesse og efter hendes Død anden Gang med den for sin Skjønhed lovpriste Adelaide af Anhalt-Dessau; 3) Marie, gift med den regjerende Fyrste af Wied.

Trolovelsen mellem Prinds Oscar foregik, som man vil erindre, forrige Høst (29de Sept.) og Ægteskabskontrakten undertegnedes ven 23de Oktober.

Det nassauiske Fyrstehuus bekjender sig til den evangeliske Religion; men af Hertugdømmets 431,549 Indvaanere ere kun 226,086 Protestanter, medens Resten bestaar af Katholiker og af Jøder (omtr. 7000). —

Det følger af de nassauiske Landes Lidenhed, at dette Fyrstehuus ikke er af stor Betydning i Europas Herskerrække. Men det besidder store Rigdomme. Hertug Wilhelm ansaaes ved sin Død i 1839 for en af de rigeste Fyrster i Europa. Nassau er ogsaa som bekjendt et af Naturen rigt udstyret Stykke Land, og med dets ringe Antal Indbyggere har det over 4 Millioner Gylden i Statsindtægter.

Prinsesse Sophie prises for sin Elskværdighed og Tækkelighed.

Ægteskabelig Kjærlighed.

Historisk Studie af Guizot*).

X.

Hun bukkede ikke under. Hun havde to større Magter til at forsvare sig, sin Fromhed og sin Sorg. I Anledning af de Titler og Æresbeviisninger, som bleve tildelte Russellernes Slægt, sagde hun: „jeg skulde have gjort Alt, hvad der beroede paa mig, for at forskaffe Familien dem; men alle disse ydre Ting kunne ei vække nogen sand Glæde hos mig." Hun afslog med fornuftig Beskedenhed denne utidige Triumph, som Politiken tilbød hendes Søn: „Jeg sender Dem, Mylord," skrev hun til sin Svoger Lord Edward Russell, „det Brev, som jeg igaar har modtaget fra vor Ven, Sir James Forbes; jeg beder Dem læse det, og dersom De ei finder det ubeleiligt, at gaae til Hertugen af Shrewsbury. Jeg har saamegen Tillid til hans Dømmekraft, at dersom jeg kunde troe, at han havde tænkt alvorligt over denne Sag, vilde det bringe mig til at tvivle om min egen Fornuft, og Deres Fader, som endnu Intet veed om Sir James's Brev eller om hvad jeg i dette Øieblik tilskriver Dem, vilde uden Tvivl have det samme Indtryk som jeg. De vil erindre, hvorledes han var imod denne Tanke, da jeg for nogle Dage siden først blev underett:t om den. Der behøvedes Intet mindre end hans Naades fuldkommen bestemte Mening, for at forandre Mylord Bedfords; han er meget bange for den Afbrydelse, som min Søns Valg til Parlamentsmedlem vilde bringe i hans Opdragelse, en Afbrydelse, som maaskee vil blive hans Ulykke ved i Fremtiden at gjøre ham udygtig til hvilketsomhelst. Jeg er for mit Vedkommende saa overbevist derom, at jeg vilde frygte for, at Skaden vilde være uoprettelig. Da jeg imidlertid altid ønsker at gjøre det, som tjener min Søn bedst, er jeg beredt til at underkaste mig de Mænd, der ere klogere end jeg, og som ville os vel. Undlad ei, jeg beder Dem, at svare mig nogle Ord med næste Kurer; jeg vil lade Sir James vente saalænge."

Den moderlige Viisdom seirede over Partiinteresserne, og i Stedet for at fremstille sig ved Valget i Grevskabet Middlesex, gik Lord Tavistock til Universitetet i Oxford og fuldendte sin Opdragelse, der, „hvor vor unge Adel," skrev Lady Russell til Dr. Fitz-William, „burde tilbringe en Deel af sin Tid, hvilket i mange Aar er blevet forsømt."

Hun besad i det private Livs mindste Begivenheder den samme sunde Dømmekraft, den samme moralske Redelighed og Finhed, der advarede og bevarede hende for de i de gamle Aristokratier altfor almindelige Fordomme, Letsindigheder, Ligegyldigheder og Uforskammetheder. Førend hun bestemte sig til at give sin Datter Catharina til Hertugen af Rutlands Søn, spurgte hun ham: „Tænker Deres Herlighed ikke, at vi skylde det unge Par, at sætte

*) Se No. 1, 5, 6 og 7.

dem istand til at see og lære hinanden at kjende lidt mere, end de hidtil have havt Leilighed til? De maae i det mindste gjensidigt kjende hinandens Charakteer, inden vi vove at slutte en Forbindelse, som vi haabe maa blive lykkelig." Nogle Aar senere havde hun tvende geistlige Embeder at raade over, paa Grund af sin Patronatsret; hun skrev til en af sine Venner Sir Robert Worsley: „Jeg finder Beboerne i Egnen vel stemte for at modtage Hr. Swayne. Jeg tror, at han fortjener at vælges, og at De heri tænker som jeg. Dersom De imdlertid skulde kjende nogen Omstændighed, som hindrede ham i at passe fuldkomment til dette Kald, er jeg overbevist om, at De i Betragtning af Valgets Vigtighed og af Hensyn til mig, som beder Dem derom, vil hjælpe mig til at undgaae ethvert Feilgreb. Jeg maa sige Dem det, jeg betragter Omsorgen for saa mange Sjæle som en meget ansvarsfuld Stilling, og jeg har villet give mig Tid, for at være sikker paa, til hvem jeg betror den. Jeg kan til Fordeel for Hr. Swayne ikke gjøre nogen Afvigelse fra min Samvittighedsfuldhed."

Saamegen Dyd og Viisdom, de samme under de mest modsatte Tilskikkelser, i Lykkens Skjød som under Skjæbnens Tryk, erhvervede Lady Russell saavel hos Folket som Hoffet i England en Høiagtelse og en moralsk Autoritet, som sjelden nogen Kvinde har opnaaet, selv om hun gjorde større Opsigt i Verden. Saavel efter deres Thronbestigelse, som før den, vedbleve Kong Wilhelm og Dronning Marie at vise hende den samme Opmærksomhed og ligesom gjette hendes Ønsker. I Revolutionstiden, da man maatte have Prindsesse Annas formelige Samtykke til Prindsen af Oraniens Kroning, vilde Lady Churchill, senere Hertuginde af Marlboroug og Prindsessens Fortrolige, ikke tilraade denne Beslutning, før hun havde raadført sig, som hun sagde, med Personer af en anerkjendt Klogskab og Ubestikkelighed, i Særdeleshed med Lady Russell paa Southampton-House, og Dr. Tillotson, som senere blev Erkebiskop i Canterbury. Tillotson, tøvede længe med at modtage et Erkebispedømme af en Konge, som ikke blev anerkjendt af en Deel af den anglikanske Kirke; det var Lady Russell, som bestemte ham dertil. Flere Gange raadspurgt af ham og bekjendt med de indtrængende Opfordringer, som Kongen henvendte til ham, skrev hun til ham, efter at have veiet og prøvet Doetorens Betænkeligheder: „Den Tid synes mig at være kommen, da De selv skal til i Gjerningen at udøve det Underkastelsesprincip, som De tidligere saa ofte har udtalt og anbefalet Andre . . . De vil, derom er jeg overbevist, blive et sandt Gode for det Offentlige.

Framnæs ved Sognefjorden. Efter Photographi af M. Hansen.

Tag i Betænkning, hvor faa dygtige og ubestikkelige Mænd denne Tid frembringer, og, jeg beder Dem, vend ei altfor ofte denne Beslutning frem og tilbage i Deres Sjæl; naar man engang har undersøgt en Sag fra dens forskjellige Sider, styrter man sig blot i nye Betænkeligheder, ved bestandig at komme tilbage til den."

Med sin bedste Ven, Dr. Fitz-William, havde hun ikke det samme Held; det være sig af virkelige Samvittighedsskrupler eller af Ængstelighed for at trodse en Deel af sin Kirkes Daddel, han afslog at aflægge Eden og forlod sit Kald. Lady Russell søgte at formaae ham til at opgive denne Beslutning, men besjælet af ligesaa megen Samvittighedsfuldhed som han selv. „Hvorom dreier det sig?" skrev hun til ham; „om et Ord, som jeg aldrig har hørt to Mennesker tillægge een og den samme Betydning. De siger, at De maatte tage det i den samme Mening, som flere hæderlige Mænd have givet det, da de forpligtede sig. Hvorfor vil De være mere hæderlig end de? For mig er Hovedspørgsmaalet, at vide, om De kan aflægge Eden uden nogen mental Reservation. Jeg afskyr de mentale Reservationer, hvad enten de nu henvende sig til Gud eller Mennesker. Jeg veed, at ligeoverfor Gud kan man ikke have dem, selv om man ønskede det, men jeg har Afsky for det blotte Ønske . . . Forresten, min gode Doktor, havde jeg, da jeg begyndte at skrive, ikke overtænkt et eneste Ord af hvad jeg nu har sagt i denne Anledning, men jeg veed, at De vil optage det godt. Jeg kan ikke argumentere med dem, men naar mine Ønsker ere oprigtige, udtaler jeg dem uden Omsvøb; modtag dem, og bær over med dem, som de ere." Denne Meningsforskjellighed forstyrrede intet Øieblik det gudfrygtige Venskab imellem Dem.

Ved enhver Leilighed, i alle sine Forbindelser, var Lady Russell, efter at hendes Sag havde seiret og midt i sin egen Triumph, ligesaa retsindig, ligesaa fremmed for al Beruselse, frisindet i Aand og Hjerte, som hun havde været fast og bestandig i sin Modgangstid. Ved en eneste Leilighed finder jeg hende en Smule fordringsfuld og hovmodig. Hun havde ivrigt anbefalet en ung Mand af megen Anseelse til at blive antagen til en af Kronens raadgivende Advokater, William Cowper, der senere under Georg I.s Regjering blev Greve og Kansler Cowper. Ansøgningen mødte temmelig stærke Hindringer; en Aldersdispensation var nødvendig; Lady Russell trængte paa, først hos Lord Halifax, derpaa hos Sir H. Pollexfen, Kronens Generaladvokat, og hendes Brev til denne sidste ender med denne Sætning: „Jeg foretager meget Lidt, min Herre, og gjør saaledes meget faa Folk Tjenester; men jeg vil nødig see mig skuffet, naar jeg troede allerede at have naaet Maalet." Dette er det eneste Spor, jeg har kunnet opdage, i en ellers ligefrem og beskeden Sjæl, af en Fordringsfuldhed, der vel var retfærdigt begrundet i den Mands Fortjenester, som var Gjenstanden derfor, men som dog var blandet med en Smule Stolthed og ondt Lune.

Jøvrigt kjendte Lady Russell sig selv bedre og bedømte sig selv haardere, end den strængeste Moralist kunde have gjort det. Man har efter hendes Død fundet et ufuldendt Papir, skrevet med en af Alderdom rystende Haand, hvor hun i Form af Bøn, og med en Ydmyghed, der ikke er uden noget af den Angst, som er et sikkert Tegn paa christelig Dyd, gjennemgaar de forskjellige Tider af sit Liv, aflægger Regnskab for sine Feil, sine Synder, og beder Gud om Tilgivelse derfor. Jeg finder Steder som dette deri: „Jeg frygter, Herre, at Stoltheden hænger ved mig, i Alt hvad jeg gjør, Alt hvad jeg lider. Jeg kan ikke taale Forsømmelse eller Mangel paa den Agtelse, som skyldes mig . . . . Og dog forsømmer jeg selv, hvad jeg skylder mine Overmænd; jeg lader mig ophidse til Vrede, ofte uden al Grund; jeg skal derved have bedrøvet Mennesker, som gjorde sig Umage for at behage mig, og have bragt Andre til den Synd igjen at vredes paa mig. Jeg tilstaar ikke gjerne den Fordeel, som jeg har kunnet drage af Andres Raad, eller Forbillede. Jeg er utilfreds, naar jeg ikke møder al den Opmærksomhed, som jeg ventede, selv fra mine Overmænd. Saa stor er mit usle Hjertes Forfængelighed."

Billeder fra Kronprindsens Reise.

Ved Frithjofs Saga har Framnæs faaet en saadan Berømmelse, at der vistnok er Faa, for hvem Navnet ikke klinger kjendt og ligesom uvilkaarlig vækker Forestillingen om noget „romantisk." Thi ifølge Sagnet boede Frithjof hin Frøkne der. Og hvem kjender ikke af Tegnérs Besyngelse ham og hans elskede Ingeborg? Hvem har ikke fundet en Trøst for sin første skuffede Kjærlighed ved at paralellisere den med hint Elskerpars? — Ikkedesmindre er det noget usikkert, hvor dette berømte Sted virkelig laa. Inde i Sogn, ved Sognefjorden, var det dog. Man har antaget, at Framnæs var det nuværende Vangsnæs i Leganger, Fogderiets største Gaard, hvor en Kirke staar og flere Gravhøie findes. Vangsnæs ligger paa et Næs paa Fordens Sydside og har ligeoverfor sig Balestranden, som man har antaget for Baldershage. Men Baldershage med Templet og Kong Beles Gaard laa paa Syrstrand, rimeligviis paa det nuværende Njøs, hvor der endnu findes mange Minder fra Hedenold, der vidne om at mægtige Mænd have boet her. Framnæs maa da være at søge ligeoverfor, nær ved Rinde, i hvis Nabolag der ogsaa findes et Hof og hvor der saaledes maa have staaet et Tempel. (See Munchs Noregsveldi 103—4).

Uagtet det er temmelig vist, at det sædvanlig antagne Framnæs ikke er det af hiin romantiske Saga berømte Sted, nødes man dog til at beholde det i Mangel af noget sikkert andet; thi man vilde ellers blive ganske uden Framnæs, hvilket blev altfor prosaisk.

Vort Billede, der blev taget medens Kronprindsen var iland, fremstiller et romantisk Afsnit af Naturen der.

Gunnestads Korkefabrik.

Blandt de nye Industrianlæg, som efterhaanden reise sig i og omkring Hovedstaden, og hvorved vi mere og mere blive selvhjulpne og uafhængige af Udlandet, turde Gunnestads Korkefabrik fortjene nogen Opmærksomhed. Denne Fabrik, som nu har bestaaet i halvandet Aar, kan forsyne hele Landet med Korker, da den daglig formaar at levere 30—40,000 Stykker. Fabrikens mekaniske Maskiner skjære 20 Korker i Minnutet for hver Kniv, og da de have fire Knive, vilde de, forudsat at disse kunde gaae uafbrudt, levere tilsam. 80 Korker i Minutet eller 4800 Stk. i Timen. Men da nogen Tid gaar tabt til Knivenes Slibning m. v., bliver naturligviis Produktionen mindre, hvilket ogsaa kan være ligegyldigt forsaavidt den ellers frembragte Mængde Korker ikke vilde kunne afsættes her.

Af større Betydning end Korkefabrikationen ved denne Fabrik turde den Bedrift være, som Hr. Gunnestad har forenet dermed, nemlig Forfærdigelsen af Redningsapparater for Skibbrudne. Vi have allerede i No. 25 af vort Blad for 1853 givet en Beskrivelse af Rhinds saakaldte Redningsbænk, hvoraf de velgjørende Følger af Skibes Forsyning med hensigtsmæssige Redningsmidler noksom fremgaae; og her behøve vi derfor kun at fremhæve den lette Anledning for vore Skibsrhedere til i vort Land at erholde deslige Apparater og vistnok til en større Fuldkommenhed end fra fjernere Steder, hvorfra man tidligere pleiede at hente dem.

Hr. Gunnestads Redningsapparater ere af technisk dannede Mænd prøvede og befundne fuldkommen hensigtssvarende De have nemlig efter en af Hr. Kjelland foretagen Undersøgelse vist sig at bære følgende Tyngder:

Bøien No. 1, fyldt med en Blanding af større Korkstykker og malet Kork, bar

idet den blev lagt paa Vandet . . . 48 Pd.
efterat have ligget $6\frac{1}{2}$ Time i Vandet . . . 35 Pd.

Bøien No. 2, fyldt med en Blanding af mindre Korkstykker og malet Kork, bar

KORK-STOL
KORK-BELTE
REDNINGSBØIER.
KORK-FENDERE
KORK-STOL
KOIE OG REDNINGSMADRASSER AF KORK.

idet den blev lagt paa Vandet. . .		32½ Pd.
Det store Bælte	....	37 Pd.
„ lille do.	efterat have ligget i	19½ Pd.
Stolen	Vandet 2 Døgn	107 Pd.
Madrassen	....	172 Pd.

Bøierne No. 1 og 2 ere begge betrukne med oliemalet Ravndug, — Bælterne Stolen og Madrassen med umalet Bolstertøi.

Efter et af Kand. H. Christie anstillet Forsøg tabte en Mand, der veiede 132 Pd., i Vandet 110 Pd. — Hans Tyngde i Vandet var altsaa 22 Pd.

„Herefter vil altsaa, siger Christie, i den Stand, hvori Apparaterne ovenfor ere undersøgte,

Bøien No. 1	bære (omtrent	2 Mand)
Bøien No. 2	„	— 1½ —
Det store Bælte	„	— 1¾ —
„ lille „	„	— 1 —
Stolen	„	— 5 —
Madrassen	„	— 8 —

Af de her anførte Apparater turde Bælterne fortjene størst Opmærksomhed; hvert af dem koster kun 8 Mk. og kan tjene til Hovedpude i enhver Køie. Madrasserne der koste 4—5 Spd, bære som man seer indtil 8 Mennesker og ville ligesom Stolene være at anbefale til Anskaffelse saavel i Dampskibe som andre Skibe. Med en ubetydelig Udgift for hvert Skib kunde anskaffes saamange af disse Redskaber, at Folk og Passagerer deri alle vilde have Frelsemidler, saasnart Ulykken maatte indtræffe. Hvilken Betryggelse istedetfor den tidligere Hjælpeløshed. Ved en Paaseiling eller Støden paa Skjær saa altfor ofte den, der ikke kunde svømme, Døden alt for Øinene, uden at finde et eneste sandsynligt frelsende Middel at klynge sig til. Man maatte gribe i bogstavelig Forstand efter det fremragte Halmstraa og gik tilbunds netop i Tilfælder, hvor man ved den nyeste Tids Redningsmidler vilde kunnet overvundet den truende Død. Vort Lands egne Kyster har været Vidne til Forliis, hvis Elendighed vilde blevet betydeligt mindre, naar Skibene havde været forsynede med Redningsapparater. Man behøver kun at erindre sig Linieskibet Ingermanlands Undergang og Dampskibene Bergens og Norges Sammenstød.

Literatur.

Landabrigdi eller de gamle Norske Loves Bestemmelser for Tilfælde af Forandringer i Landeiendomsforholdene, med Oversættelse i vestlandsk Bygdemaal, samt nogle Bemærkninger om Landboforholdenes Historie. Af S. N. Oftedahl, Overretssagfører. Bergen 1856 40 S. st. 8. Det er Erfaringen om, at der „hos Almuesmanden lever en Retsbevidsthed, som i mange Stykker er forskjellig fra de sidste Aarhundreders Lovgivning og juridiske Læresætninger", der har bragt Udg. til at læse Oldnorsk og studere de gamle norske Love, hvori han antog hiin Retsbevidsthed maatte have sin Rod. Dette var et respektabelt Forsæt og vi beklage kun, at det Arbeide, han nu har forelagt Publikum som Frugt af sine Studier, ikke er blevet lige saa respektabelt. Forf. siger selv i Fortalen, at Sproggranskninger ingenlunde have interesseret ham synderlig; men dog har han om Sprogets Historie dannet sig endeel Slutninger, hvilke han fremsætter i Indledningen til sit Arbeide. Anm. antager, at de Fleste ville kun betragte dem for frie Phantasier. Til en Prøve herpaa anføre vi Følgende: „Formodentlig er Betegnelsen for Handling i sin Oprindelse kun en Omlyd eller en Afledning af Betegnelsen for Tale. Gamle Skrifter vise, at man engang har skudt et h foran r-et: man skrev hreid; deraf maa man vel slutte, at der i r-et maa have været nogen h-lyd; paa den anden Side er det vist, at der er Slægtskab mellem h-et og v-et, hvilket sidste Bogstav formentlig er en Affødning af hu. Veita betegner i Gammelnorsken næsten alt erhvervende Gjøremaal. Ordene hreid (Tale) og veit eller maaskee ligesaa rigtigt hueit (Handling) ere saaledes saa lige, at det enes Udvikling af det andet maa synes trolig. Ikke meget forskjellig fra veita er vig, der betyder Krig. Men ogsaa vig ansaa vore Forfædre nærmest som en Erhvervssyssel, der kun adskilte sig fra andet Erhverv (veita) derved, at det i vig gik paa Livet løst, o; hvorved den Faldnes Eiendomme tilfaldt den Vindende, hvilket tydeligt nok fremlyser af Historiens Beretninger om Oldtidens Vikingetog — burde egentligen hedde vig-Tog. Som foranført kaldtes Forandringer i det Bestaaende brigd; ogsaa dette Ord har meget tilfælles med de ovenfor anførte, og det saamegetmere, naar man erindrer, at v og b i Grunden blot ere Ændringer af den samme Lyd, og hvorom man let overbevises ved at sammenholde vort Skriftsprog med det tydske; men brigd har ogsaa Noget af bryde, t. Ex. at afbryde et bestaaende Forhold. At brigda undan betyder ellers at forandre den bestaaende Besiddelsesstand ved at gjøre sin Ret gjeldende eller i alle Fald med Paastand om at være berettiget til den angjeldende i Andenmands Værge værende Ting. — „Skrive" kaldes i det Gammelnorske Sprog, og fremdeles i det svenske — rita. Vi have Udtrykket „ridse" og „Rids," dog ikke om Skrivt, men om Tegninger. Vort „skrive" kommer af skjæra og „Skrivt" af Skórà, navnligen fra den Tid, da man indskar Bogstaver, Mærker eller Figurer i Steen, Metal og Træ. Skórà blev i Tidens Løb sammendraget til Skrà". Derpaa bemærker han, „at rita unægtelig hører til den ovenomhandlede Ordstamme" hvis Udviklingsled han opstiller, og endelig, at „Ordet veita endnu er til i vort Bygdemaal, hvor det bruges om at fange eller fælde Vildt, . . skjønt mere almindelig om at gjøre Grøfter i Jorden". Forvirringen er for aabenbar til at tiltrænge nogen Eftervisning. At Forf. kan falde paa en saadan Etymologi for Ordet skrive lader sig til Nød forklare deraf, at han ikke kjender Latinen eller andre fremmede Sprog, som have samme Ord og umuligt kunne have gjort det af vort „skjæra"; men fast ubegribeligt er det, at han kan „konfundere" saaledes Ordene veida og veita, da de dog i vore Dialekter endnu gjenfindes med sine himmelvidt forskjellige Bemærkelser. — Lige saa dristig, som Forf. er i sine Etymologier, lige saa forældet-konservativ er han som Historiker og det uagtet han kjender Munchs Historie. Han taler saaledes om Indvandringen af et Folkefærd østerfra, fra Asien, som kaldte sig Asaer og deelte Landet og af hvem Norge i „det 5te eller 6te Aarh. antages ved vig at være erhvervet." Det udgivne Lovafsnit henhører til Magnus Lagabøters Landslov og findes i 2det B. af Munchs og Keysers Udgave af vore gamle Love (S. 92 til 103). Oftedahl sees dog, ikke at have lagt denne Udgave, men den (feilfulde) arnamagnæanske til Grund for sin Text. Den hosstaaende Oversættelse i Bygdemaal er ikke i alle Enkeltheder rigtig, og hellerikke de valgte Ord og Udtryk altid de bedste, i det flere for de gode Dialekter fremmede Ord ere anvendte, men alligevel vil Arbeidet fra denne Side betragtet have sin største Interesse, da de, som befatte sig med vore Dialekter, altid ville kunne hente noget Udbytte deraf.

Storthinget

besluttede i forløbne Uge, at udgive en egen Storthingstidende, hvortil Storthingets og dets Afdelingers Debatter optages med Hurtigskrift ved dertil antagne Hurtigskrivere med 1 eller 2 Formænd i Spidsen. Tidenden skal trykkes i et Oplag af mindst 1000 Exemplarer i samme Format som de kongelige Propositioner og Kommitteeindstillingerne, med Forpligtelse til at levere indtil 300 Exemplarer gratis til Storthinget og at holde de øvrige til Salg for en Priis af ikke over 1 ß Arket. Trykningen bør være fuldført 24 Timer, efter at det til hvert Ark fornødne Manuskript er afgivet. Præsidenten bemyndigedes til i Forening med den til Sagens Behandling nedsatte specielle Kommittee (hvis Formand C. Motzfeldt var) at give den for Redaktionen fornødne Instrux; Storthingets og dets Afdelingers Præsidenter skulle antage Hurtigskriverne og træffe Overeenskomst med en Bogtrykker om Udgivelsen. — Omkostningerne ved denne Tidendes Udgivelse antages at ville løbe op til 7—8000 Spd.

Siden antoges med 66 St. et af Faye fremsat Forslag om Bevilling af indtil 800 Spd. som Bidrag til Udgivelsen af kortfattede Storthings-Efteretninger i Lighed med de tidiigere udgivne.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 2den Febr. er bestemt, at Viker Annexsogn skal fraskilles Norderhovs Pstg. for at udgjøre et eget Præstegjæld under Navn af Aadalen, og at endeel Gaarde af nedre Hedalen skal, saasnart de faar sin egen Kirke paa Gaarden Næs, overgaae til et eget Annex dertil.

— Under 29de Jan. er afgivet en kgl. Resolution ang. Deling og Omregulering af Lægedistrikter i forskjellige Amter, under Forudsætning af at de fornødne nye Gager bevilges for de derved fremkommende 16 nye Distriktslæge-Embeder, nemlig: 1 i Smaalenenes Amt, 2 i Christians Amt, 1 i Bratsberg, 4 i nordre Bergenhuus, 2 i Romsdals Amt, 2 i søndre Throndhjems A., 2 i nordre Throndhjems A. og 2 i Finmarkens A., — med 350 Spd. aarlig for hver.

— Under 10de Febr. er Lensmand i Vanelvens Thinglag Ing. Follestad beskikket til Lensmand i Gloppens og Bredeims Thinglag.

— Under 14de Febr. er Kand. jur. A. H. Erlandsen autoriseret som Sagfører ved Underretterne.

— Under 19de Febr. er Underretssagfører Kand jur. L. A. Schultz meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— Tidligere Kvæstor her ved Universitetet Bernt Anker Collet sees at være død paa Lundbygaard ved Præstø 2 Febr. d. A. efterladende Enke Emilie Rørbye og 2 Børn.

— I Repræsentantmøde den 20de Febr. bifaldtes Formandskabets Indstilling om Bidrag af 50,000 Spd. til Jernbanen til Kongsvinger. Dr. Broch foreslog en Bevilling af enten 75 eller 100,000 Spd., eftersom Linien valgtes til, men hvilket Forslag forkastedes.

— „Axel og Valborg," som Skuespillerpersonalet gav ved sin Beneficeforestilling i Markedet, opførtes forrige Søndag i Overværelse af Vicekongen og Gemalinde og gives ogsaa igjen imorgen. Ligeledes er „Væringerne" givet. „Fra Diavolo" er ogsaa gjenoptaget paa Repertoiret og har flere Gange trukket fuldt Huus. Hr. Wolf spiller Titelrollen og er bleven lønnet med Fremkaldelse.

— Turnforeningen afholder imorgen, til Fordeel for Byggefondet, Fastelavnslag i Frimurerlogen.

Haugesund. Sydvest for Smørstakken seilede nylig en Skøite med saadan Fart paa en Hval, „at Kriet brækkedes bort og den maatte ind til Kobbervig for at kjølhale og reparere."

— Her skal ialt være saltet 24,000 Tdr. Sild, og ved Kobbervig omtr. 5000 Tdr.

— Skudesnæsfisket har ifølge Opsynschefens Indberetning givet et Udbytte af omtr. 90,000 Tdr.

Bergen. Haandværkerforeningen, der oprettedes her i 1845, talte ved forrige Aars Udgang 312 kontribuerende Medlemmer, og Understøttelseskassen „udviste en Forøgelse i Indtægterne til en Sum af 3568 Spd." Bogsamlingen 1200 B. Til en paatænkt Festsal var tegnet Aktier til et Beløb af 2050 Spd. Beslutning fattedes om en Toskillingsbanks Oprettelse.

Røraas Værk har tegnet 20,000 Spd. i Aktier til Jernbanen til Stjøren.

Embeder og Bestillinger.

Lensmandsbestillingen i Næs Thinglag, Hedemarken, og do. i Stange Thinglag.

Fjælberg Sognekald (Søndhordland) med omtr. 800 Spd. i Indtægter.

Aadalens Sognekald med omtr. 450 Spd. i Indtægter.

En Landhandlerpost i Lesje, en do. i ytre Rendalen.

En Gjordemoderbestilling i Gran.

Fører- og Restauratørposterne paa Dampskibet „St. Olaf" i Thelemarken.

En Lærerpost for 2den Elementærklasse ved Christianssands Middelstandsskole med 180 Spd. i Løn, og en do. for 1ste Elem.-Klasse med 150 Spd., og hver med et midlertidigt Tillæg af 12 Spd.

Rigshospitals-Apothekerposten.

Prædikanter paa Fastelavns Søndag.

I Vor Frelsers Kirke: Høimesse Hr. Rode.
Aftensang: Hr. pers. Kap. Wexels.
I Garnisonskirken: Hr. Bøyesen.
I vestre Akers Kirke: Hr. Fangen.
I Oslo Kirke: Hr. Lund.
I St. Olafs Kirke Kl. 11: Høimesse og Prædiken paa Norsk af Hr. Lichtlé.
Forrettes engelsk Gudstjeneste i Latinskolens Festivitetslokale Kl. 11 Form.
I Brødremenighedens Forsamlingssal Prædiken paa Tydsk Kl. 12.

Alle Breve, som angaae Bladet, bedes adresserede til nærmeste Postkontor eller Postaabneri, der da besørger dem til Expeditionen. Ved denne Fremgangsmaade vil der baade spares Porto, saasom deslige Breve ere portofri, og Expeditionen vil desuden ikke være udsat for at begaae Feil ved Forsendelsen, hvilket undertiden kan skee, naar man ikke veed den korteste Vei, ad hvilken Bladet kan sendes.

Bladets Redaktør, P. Botten Hansen, bor i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Raadhusgaden og Kongensgade.

Expeditionen er i Storgaden No. 27 (Jensens Bogtrykkeri). Abonnement modtages saavel her som i Joh. Dahls og Cappelens Boglader. Udenbyesboende kunne abonnere paa Postkontorerne og Postaabnerierne.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 9. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 1ste Marts. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Ægteskabelig Kjærlighed.

Historisk Studie af Guizot*).

(Sidste Artikel.)

Jeg føler mig ligeoverfor Lady Russell ei saa vanskelig at tilfredsstille, som hun selv er; men idet hun med from Strenghed anklager sig selv for Stolthed og hovmodige Fordringer, berører hun i Virkeligheden sin Sjæls svageste Side og aabenbaarer paa een Gang sin Skarpsindighed og sin Oprigtighed.

Efterhaanden som hun ældedes, omringet af saa megen Ærefrygt, forherliget i sin Sorg, tilfredsstillet i sin Familie og sit Land, foregik der en langsom og mild Forandring med hende; de samme Minder, de samme Savn, lige nærværende for hendes Sjel, voldte hende ei den samme sønderrivende Smerte; uden at hendes Smerte blev helbredet, lod hendes Kummers Bitterhed sig dog formilde ved Hjælp af Tiden, Vanen og denne Løsrivelse fra sig selv, som Alderen medfører for de skjønne Sjæle; hendes Kjærlighed til sine Børn, hendes Omhu for deres Dyd og deres Lykke, optog meer af hendes Hjerte og tillod hende skjeldnere at vende tilbage til sin egen bitre Fortid; Fromheden, dens Bekymringer, dens Pligter, dens Øvelser, dens Betragtninger bleve hendes stadige Tanke og hendes Gjerning. Med eet Ord, hun beroligedes og resignerede christeligt, bestandig helliget den samme Kjærlighed, men mere og mere lydig mod Gud, fuld af Tillid til den evige Fremtid, og endnu mere betænkt paa at gjøre sig værdig til den, end utaalmodig efter at naae den. Det er disse Følelser, som ret udbryde i et langt Brev, som hun skrev til sine Børn i Aaret 1691, forend hun havde bortgiftet sin anden Datter og sin Søn, for med den fortroligste Aabenhed at give dem sin Troesbekjendelse, sin Omheds kjærlige Raad og Exempel. „Mine kjære Børn", siger hun, „jeg skrev til Eder den 21de Juli, denne Dag fuld af sønderrivende Minder, da Eders fortræffelige Fader blev os saa grusomt berøvet, til Eders store Skade og min evindelige Sorg. Jeg har aldrig (naar jeg ei har været meget syg) paa denne Dag forsømt at ydmyge mig under Guds Haand at udøse min Sjæl for ham i Faste og Bøn; og for at bevidne min Anger over mine Synder, har jeg bestandig med Omhyggelighed prøvet mig selv og gjort Optegnelser ved de forskjellige Tildragelser i mit Liv og i min Opførsel, hvad jeg ogsaa har gjort ved Eders, i den Bog, jeg har givet Eder, da I første Gang modtog den hellige Nadvere." Hun fortæller sine Børn de daglige Øvelser, som hun havde paalagt sig selv, for at ingen af hendes Handlinger skulde undgaae en omhyggelig Prøvelse, hendes sædvanlige Bønner, hendes Læsning, deels i den hellige Skrift, deels i belærende og opbyggelige religiøse Skrifter: „Ved Slutningen af hver Uge tager jeg min Bog frem, jeg undersøger, hvori jeg i Særdeleshed har feilet den og den Dag, om jeg har været adspredt under Bønnerne eller efterladen med at læse, hvad jeg skulde, eller vredladen, eller opfyldt med Bitterhed, eller alle andre Feil, og jeg sammenfatter, i saa faa Ord som muligt, mine Erindringer om den forløbne Uge. Den første Fredag i hver Maaned gjennemseer jeg mine Optegnelser, og jeg aflægger mig selv Regnskab for alle mine Handlinger i den Maaned, medens jeg gaar hurtigt over hvad der er almindeligt, men standser ved det Vigtige og Mærkværdige, som enten skal være mig Anledning til Bedrøvelse eller til Taknemmelighed . . . Saaledes faaer man den Vane, bestandigt at være opmærksom paa sig selv, og naar Tiden til den hellige Nadvere nærmer sig, eller naar jeg vil undersøge mig selv nøie, finder jeg en stor Hjælp i at gjennemlæse disse Blade; jeg behøver ei at søge længe i min Hukommelse, og Intet af hvad jeg har foretaget mig, kan undslippe mig ved Glemsomhed eller Adspredthed. Skjønt det i Begyndelsen kan være lidt pinligt, at paalægge sig denne Opgave, ophører den dog snart at trykke os; vor Sjæl bliver derved baade mere opmærksom og mere rolig, vort Liv mere regelmæssigt uden Anstrængelse, og vi føle mindre Uleilighed ved alvorligt at efterkomme vor Troes Forskrifter. Mine Børn, I kunne troe Eders Moder, Intet i Verden kan længere bevæge mig stærkt, uden hvad der angaar Eder, og skjønt jeg kjærligt elsker Eders jordiske Skikkelser, er dog, hvis mit Hjerte ei skuffer mig, Eders Sjæle mig uendeligt dyrebarere. Naar jeg har den mindste Frygt for, at een af Eder skal have en ond Tilbøielighed, eller fjerne sig fra den rette Vei, eller ikke være saa god som jeg ønsker, af hvilken Angst gribes jeg da ikke. Jeg besværger Eder, dersom I elske og ære Eders Faders Minde, lader os ei udsætte os for den Mulighed at blive adskilte i et andet Liv . . . . Hernede er det længste Liv kort, og Ingen veed, hvor kort hans eget kan blive. Der er ingen anden Lindring for de Sorger og Prøvelser, som vente os, end Haabet om den evige Salighed; Ingen, som ei har prøvet det, veed, hvormeget dette Haab kan berolige og formilde den dybeste Kummer; da jeg var nær ved at segne under det Slag, som traf mig, og endnu, naar jeg føler mig svag og nedtrykt ved Erindringen om hvad jeg har tabt, tager jeg mig sammen, tvinger mig til at hæve min Tanke og huske, at jeg snart skal forlade denne Verden for at gaae derhen, hvor jeg skal skue min Frelser, som er død for mig, og samles med min Elskede og alle mine fromme Venner . . . . O, mine kjære Børn, sørger for, at vi Alle gjenfinde hverandre . . . I tør nyde Livets uskyldige Glæder; men dersom de optage al Eders Tid, dersom de fjerne Eder fra at tænke og handle efter Religion, blive de til Synder . . . . Opfyld nøiagtigt og af Hjertet Eders Pligter mod Gud; da skal Himlen være Eder vis, og Eders jordiske Glæde skal være uskyldig."

Jeg troer ikke, at man kan finde en moderlig Formaning, der er blidere og alvorligere, eller hvor den bekymrede Kjærlighed er nøiere forenet med en brændende Fromhed. Lady Russell havde Grund til at samle hele sin Dyds Styrke; hende Prøvelser vare endnu ikke endte. Ti Aar efterat hun havdeført dette fromme Sprog til sine Børn, befandt hun sig ved Siden af sin Søns Leie, der nu var bleven Hertug af Bedford, og som pludseligen var bleven angreben af Børnekopperne. Af Frygt for Smitte havde man fjernet den unge Hertuginde af Bedford og hendes Børn; Moderen forblev alene hos ham, opretholdende Modet hos den døende Søn og modtog hans sidste Ord. Han døde. „Ak, min kjære Lord Galway", skriver Lady Russell nogle Dage senere til sin Fætter, Henrik af Ruvigny, „i min Aand findes kun Uorden, Forvirring og Forfærdelse; jeg føler mig ude af Stand til at sige eller til at gjøre, hvad jeg skulde. Jeg kjendte ikke selv, førend jeg mistede ham, min hele Kjærlighed for ham. Naar Naturen, der nu ikke vil høre paa Noget, bliver en Smule beroliget, da, men ogsaa først da, haaber jeg, at den, hvis Godhed ingen Grændser kjende, og hvis Almagt er uimodstaaelig, vil komme mig til Hjælp med sin Naade og lære mig at underkaste mig hans Forsyns Beslutninger. Den Trøst har jeg i det mindste, at jeg ved min Søns Død kun har at sørge over hans Tab i Timeligheden. Hans Gud var, derom er jeg overbeviist, bestandig nærværende for hans Tanke. I sine sidste Øieblikke paakaldte han ham og beklagede sig kun over ikke at kunne fremføre sine Bønner lydeligen: „Jeg vil gjerne have længere Tid," sagde han mig, „til at opgjøre mit Regnskab med Gud." Han har talt til mig om sine Søstre og om sin Hustru, der, som han gjentog, har været saa god og øm imod ham, og hvem han gjerne selv havde villet tolke sin Erkjendtlighed. Han bad mig om nu at bevare en dobbelt Hengivenhed for hende, og et Øieblik efter var han død. Han syntes aldeles ikke at kjæmpe smerteligt for at komme ud af denne Verden; han var bestandig taalmodig og stille; fordi han, som jeg troer, vel ikke savnede Kundskab om sin Fare, men ikke vilde bedrøve sine Omgivelser, tøvede han med at sige sin sidste Villie. Men hvorfor tale mere herom? Bestemmelsen er nu fuldbyrdet. Jeg beder Eder kun om Eders Bønner, jeg er vis paa, at I af hele Eders Hjerte vil henvende dem til Gud for mig."*)

Sex Maaneder vare neppe forløbne, førend et ny Slag ramte Lady Russell; hendes anden Datter Hertuginde af Rutland døde i Barselseng. Af sine 3 Børn beholdt hun alene sin ældste Datter, Hertuginde af Devonshire tilbage. Da denne ogsaa paa denne Tid nedkom med et Barn og overhængte Lady Russell med Spørgsmaal om Søsterens Sjæbne, svarede hun sin Datter: „Jeg saa nyligen Din Søster ude af Sengen." Hun havde seet hende i hendes Kiste.

Nogle Aar før denne sidste Ulykke, i Aaret 1692, var Lady Russell nær ved at miste sit Syn; skjønt Operationen af den graa Stær blev lykkelig fuldbragt, gjengav den hende kun vanskelig og usikkert Brugen af sine Øine. Derfor er der fra dette Tidspunkt af hendes Liv kun meget faa Breve, som ere rolige, men dybt tungsindige, som de kunde være fra en Fange, der har seet alle dem han elskede, forlade det fælles Fængsel, og som venter paa sin egen Befrielsestime. Den 28de Mai 1716 skriver hun til sin Fætter, Lord Galway, der ogsaa var bleven truffet i sine ømmeste Følelser: „Jeg beder til Gud, at han vil opretholde Deres Mod under Deres Prøvelser indtil den Dag, da Evigheden i sit Skjød vil modtage al vor Bekymring, alle vore Sorger, alle feilslagne Forhaabninger, alle vort Livs Byrder. Hvor kort er ei det længste Liv ved Siden af Evigheden!" I Septemper 1723 var Lady Russell alene i London, bestandig boende i Southamrton-House, hvor hun havde levet med sin Fader, med sin Mand og i sin Enkestand. Den 26de i samme Maaned skrev hendes Datterdatter Lady Rachel Morgan, fra Slottet Chatsworth, til sin Broder, Lord James Cavendish: „De daarlige Efterretninger, vi have faaet fra Bestemoder Russell, have sat os i stor Uro. Moder (Hetuginden af Devonshire) har øieblikkelig forladt os og er taget til London . . . Hun har uden Tvivl taget Brevene paa Veien, thi vi have Ingen faaet idag, og vi ere i stor Uro . . . Jeg ønsker inderligt, at Moder maa komme tidsnok til Staden for at see hende; det vil være en stor Trøst for dem begge, og jeg veed, at Bestemoder har ønsket at see hende" Gud forundte Moderen og Datteren denne sidste Glæde. Lady Russell udaandede den 29de September 1723 i sit sidste Barns Arme. Et af den Tids Blade, „den britiske Avisskiver", forkyndte hendes Død den følgende 5te October med disse Ord: „Den høitagtede Lady Russell, Enke efter Lord William Russell, er død sidste Løverdag, Kl. 5, i Southamptan-House, sex og firsinstyve Aar gammel. Liget skal bringes til Chenies, i Buckinghamshire, for at bisættes ved Siden af hendes Mand." Kun to andre Blade omtalte Begivenheden. Lord Russells sidste Ord til Burnet vare nu sande for hans Hustru som for ham selv; ogsaa hun havde sluttet af med Tiden og indgik nu til Evigheden.

Jeg har følt en stor Glæde ved at skildre denne Kvinde, saa reen i sin Lidenskab, saa bestandig i sine Smerter, altid stor og altid ydmyg i sin Storhed, sine Pligter og sin Følelse, tro og hengiven med den samme Inderlighed, i Sorg som i Glæde, i Modgang og i

*) Se No. 1, 5, 6, 7, og 8.

*) Den unge Hertug af Bedford efterlod ved sin Død flere Børn, hvoriblandt et Par Sønner, og det er fra ham, at den nuværende Hertug af Bedford og hans Broder, Lord John Russell nedstammer. Af disse Brødre har Hertugen af Bedford i Aaret 1853 udgivet en ny Udgave af Lady Russelles Letters, forøget med syv og halvfjerdsindstyve hidtil udgivne Breve (London, 2 vol. i 12mo). Lord John Russell har tidligere udgivet en historisk Skildring af The life of William Lord Russell (2 vol. 8vo, 3die Udg. London 1820.

Herlighed. Vor Tid er greben af et sørgeligt Onde: den tror ei paa Lidenskaben uden i Forening med Udsvævelse; den uendelige Kjærlighed, den fuldkomne Hengivenhed, alle varme, begeistrede Følelser, som beherskede Sjælen, betragter den kun som mulige udenfor de moralske Love og sociale Hensyn; enhver Regel er i dens Øine et Aag, som lammer, enhver Underkastelse en Trældom, som fornedrer, enhver Flamme slukkes, naar den ei bliver en Brand. Ondet er saameget større, som det ikke er et Feberanfald eller Udbruddet af en overdreven Kraft: det har sin Kilde i slette Lærdomme, i Forkastelsen af enhver Lov, enhver Tro, enhver Tilværelse af overmenneskelig Art, i en Forgudelse af Mennesket, der betragter sig selv som Gud, sig selv, og sig alene, sin egen Fornøielse og sin egen Villie. Og til dette Onde knytter sig et andet, der ikke er mindre beklagelsesværdigt: Mennesket tilbeder ikke alene kun sig selv, men han tilbeder sig kun i den Mængde, hvori Alle opløse sig; han nærer Misundelse og Had til Alt det, der gaar over det almindelige Niveau; enhver Overlegenhed, enhver individuel Storhed, hvilken Beskaffenhed og hvilket Navn de og have, synes disse paa engang rasende og faldne Aander en Ubillighed og en Undertrykkelse mod det Chaos af ubestemte og ephemere Væsener, som de kalde Menneskeheden. Naar de i Samfundets høiere Kredse opdage en eller anden stor Skandale, et eller andet afskyeligt Exempel paa Last og Forbrydelse, triumphere de, anvende de med brændende Iver imod Samfundets Høider disse mørke Skikkelser, som vise sig i deres Rækker. De ville gjerne bringe os til at troe, at dette er de almindelige Sæder, de naturlige Følger enten af høi Fødsel, eller af stor Formue, eller af aristokratiske Vilkaar, ligemeget paa hvilke Fortjenester, hvilken Grundvold de ere byggede. Naar man er bleven angreben af disse lave Grundsætninger og af de skammelige Lidenskaber, som skabe dem eller frembringes af dem, naar man har følt Modbydeligheden og maalt Faren derved, er det en levende Glæde at træffe en af disse ædle Skikkelser, som saa glimrende gjendriver dem. Ligesaameget som jeg agter Menneskeheden i dens Heelhed, og ligesaa meget beundrer og elsker jeg disse forherligede Billeder af Menneskeheden, som personificere og stille frem i Høiden, med synlige Træk og et eget Navn, det Ædleste og Reneste, den eier. Lady Russell beredte Sjælen denne skjønne og ædle Glæde. Hun er en fornem christelig Kvinde. Hun er ingen Fremmed for mig; hendes Følelser røre mig; hendes Skjæbne bevæger mig, som om hun stod der levende for mine Øine; og jeg har den Tillid, at hun har forladt dette Liv, som for hende var saa rigt paa tunge Prøvelser, for, i en anden Verden, der er tilsløret for os indtil den Dag, Gud kalder os, ved Siden af sin høitelskede Mand, at modtage Belønningen for sine Dyder og sin Smerte.

Violinisten Julius Ørbye.

Julius Ørbye er født 11te Juni 1826 i Drammen, hvor Faderen John Ørby var Handelsmand. Allerede som Barn ytrede han stor Lyst til Musiken, og af Stadsmusikus Fredriksen nød han Underviisning deri endnu medens han gik i i Latinskolens lavere Klasser, men han bestemtes af Forældrene til Handelen og kom som Handelsbetjent 15 Aar gammel til Christiania. Her dyrkede han fremdeles Musiken og optraadte snart som Amatør i det philharmoniske Selskabs Soireer.

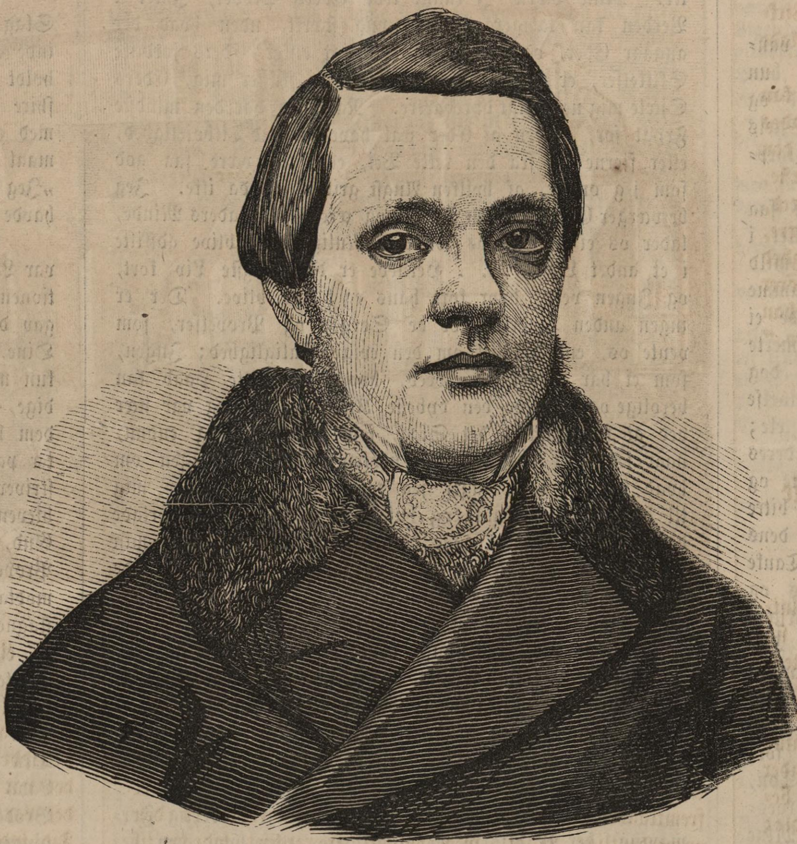
Efter næsten 7 Aars Forløb (1848) forlod han Handelen for udelukkende at opofre sig for Musiken. Han reiste om Vaaren 1849 ved Hjælp af en Arv efter hans afdøde Moder til Brüssel og blev her optaget i Konservatoiret, efterat have nydt et Par Maaneders Privatunderviisning af Leonard, Professor ved dette berømte Institut. Her tilbragte han 3 Aar, indtil 1852, da han reiste hjem til Norge, hvor han opholdt sig i omtrent et Aars Tid. Her gav han imidlertid sammen med Pianisten Hasert Koncerter i forskjellige Byer. I 1853 reiste han atter til Brüssel sammen med Fløitenisten Svendsen og uddannede sig paany i to Aar ved Konservatoiret. I denne Tid havde han tildeels et offentligt Stependium, deels en Understøttelse af Drammens Borgere, hvilken især skyldtes en Opfordring af den for Musiken nidkjære Olding Christian Blom. Efter fuldent Kursus ved Konservatoiret i Brüssel, blev han udnævnt til Lærer der (til Professeur répétiteur i Professor Leonards Forberedelsesklasse). Men netop samtidig havde han (Høsten 1855) overtaget et Engagement ved den bekjendte Julliens Koncerter i London.

Han reiste med Jullien til forskjellige engelske Byer, hvor denne gav Koncerter, og blev, da han var vendt tilbage til London (i Januar 1856), af Jenny Lind engageret til ligeledes at assistere hende under en Kunstreise i det Indre af England. Han spillede saaledes ved hendes store Festkoncerter i Birmingham, Manchester, Liverpool og endelig i London.

Efter nu et Par Maaneder at have været uden Engagement søgte og erholdt han Ansættelse ved Dronningens italianske Opera i London, og spillede her i 5 Maaneder, indtil August forrige Aar, da han atter vendte tilbage til Fødelandet. I London optraadte han desuden ved forskjellige andre Koncerter, saaledes i det musikalske Selskab Reunion des Arts og ved en af Hofpianisten Operti's Koncerter, og omtaltes i denne Anledning rosende i Morning Chronicle.

Efter sin Hjemkomst har han allerede givet Koncerter i sin Fødeby, i Holmestrand og i Tønsberg, hvilke alle have været godt besøgte. Iaften (Løverdag) giver han Koncert her i Frimurerlogen. Fra Christiania norske Theater har han modtaget Tilbud om at blive dets Orchesteranfører; men Afløнningen ved denne Post er for ringe til at han har kunnet modtaget det saaledes tilbudte Engagement.

Hr. Ørbye er af en saa at sige medfødt Lyst ført ind paa den Bane, han tiltrods for Forholdene ufravigeligen har fulgt. Denne Lyst har baaret ham fremad, har stadig holdt ham det „vinkende Maal" for Øie, styrket hans Mod og ladet ham med sjelden Troskab og Flid arbeide for sit Talents Udvikling. Skal det derfor

Violinisten Julius Ørbye. Efter Photographi af M. Hansen.

kunne regnes Nogen tilgode hvad man „har stræbt og stræber efter" ved Siden af hvad man virkelig har opnaaet, troe vi dette maa gjælde Ørbye. Han har saaledes ved sin allerede erhvervede kunstneriske Dygtighed en særegen Fordring paa Opmuntring, og vi haabe denne hellerikke her i Hovedstaden vil udeblive. Ørbye vil i enhver velvillig Imødekommen kun see et fornyet Krav til ham om fremdeles med Troskab og Kjærlighed at vedblive sin kunstneriske Uddannelse, som han hidtil har gjort.

Christiania Turnforening.

Det vil vel være de fleste af Læserne bekjendt, at der under dette Navn allerede i næsten 2 Aar har bestaaet en Forening her i Byen tællende Medlemmer af enhver Stand og Alder. Mindre bekjendt turde det være, i hvilken Grad den formaar at opnaa sit væsentlige Formaal: Vedligeholdelsen af Sundheden og Kræfterne især hos dem, der maa føre et stillesiddende Liv, hvilken Grad af Livskraft den besidder, og hvilke Udsigter der aabne sig for den Sag, for hvilken den arbeider. — Som bekjendt, ere Turnforeningerne af tydsk Oprindelse. Som Foreninger af kraftige og frihedssindede Ynglinge maatte de lettelig blive Magthaverne mistænkelige og vare endog en Tid forbudte paa Grund af „demagogische Umtriebe". Senere ere de dog ved at indskrænke sig til sit egentlige Maal komne i større Kredit paa høiere Steder, saa at Turnvæsenet især i Nordtydskland igjen er i fuld Flor. At denne Indretning dog best forliges med Friheden og bærer de skjønneste Frugter for den, har man kunnet see i Schweitz og Amerika. Paa det første Sted, hvor Turnvæsenet i Forbindelse med Vaabenøvelser er en Nationalsag og en Nationalsfornøielse, sætter den Regjeringen istand til at stille en Armee i Marken, der i Disciplin, Kraft og forholdsvise Antal overgaar enhver anden, og i Amerika, hvorhen Turnvæsenet har fulgt de udvandrede Tydskere, saa man ved sidste Præsidentvalg en stor og mægtig Demonstration fra Turnerne, 60,000 Mand stærke, til Fordeel for Antislaveriets Kandidat.

Den tydske Turnkunst er af Videnskabsmænd og Praktikere uddannet til en saadan Fuldkommenhed, at den byder enhver Alder, ethvert Kjøn og enhver Grad af physisk Udvikling de for dem mest passende Bevægelser, ligesom Øvelserne besidde en saadan Afvexling og Mangfoldighed, at Interessen altid holdes vedlige. Uagtet raske Individer forholdsviis snart lære at foretage tilsyneladende halsbrækkende Øvelser, forebygges dog enhver Fare ved det omhyggelige og vel ordnede Opsyn, som Turnlæreren foreskriver. — Og alt dette udretter man med smaae Midler. Da Principet er indbyrdes Underviisning, behøver man til et temmelig stort Antal Turnere kun een virkelig Lærer, og et forholdsviis lidet Lokale, og dog have Øvelserne, godt ledede, et tiltrækkende Præg af Præcision og Orden.

Uagtet Legemsfærdigheder i gamle Dage udgjorde Nordmandens Stolthed og i hiin Kraftens Tid bidroge til at gjøre ham frygtet af mere blødagtige Nationer, staae vi dog nu, især Byernes Befolkning, paa et temmeligt lavt Trin af physisk Udvikling. Man har i lang Tid nøiet sig med at tale om den Kraft, der fandtes hos Fjeldets Barn og Dalens Søn, dette „Skud af Heltestammen", og man har ikke lagt Mærke til de hule Kinder og kraftløse Skikkelser, som vare at see paa Christiania Gader. Men selv Dalens Søn er i mange Tilfælde kun en raa Materie, hvoraf der først skal gjøres Noget, og med os, hvis Helteblod vistnok mange Gange er opblandet, staar det naturligviis endnu værre til. Dog ville vel de vældigste Forsvarere af Fortrinligheden af alt Norskt finde en Vedtagelse af noget Fremmed i denne Retning for unødvendig og for en Miskjendelse af eget Værd; men den sunde Opinion har allerede dømt, og anderledes.

Ved sin Stiftelse bestod nemlig den herværende Turnforening blot af Tydskere og det kun et lidet Antal, ligesom den ogsaa havde et aldeles tydsk Tilsnit. For Øieblikket tæller den omtr. 300 Medlemmer, og om den end blandt Tydskerne har flere af sine dygtigste og for Sagen mest ivrige Medlemmer, er dog deres Antal nu aldeles forsvindende, ligesom Foreningens Physiognomi nu er saa norsk, som man kan forlange det. I forrige Aar begyndte man at tænke sig Muligheden af at faae en egen Bygning opført til Lokale for Øvelserne, og nu er der samlet 5000 Spd. og til Vaaren vil man begynde at bygge. Vel har man endnu ei den fulde Sum, men man samler utrættelig, og Interessen er varm saavel blandt Medlemmerne som Udenforstaaende, og saaledes kan man vente inden næste Vinter at see en smuk Bygning ved den nye Gade, der skal føre fra Rosenkrantz- til Universitetsgaden, og som efter de Folk, der i Begyndelsen mest ville færdes paa den, passende kunde døbes: „Turnergaden."

Den fremmede Plante har altsaa fundet en Jordbund, der passer for den, og hvor den trives saa godt, at man vel uden at være sangvinsk kan haabe, at Turnvæsenet ogsaa hos os vil blive en Nationalsag. Allerede har der fra andre Byer været ymtet om Oprettelsen af Turnforeninger, og man maa haabe, at det bliver til Alvor, ihvorvel det naturligviis har sine Vanskeligheder, naar man savner en Stok af flinke Folk, der som „Forturnere" kunne veilede Begynderne. Dog har man paa flere Steder i tydske Handværkere dygtige Turnere, der gjerne ville bidrage til Udbredelsen af disse heldbringende Indretninger, og den herværende Turnforenings Bestyrelse vil vist med Glæde meddele de Erfaringer, som den i Turnforeningens korte, men lærerige Historie kan have samlet.

Til at gjøre Turnsagen populær have ikke lidet bidraget de Fester, som den til forskjellige Tider har givet, og blandt hvilke vi særlig ville nævne den ifjor Sommer paa Lindøen afholdte „Skuturn", der blev til en sand Folkefest, et i Vinter afholdt „Turnerbal" samt et sidste Søndag afholdt „Auktionslag til Fordeel for Byggefondet," hvilket sidste vi lidt nærmere ville omtale, da det viser den stigende Interesse, hvormed Sagen omfattes.

Kl. 6 samledes i Logens mindre Sal Deeltagerne i Festen, Folk af alle Stænder, Herrer og Damer, Ældre og Yngre, og efter et ædruligt, men godt Maaltid begyndte med megen Høitidelighed Festens egentlige Kjærne,

Auktion til Fordeel for Byggefondet over en Deel Gjenstande, skjænkede til dette Øiemed saavel af Medlemmer, som Udenforstaaende, og hvoriblandt ikke faa værdifulde Sager, samt mange smukke Damearbeider, Alt forsynet med mere og mindre morsomme Devifer og saa vel indpakket, at man maatte kjøbe Katten i Sækken. Uagtet saaledes Mange fik Gjenstande uden ringeste Værdi, kom dog Budene lige kjækt, og da man sluttede Kl. $12\frac{1}{2}$, befandtes Indtægten at være 240 Spd. Stemningen var hele Tiden oprømt og munter. Især var Interessen stor, da en vældig stor Kasse stilledes frem for de Lysthavendes Øine, og lige høit steg Jubelen, da den aabnedes og deraf fremkom en Dame af anseelig Størrelse, klædt (man paastaar lige fra det Inderste) med megen Smag og Elegance, og som rigtignok ikke i Kjøberens Arme fik Liv, lig den gamle Kunstners Billedstøtte, men dog til Gjengjæld besad den Fordeel, fremfor en levende Dame, at den lykkelige Eier ved sin Bortgang kunde lægge den ned i sin Kasse, tryg mod enhver Eventualitet. Festens Glandspunkt var det dog, da en Sandsteens-Tobaksdaase af smukt Arbeide, tilligemed meget Andet skjænket af Architekt v. Hanno, blev tilstaaet Hr. Kjøbmand P. Petersen for 50 Spd., og han takkedes ved et tordnende Bravoraab.

Enhver Tilstedeværende har altid saavel ved Turnforeningens Fester, som under Øvelserne kunnet bemærke et gemytlig Samliv mellem dens af forskjellige Samfundsklasser udsprungne Medlemmer, og man maa glæde sig ved den fortrinlige Anledning, som den giver Ynglinger af de forskjellige Stænder til at lære at kjende og agte hinanden, den Magt, den vil have til at nedbryde de Skranker, Fordomme endnu kunne opstille, og den Virkning til Smagens Forædling, som den ikke vil undlade at vise paa Medlemmernes Valg af Fornøielser.

En Sag, der, som paapeget, selv i det Store kan have saa velsignelsesrige Virkninger, kan trygt overlades til Almeenhedens Opmærksomhed. Og maaskee vil den en Dag tiltrække sig Opmærksomhed ogsaa af vor unge Fyrste, der saa vel skjønner, hvad der baader Folket. Han veed, hvor stærkt baade til Angreb og Forsvar et Folk vil være, som i Fredens Stund har erhvervet sig Legemsfærdighed og Øvelse i Brugen af Vaaben; — og det Sidste hører naturligviis ogsaa til Turnernes Program, — og han vil skatte vort skjønne Valgsprog: „Frisk, fri, from, fro."

B.

R. Keyser: Den norske Kirkes Historie

under Katholicismen.

II.

Med Sigurd Jorsalfarers Regjering ere vi ved Slutningen af det første Affnit og et nyt Tidsrum aabner sig i den norske Kirkes Historie. Vi have seet Christendommen indføres og vinde Magt hos Folket; vi have seet de gamle Offersteder og Gudebillederne tilintetgjorte: paa den ryddede Grund skal nu Hierarchiets Bygning hæve sig. Det er dette under Kamp begyndte og under Kampe fortsatte Arbeide, hvormed det følgende Affnit beskjæftiger os. Stoffet er her besværligere at behandle; det mangler vistnok ikke endnu Rigdom eller Farve, skjønt Kirken mere og mere afsondrer sig fra Folkelivet; men det er oftere uklart og frembyder større Vanskeligheder for Kritiken. Vi kunne imidlertid trygt følge Keyser og, skjønt de kritiske Undersøgelser, som her maa anstilles, stundom gjøre hans Fremstilling mindre tiltrækkende end i det foregaaende Affnit, er den dog altid klar og reen. Vi have kun een Bemærkning at gjøre, og vi ville gjøre den her strax. Det forekommer os, at Keyser bedømmer Hierarchiet altfor strengt; — ikke saaledes, at han er uretfærdig mod dets Forkjæmpere eller drager deres ofte velmeente og oprigtige Stræben itvivl; tvertimod — hans grundige Fremstilling stiller dem stundom i et bedre Lys end det, hvori ældre Skildringer have søgt at sætte dem*). Men i det Hele taget anseer han dog Hierarchiet for en Ulykke og betragter det som et afgjort Held for Norge, at der i Tide blev sat en Skranke for dets Udvikling. I den Oversigt, hvormed det første Affnit afsluttes, dvæler han med Forkjærlighed ved de kirkelige Forholdes simple og naturlige Ordning i Christendommens første Tider. Betragte vi, hvilken Skikkelse Kirkerne i andre Lande allerede dengang havde antaget, synes Modsætningen virkeligt ogsaa i mange Henseender fordeelagtig: her var intet ærgjerrigt og herskesygt Hierarchie, som misbrugte Religionen til egennyttige Hensigter, ingen overmodige Prælater, hvis Pragt og verdslige Stræben stod i Strid med deres

*) Münster t. Ex. i sin Kirchengeschichte von Dänemark und Norwegen seer i Erkebiskop Eystein et „Gegenbild der Tugenden, durch welche Absalon (den danske Biskop) glänzte. Keyser derimod mener, at Eystein handlede i god Tro, at han selv i sin hierarchiske Stræben ledede af et „høiere aandeligt Formaal." Og hvorfor skulde man ikke mene dette ligesaavel om Hierarchiets Forkjæmpere som om t. Ex. Kongedømmets, ligesaavel om en Eystein, som om en Sverrer?

Kald; Kirken var indskrænket inden sine naturlige Grændser, og den gav ikke ved nye Fordringer Anledning til forargelige og fordærvelige Stridigheder; Presternes Stilling var ydmyg og beskeden; de valgtes af Almuerne og færdedes mellem Folket som dets Lærere, de følte sig som Folkets Mænd og ikke som Medlemmer af en enkelt Stand med dens afsluttede Interesser; Biskopperne bestyrede uafhængigt af hinanden hver i sit Stift de kirkelige Anliggender, uden paa nogen anstødelig Maade at blande sig i det verdslige Regimente, og i Spidsen for den hele Kirkeordning stod Kongen som Folkets og Folkemagtens Repræsentant. — Vi gjentage det, vi see heri meget, som maa tiltale os og synes os at stemme bedre med Christendommens sande Væsen end andre Landes Hierarchie. Men var det dog muligt eller ønskeligt, at den norske Kirke var bleven staaende paa dette Udviklingstrin? Nei, sikkert ikke. For vort Standpunkt kan maaskee en saadan Kirkeordning som den norske i Christendommens første Tider synes den bedste og den med Religionens eget Tarv mest stemmende. I hine Tider var det ikke saa. Da gjaldt det, at jo mere strengt hierarchisk en Kirkeforfatning var, jo mere kraftig og jo mere christelig var den.

Protestantiske Kirkehistorikere have stundom været uretfærdige mod det middelalderske Hierarchie, idet de have bedømt det fra Nutidens Standpunkt. Enhver forstaar, at en saadan Dom maa være falsk. De store Ideer virke under mange Former, og den Form, som til een Tid er kraftig og god, vil i en følgende Tid vise sig ubrugelig og skadelig. Saaledes er det ogsaa med Hierarchiet. Den nyere Historie viser os det mangengang som en livløs

Throndhjems Domkirke. Efter Photographi af M. Hansen.

Byrde, hvis eneste Kraft er at undertrykke og hemme alle Fremskridt. Men i Middelalderen var det, skjønt grundet paa en Vildfarelse, skjønt ofte uchristeligt i sin Udvikling, dog et Udtryk — det vældigste Historien kan fortælle om — af den christne Troe's Liv hos Folkene og gjennem lange Tider den Form, hvorunder Christendommens Idee fremtraadte og virkede. Macaulay omtaler etsteds*) den overordentlige Magt, med hvilken Hierarchiet bidrog til at hæve og udvikle det engelske Folk; han tilføier: „det er tvivlsomt, om Religionen vilde have vist sig saa virksom i en renere Skikkelse." Vistnok! det var under denne Form og kun under denne Form Christendommen kunde virke i hine Tider. Det var Hierarchiets vældige Sværd den maatte bruge far at ramme Barbariets og Mørkhedens Dæmon; det var under Hierarchiets Form den kunde virke til at forsone de skrækkelige Modsætninger hos Middelalderens Folkeslag; det var under Hierarchiets Form den forædlede, udviklede, dannede, vakte et nyt aandigt Liv over den hele Verden. Saaledes maa man vel sige, at det Folk, hos hvem den hierarchiske Kirkeforfatning bedst havde udviklet sig, tillige var det mest christelige; thi først her kunde Christendommen udfolde sin hele Kraft til at forædle, til at vække, til at føre Folket fra den gamle Tid ind i den nye.

Men man kan indvende, at Hierarchiet ikke stemmede med de norske Samfundsforholde, at det derfor ikke her kunde spille den samme store og velgjørende Rolle som i andre Lande. Deri ligger vistnok nogen Sandhed. Medens Folkeslagene rundt det hele Europa sukkede under et tungt Aag, bevarede Nordmændene endnu deres Frihed. Her var ikke Folket en af overmodige Lehnsherrer og røverske Adelsmænd kuet Trælleslægt; Befolkningen var eensartet og frembød ikke hine skarpe Modsætninger mellem en herskende og en undertrykt Stamme som i andre Lande; Forfatningen var en Selvstyrelse, hvori enhver fri Bonde havde lige Deel. Derfor behøvedes ikke her et forsonende og udjevnende Element, saaledes som Hierarchiet var det; derfor kunde man her med nogen Ret sige, at den Kirkeordning, som bestod i Christendommens første Tider, var den naturligste og med Samfundsforholdene bedst stemmende.

*) Englands Historie I Bind.

Keyser har udhævet denne Betragtning; vi maae tilstaae, at den for os ikke har stor Vægt, skjønt den i og for sig vistnok er vel begrundet. Hierarchiets Betydning var ikke blot at forsone mellem de stridige Elementer i Middelalderens Stater; dets Virkekreds var ubegrændset; det var en Kulturmagt, som maatte trænge igjennem overalt; det var Broen, over hvilken Folkene førtes fra den gamle Tid ind i den nye. En strengt udviklet hierarchisk Forfatning var derfor, skjønt lidet stemmende med Forholdene, ogsaa i Norge en Nødvendighed. Ogsaa det norske Folk og den norske Stat maatte gjenfødes for at kunne leve med i den nye Tid. Hiin fra Oldtiden bevarede Forfatning, hvis Frihed og Naturlighed synes os saa beundringsværdig, tilhørte dog det hedenske Barbari og var i sit Væsen en Splittelse, der ikke lod sig forene med den nye Tids Fordringer til Staten. Den var ogsaa forlængst udhulet og bestod snart kun i Navnet; Almuernes Selvstyrelse tabte mere og mere sin Betydning, eftersom de enkelte Landsdele mere og mere sammensmeltedes, og nye Magter maatte komme i de gamles Sted, dersom ikke Stat og Folk skulde nedsynke i en ubevægelig Sløvhedstilstand. Det kan ikke være tvivlsomt, hvilke disse nye Magter maatte være. Over det hele Europa havde ved denne Tid Stændernes Regimente udbredt sig; alle Nationer bøiede sig under deres ofte saa haarde og truende Aag; men deri see vi netop deres Nødvendighed som Overgangsled i Staternes Historie. Alene i en stærk Stænderudvikling, i et stærkt Hierarchie og et stærkt Aristokrati kunde saaledes den norske Stat berede sig Fremtid, Eenhed og Styrke.

I Virkeligheden var ogsaa en Udvikling i denne Retning allerede forlængst begyndt. Skjønt Geistligheden endnu ikke indtog nogen særegen statsretlig Stilling, dreves den dog af Tidsaanden til en stadig Stræben efter at afslutte sig som Stand, og i Lendermændenes Klasse var der en Spire til et Aristokrati, som gunstige Omstændigheder kunde gjøre mægtigt. Men de gamle Former for Almuernes Selvstyrelse bestode dog endnu, og hverken Geistligheden eller Lendermændsaristokratiet havde i Lovgivningen erhvervet en sikker Grundvold, paa hvilken deres Magt kunde bygges. En Omvæltning maatte fore-

gaae, hvorved det Forældede omstyrtedes og Veien banedes for Stænderne til en kraftig Fremadskriden. Først da var der lagt stærke Spirer til en fremtidig Udvikling; først da kunde det christelige Samfund bygges med Kraft i den hedenske Stammeforfatnings Sted.

Et saadant Vendepunkt i den norske Historie, i hvilket en ny Tid bryder frem gjennem den almindelige Gjæring, syntes Magnus Erlingssøns Thronbestigelse at skulle blive. Med ham, Lendermandssønnen, kom egentlig Lendermandsaristokratiet paa Thronen; dets Fremtid syntes saaledes sikret, dets Magt grundfæstet i den norske Stat. Ogsaa i Geistlighedens Stilling var der kort Tid tilforn indtraadt en Forandring: I Aaret 1152 oprettedes Nidaros's Erkesæde. Dette Fremskridt var uberegneligt. Kirken erholdt derved ydre Fasthed, og den kunde nu begynde sin hierarchiske Stræben med Eenhed og Styrke. I dens Spidse stod ved denne Tid Throndhjems anden Erkebiskop, Eystein Erlendssøn, en Mand fuld af Iver og Kraft for Hierarchiets Sag. Omstændighederne vare gunstige for ham og han forstod at benytte sig af dem med Klogskab. — Skjønt uden Medbeilere, stod nemlig Magnus Erlingssøns Kongedømme dog paa svage Fødder; Almuen betragtede det med Ugunst og kunde ikke forliges med den Tanke at see Sankt Olafs Krone paa Lendermandssønnens Hoved. I Følelsen af sin egen Svaghed og Folkets Uvillie søgte det Hjælp hos Kirken og erholdt den, men maatte kjøbe den med store Opofrelser. Aar 1174 sluttedes mellem Aristokraten, Erling Skakke, og Hierarchen, Eystein, hiin mærkelige Overeenskomst, hvorved Kongedømmet underkastedes Erkestolen og Hierarchiet befæstedes paa den bredeste Grundvold. En stor Omvæltning syntes hermed foregaaet i den norske Stat. Medens Folkets Selvstyrelse allerede forlængst havde tabt sin Betydning, see vi nu ogsaa Kongedømmet bundet — paa den ene Side til Aristokratiet, paa den anden til Kirken. Stændernes Magt syntes grundfæstet; vi troe at staae ved Begyndelsen til Præsteværldets og Adelsvældets Tidsrum — et Tidsrum mangengang mørkt og uhyggeligt, men rigt paa Spirer for en fremtidig Udvikling.

Og dog var det Hele et Blændværk. Den med saameget Arbeide og saamegen Kunst opførte Bygning faldt ligesaa hurtigt som den var bleven reist. „Den faldt siger Keyser — ligesom ethvert andet Værk af menneskelig Klogskab, der ikke er bygget paa Sandhedens og Retfærdighedens Grundvold. Det Hierarchi, for hvilket Erkebiskop Eystein, rimeligviis i god Troe, kjæmpede, var et glimrende, men skuffende Gjøglebillede, udsprunget af falske Begreber om Christi Kirkes Væsen; og Magnus's Kongedømme var reist med underfundig Statskløgt paa et Grundlag af Lovbrud og Vold."

Billeder fra Kronprindsens Reise.

Vort Billede paa foregaaende Side fremstiller, som Enhver strax vil see, Throndhjems Domkirke i dens nuværende Skikkelse. Vi have allerede ved de tidligere meddeelte Specialtegninger gjort opmærksom paa, at ingen Beskrivelse af Kirken her i Bladet kunde gives, og derfor henvist til første Aargang, hvor Kirken findes beskrevet. Skulde nu noget Læseligt i Korthed siges om Kirken, turde det være bedst at vælge den versificerede Fremstilling. Vi have dog ingen Lyst til at forsøge os deri, men skulle maaskee siden give et allerede noget gammelt, og derfor saare lidet bekjendt Riim om Kirken.

Blandinger.

Den transatlantiske Telegraph.

Den kjæmpemæssige Plan at forene den gamle og den nye Verden ved en elektrisk Traad paa Bunden af Atlanterhavet nærmer sig med stærke Skridt sin Virkeliggjørelse. Den fornødne Kapital paa 350,000 Pd. Sterl. er bleven tegnet i Aktier paa 1000 Lstrl.; 20 pCt. af Beløbet ere allerede indbetalte, den engelske Regjering har garanteret en aarlig Rente af 4 pCt., og der er udstedt Indbydelse til Leverandører af elektriske Traade om at overtage Leveringen af den undersøiske Ledning efter en fremlagt Model og med Forpligtelse til at have den færdig til Udskibning den 31 Mai 1857. To Dampskibe, der hver have den halve Længde af Traaden ombord, ville mødes midt i Oceanet og, naar de have sammenloddet Enderne af Touget, bevæge sig, det ene imod det vestlige, det andet imod det østlige Fastland, idet de udskyde Touget, indtil det ene naar Kysterne af Newfoundland, det andet af Irland. Man venter, at dette Arbeide vil være tilendebragt den 1ste Juli d. A. Tougets Vei vil blive paa Strækningen mellem den 48de og den 52de Grad nordlig Bredde, langs en mærkelig Slette, der er bleven opdaget ved Lodningen paa Havets Bund fra Kap Race i Newfoundland til Kap Clear i Irland, og som allerede er bekjendt under Navnet det telegraphiske Plateau. Afstanden mellem de to Kyster er 1640 engl. Mile, og Havets største Dybde paa denne Strækning er ifølge de af Lieut. Berryman paa „Arctic" foretagne Undersøgelser ikke mere end 2070 Favne, omtr. 12,420 Fod. Denne Dybde naaes paa et Punkt, der ligger omtrent midtveis mellem de to Kyster. Havbunden, paa hvilken den undersøiske Traad skal sænkes, bestaar væsentlig af en fiin Kalkjord, fri for alle skarpe Kanter og stedse i fuldkommen Ro, udenfor de Vinde og Strømninger, der bevæge Havets Overflade. Nu og da kommer et Iisbjerg drivende, og dets smeltende Masser synke tilbunds i disse aldrig af Solen beskinnede Dybder, eller et af Stormen overvundet Skib synker og lægger sig langsomt paa dettte bløde Leie, hvis fine Kalkdele efterhaanden omslutte det, ligesom Sneen dynger sig sammen om den ihjelfrosne Vandrer. Naar den elektriske Traad først er nedsænket i denne tause Grav, vil den ikke være udsat for nogen Forstyrrelse, og Vanskeligheden vil bestaae i at faae den sænket ned til denne Dybde, ikke i at bevare den sikkkert der. — Naar denne Plan lykkes, ville Aviserne i den ene Verdensdeel kunne berette hvad der samme Dags Morgen er foregaaet i den anden.

Storthinget

har som Svar paa Throntalen udfærdiget en Adresse til Kongen, hvis væsentlige Indhold er en Taksigelse til Hs. Majestæt for Kronprindsens Udnævnelse til Norges Vicekonge og en Lykønskning i Anledning af Prinds Oscars Trolovelse.

For at Storthinget inden det kommer til at fatte Beslutninger om de paatænkte Jernveie, kan vide hvorvidt og til hvilken Priis de fornødne Midler dertil kunne tilveiebringes, har Hr. Bankadministrator Stabell fremsat følgende begrundede Forslag: „Regjeringen anmodes om paa hensigtsmæssig Maade at foranstalte undersøgt, for hvilken Priis et Statslaan til 4 pCt. Rente paa omtrent 2 Millioner Spd. eller 500,000 Pd. Sterling, der kan indbetales i 2 til 3 Aar og knyttes til en Amortisationsplan paa 30 Aar, kan erholdes for Statskassen. Resultatet af disse Undersøgelser beder Storthinget, sig meddeelt saa betimelig, at det kan haves, inden Beslutning angaaende Anlæg af Jernveie og Bevilgelse af Midler dertil fattes i Storthinget." Jernveien fra Strømmen til Kongsvinger og den svenske Grændse skal være beregnet til 2,300,000 Spd., fra Hamar til Elverum til over 300,000 Spd. og fra Throndhjem til Støren til omtr. 600,000 Spd. eller i alt omtr. 3,200,000 Spd. Men alle disse Arbeider blive rimeligviis ikke udførte i forestaaende Budgettermin, saaledes maaskee ikke Jernbanen fra Kongsvinger til Grændsen, der skal koste omtr. 800,000 Spd. Og saaledes vil hele den ovenanførte Sum vel ikke behøves. Forslagsstilleren bemærker, at Statskassens kontante Beholdning ved Udgangen af f. A. var 1,841,000 Spd., og at Statskassen eier Bankaktier til en formentlig Værdi af 850,000 Spd.

Norge.

Christiania. Under 23de Febr. er Kandidaterne M. Nielsen (før Underretssagfører) og Fr. A. Z. Sandberg meddelte Autorisation som Sagførere ved Overretterne.

— Chr. C. A. Fougstad, der af Sygdom blev hindret fra fuldt ud at absolvere den i forrige Semester afholdte juridiske Examen, har nu underkastet sig Examen med Charakteren Laud.

— Bestyrelsen for Kunstforeningen har besluttet at søge istandbragt en skandinavisk Kunstudstilling her i Byen, hvilken den ifølge Chr.Posten har tænkt at aabne midt i Juni. Ved høieste Resol. af 25de Febr. har den faaet Tilladelse til at benytte Salene over Indgangen til Bibliotheket som Lokale, forsaavidt Udstillingen falder sammen med Universitetsferierne.

— Kand. mag. M. A. Holfeldt har afløst Hartv. Lassen som Medlem af det norske Theaters Bestyrelse.

— Sidste Mandag opførtes paa Christiania Theater til anden Beneficeforestilling for Skuespillerpersonalet „Barselstuen" af Holberg. Der var fuldt Huus og Vicekongen med Gemalinde overvar Forestillingen.

— Ved Violinisten Ørbyes Koncert iaften var Frimurerlogeus lille Sal, hvor den gaves, overfyldt af Tilhørere. Vicekongen med Gemalinde beærede Kunstneren med sin Nærværelse.

— Aftenbl. giver en Oversigt over endeel Aktiers og Obligationers Priis for Tiden sammenlignet med Priserne for et Aar siden, hvoraf sees, at Bakaktier ere stegne fra 200 til 210 pCt., Christiania almindelige Brandforsikringselskabs Aktier, fra 105 til 120 pCt., Akiierne i Gasværket fra 800 til 900 Spd. og Jernbaneaktierne fra 30 til 50 Spd. Hypothekbanks- og Statsobligationer ere sjunkne 4—5 pCt.

Drammen. I Markedet blev her stjaalet en Hest paa Gaden. Tyven, en Mand, der tidligere skal have havt et ikke ubetydeligt Jordbrug i Sande, er bleven opdaget og anholdt.

Frederikshald. Paa Isen paa Aremakssøen har man paa engang seet 6 Elsdyr. Et af dem, en ung Elg, blev fanget og opfødes nu paa Gaarden Skolleborg.

Tromsø. Ifølge en af Lensmanden for Bergs Præstegjælds Vedkommende afgiven Beretning om Fiskerierne her i f. A. har sammes Nettoudbytte udgjort 3589 Spd. 48 ß, hvoraf Lofotfiskeriet 491 Spd. 48 ß. fordeelt paa 45 Mand.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Paa Boghandler-Mødet i Juli f. A. fremkom et Forslag fra Oehlenschlägers Arvinger om at overdrage Forlagsretten til dennes Skrifter til de skandinaviske Boghandlere for en bestemt Kjøbesum. I Henhold til den nedsatte Kommittees Betænkning have fem danske Boghandlere (M. H. Bing, Hegel, Langhoff, Lind og Helm-Petersen) foreløbig aftalt med bemeldte Arvinger, at disse afstaae hele Forlagsretten til Oehlenschlägers samtlige Værker for en Sum af 21,000 Rdl., hvoraf 10,000 Rdl. udbetales strax, Resten med 2000 Rdl. aarlig foruden paaløbende Renter. I Henhold hertil er der udstedt Indbydelse til Aktietegning i de skandinaviske Riger paa et Beløb af 30,000 Rdl. i 300 Aktier, og samtidig er der udarbeidet Statuter for det saaledes paatænkte Aktieselskabs Virksomhed og Bestyrelsesmaade. Aktietegningen, der finder Sted hos enhver af Indbyderne, sluttes den 21de Mai. (Dagbl.)

Frankrig. Keiseren har aabnet den lovgivende Forsamling med en Tale, der giver en meget gunstig Skildring af Landets Tilstand. Den gode Forstaaelse, ytrede han, var bleven gjenoprettet imellem Stormagterne, og derfor kunde man nu for Alvor arbeide paa at udvikle Nationens Kræfter og Rigdomme, medens man tillige søgte saa vidt muligt at raade Bod paa de Onder, som ethvert Fremskridt førte med sig; thi det gik med Civilisationen ligesom med Armeerne, den gik ikke fremad uden at efterlade mange Ofre paa Valpladsen. Trods den almindelige Velstand kunde det ikke nægtes, at en stor Deel af Folket var underkastet haarde Lidelser og Savn, som ikke kunde afhjælpes ved Regjeringens og de Privates Gavmildhed. „Det bliver derfor nødvendigt, uden dog at standse Fremskridtet, at komme dem til Hjælp, som ikke kunne følge dets hurtige Gang. Man maa opmuntre Nogle moderere Andre og nære det forpestede, urolige og fordringsfulde Samfund, som i Frankrig venter Alt af Regjeringen, og imod hvilket man under dise Omstændigheder maa sætte Mulighedens Grændser og Fornuftens Beregninger. At oplyse og veilede, det er vor Pligt." Efter denne Udtalelse, som danner Grundtanken i Louis Blancs sociale System, gik Keiseren over til at rose den finantsielle Status og anførte til Fordeel for Keiserdømmet, at de indirekte Afgifter siden dets Oprettelse vare stegne med et Beløb af 210 Millioner Fraoks. Der var al Grund til at glæde sig, og desto mere maatte man da beklage, at Rygtesmedene hvert Øieblik satte Gemytterne i Bevægelse; det var enhver god Borgers Pligt at modarbeide disse Alarmister, navnlig ved at udbrede sunde Anskuelser om den politiske Økonomi. Slutteligen takkede han det lovgivende Korpses Medlemmer, hvis Mandat udløber med denne Session, for den Bistand, de have ydet ham saavel til at føre Krigen som til Gjennemførelsen af hans Planer i det Indre. De have tillige Fortjenesten af at have gjort Frankrig fortrolig med de nye Institutioner, som havde sat en fri, men maadeholden og alvorlig Diskussion, istedetfor Talerstolens Udskeielser og de parlamentariske Kampe, der gik ud paa at styrte et Ministerum og indsætte et andet. „Frankrig har uden at træde Nogens Rettigheder for nær paany indtaget den Plads i Verden, som tilkommer det, og kan trygt hengive sig til alle Fredens store Idrætter. Gid Gud fremdeles vil beskytte det, og snart vil man da kunne sige om vor Tidsalder, hvad en beromt og national Statsmand (Thiers) har skrevet om Konsulatet: „Overalt følte man sig tilfreds, og Enhver, som ikke bar Partiernes slette Lidenskaber i sit Hjerte var lykkelig over den offentlige Lykke."

Embeder og Bestillinger.

Fire Omgangsskolelærerposter i Ekers Pstg., hver med en aarlig Løn af 60 Spd. for Seminarister og 40 Spd. for andre.

Kirkesangerposten i Ullensvangs Sogn.

Lodsoldermands-Bestillingen og Indrulleringsbetjent-Bestillingen i Aalesund.

Prædikanter paa 1ste Søndag i Faste.

I Vor Frelsers Kirke: Høimesse Hr. res.Kap. Wexels.
Aftensang: Hr. Domaas.
I Garnisonskirken: Hr. Tugthuuspræst Lund.
I vestre Akers Kirke: Hr. Fangen.
I Oslo Kirke: Hr. Jensen.
I St. Olafs Kirke Kl. 11: Høimesse og Prædiken paa Norsk af Hr. Hoelfeldt Houen.
Forrettes engelsk Gudstjeneste i Latinskolens Festivitetslokale Kl. 11 Form.
I Brødremenighedens Forsamlingssal Prædiken paa Tydsk Kl. 12.
I Samfundet paa Enerhongen Bibellæsning Kl. 4, af Stud. theol. N. Laache.

Alle Breve, som angaaer Bladet bedes adresserede til nærmeste Postkontor eller Postaabneri, der da besørger dem til Expeditionen. Ved denne Fremgangsmaade vil der baade spares Porto, saasom deslige Breve ere portofri, og Expeditionen vil desuden ikke være udsat for at begaae Feil ved Forsendelsen, hvilket undertiden kan skee, naar man ikke veed den korteste Vei, ad hvilken Bladet kan sendes.

Bladets Redaktør, P. Botten Hansen, bor i Kjøbm. N. Haslunds Gaard paa Hjørnet af Raadhusgaden og Kongensgade.

Expeditionen er i Storgaden No. 27 (Jensens Bogtrykkeri). Abonnement modtages saavel her som i Joh. Dahls og Cappelens Boglader. Udenbyesboende kunne abonnere paa Postkontorerne og Postaabnerierne.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 10. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 8de Marts. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Norske Historikere.

II.

Peter Andreas Munch.

Stamfaderen for Slægten Munch skal efter et Sagn inden denne oprindelig være indkommen fra England. Den ældste af Slægten, som nu med Bestemthed kan opgives, er Søren Munch, der deeltog med Tordenskjold i Slaget ved Dynekilen 1716, afgik som Kap.-Lieut. fra Søetaten 1719 og boede først i Frederiksstad og siden i Christiania, hvor han døde 1748, 62 Aar gammel. Han skrev sit Navn deels med k, deels med ch. Det sidste var som bekjendt en yndet Bogstavkombination i Begyndelsen af det attende Aarhundrede, og vedtoges ogsaa af hans Sønner, ligesom den senere har holdt sig i Familien. Kun Biskop Joh. Storm Munch skrev i en kort Tid af sin Ungdom sit Navn Munk.

Kapitainlieutenant Søren Munch var gift med Kirstine Røring (en Søster af de berømte Jurister Jacob Edvard og Christian Colbjørnsens Moder) og havde tvende Sønner, Edvard, der 2den Nov. 1791 blev Told- og Konsumptionsinspektør i Christianssand med Justitsraads Titel og døde 28 Marts 1793, og Peter, født den 24de Mai 1740, 1776 Sognepræst til Vaage og 1786 til Land, hvor han døde 28de Oktober 1802. Denne sidste, Professor Munchs Farfader, var gift med Christine Storm, († 25de Nov. 1819), Datter af hans Formand i Vaage, Johan Storm, i dennes første Ægteskab, og en Halvsøster af Digteren Edvard Storm, hvis Moder igjen var en Søster af Peter Munchs Moder.

Præsten Peter Munch havde syv Døtre og to Sønner. Disse vare: Johan Storm, født 1778 og død 26de Jan. 1832 som Biskop i Christianssand (Digteren Andreas Munchs Fader) og Edvard, født 1780. Den Sidste, Professor M.'s Fader, var først Lærer ved Kadetakademiet i Christiania, men blev siden (1813) Sognepræst til Gjerpen og 1833 Stiftsprovst i Christiania, hvor han døde 14de Juli 1847. Begge Brødrene vare gifte med hver sin Datter af forhenværende Sognepræst til Aal, siden til Sigdal, A. Hofgaard, hvilken Familie er meget udbredt, især i Omegnen af Drammen. Og de viedes ogsaa til hver af Søstrene paa samme Dag, i Haslum Kirke. Johan Storm Munchs Kone var Else Petronelle, og Edvards Munchs Johanne Sophie. Hun er født 1791.

Professor P. A. Munch er den ældste af syv nu levende Sødskende, tre Sønner og fire Døtre. Han er født i Christiania den 15de December 1810, medens Faderen endnu var Akademielærer her. Ved Reisen til Gjerpen i 1813 var han saaledes kun i sit tredie Aar, og dog staar endnu enkelte Momenter af den dunkelt tilbage i hans Erindring.

Den væsentlige Underviisning som Barn nød han af Faderen, der ifølge Vidnesbyrd af Folk, som have kjendt ham nøiere, var en lige saa fiint, humanistisk dannet som personlig elskværdig Mand, hvad der dog langtfra paaskjønnedes paa det nye Sted og under de nye Forholde, han i en fremrykket Alder flyttedes hen i.

Da Skiens nyoprettede Skole seenhøstes 1823 traadte i Virksomhed, sattes Sønnen Andreas derind som Discipel. Han optoges i anden Klasse, der tillige var den øverste; thi Skolen havde endda ikke flere viderekomne Disciple. Paa den Maade gik det til, at han altid var i øverste Klasse; thi den Klasse, hvortil han hørte, avancerede efterhaanden til at blive tredie og fjerde (den egentlige Mesterlektie), uden at der i hans Tid meldte sig nogen Discipel, hvis Kundskaber anviste ham Plads i nogen høiere Klasse.

Den Klasse, hvori Munch var, bestod ved Oprettelsen kun af fire Disciple og havde aldrig over otte. Denne Omstændighed bidrog vistnok til at danne etslags engere og fortroligere Forhold mellem Lærerne og Disciplene, ligesom ogsaa disse derved mere udeelt kunde nyde godt af Underviisningen. Naar man nu tillige veed, at Skolens Bestyrer var den udmærkede Rektor Ørn, der er ligesaa bekjendt for sin Nidkjærhed og Humanitet som for sin Evne til at vække den videnskabelige Sands hos Disciplene, da vil man lettelig kunne forstaae, at saasnart der fandtes mindste Anlæg og Villie hos hine Disciple, maatte enhver af dem gjøre gode Fremskridt. Hvad Munch angaar, havde allerede den Underviisning, han havde nydt af sin Fader, og end mere den videnskabelige Interesse, denne havde vist at bibringe ham, skaffet ham et godt og sikkert Underlag.

Af hvad ovenfor er omtalt, vil man let slutte, at Munch maatte høre til det Kuld Disciple, der allerførst dimitteredes fra Skiens Skole 1828. Han var No. 2, Professor Schweigaard No. 1, nuværende Høiesteretsassessor O. Løvenskjold No. 3 og nuværende Sognepræst til Drangedal, C. Mülertz, No. 4.

Da Rektoren gjerne vilde — og det har ogsaa slaaet ind — at det første Kuld ret skulde gjøre Skolen Ære, havde han i den sidste Tid med fordoblet Omhu ledet Dimittendernes Studier og navnlig formaaet dem til at læse og lægge op et betydeligt større Kvantum Latin og Græsk, end der efter Reglementet udfordredes.

Men uanseet denne udvidede Examens-Læsning havde dog Munch netop i de sidste Aar fundet den fornødne Tid til at lægge sig efter vort ældre Sprog, hvortil han tidligt følte sig stærkt hendragen. Faderen havde blandt sine Bøger Rasks islandske Grammatik, Bjørn Haldorsens Lexikon og et Par Sagaer, navnlig første Bind af Folio-Udgaven af Heimskringla. Disse Bøger vakte hos Drengen Lysten til at lære vort gamle Sprog og Literatur at kjende; og da han allerede i sin tidligere Barndom havde lært saameget Fransk og Tydsk, at han ei behøvede yderligere at beskjeftige sig med disse Sprog, kunde han anvende saameget mere Tid paa Oldnorsken. Til dette Studium opmuntrede desuden Faderen ham særdeles og skaffede ham med al ønskelig Liberalitet yderligere Hjælpemidler, navnlig de just da udkommende første Bind af Fornmanna-Søgur. Da han afgik fra Skolen til Universitetet, var han allerede kommen saavidt, at han med Lethed kunde læse Prosa. Han var sig imidlertid fuldkommen bevidst, at Sprogstudiet maatte, fornemmelig som nødvendigt Hjælpemiddel til et grundigere Studium af Fædrelandets Historie have overveiende Betydning for ham. Thi Historien i Almindelighed og Fædrelandets i Særdeleshed var hans afgjorte Yndlingssag.

Examen Artium tog Munch med Charakteren Laud. og Anden-Examen Aaret efter (1829) med Præceteris. I Christiania aabnede Universitetets Skatte ham en rig Anledning til at fortsætte sine Yndlingsstudier. Heldigviis aabnede ogsaa R. Keyser just da sine Forelæsninger over vort ældre Sprog og vor ældre Historie. Da Munch var kommet noget videre end de øvrige Tilhørere, tilbød Keyser ham velvilligt sin private Veiledning og gjennemgik saaledes i et Aars Tid med ham de dengang fordetmeste kun i Afskrifter tilgjængelige gamle norske Love og desuden de i Heimskringla forekommende Skaldevers.

Imidlertid fortsatte han sine historiske Studier og lagde sig efter flere nyere Sprog, som Engelsk, Spansk og Portugisisk. Ogsaa begyndte han for det sammenlignende Sprogstudiums Skyld at lægge sig efter Angelsaxisk.

Munch ofrede saaledes sin første Tid af sit Universitetsliv til rent videnskabelige Sysler. Men der skal meget Held til, for at Videnskaberne alene skulle kunne skaffe en Mand Levevei, og Munch fandt det derfor raadeligt, ligesom Andre, at tænke paa Embedsexamen. Han agtede først at studere Philologi; men da de klassiske Studier ikke vare ham synderlig tiltrækkende, og det juridiske Studium derimod tyktes ham at give bedre Forkundskaber til Fædrelandshistorien, valgte han dette. Han underkastede sig i Mai 1834 den juridiske Embedsexamen med bedste Charakteer.

Imidlertid var der, som i Keysers Biographi fortalt, allerede forlængst af Storthinget bevilget en Sum Penge til Samling og Afskrivning af Materialier til en vordende Udgave af Norges gamle Love. Dette Arbeide blev nu overdraget til daværende Lektor Keyser med Munch som Medhjælper, og i Mai 1835 begave de sig begge i hiint Øiemed til Kjøbenhavn, hvor de forbleve indtil April 1837, da de efter Planen begave sig først til Lund og siden til Stockholm, for at fortsætte Arbeidet ved de derværende Bibliotheker.

Munchs Ophold i Stockholm blev dog ikke langvarigt; thi i Mai 1837 udnævntes han til Lektor i Historien ved vort Universitet i den kort forhen afdøde Professor Steenblochs Sted, og maatte saaledes strax efter vende tilbage til Christiania for at overtage sin Lærepost.

Professor P, A. Munch. Efter Potographi af M. Hansen.

Imidlertid var Munch i Januar 1833 bleven forlovet med sin nuværende Hustru Natalia Linaae, Datter af forhenværende Kjøbmand i Laurvig H. Linaae. Forend han reiste ned til Kjøbenhavn, giftede han sig (i April 1835) og bragte hende saaledes som sin Hustru med til Kjøbenhavn, hvorfra hun kort efter hans Afreise til Sverige vendte umiddelbart tilbage til Norge. Dette Ophold i Kjøbenhavn udgjør, som Munch selv har sagt, en af de behageligste Perioder i hans Liv.

Om Munchs senere Universitetsliv er ikke meget at sige. I 1841 udnævntes han til Professor. Mere og mere blev Fædrelandets Historie, især Oldhistorien, hans Hovedstudium, og de Forelæsninger, han ved Universitetet har holdt, have især omfattet Grene deraf. For desto grundigere at kunne undersøge Nationens ældre ethnographiske Forhold og sprede Lys over denne Materie, lagde han mere og mere Vind paa det sammenlignende Sprogstudium, dog kun indenfor de indoeuropæiske Sprogs Kreds og fornemmelig med Hensyn til de germaniske.

For at anstille Undersøgelser om Levningerne af norsk Nationalitet og norsk Sprog i vore ældre Kolonilande, Nordmandie og Orknøerne, samt ellers i Bibliothekerne og Archiverne i Paris og Edinburgh søge efter Oplysninger til vor Historie, ansøgte han om og fik Reisestipendier, hvorved han kunde foretage sig tvende Reiser i dette Øiemed. Saaledes bereiste han i Sommeren 1846 Nordmandie og opholdt sig nogen Tid i Paris, og om Høsten 1849 foretog han en Reise til Skotland og Orknøerne, hvorfra han over London vendte tilbage i Januar 1850. I 1854 gjorde han, understøttet af et mindre Stipendium, en videnskabelig Reise til München og Berlin.

Undersøgelser angaaende det gamle Norges Geographi bragte ham til at ofre Norges Geographi i det Hele taget et nøiere Studium, hvorved han igjen, næsten som etslags Adspredelse eller Fritids-Arbeide, ledes til at beskjæftige sig med Konstruktion af Karter over Fædrelandet. For at indhente Oplysninger til disse fra mindre bekjendte Fjeldegne i Landet, bereiste han i Sommeren 1842 og 1843 med Understøttelse af Universitetsstipendier Fjeldene mellem Thelemarken, Nummedal og Hallingdal, Voss og Hardanger. Med lignende Understøttelse foretog han i 1850, i antikvarisk Øiemed, en Reise til Bergen og Sogn, og i 1855 en Reise til Throndhjem, for at undersøge Domkirken i antikvarisk Henseende. Allerede tidligere havde han ved flere Afhandlinger udbredt rigtigere Kundskab om dette Nationens Storværk af middelaldersk Bygningskunst, men ved denne paa Stedet foretagne Undersøgelse lykkedes det ham at kaste end ydderligere Lys over dette Emne.

I Tidens Løb er Munch bleven optagen som Medlem af en Række af lærde Selskaber. Saaledes er han ordentligt Medlem af Oldskriftselskabet og det throndhjemske Videnskabers Selskab, korresponderende Medlem af det preussiske Videnskabs-Akademi i Berlin, af det franske geographiske Selskab i Paris, af det kongelig engelske geographiske Selskab i London og det keiserlig russiske geographiske Selskab i Petersburg. Ogsaa er han Æresmedlem af det skotske antikvariske Selskab, det islandske Literaturselskab og den norske Forening for Oldtidsminders Bevaring.

Efterat han af disse udenlandske lærde Selskaber for sin videnskabelige Virksomhed havde forlængst nydt den Anerkjendelse, som ligger i hiin Optagelse, er han endelig iaar ogsaa funden værdig til den Udmærkelse, hvormed høie Vedkommende hos os søge at betegne videnskabelig som andre Fortjenester. Han udnævntes nemlig i Februar d. A. til Ridder af St. Olafs Orden.

Til den Skizze, vi her have givet af Munchs Liv, hører nødvendigviis en Udsigt over hans Forfattervirksomhed. Hvis en saadan Udsigt skulde opnaae nogen Grad af Fuldstændigbed, maatte den blive temmelig omfattende og indeholde en saa stor Opregning af Skrifter og Afhandlinger, at Mængden af Læserne, der jo ingen bibliographiske Lyster have, derved vilde føle sig lidet tiltrukne. Vi maae derfor indskrænke os til det Vigtigere og for en større Overskueligheds Skyld søge at gruppere dette under visse Synspunkter.

Men inden vi indlade os paa Angivelsen af Munchs enkelte Skrifter, turde det være passende at fremhæve hans vigtigste historiske Synsmaader forsaavidt disse ikke ere udtalte i et enkelt Skrift eller Afhandling, men i flere, og ikke sjelden i de senere Udtalelser have undergaaet enkelte Modifikationer. Thi det gjælder om Munch, at han aldrig, selv efterat være kommen til en Anskuelse, som synes ganske uforkastelig, blindthen slaar sig til Ro derved, men at han vedbliver at granske videre og lader sig ikke i sine Undersøgelser afskrække fra at ændre en tidligere fremsat Meuing, om han end derved i det mindre videnskabelige Publikums Øine maa svække dette Skin af Ufeilbarhed, hvori det helst vil see sine store Mænd.

Vi maa saaledes her fremhæve hans Forskninger og antagne Resultater med Hensyn til Nordens ældste historisk-ethnographiske Forhold og hans Vindikation af Norges Ret med Hensyn paa dets gamle Literatur. Han maa heri dele Æren med Keyser som den, der først brød Banen og opstillede rigtigere Anskuelser istedetfor de tidligere antagne. Men det maae erkjendes, at han har videre forfulgt og udviklet disse, og ogsaa opstillet egne nye Meninger, hvorved Keyser selv er bleven bragt til i enkelte Dele at afændre sine. Dog overhoved maa, hvad der er udrettet paa dette Felt, til en hvis Grad betragtes under Eet, og begge Granskere maa siges at have sin fuldstore Andeel deri, uden at den Enes eller Andens Fortjeneste derved forringes. Ligesom Begge om enkelte Arbeider af anden Art have været fælles, saaledes turde der ogsaa med Hensyn til denne Materie være et vist Fællesskab, ikke med Hensyn til dens skriftlige Behandling, men dog til hvad der nu foreligger som historiskt Udbytte. Allerede den gjensidige Meddeelsomhed, hvorved vore Historikere udmærke sig maaskee fremfor alle andre Landes, gjør saadan en Antagelse mere end rimelig.

I Keysers Biographi er anført Hovedresultaterne af hans historisk-ethnographiske Anskuelser, og Munch har selv i sin „historiske Skole" fremsat de Resultater, han var kommen til, dengang denne Afhandling, skreves saa at man deri vil finde hvad Skolen har søgt og udrettet. Han har imidlertid siden foretaget enkelte Modifikationer, saa at en Redegjørelse herfor turde have sin Interesse. Vi have derfor formaaet Professoren til at give os en Udsigt over sit System, hvilken vi her indtage tillige med de tilføiede Bemærkninger om hans Vindikation af Norges Nationalitets Ret.

„Jeg er efterhaanden kommen til den Overbeviisning, at man maaskee gjør rettest i at dele den hele germaniske Folkestamme i tre sideordnede Grene: den nordlige (de egentlige Nordboer), den mellemste, eller Mellemgermaner (Goter, Burgunder, Angler, m. fl., hovedsageligt boende om den sydvestlige Deel af Østersøen og paa dens Øer), samt den sydligste; at der for Tiden inden Germanernes oprindelige Omraade egentlig kun findes Repræsentanter for den nordlige (Norske, Svenske, Danske) og den sydlige (Tydskere, medens den mellemste deels ved Udvandring (Goternes, Vandalernes, Burgundernes, Anglernes), deels ved Blanding (som Goternes og Anglernes i Danmark med Nordgermaner til nyere Danske, Anglernes med Nordmanner i England til Engelsmænd o. s. v.) tildeels ere forsvundne fra deres gamle Boliger, medens deels Nordgermaner nordfra, deels Sydgermaner sydfra have optaget deres Plads, ligesaa at i sin Tid alle Germaner, saavel Sydgermaner og Mellemgermaner som Nordgermaner, ere komne østfra, enten nordenfor, eller over Østersøen (eller hvad der i hiin fjerne Urtid svarede til Østersøen nuomstunder), saaledes at ikke et eneste, endog sydgermanisk Folk er kommet direkte til Tydskland fra Østen langs Østersøens Sydkyst, men at alle Tydsklands germaniske Indvaanere ere komne over det nuværende Skaane og de danske Øer, der i hiin fjerne Tid vare større, og adskilte fra begge Fastlande og sig selv indbyrdes ved smalere Søstrækninger end nu; at naturligviis Sydgermanerne ere komne først, dernæst Mellemgermanerne, af hvilke dog de fleste forbleve paa Nordsiden af Østersøen; at Mellem- og Sydgermanerne trængte ind over Lande, beboede af Kelter (Danmark-Nordtyskland), hvis Indbyggere tildeels bleve undertvungne, og dannede den ringeste Arbeidsklasse; og at Germanerne i Tydskland saaledes kom til at indtage Pladsen mellem de ikke undertvungne Kelter i Vest og Slaverne i Øst. De egentlige Nordgermaner derimod, Gøter, Svear og Nordmænd, ere komne til Skandinaviens Fastland i et noget nordligere Strøg, hine omtrent over Aalandshavet til Gøtaland og Mælartrakterne, disse endnu nordligere, omkring Finmarken til Haalogaland og Throndhjem; begge have derpaa trængt videre, hine mod Vest og disse mod Syd, Svearne og Gøterne altid forstærkede ved nye Indvandringer, indtil de endelig i Braavallaslaget brød den samlede dansk-gotiske Magt, og gjorde sig til Herrer over Danmark, hvor deres Efterkommere, antagende Navnet Daner, blandede sig med det tidligere gotiske Folk af dette Navn og dannede det nyere Danefolk.

„Disse Anskuelser, saavelsom mine Bestræbelser for at vindicere vor Nationalitets Ret og overhoved den historiske Sandhed, have, som bekjendt, vakt megen Modsigelse især blandt de Danske, der ikke kunne finde sig i at man afviger fra de gamle ukritiske Hypotheser fra tidligere Dage, da alt gik ud paa at fremstille Danerne som Nordens Principalfolk. Min Hovedmaxime er dog kun suum cuique og Sandheden fremfor alt. Der er intet, som har skadet den nordiske Historieforskning mere end den Sammenrøren af dansk, norsk og svensk, som de tidligere, især danske Historieforskere i deres Iver for at være nordiske, (og maaskee tildeels paa Grund af den tilfældige Omstændighed, at saa mange nordiske Manuskripter ere komne i Danmarks Værge) have gjort sig skyldige i. Det maa nødvendigviis lede til gale Resultater, naar man af den Omstændighed, at Sagaer fortælle, at den og den Skik brugtes ved Gilder paa Island, eller at Nordmændene byggede saadanne og saadanne Huse, slutter, at netop det samme fandtes i Danmark. Saaledes især med Sproget. Det er en bekjendt Sag, at man i Danmark lægger særdeles Vægt paa, at kalde vort Oldsprog „oldnordisk", som om det var fælles for hele Norden. Nu har jeg naturligviis aldrig negtet, at der maa have været den Tid, da alle nordiske Folk talte samme Sprog; men jeg mener kun, at denne Tid ligger næsten forud for den nordiske Historie, og at vi i alle Fald ingen Sproglevninger have derfra. De Skrifter, fra hvilke vi kjende vore Oldsprog, naae ikke længere op end til det 12te Aarhundrede i det allerhøieste, og da vare de tre nordiske Sprog, skjønt meget lige, — som de endnu ere — dog ligesaa afgjort forskjellige, som Svensk og Dansk ere nu; altsaa med samme Ret, som nu Svensk og Dansk kaldes to særskilte Sprog, med samme Ret maa Svensk, Dansk og Norsk c. 1200 kaldes trende særskilte Sprog. Man behøver ogsaa kun at sammenligne Sproget i Kongespeilet og Magnus Haakonsons norske Lov med den omtrent samtidige Valdemar II's jydske Lov, for at see, hvor forskjelligt Norsk og Dansk da vare. Nu mener jeg altsaa — og enhver vil give mig Ret deri — at det er en ei alene latterlig, men endogsaa skadelig Paastaaelighed (da den er vildfarende), naar de danske altid kalde det i Norge i Middelalderen og paa Island brugelige Sprog Oldnordisk istedetfor Oldnorsk eller gammel Norsk. Man behøver jo kun at iagttage det Urimelige i at f. Ex. Magnus's Lov og Haakon Haakonsøns Saga skal siges at være skrevet paa Oldnordisk, medens den samtidige jydske Lov siges at være skrevet paa gammel Dansk. Thi hvad der er Oldnordisk eller gammel Nordisk, er jo dog tillige gammel Dansk; men da nu Sproget i jydske Lov ikke er det samme som Sproget i den norske Lov eller Sagaen, saa er det altsaa ikke Oldnordisk i dansk Betydning, følgelig er gammel Dansk forskjellig fra Oldnordisk, og Dansk saaledes ikke Nordisk, — og dog skal det jo tillige være nordisk — kort man indvikler sig i et uopløseligt Væv af Selvmodsigelser, for at holde paa en Benævnelse, som aldrig vedkommende selv brugte, thi saavel Nordmændene, som Islændingerne kaldte deres Sprog norrønt, d. e. norskt. Vistnok søge de Danske ogsaa at faae ud, at norrøn, der oprindelig betyder „hvad der er fra Norden," anvendt paa Folk og Sprog skulde betyde „nordisk; "men det er en ubestridelig Kjendsgjerning, at det, ligesom Substantivet „Nordmænd" endog nuomstunder, kun sigter til Norge og betegner hvad der er derfra; saaledes f. Ex. naar der i den gamle vestgøtiske Lov skjelnes mellem „gøtsk Mand," „svensk Mand," „norrøn Mand" og „dansk Mand," eller naar der i islandske Sagaer tales om et Skib besat „deels med islandske, deels med norrøne Mænd," eller i et norsk Diplom om „norrøne Skind og islandske Skind." Islændingerne have igjen, deels paa Grund af deres Forfædres Fortjenester af Literaturen, deels fordi Sproget i sin gamle grammatiske Bygning nu kun lever hos dem, fordret at det skulde kaldes islandsk. Benævnelsen er vistnok mindre vildledende end oldnordisk; men deels strider det mod al Rimelighed og Brug, at et Sprog skal benævnes efter en Koloni, ikke efter Moderfolket, og at det saaledes f. Ex. skal hede, at Nordmanden Eyvind Skaldaspilder, neppe 100 Aar efter Islands Opdagelse, digtede sit Haakonarmaal, ikke paa Norsk, men paa Islandsk; deels gaar man ikke Islændernes Ære for nær, naar man bruger den Benævnelse paa Sproget, som de selv brugte lige til det 18de Aarhundrede, nemlig norrønt, d. e. Norsk; endog den islandske Bibeludgave af 1728 siges paa Titelbladet at være á norrønu." For Vindikationen af Norges Ret i denne Henseende har jeg derfor og maattet høre ilde af Islænderne, som om jeg vilde forringe deres Hæder; dog har den Udførlighed, hvormed Islands Historie af mig i Norges Historie er behandlet, som det lader, vist dem, at jeg kun har fægtet for, hvad jeg ansaa for Sandhed, og at jeg er beredvillig til at yde Nationen al fortjent Roes. Formedelst mine sproghistoriske Undersøgelser have og de mere Eensidige, der ei kunne finde sig i at Sandheden skal overordnes nationale Hensyn, og som derhos ikke selv besidde sproglige Kundskaber nok til at forstaae Undersøgelsernes Gang, imputeret mig Meninger, som jeg aldrig har haft, end mindre ytret. Saaledes anføres der etsteds, at jeg skulde mene, at Gotisk er det germaniske Ursprog, deraf Tydsk, deraf Dansk, deraf Norsk, deraf Islandsk: en Meniug, jeg ikke engang behøver at fralægge mig; thi jeg har kun benyttet Gotisk som et germanisk Sprog paa et ældre Stadium end noget andet til Indkig i det ældre Sprog-Maskineri, uden nogensinde at udgive det for Modersprog." (Forts.)

R. Keyser: Den norske Kirkes Historie

under Katholicismen.

III.

(Sidste Artikel).

Efter vor Mening er denne Dom for stræng; vi kunne ikke ansee Hierarchiet for et skuffende Gjøgleværk, skjønt det vistnok støttede sig til mange falske Begreber; vi kunne heller ikke lægge saamegen Vægt paa en Lovovertrædelse, der dog kun rammede en forældet, al kraftig Fremgang hindrende Forfatning. Men vi maae alligevel indrømme, at Eysteins og Erling Skakkes Foretagende var bygget paa en falsk Grundvold — ikke fordi det i sig selv var fordærveligt eller forkasteligt, men fordi det trods en tilsyneladende ydre Fasthed dog savnede al dyberegaaende Forberedelse, fordi det kun frembød Skinnet af en Magt

thi hvis Opretholdelse de fornødne Kræfter manglede. — Hvor utrætteligt end Erling Skakke havde arbeidet, hvormegen List og Vold han end havde anvendt, stod det aristokratiske Kongedømme dog fremdeles paa svage Fødder ligeoverfor et Folk, som endnu med Strænghed holdt paa sine gamle Vedtægter; selv Kirkens Hjælp blev her ikke til stort Gavn, og Lendermandsaristokratiet var for lidet stærkt og for lidet afsluttet til med Kraft at kunne forsvare sine Interesser. — Men bedrog saaledes Erling sig i sine Beregninger, var dette i end høiere Grad Tilfælde med Erkebiskoppen. Dreven af Tidsaanden og opmuntret ved heldige ydre Omstændigheder havde han stillet sig et Maal for sin Stræben, til hvis Opnaaelse endnu Intet var modnet. Den norske Kirke, som hidtil ikke engang havde udgjort nogen samlet Organisme, skulde nu med Eet hæve sig til et fuldt rustet Hierarchie; hidtil uden nogen særegen statsretlig Stilling skulde den nu med Eet være det herskende Element i en theokratisk Stat. Et saa stort Tilsprang maatte overalt være vanskeligt, men allermest i Norge, hvor særegne Omstændigheder stillede sig i veien for enhver hierarchisk Udvikling. Den Norske Stat med sine simple Samfundsforholde kunde ingen gunstig Jordbund være for Hierarchiet, som behøvede vidtgrenede Rødder for at trives; Folkets krigerske, uafhængige Sind, hvem Christendommens Tugt kun ufuldstændigt havde formaaet at bøie, var Præstevældet og overhovedet al Korporationsaand fiendsk; — og her ville vi desuden erindre om en allerede tidligere berørt Omstændighed. Vi have bemærket, at det norske Omvendelsesværks nationale Charakteeer, saa herlige Frugter den end bar til Opblomstringen af en Literatur, dog i mange Henseender hindrede Kirkens frie Væxt. Denne Bemærkning kan her gjentages; thi i de nu nærmest følgende Tider viste det sig, at den norske Geistlighed ved nøie ai føle sig knyttet til Folket, ved at færdes mellem Folket som Folkets Mænd, var bleven fremmed for al Standsaand, uden nogen indre Sammenhæng, uskikkei til at forfægte en fælles Interesse. Men under saadanne Omstændigheder maatte al hierarchisk Stræben være kraftesløs; selv den ivrigste og dygtigste Kirkens Forstander vil Intet kunne udrette, naar han ikke understøttes af den lavere Geistlighed*). Saavel Erling Skakkes som Eysteins Bygninger vare derfor i Grunden svage, lidet istand til at modstaae et alvorligt Angreb; — og derfor faldt de ogsaa, „da Gud sendte fra nogle Udskjær en liden og lav Mand for at styrte deres Overmod."

Det er Sverre, som har sagt disse Ord, og det er til Sverre selv de hentyde! Fattig, ubekjendt af en tvivlsom Herkomst, omgiven med en ussel Flygtningeskare kom han til Norge, og dog lykkedes det ham at beseire de mægtigste Modstandere, Landets mest anseede Mænd, dog lykkedes det ham efter utallige Vanskeligheder, efter de haardeste Kampe at naae frem til Thronen og befæste sit Kongedømme paa et bredere og sikrere Grundlag end nogen af hans Forgjængere havde formaaet det. Hvori ligger Forklaringen til denne ofte saa vidunderlige Lykke, som af Venner tilskrives Forsynets særdeles Naade, af Fiender Djævelens Kunster, af Alle en overnaturlig Magts Bistand? Vi maa her først tænke paa Sverres overlegne Aand; men en anden og dybere Forklaring til at forstaae Kampen mellem ham og hans Modstandere er allerede i det Foregaaende antydet. Vi have sagt, at Kong Magnus, Erling Skakke og Eystein grundede sin Magt paa en ny Tingenes Orden; deri laae ogsaa deres Svaghed, fordi alt Nyt maatte finde den kraftigste Modstand hos et Folk, hos hvilket det Gamle havde været saa stærkt udpræget. Denne Modstand var det netop Sverre repræsenterede; han var den gamle Aands Forkjæmper mod den nye, og deri laa hans Overlegenhed. Ligeoverfor Adelskongen repræsenterede han det gamle Arvekongedømme, ligeoverfor Aristokratiet Folket, ligeoverfor den nye Kirkeordning den gamle. Derfor havde han, da han som en forløben Præst med sin usle Trop kom til Norge, en Forbundsfælle, mod hvilken hverken den salvede Konge eller den af Kirkens Hellighed omgivne Hierarch kunde staae sig — Folkeaanden, som med Ihærdighed holdt paa sine Traditioner. Derfor seirede han; — men deri er ogsaa Dommen fældet over ham.

Vistnok vidnede Sverres Regjering om en usædvanlig Aand, og hans Mænd kunde med Rette skrive paa hans Grav, at han var Kongernes Pryd og Norges dyrebare Hæder. Men var ogsaa hans Virksomhed i sin Heelhed gavnlig for Folkets Udvikling, betegner hans Optræden et gjennemgribende Fremskridt, et heldigt Vendepunkt i den norske Historie? De fleste baade ældre og nyere Historikere have troet det; de see i Sverre den kraftige Reformator, Befrieren for Hierarchiets og Aristokratiets trykkende Aag. Ogsaa Keyser siger, at han omstyrtede mange Misbrug og Fordomme, at bans Virken, skjønt det ikke lykkedes ham at opføre en fast og velgrundet Bygning, dog i Tidens Løb ordnede sig til et Fremskridt, fordi han satte en Dæmning for Hierarchiets Overgreb, som det aldrig lykkedes ganske at gjennembryde. Vi maae tilstaae, at vi have en anden Opfatning. Vi tvivle ikke om, at Sverre handlede som han maatte handle, at han betragtede sig som et Redskab i Guds Haand til at berede noget Godt for sit Fædreneland; hvem kunde dette med større Ret end han, som saa vidunderlig ledede gjennem Farer og Besværligheder? Men hvor ofte see vi ikke den redeligste Overbeviisning, de herligste Gaver, den største Kraft virke til Fordærvelse?

Saaledes ogsaa her. Sverres Kraft blev et Sværd, som vendte sig mod Folket selv, hans rige og ordnende Virksomhed tilintetgjorde de svage Spirer til en fremtidig Udvikling. — Sverre optraadte i et af hine skjæbnesvangere Tidspunkter, hvori enhver Begivenhed, enhver Personlighed har en forhøiet Betydning, fordi to Udviklingsretninger mødes, mellem hvilke nu den afgjørende Kamp skal udfægtes. Vi see paa den ene Side fremtræde Elementerne til det nye Statssamfund, Aristokratiet og Hierarchiet, — vistnok endnu svage, men dog i bestemte Former og repræsenterede af Landets mest anseede Mænd; paa den anden Side de gamle Samfundsformer med stærke Rødder hos Folket, men hidtil uden nogen værdig Forkjæmper. Indtil Sverres Optræden var saaledes Kampen uvis; han gjorde Udslaget og bestemte Norges Skjæbne for alle kommende Tider. Men, idet han støttede sig til det gamle Samfund og tilbagetrængte Spirerne til det nye, bestemte han det saaledes, at Stat og Folk snart maatte standses i sin Udvikling og nedsynke i en ubevægelig Sløvhedstilstand. Den følgende Tid viser os ogsaa, hvorledes Norge trods en tilsyneladende Magt efterhaanden mere og mere taber i indre Liv og Kraft, mere og mere nærmer sig en Tilstand, hvor Alt bebuder den nærforestaaende Undergang. Vi see Folket lykkeligt, Kongerne retfærdige og kraftige — og dog see vi paa samme Tid ethvert Spor af Fremadskriden forsvinde — ikke pludseligt, standset ved en ydre Hindring, men umærkeligt, ligesom Steppefloden taber sig i Ørkenens Sand. Og her maae vi vende tilbage til Sverre; thi hans Grundsætninger styrede Norge i hele den følgende Tid; vi maae sige, at han gjorde Norge lykkeligt og gav det indre Ro, men at han standsede det i sin Udvikling.

Keyser forklarer den Slapheds-Tilstand, som indtraadte efter Sverres Tid, derved at Sverre og hans Efterfølgere saagodtsom udelukkende søgte Statsordenens Gjenfødelse i Kongemagtens Bestyrkelse, medens de forsømte at give Folkevillien et passende Organ.

Men var en sand Folkemagt mulig paa hine Tider? Vi troe det ikke; vi troe, at den Folkemagt, som kan bestaae med Statens Eenhed, og ikke ligesom i Hedendommen er Splittelse og Stammestyrelse, udelukkende hører den nyere Tid til; vi troe, at Norge ligesaalidt som noget andet Land var modent derfor i Middelalderen. Nei, her danner Hierarchiet og Aristokratiet de nødvendige Overgangsleed. Disse to Magter vare Grundstøtterne, paa hvilke det christelige Samfund byggedes i Middelalderen — og deri, at ingen af dem kom til nogen fuld Udvikling i Norge, men tilbagetrængtes ved Sverres Optræden, deri see vi Grunden til, at det christelige Samfund heller aldrig byggedes med Kraft hos det norske Folk, deri see vi Grunden til, at, medens Christendommen overalt vakte et nyt Liv, blev Norges Historie kun en Afglands af Hedendommens Kraft og Storhed.

*) Et Sidestykke til den norske Kirke danner i saa Henseende den engelske; ogsaa her havde Omvendelsesværket en national Charakteer (Keyser I. Pag. 33), ogsaa her blev derfor Hierarchiet forholdviis svagere end i mange andre Lande. En Engelsk Historieskriver (Kemble, The Saxons in England) kalder netop den engelske Kirkes mindre stærkt udviklede hierarchiske Præg „a noble testimony to the nationality of the instution."

Muftien i Tcherkess.

I Tcherkess, fortæller Fyrstinde de Belgiojoso i sine „Reiseerindringer fra Orienten", tog jeg ind til en gammel Mufti, som jeg nogle Maaneder i Forveien havde helbredet for et Feberanfald. Hans Huus bestod, som alle gode Huse i disse Egne, af en Hovedbygning, der var forbeholdt Fruentimmerne og Børnene, en Fløibygning, der indeholdt et Sommerværelse og et Vinterværelse, og endelig et Par Værelser til Tjenerne. Vinterværelset var et smukt Værelse, der blev opvarmet ved en god Kamin; det var belagt med tykke Tæpper og taalelig møbleret med Divaner, som vare betrukne med Silke og Uld og stod rundt omkring i Værelset. Midt i Sommerværelset var anbragt et Springvand, der kastede Vandet høit iveiret, og rundt dette lagde man Puder og Madrasser, naar man vilde sætte sig eller lægge sig der. Forresten var der hverken Vinduer eller Døre. Min gamle Mufti, som i en Alder af 80 Aar havde flere Hustruer, hvoraf den ældste var 30 Aar, og Børn af enhver Alder ligefra 6 Maaneder til 60 Aar, havde saamegen Smag, at han nærede en vis Modbydelighed for Haremets Støi, Uorden og Ureenlighed. Han gik did om Dagen, ligesom han gik i sin Stald for at see paa og beundre sine Heste, men han boede og laa enten i sit Sommerværelse eller i sit Vinterværelse efter Aarstiden. Den gode Mand indsaa, at naar en saa lang Vane ikke havde kunnet forsone ham med Haremets Ulemper, vilde det være endnu værre for mig, som nylig var kommen fra dette forfinede Land, som man her kalder „Franguistan". Han sagde mig ogsaa strax, at han ikke vilde forvise mig til det mørke og uordentlige, stinkende og tilrøgede Sted, som man kalder „Harem", og at han vilde overlade mig et eget Værelse. Jeg modtog hans Tilbud med Erkjendtlighed. Selv tog han sit Ophold i Sommerværelset. Skjønt vi vare i Midten af Januar Maaned og der laa Snee rundtom i Byen og paa Marken, foretrak han dog den kolde Luft i sit Sommerværelse for den varme, men urene Athmosphære i Haremet.

Jeg tilintetgjør maaskee endeel Illusioner ved at tale med saa liden Respekt om Haremerne. Vi have læst Beskrivelser over dem i „Tusind og een Nat" og andre østerlandske Fortællinger; man har sagt os, at disse Steder ere Skjønhedens og Kjærlighedens Boliger; vi maatte være berettigede til at troe, at disse Beskrivelser, skjønt overdrevne og udsmykkede, dog maatte være grundede paa en Virkelighed, og at man i disse hemmelighedsfulde Gjemmesteder maatte finde samlet Alt, hvad Luxus, Kunst, Pragt og Vellyst kunde byde. Men hvor langt er dette fra Virkeligheden! Man forestille sig sorte og sprukne Vægge, Trætage fulde af Støv og Edderkopper, iturevne og fedtede Sofaer, pjaltede Forhæng, Spor af Talg og Olie overalt. Da jeg første Gang traadte ind i et Harem, blev jeg ganske forbauset, men Husets Damer lagde ikke Mærke til det. Deres Person er derefter. Da Speil ere meget sjeldne i dette Land, udpynte Fruentimmerne sig paa Maafaa med alslags Flitterstads uden at have nogen Idee om hvorledes det tager sig ud. De stikke en Mængde kostbare Naale ind i de Bomuldstørklæder, de bære om Hovedet. Haaret tage de sig overmaade lidet af; og kun meget fornemme Damer, der have besøgt Hovedstaden, have Kamme. De bruge til Overmaal Sminke af alle Slags Farver; da de gjensidigen maa staae hverandre bi med sine Raad i Henseende til Fordelingen af samme, og da de Fruentimmer, som beboe samme Huus, ere ligesaa mange Rivaler, opmuntre de hverandre gjerne til de besynderligste Bemalinger. De have Zinnoberfarve paa Læberne, Rødt paa Kinderne, paa Næsen, paa Panden og paa Hagen, Hvidt paa Maafaa og som til Udfyldning, Blaat omkring Oinene og under Næsen. Endnu besynderligere er den Maade, hvorpaa de farve Oienbrynene. Man har udentvivl sagt dem, at naar man skal være smuk, maa Oienbrynene danne en stor Bue, og deraf have de sluttet, at jo større Buen var, des smukkere vilde de blive, uden at stille sig det Spørgsmaal, om ikke denne Bues Plads er uigjenkaldelig bestemt af Naturen. De besmøre sig derfor med to uhyre Buer, som gaae fra Oienkrogen over Panden ligetil Tindingen. Enkelte unge Skjønheder foretrække den rette Linie for den krumme og give sig en stor sort Streg tversover Panden.

Denne Besmørelse i Forbindelse med de orientalske Fruentimmers naturlige Ladhed og Mangel paa Reenlighed har en sørgelig Indflydelse paa dem. Ethvert kvindeligt Ansigt er et saare kompliceret Kunstværk. Hænder og Fødder overmale de med Orangeguult og Vand frygte de som skadeligt for deres Skjønhed. Den Mængde Børn og Slavinder, de sidste stedse Negerinder, der opfylde Haremerne, og den Lighedsfod, hvorpaa Herskerinder og Slavinder leve, bidrager ogsaa overmaade meget til den almindelige Ureenlighed. Jeg vil ikke tale om Børnene; Enhver veed, hvorledes det er med dem. Men lad os engang forestille os, hvorledes det vilde gaae med vore smukke Møbler i Europa, om vore Kokkepiger kom lige fra sit Arbeide og satte sig i vore Lænestole med Fødderne paa vore Tæpper og Ryggen mod vore Tapeter. Læg dertil, at Vinduesglas endnu i Asien er en Kuriositetsgjenstand, at største Parten af Vinduerne ere lukkede med Oliepapir, og at man, hvor Papiret er sjeldent, ingen Vinduer har, men lader sig nøie med det Lys, der kommer gjennem Kaminen, et Lys, hvormed man har mere end nok til at røge, drikke og give de uskikkelige Børn Riis: thi det er den eneste Beskjæftigelse, de troende Muselmænds dødelige Houris hengive sig til i Dagens Løb. Man troer dog ikke, at der er meget mørkt i disse Værelser uden Vinduer. Da Husene ikke have mere end een Etage, gaae ikke Kaminrørene høiere end Taget, og da de ere meget vide, hænder det ofte, at man ved at bukke sig lidt foran Kaminen kan see den klare Himmel. Hvad der ganske mangler i disse Værelser er Luft; men disse Damer ere langt fra at beklage sig derover. Kuldskjære af Naturen og uden Anledning til at kunne holde sig varme ved Motion, sidde de hele Timer sammenbøiede foran Ilden. Der behøves ikke mere, end at tænke paa disse kunstige Huler, med pjaltede Fruentimmer og uopdragne Børn, for at faae ondt, og jeg velsigner af Hjertet den gode Mufti i Tcherkess og hans store Opmærksomhed, der sparede mig for 48 Timers Ophold i hans Harem, der desuden ikke var af de ordentligste.

Det var en besynderlig Person denne gamle Mufti i Tcherkess, besynderlig efter vor europæiske Betragtningsmaade, skjønt fuldkommen i Harmoni med Muselmændenes Levesæt. Jeg skulde ikke anseet ham for at være mere end 60 Aar. Hans høie Væxt var lidt bøiet, men han syntes snarere at bøie sig af Forekommenhed end af Svaghed. Hans regelmæssige Træk, hans klare, gjennemsigtige

Hud, hans blaa, klare Øie, hans lange, hvide, bølgende Skjæg, der rak ham ned paa Brystet, hans smukke Pande, bedækket af en blaa eller grøn Turban af det gammeldagse Snit, kunde gjerne tjene som Model til et Maleri af Jakob eller Abraham. Naar man seer en saadan smuk Olding omgivet af en saa talrig Familie, hædret af sine Medborgere som et levende Billede paa alle Dyder, kan man ikke tilbageholde en dyb Følelse af Ærbødighed. Jeg beboede ikke en simpel Dødeligs Huus, jeg var stedet Adgang til en Helligdom. Hver Time paa Dagen kom der Andægtige af enhver Stand og Alder, og kyssede den nederste Flig paa Oldingens Klædning, bad ham om Raad, Forbønner eller Almisse, og Alle gik de tilfredsstillede fra ham og lovpriste sin Velgjører. Han selv syntes forskandset mod alle menneskelige Svagheder, som Kjedsomhed, Utaalmodighed, Haan, Stolthed, slet Humør, Egenkjærlighed. Det var et skjønt Syn at see ham omringet af sine yngste Børn, som kravlede op paa hans Knæ, skjulte sine friske Ansigter i hans lange Skjæg, sov ind i hans Arme, at see ham smile til dem med Ømhed, med Opmærksomhed høre paa deres Beklagelser eller Retfærdiggjørelser, mildne deres Sorger med venlige Ord, opmuntre dem til Flid og gjennemgaae Alphabetet med dem. Jeg tabte mig i Betragtningen af denne Retfærdige og sagde til mig selv: „Lykkeligt det Folk, som endnu har saadanne Mænd og veed at skatte dem!“ da en Samtale, som jeg havde med Muftien og en af hans Fortrolige, kastede en Smule Tvivl ind i min naive Beundring.

Oldingen sad med et af hine smaa Børn paa hvert af sine Knæ. Jeg spurgte ham, om han havde flere Hustruer.

„Jeg har ikke mere end to for Øieblikket,“ svarede han, en Smule skamfuld over at være saa slet forsynet; „De skal faae see dem imorgen, men De vil ikke finde Dem tilfredsstillet (han gjorde en foragtelig Mine): det er gamle Fruentimmer, som have været ganske vakre, men det er længe siden.“

„Og hvor gamle er de?“ spurgte jeg.

„Jeg kan ikke sige Dem det saa nøie, de ere ikke langt fra de Tredive.“

„O!“ raabte en af Muftiens Tjenere, „min Herre er ikke den Mand, at han lader sig nøie med saadanne Kvinder og dek vil ikke vare længe før han udfylder de tomme Rum, Døden har foraarsaget i hans Harem. Hvis De var kommen her for et Aars Tid siden, skulde De have seet en Kvinde, som passede sig for Hans Excellence; men, siden hun er død, vil han nok finde Andre. Vær sikker paa det.“

„Men,“ spurgte jeg igjen, „da Hs. Excellence ikke er ung, og, som det synes, stedse har havt flere unge Hustruer, det vil sige, Hustruer under 30 Aar, antager jeg, at han i sit lange Liv har havt en ganske antagelig Mængde i sit Harem.“

„Rimeligviis,“ sagde den hellige Mand ganske rolig.

„Og Deres Excellence har udentvivl mange Børn?“

Patriarken og hans Tjener saa paa hinanden og brast ud i Latter.

„Om jeg har mange Børn?“ svarede Herren, da Udbruddet af Munterheden var forbi. „Jeg tror det virkelig, men jeg kan sandelig ikke sige dem Tallet. Sig mig, Hassan,“ sagde han og vendte sig til Tjeneren, „kan Du sige mig, hvormange Børn jeg har, og hvor de ere henne?“

„Nei, det kan jeg sandelig ikke. Hs. Excellence har Børn i alle Rigets Provindser og i alle Distrikter i enhver Provinds; men det er Alt det, jeg veed, og jeg tør vædde, at min Herre ikke veed mere derom, end jeg.“

„Og hvorledes skulde jeg det?“ sagde Oldingen.

„Men hvorledes ere disse Børn opdragne?“ spurgte jeg. „Hvo drager Omsorg for dem? hvor ere de sendte hen? hvor gamle vare de, da de forlod sin Fader? hvem har man betroet dem til? hvad ere de? hvad leve de af? og hvorpaa kjender De dem igjen?

„O! min Gud, jeg kan tage Feil af dem, ligesaavel som en Anden, men det gjør Ingenting. Forresten ere de opdragne af mig paa samme Maade, som de seer mig opdrage disse her, indtil de have kunnet sørge for sig selv. Døtrene ere blevne bortgiftede, naar de have naaet 10—12 Aars Alderen, og jeg har ikke mere hørt Tale om dem. Sønnerne er jeg ikke saa tidlig færdig med; de kunne ikke gaae paa sin egen Haand, før de ere 14 Aar gamle. Da giver jeg dem en Anbefalingsskrivelse med til en eller anden af mine Venner, som kan have en Ansættelse for et saadant ungt Menneske: de faae nu see til at komme ud af det; jeg toer mine Hænder i den Henseende.“

„Og seer De dem da ikke mere?“ spurgte jeg.

„Hvor kan jeg vide det? Jeg faar ofte Besøg af Folk, som sige, de ere mine Sønner, og det kan ogsaa gjerne være, de er det; jeg modtager dem vel og med Venlighed, lader dem boe nogle Dage hos mig uden at gjøre dem noget Spørgsmaal, men saa see de, at der ikke er Plads for dem her og at de slet Intet her have at gjøre. Deres Mødre ere døde, de ere Fremmede for mig. De gaae ogsaa af sig selv, og de, som have været her engang, komme ikke mere igjen. Deri gjøre de meget vel. Der komme Andre i deres Sted og dem gaar det akkurat paa samme Maade.“

„Men disse smukke Børn, som De kjæler for og som omfavne Dem saa ømt, skulle de friste samme Lod?“

„Udentvivl.“

„Vil De skille Dem fra dem, naar de ere blevne 10 eller 14 Aar gamle? Vil de ikke bekymre Dem om at faae vide, hvad der er blevet af dem? Og De vil maaskee ikke see dem igjen mere? Og om de engang komme igjen og sætte sig ved Familiebordet, vil De da behandle dem som Fremmede og see dem forlade Dem for bestandig, uden at give dem et eneste af de Klap, De nu ødsler paa dem? Hvorledes vil De da tilsidst finde Dem tilmode i Deres øde Huus, naar De ikke mere hører deres Børns Stemme?“

Jeg begyndte at blive ivrig, og mine Tilhørere forstode mig ikke længer. Imidlertid forstod Tjeneren Meningen af mine sidste Ord og gjorde sig det magtpaaliggende at berolige mig i Henseende til sin ærværdige Herres tilkommende Censomhed.

„O!“ sagde han, „naar disse Børn ere blevne store, saa har min Herre andre bitte smaa igjen. De kan

Enerbusk paa Langøen ved Holmestrand.

være rolig for ham i saa Henseende: det Slags vil han aldrig lade det mangle paa.“

Og Herre og Tjener brast paany ud i Latter. Men Oldingen havde lagt Mærke til, at det Indtryk, denne Samtale havde gjort paa mig, ikke var til hans Fordeel, og han vilde gjerne beholde min Agtelse. Han holdt derfor i fuldt Alvor en Tale om de Ubehageligheder, en altfor talrig Familie medfører, Umuligheden af at opføde og opdrage lige til Enden alle de Børn, man sætter ind i Verden, især under et saa langt Liv som hans. De Argumenter, Patriarken i fuldt Alvor fremførte, vare saa absurde og saa oprørende, at jeg flere Gange var paa Veie til at afbryde ham. I mit stille Sind kunde jeg ikke andet end beklage det Folk, hvor saadanne Mænd æres som Forbillede paa Dyd.

Dagen efter fik jeg Besøg af Patriarkens fornemste Hustru. Det var et mandhaftigt, men ganske vakkert Fruentimmer, frygtelig oversmurt med Rødt og Sort, men det Hvide saa man ikke Noget til. Jeg gjengjældte hendes Besøg og fandt hende omgivet af alle Byens Damer, der gjorde hende sin Opvartning, som den fornemste Mands Hustru der paa Stedet. Hun syntes at fatte sin Stillings hele Værdighed. Jeg fandt mig ikke synderligt indtaget af hendes Selskab, og benyttede mig af Muftiens Tilladelse til at holde mig i en vis Afstand fra hans Harem.

(Revue des deux mondes).

En usædvanlig Enerbusk.

Fra en Mand i Holmestrand have vi modtaget nedenstaaende Afbildning af en Enerbusk eller Brisketræ, der findes paa Langøen ved Holmestrand og som for sin sjeldne Væxt har vakt Fleres Opmærksomhed. Træet staar paa den nordlige Kant af hiin Ø, og denne selv er meget lav, bestaaende af Kalksteen og bevoxet med tæt Smaaskov af Bar- og Løvtræer. I det Brev, hvormed Indsenderen af Afbildningen har ledsaget denne, bemærkes blandt Andet:

„Brisken er, som De veed, en Buskvæxt, der mere udvikler sig i Bredden end i Høiden, og gjerne kryber langs med Jorden med sin Stamme og sine Grene. Her omkring Christianiafjorden seer man den dog undertiden skyde i Veiret med rank Stamme og pyramidal- eller kegleformig Barkrone. Det smukkeste Exemplar af saadanne rankskudte Briske, som jeg imidlertid har seet, er det, hvis Afbildning jeg her medsender. Det er i Høide omtrent det Tredobbelte af en almindelig Mand — saaledes som Skizzen viser — og Barret danner en saa aldeles regelmæssig, kompakt Kegle, at det Hele seer ganske ud som en ved en Gartnerhaand kunstig frembragt Havevæxt.“

Reisen i Ørkenen.

Den, som ikke selv har reist gjennem Ørkenen, kan vanskelig gjøre sig noget Begreb om det trættende og nedslaaende ved en saadan Reise. I selve Udfartens Øieblik, medens Sjælen er spændt i Forventningen af det Nye og Ubekjendte, som skal komme, tvivler man vel ikke om, at ogsaa Sandhavet har sine Tillokkelser; man oplives ved Skuet af den brogede Karavane, hvor Alt er Virksomhed og Liv, man drømmer om Fata-Morgana-Syner og om Beduinrøvere; det Hele er som et Eventyr, som om man paa engang var flyttet bort fra den sikre Dagligstue i Hjemmet midt op i en af Fortællingerne fra „Tusind og een Nat“. Det er endnu tidlig Morgen, en kjølig Luftning farer hen over den vide Slette og man sidder velbehagelig smøgende af sin Tschibuk paa Ryggen af en Kamel, som med lange Skridt traver hen igjennem det dybe Sand. Endnu er alt behageligt, man forundrer sig saare over, at man virkelig sidder paa en Kamel, over at man virkelig er i en Ørken og er næsten bange for at det skal være en Drøm og at man pludselig skal vaagne og befinde sig hjemme i sin Seng og see Morgenkaffeen blive bragt ind af Stuepigen. Ak, hvor snart ønsker man ikke at det var saa. Solen stiger og det bliver varmere og varmere, Himmelen er ikke længer blaa, men har et aldeles lysegult Skjær, det fine Sandstøv hvirvler op om Kamelernes Fødder og farer En i Næsen, saa man uafladelig maa nyse, og hvorhen Øiet vender sig, seer det kun Sand og den gule Himmel. Nu lufter det lidt op men Gud fri os fra saadan en Luftning, Vinden er saa brændende heed, at man neppe kan puste, man kommer i Sved, men det varer rigtignok ikke længe før man er tør igjen, og det er i Ørkenen en endnu større Plage end at være vaad. Luften optager her nemlig næsten øieblikkelig al Fugtighed, saa at man snart føler sig selv saa „tør som Knusk“. Var der nu endda noget Liv i Karavanen, men nei, alt er tyst, en alvorlig Værdighed er udbredt over Alle ligefra Scheiken, som fører Toget, til den ringeste Knægt; man skynder sig alt hvad man kan for at komme ud af denne Censformighedens Verden. Det bliver Aften; Karavanen leirer sig paa et saa bekvemt Sted, som den kan finde, Teltene udspændes man spiser i en Fart og Piberne tages frem; men Udmattelsen er for almindelig til at der kan blive nogen Munterhed. — Snart snorksove Alle undtagen Vægterne som sidde paa Hug udenfor Teltene med sine store klodsede Geværer i Armen. — Kamelerne ligge og tygge Drøv udentvivl frydende sig ved det Vandforraad, som de have i sin femte Mave, for at sikre sig mod at tørste ihjæl i Ørkenen. Men Hviletiden er ikke lang. Allerede ved det fjerde Hanegal — man har gjerne nogle Høns og andet Fjærkræ med til Forfriskning paa Reisen, — maa man op og afsted igjen. Nu begynder man den forrige Dags Historie paany, uendelige Vidder af gult Sand, en evig guul Himmel, og en varm Vind. Men idag er Vinden voldsommere, Sandet hvirvles om i Bølger, det tegner til en formelig Storm, en Sandstorm. En Storm i Ørkenen, kjære Læser, er noget langt forskrækkeligere end en Storm i en By, paa en Landevei eller endog paa Havet. Gaar det galt paa Søen, saa drukner man da i eet Minut eller to, men bukker man under i en Sandstorm i Ørkenen, gaar det meget langsomt og pinefuldt. Man kjæmper imod, man er nærved at kvæles, næsten gjennemstegt af den brændende Luft; Sandet trænger ind igjennem Klæderne, og man har en Følelse, som om man var stukket af tusinde glødende Synaalsspidser, Øinene ere betændte og man kan næsten ikke see, man føler sig saa mat og kraftesløs, der er næsten ikke mere

Haab og dog vil man saa nødig dø. Hvor mangen En har endnu, efterat Kamelen er styrtet, kjæmpet sig frem nogle Skridt i det oprørte Sandhav, indtil han sank ned i det og Sandet voxede omkring ham og bedækkede ham lidt efter lidt. Saa kommer der senere en anden Karavane, naar Stormen atter har bortfeiet det løse Sanddække, og finder de afblegede Been.

Det Bedste ved en Reise gjennem Ørkenen er uden-tvivl dens Ende. Naar man efter at have mættet sine Øine med Synet af det gule Sand, faar see de første grønlige om end vantrevne Planter ved Ørkenens Rand, og Palmetoppene i det Fjerne, for ikke at tale om det blinkende Hav, da er Alt godt, da glæder man sig dobbelt ved Livet, efterat være kommen ud af den store Dødens Have, da har man Erindringen for sig selv og Fortællingen om de udstandne Eventyr og Farer for Venner og Bekjendte, enten man nu vil tage en et v. Humboldt eller en Münchhausen til Forbillede.

a.

Gamle Nyheder.

En sørgelig Klage-Viise over Bergens Byes jammerlige og ynkelige Ødelæggelse,

Somskeede ved en uformodentlig og hastig Ildebrand Aar 1702 den 19de May, hvoraf den heele Stad henfaldt i Aske. Sørgelig eftertænkt af Peder Das.

Dette er Titelen paa en Vise af Peder Dass, der, skjønt trykt, kan ansees for saagodtsom ubekjendt. Sagen og Foss sees ikke at have kjendt den, da de gave sin Bergens Beskrivelse. Nyerup siger i „den danske Digtekunsts Middelalder," at han hverken har seet denne Vise eller de tvende Viser om Peder Dass's Levnet, og Professor Welhaven har hellerikke havt Anledning til at benytte Visen i hans Levnet af Peder Dass (i Nord. Unv. Tidskr.). Imidlertid eier vort Universitets-Bibliothek et Exemplar af Visen (1 Ark 8, „trykt i dette Aar",) som vi, baade for at forebygge, at den skulde gaae ganske tabt og fordi den i og for sig er af Interesse, tillade os nedenfor at aftrykke. Den Brand, hvorom Visen handler, „opkom i Nærheden af Tugthuset, og fik, uagtet det var næsten ganske stille, en saa ubegribelig Overhaand, at den ødelagde Alt ligefra St. Jørgens Hospital til Slottet, paa den ene Side af Vaagen, og til henimod Nykirken paa den anden Side." Næsten „hele Staden" blev altsaa ødelagt og Branden fik derfor ogsaa Navnet „Storebranden." Visen har især Interesse for Beskrivelsen af Bergens By, hvis Velstand og Handelsrørelse Digteren har kunnet skildre med saameget livligere Farver, som han selv havde levet og tilbragt sine Skoleaar der.

Min yndige Bergen du deilige Plan,
Navnkundig blandt Stæder i Norden,
Hvor hastig har Ilden, den grumme Tyran,
Dig kastet næsgrues til Jorden,
Hvor hæslig forgik
Din Skabning og Skik
Altingest forstyrret er vorden.

Du var som en Jomfru, hver beilede til,
Udlændiske Skibe dig søgte,
Commercien stod i det høieste Spil,
Du bar et berømmeligt Rygte,
Den seilende Stavn
Inddrog i din Havn,
Med gyldene Vimpler og Lygte

Scene fra Ørkenen. Samum Vind med begyndende Sandstorm.

Du lignede Tyrus i Handel og Brug,
Dig Frankrig og Holland vel kjendte,
Fra Polen og Pommeren bragte du Rug,
Fra Sjæland du Maltet lod hente,
Nordlandene drog
Dig Fisken med Krog,
Og Grønland gav Tranen i Rente.

Sanct Ybes i Spanien skaffet dig Salt,
Og Lissabon gjorde det Samme,
Til Revel og Riga din Reise henfaldt,
Din Hør og din Hamp at annamme,
Det faldt da saa let,
Du pattet dig mæt,
Som Barnet, der patter sin Amme.

Fra Jylland og Hosteen Getreyde fremkom,
Vel hundrede Skuder eu Uge,
Pakhusene fyldtes imens der var Rum,
Man maatte Sandvigen og bruge,
Fra Lolland og Fyen
Kom Erter og Gryn
Og Mjød for de lekkere Buge.

Cantoret fra Bremen og Hamborg forskrev
Beqvemmelig Vare og gode,
Med Vare Nordfarer sin Handel der drev,
Negotien blomstred' og groede,
Altingest stod smukt,
Din Lykke bar Frugt,
Dine Fødder i Fedme du toede.

Dine Spaniefarer komme for Bergiske Vog
Med hele Cartauer og halve,
Naar deres Udreeder mod dennem uddrog,
Da fyrtes og gaves der Salve,
Med Spil og med Fryd
Med klingende Lyd,
Din Ungdom de sprunge som Kalve.

Gud kastede Perler og Guld i dit Skjød,
Og lod dig fra Fattigdom rede,
Du suet den Melk, som med Honning omflød,
Og turde med Lykken vel vede,
Saa herlig du stod,
Som Jordan den Flod,
Gjød over til alle sine Brede.

Søefarten forøgtes og daglig tog til,
Tre hundrede Skibe man regned,
Som Lykken stod bedst favorabel i Spil,
Og alting sig glædelig tegnet,
Da vendes det Blad,
Den deilige Stad
Blev ganske forflammet og blegnet.

Den Dag da man ventet den klareste Sol,
Kom alle Formørkelsers Skyer,
Vor Glæde faldt ganske baglendes af Stol,
Bortrømte som Fuglene flyer,
Før man det gav Agt,
Blev Staden ombragt,
En Ziir for omliggende Byer.

Vor yndige Jomfru blev tagen med Vold,
En Rytter den Skantse forkarvet,
Men spør du hvad førte den Rytter i Skjold
En Hest som var rødebrun farvet,
Han nappet din Krands
Du tabte din Glands,
Han røved hvad Jomfruen arved.

Gud naade dig usle forkrænkede Mø,
Du faldt i tyranniske Hænder,
Du fægter for Æren men maatte dog døe,
Thi sørged dine Venner og Frænder,
De græder din Død,
Gud hjælp dem af Nød,
Guds høire Haand alting forvender.

Dine Frender for din Skyld vel vovet sit Liv,
Og vilde det yderste friste,
Men Rytteren var ubarmhjertig og stiv,
Han skjendte dig før du det vidste,
Din yndig Gestalt
Omkom med Gevalt,
Din Overmand tog dig med Liste.

O Jomfru du faldt i den feierste Flor,
Du fægtet før Bryllupet skede,
Man holdt din Jordefærd her udi Nor,
Med Sorrig og Taare hin hede,
Man fulgte dit Lig
Til Graven med Skrig,
Saa mange som vare tilstede.

De holdte din sidste Begravelsesdag
Den 19de Mai bedrøvet,
Hver hylet og sukket som Jeptha sin Sag,
Der han blev sin Datter berøvet,
Din Grav var bered,
Du lagdes der ned,
Man takte dit Hoved i Støvet.

I Majo du døde med Maj og med og Løv
Den Dag blev dine Venner forbøden,
I Stedet for Mai, en Sæk fuld af Støv
Da gjordes langt mere fornøden,
Din Skade gik ind
I Hjerte og Sind,
Og følger vel mange til Døden

Da Liget var gjordet man skulde gaae hjem,
Der fandtes ei Huus eller Knude,
Thi maatte nu mangen uskyldige Lem,
Paa Gaden da ligge der ude,
Her var ei det Straa,
At hælde sig paa,
Man tog sig da Stene til Pude.

Grav=Øllet blev skjænket alt runden omkring,
Det smagte saa salt som en Lage,
Saa mange som drak blev fuld udaf Sting,
Det Hoved dem gjorde den Plage,
I steden for Mjød
De Taare udflød,
O hvilke bedrøvelig Dage.

O Herre hvi lodst du saa bitter en Drank
Iskjænkes i Vennernes Skaale,
Skal de det uddrikke da bliver de krank,
Du veedst jo de kan det ei taale,
Det falder for suurt
At drikke Malurt,
Og Galde i Kandetal maale.

O Jomfru jeg vil dig til sidste Valet
En Sang til Amindelse skrive,
Du varst mod mine Venner og Frænder discret,
Det Eftersagn vil jeg dig give,
Du laante dem Huus,
Og tændte dem Ljus,
Forsørget dem vel her i Live.

Saa længe du levde var alle dig kjær,
Din Prægtighed alle Mand priiste,
Hvorfore vi dobbelte Sorrig nu bær,
At vi dig saa hastig forliiste,
En saadan en Mø
Ei værd var at døe,
Der alle saa rigelig spiiste.

Jeg var hos dig i min fremvoxende Aar,
Og gik blandt din Ungdom i Skole,
En Moder for mig og (for) andre du var,
Jeg sled paa dine Gader mine Saale,
Min Søn blev i Lig
Begravet i dig,
Han ligger der inden dine Stole.

Blandt Steder i Norden var ingen dig lig,
Du stod som den prægtigste Dame,
Og hvilken som andet vil sige om dig,
Han burde sig billigen skamme,
Hvert Skib og hver Havn,
Berømmer dit Navn,
Og Bjergene sige det samme.

Hav Tak for du teede dine Præster alt godt,
Hav Tak for du gjorde dem Ære,
Leviten hos dig vederfares ei Spot,
Som mange de gjøre, desværre,
Hav Tak for du var
Saa lydigt et Faar,
Og fulgte Prædikernes Lære.

Hav Tak for du kyste den talende Mund,
Som Saligheds Veie forfremmer,
Hav Tak for du var mod de fattige rund,
Hav Tak for dit Hospitals Lemmer,
Nu savner de dig,
Hver sukker for sig,
Slig Moder de aldrig forglemmer.

I middelste Majo, naar Blomster fremgaar,
Da skeede den brændend Ulykke,
Der Vaaren begyndes faldt Høsten dig paa,
Og Sorgen mon Glæden forrykke,
Almægtige Gud,
Hvo granske kan ud
Dine Domme og underlige Stykke.

Den Aften paa hvilken man jorded' det Liv,
Kan Folket ei lettelig glemme,
Dig fulgte til Graven baade Fattig og Riig,
Der hørtes en ynkelig Stemme,
Der hylet og skreg,
Hver gusten og bleg,
At Stenene maatte sig gremme.

En Fredag stod Jesus mod Døden i Krig,
En Fredag stod Bergen i Lue,
Langfredag for hannem, Trangfredag for dig,
Men hvad er her nu til at grue,
See Døden gav Flugt,
Og Luen er slukt,
Gud kan vore Fiender vel kue.

Lig=Texten, som over dig gjordes behov,
Den findes i Mose=Bog skreven,
Der staar at vor Herre selv Moses begrov,
Saa er med dit Legem og bleven,
Med Hast han dig gav
En uforhaabet Grav,
Guds Hænder har Værket bedreven.

Man sang dig til Graven, men Sangen var den:
Gud trøste, Gud bedre, Gud naade,
I Dynd og Moratser man puttet dig hen;
Alt paa (de) Misdæderes Maade,
Ret ligesom den,
Sit Liv og sit Lem
Forvirket har uden al Naade.

Om Morgenen var du som Svanen saa hvid
Om Aftenen sorter end Ravne,
Din Farve forsvandt i saa hastig en Tid,
Den kunde saa lidet dig gavne,
Din Fiende var rask,
Med Hisk og med Hask,
Du maatte Forkrænkelse favne.

Lig=Skjorten kom ei under Traa eller Naal,
Vore Piger fik andet at gjøre,
Der kom paa Ligkisten ei Høvel og Staal,
Thi Snedkeren rømte paa Døre,
Hver skjøttede sig,
Thi maatte det Lig,
Henslænges i Dynd og Uføre.

Men blev end dit Legem til Pulver omvendt.
Uryggelig staar dog dit Rygte,
Den Rytter, der fik dine Skanser berendt,
Skal engang selver og frygte,
Dine Spire foer hen,
Dit Navn staar igjen,
Det ei har Forandring at frygte.

Saa længe som Jorden urørlig bestaar,
Saa staar dit berømmelige Minde,
Naar Bjerge forsvinder og Klipper forgaar,
Da skal først dit Rygte forsvinde,
Far Bergen far vel,
Gud glæde hver Sjæl,
Som lever og bygger der inde.

Fru von Krüdener.*)

(Af Professor Dr. L. Søltl.)

I.

Blandt de ædle, rige Slægter ved det baltiske Hav blomstrede ogsaa Friherrerne af Wiettinghoff's, hvorfra flere Mestere af den tydske Orden nedstammede. En Ætling af denne Slægt erhvervede sig, i Midten af det attende Aarhundrede, ved lykkelige Foretagender, en uhyre Formue, som tillod ham, afvexlende at leve i sine Paladser i Petersborg og Riga, samt paa sine i Liefland adspredte Godser. I Riga underholdt han endogsaa et Theater, som han siden overlod Staden. Hans Gemalinde var en Datter af den berømte Feldtmarschal Münnich; efter sin Fader havde hun arvet Kjærlighed til Virksomhed og alle huuslige Dyder, men tillige Lyst til at glimre. Hendes Ægteskab var velsignet med fem Børn, af hvilke den næstældste Datter vandt en egen Navnkundighed.

Barbara Julie fødtes i Riga den 21de November 1764, lærte tidlig Fransk og Tydsk, medens hendes øvrige aandige Opdragelse næsten ganske blev forsømt, besøgte som trettenaarig Pige med sine Forældre Paris, hvor hun bivaanede de glimrende Selskaber hos Hertuginde de la Balliére og modtog Underviisning af Vestris, den første Mester i Dandsekunsten. Derpaa gjennemfløi hun England og de tydske Bade uden synderligt aandigt Udbytte og skulde, først sexten Aar gammel, giftes med en lieflandsk Adelsmand. Men hendes Tilbøielighed var derimod, hun faldt i en Sygdom, og om dette Giftermaal var der ikke Tale mere.

To Aar efter beilede Baron Alexis Constantin von Krüdener til hendes Haand. Han var dannet i Tydskland, især paa Høiskolen i Leipzig, hvor han med Forkjærlighed hang ved Gellert, og blev derpaa attacheret de russiske Gesandtskaber i Spanien og Warschau. Han var allerede skilt fra to Koner og havde en Datter paa ni Aar, da han beilede til Frøken Wietthinghoff. Paa det første almindelige Spørgsmaal, om hun kunde beslutte sig til at gifte sig, svarede hun: — Man give mig en Mand, som jeg elsker eller som jeg kan elske! Vil man ikke beraade sig med mit Hjerte, saa give man mig i det mindste En, som min Forstand kan sysselsætte sig med, og som kan tilfredsstille min Forfængelighed paa mit Hjertes Bekostning.

Disse Ønsker kunde let og i fuldt Maal tilfredsstilles ved et Giftermaal med Krüdener; derfor enedes man snart, Ægteskabet blev sluttet. Krüdener bragte sin unge Kone først til Petersborg, hvor hun saa Keiserinde Katharinas Hof i den mest blændende Glands, og reiste derpaa med hende til sin Gesandtskabspost i Venedig. Nu først udviklede sig hendes legemlige Yndigheder saavelsom hendes Aand, og snart dannede hun Midtpunktet i de høieste Selskaber, i hvilke hun glimrede ved sin skarpe Forstand, sin yndefulde Belevenhed og navnlig ved sit Talent for Dands og theatralske Fremstillinger. Disse og lignende Forlystelser, Læsningen af Frankrigs og Tydsklands bedste Forfattere, Lystfarter tilvands og tillands — kort, en bestandig Vexel af aandelige og sandselige Nydelser lod den unge Kone neppe komme til sig selv, og hun troede, at holde meget af sin Mand, som hun havde at takke for alle disse Nydelser, skjønt han var tyve Aar ældre end hun. Fuld af taknemmelig Erkjendelse skrev hun om ham: Jeg er forbunden med den ædleste Mand, som kun tænker paa min Lykke. Neppe veed jeg, hvad jeg mest skal elske og beundre hos ham, hans ældle, værdige Skabning, eller hans Aand, som, i høi Grad dannet, forener en levende Indbildningskraft med en umaadelig Kundskabsfylde og det bedste Hjerte. Jeg ønsker, at kunne være ham Alt. Ja, De har intet Begreb om, hvor høit jeg elsker ham og hvormeget jeg stræber efter at behage ham.

Men pirrelig som hun var, forlangte hun stedse nye Nydelser, og snart troede hun sin Kjærlighed ikke noksom gjengjældt, da hendes Ægtefælle tidt maatte forlade hende paa Grund af Embedsforretninger og som oftest kom hendes lidenskabelige Hengivelse imøde med Rolighed. Engang ventede hun ham paa et Lystslot indtil langt ud paa Natten, og hendes Angst steg, da et rædsomt Tordenveir brød løs. Omsider kjørte hun ham imøde i den Retning, hvorfra han maatte komme, traf ham ogsaa, og styrtede halv bevistløs i hans Arme. I ømme Udtryk bebreidede han hende hendes ufornødne Angst. Dette tog hun for Kulde, og virkelig kjølnedes hendes brændende Kjærlighed til ham lidt efter lidt fra dette Øieblik af.

Just dengang fattede Krüdeners Sekretær, Alexander Stakieff, en hæftig Tilbøielighed for hende, som han dog med Magt bekjæmpede, idet han undgik selv den svageste Ytring, som havde kunnet røbe hans Hjerte. Hun syntes ikke at mærke Noget.

Efter atten Maaneders Forløb blev Krüdener kaldet til Gesandtskabet i Kjøbenhavn; inden han tiltraadte den nye Post, reiste han med sin Gemalinde til Florents, Rom og Neapel og begav sig over Genua til sit nye Bestemmelsessted, hvor hans Stilling førte det med sig, at han maatte udfolde en endnu større Luxus, end hidtil. Officiererne paa den russiske Flaade, som dengang laa i Sundet, spiste hver Dag ved hans Taffel; ved Grev Friederich Leopold v. Stolberg, oldenborgsk Befuldmægtiget ved det danske Hof, vaktes Lysten til theatralske Forestillinger paany, og den ene Forlystelse afløste den anden. Fru v. Krüdener søgte at behage Alle, og, opfyldt af en lidenskabelig Stræben efter et Ideal af Ømhed og Hengivelse, som hendes Mand ikke var hende, styrtede hun sig med Forsæt i Adspredelsernes vilde Hvirvel. Men enhver For=

*) Vi benytte et dansk Blads Oversættetse.

lystelse, enhver Lovtale lod hendes Sjæl tom; ingensteds fandt hun Ro og Tilfredsstillelse. Den stille, huuslige Lykke havde hun aldrig lært at kjende!

Paa denne Tid var det, at Alexander Stakieff, der ikke mere kunde beherske sine Følelser, men, som Mand af Ære, heller ikke kunde bedrage og forføre, hemmelig forlod sin Gesandt, idet han skriftlig, med fuldkommen Aabenhjertighed, meddelte ham Grundene til sin Bortreise. Dette Brev lod Krüdener sin Kone læse. Pludselig troede hun nu, i den skjønne Flygtning at gjenkjende det Ideal, som hun saalænge havde stræbt forgjæves efter og som hun selv, ved sin Kulde, sin Mangel paa Opmærksomhed, havde stødt fra sig. I sin Lidenskabelighed hengav hun sig snart til en trøstesløs Sørgmodighed og overlod sig ganske til sine Drømme, snart kastede hun sig paany i Forlystelsernes Strøm, søgte igjen Adspredelser allevegne, vilde vække Kjærlighed overalt, prøvede endogsaa paa ved Skinsyge at bevæge sin Mand til større Ømhed; men saa sank hun igjen, utilfredsstillet af Verdens Lyst og Roes, sammen i sig selv, og Anger og Smerte pinte hendes Sjæl. En svær Nedkomst forstyrrede hendes Sundhed. Lægerne tilraadede hende et mildere Klima, og Krüdener, som bedre kunde indskrænke sig, naar hun var borte, samtykkede strax. I Mai 1789 begav hun sig til Paris med sine Børn, sin Steddatter og hendes Gouvernante, en Privatsekretær og det fornødne Tyende.

Her søgte hun, med sin Aands hele Fyrighed, at bemægtige sig det hele Gebet af Kunst og Literatur: hendes Kundskabstørst var uslukkelig, men hendes Tilbøielighed til et ødselt Liv var ligesaa stor, og medens hun, i sine Breve, roste sig af, at hun, midt i et overdaadigt og forlystelsesrigt Livs Forfængeligheder, stedse havde holdt sig simpel, sand og Naturen tro, tog hun, i Løbet af tre Maaneder i et berømt Pyntemagazin i Paris, Modevarer for tyvetusind Franks! Og en af Grundene, hvorfor hun havde forladt Kjøbenhavn, var dog, at nu vilde hun rigtigt spare!

Fra Paris gjorde hun en Reise til det sydlige Frankrig, gjaldt ved Badene i Baréges for Modernes Dronning og hævdede dette Herredømme uden Modsigelse al den Tid, hun opholdt sig der. Hun levede, hun klædte sig ganske efter sin Phantasi. En Dag gik hun forbi en Silkekræmmerbutik, saa et smukt Tørklæde, slyngede det skjødesløst om sit Hoved, og strax gjorde hele den skjønne Verden hende det efter, saa at Kræmmeren, i Løbet af to Dage, havde solgt alle sine Silketørklæder. Hun hyldede ogsaa Hazardspil og fandt Behag i eventyrlige Nattefarter, hvorved hun paadrog sig alle ærbare Kvinders retfærdige Dadel. Men hun brød sig kun lidt derom. Hun sagde: — Hvorfor skulde jeg bekymre mig om Fordomme og Meninger, som jeg ikke deler? Jeg føler en uafviselig Trang til at være sand og retfærdig.

Allerede stod hun i Begreb med at vende tilbage til Danmark, da hun i Montepellier gjorde Bekjendtskab med Grev Fregeville, en ung, smuk Husarofficier, af hvis lette behagelige Manerer hun blev ganske indtagen. Snart er han hendes bestandige Ledsager; endelig vover han at tilstaae hende sin Lidenskab; han truer — denne Trudsel have alle Forførere paa rede Haand — at dræbe sig selv, hvis hun ikke bønhører ham. Hun lader sig bedaare, glemmer sin Ed, sin Pligt mod sin Ægtefælle. Saaledes bliver hun Vinteren over i Montpellier, og da hun endelig erkjender Nødvendigheden af at reise, iværksætter hun ikke Afreisen raskt, og hemmelig, som et ærligt Forsæt fordrede det, men hun gjør i al Mag de nødvendige Forberedelser, og Greven veed saa levende at skildre hende Reisens Farer, at hun tillader ham at ledsage hende. De følges ad til Paris. Og atter opsætter hun Tilbagereisen til sin Mand fra Dag til Dag, fra Maaned til Maaned.

Men Samvittigheden er en ubønhørlig Dommer, som hverken lader sig skuffe eller bestikke. Snart følte hun alle Angerens Kvaler, og der gaves Dieblikke, da hun søgte at arbeide sig op af den Afgrund, hvori hun var styrtet. Dette er klart af et Brev til en Veninde, hvori hun skriver: — Jeg vil vende tilbage til Huuslighedens Arne, jeg vil opdrage mine Børn, jeg vil, om jeg kan, tvinge dette Hjerte, som ei har nogen Rolighed mere, og drage Omsorg for Krüdeners Liv og Lykke.

Men hun kan ikke skille sig fra den Mand, som hun elsker trods hans Heftighed og slette Forhold. Saaledes vakler hun mellem to Ønsker: at vende tilbage til Kjøbenhavn, hvorhen hendes Ægtefælle kalder hende, og at blive i Paris.

Langt om længe reiser hun, men Fregeville ledsager hende som hendes Tjener, for, under denne Forklædning, at undgaae Folkets Forfølgelse, som dengang raste mod alle Adelige. Jo nærmere hun kom Maalet for sin Reise, desmere nølede hun, des større Uro følte hun. Thi hun havde bedraget sin Ægtefælle; hun havde i alle sine Breve til Hjemmet skildret Greven som en Mand af reen, ridderlig Tænkemaade; hun havde — saa skrev hun — ham at takke for sin Redning paa Reisen.

I Hamborg skulde hun da omsider skilles fra ham. Men — hun er ikke istand dertil. Hun beholder Greven hos sig lige til Danmark; hun har en Samtale med Krüdener, tilstaar ham Alt og forlanger Skilsmisse. Krüdener vil ikke gaae ind herpaa, men tillader hende at begive sig til Riga, til sin Moder. Fregeville følger hende til Berlin og vender derpaa tilbage til Frankrig.

I Omgangen med sine Forældre og i Nydelsen af den frie Natur faar hun lidt efter lidt Ro i sin lidenskabelig oprørte Sjæl. Hun føler sin Uret og lover atter sig selv: — Jeg vil leve for mine Børn og for min Mand; jeg vil gjøre Alt, for at forskjønne hans Liv.

Dengang gjensaa Alexander Stakieff den engang af ham saa forgudede Kvinde. Hans Sjæls Ideal var besmudset, forstyrret; han kunde, da han saae hende, ikke tilbageholde sine Taarer!

Hendes Faders Død, som hun havde fulgt fra Riga til Petersborg, rystede hende dybt. Hun følte sig eensom og forladt, og hun ønskede sig en stærk, hjælprig Haand, som hun kunde reise sig ved. Nu traf det sig saaledes, at hendes Mand dengang just ogsaa levede i Petersborg. Da hun nu erfarede, at han laa meget syg, kom hun til ham, kastede sig paa Knæ for ham, bønfaldt ham om Tilgivelse og erklærede sig beredt at følge ham allevegne hen, kun ikke til Kjøbenhavn. Og Krüdener tilgav, forsonede sig ganske med hende og bestemte, at hun, for at gjenoprette sin Sundhed, skulde vælge Berlin til Opholdsted.

Derhen begav hun sig da i Februar 1792, og det var hendes Bestemmelse, at leve ganske indgetogen. Da dette var hende en Umulighed, bad hun Krüdener om, at at maatte flytte til Leipzig. Her beboede hun et smukt Huus med en stor Have; men det varede ikke længe, hun havde ingen Ro paa sig, hendes Sundhed forlangte heftige Bevægelser, hun lod sig atter bedaare af Verdens Tillokkelser og Daarskaber, hun gjennemflakkede, under mangehaande Eventyr, de tydske Provindser, altid jagende efter Nydelser og altid klagende: — Der er Ingen, der forstaar mig; der er Intet, der kan udfylde min Sjæls Tomhed!

Mod Enden af Aaret 1794 var hun igjen hos sin Moder i Riga, for her at glimre i de engelske og russiske Selskaber. Derpaa begav hun sig paa sit Fædrenegods, udøste sine Gaver med fulde Hænder, saalænge hun havde Noget at give af, og reiste i Foraaret 1796 igjen til Tydskland for sin Fornøielse.

Omsider bliver hun kjed af alt dette og søger Eensomheden i Schweitz. Men i Lausanne finder hun et behageligt Selskab, lader sig beundre og udfolder her, med søgt Kunst, sit hele Talent, sin hele forføreriske Ynde, indtil hun endelig, kjed og led af alle disse Baller og Festligheder, flygter til Genf, hvor hun, for nogle Dage, giver den gode, jevne Kone og finder stort Behag i borgerligt Selskab. Men snart vender hun tilbage til Lausanne, for atter at glimre, atter at lade sig hylde, og det lykkes hende, især ved sit Mesterskab i Shawlsdandsen, hvori hun forstaar at udfolde al mulig Gratie. Først i Januar 1798 forlader hun Schweiz i Selskab med en udvandret fransk Abbé, som hun allerede havde lært at kjende i Leipzig, opholder sig ved Bodensøen, tilbringer den følgende Vinter i München, Sommeren i Badene, og forener sig langt om længe igjen med sin Mand, der i Aaret 1800 blev udnævnt til Gesandt i Berlin.

Hun følger ham til Berlin, og dette Offer er, mener hun, stort nok til at affone alle hendes tidligere Feiltrin. I Berlin begynder hendes Løbebane som Skribentinde. De bekjendte Maximer af La Rochefaucauld fristede hende til at nedskrive noget Lignende, og snart udkom hendes „Gedanken einer Frau.“ Dengang fattede hun paany det faste Forsæt, fra nu af at leve i stille Indgetogenhed. Hun har gjenvundet sin Mands Kjærlighed, hun er ganske lykkelig derover og skriver: — Jeg har intet høiere Ønske, end at see ham lykkelig, og jeg vil forsøge at opfylde mine Pligter; maatte jeg blot have Styrke dertil!

Men snart føler hun sig indskrænket paa alle Sider, hun mindes med Længsel det frie, ubündne Liv i Badene og ønsker disse Tider tilbage. Og saa reiser hun da, i August, til sin Moder i Riga, tager paa Landet, lytter til en Nattergals Sang, som hun havde forskaffet sig i Riga, mindes derved de yndige Dage, hun havde tilbragt ved Lemaesøen, og sværmer i søde og, som hun mener, ogsaa i religiøse Følelser. Men at opfylde sin Pligt som Hustru og Moder falder hende ikke ind!

Billeder fra Texas.

Af en Missionærs Dagbog.

(E. Domenech, Reveu der deux mondes).

I 1846 kom Biskoppen af Texas, Odin, til Lyon for at søge „Missionærer“, det vil sige Sjælesørgere for de Dag for Dag talrigere europæiske Kolonier i sit Distrikt. I et tiltalende Foredrag udbredte han sig over disse fjerne Landskaber, hvor der reiste sig nye Nationer, om disse Masser af Emigranter, som adspredte og henkastede paa vide Strækninger maatte undvære Religionens Hjælp og Lys, hvis ikke nidkjære Præster vilde følge dem i Skovenes og Steppernes Eensomhed. Han dulgte ikke for sine Tilhørere de Farer og den Nød, de Eventyr og de Lidelser, som der ventede Missionæren. „Du faar ikke altid Mad og Drikke, Du maa uophørlig reise om i et ubekjendt Land, hvor Afstandene ere umaadelige, Stepperne uden Ende, Skovene gigantiske. Du maa tilbringe Natten paa en fugtig Jord og Dagene under en brændende Sol, Du maa møde alslags Fare, Du behøver Energi og Dristighed; men betænk Arbeidets Storhed og Værkets Fortjenstlighed, fuldt som det er af Prøvelser og Farer.“ Jeg var dengang knap 20 Aar gammel og var endda ikke færdig med mit theologiske Studium: ikke desmindre besluttede jeg at følge den Stemme, jeg havde hørt, og den amerikanske Mission forekom mig fra den Tid af som det Maal, hvortil et uimodstaaeligt, pludselig vakt Kald drev mig.

To Aar efter var jeg i Galveston, som er den fornemste Havn i Texas. Jeg fremstillede mig for Biskoppen og erklærede ham, at jeg var rede til at dele Møie og Arbeide med Missionærerne i hans Distrikt. Biskoppen billigede min Beslutning, og saaledes begyndte jeg da min Virksomhed som Missionær, en Virksomhed, der sandelig var fuld af mørke Lidelser og farlige Pligter.

I

Texas er et indiansk Ord, der betyder „Jagtplads“. I Syd begrændses det af den mexikanske Golf, i Øst af Louisiana, i Nord af Red-River, i Nordvest af Ny-Mexiko, i Vest af Rio-Grande. Dette Land seer sin Befolkning tiltage i saa stærke Forhold, at det er umuligt at angive et nøiagtigt Tal. I 1848 antog man, at det havde en Befolkning af 400,000 Mennesker foruden Indvaanere, der endnu ei have ladet sig tælle af Nogen. Mexikanerne ere de talrigste, saa Anglo-Amerikanerne og Tydskerne; Antallet af de sorte Slaver, som arbeide i Plantagerne, er temmelig betydeligt. Texas er deelt i 26 Distrikter, hvoraf hvert bar sin Hovedstad, men største Parten af disse 26 Hovedstæder fortjene knap Navn af Landsbyer. Rio-Grande er seilbar omtrent 200 Miil op; Nucus, San-Antonio, Colorado og Brazos ere det kun ved sin Munding. Bugterne ved Galveston og Matagorda ere meget fiskerige; i Bugten ved Matagorda finder man store Skilpadder paa 100 Kilogrammer, Sværdfiske paa 2 Metres Længde, en Mængde Haier og en Mængde Østersbanker, hvor der er prægtige Østers. Hele Landet strækker sig i lange Sletter, som sjelden hæve sig i lette Høininger; de uhyre Sletter gjennemskjæres af Skove, der bekrandse Flodbreddene. De almindeligste Træsorter er Magnolie, Morbær-Figentræ, Ibenholt, flere Slags Acaciatræ, Eeg og Palmetræ, Furu og andre Træsorter, egne for de varme Lande, Bomulden er af en fortrinlig Kvalitet; den dyrkes især paa Bredderne af Brazos. Tobakken fra Nacogdoches skal være den bedste fra de forenede Stater. Mais voxer overalt og Sukkerrøret giver et rigere Udbytte end i Louisiana.

Blandt de indianske Stammer, der beboe det Nordlige og Vestlige af Texas, er Comancherne den betydeligste, ligesom den ogsaa er den vildeste. Man antager, at den tæller 40,000 Krigere. Undertiden jage Apacherne og Navajos paa det texikanske Gebeet, men ialmindelighed holde de sig i Ny-Mexiko og i Staten Sonora. Lipanerne, Cothos, Wakos, Delawarerne ere lidet talrige; ved Delawarerne er der intet vildt. Der findes mange Religioner i Texas. Mexikanerne og Indo-Mexikanerne ere Katholiker; men paa Grund af en mangelfuld Underviisning fra først af, have de dannet sig en reent overfladisk Tro, som overseer Christentroens væsentligste Sandheder, de vigtigste Christenpligter og blander besynderlige Skikke og Overtro ind i Dogmerne og Moralen. Naar dygtige Lærere vilde vise dem den sande Christendoms rene Lys, vilde de være lette at lede, thi de have, hvad Religionen angaar, megen Eenfold og Oprigtighed og lytte gjerne til Præstens Ord. Mange Kreoler ere ligeledes Katholiker. Blandt Anglo-Amerikanerne ere de Fleste Methodister eller Prebyterianere; Baptister, Anabaptister, Episkopale, Kvækere, Mormoner og Andre ere lidet talrige.

Indianernes Religion er forskjellig ligesom Stammerne ere forskjellige; og det er vanskeligt at komme til nogen nøiagtig Kundskab derom; thi de eneste Beretninger man har, skrive sig fra Fanger, som ere undslupne dem, og man kan ikke uden videre fæste Lid dertil. Comancherne tilbede Solen og Lyset; de ere meget overtroiske. Deres Præster eller Spaamænd give dem Amuletter, som de sige skulle beskytte dem mod enhver Fare og gjøre baade Dyrs og Menneskers Angreb frugtesløse. Disse Præster have en meget simpel, let og sikker Maade at agere Spaamænd paa: om Natten hylle de sig ind i hvide Klæder og fare tilhest rundt om paa Stepperne for at udspeide, om der er Karavaner iveie, hvorfra de komme, hvor talrige de ere; om Dagen snige de sig i alleslags Forklædninger ind i Byerne, lure og speide. Naar de da ere komne tilbage, faa de Inspirationer og fortælle alt, hvad de ere komne efter, og Erfaringen viser da bestandig at de have spaaet rigtig. De andre Indianere tilbede den „store Aand“, som de forestille sig boende i Himmelen, og som tager dem under sin Beskyttelse. Forresten trætte de ham ikke med Bønner af mange Slags. Alt, hvad de bede om, er godt Bytte paa Jagten og godt Rov paa sine Plyndretog. De Stammer, der have

fast Bopæl, begrave ikke sine Døde: de bedække dem med Grene og Jord for at beskytte dem mod Ulve og vilde Dyr. De lægge altid den Ene ovenpaa den Anden, saa at der tilsidst bliver et heelt Dødningebjerg, om Stammerne længe holde til paa samme Sted. De Hvide kalde dem „indianske Bjerge.“ Lipanerne derimod og andre omvandrende Stammer begrave sine Døde hist og her i Skov og Krat; de bedække Liget med Lag af Jord og Grene og plante Kviste rundt om, saa der dannes et Slags Løvtag over Graven.

Byen Galveston ligger paa Nordsiden af en lang, smal Sand-Ø. Man gaar overalt i Sand selv i Gaderne. Naar Solen om Dagen brænder paa Sanden, ophedes Luften saa, at det bliver næsten utaaleligt at være der; der er saa fuldt af Myg, at en fremmed næsten ikke kan holde til der om Sommeren. Vandet er afskyeligt. Indvaanerne maa samle op Regnvandet; dette ophedes nu af Solen, og de Beholdere, hvori det er, ere ikke altid af de reneste: man kan da tænke sig, hvorledes det kan være. Man er nødt til at hente Jord paa Fastlandet for at faae lidt Vegetation; men denne Jord er saa frugtbar, at den, blandet med Sand, endda bærer gode Frugter og Væxter. Husene ere næsten alle af Træ og de smaae Haver, som omgive dem, udbrede Vellugt rundt om. Det fortjener at anmærkes, at i Galveston Negrene have sin Frihed hele Søndagen: en Dag af syv er vistnok ikke stort, men det er dog altid meget i en af Sydens Stater.

Heden i Galveston voldte mig megen Uleilighed og angreb min Helbred i den Grad, at Biskoppen blev urolig og opfordrede mig til at drage til San Antonio i det Indre af Texas. Da jeg endelig ønskede at træffe sammen med en af mine Landsmænd, Abbed Dubuis, hvis faste Opholdsted var Castroville, der kun ligger en 30 engelske Mile fra San Antonio, gik jeg med Glæde ombord paa et Dampskib, der skulde føre mig til Houston, hvorfra jeg tillands skulde begive mig til San Antonio.

Theatret. *)

Audiatur et altera pars.

Theaterdirektionen fortjener Publikums Tak, fordi den har indført Digteren Fredr. Palud. Müllers Skuespil: "Kjærlighed ved Hoffet" i sit Repertoire. Dette Skuespil tilligemed Digtet „Dandserinden“, som begge ere skrevne i Digterens romantiske Ungdomstid, ere upaatvivleligt de mest fortryllende af hans Frembringelser. Snart skildres de yndigste romantiske Forhold, snart afvexle disse med Ironi, Humor, Vittighed og livlig Munterhed. Det omtalte Lystspil maa dog ikke betragtes fra et alt for snusfornuftigt eller spidsborgerligt Standpunkt. Forfatteren har, ved at kalde Kongens Kammertjener „Pierrott“, antydet, at Stykket paa den ene Side grændser til Farcen og Pantomimen, ligesom det paa den anden Side svæver i Romantikens ætheriske Regioner; det har sin aandelige Adel og sin aandelige Pøbel. Til den første Klasse høre Championetta og Kongen, Kongens Søster Prindsesse Mathilde og hendes Elsker Grev Lucian, Hofdamen Comtesse Svane og Kammerherre Pitoretti. Det første Par frembyder en Skildring af den yndigste Romantik; i det andet Par fremstiller Prindsesse Mathilde den lidenskabelige Kjærlighed med saa individuelle Træk, at man kunde antage hende for et Portræt af en virkelig Person; i det tredie Par hersker Livsglæde, overgiven Munterhed og Vittighed. Til Stykkets Adel maa man da ogsaa regne Hertugen af Championa; og da et Hof altid skal have sin Spasmager og Vittighedskræmmer, saa udføres denne Rolle af Hofmanden Carlo. Til den aandelige Pøbel hører hele det øvrige Hofslæng.

Man seer tydeligt, at for Digterens Phantasi har svævet Billedet af Shakespeares Lystspil, hvor han ved Siden af de mest ophøiede Personligheder lader sine Clowns eller andre simple Personer optræde, og fremsige sine dumme Vittigheder og snurrige Dumheder, for ved denne dunkle Baggrund desto mere at udhæve de ædlere Figurer i Forgrunden. Saaledes fremtræde i den yndige „Midsommernats-Drøm“ endeel simple Haandværkere og forestille for Hertug Theseus Fabelen om Pyramus og Thisbe. En af Haandværkerne, som er overstrøgen med Kalk, forestiller Væggen, igjennem hvis Sprække de to Elskende talede med hinanden; to af hans oprakte Fingre forestille Sprækken; en anden forestiller Løven, som skræmmer Thisbe fra Stevnemødet ved Ninus's Grav og besudler hendes tabte Kappe med Blod; en tredie med en Lygte i Haanden forestiller Maanen og Manden i Maanen. Baade Væggen, Løven og Manden i Maanen have Replikker. Øhlenschlæger har oversat dette Stykke og læste undertiden med Fornøjelse denne Arbeidernes Farce for sine Venner. Da en af Tilhørerne yttrede, at han aldrig før havde fundet den saa morsom, svarede Ø. „jeg skal sige Dig, dersom det ikke læses paa den rette Maade, synes man, at det er ynkeligt Vrøvl; men læst med den rette Aand, finder man den yderst komisk.“

Dette har en Aumelder af Müllers „Kjærlighed ved Hoffet“ i Christiania-Posten for 25de Januar ikke kunnet indsee. Han har som Beviis paa Stykkets Flauhed fremdraget Grev Svanes vredne Svar til Pitoretti, som frier til hans Datter, hvilke intet andet vise, end at Greven med al Magt vil undgaae, at høre tale om dette Frieri, og da han skammer sig ved at sige den sande Grund, nødes til at gribe til de urimeligste fremkunstlede Misforstaaelser, for at stoppe Munden paa Frieren; ligeledes skal et Svar af Spasmageren Carlo til den dumme Tersitto vise Exempel paa Flauhed. Hofnarrenes Vittigheder kunde ikke altid være af ægte Sort og denne er god nok til Tersitto. Ingen har endnu tilladt sig af den Grund at tale haant om Midtsommernats-Drømmen eller andre af Shakespares Lystspil, hvor endnu krassere Dumheder forekomme.

En Anmelder i Christiania-Posten for forrige Aar har ogsaa forsøgt at forjage Beaumarchai's vittige Stykke „Figaros Giftermaal“ fra Skuepladsen, under Foregivende af, at det i Grunden vil fremstille Libertinagen under en behagelig Skikkelse. Han har ikke lagt Mærke til, at Grev Almaviva, som her er Synderen, under hele Stykket holdes for Nar af alle Stykkets endog simpleste Personer, maa opgive sin Plan, og saaledes Moraliteten skeer Fyldest. Havde han læst Forfatterens Fortaler til Barberen af Sevilla og til Figaro's Bryllup, vilde han seet, hvilke Hofkabeler det var, der i lang Tid hindrede disse vittige Lystspils offentlige Opførelse i Paris. Forfatteren har fuldkommen frigjort sig for saadanne Insinuationer, som de af vor Anmelder fremsatte.

Det var Skade om saadanne eensidige Fremstillinger skulde forjage disse tvende livlige Stykker, der i Wiehe og Jfr. Svendsen have saa fortrinlige Udførere af Hovedpersonernes Roller, fra vor Skueplads. I Anledning af Munchs Drama: „Salomon de Caus“ skal der være tilskrevet ham fra Kjøbenhavn, at „Dagblads-Kritikken var den sletteste; om den skulde han ikke bryde sig.“ Dette kan undertiden være sandt. Der siges omvendt, at Boghandler-Kritikken er den solideste; og om Theaterkritikken kunde man sige det samme om Theaterkasserer-Kritikken. Theatret var, i det mindste ved de to første Forestillinger af „Kjærlighed ved Hoffet“, aldeles fuldt. Publikum har i det Hele en ganske sund Smag og Lugt; uden at hver enkelt Person sætter sig hen med Forstørrelsesglas og den anotomiske Scalvel i Haanden, for at adskille og beskue hver enkelt Fiber, finder Totaliteten omsider ud, hvad der er sundt, oplivende og nærende, naar det ikke vildledes ved hvad der staar paa Prent. . — s —.

*) Dette Blad pleier kun at give Bedømmelser af de originale Stykker, der opføres paa vore Theatre, og at lade de fremmede Produkter, som allerede have faaet sin Dom, inden de naae hid, hengaae uden nogen „Kritik.“ Vi antage nemlig en saadan for overflødig i dette Blad, og at der i ethvert Fald her nærmest maatte blive Tale om Opførelsen; men ingen Ting er utaknemmeligere for et Blad end at dømme om Skuespillere, hvorfor ogsaa vore Dagblade, paa enkelte Undtagelser nær, have ophørt dermed. Man fornærmer, hvorledes man saa end bærer sig ad, paagjældende Kunstnere og især Kunstnerinder, og man kjeder den store Deel af Publikum, der aldrig vil faae Anledning til at see de Bedømte selv. Imidlertid har dette ikke været os nogen Grund til ikke at optage nærværende Stykke, som en høit agtet Forfatter har meddeelt os. Det er nemlig ingen kritisk Undersøgelse af hvorledes vedkommende Stykker spilles, men et æsthetisk Indlæg om hvorvidt de fremdeles bør spilles eller om de skulle henlægges Red.

Norge.

Christiania. Under 25de Febr. er Kand. theol. B. Ch. Støp udnævnt til Sognepræst til Balsfjordens Sognekald; pers. Kapellan til Hadsel N. C. Berner til Sognepræst til Kvædfjord; Kand. theol. A. Andersen til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Tune; første Officier i Generalstaben, Oberst Theodor C. A. Broch, til Oberstlieutenant i Ingeniørbrigaden; Kapitain J. F. Oscar Wergeland, til Oberstlieutenant og Chef for thelemarkske nationale Musketerkorps; Kapitain J. E. H. Bech til Oberstlieutenant og Chef for 4de Artilleribataillon; Premierlieutenant i den 1ste akershusiske Infanteribrigade C. E. Krefting til Sekondlieutenant i den kgl. norske Artelleribrigade; Sekondlieutenant i den thondhjemske Infanteribrigade J. T. Sommerschild til Sekondlieutenant i den christianssandske Infanteribrigade.

— Under s. D. ere følgende udexaminerede Kadetter udnævnte til Sekondlieutenanter: i den bergenske Infanteribrigade: O. L. Nyqvist, H. P. Lorange og E. G. Finne; i den throndhjemske Infanteribrigade: J. G. Marius Stillesen, H. A. T. Aubert og L. H. B. Bentzen.

— Under s. D. ere Følgende meddeelt Afsked i Naade: pers. Kapellan hos Sognepræsten til Vinger, Mentz Rynning; Chefen for hedemarkske nationale Musketerkorps, Oberst Chr. Stenersen med en aarlig Pension af 500 Spd.; Premierlieutenant og Brigadeadjutant i den 2den akershusiske Infanteribrigade Chr. D. Finne med aarlig Pension af 300 Spd. og Distriktlæge i vestre Ryfylke Distrikt, Oluf B. S. Kaurin.

— Indtægterne ved Statstelegraphen udgjorde ifølge Chr.-Pst. for Aaret 1856 ialt 32,114 Spd. 66 ß og med Fradrag af Sveriges og Udlandets Tilkommende 20,225 Spd. 45 ß. I samme Tidsrum befordredes paa Linierne 53,165 Skrivelser.

— Ved Høiesteretsdom af 6te Marts er Kapitain Engelhardt frikjendt for Justitiens Tiltale i den mod ham reiste Sag for uagtsom Drab og Sagens Omkostninger paalagte det Offentlige.

— DHrr. J. Faye, O. M. Hauge, Mørch, C. Morgenstierne, L. Rasch og S. Rosenberg indbyde til Aktietegning til et Dampkjøkken i Christiania, hvortil en Anlægs- og Driftkapital af omtr. 20000 Spd. vil behøves. Hver Aktie er ansat til 100 Spd. Deslige Indretninger have i Udlandet været drevne med Held og en ifjor i Kjøbenhavn oprettet Spiseanstalt med Dampkjøkken, som Indbyderne have stillet sig for Øie, har havt meget stor Søgning.

— Expeditionssekretær D. C. Arentz er under 25de Febr. udnævnt til Medlem af Administrationen for den almindelige Enkekasse.

— Byskriver J. H. Rye er s. D. besk. til Medlem af Hypothekbankens Direktion istedet for Grosserer H. Th. Heftye. Høiesteretsadvokat Skjelderup er beskikket til som Suppleant at tiltræde Direktionen i den af Kongen beskikkede Direktørs Forfald.

— I Dagbladene bekjendtgjøres: Professorerne Hansteen og Welhaven agte i Løbet af Maanederne Marts og April at holde en Række populære Foredrag for Damer og Herrer. Prof. Hansteen vil holde 3 Forelæsninger over Jordklodens magnetiske System; disse begynde Onsdag den 18de Marts og fortsættes de to følgende Onsdage i Timen fra 6—7. Prof. Welhaven vil efter Paaske holde 6 Forelæsninger (i 2 ugentlige Timer) over den ewaldske Literaturperiode. Indtægterne ville tilfalde Studentersamfundets Byggefond. Belletter à 1 Spd. løses Lørdag og Tirsdag Kl. 6—7 i Studentersamfundets Lokale.

— Tvende norske Udstillere ved Pariserudstillingen sees at være tildelte Belønninger, uden at være optagne i den Meddelelse, som herom i sin Tid blev afgivet til den norske Kommissær ved Udstillingen, nemlig: Bentsebrug ved Christiania (for forskjelligt Slags Papir) og Vognfabrikant Grønneberg i Drammen (for Karioler), hvilke begge ere tildeelte Medaille af 2den Klasse.

Lillehammer. Efter Forlydende agte Grundeierne i Ringebo, at indgaae med en Petition om Sænkningen af Losna. Soot skal med det Første, siges der, paabegynde en Dam nede ved Stav. Amtstidenden indeholder en oplysende Artikel om denne Sænkning.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Ifølge Aftonbladet skal der til Stockholm være kommen officiel Underretning om, at det danske Kabinet definitivt har antaget den svenske og norske Regjerings Forslag om Øresundstoldens Ophør for svenske og norske Fartøier mod en Indløsningssum af 2,600,000 Rdl., der betales i 20 Aar.

Danmark. Rigsdagen sluttede sine Forhandlinger den 23de Februar.

England. De Stridigheder, med Persien, hvori England længe har været indviklet, skulle nu være endte, idet en Fredstraktat i Begyndelsen af denne Maaned er undertegnet i Paris af den didsendte persiske Underhandler Feruk Khan og af Lord Cowley.

— Ved Afstemningen om en af Cobden stillet Motion (om Parlamentets Misbilligelse af den chinesiske Krig) har Regjeringen ifølge Tel. Dep. lidt et Nederlag, der har vakt stor Opmærksomhed, idet 253 St. vare den imod og blot 247 for.

— Palmerston skal efter Budgettets Votering ville opløse Parlamentet. Lord Elis gaar med en Flaade til China.

Nordamerika. Kongressen har optaget Territorierne Minnesota og Oregon blandt Staterne.

Embeder og Bestillinger.

Revisorposten ved Røraas Kobberværk er ledig; Lønnen er 320 Spd. aarlig.

En Lærerpost ved Frederikshalds Almueskole med 120 Sp. i Løn og fri Bolig.

En Omgangsskolelærerpost i Melhuus Præstegjeld.

Prædikanter paa 2den Søndag i Faste.

I Vor Frelsers Kirke: Høimesse Hr. Rode.
Aftensang: Hr. res. Kap. Wexels.
I Garnisonskirken: Hr. Bøyesen.
I vestre Akers Kirke: Hr. Kand. theol. Thrap til Dimis.
I Oslo Kirke: Hr. Fangen.
I St. Olafs Kirke Kl. 11: Høimesse og Prædiken paa Norsk af Hr. Lichtlé.
Forrettes engelsk Gudstjeneste i Latinskolens Festivitetslokale Kl. 11 Form.
I Brødremenighedens Forsamlingssal Prædiken paa Tydsk Kl. 12.
I Samfundet paa Enerhongen Bibellæsning Kl. 4, af Stud. theol. N. Laache.

Paa Side 48 af dette Nr. bedes rettet i 3die Sp. L. 19 f. n. „fjerde“ til „første“ og i L. 21 „femte“ til „fjerde“, hvilken Feil er indkommet ved Korektørens Misforstaaelse af Revisionen.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 11. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 15de Marts. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Norske Historikere.

II.

Peter Andreas Munch.

(Fortsættes).

Et af Munchs alvorligste Skridt for at vindicere Norges nationale Ret var hans Optræden i 1845 mod Oldskriftselskabets daværende Bestyrelse, hvis Virksomhed udviste adskillige Misligheder. Egentlig kan man sige, at der fra den Tid Munch og Keyser sendtes ned til Kjøbenhavn begyndte en ny Periode i Behandlingen af oldnorske Skrifter; thi da viste det sig, at man ikke altid behøvede Islænderne til Mellemmænd ved disse Skrifters Udgivelse; og den Kontrol, disse norske Lærde viste sig at kunne udøve, gjorde Vedkommende varsommere og nøiagtigere. Men efterhaanden løiede Oldskriftselskabet af, og i 1845 var det saaledes nødvendigt at give det en ny Vækker. Munch gjorde det med Strenghed og Grundighed, idet han i en Artikel i Dahls Literaturtidende blottede de af Selskabet begangne Feil især mod Norge, hvis Deeltagelse i den gamle Literatur ligesom skuppedes bort. Det hjalp ogsaa for en Stund, og endog en norsk Filialafdeling af Selskabet blev oprettet; men Bestyrelsen eller rettere dennes Sjæl Sekretæren Hr. Rafn, lader til at have glemt Revselsen, saa at en Gjentagelse nu kunde være paatide.

Munch synes at have saameget større Opfordring til atter at tale i denne Sag, som Sekretæren, Hr. Rafn har anbragt Arbeider af ham, ligesom tidligere af underordnede Medarbeidere i Selskabet, paa en saadan Maade, at de mere tjene til Hr. Rafns egen end til Forfatterens Ære. Efter Finn Magnussens Død tog Munch nemlig paa Rafns Anmodning Deel i Redaktionen af de af Oldskriftselskabet besørgede „Antiquités Russes & orientales“, saaledes at han leverede samtlige Indledninger og oplysende Noter til Stykkerne i hele første Bind fra S. 15 af og til en stor Deel af andet Bind, navnlig til den deri optagne Udgave af Ottars og Ulfsteins Reiseberetninger; og desuden meddeelte han særskilte Afhandlinger foruden at han i det Hele taget havde en Stemme med i Valget af Stykkerne. Men dette har Rafn saa lidet eller dunkelt fremhævet i Fortalen til Værket, at han selv er bleven anseet som Forfatteren, navnlig i en vidtløftig Recension af den lærde Kunik i det petersborgske Videnskabs-Akademies Skrifter. Endog danske Lærde, der synes at staae Rafn nær nok til at vide, at han ikke overladt til sig selv er Manden for at frembringe store nye Resultater paa Historieforskningens Feldt, ere blevne skuffede med Hensyn til Forfatterskabet af Antiquités Russes. Idetmindste synes Genealogen Kønigsfeldt at have antaget Rafn for Forfatter af ovennævnte Værk. Thi da P. A. Munch i dette Blad for 1855 havde berigtiget en gjentaget Vildfarelse i de danske Kongers Slægtsrække med Henviisning til Antiq. Russes, i hvis genealogiske Tabeller, forfattede af ham selv, han allerede i Forveien havde indført Forbedringen, rettede Kønigsfeldt i den nye Udgave af sine fortjenstlige „Genealogisk-historiske Tabeller“ Feilen efter Munch, men paa den Maade, at han anførte Antiq. Russes som Kilde og hertil bemærkede, at den der udtalte Mening var „tiltraadt af P. A. Munch i Christiania illustrerede Nyhedsblad for 22 Sept. 1855.“ Paa denne Maade saa det ud, som om Munch havde gjort sig vigtig med Rafns Lærdom, medens de Undersøgelser, hvortil han havde henvist, dog vare af ham selv og ingen Anden. Overhoved skal Rafn, uagtet han som Videnskabsmand er, om vi ikke feile, dekoreret med flere Ordener end nogen anden dansk Lærd, neppe friste hverken Munch eller andre Lærde til at plyndre i hans historiske Skatkammer. Thi naar Enhver, der som Medarbeider i Oldskriftselskabet har bidraget til dets Forsyning, kræver Sit tilbage, turde der ikke blive stort af Værdi igjen at plyndre. Rafn har Fortjenesten af, at have holdt Liv og Virksomhed i Oldskriftselskabet, og med denne Ros kan han være tilfreds; men naar han ved Siden deraf har stukket sig frem som en betydelig Mand i den lærde Verdens Oine og skaffet sit Navn Indgang i endog uden-europæiske Literaturer, da kunne vi ikke andet indsee, end at han har benyttet sig vel stærkt af sin Stilling som Selskabets Sekretær, især da denne nok ogsaa indbringer ham andet end Ære.

Munchs Forfatterskab kan henføres under fire forskjellige Afdelinger: Historie, Geographi, Sproghistorie og Journalistik. Af disse Afdelinger er den første, hvorunder tillige maa henføres hans antikvariske og mythologiske Arbeider, baade den indholdsrigeste og betydningsfuldeste.

Munchs tidligste Forsøg i historisk Retning og tillige hans første Forfatterskab er en udførlig Bedømmelse af Fayes Norgeshistorie, skrevet i Novbr. 1831, altsaa i hans etogtyvende Aar, og hvilken fik Plads i det af Danmarks dygtigste Videnskabsmænd redigerede „Maanedsskrift for Literatur.“ Han viste allerede her, at han ikke alene var nøie hjemme i Fædrelandets Historie, men at han ogsaa var en Mand, der ikke agtede blindthen at vandre i Forgjængernes Spor. Sin historiske Dygtighed viste han snart end yderligere ved forskjellige Bidrag i „Samlingerne til det norske Folks Sprog og Historie“, hvortil Aktstykker i Kjøbenhavn vare samlede, og hvoriblandt kan nævnes en Textudgave med Oversættelse af det saakaldte ágrip af Norges Historie.

Munchs første større og særskilte historiske Arbeide var en temmelig udførlig „Norges, Sveriges og Danmarks Historie“, der udkom i Christiania i 1838 og snart (1839) efterfulgtes af et Udtog og af en kort Norgeshistorie for Begyndere. Disse Skrifter vare alle egentlig bestemte til Skolebrug; men i det første og største kom Forfatteren til i saa mange og væsentlige Stykker at afvige fra det Vedtagne, at den blev et videnskabeligt Arbeide med originale Synsmaader. Den danske Historiker Paludan-Müller fandt sig beføiet til i en udførlig Anmeldelse i Petersens Tidsskrift for Literatur (3die Bind) at fremhæve som et Misgreb, at uagtet hiin Skandinaviens Historie skulde være en Skolebog, Forf. „i Almindelighed havde villet fremsætte sin Anskuelse om Nordens Historie for et større Publikum.“

Hvad der især maatte mishage den danske Recensent var Forfatterens nationale Iver, der stillede Danmarks Forhold til Norge i et slettere, men vist ogsaa retfærdigere Lys end man tidligere var vant til. Justitiarius Berg havde i den Sag først brudt Veien, og Munch, som nu talte i samme Retning, maatte derfor finde sig i at blive betegnet som den, der ganske fulgte i hans Spor, og som paany bragte „uretfærdige Ytringer om Danmark“ ud iblandt Publikum. Hvad ellers Müller især bebreidede Forf. var ubillige Domme om Personer; men han erkjendte ogsaa hans Arbeides gode Sider, og da anden Udgave af Allens prisbelønnede Danmarks-Historie udkom, sagde han i sin Anmeldelse heraf, at man „maatte foretrække Munchs kortfattede Udtog af Skandinaviens Historie, — havde denne Bog blot været skrevet i en anden Aand og Tone.“ (For Literatur og Kritik I, 108.) Af det ældste og udførligere af disse Skrifter kan nu ventes en ny Udgave, der bliver ganske omarbeidet og betydelig forøget.

Efter de nævnte Skrifter fulgte „Nordens gamle Gude- og Heltesagn i kortfattet Fremstilling“ (Christiania 1840). Denne Bog, i hvis Fremstilling flere af den yngre Eddas Fortællinger ere gjengivne i Oversættelse, udmærker sig ved et særeget populært og simpelt Sprog og har derfor fundet en meget stor Læsekreds og mægtigen bidraget til at vække Sandsen for vor Mythologi. Bogens egentlige mythologiske Deel var ufuldstændig og mindre tilfredsstillende og er ogsaa ganske bleven omarbeidet i tvende senere udkomne Oplag (1845 og 1854, hvert med sin forskjellige Titel).

Efterat Munch havde forsøgt at afhjælpe Trangen til Lærebøger i Fædrelandets Historie, vendte han sig ogsaa til Bearbeidelsen af Verdenshistorien. Han udgav saaledes i 1840 „Verdenshistoriens vigtigste Begivenheder fra de ældste Tider indtil den franske Revolution i kortfattet Fremstilling.“ Bogen var for sammentrængt og stofrig til i Almindelighed at kunne tjene som Lærebog; thi for at kunne benytte den med Fordeel, maatte man have det historiske Stof inde. Ikke desto mindre troe vi at finde Historikeres Medhold, naar vi betegne den som et historiskt Arbeide, der er høist mærkeligt baade ved Begivenhedernes pragmatiske Fremstilling og ved en historisk Kunst, som neppe er overtruffet i Forfatterens mere læste og beundrede Skrifter.

Tiden fra den franske Revolution behandlede Munch siden med større Udførlighed i et særeget Arbeide, der var bestemt til Brug ved Læsningen til Anden-Examen, hvortil som bekjendt dengang hørte Historie, men hvilket Skrift imidlertid forblev ufuldført.

Senere har han ingen Arbeider leveret i Verdenshistorien, udenfor saavidt han har bearbeidet og rettet Oversættelsen af den i 1847 paabegyndte norske Udgave af Held og Corvins „Illustrerede Verdenshistorie.“

Men netop i sidstnævnte Aar fik man ogsaa et nyt Skrift af ham i Fædrelandets Historie, nemlig „Underholdende Tildragelser af Norges Historie.“ Dette Skrift udmærker sig ved en let og tiltalende Fremstilling, der endog paa enkelte Steder, som allerede tidligere en sagkyndig Anmelder har bemærket, „minder om W. Scotts uovertræffelige Tales of a grandfather.“ Hos Mange opstod vistnok Lysten til at see vor hele Historie behandlet paa samme Maade, og Munch indbød ogsaa kort efter til Subskription paa en „Norges Historie i Fortællinger“, idet han foruden Andre henpegede paa Fryxell og W. Scott som sine Mønstre. Noget saadant Arbeide udkom dog ikke, og dette turde forsaavidt være godt, som han maaskee ellers vilde blevet forhindret fra et andet over samme Emne i en langt større Maalestok; vi mene „Det norske Folks Historie“, der ikke alene maa betragtes som Forfatterens Hovedværk, men ogsaa for et Hovedværk i hele Nordens historiske Literatur.

Ved det Motto, Forfatteren har valgt til sit Arbeide, har han udtalt det Maal, han derved har stillet sig. Det er Niebuhrs Ord: „Ich werde suchen die Kritik der Geschichte nicht nach dunkeln Gefühlen, sondern forschend, auszuführen, nicht ihre Resultate, welche nurnblinde Meinungen stiften, sondern die Untersuchungen selbst in ihrem ganzen Umfange vortragen.“ Med andre Ord: som kritisk Historieskriver har han ikke villet lade det beroe med at meddele sine Resultater, han har tillige stræbt „at føre Læseren ind i det hele Apparat, hvoraf Resultaterne fremgaae.“ Saa uryddet og tildeels forfusket, som den norske Historie tidligere var, har der saaledes ingen slagen Landevei været at ile jævnt frem paa, men han har selv „Skridt for Skridt maattet bane sig Vei med Øxen og Spaden i Haanden;“ og der har, som han i Værkets Fortale siger, ei alene været naturlige, men endog kunstige Hindringer at rydde tilside og træde under Fødder. Derfor har Fortællingens Gang maattet afbrydes af mange Digressioner og Undersøgelser, hvorved Værket nødvendigviis er blevet en „mindre underholdende Læsning for Alle og Enhver“, end han maaskee selv forudsatte dengang han fattede Planen og inden Udarbeidelsen viste, hvilket vidtløftigt kritisk Apparat, der paa Grund af Emnets og den tidligere Behandlings Beskaffenhed, her vilde udkræves. Men et saadant Arbeide maatte gaae forud for en Bearbeidelse af „Norges Historie til underholdende Læsning“, der først nu kan give sikre og faste Resultater. Lettere og behageligere Fremstillinger af vor Historie ville ikke kunne forringe Værkets Betydning og Værd. Det er, som Enhver vil lettelig indsee, en Brønd af Lærdom og skarpsindige kritiske Undersøgelser, hvoraf Historieelskeren stadig vil kunne hente Raad og Belærelse, og som endog i større historiske Literaturer end vor maatte kunne „gjøre Epoche“, Værkets fire første Affnit ere indførte i den tydske Literatur ved en G. T. Clausen, der har oversat og udgivet dem som tvende særskilte Skrifter.

Fire Bind, hvert paa mindst 800 Sider, foreligge nu af dette store Værk. Begyndelsen af første Bind udkom i 1851, og i Slutningen af 1852 udgav Forfatteren et lidet Skrift („Om den saakaldte nyere historiske Skole i Norge"), der paa en vis Maade kan kaldes et Program til Værket, forsaavidt det forklarer og hævder de deri fulgte historiske Principer. Denne Afhandling fremkaldtes ved en længere Opsats i Svenska Tidningen af — lm — (Wahlman), hvori Gehalten af Munchs historisk-ethnographiske Granskninger bestrides. Den udkom først som Dagblads-Artikel (nemlig i Morgenbladet) men blev senere aftrykt særskilt.

En Mængde vigtige Afhandlinger af Munch, der særskilt aftrykte hver for sig vilde udgjøre anseelige Bøger, ere nedlagte i forskjellige Tidsskrifter og Blade. At opregne dem alle vilde her føre til for stor Vidtløftighed. Vi maa derfor indskrænke os til at sige, at de fleste og vigtigste findes i Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie og i det af Rigsarchivar Lange udgivne Tidsskrift for Videnskab og Literatur. Resultaterne ville for en stor Deel findes optagne i „Det norske Folks Historie." Imidlertid har dette ikke kunnet skee med alle. Et Par af Afhandlingerne i Annalerne, hvormed dette er Tilfældet, have en saadan Betydning, at de idetmindste her maa nævnes. I Bindet for 1847 meddelte han en Afhandling om Indskriften paa det ved Gallehuus i 1734 fundne Guldhorn, der havde voldt de Lærde saa stort Hovedbrud og fremkaldt den ene Læsning, besynderligere end den anden. Den ellers saa fortjente P. E. Müller havde i sit lærde Værk om „Guldhornene" antaget Indskriften for celtiberisk og faaet ud af den nogle barbariske Ord, som hverken han selv eller nogen anden kunde forklare. Ved at følge en af Dr. Bredsdorff anvendt Fortolkningsmaade lykkedes det Munch at godtgjøre, at Hornindskriften var reen gothisk, rimeligviis fra det første eller andet Aarhundrede efter Christus.

Angaaende denne Læsning indsendte han ogsaa i 1848 en Afhandling til Videnskabs-Akademiet i Berlin, hvoraf han kort i Forveien var bleven korresponderende Medlem. Den findes optaget i Akademiets „Monatsbericht."

I Annalerne for 1848 leverede han en meget udførlig „Undersøgelse ang. Danmarks ethnographiske Forhold i de ældste Tider og om Censartetheden i Danmarks Befolkning", hvilken fremkom især efter en Opfordring af Professor Krieger, som et Bidrag til at opklare Danmarks ældste Forhold til Tydskland.

I Annalerne for 1850 indførte han en Afhandling „om Kilderne til Sveriges Historie i den førchristelige Tid", hvori han søgte at bortrydde flere væsentlige Feiltagelser med Hensyn til den ældre Historiographi og navnligen godtgjorde, at „Sverige ei har besiddet egne national-historiske Sagaer eller Sagn, ældre end Christendommen." Men uagtet slige Resultater, hengik dog Afhandlingen uimodsagt, hvilket her turde være det bedste Beviis for Resultaternes Holdbarhed. Vi feile neppe naar vi fremhæve denne Afhandling som den bedste af Munchs samtlige kritisk-undersøgende Afhandlinger saameget mindre som vi vide, at ogsaa Forfatteren selv er af samme Mening.

(Fortsættes).

Pariser-Moder.

Pariser-Moder.

Vi haabe, at ovenstaaende Modefigurer blandt vore smukke Læserinder ville tale for sig selv, bedre end vi kunne. Som man seer, iagttages nu noget større Maadehold i Omfang end tidligere. Dette har vel sin Grund deri, at hvis den fornemme Verden vilde vedblevet at gaae fremad i Tykkelse, som den var paa Veie til, vilde den ikke alene ruineret Familiefædrene, men endog spærret sig selv Adgangen til mange Steder, hvor det kunde være den godt at komme. Døre og Trapper begyndte at blive for trange for Fiskebeensskjørter, og der siges, at de fornemme Visitter ikke længere kunde naae frem til Mademoiselle Rachel, til hvem Veien førte gjennem borgerlig trange Trapper. Da Efterretningen om Skjørternes Indkrympning fløi rundt — og den kom mangesteder altfor kort efter Modens Udvidelsesedikt — blev der en stor „Jammerlaat" og de Skjønne besvimede meget ordentlig i Kladderadasch og andre Karrikaturblade, for ikke at sige i Virkeligheden. Man har troet, at vor Tidsalder ligesom Ludvig den Fjortendes trænger til vide Skjørter. Vi troe ikke Verden er saa lidet jomfruelig, og om den end efterfølger en Keiserinde, der har sine lovlige Grunde til at forvrænge Moderne, følger deraf ikke, at den lider af nogen virkelig Trang til at gjøre det.

Englændernes Krig med China

er allerede i vort No. 5 behandlet i en længere Artikel. Imidlertid var denne skrevet kort efter Fiendtlighedernes Udbrud, og saaledes er der siden kommen Beretninger til om Sagernes senere Stilling. Den, som gaar længst, er indtaget nedenfor; den er dateret Hongkong 15de Januar.

„Sagernes Stilling i Kanton har ikke forandret sig saaledes siden sidste Post afgik, at der er nogen Udsigt til snar Afgjørelse af Striden, men Alt viser at den engelske Styrke her er altfor ubetydelig til at kunne sætte Englands oprindelige Fordringer igjennem mod Chinesernes stigende Haardnakkethed. Især savnes Kanonbaade og lignende lidet dybgaaende Fartøier til at ødelægge de chinesiske Krigsdschunker, som med Lethed smutte bort fra de store Skibe i Flodens Lavvande. Endeel Kanonbaade ventes fra England, og ere allerede underveis. I de første Dage af Aaret angrebes Fortet Folly af Chineserne med maskerede Batterier, og et andet Angreb gjordes paa Krigsskibene „Comus" og „Hornet" ved Flodbarren i Makartneypassagen, samt paa Tea-Totum-Fortet og Krigsskibene „Encounter" og „Niger" ved Schameen. Angrebet paa Folly skete Nytaarsdag om Efterm. fra 6 Kanoner, hvilke Chneserne havde opstillet paa Honan-Siden af Floden og fra fire Kanoner fra Kanton-Siden. Disse Batterier bragtes vel snart til Taushed, men dog først efterat adskillige Raketter vare faldne i Fortet, ikke uden Fare for Krudtaarnet, som ikke er bombefrit. Intet Menneske blev dræbt i Fortet. Kl. 4 kom Melding om at en betydelig Afdeling Krigsdschunker havde samlet sig mellem Tea-Totum-Fortet og Flodbarren, og da Admiral Seymour havde begivet sig derhen paa „Coromandel" ledsaget af alle Flaadens disponible bevæbnede Baade, fandt han „Hornet" og „Comus" livligt angrebne af Dschunkerne, imedens en anden Afdeling vendte sig mod „Coromandel", Tea-Totum-Fortet og de engelske bevæbnede Baade. Fægtningen varede temmelig længe, da Artilleriet paa Dschunkerne bleve godt betjent og „Coromandel" ikke er noget egentlig Krigsskib. Endelig tilkaldtes „Encounter" ved Admiralens Signaler; men da dette Skib tilligemed „Niger" vilde sætte sig i Bevægelse, kom en tredie Afdeling Dschunker frem for at afskjære disse to Skibe fra de andre engelske Skibe. Dette lykkedes dem vel ikke; de tyve Dschunker fordreves snart, men „Encounter" kom paa Grund og hindredes derved fra at virke imod den store Afdeling af 120 Dschunker, som heldigt undslap til Indløbet af Fuh-shan, hvor den senere er blevet forøget til 3—400 Seilere. Englænderne mistede i Træfningen 1 Død og 3 Saarede, hvoraf 1 Officier. Ødelæggelsen af Postdampskibet „Thistle" fandt allerede Sted den 30te Decbr. Der er oplyst, at man ved at optage Passagerer havde forsømt at ransage efter skjulte Vaaben, hvorfor det var lykkets at smugle en Bundt Øxer ombord. Kort efter at Skibet havde forladt Whampoa overfaldt endeel forklædte Soldater, som befandt sig blandt Passagererne, med Øxer og Knive det europæiske Mandskab, elleve i Tallet, og dræbte dem paa Fyrbøderen nær. Denne blev tvungen til at underholde Ilden og Skibet bragtes til en Bugt i Nærheden af Landsbyen New-Kontau, hvor de chinesiske Passagerer bleve landsatte og Skibet derpaa forladt efter at være stukket i Brand. Morderne toge de dræbte Europæeres Hoveder med sig. Derpaa slukkede Landsbyens Indvaanere Ilden, udplyndrede Skibet og slæbte det atter ind i Floden, hvor det fandtes i synkefærdig Stand af Krigsskibet „Baracouta" og toges paa Slæbetoug. De Myrdede Europæers Lig fandtes endnu halvt forbrændte paa Skibet. — Forbindelsen mellem Hongkong og Kanton er siden vedligeholdt ved Dampskibet „Fel-ma", som derfor er blevet bevæbnet. Men ogsaa dette har maattet standse sine Farter, da det ved den anden Barre angrebes af 53 Dschunker og kun med Vanskelighed og ilde tilredet slap fra dem. De sidste Efterretninger, som det har bragt fra Kanton, sige: „Admiralen har landsat en Afdeling Soldater og Matroser og sat Ild paa en Deel af Forstæderne, hvoraf omtr. 2—300 Huse ere blevne ødelagte. Rebellernes Flaade, som laa ved Wahmpoa, har forene sig med den keiserlige. Den engelske Fregat „Sybille" har trukket sig bort fra Wahmpoa. Alle Skibe, som hidtil laa ved denne Stad, ere gaaede til Hongkong; et spansk Dampskib gik til Makoa. Ved Wahmpoa ligger nu ikke et eneste fremmed Skib."

De med nærværende Oversigt indtagne Tegninger forestille, den ene en chinesisk Fanebærer og den anden en Theindsamlerske. Som man vil see, har Fanebæreren sin Fane fæstet paa en Stang, der er bundet ham paa Ryggen, og man kan saaledes være temmelig sikker paa, at han ikke skal miste denne enhver Krigshærs dyreste Skat — uden med Livet. Derhos sætter Indretningen ham istand til ogsaa at overtage en Trommeslagers ikke uvigtige Hverv. Fanens Farve er karmonsinrød med paatrykte Ord og Valgsprog. — Theindsamlersken er en af de vigtigste Personer ved den chinesiske Landhuusholdning. Med den største Omhyggelighed afplukker hun de fine duftende Blade et for et og hun vover neppe at puste paa Planten. Skade, at disse den ædle Værts bedste Frembringelser kunere til for den rige Chinesers Mund, medens vi kultiverede Europæere maa nøie os med Stilkene og Affaldet.

Billeder fra Texas.

Af en Missionærs Dagbog.

(E. Domenech, Revue des deux mondes).

II.

Det var den 31te Juli 1848. Himlen havde aabnet sig med al sin Varme; Bugten skinnede som et Speil. Fra Bugten kom vi ind i den lille Flod Bufalo, hvis Bredder ere begroede med Siv og Rør. Den

var saa trang og saa fuld af Bøininger, at Damperen hvert Øieblik kom nær Bredderne. Snart blev Bredderne høiere og steilere, høiere Landskaber viste sig, bevoxede med Magnoliatræer, hvis store hvide Blomster udbredte Vellugt. Graa Ekhorner hoppede fra Green til Green; Spottefugle og røde Pappegøier lode sin Røst høre i denne fortryllende Eensomhed. „O, hvilke skjønne Træer!“ raabte jeg henrykt, — „Ja“, svarede en af mine Naboer, „det vilde blive prægtigt Bygningstømmer“. — Jeg vendte mig om med Foragt: „Min Herre er udentvivl Amerikaner?“ — „Ja, min Herre.“ Honston er en liden ussel By, der bestaar af et Snees Bindingsværks-Huse og et Hundrede Træhytter, som ligge omspredte blandt de tilbagestaaende Rødder af Træstammer. Den beboes af Methodister, men især af Myrer. Disse Myrer vandre om i utallige Skarer i Husene; Tag, Vægge, Gulv ere bogstavelig bedækkede med Bataillоner af denne stedse marscherende sorte Hær. Jeg skyndte mig fra Honston saa fort jeg kunde og tog med Postvognen afsted til San Antonio. Postvognen var en Kjærre, der var forspændt med fire raske Heste. Jeg var den eneste Passageer. Vi reiste afsted i Galop. En 6—7 Fod bred Bro, der var dannet af to Træstammer og nogle slet forbundne Grene, er kastet over Floden Bufalo; vi passerede den i Skridt. Jeg var lidt forskrækket, thi der skulde ikke stort til, før vi kunde været forlorne, men jeg havde ikke lang Ro til at tænke i. Kjærren stødte saa, at jeg i Fortvivlelse greb fat i den, for ikke at falde ud. Næsten alle Veie i Texas ere indrettede paa en overmaade simpel og ekonomisk Maade. I Skoven angive simple Indsnit i Træerne, hvor Veien gaar; paa Sletten er der ingen Veimærker. Derfor er det udentvivl, at „Posten“ farer i Galop gjennem Skoven over Stok og Steen, men i Skridt over Sletten, hvor man næsten bliver stegt af Solstraalerne.

Efter i fuld Fart at have draget gjennem den første Skov, kom vi ind paa en af disse umaadelige Stepper, som jeg havde hørt Tale om. Skjønt vi kjørte hele Dagen, skulde vi ikke den Dag naae Enden paa den. Efter en Times Kjørsel vare vi midt inde paa denne umaadelige Steppe, hvor Øiet ikke mødte andet end kort, tørt Græs, uden at den mindste Busk frembød noget Hvilepunkt, uden at man saa hverken Begyndelse eller Ende: Alt var stumt og ubevægeligt, Luft saavelsom Fugle. Paa Havet kan da Vind og Bølger bringe Liv; men denne triste Tomhed gjorde mig reent melancholsk.

Mod Aften faldt min Kudsk i Søvn. Hestene gik nu sin egen Gang, og det varede ikke længe før vi væltede i et Hul: Kjærren overende og vi kastedes ud. „Har De brukket noget Lem?“ spurgte Kudsken, som nu vaagnede. — „Nei.“ — „Ja, saa er det Ingenting.“ „Det er fuldkommen nok, thi skal jeg reise paa den Maade en 4—5 Dage, er det ikke godt at vide, hvad der er igjen af mig, naar jeg kommer frem.“ — Natten, der kommer uden Tusmørke i disse Egne, overraskede os et Øieblik efter, men vi fandt ikke langt derfra et Huus, hvor vi kunde opholde os Natten over. Mit Natieleie var saare ubekvemt; jeg sov paa en Bunke Kviste, hvis Spidse uophørlig stak mig, hvorledes jeg end vendte mig. Jeg fik selvfølgelig ikke Søvn paa mine Øine den hele Nat. Dagen efter maatte vi tage tidlig ud, da vi havde en lang og besværlig Dagsreise. Vi maatte passere en stor Skov, der var fuld af Slanger og vilde Dyr. Kudsken forsynede sig med en Øxe, Toug, en serløbet Pistol og en Karabin.

Chinesisk Theindsamlerske.

Chinesisk Fanebærer.

Men den herlige Egn gjorde snart, at jeg glemte al Fare og satte mig i den gladeste Stemning. Naturen syntes at have udtømt sin Mangfoldighed for at holde mig skadesløs for Gaarsdagens dræbende Eensomhed. Først fore vi gjennem nogle smaa Sletter. Fra alle Kanter rislede der Bække, hvis Bredder vare bekrandsede med de forskjelligste Blomster, der udfoldede den rigeste Farvepragt. En let Vind raslede i Bladene paa de gamle Ege, der stode spredte omkring i denne skjønne naturlige Have: det var et sandt Eden. Snart bleve Trægrupperne tættere; vi befandt os i en af de Amerikas jomfruelige Skove, som Digterne have sunget om. Men jeg saa Kudsken gribe sin Karabin, spænde Hanen og sætte den mellem sine Been: det syntes, som om der begyndte at blive farligt. Men der kom Intet og jeg hensank atter i min tause Beundring af Naturen. Pludselig standse Hestene, vrinske og gaa tilbage: de stode Vognen mod et Træ, saa Vognstangen knækkes. Kudsken steg af. Da springer pludselig en Panther op paa Halsen af den forreste Hest: et Skud knalder og den falder død til Jorden. Hesten havde blot faaet nogle Skrammer: vi fik Vognstanstangen istand igjen, kastede den døde Panther op i Vognen og en halv Time efter vare vi paa Farten igjen.

Saaledes gik det Dag ud og Dag ind, indtil jeg endelig naaede San Antonio. Byen har temmelig stor Udstrækning og omtrent en 3000 Indvaanere, største Parten Mexikanere. Mændenes Klædedragt er sund og malerisk, skjønt den er mindre rig og mindre net, end i det Indre af Mexiko. Den bredskyggede Hat er prydet med Sølvzirater. De bære en kort Trøie af Daadyrskind, prydet med Sølvknapper og Ærmerne aabne til Albuen. De have ikke Vest; deres Buxer, der ligeledes ere prydede med Sølvknapper, ere aabne til Hofterne, men stedse knappede fra Knæerne af. De ere af Skind eller blaat Klæde, kantede med brede Bræmmer af sort Klæde. Mexikanerne bære stedse et Skjærf af blaa eller rød Silke. Mexikanerindernes Dragt er meget let; de have ikke andet paa sig, end en Særk, der er stærkt udringet, og et Skjørt.

III.

Den Mission, jeg deelte med Abbed Dubuis, indbefattede de tydske Katholiker, der vare adspredte omkring i Byerne, Kolonierne og Landsbyerne, saavelsom de irske Soldater i amerikansk Tjeneste, som laa der til Værn mod Indianerne. Efter Overeenskomst med Abbed Dubuis begav jeg mig til Castroville, hvor ogsaa han efter en Tids Forløb indfandt sig. Man kan tænke sig, med hvilken Glæde jeg saa hans Ankomst, aldeles isoleret fra al Omgang med mine Lige, som jeg var. Vi boede sammen og førte vor fælles Huusholdning, som stundom var tarvelig nok.

Det var gjerne Jagten, som forsynede vort Bord. Naar vi havde noget at kjøbe for, skaffede jeg mig Krudt og Kugler og saa paa Jagt. Og det var saa langt fra, at det var af Lyst, jeg gjorde det, at jeg tvertimod aldrig har syntes om Jagt, men Mad maatte vi have. En Dag var jeg gaaet ud med en ung Franskmand, Hr. Charles M., en ivrig Jæger, for at skyde vilde Kalkuner ved Medinaflodens maleriske Bredder. Vi rev os tilblods paa Tornene, men fandt ingen Kalkuner. Min Ledsager vendte sig nu mod nogle Flokke Agerhøns, som hvert Øieblik fløi op lige for vore Øine, medens jeg vedblev at gaae ned mod Floden med forsigtige Skridt for ikke at træde paa Klapperslanger eller paa „Congo'er“, farlige sorte Slanger, som ere meget talrige tæt ved Vandet. Endelig kom jeg hen til en Bugtning, hvor kjæmpemæssige Valnødtræer speilede sig i det klare, rolige Vand. Solen glimrede gjennem Bladene og forgyldte de mangefarvede Aakander, som dannede det skinnende Speils Ramme. Jeg glemte reent Jagten og hensank i dens Beundring, da jeg lagde Mærke til, at Aakandernes Blade bevægede sig og dyppedes ned i Vandet. Jeg antog, at en eller anden stor Fisk tog sig en Spadseertur omkring i denne Vandhave, og strax efter saa jeg en Krokodils brune, benede Ryg stikke frem. Naar en Fare, selv en indbildt, møder mig, er min første Bevægelse at søge at undgaae den; men skulde det medføre noget Gavn at træde den under Øinene, fører min næste Bevægelse mig tilbage. Jeg besluttede at dræbe dette Amphibium for at forøge

vort Mundforraad. Jeg havde kun Hagel, men ladede mit Gevær med saa mange som muligt, ønskende af mit ganske Hjerte, at Dyret vilde vise mig en Side af sit Hoved. Jeg stod færdig med Geværet og ventede. Det varede en Stund, endelig vendte det sig, som jeg ønskede; Skuddet knaldede, Krokodillen forsvandt under Vandet. Havde jeg skudt feil? Nei. Der kommer Noget op paa Overfladen, det er Krokodillens Bug. Jeg var meget stolt, jeg hoppede af Glæde, dette Dyr er saa stygt, at jeg ikke følte den mindste Medlidenhed. Jeg raabte af alle Kræfter paa min Ledsager, der ønskede mig en Ulykke paa Halsen for mit Skud, der havde skræmmet Agerhønsene. Han troede Noget var paafærde, løb til og deelte min Glæde ved Synet af det store Dyr, som laa og flød der som et Stykke Træ. Vi vare endnu ikke færdige; vi maatte see at faae fat i det. Nedenfor det Bassin, hvor vi stode, blev Floden smalere og strømmede meget hurtigt. Vort Bytte flød langsomt afsted, men kom det udaf Bassinet, var det tabt for os. Bassinet var dybt, og vi kunde ikke kaste os ud i det, da vi ikke kunde svømme. Der, hvor Strømmen begyndte, var det ikke dybt, men vi kunde blive revne afsted. Ubestemte og tvivlraadige saa vi Krokodillen drive afsted; lykkeligviis lagde netop en Træstamme, der laa og flød, sig paatvers ved Strømmens Begyndelse, standsede selv og standsede Krokodillen. Vi havde Tid til at omraade os; jeg erindrede, at der paa den anden Side af Floden laa en Gaard en halv (engelsk) Miils Vei borte. Jeg bestemte mig nu til at vade over og hente Hjælp derfra. Det lykkedes mig ogsaa at naae den anden Bred, skjønt Vandet stod mig til under Armene, og jeg nær var bleven revet bort; men, da jeg kom til Gaarden, var der Ingen hjemme. Det var endnu vanskeligere at vade over anden Gang; jeg var nær falden i et dybt Hul. Hvad skulde vi nu gjøre? Vi skar os en lang, tyk Rankeplante, den skulde være vor Harpun. Jeg gik ud i Vandet ligetil Bæltestedet, kastede Stangen over Ryggen af Krokodillen (thi den havde vendt sig) og vi trak den til os. Pludselig rører den Halen: frelse sig hvo der kan! Vi flygtede med Rædselsskrig og troede allerede at føle dens Tænder. „Den er sikkert farligt saaret", sagde jeg; „disse Slag med Halen vare maaskee en sidste Konvulsion, eller blot en Bevægelse af Vandet." Denne Hale gav mig ogsaa at betænke, at den var god at spise, og at vi ved Hjælp af den kunde spare paa vort tørre og røgede Kjød. Vi vendte tilbage; jeg ladede mit Gevær og min Pistol, og gav den begge Skud, og død var den. Den var 10 Fod lang og 4 Fod i Omkreds og var for tung til, at vi to kunde bære den. Vi trak den halv op af Vandet og løb til Castroville for at faae Hjælp og forkynde vor Seier. Omendskjønt Krokodillerne ikke ere sjeldne i Medinafloden, er det dog sjeldent at man dræber nogen af dem. Nyheden satte hele Byen i Bevægelse; en stor Mængde Folk drog afsted med en Kjærre. Afstanden var 6 engelske Miil; der maatte 6 Mand til at løfte den op i Kjærren. Skjønt vi havde dræbt den om Morgenen, fik vi den ikke hjem før om Aftenen. Da vi aabnede den, fandt vi i Maven to Stene saa store som en knyttet Næve, 6 saa store som Hønseæg og Flintestene. Der var ogsaa 7—8 hele Krebse. Kogningen var en reen Fest. Man spiser blot den kjødfulde Deel af Halen. Jeg fandt ikke Kjødet velsmagende. Det var tydeligt, at mærke, at Dyret havde ligget i Dyndet det varmeste af Dagen; ligeledes stod der en stærk Muskuslugt af det, som borttog Appetiten, og vi beholdt Lugten i vore Klæder en 8 Dages Tid.

Literatur.

Konrad, en Gave for Konfirmander af Wilhelm Løhe. Oversat af K. M. Breien, theol. Kand. Drammen 1857. X og 92 S. 8vo, med et Titelkobber. Indb. i Papbind 42 ß. Vi have allerede tidligere henledet vore Læseres Opmærksomhed paa et Skrift af samme Forfatter, som Kand. Breien har indført i vor Læseverden, og vi troe ogsaa at kunne gjøre det samme med denne lille Bog. Af Titelen maa man ikke slutte, at man har nogen Fortælling for sig. Forfatteren har taget Navnet „Konrad" efter Luthers Udlæggelse. Det vil saaledes sige det samme som „Raadviis." Bogen vil naturligviis ikke være bestemt til, efter denne Titel, at bringe Nykonfirmerede, ved Udtrædelsen i Verden, Raad i allehaande Tilfælde, men dog, som Forf. siger, i dem, som efter al Erfaring at dømme, nærmest kunne bringe de Unge i Sjælenød. Foruden et Anhang af Psalmer (6) og af „Daglige Bønner om Opfyldelsen af Daabsløftet", indeholder Bogen følgende fem Kapitler: 1) Noget om Konfirmationens Indførelse. 2) Konfirmationsformularer, som bruges i den lutherske Kirke. 4) Tilbageblik paa Konfirmationen. 4) Kirkelig Veiledning til at bevare Velsignelsen af Konfirmationen og 5) Gode Raad for Livet. Oversætteren har forudskikket, Bogen en med Hjertelighed skrevet Henvendelse til de „unge Læsere i Herren", for hvem Arbeidet er bestemt. Han siger deri, at hvad han byder, har været ham selv til saamegen Glæde og Opbyggelse, at han er overbeviist om, at det Samme ogsaa vil blive Tilfældet med Andre. Hans Hensigt har været „at give nykonfirmerede lutherske Ynglinge og Piger en god Medgift med paa Veien fra det hellige Sted, hvor de have gjentaget sit Daabsløfte." Og skulde man tillægge vor Mening derom nogen Betydning, kunne vi tilføie, at vi troe, Hensigten er opnaaet.

— Hos Johan Dahl er for nogen Tid siden udkommet **Christiania Adresse-Bog** eller Person- og Bopæl-Veiviser for 1857 (7 Ark, 8. Priis 60 ß), hvorpaa vi først nu kunne henlede Opmærksomheden. Det følger af sig selv, at deslige Skrifter ved det første Forsøg baade maa blive mindre fuldstændige og nøiagtige; herpaa kan alene rettes ved nye Oplag, naar Brugen har vist Manglerne. En Veiledning som ovenanførte er imidlertid saa vigtig for Forretningsmænd og Andre, der skulle finde sig tilrette blandt Byens Indvaanere og dens Indretninger, at vi haabe Hr. Dahl ikke alene med Tiden vil sættes istand til at foranstalte et nyt Oplag, men endog aarlig at udgive Bogen, hvilket ogsaa vil være nødvendigt, om den fuldkommen skal svare til sit Øiemed.

Blandinger.

En Natpatrouille havde fanget en Kjeltring, som blev ført i Vagten. Her opfordrede Fangen Soldaterne til at spille Kort med ham. Hvad kunde være mere kjærkomment for dem i de kjedelige Nattetimer? Snart sadde Vagten og Delikventen sammen i den broderligste Enighed og da den sidste var en fortræffelig Spiller, fordybede de sig saaledes i Spillet, at Soldaterne forglemte Tid og Sted og under Latter og Banden bleve ivrigere og ivrigere. Paa en Gang bemærkede en af Fangens Medspillere, at denne spillede falsk. Den Anklagede benægtede det, men hiin beviste sin Paastand paa det Klareste og under Skjænden og Skrigen gik det bestandig videre, indtil endelig en af Soldaterne raabte: „Det er en Slyngel, ud med ham." Og i samme Øieblik styrtede hele Vagtmandskabet over Bedrageren og kastede ham paa Døren, og først senere mærkede man, at det ikke altid er det heldigste, at skille sig af med et Onde.

(Westermans Monats-Hefte).

Norge.

Christiania. Under 21de Febr. er Kapitain, Kammerherre Fabricius udnævnt til Chef for Værftet i Christianssand.

— Under 3die Marts ere Følgende udnævnte til Chefer for de befalede Øvelsestogter anstundende Sommer: Kapitainlieut. H. Wedel-Jarlsberg for Kadetkorvetten Ellida; Kapitainlieut. H. Smith for Skonenrten Sleipner, der skal krydse under Finmarkens Kyster, og Kapitainlieut. Gottwald for Lærlingeskonnerten Uller.

— Under 7de Marts er Kand. jur. P. A. Krohn og 13de Marts Kand. jur. O. C. Schulrud meddelte Autorisation som Sagførere ved Underretterne, og under 7de Marts er Underretssagfører P. L. Worsøe autoriseret som Overretssagfører.

— Under 4de Marts er Undertoldbetjent H. C. Koth forflyttet fra Vadsø til Bergens Tolddistrikt og Student O. C. Hansen beskikket til Undertoldbetjent i Vadsø Tolddistrikt.

— Ifølge kgl. Resol. af 25de Febr. skal der istedet for den gamle Kirke for Birkenæs Annex til Thved opføres en ny Kirke efter Tegninger af Grosch. — Samtidig er bestemt, at der for Distriktet Alten opføres en egen Kirke, og at dette Distrikt fraskilles Altentalvigs Præstegjæld for herefter at udgjøre et eget Sogn.

— Den 11te Marts gave Byens Sangforeninger en Koncert i Feimurerlogens store Sal til Fordeel for Sanginstruktør Behrens, hvem disse Foreninger og Sangen hertillands overhoved skylder saameget. Samtlige Billetter vare udsolgte. Vicekongen med Gemalinde indfandt sig ved Koncerten og bleve ved Indtrædelsen hilsede med Hurraraab.

— Budgetkommitteen har ifølge Mgbl. eenst. indstillet at bevilge de 11,000 Spd, som skulle falde paa Norge af den for Prinds Oscar foreslaaede Appanage af 150,000 Rd. Rgsm.

— Udenbyes Breve ville herefter ligesom indenbyes gjennem Bypostkontoret blive tilbragte Folk, der boe i denne Posts ydre Distrikter, alene med Tillæg af den sædvanlige Skilling i Bærepenge.

Det vilde være meget ønskeligt, om der kunde gives Folk rundt omkring Byen Anledning til med Fodposten ogsaa at faae sine Aviser tilsendte for en billig Bærepenge. Om Gebyhret ansattes f. Ex. til det Halve eller Fjerdeparten af Portoen for Avisernes Forsendelse over hele Riget, vilde vist være en Forføining, hvormed baade Publikum og Postkontor maatte finde sig tjent.

— Den 26de Febr. afgik ved Døden Foged i Listers Fogderi F. W. Falkenberg i en Alder af det 47 Aar, efterladende Enke Dina Bjorn.

— Fru Jeannette Catharine Wahl, født Blom, der som Sangerinde er vor musikalske Publikum bekjendt, afgik ved Døden den 4de Febr.

— DHrr. Major Irgens og forhenv. Kapitainlieutenant Steenstrup ere som Tilsynshavende med Jernbanen afløste af Armeeintendant Aubert og Ingeniørkapitain Berg.

— Tre Feil i eet Ord. Pantelaans-Indretningen i Christiana bekjendtgjør oftere i Intelligents-Sedlerne, at Ihændehaverne af flere med No. anførte „Resipicer" skulle melde sig o. s. v. I Førstningen antoge vi Udtrykket for en Trykfeil; men da den samme Skrivemaade gjentages, kan dette ikke være Tilfældet. Vi skulle derfor henstille til Vedkommende for Fremtiden at skrive enten Recipisse (d. e. Erkjendelse for at have modtaget Noget) eller, hvad der følgelig er det Samme, Kvittering eller Modtagelses-Beviis. Ved at benytte det sidste Udtryk, gjorde man forresten de Stakkels Laantagere, som hverken forstaar Betydningen af „Resipicer" eller „Recipisser," en ikke uvæsentlig Tjeneste, paa samme Tid som Laaneindretningen klarede fra sig et Ord, som den sees at have faaet paa Tverken, og saaledes uden Tvivl maa føle sig besværet af.

— Paa Christiania Theater opføres imorgen (Søndag) „Væringerne i Miklagaard" af Oehlenschläger.

Frederikshald. Ved Skatteligningen er Byens Formue ansat til 2,100,000 Spd. De største Skatteydere ere: Sukkerfabriken, med en antaget Indtægt af 68,000 Spd., Grosserer Anker, Indtægt 20,170 Spd., Fru Ankers Bo, Indtægt 12,000 Spd. og Konsul T. Stang 10,900 Spd. Desuden ere ni andre ansatte til en Indtægt mellem 9,500 Spd. og 3000 Spd.

Lillehammer. Denne Byes og Hamars Handelsforeninger ere indgaaede til Regjeringen med Andragende om et eget Toldopsyn for de nævnte Steder.

Bergen. Den beskattede Indtægtssum for iaar udgjør 1,158,000 Spd. fordeelt paa 2311 Skatteydere, der tilsammen svare i Fattigskat 16,000 Spd., og i Byskat 14,500 Spd. foruden et lignende Beløb af de faste Eiendomme. De største Skatteydere sees af Ligningslisten at være: Sparebanken, med en antaget Indtægt af 19000 Spd., Johan Mohn, Indtægt 12000 Spd. og J. C. Harmens Enke 11000 Spd.

Udenlandske Efterretninger.

Rusland. I Rusland træffes uhyre Forberedelser til et Felttog, som til Vaaren skal foretages mod Tscherkesserne. Men disse ruste sig ogsaa med Alvor til Modstand, og de tidligere uenige Partier have forsonet sig, for i Eenighed at kunne modstaae den fælles Fiende. Mehemed Bey (en Ungarer) har modtaget Overbefalingen, som Tscherkesserne have tilbudt ham, og han sørger for Indkjøb af Krigsmateriale i London. Firehundrede Polakker med Grev Lipanski i Spidsen, ere fra Tyrkiet afgaaede til Tscherkesserne.

England. I Lundhills Kulgrube (Yorkshire) foregik den 19de Februar en rædsom Explosion, der kostede 170 Mennesker Livet, foruden at flere bleve kvæstede.

— Striden med China er endnu ikke bilagt og en Expedition derhen af Englændere og Fransmænd i Forening er paatænkt.

Frankrig. I Paris svæver man i stor Skræk over et udbredt Snak om at en Comet den 13de Juni skal støde mod Jorden og ødelægge den.

Embeder og Bestillinger.

En privat Lægepost i Beitstaden med 300 Spd. i fast Løn.

Et Overtoldbetjent-Embede i Christiania Tolddistrikt med 900 Spd. i Indtægter.

En Inspektør- samt Regnskabsfører- og Kassererpost ved Pleiestiftelsen for de Spedalske ved Bergen med 400 Spd. i Løn, fri Bolig Lys og Brænde.

Vestre Nyfylkes Distrikts Læge-Embede med 240 Spd. i aarlig Løn.

En fast Skolelærerpost i søndre Odalens Præstegjæld med 85 Spd. i Løn, Bolig, Lys og Veed.

Gjordemoderbestillingen i Furning Annex (Hurdalen) med 30 Spd i Løn.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 12. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 22de Marts. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Den svenske Bogtrykker Scheutz's Regnemaskine.

Formodentlig ville flere af Bladets Læsere erindre, i vore Dagblade at have læst, at der blandt en uendelig Mængde Gjenstande, der forevistes paa den store Kunst- og Industrie-Udstilling i Paris i 1855, ogsaa befandtes en saakaldet Regnemaskine, som tiltrak sig Videnskabsmænds særdeles Opmærksomhed, og hvis Opfinder blev hædret med Guldmedaillen. Da jeg fra den dygtige Mathematiker Charles Babbage, som jeg i 1819 lærte at kjende i London, og som et halvt Snees Aar senere begyndte at beskjæftige sig med at udføre en saadan Regnemaskine, hvortil Parlamentet efterhaanden tilskjød, om jeg erindrer ret, 30,000 Pund Sterling, uden at den kom til Fuldendelse, har faaet tilsendt en liden Brochüre angaaende Scheutz's heldige Udførelse af Ideen, saa skal jeg deraf meddele Følgende, lige hæderligt for begge. Men for at gjøre det saavidt muligt forstaaeligt, er det nødvendigt at forudskikke nogle Oplysninger.

Regnemaskinen anvendes fornemmelig til Udregning af Tabeller over Værdierne af en Størrelse, der voxer eller aftager efter en bekjendt Lov, og som fordre en stræng Nøiagtighed, f. Ex. logarithmiske eller trigonometriske Tabeller og deslige. Men jeg vil nævne et for almindelige Læsere mere bekjendt Exempel; jeg vil antage, at en Kapital af 1000 Spd. udsættes mod 4 Procents Rente, og Renten ved Enden af hvert Aar tillægges, hvor stor bliver da den voxende Kapital ved Enden af hvert Aar? Forlanger man ikke Rente, af den hvert Aar oplagte Rente, saa bliver Tilvæxten aarlig 40 Spd., hvilken altsaa Maskinen skal opsummere og tillægge; men forlanger man tillige ved Enden af andet Aar Rente af de til Hovedkapitalen tillagte 40 Spd. (Rentes-Rente), saa bliver dette 1,6 Spd., altsaa for det andet Aar er Tilvæxten 41,6 Spd. Ved Enden af tredie Aar bliver Tilvæxten først 40 Spd., dernæst Renten af 41,6 Spd., som have staaet i eet Aar, og endelig Renten af 40 Spd., som have staaet i 2 Aar o. s. v. Den bestandige aarlige Tilvæxt af 40 Spd. kaldes første Differents; Forskjellen imellem Tilvæxten ved Enden af første og andet Aar kaldes anden Differents; Forskjellen mellem denne og næste Aars anden Differents kaldes tredie Differents o. s. v. Naar disse Differentser ere beregnede, saa kan Maskinens Elementer stilles saaledes, at den opsummerer alle disse Differentser for hvert Aar, og saaledes angiver Kapitalens Størrelse ved Enden af hvert Aar.

Hr. Babbages Brochüre indeholder „Bemærkninger til Præsidenten Lord Wrottesley og Medlemmerne af det kgl. Videnskabernes Selskab i London ved dets sidste aarlige Møde i Anledning af Uddelingen af Medailler.“ Efter at have omtalt Uddelingen af 3 Medailler, den ene til Franskmanden Foucault for hans Experimenter med Pendelen, som give et Beviis for Jordens Axedreining, den anden til John Ruvsæl Hind, som har opdaget 10 af de smaa i Planeter imellem Mars og Jupiter, og den tredie til Hr. Westwood for hans Undersøgelser i Insectlæren, tilføier han:

„Der er imidlertid et Instrument, hvilket vi i mange Maaneder have viist Gjæstfrihed i disse Værelser, som jeg formener høiligen fortjente en Medaille; og jeg havde haabet, at det ved denne Leilighed idetmindste var bleven anseet værdigt til at blive opført paa Listen over Kandidaterne til denne Ære. Jeg sigter til den beundringsværdige Maskine til at beregne og trykke Tabeller ved Differentser, og frembringe en Form for Stereotypplader*) til at trykke de beregnede Resultater, et Instrument, som vi skylde Stockholmeren Hr. Scheutz's Genie og udholdende Arbeide. En Kommittee af det Kgl. Selskab har allerede givet Beretning om Maskinen, og jeg kan selv bevidne den Omhue og Opmærksomhed, som vor Sekretair anvendte paa denne værdiefulde Beretning. Men da der finder en Misforstaaelse Sted hos Publikum med Hensyn paa den Opfindelses Orginalitet, saa stoler jeg paa, at da det er velbekjendt, at jeg har havt megen Interesse for denne Gjenstand, maa det tillades mig kortelig at forklare nogle af dets Principer, og saaledes give Opfinderen sin Ret.“

“Principet for Regning ved Differentser er fælles for Scheutz's og min Maskine, og er saa iøinefaldende det eneste Princip, paa een Gang omfattende og simpelt i dets mechaniske Udførelse, at jeg ikke tvivler paa, at det vil findes at være paapeget af mere end een tidligere Forfatter.

„Hr. Scheutz's Maskine bestaar af to Dele, den regnende og den trykkende; hvoraf den første igjen er deelt i to, de summerende og de overførende (carrying) Partier. Med Hensyn paa Adderingen er dens Konstruktion forskjellig fra min, og har ikke ringeste Lighed med nogen af mine Afbildninger. Den meget sindrige Mechanisme for at føre Tierne er ogsaa ganske forskjellig fra min. Det trykkende Partie vil ved Beskuelsen erkjendes for aldeles ulig det, der er fremstillet i mine Tegninger, hvilke man maa erindre, vare Hr. Scheutz aldeles ubekjendte. Den Indretning, ved hvilken de beregnede Resultater overføres til Trykke-Apperatet, er den samme i begge vore Maskiner; og er vel bekjendt i den Deel af Slagværket i et ottedages Uhr, kaldet „Snækken“.

“Omtrent 1834 eller 1836 erholdt først Hr. Scheutz, hverken Medlem af noget Akademie, eller Professor ved noget Universitet, men simpelt hen en god Bogtrykker i Stockholm, igjennem „Edinburgh Review“ Efterretning om Tilværelsen af den Differents-Maskine, af hvilken en liden Deel nu er opstillet i et af Rummene i denne Bygnings Fløie.*) Ulykkeligt for ham selv blev Hr. Scheutz fængslet af Gjenstanden og dreven af en uimodstaaelig Lyst til at konstruere en Maskine til samme Hensigt. Han har altid paa den mest aabne og hæderlige Maade tilstaaet Oprindelsen til hans Idee. Men hans fuldendte Arbeide indeholder utvivlsomme Prøver paa stor Originalitet, og viser, at kuns lidet foruden Principet kunde have været laant af det tidligere Arbeide. Efterat have fattet Beslutningen, begyndte Hr. Scheutz strax at udføre Arbeidet. Efter fire Aars Arbeide og Besværligheder, som medtog en stor Deel af hans Formue, istandbragte han den første Model. Dog denne tilfredsstillede ikke hans Ønsker; men langt fra at tabe Modet, begyndte han strax paanyt sine Forsøg med fornyet Iver, idet han anvendte paa dem hele Resten af de ved et industriøst Liv sammensparede Midler, saavel som hele den Tid, han kunde stjæle fra de Arbeider, paa hvilke hans Families Underholdning beroede. Hans Søn, som med stor Anerkjendelse havde fuldendt sine Studier ved den technologiske Skole i Stockholm, var ogsaa ivrig for at hjælpe sin Fader i hans vanskelige Arbeide, og forlod i denne Hensigt den Løbebane, han forhen havde valgt.“

„Fader og Søn arbeidede nu sammen i flere Aar, og istandbragte omsider en Maskine, i hvilken alle de for en Differents-Maskine fornødne Betingelser vare forenede. Men den strænge Økonomie, de havde været nødte til at anvende ved at kjøbe Materialier og Værktøi, og sandsynligen Mangelen i Sverige af de fortræffelige, men kostbare Maskin-Værktøi, som udgjøre de moderne Arbeidsboutikkers Magt, gjorde denne nye Model utilfredsstillende i dens Operationer, omendskjønt den var fuldkommen nøiagtig i Princip.“

„Udtømt ved disse Offre, skjønt overbeviist om, at Istandbringelsen af et fuldkomnere Instrument, udført med bedre Redskaber, stod i deres Magt, besluttede DHrr. Scheutz at henvende sig til Rigsdagen om Hjælp. Rigsdagen bevilgede med Vanskelighed et Forskud af 5000 Rigsdaler (1250 Specier) paa Vilkaar, at den nye Maskine skulde være istandbragt inden et Aar, og at de Herrer Scheutz skulde give Sikkerhed for at tilbagebetale denne Sum til Staten, dersom Maskinen ikke fuldkommen opfyldte sin Hensigt.“

„For Scheutz's allerede udtømte Midler var denne Kaution en større Vanskelighed end Maskinens Konstruktion; de følte sig derfor nødte til at opgive Arbeidet. Saaledes vilde de store Anstrængelser af to med høiligen udviklede Aands-Evner udrustede Mænd, hvis Sandhed og Charakteers Reenhed er fuldelig lagt for Dagen ved det strængeste Arbeide og de største Opoffrelser, have endt ubekjendte og upaaskjønnede. Lykkeligviis fandtes der imidlertid i Stockholms Akademie oplyste Mænd, som vare istand til at sympathisere med moralskt og intellektuelt Værd. Til bestandig Hæder for det Svenske Akademie blev snart en talrig Liste istandbragt, i hvilken hvert Navn var ansvarligt for den ved samme tegnede Sum, og saaledes var Staten sikkret for noget muligt Tab.“

„Omendskjønt den saaledes opdrevne Sum var utilstrækkelig, anvendte Fader og Søn, stolende paa endeligt Held, deres egen Kredit for de fremdeles nødvendige Tilskud, og efterat have arbeidet Nat og Dag med utrættelig Flid, saa de sidste Dag af det tilstaaede Aar Opfyldelsen af deres længe nærede Haab.“

“Rigsdagen, omendskjønt i Begyndelsen ugunstig mod Opfindelsen, tilstod nu en Belønning af 5000 Rigsdaler (1250 Spd.) til Opfinderne, hvorved altsaa den hele Bevilgning steg til 10000 Rigsdaler (2500 Spd.) Et Blik paa Maskinen vil overbevise enhver kompetent Dommer om, at denne Sum maa være meget langt fra at erstatte de blotte Udgifter i en Periode af næsten 20 Aar under dens Udførelse. Men Sverige har saaledes sikkret sig Æren for at have været den første Nation, som praktiskt har frembragt en Maskine til Beregning af mathematiske Tabeller ved Differentser og Trykning af Resultaterne. Rigere og mægtigere Nationer ville fortryde, at Berzelius's Fædreland skulde saaledes have taget Luven fra dem, ved at virkeliggjøre en Opfindelse, som til dens Fuldendelse udfordrer Redskaber fra Nationer, der staae langt høiere i mechaniske Kunster. Men der er endnu overladt dem Æren af at anerkjende en Udlændings Tjenester, af hvilke de rigeste og mest handlende Lande ville høste den største Fordeel.“

„Maskinen blev bragt til Paris, og fremsat i den store Udstilling. Den Jury, til hvilken den blev henviist, indeholdt mange udmærkede Navne, iblandt disse Hr. Mathieu, Medlem af Institutet, som af Videnskabernes Akademie længe havde været overdraget det besværlige Arbeide, at give Beretning om de talrige Regnemaskiner, som bleve sendte til denne lærde Forsamling, og saaledes allerede var fortrolig med Fortidens Historie. I Besiddelse af alle de trykte Dokumenter om tidligere Differentsmaskiner, og efter at have studeret de nyeste Oplysninger af Scheutz's Maskine,*) som i en uafbrudt Kjæde gjorde den hele Følge af dens fineste Bevægelser anskuelige for Øiet, var denne udmærkede Astronom istand til med Autoritet at udtale sig om den Svenske Maskines Fortjeneste. Efter fuldstændig Undersøgelse var denne Jury enig med deres udmærkede Collega, i eenstemmigen at tilkjende den Guldmedaillen.“

„Keiser Napoleon, ledet af sit eget Genies Indsky-

*) Ved Værker, som udfordre stor Nøiagtighed f. Ex. mathematiske Tabeller, eller af hvilke der skal tages en stor Mængde Aftryk, lodder man de i en Jernramme fastklemte, løse Bogstaver eller Typer sammen; thi elles falde under Trykningen undertiden nogle Typer ud, og naar disse indsættes forkeert i Formen, opstaae Feil. Saadanne sammenloddede Former, som efter Omstændighederne i nogen Tid kan sættes hen, for senere at tage flere Aftryk, kaldes Stereotypformer.

*) Musæet i Kings College.

*) Disse vare forfattede af Talerens Søn Henry Babbage, Officier i den Indiske Armee, som var paa Permission i England og havde sendt dem til de Brittiske Naturforskeres Møde i Glasgow, og siden til Paris til Afbenyttelse af Juryen.

delser og sit Dynasties Politik, lod den Svenske Maskine opstilles i det keiserlige Observatorium i Paris, og overlade til Brug for Medlemmerne af Længde-Kontoiret (le bureau de lóngitude)."

„Deres Herlighed veed, at før Beslutningen om vore Medaillers Uddelelse har hvert Medlem af Raadet Tilladelse, at sætte eet eller flere Navne paa Listen over de Kandidater, hvis Adkomst skal afgjøres. Det gjør mig ondt, at (maaskee ved Uagtsomhed) Hr. Scheutz's Navn ikke blev sat paa Listen, og jeg kan ikke, Mylord, sætte mig, uden at udtrykke det Haab, at det følgende Aars Raad vil mere end erstatte denne Undladelse."

Jeg kan ikke nedlægge Pennen uden at tilføie nogle Ord om Hr. Babbage. Jeg blev indført hos ham en Morgen i Juli 1819 af en ung elskværdig Læge Dr. Park, en Broder eller Fætter af den for sine Reiser i Afrika bekjendte Mungo Park. Vort Samvære varede kuns en Times Tid, da han næste Morgen skulde reise til Edinburgh, hvor han haabede at blive ansat som Professor i Mathematik ved Universitetet; men Skotterne valgte en Landsmand Mr. Wallace, som stod langt under Babbage. Jeg forærede B. mine Undersøgelser over Jordmagnetismen med Atlas, og han mig til Gjengjæld to Afhandlinger af den høiere Analyse, hvilke jeg ved Hjemkomsten meddelte vor den Gang unge Mathematiker N. H. Abel. Kort før Afskeden overrakte hans elskværdige unge Kone mig en Bog med rene Blade, i hvilken adskillige, især Franske, Mathematikeres og Astronomers, iblandt andre La Places Navne vare skrevne (Autographer), og bad mig at tilføie mit Navn.

Ved min Tilbagekomst fra Sibirien til Stockholm i 1830 laante Berzelius mig et Skrift af Babbage med Titel: „On the decline of science in England" (Om Videnskabernes Forfald i England), i hvilket han beklagede Mathematikens Forfald i Newtons Fædreland, dadlede Videnskabernes Selskabs Fremgangsmaade, og især bittert kriticerede dets Sekretair, daværende Artillerie-Lieutenant Edward Sabine, og dets Astronom Mr. John Pond.*) Dette Skrift tiltrak ham meget Fiendskab; imidlertid havde det udentvivl gavnlige Reformer tilfølge. I Aarene tredive saae jeg først i Edinburgh Review Anmeldelse af hans Ideer til Regnemaskinen. Han tilbragte en Række af Aar med Bestræbelser til dens Udførelse, men efterat have anvendt de ovenomtalte betydelige af Parlamentet bevilgede Summer, blev han omsider modløs, standsede, og blev bittert angrebet fra forskjellige Kanter, hvilket naturligviis dybt smertede ham. Scheutz havde den Fordeel selv at være Ideens Opfinder og mechaniske Udfører, Babbage maatte derimod overlade det mechaniske Arbeides Udførelse til Kunstnere, som vilde gaae deres egen Vei. Det er derfor saa særdeles ædelt af ham, at han, i en ham selv saa nærgaaende Sag, har søgt med saa megen Iver at vindicere Scheutz Æren for Originalitet i Opfindelsen, og dens fuldstændige Udførelse.

Hansteen.

*) Om den første yttrede han: „Andre Videnskabers Selskaber og Academier vælge til bestandig Sekretair en af deres mest udmærkede Videnskabsmænd; saaledes har Pariser-Academiet valgt Arago, Stockholmer-Academiet Berzelius, Selskabet i Kjøbenhavn Ørsted; vort Selskab har valgt en Artilleri-Lieutenant, som ikke er bekjendt ved noget videnskabeligt Arbeide", og kriticerede derpaa haardt Resultaterne af hans Iagttagelser i 1822 og 1823 paa en Reise i Atlanterhavet fra Bahia (13° sydlig Bredde) til Hammerfest og Spitsbergen, for at undersøge Secundpendelens Længde i forskjellige Bredder. Om Pond fortæller han, at han hos en Urtekræmmer i London havde opdaget en heel Tønde fuld af hans af Videnskabernes Selskab trykte astronomiske Observationer, hvilke vare solgte som Makulatur, og tilføier han: „Mr. Pond veed selv bedst, hvortil hans Observationer ere brugbare."

Afbildninger af norske Oldsager i Universitetets Samling i Christiania.

Vort Universitets Samling af Oldsager er, ligesom dets øvrige Samlinger, forholdsviis ung og har saaledes ikke havt saa megen Tid for sig til Fuldstændiggjørelsen, som lignende udenlandske Musæer. Imidlertid indtager den dog, hvad allerede ogsaa Udlændere have fremhævet, en høist hæderlig Plads og staar endog, ifølge den sagkyndige J. J. A. Worsaae's Dom „med Hensyn til nationale Oldsager meget over det store Britiske Musæum i London." Dette glædelige Resultat skyldes især Bestyreren Hr. Professor Keysers utrættelige Omhu og sjeldne Iver. Han har i Sandhed „under vanskelige Forhold og med smaae Midler vidst her i Christiania at skabe og opretholde et norskt Nationalmusæum", der har Fordring paa Opmærksomhed, og ogsaa nyder denne mere og mere, ikke blot hos Videnskabsmanden, men endog hos den store Hob. — Dette har været os tilstrækkelig Grund til at lade de vigtigste af Samlingens Oldsager aftegne, for efterhaanden at optage dem her i Bladet. Vi antage herved at opnaae et dobbelt gavnligt Formaal. Paa samme Tid som Afbildningerne blandt Folk i Almindelighed ville udbrede et større Kjendskab til vore Oldsager, end man ellers har havt Anledning til at erhverve, og navnlig for dem, der besee Musæet, kunne tjene til en Opfriskning af det Seete, ville de ogsaa for selve Musæet, hvorfra vi have hentet dem, kunne stifte nogen Nytte, forsaavidt man turde henvende mere Opmærksomhed paa saadanne Ting, der fortjene at komme i dets Eie.

Som bekjendt deler man de hedenske for største Delen af Jorden udgravne Oldsager efter de forskjellige Materialier, hvoraf Redskaber forfærdigedes, i trende Aldre, nemlig: 1) Steenalderen; 2) Broncealderen; 3) Jernalderen. Enhver af disse Aldre betegner vistnok forskjellige ethnographiske Forhold og Kulturstadier; men hvilke og inden hvilke Tidspunkter, er et mellem de Lærde selv endnu tildeels uafgjort Spørgsmaal. En Behandling af denne Side af Sagen vil derfor ikke med Billighed her kunne kræves. Grupperingen af Gjenstandene og de tilføiede korte Beskrivelser ville være tilstrækkelige til Forstaaelsen. Begge Dele skylde vi en Mand, der er os og Publikum fuld Borgen for, at hvad der bydes, er paalideligt og rigtigt. — Samtlige Gjenstande, hvoraf her og i det Følgende Afbildninger gives, tilhøre Norge.

Vort Universitets Samling af Oldsager blev ordnet. 1828 og 29 af daværende Lektor Keyser og sidste Aar aabnet for Publikum. Den bestod da af 236 Nummere, mest norske Oldsager, som Selskabet for Norges Vel allerede i 1823 havde skjænket Universitetet, men som imidlertid af Mangel paa Lokale ikke før vare blevne ordnede og opstillede. Ved Udgangen af 1829 udgjorde Samlingen 351 Nr. og fra den Tid er den stadigen blevet forøget, deels ved Kjøb og deels ved Gaver. Den bestod i 1852, da den flyttedes fra det gamle Universitet til det nye, af vel 1700 Nummere og nu tæller den omtr. 2100. Hver Mandag og Fredag i Timen fra 1 til 2 forevises Samlingen.

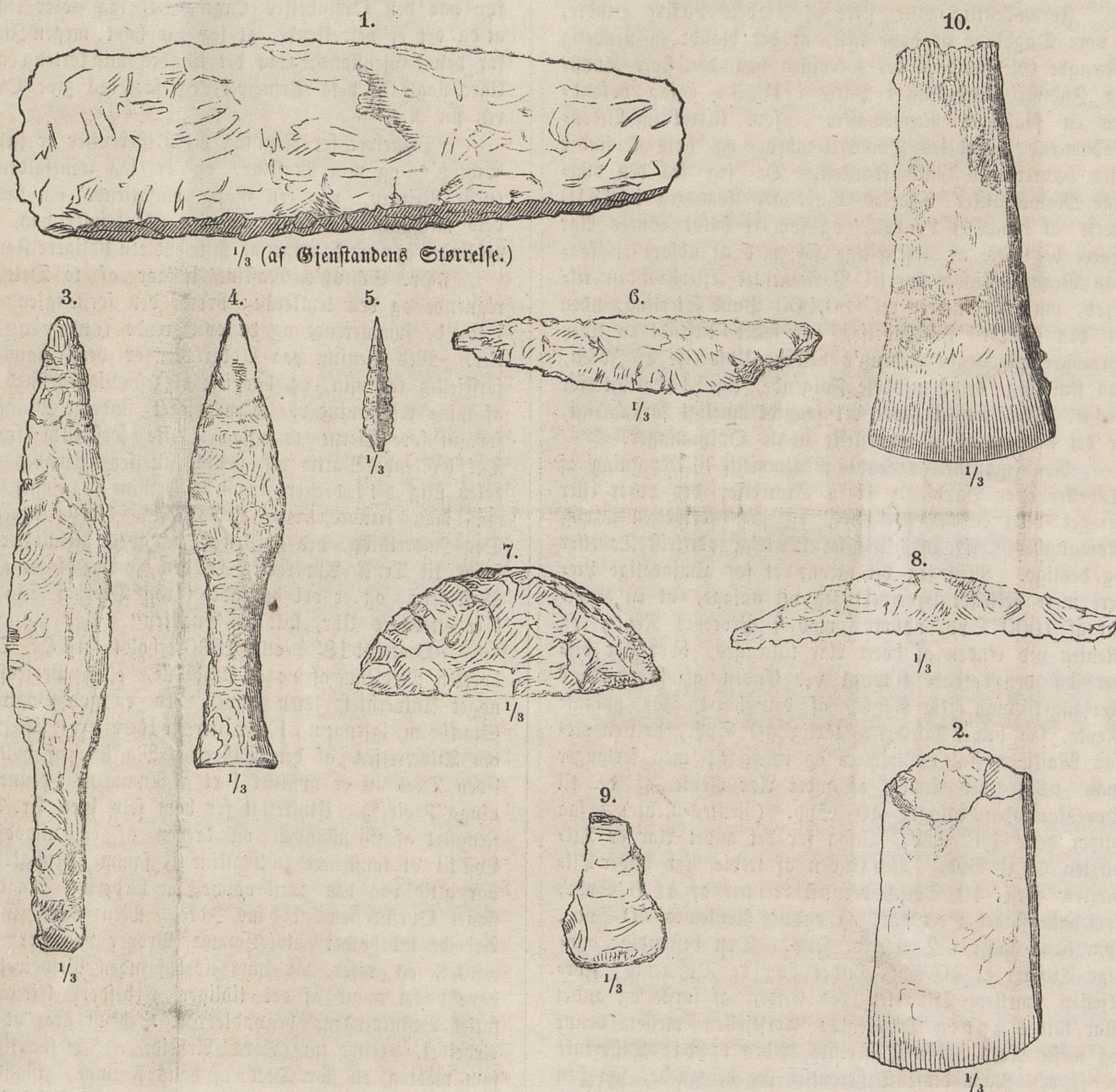
Redaktionen.

I. Jordfundne Sager

fra den ældste Tidsalder, almindelig benævnt Steenalderen, da man endnu ikke kjendte Brugen af Metaller.

1. Øxeblad af Flint, uslebet, bestemt til at fæstes i Skaftet i en Spalt.
2. Øxeblad af Flint, skraasleben Eg, Slibning paa Siderne, fæstet i Skaftet paa samme Maade.
3. Spydspids af Flint, at fæste i Skaft af Træ; skarpe, men uslebne Egge.
4. Kniv af Flint, med Haandfang, tveegget, usleben.
5. Pilspids af Flint, treegget, usleben.
6. Kniv af Flint, usleben.
7. Kniv af Flint, halvcirkelformet, usleben.
8. Sag af Flint, halvmaaneformet, usleben.
9. Meisel af Flint, usleben.
10. Meisel af Flint med sleben Eg.

(Fortsættes.)

Afbildninger af norske Oldsager.

En Korrespondent-Artikel.

Man skal ikke fristes til at give noget Skilderi af vor Nationalforsamling for dens Indfatnings Skyld; thi i sit nærværende Lokale har den alt Andet end en glimrende og forskjønnende Ramme. Naar vi alligevel her give et Billede af denne høistærværdige Forsamling, er det ikke for det imponerende Syns Skyld, ikke fordi Øiet her kan dvæle med Velbehag, ligesom ved Skilderier af fremmede Staters Folkeforsamlinger, men snarere fordi det Hele gjør en ganske modsat Virkning; modsat af hvad det skulde være og vel ogsaa i Grunden er.

Naar Norge er blevet det rigeste Land i Verden, — ja Sligt kan med Tiden jo hende — og Slægterne da i fuldeste Maal see opfyldt Digterens gyldne Løfter: „Guld af Bjerg, Brød af Dal, fuldt af Fiske fra Stranden," og især beundre Tarveligheden inden den altraadende Forsamling, under hvis Styrelse Landet er voxet frem til en saadan Velstand, vil man blive betagen af en hellig Ærbødighed for hine ærværdige Fædre. Man vil føle sig tilmode omtrent som naar nye Slægter høre fortælle om sine Tip-Tip-Oldefædre, der f. Ex. kom indvandrende fra Jylland i Træsko og ved god Lykke og Sparsomhed hævede sine Efterkommere fra sin egen usselige Fødsels Sphære. Finder man et gammelt Portræt af dem, bliver det Familiens Stolthed og Glæde. Man pudser det af og hænger det op for at det kan blive Vidne til de forandrede Tider, til at man en Aften bortødsler saameget, som den malede Skytspatron i et heelt Liv sammenbragte ved Sparsomhed og ved gode Principer, f. Ex. aldrig at laane Penge ud uden haandfaaet Pant, aldrig at gaae i Borgen for Nogen osv. — Naar man i den fjerne Fremtid finder et Billede af Storthinget og hører Fortællingen om dets Ungdoms Sparsomhed, om alle de Udtællinger, det gik fri for ved at hylde „Principer" og skye „Analogier", vil maaskee ogsaa dette Portræt komme til Hæder og Værdighed, og blibe Vidne til en saa høit voxet Velstand, at man paa en Portal eller et Rækværk anvender ligesaameget, som alle Principer og Analogier i Aarrækker have indbragt.

Hvo veed, om ikke mit Velin-Exemplar af Nyhedsbladet vil kunne bestaae hiin Dag og da berede Landets 2305 udkaarede Repræsentanter en stor Familiefryd.

Man vil da tage tiltakke med vort Billede, maaskee mere end Du nu gjør, kunstforstandige Læser, ja maaskee mere end om Virkeligheden tren frem. Det er en Erfaring, at de Mægtiges simple Forfædre ere fordrageligere i Døden end i Livet, i Historien end i deres

Vadmelskofte og Træsko, fordrageligere i Glas og Ramme, end naar de komme ind i Stuen og bemægtige sig Hæderspladsen i Høisædet.

Endnu mindre vil man vende tilbage til de elskede Forfædres Herligheder, om man end lovpriser disse nok saa meget. Man lønner gjerne Poeter til at besynge Forfædrenes Simpelhed og idylliske Tarvelighed, men man vil dog visseligen bede sig selv forskaanet for den lovpriste Tilstand. Det forholder sig hermed ligesom med Døden. Du vil høre Hundreder sige om den hedenvandrede Næste, at han er at misunde i sin Lykke, men spørger du dem, om de selv ønske sig i hans Sted, ville de alle, idetmindste i sit Hjerte, svare nei.

Det kan heller ikke feile, at Storthinget i Fremtiden, naar det sidder i sine høie Haller, paa Fløielshynder og i en fordragelig Atmosphære, med Ærefrygt og Længsel vil see tilbage paa de indylliske Dage, som det i sin Barndom tilbragte nede i Gaardsrummet til Departementsgaarden paa Hjørnet af Prindsens og Dronningens Gade. Maaskee vil det da udsætte Præmier for Fortfattelsen af Idyller om den henfarne Tid. Men jeg haaber dog til Historien, at den vil bære hine Dages Ulemper med sig i saa nøktern prosaisk Virkelighed, at man aldrig for Alvor skal ønske sig tilbage til de besungne Tomter.

Anderledes vil det maaskee være strax efter Udflytningen af det gamle Fædrenehuus; da kan man nok blive betagen af Hjemvee. Vi have ogsaa seet dette Storthing at foretrække sin vante „Hybel" for Universitetets høie gyldene Hal, hvor det forrige Gang var Inderst. Grunden var vel dog ikke saameget Hjemvee, som den Erfaring, at den laante Hal ikke er indrettet til at høre Mands Maal i. Og al den Stund Storthinget giver Tusinder for at faae sendt hvert Ord, der udgaar af dets Munde, til Efterverdenen og Landets yderste Hjørner, kan det ikke være tjent med, at miste Galleriet, der saa taalmodigen „staar paa Post" for at fange det levende bevingede Ord friskt, purt og uforfalsket.

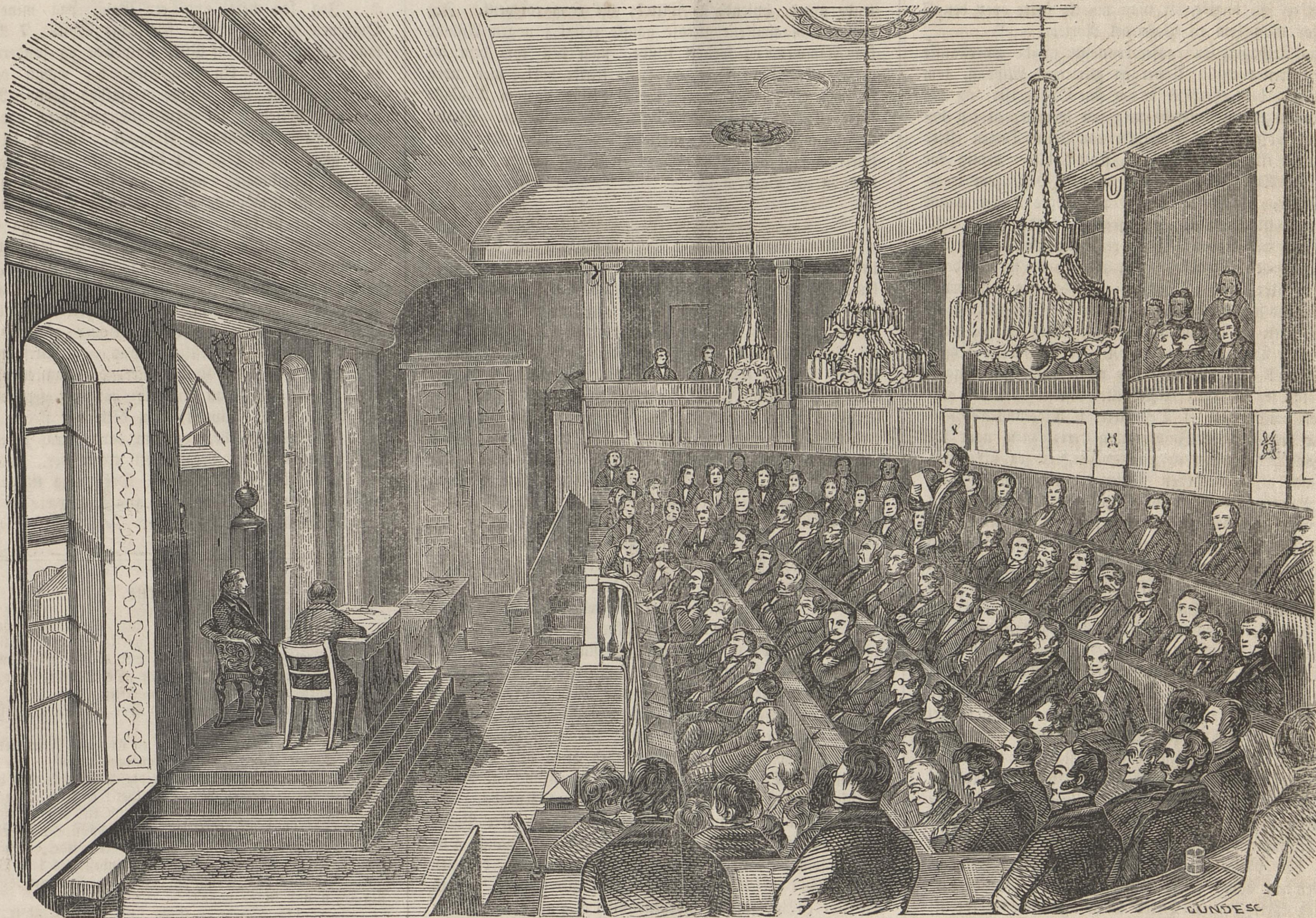
Storthinget residerer for Tiden i „Departementsgaarden under Matr.-No. 15 i Dronningens Gade", hvilken bestaar af to Dele: den egentlige Departementsgaard, (forrige Generalitets- og Kommissariats-Collegii Gaard) der støder til Prindsens og Dronningens Gade, og den nuværende Storthingsgaard, stødende mod sidstnævnte Gade og Toldbodgaden, tilligemed en Sidefløi inde i Gaarden. I denne Fløi er Storthingets og Lagthingets Sale med samt deres Gallerier. Ved Siden af 2 Kommitteeværelser og et Pakværelse, optage de den anden Etage. I nederste Etage er 6 Værelser, der benyttes af Kirkedepartementet, „samt et Archiv, Portrum og Vedbod." Hovedbygningen benyttes deels til Kommitteeværelser, deels af Kirkedepartementet. I denne Gaard havde Latinskolen sit Lokale, indtil dens nuværende Gaard (tidligere tilhørende Grosserer Jørgen Pløen) i 1824 indkjøbtes af Statskassen for 13,500 Spd. og den ældre Bolig saaledes heelt blev overladt til Storthingslokale.

Ogsaa tidligere havde Storthinget huset her; men det gik da til paa den Maade, at naar Thinget kom sammen, flyttede Skolen ud og leiede sig ind paa den saakaldte Tomsesal. Festivitetssalen blev da forvandlet til Storthingssal, og Klasseværelserne til Kommitteeværelser. Fløibygningens underste Etage optoges af Skolens Bibliothek, hvormed det deichmanske Bibliothek, som nu er udskilt og opstillet i Borgerskolen, dengang var opstillet under Et.

Længe har det været en iøinefaldende Trang til et anstændigere og bekvemmere Storthingslokale, end det nuværende; men først forrige Thing kom saavidt, at det bevilgede Penge dertil (indtil 150,000 Spd.)

Storthinget har noksom vist, at det veed at spare paa Statens Penge, ikke mindre naar det gjælder egne end Andres Bekvemmeligheder. Det har anvendt paa sig selv den Læresætning, som en af dets Repræsentanter i 1854 udtalte ved en Pensions Behandling. Pensionisten, hed det, havde selv som Thingmand strængt iagttaget Sparsomheden; og derfor vilde man mest handle i hans egen Aand ved at bevilge ham en mindre fremfor en større Pension.

Men da Thinget besluttede at fravige denne konsekvente Selvforsagelse, blev det tillige undseeligt over hvor

Det forsamlede femtende ordentlige Storthing.

gjildt og bekvemt det vilde faae det. Det følte sig tilmode, som rige Landsens Folk, der anvende hvad der behøves for at faae en Ting paa bedste Maade. Ligesom for at undgaae Misundelsen anbringe de Noget, der kan vanzire det Hele og give et Skin af Besparelse eller Tarvelighed. Thi besluttede ogsaa Storthinget, vistnok uden symbolsk Betydning forresten, at lægge sit straalende Palads oppe i en Sump, hvorhen en tung Pilegrimsgang kunde foretages i Vaarsølen. En Landsens Mand vilde ogsaa her sige: Der ligger Huset bedst; det er skjult for Misundelsens Øine, og Folk maa dog altid tænke som saa, at de, som boe der, hellerikke ere for meget at misunde. For dem har ogsaa hver Dag sin Plage.

Storthinget har, maaskee ubevidst, her som saa ofte gjort sig til Udtryk for en folkelig Betragtningsmaade. I Manges Øine er dette den største Ros. Men ikke altid tør det blive det. En Nationalforsamling „skal repræsentere Tidens fremadskridende Kultur." Og ligesaalidt som skikkelige Forfattere indlade sig paa at skrive saa almindeligt, som om enhver Læser havde sin Deel i det Skrevne, skjønt de kunne beregne derved at gjøre størst Lykke, ligesaalidt skal Storthinget hævde gamle slette Vaner, om de end have Samtidens Medhold og skaffe det Mængdens Bifald. Mod Strømmen, ligemeget enten det saa er Regjeringens eller Folkets! En saadan oppositionel Strutten indeholder idetmindste Spiren til store Resultater.

Billeder fra Texas.

Af en Missionærs Dagbog.

(E. Domenech, Revue des deux mondes).

IV.

Vi vare næsten bestandig paa Reiser omkring til de Kolonier, der vare betroede til vor Omsorg. De laae omspredte her og der, saa vort Distrikt havde en betydelig Udstrækning. Min første Udflugt var til Kolonien Dahuis i Vest for Castroville. En Elsasser, som havde tjent i Afrika, tilbød at føre mig did paa sin Kjærre, der blev trukket af to Oxer. Det var om Vinteren. Denne Aarstid er her meget kort, men ogsaa meget stræng især paa Grund af Nordenvinden, der fører en iisnende Kulde med sig fra Klippebjergene. Der var en saa tyk Taage, at vi ei kunde see en Fod fra os. Vi maatte derfor standse og tage vort Nattekvarteer under aaben Himmel. Det var første Gang jeg tilbragte Natten paa denne Maade, og jeg troede en Stund, at det skulde blive den sidste. Min Ledsager spændte Oxerne fra, medens jeg samlede Grene for at faae et Baal istand. Da vi havde faaet dette tændt, lagde vi os med Fødderne nærmest Ilden ned for at hvile. Men hvilken Hvile! Jeg havde ikke ligget en halv Time, før jeg var som i et Iisbad: mine Fødder brændte men mine Tænder klaprede. Jeg frøs, saa jeg var ganske stiv. Imidlertid snorksov min Ledsager. Jeg havde hverken Mod eller Kraft til at vække ham, og jeg laa der uden at vide, om jeg nogensinde skulde staae op igjen. Mod Daggry vaagnede Elsasseren, hørte min hendøende Stemme, tog mig i sine Arme, bar mig nær hen til Ilden og kastede Kviste og Grene paa den for at faae den til at bausse kraftigere op; Jeg begyndte lidt efter lidt at livne op; — jeg havde ikke forfrosset noget Lem og var snart istand til at kunne fortsætte Reisen. Da jeg var kommen til Dahuis, fik jeg Nattelogi hos min Ledsager, som bød mig et Glas Whiskey at styrke mig paa, men Lugten alene var mig nok.

En Tid efter kom der en Soldat fra Leiren i Dahuis med 2 raske Heste for at hente mig til Leiren i Leona til nogle af hans Kammerater, som vilde tale med mig. Mellem Dahuis og Leiren Leona er der 47 (engelske) Mile. Jeg blev modtaget med stor Forekommenhed af

Leirens Chef, en gammel Elev af Saumur. Alle de irske Soldater fik Lov til at besøge mig, naar de vilde. Jeg gik ind i et stort Telt, der tjente til Hospital, og fandt der 15—16 syge Irlændere. Trods sine store Lidelser, modtoge de mig med oprigtig Glæde, hvorover jeg blev inderlig rørt. Jeg har aldrig truffet mere Tro, Hengivelse og Religiositet end hos Irlænderne, selv hos de Fattigste, Ulykkeligste og haardest Prøvede. De elske alle Herrens Tjenere, fra hvad Land de end komme, men have især tilovers for de franske Missionærer.

Den amerikanske Regjering havde sendt en Kommission afsted over Texas til Paso del Norte, for at undersøge, om denne Vei var kortere og bedre, end den over Missouri og Santa-Fé. Expeditionen bestod af nogle Ingeniører og nogle Professorer i Naturhistorie, eskorterede af 200 Soldater og forsynede med 300store Vogne med Levnetsmidler, og en stor Mængde Muler, Heste og Oxer; den havde samtidig et videnskabeligt og et kommercielt Formaal, og begge bleve naaede. Botaniken og Zoologien berigedes med kostelige Opdagelser: man fandt i en Dal kugleformige Kaktusser, 5—6 Fod i Gjennemsnit, fulde af Blomster og Frugter og saa tunge, at man maatte have 6 Muler til at trække en af dem paa en Vogn. Man fandt en næsten heel Mastodon. Expeditionen maatte fare over uendelige Klipper, hvor der ei fandtes en Draabe Vand, saa at man maatte føre dette med sig i store Tønder. Paa denne Vei er ogsaa den saakaldte Djævleflod, der er saa bugtet, at man maatte sætte over den 7 Gange før man kom til Paso del Norte.

Paa Tilbagereisen passerede nogle af de amerikanske Reisende Leiren Leona. Under en glimrende Middag, som Obersten gav dem, fortalte de om sine Opdagelser, og deres Fortællinger interesserede mig saa levende, at jeg besluttede at ledsage dem et Stykke paa Veien Dagen efter. Men for at ikke Abbed Dubuis skulde blive urolig for mig lod jeg Obersten laane mig en rask Hest, som trods den Afstikker, jeg vilde gjøre, paa nogle Timer kunde bringe mig til Dahuis, hvor jeg da vilde skifte Hest. Obersten gik ind herpaa. Jeg reiste en Par Timers Tid i Følge med de Reisende, og da jeg havde forladt dem, red jeg i fuldt Trav til Dahuis, hvorhen jeg kom dryppende af Sved selv saavelsom min Hest. Jeg gik lige til Kommandanten og bad ham strax laane mig en god Hest. „Hvad tænker De paa", sagde han, „reise 80 Mile (engl.) paa een Dag! Hvil Dem heller og reis imorgen tidlig." „Nei, nei; jeg maa til Castroville iaften." „Vel muligt, men vanskeligt; er De stærk i Ridekunsten?" — „Jeg har aldrig taget Information deri; men naar jeg først engang er kommet op paa Hesten, er jeg sikker paa ikke at falde af, før Hesten styrter." „Det er det Væsentligste; synes De om vilde Heste? — Her brugte han Ordet „wild" istedet for „mustang". Jeg troede han mente en meget livlig Hest, ligesom det ogsaa faldt mig ind, at han vilde skræmme mig en Smule. Jeg svarede nokfaa kjæk: „Jeg ønsker ikke bedre; det vil da gaae saa meget hurtigere. Han lod da Hesten komme. Jeg saa den blive ført frem af 4 Dragoner, der knap kunde styre den. Jeg skjønnede nu strax, at det var en Mustang, er vild Hest, der var fanget paa Prærierne, og skjønnede ligeledes, at det ikke var saa urimeligt, at bemeldte Dyr kunde knække Ribbenene paa mig, hvilket bragte mit Blod i en noget urolig Bevægelse. Men da jeg ikke vilde, at Amerikanerne skulde slaae sig til Ridder paa en Franskmand og katholsk Præst, tog jeg Mod til mig og gjorde mig rede til at stige tilhest. „Er de virkelig bestemt paa at ride denne Hest?" spurgte Officieren, der nu begyndte at føle Skrupler. „De maa vide, at den kun har været redet 3 Gange, og at den for 2 Dage siden nær havde slaaet Benet af mig." „Kapitain", svarede jeg kjækt, „lad Deres Mustang blive holdt til jeg er kommet op paa den, og slip den saa." Jeg tog med den ene Haand i Manken og med den anden i Sadlen og forsøgte at sætte Foden i Stigbøilen, men al min Anstrængelse og al min List var forgjæves. Jeg traadte da nogle Skridt tilbage, tog Tilsprang, var med et Hop paa Ryggen af den, greb Tøilerne og gav Ordre til at tage ved Reeb, der var slaaede om dens Been. I eet Øieblik var Hesten nede af Bakken og over Floden; jeg formaaede kun at styre Retningen af dens ubændige Løb. Den foer afsted med en saadan Fart, at jeg blev ganske blændet. Ved enhver brændt Træstamme, ved enhver Plante af særeget Udseende gjorde den slige voldsomme Sidespring, at jeg mangengang nær var bleven kastet af. Jeg holdt mig imidlertid i Sadlen, og efter 1 Times voldsomt Løb begyndte min Mustang at blive træt, saa jeg fik mere Herredømme over den. Da jeg kom til Vanderberg, vilde jeg ikke standse og spise trods min Træthed og Hunger, men lod mig nøie med at faae en Bolle Melk og drog saa afsted igjen. Nogle Pantherskind, man havde lagt ud at tørres, skræmte min Hest; den kastede sig gjennem en aaben Dør ind i et Afluske, hvor nogle Oxer laa ganske fredelige og aad. Oxerne reiste sig og begyndte at brøle noget forskrækkeligt; den forfærdede Hest satte i rasende Spring over Indhegningen. Jeg holdt mig, Gud veed hvorledes, i Sadlen, og vi satte afsted igjen i et mere rasende Galop end før. Tilsidst blev min Hest skræmt af en Klapperslange, kastede sig mod en Træstamme og forslog sit ene Been. Den haltede nu afsted i Skridt. Skjønt dygtig udmattet steg jeg dog af for at lette den og fortsatte Veien tilfods, ledende den ved Tøilen de 12 (eng.) Miil, der endnu var igjen til Castroville. Skjønt nu dette forsinkede mig betydelig, kom jeg dog til Castroville før Nattens Frembrud, saa hurtigt var det gaaet fra først af. Den Dag havde jeg i brændende Solhede redet 68 og gaaet 12 Miil uden at spise. Jeg var ogsaa altfor udmattet til at nyde noget, da jeg var kommen hjem, men lagde mig strax til at sove, og drømte om Stepper, Oxer og Mustanger.

Trods sine Ubehageligheder havde dog disse Udflugter sin Interesse. Jeg saa en Præries Brand, dette Skuespil, som Romanforfatterne fremstille som saa frækkeligt og saa skjønt. Jeg blev en Smule skuffet. Landmændene afbrænde hvert Aar det tørre Græs for at udrydde Insekterne og skaffe sig en ny frisk Høst. Flammen og Røgen løber med en Hurtighed, der borttager det Imposante. Om Natten seer dette lange, røde, glimrende Baand interessant nok ud, men Ilden flagrer aldrig til større Høide end nogle Fod. Krybdyrene slippe let undaf ved at skjule sig i Hullerne. Man har afmalet Dyrene som betagne af Rædsel ved Branden, flygtende afsted, hylende af Skræk; det er overdrevent. Jeg har seet Raabukkene græsse ganske roligt i nogen Afstand fra Flammen og springe tilside, naar den kom dem for nær. Hjorde af Oxer og Heste trække bort, men uden at forskrækkes, eller de springe blot tilside ligesom Raabukkene. I en 14 Dages Tid see de forbrændte Sletter øde og triste ud; men saasnart der kommer lidt Regn, spirer et rigt og frodigt Grønt frem og pryder Prærien med en ny Vaar.

V

100 engelske Mile i Nord-Nord-Vest for Castroville tæt ved Fredericksburg, en By, der hørte til vor Mission, have Comancherne to Etablissementer. De komme ligesaavel som Apacherne, Liponerne og andre Stammer til Fredericksburg og handle med Kolonisterne. Deres Varer ere Heste, Panther-, Tiger-, Bjørne-, Bøffel- og andre Slags Skind, som de omtuske mod Brændeviin, Knive, Tobak, venetianske Perler, rødt Klæde o. a. d. 35 Mile længer i Nord er der en liden Kolonie, kaldet Llano efter den Flod, hvor den ligger; men det er kun Kolonisterne, som kunne leve der: de Reisende vilde ufeilbarlig blive scalperede. De to comanchiske Byer, som da laae tæt ved Llano, bestode af Bøffelhuds Telte, Høvdingens i Midten, de øvrige Krigeres rundt om dette og saa den øvrige Stamme deromkring igjen. De to Chefer vare Santa-Anna, som døde af Cholera i 1849, og Bufalo-Hunt, berygtet for sine Grusomheder.

Da Abbed Dubuis var i Fredericksburg, saa han mere end 1000 Comancher, Wakos og andre komme ind i Byen, idet de vendte tilbage fra sin Jagt. De holdt sit Indtog med frygteligt Skrig, som skræmte Befolkningen. De havde smykket sig med Hovederne af de Dyr, de havde dræbt, og bragte med sig flere Tusinde Bøffel-, Løve-, Tiger-, Bjørne- og Pantherskind. Mange af deres Kvinder var med; de ere i Almindelighed af en vild og grum Skjønhed. De bære en Særk af Raaskind og binder Vildsvintænder paa Brystet som et Slags Kyrads. De ere ofte paa Jagt med sin Mand; thi der hersker Polygami hos Comancherne, der kunne tage saa mange Hustruer, som de ville, naar de kun give hver af dem en Hest. En amerikansk Officier har forsikret mig, at han har seet en indiansk Kvinde indhyllet i Huden af en Løve, hun selv havde dræbt, og skjønt nu Løven i Texas ingen Manke har, er den ikke desmindre meget stor og farlig. Naar Indianerinderne have sine Smaaborn med sig, binde de dem fast til Sadlen og saa gaar det afsted med dem over Stok og Steen, gjennem Skov og Krat: det hører dem til Krigere. Naar de have Patteborn med, have de dem paa Ryggen, og naar Barnet skal have Die, trække de dets Hoved under sin Arm og lader Barnet die med Hovedet ned og Benene i Veiret.

En gammel tydsk Præst, der var næsten blind, men desuagtet en lidenskabelig Naturforsker, fik en Dag den Idee, at gaae fra Braunfels til Fredericksburg for at samle videnskabelige Sjeldenheder paa Veien. Han gik afsted en smuk Morgen uden anden Ekvipering, end et Par dobbelte Briller paa Næsen, en Blikrandsel paa Ryggen og lidt Mundforraad. Allerede den første Dag var hans Randsel fuld af sjeldne Planter, hans Lommer af mineralske Sjeldenheder, hans Hat fuldt besat med Insekter, der vare stukne paa Knappenaale, og da han havde dræbt nogle Slanger, havde han knyttet dem om sig, saa de hang ned rundt om ham. Dagen efter dræbte han endnu en Klapperslange, 7 Fod lang, og knyttede den to Gange om Livet ligesom et Bælte. Han marscherede meget gravitetisk afsted i dette latterlige Kostume og drømte ingenlunde om den maleriske og bizarre Effekt, Synet af ham vilde gjøre. Som han gik der og ledte efter flere Kuriositeter, stødte han paa en Trop Comancher, der var paa Raabukjagt. Denne vandrende Samling af Planter, Insekter og Krybdyr, der ganske rolig tren hen til dem skræmte Comancherne: de satte afsted af alle Kræfter for at slippe fra dette overnaturlige Væsen. Den tredie Dag havde Tydskeren fortæret sit Mundforraad, og da han kun fandt lidt Frugter i Skoven, begyndte han at føle Hunger. Han saa nu Røgskyer stige op fra en aaben Plads i Skoven, og rettede strax sine Skridt derhen. Rødhuderne havde slaaet sig ned der. Ved Synet af den fremmede Vandrer, udstødte de et Skrig og reiste sig for at flye: den gode Præst søgte at berolige dem ved alleslags Tegn og tilkjendegive, at han var fulten. Skjelvende gave Indianerne ham Kaffe, Mais og Muldyrkjød, som han spiste med stor Appetit som en simpel Dødelig. Dette Maaltid gav ham de nødvendige Kræfter til at naae Fredericksburg.

I Mai Maaned 1848 bleve to Tydskere paa sin Reise fra Braunfels til San Antonio myrdede af Liparnerne. Indianerne drive sit Væsen endogsaa henimod Dahuis og Leona trods de to Leire. Saasnart man opdagede Mordet, gjorde man sig rede til at forfølge Morderne, men inden Hestene vare sadlede og Tropperne rustede, vare Indianerne langt væk.

Jeg saa mere end een Gang paa mine Reiser i Omegnen af de to Leire frygtelige Syn. 7 Mexikanere laae gjennemborede af Pile, skalperede og sønderrevne paa en blodig Jord. En Hob Asker, der endnu var varm, fortalte, at de vare blevne overfaldne samme Nat, medens de hvilede. Et Stykke længer borte var en nøgen Kvinde, fuldstændig skalperet, bunden til et Træ. Hun gav endnu Tegn til Liv. Ved hendes Fødder laa der tre Mexikanere, nøgne og skalperede ligesom hun. De vare gjennemborede af mangfoldige Stik og deres Blod var allerede størknet. Vi fik lagt Kvinden paa en Bære-bor, og en Læge, som just var tilstede tog hende under Behandling. Hun levede endda 14 Dage efter, og man havde Haab om at hun skulde blive frelst. Det er forresten overmaade sjeldent, at man overlever Skalperingen. I 1849 blev meer end 200 Personer af mit Bekjendtskab skalperede i det vestlige Texas, og Allesammen bukkede under paa denne Kvinde nær, der maaskee blot maatte lide længere. I San Antonio har jeg seet en Mand, som havde været skalperet, men dette var skeet i en Skov i Ly af Solstraalerne, og han havde strax faaet Hjælp, to Omstændigheder, der sjelden træffe der, hvor Indianerne øve sine Grusomheder. Det maa tillige tilføies, at Mexikanerne paa Grændsen synes at være af en stærkere Konstitution end de andre.

Norge.

Christiania. Kronprindsen med Gemalinde overvar den 17de Marts en Forestilling i det norske Theater. Han hilsedes med en Prolog af A. Munch og med et Forspil i Dølemaal af Hr. Østgaard, hvilket gaves foran „Til Sæters," der tilligemed „Kjærlighed uden Strømper" den Aften opførtes.

— Vicekongen har skjænket 100 Spd. til Studentersamfundets Byggefond.

— Fru Lindorff gav den 18de en Koncert i Frimurerlogen; og endnu et Par andre Koncerter forestaae.

— I Anledning af den udbredte „Kometskræk" har Prof. Hansteen i Chr.-Posten No. 77 medeelt en Artikel, der vil tjene til at berolige Gemytterne med Hensyn til den befrygtede Undergang af Verden. Kometerne ere jo dunstformige Legemer og Euler har beregnet, at en stor Komet vilde, sammentrykt til samme Tæthed som vor Jord, kunne indesluttes i et Valnødskal. Hvad Virkning paa Jordkloden vilde saa Sammenstødet med en slig Gjenstand kunne have?

— Under 11te Marts er Kand. theol. Frithjof C. M. Sørensen udnævnt til personel Kapellan hos Sognepræsten til Askim.

Hamars Kommune har tegnet sig for 6000 Spd. til Jernbanen til Elverum, Private i Byen for 13000 Spd.

I Guloſen har der siden forrige Høst været et Sildefiske, der af Amtmanden ansættes til 65,000 Tdr. eller en Værdi af 200,000 Spd.

I Mandal har der, efter hvad der i Morgenbl. oplyses, allerede siden 1850 bestaaet en Korkefabrik, saaledes at Gunnestads i Christiania ikke er den eneste af det Slags Fabriker her i Landet.

Embeder og Bestillinger.

En Extrapolitibetjentposten paa Landfaldoen med 144 Spd. i Løn.

En Hjælpelærerpost ved Frederikshalds lærde og Realskole med 250 Spd. i aarlig Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Hemnæs Pstg. med en Løn fra 20 til 40 Spd. (sidste for en Seminarist)

En Lærerpost ved Nevlungshavns Skole (Brunlanæs) med 130 Spd. i Løn og fri Bolig.

To Omgangsskolelærerposter i Hurum med 70 Spd. i Løn og Kosten.

En Timelærerpost ved Laurvigs Middel- og Realskole med 300 Spd. i Løn.

En Lærerpost ved Modums Blaafarveværks faste Skole paa Stuterud med 117 Spd., fri Bolig og endeel Lys og Ved.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 13. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 29de Marts. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Fru von Krüdener.

(Af Professor Dr. L. Søltl.)

II.

Da hun kom tilbage til Berlin, mærkede hun snart, at Hyldingen begyndte at mindske — hendes Blomstringstid var forbi! Forgjæves søger hun ved Kunst at erstatte Ungdommens og Naturens Yndigheder; i Selskaber viser hun sig aandrig, men ofte bidende vittig, altid forstemt, og man trækker sig stedse mere tilbage fra hende. Livet i Berlin behager hende ikke mere, Keiser Pauls pludselige Død, Krüdeners uvisse Udsigt i Fremtiden, hans sammensmeltede Formue, som gjør det nødvendigt for ham, at indskrænke sig — alt dette giver hende en velkommen Anledning til, i Foraaret 1801, at begive sig til Tøplitz, hvor hun strax indretter sig efter sin Smag. Nu bevæger hun sig igjen i sit Element, hun udfolder paany alle sine Tillokkelser, alle de Midler, hvorved hun mener at kunne vinde og binde. Hun maler, hun glimrer i Selskaber, hun træder endogsaa med Bifald op paa et Privattheater og seer med Smerte Sommeren svinde og det Øieblik nærme sig, da hun maa vende tilbage til Berlin. Men Lægerne ere saa artige at erklære, at hun maa tilbringe Vinteren i et mildere Klima, i det sydlige Schweiz. Hun tilmelder sin Mand dette, beder om hans Samtykke, men reiser, uden at oppebie det.

Hr. von Krüdener tog sig det meget nær. Med alvorlige Ord foreholdt han hende, hvor nødvendigt det var, at hun kom hjem ufortøvet; især fremhævede han, at han umulig, med sine Indtægter, kunde bestride to store Huusholdninger. Og havde hun uigjenkaldelig besluttet at forlade hans Huus, hvorfor havde hun da ikke tidligere underrettet ham derom? Hun maatte dog, for sine egne Børns Skyld, betænke, hvad hun gjorde.

Men Alt var spildt paa hende, hun fulgte kun sit eget Hoved. I Genf fandt hun behageligt Selskab, og i Omgang med Fru Staël beruste hun sig i den Nydelse, den franske Literatur bød hende. Chateaubriands nyeste Bog „Christendommens Aand“ vakte hele hendes Beundring; men hun vil selv see Forfatteren, hun vil tale med ham, for fuldkommen at forstaae hans Bog. Derfor reiser hun i December til Paris og finder sig snart overvættes lykkelig i Omgang med forskjellige Slags skjønne Aander.

Under en bestandig Vexel af aandelige og sandselige Nydelser svinde Dage, svinde Maaneder. Men midt i disse Glædens Dage faar hun Efterretuing om sin Mands Hedengang; han var pludselig død den 14de Juni 1802.

Ak, hvor ofte og hvor bestemt havde hun ikke foresat sig at vende tilbage til ham, og vise ham sin Anger, at ofre han den ømmeste Omhu, at være ham en rigtig tro og kjærlig Ægtefælle . . . . og nu var det for silde!

Enken overlod sig nu til den dybeste Smerte, hun indesluttede sig og vilde forlade Paris, for ganske at leve for sin Sorg. Efter to Maaneders Forløb begav hun sig til Genf. Men snart begyndte hun igjen at længes efter Selskab, Lyon forekom hende at være en tiltrækkende By, hun reiste altsaa derhen. Hun vilde indføre sin Datter i den store Verden og skabe hende en glimrende Lod. Hendes gjenoprettede, blomstrende Sundhed frister hende til, endnu engang at optræde som Modens Dronning; ved sin aandrige Underholdning og ved sin Shawlsdands høster hun paany Hylding og Beundring. Hun gjør uhyre Lykke i sit tyrkiske og persiske Kostume, bedækket med Kniplinger og straalende af Diamanter! Men det var ogsaa de sidste Laurbær, hendes falmende Skjønhed smykkede sig med. Nu higede hun efter andre, som skulde grønnes altid.

Hun vilde glimre som Skribentinde. I længere Tid havde hun arbeidet paa en Roman, som skulde sikre hendes Navn Udødelighed. Men den maatte udkomme i Paris; her maatte først alle Skjønaander, alle Dagblade vindes, forat den kunde vorde hilset som en ny Stjerne paa den literære Himmel, udbredt til alle Sider, læst af alle. Hun maatte altsaa reise til Paris, og hun brændte af Længsel efter at vende tilbage til denne By. Men hendes Forfængelighed forlangte, at man skulde ønske hende, savne hende, kalde hende did. Hun begyndte, og underholdt, i dette Øiemed, en levende Brevvexling. Da Alt saaledes var forberedt, reiste hun til Paris og satte Alt i Bevægelse, forat indføre sin Roman i Verden under de mest glimrende Auspicier. Og „Valerie“ udkom derpaa i December 1803. Alle hendes talrige Venner hilste Bogen, som et sjeldent, et overordentligt Phænomen, næsten alle Blade strøede Virak, og der var intet Tidsskrift, som jo, paa venlig eller fiendtlig Maade, sysselsatte sig med Fru von Krüdener og hendes Bog. Men hun vilde feire en endnu større Triumph og være sin egen Hæders Herold. Deri maatte hendes Veninder være hende behjælpelige. Og nu begyndte hun ukjendt sin Vandring gjennem alle de glimrende Modemagaziner i Paris og spurgte efter Skjærf, Baand og Fjer á la Valérie. Man saa spørgende paa hende, hun gjentog sine Ord; man smilte og rystede paa Hovedet. Men neppe var bun gaaet, før en af hendes Veninder kom og gjorde de samme Spørgsmaal; efter hende kom en Tredie, en Fjerde. Hvorledes? Intet á la Valérie? Heltinden i den nye Roman af Fru von Krüdener? Og paa den Maade varede det ikke længe før Bogen fandtes saavel paa de høieste Damers Toiletter, som i Butikjomfruernes Hænder. Med beskeden Mine modtog hun Lovtaler af Høie og Lave, lo ved sig selv og sagde spottende: Man kan dog ikke opnaae Noget i Paris udeu Charlataneri.

Bogen havde gjort Opsigt, Forfatteriudens Plan var lykkedes, hendes Ønske tilfredsstillet. Men Indtrykket gik hastigt over.

Hun vilde nu udhvile paa sine Laurbær, vendte tilbage til sin Moder i Liefland og overgav sig, paa sit Gods, atter til sine Drømmerier og til den søde Melancholi.

Da skete det en Dag, som hun laa i Vinduet, at en Adelsmand gik forbi, hilste hende og derpaa styrtede død til Jorden. Hun stod ubevægelig, maalløs, rystet ved dette Syn. Den Tanke, at hun kunde vorde bortreven ved en lignende Død, forfulgte hende som et Spøgelse Dag og Nat. Hun tilbragte flere Uger i et feberagtigt Oprør, og hendes Sundhed blev nedbrudt. I denne Sindsstemning vovede hun neppe at slaae Øinene op, naar hun nødvendig maatte tale med Nogen. En Dag havde hun ladet en Skomager kalde, for at gjøre nogle Bestillinger. Paa hendes Spørgsmaal, hvorledes det gik ham, svarede han med hjertelig Stemme og munter Mine: O, det gaar mig meget godt, jeg er et lykkeligt Menneske.

Dette Svar, Tonen, hvori det blev givet, Munterheden, som lyste af Mandens Ansigt, gjorde et dybt Indtryk paa hende. Søvnløs tilbragte hun Natten, og man hørte hende ofte gjentage de Ord: Han er lykkelig og jeg er den ulykkeligste Skabning!

Næste Dag erkyndigede hun sig om Mandens Forfatning og erfarede, at han hørte til den mähriske Brødremenighed. Hun besøgte ham, lærte at kjende flere Medlemmer af denne Menighed, var Vidne til deres simple, nøisommelige Liv og erkjendte, at Bøn og stille Fortrøstning til Gud var Kilden til deres Munterhed og deres Mod i Lidelser.

Og sønderknust vender hun sig i Bønnen til Gud, lover at forsage sit hidtilværende forfængelige Liv, endogsaa Forfatterskabet, fordyber sig ganske i Læsningen af den hellige Skrift, føler sig kaldet og brænder af Begjærlighed efter, ogsaa at vise Andre den Frelsens Vei, som hun selv, efter saamange Vildelser, har fundet. En forunderlig Munterhed gjennemstrømmer hende; men hendes Sundhed er nedbrudt af den sidste Tids Lidelser, hun føler ogsaa Efterveerne af sit tidligere Liv. Lægerne raade at reise til Badene.

I Efteraaret 1806 begiver hun sig paa Reisen, træffer i Kønigsberg Dronning Louise af Preussen, besøger med hende Hospitalerne, trøster og vederkvæger de Syge. Dog har man Grund til at betvivle, at hun har ytret nogen stor Indflydelse paa den høie Dame.

Derpaa begav hun sig til Dresden og besøgte herfra de mähriske Brødremenigheder, læste med dem, bad med dem og begyndte sit eget Missionsværk hos en ung Enke, som det lykkedes hende at trøste. Derpaa gaar hun til Carlsruhe, nærmest i den Hensigt, at stifte Bekjendtskab med Jung Stilling. Her fortæller hun sine fromme Bestræbelser, opsøger de Fattige og Syge i de fjerneste og smudsigste Afkroge og bringer dem Hjælp og Trøst. Hun omgaaes meget med Prindsen af Ligne, som hun kalder „den gamle Synder“ — han kaldte hende derimod „den graa, elskværdige Søster“ —, med Stats- og Hofmænd, med Fru Staël og hun føler sig smigret ved, at Dronning Hortense af Holland i hende opsøger Forfatterinden af Valerie.

Hun interesserer sig ogsaa meget for Middelalderens Legender, hun opsøger dem i Bogsamlingernes Støv, hun udbreder dem blandt Folket, for at vække den religiøse Følelse, og skriver selv en ny Roman „Othilde“, hvori hun skildrer en Grevindes Skjæbne, som maatte vansmægte hele 7 Aar i et underjordisk Fængsel, men opretholdt sin Sjæl ved Fortrøstning til Gud. Denne Roman forelæste hun Dronning Hortense og høstede stor Ros derfor. Men den blev ikke trykt.

Hendes Liv i Carlsruhe havde hidtil været jevnt og roligt. Men det tilfredsstillede hende ikke i Længden, og snart hengav hnn sig igjen til en Virksomhed, der maatte vække Opsigt. Som det syntes var det hende især derom at gjøre. Først vilde hun kaste et Blik i Aanderiget og træde i Forbindelse med de Hedengangne. Derfor sluttede hun sig til Jung Stilling; siden viste hun en sværmerisk religiøs Begeistring og sluttede en inderlig Forbindelse med Pastor Fontaine, en Ven af den würtembergske Bondekone Maria Kummrin, som, i sine Henrykkelser, foregav at see Englene og modtage Befaling er af dem. I en af sine Extaser bebudede hun et Besøg af Fru von Krüdener og talte om det Værk, hvortil denne var kaldet, i saadanne Udtryk, at alle Tilstedeværendes Nysgjerrighed og Forventning blev spændt paa det Høieste. Faa Dage efter kom Fru Krüdener til Fontaine, som ventede hende ved Indgangen til sin Menigheds Kirke og hilste hende med de Ord: Er Du den, som skal komme, eller skulle vi vente nogen Anden?

Fru Krüdener studsede ved denne Tiltale, man forklarede hende den, og Fontaine formanede hende med Iver ei at forsmaae Herrens Kaldelse, som havde udseet hende til at grunde et Gudsrige paa Jorden og at omvende Verden!

Fra nu af overlod Fru Krüdener sig ganske til Pastorens Førelse, skjønt hun snart indsaa, at denne Mand hverken som Ægtefælle og Fader, ei heller som Geistlig, opfyldte sin Pligt. Men han var, i hendes Øine, en Oplyst, og hun syntes ikke at nære nogen Tvivl om Sandheden af de Aabenbaringer, Maria Kummrin vedvarende meddelte hende.

Og fra nu af seer hun selv i den ubetydeligste Begivenhed en forunderlig Guds Tilskikkelse, og hun, saavelsom hendes Historieskriver, kunne ikke noksom fremhæve, hvor hyppig hun, paa de vidunderligste Maader, udreves af sine Pengeforlegenheder.

Det clairvoyante Fruentimmer overtalte Fru Krüdener til i Marts 1809, at kjøbe en Eiendom i Würtemberg og her at grundlægge en christelig Koloni. Hun forsikrede hende, at Himlens Velsignelse vilde hvile over dette Foretagende. Men heri havde hun ikke seet klart. Thi Kong Fredrich I. lod Fru Krüdeners Huus omringe af Gendarmer, Somnambulen blev arresteret, og Fru Krü-

dener fik Befaling, inden 24 Timer at forlade hans Rige. Hun maatte adlyde, og ved Hoffet i Carlsruhe viste man snart at trøste hende. Men nu beredte Fontaines og hans Familles usømmelige Forhold hende mangehaande Forlegenheder. Allerede begyndte Dadlen at ytre sig høirøstet om hendes besynderlige Huusholdning og om hendes Venner; men hun bar Verdens Dom med stor Rolighed og viste sig fuldkommen ligegyldig med Roes og Bifald, som hun tidligere havde stræbt saa ivrigt efter. Kun det smertede hende, at ogsaa hendes Moder misbilligede hendes nærværende Liv og ikke skrev til hende. Og hun viste dog, at hendes Moder laa syg.

Hun forlod derfor Carlsruhe den 29de Juli 1810 og vendte tilbage til Lifland. Den 24de Januar 1811 døde hendes Moder. I hendes Efterladenskab fandt Fru Krüdener titusinde Daler, som Moderen havde lagt tilside til hende. Det var netop den Sum, hun skyldte en Jøde i Carlsruhe, og hun erkjendte heri Guds Finger og priste Forsynets vidunderlige naadige Styrelse.

I November samme Aar vendte hun tilbage til Baden, hvorhen hun blev kaldet af Maria Kummrins Orakelsprog. Og nu begyndte hun sine Reiser, sine Taler til Folket, sine Opbyggelsestimer allevegne, hvorhen hun kom, i Baden-Baden, i Strasburg, i Bassel, overalt prædikede hun Evangelium og opfordrede til Omvendelse. Men paa sin nærmeste Omgivelse, nemlig paa Fontaine, synes hun ikke at have havt nogen Indflydelse. Skjønt denne Præsts Hykleri og smudsige Begjærlighed var almindelig bekjendt, og skjønt hendes Forhold til ham endog var hendes egne Børn til stor Forargelse, kunde eller vilde hun dog i lang Tid ikke skilles fra ham.

I Genf lærer hun at kjende en anden Præst — Empaytaz — og hans Familie. Hun kalder ham til sig. Hendes Tog ligner snart en Karavane og vækker Opsigt allevegne, saa meget mere, som hun, i den daværende almindelige Bevægelse og Krigstummel, taler Fredens Ord.

Hugormen.

Naturforskerne betegne med det almindelige Navn „Hugorme“ de Slanger, hvis Særkjende er Gifttænder og den dobbelte Række Plader, hvormed deres Hale er besat. Det er denne første Egenskab, der adskiller dem fra de saakaldte Snoge. Allerede ved første Øiekast kan man forresten adskille dem fra disse uskadelige Slanger saavel ved deres Hoveds Form, der er stumpere og bredere, som ogsaa ved deres Hale, der er kortere og mindre tilspidset. Vi have med Omhu fremstillet disse Detailler med Hensyn paa den almindelige Hugorm for ved saaledes at bibringe Folk en klar Idee derom, at kunne adsprede al forudfattet Mening. Det er denne Art, der i de nordlige Lande er den mest almindelige. Den foraarsager der hvert Aar talrige ondartede Tilfælde. Den har en Længde af omtrent 2 Fod. Dens Farve er forskjellig. Bunden er sædvanligviis bruun eller graabruun, undertiden askefarvet. Paa Ryggen har den en dobbelt Række af transverselle Pletter eller Tverstreger, der næsten altid forene sig saaledes, at de kun danne et eneste bugtet Baand. Paa hver Side sees en Linie af sorte Pletter. Bugen er skifergraa. Man seer, at det Sorte findes i Overflod. Undertiden udbreder det sig saaledes, at alle Pletterne flyde sammen og Dyret bliver ganske sort. Da faar det Navn af „den sorte Hugorm“. Hovedet er ligesom afstumpet forantil og bredere end Halsen. Det er fladtrykt og bedækket med smaa Skjæl og meget tydeligt mærket med en sort Plet i Form af en V, Snuden har sex smaa Hornplader. Den øverste Kjæve er hvid med sorte Pletter, den underste er guulagtig. Hugormen findes lige til Nordland og er den eneste giftige Slange her i Landet og i hele det nordlige Europa. Dens Bid er dog ikke livsfarligt uden for Børn. De Tænder, hvoraf Hugormene betjene sig ved deres Bid, fortjene en færegen Omtale. Det er smaae Instrumenter af en overordentlig sindrig Bygning. Paa hver Side af Overkjæven, lidt under Øiet, bærer Hugormen to Blærer, i hvilke Giften findes, og hvoraf Slangen efter Forgodtbefindende kan sprøite den ud ved en liden Sammentrækning af Musklerne. Idet Giften trykkes ud af disse Smaablærer, farer den gjennem en indvendig Kanal til Roden af en meget skarp Tand, der gjennem hele sin Længde indeholder en Udførselsgang, som udmunder paa dens Spidse. Paa samme Tid som Tanden gjennemborer Huden som en Stilet, sprøites Giften ved Blærens Kontraktion gjennem denne Kanal ind i det Indre af Saaret. Det er et Apparat, der, som man seer, har stor Lighed med Biens og Hvepsens Braad. Under sædvanlige Omstændigheder er det endogsaa skjult i det Indre af Tandkjødet, ligesom Insekternes Braad holdes skjult i Baglivet. Det er kun i Vredens Øieblikke, at denne frygtelige Dolk ved en Villiesytring af Dyret springer ud af denne sin Skede; thi dette er Tandkjødets sande Bestemmelse. Det beskytter Tanden, som ellers under Kjævebenenes sædvanlige Operationer, skulde være altfor meget udsat for at sønderbrydes. Vaabenet blottes først ved en Bevægelse af Overkjæven (maxilla superior), der er fri og kun bærer paa hver Side denne ene Tand, saa at den alene behøver at sænke sig for at lade den springe frem. Hugormens Tunge er kun farlig for Insekterne. Det er med Hensyn paa visse Smaadyr, at den er indrettet. Den er lang, blød, klæbrig, spaltet i sin Spidse og meget bevægelig. Den stikker aldeles ikke sit Bytte, men den snoer sig om det som en Slynge og fører det ind i Munden. Foruden af Insekter og Orm nærer Hugormen sig ogsaa af Markmuus og smaae Fugle, som den tager i deres Rede. Det er til dette Slags Bytte de skarpe Tænder ere bestemte, som besætte Siderne af Ganen, og hvis Forretning alene er at hindre Offeret fra at rive sig løs; thi det bliver ingenlunde tygget, men slugt heelt. Ved Vinterens Komme trækker Hugormen sig tilbage til et eller andet Hul. Undertiden ere her flere sammenrullede i Eet, og de tilbringe da der den haarde Aarstid i en halv Dvale og uden at æde. Hugormens Svangerskab varer omtrent otte Maaneder. I hele denne Tid forblive Æggene i Uterus. Deres Skal bestaar ikke som Fuglenes af Kalksubstants, men er hindagtig. Dette er det, som gjør, at de kunne transporteres uden at knuses. Mod Enden af denne besynderlige Omkringbæren, gjennembryde de Smaae, der nu ere blevne stærke nok, Hinden og forblive endnu sammenrullede i dens Levninger omtrent som de vare, før den blev sprængt. Efter nogle Dages Forløb befrier Hugormene sig fra dem, og man seer endnu Stykker af Svøbet hæftet til deres Skjæl, naar de allerede begynde at glide afsted i Græsset.

Hugormen.

Dødsfalds-Meddelelser.

Lorents Christian Langberg,

Professor i Physik her ved Universitetet, der den 21de Marts d. A. efter længere Tids Sygdom bortkaldtes ved Døden, er født 18de Marts 1810 i Christianssand, hvor Faderen, Malte Langberg, en Degnesøn fra Aarhuus Stift, da var Sekretær i Stiftsoverretten, men blev senere Høiesteretsassessor og døde 16de Februar 1828 som Præsident (Borgermester) her i Christiania. Moderen Lovise Kathrine Alsing lever endnu.

Af fem Brødre, der naaede den modne Alder, var Lorents Christian L. den ældste. To døde som Lieutenanter (Malte Sehested 21/8 1841 og Carl Adolph 1/3 1852) og to leve: den næstældste, Casper Herman, er Myntmester paa Kongsberg, og den yngste, Johan Julius, Læge paa Ringsager. En sjette Broder døde endnu inden han blev voxen. Af tvende Søstre er den ene gift med Distriktslæge Bauman paa Lillehammer og den anden med Alsing, Kapellan i Lands Præstegjæld.

Lorents Christian Langberg dimitteredes fra Christiania Kathedralskole i 1828, foretog derpaa en Reise til Spanien og blev juridisk Kandidat i 1835. Saavel til Examen Artium som Embedsexamen erholdt han Charakteren Laudabilis. Andenexamen havde han taget med Præceteris.

Tidlig begyndte han at lægge sig efter Mathematik og Physik, som han endog som Student (1830) studerede under H. C. Ørsted i Kjøbenhavn. I nogle Aar var han Privatsekretær hos Grev Wedel-Jarlsberg, dengang Norges Statholder, og 1843 tilstodes han af Statskassen et Stipendium paa 1000 Spd. „for ved en Reise paa 1½ til 2 Aar i Frankrig og Tydskland at studere Physik og anvendt Mathematik samt Experimenteerkunsten.“ Paa denne Reise, hvorunder han opholdt sig især i London, Paris og Berlin, deeltog han i det Aarsmøde, som British Association for the avancement of science 1843 holdt i Cork; og i Berlin, hvor han opholdt sig i 11 Maaneder, udførte han tildeels med Professor Magnus en vidtløftig physisk Undersøgelse henhørende til Varmelæren. Under Reisen optoges han til udenlandsk Medlem af det nævnte lærde engelske Selskab og til ordentligt Medlem af Physicalische Gesellschaft i Berlin. Hjemkommen blev han 26de Mai 1847, efter Jac. Keysers forudgaaende Død (18de Januar 1847) udnævnt til Lektor i Physik her ved Universitetet, og under 22de December 1853 blev han Professor i samme Videnskab. Som Universitetslærer var han tillige Lærer i Physik saavel ved Krigsskolen som Høiskolen.

I flere Aar var han en af Direktørerne for Christiania Theater, og 10de Juli 1847 udnævntes han til Medlem af den da nedsatte Kommission for at udarbeide Plan til Oprettelsen af et polytechnisk Institut i Christiania.

I Sommerferierne 1852 foretog han atter med Understøttelse af Staten en videnskabelig Udenlandsreise „for at gjøre sig bekjendt med de nyere Fremskridt i Experimentalphysiken“, ligesom han i 1848 havde gjort en Stipendie-Reise langs Kysterne af Christianiafjorden til Christianssand.

Som Lektor indgik han 1850 Ægteskab med sin gjenlevende Enke Andrea Margretha Heyerdahl, Datter af Kjøbmand Thomas Stenersen Heyerdahl i Christianssand.

Langberg har gjort sig bekjendt i vor videnskabelige Literatur ved flere Afhandlinger, hvilke navnlig findes indrykkede i Nyt Magazin for Naturvidenskaberne, hvis Redaktør han var fra 1844 og ligetil sin Død. Til Poggendorffs bekjendte Annalen d. Physik u. Chemie har han ogsaa leveret flere Afhandlinger, men disse ere kun nye Bearbeidelser af Materier, som han enten før havde behandlet i hiint norske Tidsskrift, eller ogsaa siden gjentog deri. En paa samme Maade gjentaget Afhandling af ham findes i Report of the British association 1847. I anden Række 4de Bind af Norske Universitets- og Skole-Annaler findes Indberetning om hans i 1843—45 foretagne Udenlandsreise, og i Mallings Folkekalender for 1848 et Stykke om Ildkugler og Stjerneskud. Allerede i 1841 havde han givet en Oversættelse af Aragos (eller de ham tillagte) populære Forelæsninger over Astronomien.

Langberg havde let for at udtrykke sig mundtligt, og saaledes gik hans Forelæsninger flydende fra Haanden og formaaede, trods nogen Monotoni i Foredraget, i ikke ringe Grad at fastholde Tilhørernes Interesse. Ogsaa var han en behændig og øvet Experimentator.

Afbildninger af norske Oldsager i Universitetets Samling i Christiania.

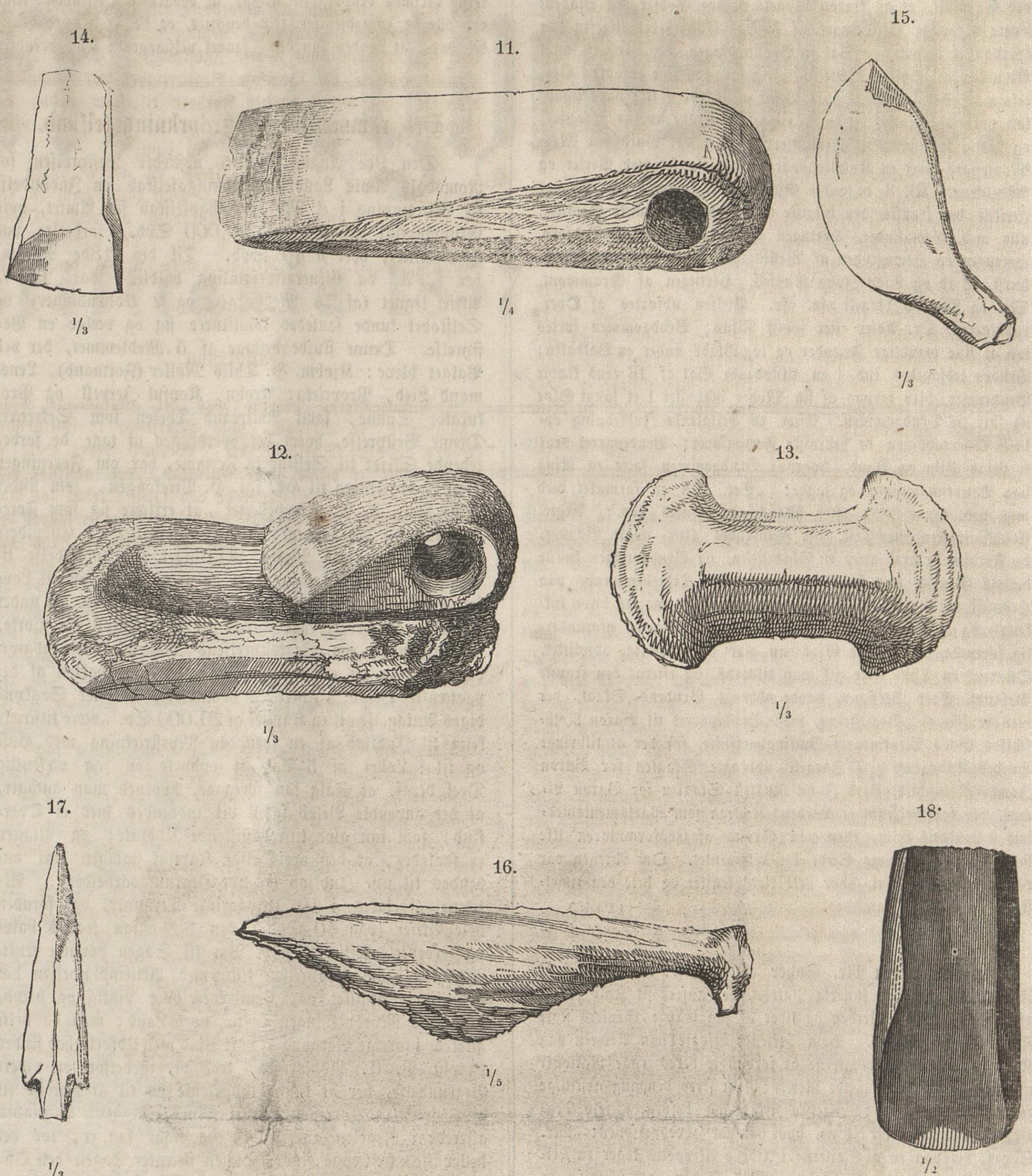
I. Jordfundne Sager

fra den ældste Tidsalder, almindelig benævnt Steenalderen, da man endnu ikke kjendte Brugen af Metaller.

De i det Foregaaende afbildede Redskaber og Vaaben af Flint ansees for at være de ældste. De efterfølgende af anden Steen ansees for at tilhøre Steenalderens senere Periode.

11. Øxeblad med slebet Skafthul, og sleben Eg af Graasteen.
12. Øxeblad af samme Slags, fundet liggende paa Slibestenen, hvorpaa det er slebet.
13. Hammer af Graasteen af kunstigere Form, men ufuldendt, idet nemlig Skafthullet ikke er slebet.
14. Øxeblad af Graasteen med skraasleben Eg, bestemt til at fæste i Skaftet i en Spalt.
15. Knivblad af Skifersteen.
16. Svær Kniv med Haandfang, af Graasteen, usleben.
17. Pilspids af Skifersteen.
18. Hulmeisel af Prøvesteen.

(Forsættes.)

Afbildninger af norske Oldsager.

Literatur.

Hos Herman Schultze i Leipzig sees at være udkommet en tydsk Oversættelse af Bernhard Herre's **„En Jægers Erindringer"**, hvilke fortrinlige Skildringer af den norske Natur efter Forfatterens Død besørgedes redigerede og udgivne ved et Par af hans Venner. (Chra. 1850, 79 S. 8.) Oversættelsen har Titelen: Ein Strauß aus Norwegens Wäldern. Aus dem Norwegischen übersetz von B. Th. Miniatur-Format.

Den kirkelige Fattigpleie. Af Dr. Thomas Chalmers. Efter det Engelske bearbeidet ved Otto von Gerlach, og fra det Tydske oversat af K. O. Knutzen, Sognepræst for Evje Menigheder. Chra. 1857. XXIV og 215 S. 8. Priis 60 ß. Abelsteds Forlag. — Uden at have nogen praktisk Erfaring i den Ting, som dette Skrift omhandler, maa det være os tilladt korteligen at henlede Opmærksomheden derpaa, saameget mere som Ingen efter en rum Tids Forløb endnu har gjort dette. Det er let at indsee, at et Skrift som nærværende nu maa have et særeget Krav paa Opmærksomhed, forsaavidt Fattigvæsenet netop ved en kgl. Kommission er gjort til Gjenstand for en omfattende Undersøgelse, og de derved fremkomne Resultater nylig ere blevne Almeenheden forelagte. End større Interesse end den, der ligger i selve Emnet, maa foreløbig vækkes ved Navnene paa de Mænd, fra hvem Skriftet er udgaaet. Dr. Chalmers, skotsk Præst og nu Medlem af den saakaldte skotske Frikirke, har erhvervet sig stor Berømmelse ved forskjellige Skrifter om Fattigvæsenet, og den tydske Oversætter eller rettere Bearbeider hører blandt Nutidens mest anseede Theologer. Chalmers virker for den Idee, at Fattigvæsenet skal ordnes paa kirkelig Grund, og vil altsaa ikke, at Fattigforsørgelsen skal være tvungen eller at Fattigvæsenet (saaledes som af den kgl. norske Fattigvæsens-Kommission foreslaaet) skal forblive i Statens Hænder. „Han søger nemlig, som den norske Oversætter fremhæver, Grunden til den legaliserede Fattigpleies næsten resultatløse Virksomhed og almindeligviis bitre Frugter i den Omstændighed, at Staten, ved at befatte sig med dette Anliggende, har trængt sig ind paa Kirkens Enemærker under fuldstændig Forvexling af den Grundvold, hvorpaa en christelig Fattigpleie hviler, og at den verdslige Lovgivning har blandet sig ind i, hvad der ene tilkommer den christelige Barmhjertighed at gjøre, Alt i den forfængelige Tanke at kunne afhjælpe Pauperismen og dens Onder ved en befalet Fattigskat, hvorved en fremtvunget, saakaldt Retfærdighed skal træde i den christelige Kjærligheds Sted. For at bevise denne sin Paastand belyser han ikke alene Pauperismens Kræftskade fra alle Sider og paaviser de kraftigste og bedste Midler mod den, men fremlægger ogsaa et glimrende, seierrigt Resultat af disse Midlers rette Anvendelse efter det af ham opstillede Princip: en kirkelig Fattigpleie, grundlagt paa den christelige Broderkjærlighed." Den norske Oversætter udtaler, med Hensyn paa denne Skriftets Grundtanke, den Forvisning, „at Bogen vil yde den ypperligste Veiledning ei alene til en bedre, hensigtsmæssigere Behandling af det offentlige Fattigvæsen, men og ved Forsøg paa at grundlægge en privat Fattigpleie ved Siden af den offentlige, saaledes som man i Tydskland og hos os i Bergen og Stavanger har følt sig tilskyndet til at begynde med; hvad der nemlig i Glasgow, først under Forfatterens og siden under hans tvende Eftermænds Bestyrelse, lod sig praktisere, vil neppe vise sig mindre praktikabelt hos os, naar kun den rette Aand, den grundige Indsigt og den fornødne Ihærdighed er tilstede og driver Værket." I Fortalen angiver den norske Oversætter Grunden til at han har benyttet den tydske Oversættelse istedetfor den engelske Original. Gerlach har nemlig udvidet Forfatterens oprindelige Værk ved Tilsætning af flere Stykker, uddragne af Chalmers's øvrige Skrifter om beslægtede Gjenstande, ved hvilke Tillæg Bogen er bleven mere omfattende og mere anvendelig. Overhoved tør man antage, at den i alle Henseender har vundet ved at gaae gjennem Gerlachs Hænder. Ogsaa skyldes ham en lærerig Indledning, hvori det engelske Fattigvæsens Forhold historiskt oplyses.

Storthinget.

Odelsthinget har i næstsidste Uge blandt Andet vedtaget en Lov om at Skibe, der gaae i udenrigsk Fart, skulle være forsynede med Redningsbøier; ligeledes om Ladesteds-Rettigheder for Steenkjær og desuden følgende Lov om Stiftskapellaner: § 1. For ethvert af Rigets Stifter kunne efter nærmere Anordning af Hans Majestæt Kongen under Navn af Stiftskapellaner ansættes Hjælpepræster. Disse Præster kunne efter vedkommende Biskoppers nærmere Bestemmelse anvendes til: a. at overtage Bestyrelsen af geistlige Embeder, der ere ledige eller hvis Indehavere midlertidigen ere fritagne for at forrette, — forsaavidt som ingen dertil skikket personel Kapellan er at erholde paa passende Vilkaar; b. at holde Gudstjeneste og bistaa med anden geistlig Virksomhed for Folkemasser, der til enkelte Tider ere samlede, saasom paa Fiskevær, ved større Veiarbeider o. desl.; c. at bistaa de Geistlige, der paa Grund af særegne religiøse og kirkelige Forhold i deres Menigheder maatte andrage om Hjælp i deres Embedsgjerning; d. paa de Steder, hvor de have fast Ophold, eller naar vedkommende Geistlige maatte ønske det, andensteds at bistaa med Bibellæsning eller anden lignende Virksomhed, der ikke henhører under de Geistligheden paalagte Embedsforretninger, til Fremme af christelig Oplysning og Opbyggelse. § 2. Stiftskapellanerne kunne, naar Kirkestyrelsen finder det fornødent, beordres til ogsaa at forrette i et andet Stift, end det, hvorfor de oprindelig ere ansatte. § 3. De, der erholde Ansættelse i disse Embeder, blive, forsaavidt de ikke forud have modtaget geistlig Indvielse, at ordinere af vedkommende Biskop, hvorimod Indsættelse i deres Embeder forøvrigt bortfalder. — Propositionen til denne Lov var fremsat af Regjeringen. § 2 indskjødes efter Forslag af M. Kildal ved Behandlingen i Odelsthinget. Lagthinget har vedtaget Loven.

Den 22de Marts behandledes i Storthinget Konstitutionskommitteens Indstilling ang. den kgl. Proposition om Odelsrettens Ophævelse. Kommitteen havde indstillet Propositionens Antagelse, men ved Voteringen erholdt Indstill. ikke den fornødne Majoritet, idet 64 stemte for medens 46 stemte imod. Blandt disse fandtes følgende Embedsmænd: M. Kildahl, Harbitz, Foged Wetlesen, Sibbern, Bætzmann, Bankdirektør Krogness, Smith-Petersen og Koren. Ueland førte især Forsvaret for Odelsrettens Bevarelse. — Samme Dag bevilgede Storthinget som Honorar for sin Jurykommission (af hvem nu et Lovudkast foreligger) 5000 Spd., foruden Skyds- og Diætgodtgjørelse, der blive af Præsidenten at anvise og udrede som Storthingsudgifter. — Endvidere bevilgedes Konsul Chr. Tønsberg, mod et Par Livsforsikringspolicer i Pant, et Laan af Statskassen paa 5000 Spd., at forrentes med 4 pCt. og afbetales i 20 halvaarlige Terminer. Det var paa Grund af sin Virksomhed som Forlægger og til denne, at Hr. Tønsberg fik dette Laan. Han havde ansøgt om 6000 Spd., men Kommitteen trak af $16^{2}/_{3}$ pCt. Den 24de begyndtes i Odelsthinget Søfartslovens fornyede Behandling, og endte den 27de.

I Storthingets Møde den 26de Marts fattedes deels mod 5 St. (Baggerud, Hammerstad, Lysgaard, Humlekjær og Rolfsen), deels mod 1 St. og forøvrigt eenst. følgende Beslutninger: A. Paa Budgettet for kommende Termin bliver for den nærværende Telegraphlinie mellem den norsk-svenske Grændse og Mandal at opføre som Udgift 40,000 Spd, og som Indtægt 30,000 Spd. aarlig; B. Til Anlæg af og Driftsomkostninger ved en elektro-magnetisk Telegraphlinie fra Mandal til Stavanger og Bergen samt fra Christiania til Throndhjem med Telegraphstationer, som nærmere af Kongen maatte blive bestemte, bevilges for Budgetterminen fra 1ste Juli 1857 til 30te Juni 1860 172,500 Spd. eller aarlig 57,500 Spd.; C. Til følgende elektro-magnetiske Sidelinier med Telegraphstationer paa de Steder, som af Kongen nærmere bestemmes, bevilges: 1. Til en Linie fra Dovre til Veblungnæs, Aalesund, Molde og Christianssund 46,765 Spd. 90 ß. 2. Do. fra Lillehammer til Bergen 51,452. 3. Do. fra Drammen til Kongsberg 4348. 4. Do. fra Drammen til Svelvik 4300. 5. Do. fra Haukerød til Sandefjord 2200. 6. Do. fra Laurvik til Frederiksværn 2900. 7. Do. fra Fiane til Tvedestrand 3018. 8. en Telegraphstation i Holen 2774. Tilsammen 117,757 Spd. 90 ß eller 39, 252 Spd. 70 ß aarlig.

Blandinger.

Familien Rothschild har i denne Tid feiret en betydningsfuld Familiebegivenhed, idet Miss Leonora, Baron Lionel Rothschilds ældste Datter, er bleven forenet med Baron Alphonse, Baron James Rothschilds ældste Søn; Husene i London og Paris ere saaledes blevne sammenknyttede ved et nyt Baand, og Dynastiet Rothschild har sanktioneret den fransk-engelske Alliance. Bryluppet fandt Sted med uhyre Pragt paa Gunnersbury Park

ved Chiswick, et af Baron Lionels mange Godser, og Bladene levere udførlige Skildringer af Festens Enkeltheder, ligefra den overdaadig dekorkerede Sal til Bryllupskagen, der var „et sandt Vidunder af Sukker-Arkitektur", ligefra det fine Sévres Porcelain til Sølvservicet, „hvis Vægt og Værdi vi ikke have Phantasi nok til at fatte". En Mængde af Brudegaverne opregnes, og særlig fremhæves et Frokostservice af drevet Guld fra Mrs. Montefiore samt en Kniplingsparasol, overlæsset med Perler og Ædelstene. Kl. 3 begyndte Gjæsterne at komme; der nævnes særskilt den franske, den belgiske og den hannoveranske Gesandt, alle med Gemalinder, Hertugen og Hertuginden af Bedford, Hertugen og Hertuginden af Wellington, Lord og Lady Lyndhurst, Lord og Lady John Russell, Hertugen af Grammont, Mr. og Mrs. d'Israeli osv. osv. Vielsen udførtes af Overrabbineren, Dr. Adler efter jødisk Ritus; Brudgommen førtes ind af sine mandlige Frænder og tog Plads under en Baldakin; Bruden ledsagedes ind i en tilstødende Sal af 16 eens klædte Brudepiger, blev derpaa af sin Moder indhyllet i et langt Slør og ført til Brudgommen. Efter en veltalende Indledning oplæste Overrabbinen de hebraiske Formularer; Brudeparret drak et Glas Viin og Vand, hvorpaa Brudgommen satte en Ring paa Brudens Finger og sagde: „See, Du er formælet med mig ved denne Ring efter Mosis og Israels Lov." Ægteskabskontrakten blev læst, der fremsagdes atter nogle Bønner, de Formælede drak atter et Glas Viin, og Brudgommen knuste derpaa Glasset med sin Fod, medens de Tilstedeværende paa Hebraisk udtalte det Ønske, at dette Ægteskab maatte blive lykkeligt, og at Brud og Brudgom maatte være ligesaa uforanderlig forenede, som dette Glas nu var uforanderlig adsplittet. Omtrent en Time efter gik man tilbords, og efterat den franske Gesandt, Grev Persigny, havde udbragt Brudens Skaal, der blev drukket med Begeistring, reiste Brudeparret til Baron Rothschilds Gods Mentmore i Buckinghamshire, for der at tilbringe Hvedebrødsdagene. D'Israeli udbragte Skaalen for Baron James Rothschild, Lord John Russell Skaalen for Baron Lionel, der som bekjendt er Lordens Kollega som Parlamentsmedlem i Londons City, men paa Grund af Edsformularen ikke hidtil har kunnet tage Sæde i Parlamentet. Om Aftenen var der et glimrende Bal, hvor hele Aristokratiet og hele den engelske beau monde samledes. (Dagbl.)

Kogekunstneren Mr. Soyer er ikke blot en Mester i sit Fag, men tillige en snurrig Patron, der anseer sit Kald for et af de hæderligste i Verden og lider af saa mange Geniers store Feil, Forfængelighed. Som bekjendt besøgte han Armeen paa Krim for at lære Soldaterne at forvandle deres raae Rationer til spiselige og velsmagende Retter; han skrev dengang adskillige morsomme Breve til de engelske Blade og besørgede selv Tegninger til Illustrated News, hvor han var Hovedpersonen: „Mr. Soyer, der paa en af Søilerne i Athens Akropolis koger en Frikassee til et udvalgt Selskab", „Mr. Soyer, der forevise de allierede Armeers Generaler sit nye Feltkjøkken", „Mr. Soyer, der arrangerer Forsoningsfestmaaltidet for de høie russiske Officierer" osv. Den store Mand har siden fra Konstantinopel sendt et Brev til „Times" og atter underrettet Verden om sin Virksomhed. „Det er et almindeligt Spørgsmaal" — siger Mr. Soyer hvorfor jeg bliver i Tyrkiet, efter at Armeerne have forladt dette Land, og jeg skal besvare dette Spørgsmaal offentlig. Skjønt der er skrevet Meget om dette interessante Land, om dets Historie og sociale Tilstande, findes der dog endnu nogle ubeskrevne Breve (virgin pages), og dem ønsker jeg at fylde ved at beskrive den tyrkiske Kogekunst, der i Sandhed ikke er barbarisk. Tyrkerne have mange Retter, værdige til at sættes paa den største Epikuræers Bord, og jeg tror ikke at have fuldbyrdet min Mission, forinden jeg seer optaget blandt Englands og Frankrigs Retter mange af de tyrkiske Tilberedelser." Det vilde være for vidtløftigt at opregne alle de Exempler, som Mr. Soyer anfører; de sidste fire Retter paa den lange Liste hedde lo kounda, moukahalibi, Baclava gyneristi og ekmekataive, hvortil et engelsk Blad bemærker, at disse Ting forhaabenlig ere behageligere at spise end at udtale. Mr. Soyer roser den Konservatisme, hvormed den tyrkiske Gastronomer have modstaaet alle Forsøg paa at indføre Okcidentens Videnskab, og indrømmer, at den Skik at spise med Fingrene har sine gode Sider, men han dadler deres Sammenblanding af Kjødretter og Bagværk. Han synes at have gjort dybtgaaende Studier, og navnlig har han ladet sig introducere hos Hadji-Badje, Chefen for Kjøkkendepartementet, som har beklædt denne Stilling i 22 Aar og kommanderer 600 Kokke, men som under Sultan Mahmud havde en Armee paa næsten 1100. Denne Embedsmand gav en Diner til Ære for sin engelske Kollega; Selskabet bestod kun af 4 Personer, men der var over 70 Retter, og Mr. Soyer smagte paa dem alle, en lille Bid af hver. Han fik senere vide, at det var en nøiagtig Kopi af den Diner, som uforandret hver Dag i Aaret serveres for de Troendes Behersker, og hvoraf denne vælger en halv Snees Retter.

Mindre tilfreds er Mr. Soyer med de christne Folkestammers Kogekunst: „Armeniernes Kjøkken ligner meget Tyrkernes, hvorimod Grækernes har er egen Charakteer, som, det gjør mig ondt at maatte sige det — langtfra har vundet mit Bifald, skjønt jeg har nydt enkelte fortræffelige Maaltider hos græske Familier; det var imidlertid her de tyrkiske Retter, som vare de bedste, medens de reent græske vare smagløse og fedtede; Tyrkerne derimod besidde den Kunst, at bevare det Eiendommelige ved alle de Ingredientser, som benyttes, og det er kun ved denne Methode, at Maden kan blive saavel velsmagende som nærende."

Det romsdalske Myrdyrkningsselskab.

Den 9de August 1855 udstædte Bestyrelsen for Romsdals Amts Landhuusholdningsselskab en Indbydelse til Aktietegning i et Myrdyrkningsselskab for Amtet, hvis Grundkapital ansattes til 20,000 Spd., fordeelte paa 500 Aktier, hver a 40 Spd. Til den 18de November f. A. da Generalforsamling holdtes, var 111¼ Aktie tegnet (af 74 Medborgere og 2 Udlændinger) og Selskabet kunde saaledes konstituere sig og vælge en Bestyrelse. Denne skulde bestaae af 5 Medlemmer, der ved Valget bleve: Kjøbm. H. Thiis Møller (Formand), Lensmand Lied, Proprietær Krohn, Konsul Jervell og Prokurator Sanne, samt Amtmand Thesen som Sekretær. Denne Bestyrelse, hvem det overdroges at tage de forberedende Skridt til Selskabets Fremme, har om Foreningen gjort Indberetning til Hs. kgl. H. Vicekongen, som under 15de Jan. d. A. har behaget „at erklære sig som Foreningens og det vordende Selskabs Beskytter". Endvidere har den under 10 Marts udfærdiget en Indbydelse til Aktietegning i Selskabet, hvori oplyses, at Udkast til Love for Selskabet og til en Plan for Virksomheden er under Arbeide, at forberedende Skridt til Myrindkjøb ere gjorte, at Ansøgning om Statsstyrelsens Medvirken er indgivet og at Aktier nu ere tegnede for omtr. Fjerdeparten af det paatænkte Beløb. Forresten bemærkes, at efter Sagkyndiges Antagelse vil en Kapitel af 20,000 Sp. „være tilstrækkelig til Indkjøb af en fornøden Myrstrækning med Huse og til i Løbet af 5 Aar at opdyrke en saa væsentlig Deel deraf, at Salg kan foregaae, hvorved man antager, at det anvendte Beløb igjen vil indvindes med et Overskud, som kan give tilfredsstillende Udbytte; og Planen er saaledes, at den oprindelige Kapital stadigen skal anvendes til nye Indkjøb og nye Dyrkningsarbeider". Aktierne afbetales i 10 halvaarlige Terminer, og foruden hele Aktier (paa 40 Spd.) kan der ogsaa tegnes halve og fjerdedeels Aktier. I et Par til Sagen hørende trykte Aktstykker, som Bestyrelsen tilligemed Aktieindbydelsen har velvilligen tilstillet os, fremhæves hvor vigtig og betydningsfuld Myrdyrkningen er for vort Land; men da dette allerede i forrige Aargang af vort Blad med Udførlighed findes paavist P. C. Asbjørnsen, troe vi, istedetfor en videre Begrundelse, her at kunne indskrænke os til at henvise til hiin Artikel. Forresten er vel Myrdyrkningens Vigtighed allerede i Regelen anerkjendt, og naar saa er, tør det heller ikke vare længe, inden Staten skjænker Sagen den Opmærksomhed og Medvikning, hvorpaa den har Krav og hvorom det romsdalske Selskab sees at have andraget og at nære Haab. I Indbydelsen til Selskabet fremhævedes den eckensteenske Myrdyrkningsmethode paa en Maade, der formodentlig fremkaldte den Slutning, at Selskabet agtede at binde sig udelukkende til den. At denne Slutning imidlertid var urigtig, har Landhuusholdningsselskabets Administration bestemt udtalt paa Generalforsamlingen den 18de Nvbr. Dette finde vi fornødent at bemærke, for at de stridende Meninger, som have dannet sig om den Sag, i ingensomhelst Mon skulle indvirke paa Udfaldet. Partiinteresserne maa ikke træde hemmende imellem, hvor der handles om et Anliggende, der har saa stor Betydning for det hele Land, som Myrdyrkningen. Her spørges først, om Midler kunne opdrives til at udføre Værket, og naar disse haves, tør man vente af de Mænd, som have stillet sig i dets Spidse, at de ville benytte alle til den Tid vundne Erfaringer og derhos søge andre Sagkyndiges Bistand, hvad de med Hensyn til Planen ogsaa allerede sees at agte.

Norge.

Christiania. Ifølge en i Dagbladene indtagen Oversigt over Jernbanens Status i det sidst forløbne Halvaar til 1ste Marts d. A. have Indtægterne udgjort 76,178 Spd. 56 ß og Udgifterne 40,822 Spd. 17 ß. I det tilsvarende Halvaar 1855—56 udgjorde Indtægterne 59,282 Spd. 70 ß og Udgifterne 38,050 Spd. 27 ß. Overskuddet har saaledes i det sidst forløbne Halvaar været 35,356 Spd. 39 ß, hvilket er omtrent 14,124 Spd. mere end i det tilsvarende forrige Halvaar.

— Det norske Theater indbyder til Abonnement paa 6 Fredagsforestillinger (første Gang Fredag den 27de Marts.)

— Paa Christiania Theater gives imorgen (Søndag) et originalt Eenakts-Lystspil paa rimede Vers med Titelen „Ægtemand og Frier". Ved Siden deraf opføres „Livet i Skoven" af Shakespeare.

— Paa Mandag gives paa det norske Theater, til Benefice for Hr. Bucher „Kjærligheds Drømme" og „Abekatten."

— Kreditkassen har besluttet en betydelig Forøgelse af Personalets Løn.

— I Anledning af et af Hervig til Storthinget fremsat Forslag har Næringskommitteen No. 2 indstillet til Storthinget at anmode Regjeringen om at forelægge Storthinget Forslag til Øllets Beskatning ved Afgift af Maltets Tilberedelse og Indførsel. I Indstillingen antydes en Skat af 1 Spd. paa Malttønden, hvoraf antages at vilde flyde en Indtægt for Statskassen af 100,000 Spd., foruden Kontrollen. Inden en ikke lang Tid antages en saadan Skat endog at ville give en Bruttoindtægt af en fjerdedeel Million Species.

— Expeditionssekretær i Indredepartementet C. Jensen og Postexpeditionschef i samme Departement L. M. Lassen ere udnævnte til Riddere af den nederlandske Egekroneorden.

— Under 16de Marts er Kontorist P. C. Hoel beskikket til Lensmand i Aurlands Thinglag.

— Statsraad Bretteville skal af Kongen af Neapel være udnævnt til Stordignitær af begge Siciliers Orden.

— Den 14de Marts undertegnedes en Traktat om Sundtoldens Afløsning. Norges Andeel i hele Afløsningssummen, der udgjør 30,476,235 Rdl., er ansat til 667,225 Rdl. (333,612 Spd. 60 ß), der tillige med 4 pCt. Renter betales i 40 halvaarlige Terminer.

— Til det paatænkte Dampkjøkken er tegnet Aktier for omtr. 10,000 Spd. eller Halvdelen af det Beløb, som udkræves.

— Under 18de Marts er Underretsprokurator C. L. D. Holm udnævnt til Sorenskriver i øvre Thelemarkens østfjeldske Sorenskriveri; Postmester i Arendal J. F. Sandberg til Postmester i Drammen og Kand. jur. N. D. Bukjer til Fuldmægtig i Indre-Departementet.

— Under s. D. ere Efternævnte forundte Afsked i Naade: Chefen for 2det gev. Komp. af frederiksstadske Musketeerkorps, Kap. M. Bay med 588 Spd. i Pension; Chefen for sognske Musketeerkorps, Kapt. Oberstlieutenant J. A. Lund med 700 Spd. i Pension og Chefen for 1ste gev. Komp. af throndhjemske Musketeerkorps Kapt. H. B. Lorentzen med 392 Spd. i Pension; Postmester i Skien, J. Gløersen, med 300 Spd. i Pension.

Øvre Thelelemarken. Paa 8 Steder langs Nisser- og Vandagsvandet er anlagt Apparater for kunstig Fiskeformerelse med det gunstigste Udfald. Ogsaa Laxerogn har man nedlagt.

Christianssand. I Fattig- og Næringsskat for indeværende Aar er udlignet tilsammen 10,797 Spd. 99 ß. De 3 største Skatteydere sees at være Handelshuset Saml. Otto & Komp. med 14000 Spd. i antagen Indtægt, Handelshuset O. P. Moe & Søn med 8000 Spd. og Konsul Reinhardt med 7000 Spd. i antagne Indtægter.

— I Christiansand er nylig oprettet en Sømandsforening med en Understøttelsesklasse, der skal dannes ved et første Indskud af 24 ß og ved maanedligt Indskud af 12 ß for hvert af Foreningens Medlemmer.

Stavanger. Kommunen har besluttet, til Aflønning for en Politimester, forsaavidt et saadant Embede bliver oprettet, at udrede et aarligt Bidrag af 400 Spd. mod at Statskassen bidrager et lignende Beløb.

Christianssund. Kommunen har betingelsesviis vedtaget at udrede 150 Spd. til en Politimesters Løn.

Bergen. Paa Theatret er opført en af Skuespiller Student Isachsen bearbeidet og lokaliseret enakts-Vaudeville med Titel „En usleben Diamant."

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Bestyrelsen af den danske historiske Forening bestaar nu, efter et deelviis foretaget nyt Valg, af Prof. Allen, Schiern, Worsaae, N. M. Petersen og Kall-Rasmussen. Foreningen paabegynder nu en ny (tredie) Række af sit historiske Tidsskrift.

— Præsten C. J. Heise, Oversætter af flere af Platons Dialoger, er afgaaet ved Døden 70 Aar gammel.

— Danmark er paa gode Veie til at komme i en ny Strid med Tydskland, nemlig angaaende Holsteen og Lauenborgs Forfatningsforhold, hvis Ordning ved Fællesforfatningen ifølge Tydsternes Mening findes stridende mod den i Slutningen af 1851 mellem Danmark og Tydskland trufne Overeenskomst. De danske Blade offentliggjøre en vidtløftig Notevexling, der er ført med Preussen og Østerrig om dette Spørgsmaal.

Embeder og Bestillinger.

Andenlærerposten ved Lister og Mandals Amts høiere Almueskole med 150 Spd. i aarlig Løn.

Kirkesanger- og Faststolelærer-Tjenesten i Eidsvold med omtr. 150 Spd. i Indtægter, 25 Tdr. Byg i Klokkertold, fri Bolig, Brændegodtgjørelse og et Jordstykke.

En Omgangsskolelærerpost i Røken med 60 Spd. i Løn og frit Ophold.

Hvideseids Lensmandsombud, hvorpaa hviler 30 Spd. i Pension til den forrige Lensmand.

Klokker- og Kirkesangerposten ved Strømmens Kirke tilligemed Underlærerposten ved Svelvigs Almueskole. Indtægterne ere omtrent 260 Spd.

En Omgangsskolelærerpost i Vaaler med 50 Spd. i Løn og Kosten.

En Omgangsskolelærerpost i Thrygstad med 40—60 Spd. Løn og Kosten.

En Politibetjent- og Arrestforvarerpost m. V. i Hammerfest med omtr. 240 Spd. i Indtægter og Bolig.

Lærerindeposten ved Sarpsborgs Haandgjerningsskole med 30 Spd. i Løn og frit Huusrum.

Lodsoldermandsposten i Flekkefjord og Indrulleringsposten sammesteds.

Tvende Skolelærerposter i Grue.

Tvende Jordemodertjenester i Guldbrandsdalen.

☞ **Kommissionærer, der have Beholdning af 1ste Aargangs 1ste Kvartal, anmodes om snarest muligt at opgive til Expeditionen, hvormange Exemplarer der er beroende hos dem, da Oplaget nu er udsolgt. Tiltrædende Abonnenter som ønske Bladets forrige Aargange, kunne saaledes for det Første blot erholde dette for 1852—1856 og til en Priis af 3 Spd., som er under den halve Subskriptionspriis.**

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 14. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 5te April. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Fru von Krüdener.

(Af Professor Dr. L. Søltl.)

III.

Men alle Gemytter vare dengang dybt bevægede. Der havde tildraget sig det Vidunderligste: Napoleon var styrtet, forvist til Elba, en ny Tingenes Orden var indtraadt. Omsider vendte Fru Krüdener tilbage til Carlsruhe, fandt ved Hoffet den tidligere venlige Modtagelse og i Elisabeth, Keiser Alexanders Gemalinde, i den ulykkelige Dronning af Sverige, Dronning Hortense og Storhertuginde Stephanie sande, deeltagende Veninder, der betragtede hende som et udvalgt Herrens Redskab. Men hun vilde virke videre, hun vilde vinde Keiser Alexander selv for sit Værk. I et Brev til Frøken Stourdza, som hørte til Keiserindens Omgivelse, skrev hun den 27de Oktober 1814 i prægtig, mystisk Orakelstil om allehaande store Forandringer og Storme, som vare ivente, og hentydede tillige paa, at hun havde meget at sige Keiseren, og at hun i lang Tid havde vidst, at Herren vilde forunde hende den Glæde, at see ham. Den Evige vil lede og velsigne ham, thi han har kaldet ham til et stort Værk!

Frøken Stourdza meddelte Keiseren dette Brev. Han ytrede stor Lyst til at kjende Fru von Krüdener, om hvem han havde læst saameget i de offentlige Blade. Hendes hele Liv og Færd var ogsaa af den Beskaffenhed, at Høie og Lave maatte blive opmærksomme paa hende. Hvorsomhelst hun standsede med sit Følge, holdt hun Bedetimer, hvori stedse Flere toge Deel. I Baden-Baden gjentoges disse Bønner hver tredie Time; naar hun med sit Selskab vandrede omkring paa Markerne, læste man Davids Psalmer med lydelig Røst, sang aandelige Sange, bad for de Vantroendes Omvendelse og for alle Christnes Forening. — Den 4de Februar 1815 skrev hun igjen til Frøken Stourdza: Jeg talte i mit sidste Brev om min store Beundring for Keiseren. Hans store Sendelse er mig igjen ganske nylig bleven aabenbaret, og det saa tydeligi, at det vilde være Uret, at drage den i Tvivl Jeg tilbeder Herren, der saaledes har velsignet sin Forbarmelses Redskab. O, at Verden saa lidet skjønner hvad der venter den, naar en hellig Politik fører Tøilerne og en Retfærdighedens Sol aabenbarer sig, ogsaa for de Blindeste. Ja, min dyrebare Veninde, jeg er overbevist om, at jeg har overordentlige Ting at sige ham, og skjønt Mørkets Fyrste opbyder Alt, for at lægge ham Hindringer iveien og holde dem langt borte, som kunne tale med ham om guddommelige Ting, saa er Gud dog stærkere!

Imidlertid herskede paa Kongressen i Wien et stærkt bevæget Liv, som stormede afsted mellem Forlystelser og diplomatiske Forhandlinger, indtil der indtraadte først Forstemthed siden stedse alvorligere Forviklinger, som truede med, ikke blot at opløse Stormagternes Forbund, men ogsaa at ophidse dem til Krig indbyrdes. Napoleons pludselige Landgang i Frankrig forsonede imidlertid de Splidagtige, det gamle Forbund blev fornyet og befæstet, Hærene satte sig atter i Bevægelse mod Frankrig fra alle Sider.

Fru Krüdener paastod at have forudseet, forudsagt alt dette; men i hendes Breve søger man forgjæves deslige bestemte Ytringer. Paa denne Tid begav hun sig, ifølge en Aabenbaring, som var bleven hende tildeel, til en Mølle ved Schlüchtern i Hessen, holdt offentlige Bedetimer her, uddeelte Almisser med rund Haand, og fra alle Sider, især om Søndagene, strømmede Landboerne til hende, idet de underveis sang aandelige Sange. Man holdt religiøse Forsamlinger under aaben Himmel.

Dog vedblev hun at korresondere med Frøken Stourdza. Den 18de Mai tilskrev hun hende: Mit Hjerte zitrer ved Synet af alle de Undere, som skee, og alle de Breve, hvori man beder mig om aandelig Veiledning og forkynder mig Kirkens Fremskridt. O, hvor meget har jeg ikke erfaret siden vi adskiltes, hvilke Ting har jeg ikke seet opfyldte! Jeg føler den inderligste Længsel efter at tale med Dem om vor elskelige Keiser og om Verdens store Bestemmelse. Ja, jeg seer nu, at Herren vil oplyse mig arme, uværdige Kreatur. Jeg bønfalder Dem, bed for Herrens Udkaarede, bed ogsaa for Deres stakkels Veninde!

Fru Krüdeners længe nærede Ønske skulde omsider opfyldes. Keiser Alexander forlod Wien, overmættet saavel af de lange politiske Forhandlinger, som af de aandelige og sandselige Nydelser, hvilke den mægtige Keiser og smukke Mand kunde plukke overalt som Blomster og Frugter, og dybt bevæget i sit Sind ved Tanken om det usikre Udfald af den Kamp, der nu skulde begynde. Han begav sig til sin Hær ved Rhinen og undgik, paa Veien derhen, saavidt muligt alle ham tiltænkte Hyldinger, men kunde ikke forhindre, at jo Kongen af Würtemberg i Heilbrunn foranstaltede store Festligheder til hans Ære. Ved Nattens Frembrud trak han sig tilbage til sine Gemakker, besværet af Sorger, Fremtidssorger, Fortidssorger. I denne sin trøstesløse Forfatning længtes han levende efter en deeltagende Sjæl; han kom paa Tanken om Fru von Krüdeners Breve, om de hemmelighedsfulde Hentydninger, de indeholdt, og han ønskede at møde hende. Samme Øieblik melder Fyrst Wolkonski Keiseren, at Fru von Krüdener staar i Forgemakket og ønsker at tale med ham. Alexander studser, tror i dette Træf at see en guddommelig Tilskikkelse og lader hende træde ind.

Hun kommer og drager med faae Ord Sløret fra hans forgangne Liv, viser ham hans Indres Tilstand, dadler hans Letsindighed, hans Nydelsessyge, hans Overmod, fortæller ham, at han aldrig har meent det ærligt med sin Omvendelse, og alt imellem taler hun Trøstens Ord til ham med en saadan Salvelse, at Keiseren føler sig rystet og hører til med den største Opmærksomhed. Pludselig standser hun, og synes at erindre til hvem hun taler; hun undskylder sin Frimodighed, hun beder ham om Forladelse derfor. Men han siger, at hun skal vedblive, thi hendes Ord ere Musik for hans Sjæl. Hele tre Timer varede denne Samtale, som Fru Krüdener havde haabet saalænge og forberedt saa omhyggeligt. Ved Afskeden takkede Keiseren hende og ytrede det Ønske, at høre hende oftere. Hun fulgte ham paa hans gjentagne Indbydelse, tilligemed sin Datter, sin tilkommende Svigersøn, Friherre von Barckheim og Pastor Empaytaz, til Heidelberg, leiede et lille Bondehuus i Nærheden af Byen og modtog her, i al Hemmelighed, hver anden Aften Besøg af Keiseren, der ofte blev lige til Morgenstunden. Den meste Tid anvendtes til at læse og forklare den hellige Skrift samt til at bede. Det var sande Vederkvægelsestimer for Alexander!

Snart udbredte sig Rygtet om disse hemmelighedsfulde Sammenkomster, og man hørte de forskjelligste Domme derover. Men Keiseren undveg enhver Samtale, som kunde hentyde derpaa, endogsaa med sin forhenværende Opdrager Laharpe. Paa Efterretningen om Slaget ved Waterloo ilte han til Frankrig og indbød Fru von Krüdener til at følge sig til Paris. Under mange Farer drog hun gjennem Provindserne og kom endelig til Paris, hvor Keiseren allerede besøgte hende samme Aften og, ligesom i Heidelberg, fortsatte de aandelige Opbyggelsestimer. Derhos forstod Fru Krüdener, med fin Takt, at bevare det Forhold, hvori hun havde sat sig til ham, Selvherskeren over alle Russer, nu en omvendt Christen. Besøgene vedvarede til Parisernes store Forundring; de havde jo tidligere seet baade denne Keiser og denne Dame leve efter ganske andre Anskuelser og Tilbøieligheder. Deres gjensidige Forhold syntes en uforklarlig Gaade, og der var næsten Ingen, der kunde faae det i sit Hoved, at de ikke foretoge sig andet sammen, end at læse i Bibelen og bede til Gud. En Diplomat fremkom endogsaa med det Raad, at man skulde unddrage Keiseren Fru Krüdenees Indflydelse ved igjen at bringe ham i Selskab med Damer, der vare yngre og smukkere.

Men Alexander vedblev at føre et ingetogent Liv, og saa stor var hendes aandelige Magt over ham, at hun kunde skrive: Jeg kjender hver Enkelthed, jeg kunde gjerne sige hver Tanke i hans Liv. Han kommer regelmæssigt til mig, og det af Gud knyttede aandelige Baand befæstes meer og meer. Han gaar aldrig i Theatret, aldrig paa Bal, og han kan ikke begribe, hvorledes Nogen kan finde Behag i slige Fornøielser.

Pludselig kom Fontaine til hende med Maria Kummrin. Denne faldt i Extase og sagde, hvad Time Keiseren vilde komme. Da Alexander kom, laa Bondefruentimmeret paa en Sopha i Forgemakket. Fontaine bad ham tøve et Øieblik, Prophetinden havde et guddommeligt Ærinde at meddele ham. Keiseren satte sig og hun begyndte nu en salvelsesfuld Tale, som endte med, at hun forlangte Penge til at grundlægge en christelig Menighed i Nærheden af Weinsberg. Da stod Keiseren op og sagde til Fru Krüdener, som just traadte ind og vilde undskylde sig: Disse Mennesker ville misbruge min religiøse Følelse til deres egen Fordeel.

At man henvendte sig til Fru von Krüdener, naar man vilde have Noget udrettet hos Keiseren, og det i de forskjelligste Anliggender, var naturligt. Man søgte i hende ikke den fromme Dame, men Selvherskerens mægtige Veninde, og hun kunde med Sandhed skrive: Jeg seer Hertuginder, Tjenestepiger, Mennesker af alle Partier, uden at ville det.

Hun tilføier: Men jeg siger til dem Alle: Jeg kjender kun eet Frelsens Middel for Eder: Forløserens Kjærlighed.

Dengang fik Keiseren den Idee, at stifte den hellige Alliance, at vise hele Verden, Regenterne saavelsom Undersaatterne, at en Stat ikkun kunde blomstre og bestaae, naar den havde Christendommen til Grundlag. Det var, meente han, den bedste Forfatning, naar en levende Tillid til Gud og en virksom Kjærlighed opfyldte og besjælede Alle. Dette meddeelte han Fru von Krüdener og sagde: Jeg forlader Frankrig om nogle Dage, men først vil jeg bringe Gud Fader, Søn og Helligaand min Tak for den Beskjærmelse, jeg har erfaret, og opfordrer Nationerne til, at stille sig under Evangeliets Lydighed. Jeg ønsker, at Østerrigs og Preussens Monarcher ville forene sig med mig til lige Tilbedelse, paa det man kan see, at vi, ligesom Østerlands Vise, bøie os for Frelserens Høihed.

Han overgav hende sit egenhændige, med Blyant optegnede Udkast til den hellige Alliance. Og det blev sluttet, dette Forbund, som skulde hvile paa Christendommens evige Sandheder.

Ved sin Afreise indbød Keiseren Fru von Krüdener til at følge ham til Petersborg. Men hun vilde først besøge Schweiz. Den 22de Oktober forlod hun Paris og nu begynder en lang Vandring fuld af Eventyr, religiøs Hengivelse, Politiforfølgelse, vel ogsaa forfængelig Stræben efter Ære. Hvorsomhelst hun kom, uddeelte hun Almisser og holdt offentlige Bedetimer. Poletiet i Bern befalede hende at forlade Cantonet, og nu vendte hun sig til Basel. Mange fulgte hende hid, Andre sluttede sig underveis til hende, og da hun, efter sin Ankomst til Basel, i Gjæstgivergaarden „Zum wilden Mann“, anordnede Opbyggelsestimer i December, strømmede Folk saaledes til fra Staden og Omegnen, at den store Sal ikke kunde rumme dem. Ogsaa her bad Øvrigheden hende drage videre, men hun kunde ikke strax slippe bort, hun var igjen i Pengeforlegenhed, hun skyldte Værten tusinde Daler. En Ubekjendt tilbød sig at laane hende denne Sum uden Renter paa sex Maaneder. Saa reiste hun, men tog Ophold i Nærheden af Basel, og Massen drog efter hende, ei alene for den aandelige Trøsts Skyld, men især for at faae Deel i hendes timelige Gaver. Thi Aaret 1816 var et Hungersaar, og de Fattige og Syge fandt en deeltagende Veninde i hende. Hun solgte sine

Kniplinger, fine Smykker, for at faae Penge til Brød og Suppe. Hendes Huus blev et sandt Hospital, og hun reddede vist Mange fra Hungersdøden. Men Rygtet herom hidførte snart hele Skarer af Betlere og Landstrygere fra alle Egne. Man viste hende derfor bort; enkelte Kommuner truede endogsaa med at stene hende, hvis hun ikke strax fjernede sig med sit Følge. Saaledes blev hun, i Aarene 1816—1818, dreven fra Sted til Sted, fra Canton til Canton, og igjen fordreven; hun hævede sig over Spot og Forfølgelse og forlystede sig med at synge aandelige Sange. Og hvor hun kom, talte hun til Folket og formanede det til Omvendelse. Hos Mange fandt hendes Ord Indgang, og hendes Historieskriver Eynard fortæller: Unge Piger svor, at forsage alle Verdensglæder, Gniere gjorde vel imod de Fattige, Gudsfornegtere bekjendte Christum.

Selv skriver hun: Kun fire og tyve Timer taalte man mig i Zürich, af Frygt for det store Tilløb af Fattige og Nysgjerrige. Jeg talte overeensstemmende med min Sendelse. En uhyre Menneskemasse var tilstede, og De kan ikke forestille Dem, hvilket Indtryk jeg gjorde. Præster og Studenter, som hørte mig, sagde: det er umuligt at forfølge denne Kone!

Til en reformert Geistlig sagde hun: Jeg kunde give Dem Beviser for min Sendelse, naar jeg vilde anføre Alt, hvad Herren har gjort for at hellige den. Han har forundt mig at forudsige Begivenheder, som nøiagtig ere indtrufne; Syge, som Lægerne have opgivet, ere blevne karske ved min Bøn. Med atten Brød og en liden Portion Suppe har jeg mættet ni hundrede hungrige Mennesker. Jeg bad og Herrens Velsignelse gjennemtrængte det ringe Forraad, saa det slog til.

Men for Øvrighedern, var hun, med sit store Følge, allerede en uvelkommen Gjæst. I intet Canton, i ingen Stad taalte man hende længe. Fra Schweiz maatte hun drage ind i Frankrig; fra Frankrig blev hun udvist og gik til Baden. I Freiburg undte man hende nogle Dages Hvile; her fik hun Befaling af Storhertugen at skille sig ved sit Følge. Kun to til tre Personer skulde følge hende til Rusland. Hun maatte adlyde og, saa hurtigt muligt, reise gjennem Würtemberg og Bayern til Sachsen, hvor man undte hende nogle Dages Ro hos en mährisk Brødremenighed.

Men saa ofte hun kunde komme afsted dermed, talte hun underveis til Mængden, som Nysgjerrigheden samlede om hende. De sidste Dage, hun var paa tydsk Grund, vendte hun sig til de preussiske Soldater, formanede dem til at bede, til at bygge paa Gud, til at gaae i sig selv: Hun ytrede ogsaa: Keiseren af Rusland tilstod selv for mig, han havde ikke aabnet sine Øine for Sandheden, før hans Rige stod for Fald.

Jisvækning i Christianiafjorden.

Tilsidst forkyndte hun dem prophetisk, at de skulde engang komme til at kjæmpe med Tyrkerne.

Saaledes viser sig i hende en Blanding af høi Religiøsitet, stor Velgjørenhedssands og ligesaa stor Forfængelighed, saa man ikke kan følge hendes Færd uden Vemod.

Ved den russiske Grændse skilte man hende igjen ved det Følge, som i den sidste Tid havde sluttet sig til hende. Men da Keiser Alexander hørte det, tillod han, at disse Personer maatte følge hende til Riga og paa hendes Godser.

Hendes Forhold til Keiseren havde imidlertid forandret sig. Allerede i Paris havde Fontaine gjort et modbydeligt Indtyk paa ham; dog begunstigede han efter sin Tilbagekomst til Rusland Bibelselskaber og religiøse Foreninger i sit Rige. Men efterhaanden blev hans Begeistring afløst af en vis Ædruelighed, og endelig forbød han Bibelselskaberne, deels fordi den russiske Geistlighed var dem imod, deels vel ogsaa fordi Demokraterne betjente sig af disse Selskaber til at fremme deres Omvæltningsplaner. Angaaende Fru Krüdeners Ophold og Færd i Schweiz ytrede han i Begyndelsen kun: Jeg frygter hun er paa slette Veie!

Men med stigende Uvillie hørte han de videre Beretninger om hende, om hendes vedvarende Forbindelse med Fontaine, der i hendes Navn dyngede Gjæld paa Gjæld, om hendes forfængelige Pralen med hans eget Navn og om de Misbrug, hun gjorde af hans tidligere Tillid.

Derfor levede hun nu i et Slags Forvisning i Riga, hvor hun overlod sig til sine Drømmerier og Betragtninger. Først efter 2 Aars Forløb, 1821, fik hun Tilladelse til at begive sig til sin Datter i Petersborg.

Men her begyndte hun snart det samme Liv, som ikke kunde andet end vække Opsigt. Høie og Lave besøgte hende, hun blev igjen de religiøse Selskabers Midtpunkt, hun talte med Begeistring om den store Bestemmelse, hvortil Rusland og dets Keiser var kaldet i det nærværende Øieblik, da det gjaldt Grækernes Frihed. Hun gik stedse videre; Ordene fløi over hendes Læber, uden Maadehold, uden Klogskab; det var, som om hun vilde tvinge Alexander til at tage Grækernes Parti; hun dadlede hans Nølen. Og Selvherskeren over alle Russer gjorde hende den Ære, i en særlig Skrivelse at meddele hende Grundene, hvorfor han ikke kunde tage sig af Grækernes Sag. Denne Skrivelse skulde hans Adjutant forelæse hende og derpaa give ham dem tilbage. Tillige advarede han hende i al Venlighed om ei at berede hans Regjering nogen Forlegenhed, ei at ophidse Gemytterne, ei at nære Utilfredsheden, men at opføre sig som Undersaat og Christen. Han betydede hende, at hendes Ophold i Hovedstaden kun vilde vorde taalt, saalænge hun forholdt sig rolig.

Derpaa forlod hun Petersborg og begav sig paa sine Godser, hvor hun henlevede de følgende Aar i den dybeste Indgetogenhed.

For at gjenoprette sin Sundhed, der var bleven angreben af det nordiske Klima, fulgte hun, i Aaret 1824, Fyrstinde Galitzins Indbydelse til Krim, hvor der skulde indrettes nogle Schweizer-Kolonier. Her døde hun den 25de December samme Aar.

En Vinterscene.

Havde vi Abonnenter langt borte i Sydens Lande, hvor man hensmægter under 50 Graders Varme, eller dog kanske noget mindre, vilde vi ikke kunnet byde dem noget Herligere, end denne lille Skizze af Jisvækningen her i Fjorden, netop som det engelske Skib „Scandinavian" med Kjækhed bryder frem imellem de løsrevne svære Jisflag.

Men desværre ere vore fleste Læsere uhyre lidet sydlandske og saaledes ogsaa lidet tilbøielige til at lade sig forbløffe ved Fortællingen, selv om al den Jis og Snee, som vor Phantasi kunde opdrive, og endnu mindre tilat troe om dette sære af størknet Vand fremkomne Produkt, at det just er frosset saa tørt, at det kan brændes ligesom dyre Steenkul eller god Birkeveed, hvilket selv Tydskere — ja de skeptiske Tydskere, i gamle Dage troede kunde være Tilfældet med Nordens gamle solide Jis og søgte ogsaa gjennem Geographier at faae Andre til at troe det.

Da vi saaledes med samt vore Abonnenter hverken leve under Sollinien eller have de nærmest boende Folks gammeldagse Lettroenhed at bygge paa, vil vort Billede have en temmelig hverdagslig Interesse. Det er et Anfald paa Jsen af Lodser og af Skibe, der ellers i Virkeligheden tage sig malerisk nok ud i dette lange Geled, hvori de ligge hen over den hvide Flade.

Som bekjendt behager ikke Jsen at smelte saa hastigt om Vaaren, som vor Handelsstand og vore Søfolk kunde ønske sig. Christianiasolen, hvis Hverv det skulde være gratis at sørge for Christiania-Fjordens Jisvækning, som for al anden Jis i Landet, befindes altfor ofte at være høist efterladen i sit Kald, idet den endog i Uger undlader at vise sit smeltende Aasyn, og saaledes maa man aarlig betale Lodserne store Summer for at bøde paa Forsømlighedens Følger. Forsømmelsen fra Solens Side synes efterhaanden at være bleven større og større, siden man begyndte at overdrage Lodserne dens Hverv og offentligen at føre denne ubehøvlede Oppositions-Klage over den, som over Jordens mægtige Potentater.

Overhoved sætter vor Sol, ligesom Veir og Vind i Almindelighed, sin Ære i, ikke at rette sig efter nogensomhelst Opposition. Medens saaledes ofte vor Regjering fraviger et Forsæt, fordi Oppositions-Bladene ere derimod, vil man finde faa Exempler paa, at der af Veiret er taget noget Hensyn til en „fornuftig Opposition", hverken fra vor Byes Næringsdrivende eller fra Pressens Ledere. Man vil tvertimod have fundet, at naar Pressen udtalte Et, gjorde Veiret et Andet. Naar f. Ex. Christiania-Posten fortalte, at vi havde det smukkeste Solskin, som vi maatte ønske at beholde ret længe, da var dette Solskin afløst af Regn, endnu inden Bladet var bleven omdeelt, og omvendt i det Uendelige. Denne Gjenstridighed imod Opinionen og det skrevne Ord vilde ogsaa gjøre alle Almanakkens Spaadomme tilskamme, hvis dette lod sig forene med den Lunefuldhed, hvormed Veiret samtidigt optræder paa de forskjellige Steder. Men netop denne Omstændighed hindrer stadigen Veiret fra at drive Almanakken til Løgner; thi slaar ikke, hvad der staar om det ind paa en Kant af Landet, saa maa det dog slaae ind paa en anden.

Schahen af Persien.

Nasr-Eddin Schah af Kadjarernes Dynastie er en ung Mand, paa otte og tyve Aar, af et elegant Væsen og en mærkværdig Forstand. En Smule Poet, som alle Perser, dyrker han med Held Malerkunsten og synes i sin Kjærlighed til denne, den mest kontemplative af alle Kunster, at hente hiin Mildhed i Sæder, der ligesom udstraaler fra ham, og som vil bringe Irans saa begavede Folk til at gjøre hurtige Fremskridt mod Europas Civilisation og Velvære.

Kadjarernes Dynasti, af hvilket Nasr-Eddin er den fjerde Konge, er oprindelig fra Mazanderan ved det kaspiske Havs Bredder. Det bragte med sig til Persien sine Forfædres Skikke. Huen fra Astrakan, der da traadte istedetfor Turbanen, som forhen var Hovedbedækningen i hele Persien, vidner endnu den Dag i Dag om Kadjarernes fremmede Oprindelse.

Den nuværende Schah taler med Lethed det franske Sprog og viser en ganske særegen Forkjærlighed for franske Sæder og fransk Literatur. Hr. Cloquet, en Franskmand, der kun altfor tidligt blev revet bort fra sine mange Venner, var hans Lærer i Fransk og hans Læge. Cloquet, der var Arving til et i Videnskaben berømt Navn og begavet med de mest glimrende Egenskaber, burde en Dag have kunnet vende tilbage til Frankrig, rig paa sjeldne videnskabelige Jagttagelser, saaledes som de kunde indvindes her i denne saa lidet studerede og lidet kjendte Verden. Ulykkeligviis udvikledes hos ham under den enerverende Indflydelse af Persiens brændende Himmel hiin orientalske Magelighed, der indvirker saa skadelig paa visse drømmende og kontemplative Naturer, og den ulykkelige Franskmand, Schah Nasr-Eddins Læge, inddyssedes i denne søde far niente, der er saa egen for de af Solen mere begunstigede Egne. Paris med sine febrilske Kampe, med sine Fordringer og sin Strid, viste sig snart kun under et afskrækkende Ydre for en Phantasi, der var bleven saa tilbøielig til at tabe sig i Haremets Drømme, og Pariseren blev Perser, idet han ægtede Datteren af en Arme-

nier, der var en betydelig Størrelse ved Schahens Hof og fordums Gouvernør af Ispahan.

Nogle ubestemte Rygter om Forgiftelse, om Jalousi og Hævn, ere blevne indvævede i Beretningen om hans Død, som, vi have Vished derom, er bleven forvoldt ved en sørgelig Feiltagelse, en ulykkelig Uforsigtighed.

Hr. Cloquet, der under Dagens Hede var kommen hjem fra en udmattende Tour, bad sin Tjener om en styrkende Drik, som han havde vant sig til. Tjeneren tog Feil af Flasken og gav den ulykkelige et Glas Infus af spanske Fluer (af coleoptera Lylla vescicatoria). Det varede ikke længe, før man blev opmærksom paa Feiltagelsen; men endogsaa efterat man havde undersøgt Etiquetten, troede Lægen ikke paa denne frygtelige Driks virkelige Farlighed. Han gik til Bords for at bekjæmpe Giftens Voldsomhed ved et rigeligt Maaltids mildnende Virksomhed, idet han endogsaa, siger man, forsømte de mere kraftige Modgifte, som han havde ved Haanden. Men snart bleve Anfaldene talrige og foruroligende, og uagtet den omhyggeligste, men noget sildige Omsorg døde Doktoren under de utaaleligste Smerter.

Englands Agent forsøgte øieblikkelig at tage sin Mon igjen over dette langvarige franske Venskab, hvorover han i sin politiske Jalousi saa ofte havde været urolig, og Schahen blev strax beleiret med paatrængende Anmodninger om at give den kongelige Livlæge, der neppe endnu havde udaandet det sidste Suk, en Eftermand. Kongen viste ved denne Anledning Prøve paa Behændighed og god Takt ved øieblikkelig at befrie sig for en Paatrængenhed, der senere vilde være bleven endmere trykkende. Den følgende Dag var en Tydsker, Professor ved Kollegiet i Teheran, udnævnt i Cloquets Sted.

Kongen elskede sin Læge og viste sig meget bevæget over hans tragiske Endeligt. Cloquet havde pleiet ham med Omhu og Kjærlighed ved meer end een Leilighed, og det var ene hans Omsorg og Duelighed han skyldte sit Liv dengang hiint Attentat, for omtrent to Aar siden, truede den unge Konges Dage.

Man erindrer sig, at en Fanatiker af Babiernes kommunistiske Sekt med en Pistol, ladet med mange Kugler fyrede paa den unge Schah, der var omringet af sit hele Hof. Kongen viste her Prøve paa det mest glimrende Mod. Uden at vente paa Hjælp af sin Garde og de ham omringende Officierer, greb han raskt Morderen, kjæmpede med ham Legeme mod Legeme og nedstrakte ham, skjønt selv haardt saaret, død for sine Fødder. Cloquet fik udskaaret flere grove Haglkorn, der vare trængte ind i hans Legeme, og Kongen erindrede altid fra den Dag af sin Læges omhyggelige Behandling og Opofrelse. Man skylder Schahen, som den den første Idees Ophavsmand, Grundlæggelsen af et Kollegium, hvor den persiske Ungdom lærer Fransk, Mathematik, Historie og fornemmelig de Videnskaber, som bidrage til at give en god militær Dannelse. Franske og nogle tydske Artilleri- og Ingeniør-Officierer ere Lærere der.

Lader os haabe, at Kongen ikke vil lade sig afskrække i sine Forsøg paa at gjenføde Nationen, ved de Vanskeligheder, der stedse fra alle Kanter, reise sig paa enhver Reformators Bane!

De rige Perser sende modvilligen sine Børn paa det kongelige Kollegium; men lykkeligere end Sultan Mahmud i sine Reform-Ideer, lykkeligere end Peter den Store i sin Kamp mod hans Bojarders barbariske Uvidenhed, vil Nasr-Eddin triumphere over de gamle Perseres fanatiske i gammel Slendrian grundede Modstand og vil vide at forynge denne Nation af Poeter og Kunstnere. Det er gjennem Poesi, gjennem Kunst, som det endnu elsker, at Persien vil vende tilbage til Okcidentens Civilisation og Videnskabelighed.

(Illustration.)

Norske Historikere.

II.

Peter Andreas Munch.

(Slutning.)

Arbeider af Munch, der med samme Ret kunde henføres til hans historiske og hans sproglige Forfatterskab, ere hans Oversættelser fra vort gamle Sprog og hans Udgaver af norske Oldskrifter. Hans tidligste Oversættelser findes i det af Studenterforbundet udgivne Blad „Vidar“, blandt hvis Stiftere og Redaktører han var. Omtrent samtidig (1833) begyndte han paa en Oversættelse af Snorre Sturlesøn, hvoraf dog kun første Hefte udkom. Senere overtog det kjøbenhavnske Oldskriftselskab at udgive Oversættelsen af Snorre, dog endda uden at den udkom. Først nu har Munch gjenoptaget dette Arbeide, saaledes at man med Tryghed kan vente Værket udgivet. Uagtet Trangen til en Oversættelse af Snorre, efterat Jacob Aall har givet sin, ikke længer er saa stor, som dengang Munch gjorde sit første Forsøg, vil hans Arbeide dog ikke alene blive høist kjærkomment for den store Almeenhed, hvem en lettere Adgang end nogensinde før gives til at anskaffe sig sin mest yndede Historiebog; men det vil ogsaa for dem, der i videre Forstand beskjæftige sig med Historien, have sin Betydning, forsaavidt det tør komme til at bøde paa det længe og dybt følte Savn af en korrekt Textudgave; thi Munch vil naturligviis ikke i Oversættelsen binde sig til de feilfulde Udgaver, der haves, men gjengive Texten saaledes som han ved Haandskrifternes kritiske Eftersyn maatte finde den rettest at burde være, hvortil han allerede har lettet sig Arbeidet derved, at han længe har syslet med Forberedelsen af en Textudgave af Snorre.

I 1845 gav han, under Fællestitelen „Sagaer eller Fortællinger om Nordmænds og Islænderes Bedrifter i Oldtiden“, Oversættelse af et Par mindre Sagaer (Gisle Suursøns Saga og Hønse-Thorers Saga), hvilken Samling var bestemt til at indeholde flere Smaasagaer, men

Schahen af Persien.

blev dog ikke fortsat, vel tildeels fordi den ikke fandt Publikums Understøttelse. Munch meddeelte dog siden i Mallings Folkekalendere nogle lignende Oversættelser.

Af langt større Betydning end alle disse Oversættelser ere de af Munch besørgede Udgaver af norske Oldskrifter, hvilke ere bekostede af det akademiske Kollegium. Han var den første, der her begyndte med at faae det Slags Skrifter udgivne som Universitetsprogrammer, istedetfor de tidligere brugelige latinske Afhandlinger over alskens Gjenstande, uden særlig Interesse for dette Land, og som oftest kun lidet skikkede til at interessere eller gavne Fleerheden af de Studerende. Det første Forsøg med hiint nye Slags Programmer gjordes i 1843. Munch udgav da det saakaldte Bergens Kalvskind, hvorpaa i 1845 fulgte Munkalifs Jordebog og i 1847 en kritisk Textudgave af den ældre Edda samt en Udgave af en tidligere ikke udgivet kortfattet norsk Kongesaga, kaldet „Fagrskinna.“ Begge sidste Udgaver besørgede han i Forening med nuværende Lektor C. Unger ligesom ogsaa senere (1853) sammen med ham Olaf den Helliges Saga ved Snorre, og i 1848, sammen med baade Unger og Professor Keyser, „Konge-Speilet“ med et samtidigt Skrift

om den norske Kirkes Stilling i Staten som Anhang. Alene udgav han 1850, som Universitetsprogram til Kronprindsens Formæling, en paa Latin forfattet Norgeshistorie, som han under sit Ophold i Skotland havde opdaget i et gammelt, hidtil saagodtsom ubekjendt Haandskrift; i 1852 Aslak Bolts Jordebog og i 1853 Olaf Tryggvesøns Saga af Munk Odd Snorresøn (Indbydelsesskrift til Festen i Anledning af Kongens Helbredelse.) Under Pressen er en Udgave af en latinsk Krønike om de man'ske Konger, hvilken vil blive forsynet med historisk-kritiske Anmærkninger, skrevne paa Engelsk.

Vende vi os nu fra Munchs Udgiver-Virksomhed til hans sproglige Forfatterskab, da ville vi finde, at dette baade er af den Beskaffenhed og Udstrækning, at det snarere kunde antages for Frugten af en paa Sproggranskningens Feldt uddeelt Virksomhed, end at tilhøre en Mand, hvis egentlige Fag ligger derudenfor. Ja vi have endog hørt Folk af Faget, med Hensyn paa Munchs Sprogarbeider, ytre den Mening, at man skulde fristes til at tro, at han har et ikke mindre Talent for Sprogvidenskaben end for Historiegranskningen, ja at hiin endog er hans Begavelses retteste Feldt.

Hans Arbeider i Sprogvidenskaben ere deels særskilt udgivne Skrifter, beregnede fornemlig paa de Studerendes Behov, deels Afhandlinger, indrykkede i forskjellige Blade og Tidsskrifter. I 1847 udkom „Det norske Sprogs Grammatik" tilligemed en oldnorsk Læsebog (begge bearbeidede i Fællesskab med Unger), hvorpaa næste Aar fulgte „kortfattet Fremstilling af den ældste nordiske Runeskrift" „det gotiske Sprogs Formlære", og en sammenlignende Fremstilling af det tydske, svenske og danske Sprogs Formlære og 1849 "Forn-Svenskans, og Forn-Norskans Språkbygnad." Sidstnævnte Skrift er forfattet paa Svensk og tryktes i Sverige, hvor det ogsaa af Kritiken fik den Ros, at „det vidnede om en klar Opfatning samt en dyb Sprogkundskab i Almindelighed." (En Anmeldelse i Tidsskriftet „Frey.")

Blandt Munchs sproglige Afhandlinger maa nævnes en i Annaler for nordisk Oldkyndighed (1849) indført Undersøgelse „om det ældste fælles-nordiske Sprogs Udseende og Forsøg til at bestemme den oldnorske og oldsvenske Mundarts normale Orthographi, Grammatik og rette Forhold til Norrøna-Mundarten;" en i Langes Tidsskrift for 1850 given Kritik over Prof. Holmboe's sammenlignende Sprogarbeider (Sanskrit og Oldnorsk) og en Række Artikler om det norske Sprog, hvilke i sin Tid stode i Morgenbladet. Om en norsk Sprogreformation skrev Munch allerede i „Vidar", hvor han begyndte denne Vækkelse af Interessen for vort Sprog og vor Nationalitets Bevaring, som han siden har forfulgt, og hvorved han som tidligere paavist er kommet i et spændt Forhold til det tidligere Broderlands Videnskab'mænd.

Ligesom Munch — hvad vi tidligere have bemærket — nærmest i historiskt Øiemed kom til at beskjæftige sig med det sammenlignende Sprogstudium, paa hvis Omraade han har udrettet saa Meget, saaledes bragtes han i samme Øiemed ind paa Undersøgelser angaaende vor gamle Geographi og dermed Landets Geographi i det Hele. Frugter heraf ere blandt Andet en udførlig „historisk-geographisk Beskrivelse over Norge (Noregsveldi) i Middelalderen" (Moss 1849), en omfattende Afhandling „om Nordens, især Norges, Bebyggelse af vore Forfædre, belyst fornemmelig ved Undersøgelse af geographiske Forholde, Stedsnavne og andre topographisk-lingvistiske Data" (Oldn. Annaler for 1846), „Geographiske Oplysninger om de i Sagaerne forekommende skotske og irske Stedsnavne" (Annaler 1852) og desuden flere Bidrag til at bestemme Norges Grændser, samt endelig forskjellige Karter over Fædrelandet. Ved Beskr. over „Noregsveldi" har Forf. afhjulpet „et Savn, som for alle dem, der enten til Belærelse eller Underholdning beskjæftige sig med vort Fædrelands ældre Historie, maa have været mere eller mindre føleligt: Savnet af en fuldstændig Haandbog i vort Fædrelands ældre Geographi." — „En lykkelig og sjelden Forening af lingvistiske, geographiske og historiske Kundskaber, Specialstudiet af Norges physiske Natur, som hans Kartarbeider have foranlediget, og dertil en for andre ufattelig Kombinationsevne og Hukommelse er den Udrustning, hvormed Professor Munch er gaaet til dette Arbeide, som han da og, midt under mangehaande andre literære Sysler, har fuldendt i et Tidsrum, som for andre neppe vilde forslaaet til en enkelt Afdelings nogenlunde forsvarlige Behandling." (Chr. Lange i Norsk Tidsskrift for 1849.) I dette Skrift viste sig Vigtigheden af de af Forfatteren udgivne geistlige Jordebøger, da disse have afgivet et væsentligt Materiale, navnlig med Hensyn til Inddelingen.

Foruden et Par Skolekarter har Munch udarbeidet et Generalkart over Norge, hvis Konstruktion, for at bruge en sagkyndig Mands Ord, er udført med „en til det Yderste gaaende Detail ikke alene i den Deel af Landet, hvorover nøiagtige Detailkarter haves, men ogsaa i den mindre bekjendte Deel af Landet." Af dette Kart, der saavel med Hensyn til Fuldstændighed som Paalidelighed er det bedste og mest brugbare, der over Fædrelandet gives, er allerede en aldeles omarbeidet Udgave i Vente.

Ved Siden af sit videnskabelige eller lærde Forfatterskab har ogsaa Munch, indenfor den periodiske Presse, udfoldet en ikke ringe Virksomhed, der har været beregnet deels paa at fremme Almeenoplysning, deels paa at klare enkelte af Tidens Spørgsmaale, hvorom hans Kundskaber og Studier maatte give ham Ret til at have en grundet Formening. Allerede siden 1847 havde han været fast Medarbeider i Morgenbladet, og under Storthingene i 1851 og 54 røgtede han dets Hovedredaktion. I 1849 paabegyndte han et Maanedsskrift med Titelen „Almeenlæsning", hvilket ophørte med første Bind, men som siden 1856 paa en Maade er bleven fortsat med „Norsk Maanedsskrift", hvoraf hidtil to Bind ere udkomne.

Blandt Munchs Afhandlinger inden Dagspressens Feldt ere de, der omhandle Skandinavismen, de betydningsfuldeste. De tidligste og mest omfattende Artikler i denne Materie skrev han i Morgenbladet for 1849. Disse Artikler, der aftryktes kort efter som tvende særskilte Skrifter, fremkaldte ikke alene megen Strid og Bevægelse inden Nordens Presse, men bleve endog i Tydskland undergivne en kritisk Drøftelse, og det af en Mand, som den verdensberømte Jacob Grimm. I sit Maanedsskrift har Munch endelig gjenoptaget Spørgsmaalet om Skandinavismen og slynget ud Meninger, der vistnok igjen ville sætte Partiernes Lidenskaber i stærk Bevægelse.

Som Journalist har han forresten især holdt sig til, hvad man kunde kalde de mere videnskabelige Dagsspørgsmaale, saaledes f. Ex. (som nævnt) Sprogsagen. Hvor han alligevel har maattet behandle Dagens politiske Stridsemner — hvilket naturligviis var uundgaaeligt, da han var Morgenbladets Hovedredaktør, — er dette gjort med en synlig Stræben efter at bringe en mere human og dannet Tone ind i den offentlige Diskussion. Dette kunde naturligviis ikke skee med Et og paa en Maade, hvorved Bladets Fortid synligen fornægtedes, men først ved en gradviis Overgang; og forsaavidt man skulde finde, at Morgenbladet fra den Tid af ligesom er slaaet ind paa en mindre rabulistisk Bane, tør dette for en Deel skyldes Munch.

Overskue vi nu hele Munchs Forfatterskab, i dets forskjellige Retninger og mangfoldige Forgreninger, da er den første Mærkelighed, som derved springer i Øinene endog for den mest overfladiske Betragtning, en umaadelig, næsten ubegribelig Produktivitet. Man har udregnet, hvor mange Vers Lope de Vega, Verdens frugtbareste Poet, ialt har skrevet, og derved faaet ud et forbausende Tal. Vilde man paa denne Maade anstille en Beregning over Alt, hvad ogsaa Munch har skrevet, hvormange Blade eller Sider det fylder, vilde der fremkomme et Tal, der ogsaa turde blive skikket til at forbause. Vi ville dog ikke ofre Tid paa en saadan Beregning, der er saameget mindre fornøden for os, som vi leve i selve Tiden, da denne Produktivitet udfoldes, og blot med nogen Eftertanke kunne slutte os til dens Omfang. Thi det vil allerede i dette Øiemed være tilstrækkeligt, at man mærker sig Hurtigheden, hvormed disse omfangsrige Hefter af „det norske Folks Historie" følge paa hinanden og derhos iagttager, hvad Forfatteren samtidig lader trykke i Tidsskrifter og Blade eller hvad han besørger udgivet — hvilket Alt er saameget, at vistnok ikke Alle skulle "vinde med at læse det."

Endnu større Beundring, end denne overordentlige Produktivitet, vækker den indre Beskaffenhed af Munchs Forfatterskab, denne overvældende Lærdom, denne opløsende Skarpsindighed, denne kombinatoriske Virksomhed, som man deri overalt møder. Det vilde være vanskeligt i Almindelighed at sige, hvilken af disse Egenskaber findes i høieste Grad tilstede. Men for os er den sidste den mest fremtrædende og mærkelige.

Munchs Kombinationsevne indskrænker sig ikke til denne tamme Virksomhed, der over de tørre Dokumenters Trappetrin først sammenfører det Eensartede, for derpaa at udbringe et jevnt Resultat. Den slaar med en Dristighed, som ligner Digterens, ned paa et Punkt, der synes at ligge langt udenfor Dokumenternes Omraade. Og fra dette Punkt, hvortil man ikke vilde vundet frem blot ved Dokumenternes Ledelse, vinder man let tilbage til Udgangspunktet, idet Forfatteren, med en skarpsindig Jagttagelse af Dokumenternes Mærkestene og alle fremtrædende Phænomener, viser at den først saa dristigt tilbagelagte Fart nødvendigviis har været i ret Leid, og at man ogsaa godt kan tilbagelægge den „med Øxen og Spaden i Haanden."

Munch ligner som sagt i denne Kombinationens Dristighed Digteren. En Tanke skimter frem i fine store, løse Omrids, og skjønt Forbindelsen er usikker, fremtræder den dog for hans indre Sands med den subjektive Sandheds hele Fylde. — Det gjælder kun, at klare den ud af dens Dunkelhed, at bringe den i indre Sammenhæng, at give den fyldig Skikkelse. Digteren bruger her sin Phantasi, sin Følelse; men Historikeren maa hjælpe sig med Dokumenterne, der for Støv og Skimmel tale tørt og sparsomt og ofte netop herved kunde synes at kalde den digteriske Følelse og Phantasi til Hjælp.

Dog, den diplomatariske Sandhed er ubønhørlig ligeoverfor den poetiske, og det være langt fra os at ville tildele Munch hverken den Ros eller Dadel, at han nogensinde har taget den sidste Slags Sandhed i den førstes Tjeneste. Vi turde snarere vinde Læseres Medhold, om vi reiste den Klage over ham, at han i dette Punkt har vist sig altfor streng, at han har plyndret vor sandfærdige Historie for dens usandfærdige Romantik og borttaget Fridthjof og Ingeborg, med hvem vi i vor Ungdom smægtede og sværmede, ja maaskee endog græd. Vi harmes derover, ligesom Schweizerne, hvem den historiske Undersøgelse berøver Welhelm Tell, idet vi finde de udgydte Taarer bortødslede i ligesaa fuldeligt Maal, som om de vare flydte over Lafontaines Romaner. Vi ere nemlig ikke saa forstandige at vide Munch Tak, fordi han udrev os af vor Indbildning, ligesaalidt som vi takke den, der overtyder os om, at vor første Kjærlighed var Tant og Hjernespind. Men naar vi blive ældre, vil Takken vistnok ikke udeblive. Da ville vi mere end nu vide at vurdere Fortjenesten af en Historieskrivning efter de Ord, Munch har valgt til Motto paa sit Hovedværk. Imidlertid erkjende vi nu og altid, at Norges Historie, tiltrods for Damer og Sværmere, een Gang bør skrives saaledes som skeet, med sønderlemmende Kritik, og ikke efter dunkle Følelser.

Den forbausende Lærdom, som vi i Munchs Arbeider overalt støde paa, er vistnok, som hos Andre, især Frugten af en flittig Læsning, understøttet af en Hukommelse, der intet glemmer. Men naar man forresten i hans Undersøgelser seer, hvorledes hver eneste Ytring i de bindstærke Værker, som nu Ingen mere læser, staar til hans Raadighed, da fristes man til at troe, at heri stikker en anden Hemmelighed end Flidens alene. Det maa her være en Anelsens Evne, der med Sikkerhed veed at slaae ned paa Alt, hvad der til Øiemedet udkræves. Vi troe for vist, at Folianterne aabne sig for Munch der, hvor det, han har Brug for, findes, og at hans Blik med Falkens Sikkerhed slaar ned paa det Sted af Siden, hvor Byttet er at hente. Thi skulde Munch, som andre simple Dødelige, have gjennemlæst alle disse skrækkelige Opera, som han fører sig til Nytte, frygte vi for, at han allerede vilde have læst sig i Graven eller idetmindste ikke vundet Tid til at skrive saameget som han nu har gjort.

Munchs store Lærdom og de nye overraskende Resultater, hvormed hans Behandling af ethvert historiskt Stof fremtræder, have overalt vakt Opmærksomhed ikke blot i Norden og inden de germaniske Folks Literatur, men endog langt videre. Vi have saaledes for os et paa Polsk affattet særeget Skrift af en bekjendt Historieskriver, hvori de i Munchs Norges Historie fremsatte ethnologiske Meninger gjøres til Gjenstand for Undersøgelse, og hvilket vi senere skulle omtale.

Munch vil vide at bringe sin Berømmelse endvidere. Han er endnu en Mand i sine bedste Aar, med en usløvet Arbeidskraft efter det umaadeligste Arbeide, og dersom det undes ham den Tid og Hilse, som efter menneskelig Beregning kan ventes, er det saaledes vanskeligt at forudsee, hvilken Oprydning der endnu forestaar vor Historie. Han har hidtil benyttet de trykte Værker og de haandskrevne Kilder, der findes i selve Norden. Men endnu har hverken han eller nogen Anden undersøgt hvad der findes i de sydlige Landes Archiver. Efter al Sandsynlighed vil Udbyttet her, især i Vatikanet, blive stort og give Materiale til de mest overraskende hidtil neppe anede Resultater. Munch er mere end nogen Anden skikket til af Archivernes Gjemsler, at udklare og at benytte disse Skatte. Det Tilbud, han har gjort, om strax at ville give sig ifærd med dette Arbeide, kun at Storthinget bevilger de til en saadan Reise fornødne Penge, vil eller bør derfor ikke afvises.

P. B. H.

Norge.

Christiania. I de sidst forløbne Maaneder er der i det medicinske Selskab i Christiania ført langvarige og skarpe Debatter om Spedalskheden mellem Brigadelæge Hjort paa den ene Side og Professorerne Conradi og W. Boeck paa den anden. Stridens Brændpunkt er Spørgsmaalet om i hvilken Grad Spedalskheden er arvelig, idet Dr. Hjort mener, at dette Spørgsmaal endnu er for lidet oplyst, til at Staten kan have Ret til, saaledes som de sidstnævnte Herrers Lovudkast indeholder, at forbyde Spedalske og Spedalskes Børn at indgaae Ægteskab. Da Medicinalkommitteen skal have udarbeidet et Lovforslag i denne Retning, som den ønsker nærværende Storthing forelagt, har Sagen ogsaa stor øieblikkelig Interesse. Og uden Tvivl har vor geniale Læge C. Egeberg truffet Hovedet paa Sømmet, ved i det medicinske Selskabs Møde i Onsdags at stille 1800 Spd. til Selskabets Disposition for at en af Selskabet valgt dygtig yngre Læge udelukkende og i flere Aar i selve Spedalskheds-Distrikterne kunde undersøge de hygieniske Forholde og øvrige Omstændigheder. Vi tør haabe, at der efter dette Tilbud ialfald ikke paa Storthinget iaar vil blive Spørgsmaal om voldsomme Foranstaltninger ad Lovgivningens Vei.

Hermed som Følgeblad No. 1—4 af Storthings-Efterretninger for 1857, og en Subskriptions-Indbydelse.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 15. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 12te April. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Thrond.*)

(Af Bjørnstjerne Bjørnson.)

Kap. I.

Midt i de største Fjeldfører i Norge er der paa sine Steder en luun Nedsænkning, som findes og opryddes. Oftest bliver den indhegnet og brugt til Foderavling; denne ligger hen i en Lade, til Vinteren giver Føre, hvorpaa man kan bringe den ned til Hovedgaarden. Sjeldnere er det Tilfældet, at Nogen bosætter sig deroppe, og sjeldnest, naar Rydningsmarken ligger 3 eller 4 norske Mile fra Folk; den jevne Landevei og hver Dags Veir fører just ikke frem. Det er derfor gjerne en eventyrligere Sjæl, som vover dette Naboskab med sig selv.

Paa et saadant Sted, Grydebunden kaldet, blev Thrond født. Moderen øste selv noget Vand over ham og sagde: „hed Thrond i Guds Navn; det hedte Fader min før Dig, og Ingen har ondt af at opkaldes efter ham." Alf, hendes Huusbond, sad hos; han sagde Ingenting dertil, og saa blev det ved, hvad Moderen havde sagt. Dette skede om Høsten, men Vaar led frem, før Ægtefolket kunde vinde sig til Kirke med ham, at Præstens Haand kunde komme til. Deres Kjendinger i Bygden havde nok halvveis ventet en slig Kirkefærd; thi da Parret saa indom der en Søndag og bad dem om Følgeskab og Fadderstads, meente Arne Smed: „Det var ikke for tidligt." — „Aa, tidsnok", svarte Alf.

Dette var Thronds første Kirkereise; han blev otte Aar og havde endnu ikke gjort sin anden. „Kan ikke ogsaa jeg, Fa'r, faae see den store Gaarden, de kalder Kirke?" bad Gutten. „Tag ham engang med Dig ned i Bygden", lagde Moderen ind for ham. Men Alf svarte: „Jeg har nok at bære paa alligevel", — og dermed blev det for den Gang. Ifra Thronds andet Aar havde der været Een mere i den lille Nybyggerfamilie; det var ikke nok et Barn; „dertil har jeg ikke Raad", meente Alf. Det var et stakkels Tjenestetyende, som skulde passe Barnet, naar Forældrene vare tilskogs eller paa Bygdefart, — og hertil havde de taget en halvdøv 10aars Pige, hvem de kunde faae for Ingenting. Hende og Moderen blev det Guttens Sjæl vaagnede imod og saa først. Han fattede snart, at han skulde skrige til den Ene og tale sagte til den Anden, hvilket for Indbildningskraften stillede sig saa, at det, Tjenestepigen sad inde med, var tungt, det, Moderen havde, var let og lysteligt at faae fat i. Faderen talte sjelden med ham; han gik paa strængt Arbeide om Dagen og var træt, naar Kvælden leed. Søndagen sov han for det meste, for at styrke sig mod Ugen, og denne Dag var derfor Guttens værste. „Vær rolig, Thrond!" hviskede da Moderen bestandig og hyttede mod ham.

Men Faderen havde forlængst taget en saa stor Plads i Drengens Forestilling, at han gjerne kunde slippe at tale med ham. Det var fra hiin Julekvæld, Thrond fik sin nye Hue; de brændte Lys paa Bordet, spiste Rømmegrød og sang. Da havde Faderen havt fremme en Flaske, Thrond aldrig havde seet før; thi den var hvid. Efterat have drukket af den, havde han taget Sønnen paa Fanget, stirret ham bistert ind i Øiet og raabt: „Huf, Gut!" Saa havde han sagt: „Du er ikke ræd af Dig, seer jeg, og derfor skal Du nu høre et Eventyr." Dette Eventyr var om „Blessommen", som paa een Nat kjørte fra Kongens Gaard i Kjøbenhavn til Valders.*) Han stod bag paa Meierne hos en Jutul og havde ondt ved at holde sig fast, saa haardt det gik. Noget Forunderligere havde Thrond aldrig i sine Levedage hørt; han kunde ikke faae det ud af Tankerne igjen og forbandt det i flere Aar med Forestillingen om sin Fader. Naar denne kom seent hjem, havde han altid været i Kjøbenhavn, og lagde han sig træt og taus, var det fordi Jutulen havde kjørt saa fort, og det Hele ikke var gaaet rigtigt til. Alt udenom Husene og Udsigtskredsen, og hvortil ingen Anden end Faderen naaede ud, var Altsammen paa en Maade Kjøbenhavn eller Valders; det laa vidunderlig langt borte og lod Tingene gaae en heelt anden Gang.

Eventyret tog ham saa fuldstænstig op i flere Dage og Nætter, at han ikke hurtig sandsede at spørge sin Moder eller Randi (den halvdøve Tjenestepige) efter flere. Til hans store Glæde kunde Moderen mange, men dog intet, der var at ligne ved det første. Det Mærkeligste i Moderens var, at en Tid kunde baade Katten, Sauerne og Koen tale; og kunde disse Væsener ikke netop tale længer, var de dog noget nær ved det, meente Thrond, — han saa lidt ræd hen til Katten. Ogsaa var der mange Ting borte i Skogen, som En bedst burde holde sig ifra, efter hvad det lod til. Huldrefolket foer viden, og naar Taagen faldt paa, syntes Thrond, han saa dem samle Bølingen inde i den. Faderen kom efter, at Moderen gav ham Eventyr; men det likte han ikke. Engang Thrond ikke turde gaae ud alene, blev Alf saa vred, at han sagde til Konen, hun fortjente Huldrefolket kom og tog hende for slig Frygt, som hun satte i Gutten. „Saa er de dog til!" tænkte Thrond, — han trak sig tættere op mod Moderen. Siden vilde hun nødigere ud med Noget, og han holdt sig til Randi, der altid var saa stille af sig og sad for sig selv. Hun kunde blot eet, det var om en blind Pige, som kunde faae Synet igjen, naar en fager Prinds kom og bød hende sin Haand med det halve Kongerige.

Gudsord lærte han seent nok; det var af Fader selv, saasom Alf var en boglært Mand. Alting blev indgivet ham rigtig med Bogens Ord, men det kom ikke til at staae netop slig i Hovedet paa Gutten, som det stod i Bogen. Vorherre var længe den øverste Huldrekonge med langt, graat Skjæg og store Øine; han boede etsteds her ganske nær ved og kunde see Alting. Derfor var det ikke værdt at stikke Fingeren op i Rømmefadet oftere, naar Moderen var i Fjøset.

Han kunde være saa pas som en otte Aar, da der en Vinterkvæld efter Juul traadte en Fremmedmand ind i Stuen med en liden Kiste paa Ryggen. „Guds Fred i Huset!" sagde han og saa sig om. Thrond trak sig hen til Randi. „Guds Fred igjen!" sagde Moderen og skjød en Krak hen til ham.

„Jeg mener, det er han Fel'knut, jeg!" sagde hun videre, da Ilden paa Gruen voxede lidt op i det Samme og kastede et Skin henover ham. „Du tog ikke feil dengang, Aaste; mangelunde er det gaaet os Begge, siden jeg spillede i Dit Bryllup." — Nu fik de høre, han havde været i Bygden paa den anden Side Juulhelgen over og tjent gode Penge. Paa Hjemveien var der midt paa Fjeldet kommen en saa underlig Sygdom over ham, at han troede det bedst at see indom til Folk, før han tog paa Langveien. Thrond bemærkede, at Manden havde sort Haar, — hvad han ikke før havde seet — og en meget længere Trøie end Faderen. Han havde et Ar over det halve Ansigt, og sagde ikke „i Jesu Navn", da han satte sig tilbords. Den samme Mand blev siden saa daarlig, at han maatte tilsengs. „Jeg mener, jeg reiser mig ikke mere, jeg", sagde han. — „Tal ikke saa stygt", svarede Aaste og bredte over ham. Thrond maatte ligge paa Gulvet den Nat, Ilden brændte paa Gruen, og han sov ikke.

Det blev paa een Gang saa koldt; han frøs, og det især paa den ene Side. Men saa forstod han, hvorfor det var: han laa egentlig ude i Skogen. Han undredes og undredes, hvordan han dog var kommen did; Ilden saa han langt fra sig, og det var dog den, som skulde brænde hjemme, fordi Fremmedmanden var syg. Han reiste sig for at gaae nærmere til den, men han kom ikke af Flækken. Han arbeidede og strævede; thi hvordan i Guds Navn skulde det gaae en heel Nat i Skogen? Da hørte han det synge langt borte. Han havde hørt Melodien før, det var en Psalme; først var det Een, som sang, og det var Moder hans, saa var det to, tre, tyve, mange, mange; det var heelt velsignet at høre. Pludselig holdt det reent op, og En sagde: „lad os tage ham og bære ham etsteds hen." Da mindedes han, at han egentlig var i Skogen; det blev atter koldt, og han vilde skrige, men kunde ikke. Det skal være godt at bede „Fader vor", huskede han, men kunde ikke finde Begyndelsen. Da greb En ham i Skulderen, men saa fik han Maalet op, skreg „Moder!" saa han selv forfærdedes. „Du er da ogsaa urolig i Søvne", sagde denne; hun stod ved Siden af og reiste ham op.

Fremmedmanden saa han ikke mere ligt til; han var reist, sagde Moderen. Dagen efter kom Faderen hjem og gav sig i Arbeide med en Kiste. Men Moderen kom ned fra Loftet i sin sorte Kjole; hun skulde til Bygden. Hun kom hjem igjen med tre Mænd, der vare hinanden saa lige, at skjønt den ene havde Tophue, de andre Fladhuer, vidste han aldrig rigtig, hvem der bar Tophuen. De spiste og satte saa Kisten, Faderen havde gjort, paa en Kjælke. „Her er en til", sagde Moderen og kom frem med den Kiste, Feelknut havde baaret. „Aa, den kan han faa", sagde en af de Tre og pegte paa Thrond. Moderen bad ham at takke vakkert. „Brug den saa godt, Du, som den gjorde, Du nu arvtager", sagde hiin og lo. Saa reiste de af Gaarde.

„Hvad er der i Kisten, Mo'r?" spurgte Gutten, da de atter stode i Stuen. „See efter." Det gjorde han, og i et Tørklæde laa noget saa Fiint og Let, at han bare blev siddende og see paa det. „Tag det", sagde Moderen. „Det gaar da ikke i Stykker?" spurgte han og stak Fingeren ned. Ganske bleg reiste han sig. „Det græder!"

Saaledes gik det til, da Thrond Alfson fik sin Violin.

— Violinen var sort; det var ogsaa Fanten, som eiede den, og hvorledes det var og ikke var, syntes han, de lignede hinanden. Det ham Uforklarlige og Nye ved hiin førte han over paa denne, og hiin hemmelighedsfulde Nat, hvori han var kommen, laa i den med al sin Strid mellem Virkelighed og Drøm. Alf var ikke fri for at kunne lidt Violin, og stor var Thronds Andagt, da han af denne lærte at haandtere den. Det var næsten med Forfærdelse, at han fik den til at synge de to eneste Melodier, han kunde, Luurvisen og Haukefaldet. Alle Eventyr, ja Alt, han hidtil havde tænkt, maatte med at dandse her. Buen, det var nu Jutulen, og naar den foer over alle Strænge og op igjennem alle Skalaer, var det „Blessommen", han kjørte fra Kjøbenhavn til Valders paa een Nat. Den bløde Kvint, det var Moder hans; den næste Stræng, som altid fulgte Moderen, var Randi. Den tredie var grov i Maalet, sagde kun lidt, og det var Fader hans. Bassen var en rar Stræng, men hemmelighedsfuld; den truede op til ham, han var halvveis ræd den og turde ikke give den Navn. Tog han slig paa de to, at de sammen med den tredie udgjorde een Tone, da var det de tre Fremmedmænd; de vare hinanden saa lige, at han aldrig vidste, hvem af dem bar Tophuen. Lod han Buen stryge med sin egen Tyngde, saa det blev et sagte, fjernt Spil, var det Huldrefolket, der spilte i Høien. Et Feilgreb, — kom det paa Kvinten, — var det Katten, — traf det paa Bassen, — var det Koen. Hver en Slaat, han lærte, var atter bestemte Ting. Een var Moses, som stammede og slog med sin Stav, een Moderen i den sorte Kjole, een af lutter lange Strøg, var Kongen.

„Det var da ogsaa et syndigt Gnaal!" skjældte Faderen. „Aa, Du kan tie, som er ude den lange Dag", svarede Aaste; „men hvad skal vi sige, som ikke har Fred, fra det Sol rinder, til hun falder." — „Tag Felen fra

*) Nærværende Fortælling optages, med Forfatterens Villie og i en lidt forandret Skikkelse, af „Fædrelandet", i hvis No. 59 og 60 den har været indført. Fortællingens oprindelige Form er netop denne, hvori Forfatteren her lader den fremtræde. I det danske Blad er medgivet Forklaringer over de forekommende norske Ord, hvilke for vore Læsere ere overflødige.

*) Se Asbjørnsens Huldreeventyr.

ham", sagde Faderen. — „Jeg har ofte tænkt det", sagde Moderen. Og saa lærte hun ham næste Dag en ny Slaat. Hun kunde flere end hun selv vidste af; thi Aaste havde ikke altid været over 30 Aar og levet saa stille som nu. „Hvad tænker Du paa, Mor?" spurgte Gutten sommetider; „Du har sunget den samme Slaat for mig i en halv Time."

Ingen Sommer før havde han turdet være med at gjæte. Var det herefter en Godveirsdag, tog han gjerne didop alene; thi blev han stundom ræd, spilte han blot paa, og hvad Ondt der var omkring, maatte ind i Violinen. Naar han sad deroppe og spilte, stod Ingenting rigtig fast, hverken Høi, Busk eller Aas; det flød. Alt, som han blev større, lagede han ogsaa selv Slaatter, og da han spilte den største Deel af sin Dag, maatte det Andet, han lærte og oplevede, ind her. Hver Slaat var ham derfor lige vakker; ja, det faldt ham ikke ind at gjøre Sammenligning; thi de vare Nødvendighedens eget Værk hver Stump. Kun bemærkede han, at før havde hele Melodier Betydning af Fader eller Moder, Storbjerget eller Skogen, nu kunde nogle Toner, siden endog et enkelt Strøg faae det. Vakrere blev ham hver Slaat, eftersom der lagde sig mere i den.

Han hørte Faderen ved Leilighed fortælle, at en Gut, lidt større end han, havde tjent mange Penge ved sit Spil paa sidste Marked. Dette begyndte at gaae i Hovedet paa ham; den Gut kunde da umulig spille saa godt som jeg, tænkte Thrond. Da det leed mod næste Marked, bad han Moderen, saa Faderen ikke hørte det, om at maatte faae Lov at være med til Markedet. „Er Du gal, Gut! Lad aldrig Far Din høre Sligt", sagde Moderen. Saa en Dag, de arbeidede sammen ude paa Marken, sagde hun til Alf: „Jeg synes rigtig Synd i Thrond, Du. Han har endda ikke været udenfor den Flek, hvorpaa han saae Dagsens Lys, mere end een Gang, og det var, da han blev døbt." — „Aa, vi mister ham tidsnok, Aaste", sagde Faderen slig, at Moderen blev heel ilde ved. Gutten tag og tag imidlertid, og saa vovede hun en Dag, de stod og tærskede Korn: „Han Thrond spiller rigtigt saa fagert alt, at han kunde tjene gode Penge paa Markedet, tag Du ham med." Alf vidste, hvad Gutten der vilde faae at see og vælte om i Hovedet derhjemme, og derfor sagde han: „Det kunde blive dyre Penge, han der tjente." Aaste saae paa ham og taug.

Men da nu Gutten engang havde faaet Oinene udefter, kunde han ikke tage dem til sig igjen. Ved Davren en Deel Maaneder efter taler Alf og Aaste om noget Nybyggerfolk, som havde sat sig ned ikke langt ifra dem, og som retnu skulde have Bryllup; men de havde ondt for at faae fat i baade det Ene og det Andet, deriblandt ogsaa Spillemand. „Men Gud velsigne dere: kan ikke jeg være Spillemænd?" — tænkte Thrond, han sagde Ingenting. Han passede op Moderen, der hun stod alene i Kjøkkenet. Og trods Alt det nu Faderen fandt paa, var Moderen snart paa Veien og bød Sønnen sige frem: „Han er bare klare Gutten endnu; men jamænd spiller han, saa En kan faae ondt i Hjertet", sagde Moder hans. — Vist kunde han komme og følge dem til Kirken, som Skik var, meente Brudefolket. Gik det galt, var det da ikke værre, end at de toge sig en ny nede i Bygden.

Den, som blev glad hjemme, var Thrond Alfson. Alt, han skulde faae at see, mødte i Tanken det, han selv skulde spille, — og det var ikke mere end saa, at han udholdt Sammenstødet. Lidet sov han de faa Nætter, som vare igjen til Bryllupsdagen, og fra det han stod op om Morgenen, til det Faderen kom hjem om Kvælden, spilte han uafladelig, — flyttede med sin Violin fra Stuen til Skogen, fra Bakkehældet til Granstupet — og spilte. „Du blegner reent af for mig, Gut", sagde Moderen og strøg Haaret fra Panden paa ham. „Aa' jeg maa prøve mig", svarte Thrond.

Den Søndagsmorgen, han i nye Klæder drog afsted op over Aasen, løftede Solen sig blank og fiin op paa en reen Himmel. Moderen sad efter paa Dørtærskelen ude i Svalen og fulgte ham med Oinene, saa langt hun kunde, — Faderen stod i Vinduet, men gik hen at lægge sig, da han hørte Moderen ifærd med at komme ind igjen. Ingen af dem skulde til Kirke den Dag. Da Aaste havde laget Frokosten til, og de havde spist, førte hun frem for Alf, at hun nok havde Lyst til at see nedover alligevel. „Gjør som Du vil", sagde Alf, og paa de Ord klædte hun sig og skyndte sig afsted.

Thrond havde, der han gik, den Tro, at Fuglene aldrig havde sunget saa mangfoldig som i denne Morgen, og det kunde nok hænde, at han selv havde Lyst til at spille med. Men det er dog bedst at spare sig, tænkte han igjen, thi han havde ikke faaet en Blund paa sine Oine den Natten lang. Han kom til Bryllupsgaarden uden egentlig at vide af det, han kunde Ingenting spise, og satte sig strax i Spidsen for Følget, som Pligt var; men Følget og Brudestadsen selv havde han intet Oie for. Thi Forventningen om det, han skulde see, gjorde ham næsten blind for hvad han saa. Han gik i Forveien og spilte, og det syntes ham at Brud og Brudgom, Gamle og Unge, Fugl og Skog, Himmel og Sol sang med, — om ikke høit, saa dog i sit inderste Hjerte. Han blev aldrig træt, gik frem som en Drukken, uden at føle Jorden, han traadte paa; han saa endefrem for sig og spilte. Retsom det var, tænkte han: nu er vi i Bygden, men bestandig var det endnu en Krumning, endnu et Fald. Han trøstede sig med, at han skulde faae se den hele paa een Gang; thi saaledes laa den til — det vidste han nok.

„Boier vi nu om den Hammer der, saa staar vi netop i Bygden", hørte han En sige bag sig.

Buen tog stærkere Tag, Fingeren pressede bedre mod Strengen, og — d e r gled Hammeren tilside. Han saae en let, blaa Røg ligge inde mod Himmelen, og opunder den et Skimmer og Glitter, en Glands og Glimmer, hvori han umulig strax kunde gjøre Skille. Lidt efter lidt fløb det fra hinanden, han drog bestemte Veie deri, og hist laa en Gaard med saamange Vinduer, at det var som han saa op paa Iisbræen en Solskinsdag, — her laa en anden, saa stor, at Faders Huus kunde staae inde i Svalen med Fjøset paa Hovedet, — og rundt omkring Gaard i Gaard, Gaard i Gaard, den ene hvid, den anden rød, — Straatage var der ikke paa en eneste, men blank Skiferdækning, saa Oiet fik ondt. Fiint og let stod det der i Luften, fiint og let hang Taagen over, kunstigt som hans Violin og langt kunstigere var Alt omkring, Vognene i Gaarden, Hestene, som stod fraspændte nærho', Folkets brogede Klæder, Hundene, som legte sig paa Volden, Børnene, som stod og saae paa, — og udover Altsammen lød der Toner, lange og stærke, i bestemt Takt, saa det forekom ham, at hver Ting, han saa, gik og vendte sig i den. Med Et huskede han sin egen Tone, — men i Guds Navn, hvor var den bleven af? Violinen maatte bestemt være brusten; thi Lyd var der ikke skabt i den. „Nu, da jeg skulde bruge den som bedst", skreg Gutten halvhøit og blev bleg. Han strøg maaskee ikke haardt nok, lagde derfor al sin Kraft i Buen. Lidt ligere blev det, men brusten maatte Violinen være; thi han vidste nok, hvordan den kunde lyde — og naar han blot huskede dette, var det ikke frit for, at Graaden vilde op i Halsen paa ham. Da saa han atter lige ud for sig, og fik der Oie paa en Gaard langt, langt større end de andre, og saa vidunderlig vakker, at det var som Skyggen af et Træ paa et Vandspeil. Thi Top havde den, og finere og grandere blev denne, jo længere tilveirs det bar. Vinduer var der, saa høie som det hele Huus, — og som det laa der alene, med en Muur omkring, og pegede op i Himlen, forstod han paa een Gang, at derifra kom Tonerne, rigtig høit oppe fra. Det hele Huus blev for hans Tanke til Musik; det kunde klinge Altsammen og var egentligen Sang. Dette er Kirken, tænkte han. En utrolig Mængde Folk stod omkring, alle vare de lige hverandre, og alle saa lyste de. Disse er det, som have bygget Kirken, tænkte han, og turde ikke see til dem, saa kloge som de var. Mindedes han da sig selv, hvorfor han nu gik der, den ynkelige Tone Violinen netop havde faaet her, hvor Alle de stod, som havde bygget Kirken. Han kunde synke i Jorden af Skam, men frem med Brudefølget maatte han. „Det kan ikke være den rette Slaat", trøstede han sig med og slog om. Frem gik en anden under Buen, men borte var Alt det, som havde lagt i den, det var Buestrøg paa Buestrøg, og intet andet. „Gaa nu ikke fra mig Du kjære Herre Gud", bad Gutten; han holdt sig til den Bedste, han vidste. Han følte, de saae paa ham, de samme, som havde bygget Kirken; han kunde ikke huske Fjeldet eller Fjeldvandet, Skogen og det, som i den var, saa gjerne han vilde. „Det er godt hverken Fader eller Moder er her og seer min Skam", tænkte Thrond, — og til sin Forfærdelse syntes han at see Moder sin i den sorte Kjole staae midt inde i Flokken med et blegt Ansigt.

„Ha, ha, ha!" hørte han; det var nok lige bag sig; thi han saa Ingen, som lo. Fingrene tabte de rette Greb og Buen gled op over Brettet, — „nu kan jeg nok ikke engang tage Tonen", suste det gjennem Hovedet paa ham; — han pressede Violinen op under Hagen, tog Buen i fuld Haand og med Angstens Kraft tumlede han noget ned over Strængene, lige ud af Sindet; en Slaat var det, men han kjendte den ikke selv. Det gik paa to Strænge og tre Strænge, den fjerde vilde han ogsaa gjerne have fat i, . . . der skulde være en femte og sjette tilbage, men som han heller ikke kunde naae . . . „Hei, nu gaar det nok godt!" lo det igjen, — han saa Fanten sidde paa Taarnknappen og skjære Ansigter mod sig. „Er du kommen, du ogsaa?" og nu var det ham som Violinen skulde didop, dersom han ikke kunde spille Fanten ned. Spillet blev til Skyer, som drev ham for Oinene, Spiret dukkede og steg med Fanten paa, Gaardene dandsede, Folk stod fast, Elven gik op ad Fjeldet . . . bare Fingrene holdt det ud, bare der ikke var Knuder paa Strængene. Men frem af det Hele arbeidede Moderen sig. „I Guds Navn, hvad er det, Du spiller, Thrond?" Han saa paa hende og hun sank tilbage i Taagen, langt tilbage. „Ja, gaa Du med! Jeg maa hjælpe mig som jeg kan, jeg!" han lo, saa ræd var han.

Der stod han ved Kirkedøren, og uden at see til Følget vendte han sig med Buen i den ene Haand, Violinen i den anden, og som igjennem Luften foer det, udaf Porten, forbi Folket, paa Lykke og Fromme gjennem Gaarde over Marker, saa langt han aarkede, sank saa ned paa Jorden og græd bitterligt. Længe laa han der med Ansigtet mod Jorden, stille var det omkring, saa stille, at han kunde høre Himmelen suse. Reiste han sig da og traf Violinen; den laa ved Siden af og sagde ikke et Ord. „Ja, din Skyld er det dog Altsammen", sagde Thrond og greb efter den. I Stykker skal du, saa ræd du gjorde mig!" han klemte den i Haanden og kyle den mod Jorden vilde han, rigtig tilgavns! Men først maatte han dog see paa den. Da forekom det ham, at den dog sad inde med det Lille, han havde levet og lært, han kunde huske Fjeldet igjen, Fader sin, Jutulen . . . Thrond græd paa ny. „Ja, ja; lad det nu være det Samme med dig, da", sagde han; „men de usle Strængene skal over! for spille mere, det tør jeg aldrig i Verden!" Han tog sin Kniv op, skyndte sig som havde det Hast og satte den til Kvinten. „Au!" græd Kvinten. Jeg lader som jeg ikke hører det, tænkte Thrond og satte Kniven til den næste. Den sprang ogsaa; den tredie med. Bassen var blot igjen. — — — — „Bassen er en rar Stræng", tænkte Thrond; „den er ogsaa vanskelig at faae." — — — „Jeg tror jeg lader den sidde, jeg", sagde han videre og saa sig underlig omkring.

Kap. II.

Hvad blev der af Thrond?

Johan August Wahlberg.

Blandt de mange berømte Naturforskere, som den svenske Nation har at opvise, indtager den i forrige Aar i Afrika omkomne Johan August Wahlberg en fortjent Plads.

Efterat have gjennemgaaet Linkøpings Gymnasium og senere beklædt en Lærerpost i Chemi og Physik, reiste han i 1838, understøttet af Videnskabsakademiet med 1600 Rdlr. Bko., til Afrika, hvor han, efter i eet Aar at have opholdt sig i Kapkolonien, trængte dybt ind i det Indre af Landet, længere end nogen Europæer før ham havde været. I disse uveisomme Egne, omgivet af Farer fra alle Kanter, midt imellem vilde Kafferstammer og mødende Hindringer ved hvert Skridt, tabte Wahlberg aldrig Modet. Han forfulgte sit Maal, satte igjennem, hvad han vilde, og havde Lykken med sig næsten i Alt. Punktlig førte han sin Dagbog, foretog Maalinger, tegnede paa sine Karter, tilberedte Huder og Skind af Pattedyr, Fugle og Amfibier i Tusindetal, samlede Insekter, gjorde Skeletter og pressede Planter.

Efter iforveien at have endt sine Samlinger vendte han tilbage til Fædrelandet i 1845. Ved en meget lav Taxt værdsattes de indsamlede Naturalier til en Priis af 19,000 Rdlr., som blev ham bevilget, men hvoraf han skyldte mere end Halvparten til sin Velynder Konsul Letterstedt paa Kap, og hvoraf Resten netop var tilstrækkelig til at dække de Udlæg, Wahlberg ellers havde havt. Disse Samlinger ere senere blevne beskrevne af Professorerne Sundewall, Lovèn og Fries, af Bohemann og Fl. Selv anvendte han i de sidste to Aar af sit Ophold i Hjemmet regelmæssig otte Timer af Dagen til at beskrive Fuglene.

Det var et almindeligt Ønske, at Wahlberg skulde udgive sin Reise, men han gav aldrig noget bestemt Løfte herom. Imidlertid erfoer man dog, at han arbeidede i Stilhed paa et Værk af saadant Indhold, men af et meget vidtløftigt Omfang, og med saa store Fordringer til sig selv, at man først efter en længere Tids Forløb kunde vente at see det fuldført. Men under dette Arbeide fik han netop den Idee, at foretage sin sidste Reise for at gaae tvertover det afrikanske Fastland fra Vestkysten indtil Endepunktet for hans forrige Fremtrængen. I Oktober 1853 forlod han Sverige og medtog alle Papirer og Optegnelser, som vedrørte den første Reise. Udrustningerne, som beløb sig over 20,000 Rdlr. Rigsgld., bekostede han selv. Den 12te Marts 1854 forlod han Kapkolonien og ankom den 14de April til Hvalfiskbugten i Namaqvalandet paa Afrikas Vestkyst. Herfra drog han gjennem Landet, besøgte de mægtige Fyrster Junker Afrikanus og William Svartbay, hvorpaa han efter nogle Maaneders Forløb ankom til den af Andersons Reise bekjendte Sø Ngami, i Nærheden af hvilken han paa en længere Fodreise blev dræbt af en Elephant.

Gamle Nyheder.

Kong Christian Frederiks norske Hof.

Et af de første Skridt, Christian Frederik foretog sig efter sin Udkaarelse til Norges Konge, var at indrette sig en talrig Hofstat. Den 17de Mai 1814 var han bleven valgt til Konge, den 19de Mai afgav han sin Erklæring om at han modtog Valget, idet „den høitidelige Akt feiredes ved foranstaltede Ceremonier, Kirkegang og alle Festers muntre Ende, et festligt Maaltid"; og den 22de var den lange Liste over hans Hofstat færdig. Den

udviste ikke mindre end 16 Kammerherrer og 12 Kammerjunkere, hvortil endnu samme Dag kom en Forstærkning af 2 Kammerherrer. Dette raske Skridt maatte under daværende alvorlige Omstændigheder gjøre et daarligt Indtryk paa Folket. Den i sine Mishagsytringer saa maadeholdne og ængsteligt forsigtige Jacob Aall dømmer ogsaa i sine „Erindringer“ med usædvanlig Strenghed derom. Aall havde i en Audience hos Christian Frederik 21de Mai udbedt sig Tilladelse til at maatte reise lige til sit Hjem, „uden at tage Deel i de Høitideligheder ved Kongens Indtog i Christiania den 22de, som vare en Følge af Kongevalget.“ Men allerede ved Ankomsten til Laurvig erfoer han med hvilken Rundhaandethed Prindsen havde indrettet sit Hof. „Forfatteren kan ikke beskrive“, siger han, „hvor dybt hans Sind nedbøiedes ved denne luxuriøse Overflod af den nyvalgte Konges Naadegaver. Derved antydedes den høie Stiil, hvorefter Kongen vilde indrette sin Hofstat, og som rimeligviis vilde blive fulgt i andre Henseender, medens det laa tydeligen for Dagen, at Norge umuligen kunde bestaae som selvstændig Stat, der nu ene skulde bære Byrden af Statsforvaltningen, af den indvortes Organisation af Statsindretninger, og af Forsvarsvæsenet, naar ikke den største Simpelhed og Sparsommelighed lagdes til Grund under Skabelsen af det nye Kongerige. Blandt de saaledes udmærkede Mænd fandtes vistnok Flere, der kunde fortjene deres Konges Naade, og deres Medborgeres høieste Agtelse; men just disse maatte finde sig lidet smigrede ved en Udmærkelse af den Art. Det ligger udenfor denne Fremstillings Grændse at trænge dybere ind i disse Betragtninger; men dette Skridt af den nye Konge, som den upartiske Gransker vel tør kalde mindre vel overlagt, gav den roligere Deel af Folket en Udsigt til Fremtiden, der maatte nedslaae dens Forhaabninger. Vist er det, at denne Hofetatens rige Udstyr modtoges fast overalt, endog blandt den nye Politiks Tilhængere, med Mismod og Bekymring.“

Schinkel fortæller i ottende Deel af sine „Minnen ur Sveriges nyare historia, at Christian Frederik til det nye Hofs Prydelse i England havde bestilt 25 Kammerherre-Nøgler, men hvilke først ankom efterat hans Kongedømme allerede var ophørt.*) Pakken, hvori de fandtes, var adresseret til Regjeringen, og aabnedes af — — Grev Essen. Spasmagere forsømte hellerikke at anstille historiske Sammenligninger, og et vittigt Hoved foreslog grovt nok, at kalde den nyvalgte Konge Jørgensen II.“ Samme Forfatter fortæller ogsaa, at ligesom for at drive Gjæk med den ephemere Kongelighed, vilde Tilfældet, at den Throne, man havde indrettet for Christian Frederik, da han holdt sit Indtog i Christiania, i bogstavelig Forstand skulde være en Theater-Throne, der paa et Privattheater sidst havde tilhørt Grev Alma Viva i Figaros Bryllup.

De nærmere Omstændigheder ved Indretningen af dette kortvarige norske Hof ere vistnok neppe bekjendte, og dog turde de have sin Interesse. Vi aftrykke derfor den kgl. Udnævnelse og Instrux med andre Ordres, der tilstilledes Overhofmarskalken til Efterlevelse. Overhofmarskalken var den i 1825 afgangne Statsraad og General-Lieutenant Frederik Gottschalk v. Haxthausen, Christian Frederiks høitbetroede Mand, der som bekjendt efter hans Thronfrasigelse for sit Forhold som Statsraad blev sat under Rigsret og for formeentlig Forsømmelighed med Hensyn til Armeens Forsyning undergivet en Krigskommissions Dom, men i begge Henseender frifunden. De nedenfor trykte Aktstykker ere afskrevne efter Originalerne, der findes blandt Justitiarius Bergs efterladte Papirer, som i 1852 indkjøbtes til Rigsarchivet og der bevares. Da Berg i sit andet Ægteskab var gift med en Datter af Haxthausen, er han vel paa denne Maade kommen i Besiddelse af disse originale Brevskaber.

I.

Til Overhofmarskalk, General Haxthausen, d. 22de Mai 1814.

Vi give Dig herved allernaadigst tilkiende, at Vi under Dags Dato have udnævnt og beskikket Dig til at være Vor Overhofmarskalk, og vil Du modtage den for Dig i bemeldte Qualitet udstedende Bestalling fra Vort Statssekretariat.

Tillige give Vi Dig allernaadigst tilkiende, at Vi under Dags Dato have udnævnt

Vor hidtil værende Staldmester Clauson Kaas til Vor Hofmarskalk;

samt til at være Vore Kammerherrer:

1) Stiftamtmand, Grev Trampe.
2) Stiftamtmand Schouboe.
3) Grev Wargas Bedemar.
4) Baron Hoff Rosenkrone.
5) Oberst Hegermann.
6) Commandeur Fabritius.
7) Statssekretair v. Holten.
8) Etatsraad Falbe.
9) Generalauditeur Bergh.
10) Oberst Rohde.
11) Generalkrigskommissair Wibe.
12) Amtmand Schouboe.
13) Oberstlieutenant Krebs.

*) Dette synes at stride mod Chr. Frederiks nedenfor trykte Ordre om at „indsende Kammerherre-Nøglerne“ igjen.

14) Oberstlieutenant Haffner.
15) Overadjutant Broch.
16) Overadjutant Krogh.

Fremdeles have Vi allernaadigst udnævnt Ritmester Elieson til at være Vor Staldmester; samt til Vore Kammerjunkere:

1) Divisions-Adjutant Kaltenborn.
2) Divisions-Adjutant Rosenørn.
3) Ritmester Meidell.
4) Divisions-Adjutant Mansbach.
5) Lieutenant Mansbach af Vort Jæger-Corps.
6) Second-Lieutenant Løwenskiold. } Af Vor Søetat.
7) Second-Lieutenant Sneedorf. }
8) Adjutant Klüwer. } Adjoints ved Vor Generalstab.
9) Adjutant Schwartz. }
10) Lieutenant Nissen. }
11) Lieutenant Garben. } Af Vort Ingenieurcorps.
12) Lieutenant Linstow. }

Om samtlige disse Udnævnelser have Vi meddeelt Vedkommende det Fornødne til allerunderdanigst Efterretning.

Givet paa Eidsvold, d. 22de May 1814.

Christian Frederik.

v. Holten.

II.

Kong Christian Frederik til Overhofmarskalk Haxthausen, den 22de Mai 1814.

I Forbindelse med Reskript af Dags Dato gives Dig herved tilkiende: at Vi fremdeles allernaadigst have udnævnt Generalmajor Blücher, og Vor Hofmarskalk Kaas til at være Vore Kammerherrer.

End videre give Vi Dig allernaadigst tilkiende, at Rangen for Vore Kammerjunkere bestemmes til No. 4 i 5te Classe af den nu gjældende Rangforordning, indtil den nye Embedsrang-Forordning emanerer.

Givet paa Eidsvold, d. 22de May 1814.

Christian Frederik.

v. Holten.

III.

Udkast til Instrux for Overhofmarskalken.

Følgende Spørgsmaale insinueres Allerunderdanigst til en Instrux for Over-HofMarschalen.	(Kongens Besvarelser.)
1. Skal Over Hof Marschallen dagligen melde sig for at modtage Deres Majestæts Ordre, og om Middagen opvarte ved Taffelet?	Den daglige Ordre angaaende Tilsigelse til Taffelet m. v. gives til Hofmarschallen. Overhofmarschallen venter jeg at see ved Taffelet saa ofte som hans øvrige Forretninger tillade det, men sædvanligviis Søndag, Mandag, Onsdag og Løverdag og naar der ere Galla, det forstaar sig.
2. Bliver Hofmarschallen fremdeles ved dagligen at forelægge Deres Majestæt en Liste paa de Fremmede og Indvaanere af Byen, som staaer for Touren at ansiges til Taffel? med Tilføining af 1. Kammerherre daglig.	ja — een Kammerherre, een Kammerjunker til Opvartning og een af Staben dagligen tilbords paa Ladegaardsøen, sædvanligviis kun et Taffel og Tilladelse at møde civil.
3. Forbliver den oeconomiske Deel og Hofholdning ikke fremdeles under Hofmarschallen?	jo.
4. Maa ikke Konge Vagten beordres at staae under Hof Marschallen, da han Sommer og Vinter boer i Palaiet og derved sættes istand at overholde Deres Majestæts allerhøieste Befalinger?	bifaldes.
5. Kammerjunkerne formodes at staae imediate under Over Hof Marschallen, til hvilken de haver at henvende sig og som beordrer en af de i Byen værende daglig til Opvartning, og at være i Forgemaket Kl. 9 om Morgenen.*)	ja, Opvartningen gaaer efter Liister mellem dem.
6. Over Hof Marschallen ønsker ikkuns et Vink eller Ordre til det Ceremoniel, som dagligen eller i Almindelighed skal indføres ved Hoffet, de Foranstaltninger og Indretninger, som af ham skal overtages, de Grene af hans Embede ved Hoffet, som han enten alene eller fælles med Hofmarschallen skal være ansvarligen eller vigilere for. Overalt vil ethvert Opsyn og Arrangement som Deres Majestæt vil betroe ham med den største Nøiagtighed søges udført.	Dagligen er intet andet Ceremoniel at iagttage end at Kammerjunkeren lukker Døren op fra Kongens indre Værelse til Forsamlingsstuen og ligeledes efterat Kongen har talt med de Fremmede Døren til Spisestuen — dog uden at gaae ind igjennem samme. Efterat Anretningen er meldt af Over-Hofmarschallen, gaaer han forud for Kongen ind i Spisesalen. Hof-Marschallen, den opvartende Kammerherre og Kammerjunker, (samt) Staldmesteren blive derimod tilbage i Salen indtil de Fremmede ere gaaede ind i Spisesalen og tage dernæst Plads ved Taffelet ligeoverfor Kongen ved Siden af Overhofmarschallen. Denne eller den Hof-Cavaleer, som han derom anmoder, trancherer Maden. Kammerjunkeren haver at oplukke Døren efter Taffelet og siden til de indre Værelser. Kammerherrer, Kammerjunkere og Stabens Personale tilsiges til Taffelet efter tre forskjellige Liister — Kamh. Holten desuden som Statssecretair Statsraadsdagene. Kamh. Haffner og Brock saavel i Liisterne som Kammerherre og som Officerer af Staben.
Allerunderdanigst Haxthausen.	C. F.

*) Til Tallet, som betegner Klokkeslettet, synes Haxthausen at have sat aabent Rum. Kongen har altsaa tilføiet 9-Tallet.

IV.

Den af Haxthausen udfærdigede „Instrux for Kongevagten i Christiania“, 27de Mai 1814.

Foruden de almindelige Vagtordres, og som kan ansees anvendelig paa en Konge Vagt, haver den Vagthavende Officeer Følgende at iagttage:

§ 1. Vagten marcherer til alle Tider med skarp skuldret Gevæhr forbi Palaiet, og dersom H. M. synes at staae for Vinduet, saluterer Officeren og Fahnen fældes, ligesom ved alle Leiligheder naar Kongen passerer Vagten. Efter Tappenstregen presenteres alene uden at røre Trommen.

§ 2. Vagternes Afløsning, Overlevering og Udsættelse af Skildvagten udføres som sædvanlig.

§ 3. Vel er det Capitainen tilladt at gaae fra Vagten som ikkun inspections havende Officeer, men ligesom han om Dagen haver at eftersee Vagten, og den paafølgende at truppe af med samme, saa bliver han ogsaa i alle Henseender ansvarlig for den befalede Orden.

§ 4. Posterne udsættes efter den første Commandants Befaling. Skulle nogen Forandring af Hof-Marschallen beordres, som under hvilken Vagten staaer og dependerer, saa bliver samme strax udført og siden meldt til Commandanten. Naar Hs. Majst. er paa Ladegaardsøen staaer Vagten alene under Commandanten.

§ 5. Posterne udenfor Gemaksdøren instrueres ikke at indlade nogen fremmed af de ringere Classer uden at blive anmeldt. De for Indgangs-Porten maa ikke tillade nogen Uvedkommende ind, som ikke haver et bestemt Anliggende, ligesaa lidet som at Noget bliver baaret ud af Porten, som ikke kan gjøres Rede og Rigtighed for.

§ 6. Denne Vagt har ingen Garnisons-Honør at give. Alene for Generals-Personer skarp skuldrers (?) af alle Poster.

§ 7. Der slaaes ingen Reveille eller Tappenstreg men alene til Bøns, heller ikke anraabes nogen Ronde eller Patrouille, den haver alene at overholde Orden og Rolighed omkring Palaiet.

§ 8. I Ildebrands-Tilfælde bliver saadant strax anmeldt for Hof-Marschallen og Vagten bliver imidlertid staaende i Gevæhr.

§ 9. Skulle noget Nyt forefalde med Vagten, da meldes det efter Afløsningen til Commandanten.

Christiania den 27de Maii 1814.

Haxthausen
Over-Hofmarschal.

V.

Personal-Fortegnelse over DHerrer af Hs. Majestæts Sta .

Hr. Generalmajor von Sejersted.
= Kammerherre von Holten.
= — von Haffner.
= — von Brock.
= Major von Ramm.
= Kammerjunker von Kaltenborn.
= — von Mejdell.
= — von Mansbach.
= — von Sneedorff.
= — von Schwartz.
= — Capitain von Lundh.
= — Lieutenant von Borckenstein.

Hr. Kammerjunker Lieutenant von Bosgraff.
= Lector Adeler.
= Staldmester von Eliesen.
Hovedqvarteret Mofs den 31te Juli 1814.

VI.

Fra Kong Christian Frederik til Harthausen, den 10de October 1814.

Vi tilkjende Dig herved, hvorlunde Du har at meddele samtlige af Os udnævnte Kammerherrer og Kammerjunkere Vor Tak og Tilfredshed med deres i fornævnte Qvalitet udførte Tjeneste og dermed paabyde samtlige Kammerherrer at tilbagesende deres modtagne Kammerherre-Nøgle og Bestalling, ligesom Kammerjunkerne at indsende deres Bestalling.

Disse Nøgler og Bestallinger bemyndiges Du herved at modtage til videre Indsendelse til Os, men forsaavidt disse, forinden Din Afreise fra Christiania, ifølge denne Vor Ordre ikke kunne indtræffe betimeligen, har Du at beordre Vor Hofmarschal von Kaas at modtage, ligesom vedkommende Kammerherrer og Kammerjunkere til ham at indsende Kammerherre-Nøglerne og Bestallingerne.

Ligeledes ville Du i Vort Navn tilkjende Hofmarschal v. Kaas og Staldmester Eliesen Vor Tak og Tilfredshed med deres i bemeldte Charger udviste Tjeneste, og paabyde dem at indsende deres i denne Henseende modtagne Bestallinger.

Slutteligen ville Du hermed modtage Vor Tak og Bevidnelsen om Vor Tilfredshed for Udførelse af Alt hvad Du i den Dig anfortroede Charge som Vor Over-Hofmarschal har været Dig overdraget.

Befalende Dig Gud.

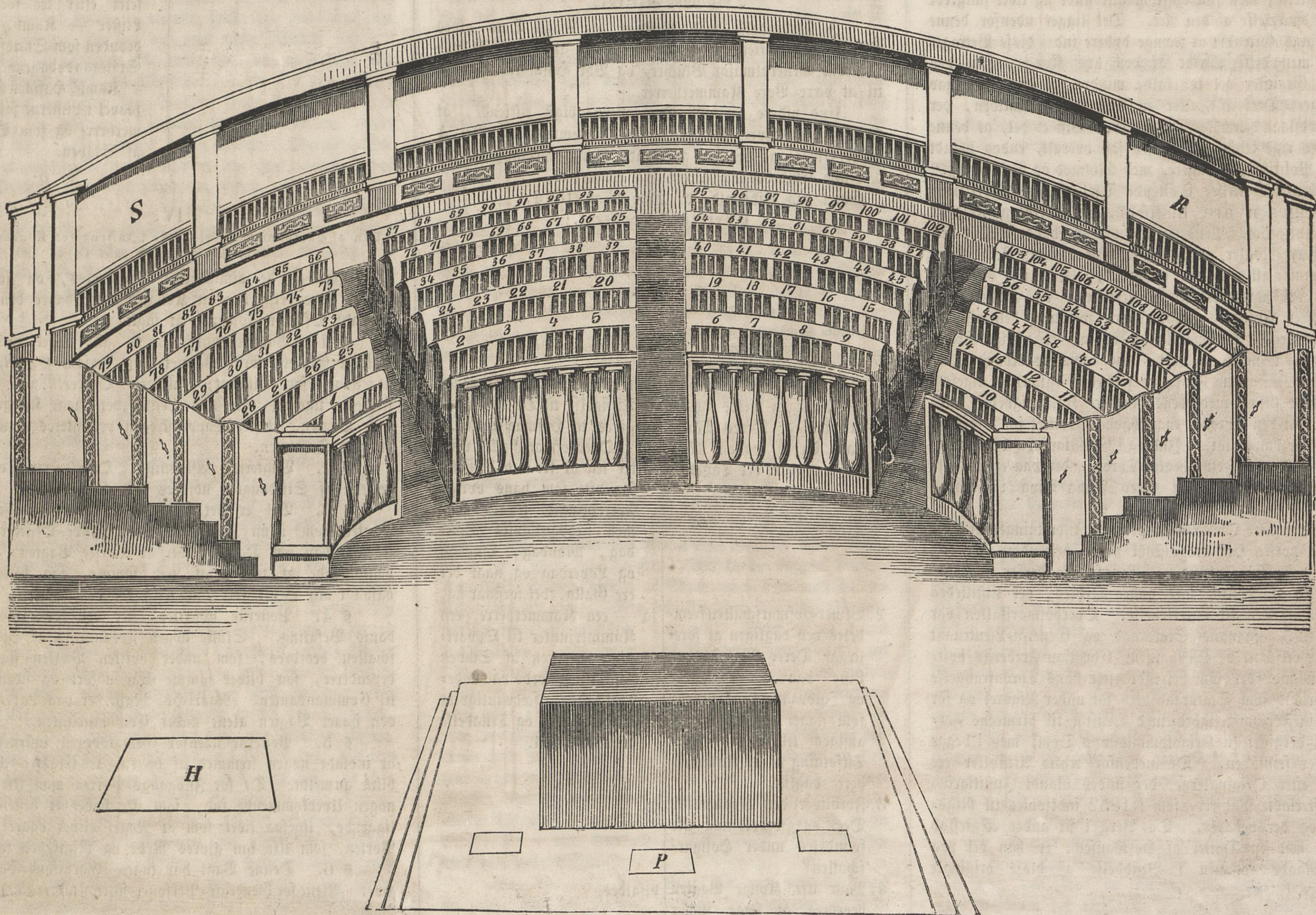
Givet i Vor Kongelige Bolig paa Ladegaards Øen d. 10. Octbr. 1814.

Christian Frederik.

Grundplan af Storthingssalen.

Vi give her en Grundplan af Storthinget, hvorpaa hver Plads findes angivet med Nummer, svarende til Tallene i efterfølgende Fortegnelse, hvilken vi antage vil kunne tjene som Orienteringsmiddel for dem, der besøge Storthingsgalleriet, eller forøvrigt ønske Besked om, hvorledes Nationalforsamlingens Repræsentanter ere anviste Sæde.

Aalesund og Molde: 1) Jervell. Akershuus Amt: 2) Stabell, 3) Balstad, 4) Hoelstad, 5) Schønheyder. Arendal og Grimstad: 6) Smith-Petersen. Bergen: 7) Faye, 8) Konow, 9) Smit, 10) Vogt. Nordre Bergenhuus Amt: 11) H. U. Sverdrup, 12) E. M. Løken, 13) Reinhardt, 14) Urdahl. Søndre Bergenhus Amt: 15) Aga, 16) Risnæs, 17) Tandberg, 18) Koren. Bratsberg Amt: 19) Borchsenius, 20) Knudsen, 21) Møller, 22) Grave. Brevig: 23) Evensen. Budskeruds Amt: 24) Sundt, 25) Hervig, 26) Hilsen, 27) Wille. Christiania: 28) K. Motzfeldt, 29) A. M. Schweigaard, 30) U. A. Motzfeldt, 31) D. Kildal. Christians Amt: 32) Baggerud, 33) Hammerstad, 34) Meinich, 35) Lysgaard. Christianssand: 36) Platou, 37) Hartmann, 38) Rogstad. Christianssund: 39) Boye. Drammen: 40) Elieson, 41) Gjessing, 42) Schwarz. Finmarkens Amt: 43) Stoltenberg, 44) Scholberg, 45) Thomas, 46) Hansen. Flekkefjord: 47) Børresen. Frederikshald: 48) Saxlund, 49) J. Geelmuyden. Frederiksstad: 50) J. H. Berg. Hedemarkens Amt: 51) H. L. Bergh, 52) Arneberg, 53) M. Kildal, 54) Dieseth. Holmestrand: 55) Nielsen. Jarlsberg og Laurviks Amt: 56) Harbitz, 57) Hesselberg, 58) Chr. Geelmuyden, 59) Fadum. Kongsberg: 60) Thorne. Kragerø: 61) T. D. Schweigaard. Laurvik og Sandefjord: 62) J. Sverdrup. Lillehammer og Hamar: 63) Lange. Lister og Mandals Amt: 64) Jaabæk, 65) Bergsager, 66) Nannestad, 67) J. Rolfsen (Birkeland.) Mofs og Drøbak: 68) Heiberg, 69) Holst. Nedenæs og Robygdelagets Amt: 70) Enge, 71) Sjerkholdt, 72) Stamsø. Nordlands Amt: 73) Augustinussen, 74) Kjelsberg, 75) Breder, 76) A. C. Wetlesen. Porsgrund: 77) Bøyesen. Romsdals Amt: 78) Aarflot, 79) Schawland, 80) Aandal, 81) J. H. Wetlesen. Sarpsborg: 82) G. Petersen. Skien: 83) Paus, 84) Bøttger. Smaalenenes Amt: 85) Vig, 86) Sibbern, 87) Humlekjær, 88) Sødtland. Stavanger: 89) Svendsen, 90) Myhre, 91) Natvig. Stavanger Amt: 92) Ueland, 93) Mossige, 94) Colbeenstvedt, 95) Thorsen. Tromsø, Hammerfest, Badsø: 96) Aagaard, 97) C. F. Motzfeldt. Throndhjem og Levanger: 98) Meldahl, 99) O. A. Krogness, 100) Bätzmann, 101) Lerche. Nordre Thondhjems Amt: 102) Rygh, 103) P. A. Sæther, 104) H. Løchen, 105) Fergstad. Søndre Throndhjems Amt: 106) J. R. Krogness, 107) J. Sæter, 108) K. Olsen, 109) Ulstad. Tønsberg: 110) Dietrichs. Østerrisøer: 111) R. Olsen. P Præsidenten. H Hurtigskriverne. S Statsraadslogen. R Referentlogen.

Grundplan af Storthingssalen.

Øresundstolden.

Da en saavel for Norge som mange andre Stater høist vigtig Traktat om Øresundstoldens endelige Afløsning netop er afsluttet, turde det ikke være upassende her at meddele en historisk-statistisk Oplysning om denne Told, som findes i den af Etatsraad J. P. Trap ifjor paabegyndte statistisk-topografiske Beskrivelse over Kongeriget Danmark, et ligesaa fuldstændigt som omhyggeligt affattet Værk.

„De danske Konger have fra de ældste Tider hævdet Ret over det til Danmark grændsende Hav, og over alle Sunde og Fjorde, der løbe imellem de danske Laude eller ind i samme, og særlig har Herredømmet over Øresundet været dem vigtigt. Allerede meget langt tilbage i Tiden sees det, at de have forlangt en Told af de igjennem Sundet seilende Skibe. Om man end har Dokumenter fra Aarene 1328 og 1368, af hvilke man kan slutte sig til, at Øresundstolden da allerede i længere Tid har været opkrævet, saa er det ældste Dokument, i hvilket den ligefrem erkjendes, dog en Traktat af 6. Aug. 1490 mellem Kong Hans og Henrik VII af England, i hvilken engelske Skibe forpligtes til at seile igjennem Øresund, eller til, hvis Uveir driver dem til at passere Beltet, at klarere Tolden i Nyborg. Senere i Tidernes Løb er et høist betydeligt Antal Traktater, der væsentligst grunde sig paa Traktaten i Christianopol af 30. Aug. 1645 som Hoved-Norm, og senest ere reviderede ved Øresunds- og Strøm-Toldrullen af 1. Januar 1842, sluttet med forskjellige Sømagter om denne Told; men disse kunne kun ansees som en Anerkjendelse af Retten til, men ikke som Grundvolden for samme.

Antallet af de igjennem Sundet seilende Skibe var i Frederik den 4des Tid høiest 3435. I Midten af det 18de Aarhundrede var det steget til 5000. I Aaret 1770 steg det til 7736 og i Aarene 1777—1790 var det mindste Antal 8272, det største 11,233. Mod Slutningen af Aarhundredet varierede Antallet meget, og dette gjælder ogsaa om de første Decennier af dette Aarhundrede. Efter Udbruddet af Krigen i 1807 svandt Antallet ganske overordentligt, men hævede sig efter Fredens Tilbagevendelse atter. Efter Gjennemsnit af 1815—1824 var Antallet 10,248, 1825—1834: 12,835, 1835—1844: 14,211. For de sidste 10 Aar gives her en Oversigt for hvert Aar, navnlig fordi det vil være af Interesse at see Virkningerne, i denne Henseende, af Krigen med Preussen og flere andre tydske Stater i 1848—1850, og af den følgende Krig mellem de allierede Vestmagter og Rusland.

1846	21,249	1851	23,003
1847	23,977	1852	20,631
1848	19,509	1853	24,648
1849	21,458	1854	16,480
1850	21,734	1855	15,892

Øresundstolden udgjorde i Christian den 4des Tid c. 300,000 Specier. I Begyndelsen af dette Aarhundrede var den c. 800,000 Rdlr. Kour., men svandt under Krigen meget betydelig, og udgjorde i Aaret 1808 endog kun 9704 Rdl. Kour. Efter Freden i 1814 hævede den sig atter og udgjorde i 1817 c. 625,000 Rd. Sølv. 10 Aar senere beløb den omtrent til 1 Million, hævede sig atter betydeligt og udgjorde efter Gjennemsnit af 1841—1846: 2,027,400 Rd. Som en Følge af Krigen er den i de sidste Aar aftaget noget og udgjorde i 1854: 1,406,940 Rd."

Hvilke Stater, som have afsluttet Traktaten af 14. Marts om Sundtoldens Ophør fra 1 April, tilligemed Fordelingen af Afløsningssummen 30,476325 Rdl., sees af følgende Angivelse:

Østerrig . . .	29,434.	England . .	10,126,855.
Belgien . . .	301,455.	Hamborg . .	107,012.
Bremen . . .	218,585.	Hannover . .	123,387.
Frankrig . .	1,219,003.	Lübeck . . .	102,996.
Mecklenborg .	373,663.	Preussen . .	4,440,027.
Norge . . .	667,225.	Rusland . .	9,739,993.
Oldenborg .	28,127.	Sverige . .	1,590,503.
Nederlandene	1,408,060.		

Disse Summer afbetales i Løbet af tyve Aar ved fyrretyve ligestore halvaarlige Afbetalinger, som indbefatte Kapitalen og de aftagende Renter af de endnu ikke forfaldne Terminer.

Det norske Storthing har under 1 April samtykt i de i Traktaten indeholdte Forpligtelser. — De ved Sundtolden indkommende Summer har den danske Stat bestemt til Afbetaling paa sin Statsgjeld.

Skilsmisse-Scenen i Axel og Valborg.

Oehleuschlägers Tragedie „Axel og Valborg" er iaar gjenoptaget paa Christiania Theaters Repertoire, og vi tillade os derfor som „et Mindeblad" at give et af en Landsmand tegnet Billede af den berømte Skilsmisse-Scene i tredie Akt, hvor Stykkets tragiske Spænding kulminerer, skjønt selve Handlingen fortsættes endnu gjennem to følgende Akter.

Scenen for Handlingen er som bekjendt hele Stykket igjennem det Indre af Trondhjems Domkirke; Tiden har Digteren ansat til 1162, medens Haakon Herdebred (der gjøres til Axels Medbeiler) endnu er Konge. — Den berømte norske(?) Folkevise, som Oehlenschläger har valgt til sit Emne (Rahbeks og Nyerups Samling III, 267—290) og som allerede tidligere paa forskjellig Maade er bleven bearbeidet af Digtere, giver dog ingen saadanne bestemte historiske Vink, ligesaalidt som Folkesagnet kan blive enig om hvor disse Begivenheder ere forefaldne eller de Elskendes Grav findes, idet det derfor udpeger snart et, snart et andet Sted her i Landet, eller endog i Sverige.

Axel, Valborgs Slægtning, har i Rom selv med umaadelig Møie forskaffet sig et Pavebrev, hvori Egteskabet, trods de forbudne Led, tilstædes, og iler nu med at række sin elskede Valborg Haanden. Brudeparret træder ind i Kirken, fulgt af Kongen og Dronning Thora, Riddere og Piger. „De Elskende knæle og gjøre en Bøn ved deres Forældres Grave (der ere i Kirken). I Baggrunden stille Kongens Drabanter sig i en Række og foran dem staae unge Piger og Drenge med Fakler og Blomsterkurve. Munkene komme i Procession fra Høialteret, den lumske Broder Knud med Kirkebogen, Erkebispen, Erland, med sin sølverbundne Stav. En høitidelig Choral-Musik fylder Templet.

Skilsmisse-Scenen i Axel og Valborg, 3die Akt.

Og saasnart den er endt, reise Axel og Valborg sig fra Bønnen og række hinanden Haanden forat gaae op til Alteret. Da standser den dybtrystede Erkebiskop dem og forkynder, hvad Broder Knud — til den medbeilende Konges Trøst — har udfundet af Kirkebogen, at de ere Gudsødskende, og, da dette Forhold ikke omtales i Pavebullen at de saaledes ikke kunne ægte hinanden. Snart begriber Axel nu, at Alt er forbi, at hans „Stræben i de lange fem Aars Tid, at nærme sig den gamle Hadrian, at skaffe sig hans Agtelse, hans Venskab, er spildt og uden Virkning". Hadrian er død, den nye Pave er Kongens Ven, til hvem det ikke kan nytte at tye. Erkebispen bebreider Kongen, at man har ladet det komme til dette yderlige Skridt; Knud kræver ifølge Kirkens Lov et „Mærke paa Skilsmissens Vigtighed", en Skik, som den medlidende Erkebiskop vil undlade, men som Kongen befaler ham at varetage. Axel og Valborg tage efter Bispens kjærlige Paalæg „i hver sin Ende" af det bragte Klæde, der som Skilsmissens Tegn skal kløves mellem dem med Kongens Sværd. Dette udføres af Broder Knud, da Bispen kvider sig derfor. Denne „Morderengel" sønderskjærer Klædet med de Ord:

„Som Kongens Sværd, i Geistlighedens Haand
Her overskjærer denne Dug, saaledes
Adskiller Himlen evig Axel Thordsen
Fra Valborg Immers Datter."

Munkene i Baggrunden sige Amen, „Pigerne tage den røde Rosenkrands af Valborgs Hoved, en hvid sættes istedet", og Kongen befaler at bringe hende til Klosteret, hvilken Befaiing dog Erkebispen for et Øieblik formilder ved at tilstæde de Elskende at tage kjærlig Afsked med hinanden.

Farvel! — Farvel! — Vi sees igjen! — Hos Gud! ere Afskedens sidste Ord.

Plantegeographien og dens Fremskridt.

(Efter Charles Martins, Direktør for den botaniske Have i Montpellier)
(Af Revue des deux Mondes.)

Den nyere Botanik er en sammensat Videnskab, Noget, den ei fra først af har været. I Middelalderen og i de første Aarhundreder af den nyere Tid beskjæftigede Botanikerne sig med det kolossole, men overmaade eensformige Arbeide at benævne og beskrive de Planter, de opdagede, gjenfinde dem, som de Gamle havde kjendt, og saaledes lidt efter lidt fuldstændiggjøre Listen over de Planteslægter, som voxe paa Jordens Overflade. I Begyndelsen af det 17de Aarhundrede opdagede man, at Planten var et levende Væsen ligesom Dyret; man tog sig fore at studere dens Funktioner. Plantephysiologien saa Dagens Lys og indtog Plads ved Siden af den deskriptive Botanik. Efter som man lærte at kjende nogle Organers Virksomhed, studerede man dem med mere Omhu; man søgte at udfinde deres indre Bygning. Planteanatomien, Grevs og Malpighi belyste Physiologien og dannede tilligemed den en skarpt udpræget Side af den botaniske Videnskab, der betragtede Planterne som organiske og levende Væsener. Alle tænkende Aander bleve strax opmærksomme paa det nære Forhold mellem denne Videnskab og den animalske Physiologi, og imodesaa den snarlige Anvendelse, det rationelle Jordbrug kunde vente deraf.

Medens Botaniken saaledes udviklede sig, stode ingenlunde de øvrige Videnskaber stille. Uforsagte Reisende gjennemvandrede de mindst bekjendte Lande, udvidede den physiske Geographis Gebet, og selv vort Kontinent blev underkastet en nøiagtigere Undersøgelse. Meteorologerne lærte at charaktisere de forskjellige Klimater; de optegnede Yderlighederne af Varme og Kulde, Retningen af de herskende Vinde og Fordelingen af Regnen under de fire Aarstider. Geologerne tegnede Karter, paa hvilke hvert Jordsmon var malet med sin særskilte Farve. Agerdyrkerne skjelnede mellem de forskjellige Slags Jord. Man bestemte Bjergenes Høide, Massernes Mægtighed, Kjæ-

dernes Længde og Løb, Høisletternes Vidde og Bøining; man beregnede, hvorledes Luften afkjøles eftersom man kommer høiere op over Havfladen. Af Forbindelsen mellem disse fire Videnskaber, Botaniken, Meteorologien, Jordklodens Physik og Geologien, fremstod der en ny Videnskab: Plantegeographien.

De Gamle indskrænkede sig til at godtgjøre, at et eller andet Species findes paa eengang i forskjellige Lande, at et andet begrændses af et snævert Strøg. Plantegeographien studerer Lovene for Planternes Fordeling paa Jordens Overflade, den spørger, hvorfor nogle Slags ere Verdensborgere, andre uigjenkaldelig synes indskrænkede til et trangt Rum; den undersøger, hvilke Grunde, hidrørende fra Atmosphæren, fra Høiden over Havet, fra den kortere eller længere Afstand derfra, fra Jordbundens physiske eller chemiske Konstitution, det er, som paatrykke hvert Landskabs Vegetation en særegen og blivende Charakteer. Idet den giver sig ifærd med Naturhistoriens mest ophøiede Problemer, opstiller den Forholdene mellem vor Planets nærværende Flora og de forskjellige geologiske Perioders forsvundne Plantefrembringelser; den søger at gjette Skabningens Plan og komme efter, om de utallige Individer af eet bestemt Species oprindelig stamme fra et eneste Individ, der er fremtraadt paa et eneste Punkt af Jorden, eller om der for samme Species existere flere Skabningens Centralpunkter, hvorfra hver Plante er udrundet, skridende frem, indtil Aarsager, uforenelige med dens Existence have sat en Grændse for dens Vandringer. Disse Bemærkninger ville, haaber jeg, være tilstrækkelige til at vise dette Slags Undersøgelsers philosophiske Interesse. En Deel af Sløret er allerede løftet, og Plantegeographien lader os skimte de Love, der have hersket for Planternes Tilblivelse paa Jordkloden.

I.

Det vilde være vanskeligt at sige, hvo der er den første Forfatter, hvem man skylder Begreberne om Plantegeographien: man finder dem omspredte hos alle dem, som efter at have beskrevet et Species, opregnede de Lande, hvori det af Naturen voxer, men disse enkelte Bemærkninger, Videnskabens Elementer, konstituerede den endda ikke. Det er Linné, hvis Geni forudsaa alle de Erobringer, der vare Naturhistorien forbeholdte, som lagde de første Grundlag for Plantegeographien, og begreb, at den med Tiden vilde blive en af de mest tiltrækkende Videnskaber. I en Afhandling over Jordens Tilvæxt, viser han, hvorledes det beboelige Land lidt efter lidt hævede sig af Havets Skjød og bedækkedes med Væxter, hvis Sæd udsaaedes og udspredtes til alle Kanter ved forskjellige Kræfter, som Vinden, Floderne, Dyrene og Mennesket selv. I en anden Afhandling viser han, at mange Planter have bestemte Opholdssteder, idet nogle trives i rindende Vand, andre i Sumpe, atter andre ved Havets Rand. Nogle trives kun i den tørre Sand, nogle foretrække nedfaldne og sammenstyrtede Jordlag, adskillige kile sine Rødder ind i Stenenes Sprækker, smykke Ruinerne med Blomster og give dem derved forøget Ynde; nogle hænge sig ved lodrette Fjeldvægge, men de fleste elske en rig og frugtbar Jordbund, hvor de kunne naa sin fulde Udvikling. Og under en Disputats, som en af hans Disciple holdt under hans Forsæde, gav Linné Exempler paa Plantekolonier, dannede langt borte fra Moderlandet. Personlige Indtryk forbandtes med disse videnskabelige Undersøgelser og viste den nye Videnskabs maleriske Side. Under sin Reise i Lapland i 1732 blev han slagen af Vegetationens gradvise Aftagen, jo længere han kom mod Nord. Han saa selv sit kolde Fædrelands, Sveriges Træer forlade sig det ene efter det andet og at kun Granen og Birken formaaede at modstaa Vintrenes Strenghed og Somrenes Utilstrækkelighed. I Tankerne sammenlignede han de tropiske Egnes yppige Vegetation med de lave Væxter, som omgav ham, og i det digteriske, kortfattede Sprog, der er ham eget, ender han Fortalen til sin „lappiske Flora“ saaledes: „Palmernes Dynasti behersker Jordklodens varmeste Egne, Skarer af Buskværter og Smaatræer befolke de tropiske Zoner, en rig Krands af Planter omgiver det sydlige Europas Lande, tæt Grønsvær bedækker Danmark og Holland, talrige Slægter af Mos have sit Tilhold i Sverige, men den blege Tang og den hvide Tare leve ene i det kolde Lapland, der ligger høiest oppe af de beboelige Lande. De sidste af Planterne bedække det yderste af Landene.“

Den Forandring og Forarmen, som Linné opdagede paa sin Vandring fra Syd mod Nord, havde Tournefort allerede bemærket, da han steg op af Bjerget Ararat i Asien. Ved Foden af Bjerget fandt han Armeniens Planter, høiere oppe Italiens, endnu høiere oppe Paris's Omegns, ovenfor dem Sveriges og tilsidst i den evige Snees Naboskab Laplands. Buffon, Linnés Samtidige og Rival, samlede disse spredte Træk og charakteriserede i faa Ord Plantegeographien: „Planterne“, siger han, „som bedække Jorden og ere knyttede end fastere til den, end Dyret som æder Græs, deler ogsaa mere end dette Klimatets Natur. Hvert Land, hver Temperaturgrad har sine særegne Planter. Ved Alpernes Fod finder man Frankrigs og Italiens Planter, paa deres Top de nordlige Landes. Man gjenfinder disse samme Nordens Planter paa de afrikanske Bjerges iisdække Toppe. Paa de Bjerge, som skille Mogols Rige fra Kongeriget Kachemir, seer man paa Sydsiden alle Indiens Planter, men man forbauses ved paa Nordsiden kun at finde Europas. Det er ligeledes fra de overordentlige Klimater, man henter Lægemidler, Parfumerier, Gifte, og alle de Planter, hvis Egenskaber ere overordentlige. Det tempererede Klima frembringer derimod kun tempererede Ting: de behageligste Urter, de sundeste Bælgfrugter, de mest velsmagende Frugter, de roligste Dyr, de mest dannede Mennesker er dette lykkelige Klimats Medgift.“ Linné og Buffon havde, som man seer, med Aandens Øie seet og bestemt Plantegeographien; en beskeden Abbed, hvis Navn er altfor lidt bekjendt, var den Første, der bragte den i Anvendelse paa et specielt Land. I sin „Histoire naturelle de la France meridionale,“ der udkom i 1782, ofrer Abbed Giraud-Soulavie Halvdelen af et Bind til en Topographi af de Planter, der findes i Egnen mellem Middelhavet og Toppen af Cevennerne eller Vivarais, hvis høieste Punkt, Bjerget Mezenc, hæver sig 1754 Metres (1 Metre 3 Fod 11½ Linie) over Havet. I Abbedens Barndom havde hans forstandige og oplyste Moder for at styrke hans svage Helbredført ham med sig i den sunde Bjergluft og, medens de sammen vandrede op af Bjergene gjort ham opmærksom paa Temperaturens og Vegetationens sukcessive Forandring. Denne moderlige Undervisning havde prentet sig i hans Bevidsthed, og den danner Grundlaget for en af de interessanteste Dele af hans Værk. Efterat have vist, at Klimatet bliver strengere, jo høiere man stiger op, skjelner han mellem fem Plantebælter, det ene ovenfor det andet, charakteriserede ved Pomerantstræet, saa ved Olietræet — Viinstokken og Morbærtræet — Kastanietræerne, Furutræerne og Alpeplanterne. Idet han klart indsaa Klimatets forherskende Indflydelse, oversaa han heller ikke Jordsmonnets, og undersøgte sammenlignelsesviis Vegetationen paa Granit-, Kalk- og de vulkanske Bjergarter, som danne Vivaraisbjergenes Masse.

Nogle Aar efter at Giraud-Soulavies Værk var udkommet, studeredes Frankrig fra et ganske særskilt Synspunkt, der i Virkeligheden stod i Forbindelse med den Videnskab, hvormed vi beskjæftige os. En engelsk Jordbruger, Arthur Young, der hørte til den hæderlige Klasse af „gentlemen farmers“, havde flere Gange gjennemreist de tre forenede Riger og dannet sig et Billede af deres Jordbrug. Han manglede et Sammenligningspunkt for at kunne bedømme, paa hvilket Trin dette egentlig stod. Han bestemte sig da til at besøge Frankrig. Fire Sommere, fra 1787 til 1790 ofredes til denne Reise. Det var ikke paa Jernbaner, et Befordringsmiddel, hvis Mulighed end ei laa inden den dristigste Phantasi, heller ikke pr. Deligence eller ved Datidens Vognbefordring, at Young foretog sin Undersøgelsesreise. Disse Befordringsmidler forekom ham altfor hurtige. Han gjennemreiste hele Frankrig tilhest, og det paa samme Hest, tog af fra de store Veie, standsede, naar han kom til en Gaard, undersøgte Dyrkningsmaaden, Redskaberne, Hestene og Kreaturene, gav sig i Samtale med de Arbeidere, han traf paa Marken for at forhøre sig om Jordbrugsprodukternes Produktionspriis og Salgspriis. Naar han havde faaet at vide, hvad han ønskede, drog han videre og tænkte over, hvad han havde seet, og hvad han skulde see. Overveielsen modnede saaledes lidt efter lidt Jagttagelsens Resultater og bragte ham til Slutninger, hvis Rigtighed Fremtiden har bekræftet. Samtidig forsømte ikke Young at besøge Lærde, Videnskabsmænd, dannede Gentlemen, som boede i Provindserne. Man kan ikke undres over, at han efter at have studeret Frankrig, fri for Franskmændenes Fordomme og med et Sammenligningspunkt som England, bedre kunde bedømme Frankrig, end Franskmændene selv kunde, og at han gjorde Opdagelser, der vare ligesaa nye for Franskmændene, som for andre Folk. Young er den Første, som har skjelnet mellem de forskjellige Klimater, Frankrig har sin geographiske Beliggenhed og sin Jordbunds Beskaffenhed at takke for. Hvad Giraud-Soulavie med saadant Held havde fuldført for Languedocs Vedkommende, gjorde Young for det hele Rige. Han er den Første, som har bemærket de forskjellige Bælter, man kommer igjennem, naar man drager fra Nord til Syd eller fra Syd til Nord, de Bælter, hvor der kan dyrkes Oliventræ, Morbærtræ, Mais og Viinstok. Han er den Første, der har givet et Kart over de forskjellige dyrkbare Jordsmon i Frankrig: han er saaledes paa een Gang Skaber af Jordbrugets Geologie og Geographie. Trods den Bevægelse, som de store Begivenheder af 1789 frembragte i Verden, gjorde dog Arthur Youngs Reise et stærkt Indtryk og staar end som en Model for en saadan Undersøgelse af et stort Land.

Efter Arthur Young og Giraud-Soulavie skulle vi endnu nævne Benedikt de Saussure og Louis Ramond. De Reiser, som de have gjort, den Første i Alperne, den Sidste i Pyrenæerne, frembyde, skjønt specielt helligede Geologien, en rig Samling af Jagttagelser over disse Fjeldes Plantetopographie. De betegne og vurdere overalt Høidens, Beliggenhedens, den naturlige Beskyttelses, Jordsmonnets Indflydelse paa Plantevæxten. Ramond taler saaledes i sin „Memoire“ om Vegetationen paa Pic du Midi og er den Første, som har forsøgt at give en fuldstændig Flora over en Bjergtop, der ligger 2924 Metres over Havfladen. Saussures og Ramonds Skrifter over de høieste Fjelde paa vort Kontinent slutte værdigen Rækken af de Forsøg, som i det 18de Aarhundrede forberedte Plantegeographiens Indtrædelse i Videnskabernes Række.

Det første Navn vi støde paa i det 19de Aarhundrede er Alexander v. Humboldt, denne Videnskabs mest berømte Repræsentant. Hans fortrinlige og uvurdeerlige Arbeider i denne Retning have gjort, at man ialmindelighed anseer ham for denne Videnskabs Fader. Det er ham, som først bragte den udenfor Europas snævre Grændser og lod den omfatte hele Kloden. v. Humboldts alsidige Kundskaber have gjort ham det muligt at sætte Plantegeographien i Forbindelse med Meteorologien, med Jordklodens Physik og med Geologien, sidenefter dens uadskillelige Ledsagere. Da han var kommen tilbage fra sin Reise i de ækvinoktiale Egne, medens hans Phantasi endnu var behersket af Indtrykket af de Modsætninger, han var blevet vaer mellem den gamle og den nye Verdens Vegetation, offentliggjorde han sine Ideer om Planternes Physiognomi. Idet han gav en malerisk Beskrivelse af de Former, som Landskabsmaleren søger at fæste paa Lærredet, og som give Jordklodens forskjellige Dele et saa forskjelligt Udseende og en saa forskjellig Charakteer, førte han dem tilbage til enkelte Hovedtyper. Han viser, at det er denne eller hiin Planteforms Overvægt, som strax lader os gjenkjende et Landskab. Gran og Furu fører os til Norden eller til Europas høie Bjerge, Eeg og Bøg til den tempererede Zone, Oliventræer til Syden, Palmetræer til de tropiske Egne; det gode Haabs Forbjerg er Lyngens Fædreland og Mexiko er Orchidoernes (Gjøgeurternes). I dette tiltrækkende lille Arbeide belyser Hr. v. Humboldt det Slægtskab, der forener Botaniken med Malerkunsten og Poesien; thi Jordbund, Terrain, Klipper ere stedse de samme, men Vegetationen er Jordens vexlende Smykke. Naar Geologen sætter sin Fod paa den nye Verdens Jordbund, gjenkjender han den gamles Terrain; for Botanikeren er Alt forandret. Jordens Prydelse er ikke mere den samme; det er en anden Skabning, forskjellig fra Europas, Asias eller Afrikas.

Paa dette poetiske Forsøg lod v. Humboldt følge et andet af mere alvorligt Slags, hvori han opstillede Plantegeographiens videnskabelige Grundstøtter. Han skrev paa Latin, den lærde Verdens eneste universelle Sprog. Efterat have skjønnet den hele Mængde Planter, der findes paa Jordens Overflade viser han Fordelingen af de fire naturlige Grupper, som ere opstillede af de Klassificerende; den hede Zone, de tempererede Lande og Polaregnene: det er Plante-Arithmetiken eller Statistiken. v. Humboldt behandler dernæst de sociale Planter, saa dem, som ere fælles for det gamle og nye Kontinent; endelig undersøger han Klimatets Indflydelse paa deres Fordeling. Han er den Første, som tydelig viser, at Punkter, der ere beliggende lige langt fra Ækvator og lige høit over Havfladen, ikke desmindre kunne have uligt Klima, medens Landskaber, der ligge under meget forskjellige Paraleller, have lige Klima. Saaledes har paa Østkysten af Amerika Boston under samme Bredde som Perpignan en aarlig Middeltemperatur af 8° 9, medens Perpignans er 15° 5. Baltimore ligger under samme Parallel som Cagliari paa Sardinien; dens aarlige Middeltemperatur er 11° 6, medens Cagliaris er 16° 3. v. Humboldt viser, hvor afhængig Vegetationen er af disse Forskjelligheder, og hvormange tilsyneladendende Anomalier deraf ere en Følge. De bugtede krumme Linier, som fremkomme, naar man trækker en Linie mellem alle de Punkter, som have lige Middeltemperatur, har han betegnet ved Navnet Isothermer. Saaledes gaar Paris's (48° 50′) Isotherme gjennem Portsmouth i England (50° 48′) og Erasmus-Hall i de forenede Stater (40° 38′). Karter, hvorpaa ere anbragte maanedlige Isothermer, saaledes som nu sidst Hr. Dove har tegnet dem og tilegnet v. Humboldt som Fuldstændiggjørelse af hans Værk, vise endnu bedre, hvilken Indflydelse denne ulige Fordeling af Varmen paa Jorden maa have paa Vegetation. Lad os tage de yderligste Maaneder: Juli Maaned er lige varm i Halifax i Amerika (49° 39′), i London (51° 31′), i Berlin (52° 31′), i St. Petersburg (59° 56) og paa Østsiden af Asien under 40°. Saaledes finder man samme Temperatur i Juli Maaned paa Punkter, hvis Forskjel i Afstand fra Ækvator er 30°. Paa den anden Side er Januar Maaned lige kold i Halifax (49° 39′), ved Nordkap (71° 10′), i Christiania (59° 55′), i Asow i det sydlige Rusland (47°) og i Peking i China (39° 54′). Man har saledes en ligesaa stræng Kulde i Januar Maaned i Peking i den sydlige Deel af Midtasien, som heelt oppe ved Nordkap. Disse to Punkter ligge 31 Grader fra hinanden. De foregaaende Tal vise tilstækkelig disse Opgavers Vigtighed for Plantegeographien. Den utrolige Forskjel i Klima — brændende hede Sommere og overordentlig kolde Vintre — milde Vintre og kjølige Sommere — Foraar og Høst, disse Mellemaarstider, der flygte for eller trænge sig ind imellem de andre to — Regnens forskjellige Fordeling — Tørke og Fugtighed — alle disse Elementer, modificerede og forbundne paa mangeslags Maader, synes

at have fremkaldt af Jordens Skjød den rige Vegetation, hvormed den er smykket. Saaledes almindeliggjør v. Humboldt og bestemmer samtidig med Nøiagtighed de klimatologiske Love, som Arthur Young havde skimtet, og hvad Giraud-Saulavie havde gjort for de ydmyge Cevenners Vedkommende, det gjør han for Chimborasso, for Kaukasus, for Pyrenæerne for Alperne.

Da v. Humboldt skrev sit Værk, havde han endnu ikke besøgt Europas nordlige Landskaber, men to af hans Samtidige undersøgte det ganske i hans Aand. Den første er Georg Wahlenberg, Linnés Landsmand og Discipel; han besøgte det nordlige Sverige, Norge og Lapland i de første Aar af dette Aarhundrede. Siden, da han ønskede at sammenligne det nordlige Europas Flora med Schweizeralpernes, gjennemvandrede han paa ethvert Viis den Fjeldgruppe, som omgiver Vierwaldstädtersøen. Som han kommer op ad den, gjenfinder han sit Fædrelands Planter, og ved Grændsen af den evige Snee hilser han med Rørelse de ydmyge, men yndige Blomster, han havde plukket ved Bredden af Jishavet. Han lod sig ikke nøie med denne Sammenligning, men vilde nu ogsaa see Karpaterne. Beliggende i Asiens Nabolag frembød disse Bjerge ham en særegen Vegetation, der lignede, men ikke var identisk med Alpernes og Polaregnenes. Det nordlige Europa, som Linné og Wahlenberg havde beskrevet i Egenskab af Botanikere, undersøgte en Ven, en Landsmand af v. Humboldt, Leopold v. Buch, i Egenskab af Geolog og Meteorolog. Den Reise, som han foretog i 1806, er samtidig et videnskabeligt og literært Mesterstykke. Man formaar ikke at iagttage bedre end v. Buch, og det vilde være vanskeligt paa en mere tiltrækkende Maade at gjengive den nordlige Naturs store og melancholske Malerier.

Den Opvækkelse, som Linnés, v. Humboldts, Leopold v. Buchs og Wahlenbergs Skrifter gav den lærde Verden, lod lidt efter lidt Plantegeographien trænge ind i Værker, hvori der før intet Spor fandtes deraf. Naar man beskrev et Lands Flora, søgte man at charakterisere Vegetationen derstedś; man optegnede den Høide, hvortil visse Alpeplanter voxede, skjelnede mellem, hvor langt Andre voxede, og bestemte med mere Nøiagtighed de geographiske Grændser for enhver af dem. I sin franske Flora og i sit Skrift om de franske Planters Geographi i Forhold til Høiden gav de Candolle udmærkede Mønstre i dette Slags. Nogle Aar senere gav han under Artikelen „Plantegeographi" i „Dictionnaire des sciences naturelles" en Udsigt over denne Videnskabs daværende Standpunkt. Han udkastede ogsaa Programmet til et Værk, hvormed hans Søn 25 Aar senere skulde berige Videnskaben. Kort efter offentliggjorde en dansk Lærd, Hr. Schouw en fuldstændig Afhandling over Plantegeographien, hvori de dyrkede Planters Grændse med Omhyggelighed vare angivne og bragte i Forhold til de isotherme Linier, vi have omtalt.

Under Republiken og Keiserdømmet vare Havene lukkede for Europas Fastlandsnationer. Reiserne vare vanskelige og farlige; Krigens Farer forenede sig med Seiladsen. Det var med Nød og Neppe, at de franske Lærde, som medfulgte Expeditionen til Ægypten, fik reddet sine Manuskripter og Samlinger. Enkelte Reisende, som Leschenault de la Tour, Dupetit-Thouars, Brossonet, Michaux, Bory de Saint Vincent kom først efter mange Eventyr tilbage til Frankrig. Freden i 1815 aabnede Verden for Naturforskerne. De store Nationer anordnede Verdensomseilinger. Botanikere fulgte med paa Opdagelsesreiserne og saa for sine Øine de Vegetationens Kontraster følge paa hinanden, som havde henrykket dem i Lord Ansons, Cooks og Bougainvilles Reiser. Paa de canariske Øer var der Laurbærtræer, Pomerantstræer, Euphorber, Napalplanter i de besynderligste Former; i Brasilien Verdens yppigste Vegetation, Palmetræer, Pisangtræer, Bregner som Træer; paa Kap Horn nogle sammentrevne Buskvexter, bøiede af Vinden og Grønsvær som i det nordlige Europa; paa Sydhavets Øer Kokostræer, der strakte sig udover Sandstranden; i Australien en ganske fremmed Vegetation paa forskjellig fra hele den øvrige Verdens, at den syntes at tilhøre geologiske Epoker, der gik forud for Menneskets Komme paa Jorden; i Indien kjæmpemæssige Figentræer, store Blomster og brede Blade; paa det gode Haabs Forbjerg Lyng, Zamia, Protea, Buske med skarpe, hvidagtige Blade: saadanne botaniske Indtryk gjorde selv de hurtigste Verdensomseilinger paa de Reisende.

Samtidig gave Botanikere sig til at samle Størsteparten af de Planter der voxede i et Land og bragte med sig hjem sine Samlinger, som da bleve beskrevne af Lærde, der holdt sig hjemme, og fik Plads i det uhyre Indholdsregister over Naturen. Siebold undersøgte saaledes i 7 Aar Japan, der i forrige Aarhundrede blev besøgt af Kämpfner og Thunberg; Havedyrkeren Fortune trængte ind i China og botaniserede i Mandarinernes Haver, hvorfra han har bragt os saamange Pragtplanter; Bunge trængte ind i Mongoliet. Det asiatiske og europæiske Rusland blev gjennemreist først af Pallas, siden af Ledebour, de Baer, Ermann, Dubois de Montpereux og Kommaire de Hell.

I Middelalderen var Orienten Venedigs store Marked, Guldet og Ædelstenenes Land, Eposkens Kalifornien, som tiltrak alle Lykkeriddere og Eventyrere. Rauwolf, Belon, Buxbaum og Tournefort vare de Første, som droge did for kun at søge Blomster! I de nyere Tider har Michaux besøgt Persien, Aucher-Eloy, v. Tchihatchef og Grev Jaubert Lilleasien. Grækenland er bleven undersøgt af Sibthorp og Bory de Saint Vincent, Arabien af Forskal, Syrien af Sabillardière. Indien blev gjennemvandret af Leschenault de la Tour, Roxburgh, Wight, Jaquemont, Blume, Royle, Griffith, Perotet og i de seneste Tider af Hooker d. Yngre.

Afrika, dette fortærende Afrika, saamange Reisendes Grav, er man lidt efter lidt begyndt at undersøge. De franske Armeer aabnede Veien i 1800 ved den temporære Erobring af Ægypten og i 1830 ved den stadige Okkupation af Algier. Desfontaines, Vahl, Poiret, Schousboe, Brousfonet havde allerede gjennemreist disse Landskaber, som da vare i Tyrkernes Vold. Delile har givet os en Ægyptens Flora. Siden have Ehrenberg og Bové besøgt det. Bruce, Caillaud, Schimper, d'Abbadie, Lefevre og Dillon ere trængte ind i Nubien og Abyssinien. Adanson, Palisfot de Beauvois, Oudney, Denham og Clapperton, Leprieur, Perrotet og Christian Smith have undersøgt Vestkysten af Afrika; Sparmann og Burchell det gode Haabs Forbjerg. Leopold v. Buch, Bowditch, Webb og Berthelot have givet os et fuldstændigt Billede af Vegetationen paa Madeira og de kanariske Øer.

Nordamerika, der er besøgt af Kalm og Pursh, Michaux Fader og Søn, Nuttall, Fyrst Neuwied og Douglas, behøver ikke længer europæiske Botanikeres Hjælp. Enhver Stat har sit videnskabelige Personale.

Sydamerika, Botanikens Eldorado, som i det forløbne Aarhundrede er undersøgt af Maregrave, Pison, Feuillée den Ældre, La Condamnie, Joseph de Jussieu, Loefling, Mutis og Aublet, har endnu ikke ydet Halvparten af sine Rigdomme. Imidlertid har Auguste de Sainte-Hilaire, Pohl, Lund og Gardner gjort os bekiendt med Brasiliens Vegetation, Galeotti med Mexicos, Poeppig og Claude Gay med Chilis og Perus, Richard og Leprieur med Planterne i det franske Guyana, Schomburg med det engelske Guyanas, Linden med Columbias. Ramon de la Sagra har, understøttet af flere Medarbeidere, givet os en fuldstændig Beskrivelse over Øen Kuba. Antillerne, som i forrige Aarhundrede blev besøgte af Sloane, Plumiers, Jaquin og Swartz, ere senere blevne undersøgte af Tussac, Poiteau og Turpin. Dumont-d'Urville og Gaudichaud have gjort os bekiendt med den sydlige Flora paa Ildlandet og Falklandsøerne. Hooker d. Yngre har samlet og beskrevet Planterne paa de sidste Australlande, der ere opdagede af James Roß og som maaskee ved en uoverstigelig Jisskranke i mange Aar igjen kunne blive skjulte for de Reisendes Videbegjærlighed.

Alle disse Naturforskere have bidraget til at grundlægge Plantegeographien, deels direkte ved sine Undersøgelser og Beskrivelser af de Lande, de have gjennemreist, deels ved de Samlinger de have hjembragt, der da hjemme ere blevne gjorte til Gjenstand for Undersøgelse.

Medens disse Videnskabens utrættelige Skandsegravere trodsede Tusinder af Farer, af Ubehageligheder, af Anstrængelser for at undersøge fjerntliggende og ubekjendte Egne, var Europa Skuepladsen for et andet Slags Undersøgelser, der var mindre glimrende, men ligesaa gavnlige for Videnskaben. Botanikerne gave sig til grundig at undersøge et Lands, en Øes, en Provinds's eller kun en Byes Omegns Vegetation. De anstrængte sig for at samle alle de Planter, som voxede af Naturen, idet de optegnede de Steder, hvor de fandtes, hvor langt de gik mod Nord, Syd, Øst eller Vest. De skjelnede de indfødte Planter fra de indførte, Landets særegne Slags fra dem, som det havde fælles med andre fjerntliggende eller tilgrændsende Lande. De Vegetationsbælter, som ligge lagviis op af Skotlands og Skandinaviens Fjelde, Alperne, Pyrenæerne, Apeninerne, Ætna, Sierra-Nevada i Spanien bestemtes med Omhu ved Hjælp af Barometret. Man forfulgte de sidste Spor af den hendøende Vegetation lige til den evige Snees Grændser. Paa den anden Side hjembragte Franklin, Roß og Parry fra Polarlandene ydmyge Blomster, som en 2 Maaneders Sommer, der er ligesaa kold som Parisernes Vinter, faar til at springe ud paa Spitsbergen og i Bunden af Baffinsbugten. Botanikerne saa med Forundring visse Slags, der ligemeget frygtede Varmen, trives ved Jishavets Bred og ved Grændsen af den evige Snee paa Alperne, Pyrenæerne, Caucasus og Sierra-Nevada.

Jordsmonnets Indflydelse paa Vegetationen, dette Livsspørgsmaal for Jordbruget, undersøgtes af Botanikere, Chemikere og Geologer; de gjorde specielt til Gjenstand for sine Undersøgelser Jordarternes physiske Konstitution, den Maade, hvorpaa de vare sammenhobede, deres Tæthed, deres Fasthed. Andre henvendte sin Opmærksomhed paa Jordsmonnets chemiske Sammensætning, som de tillagde overveiende Vigtighed. Og Philologerne og de Lærde fandt i Hinduernes, Chinesernes og Jødernes ældste Bøger Navnene og undertiden Beskrivelsen over de Planter, som dengang vare kjendte: deraf udledede disse Arters Tilstedeværelse eller Fravær i visse Lande ligefra Historiens ældste Tider.

Alle disse Undersøgelser tilsammen have konstitueret Plantegeographien saadan, som den er i sin nuværende Skikkelse. Hr. Alphons de Candolle har nylig udgivet et Værk, hvori han giver en Fremstilling af dens nærværende Standpunkt. Idet vi med ham gjennemgaae Botanikernes seneste Arbeider, kunne vi med Bestemthed opstille den Grændse, der adskiller den nyere Videnskab fra de Forsøg, vi have fra Plantegeographiens Fædre, Forsøg, der vare Geniets umiskjendelige Værk, men dog lode mangt og meget uberørt. Ved dette Aarhundredes Ende, naar man faar et end nøiere Kjendskab til Verdens Vegetation, naar Geographien, Meteorologien, Jordklodens Physik og Geologien ere skredne end videre frem, vil det Aar, hvori jeg skriver, igjen kunne tjene som Grændse for den Epoke, hvori det 20de Aarhundredes Videnskab begynder. Kun nogle faa Lærde ville da kjende til de første Grundlæggere af Plantegeographien, deres Anstrængelser, Arbeider og Reiser: Publikum vil ei kjende til det. Saaledes er det kun enkelte Kunstelskere, der umage sig med at undersøge Grundvoldene for en antik Bygning, der ere skjulte under Jorden, medens Alle beundre den synlige Deel af Bygningen, der dog uden hiint Grundlag ville være styrtet omkuld for Tidens eller Menneskehaandens første Berørelse.

Angaaende Behandlingsmaaden af den Hovedgaarden „Ladegaardsøen" tilliggende Skov.*)

(Af Forstkandidaterne Barth og Mejdell.)

Endskjønt en efter udenlandsk Mønster indrettet forstmæssig Behandling og navnligen Skovens Foryngelse ved Hjælp af kunstige Kulturer d. e. Saaning af Haanden eller Plantning, ikke i Almindelighed vil lønne sig eller befindes hensigtsmæssig i vore Skove med deres store Udstrækning, ringe Befolkning, smaa Træpriser, besværlige Transportforholde og ofte for en omhyggeligere Forstpleie ugunstige Omstændigheder, saa turde alligevel det Omvendte være Tilfældet med enkelte af de Hovedstaden nærmest liggende Skovstrækninger, hvoriblandt isærdeleshed den Hovedgaarden paa Ladegaardsøen tilliggende lille Skovparti, hvor Forholdene paa Grund af Stedets Beliggenhed og de i Christiania med Omegn gjeldende høie Vedpriser ere gunstigere end noget andetsteds for Skovprodukternes fordeelagtige Tilgodegjørelse og Afsætning. — Skovens Opmaaling og Inddeling til Trafthugst samt Hugsternes Igjenbeskovning ved Haandsæd eller Plantning i de Dele af samme, hvor den ikke kan ventes opnaaet ved naturlig Foryngelse, vilde derfor være en Forholdsregel, som her maatte siges at være ganske paa rette Sted, saameget mere som ommeldte Skov paa Grund af sin ringe Størrelse og Skovbundens tildeels mindre gode Beskaffenhed under et forstat Plantningssystem vel ikke skulde være istand til i Længden at tilfredsstille de Fordringer, der gjøres og medrette kunne gjøres til samme. — Forsaavidt der imidlertid ikke fortiden haves Adgang til eller opstaar Spørgsmaal om en saadan mere omstændelig Benyttelse og Behandling af det nævnte Skovparti, kan det ikke nægtes, at der ogsaa uden en efter forstlige Principer strengt gjennemført Husholdning med samme, altsaa uden forøgede Omkostninger, lader sig gjøre Meget for Skovens Vedligeholdelse i uforringet Stand, ialfald for et Tidsrum af flere Aar, uden at man desformedelst behøver at indskrænke det sædvanlige Hugstkvantum, der svarere formenes at staae under end over hvad Skoven ifølge sin nærværende Tilstand godt kan taale at afgive. — Hvad der gjør denne idetheletaget forholdsviis god, er den Staansomhed, hvormed den i flere Dele af Skoven rigeligt forhaandenværende Ungvext sees at have være behandlet, ligesom det overhovedet maa erkjendes, at man i Skovens Benyttelse i den senere Tid, langt fra at have gaaet frem paa den hos os almindelige hensynsløse, Skovens fremtidige Tilstand ganske ud af Betragtning ladende Maade, meget mere har anvendt den største Forsigtighed ved Anlægget af Hugsterne, idet disse saavidt muligt have været indskrænkede til saadanne Træer, hvis sygelige Udseende krævede, at de ingen Tilvæxt mere havde. Hvad der derimod paa den anden Side gjør Skovens Tilstand og Beskaffenhed mindre god, end den efter de oprindelige Jordbunds- og Vextforholde burde været, er den Omstændighed, at den fra ældre Tider af har været behandlet i et regelløst Plantningssystem, hvilket har havt tilfølge, at Grundens Produktionskraft paa mange Steder har lidt en betydelig Svækkelse, idet Skoven er bleven tyndhugget uden at de derved frembragte Aabninger have været store nok til, at der har kunnet danne sig nogen til Skovbundens Dækkelse og fuldstændige Bestokning tilstrækkelig Gjen-

*) Denne Betænkning der er forfattet af Barth, og afgivet paa Anmodning fra Bestyreren af Hovedgaarden paa Ladegaardsøen tør fortjene at komme til vore Skoveieres Kundskab, forsaavidt de deri antydede Principer for et mere ordnet Skovbrug kunne finde videre Anvendelse, og de Hensyn, som ved en Skovs rationelle Behandling hyppigst blive at tage, her praktiskt findes fremstillede.

vært. — Hvor dette er Tilfældet, sees derfor ogsaa Træerne fornemmelig Granerne, allerede i en forholdsviis tidlig Alder at standse i Væxten og gaae ud, Skovene at indeholde en dobbelt, ja tredobbelt for ringe Træmasse, og Vinden, der uhindret kan gjennemstryge den saaledes udtyndede Skov, at anrette ikke ubetydelig Skade. — Dette Forhold gjør sig især deleshed gjældende i den Deel, der kaldes Storskoven, medens en anden bestaar af sammenhængende tætsluttet og frodigtvoxende Smaaskov i Alderen fra 15 til 30 Aar, og Hengsaasen paa sin frugtbare Grund for størstedelen er bevoxet med ublandet regelmæssig og nogenlunde tæt Granskov af 35 til 50 Aars Alder, i stærk Tilvæxt. — Foruden i fornævnte Deel forekommer Smaaskov af en saadan Beskaffenhed, at den kan betragtes som brugbar Eftervæxt, ogsaa paa forskjellige andre Steder i Skoven, omendskjønt der kun gruppeviis eller i smaa Partier, dækkende de større Aabninger mellem tildeels allerede udvoxede Træer af den ældre Bestand. Dette er især deleshed Tilfældet med den mod Hovedgaarden vendende Deel af Storskoven, langs Veien, hvor der har været Lys nok for Eftervæxten til at kjæmpe sig frem, samt paa en Deel af den mod Søen heldende Skraaning af Hengsaasen. — Hvor saadan brugbar Eftervæxt findes, bør den ikke blot, saaledes som det ogsaa hidindtil er skeet, paa det Omhyggeligste skaanes, men den bør ogsaa saavidt muligt ophjælpes og befordres i Væxten. Dertil gives der nu den bedste Anledning ved Borttagelse af den Mængde ældre, forstørstedelen allerede hugbare Træer, der ifølge det Ovenanførte findes blandede mellem Eftervæxten, og som ved deres Overskygning med dennes hæmmende Indflydelse paa de nedenunder staaende Smaatræer staae disse til Fortrængsel. Ved disse Træers Borttagen opnaaes saaledes paa een Gang tvende Fordele, idet man paa denne Maade ikke alene, uden at svække Skoven og uden at maatte gribe til særegne Midler for at erstatte Afgangen i samme, kan fyldestgjøre det aarlige Hugstkvantum, men derunder endog ved at befordre Ungskovens Tilvæxt, imod tidligere bringer Skoven i en bedre Tilstand, til en forhøiet Produktion. — Antallet af de Træer, der saaledes hensigtsmæssigen blive at borttage, er saa stort, at det formeentlig vil være tilstrækkeligt til at afgive det aarlige Hugstkvantum for flere Aar, og er denne Forholdsregel det første Skridt, hvorved Skovens hensigtsmæssige Benyttelse og Behandling bør søges befordret.

Men dette er ogsaa det Eneste, vi i denne Henseende fortiden see os istand til at tilraade, eftersom det ganske vil beroe paa Skovens Udseende og Tilstand efter Udløbet af den til hiin første Foranstaltnings Gjennemførelse medgaaende Tid, hvorledes der senere hensigtsmæssigt bliver at forfare, naar der ikke haves Adgang til ved Hjælp af kunstige og bekostelige Kulturmethoder at befordre Skovens videre Foryngelse efterhvert som de igjenværende Dele af de ældre Forraad forbruges. — En ved naturlig Besaaning bevirket Foryngelse af disse kan nemlig kun ventes opnaaet for Hengsaasens Vedkommende, som til den Ende maatte blive efter Reglerne for Trakthugst at anhugge i omtrent 50 Alen brede Remser tvers over Aasen i Retningen fra N. O. til S. V. i Betragtning af Vindforholdene. Men at dette Parti af Skoven, der nu staar i sin bedste Tilvæxt, allerede inden den Tid, hvorom her er Tale, skulde være bleven modent til Hugst, er ikke antageligt, og man vilde da kun, ved at gaae med Hugsterne over i Hengsaasen, forskyde den aarlige Produktion af Skoven og uden nogensomhelst medførende Fordeel berøve sig Adgangen til at nyde Godt af en længere Tids Tilvæxt i Skovens bedste og hurtigst voxende Deel.

Derimod har den føromtalte mindre vel beskafne Deel af Storskoven allerede saagodtsom ingen Tilvæxt længer. At lade denne urørt, medens man afdrev Hengsaasen, vilde derfor afstedkomme et større Tab og modstride al fornuftig Skovhuusholdning. Det Naturlige er følgelig, efter Gjennemførelsen af hiin første Foranstaltning at lade den omtalte Deel af Storskoven komme til Afdrift, for istedetfor dens tynde, uvæxterlige, af Gran og Furre blandede Bestandele, at fremkalde ny, Jordsmonnet forbedrende, tæt og væxterlig Furreskov, som den Træart, der alene passer sig for dette Parti af Skoven, idetmindste efter Skovbundens nuværende Beskaffenhed. Her møder imidlertid den Vanskelighed, at man ikke uden ved at tage Plantning eller Haandsæd tilhjælp kan gjøre Regning paa nogen tilfredsstillende Foryngelse af denne Deel af Skoven, og det hvad enten den anhugges traktviis eller plantret, hvilket sidste forøvrigt her i intet Tilfælde kan anbefales. Vi ville et Øieblik tænke os denne Vanskelighed hævet derved, at der ved Bevilgning af fornødne Pengesum havdes Adgang til at anvende kunstige Foryngelsesmaader, hvorved det maatte ansees nødvendigt. Skovens Behandlingsmaade vilde da ifølge det oven Udviklede blive denne:

1. Tilgodegjørelse af de i de forskjellige Dele af Skoven forekommende ældre Træer, der staae Ungvæxten til Fortrængsel, saavelsom af saadanne, der ellers ikke kunne taale at staae længere uden at bedærves.
2. Afdrift af den tilstrækkelig Eftervæxt manglende Deel af Storskoven, og Hugsternes Igjenbeskovning ved Saaning af Haanden eller Plantning.
3. Afdrift med naturlig Foryngelse af Hengsaasen, som da vil have naaet Modenhedsalderen. Dette er imidlertid ikke saaledes at forstaae, som om ikke i de Dele af Hengsaasen, hvor Træerne ere ældst eller tidligere standse i Væxten, enkelte Hugster ogsaa forinden hensigtsmæssigen skulde kunne anlægges, hvorved det især deleshed kommer an paa Frøaarenes Indtræden, som det er af største Vigtighed at benytte.
4. Endelig kommer Touren til den nu forhaandenværende Eftervæxt eller Smaaskov, idet de trende førstnævnte Hugster maatte fordeles paa et saa langt Tidsrum, at denne imidlertid vilde være voxet op til Hugbarhed, hvilket ogsaa formeentligen vilde kunne skee uden Indskrænkning i de nærværende Hugstkvantum.

Ved at befølge denne Huusholdningsplan, der her naturligviis kun i ganske almindelige Omrids er antydet, vilde man ikke alene under Forløbet af den første Omdrift (Turnus) gjøre sig Skoven saa nyttig, som det paa nogen Maade er muligt, men ogsaa efter Omdriftstidens Udløb have bragt Skoven i nogenlunde regelmæssig samt derhos i en god og værdifuld Tilstand imod de tidligere saaledes, at den allerede under den følgende Omløbstid vilde være istand til at afgive et betydeligt, ja mindst dobbelt større Kvantum, ikke blot af Veed, men ogsaa af Bygningstømmer, end der nu kan tages i samme.

Med Undladelse af at benytte kunstige Kulturer, der hvor Fladernes Igjenbeskovning ikke uden saadanne kan opnaaes, vil man ikke alene gaae Glip af de nysnævnte Fordele, men endog ved Skovens fortsatte Benyttelse bringe idetmindste store Dele af samme i en slettere og slettere Tilstand.

Vi skulle derfor ikke undlade at gjøre opmærksom paa det formeentlig Hensigtsmæssige i at der til Gjennemførelsen af en paa Fremtiden beregnet Huusholdning med Skoven, og navnligen til Anvendelsen af kunstige Foryngelsesmaader, hvor saadanne til Grundens fuldstændige Igjenbeskovning fornødiges, bevilges et vist aarligt Beløb, hvis Størrelse formeentlig ikke behøvede at overskride 50 Spd., idet der jo fortiden ikke er Tale om en egentlig forstmæssig Behandling af Skoven efter forudgaaende Opmaaling, Taxation og Inddeling, eller om nogen Forandring i dens Bestyrelse.

Vi have med Ovenstaaende kun havt bemeldte Skovs tvende Hoveddele, Storskoven og Hengsaasen, for Øie, eftersom de hist og her beliggende Smaapartier af samme, ligesom man har gjort os opmærksom paa, udelukkende blive at behandle efter Reglerne for Skjønhedshensynet og saaledes ikke vedkomme Forstmanden.

Da der har været Spørgsmaal om, hvorvidt den i ovenomhandlede Skov forhaandenværende Ungvext staar for tæt, saa at det maatte ansees nødvendigt ved saakaldte Tyndings- eller Luftningshugster at skaffe den mere Lys og Voxerum, skulle vi i denne Anledning tillade os at bemærke Følgende: Det er kun i de kunstigen, det er ved Saaning af Haanden eller Plantning opelskede Skove, at saadanne Tyndingshugster kunne ansees nødvendige, da det kun er i saadanne Skove, at Træerne voxe saa regelmæssig op sammen, at de ikke selv kunne foretage den fornødne Rensning derved, at der danner sig dominerende Stammer nok til at undertrykke de svagere overflødige. Dette skeer derimod næsten af sig selv i de ved naturlig Besaaning opstaaede Skove, hvor Eftervæxten kun yderst sjelden er saa regelmæssig, at ikke et til Dannelsen af den fremtidige Bestand passende Antal Træer erholde Overvægten over de andre, hvorved disse ophøre at staae hine til Fortrængsel og efterhaanden undertrykkes og døe ud, medens de, saalænge de staae, ved deres Affald endog bidrage til Jordbundens Frugtbargjørelse. Dog negtes ikke hermed, at ogsaa i saadanne Skove Tyndingshugster ofte kunne foretages, om end ikke til Fordeel for Skoven, saa dog uden Skade for samme. Det eneste Sted, hvor en forsigtig Anvendelse af Tyndingshugsten maaskee ikke vilde være uden Nytte, er et meget tætstaaende Parti af Smaafurrer strax nedenfor den Høi, hvorpaa det med Granbark beklædte Tempel eller Lysthuus ligger, i den øvrige Ungskov derimod visselig ikke.

Som en til Skovens Tarv sigtende Forholdsregel bør endnu bemærkes, at den smale Skovrand mellem Havet og den i Storskoven forbi Monumentet førende Vei ikke bør indbefattes med i de almindelige Hugster, men som en mod vestlige Vinde og Havets for Skovens Reproduktion ugunstige Indflydelse virksomt beskyttende „Skov“- eller „Stormkappe“ lades saavidt muligt urørt, idet sammesteds kun de Træer blive at fælde, der af Ælde eller andre Aarsager ikke ville kunne holde sig paa Roden, andre kun da, naar de ere omringede af frodig Ungskov. De aabne Steder af denne Skovkappe vilde det i Tilfælde formeentlig være rigtigst at forsøge tilplantede.

Norge.

Christiania. Ved Hs. Kgl. Majestæts Hof anlagdes Thorsdag d. 2 April fire Ugers Sorg efter afdøde Hendes Høihed Theodolinde Louise Eugenie Napoleone, Grevinde af Würtemberg født Prindsesse af Leuchtemberg, Hendes Majestæt Dronningens Fru Søster.

— Ved kgl. Resol. af 18de Marts er bestemt, at der i Skien skal oprettes et residerende Kapellani, til hvis Ihændehavers Løn Sognepræsten skal bidrage 300 Spd.

— Under s. D. er tilstaaet Smaalenenes Amts Landbrugsvæsen et Bidrag af 150 Spd. for Aaret fra 15de Oktober 1856 til samme Dato 1857.

— Under s. D. er bestemt, at der ved Carljohanværns Værft skal sættes 2 Dampkanonbaade under Bygning.

— Ved kgl. Resol. af 23de f. M. er der paa de ved kgl. Resol. af 21de Decbr. 1844 og 26de Febr. 1847 bestemte Vilkaar tilstaaet Hedemarkens Amtskommune et fornyet Bidrag af Statskassen til Landbrugsskolens Vedligholdelse af 450 Spd. aarlig i 2 Aar eller fra 14de April 1856 til 14de April 1858.

— Under 23de Marts er konstitueret Lensmand i Sandøkedals Thinglag, Theodor Thorbjørnsen, beskikket til Lensmand sammesteds.

— Under 1ste April er Underretssagfører, Kand. jur. M. A. J. Puntervold beskikket som Sagfører ved Overretterne og Kand. jur. P. Chr. Nielsen og Exam. jur. Martin Fjeldstad som Sagfører ved Underretterne.

— Under 23de Marts er ledig pers. Kapellan G. Randers udnævnt til Sognepræst til Hvaløerne, Kand. theol. S. Leganger til Sognepræst til Hammerfest, Kand. med. B. Anton J. B. Graarud til Distriktslæge i Vestfinmarkens Distrikt, Distriktslæge i vestre Mandals Distrikt W. F. K. Christie til Distriktslæge i indre Hardangers Distrikt; Chefen for ringsakerske Eskadron af oplandske ridende Jægerkorps, Ritmester J. E. Heyrdahl til Chef for hølandske Eskadron af akershusske ridende Jægerkorps; Sekondritmester ved stangeske Eskadron af oplandske ridende Jægerkorps H. L. Juell til Ritmester og Chef for ringsakerske Eskadron; Premierlieutenant i Kavalleribrigaden H. V. Holmsen til Ritmester i Armeen og Sekondlieutenant i samme Brigade C. G. With til Premierliuetenant i Armeen.

— Under s. D. ere følgende Avancements foregaaede i Marinen: Kapteinløitnant C. F. Prøet til Kaptein, Premierlieutenant J. E. Diesen til Kapteinlieutenant, Sekondlieutenant Thorvald Lund, til Premierlieutenant og surnumerær Sekondlieutenant T. S. Brodtkorb til Sekondlieutenant i Nummer.

— Under s. D, ere Efternævnte ifølge Ansøgninger meddelte Afsked i Naade, nemlig Sognepræst til Molde og Bolsø, P. V. Deinboll, med aarlig Pension 500 Spd. og Sognepræst til Karlsø A. J. Lasson med aarlige Vartpenge 300 Spd.; — endvidere Chefen for laurvigske nationale Musketerkorps, Oberstnant J. M. Rye, Chefen for indherredske nationale Musketerkorps, Oberstliutenant W. H. Sommerschield, Chefen for snaasenske Kompagnie, H. P. Lund og Chefen for Stør- og Værdals Landværnsdivision, Kapitein J. G. Smith med aarlige Pensioner af respektive 700 Spd., 700 Spd., 350 Spd. og 232 Spd.

— Under s. D. ere Handlende J. F. Klingenberg og P. G. Schancke annerkjendte som keiserlige russiske Vicekonsuler respektive i Throndhjem og Vardø, samt dansk Konsul i Christiansland C. Mathiessen tillige som belgisk Konsul sammesteds.

Embeder og Bestillinger.

Bergs Sognekald i Senjen med omtrent 400 i Indtægter.

Skiens Postmesterembede med 550 Spd, i aarlig Gage.

Romsdals Fogedembede, hvis Indtægter have i Aarene 1854, 1855 og 1856 udgjort i Gjennemsnit aarlig 906 Spd., hvoraf 470 Spd. 84 ß er fast Gage.

Listers Fogedembede, hvis Indtægter have i Aarene 1853, 1854 og 1855 udgjort i Gjennemsnit aarlig 1063 Spd., hvoraf 444 er fast Gage.

Gilleskaals og Bejerens Lensmandsbestilling i Saltens Fogderi. Indtægterne ere for Aaret 1854 opgivne til 141 Spd. 60 ß. **Næsne Lensmandsbestilling** i Helgelands Fogderi. Indtægterne ere opgivne for 1853 til 102 Spd. 32 ß og for 1854 til 87 Spd. 110 ß.; **Vefsens Lensmandsbestilling** i Helgelands Fogderi. Indtægterne ere opgivne for 1853 til 145 Spd. 35 ß og for 1854 til 107 Spd. 23 ß.

Assistentlægeposten ved Gaustads Sindsygeasyl bliver ledig fra 1ste Juli d. A. Lønnen er 300 Spd. aarlig, Ungkarlsbolig. Kost og Vask.

En Aspirantpost ved Kongsbergs Sølvværk med 200 Spd. i Løn.

Udenlandske Efterretninger.

England. Times siger, at Keiseren af China skal have erklæret sig tilbøielig til at slutte Fred med England paa hvilkesomhelst Betingelser, hvad der imidlertid synes tvivlsomt af andre Beretninger fra Hongkong (af 15de Febr.), der give en anden Skildring af Sagernes Stilling. Der cirkulerede vel et Aktstykke, der udgaves for et keiserligt Dekret, og hvori Embedsmændene opfordredes til ikke at ophidse Folket; men i Forbindelse hermed hed det, at Kysterne skulde omhyggelig bevogtes, og at Keiseren fuldkomment stolede paa Yehs Dygtighed til at slutte Fred med Englænderne, især da disse maatte have tabt Modet, efterat at have mistet 400 Mand, hvoriblandt deres Admiral.

Frankrig. I Paris er der atter foretaget Arrestationer, og blandt de Arresterede nævnes en Redaktør af Revue de Paris. — Man fæster Lid til et Rygte om, at Regjerinren vil oprette en ny keiserlig Adel, som skal benaades med Lehn i Algier.

Hermed som Følgeblad No. 5—8 af Storthings-Efterretninger for 1857.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 16. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 19de April. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Visen om Axel Thordsøn og Skjøn Valborg.*)

(Af Professor P. A. Munch.)

Axel, eller, som Navnet rettere skrives i en Afskrift af Visen fra det 17. Aarh. i Karen Brahes Sangbog, meddeelt af Paludan-Müller i „Brage og Idun" II. B. S. 187, Aslak Thordsøns Vise, synes, uagtet Sujettet spiller i Norge, at være en heelt igjennem dansk Komposition, efter tydske Forbilleder, neppe ældre end det 15de Aarhundrede, ligesom endog den Begivenhed selv, som den besynger, aabenbar er opdigtet fra først til sidst, uden Spor af historisk Grundlag. Rigtignok har Oehlenschläger i Fortalen til sit Sørgespil „Axel og Valborg" søgt at gjøre det sandsynligt, at den Kongesøn, hvilken Visen omtaler, kunde være den unge Haakon Herdebreid, der, som bekjendt, faldt i Søslaget ved Sekken 1162; han antyder endog Muligheden af, at den Askell af Forland, hvilken Sagaen (hos Snorre Kap. 4) omtaler som en af Haakon Herdebreids Mænd, kunde være Visens Axel. Men ei at tale om, at „Askell" ikke paa Dansk er „Axel", men „Eskill", medens „Axel" derimod svarer til „Aslak", som ovenanført, veed man af Sagaen, at Haakon, da han faldt, endnu var saa godt som et Barn, neppe femtenaarig, og, som det udtrykkeligt siges, „barnlig i sit Væsen og kjær i at lege"; ham kunde det neppe engang have faldet ind at optræde som Axels Medbeiler i Kjærlighed. Overhoved var hans hele Stilling og Forholdene i Landet paa hans Tid ikke saadanne, som de antydes i Visen. Om ham kan der altsaa ikke paa nogen Maade være Tale.

Vi ville her søge at godtgjøre hiin ovenfor fremsatte Mening ved en nærmere Drøftelse af de Momenter, Visen selv indeholder til Bestemmelsen af Tiden, naar, og de Omgivelser, under hvilke den maa være affattet.

De kirkelige Forholde, som Visen leilighedsviis berører, ere især charakteristiske. For det første tales der om Erkebiskopen. Dette, kan man sige, har i sig selv ikke saa meget at betyde, da Erkestolen i Norge allerede var oprettet i 1152. Men Erkebiskopens Magt og Embede omtales øiensynligt paa en Maade, som forudsætter, at den allerede længe havde været bestaaende, og saaledes, at man alene deraf maatte gjette paa en Tid, der idetmindste ligger 50 Aar efter Erkestolens Oprettelse. Overhoved giver den Maade, hvorpaa de kirkelige Forholde omtales, det bestemte Indtryk af en Periode, hvori disse havde faaet sin endelige Organisation, og Kirkemyndigheden erhvervet en Indflydelse paa Gemytterne, som den endnu ikke havde i hele det 12te Aarhundrede.

Af langt større og afgjørende Betydning er dog den Rolle, som „Sortebroder Knud" spiller. „Sortebroder Knud" er Kongesønnen Haagens Skriftefader (v. 60); Bogen, hvori Axels og Valborgs Daab og Slægt stod optegnet, laa i Sortebrødre-Klostret (v. 63, 88). Dette viser, at „Sortebroder Knud" maa have været en Dominikanermunk. Der gaves egentlig ingen „Sortebrødre i Norge, hvor den lexikalsk tilsvarende Benævnelse „Svartmunke" kun brugtes om Benediktinerne, medens derimod Dominikanerne kaldes „Prædikere." Men om man end vilde antage, at der oprindelig havde staaet „Svartmunk" og „Svartmunke-Kloster", og at dette senere, da Visen omsattes paa Dansk, er blevet gjengivet med „Sortebroder", vilde det ikke hjelpe noget, af den Grund, at Benediktinerne ei havde Ret til at høre Skriftemaal eller udføre de sædvanlige geistlige Forretninger. Snarere kunde man gjette paa, at der havde staaet „Chorsbroder", d. e. „Kanonikus", istedetfor „Sortebroder", men ogsaa denne Mulighed tilintetgjøres af Ordet „Kloster", thi Chorsbrødrene boede ei i Kloster. Altsaa maa den, der skrev Visen, have tænkt sig Broder Knud som en Dominikaner, og Dominikanernes Orden som hørende til den kirkelige Organisation. Men da nu Dominikaner-Ordenen selv ikke stiftedes førend i 1215, og ikke kom til Norge førend 1230, maa følgelig Visen, hvori Broder Knud og hans Skriftefader-Virksomhed spiller en saa indgribende Rolle, være forfattet efter den Tid.

Men Visen er ikke engang saa gammel som fra det 13de Aarhundrede. Der er en Omstændighed, som gjør det nødvendigt at sætte dens Affattelse meget længere ned i Tiden. I v. 107 siger „Fru Eskelin" idet hun vaagner af Søvne: „St. Birgitta raade nu for min Hu." Denne St. Birgitta er aabenbart den svenske Helgeninde af dette Navn, thi den hellige Brigida, en irsk Helgeninde, blev ikke synderlig paakaldt i Norden; hendes Festdag, den 1ste Februar, nævnes ikke engang i den Fortegnelse paa de faste Helgendage, der er indført i Erkebiskop Jons Christenret, medens derimod St. Birgitta af Sverige ligefra sin Kanonisationstid indtil Reformationen var saa at sige hele Nordens og den just ved denne Tid stiftede Unions Nationalhelgen. St. Birgitta levede i anden Halvdeel af det 14de Aarhundrede, og hun blev ikke optagen i Helgenernes Tal førend 1391, sex Aar før Oprettelsen af den saakaldte Kalmar-Union. Naar Visen nu lader Fru Eskelin paakalde St. Birgitta, maa den følgelig være skreven saa lang Tid efter 1391, at St. Birgittas Paakaldelse var bleven almindelig. Saaledes maa Affattelsestiden sættes senere end 1400.

Vel kunde man sige, at om end Visen i sin nærværende Skikkelse ei er affattet førend i det 15de Aarhundrede, og mangt og meget i dens Indhold lempet efter de da herskende Forholde og Forestillinger, kunde maaske den egentlige Begivenhed selv, som den omhandler, være ældre og historisk. Men ogsaa dette maa, naar man nærmere undersøger Sagen, benegtes. Den hele Tildragelse er af den Beskaffenhed, at den ikke kunde være indtruffen, uden paa en Tid, da, som ovenfor antydet, den kirkelige Myndighed havde naaet sit Hoidepunkt. Desuden er det unægteligt, at alt hvad der i Visen antyder Dragt, Skikke, Sæder o. s. v., altfor konsekvent og med altfor megen indre Samstemning, lige til de ubetydeligste Detailler, henpeger paa den seneste Middelalder, til at det skulde kunne være senere tillempet. Endog Sujettet selv er egentlig for sentimentalt til at passe i den ældre Tid.

I den føromtalte Afskrift af Visen, der findes i Karen Brahes Sangbog, staar der vel et Vers, hvori Axel omtaler sit glædelige Gjensyn med Valborg „paa Gjeldebroen", hvilket Udtryk i næste Vers viser sig at være eenstydigt med „i Himmerige", altsaa vel er en Reminiscens af den gamle hedenske Mythe om Gjallarbroen, paa hvilken de Afdødes Skygger droge til Helheim. Men det viser i det Høieste kun, at dette Udtryk har været brugeligt som en Betegning for „Veien til Himmerige" paa den Tid, da Visen affattedes, og at det virkelig, lige til langt ned i Tiden, benyttedes paa den Maade, seer man noksom af „Draumekvædel", der vel er norsk, medens Visen, som vi antage, er dansk, men som dog ogsaa kan have været brugeligt i danske Viser, især da vi see, at de norske eller rettere thelemarkske Kæmpeviser egentlig, hvad Sujettet angaar, for en stor Deel er fælles Eiendom for Norge og Danmark.

De i Visen forekommende Personer ere aldeles uhistoriske. Norge har aldrig haft nogen Erkebiskop ved Navn Aage, og man kan neppe paavise nogen Erkedegn „Erland." Af Konger eller Kongesønner ved Navn Haakon faldt ingen i Slag efter Haakon Herdebreid. Kong Haakon Sverressøn døde af Sygdom, maaskee af Gift; om hans Søn Haakon Haakonssøn kan der, skjønt Sagnet nu vil, at han af Kjærlighed til Valborg skal have bygget Dragsmarks Kloster, ikke være Tale. Hans Søn, Kong Haakon den unge, var aldrig i nogen Strid, og døde, allerede i flere Aar gift med den svenske Konges Søster, af Sygdom. Kong Haakon Magnussøn den ældre døde ligeledes af Sygdom i den modnere Alder. Haakon Magnussøn den yngre, Margretes Mand, døde ligeledes Straadød. Norges eneste Dronning af Navnet Malfred var Sigurd Jorsalafars, senere den danske Konge Erik Emunds, Hustru: hun levede længe før Dominikanernes og Hierarchiets Tid. Om nogen Kong Ammon eller Aamunde, og „Herre af Oppeland", der i den senere Middelalder stred imod Norges Konge, veed Historien intet at melde. Om „Grever" og „Hertuger" i Norge ligesaa lidet. Begivenheden maa altsaa være opdigtet.

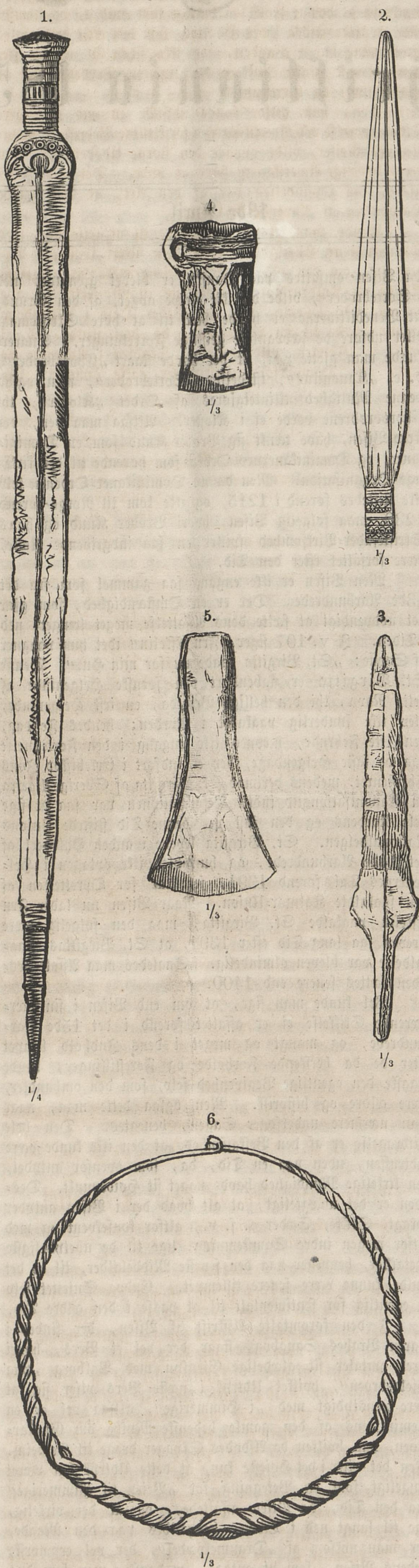
Vi troe endydermere, at der ikke engang ligger noget norskt, om end uhistorisk Sagn til Grund for Visen, men at den, som ovenfor antydet, heel igjennem fra først af er digtet i Danmark i Løbet af det 15de Aarhundrede, af en i Norges ældre Historie ganske ukyndig, men derimod med den tydske Ridderpoesi særdeles fortrolig Mand, og at de Sagn om Axel og Valborg, der nu findes i Norge, skylde Visen sin Tilbliven, ei omvendt. Dens dansk-tydske Oprindelse røber sig ei alene i det fuldstændige Apparat af danske Ridderkostumer, dansk Ridderliv paa Ridderborge, dansk-tydsk Ridderkamp til Hest, Jagt paa Raadyr (v. 141), m. m., men endog i Navnene. „Axel" er, som sagt, den danske Form for „Aslak." „Valborg", eller, som Navnet skrives i det odensefke Exemplar, „Volborg", „Valborrig", skjønt tilsyneladende ægte nordisk, forekommer aldrig i Norges ældre Historie, og synes at være kommen ind fra Tydskland. Tager man f. Ex. de to første Bind af Diplomatarium Norvegicum, der indeholde en Masse af Personsnavne fra Aar 1200 til noget efter 1550, og opsøger Navnet „Valborg" i de alfabetiske Registre, saa finder man det kun to Gange, og begge Gange saaledes, at man maa antage Personen, som bar det, for tydsk. Første Gang forekommer det i et Brev af 1334, hvor en vis Jon Standuøyk i Bergen og hans Hustru „Valburg" omtales. Men Formen „Valburg", ikke „Valbjørg" eller „Valborg", er aabenbart tydsk, og om den end ikke beviser, at Personen selv var tydsk, viser den dog, at man kjendte Navnet bedst i sin tydske Skikkelse, altsaa at det ikke egentlig hørte hjemme i Landet selv. Anden Gang forekommer det i et Brev af 1357, hvor et Fruentimmer i Oslo ved Navn Valborg Geirardsdatter omtales. Men Geirard er intet norskt Navn; det er den Form, hvormed vore Forfædre gjengav det tydske „Gerhard", altsaa var hiin Valborg sikkert en Datter af en i Oslo bosat Tydsker ved Navn Gerhard. Desuden, havde Navnet været norskt, maatte det dog have forekommet noget hyppigere blandt den store Mængde norske Fruentimmernavne, der findes i hine alfabetiske Registre. Valborgs Fader kaldes „Immer" eller „Emmer", „Iemmer", et Navn, der ellers ikke kjendes enten blandt danske eller norske; Axels Syster kaldes „Helfred", ligeledes et mere tydsk eller dansk, end norsk Navn; „Julli" eller „Joelille" og „Eskelin", „Eskill", „Eskierenn" synes at være reent tydske Navne*); Valborgs Morbroder „Tue" har et ægte dansk Navn, som ikke engang kan have været baaret af nogen Nordmand. At „Erland" er den danske Form for „Erlend" og „Haagen" for „Haakon", lægge vi mindre Vægt paa, da disse Forandringer saa let kunde have skeet, om Visen var bleven oversat fra Norsk til Dansk; en anden Sag er det derimod med „Valborg", „Helfred", „Julli" og „Tue." Den eneste norske Navneform, der forekommer, er „Asbjørn", ikke „Esbern", men her kan Forfatteren maaske have vidst, at „Asbjørn" var den norske Form, og derfor med Flid have brugt den, medens han derimod ikke kjendte Forholdene nøie nok til

*) Den Scene af Tragedien „Axel og Valborg", som vi i vort f. Nr. gave, henledede vor Opmærksomhed paa Interessen af at faae den berømte Vise, der har tjent Digteren til Stof, nærmere drøftet og bestemt i historisk Henseende. Vi henvendte os i den Anledning til Professor Munch, der beredvilligen efterkom vor Anmodning og meddeelte os nærværende Undersøgelse. Manuskriptet kom os imidlertid for seent i Hænde til at kunne optages i Bladet samtidig med hiint Billede, hvad der dog intet gjør til Sagen, da Undersøgelsen har en varig Interesse, uafhængig af enhver Leiligheds-Foranledning. Red.

*) „Eskelin" er det tydske Asclind, Eschelind, der virkelig forekommer; i Dansk veed jeg aldrig at have seet det.

at vide, at „Axel", „Valborg" og flere af de andre Navne vare unorske. At der tales om „Grever" og „Hertuger" er forhen nævnt; dette passer endog mere til Tydskland end til Danmark. Hvor Axel og Valborg skulle fralægge sig den dem af Kongesønnen gjorte Beskyldning ved Tolvmands-Eed, kaldes dette „Lov", hvilket er den ægte danske Benævnelse for hvad der i de norske Love kaldes Tylfter-Eed. (Derfor heder det i Christian V's norske Lov 1—14—8: „Ingen skal findes til Lov, som er Tylfter-Eed, for nogen Sag.) Axel og Valborg „svore om St. Dorothea"; Valborg skjænkede Guldkronen til „St. Annæ Billede", Helgeninder, der aabenbart paakaldtes hyppigere i Danmark og Tydskland, end i Norge. Ja man skulde endog fristes til at antage, at den danske Forfatter egentlig har haft en tydsk Ballade for sig, som han har oversat paa Dansk, men tillige ved Oversættelsen villet lokalisere i Norden; nu kunde han ei henlægge Begivenheden til Danmark, fordi den ikke godt passede ind i dette Lands senere Historie, i hvilken de fleste af hans Læsere vare temmelig godt bevandrede; Sverige havde ligeledes i de senere Tider haft saa meget med Danmark at bestille, at han heller ikke i dets Historie fandt nogen passende Plads; men Norge, der for Fleerheden af danske Læsere sikkert var et fuldkomment terra incognita, og mod hvis Historie han godt kunde støde an, uden at Nogen vilde skjønne det, tilbød ham ubunden Frihed og fuldkommen Sikkerhed mod Kontrol. At han da valgte at kalde Kongesønnen „Haagen" kan godt forklares deraf, at den eneste selvstændige Konge i Norge, om hvem man paa den Tid i Danmark kunde have nogen dunkel Erindring, var en Haakon, enten Haakon Magnussøn den yngre, Margretes Mand, eller Haakon Magnussøn den ældre, der greb saa mægtigt ind i de dansk-svenske Feider paa Erik Menveds Tid. Det er og heel sandsynligt, at Forfatteren kan have hørt noget om Gidske-Ætten (det odenseske Exemplar viser, at man her virkelig skal læse Gidske, ei Gilske), thi dens Repræsentanter i Midten af det 15de Aarhundrede, navnlig Sigurd Jonssøn og Sønnen Hans Sigurdssøn, vare unægtelig de rigeste og høibyrdigste Mænd i Norge paa den Tid; der var endog engang Tale om at vælge Sigurd Jonssøn til Konge. Denne, saavelsom Talgø-Ætten, bekjendt ved Hr. Olaf Nilssøns Drab under Skrækkescenerne i Bergen 1455, vare maaskee de eneste norske Ætter, man udenfor Landet havde hørt Tale om, i alle Fald var det de eneste navnkundige, og det er derfor høist mærkeligt, at Visen ved Siden af Gidske-Ætten ogsaa just nævner „Hr. Karls Sønner af søndre Thallø" (som det odenseske Expl. har det, ikke „Søndre Dale"), hvorved, som Paludan-Müller sindrigt bemærker i den Indledning, han forudskikker Aftrykket af Visen, vistnok betegnes „Talgø" i Rysylke. Naar Visen udtrykkeligt omtaler netop de to Ætter, der c. 1450 vare mest fremtrædende og bekjendte udenlands, faar vi derved den stærkeste Formodning om, at den er affattet paa den Tid, ligesom og Nødvendigheden af at antage den affattet i Norge bortfalder.

At Sagnet om Axel og Valborg, saaledes som det nu er gængs i Norge, skylder Visen sin Oprindelse, og ei har sin Rod i Folkets egen historiske Tradition, er af flere Omstændigheder umiskjendeligt. Saaledes f. Ex. naar man lader Axel ligge begraven under Steensætninger eller Bautastene fra Hedendommen, som ved Einabu i Lesje og Staven i Grytten, eller naar man lader Valborg have levet som Nonne i Klostre, der aldrig have existeret, f. Ex. det foregivne Kloster paa Teige ved Tunsberg, saavelsom Dragsmarks Kloster, hvilket sidste nok var til, ja endog var meget anseet, men uheldigviis ei var Nonnekloster. Ei at tale om, at man lader Kongesønnen Haagen være Kong Haakon Haakonssøn, fordi man veed, at denne stiftede Dragsmarks Kloster, uagtet han døde som gammel Mand paa Orknøerne, længe førend der var Tale om St. Birgitta. Vi see tydeligt, at Sagnet er opkommet her i Landet paa en Tid, da de historiske Erindringer saagodtsom vare udslettede; da det gamle Modersmaal var sunket ned til at være Almuesprog, medens Skriftsproget var dansk; da man havde begyndt at læse trykte eller haandskrevne danske Viseboger, og da de Tildragelser, disse indeholdt, næsten ganske traadte i hine ældre historiske Erindringers Sted. Mangen en, der ikke kjender nøiere til, hvorledes det er tilgaaet med alt saadant, vil maaskee kalde det utroligt eller umuligt, at Sagn, som om Axel og Valborg, eller andre lignende, i en Tid af et Par Aarhundreder skulde kunne leve sig saa fast ind i Folket, som om de havde været til fra den graa Oldtid. Men det skeer dog med den største Lethed; det skeer dagligdags, det kan skee i ti, tyve Aar, langt mere i tohundrede; en eneste løst henkastet Gisning af en eller anden „lærd Mand", falskt opfattet af ukyndige Tilhørere, er nok dertil. Uheldige Navnforklaringer spille her især en stor Rolle. Naar man f. Ex. hører det ringerikske Sagn om Kong Tane paa Tanberg og Kong Veine paa Vejen, hvis Gravhøie endog paavises, skulde man allerførst tro, at man her havde faaet fat paa noget ret ældgammelt. Men naar man da af Diplomer, Jordebøger og Sagaer erfarer, at Gaarden Tanberg i ældre Tider kaldtes Thornberg og Vejen Vegin, samt at de tilhørte, hiin den bekjendte Jarl Alf Erlingssøn af Thornberg, denne Baglerhøvdingen Philip af Vegin, saa seer man strax, at Sagnet ikke kan have været til i deres Tid, det 13de Aarhundrede, men maa skrive sig fra den sildige Tid, da man af Ubekjendtskab med de ældre Navneformer, og ifølge den med det danske Skriftsprog indkomne Orthographi, skrev „Tandberg", „Veyen" e. a. desl., med andre Ord, at Sagnet ei kan være ældre end det 17de Aarhundrede. Paa samme Maade har man endog i den allersidste Tid hørt noget Vaas om at

Afbildninger af norske Oldsager.

Gaarden Triset i Lardal, Thelemarken, skal have faaet sit Navn af, at man der stundom kunde høste Korn eller Sæd tre Gange om Aaret (Tre × Sæd = Tresæd = Triset!!!) uagtet „Sæd" er en dansk Form, medens den norske var „Saad", og Endelsen „set" i norske Stedsnavne altid er det gamle Setr, d. e. Sæde, Bolig. Vi besidde ingen ældre Breve, hvor Triset omtales, men man kan være overbevisst om, at det har haft et Navn som Thridjasetr e. a. desl. En Anelse om, hvor hurtigt saadanne Lokalsagn kunne danne sig, faar man af, hvad der nylig er blevet os berettet, nemlig at der allerede i Bardodalen, hvis Oprydning og Bebyggelse neppe ligger to Generationer tilbage, har dannet sig det Sagn, der fuldt og fast troes, at Navnet skriver sig fra en svensk Flygtning, der i sit Fædreland skulde lide Dødsstraf, men undgik denne ved at søge Skjul i hiin endnu ubeboede Dal, der saaledes for ham blev en „Pardon-Dal." (!) Og her have vi dog selv seet det Kart, som N. Ramm optog over Dalen mellem 1780 og 1790, da han efter Foged Holmboes Foranstaltning undersøgte den med Hensyn til den paatænkte Bebyggelse, førend endnu et eneste Menneske havde nedsat sig der, men hvor Elven ligefuldt heder „Bardo"- eller „Bardu-Elv." Man behøver overhoved ikke at have givet sig længe af med at undersøge vore saakaldte historiske Lokalsagn for at faa en afgjort Mistillid til dem alle. Peder Claussøns Oversættelse af Snorre er en gammel Bog, og den har været længe nok kjendt blandt Folket til at Beretninger, oprindeligt erfarede gjennem den, ved at gaa fra Mund til Mund med behørige Tilsætninger og lokale Hentydninger, ganske kunne have antaget Charakteren af Folkesagn. Saa og „Kæmpevisernes" Indhold. Anders Vedels Kæmpeviser bleve allerede eftertrykte i Christiania 1664, og vare saaledes allerede da en yndet Folkelæsning i Norge. Stort ældre er vist ikke Axel- og Valborg-Sagnet her i Landet.

Ogsaa Paludan-Müller antager, at Visens Affattelse, idetmindste i dens nærværende Form, er at henlægge til det femtende Aarhundrede. Derimod tror han, at der kan ligge en sand Begivenhed til Grund, forefalden i Kong Haakon Haakonssøns Tid, og at Kongesønnen, Valborgs Elsker, kan have været Haakon den unge. Men da han, som ovenfor paapeget, døde af Sygdom, og da der saaledes ei kunde være Tale om at hevne hans Død, hvilket dog er et vigtigt Moment i Visen, maa denne Gjetning, saa rimelig den end ellers kunde synes, bortvises. Og kan man ikke gjette paa Haakon den unge, bliver det end mindre rimeligt at gjette paa nogen anden Konge af dette Navn. Vi blive saaledes fremdeles anviste paa Digtningens Gebet, og finde i det hele Digt intet Tilknytningspunkt til Historien.

Afbildninger af norske Oldsager i Universitetets Samling i Christiania.

II. Broncealderen.

Jordfundne Sager fra en Tid, da man endnu ikke kjendte Brugen af Jern til Vaaben og Redskaber, men forfærdigede disse af Bronce, det vil sige af en Metalblanding, bestaaende af Kobber, tilsat med lidt Tin.

1. Sværd af Bronce med Haandfang af samme Metal.
2. Spydspids af Bronce med Fal, eller Hulning til Skaftets Befæstelse.
3. Spydspids med Stift i den nedre Ende for at indstikkes i Skaftet.
4. En saakaldet Celte eller Paalstav (et Slags Vaaben eller Redskab) af Bronce, indrettet med Fal for deri at indstikke Skaftet, og med en liden Hempe ved Siden for at befæste det ved et Baand.
5. Et andet Slags Paalstav af Bronce, indrettet til at fæstes i en Spalt i Skaftet.
6. En Halsring af Bronce.

Døden og Amerikanerne.

I intet Land aagres og handles saaledes med Menneskeliv som i Amerika; men heller ingensteds udsætter man mere uforknyt dette Liv for Fortabelse.

Overalt iagttages en vis Økonomi med Livet, fordi man, som det praktisk nok heder blandt vore Landsfolk, blot har dette ene Liv at „figte med"; kun i Amerika seer det ud, som om man skulde have to: et at ofre for Uvyrdenhed paa Jernbaner eller Dampbaade, et andet til siden at leve med i Ny-Orleans, Boston eller Philadelphia, for der at fortære den Formue, man ved det ene Livs Fortabelse muligens har vundet.

Uden denne Mulighed af timelig at nyde med et Liv, hvad man har erhvervet med Opofrelse af det andet, er den Ligegyldighed, hvormed man underkaster sig Dødens Farer, hartad ufattelig, og det i dobbelt Grad, hvis man engang har indrettet sig saaledes, at man maa foruroliges af Trudselen og Spørgsmaalet til den rige Mand, om hvem alt det Samlede skal tilhøre.

Da Amerikanerne nok ikke desmindre ere ligesaa enkeltlivede som vi Andre, hvorpaa haves et Beviis deri, at der kan gjøres Amerikanere af Valderser, Østerdøler og andre nationale Individer, maa der søges andre Forklaringsgrunde til at Folk i Amerika saa raskt udsætte sig for Døden.

Og her bringes man da først til at betænke, hvorledes Amerika befolkes. Det er med Bovehalse fra alle Verdens Hjørner, der Intet have at tabe, men Alt skulle vinde. Deres Niste og Anbefaling er Dristighed og Spekulationsaand. Om Døden staar paa Meiderne med dem, gjør Intet, naar kun en fordeelagtig Station ligger foran som Maal.

„Lad kun gaa, lad kun gaa, hvo som stryger er feig,
Før Du stryger, gaa heller i Grav!“

Efter denne Livsphilosophi have de amerikanske Forholde uddannet sig. Menneskelivets Betydning er nedsat ved at bringes i Handelen lig anden Vare, og ved den umaadelige Konkurrence, det har at udholde med Maskinerne, idet disse have overtaget Leverancen af hvad der før var Menneskeaandens Monopol.

Men med Alt dette raaber dog Amerika idelig hid over til os godfjottede Europæere efter Mennesker og atter Mennesker, til at oprydde dets Ørkener og dyrke dets Prærier og blæse Sandet ud af dets Guldstøv, ja det udsætter for sine egne Børn endog Præmier for at voxe hurtigt og for at blive tykke og fede.

Og punktlig efterkommes Raabet og Konkurrencens Opfordring. Gavmild vælter Atlanterhavets Bover op paa den ny Verdens Kyster disse uformindskede hjemløse Skarer, lige beredte til at søge Lykken og Døden, hvilke begge havde forenet sig om at skye dem i Fædrelandet.

Og aarlig aabner Barnum sine store Børneudstillinger, hvor Mødre strømme sammen med Aarets Nyheder, og hvor Dyreskuernes Interesse i en saa fæisk Grad overføres paa Mennesket, at man af Foragt fristes til derpaa at anvende det rædsomme Ord, som Præsten Herman Ruge i Valders i sine „Fornuftige Tanker over adskillige curieuse Materier“ S. 219, 247 og 325 har dannet i Analogi med Faareavl og desl. Heri, som i Bovsomheden, udtaler sig en bestemt Stræben, i praktisk Retning, til Materialismens Fremhjælp. Det bliver en Livsopgave at opdrætte Børn i muligst største Antal og til størst mulig Trivlighed; ligerviis at hænge Folk saa hurtigt som muligt, og fremfor Alt at gribe Tiden i den Haartot, som den efter de Gamles Lærdomme har i Panden, for ikke siden at nappe efter den i denne glatte Nakke, der ligesom Tordenskjolds er snaudklippet og tjæresmurt.

Hvo, som derfor kunde udfinde en end yderligere Tidsbesparelse ved Amerikanernes forskjellige Bedrifter, navnlig ved Reiser, vilde opnaae den største Udødelighed, som reent dødelige Amerikanere have at byde. Det vilde Intet gjøre, om Opfindelsen var af den Art, at den kostede Halvparten af Anvenderne Livet.

Kunde man anvise en Maade til at reise paa med Kanonkuglens Hurtighed, vilde den sikkert komme i Anvendelse, om den end bestrøede Veiene med Lig, ligesom Sneen og Kulden under Napoleons russiske Felttog. Og dersom slige Djævle, som den Peder Dass i Alstadhoug kommanderede til sin Befordring, da han skulde ned at præke for Kongen, vilde overtage Skydsen i Amerika, da kunde alle Dampbefordringsselskaber pakke sammen, selv om hine nye Fragtemænd maatte vise den djævelske Adstadighed, ikke blot at flyve saa lavt, at Fodderne hang ned i Havet eller streifede Skovtoppene, men endog styrtede sig Halvparten af de Reisende hovedkulds af Halsen, fordi disse i Ængstelsen kom til at nævne Guds Navn.

Jeg seer allerede, hvorledes den rige Godseier, der, hvis Døden indfandt sig i hans egen Bolig, gjerne gav sin hele Formue, blot for et Øieblikś Livsforlængelse, for et Blik ud i den grønne Natur, med Solskin og Fuglekvidder, — hvorledes han, siger jeg, med topmaalt Fryd vilde gjøre sig et Haandværk af at reise Dag ud og Dag ind, netop fordi Udsigten var lige lovende baade til at komme utænkelig hurtig frem og til at faae Halsen utænkelig let knækket.

Hu, at man dog, naar man er Rigmand og intet Andet, hverken af Tro eller af Haandtering, ikke skatter, hvad der tjener En til bedste — dette Liv, hvis Skjønhed vi desværre alle først mærke i dets Flugt, naar de Luner ere tilfredsstillede, de Nydelser nydte, for hvis Forsagelse en Forlængelse havde været mulig.

Og dog byder man Amerikanerne større Livsfarer, større Ulykker, end noget andet Folk. Dampskibsselskaber med samt deres Folk indrette sig saaledes, at de ved en uendelig Jagen efter at komme hurtig frem kan opbrænde inden Borde eller ogsaa seile i Dybet hele Skarer af Passagerer, og med Dampskibene konkurrere Jernbanerne til Prisen i lignende dræbende Kunster. Broer ramle sammen, hele Tog kjører ned i en Afgrund af en Dal, eller lige ud

Ulykkestilfælde paa Great Western Jernbane i Kanada den 12te Marts 1857.

i en Elv, eller styrer lige mod hinanden, saa at Hundreder i et Øieblik knuses. Da man ifjor udøvede denne rædsomme Kunst paa en utallig Skare af Børn, stod deraf en Jammer og Gru over hele Verden, og selv Christiania Torvekoner forsynedes med en „ny og sørgelig Vise“ om denne Ulykke, ret ligesom i 1793, da „Kongen af Frankrigs uskyldige og barbariske Henrettelse“ udsattes i en Vise efter Melodien „Sørge-Takter, sorte Noder maa jeg paa min Harpe slaae“, og hvilken i Emigrantstil begyndte saaledes:

„Frankerig du Morder-Grubbe!“

Kunde de Døde synge, vilde man utvivlsomt høre et talrigt Chor af Omkomne udbryde i samme Udtryk om Amerika eller dog dets Kommunikationsvæsen.

Vort Billede fremstiller en af de rædselfuldeste Jernbaneulykker, som i den sidste Tid ere indtrufne i Amerika, nemlig den, der hændte paa Great Western Jernbane, ikke langt fra Hamilton i Kanada den 12te Marts d. A. Lokomotiverne tørnede mod Broen over Desjardin-Kanalen, som knustes, og to Passageervogne, hvori 93 Mennesker, styrtede ned i en Dybde af 30—40 Fod. Af første Vogns Passagerer reddedes, ligesom ved et Vidunder, 2 Børn og 2 Voxne. Af Passagererne i den anden Vogn slap flere med Livet. Blandt de Omkomne var den amerikanske Jernbane-Konge Samuel Zimmerman.

Plantegeographien og dens Fremskridt.

(Efter Charles Martins, Direktør for den botaniske Have i Montpellier.)
(Af Revue des deux Mondes.)

II.

Hvor mange Slags Planter findes der paa Jordens Overflade? Svaret herpaa er vanskeligt. Mange Egne ere endnu ikke undersøgte, andre ere det ufuldstændigt, og selv i de Lande, der ere bedst undersøgte, finder man hvert Aar nye Planter. Totalantallet af de existerende Slags kan kun sluttes efter Antallet at de bekjendte. Naturforskernes Slutninger have saaledes nødvendigviis maattet variere, eftersom Indholdsregistret over Jordens Planterigdom er voxet. I 1753 kjendte Linné 6,000 Slags. I 1807 talte Persoon 26,000. I 1824 bragte Steudel Tallet op i 50,000 og i 1844 til 95,000. Vi overdrive ikke, naar vi angive, at Bøger og Herbarier nu indeholde omtrent 120,000.

Af Antallet paa de Species, der ere beskrevne, have Botanikerne sukcessive sluttet sig til Totalantallet af de existerende. I 1820 ansaa de Candolle dette for 110,000—120,000. 16 Aar senere ansatte Meyen, uden at man kan beskylde ham for Overdrivelse, det til mindst 200,000. Ved en sindig Beregning over det Rum, et Species indtager paa Jordkloden, viser Alphonse de Candolle i 1850, at Antallet ei kan være under 400,000—500,000, et Tal der staar i Forhold til den stedsevarende Tilvæxt af nye Species, der hidrører fra Reiser i alle Verdens Lande. Hvilken aaben Mark for den menneskelige Videbegjærlighed, men samtidig, hvilken Udfordring for de mest haardnakkede Kjæmper med den bedste Hukommelse!

Planteriget er af Naturen deelt i to store Grupper: phanerogame Planter, det vil sige saadanne, som have synlige Blomster og ved Spiringen udvikle Frøblade, (cotyledo), hvortil henhøre alle Træer, Buske og største Parten af de bløde Planter, og kryptogame Planter, som ikke have synlige Blomster og som ved Spiringen ikke udvikle Frøblade. Til denne Gruppe hører Lyngen, Mossen, Tangen, Svamperne og alle disse lave, blomsterløse Planter. Man benævner efter Jussieu disse Grupper Kotyledoner og Akotyledoner.

Den største Gruppe, Kotyledonerne, deles igjen i to store Klasser: Dikotyledoner, der ved Spiringen udvikle to Frøblade (hertil høre alle europæiske Træer og Buskvæxter og største Parten af de bløde Planter fra alle Verdensdele) og Mono-Kotyledoner, som ved Spiringen kun udvikle eet Frøblad. Til denne Klasse høre de tropiske Egnes Palmetræer, vore Sviebelplanter, som Lillierne og Tulipanerne, Græsarterne, Siv og Rør.

Disse Klasser deles igjen i Familier, der dannes af Planter, som ligne hverandre med Hensyn til Froets, Frugtens og forskjellige Dele af Blomstens Struktur. Katostfamilien (Malvaceerne) bestaar saaledes af alle Planter, der ligne Katosten, (Malva), som den dobbelte Katost, Stokrosen, Bomuldsbusken o. s. v. En Familie deles igjen i Slægter eller Samlinger af Arter, som kun afvige fra hverandre med Hensyn til til mindre væ-

sentlige Kjendemærker, end de, der adskille Familierne. Saaledes skjelner i det anførte Exempel de Arter, der henhøre til Slægten „Bomuldsbusken," sig fra de øvrige til Katostfamilien henhørende ved Frugtens og Frøets Struktur. I Bomuldsbusken er Frøet omgivet af de Haar, der ere af saadan Vigtighed for den menneskelige Industri; Katostens Frø er uden dette. Slægten bestaar endelig af Arter (Species), det vil sige Planter, der indbyrdes ere meget lige og som et uøvet Øie lettelig sammenblander, men som Botanikeren adskiller ved Kjendemærker, der stundom ere høist ubetydelige, men dog stedse ere uforanderlige. En Art indbefatter da alle indbyrdes lige Individer, der kun have saadanne indbyrdes Afvigelser, som skyldes Jordsmonnet, Klimatet, Dyrkningen og som fjernes ved Forandring deri.

Man undskylde mig disse Definitioner, der ere noget tørre, men uundværlige for at forstaae denne Afhandling. Hvis man ikke har forstaaet mig, vil en Sammenligning tydeliggjøre min Mening. Planteriget er en Armee. Grupperne ere de forskjellige Armeekorps; Klasserne ere Infanteri, Kavalleri, Artilleri, Ingeniører; Familierne ere Regimenter; Slægterne Batailloner; Arterne Kompagnier, der ere sammensatte af Individer, som ere hverandre ganske lige med Hensyn til Væxt, Uniform og Bevæbning.

Vi have sagt, at man i 1844 kjendte 95,000 Arter; af dette Tal var 80,000 Phanerogamer eller Kotyledoner, 15,000 Kryptogamer eller Akotyledoner. Af Kotyledonerne vare 65,000 Dikotyledoner, 15,000 Monokotyledoner. Dette er vor Jord-Floras Budget; men det numeriske Forhold mellem de Arter, der høre til disse store Afdelinger af Planteriget, variere efter de forskjellige Zoner. Jo længer man kommer mod Nord, desflere Kryptogamer, jo længer mod Ækvator, desflere Phanerogamer. I de kolde eller tempererede Zoner ere Kryptogamerne lave Væxter, der knap hæve sig over Jordens Overflade; i de varme Egne synes prægtige Bregner, der hæve sig til Træer, høiere end Palmetræerne, at forkynde Solens Magt, der forstørrer og forædler Planteformerne. Monokotyledonernes Forhold til Dikotyledonerne er ligesom de foregaaende bestemte af v. Humboldt. Monokotyledonernes Forhold voxer fra Ækvator til Polen. I den hede Zone er Forholdet som 1 : 6, det vil sige, af 7 Planter er der 1 Monokotyledon; i den tempererede Zone bliver Forholdet 1 : 4, i den kolde 1 : 3. Disse Love holde kun Stik i sin Almindelighed. Naar man betragter dem i Forhold til et enkelt Land, seer man dem paa en eller anden Maade modificerede. Paa Spitsbergen f. Ex. findes der 82 Phanerogamer, hvoraf 66 Dikotyledoner og 16 Monokotyledoner, altsaa et Forhold som 1 : 4. Paa Øen Melville i Bunden af Baffinsbugten med et endnu haardere Klima er Forholdet som 1 : 2; det Samme er Tilfældet for Islands, Færøernes, og i den anden Hemisphære, for Falklandsøernes Vedkommende. Et physisk Element, Fugtigheden, forøger Monokotyledonernes Tal og formindsker Dikotyledonernes.

Hvis vi vilde udtømme denne Gjenstand, maatte vi undersøge, i hvilket Forhold Planterigets forskjellige Familier findes i et Lands Flora; dernæst maatte vi undersøge Slægternes Fordeling og Mængde, men disse Undersøgelser vilde forudsætte Fagkundskaber hos Læseren, der ei kunne paaregnes. Vi skulle derfor gaae over til at undersøge de physiske Kræfter, der bestemme Planternes Fordeling paa Jordens Overflade. Saare mangeartet og sammensat ere disse physiske Kræfters Indflydelse; de understøtte, modificere eller tilintetgjøre indbyrdes hverandres Virkninger. Varmen uden Lys virker anderledes end Varmen, forbunden med Lys; en fugtig Varme frembringer Virkninger, der ere modsatte af dem, en tør Varme frembringer. Lader os da undersøge disse forskjellige Elementer hver for sig, idet vi begynde med Varmen.

Enhver Planteart Liv svarer til en bestemt Afdeling paa Thermometret. Under en bestemt Kuldegrad dør Planten, over en bestemt Varmegrad dør den ligeledes; den trives kun inden visse bestemte og uforanderlige Temperaturgrader. Dette thermometriske Forhold er ingenlunde det samme for alle Planter i Planteriget, men frembyder de uendeligste Forskjelligheder. Lærketræet og Dværgbirken taale 40 Kuldegrader, hvor Kviksølvet fryser, medens en stor Mængde Palmetræer, tropiske Orchidæer (Gjøgeurter) og Bregnetræer bukke under ved 10 Graders Kulde. Der er Planter, som leve, skjulte af Sandet i Afrikas Ørkener, under en Varme, der ofte stiger til 60—80 Grader, medens Alpe- eller Polarplanterne visne, naar Thermometret i nogle Dage holder sig paa 10 Graders Varme. Men der er endnu et thermometrisk Punkt, der er af Vigtighed at lægge Mærke til, og det er det, hvor hver Planteart begynder at give Livstegn. En Plante kan taale 15 Graders Kulde og dog ikke give Tegn til Liv før Thermometret viser 6 Graders Varme. Der er ingen Ven af Fjeldnaturen, uden at han jo med Henrykkelse har seet Steenbrækkerne og de blaa Bjergprimuler i Blomst, badede af det rislende Vand fra Alpernes evige Sneesletter: dette Vand staar kun nogle Tiendedeelgrader over 0 og Luften kun en 5—6 Grader. Jeg har endogsaa seet den blaa Bjergprimula blomstre ganske skjult under Sneehvælvinger. I saadanne Fordybninger er baade Luftens og Vandets Temperatur 0, men denne lave Temperatur er dog tilstrækkelig til at bringe Bjergprimulaen til at spire og blomstre. Paa den anden Side giver ikke Kokostræet og den hede Zones Planter Tegn til Liv, før Temperaturen har naaet 15—20 Grader. Hver Vaar see vi Beviis paa disse Sandheder. Vi see vore Haveplanter lidt efter lidt give Livstegn, eftersom Thermometret hæver sig til den Grad, hvor Varmen kan virke med Kraft paa dem. Enhver Art har saaledes sit særskilte Thermometer, hvis 0 svarer til den laveste Temperatur, med hvilken dens Liv kan forenes. Dette 0 staar altid over vore Thermometres, der svarer til den smeltende Iis's Temperatur.

(Sluttes.)

Norge.

Christiania. General, Baron Wedel-Jarlsberg afgik ved Døden den 16de April. (I næste Nummer skulle vi af ham give en Nekrolog.)

— Stipendiat C. Fearnley her ved det astronomiske Observatorium er bleven forespurgt om han vil overtage den ledige Lærepost i Astronomi ved Kjøbenhavns Universitet.

— Bynæringsskatten er nu udlignet med 33,500 Spd., Fattigskatten med 35,000 Spd., Bynæringsskatten er fordeelt paa 2648 Skatteydere med en antagen Næring og Indtægt af tils. 2,207,810 Spd. og en Formue af 10,023,300 Spd. De Skatteydere, hvis Formue findes anslaaet høiest, ere: Th. Joh. Heftye & Søn 550,000 Spd. (Indtægt 35,000 Spd., Bynæringsskat 768 Spd. 90 ß, Fattigskat 1459 Spd. 80 ß), H. Gulbranson og Th. Meyer hver 400,000 Spd. (hiin 27,500, denne 27,700 Spd. i Indtægt), Skibsrheder M. Thorsen 300,000 Spd., Westye Egeberg & Komp. 250,000 Spd. (Indtægt 27,000 Spd.), N. O. Young 220,000 Spd., Grossererne C. Tostrup, L. Meyer og Kjøbmand Sewell hver 200,000 Spd., Assessor Brunn 180,000 Spd., Kjøbmand H. Schwensen 150,000 Spd., Kjøbmand Chr. Schou 130,000 Spd., Rosenberg & Søn 110,000 Spd., Jacob Dybwad & Sønner, A. Grünning & Komp., Sorenskriver Egeberg og Strøms Enke hver 100,000 Spd. Til den største Indtægt og Næring forresten, forsaavidt denne ikke tillige falder sammen med den angivne største Formue, ere følgende ansatte: Gasværket 17,000 Spd., Kjøbm. O. M. Hauge 15,000 Spd. (Formue 60,000 Spd.), Christiania Ølbryggeri 14,000 Spd., Forseths Ølbryggeri 12,000 Spd., Eger & Komp. 11,000 Spd., P. A. J. Berg 10,000 Spd. (Formue 40,000 Spd.), K. Graab 10,000 Spd., Baron Harald Wedel-Jarlsberg 10,000 Spd. og Christiania alm. Brandforsikringsselskab for Varer og Effekter 10,000 Spd.

— Under 11te d. M. er Sognepræst til Aasnæs H. L. Bergh udnævnt til Sognepræst til Skjeberg Pstg.; pers. Kap. J. N. F. J. Smith til resid. Kap. til Skjeberg Pstg.; Andenlærer ved Asker Skolelærerseminarium K. Thorkelsen til Sognepræst til Kolvereid Pstg.; Sognepræst til Ofoiens Pstg. J. K. Iversen til Sognepræst til Nittedals Pstg.; Dispachør og Translatør A. Ingemann til Børskommissær ved Christiania Børs; Chefen for Krigsskolen, Major C. A. B. Lundh, Ridder af St. Anna-Ordens 3die Klasse, til Oberstlieutenant i Armeen, og Sekondlieutenant i den 1ste akershuske Infanteribrigade R. J. F. Friis til Premierlieutenant i Brigaden.

— Under s. D. ere følgende Avancements foregaaede i Artilleribrigaden: Kapitain ved Brigadens Stab, G. B. Falsen, Adjutant hos Hs. kgl. Høihed Kronprindsen, — med Forbigaaelse af Tøikapitain Hagemann efter dennes Ønske — til Chef for 2det Batteri under første Artilleribatallion; Stabskaptein ved samme Batteri O. R. Kjerulf, Adjutant hos Hs. Maj. Kongen, til Kapitain ved Brigadens Stab; Premierlieutenant M. Gran — der for Tiden henstaar i surnumeræer Stilling i Brigaden — til Stabskapitain, dog saaledes, at han fremdeles forbliver staaende surnumeræer i Brigaden saalænge han vedbliver at være ansat som Kontrollør ved Vaabenfabriken paa Kongsberg; Premierlieutenant H. Seiersted til Stabskapitain ved 2det Batteri; Sekondlieutenant H. H. Krag, der for Tiden henstaar i surnumeræer Stilling i Brigaden, til Premierlieutenant med Tilladelse til fremdeles at henstaa surnumeræer i Brigaden i den ved kgl. Resol. af 5te August 1855 bestemte Tid, samt Sekondlieutenant C. T. Engelstad til Premierlieutenant i Brigaden.

— Under s. D. ere Efternævnte ifølge Ansøgninger meddeelte Afsked i Naade, nemlig: Chefen for østerdalske nationale Jægerkorps, Oberstlieutenant A. Colbjørnsen, med aarlig Pension 660 Spd., Chefen for ullensakerske Eskadron af akershuske ridende Jægerkorps, Ritmester J. H. Schjørn med aarlig Pension 480 Spd. og Politiadjutant i Bergen F. D. F. Bing.

— Under s. D. er Grosserer i Christiania T. J. Heftye anerkjendt som schweitzersk Konsul for Norge.

— Under s. D. er Oberstlieutenant og 2den Officier i Generalstaben F. L. Klouman, beordret til indtil Videre at forrette som 1ste Officier i Generalstaben.

— Ved kgl. Resolution af 30te Marts sidstleden er der af det af Storthinget til Understøttelse for duelige Haandværkere, der i Udlandet ville uddanne sig i deres Fag, bevilgede Beløb, tilstaaet efternævnte Haandværkere Reisestipendier, nemlig: 1) Lysestøber T. Olsen af Christiania 50 Spd., for under en Reise til Manchester og Kjøbenhavn at gjøre sig bekjendt med Tilvirkning af Spermacet- og Stearin-Lys samt med Støbning af Lyseformer; 2) Tømmersvend C. W. A. Westermann af Christiania 100 Spd., for under et Ophold af 2 a 3 Aar i Kjøbenhavn og Tydskland at uddanne sig videre i Tømmerprofessionen; 3) Malersvend A. Reiersen af Christiania 150 Spd., for ved et Ophold i Paris at uddanne sig i sit Fag; 4) Instrumentmagersvend C. H. Clausen af Christiania 50 Spd. som Tillæg til det ham i 1856 meddeelte Stipendium af 100 Spd., for ved et Ophold i Berlin at søge videre Uddannelse som telegraphisk Instrumentmager; 5) Kunstgartner E. Skau af Christiania 100 Spd., for ved en Reise til England at uddanne sig i sit Fag; 6) Hjulmagersvend J. P. Molvig af Christiania 100 Spd., for ved en Reise til Berlin og Wien at uddanne sig i sin Profession; 7) Mechanikus A. J. Myhrvold af Christiania 150 Spd., for under et Ophold i England at uddanne sig i sit Fag; 8) Instrumentmagersvend C. O. Christensen af Christiania 50 Spd., for ved et Ophold i Paris yderligere at uddanne sig i sit Fag; 9) Malersvend J. Knudsen af Christiania 50 Spd., som Tillæg til de ham i 1853 og 1855 tilstaaede Stipendier af respektive 75 Spd. og 100 Spd., for under et Ophold i München at gjøre sig bekjendt med Brugen af Voxfarve til Overstrygning af Vægge; 10) Theatermaler H. T. Dahler 100 Spd., for ved et Ophold i Berlin og Paris at uddanne sig i sit Fag; 11) Handskemagermester J. M. Sundelius af Frederikshald 75 Spd., for ved 1 Aars Ophold i Kjøbenhavn og Paris at uddanne sig i sit Haandværk; 12) Kunstdreier G. Larsen af Lillehammer 100 Spd., for ved et Ophold i Wien eller Lemberg at uddanne sig i Forarbeidelsen af Pibehoveder af Meerskum; 13) Farversvend H. E. Nærum af Skien 100 Spd., som Tillæg til det ham i 1856 tilstaaede Stipendium af 100 Spd., for ved et forlænget Ophold i Berlin videre at uddanne sig i sit Fag; 14) Smedesvend N. J. Johnsen af Skien 100 Spd., for ved et Ophold i Hannover, Belgien eller England at uddanne sig til praktisk Mechaniker; 15) Malermester J. Jacobsen af Skien 75 Spd., for under et Ophold i Tydskland, Frankrig og England at uddanne sig i Dekorations- og Træmaling; 16) Skibsbygmester L. O. T. Grundt Birch af Arendal 150 Spd., for under et Ophold i Udlandet at uddanne sig i sit Fag; 17) Smedesvend H. J. Olsen af Christianssand 100 Spd., som Tillæg til det ham i 1855 tilstaaede Stipendium af 100 Spd., for ved en Reise til Skotland yderligere at uddanne sig i Forfærdigelse af Agerdyrkningsredskaber; 18) Smedemester A. Jørgensen af Throndhjem 75 Spd., for ved en Reise til Berlin, Dresden, München og Wien at uddanne sig i sit Fag; 19) Malermester J. Johnsen af Røraas 100 Spd., for under et længere Ophold i Kjøbenhavn og Düsseldorff at uddanne sig som Figur- og Dekorationsmaler samt Lakerer; 20) Malermester O. Olsen Hagen af Tromsø 75 Spd., som Tillæg til det ham i f. A. tilstaaede Stipendium, stort 100 Spd., for under en Reise til Berlin, München og om muligt Paris videre at uddanne sig i Dekorationsmaleri og Lakering.

— Fortegnelser over thinglæste Adkomstbreve paa solgte faste Eiendomme her i Christiania udvise en høist betydelig Stigning i Priserne; saaledes i Løbet af 5—6 Aar en Forøgelse med en Fjerdedeel, Trediedeel eller endog mere.

— Fr. Brandt, der som Stipendiat opholder sig i Kjøbenhavn for Lovhistoriens Skyld, har til Mgbl. indsendt en Reise-Beretning, hvoraf sees, at han i Høiesterets Archiv, hvis Dombøger han har faaet Tilladelse til at gjennemgaae, har forefundet en stor og temmelig fuldstændig Samling af udelukkende norske Herredagsprotokoller ligefra 1578—1664, og allerede afskrevet Protokollerne for de tre første Herredage 1578, 1580 og 1585, hvilke tilsammen udgjøre over 300 Folioark og indeholde over 350 Domme, Rettebøder og desl. Brandt tillægger disse Dombøger en lige Vigtighed med Diplomsamlingen, hvortil de ogsaa værdigen slutte sig.

— Under 16de Marts er Tørris O. Sande beskikket til Lensmand i Haalands Thinglag.

— Under 31te Marts beskikkedes Exam. jur. K. C. K. Stub til Lensmand i Trysil.

Hamar. Til Jernbanen til Elverum er nu tegnet omtr. 135,000 Spd.

Laurvig. Byfoged P. A. Krohn afgik ved Døden den 9de April.

Christianssand. Ved Udgangen af forrige Maaned er Christianssandsposten ophørt at udkomme.

Stavanger. Garnsildens Aftagelse i Størrelse skal, ifølge Stavangeren, idetmindste for en væsentlig Deel kunne tilskrives de smaa Garnmasker, som nu bruges, og hvilke ere betydelig mindre end de tidligere brugte; Bladet tror derfor, at Egnens Repræsentanter burde bringe denne Sag paa Bane inden nærværende Storthing.

Bergen. Hr. Brun og Mad. Brun have taget Afsked med Bergens Publikum. Den 3die April gaves en Beneficeforestilling for dem, hvorved de høstede rigeligt Bifald.

Vaage. Tolstad, en af de største Gaarde i Gudbrandsdalen, afbrændte aldeles d. 1ste April. Kreaturerne reddedes.

Throndhjem. Om Formiddagen den 11te April udbrød en Ildebrand paa Bakken (i Nærheden af Bratøren), der havde fortæret Huse til en Assurancesum af c. 40,000 Spd., da Amtmanden s. D. udstedte en Indberetning om Branden, som endda ikke var ganske dæmpet.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Den for Rigsdagen forelagte Mellemrigslov er antaget uden Diskussion i alle fire Stænder. At dømme efter en udførlig Afhandling i Mgbl. angaaende denne Lov kommer Spørgsmaalet derom ikke til hos os at gaae saa fredeligt af.

Danmark. Ministeriet er aftraadt, idet Geheimeraad Scheel, der nylig udfærdigede til Gesandterne hos Europas Stormagter en bestemt Cirkulærnote imod Skandinavismen, har forlangt og den 13de April faaet sin Afsked. Det synes imidlertid ikke at være hiin Note, men Scheels Vrangvillighed med Hensyn til Gjennemførelsen af den ny afsluttede Sundtoldstraktat, der har gjort ham umulig som Minister længere.

☞ **Kommissionærer, der have Beholdning af 1ste Aargangs 1ste Kvartal, anmodes om snarest muligt at opgive til Expeditionen, hvormange Exemplarer der ere beroende hos dem, da Oplaget nu er udsolgt. Tiltrædende Abonnenter som ønske Bladets forrige Aargange, kunne saaledes for det Første blot erholde dette for 1852—1856 og til en Priis af 3 Spd., som er under den halve Subskriptionspriis.**

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 17. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 26de April. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

General Wedel-Jarlsbergs 16 Ahner.

(Meddeelte af H. & C. Huitfeldt.)

Med General, Baron F. C. Wedel-Jarlsberg er en af de sidste - for ei at sige den sidste - Repræsentant for Adelskab i Norge, død. For de ham tillagte Meninger om dettes høie Betydning har han i tidligere Dage oftere været Gjenstand for en offentlig Behandling, som vi for nærværende Dieblik ikke føle os kaldede til yderligere at oprippe eller characterisere. Enhver, der har Følelse for, hvad en glimrende Fortid har at betyde, og af nedenstaaende Ahnetavle seer Baron Wedels endnu uafbrudte Forbindelse dermed, vil maaskee finde - efter Omstændighederne - en Berettigelse til, en Forklaring over eller en Undskyldning for hans for Had lagte Tilbageskuen til og Vedhængen ved de svundne, store Minder. Om muligt at bidrage til en noget mere upartisk Bedømmelse heraf er Hensigten med nærværende Meddelelse.

Georg Ernst **Wedel, Greve af Jarlsberg,** Geheimeraad, Kammerherre, R. (Stork.) af Dbr. og Vice-Gouverneur i Oldenburg. († 1717.) * Wilhelmine Juliane, Grevinde af **Aldenburg**. († 1746.)	Johan Otto **von Raben** til Stück og Vinderslevgaard, Hofmarskalk, Geheimeraad, Amtmand over Frederiksborg og Kronborg Amter, Ridder (Stork.) af Dbr. († 1719.) * Emerence Lucie **von Lewetzow** til Aalholm og Bramslykke. († 1746.)	Tønne **Huitfeldt** til Thronstad, Tomb, Sande ꝛc., Oberst over det smaalehnske Reg., Commandant paa Frederikssteen, Lehnsmand over Ide og Marker Lehn. († 1677.) * Sophie Amalie **Rosenkrantz** til Frølinge ꝛc. († 1711.)	Niels **Werenskjold** til Hafslund, Conferenceraad, Amtmand over Smaalehnenes Amt, Ridder (Stork.) af Dbr. († 1741.) * Elisabeth **de Tonsberg.**	Arvid Christian **von Storm,** Generalmajor, Commandant i Frederiksstad († 1712.) * Anne **von Koch.**	Caspar Herman **von Hausmann,** Geheimeraad, Generallieutenant af Infanteriet, commanderende General i Norge, R. (Stork.) af Dbr. († 1718.) * Karen **Toller** til Oslo Ladegaard ꝛc. († 1742.)	Marqvard Otto **von Mangelsen** til Lundestad, Oberst og Commandant paa Kongsvinger. * Ide Sophie **Budde.**	Søfren **Bygball,** Cancelliraad og Raadmand i Throndhjem. * Sara **Hammond.**
Frederik Anton (I) **Wedel, Greve af Jarlsberg,** Ridder (Storkors) af Dbr., Kammerherre, Generalmajor og Kommandeur for det kongl. Grenadeercorps i Kjøbenhavn. († 1738.) *	Louise **von Raben.** († 1738.)	Hartvig **Huitfeldt** til Hafslund, General af Infanteriet, Commandant i Frederiksstad, Ridder (Stork.) af Dbr. ꝛc. († 1748.) *	Karen **Werenskjold,** Overhofmesterinde hos Dronning Juliane Marie, Dame de l'union parfaite. († 1778.)	Christian Ulrik **von Storm,** * Oberst over 1ste throndhjemske Infanteriregiment. († 1727.)	Helene Margrete **von Hausmann.** († 1764.)	Johan **von Mangelsen,** * Generallieutenant af Infanteriet og Chef for 2det throndhjemske Infanteriregiment, Ridder (Storkors) af Dbr. († 1769.)	Catharina **Bygball.**

Frederik Christian Otto, **Greve af Wedel-Jarlsberg,** * Herre til Basnæs, Glorup, Dronninglund og Sønderskov, Ridder (Storkors) af Dbr., Kammerherre og General af Infanteriet. († 1776.)	Sophie Riborg Amalie **Huitfeldt.** († 1776.)	Caspar Herman **von Storm** til Oslo Ladegaard ꝛc., * Geheimeraad, Kammerherre, Stiftamtmand over Agershuus Stift, Ridder (Storkors) af Dbr. († 1778.)	Ide **von Mangelsen.** († 1765 eller 65.)

Frederik Anton (II), **Greve af Wedel-Jarlsberg,** * Dansk-Norsk overordentlig Gesandt og befuldmægtiget Minister i Wien, Geheimeconferenceraad, Kammerherre, Storkors af Dannebrog. († 1811.)	Catharina **von Storm.** († 1802.)

Ferdinand Carl, Baron af Wedel-Jarlsberg,
høistkommanderende General, øverste Kammerherre og Chef for den kongl. Norske Hofstat,
Storkors af St. O. O., Seraphimerridder ꝛc.,
født 1. December 1781, † 16. April 1857.

Til nærmere Forklaring bemærkes: Skjønt neppe Nogen i Landet - udenfor den Wedelske Familie - har fuldstændigere (mere ublandede) Ahner, og saaledes alle her forekommende Personer ere adelige eller rangadelige (arveligt), gjøre dog Søfren Bygball og Sara Hammond en Undtagelse, da de kun besadde det personelle, med Cancelliraadstitelen forbundne Rangadelskab. Ved at føres videre vilde Ahnetavlen kunne indbefatte ikke alene de fleste bekjendte Adelsslægter i Danmark og Tydskland, men endog Fyrstehuse, f. Ex. de gamle Norske, Danske og Svenske Kongehuse (gjennem Tønne Huitfeldt, Sophie Amalie Rosenkrantz og Ide Sophie Budde), Greverne af Nassau, og det Oldenburgske Huus (gjennem Grevinden af Aldenburg) o. s. v.

Plantegeographien og dens Fremskridt.

(Efter Charles Martins, Direktør for den botaniske Have i Montpellier.)
(Af Revue des deux Mondes.)

(Slutning fra f. Nr.)

Naar Planten nu har Liv, hvilken Temperatur skal der saa til, for at dens Blomster kunne udfoldes og dens Frugter modnes? Længe troede man at kunne komme til Spørgsmaalets Besvarelse ved en indbyrdes Sammenligning mellem Vaarens, Sommerens, Høstens eller de 12 Aarets Maaneders Middelvarme i de forskjellige Lande. Naar vi ikke, sagde man, i Haverne i det nordlige Frankrig kunne beundre Konstantinopels Acasia, Mexicos Aloe, Indiens „Nelumbo“ eller „Lagerströmia“, da er Aarsagen den, at vi ikke der have varme Sommere nok til at Blomsterne kunne springe ud, som de gjøre i det sydlige Europa. Og naar man ikke kan dyrke Viinstokken i det vestlige Frankrig i det nordlige Vendée, skulde det komme deraf, at Temperaturen om Sommeren og i September Maaned er altfor lav til at Viindruen kan modnes; thi ved Rhinens og Moselens Bredder, hvor man høster udmærket Viin, ere Vintrene meget strængere end i Bretagne og Normandi, men Somrene ere meget varmere. Hvis man vil lade sig nøie med en tilnærmelsesviis Bestemmelse, da er det vistnok saa, at Aarstidernes Varme bestemme Forskjellen mellem de forskjellige Landes Vegetation i Almindelighed; men Beregningen slaar feil, naar man strængt vil anvende den paa en enkelt Plante i Særdeleshed. Vi skulle som Exempel nævne Bygget, der voxer længst op mod Nord. Man antog før, at Byggets Dyrkning ophørte ved det Punkt, hvor Sommervarmen var utilstrækkelig til at bringe Frøet til Modenhed; men sluttende paa denne Maade har man fundet, at Bygget endnu modnes i Lande med Sommere af høist forskjellig Temperatur og ikke modnes i andre, hvor Sommervarmen er høiere, end i de første. Paa Færøerne (62°), den sidste Grændse for Byggets Dyrkning under de britanniske Øers Meridian, er saaledes Sommerens Middeltemperatur 12°1. I Alten i Finmarken (70°) er denne Middeltemperatur 10°0 og i Irkutzk i Sibirien (62°) er den 16°. Kupffer har udhævet den Indflydelse, Temperaturen og Regnen om Foraar og Høst har til at sinke eller fremskynde Saaningen, begunstige eller hindre Kornets Modning. Selv have vi vist, at Solens bestandige Tilstedeværelse over Horizonten ved 70° erstattede den mindre Sommervarme. Man har endvidere holdt Regning over de Dage, da Himlen var overtrukken, og da den var klar; men tiltrods for alle disse Betragtninger har man ikke opnaaet fuldkommen overeensstemmende Tal. Man spørger stedse, hvorfor Bygget modnes paa Færøerne og i Finmarken, og ikke i Sibirien, hvor Sommeren er varmere. Hvis man vil komme til en tilfredsstillende Overeensstemmelse, maa man tage sin Tilflugt til den Methode, der er angivet af Reamur og siden anvendt af Boussingault, Quetelet, Gasparin og Alphonse de Candolle, nemlig Methoden med „Varmesummerne.“

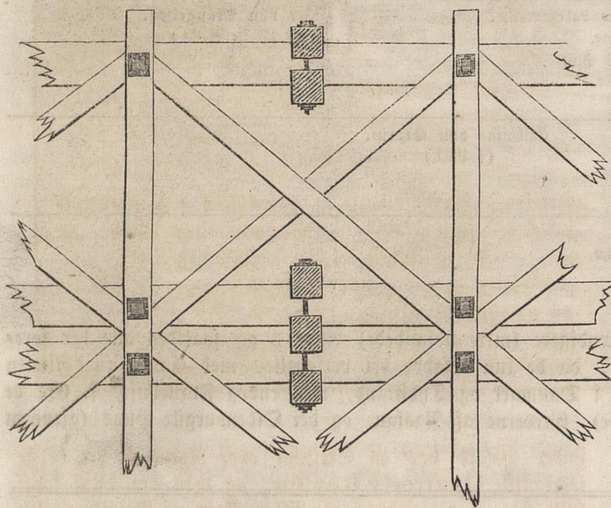
Jeg skal forklare mig. Byggets Vegetation begynder, naar Thermometret overstiger 5 Grader (100deelte). Nu bekymre vi os ikke om de Temperaturgrader, der ere under 5°; men lægge sammen Middeltemperaturerne for hver Dag, hvor paa Thermometret er steget over 5°; paa denne Maade ville vi faa den samlede Sum af den Varme, Bygget har behøvet for at række igjennem alle Phaser af sin Vegetation, ligefra Spiringen til Kornets Modenhed. Paa denne Maade har Alphonse de Candolle vist, at Bygget modnes, naar det faar en samlet Varmesum af 1500 Grader, hvordan saa end Vaarens, Sommerens og Høstens Middelvarme er.

Temperaturens Indflydelse paa Vegetationen er saa stor, at man neppe kan nævne nogen kosmopolitisk Plante. De fleste have en bestemt Zone; Kulden hindrer dem i at trænge frem mod Nord, Varmen mod Syd; de have alle en Polargrændse og en tropisk Grændse. Vi skulle som Exempel anføre Skovtræerne. Deres Polargrændse er der, hvor de ikke længer kunne taale Vinterkulden, deres tropiske Grændse, hvor Varmen og Tørken bliver for stærk til at

de kunne trives. Schouw har opdraget disse Grændser paa et Kart over Europa, hvorpaa han har vist, hvor de forskjellige Træsorter standse. Det er Tørken, som standser Træernes Fremtrængen mod Syd, som f. Ex. jager Bøgetræerne bort fra det sydlige Frankrigs, Spaniens, Italiens og Grækenlands Sletter og Sortehavets Kyster.

Disse Kjendsgjerninger bringe os naturligen til at betragte Fugtighedens Indflydelse paa Planternes geographiske Fordeling. Athmosphæren indeholder Vand under forskjellige Former, deels som usynlige Dunster, deels som Taage, Dug, Regn og Snee. Heed og fugtig Luft er i Almindelighed Planternes Udvikling gunstig, kold og tør Luft hemmer den. Altfor megen Taage afbryder Solens Varme og Lys, udvikler Snylteplanter og er de fleste Planter til Skade. Dens Indflydelse er indskrænket til de kolde Egne. Men Regnens Mængde og Fordeling i de forskjellige Aarstider har en ligesaa mærkelig Indflydelse paa Planternes Fordeling i de forskjellige Zoner, som Temperaturen. De regnløse Sommere i Middelhavsegnene og i det østlige Europa standse mange Planter i deres Fremtrængen mod Syd; vi have som Exempel allerede nævnt Bøgen.

Rigelig Snee er aldrig nogen Hindring for en Plantes Udbredelse. Den bedækker Jorden som et sandt Klædebon, beskytter den mod Vinterkulden, bibringer den en gavnlig Fugtighed. Den samme Beskyttelse, som Sneen yder mod Nordens Kulde, giver Duggen mod Sydens lange tørre Sommere. Den overstænker hver Nat Planten med et forfriskende Bad, der sætter den istand til paany at taale Solstraalernes Hede. De samme Aarsager, som hindre Planternes Fremtrængen mod Nord, standse dem ogsaa paa Veien opad Fjeldenes Sider. Naar man fra Alpernes eller Pyrenæernes Fod begiver sig op paa en af deres Toppe, vil man finde de samme klimatiske Forskjelligheder, som ved paa det flade Land at begive sig fra Syd mod Nord, og i samme Forhold Forskjelligheder i Vegetationen. Ikke alene Fjeldenes Høide, men ogsaa deres Beliggenhed i Forhold til andre, de der herskende Vindes Retning, deres Form og Bøining øve sin Indflydelse paa Vegetationen. Endelig har Jordbundens Beskaffenhed væsentlig Indflydelse paa det Forhold, hvori Planterne forekomme. Ligesom Atmosphæren virker den paa Planterne først og fremst ved sin Varme. Nogle Slags Jord opvarmes hastig, men afkjøles igjen ligesaa snart. Andre opvarmes langsomt, men beholde da længe Varmen i sig. Dette har naturligviis en saare forskjellig Virkning paa Plantens Rødder og den nederste Deel afdens Stamme. Jo høiere man kommer op ad Fjeldene,

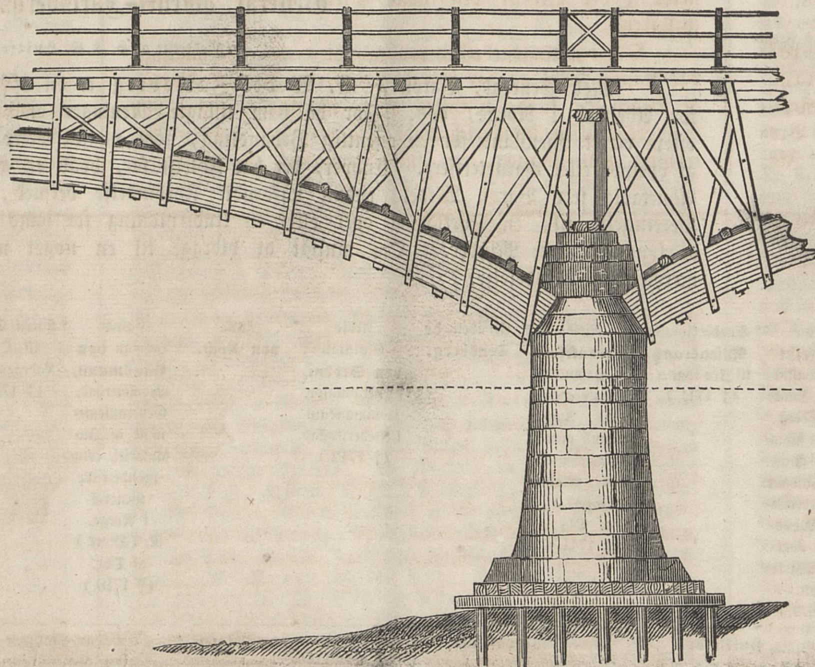
Vindkors i $^1/_{50}$.

des større bliver Jordbundens relative Varme i Forhold til Atmosphæren. Grunden hertil er den, at Solstraalerne paa sin Fart gjennem Atmosphæren efterlade denne en Deel af sin Varme. Da de nu have et saameget mindre Luftlag at gjennemtrænge paa Toppen af Fjeldene, end nede paa Sletten, have de følgelig tabt saa meget mindre Varme, naar de naa did. Men ikke alene Jordbundens Varme, men ogsaa dens Haardhed, dens Fasthed, kort alle dens physiske Egenskaber spille en Hovedrolle med Hensyn til Vegationen. Enhver veed, at man ikke finder de samme Planter paa sandigt Jordsmon, paa Leerjord eller paa fast Klippegrund. Der har været Strid mellem Botanikerne og Agerdyrkerne, om Jordbundens chemiske Egenskaber dannede et ligesaa væsentlig bestemmende Moment med Hensyn til Vegetationen som de physiske. Den nylig afdøde schweitzerske Lærde, Thurmann, har paastaaet, at det er de physiske Egenskaber, der ere de afgjørende. Han har fundet de samme Slags Planter paa Steder, hvis physiske Eiendommeligheder have været analoge, men hvis chemiske Egenskaber have været total forskjellige. Den samme Jagttagelse har Henri Lecoq gjort for Auvergnes Vedkommende. Paa den anden Side har Unger for Tyrols, Mohl for Schweitz's, Schniztein, Fricklinger og Sendtner for Bayerns Vedkommende udhævet de chemiske Bestanddeles væsentlige Betydning. Alphonse de Candolle er kommet til det Resultat, at det hovedsagelig er Jordbundens physiske Beskaffenhed, der er den afgjørende, men at vistnok enkelte Slags Planter vise en afgjort Forkjærlighed for visse chemiske Substantser. Havplanterne danne en Klasse for sig selv: de kunne ikke trives uden hvor der er Salt.

Stjørdalsbroen.

(Meddeelt af Bestyreren for Arbeidet, Lieut. Mort. Lossius.)

Af de fire betydelige Vasdrag, der fra Grændsefjeldene til Havet gjennemskjære nordre Throndhjems Amt, har neppe noget lagt saa store Hindringer iveien for den almindelige Færdsel som Stjørdalselven, hvorover Forbindelsen har været vedligeholdt ved Færgefart. I lang Tid har man derfor følt Trangen til og næret Ønske om Bro, hvortil der efter Amtets Foranstaltning endog har været udarbeidet flere Forslag, som af forskjellige Grunde ikke ere komne til Udførelse, og navnlig har man næret Tvivl om at kunne beseire de lokale Vanskeligheder, blandt hvilke man her kun skal berøre den ualmindelig voldsomme Jis-

Midtkar og Spænd i $^1/_{200}$.

gang, det ved Havets Indflydelse stigende og faldende Vand, den betydelige Vandstandsforskjel af 12 Fod og endelig en meget lav af løs Sand bestaaende Elvebred.

Da Indredepartementets Opmærksomhed var bleven henledet paa dette for de tilgrændsende Distrikter saa vigtige Kommunikationsanliggende, overdroges det Ingeniørkapitain Bergh at udarbeide Projekt til Bro over Stjørdalselven, hvilket forelagdes det i 1854 forsamlede Storthing, der bevilgede det kalkulerede Beløb, 16,670 Spd., hvoraf Amtet havde vedtaget at udrede Femteparten. Efterat de nødvendige Forberedelser vare trufne, udfærdigedes af den antagne Bestyrer detailleret Plan og Konditioner for Arbeidets Udførelse, hvilke fremlagdes ved en Licitationsforretning, hvorved det Hele eller enkelte Dele af Broanlægget søgtes bortsat og Materialierne anskaffede. De gjorte Bud paa Arbeidets Udførelse bleve imidlertid ikke antagne og af dem paa Materialier kun yderst faa. Det paalagdes derfor Bestyreren at fremme Arbeidet efter den approberede Plan og forsøge Materialierne anskaffede ved Underhaandskjøb, hvilket ogsaa skede med saadant Resultat, at de bleve henved 25 Procent billigere, end om Licitationsbudene vare blevne antagne.

I Overeensstemmelse med Projektet er den opførte Bro over Stjørdalselven en Wiebekings Buebro med 5 sukcessive fra 123 til 72 Fod aftagende Strømaabninger, hvorved fremkommer et samlet Vandslug af 512 Fods Bredde, eller 20 Fod mere end der efter de anstillede Beregninger af Elvens Normalprofil under opgiven høieste Flomvandstand skulde være fornødent for at sikre Elvebunden mod Udskjæring. Da enhver af de 4 Pillarer ved Foden af Buerne har en Tykkelse af 10′ bliver den hele Afstand mellem begge Landkar i den nævnte Høide 552′. Brobanen har det høieste Punkt omtrent paa Midten af den sydligste Aabning, hvor den ligger 38,5′ over laveste Vand. Herfra falder den efter en Parallel 12′ paa 482′ til nordre Landkar, hvorfra Faldet indover Veivolden er 1 paa 20. Mod søndre Side er Brobanens Krumning stærkere, saaledes at den ogsaa ved søndre Landkar løber ud i $^1/_{20}$'s Fald.

Underbygningen. Broens tvende Landkar ere opførte af massiv Tørmuur med $^1/_5$'s Anlæg for alle Flader; de have en største Høide af 30′ og en samlet Masse af 134,1 Kubikfavne. I Buernes Høide have Frontfladerne skraae Affatser i ret Vinkel med Ribberne til Fodpunkt for disse. Søndre Landkar er fundamenteret paa horizontale Affatser i fast Fjeld, nordre Landkar derimod paa liggende Rast og i en Høide af 2′ over høieste Vandstand omgivet med Jetté af Steen.

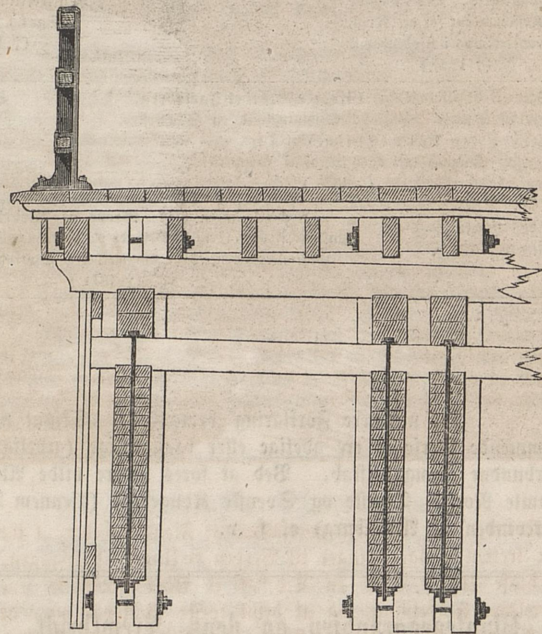
Alle 4 Pillarer ere byggede paa Pillotage, der staar 16 à 24′ i Grunden og omgivet af Steenjetté. Den sydligste af disse Pillarer er fundamenteret i 7 Fods Dybde under laveste Ebbe. Deres største Høide er 27′; Længde og Bredde i Bunden respektive 28,3′ og 14,6′; den samlede Kubikmasse 94,0 Favne. Pillarerne, som i begge Ender have en Halvcirkelform, ere opførte af store og veldannede Steenblokke af indtil 30 Skppds. Vægt, som paa de for Jisgang og Tømmerdrift mest udsatte Steder ere forenede med Bolter og Klammere af Jern, indlagte i Cement. Til Fodpunkt for Buerne have Pillarerne lignende skraae Affatser, som beskrevet ved Landkarrene, og er Bueribbernes umiddelbare Berøring med Viederlagstenene afskaaret formedelst valsede Zinkplader.

De til Broen stødende Opfarter ere byggede som Jetté af Jord, der indtil 2′ over høieste Vand have et Anlæg af 3 paa 1 og ere beklædte med et flere Fod tykt Steenlag.

Overbygningen. Hver af de 5 Strømaabninger ere overspændte med 4 af 3″ tykke, 9″ brede Planker sammensatte og med Skruebolter forenede Bueribber, der begynde 4′ over høieste Vand, for at være saamegetmere sikrede mod Beskadigelse af Isen. Samtlige Buer ere konstruerede efter samme Krumningsradius 127½′ og deres Høider ere derfor respektive 15,28, 14,20, 11,65, 8,59 og 5,21 Fod.

Vedføiede Tværsnit af Broens Overbygning viser, at 2 af Bueribberne ligge i Midten med 4″ Afstand og de 2 øvrige Buer langs Broens Sider 4′ 10″ fra de førstnævnte. Den ydre Bredde af samtlige Bueribber er altsaa 13′. Ifølge anstillet Beregning bør den sydligste Aabnings Bueribber have en Tykkelse af 48″, som svarer til 16 Plankelag. Paa Grund af de aftagende Spændvidder har derimod Bueribberne ved den anden Aabning 15, ved den tredie 14, ved den fjerde 13 og ved den femte eller nordligste kun 12 Plankelag i Høiden.

Istedetfor Væggene eller Standerne, som hos Wiebeking ere bestemte til at bære, og de temmelig kostbare Jernsøiler, som forene Buerne med Langdragerne, er ved Stjørdalsbroen anvendt dobbelte Tænger mellem Buerne og Bjælkeskelettet under Brobanen i Forbindelse med Andreaskors, som bestaae af enkelte heelt paa hinanden indfældte Skraabaand, der ere stemmede direkte mod hinanden i Tængernes Mellemrum, hvorved de bevirke en solid Afstivning, der desuden efter Behovet kan spændes

Gjennemsnit af Overbygningen i $^1/_{50}$.

stærkere ved Forkiling under og over Skraabaandenes Ender efter Longs System.

I de to af Buerne dannede større Mellemrum ere anbragte Vindkors, der spænde mod Buerne og de over disse liggende Tværdragere, som ere fæstede til Buerne med de samme Bolter, som sammenholde disse. Bjælkeskelettet under Brobanen bestaar af 4 oper Buerne lagte og i Tængerne indskaarne Langdragere, hvorpaa hvile med en indbyrdes Afstand af 5 Fod Tværdragere, paa hvilke igjen ligge ialt 10 Langløbere, hvoraf dog de 8 midterste kun bestaae af 3″s Planker paa Høikant. Paa disse Langløbere er Brobanen lagt. Den har i det Hele en Bredde af 17′ og bestaar af tvende vel hundragne 2″s Plankeværk paatværs, hvoraf det øverste dækker det underste Lags Fuger, og eet 3″s Plankedæk paalangs af Broen. — Rækværkstænderne af Støbejern, vægtige 62 ℔, anbragte med omtrent 9′s Afstand, have 4′s Høide og ere forenede med 3 Rækker af Træ. Broens udvendige Beklædning er foretaget med vertikale Over- og Underliggere paa sædvanlig Maade, og saaledes, at Tængerne, der naae 14″ under Buerne, ere fuldkommen dækkede. Til Broens Konservation er iagttaget, at alt Træværk, som er udsat for Solens Paavirkning tilligemed Rækværk-

stænderne, er overstrøget 3 Gange med en vel tilberedt Oliemaling. Det øvrige Træværk, som umiddelbart berøres af Luften, er overstrøget 2 Gange med en Blanding af Steenkultjære og Harpix.

Til Brobygningen og det dermed i Forbindelse staaende Veiarbeide er i det Hele anvendt:

Muurværk	. . . .	258,₇	Kubikfavne.
Fyldning af Steen	. . . . .	297,₆	„
Do. „ Jord	. . . . .	2,475,₅	„
Tømmer „ forskj. Dimensioner		306	Tylter.
Planker „	— —	500	„
Bord „	— —	320	„
Smedejern	. . . .	100	Sk℔.
Støbejern	. . . .	30	„
Spiger	. . . .	108,400	Stk.
Mineerkrudt	. . . .	20½	Centner.
Kul	. . . .	35	Læster.
Tjære	. . . .	44¾	Tønder.
Cement	. . . .	4	„
Oliemaling	. . . .	6,130	□ Alen.
Mandsdagsværk:			
I Akkord	. . . . 13,011.		
„ Dagløn	. . . 20,920.	33,931.	

Arbeidets Drift. Ifølge den lagte Plan paabegyndtes Arbeidet den 1ste Februar 1855 med Sprængning og Udkiling af den til Landkar og Pillarer bestemte Steen, hvortil der gaves Anledning i et 700′ fra Brostedet beliggende Bjerg. Paa Grund af den sildige Isløsning kunde Fundamentarbeiderne i Elven først begynde den 30te April, da 2 Maskinrambukke sattes iværk, hvormed der fra medio Mai Maaned arbeidedes med Afløsninger 20 Timer i Døgnet, for snarest muligt at kunne tilendebringe Pilloteringen, hvilket dog først skede ved Udgangen af August Maaned. Imidlertid byggedes Interimsjernbane fra Steenbruddet til Broen og videre paa Stillage over Elven i en Længde af 1300′, ligesom den med Brobygningen i Forbindelse staaende Oparbeidelse af 3200′ Vei for det væsentligste tilendebragtes. Efter at endelig Fundamenterne for den sydligste Pillar vare nedlagte, saaledes at Jernbanens Underbygning kunde opføres derpaa, paabegyndtes samtlige Muurværker i Oktober Maaned. For at ikke en muligens indtræffende Flom med Isgang skulde tilintetgjøre Stillagerne og derved forsinke og fordyre Anlægget, arbeidedes ved Hjælp af Fakler og Blus hver Dag 12 Timer til Midten af Januar 1856, da Landkarrene og de 3 nordre Pillarer vare færdige, medens man, for at give den sydligste Pillar den længst mulige Tid til Sætning, lod dens Fuldendelse henstaa til Slutningen af Februar, da en ved Flom bevirket Isgang bortrev de faa Stillagepæle, der endnu ikke vare optagne, netop i det Dieblik den sidste Steen lagdes ned paa Pillaren.

Overbygningsarbeidet paabegyndtes med Afbindingen paa Land i April og var saavidt fremskredet den 1ste August, at Broen da kunde benyttes af de til Leirsamlingen paa Stjørdalshalsen indmarscherende Tropper, ved hvilken Anledning man iagttog, at fuldt bespændte Feldtkanoner, kjørte tæt efter hinanden, eller sluttede Kompagnier i sædvanlig Marschtakt, neppe formaaede at frembringe mærkbar Rystelse eller Svingning af Brolegemet.

Arbeidet afsluttedes endelig den 4de Oktbr. 1856, og den saa længe ønskede Bro over Stjørdalselven afleveredes den 18de næstefter til Amtmanden i nordre Throndhjems Amt, Grev Trampe, efter hvis Andragende Anlægget har fundet Sted.

Arbeidsstyrken har varieret mellem 25 og 110 Mand og den hele Tid været holdt saa stærk, som Hensynet til Arbeidets Beskaffenhed og en hensigtsmæssig Anvendelse af Kræfterne har tilladt. Mangelen paa øvede Arbeidere blev tildeels afhjulpet ved fra Begyndelsen at engagere en Deel, der tidligere havde været ved offentlige Arbeider. Daglønnen har været 32 à 40 ß for 10 Timers Arbeide; paa Akkord, der saavidt muligt er bleven anvendt, har den daglige Fortjeneste gjennemsnitlig beløbet til 42,₁₆ ß.

Sundhedstilstanden har været særdeles god. Kun een Arbeider kom til Skade, idet en nedfaldende Steenblok knuste hans Fod.

Rotten.

Rotten kan ligesom Schillers Maria Stuart sige om sig selv, at den er bedre end sit Rygte. En engelsk Autor, som kalder sig Uncle James, har i Aaret 1850 i en Bog over Rotternes Frugtbarhed bevist, at et Ægtepar

Stjørdalsbroen.

af Rotter, naar det ikke overfaldes af Fiendtligheder, i tre Aar tretten Gange bringer til Verden 8 Unger ad Gangen, at disse Unger efter en Tid af 6 Uger fortsætte sine Forældres Forretning, og at hiint første Rottepar efter de tre Aars Forløb ved sine Børns og Børnebørns Raskhed kunne see sig som Patriarcher for en halet Hær paa 656,808 Stykker. Da nu ti Rotter fortære saameget som et Menneske paa en Dag, saa kan man let udregne, hvilke Ødelæggelser tilsidst kunde blive Følgen af et eneste Rottepars Formæling. Men lykkeligvis støder denne Multiplikation paa store Hindringer; thi alle Skabningers Frugtbarhed afhænger af Kvantiteten af den Næring, de kan faa, - og skulde saadan Næring ikke forefindes, saa spiser Rotten sine Ligemænd, en Egenskab, som vi skulle skatte høit hos den. Rotten er ogsaa et reenligt og pynteligt Dyr. Naar den opholder sig paa urene Steder, saa er det ikke dens Skyld, men ligger i dens Metier. Derfor pudser og vasker den sig bestandig, vistnok ikke med Svamp og Haandklæde, men med Tungen. Rotteskindene levere et kosteligt Peltsværk, hvorfor ogsaa Inspektørerne for Paris's Kloaker have sluttet et Handelskompagni i Analogi med Hudsonsbay-Selskabet. Hvert Aar bliver et bethlehemitisk Blodbad anrettet i Hovedstadens Underverden, og de Dræbtes Hud bliver afflaaet. Rotten har den fineste og mest glindsende Pelts i Verden, hvorfor Hattemagerne benytte den som Surrogat for Bæverskind, og Skindet er saa elastisk og fast, at man deraf forfærdiger Kiler til Fingrene paa de bedste Handsker; thi Rotteskind overtræffer ved sine Egenskaber langt Gjedeskind. Rotten har en stor Historie; man veed at fortælle om Race-Krige, som føres mellem de forskjellige Afarter, og man fortæller, at med Vandrehorderne paa vort Fastland efter hverandre den gothiske, vandaliske og hunniske Rotte brød ind og tilintetgjorde den bosiddende Urbefolkning af sin Slægt, saa at den svagere Race veg for den stærkere, indtil denne lidt efter lidt blev blødagtig i det nye Capua og laa under for en vældigere Erobrer. En saadan historisk Omvæltning bliver for Tiden iagttaget i Frankrigs Kloaker og Kjældere. Der havde den brune eller normanniske Rotte hævdet sit Rige, indtil den tartariske eller russiske Rotte viste sig, „ein Mädchen aus der Fremde - in einem Thal bei frommen Hirten“, kun at den aldrig „wieder Abschied nahm.“ Dette Dyr havde sit Hjem i Central-Asien og kom med Mongolerne til Europa og Peking. Den brune, normanniske Rotte forsvandt saa temmelig fra Frankrig; thi Modstanderne syntes at voxe som i Antal saa og i Kræfter.

I England derimod er den norske eller brune Rotte Erobrer ligeoverfor den sorte Afart, der bliver æret som Urbefolkning. Men de Lærde stride meget om, naar den brune eller norske Rotte erobrede Albion. I en engelsk Udgave af Cuvier paastaaes, at dette Dyr har beboet Persien, men ved Jordskjælvet i Aaret 1727 er bleven kjed af dette Hjem, er svømmet over Wolga ved Astrachan og med Verdenshistorien veget mod Vesten. Efter en anden Version er den brune eller normanniske Rotte kommet til England paa det samme Skib, paa hvilket Huset Hannover svømmede over til den britiske Throne. Denne Angivelse finder Bifald hos en Skribent over Rotter i den sidste torryistiske Quarterly Review, og man kan deraf forestille sig, at den indtrængte Whig-Rotte af Partijournalen faar dygtig Paapakning, medens den sorte, indfødte eller Stuart-Rotten bliver behandlet meget loyalt. Endnu en anden Anskuelse er i Omløb, som lader den normanniske Yngel indvandre fra Gibraltar over Irland, men et dybt archæologisk Mørke omgiver overhoved Rottehistoriens Urbegyndelse. Ligesom Kelterne i Kongeriget ikke bleve ganske tilintetgjorte af Sachserne, saa har ogsaa den sorte, britanniske Rotte endnu holdt sig tappert paa forskjellige Punkter. Enighed gjør stærk. Det følte den svagere Race, og hvor den i Antal er den indtrængte brune Rotte overlegen, der angriber den behjertet og bliver Seierherre. Men Englænderne have ved sin Grundighed beriget Videnskaben med den Erfaring, at naar man indespærrer et lige Antal sorte og brune Rotter i et Buur, forsvinde de sorte Exemplarer om Natten fuldstændig, saafremt man unddrager Konklavet al Næring, og giver man dem denne rigeligt, saa forsømme dog ikke de brune Normanner som en yndet Lækkerbidsken at smause den værgeløse Races Øren i sig.

Rotten er et yderst reiselystent Dyr, og udbreder sig gjerne til alle Himmelegne. Navnlig besidder den Forkjærlighed for Søreiser, selv om disse skulde strække sig til en anden Hemisphære. Disse Reiser gaa ofte til Calcutta og igjen tilbage, og det ostindiske Kompagnies Rottefanger fanger undertiden 500 Stykker ombord paa en eneste Indiefarer. Blandt Dyrene gives maaskee mangen Kam-

merat, som har omseilet Verden oftere end Kapitain Cook. Forøvrigt er den ægte Skibsrotte et finere Dyr end den brune normanniske, og har den britanniske Races skjønne lange Øren, spidse Næse, lange Hale og mørke Pelts. Ofte finder man imidlertid adskilte Kolonier af begge Racer paa samme Skib, hvor da den ene har nedsat sig i Forstavnen, den anden i Agterdelen. Men Skibsrotterne udstaae ved enhver Reise stor Fare. Saalænge der er Ladning ombord, kunne de smause rigeligt, men det holder haardere for dem at forskaffe sig Vand. Naar dette er vel forvaret, gribe de til desperate Midler. I regnfulde Nætter vise de sig paa Dækket og klatre op i Tougværket, for at drikke det Vand, som samler sig i Seilenes Folder. I den yderste Nød angribe de Brændeviinsfadene, og blive da beruset liggende. Rotten har overhovedet et fiint Gehør for rindende Vand, hvorfor saa ofte Bly-Vandrør blive gnavede af dem. Naar Skibet kaster Anker, begive de fiirføddede Passagerer sig i Land, og det i Gaasemarsch langs Ankertouget; thi kun hvor det er aldeles uundgaaeligt svømmer Rotten. Ad Ankertouget skeer ogsaa Rotternes Invasion paa Skibet fra Land, hvorfor Matroserne drage Touget gjennem en Kost, hvis spidse Pigge vende imod Land og hindrer Adgangen for Rotterne. Skibsrotten maa forøvrigt ikke blive forvexlet med Vandrotten, der danner et fra hiin fuldkommen forskjelligt Species, kun nærer sig af Planteføde, i det Ydre ligner Bæveren i mange Stykker, og ligesom denne bor ved Flodbredderne i Huler, der ere forsynede med en Aabning mod Landet og en mod Vandet.

I London har man nu fundet paa mange Midler til at udrydde dette Utøi, det virksomste bestaar i at sætte Kloakerne under Vand. Naar Kloakerne saa blive aabnede, seer man Hundreder af druknede Rotter at drive ud i Themsen med Kloakvandet. Men endnu mere end dette bidrager det til deres Tilintetgjørelse, at de ere blevne en Handelsartikel, da hver Rotte i London bliver betalt med 6 Skilling. Kloakværkerne ere derfor en stadig Jagtgrund, og Rottefangerne gjøre systematisk hver i sit Kvarteer, Alt til Bytte, som findes der. Ofte nok anstilles Klapjagt, idet forskjellige Streifpartier jage Byttet sammen til eet Middelpunkt. Rottejægerne gaae altid to og to. Enhver af dem bærer et brændende Lys med en Reflektor af Tin, en Sæk, et Sold og en Spade, de to sidste Instrumenter for dermed at undersøge Deposita, der maaskee kunne indeholde Ting af Værd. I det Øieblik, Rotten seer Lyset, render den langs Kloakens Vægge ligeover Kloakvandets Linie, hvor Jægerne hurtigt følge den. Saasnart Dyret mærker, at det taber sit Forspring, begynder det at pibe høit, og før det har ophørt hermed, griber Jægeren det bag Ørene og stikker det i Sækken. Arbeidet gaar saa hurtig fra Haanden, at ofte et Dusin indfanges i ligesaa mange Minuter. See Rotterne sig drevne ind i en saakaldet Blindkloak eller Kloak med blot een Udgang, gjøre de ofte et fortvivlet Angreb mod sine Forfølgeres Støvler.

(Sluttes.)

Literatur.

Anmodning i Anledning af Krafts Norske Forfatter-Lexikon. Trykningen af dette Skrift er nu saavidt fremskredet, at det første Hefte om nogle Uger vil forlade Pressen. Forlæggeren Hr. Boghandler Dahl har ladet tage nogle særskilte Aftryk af det første Ark, som ere nedlagte i Bogladerne og omsendte til hans Kommissionærer, hvor Enhver vil have Anledning til at gjøre sig bekjendt med Værkets Plan og Anordning. Undertegnede, der ifølge et Forfatteren givet Løfte har overtaget dets Udgivelse, har anseet det nødvendigt, ikke alene at fortsætte Lexikonnet til Udgangen af 1856, medens Krafts Samlinger i Regelen ophøre med 1847, men tillige betydeligt at udvide den biographiske Deel af samme, og har dertil benyttet alle her tilgjængelige Kilder. Det er imidlertid klart, at derved ikke enhver ønskelig Oplysning kan tilveiebringes, navnlig hvad anonyme Forfattere angaar, og jeg har derfor troet at burde fremkomme med denne offentlige Anmodning til Enhver, som enten selv her har forfattet, oversat eller udgivet Skrifter, eller gjennem Rigets Tidender og Tidsskrifter ladet noget trykke, eller som har sikker Kundskab om afdøde Slægtningers eller Venners Virksomhed i disse Retninger, om velvilligen og snarest muligt at meddele mig saavidt muligt fuldstændig Oplysning herom. Uagtet jeg nemlig ikke har sparet hverken Møie eller Bekostning med at indhente Oplysninger fra alle Kanter i Riget, og derpaa allerede fra Mange modtaget velvilligt Svar, vil dog Enhver indsee, at det er umuligt gjennem en fra mig udgaaende Brevvexling at faa Oplysning om enhver Forfatter, da jeg i mange Tilfælde ikke veed eller kan faa vide, hvem en i Bogfortegnelser eller Bekjendtgjørelser nævnt Forfatter eller Oversætter er, ligesom det er umuligt ad denne Vei at faa Oplysning om anonyme Skribenter. Paa den anden Side er det i Literaturhistoriens Interesse, at det første Arbeide af denne Art i vort Land bliver saa fuldstændigt og paalideligt som muligt, og Enhver, der har bidraget til vor Literaturs Forøgelse, vil føle sig opfordret til, om endog kun for sin egen Skyld, at overtage det for ham ringe Arbeide, som en kortfattet Nedtegnelse af hans Livsomstændigheder og trykte Arbeider medfører. For dem, der ikke have Adgang til at see Prøve-Arket, tilføies, at jeg i biographisk Henseende ønsker Oplysning om Vedkommendes Forældre (begges fulde Navn, Stilling o. s. v.), Fødested, Dag og Aar, Examina, Livsstillinger, Giftermaal (Kones eller Mands fulde Navn og Forældre), Udmærkelser, Tillidshverv m. v.; og i bibliographisk Henseende: De udgivne Skrifters fulde Titel, Trykkested, Aar, Sidetal og Format, hvor og af hvem de ere recenserede, o. s. v. Ved Avisopsatser ønskes Angivelser af Aargang, Numer og Spalteantal, samt hvis Opsatsen har givet Anledning til Meningsstrid, da tillige Henviisning hertil. Da Flere have forestaaet Udtrykket Forfatter-Lexikon, som om Fruentimmer, Oversættere og Udgivere derved vare udelukkede, saa bør jeg endnu tilføie, at dette er en Misforstaaelse, og at Enhver, Mand eller Kvinde, som har levet i Norge efter 1814 og der ladet noget trykke, ønskes indtaget i dette Krafts Værk. Det maa ligge i Enhvers Interesse, at den ham vedkommende Efterretning bliver saa paalidelig og fuldstændig som muligt, og da ialfald Ingen ved egen Tausbed undgaar at blive optaget i Lexikonnet, forsaavidt det ad anden Vei lykkes mig at faa Oplysning om hans Forfatter-Virksomhed, saa tør jeg haabe, at denne min Opfordring ikke vil blive forgjæves, men at Enhver, som dertil har Anledning, snarest muligt gjennem Posten sender mig de her omhandlede Oplysninger, der ville blive modtagne med Tak og benyttede med Omhu.

Christiania, den 13de April 1857.

Chr. Lange,
Rigsarchivar.

— Professor Eschricht i Kjøbenhavn har udgivet 1ste Hefte af en ny Samling af sine **„Folkelige Foredrag"**, hvilket indeholder fire Foredrag om Kaspar Hauser, dette meget omskrevne Væsen, som 1828 blev fundet paa en af Nürnbergs Gader, lige maadeligt talende og skrivende, derefter ombyggeligt opdraget og konfirmeret og som endelig 1833 omkom paa en ganske forunderlig Maade. Man antog almindelig, at han var et Barn af fornem, maaskee fyrstelig Familie, indtil sit 17de Aar var bleven holdt indespærret og endelig bukkede under for en af de forfølgende Snigmorderes Dolke. Den berømte Retslærde Feuerbach udgav 1832 et Skrift om Hauser, hvori han fremstillede hans Skjæbne som Exempel paa en rædsom Forbrydelse mod et Menneskes Sjæleliv, og ved den Mening blev man da almindeligviis staaende, skjønt der hellerikke manglede paa dem, der lige ud paastod, at Vidundermennesket Hauser var en Bedrager. Eschricht viser, at Hauser var en Idiot, der tidlig blev forladt af sin Moder, sat ud i Verden af sin simple Pleiefader, og af Rygtemagere og Enthousiaster gjort til et Undermenneske, hvori han fandt sig, og at han som en Utilregnelig bedrog Alle uden egentlig at være en Bedrager, som de mere Mistænksomme tidligere have gjort ham til. Hans forunderlige Død (af et Dolkestik, som, efter hvad han paa sit Yderste foregav, var blevet ham tilføiet under en Spadseertour i den kongl. Have i Ansbach) har ifølge Eschrichts Mening ikke været andet, end et simpelt Selvmord. Dette er, som man vil see, en ny og interessant Fortolkning af en Historie, der har staaet som en af de mest gaadefulde i Nutiden.

— C. Molbech har nu foreløbig afsluttet Udgaven af sine **„Blandede Skrifter"** med det i Slutningen af f. A. udkomne 4de Bind. Denne Samling indeholder ikke stort Nyt, da den væsentlig optages af hans i Aarene 1817—1856 i forskjellige Tidsskrifter indrykkede Afhandlinger. I sidste Bind findes dog (S. 343—446) et længere hidtil utrykt Stykke med Overskrift „Om vore gamle Folkeviser, deres nationale Art og Charakteer, og deres Forhold til den danske Digtekunst", hvilket Stykke er betegnet som „en Indledning til den danske Poesies Historie." Forfatteren sees nu at være kommen til fuld Anerkjendelse af at vor gamle Literatur ikke falder sammen med Danmarks til en Fællesklasse med Benævnelsen „oldnordisk", men at olddansk og oldnorsk Literatur ere to forskjellige Ting, og saaledes finder han sig i at kalde den sidste „gammelnorsk Literatur, fordi man vil, at Islænderne endelig skulle være Nybyggere eller Afbyggere fra Moderlandet i Skrift- og Bogsprog, ligesom de vare det i Oprindelse og Udgang fra Norge."

— Den „driftige" Hr. A. F. Høst i Kjøbenhavn har begyndt paa sit Forlag at foranstalte et nyt Optryk af den i 1843—44 udkomne illustrerede Kvartudgave af **Holbergs Peder Paars**, hvortil Hr. Klæstrup havde leveret Tegningerne. Da allerede det første Oplag af denne Udgave paavistes af „Fædrelandet" at være heel daarligt Gods, fuldt af grove Feil, skulde man neppe ventet, at nogen Forlægger vovede at byde Publikum et nyt Optryk deraf. Men jo, det gjør Hr. Høst, og det er saa langt fra, at han engang har sørget for, at de tidligere paapegede Feil nu blive rettede, at Optrykket endog er udstyret med en heel Hob nye Feil, hvad Sproggranskeren Levin med Udførlighed paaviser i Fædrelandet No. 84 for iaar. Vi advare derfor vore Læsere mod denne saakaldte Pragtudgave af Peder Paars, hvis første Oplag kun slet svarede til sit Navn, og hvis nye Oplag ialfald med Hensyn til Korrekthed kommer til at staae endog under hiint. Dette troe vi saameget mere at burde gjøre, som denne med Feil illustrerede Udgave af Peder Paars bliver over fem Gange saa dyr, som Boyes lille nette Udgave af samme Digterværk.

Norge.

Christiania. Man vil i saa Lande finde en Presse, der med større Liberalitet end den norske lader sig bruge af disse Mange, der enten søge sin Fryd i at ærgre Medmennesker eller ogsaa, saasnart disse ere dem selv overlegne, i at nedsætte dem, for herved i Publikums Omdømme at komme i etslags Niveau med hine. Dette Pressens Misbrug, som misundelige eller egennyttige Sjæle i lange Tider frit og uhindret have kunnet drive under Skikkelse af Indsendere, er i den sidste Tid noget aftaget, men drysser dog endnu af og til Frugter af sig, der paa en lidet glædelig Maade betegne vore Kulturtilstande. Saaledes nylig et Indsenderstykke i Chr.-Posten. Direktionen for Høiskolen havde antaget Herm. Strecker til Censor i Chemie ved Høiskole-Examenen. Herover gjorde en Indsender Larm. (Chr.-Posten for 18de Apr.) Censor stod, som Broder af Examinator, Lektor Strecker, i et hinderligt Slægtskabsforhold, afgav ingen Garanti for Dygtighed og var en ung Mand, som de gamle Examinander ikke uden Krænkelse vilde lade sig censurere af. Mod sidste Udtalelse har Examinanderne siden selv protesteret. Beviser for den unge Streckers Kyndighed som Chemiker har Lektor S. anført i Chr.-Posten for 19de Apr. Det var nogle faktiske Oplysninger, der ligemeget om de kom fra en Broder - naar denne som Lektor S. var den mest kompetente Mand i Landet - i Forening med Høiskole-Direktionens Valg maatte sige mere end nok saa mange anonyme Indsendere, om hvis Motiver og Sagkundskab Publikum ikke har nogen Anledning til at dømme. Man skulde saaledes ventet, at Indsenderen nu havde stukket Piben i Sæk. Men nei! Istedet rykker han i Chr.-Posten for 23de Apr. ud med en Artikel, der skal vise, at de af Lektor Strecker anførte Oplysninger om Broderens chemiske Studier ingen Garantier afgive, men hvilken forresten især synes at skulle tjene til at volde Lektoren Ærgrelse. Dette fremgaar meer end tilstrækkeligt af den Maade, hvorpaa han opholder sig ved et af Lektoren brugt Pronomen, hvoraf Udlændinger ofte tage feil, og hvori da ogsaa Indsenderen har sluttet sig til en Forvexling, men som imidlertid ikke engang er tilstede. Det er dog sandelig altfor smaaligt paa den Maade, som Inds. har gjort, at hænge sig ved et enkelt Udtryk, som lader sig misforstaae, men dog let kan forstaaes. Skulde derfor Indsenderen lide af en uimodstaaelig Lyst til at anstille lignende Exercitier med Pronomener, som han har forsøgt, da raade vi ham til at gjøre dette i en Pigeskole og ikke i de offentlige Blade og med en selvtagen Discipel, der har et videnskabeligt Navn i Europa og vil være en Vinding for ethvert Universitet. — Om Indsenderen ved en fortsat Kritik bragte Strecker til at vende tilbage til Tydskland, hvor han vilde undgaae Eftertale for formodede Misgreb i Pronomenerne og forresten opnaa alle de materielle Herligheder som her, da gjorde han sandelig vort Universitet en slet Tjeneste; thi den ledige Plads vilde neppe Nogen her i Landet kunne udfylde, medmindre Indsenderen skulde have En i Bagbaand, som han tror kunde gjøre det. — Vort Universitet har i Tidens Løb været saa heldigt at erhverve trende udmærket dygtige Udlændere til sine Lærere. Vi have to igjen; og for at ikke ogsaa disse skulle forlade os og modtage Tilbud, som indløbe til dem fra deres eget Fødeland, er det Pressens Pligt at afværge utidige Krænkelser.

— Ifølge en Notits af Prof. Hansteen i Chr.-Posten No. 108 har Hr. Dr. Bruhns den 18de Marts opdaget en Komet, der siden er befundet at være den af Brorson i 1846 opdagede, og hvilken fra hiint Aar til nu har fuldendt to Omløb om Solen. „Saaledes har man nu, bemærker Professoren, 6 Kometer af kort Omløbstid; den mindste Omløbstid blandt disse er $3\frac{1}{3}$ Aar, og den længste $7\frac{1}{2}$ Aar."

— Den kgl. Proposition til Storthinget angaaende Bevilling til Veivæsenet for næste Budgettermin udviser en Udgift af 675,000 Spd. eller 225,000 Spd. aarlig.

Drammen. I Skatter er her for indeværende Aar udlignet 25,698 Spd. 23 ß, hvoraf 13,895 Spd. 32 ß som Indtægtsskat 13,895 Spd 32 ß i Fattigskat, 4895 Spd. 40 ß i Brandskat og 723 Spd. 30 ß i Kirkeskat. De 4 største Stattevdere ere Hans Kjær & Ko. med antagen Næring 20,000 Spd. og 975 Spd. 118 ß i Skat af Indtægten og 477 Spd. 30 ß i Fattigskat; N. Bache, Indtægt 16,000 Spd.; S. Capjon, Indtægt 15,000 Spd. og T. Bache 10,000 Spd.

Arendal. Direktionen for Arendals Sømandsforening har udstedt en offentlig Protest mod den af Byens Repræsentant paa Storthinget fremførte Mening, at en ny Søfartslov paa denne Kant af Landet ialmindelighed ikke ansaaes fornøden.

Aalesund. Byfoged Hans J. H. Huitfeldt afgik ved Døden den 10de April omtr. 51 Aar gl.

Blandinger.

Et fordeelagtigt Tilbud. Under Forberedelserne til Valgene i England er der ogsaa blevet talt Adskilligt om en af Regjeringen næret Plan til at give Dronning Viktorias ældste Datter, som skal giftes med den unge Prinds Frederich af Preussen, en aarlig Apanage af 70,000 Pd. Sterl. De fleste Kandidater, som ere blevne interpellerede om denne Sag, have maattet love at stemme imod et saadant Forslag, men een af dem har anvist en heldig Grund til at undgaa det. I Lambeth ytrede Mr. Roupell, da denne Gjenstand kom paa Tale, at han ansaa 70,000 Pd. Sterl. for at være en altfor stor Sum, og han føiede til: „Jeg er Pebersvend, mine Herrer, er ikke bunden ved noget tidligere Løfte, og jeg tilbyder at tage Prindsessen for det Halve."

Embeder og Bestillinger.

Hiterens res. Kapellani med omtr. 400 Spd. i Indtægter.
Hordesnæs Lensmandsombud.
En Underlærerpost ved Bragernæs Almueskole med 150 Spd. i Løn.
En Agronom ønskes til at reise om i Nedenæs og Robygdelagets Amt for at give Veiledning i en forbedret Jorddyrkning og navnlig i Myrdyrkning, Engvanding og desl.
En Landhandlerbestilling paa Værdalsøren.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 18. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 3die Mai. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Baron Wedel-Jarlsberg.*)

General, Baron Ferdinand Carl af Wedel-Jarlsberg har for Jacob Aall nedskrevet Broderen Grev Herman Wedel-Jarlsbergs Ungdomshistorie, og derved har han tillige kommet til at skrive sin egen; thi disse Brødre deelte i sin Ungdom gjensidigen Skjæbne: de reiste sammen, underviistes sammen og mishandledes sammen af en Fader, hvis Strenghed udartede til et utaaleligt Tyranni saavel imod Børn som Ægtefælle.

Faderen var Frederik Anton, Greve af Wedel Jarlsberg, dansk Gesandt ved forskjellige udenlandske Hoffer († 1811.) I det offentlige Liv og som Diplomat agtedes han, idet han „udførte vanskelige Forretninger til sit Hofs Tilfredshed"; men i Privatlivet var han en haard og urimelig Herre, hvis Mishandling endog hans første elskværdige Kone, Catharine Storm, ved Flugten maatte unddrage sig.**)

Vare saaledes hans Sønner fødte til Herlighed og Rigdom, maatte de prøve et Ungdomsliv, som neppe den Ringestfødte skulde misunde dem, og hvilket maatte give deres Charakteer et særeget Præg.

Ferdinand Carl er født den 1ste December 1781 i Neapel, hvor Faderen da var ansat som Minister. Den to Aar ældre Broder, Herman, var født i Montpellier netop under Forældrenes Reise til Italien.

Efter faa Aars Forløb forflyttedes Faderen fra Neapel til Haag, hvorhen Familien fulgte ham og forblev indtil 1788. Efterat have tilbragt dette Aar paa Jarlsberg, og derpaa et Aar hos en Slægtning i Slesvig, reiste Moder og Børn 1790 til London, hvor den gamle Greve Aaret i Forveien var bleven ansat som Gesandt. Og her forbleve de 8—9 Aar. Allerede paa Jarlsberg var Brødrenes Underviisning paabegyndt af en Privatlærer, Scavenius, og i Slesvig var den bleven fortsat af en anden, en Tydsker, der lidet forstod at holde sine Disciple i Ave. I London fik Brødrene efterhaanden en heel Række Lærere, deels tydske, deels danske, hvilke vexlede for hurtigt til at nogen Eenhed og Fasthed i Underviisningen kunde opnaaes. Familieforholdene medførte, at de lærte Sprog, ikke blot Tydsk, men ogsaa Fransk og Engelsk, der efter hinanden brugtes som Talesprog i den gamle Greves Huus. For den ældste Broder, Herman, med det lyse Hoved vare Følgerne af hine Omskiftninger i Underviisningen lette at oprette; men vistnok ikke saa med den yngre Broder Baronen, der var hiin langt underlegen i Evner.

„Den gamle Greve lod sine Børn opdrage med den største Simpelhed. I deres Klædedragt var aldeles Intet, der mindede om at de vare Ministerens Børn, og deres Forsøg paa at give den et mere moderne Tilsnit og et mere passende Udseende straffedes med Strenghed. Greven og hans Broder vare uden al Opvartning, og de maatte selv pudse sine Klæder, og tildeels bøde paa, hvad der i deres Garderobe trængte til Eftersyn." De maatte slide Faderens aflagte, gammeldagse Klædningsstykker, idet han meente, naar de kviede sig derved, at „de Klæder, han selv havde brugt, kunde være gode nok for hans Herrer Sønner." For at faa noget brugbart af deslige Klædningsstykker, især da de for dem vare for smaae, maatte de selv gjøre dem om. Støvler fik de ikke, før de vare 18 Aar gamle, men maatte stedse bruge Sko. Ikke engang sit Haar fik de Lov at studse som Datidens unge Mennesker, men maatte bære det langt og ved høitidelige Leiligheder endog pudret. — „Der blev dem af Faderen paalagt de forskjelligste Arbeider, der ellers kun falde i Børns Lod, hvis Forældre have den simpleste Stilling i Livet. Saaledes maatte de arbeide i Haven, ro Faderen paa Themsen, male Værelser o. s. v. I sine Fritimer beskjæftigede de sig af egen Lyst med Haandarbeide, Snedkren o. s. v. Endeel af denne Strenghed og Simpelhed i Opdragelsen hørte imidlertid til Dagens Tone, og deri laa Spiren til Legemets Hærdelse og Sjælens Bekvemhed til at bøie sig efter vanskelige Forhold i Livet. — — Dem tillodes næsten ingen Omgang med deres Jævnaldrende, og de gjorde intet nøiere Bekjendtskab med nogen engelsk Familie. Den eneste Kammerat, som de saae og omgikkes med, var en Søn af den russiske Minister Woronzoff, senere Gouvernør i Syd-Rusland. Ikke heller gav Faderen dem nogen umiddelbar Anledning til at gjøre sig bekjendt med Dagens Politik og Avis-Literatur. Denne Kundskab tilhændekom dem paa en indirekte Vei, idet de om Søndagen maatte indhefte Ugens Aviser, hvis Indhold de begjærligen tilegnede sig, og satte sig ind i Dagens Begivenheder og Tidens Charakteer meer i Moderens end Faderens Aand. Faderen var en Aristokrat af den gamle Skole, der lagde for Dagen et bittert Had til de Omvæltninger i de indvortes Statsforhold, hvortil den franske Revolution pegede; hvorimod Moderen havde de liberaleste Grundsætninger, og fulgte med Deeltagelse den ædlere Deel af denne Friheds-Tendents. Denne Kundskab om den ydre Verden understøttedes ved de Fremmedes Meddelelser, som besøgte Huset og lærte dets indre Forhold at kjende. Den store Agtelse, som Moderen nød, beredte Sønnerne Gjæsternes og Huusvennernes Deeltagelse og Opmærksomhed, hvorpaa de dagligen modtoge Beviser. — — Denne Omgang med Fremmede, Moderens liberale Tænkemaade og det tilfældigen heldige Valg af Lærere gav Brødrenes Aand en Retning, som den strenge og afsondrede Opdragelse, de fik, ellers neppe vilde have givet den.

*) Et Portræt af Wedel findes i vort Blad for 1852, No. 44.

**) Denne Grevens første Kone († 1802) var Moder til 8 Børn, hvoriblandt Herman Wedel-Jarlsberg og den nu afdøde Baron. Hans anden Kone (fra 1803) var Komtesse Wilhelmine Nicoline v. Luckner.

„Savnet af Faderkjærlighedens Ytringer erstattedes tildeels ved Moderens Omhed og kjærlige Omsorg for sine Børn. Det ømmeste Forhold fandt Sted mellem Moderen og alle hendes Børn, som hun viste den største Omhu og Kjærlighed. — — En Familie-Katastrophe, fremledet af Faderens voldsomme Lidenskaber, forvoldte Moderen de heftigste Sindslidelser, og nødte hende til den Beslutning med sin ældste Datter at forlade Mandens Huus, som den eneste Udvei til at undgaae dybere Krænkelser. Efterat de Flygtende paa Veien til den engelske Kyst vare blevne overfaldte af Røvere, og berøvet en Deel af sine rede Penge, kom de ombord paa et Skib, der lykkeligen bragte dem til Danmark. For at skaffe Moderen Penge til denne Reise gjorde Brødrene, der med sønlig Kjærlighed deeltoge i hendes ulykkelige Skjebne, uden Faderens Vidende, et Laan af 200 Pund Sterling hos en i London boende Schweitzer, ved Navn Henry Bogeard, der havde været Kammertjener hos den gamle Greve og i denne Tjeneste havde oplagt en Deel Penge. Dette Laan havde imidlertid en afgjørende Indflydelse paa Brødrenes Skjebne. Efterat det ved Hjælp af de Midler, som Moderen fra Danmark sendte Brødrene, var blevet afbetalt, skrev Bogeard, hvis økonomiske Stilling imidlertid meget havde forværret sig, senere hen flere falske Vexler, hvilke han forsynede med Grev Herman Wedel-Jarlsbergs efterskrevne Navn, hvormed han ved den for de laante 200 Pund udstedte Vexel var bleven bekjendt. En Dag i Sommeren 1799 indfandt en Slagter ved Navn Marschal sig hos Grev Wedel, og forevïste ham en saadan under hans Navn udstedt Vexel paa 25 Pund, under Opgave, at den var ham transporteret af Bogeard. Da Greven nægtede at have udstedt Vexlen og at afgjøre dens Beløb, begav Marschal sig strax til Politiet og anklagede Bogeard for Falsk. Til det Forhør, som derefter blev optaget, tilkaldtes begge Brødrene, og afgave en uforbeholden Forklaring om det mellem dem og Bogeard Passerede og det hos ham optagne men forlængst afbetalte Laan.*) Nogle Dage efterat Forhørene vare optagne fandtes i de engelske Aviser en Anmeldelse af hvad der var passeret for Old Baily, og i denne indeholdtes ogsaa Brødrenes Forklaring om Laanet hos Bogeard, hvorom deres Fader fremdeles var uvidende. Da han nu en Morgen læste denne Beretning i Aviserne, ilede han strax med disse i Haanden op til Sønnerne, der paa deres Værelse modtoge Underviisning af deres Lærer Nitsch. Da de paa Faderens Spørgsmaal frimodigen vedkjendte sig saavel den i Aviserne indeholdte Beretning om deres Vidnesbyrd, som dette Vidnesbyrds Sandhed, opflammedes Faderen til den heftigste Forbitrelse, hvorunder han først overvældede dem med de stærkeste Bebreidelser, og da Sønnerne paa hans fortsatte Spørgsmaal opgave, hvorledes de havde anvendt de laante Penge, fulgte derpaa den voldsomste Scene, i hvilken den faderlige Myndighed let seirede over den sønlige Ærbødighed, der ingen Modstand tillod sig, og som endte med at Brødrene bleve satte i Arrest og indelukkede i forskjellige Værelser, medens Faderen blev bortkaldt i Anledning af et Besøg. Det Værelse, hvori Greven blev indelukket, havde 2 Døre, hvoraf Faderen havde glemt at lukke den ene. Af denne smuttede Greven ud, og af den Støi, som Broderen gjorde i sit Indelukke, fandt Greven ham strax og de flygtede ud af Faderens Huus. Deres Lærer Nitsch bad dem paa det indstændigste ikke at forlade Huset, da han derved blev sat i den største Forlegenhed, men Frygten for en Gjentagelse af den sidste sørgelige Scene overvandt alle Betænkeligheder. De besluttede nu snarest muligt at begive sig til Danmark, hvor deres Moder opholdt sig, og hvorhen de længe forgjæves havde bedet Faderen at sende dem, for at de kunde begynde sin Bane. De bevæbnede sig hver med en ladet Terzerol, pakkede et Stykke Linned i en Bylt, og begav sig uopholdeligen fra det Landsted ved Themsen, hvor Faderen dengang boede, til London."

*) Bogeard blev kjendt skyldig og hængt.

De leiede sig nu en Hyrevogn og undgik heldigen den forfølgende Fader. I London fik de 50 Pd. St. tillaans ved Hjælp af en Mand, der kjendte Familieforholdene. Efterat have tilbragt Natten i et Hul af Værtshuus, der var et sædvanligt Tilflugtssted for Røvere og Tyve, traf de efter Aftale den følgende Dag sammen med deres Lærer. Denne medbragte et fra Faderen skriftlig Forsoningsforslag, hvilket dog var af et saadant Indhold, at Brødrene ikke troede at burde indlade sig derpaa. Samme Dags Aften læste de i en Avis paa et Kaffehuus en Efterlysning fra Faderen, hvori deres fulde Signalement angaves og 20 Pund udlovedes for deres Opdagelse. Heraf lod sig formode, at Brødrene ved at vende tilbage rimeligviis vilde blive behandlede som Desertører, og uden videre Underhandling fortsatte de derfor, under paatagne Navne, Flugten videre til Edinburg. Herfra toge de tilfods, selv bærende sine Sager, til Leith, for der at finde Skibsleilighed til Danmark eller Norge. Det Skib, hvorpaa de gik ombord, førte dem til Langesund, og Stiftamtmand O. Moltke, deres Fætter, ilede did for at modtage dem, saasnart han var bleven underrettet om Ankomsten.

„Skibsfører Sarts og hans Familie gjorde store Øine, da Stiftamtmanden i en sexaaret Baad lagde til Bryggen, og lod spørge til de to ubekjendte unge Mennesker, som logerede i Huset. Det lod til som man ikke ret vidste om man skulde ansee dem for meget farlige eller meget anseete Personer, førend Stiftamtmandens Hilsen og venlige Modtagelse gav dem det rette Lys i Sagen. Fra Langesund begave de sig med et Skib til Helsingør, og opsøgte strax Moderen, der da opholdt sig paa en Eiendom ved Esrum Sø i Sjælland. Efter faa Dages Ophold hos hende reiste de (1799) til Kjøbenhavn, hvor de erfore, at Faderen havde reklameret dem udleverede og oversendte til England. Reklamationen blev dog, efterat Kancelliet i denne Anledning havde anstillet Undersøgelse, nægtet Opfyldelse, og de to Flygtninger bleve overalt modtagne med den største Deeltagelse og Forekommenhed. Efterat de vare forestilte Kongen, begyndte Enhver af dem den Bane, han havde valgt." Greven forberedte sig saaledes

til juridisk Examen, som han absolverede 1802, og Baronen ansattes endnu samme Aar, som Brødrene kom tilbage til Danmark, i aktiv Tjeneste ved Garden tilhest. Allerede i 1790 var han bleven udnævnt til Kornet og i 1792 til Sekondlieutenant, men uden at han havde gjort Tjeneste. I 1801 blev han Premierlieutenant og allerede tredie Aar efter Ritmester.

Under Kjøbenhavns Beleiring 1807 var han stadig tjenstgjørende, deeltog i flere Rekognosceringer og Udfald fra Fæstningen, samt benyttedes som Parlamentær og Tolk. Efter Kieler-Freden ansøgte han strax om Entledigelse af dansk Krigstjeneste, men fik ikke Afsked førend 6te Mai 1814, paa gjentagen Ansøgning, hvorefter han uopholdelig afreiste til Norge, uagtet saadant under Livsstraf var forbudt. I sit Fædreland blev han under 26de Novbr. 1814 udnævnt til Major i Kavalleriet og til Adjutant hos den daværende Kronprinds, senere Kong Carl Johan. Den 13de Juli 1816 blev han Ridder af Sværdordenen, den 19de September 1817 Oberstlieutenant og Chef for det akershusiske ridende Jægerkorps, 1818 paa Kroningsdagen Oberst; den 18de Mai 1819 beordredes han til Kommandant paa Akershuus Fæstning, i hvilken Egenskab han kraftigen virkede med Hensyn til Fængselsdisciplinen ved Strafanstalterne og deeltog i det nye Rigshospitals Organisation. Den 4de Juli 1823 blev han Generaladjutant, den 16de September 1825 Chef for den norske Kavalleribrigade og Aaret efter Generalmajor samt første Adjutant hos den daværende Konge; den 24de Juni 1828 første Hofmarskalk; den 28de Januar 1833 Kommandør af Sværdordenen. Under paafølgende 28de Februar blev han efter Ansøgning og med Tilkjendegivelse af hans Konges særdeles Tilfredshed entlediget fra det ham interimistisk overdragne Kommandantskab over Akershuus Fæstning. Endnu samme Aar blev han Generallieutenant og den 7de Septbr. 1835 Kommandør med Storkors af Sværdordenen. Den 2den Juni 1836 blev ved Regjeringens Resolution i Anledning af General Stabells dødelige Afgang Kommandoen over Armeen ham overdragen, hvilket stadfæstedes ved kgl. Resolutioner af 23de Juni og 19de September s. A., og den 26de Januar 1839 udnævntes han til virkelig General samt til Chef for Kongens norske tjenstgjørende Adjutants- og Ordonnance-Officiers Stab. Den paafølgende 23de Mai blev han øverste Kammerherre og den 6te Februar 1843 Seraphimerridder.

Efter Kong Carl Johans Død sendtes han som overordentlig Gesandt til Hoffet i St. Petersburg, for at overbringe Underretning om det stedfundne Thronskifte. Den 24de Mai 1844 beskikkedes han til øverste Kammerherre og Chef for Kong Oscars norske Hofetat. Ved Indstiftelsen af St. Olafsordenen tildeeltes ham Ordenens Storkors. Han var Medlem af den Kommission, som i sin Tid blev nedsat angaaende Uordener, der forefandtes ved Christiania Tugthuus, hvilken Kommission havde til Følge en total Reform, først af Christiania Tugthuus og senere af Rigets samtlige Tugthuse; endvidere af den under 10de Septbr. 1837 nedsatte Kommission angaaende Strafanstalternes bedre Indretning. Efter sine Medborgeres Valg var han Medlem af Direktionen for Christiania Sparebank, til hvis Oprettelse han kraftigen medvirkede, og ligeledes i en Række af Aar Medlem af Theater-Direktionen.*)

Efter i over 50 Aar at have tjent Staten og deraf i 14 Aar som høistbefalende General i Norge, entlediges Wedel under 3die Septbr. 1850 i Naade fra sine indehavende militære Stillinger med en aarlig Pension af 2000 Spd. samt med Tilladelse til at bære Armeens Generals-Uniform. Ved denne Anledning befalede Hs. Maj. Kongen Generalen „tilkjendegivet sin naadigste Tilfredshed med den Nidkjærhed, Samvittighedsfuldhed og Dygtighed, som han i sin lange Tjenestetid altid havde udvist“, hvorhos Hs. Majestæt, „i Erkjendelsen af General Wedels Fortjenester ved Udførelse af Hverv udenfor hans militære Stilling“ naadigst tildeelte ham Medaillen for Borgerdaad i Guld.

Wedel døde her i Christiania den 16de April 1857. Før sin Død leed han svære Legemssmerter, som han udholdt med en Krigers Haardførhed og en beundringsværdig Rolighed.

Hans Lig jordfæstedes den 23de April med megen Høitidelighed og bragtes paa Dampskibet Drafn til Jarlsberg, for at nedsættes i Familiens Gravkapel.

Wedel var gift med Juliane Wilhelmine v. Benzon, der har store Fortjenester af vore Velgjørenheds-Anstalter. Hun var allerede gaaet heden forud for ham, idet hun døde i Choleraen i 1853 (24de Oktbr.) efter 48 Aars lykkelige Ægteskab og i en Alder af henved 69 Aar.**)

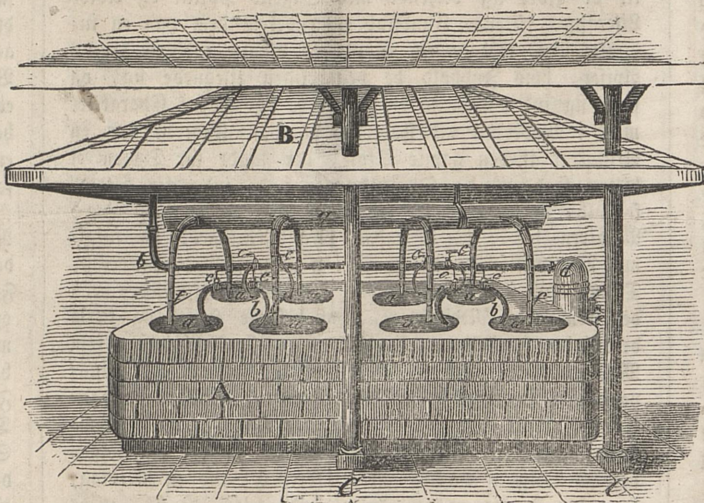
Ved nedarvede Begreber hørte Wedel til hiin fordums store, men nu stærkt formindskede Skare af Mænd, for hvem Monarchiet og Kongen er Alt, og som af en Loyalitet, der ligner Fordommens Partiskhed, i Konflikter mellem Folk og Fyrste altid give denne Ret. Han besad, som allerede berettet, ikke sin ældre Broders, Statholderens lyse Hoved, og kunde ikke med samme Lethed som han gaae ind i den nye Tids Retninger og anerkjende dens billige Krav. Han vilde stampe mod Braadden og ved Vaabenmagt hindre en saadan Unode, som Folkets Syttendemai-Jubel i hans Øine var. Hvad han derfor ikke havde været upopulær paa Grund af et Optrin paa Akershuus Fæstning, ved hvis Bestyrelse han forresten indlagde sig Fortjenester, - dette blev han efter den 17de Mai 1829. — Den store Hob lever i Overdrivelse, enten det gjælder Ros eller Daddel, netop fordi den mangler Indsigt og Rolighed til at tage alle de Hensyn, hvorved Uddelingen af begge Dele først bliver retfærdig. Derfor lagde man ogsaa Wedel, hvis Misgreb vel væsentlig skrev sig fra traditionelle Begreber, for et Had, der strakte sig til hans hele Personlighed, uagtet netop denne var af den Beskaffenhed, at den i alle andre Henseender maatte paabyde den største Agtelse.

Historien vil være saa retfærdig, at tage de forklarende og undskyldende Hensyn, som Samtiden, der staar med Partilidenskaberne i Hjertet, aldrig tilfulde formaar. Naar Historien dømmer ham fra hans lidet folkelige Færd til en Aristokrat i Ordets forhadte Betydning, da skal den tillige erkjende, at han i sig forenede de Egenskaber, som hædre hiin afsluttede Stand. Han var saaledes en ridderlig Charakteer, og som sin Ægtefælle saare velgjørende, endog indtil Ødselhed. Sin Formue satte han til paa denne Maade; men skjønt han saaledes i sit senere Liv ikke befandt sig i god Forfatning, modtog han dog aldrig nogen Gage i Egenskab af kommanderende General. Da han tog Afsked, beklagede han at være sat i den ubehagelige Omstændighed, ikke at kunne give Afkald paa Pension; men han sagde ogsaa, at dersom Storthinget fandt, at han ingen Pension burde have, vilde han heller Intet have. Storthinget gav ham 1300 Spd. og fornyede i Debatten Historien om hans Upopularitet, - vistnok til ikke ringe Ærgrelse for den saa stoltfølende, ærekjære Riddersmand.

Den wedelske Families Valgsprog er: Recte faciendo neminem timeas, og man har før os bemærket, at den nylig Afdøde stedse har gjort det til Sandhed.

*) Disse Notitser om Wedels offentlige Løbebane ere uforandrede tagne af et af vore Dagblade, hvor de ved hans Afskedsfratrædelse vare indførte.

**) Hendes Portræt med en kort Biographi findes i vort Blad for 1853 No. 46.

Skorstenen i det Egestorffske Dampkjøkken.

Egestorffs Spiseanstalt i Linden ved Hannover.*)

Fabrikeier Georg Egestorff's Spiseanstalt i Linden, som aabnedes i August 1855, har vist sig at være saa overordentlig hensigtsmæssig, at den allerede har vundet Udbredelse over hele Tydskland, i England, Frankrig, Danmark o. s. v., og vil i den nærmeste Fremtid vistnok vinde endnu større Udbredelse.

Egestorffs Hensigt med Spiseanstalten var oprindelig at skaffe sine Værksarbeidere og øvrige under ham Ansatte sund og kraftig Mad til billigst mulige Priser, mod fuld Betaling af dens Kostende og saaledes uden at krænke deres Æresfølelse i mindste Maade.

Dermed forbandt han ogsaa den fjernere Hovedhensigt, at vise sit Fædreland, hvorledes man kan overføre den fabrikmæssige Produktions Princip ogsaa paa Fødemidlers Tilberedning for den lavere Klasse, spare uhyre Pengesummer og række en hjælpsom Haand i Nødens Tid.

Spiseanstalten er opbygget paa et omtrent 150 Fod langt og 53 Fod bredt Grundstykke, dog er ved Anlægget af lignende Anstalter aldeles ikke ny Bygning nødvendig, da saagodtsom ethvert større Rum kan anvendes dertil, ligesom Bygningens Indredning ei behøver at være som i Linden. Hvad der er nødvendigt er blot, at Kjøkkenet er saa rummeligt som muligt, at Spisesalen og Billetkontoret staa i umiddelbar Forbindelse med Kjøkkenet, at de Madhentende ei behøve at betræde Kjøkkenet og at Dampkjedlen ligger Kjøkkenet saa nær som muligt, for at ikke Dampen paa Veien til Kjøkkenet skal afkjøles.

Det Allervigtigste ved Indretningen er Dampkjedlens Anlæg tilligemed den 50 Fod høie Skorsteens samt Apparatet til selve Dampkogningen, hvorved Dampen umiddelbart ledes ind paa Spisevarerne. At koge paa sædvanlig Maade med aaben Ild under Gryderne vilde være uhyre kostbart paa Grund af den Mængde Brænde, som dertil behøves. I den Egestorffske Indretning bliver til 2000 Portioner kun brugt for 1 Daler norsk i Steenkul. Erfaring har vist, at til 1000 Portioner næsten den samme Mængde Brændematerial og samme Arbeidsløn er nødvendig. 800 Portioner er saaledes Minimum, naar Tilberedningen skal blive særdeles billig; jo mere dette Minimum overstiges, desto billigere bliver Maden.

Bygningen selv er c. 65 hannov. Fod lang og 40 Fod bred, een Etage c. 12 Alen høi. I den øvre Deel er Bolig for Huusforvalteren.

Hvad Bygningens Indretning angaar, da bestaar denne af en Forhal, hvor man kjøber Billetter gjennem et Vindue i Kontoret, der ligger tilvenstre, afhenter Maden mod Billettens Aflevering ved de Vinduer, der ligge midt for og føre til Kjøkkenet, og derpaa gaar ud med Madportionen tilhøire. Bag Forhallen, der befinder sig i Bygningens ene Længde-Ende, er Huset deelt efter Længden i to noget ulige store Rum, af hvilke det tilhøire — det mindste — udgjør de to Spisesale, med fri Indgang fra Bygningens Side og med Vinduer til den anden større Længdedeel, Kjøkkenet, hvorigjennem Portioner udleveres, mod Aflevering af Billet, til Fortæring paa Stedet.

Hvert Spiseværelse har Rum for 50 Personer ad Gangen, og da hver Person spiser omtrent et Kvarteer, kan der i de to Timer fra Kl. 11—1 spise c. 800 Personer. Dog har dette Rum vist sig at være utilstrækkeligt, og der er indrettet en ny Spisesal i anden Etage.

I Spiseværelset findes paa Bordene Saltkar, Vandkrukker og Glasse.

I Kjøkkenet er Skorstenen, som den hosføiede Tegning viser. A er selve Skorstenen. B er Mantelen, der er gjort af Zinkblik. CC ere Søilerne, der bære denne. a er 8 Kobberkjedler, der ere indmurede i Skorstenen og aldeles ikke modtage Varme nedenfra. Hver Kjedel har en Diameter af 8 Fod 2 Tommer og samme Høide. En Dampkjedel, der befinder sig i et bag Kjøkkenet liggende Værelse, fyldes ved Hjælp af Vand fra en i Gaarden beliggende Brønd. Dampen ledes fra denne store Kjedel ind i Kjøkkenet og træder ind paa Skorstenen gjennem Røret b. Dette deler sig i 8 Grene, der ligeledes ere betegnede med b, hvoraf en gaar til hver Kogekjedel og i Slangebugter følger Kjedelens indre Sider og Bund, hvorved de i Kjedelen liggende Spisevarer koges. Paa Bunden findes en Aabning paa $1/8$ Tomme. c er en Kran paa dette Opvarmningsrør. d er en Kobberkugle, der optager de kondenserede Dampe og e en Kran, hvorfra man slipper denne Fugtighed ud. Paa Kogekjedlernes indre Side optages Dampen fra Rørene b i Rørene f, der alle føre Dampen til g, hvori disse udmunde, og hvorigjennem den forbrugte Damp gaar ud gjennem Taget. Imidlertid fører fra Punktet d to Rør endeel Damp ud fra Skorstenen til et Punkt i Kjøkkenet, hvor to Bassins med dobbelte Vægge og Bund i Væggens Mellemrum optage varm Damp. Her holdes den færdiglavede Mad varm til Afhentningen, uden at den fortyndes ved Dampen, som holdes indelukket af de dobbelte Vægge. Desuden befinder sig i Kjøkkenet en mindre Skorsteen til aaben Ild, en Huggeblok for Kjød og en Kran, der fører koldt Vand fra Gaardens Bassin. Ved Hjælp af et Birør kan man ogsaa føre koldt Vand til Kogekjedlerne.

Under hele Bygningen er Kjældere til Vinterforraad og Potetes.

Dampkjedlen, der som sagt ligger i et Værelse bag Kjøkkenet, leverer Dampen til Madens Kogning, er 12 Fod lang, har $3\frac{1}{6}$ Fod Diameter og er cylinderformet med afrundede Ender. Under denne Kjedel ligger et Kogerør, $9\frac{1}{2}$ Fod langt og $2\frac{1}{2}$ Fod i Diameter, forbundet med Kjedlen ved to Rør, hvert 10 Tommer i Gjennemsnit. Paa Dampkjedlen er anbragt de nødvendige Sikkerhedsapparater, saasom Sikkerhedsventil, Probeerhaner, Manometre o. s. v. Kjedlen forsynes ved en Trykpumpe med Vand fra Gaardens Bassin. Skorstenen maa mindst være 50 Fod høi. I Linden er den 60, da den større Høide bevirker stærkere Træk og saaledes mindre Forbrug af Brændematerial.

I en liden Udbygning ere 24 Fruentimmer beskjæftigede med at rense Potetes og Grøntsager; der findes tillige en Kjedel til at varme Vand i. Endvidere er der to Potetesrensemaskiner fra Amerika, der desværre endnu ikke rigtig ville gjøre Tjeneste.

*) Da der ogsaa hos os er Spørgsmaal om at oprette et saakaldet Dampkjøkken og den til selve Indretningen fornødne Sum, 15,000 Spd., allerede er subskriberet, vil det maaskee have Interesse for vore Læsere at blive nærmere bekjendt med den Anstalt, som allerede har tjent til Mønster for saamange lignende Anstalter, og hvortil der vel ogsaa bliver at tage Hensyn hos os. Vi have derfor ladet følgende korte Efterretninger uddrage af et tydsk Folkeskrift, hvori Anstalten findes meget fuldstændig beskrevet.

Hele Indretningen har kostet Egestorff 8000 Thaler, hvortil kommer Bygningens Grund 750 Thaler. Inventariet, der er meget fuldstændigt, har et Værd af c. 314 Thaler.

I de første 40 Dage udleverede Anstalten i det Hele 63,540 Portioner, i Anstalten selv forbrugtes 982 Portioner. Summa: 64,522.

Anstalten er indrettet til daglig Bespiisning for 3000 Personer, men ved at anskaffe to nye Kogekjedler kan den let levere til 4000.

Kl. 5 om Morgenen begynder Fyrbøderen at lægge Ild under Dampkjedlen. Kl. 6 er Dampen 90° Reaumur, hvormed der sædvanlig koges. Kl. 6 begynder Kogningen, og Kl. 10 à 10½ er 2000 Portioner kogt, og Dampmaskinen holdes varm til Kl. 2 for at levere varmt Vand eller til Efterkogning ꝛc. Til de 2000 Portioners Kogning bruges omtrent 12 hannov. Fjerdingkar. Hvert Fjerdingkar koster 7 ß norsk.

Anstaltens Personale er: 1 Forvalter, 1 Kok, 1 Medhjælper for Kokken, 1 Fyrbøder, 4 Fruentimmer, som beskjæftiges i Kjøkkenet, 24 Fruentimmer, der rense Potetes, Grøntsager ꝛc. Disse Personer have foruden Løn fri Kost ved Anstalten.

Kjød og Viktualier kjøbes i Hannover og Omegn i store Mængder. Forvalteren og hans Kone leder hele Anstaltens Økonomi, under Egestorffs eget Overopsyn; Kokken udfører sin Forretning omtrent efter følgende Regler: Kl. 6 Morgen kastes Kjødet i Kogekjedlerne; Kl. 9 hugges Benene i Stykker og udsættes i kogt Vand for Dampens Indvirkning. Kl. 8 kastes Potetes og Grøntsager ꝛc. i andre Kjedler og koges. Af Kjød- og Beenkjedlerne øses Bouillon op i Potetes- og Grøntkjedlerne, og under Tilsætning af Krydderier koges det Alt endnu engang, saa at Alt er færdigt Kl. 10½. Kjødet skjæres i smaa Stykker efter Erfaring og Øiemaal, hvert Stykke, bestemt til en Portion, veier før Kogningen 5 à 6 Lod.

Fra Kl. 11—1 uddeles Maden; om Søn- og Helligdage koges ikke. Billetterne koste henved 3 ß norsk. Man abonnerer ofte for hele Ugen om Mandagen.

Efterat Maden er bragt i de to før omtalte Bassins med dobbelte Vægge for der at holdes varm, modtager en Mand ved hvert Vindue Billetter og tomme Madspande, udraaber høit Portionantallet og giver Spandene til 3 ved hine Bassins ansatte Fruentimmer, som med Skeer, der holde et bestemt Maal, afmaale Portionerne, hvorpaa Spandet gaar tilbage til Vinduet.

Ligesaa skeer ved Spisesalene, kun at hver Portion der rækkes Gjæsterne paa en Porcellænstallerken, tilligemed en Skee af Britanniametal.

Kjødportionen er vel liden, men paa Grund af Dampens Kraft, der tilfører Maden Kraftsubstantsen fra Been, Marv og Sener, bliver Maden meget kraftig og nærende.

Anstaltens Indtægt og Udgift ballancerer saavidt, at de paahvilende Renter svares af Overskuddet; men naar Reparationer i det Større engang indtræde, vil man nødes til enten at forhøie Prisen lidt eller formindske Portionen en Smule.

Kokken maa ikke levere Maden tynd eller suppeagtig, men i en kraftig Konsistents. Desuden har Kokken den Instrux, at gjøre Maden velsmagende og pikant ved Specerier o. s. v. og at iagttage, at Alt har en frisk, klar og reen Farve.

Man hører kun almindelig Tilfredshed hos Spisegjæsterne med den Mad, som man faar der. Den Mad, som sædvanlig leveres, er: Kjødsuppe, Oxekjød med Riis og Potetes, Faarekjød med Kaalrabi og Potetes eller med hvide Rødder og Potetes, Oxekjød med syrede Potetes, Svinekjød med Ærter og Potetes eller med Lindser og Potetes. Mest afgjort have følgende Retter vist sig at være: Faarekjød med Hvidkaal og Potetes, Oxekjød med Riis og Potetes, samt Oxekjød med Gryn og Potetes.

Skrivekomode,

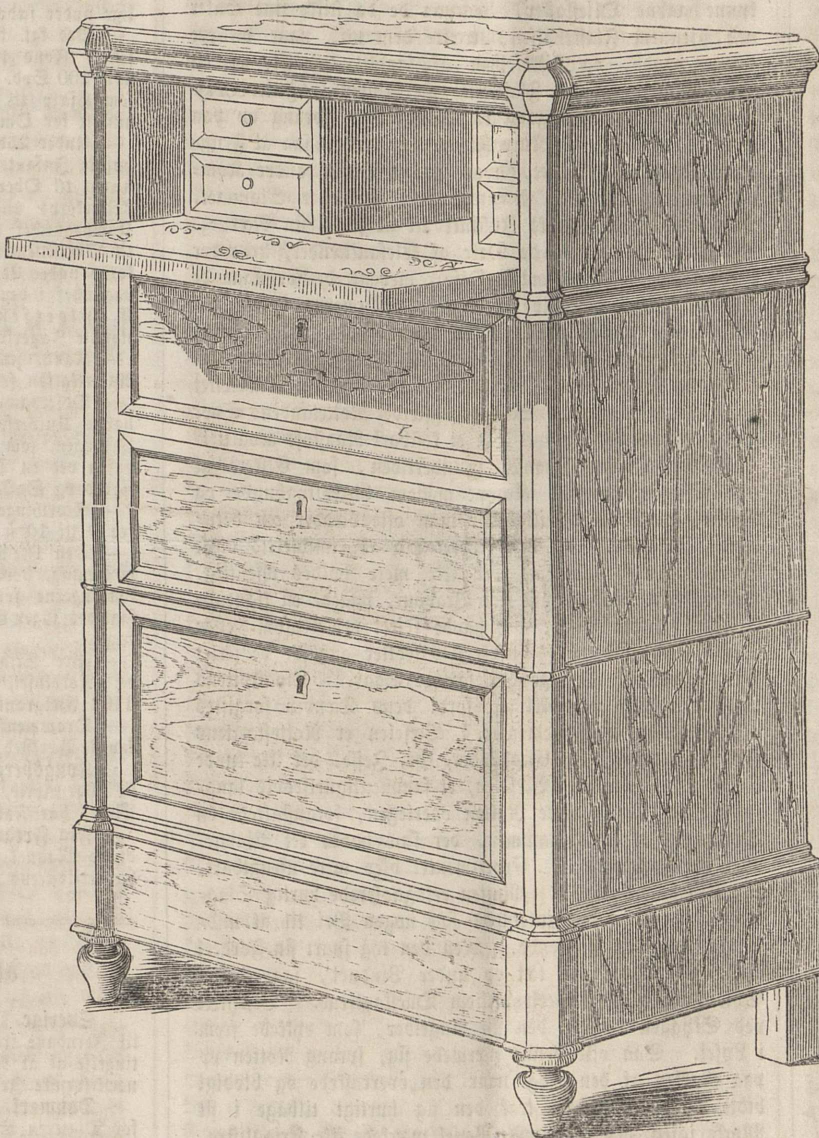
udført som Mesterstykke af Snedkersvend Jens Nielsen.

Vi have for længere Tid tilbage givet Afbildninger af enkelte Gjenstande, der kunde tjene til at betegne vor Haandværksdrifts Tilstand og Fremskridt, og da vi antage, at deslige Meddelelser, idetmindste for vore Haandværkere have havt sin Interesse, skulle vi fremdeles give lignende, forsaavidt Anledning hertil frembyder sig.

Idag give vi Afbildning af en Skrivekomode eller saakaldet Damesekretær, der nylig er leveret som Mesterstykke og som udmærker sig med Hensyn til fuldendt Arbeide. Den er forarbeidet af Snedkersvend Jens Nielsen, der i 7 Aars Tid i Udlandet har uddannet sig i sit Fag og som nu agter at tage Borgerskab som Møbelsnedker her i Byen. I 3 Aar har Hr. Nielsen arbeidet i Paris, og efter Mønstre derfra er ogsaa det her afbildede Stykke Arbeide udført.

Da Redaktionen ikke besidder den techniske Indsigt, som udkræves for at skjelne mellem et vel udført og et usædvanligt godt udført Arbeide, har den henvendt sig til Folk, hvis Erklæring kunde være den Borgen for hvorvidt det omhandlede Mesterstykke burde ydes en mere end almindelig Opmærksomhed. Vi henvendte os til et Medlem af Bedømmelses-Kommitteen for Mesterprøverne i Snedkerlauget, Hr. Pianofortofabrikant Sæther, og han har udtalt sig med lige megen Ros om den Akkuratesse og den Omhu, hvormed denne Komode er udført, idet han tilføier, „at dette Møbel er det første han her i Landet har seet, ei at tale om bedømt." Foruden ved den elegante Udførelse adskiller denne Komode sig fra de sædvanlige fornemmelig ved noget større Høide og derved, at dens øverste Deel kan forvandles til Skriverpult, idet den øverste Skuffe trækkes ud og dens Forstykke spændes ned ved Trykningen paa en Fjeder.

Udvendig er Møbelet fourreret med Jakaranda, medens det Indvendige er Egetræ. Herfra undtages dog Skriveindretningen, som er af Rosentræ. Skufferne ere forsynede med franske dirikfrie Laase. Komoder af det Slags, som den her afbildede, ville ikke kunne leveres billigere end til 70—80 Spd. Og endda kan denne Priis skjønnes at være billigt beregnet, saasom Træfang og Laase kræve et Udlæg af over 20 Spd. og et Par Maaneders Arbeide fordres til Udførelsen.

Skrivekomode, forarbeidet som Mesterstykke af J. Nielsen.

Turkmaniske Røvertog.

(Af Ferryers Caravan Journey.)

Naar en Høvding har besluttet at foretage et Røvertog, saa planter han sin Landse med sine Farver paa i Jorden foran Teltet, og en Udraaber opfordrer alle gode Muselmen i Prophetens Navn til at flokke sig om Høvdingens Banner og med ham at overfalde de persiske Vantroende. Hans Ønsker ere imidlertid ikke Lov for nogen af Stammens Medlemmer; thi Turkmanen nyder den fuldkomneste Frihed, og kun de, som have Tillid til sin Høvding, stige til Hest og stikke sine Landser i Jorden ved Siden af hans - et Tegn paa, at den Frivillige har besluttet sig til at følge sin Høvdings Lykkestjerne. Naar Høvdingen tror at have et tilstrækkeligt Antal Folk samlet, til med Sikkerhed at kunne regne paa sit Røvertogs heldige Udfald, saa fastsætter han Afmarschdagen til Maanedsdagen derefter, da saa lang Tid udfordres for hver enkelt Mand til at bringe sin Hest i en saadan Tilstand af overordentlig Fortræffelighed, at den bliver dygtig til at udholde de Strabadser og Møisommeligheder, som vente den.

I denne Maaned bestaar Hestens Fourage for fire og tyve Timer af sex Pund Hø eller tørret Kløver og omtrent tre Pund Byg, eller Halvparten af den sædvanlige Mængde Korn. Derved taber Hesten meget Kjød, hvilket ogsaa er Hensigten og danner det første Trin i dens Afrettelse; Hestens Gang bliver lettere, og den er saaledes forberedt til det styrkende og temmelig eiendommelige Foder, som den senere skal faa.

Dernæst bliver Hesten hver Dag øvet en halv Time i strakt Løb og først fodret, naar der er forløbet en rum Tid siden den blev bragt i Stalden igjen; den faar kun lidet Vand, og naar den drikker begjærligt, saa gjælder dette som Tegn paa, at den skulde have fastet endnu lidt længer; - men denne Afrettelsestid varer aldrig over en Maaned. Ere de tredive Dage forbi, saa drage Turkmanerne i Marken hver med to Heste; den ene er Stridshesten, der bliver afrettet paa den nysnævnte Maade, den anden er en Yabu eller et underordnet Dyr, der er bestemt til Lastdrager. Denne bestiger Turkmanen, idet han forlader sin Aul eller Leir, og rider den lige indpaa det persiske Gebet, den anden følger ham uden Sadel eller Tømme, og viger aldrig fra den Afdeling, hvortil den hører; thi begge ere fra Føl af vante til at følge sin Herre som Hunde. Den første Dagsmarsch er sjelden længere end tre Parasanger*), den anden derimod er fire, den tredie fem og den fjerde sex. Naaer Turkmanerne dette Punkt, saa forandre de Strids-hestens Foder, og give den 4¼ Pund Bygmeel, to Pund Maismeel og to Pund meget fiint hakket Fedt af Faarehaler, Alt blandet og godt æltet i hverandre; dette er, ganske uden Straa eller Hø, en Dagsration. Hestene æde gjerne dette Foder, som gives dem i Boller og sætter dem i en fortrinlig Tilstand. Ere de fodrede paa denne Maade i fire Dage, saa ere Dyrene istand til at udholde de længste, mest forcerede Marscher. Da, men ogsaa først da bestige deres Herrer dem og berede sig til Plyndringen.

Førend de imidlertid skride til denne, see de sig om efter et af Naturen befæstet Smuthul, der kan tilbyde dem et sikkert Tilflugtssted, saafremt deres Foretagende skulde strande. Medens de og deres Heste i al Mag holde Rast her, blive tre eller fire af Banden affendte, for om muligt at opdage, om ikke en eller anden Karavane kommer ad den Vei. Undertiden slutte disse Speidere sig, forklædte som ikke angrebsdygtige Reisende, til Kafilaen, og medens de drage med den, søge de paa det Omhyggeligste at bringe i Erfaring deres Varers Værd og Beskaffenhed, Antallet af deres bevæbnede Folk ꝛc., forsvinde derpaa pludselig og bringe sine Kammerater Efterretning om Udfaldet af deres Spioneri. Omendskjønt Turkmanerne ikke komme i synderlig stor Fare ved deslige Rekognosceringer, indhente de dog heller saadanne Underretninger hos de i Grændselandsbyerne levende Persere, med hvem de hyppig staae i Forbindelse; de betale da disse Vagabonder, der uden al Medlidenhedsfølelse overgive sine ulykkelige Landsmænd til disse Banditer, speide Veiene og sædvanlig bringe kun altfor nøiagtige Efterretninger. Under den saaledes paa Rekognoscering anvendte Tid er Turkmanernes Hovedkorps, der forbliver skjult, ikke uvirksomt; den største Deel gjennemstreifer i smaa Afdelinger paa fem eller sex Mand den nærmeste Omegn, og da deres Antal ikke vækker nogen Mistanke, lykkes det dem ikke sjelden at bortføre nogle af de paa Markerne arbeidende Bønder: dette er sædvanlig Forspillet til mere omfattende Operationer. Om Aftenen vende de paany tilbage til sine Venner, høre paa Speidernes Efterretninger og raadslaae om de Planer og Streiftog, der den følgende Dag skulle udføres.

Har man endelig besluttet sig til Angreb, saa blive et halvt Dusin Folk udvalgt af Høvdingen, for at blive ved Levnetsmidlerne og Yabuerne, de øvrige bestige sine bedste Heste, ride i strakt Løb til den bekjendte Plads - det være nu en Landsby eller en Karavane -, falde liig en Hvirvelvind over sine Ofre, ødelægge, som den, Alt paa sit Tog, og tage med og slæbe bort, hvad der kommer i deres Vei, deri indbefattet Mænd, Kvinder og Børn. I nogle Minuter er Alt forbi. Brandstiftelse er ikke sjelden deres sidste Akt; men da overlade de til Flammen og Røgen at forkynde Ødelæggelsens Budskab for fjerne

*) Fem persiske Mile (Färsäng) er noget over 7 geographiske Mile.

Egne, og fly derfra med sit Bytte, søge at naae den Plads, hvor de have efterladt sine Heste, og tilbagelægge tredive eller firti Parasanger uden at sadle af, og naae i utrolig kort Tid sin Leir. Deres Heste, der ere vante til disse lange og raske Reiser, tilendebringe deslige Marscher uden al Besværlighed; men ikke saaledes forholder det sig med de ulykkelige Mennesker, der ere blevne bortrøvede. Ere disse faa i Antal, saa blive de sædvanlig tagne op bag paa Hesten hos Røverne, ere de talrigere, blive de bundne til de stjaalne Heste, og drevet foran, indtil Dyrene styrte til Jorden af Udmattelse. Da binder man de ulykkelige Fanger med et langt Toug til den Hests Sadelknap, paa hvilken den raa Plager rider, som slæber dem med, idet de snart maa gaae, snart løbe, alt efter den Hurtighed, hvormed Hesten bevæger sig. Vee dem, som ikke holde Skridt: thi ved det mindste Tegn paa Udmattelse føle de Turkmanens Landsespidse i sit Legeme og blive tvungne til ny Anstrængelse. Forsage alle deres Kræfter dem, og de styrte til Jorden, blive de uden Medlidenhed dræbte. Af hundrede Personer, som paa denne Maade blive bortslæbte og tvungne til at holde Skridt med Røverne, naaer neppe Trediedelen Turkestan eller overhovedet endog kun den Plads, hvorfra Banden har tiltraadt sit Røvertog. En Turkman har ingen Følelse for Lidelser, hvor skrækkelige disse end ere, - Medlidenhed er en ham ubekjendt Dyd; en Perser er i hans Øine kun en Vareartikel, som han kan bringe i Handelen og til Torvs, og som ikke er værd at sørge over, om den tager Skade - de er uden Medlidenhed af Vane som af Beregning. En Fange, som kunde iværksætte sin Flugt, vilde aldrig glemme den Behandling, han havde lidt hos dem, og vilde vistnok søge at hævne sig ved at give den første Militærpost, han naaede, Underretning om Røverne. Turkmanen betragter derfor sin Fanges Drab som en Akt af rimelig Forsigtighed og som en nødvendig Sikkerhedsforholdsregel. I sine Auls give de de Fangne den mindst mulige Mængde Næring - kun nok for at holde Sjæl og Legeme sammen, saa at de aldrig kunne blive kraftige nok til at haabe paa Iværksættelsen af nogen Flugt.

Paa Grund af gjensidig Overeenskomst mellem Turkmanerne og de af den persiske Regjering til Grændsens Bevogtning ansatte kurdiske Høvdinge, blive de Første kun sjelden hindrede i sine Røvertog. Undertiden skeer det imidlertid, at Beboerne af de for saadanne Angreb mest udsatte Grændselandsbyer, der ogsaa have sine Spioner, erholde Underretning om Fiendernes Bevægelser, flokke sig bevæbnede sammen, oplure dem under Gjennemmarschen gjennem et snævert Pas eller paa et andet vanskeligt Terræn og ubarmhjertigt nedsable den hele Bande; men saadanne Repressalier forekomme desværre kun meget sjelden, og ville heller ikke blive talrigere, saalænge de regulære Tropper ikke redeligt understøtte Landsbyboerne.

Trods den Uforskammenhed, hvormed Turkmanerne udføre sine Indfald paa persisk Gebet, mangegange sexti à syvti Parasanger fra Hjemmet, maa man dog ikke glemme, at det ikke er aabne Angreb, de foretage, men at de ved Nattetid og ubemærket snige sig igjennem mellem Landsbyerne. I denne Hemmelighedsfuldhed og Fordækthed, hvormed de foretage sine Angreb, ligger Grunden til disses heldige Udfald. Ved denne Fremgangsmaade lægge de udentvivl en priselig Krigeregenskab for Dagen, men naar man har seet dem fægte, kan man umulig faa nogen høi Tanke om deres Mod. De ville udsætte sig for ukjendte Farer, naar de have Haab om at kunne overfalde sine Fiender pludselig; men saafremt de staae sin Fiende Ansigt til Ansigt, og naar de høre Kuglerne suse om sine Øren, ville de ikke holde Stand et Minut. De overfalde kun en Karavane, naar de ere den overlegne i Antal og de Reisende ikke synes tilbøielige til Kamp; men naar de blive det mindste Spor af Modstand vaer, angribe de sjelden for Alvor. Ved saadanne Leiligheder ere de overordentlig bange for sit Skind og holde sig stedse i ærbødig Afstand, for at spærre Veien for Efternølerne eller berøve dem noget af deres Bagage; viser der sig nogen Sandsynlighed for, at de kunne tabe nogen af deres Folk, saa bryde de øieblikkelig op. Turkmanerne ere de bedst beredne Røvere i Verden, men ville aldrig afgive gode Soldater; desuagtet gives der Turkman-Høvdinger, som have nogen Agtelse for sit Rygte, som skamme sig for at vende tomhændede tilbage til sine Auls og udsætte sig for Oldingernes Spot og Kvindernes Bebreidelser. De Sidste vise dem ved saadanne Leiligheder som Tegn paa Foragt sine Underskjørter, skjælde dem i Vrede ud formedelst det udeblevne heldige Udfald og søge at bevæge dem til igjen at bryde op; men de turkmaniske Kvinder opnaae, ligesom det pleier gaa i de civiliserede Lande, ikke altid sin Hensigt, og meget hyppig mislykkes det for dem at forskaffe sig Lydighed. Under ingen Omstændigheder vil en Turkman lade sig bevæge til at angribe mere end tre Gange; da trækker han sig tilbage til sin Leir, fuldkommen overbevist om, at Forsynet ikke er hans Forehavende gunstigt. Skulde en Familie ved første eller andet Forsøg tabe et af sine Medlemmer, saa er den ikke nødt til at stille en anden Mand, men beholder alligevel alle sine Rettigheder og har Andeel i Byttet; dette bliver solgt til Usbekerne, som to à tre Gange aarlig besøge deres Leirpladse. Disse Spekulanter betale naturligviis med rede Penge eller med Bytningsartikler. En omtrent tiaarig Dreng vil indbringe omtrent firti, en trediveaarig Mand femogtyve, en firtiaarig Mand tyve Tomans o. s. v.

Rotten.

(Slutning fra f. Nr.)

Rotten er et meget forslagent og dertil selskabeligt Dyr, og saaledes er Anekdoterne om hine Rotters esprit de corps, der ofte med Ømhed pleie sine invalide Brødre, troværdige. Saaledes overraskedes engang et Tog af Rotter, der vandrede paa Marken, og midt i Kompagniet bemærkede man en gammel, blind Rotte, der mellem Tænderne havde et Stykke Træ, ved hvis ydre Ende en anden Rotte førte den Blinde. For ægte gjælder ogsaa Fortællingen om, at Rotterne stjæle Ægget af Hønens Rede, idet et af Dyrene lægger sig paa Ryg og griber Ægget med Forpoterne, medens det øvrige Tyvepak griber Røverens Hale og hale ham i Sikkerhed ligesom en Slæde. De kunne aabne Olieflasker, hvorpaa de da stikke sine Haler ned gjennem Flaskehalsen, trække dem ud, naar de ere blevne vaade, og slikke dem af, indtil der ikke er en Draabe mere igjen i Flasken. Skribenten i Quarterty Review belurede engang en Rotte, der sprang op paa et Bord og stødte en Kurv Figener overende, saa at Frugterne faldt paa Gulvet, hvor da et Dusin andre Kompagnons ventede for strax at kaste sig over Mannaet. Mærkværdigt er Dyrets Instinkt til at finde sin Næring. De gnave fortrinsvis de Dele af Elefanttænder, hvor der i Overflod findes animalsk Olie, medens de forsmaae de Stykker, som indeholde Beenjord. Dreierne betale det Elfenbeen, som Rotterne have gnavet paa, meget dyrt, fordi det egner sig saa særdeles til Billardballer og alle saadanne Gjenstande, hvor det kommer an paa Elasticitet og Gjennemsigtighed. Saaledes gjælder Rottetandens Spor som en Kjenders Stempel paa et kostbart Raastofs Kvalitet.

Englænderne foranstalte undertiden, som Elskere af alle Slags Sports, Kampe mellem Grævlinghunde og Rotter, ved hvilke Leiligheder man ofte vædder om betydelige Summer. I den nyere Tid ere imidlertid disse Væddekampe forbudte og tør ikke mere holdes offentlig. Hunde, som havde udvist stor Bravour, naaede en lignende Celebritet, som Heste, der havde seiret ved Epsom- eller Derby-Væddeløbene. Stærke Kloakrotter angribe behjertet Grævlingen og bibringe den farlige Saar. Kloakrottens Bid er nemlig betænkeligt, fordi dens Tænder forgiftes ved Nydelsen af Exkrementer. Væselen er Rotteslægtens farligste Fiende. En Englænder, Hr. Jesse, der ikke kunde forklare sig, hvorledes Væselen, et sammenlignelsesvis langsomt Dyr, kunde være Rotten overlegen, foranstaltede en Tvekamp i et tomt Kammer, der kun havde eet Vindue. Men om Forladelse . . . Experimentet blev mere ufrugtbart, end han havde haabet. Rotten rekognoserede hurtig Slagmarken, og da den intetsteds saa nogen Vei til at undslippe, peeb den skjærende. Men den tog snart sin Fordeel iagt og trængte sig tæt op under Vinduet, saa at kun Solen var ulige fordeelt mellem Duellanterne. Beskyttet ved Skyggen ventede den sin Angriber, som rykkede frem i Lyset. Saa ofte denne nærmede sig, sprang Rotten op paa Nakken af den, og naar den overraskede og blodigt bidte Angriber veeg, trak den sig hurtigt tilbage i sit Mørke igjen. Den dumme Væsel mærkede ikke Krigslisten, og efterat den endnu havde angrebet nogle Gange og hver Gang var bleven ilde tilredt, opgav den Tvekampen.

En Rottes Kadaver formaar for lang Tid at forpeste store Rum. I et fornemt Pariser Huus fandt Eieren sig besværet af en afskyelig Lugt i sit Kabinet. Intet vilde hjælpe. Endelig blev et stort Byggearbeide foretaget for at forlægge Kloakerne til en anden Deel af Huset. Men dette hjalp ligesaalidt, thi Lugten vedblev ligesaa stærk som før. Ved endelig at tage Tapeterne bort, fandt man, at en Rotte havde villet smutte igjennem Muurhullet ved Klokkestrengen, i det Øieblik, der blev trukket i Klokken, og var bleven kvalt af Strengen.

I Bentleys Miscellany fandtes for kort Tid siden en Opsats om Rotter. Forfatteren belærer os deri paany om et vidunderligt Kapitel i Naturens Skabelsespolitik. Den har bevæbnet Rotten med fire smale, lange og skarpe Tænder, to i Over- og to i Underkjæven. De have en kileformet Skikkelse og beholde ved en beundringsværdig Indretning stedse skarp Eg. Den indre Deel af Rottens Tand bestaar nemlig af et blødt, elfenbeensagtigt Stof, der bestandig afrives, medens Ydersiden er bedækket med en glasagtig, haard Emaille. Overtænderne staae lodret paa Undertænderne, saa at ved Gnaven Tandens bløde Dele bestandig blive afstødte. Tænderne voxe forøvrigt hurtig, saa at de forbrugte Dele snart erstattes. Mister Rotten en Tand, saa bliver den tilsvarende i den anden Kjæve ikke mere afrevet og voxer enten over Underkjæven, hvor den krummer sig, eller, hvis det var en Undertand, ind i Pandeskallen. I Saarlægernes Musæum i London er en saadan Mærkværdighed at see, som Sir John Banks har skjænket Samlingen tilligemed en forklarende Note. Det er en Rottetand, der er voxet rund, saa at den danner en fuldstændig Cirkel og et Segment af en anden. Den har et saa stort Gjennemsnit, at en stor Tommelfinger kan stikkes gjennem Ringen.

(Das Ausland.)

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resolution af 11te d. M. er der af en opsparet Rentebeholdning af det Universitetet tilhørende Schytteske Legat tilstaaet: 1) Kand. med. E. Winge et Beløb af 50 Spd. som Tilskud til et ham ved kongl. Resolution af 2den Mai 1855 tilstaaet Stipendium af 300 Spd. for i et Aar i Udlandet at fortsætte sine medicinske Studier, navnlig i Pathologi og Therapi, Fødselsvidenskab, Børne- og Fruentimmer-Sygdomme. 2) Kand. theol. og Universitetsstipendiat A. C. S. Johnson et Beløb af 200 Spd. for under et Aars Ophold ved tydske Universiteter at fortsætte sine theologiske Studier, navnlig i den theologiske Exegese. 3) Kand. med. H. F. A. Gjør et Beløb af 200 Spd. for under et Ophold ved udenlandske Universiteter at fortsætte sit Studium af Chirurgi og Hudsygdomme; Samtlige under sædvanlige Betingelser.

— Ved kgl. Resol. af 11te April er der af Oplysningsvæsenets Fond tilstaaet Smaalenenes Amtskommune et Bidrag stort 100 Spd. engang for alle og indtil videre 400 Spd. aarlig som Hjælp til Oprettelse og Vedligeholdelse af en Dannelsesanstalt for Omgangsskolelærere i Amtet.

— Under 25de f. M. er national Kompagnichef i 2den akershusiske Infanteribrigade, Kapitain C. P. H. Schrøder, udnævnt til Oberstlieutenant og Chef for laurvikske nationale Musketeerkorps under christianssandske Infanteribrigade; national Kompagnichef i den bergenske Brigade, Kapitain N. C. Hoff til Oberstlieutenant og Chef for numedalske nationale Musketeerkorps under 2den akershusiske Infanteribrigade og national Kompagnichef i den 1ste akershusiske Infanteribrigade, Kapitain F. E. Gløersen til Oberstlieutenant og Chef for østerdalske nationale Jægerkorps under samme Brigade.

— Kand. jur. A. O. Vinje er den 28de f. M. meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— Observator Fearnley har afslaaet Kaldelsen til Kjøbenhavns Universitet, og Lektor Caspari ligeledes en Kaldelse til Erlangen, som han har faaet. De theologiske Studenter have ogsaa ved en Deputation tilkjendegivet Lektoren sin Erkjendtlighed og Ønsket om at faae beholde ham.

— Storthinget har forhøiet Afgiften af Brændeviinsbrænden fra 9 tli 10 ß pr. Pot.

— Den 1ste Mai afsagdes Høiesteretsdom i den bekjendte Hollebysteensag, hvorved Stiftsoverrettens Dom stadfæstedes og Omkostningerne for Høiesteret ophævedes. Borregaards Eiere have saaledes ingen Erstatning overhovedet faaet for at Stenen er borttaget.

— Fire Skibe, nemlig „Tre Brødre", „Drøbak", „Argo", og „Nordlyset," ere i forløbne Maaned afgaaede til Qvebek med 1161 Emigranter.

— Drammenserne have nægtet at modtage det ved Akers mekaniske Værksted byggede Dampskib Drafn, fordi det stikker for dybt.

Kongsberg. Træoliefabriken i Sellikedalen afbrændte Natten til 26de April, paa et Distillationshuus nær. I Februar og Marts har Fabriken givet et Overskud af over 300 Spd.

Fra **Frederikshald** berettes, at Kronprindsen ventes did i denne Maaned, formodentlig for at „inspicere Frederiksstads og Frederikssteens Fæstninger."

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Statsudskottet har foreslaaet bevilget 1 Mill. Rdl. til Jernbane fra Arvika til den norske Grændse, dog under Betingelse af at Nordmændene paa sin Side foretage de til den norsk-svenske Jernbanes Istandbringelse fornødne Arbeider.

Danmark. Ved Subskription agtes et Mindesmærke reist for Digteren Steen St. Blicher.

— Ministerkrisen er endnu ikke endt. Udenrigsportefeuillen er tilbudt Bülow, som endnu ikke har afgivet Svar.

— Amerika har undertegnet en Traktat om en Erstatning af 717,829 „Bankthaler" for Sundtoldens Ophævelse.

Frankrig. Regjeringen sender 1000 Mand til China.

☞ **Abonnenterne paamindes om at indsende Aarskontingenten for Nyhedsbladet med det Første og senest inden Juni Maaneds Udgang.**

Tiltrædende Abonnenter erholde fremdeles Storthings-Efterretningerne som Tillæg gratis. Første Kvartal af Nyhedsbladet for iaar er allerede ganske udsolgt, men et nyt Oplag trykkes, saaledes at Abonnenterne siden vil erholde Aargangen komplet.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger No. 9—12.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 19. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 10de Mai. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Om Kjæmpevisen og dens Betydning for Kunstpoesien.

(Af Henr. Ibsen.)

Om fordums Kunst er Kjæmpevisen fast det eneste Mindesmærke, der gjennem Tiderne med alle deres Omskiftelser er vedblevet at føre et friskt og kraftigt Liv i Folkets Bevidsthed. Ved mundtlig Overlevering er Kjæmpevisen gjennem Aarhundreder gaaet fra Slægt til Slægt, vistnok efterhaanden forvansket, som man under slige Omstændigheder vel kan tænke sig, men dog i sin Grundtone bevaret. Det egentlige Folk, der her som andetsteds har staaet udenfor al ligefrem Paavirkning af Kunstpoesien, har i sin Visedigtning fundet et tilfredsstillende Udtryk for sit indre Liv, det eier i denne en Form, der aabenbarer dets aandelige Indhold anskueligt for Enhver. Kjæmpevisen er ikke digtet af nogen Enkelt, den er Summen af hele Folkets digteriske Kræfter, den er Frugten af dets poetiske Begavelse.

Denne Objektivitet, der danner et Grundtræk i Kjæmpevisens Charakteer, og som saaledes afgiver en Maalestok for Folkets Fordringer i denne Henseende, er maaskee egentlig Grunden til at Mængden hidtil har staaet fremmed ligeoverfor den største Deel af vor nationale Kunstpoesi. Den digteriske Subjektivitet har for Folket ingen Betydning; det kjærer sig ikke om Digteren, men kun om hans Værk, forsaavidt det i dette gjenkjender en eiendommelig Side af sit eget Jeg. Folket ligner ikke vor Tids Theatergjængere, der kun søge Theatret, saa ofte de der have Anledning til at pirres af en ny Situation eller spændes af en ny Intrige. Skal det Nye tiltale Folket, saa maa det i en vis Forstand ogsaa være Gammelt, det maa ikke opfindes, men gjenfindes, det maa ikke fremtræde som fremmed og afstikkende i den Forestillingskreds, der er Folkets Fædrenearv, og hvori den nationale Kraft for største Delen hviler, det maa ikke skjænkes som et udenlandsk Huusgeraad, hvis Brug er ukjendt og som ikke passer ind i det vante Stel; det maa gjengives som et gammelt Familiestykke, som vi havde glemt, men som vi mindes saasnart vi faae Øie derpaa, fordi allehaande Minder ere knyttede dertil, - Minder, der ligesom laae i vort Indre og gjærede dunkelt og ubestemt, indtil Digteren kom og gav dem Ord.

Hermed være det naturligviis ikke sagt, at Digteren ei skulde forholde sig udviklende ligeoverfor Folket - tvertimod; - men han skal give Raaderum for dets Trang til Selvvirksomhed, han skal hente Raastoffet ud af Folket selv, saa kan han deraf forarbeide, hvad ham lyster. Trangen til digterisk Selvvirksomhed er nemlig et Særkjende for hele den germanniske Stamme, og herfra skriver sig, at kun enkelte Kunstformer ere i Sandhed folkelige hos denne Stamme, medens de øvrige Former gjennem Civilisationen ere blevne de Dannedes Eiendom alene, og endnu den Dag idag staae døde og fremmede ligeoverfor det egentlige Folk. Anderledes forholdt det sig med Grækerne og Romerne, og anderledes forholder det sig fremdeles med de romanske Folkeslag, Italienere, Spaniere og Franskmænd. Ingen af disse Nationer besidder en Folkepoesi, der svarer til vore Kjæmpeviser. Disse sydlandske Folk digtede ikke selv, de havde sine Digtere og Sangere; Sydboen lod sig og sin Fortid forherlige gjennem sine Kunstnere, Nordboen forherligede sig selv; Sydboen lod sig besynge, Nordboen var selv baade Digter og Sanger. Ariost, Tasso, Cervantes, Calderon o. s. v. stode over deres Landsmænd og i en vis Forstand ogsaa over deres Tid; den nordiske Digtning derimod udsprang som en naturlig Frugt af Tidens Overfylde; den blev et Udtryk for det Rigeste og Bedste, Folket bar i sit eget Indre, - og heri ligger den store Forskjel. I hine Sydens Digtere var ligesom deres hele Nations digteriske Evne koncentreret, og Folket blev ligeoverfor dem kun en tærende Stand, Tilhørere, ikke Medarbeidere. I dette passive Forhold til Kunsten hos Sydens Folk ligger ogsaa blandt Andet Grunden til at Plastiken dersteds fremtræder som en saa væsentlig Kunstform; Billedhuggeren og Maleren give saa omtrent et heelt og holdent, et haandgribeligt Udtryk for den Tanke, der foresvævede dem; de fordre, for at forstaaes, mere Beskuelsen end egentlig Selvvirksomhed hos Betragteren. Det Samme gjælder ogsaa for en stor Deel om den dramatiske Kunst. Ingen af disse Kunstformer ere derfor i egentligste Forstand blevne nationale hos os; Nordboen finder sig ikke ganske tilrette indenfor disse Skranker, hvor han ei efter egen Lyst kan bygge videre paa det allerede Givne; han vil ikke see sine Phantasifostre, sine egne Begreber og Forestillinger gjengivne fuldfærdige med Kjød og Blod fra nogen Andens Haand, han kræver kun Omridsene til Tegningen, selv vil han lægge sidste Haand paa Værket, alt efter sit eget Behov; han vil ikke som Sydlændingen, at Kunstneren skal pege hen paa sit Værk og vise, hvor Centrum ligger, - Centret vil han selv søge og det ikke paa nogen foreskreven Vei, men gjennem den Radius, som den individuelle Afskygning af Folkecharakteren betegner for ham som den nærmeste.

Til dette Visedigtningens Udspring fra Folket selv knytter sig naturligviis ogsaa en større Inderlighed i Tilegnelsen. Viserne ere for os ikke en blot og bar Gave, ikke noget udenfra Tilkommet; de ere et Bygværk, hvortil hver Enkelt af os føler at have baaret sin Steen, forsaavidt vi enkeltviis spore i os en Gnist af den Aand, der beliver det Hele. Visedigtningen er ikke ligesom Troubadourpoesien en selvstændig, begrændset Side af den Nationalitet, hvori den hører hjemme; den er en væsentlig Bestanddeel i alle vort Folkelivs Fortoninger, den har kastet sit eiendommelige Skjær over dem alle, har voxet sig ind i dem alle, og har derfor ogsaa holdt sig frisk i en forholdsviis meget længere Tid, medens hiin hensygnede med de Betingelser, Tidsomstændigheder o. s. v., der vakte den tillive.

Der er imidlertid noget Underligt ved dette som ved ethvert Produkt af Folkets umiddelbare Digtertrang; det synes som om den mundtlige Overlevering var den eneste, hvorunder det frit kan udvikle sig og føre et stedse forynget Liv i Folket, det synes som om den stivnede, optegnede Form ikke er gunstig for Meddelelsen, som om der i denne Form var sat en Skranke mod hiin Tildigtning og Omdigtning, som Kjæmpevisen tiltrænger, for stedse ung og frisk at overgives fra Slægt til Slægt. Gaar Kjæmpevisen over i Bogverdenen, saa vil den ogsaa paa samme Tid og i samme Mon ophøre at leve paa Folkets Tunge og stille sig for os i et ganske andet Lys; paa Prent bliver Kjæmpevisen gammel og graa, ja gammeldags med, om man saa vil, - paa Folkets Læber har den intet med Begrebet Alder at skaffe. Det levende Ord er for den, hvad Ydunsæblet var for Aserne, det ikke blot nærer, det fornyer og forynger.

Det er imidlertid et Held, at disse Optegnelser ere gjorte, og vel vilde det være, om flere bleve foretagne, medens det endnu er Tid. Folkets digteriske Produktionsperiode tør vel noget nær ansees for at være forbi, og er Sommeren tilende, saa maa en tørret Urtesamling agtes bedre end slet Intet. Med den stigende Civilisation aftager den nationale Eiendommelighed, der er en Grundbetingelse for al Folkepoesi; for at kunne digte kræver Folket endvidere en kraftig, stærk og bevæget Tidsalder, riig paa Begivenheder og fremtrædende Personligheder, riig paa Mænd, i hvilke flere eller færre af dets Eiendommeligheder have potenseret sig; thi ligesom Folket digter ud af sig selv, saaledes digter det i Grunden ogsaa kun om sig selv, - det synger kun naar det i sit Indre bærer paa mere end det kan raade med, mere end det tiltrænger til dagligt Behov. Alle disse Betingelser for en levende Folkedigtning kan Tiden og Forholdene ikke længere tilveiebringe og derfor maa ogsaa Kjæmpevisen ophøre at være Folkets Eiendom i samme Forstand som før. Nødvendigheden af og Trangen til en fortsat Produceren gjør sig ikke længere gjældende og dermed er Visedigtningen afskaaren i sin Rod; dens enkelte Produkter kan vel opbevares i Hukommelsen, i Erindringen endogsaa; men derfor bliver den dog ligefuldt som en Blomsterkost i Vandglasset, tilsyneladende frisk kan den en Tid lang holde sig, men Livstraaden er overklippet, Forplantelsesevnen ikke længere tilstede. Visedigtningen har været en Frugt af Folkets poetiske Overfylde, herefter kan den kun blive en Gjenstand for dets Viden.

Men som det gaar med Alt, der bærer et aandigt Livsmoment i sig, saa gaar det ogsaa med Kjæmpevisen, - den dør ikke med Døden. Som Folkedigtning i egentligste Betydning har den vel paa det Nærmeste ophørt at være til, men den rummer dog i sig Betingelserne for en ny og høiere Tilværelse. Den Tid vil komme, da den nationale Kunstpoesi vil søge hen til Visedigtningen, som til en uudtømmelig Guldgrube; lutret, tilbageført til sin oprindelige Reenhed og hævet gjennem Kunsten vil den da atter slaae Rod i Folket. Begyndelsen er allerede gjort med Sagaen; Oehlenschlägers Geni anede Nødvendigheden af en national Grundvold for den nationale Digtning og det er paa dette Princip hans hele Virksomhed er bygget. At Oehlenschläger kastede sig over Sagaen og ikke over Kjæmpevisen var en naturlig Følge af Forholdene under hans første Fremtræden; Sagaens Betydning var allerede erkjendt, ikke uvæsentlige Forskninger vare anstillede over dette Emne, Saxos Værk var udbredt i Oversættelser, og som Modsætning til den Smagsretning, der skulde bekjæmpes, var vel ogsaa Sagaen mere skikket end Kjæmpeviserne. Disse vare vistnok ogsaa ved Anders Vedels og Peder Syvs Udgaver tilgjængelige for Almeenheden, hvorhos Sandvig og Nyerup allerede i 1780 og 84 havde udgivet et Par Hefter; men deels forudsattes netop en Smagsreform som den oehlenschägerske for at gjøre Visedigtningens Betydning indlysende og hæve den til mere end en blot og bar „lidelig Tidsfordriv,“ og deels og fornemmelig blev dens eiendommelige poetiske Grundtone først ret indlysende for os, efterat den romantiske Skole havde udviklet sig i Tydskland og begyndt at faa Indflydelse ogsaa paa Skandinavernes kunstneriske Bevidsthed, hvilket først fandt Sted efter Oehlenschlägers Optræden. Vistnok hentede han allerede i sin første Digterperiode Stoffet til et Par af sine bedste dramatiske Arbeider „Axel og Valborg“ samt „Hagbarth og Signe“ fra Kjæmpeviserne, men det synes som om han ikke har lagt nogen særlig Vægt paa den forskjellige Behandling, Kjæmpevisen kræver ligeoverfor Sagaen; han har i disse to Tragedier vistnok leveret Mesterværker, men ogsaa noget ganske Andet end det de tilsvarende Viser give os. At hine Værker desuagtet bleve til hvad de ere, maa (naturligviis foruden Digterens geniale Begavelse) tilskrives den Omstændighed, at Kjæmpevisen i en langt høiere Grad end Sagaen egner sig til dramatisk Behandling. Sagaen er et stort, koldt, afsluttet og indesluttet Epos, i sit inderste Væsen objektivt og fremmed for al Lyrik. Og det er i dette kolde, episke Lys at Sagatiden staar for os, det er i denne storartede, plastiske Skjønhed dens Skikkelser drage os forbi. Saaledes og ikke anderledes kan og maa Sagatiden opfattes af os; thi enhver Periode afspeiler sig for Efterslægten alt efter Beskaffenheden af de Overleveringer, hvorigjennem den bliver bekjendt.

Skal nu Digteren ud af dette episke Stof skabe et dramatisk Arbeide, saa maa han nødvendigvis bringe et fremmed Element ind i det givne Material, han maa bringe det Lyriske ind deri; thi som bekjendt er Dramaet en høiere Forbindelse af Lyrik og Epos. Men herved forrykker han Stoffets oprindelige Forhold ligeoverfor Beskueren; den Tid og de Begivenheder, der havde fremstillet sig for os i den abstrakte, plastiske Formskjønhed, gjengiver Digteren os nu som et Maleri med Farver, med Lys og Skygge, og vi finde os ikke tilrette med det Indhold, som vi havde vant os til at betragte igjennem et heel andet Medium. Formedelst den dramatiske Behandling træder vistnok Sagatiden

i et nærmere Forhold til Virkeligheden, men det er netop dette den ikke skal; Statuen vinder ikke derved, at den gives naturlig Hudfarve, Haar og Øine.

Disse heraf følgende uundgaaelige Misligheder have hellerikke efterladt ganske umærkelige Spor i Oehlenschlägers dramatiske Værker; et Spørgsmaal turde det imidlertid blive, om ikke meget deraf kunde være undgaaet ifald Digteren havde valgt en anden, til Stoffet mere svarende Sprogform. En „Hakon Jarl“ i Prosa turde vel gjennem Oehlenschlägers Pen blevet fuldt saa poetisk som en i Vers; idetringeste vil det visselig engang i Tiden erkjendes, at den femfodede Jambe ingenlunde er den hensigtsmæssigste til Behandling af skandinaviske Emner fra Fortiden; dette Versemaal er nemlig aldeles fremmed for vor nationale Metrik, og det er dog kun gjennem en national Form at det nationale Stof fuldstændigen kan komme til sin Ret.

Sagaen er, som allerede bemærket, heelt og holdent episk; i Kjæmpevisen derimod er det Lyriske tilstede, vistnok i et andet Forhold end i Dramaet, men tilstede er det dog, - og den dramatiske Digter, der henter sit Stof fra Viserne, behøver altsaa ikke at lade Stoffet undergaae en slig Forandring, som den, der henter sit fra Sagaen. Denne Omstændighed er en væsentlig Fordeel, der sætter Digteren istand til nærmere og inderligere at optage i sit Værk Speilbilledet af den Tid og de Begivenheder, han behandler; han kan derved (hvis han ellers mægter det) fremstille sine Helte for Beskueren saaledes som denne allerede kjender dem fra Folkedigtningen selv. Hertil kommer endvidere, at Visernes rummelige Metrik tilsteder mange Friheder, der ere af stor Betydning for den dramatiske Dialog, og det tør derfor være utvivlsomt, at denne poetiske Kilde i en nærmere eller fjernere Fremtid flittigen vil blive benyttet af kommende Digtere, der bygge videre paa den af Oehlenschläger lagte Grundvold; thi at hans Virken kun maa betragtes som en Grundvold for kommende Værker er indlysende nok, og heri ligger ingenlunde nogen Forringelse af hans Hæder; det er jo netop et Særkjende ved alt Godt og Skjønt, at det ikke er Noget i og for sig selv afsluttet, men at det rummer i sig Spiren til en end høiere Fuldkommenhed. Den nationale Kunstpoesi i Norden begyndte med Sagaen, nu staar Kjæmpevisen for Tur; Oehlenschlägers Behandling af Sagaen er en genial Musikers Variationer over et folkeligt Thema; den dramatiske Behandling af Kjæmpevisen kan blive Folkemelodien selv, kunstmæssigen behandlet og kunstmæssigen udført.

Ihvorvel Sagaens Optegnelse falder indenfor den christelige Periode i Norden, saa er dens Poesi dog væsentlig hedensk, derfor vil den ogsaa som Stof frembyde sig langt bekvemmere til Behandling i den antike græske Stiil, end i den, der betegnes som den moderne christelige. Af denne Grund er ogsaa utvivlsomt Oehlenschlägers „Balders Død“ lykkedes ham bedre end hvilketsomhelst af hans øvrige dramatiske Værker. Naar jeg ovenfor har brugt Udtrykket Saga, saa maa jeg her gjøre opmærksom paa, at jeg under denne Benævnelse ikke blot forstaar de historiske Overleveringer, men ogsaa de mythiske Sagn og Sange. I Modsætning til disse maa Kjæmpevisen betragtes som væsentlig christelig; den rummer vistnok et hedensk Moment i sig, men dette er her tilstede paa et ganske andet og høiere Stadium end i de mythiske Sagn, og herved er det, at Christendommens poetiske Affødning, Romantiken, aabenbarer sin Indvirkning paa Visedigtningen. Asadyrkeren, som ikke kjendte Troens Magt, hvor Forstanden glipper, konstruerede sig en Verden med fuldstændig Ophævelse af de fornuftmæssige Love; i denne blev derfor Alt, men følgelig ogsaa Intet, overnaturligt, og saaledes hjalp han sig, saaledes vidste han at forsone Troen med Fornuften. Den romantiske Livsanskuelse derimod gaar en anden Vei, den hylder Shakspeares Sætning: „at der findes Mere mellem Himmel og Jord, end Philosopherne veed af at sige“; den indrømmer det Fornuftmæssige sin Ret og sin Gyldighed, men ved Siden af, over og gjennem dette gaar Mysteriet, det Gaadefulde, det Uforklarlige, det Christelige om man saa vil, thi Christendommen er jo selv et Mysterium; den prædiker selv Troen paa de Ting, „der ikke kunne begribes.“ Herved er det, at det mythiske Sagn i sin Grundtone adskiller sig fra Kjæmpevisen; hiint forholder sig til denne som Fabelen til Eventyret: Fabelen kjender ikke det Mirakuløse, Eventyret har sin Rod deri.

Det er denne paa engang sandselige og oversandselige Verden, som Kjæmpevisen opruller for os. I mange af Viserne fremtræde Asalærens Helte og Begivenheder som det væsentlige Indhold, men da stedse i et nyere Tilsnit, stedse under en mere eller mindre udpræget christelig Form. Thor og hans Kampe med Thurserne, Sigurd Fafnersbane og hans Bedrifter, Tyrfingsagnet o. s. v. er altsammen kjendeligt nok under de middelalderlige Dragter og Navne; fra Guder og Sagnhelte ere Personerne nedstegne til at blive Kjæmper og drabelige Riddersmænd; men man feiler visseligen, naar man søger Grunden til denne Forvandling enten i Folkets religiøse Følelse eller i nogen politisk og kirkelig Tvang fra de Styrendes Side. Mytherne vedbleve rimeligviis at leve blandt Folket længe efter at Christendommen havde fundet Indgang, og det tør vel være tvivlsomt, om Anskuelsen af denne var klar og reen nok til at døde Troen paa Fædrenes Guder. De mange tilsyneladende Berøringspunkter mellem den ældre og nyere Lære gjør det tvertimod sandsynligt, at begge i en lang Tid have bestaaet jevnsides i og med hinanden, og at den christelige Lære i Førstningen maaskee virkede mere ved sin civiliserende Kraft end egentlig som Religion. End ikke Præsterne, den nye Læres Forkyndere, havde opfattet Forholdet med tilstrækkelig Klarhed, end ikke disse mægtede at løsrive sig fra de arvede Traditioner; istedetfor at prædike Asernes ikkun indbildte Tilværelse, istedetfor at forkynde deres Tilintetgjørelse med den Tro, der opgav dem, fremstillede de dem som onde, fiendtlige Magter, farlige for den nye Lære og for dens Bekjendere. Intet Under altsaa, at de gamle Vætter vare seige, thi de havde et godt Fodfæste. Hellig Olaf kunde længe nok mane dem i Steen til Dommedag, - de vedbleve dog at leve i Folkets Bevidsthed og Tro, og der ere de forblevne tilhuse lige ind i vore Dage.

Udenfra er det altsaa ikke, at Mytherne have modtaget det Præg, hvorunder vi i Kjæmpeviserne gjenfinde dem. Ydre Paavirkning kunde maaskee have kuet, ja tilintetgjort denne aandelige Arv fra Fædrene; men efter eget Tykke at give den et forandret Præg, dertil vilde aldrig nogen Tvang været mægtig nok; Folket lader sig ingensinde nøde til gjennem Aarhundreder at digte og synge i Gaader og i dunkle Omskrivninger, hvis rette Betydning snart maatte gaae tabt. Saaledes kan vistnok Pressen til en Tid paavirkes af trykkende Censurforholde, men et Folk aldrig.

Nei, hvad der ledede Folket ind paa den i Visedigtningen angivne Bane var ikke nogen Paavirkning udenfra, men en Tilskyndelse af dets egen ubevidste kunstneriske Takt; det var ikke den religiøse, men vel den æsthetiske Følelse, og denne er aldrig misvisende for en Nation, saaledes som den kan være det for det enkelte Individ. Folket klædte ikke sine Mythehelte i den middelalderlige Stads, fordi det gjennem Christendommen havde tabt den rette Opfatning af Asalæren, dens Aand og dens Væsen, - men vel fordi den romantiske Kunstanskuelse, som ved Christendommen gik ind i Folkets Bevidsthed, ikke tilstedede nogen fortsat digterisk Produceren i den antike hedenske Retning; derfor maatte Stoffet forvandles, derfor maatte det gjøres bekvemt som Material for den nye Kunstform.

Nu kun et Par Ord om Kjæmpevisernes Lyrik. Foruden at denne er tilstede i Visens Epos paa samme underlige Maade, som Metallet i Metalsaltet, findes den ogsaa som et særeget, fra Visens øvrige Bestanddele udskilt Moment, i Omkvædet. Omkvædet er for Kjæmpevisen, hvad Forspillet er for et Musikstykke, - det betegner den Stemning, hvormed Digtningen skal annammes. Men denne Lyrik er ikke af nogen subjektiv Natur, den har ikke sin Rod i Digterens Eiendommelighed. Digteren meddeler ikke derved Tilhøreren noget af sin individuelle Rigdom, han vækker kun til bevidst Liv, hvad der laa drømmende og gjærende i Folket selv; hans poetiske Begavelse ligger væsentlig i et vist Klarsyn for hvad Folket vil have udtalt og i en vis Evne til at give denne Udtalelse en Form, hvorunder Folket lettest gjenkjender det Udtalte som sit eget.

Af det her Fremførte vil det formeentlig være klart, at jeg ingenlunde har indviklet mig i nogen Modsigelse, idet jeg tidligere nævnte Kjæmpevisen som digtet af Folket selv, og nu skjelner mellem dette og Digteren. Forholdet er her det samme som med Sagaen; ogsaa denne skylder naturligviis Enkeltmand sin første Optegnelse; men denne Optegnelse, den Form, hvori den har naaet til os, stod i den nøieste Samklang med Folkets Opfatning. Kjæmpevisen har imidlertid i det lange Tidsrum, hvori den levede frisk paa Folkets Læber, aldrig været nedskreven, og derfor er det ikke her saa let som med Sagaen, at komme efter, hvad der er oprindelig Digtning og hvad senere Tider have tilføiet eller borttaget. Saameget er imidlertid vist, at Visedigtningen, selv i den forhutlede Tilstand, hvori den nu forefindes, røber en reen og bestemt Kunstform, at et korrekt Versemaal ved en noget forandret Ordstilling almindeligviis lader sig tilveiebringe, og at, som Professor Petersen i sin danske Literaturhistorie har paavist, det Samme er Tilfældet med Riimordene.

Det stærkeste Vidnesbyrd om aandeligt Slægtskab mellem de enkelte Grene af den store germanniske Stamme foreligger os i Kjæmpeviserne. Den skandinaviske, den tydske, den engelske og den skotske Visedigtning bærer væsentlig det samme Grundpræg, ihvorvel dette hos de forskjellige Folkeslag fremtræder under en forskjellig Farvetone, alt efter Beskaffenheden af de lokale Forholde og den Lod, Visedigtningen gjennem Tiderne her eller der var underkastet. I Tydskland synes Viserne tidligt at være blevne en privilegeret Klasses Eiendom; gjennem vandrende Sangere bleve de til en Kunstpoesi, der kun lod sig høre paa Ridderborgen, medens de ufrie Stænder, Borgere og Bønder, i Taushed strede for det daglige Brød, undertrykte og forkuede og som det synes berøvede Trangen og Evnen til at synge. Tidsforholdene bevirkede imidlertid en Tilbagegang, og det lader som om Visedigtningen atter nedsteg fra Ridderborgen til Folkets beskednere Bolig, som om dette atter optog i sig sin Arv fra Fædrene, som om Visedigtningen atter blev en virkelig Nationaleiendom, men da rigtignok kun paa anden Haand. Omtrent det Samme har utvivlsomt fundet Sted i Danmark og Sverige, i Norge derimod ikke. Nordmanden har aldrig, saaledes som Brødrefolkene, kjendt til en skarpt begrændset Kasteinddeling; Bonde og Ridder betegnede aldrig hos os to Modsætninger, men kun to Virksomhedsformer. Dette i Forbindelse med Landets afsondrede Beliggenhed, Folkets forholdsviis ringe Berøring med den øvrige Verden, og endelig den med Nordens Kjæmpeaand saa vel stemmende Naturomgivelse og dennes Indvirkning paa Folkecharakteren er altsammen let forklarlige Grunde til at den norske Kjæmpevise har kunnet beholde et saa antikt Præg, medens f. Ex. de danske og svenske Viser lide under en mangesidig Udviskning af det oprindelig Charakteristiske i Sprog og Tone, og derved synes at tilhøre en forholdsviis langt nyere Tid.

Men ligesom Grundtonen i hele den germaniske Visedigtning hovedsagelig er den samme, saaledes er ogsaa Stoffet for en stor Deel hentet ud fra meget nær beslægtede Forestillingskredse. I den skandinaviske Visedigtnig gjenfinde vi blandt Andet, under mere eller mindre kjendelige Skikkelser, Heltene fra det tydske Nationalepos „Niebelungenlied“, ligesaa fra „Rolandslied“ o. s. v. Ridderlig Færd, Kvinderov og Kvindehævn, Kamp med Drager og Lindorme, eventyrlige Reiser til Troldenes Hjem, der tænktes at ligge langt mod Nord, Strid med Trolde og Dværge, der boede i Bjergene og Hougene og raadede over umaadelige Skatte, - dette og meget Mere synes især at have udgjort yndede Emner for den folkelige Digtning; reent historiske Personer og Begivenheder behandledes langt sparsommere, og i den norske Visedigtning saagodtsom slet ikke.

Kjæmpeviserne i den Form, hvori de foreligge os, bære, som tidligere bemærket, et stærkt middelalderligt Præg, og det synes som om vore Fortidsforskere af denne Grund samstemme i at sætte Visernes Forfattelsesperiode fra Sagatidens Ophør og indtil Reformationen. Nogenlunde enig synes man ogsaa at være i Forklaringsgrundene til de samme eller ialfald lignende Visers Udbredelse blandt alle de germaniske Folkeslag. Dette skal være skeet ved Oversættelser fra det ene Sprog til det andet; men ingen af disse Forklaringer synes mig at bære nogen indre Sandsynlighed i sig.

Skulde Kjæmpeviserne i Tiden have afløst Skaldepoesien, saa maatte de vel ogsaa i Aand og Indhold have været en Affødning af denne; men større Modsætninger kan neppe tænkes. Skaldepoesien, saaledes som den havde formet sig paa sine sidste Dage, altsaa umiddelbart foran Kjæmpevisernes Opblomstren, var som bekjendt nedsunken til et komplet aandløst Formvæsen, en Skal uden Kjærne; for Skalden kom det ikke an paa nogen digterisk Begavelse, men kun paa en rummelig Kramkiste til Opbevaring af de arvede, traditionelle Vendinger, Udtryk og Billeder; hans Poesi var kun et Gjenfærd fra Fortiden, Hylsteret for en Aand, som for længesiden var bortvegen, som Ingen længere troede paa og som Ingen længere forstod. I Frankrig besidder man noget Lignende i den eftergjorte antike Tragedie, men som det gik med denne der, saa gik det med Skaldepoesien her; til en vis Grad fandt begge Kunstarter et Slags Udbredelse indenfor enkelte Kredse af Samfundet, men dybt og inderligt at gro ind i Folket, at indforlive sig i dettes Tænkesæt, dertil har ingen af dem været istand. Skaldapoesien var et kunstigt Fabrikat, Visedigtningen en kraftfuld, levende Frugt; Skaldekvadet forfærdigedes, Kjæmpevisen digtedes.

Af dette stivnede Formelvæsen, der udgjorde Skaldepoesiens conditio sine qua non, findes heller ikke Spor tilbage i Kjæmpevisen. Vistnok besidder ogsaa denne sine stedse tilbagevendende Udtryk og Billeder, men at disse i Oprindelsen ikke skriver sig fra Skaldekvadene vil Enhver lettelig kunne overbevise sig om. I Skaldekvadet findes ikke Spor af Lyrik; Begivenhederne, som deri berøres, ere egentlig ikke beregnede paa at virke ved Fremstillingsmaaden, - denne var hovedsagelig stedse den samme; hvad Skalden havde for Øie, synes ene og alene at have været Omsorgen for, paa den foreskrevne Maade, zirligt og regelret at frembære sin Lovpriisning for denne eller hiin Helt, til hvis Forherligelse Kvadet skulde tjene og hvis Gavmildhed, vel at mærke, ofte var det, der især begeistrede ham.

Og af dette golde Træ skulde Kjæmpevisens friske, levende Blomsterflor have udfoldet sig! Aldrig! Det vilde ialfald have været en Forplantelse uden nogetsomhelst tilsvarende Exempel. Af en aandløs Kunstpoesi kan aldrig en livskraftig, folkelig Digtning udspringe. Langt rimeligere er det da at antage, at begge Kunstarter have bestaaet jevnsidigen med hinanden lige op i den forhistoriske Tid, og Kjæmpevisens Forvandlingsperiode, dens Overgang til den romantiske Form, hvori vi kjende den, falder i dette Tilfælde sammen med Skaldepoesiens sidste Dage, altsaa med den Tid, som man (visseligen feilagtigt) antager for Visedigtningens første Barndom. Thi at Kjæmpevisen ikke har naaet til os i sin oprindelige Skikkelse kan neppe betvivles; mange indre Vidnesbyrd fra Viserne selv tyde hen paa et nært Slægtskab med Eddadigtene, der vel hellerikke ere forhaanden i Urformen. Visernes inderlige Tilknyttelse til de mythiske Emner gjør det ikke usandsynligt, at hele Gudelæren engang langt, langt tilbage i Oldtiden har været udtalt og udbredt blandt Folket i ældgamle Kvæder, der ligesom danne Skeletterne for vore Kjæmpeviser. Ved Christendommens Indførelse og ved Digtningens deraf følgende Overgang til den romantiske Kunstform samt endelig ved Tidsaandens forskjellige Præg i de

efter hinanden følgende Perioder have hine Oldkvad undergaaet flere eller færre Forvandlinger, indtil de endelig som „Kjæmpeviser" standse ved Reformationen, efter hvilken Tid de neppe ere synderlig paavirkede. Selv med de saakaldte historiske Viser turde det Samme være Tilfældet, selv disse turde maaskee igrunden kun være en Omdigtning af ældre mythiske Kvæder. Alt dette er især i de norske Viser paatageligt nok; nogen nærmere Beviisførelse i det Enkelte vilde imidlertid her blive for vidtløftig; jeg skal derfor kun indskrænke mig til at henvise til Landstads Samling, hvor man visselig vil finde Bestyrkelse for hvad her er fremsat.

(Sluttes.)

Egestorffs Spiseanstalt.

II.

Til bedre Forstaaelse af denne Spiseanstalts Indretning give vi her en Grundplan af selve Bygningen.

b Billetudsalgets Vindue;
c Indgang for dem, der afhente Mad;
d tre Madudleverings-Vinduer;
e Udgang for dem, der afhente Mad;
f Indgang til Spisesalen for dem, der spise i Anstalten;
g Vinduerne, hvorigjennem Maden rækkes til Spisesalen;
h Skorstenen;
i de 8 i Skorstenen indmurede Kjedler;
k er Dampledern, der fører Vanddampene ud gjennem Taget;
m er Røret, der fører Dampen fra Dampkjedlerne ind i Madkjedlerne;
n er to Bassiner, hvori Maden opbevares til Afhentningstiden. De ere ved et langt Rør forbundne med m;
o er den Hane, ved hvilke Dampen fra m træder ud i Rørene, der føre til n;
p er en Skorsteen til aaben Ild.

Haandkjærre,

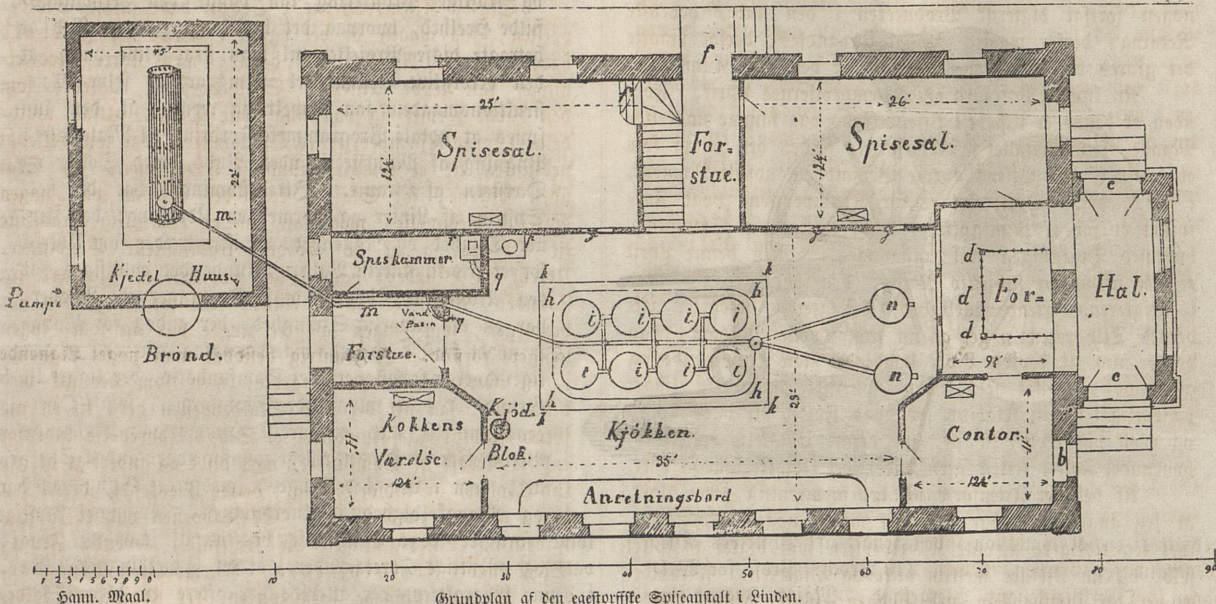
anvendt til at transportere Jord ved nogle af vore Veianlæg.

(Af Lieutenant A. Bergh.)

Et Transportredskab er desto fordeelagtigere, jo større Mængde Material man kan føre derpaa, og jo hurtigere man kan læsse, transportere og aflæsse dette med en vis Kraftanstrængelse. Hertil kommer Vigtigheden af Redskabets Anskaffelse og Vedligeholdelse.

Ihvorvel Trillebaaren er billig og særdeles bekvem at læsse, er den ei hensigtsmæssig paa de længere Distancer, da den rummer Lidet - $3\frac{1}{2}$ à 4 Kubikfod - og anstrænger Arbeideren i høi Grad, idet en Deel af Vægten maa bæres og balanceres af hans Arme. Ved en ved vore Veianlæg i nogle Aar med meget Held anvendt Vippekjærre, der bevæger sig paa Plankebane, er opnaaet den Fordeel, at betydeligt større Masser kan fremføres med mindre Anstrængelse end med almindelig Trillebaar. Af denne Kjærre er der prøvet forskjellige Konstruktioner, af hvilke man har fundet, at den her afbildede er den hensigtsmæssigste. Beskrivelse af dens vigtigste Dele: Kassen, Hjulene og Understellet, den tilhørende Plankebane, samt Noget om dens Transportevne fremsættes derfor her.

I længere Tid er anvendt andre Former af Kassen med forskjellige Laag. Disse vare hovedsagelig to Slags, enten - som paa almindelige Bønderkjærrer - vertikale (eller lidt udadheldende) og da forsynede med Krog, for at kunne modstaa Materialets Tryk, eller de laae saa skraat indad - under 45° - at de ved sin egen Tyngde kunde modstaa dette. I begge Tilfælde bevægede Laaget sig om Hængsler.

Grundplan af den egestorffske Spiseanstalt i Linden.

Det første Slags har den Ulempe, at naar Arbeideren er kommet ud paa Tippen af Fyldningen, kan han ei strax lade Kassen vippe, men maa først frem og faa Krogen af, og saa igjen tilbage for at vippe, hvorved Tid tabes. En Mechanisme, hvorved Krogen sprang op, idet Kassen vippede, er forsøgt, men den er kompliceret og kommer for let i Ustand. Det andet Slags, uden Krog, er i saa Henseende bedre, men tillader ei saa fri Læsning, og begge ere meget udsatte for at slaaes itu af Jordklumper under Aflæsningen og fordre hyppige Reparationer. Kassen paa den afbildede Kjærre har intet Laag, saa dens Forfærdigelse er noget simplere, og den fordrer langt mindre Reparation. Læsningen er fri og Aflæsningen meget fuldkommen, idet den ene halve Deel af Bunden kommer til at staa næsten vertikalt, naar den vipper. Med Hensyn til dens Konstruktion for Resten, da er den almindeligt brugelige Ramme under Bunden udeladt, for at faa Kassen saa meget lavere, og istedet herfor er paaspigret et Tvertræ af Birk foran (nærmest Armene), der ligger over og et ditto bag, der ligger under Bunden og tæt bag Axlen. Et lignende stærkt Tvertræ af Birk er paaspigret den yderste Deel af den skraae Bund, for at modtage Stødet, idet Kassen vipper om. Sidevæggene og Skraabunden ere forbundne ved Baandjern, i hvilken Hensigt Bordene i denne ligge paatvers. Disse Bord ere styrkede og forbundne med to Labanker, hvortil er fastnaglet de Jernbeslag, i hvilke Kassens Paaheftningskroge sidde. Sidevæggene ere bag befæstede ved en i det bagerste Bundtverstykke (Ramstykke) nedtappet Skraastøtte af Birk og et paa Indersiden af Kassen fastskruet Jernbeslag, hvorimod den forud er befæstet ved et Jernbeslag, som gaar igjennem Væggen og over Bunden af Kassen.

Af Hjul har været prøvet forskjellige Størrelser fra 24 til 48 Tommer høie. 24 Tommers Hjul gaae altfor tungt; med 36 Tommers kunde man, naar Banen var meget reen og godt lagt, ei mærke videre Forskjel, sammenlignet med 48 Tommers, men ved ureen og ujevn Bane, saadan som den ofte forekommer, viste de store Hjul sig at være meget bedre. 44 Tommers Hjul er for Resten bibeholdt, da man ei har kunnet finde de stod tilbage for de 2 Alens med Hensyn til let Transport, medens man vinder Noget ved den lavere Læsning. Hjulets Fælg er skraanet indad mod Lægten, saaledes at det er bredere paa den indre Side mod Navet end mod Hjulringen, for at denne ei skal gnave paa Lægten. Det bemærkes, at det især kommer an paa Hjulene, om Kjærren skal gaa stødt paa Banen. De maa være af udmærket, tørt Material; tykt Nav, saa Egerne staae urokkeligt; alle Fælg nøiagtig i samme Plan, og Bøssen nøie indsat, saa at Hjulene altid beholde samme Sporbredde; mellem de dreiede Axler og Bøsser maa være saa lidet Spillerum som muligt; Hjulringen heel og ei meget tyk, da den kun er udsat for liden Slitage og det er af Vigtighed at faa det Hele let; Skruehovederne forsænkede. Axlen maa være temmelig svær, da den ei maa bøie sig, for ei at forandre Sporbredden.*) Axeltræet er lagt under Axlen, for at faa Kassen saa meget lavere. Det bemærkes, at Axelnaalen (den koniske Tap) bør have en Skrænkning i det horizontale Plan, i den Retning, som Kjærren gaar læsset, eller bagud; thi ellers vil Bøssen gnave paa Luntestikken eller Metrykkeren.

Understellet har to Arme, der ere indtappede i Axeltræet og forbundne med en Tverrigel forud tilligemed passende Skraabaand af tyndt Boltejern.

Fordelen af de smaae Jernhjul forud er den, at de spare Arbeideren for at bære eller balancere en Deel af Lasten, ligesom de bidrage betydeligt til at styre Kjærren. De kunne ogsaa bruges til at bremse denne ved at stikke en Kjep igjennem dem. De sidde paa en heel Jernaxel, der er befæstet til Understellet ved Hjælp af et Par Been, som ere styrkede ved Skraastræbere af Boltejern.

*) Paa en almindelig Kariolaxel maa paafores et Stykke Jern paa Midten, saa den der mindst er $\frac{7}{4}$" × $\frac{5}{4}$" tyk.

Til Plankebane er anvendt $2\frac{1}{2}$ Tomme tykke, 6 Tommer brede Planker og 2 Tommers Lægter. Hjulene gaae sikrere, naar Planken har en liden Heldning indad, da de ved den svære Vægt altid have Tendents til at skræve ud. Dette opnaaes lettest ved at nedskjære Tverslipperten lidt skraat, hvor Planken skal ligge. At Lægten ligger paa Indsiden af Hjulet er ganske nødvendigt, naar den skal tjene til at lede dette.

Denne Kjærre rummer med almindelig Top 16 Kubikfod (med stor Top kan den bringes til at rumme 20 Kubikfod), hvilket fuldkommen svarer til 4 vellæssede Trillebaarer (à $3\frac{1}{2}$—4 Kubikfod), og den kan føres af 1 Mand med større Lethed end en Trillebaar. Den kan vel let bringes til at rumme meer, men da maa Axlen og Hjulene gjøres saa svære, at den blev for tung til at trækkes opad en Stigning paa $\frac{1}{20}$ à $\frac{1}{25}$ af 1 Mand.

Ved almindelig Bane, hvorpaa der altid findes en Deel Jord, Gruus o. s. v., og som har Ujevnheder ved Synkning og Unøiagtighed i Lægningen, ruller den ned af sig selv paa $\frac{1}{25}$ eller dens Friktionskoefficient er 0,04. Paa en saadan eller nærliggende Stigning pleier ofte Arbeideren blot at give den lidt Fart i Begyndelsen og derpaa hoppe op paa den ene Arm, hvor han bliver siddende til han kommer saa nær Fyldningens Tip, at han, om det fornødiges, maa holde igjen saavidt, at Kassen netop vipper og tømmer sig af sig selv, idet Hjulene støde an mod en Planke eller Tværstok yderst paa Tippen. Heraf sees, hvor sikkert og stødt Kjærren gaar.

Efter Middeltal af en Deel direkte Observationer (17—24 Observ. særskilt over Læsning, Nedkjøring, Aflæsning, Ophold paa Tip, til at forbedre Banen m. m. og Opkjøring) er fundet, at efter en Fortjeneste af 60 ß pr. Dag à 10 Timer koster 1 Favn, der for Simpelheds Skyld i Veivæsenet regnes til 200 Kubikfod, temmelig nær:

	paa Trillebaar:		paa Haandkjærre:
at læsse	10 ß	. . . .	14 ß
at aflæsse	2 „	med Arbeide paa Tip	2 „
at transportere frem og tomt Redskab tilbage, naar d er = Distancen i Fod . .	$d/20$ „	. . . .	$d/90$ „

Et almindeligt Udtryk for Prisen pr. Kubikfavn af Læsning, Transport og Aflæsning med Trillebaar skulde altsaa være $(12 + d/20)$ ß og med Haandkjærre $(16 + d/90)$ ß. Dette er, vel at mærke, for en Kubikfavn Jord i dens betydeligt udsvellede Tilstand i Kjærren eller Trillebaaren. Naar man tager Hensyn til denne Udsvelling og til Tilfældigheder, som frembringer Standsninger i Arbeidet, saasom Reparationer af Banen og Transportredskaberne, at en Kjærre gaar ud over Tip m. m., saa har man troet, ifølge Erfaring, at disse Tal burde forøges omtr. $\frac{1}{2}$ af deres Størrelse, og man faar da: for Trillebaar pr. Favn af fast Masse $(18 + \frac{3}{4}\, d/10)$ ß og for Haandkjærre $(24 + d/60)$ ß. Ihvorvel nu disse Udtryk vistnok tiltrænge Korrektion ved flere Erfaringer fra de forskjellige Veianlæg, saa tjene de dog til relativ Sammenligning mellem disse to Transportredskaber, hvilken er opført for en Deel Distancer i følgende Tabel:

	for Trillebaar:		for Haandkjærre:
Ved 50 Fod er Prisen pr. Favn	$21\frac{3}{4}$ ß,	næsten	25 ß.
„ 100 „ „ „	$25\frac{1}{2}$ „		$25\frac{2}{3}$ „
„ $102\frac{6}{7}$ „ „ „	$25\frac{5}{7}$ „		$25\frac{5}{7}$ „
„ 200 „ „ „	33 „		$27\frac{1}{3}$ „
„ 500 „ „ „	$55\frac{1}{2}$ „		$32\frac{1}{3}$ „
„ 1000 „ „ „	93 „		$40\frac{1}{2}$ „

Man seer heraf, at Trillebaaren er fordeelagtigst indtil en Distance af $102\frac{6}{7}$ Fod eller cirka 50 Alen, medens at Haandkjærren paa længere Distancer bliver meer og meer fordeelagtig.

Observationerne ere foretagne paa $\frac{1}{25}$, $\frac{1}{30}$ og $\frac{1}{36}$ Stigning, og antages det, at en Variation af Faldet fra $\frac{1}{40}$ til $\frac{1}{20}$ ei vil have stor Indflydelse paa Udtrykket for Transporten; thi Erfaring viser, at Arbeiderne læsse lige meget, og om Hurtigheden er noget større nedover med Læsset paa de steilere Stigninger, saa er den des mindre opover med det tomme Redskab.

Det bemærkes, at dersom man tager Hensyn til Lægning af Banen, hvorved Arbeiderne som oftest maa bære Plankerne et Stykke fra en anden færdig Akkord eller et andet ei langt bortliggende Sted, da antages, at Udtrykket for Trillebaar bør være $18 + d/10$ og for Haandkjærre $24 + d/50$.

Den her beskrevne Haandkjærre, som koster 18 à 20 Spd., kan godt bruges til Heste, naar Benene ere aftagne, og naar Armene gives den fornødne Længde, hvilket sidste ei har videre Ulempe, naar den bruges som Haandkjærre, om de end da ere en Smule til Hinder ved Paalæsningen.

Anm. Ifølge Brix (Ueber die Reibung und den Wiederstand der Fuhrwerke auf Straßen. Berlin 1850) har Edgeworth fundet, at paa høvlede Bretter er Friktionskoefficienten ved koniske Hjul $\frac{1}{20}$ og ved cylindriske $\frac{1}{30}$. Hvis dette holder Stik paa Plankebane, hvilket ikke synes urimeligt, da en stærk glidende Friktion maa opstaa mellem det koniske Hjul og det plane Underlag, vilde det altsaa være særdeles fordeelagtigt at benytte cylindriske Hjul ved Haandkjærren, hvilket i al Fald burde forsøges.

Den nye Storthingsbygning.

I.

Skjønt Grundstenen til den nye Storthingsbygning endnu ikke er lagt, ja ikke engang endelig Beslutning fattet om hvor og af hvem den skal lægges, saa har dog alligevel Bygningen sin Historie, og det en vidtløftig Historie; thi den er skrevet af Departement og Kommitteer, - Forfatterkorporationer, der som bekjendt tale Aktmæssighedens brede Sprog, med „Formening“ og Formeningers Formening til Intimation ved anden hver Sætning. Med andre Ord, den er kun „beskrevet“ i dens første Udkast, som det vil blive en Johannes v. Müllers Sag at bearbeide til saa mange Linier, som den nu har Ark. Jeg kan imidlertid ikke blive Storthingsbygningshistoriens Joh. v. Müller. Ikke at tale om andre Hensyn, har jeg hverken Tid eller Raad dertil. Det koster uendelig meget Arbeide at være kort, og naar det er udført, er der Ingen, som seer det, Ingen, som paaskjønner det. Vidtløftigheden er derfor i Alt, hvad vi gjøre og lade, den ypperste Dyd: uden den ansees vi for Intet at gjøre; uden den vilde Avisernes Spalter komme til at staa tomme; uden den, vilde Departementernes Journalførere og Reenskrivere Intet faae at bestille; og Fuldmægtiger og Bureauchefer vilde Intet synes at gjøre, naar de ikke ved Hjælp af sin vidunderlige departementale Stiil, der er opfundet for at undvære Tanker, kunde spinde ud i Ark og Bøger, hvad der klarere lod sig sige i 10 Linier. Vidtløftigheden er her anlagt saaledes, at den netop paa Grund af det vanskelige Oversyn i enhver Sag bliver Manges Levebrød. Den Dag, man i Forretningslivet begynder at fatte sig saa kort, som en vis Embedsmand, der i sin Ansøgning blot skrev: „Throndhjems Toldinspektorat er ledig — jeg er ledig“, vil Tusinder af Mennesker være uden Brød. Og efter norsk Statsøkonomi vil dette være et fuldgyldigt Forsvar for Vidtløftigheden, ligesaagodt som det, der føres for Beskyttelsestolden. Vi ere ikke komne videre, end at vi ansee det for Statens Pligt at hjælpe Folk til at vedblive en Beskjæftigelse, der paafører Staten og dens Borgere aabenbart Tab, og ikke engang for den Beskyttede selv er til Gavn, forsaavidt nemlig hans Kræfter og Arbeide kunde anvendes paa Ting, hvoraf han vilde høste større Profit uden nogensomhelst Opofreise af Andre.

Det ligger saaledes i Tidens og Offentlighedens Tarv, at Enhver skriver saa vidtløftigt som muligt. Vi respektere det Vedtagne, og skulle søge at bygge derpaa. Thi skrive vi Storthingsbygningens Historie aktmæssigen. Det letter Arbeidet og styrker Paalideligheden. Aktstykkerne imponere. Jeg har selv en saa ubegrændset Respekt for dem, at naar jeg vil vide min Fødselsdag, søger jeg den i et beseglet Dokument, uagtet den der er angivet galt. Da der imidlertid ogsaa maa være Maade med Aktmæssigheden, vil jeg kun holde mig til de Aktstykker, der ere ophobede siden sidste Storthing, og endog deraf kommer jeg neppe til at aftrykke Tiendeparten.

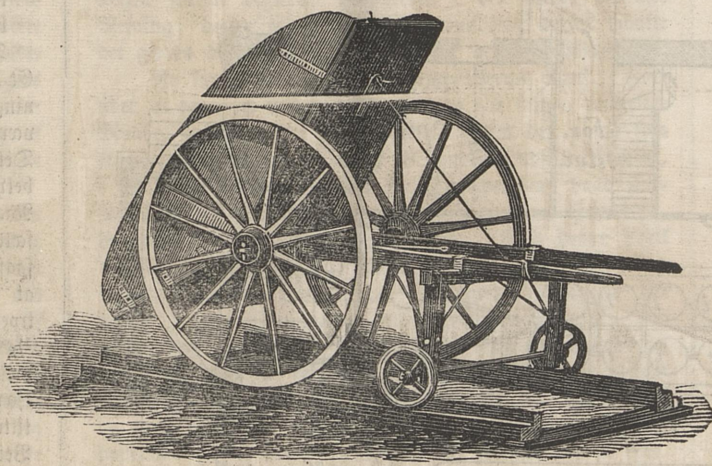
Allerede i 1839 rettede Storthinget en Anmodning til Regjeringen om at foretage de foreløbige Skridt ang. en Storthingsbygnings Opførelse. En kgl. Kommission nedsattes ogsaa og Planer udarbeidedes, dog uden at Sagen var kommet saavidt, at endelig Beslutning kunde tages paa noget af de trende paafølgende Thing. Derimod har der paa begge de foregaaende Storthing foreligget kongelige Propositioner med Tegninger til en Storthingsbygning. Storthinget i 1851, og navnlig Aall, fandt, at det ikke trængte til nogen „gylden Ramme“ som Indfatning, og ansaa i ethvert Fald den kalkulerede Sum af 125,000 Spd. for høi. I 1854 laante det sig ind i Universitetets gyldne Hal og bevilgede Penge til en Bygning, der tillige skulde indeholde Rum for Rigsarchivet og den topographiske Opmaaling og koste 150,000 Spd. Til Tomt valgtes, efter Forslag af en nedsat speciel Kommittee, Sumpen oppe ved Parkveien. Budgetkommitteen havde foreslaaet Artilleristaldens Tomt, Minoriteten i den specielle Kommittee en Tomt til Præstegaden - lige imod Slottet; tidligere havde Regjering og Storthingskommitteen erklæret sig for det gamle Anatomikammers Tomt. Desuden var foreslaaet den saakaldte Huuseiertomt, Klingenberg, Fru Grünings Have o. s. v.

Ligesaa forskjellige som de foreslaaede Tomter, vare de efterhaanden fremkomne Tegninger. Foruden flere Architekter havde ogsaa Kand. Oluf Broch indgivet Projekt. Ved kgl. Resolution af 23de Juni 1854 bifaldtes en af Architekterne v. Hanno og Schirmer udarbeidet Plan med Overslag, men da hverken deres eller nogen af de Øvriges Tegninger vare beregnede paa den af forrige Storthing valgte Tomt, besluttede dette, at Præmier skulde udsættes for nye Tegningers Affattelse til denne Tomt.

Finants-Departementet tog dog heldigviis ikke Storthingets Beslutning ubetinget til Følge, men indledede Handel om Kjøbet af en langt hensigtsmæssigere Tomt end den af Storthinget valgte, nemlig den ovenfor nævnte Tomt til Præstegaden, som nu kunde erholdes for en rimelig Priis. Fleerheden af Regjeringen havde indstillet, at Storthingets Beslutning skulde tages til Følge, men Hs. Maj. Kongen resolverede 30te Oktbr. 1854, efter Finants-Departementets Foredrag som følger:

„Hans Majestæt, der med den norske Regjering antager, at den af Finants-Departementet nu antydede Tomt for en Storthingsbygning har væsentlige Fortrin for den af Storthinget udseede Plads, finder, at den Anledning ikke bør lades ubenyttet, som nu tilbyder sig til, under Forudsætning af Storthingets Samtykke, at give den omhandlede Bygning ikke alene en bekvem, men ogsaa en til Storthingets Værdighed svarende fremtrædende Beliggenhed, hvorved den tillige vil komme til væsentligen at bidrage til Hovedstadens Forskjønnelse. Disse Betragtninger ere for Hans Majestæt saa overveiende, at Hensynet til den sandsynligen ikke betydelige Tid, der vil tabes for Bygningens Paabegyndelse, ikke bør være afgjørende. Hans Majestæt bifalder saaledes naadigst Finants-Departementets, af den herværende Statsraadsafdeling tiltraadte Indstilling.“

Tomten til Præstegaden indkjøbtes for 36,323 Spd. 22 ß og saadanne Forføininger toges, at ogsaa den saakaldte Huuseiertomt i fornødent Fald kunde erholdes (for 5,150 Spd.), hvorved Præstegaden vilde kunne sløifes og Forstyrrelsen af Færdselen paa Gaden undgaaes. Finants-Departementet bemyndigedes under 13de Juli 1855 til at aabne Konkurrence til Indgivelse af Tegninger og Overslag, beregnede saavel paa den ny indkjøbte Tomt som paa Storthingets, samt til at udsætte en Præmie af 400 Spd. for hver af de 2de Tegninger med Overslag, der med Hensyn til de respektive Tomter fandtes at være de bedste, og derhos af den Beskaffenhed, at de uforandrede eller med ringe Tillæmpning kunde lægges til Grund for Bygningens Opførelse, og en Præmie af 200 Spd. for hver af de 2de lignende Arbeider, der næst efter de bedste fandtes at opfylde disse Betingelser eller ogsaa at kunne tjene som Bidrag til at fremme Foretagendet, — Alt mod at de Arbeider, hvorfor Præmierne udbetales, bleve Statskassens Eiendom, hvorhos der til Bedømmelse af Tegningerne m. m.

Haandkjærre til Veiarbeide, see f. S.

nedsattes en Kommission, bestaaende af Byskriver Rye, Generalmajor Garben, Oberst Th. Broch, Professor Welhaven, Oberstlieutenant Wergeland, Major Irgens og Kjøbmand Thor Olsen.

For at forvisse sig om, hvorvidt det af forrige Storthing bestemte Beløb vilde være tilstrækkeligt til derfor at opføre Bygningen med den Værdighed og Soliditet, som dens Bestemmelse forlangte, havde Departementet søgt Bistand hos Architekterne Schirmer og v. Hanno, hvilke Mænd vare komne til det Resultat, at en Storthingsbygning, naar Anvendelsen af ydre og indre Luxus søgtes undgaaet, kunde udføres paa en til Bestemmelsen værdig og efter vore Forholde passende Maade for 160,000 Spd. Efter denne Kalkul rettede da ogsaa Departementet sig i sin Indbydelse.

Der indkom 6 Projekter til Bedømmelse, men kun det ene, forfattet af Architekterne Schirmer og v. Hanno og mærket med Vaterpas, fremstillede et Dobbeltprojekt med Planer saavel til Tomten ved Slotsparken som til Præstegaden. Ogsaa kun disse Mænds Projekt var af den Beskaffenhed, at Bedømmelseskommissionen har fundet dem brugbare og kunnet tilkjende dem Prisen. Det er ogsaa deres Tegning, beregnet paa Tomten ved Præstegaden, som vi her give, idet vi forøvrigt forbeholde os, siden at give Tegningen med den Ændring, som Architekterne efter høiere Forlangende have givet den, og i hvilken Skikkelse den ved kgl. Resolution er antaget.

Bedømmelseskommissionens med Klarhed affattede Indstilling afgiver et saa interessant Bidrag til Forstaaelsen af den omhandlede Tegning og til Opfatningen af Forholdet mellem den af Kommissionen og den af Regjeringen antagne Tegning, at vi tillade os at hidsætte den i saagodtsom hele dens Udstrækning.

„Kommissionen har, ved at overveie Fordringerne til et Bygværk hos os af saa stort Omfang og af denne Betydning, dannet sig en Opfatning af de Hovedtræk, som maatte gjennemføres i det Heles Anordning. Idet man gaar ud fra den væsentlige Betragtning, at Bygningen, efter alt hvad den skal tjene til og omslutte, maa gjøre et stort og værdigt Indtryk, fjernes Tanken fra Anvendelsen af saadanne Stiilarter, der kun ved en riig Udvikling af Former i kostbart Materiale frembringer dette Indtryk; thi Byggesummen medfører her en Begrændsning, der, uden et heldigt Valg af Værkets architektoniske Grundcharakteer, maatte give det en for dets Øiemed fremmed og underordnet Virkning, hvormeget end Anordningen iøvrigt kunde anbefale sig ved skjønne og tiltalende Forholde. Efter Kommissionens Anskuelse stiller Opgaven et Krav for selve dens kunstneriske Løsning, der, medens det indskrænker Kredsen af Architektens Midler, tillige afgiver en Prøvesteen for hans Dygtighed i at opfatte sit Emne.

„Men ikke mindre vigtig end Bestemmelsen af Bygningens fremtrædende Charakteer anseer Kommissionen Beskaffenheden af dens indre Deling og Anordning. Det maa erkjendes, at Klarhed og Bekvemhed saavel i Forbindelsen som Adskillelsen af de mange til forskjellige Øiemed og Institutioner paaregnede Rum, samt en let og rigelig Tilgang af Lys og Luft her ere Hovedfordringer; men derhos maa man see hen til visse parlamentariske Former og Vedtægter, der ere eiendommelige for vort Storthing, og som paa flere Maader betinge Lokalets Indretning.

„Kommissionen finder med Eenstemmighed, at de tvende Projekter med Vaterpasmærket have i en mellem de øvrige indsendte Arbeider særdeles fremtrædende Grad fyldestgjort Opgavens Fordringer, og vi indstille derfor ethvert af de nævnte Projekter til den første af de udsatte Præmier.

„Disse Tegningers architektoniske Præg forekommer os at stemme fortrinligt saavel med det givne Foretagendes Væsen, som Beskaffenheden af det Materiale, hvoraf det efter Programmet skal udføres. Den middelalderske Stiilart, som er anvendt, tilsteder en Frihed i Forhold og Konstruktioner, der uden at fordre saadanne Partier, hvis Virkning ligger i en artistisk gjennemført Udarbeidelse af kostbart Stof, alligevel ved Hovedformernes Storhed og kraftige Profilering kan danne den betydningsfulde Heelhed, hvorpaa det her kommer an. Ved at betragte disse Projekter vil man strax blive vaer, at den dekorative Bestanddeel fremgaar af selve Konstruktionsmaaden saa simpelt og reent, at den kun synes at udtale Programmets Fordring til Materialet: Bygning af Muursteen, uden Puds, med Sokler og Dæksteen af Granit. Ikkedestomindre har det hele System af Linier og Former en Udvikling, der fjerner Tomhed og Nøgenhed, og fremtræder som Udtryk for et frit kunstnerisk Valg. Kunde det end siges, at den Architektur, hvoraf disse Tegninger ere Prøver, har en vis alvorlig Strenghed, der endog for Mange er noget frastødende, da maa det ogsaa erindres, at den ligesaavel er fremstaaet af et Samfundsliv, der ligger til Grund for vore nuværende Statsformer, som i Overeensstemmelse med en nordisk Himmelegns Væsen og Betingelser. Da den tillige fremfor nogen anden Stiilart, som i vor Tid bruges, medfører Tvangsfrihed og Mangfoldighed i Anordningen, tør man udentvivl forudsee dens Benyttelse hos os til saamange private og offentlige Foretagender, at en Storthingsbygning i denne Charakteer, der allerede her oftere er bleven anvendt, efterhaanden vil finde den Understøttelse for Opfatningen, som ligger i flere tilsvarende Omgivelser. Det vil sees, at de tvende Projekter ikke blot have Stiilpræg og visse Hovedformer, men tillige det Væsentlige af den indre Rumfordeling tilfælles. Imidlertid danne Planerne til Tomten ved Slotsparken et mere i sig omsluttet og afrundet Heelt. Den meddeelte Prospekttegning viser, at der af denne Anordning vilde fremstaa et Bygværk af en anseelig og malerisk Virkning. Men vi troe dog, at det andet Projekt til Anvendelse i det ovennævnte Bykvartal frembyder betydelige Fordele, da det tilsteder en bekvem Udvidelse af Rigsarchivet, som med Aarene vil blive paafordret, og da det overhoved giver en let Adgang for Tilslutning af ligeartede Arbeider, hvis det Offentlige finder det tjenligt at komme i Besiddelse af det hele Kvartal. Iøvrigt medfører dette Projekts lange mod Øst løbende Linie det Gode, at der saaledes bliver Indgang til Bygningen saavel fra Akersgaden som fra de andre tilstødende Gader.

„Et af Kommissionens Medlemmer*) har mellem de Ændringer, som han finder fornødne ved disse Planer, fornemmelig fremhævet Udeladelse af Taarnet og de tvende Thingsales Anbringelse mod Gaarden. Pluraliteten derimod antager, at dette Taarn, hvori den architektoniske Charakteer stræber op og fuldender sig, og som betegner den betydningsfulde Bygnings Krav paa selv i videre Omkreds at være kjendelig og vække Opmærksomhed, tillige bliver et nødvendigt Parti, naar det gjælder at opstille et Afkjølingsapparat efter Leon du Voirs Methode, hvis store Hensigtsmæssighed for saadanne Bygninger nu overalt er anerkjendt. Med Hensyn til den omtalte Forandring af Thingsalens Plads for at bortholde den Forstyrrelse, der antages at kunne opstaa ved Færdsel og Tummel udenfor, maa det bemærkes, at den Deel af Bygningen, hvori Storthingssalen vender ud mod det Frie, danner et 11½

*) Byskriver Rye, der har udarbeidet et Udkast til forskjellige Modifikationer med Hensyn til Bygningens Opførelse.

Alen tilbagetrukket Parti, som desuden, naar en paatænkt Omordning af Gadeløbet indtræder, vil ved et betydeligt Stykke af den saakaldte Huuseiertomt fjernes fra det befærdede Strøg. Heller ikke Lagthingssalen synes hvor den er anbragt at være udsat for en saadan Ulempe udenfra, som her kan tillægges nogen Vægt; men det maa ialfald erkjendes, at man ved at vende saa væsentlige Partier indad, angriber et Hovedpunkt i Architektens Tankegang, idet man fornægter det bestemteste og naturligste Motiv, der er ham givet til i ydre Former at udpræge Bygningens Betydning. Kommissionen har vistnok fundet, at enkelte Stykker af disse Projekters indre Rumfordeling kan modtage hensigtsmæssige Forandringer, men Pluraliteten tillægger disse en blot underordnet Beskaffenhed, og de ville ved Bygningens Udførelse med Lethed kunne foretages. Ligesom overalt den indre Anordning i disse Planer vistnok maa kaldes vel gjennemtænkt og svarende til de forskjellige Øiemed, kan det og her anføres som en Fuldkommenhed ved Inddelingen, at de forlangte Rumstørrelser enten ganske eller paa det allernærmeste ere gjengivne.

„Det Arbeide, der næst efter disse Planer synes at maatte komme i Betragtning, er Projektet *χαιρε*. Imidlertid har det fremkaldt følgende Bemærkninger: Den antik-moderne Stiil, som her anvendes, er efter Kommissionens Formening ei saaledes gjennemført, at Værket tilstrækkelig udtrykker Opgavens Betydning. Det viser sig, at Architekten, under Opgivelse af Stilens stortvirkende og kraftfulde Former, hvis Udførelse Byggesummen ei tilsteder, har valgt andre fremhævende Midler, der deels som Forpartiet med Arkaden og som det aabne pavillonagtige Belvedere danne overflødige Udenværker, deels ved Hovedmassernes dekorative Udstyr vil frembringe et Indtryk af Elegantse og Ziirlighed, men mangle det Præg af Alvor og Værdighed, som her maatte tilsigtes. Ogsaa den indre Konstruktion forekommer os mangelfuld. Saaledes er Storthingssalens halvrunde Form neppe hensigtsmæssig, og den er afpasset til den Skik at tale fra Tribunen, der er fremmed for vore parlamentariske Vedtægter. Saavel denne Sal som Lagthingssalen, der mangler Galleri, er betydelig mindre (respektive 50 og 100 □ Alen) end efter Programmets Fordring. Bygningens indre Rumfordeling har overhoved ei opnaaet den fornødne Klarhed og Bekvemhed, og blandt Andet ere de tvende Gaardsrum. der skal give Lys til Gange og Trapper, kun 8 Alen brede, det største af dem 13 Alen og det mindste $10\frac{1}{2}$ Alen langt. Skjønt nu dette Projekt ei ganske fyldestgjør de Betingelser, som i Programmet ere satte for Erhvervelsen af en Præmie, tror Kommissionen dog at burde foreslaa et Honorar af 200 Spd. til dets Forfatter; thi uagtet de paapegede Mangler viser Arbeidet baade Omhu i Planernes Bearbeidelse og en ikke ringe Grad af Kunstfærdighed og Formskjønhed. Billigt synes det og at tage Hensyn til den for Architekten utilregnelige Omstændighed, at han, der efter alle Tegn maa være fremmed og fraværende, ei har kunnet sætte sig ind i flere lokale Eiendommeligheder, der have Indflydelse paa Opgavens heldige Løsning, og hvorom man i Programmet ei kan finde Underretning.

„Intet af de øvrige Projekter kan efter Kommissionens Formening tilkjendes nogen Belønning. Mellem disse Arbeider findes vistnok et med Mærket „Concordia", der saavel ved Kompositionens ualmindelige Charakteer som ved Tegningens Virtuositet vækker Opmærksomhed; men dette Projekt, som er udkastet med Overdaadighed i barok Stiil, har ikke taget Hensyn til nogen af de i Programmets 1ste Post angivne Byggetomter, da det fordrer en Tomt af 192 Alens Længde og 100 Alens Bredde. Heller ikke indeholder det tilstrækkelige Anviisninger til

Den nye Storthingsbygning: Schirmer og v. Hanno's Projekt til Tomten ved Præstegaden, antaget af den kgl. Bedømmelseskommission.

Byggeplan og Overslag, og allerede heraf seer man, at det ei kan komme under nærmere Prøvelse."

Lokalerne i Schirmer og v. Hanno's Projekt til Tomten ved Præstegaden ere i det Væsentlige anordnede saaledes:

Kjælderetagen samt første Etage ere overhvælvede, hvorhos der ved Aabninger og Kanaler i Murene er sørget for en tilstrækkelig Luftvexel i disse Rum. Bygningens 1ste Etage indeholder Rigsarchivets Lokaler, der afgive Plads til 12,030 løbende Alen Hylder, og som belyses ved 3 Alen brede og $4\frac{1}{2}$ Alen høie Vinduer. Foruden Archivlokalerne er der endvidere anbragt 4 Kontorværelser. Den daglige Indgang til Rigsarchivet er anbragt paa den søndre Side af Bygningen. Fra Karl Johans Gade træder man i Midten af Bygningen under Taarnet gjennem et Portal af huggen Granit og forziret med det norske Vaaben ind i Vestibulen og derfra gjennem en stor Dør til Hovedtrappeopgangen, som fører til Storthingets Lokaler i 2den Etage. Vestibulen ligesom hele Trapperummet er antaget overhvælvet med Korshvælv. Hovedtrappens Trin ere konstruerede af Granit, 8 Fod lange, 16 Tommer brede og 6 Tommer høie. Balustraden til Trappeløbene samt til begge Potester er antaget udført af Sandsteen med gjennembrudt Arbeide og orziret med opstillede Figurer som Bærere af passende Insignier. Hovedopgangen belyses af 3 store Vinduer. Fra Hovedtrappens øverste Potest træder man gjennem en stor Dør ind i et Forværelse med 150 □ Alens Gulv og bestemt til Ydertøiets Opbevaring, og derfra ind i Storthingsmedlemmernes Forsamlingssal, indeholdende 300 □ Alen Gulv og belyst af 2 store Vinduer; dens hvælvede Tag understøttes af 2 Granitsøiler. Fra Forsamlingssalen fører mod Vest en Dør til Storthingets Archiv og Kontor for Archivaren. Paa Sydsiden af Forsamlingssalen fører en stor Dør til Storthingssalen, der er 38 Alen lang, 20 Alen bred og 17 Alen høi og erholder Lys gjennem 4 store mod Vest anbragte Vinduer. Storthingsmedlemmernes Pladse, 120 i Tallet og med Adgang til Anbringelse af 20 flere, ere i 6 Rader anlagte paa en Estrade ligeoverfor den for Præsidenten værende Forhøining, der har sin Plads mellem de to midterste Vinduer. Paa Salens Langside ligeoverfor Præsidentens Plads samt i Salens søndre Ende er der i en Høide af $9\frac{1}{4}$ Alen fra Gulvet anbragt Gallerier for 300 Tilhørere; i den nordre Ende af Salen ere Loger for Regjeringens Medlemmer og Referenterne anbragte. Disse Gallerier saavelsom Lagthingssalens Gallerier have sine særskilte Opgange paa Sydsiden af Bygningens Sidefløi. For at forhindre Gjenlyd fra Salens haarde Væggeflader ere disse bedækkede med et Drapperi af grønt Uldtøi. Lagthingssalen er adskilt fra Storthingssalen ved et til udlagte Sager bestemt Værelse af 130 □ Alens Gulv, og er i dekorativ og akustisk Henseende udstyret omtrent som Storthingssalen, og har 400 □ Alens Gulv. Gallerier ere anbragte paa Østsiden for 120 Tilhørere og paa Vestsiden for Regjeringens Medlemmer og Referenterne. Begge Thingsalene antages opvarmede ved ophedet Vand, der fra en i Kjælderen anbragt Kjedel gjennem Jernrør ledes op og cirkulerer under Salenes Gulv, samt ved Kakkelovne, medens den urene Luft bortføres gjennem Extraktionskanaler i Murene og gjennem Ventiler i Salens Loft. Ved Siden af Lagthingssalen findes et Forsamlingsværelse for Lagthingets Medlemmer og derpaa et Forværelse, hvortil der er Indgang fra den mindre Trappeopgang paa Bygningens Sydside. Tæt ved Salene, derfra adskilte kun ved en opvarmet Korridor, ligge endvidere Værelserne for Storthingets og Lagthingets Præsidenter og Sekretærer, et Aftrædelsesværelse for Statsraaderne samt et Værelse for Budene. Storthingsmedlemmernes Restaurationsværelse er henlagt i Nærheden af Hovedtrappen og Medlemmernes Privattrappe, der fra Portrummet ved Carl Johans Gade fører op til alle Bygningens Etager. Til Hovedbygningen støder en Sidefløi af 3 Etagers Høide, hvilken Bygning strækker sig til Akersgaden, og skal indeholde i nederste Etage 2de Boliger for Budene og et stort Veedrum, og i 2den og 3die Etage 18 Kommitteeværelser.

I Hovedbygningens 3die Etage findes foruden Gallerierne med dertil stødende Korridorer tillige 8 Rum med tilsammen 1100 □ Alen Gulv, bestemte for den topographiske Opmaalings Kontorer. Opgang dertil haves gjennem den mindre Trappeopgang fra Portrummet, der fører fra Carl Johans Gade til Bygningens Gaardsplads.

Med Hensyn til Bygningens Ydre bemærkes, at dens vestre Side vender ud mod Huuseiertomten, hvoraf der - saaledes som af det foran Anførte vil fremgaae - er tænkt udlagt en Plads mellem Storthingsbygningen og den projekterede Fortsættelse af Rosenkrantzgaden, hvilken Plads skulde indhegnes med Gitter, og hvorover kun skulde tilstedes Passage for Fodgjængere. For at give Bygningen endmere Præg af sin Bestemmelse er et fremragende Taarn med Spiir anbragt i Midten af Façaden mod Carl Johans Gade.

Efter dette Projekt vilde Bygningsomkostningerne beløbe sig til 165,000 Spd. eller 5000 Spd. mere end paaregnet.

Beskyttelsestold og Kommunisme.*)

(Et Udtog af Frederik Bastiats Protectionisme et Communisme ved Kand. Gottlieb Tischendorf.)

Hvad bør man forstaa ved Kommunisme? Paa forskjellige Maader kan man om ikke virkeliggjøre, saa dog forsøge paa at virkeliggjøre Formuesfællesskabet. Hr. Lamartine har anført fire, Hr. Thiers tænker, der er tusinde, og jeg deler hans Mening. Imidlertid tror jeg dog, at de alle kunne henføres til tre Hovedafdelinger; af disse er efter min Formening ikkun een virkelig farlig.

For det Første kunne to eller flere Mennesker beslutte sig til at arbeide og leve i Fællesskab. Saalænge de hverken direkte eller indirekte forsøge paa at forstyrre Sikkerheden, eller at indskrænke Friheden, eller at tilrane sig Andenmands Eiendom, skade de, hvis Skade skeer, ikke Andre, end sig selv. Disse Mennesker ville altid have Lyst til at virkeliggjøre deres Drømmerier i fjerne Lande. Enhver, som har tænkt over disse Ting, veed, at disse Ulykkelige ville blive Ofre for deres Drømmerier og omkomme af Nød og Elendighed. For Tiden har denne Art Kommunister givet sit indbildte Himmerige Navn af Ikarien, ret som om de have en sørgelig Anelse om den forfærdelige Ende, man udsætter dem for. Vi bør beklage deres Forblindelse, og vi burde advare dem, hvis de kunde høre os, men Staten har Intet at frygte af deres Luftslotte.

I sin groveste Skikkelse viser Kommunismen sig, naar den sammenhober og derpaa uddeler ex æqvo alle existerende Værdier. Isaafald bliver Plyndringen den herskende og almindelige Regel, og ikke alene Eiendommen tilintetgjøres, men ogsaa Arbeidet og Menneskets Bevæggrund til at arbeide. Denne Art Kommunisme er saa voldsom, urimelig og afskyelig, at jeg virkelig ikke kan ansee den for farlig.

Jeg skynder mig med at afgive den Erklæring, at, om end Beskyttelsessystemet kan og bør indbefattes under Kommunismen, henhører det ikke til den Art Kommunisme, som jeg nu har beskrevet.

Men Kommunismen antager ogsaa en tredie Skikkelse, og i den viser den sig, naar Staten tiltager sig Magt til at indblande sig, til at afveie og ligelig fordele Borgernes Gevinster, til at tage fra Nogle uden Tilladelse, for at give til Andre uden Erstatning. Det kommer ikke an paa de Midler, som Staten bruger for at naae dette sit Maal, ei heller paa de smukke Navne, hvormed man besmykker det. Om Staten søger at naae sit Maal paa den direkte eller paa den indirekte Vei, ved Handelsindskrænkning eller ved Skattepaalæg, ved Toldtariffer eller ved Retten til Arbeide, om den stiller det under Lighedens, Solidaritetens og Broderskabets Beskyttelse, kan alt dette ingen Forandring gjøre i Tingenes Natur; Plyndring bliver ligefuldt Plyndring, om den foregaar med Orden og Regelmæssighed, efter en lagt Plan og med Lovens Bistand.

*) Det er os en Glæde at kunne give dette Bastiats ypperlige Indlæg mod Beskyttelsessystemet netop som Toldtariffen staar for Tuur til at behandles i Storthinget og de Principer, hvis Forkastelighed deri saa klarligen er godtgjort, paany skulle tages frem og gjennemføres i vor Lovgivning. Vi haabe, at Mange, som før vare for Beskyttelsestolden, efter at have læst dette Stykke idetmindste ville rokkes i sin Tro paa det hidtil befulgte Systems Velsignelse og Nødvendighed og saaledes blive mere tilgjængelige for en statsøkonomisk Lære, der synes at maatte regne paa størst Anerkjendelse netop i Lande med størst Frihed i sine Institutioner. Vi vide vel, at der blandt den Forsamling, som hos os har at afgjøre Toldspørgsmaalet, findes Mænd, som ikke kunne være uvidende om hvad den vistnok mest geniale af den nyere Tids Statsøkonomer derom har tænkt og skrevet; men det er ogsaa let at slutte, at Massen Intet kjender dertil; og netop Massen er det, som afgjør Udfaldet og altfor ofte med Talrighedens uhjemlede Magt seirer over Indsigten. Til denne Masse maa man derfor henvende sig med sine Advarsler og Besværinger, og til den henvende vi ogsaa denne Afhandling over et af „Tidens store Spørgsmaal.“
Red.

Jeg maa tilføie, at i vor Tid er den sidstomtalte Kommunisme i høi Grad farlig; thi vi see den til enhver Tid færdig til at trænge sig ind allevegne. Saaledes forlanger En, at Staten skal skaffe Haandværkere og Landmænd Arbeidets Hjælpemidler uden Godtgjørelse; det er det samme, som at opfordre den til at tage dem fra andre Haandværkere og Landmænd. En Anden vil, at Staten skal tilstaa rentefrie Laan; det kan den ei gjøre uden at krænke Eiendommen. Den Tredie fordrer fri Underviisning for Alle, det vil sige, Underviisning paa Skatteydernes Bekostning. Den Fjerde paastaar, at Staten skal understøtte Arbeiderforeninger, Theatre, Kunstnere o. s. v.; ved disse Understøttelser tager den Ligesaameget fra dem, der paa en lovlig Maade ere komne i Besiddelse af Sit. Den Femte er ikke fornøiet, medmindre Staten paa en kunstig Maade bringer en Vares Priis til at stige til Fordeel for den, der sælger, men til Skade for den, der kjøber Varen. Kort sagt, der er ikke mange Mennesker, som ikke en og anden Gang hylde denne Art Kommunisme. Det synes, som om Statens Mellemkomst forsoner os med Plyndringen, fordi den kaster Ansvaret derfor over paa Alle, det er: paa Ingen. Paa Grund deraf skjærer man Remmer af Næstens Hud uden at føle den mindste Uro i Samvittigheden.

En Virksomhedsforstander, som heller vilde dø, end stjæle en Halvskilling, tager ikke i den mindste Betænkning at indsende til den lovgivende Magt følgende Andragende: „Lad en Lov udkomme, der forhøier Prisen paa mit Klæde, mit Jern eller mine Steenkul og sætter mig istand til at lade mine Kunder betale den forhøiede Priis.“ Da han anfører som Grund for sit Andragende, at han ikke kan lade sig nøie med den Gevinst, som han har, saalænge Omsætningsfriheden bestaar, og da vi alle paa den anden Side finde, at vore Indtægter ere for smaa, og ere meget tilbøielige til at ansøge den lovgivende Magt om at forhøie dem, saa synes det mig idetmindste at være klart som Dagen, at, hvis ikke den lovgivende Magt skynder sig med at give ham den Besked: det er ei min Opgave at krænke Eiendommen, men at garantere den, saa ere vi midt oppe i Kommunismen.

Den Fremgangsmaade, som Staten bruger, kan være forskjellig, men enhver har den samme Hensigt og grunder sig paa det samme Princip.

Lader os antage, at jeg for Nationalforsamlingen ytrer mig saaledes: „Jeg er Haandværker og finder, at mine Indtægter ere for smaa; derfor tager jeg mig den Frihed, at bede den høistærede Forsamling om at fatte en Beslutning, der bemyndiger Skatteoppebørselsbetjentene til at indkræve til Fordeel for mig blot en Enkeltskilling hos hver Familie i Landet.“ Om end Lovgiverne indvilgede i mit Forlangende, vil man maaskee heri kun see et enkeltstaaende Exempel paa en ved Lovens Bistand udført Plyndring, men ikke Noget, som kan fortjene Navn af Kommunisme. Men dersom hver eneste Mand i Landet kommer, den ene efter den anden, med det samme Andragende, og dersom Lovgiverne tager alle disse Andragender under Behandling i den udtrykkelige Hensigt at gjøre Borgernes Formuesforfatning lige god, kan jeg ikke heri see noget Andet, end den fuldstændigste Kommunisme.

Det kommer ikke an paa, om den lovgivende Magt, for at opnaa sin Hensigt, bruger Toldbetjenten eller Fogden, den direkte Skat eller den indirekte Afgift, Indskrænknings- eller Præmiesystemet, men det kommer an paa, om den lovgivende Magt tror sig berettiget til uden Vederlag at tage fra den Ene for at give til den Anden, om den tror, at det er dens Hverv at tilveiebringe Ligevægt i Borgernes Gevinster, om den fatter Beslutninger i Overeensstemmelse med denne Tro, og om Statens Borgere give deslige Beslutninger sit Bifald eller andrage endogsaa om dem. Isaafald paastaar jeg, at vi ere henfaldne til Kommunisme, hvad enten vi ere os det bevidste eller ei.

Dersom man kommer mig med den Indvending, at Staten ikke handler saaledes for at begunstige Alle, men for at begunstige enkelte Klasser, svarer jeg herpaa, at den i saa Fald forstaar den Kunst at fordærve selve Kommunismen.

Jeg indseer, at man ved Hjælp af en Smule Spidsfindighed kan gjøre Rigtigheden af denne min Udvikling tvivlsom. Man kan anføre administrative Foranstaltninger, der ere fuldkommen berettigede, og Tilfælder, hvori Statens Indblanding er baade rimelig og nyttig; naar man saa paastaar, at disse Tilfælder have Analogi med dem, som jeg ytrer mig imod, kan man søge at gjendrive mig ved at sige: Enten bør De ikke see Kommunisme i Beskyttelsessystemet eller De bør see den i hver eneste Regjeringshandling.

I denne Snare vil jeg ikke falde, og jeg er derfor nødt til at undersøge, under hvilke Omstændigheder Statens Indblanding antager et kommunistisk Præg.

Naar Borgerne, istedetfor at udføre en Forretning, selv lade den gaa over til at blive en offentlig Forretning, naar de, med andre Ord, finde det hensigtsmæssigt, at skyde Penge sammen for sit fælles Bedste, at faa et Arbeide udført eller en Lyst tilfredsstillet, kalder jeg ikke dette Kommunisme; thi her seer jeg ikke det, som er dens Kjendemærke, nemlig: Stræben efter at frembringe Lighed i Livsvilkaarene ved Hjælp af Plyndring. Vistnok tager Staten, naar den paalægger Skat, men den giver igjen ved Tjenesten, den yder. Her fremtræder altsaa under en særegen, men aldeles retmæssig Skikkelse det, som er ethvert Samfunds Grundvold, nemlig Ombytningen. Borgerne kunne handle enten klogt eller uklogt ved at lade Staten yde dem en vis Tjeneste. De handle klogt, hvis de paa denne Maade faa Tjenesten bedre og billigere udført; i modsat Fald handle de uklogt, men hverken i hiint eller dette Tilfælde kan jeg see noget kommunistisk Princip. I det første Tilfælde have de været heldige i at opnaa sin Hensigt, i det sidste have de begaaet en Feil, det er det Hele; om end Kommunismen er en Vildfarelse, følger dog ikke deraf, at enhver Vildfarelse er Kommunisme.

Statsøkonomerne gjøre i Almindelighed ikke meget af Regjeringens Indblanding. De finde, at den er forbunden med mangfoldige Ulemper og at den skader Staternes herligste Klenodie: Statsborgernes Frihed, Driftighed, Betænksomhed og Erfaring. Det falder derfor ofte i deres Lod at bekjæmpe denne Indblanding. Men det er aldeles ikke fra det samme Synspunkt og af den samme Grund, at de forkaste Beskyttelsessystemet. Man bruge derfor ikke vor Kjærlighed til Friheden som en Grund imod os, og man sige ikke: det er ikke besynderligt, at disse Herrer forkaste Beskyttelsessystemet; thi de forkaste Statens Indblanding i enhver Sag.

For det Første er det ikke sandt, at vi forkaste den i enhver Sag. Vi indrømme, at det er Statens Kald at opretholde Orden og Sikkerhed for Personer og Eiendomme, at hæmme al Slags Vold og List. Med Hensyn til de Tjenester, som have saa at sige et industrielt Præg, have vi alene den Regel: Lad Staten paatage sig dem, dersom deraf følger en Besparelse af Kræfter. Men man maa for Alting ikke undlade at opføre i Regningen de utallige Ulemper, som et af Staten monopoliseret Arbeide medfører.

Dernæst er det, hvilket jeg atter maa gjøre opmærksom paa, stor Forskjel mellem at sætte sig imod, at et nyt Hverv overdrages Staten af den Grund, at det, Alt vel overveiet, gjør Skade og medfører et Nationaltab, og at sætte sig imod dette nye Hverv, fordi det ikke kan udføres, uden at Staten begaar en Uretfærdighed, et Røveri, og fordi det paalægger den som Pligt, at gjøre, hvad det fornuftigviis maa være dens Pligt at hindre og straffe. Nu maa vi bebreide det saakaldte Beskyttelsessystem begge Dele; men det er fornemlig paa Grund af den sidstnævnte Bebreidelse, at vi ere fast bestemte paa uafladelig at bekjæmpe det, naturligviis blot med lovlige Midler.

Hvis man f. Ex. foreslaar en Byes Formandskab, at det skal undersøge, hvad der er fordeelagtigst, enten at lade enhver Familie selv hente Vand en Fjerdingvei fra Byen eller at paalægge en Skat for at faa en Vandledning istand til Byen, vil jeg ikke i Principet have Noget at indvende imod, at dette Forslag tages under Behandling. Det kommer her alene an paa at beregne, enten det Ene eller det Andet medfører de største Fordele og de mindste Ulemper. Man kan tage Feil i sin Beregning, men, skjønt denne Feiltagelse vil volde et Eiendomstab, vil den dog ikke være en planmæssig Krænkelse af Eiendommen. Men hvis Borgermesteren foreslaar, at man skal undertrykke en Næringsvei for at hæve en anden, at man skal forbyde Træsko for at opmuntre Skomagerprofessionen, eller noget Lignende, da siger jeg, at der ikke længere handles om en simpel Beregning af Gevinst og Tab, men om den offentlige Myndigheds Misbrug til at begaa en Forbrydelse, og jeg siger til Borgermesteren: De har faaet Magt og Myndighed for at forhindre Plyndring; hvorledes kan De da anvende Deres Magt og Myndighed til at beskytte Plyndringen og bringe den i System?

Dersom alligevel Borgermesterens Mening vinder Seir, og jeg, som Følge deraf, faar see alle Byens Borgere ivrigt beskjeftigede med at ansøge om Begunstigelser til hverandres Skade og endog selve Eiendomsbegrebet fordunklet under det samvittighedsløse Næringsvids Paatrængenhed, maa det vel være mig tilladt at tro, at det Første, man har at gjøre, for at forebygge et almindeligt Skibbrud, er, at vise den Handlings Uretfærdighed, der var den første Ring i denne ulykfalige Kjede.

Naar et vist Antal Mennesker, som ikke kunne leve uden Arbeide og Eiendom, skyde Penge sammen, for at lønne en Statsstyrelse, have de upaatvivlelig til Hensigt i fuld Sikkerhed at arbeide og at nyde deres Arbeides Frugter, hvorimod det ingenlunde er deres Hensigt at give denne Statsstyrelse Raadighed over deres Evner og Eiendomme. Førend en ordentlig Regjerings Indførelse kan man ei heller, tror jeg, bestride Individernes Ret til Selvforsvar, Ret til at værne om sine Personer, Evner og Eiendele.

Mig forekommer det, at Staten ikke kan have andre Rettigheder, end de enkelte Personer havde før Statens Stiftelse. Jeg kan ikke skjønne Andet, end at en kollektiv Ret har sin Rod i den individuelle Ret og forudsætter den. Vil man altsaa vide, om Staten med Rette besidder en Rettighed, maa man spørge, om Individet besidder denne Rettighed paa Grund af sin Natur og uden Hensyn til nogen Regjering. Hvorfor har Staten Ret til endog med Magt at sikre Enhver i rolig Besiddelse af sin Eiendom? Fordi hver Enkelt har før Statens Op-

rettelse denne Ret. Man kan ikke nægte Individerne Ret til Selvforsvar, Ret til i fornødent Fald at bruge Magt for at modstaa Angreb paa deres Personer, Evner og Eiendele. Da denne individuelle Ret besiddes af hver eneste Statsborger, er det let at forstaa, at den kan antage en kollektiv Skikkelse og give Statsstyrelsen en berettiget Tilværelse. Og hvorfor har Staten ikke Ret til at fordele Formuen! Fordi den, for at gjøre det, maa tage fra Nogle og give til Andre. Da nu ikke en Eneste blandt Statens Borgere har Ret til at bruge Vold under Paaskud af at tilveiebringe Lighed, er det ikke godt at see, hvorledes de kunne overdrage denne Ret til Statsstyrelsen.

Man maa iøvrigt lægge Mærke til, at Retten til at fordele Eiendommen omstyrter Retten til at sikre den. Lader os tænke os nogle Vilde, som endnu ikke have indsat nogen Regjering, men af hvilke Enhver har Ret til Selvforsvar. Det er let at forstaa, at denne Ret vil danne Grundvolden for en retmæssig Statsstyrelse. Dersom en af disse Vilde har anvendt Tid, Kræfter og Forstand til at forfærdige en Bue og nogle Pile, og en Anden søger at berøve ham disse Ting, vil den Forurettede finde Medhold hos hele Stammen, og, dersom han lader de Ældste dømme i Sagen, vil Røveren upaatvivlelig blive domfældt. Herfra er der kun eet Skridt til at indsætte en offentlig Myndighed, en Regjering. Men maa jeg spørge: Er det denne Regjerings Kald, idetmindste dens rette Kald, at holde med den Mand, der med al Ret forsvarer sin Eiendom, eller med den Mand, der mod al Ret krænker en Andens Eiendom? Det vilde tage sig temmelig besynderligt ud, at den kollektive Ret ikke skulde være grundet paa den individuelle Ret, men paa denne Rets bestandige og planmæssige Krænkelse!

Det kan ikke nægtes, at Regjeringerne virkelig gjøre sig skyldige i denne Urimelighed, og det ved Hjælp af Toldtarifferne og det saakaldte Beskyttelsessystem. De støtte sig ei paa Retten til Selvforsvar, som er ældre end Staternes Stiftelse og Kilden og Grunden til deres egen Magt, men de tillægge sig uden al Grund Ret til at gjøre Alles Livsvilkaar lige, en Ret, der ikke kan tilkomme Samfundet, da den ikke før tilkom et eneste Individ.

Maaskee vil man paastaa, at Toldbeskyttelsens Princip ikke staar i Strid med Eiendommens Princip. Lader os da se, hvilke Midler hiin Beskyttelse bruger.

Det ene er Præmien, det andet er Indskrænkningen.

Hvad Toldpræmier angaar, er det klart, at de staa i Strid med Eiendommens Princip. Jeg tør opfordre Enhver til, hvis han kan, at gjendrive den Paastand, at Enden paa en konsekvent Gjennemførelse af Præmiesystemet bliver en fuldstændig Kommunisme. Statens Borgere sysle hver med sit Arbeide under Beskyttelse af den offentlige Myndighed, som det paaligger at sikre Enhver sit, suum cuique. Men nu paatager Staten sig, vistnok i den bedste Hensigt af Verden, et ganske nyt, et ganske andet Hverv, der efter min Mening ikke alene udelukker, men tilintetgjør dens egentlige Hverv. Det behager den at opkaste sig til Dommer over Borgernes Gevinster, at afgive sit Skjøn om, at i en Næringsvei er Fortjenesten for stor, i en anden for liden; det behager den at være Veier og Maaler. Følgelig lægger den paa det hele Samfund en Skat, som den anvender til Præmier for dem, der drive Udførselshandel med en vis Vare. Den foregiver, at den vil begunstige Industrien; den burde sige: een Industrigreen paa alle andre Industrigrenes Bekostning. Jeg vil ikke opholde mig med at bevise, at den opmuntrer den golde Green paa de frugtbare Grenes Bekostning, men naar den slaar ind paa denne Vei, giver den da ikke, maa jeg spørge, hver eneste Næringsdrivende Tilladelse til at komme og fordre en Præmie, saasnart han kan bevise, at han ikke tjener saameget som sin Nabo? Er det Statens Opgave at modtage, drøfte og afgjøre alle disse Andragender? Jeg tror det ikke; men de, der tro det, bør have Mod til at udtrykke deres Tanke i en almindelig Formel og sige: Det er ikke Regjeringens Pligt at sikre Eiendommen, men at fordele den. Med andre Ord: der gives ingen Eiendom.

Jeg behandler her blot Principet; men vilde jeg undersøge Udførselspræmiens økonomiske Virkninger, kunde jeg stille den i det latterligste Lys; thi den er ikke Andet end en reen Gave af Landet til Udlandet. Ikke Sælgeren, men Kjøberen modtager den ifølge den Lov: Tilslut maa Forbrugeren bære alle Produktionens Byrder, ligesom han nyder Godt af alle dens Lettelser. Med Hensyn til denne Præmie har det ogsaa hændt Frankrig Noget, der er baade sørgeligt og latterligt. Nogle udenlandske Regjeringer have nemlig anstillet følgende Betragtninger: „Dersom vi paalægge en Indførselstold, der er ligesaa stor, som den af de franske Skatteydere betalte Præmie beløber sig til, er det klart, at Varens oprindelige Priis ikke vil undergaa nogen Forandring for vore Forbrugere; Varen, som er bleven 5 Franks billigere ved den franske Grændse, skal erlægge 5 Franks Told ved den tydske; dette er et fortræffeligt Middel til at lade den franske Statskasse udrede vore offentlige Udgifter.“ Men andre Regjeringer have, efter hvad jeg har hørt, baaret sig endnu fiffigere ad, idet de have tænkt ved sig selv: „Naar Frankrig tilstaar Udførselspræmier, gjør det os vistnok en Foræring, men lægge vi Told paa dets Klæde, vil der rimeligviis ikke indføres i vort Land mere deraf end før, og vi sætte saaledes selv en Grændse for disse fortræffelige Franskmænds Gavmildhed; vi bør tvertimod midlertidig ophæve al Told paa denne Vare og saaledes bevirke den indført i større Mængde; thi med hver eneste Alen følger der en reen Gave.“ I det første Tilfælde have vore Præmier skaffet det fremmede Lands Statskasse Indtægter; i det andet Tilfælde have de i en langt høiere Grad været til Fordeel for det samme Lands Borgere.

Vi komme nu til Indskrænkningen. Jeg sætter, jeg er Snedker og har et lidet Værksted tilligemed nogle Redskaber og Materialier. Alt dette er min ubestridelige Eiendom; thi jeg har forfærdiget disse Ting eller, hvad der kommer ud paa Eet, kjøbt og betalt dem. Jeg har fremdeles kraftfulde Arme, lidt Indsigt og en meget god Villie. Med disse Fonds skal jeg sørge for min Families og mine egne Fornødenheder. Det bør bemærkes, at jeg ikke kan direkte frembringe en eneste af de Ting, som jeg behøver, saasom Jern, Veed, Brød, Viin, Tøier o. s. v., men jeg kan frembringe deres Værdi. Kort sagt, disse Ting skulle, saa at sige, under en anden Form fremgaa af min Saug og min Høvl, og det ligger i min Interesse at faa paa ærlig Maade saa stor Mængde af dem, som muligt, for hver given Mængde af mit Arbeide. Jeg siger "paa ærlig Maade"; thi jeg vil ikke forgribe mig paa Nogens Eiendom eller Frihed, men jeg saa tillige helst, at man ikke forgreb sig paa min Eiendom eller Frihed. Jeg og andre Arbeidere, der dele denne min Anskuelse, beslutte os derfor til at gjøre Opofrelser, og vi afstaa en Deel af vort Arbeides Frugter til Regjeringen og dens Embedsmænd, for at disse til Gjengjeld skulle sikre vort Arbeide og dets Frugter mod ethvert udenlandsk eller indenlandsk Overgreb.

Efterat Alt saaledes er ordnet, giver jeg mig til at bruge min Indsigt, mine Arme, min Saug og min Høvl. Naturligviis har jeg altid mit Blik fæstet paa de til mit Livsophold fornødne Gjenstande; disse skal jeg indirekte frembringe ved at skabe deres Værdi. Det er min Opgave at frembringe dem paa den for mig fordeelagtigste Maade. Følgelig undersøger jeg, hvormeget de koste, og efter anstillet Undersøgelse finder jeg, at jeg faar f. Ex. den størst mulige Mængde Brændsel for den mindst mulige Mængde Arbeide, naar jeg forfærdiger Møbler og overlader dem til en Belgier, som for dem giver mig Steenkul.

Men i Frankrig er der en Arbeider, som søger Steenkul i Jordens Skjød, og nu træffer det sig saa, at den Regjering, som jeg og Grubearbeideren lønne, for at den skal forsvare vor Arbeidsfrihed og frie Raadighed over vort Arbeides Frembringelser, med andre Ord: vor Eiendom, har faaet andre Tanker og giver sig til at bestille noget ganske Andet; den har sat sig i Hovedet, at den bør afveie mit og Grubearbeiderens Arbeide. Følgelig forbyder den mig at bruge det belgiske Brændsel, og naar jeg kommer til Grændsen med nogle Møbler, erfarer jeg, at Regjeringens Udsendinge hindre Indførselen af Steenkul, hvilket er det samme, som om de hindre mine Møblers Udførsel. Jeg tænker da ved mig selv: Dersom vi ikke havde fundet paa at lønne en Statsstyrelse, for at spare os selv for Bryderi med at forsvare vor Eiendom, vilde da Grubearbeideren have havt Ret til at gaa til Grændsen og forbyde mig en fordeelagtig Ombytning under Paaskud af, at det er bedst for ham, at denne Ombytning ikke kommer istand. Ingenlunde. Havde han fundet paa noget saa Ubilligt, vilde vi strax have begyndt at slaaes, han for at sætte sit ubillige Forlangende igjennem, og jeg for at forsvare min gode Ret. Men vi have just indsat og lønne en Regjering, for at vi kunne undgaa slige Slagsmaalsscener. Hvorledes gaar det da til, at jeg finder Grubearbeideren og Regjeringens Udsendinge aldeles enige i at indskrænke min Frihed og min Næringsvei, at indsnevre den Kreds, indenfor hvilken jeg skal bruge mine Evner? Havde Statsstyrelsen taget mit Parti, kunde jeg begribe dens Ret dertil; den vilde flyde af min; thi Selvforsvar er min Ret. Men af hvem har den faaet Ret til at bistaa Grubearbeideren i hans ubillige Forlangende? Jeg bliver da vaer, at Statsstyrelsen har skiftet Natur. Den hører ikke længere til Menneskeslægten og har ikke faaet sine Rettigheder sig overdragne af andre Mennesker, som følgelig før vare Indehavere af dem. Nei, den er et over Menneslægten staaende Væsen, der har sig selv at takke for sine Rettigheder, og blandt andre har den ogsaa anmasset sig den at afveie Gevinster og holde i Ligevægt alle Stillinger og Forholde. Det er godt og vel, siger jeg; i saa Fald vil jeg overhænge den med Forlangender og Ansøgninger, saalænge jeg seer en Mand i Landet rigere end mig. Den vil ikke bryde sig om Dem, siger man mig; thi gjorde den det, var den Kommunist, og den vogter sig nok for at glemme, at det er dens Pligt at sikre Eiendommen og at det ikke paaligger den at gjøre den lige for Alle.

Hvilken Uorden og Forvirring i Kjendsgjerningerne, og kan deraf følge Andet, end Uorden og Forvirring i Begreberne? Det nytter ikke at bekjæmpe Kommunismen, saalænge man skaaner og kjærtegner den i den Deel af Lovgivningen, som den har sat sig fast i. En Slange har trængt sit Hoved ind i vore Love og vore Sæder, og nu ærgrer man sig over, at dens Hale sidenefter viser sig der.

Maaskee vil man gjøre mig en Indrømmelse og sige: Beskyttelsessystemet gaar ud fra det kommunistiske Princip; det staar i Strid med Ret, Eiendom og Frihed; det bringer Statsstyrelsen paa Afveie og beklæder den med en vilkaarlig Magtfuldkommenhed, som ikke har nogen fornuftig Grund; Alt dette er desværre alt for sandt; men Beskyttelsessystemet er nyttigt; uden det vilde Landet bukke under for Udlandets Konkurrence, ødelægges i Bund og Grund.

Dette bringer os til at betragte Indskrænkningen fra den økonomiske Side. Uden at tage Hensyn til Retfærdighed, Billighed, Frihed og Eiendom skulle vi undersøge, om Indskrænkningen kan forsvares fra den blotte og bare Nyttes Standpunkt.

Hvad Beskyttelsessystemets Nytte angaar, da har jeg nøie beregnet, hvor stor Gevinst og hvor stort Tab det medfører og under denne Beregning blot taget Hensyn til dets økonomiske Side, idet jeg lod ethvert høiere Hensyn ganske ude af Betragtning. Jeg er kommen til det Resultat, at enhver Indskrænkning har i sit Følge en enkelt Gevinst, men et dobbelt saa stort Tab, hvilket giver os den trøstende Lære, at i dette Punkt saavelsom i mange andre, ja, jeg vover at sige, i alle, gaae Nytte og Retfærdighed Haand i Haand.

Dette er vistnok kun en Paastand, men den kan mathematisk bevises.

Grunden til, at den offentlige Mening farer vild i dette Stykke, ligger deri, at den Gevinst, som Beskyttelsen bringer, meget let falder i Øinene, hvorimod det ene af de to lige store Tab, som den foraarsager, fordeler sig mellem alle Statens Borgere, og det andet Tab bliver kun dyb Eftertanke vaer.

For at give et Begreb om, hvorledes et saadant Beviis føres, ville vi antage, at tvende Produkter, A og B, have i Frankrig en Værdi respektive af 50 og 40, hvorimod A koster i Belgien kun 40. Dersom nu Indskrænkningssystemet hersker i Frankrig, vil det komme i Besiddelse af A og B ved at tage af sine Anstrængelsers Sum en Mængde, ligestor med 90; thi det vil blive nødt til at frembringe A paa den direkte Vei. Dersom det derimod har sin Frihed, vil bemeldte Anstrængelsers Sum, der er ligestor med 90, anvendes: 1) til Frembringelsen af B, som det vil føre til Belgien, for at hente tilbage A, 2) til Frembringelsen af et andet B for det selv, 3) til Frembringelsen af C.

Den høieste Opmærksomhed fortjener den Deel af det disponible Arbeide, der i det andet Tilfælde anvendes til Frembringelsen af C, og som saaledes skaber en ny Rigdom, lige stor med 10, uden at Frankrig derfor berører A eller B. Man indsætte for A Jern, for B Viin, Silke, Pariserartikler, for C en eller anden Vare, som maa undværes, og man vil ligefuldt finde, at Handelsindskrænkningen indskrænker Nationens Velvære.

Jeg skal gjøre dette indlysende ved et Exempel. Dersom Beskyttelsestolden bringer Steenkulindustrien nogen Fordeel, maa det komme deraf, at Steenkullene ere stegne i Priis. Denne Priisforhøielse har fra 1822 indtil nu nødt alle Forbrugere af Steenkul til at anvende flere Penge end før paa denne Artikel; Priisforhøielsen repræsenterer med andre Ord et Tab. Kan man nu sige, at Eierne af Steenkulgruber have ved Hjælp af Handelsindskrænkningen oppebaaret ikke alene almindelige Renter af deres Kapital og almindelig Gevinst af deres Bedrift, men ogsaa en Extraindtægt, der kan opveie hiint Tab? Det maatte være Tilfældet, for at den uretfærdige, odiøse, røverske og kommunistiske Beskyttelse kunde være ligesaa meget til Gavn, som til Skade i økonomisk Henseende, og for at den kunde sættes ved Siden af det simple Røveri, som overflytter Rigdommen fra den Ene til den Anden, uden at spilde Noget af den paa Veien. Men de mest bekjendte Gruber have ikke indbragt 4 pCt. af den anvendte Kapital. Der behøves sandelig ingen Beskyttelse for at en Kapital i Frankrig skal give 4 pCt. Findes der da nogen Gevinst at stille mod det omtalte Tab?

Hertil kommer et andet nationalt Tab; da Forbrugerne af Steenkul have lidt et Tab ved disses Fordyrelse, have de forholdsviis maattet indskrænke Forbruget af andre Varer, og Nationalarbeidet er i sin Heelhed naturligviis svækket ved hiin Fordyreise. Dette Tab holder man aldrig Regning over, fordi man ikke bliver det vaer.

Literatur og Kunst.

I Kjøbenhavn er nylig udkommet „Katholsk Psalmebog. Med et Tillæg af Messe-, Skrifte- og Kommunionsbønner, samt nogle andre Andagtsøvelser.“ 366 S. smal Oktav. Vi nævne dette Skrift, baade fordi det kan have Interesse for de Mænd, der hos os befatte sig med Psalmesagen, at gjøre sig bekjendte dermed, og fordi dets Tilveiebringelse afgiver et Vidnesbyrd om

det Liv, der udfolder sig inden de katholske Menigheder i Danmark og Norge, til hvis fælles Brug det er bestemt. Bogen bestaar for en stor Deel af Oversættelser af disse gamle latinske Kirkepsalmer, hvis poetiske Skjønhed maa anerkjerdes uden Hensyn til Religionsbekjendelse forresten. Foruden Kirke- og Festpsalmer indeholder Bogen 8 Maria-Psalmer, 2 Psalmer til Englene og 8 Psalmer „til andre Helgener", (hvoriblandt Ansgar, Hellig Knud og Hellig Olaf) og desuden flere Psalmer af forskjelligt Indhold (hvoriblandt „den Ambrosianske Lovsang") og Litanier. Vi troe, det vil interessere Mange at see Psalmen „Til Hellig Olaf, Patron for Menigheden i Christiania," og aftrykke den derfor.

Du, som Herrens Aasyn skuer,
Hvem ei Tidens Trængsel truer,
Salig hist med Seraphim,
Mægtig som Guds Cherubim:
R. Hellig Olaf! fra det Høie
Du til os dit Aasyn bøie;
O, en Skytspatron os vær
Hos vor Gud og Fader kjær!

Huldriig see til os hernede,
Hør, hvad vi dig ydmygt bede,
Skjenk med kjærlig Himmelrøst
Hvert bekymret Hjerte Trøst.
R. Ved din Glædes Straaler milde
Du al Sorg og Smerte stille;
O, en Skytspatron os vær
Hos vor Gud og Fader kjær!

Jordens Grøde du beskytte,
Alt bevar, hvad os kan nytte,
Vogt os vel mod Armods Nød,
Sygdom, Pest og voldsom Død.
R. Lad vor Eiendom os nyde,
Ofte den vort Sind kan fryde;
O, en Skytspatron os vær
Hos vor Gud og Fader kjær!

Helst dog for vor Sjæl den svage
Naaderiig du Omsorg drage;
Beed, at paa vor trange Vei
Naadens Straaler slukkes ei.
R. Styrk os mod vor Frelses Fiende,
Hjælp os Livets Palme vinde;
O, en Skytspatron os vær
Hos vor Gud og Fader kjær!

Barnets Uskyld du bevare,
Bod forhverv for Synder svare;
Tvivl, Bekymring, Sorgers Hær
Fly' for Fredens Straaleskjær.
R. Kjærligheden stedse seire
Og vort Hjertes Nag bortveire.
O, en Skytspatron os vær
Hos vor Gud og Fader kjær!

Vore Bønner, vore Sange,
Ind med dem for Gud du gange,
At Han i Sin Kjærlighed
Skuer naadig til os ned.
R. Vi som dine Børn dig ære,
Kjærlighed til os du bære;
O, en Skytspatron os vær
Hos vor Gud og Fader kjær!

Vor Landsmand, Hr. A. M. Glükstad, „Iduns" tidligere Udgiver, har nede i Kjøbenhavn begyndt at udgive et Søndagsblad for æsthetisk Underholdning, indeholdende feuilletonistiske Skizzer og Skildringer, Biographier, Revue over Theater, Literatur og Kunst samt Blandinger. Bladet vil udkomme hver Søndag og skal koste 1 Rdl. for Fjerdingaaret.

Af **Norskt Maanedsskrift**, udgivet af P. A. Munch, er udkommet 3die Binds 1ste Hefte, hvilket foruden oversatte Brudstykker af „Waikna", indeholder Begyndelsen til en af Udgiveren selv forfattet udførlig Afhandling „om Betydningen af vore nationale Navne tilligemed Vink angaaende deres rette Skrivemaade og Udtale." Denne Afhandling slutter sig til og udvikler nærmere, hvad Forfatteren i sin Tid i Mallings Folkekalender indskjærpede angaaende samme Gjenstand, idet de Navne, som ansees anvendelige, alphabetisk opføres, den rette Form eftervises og udførlig Forklaring af Sammensætning og Betydning gives. Vi benytte denne Leilighed til atter at henlede vore Læseres Opmærksomhed paa dette interessante Tidsskrift, saameget mere som de senere Hefter indeholde betydelige originale Bidrag; thi foruden den ovenfor nævnte værdifulde Afhandling, har det i de forløbne Maaneder givet tvende omfattende Artikler angaaende Skandinavismen, begge af Udgiveren selv.

Christiania Theater. Det nye originale Eenoktsstykke „Ægtemand og Frier" har nu flere Gange gaaet over Scenen til Publikums Behag, hvortil det ogsaa synes værdigt. Thi dette lille fordringsfrie Arbeide tiltaler ved en Intrige, der har en ikke ringe dramatisk Virkning, og ved en velordnet Dialog, i hvis Behandling der røber sig en øvet og moden Forfatter. Sujettet er imidlertid af den Art, at det ligesaagodt kunde været behandlet i Prosa eller maaskee helst i Vaudevilleform. Ialfald frembyder det ikke poetiske Motiver, der skulde lønne Forf. for den Flid, han har skjænket Versets Behandling. — Hr. og Madam Brun, der nu ere optraadte paa vor Scene, ere blevne modtagne af Publikums Velvillie og med Bifald.

Norge.

Christiania. DHrr. Brynie, A. Hesselberg og Th. Schjelderup indbyde til Aktietegning i en paatænkt „Brønd- og Vandkuuranstalt paa Greffsen i Aker." En Kommittee, som det medicinske Selskab har nedsat i Anledning af en saadan Anstalts Oprettelse, anbefaler Sagen paa det Bedste.

— Storthinget har besluttet at feire den 17de Mai oppe paa Eidsvold.

— I de svenske Aviser berettes, at Hs. M. Kongen i næstforrige Uge har været noget upasselig.

Horten. Kapt. Tostrup (89 Aar gl.) og Frue feirede 31 Apr. sin tredsindstyveaarige Bryllupsfest paa Gaarden Snekkestad ved Holmestrand.

Bestillinger.

Kassererposten ved Gaustad Sindssygeasyl med 400 Spd. i aarlig Løn.

Lensmandsbestillingen i Ullensaker.

Førstelærerposten ved Lillesands faste Almueskole med 200 Spd. i Løn og fri Bolig.

En Landhandlerpost i Svennes Annex til Nordre Aurdal.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Den 28de April afsløredes paa Frueplads et Mindesmærke for J. F. Schouw, bestaaende af en kolossal Buste i Bronce, paa et Fodstykke af sleben norsk Granit.

Schweitz. Der er kommet ud i Pressen et Udkast til en Traktat ang. Neufchatelstridens Løsning, hvis Ægthed dog Monitøren benægter. Derimod meldes for vist, at Forbundsraadet har antaget det franske Mæglingsforslag.

Frankrig. Napoleon har holdt Revue over 50,000 Krimtropper, i Overvær af Storfyrst Konstantin, som nu besøger Frankrig, og der feteres paa alle mulige Maader.

Blandinger.

Forskjellige Blade have berettet, at der den Nat, da Dronning Victoria angrebes af Fødselsveer, ikke i de kongelige Stalde fandtes nogen Vogn parat til at afhente Lægerne, og at der maatte tages en Cab fra den nærmeste Station for at skaffe den fornødne Lægehjælp. Manchester Examiner and Times behandler denne Begivenhed i følgende livlige Artikel.

Enhver Læser af Dickens's sandfærdige Beskrivelse af Martin Chuzzlewits Eventyr vil utvivlsomt erindre den tiltalende Episode, hvor Seth Pecksniff Esq. indfinder sig i en Cab udenfor det Huus i Holborn, hvis anden Sal indeslutter Mrs. Sarah Gamp, Jordemoder. Perkins eller Whilks, hvem af dem kunde det være? — det er det Spørgsmaal, som ved Synet af Mr. Pecksniff opkastes blandt Nabolavets mere eller mindre frugtsommelige Matroner. Under alle Omstændigheder maatte det være en eller anden velsignet Ægtemand, der var skræmmet op i den ellevte Time med et Hjerte, der vaklede mellem ægteskabelig Bekymring og faderlige Forventninger. Idetmindste blev det afgjort saaledes mellem de sladdrende Matroner, der samledes under Jordemoderens Vinduer, medens Cabkudsken havde travlt med at sætte Dørhammeren i Bevægelse og vække Juno Lucinas slumrende Præstinde til Følelsen af sine ansvarsfulde Pligter. Hvem gjenkjender ikke i denne morsomme Beskrivelse af en hyppig indtrædende Forlegenhed et naturligt Træk, der gjør, at alle Mennesker, eller dog den bedre Deel af dem, føle sig som een Slægt? Vi sige ikke Mere, men gaae over til at beskrive en Begivenhed, der interesserer enhver Britte, Pebersvend eller Ægtemand, Mø eller Matrone. — Faa Minuter før Kl. 2 Tirsdag Morgen den 14de April kunde man see en Gentleman, der øiensynlig var i stor Forlegenhed, løbe i ivrig Hast fra Buckingham Palace til den nærmeste Cabstation. Om det var Perkins eller Whilks selv eller en fortrolig Huusven, er ikke oplyst, men Ingen, der saae ham, kunde være i Tvivl om Vigtigheden af hans Mission. En Cabkudsk er paa den Tid af Morgenen en tvivlsom Personlighed. Hvad, om han efter flere Timers Venten paa en Tour skulde have trukket sig tilbage til sin Seng? Et heldigt Udfald beror i det her foreliggende som i alle Tilfælde paa Hurtigheden. Dersom der ingen Cab kan findes, turde der let i Løbet af de næste 24 Timer være et Dødsfald at beklage. Lykken har dog imidlertid een Gang Medlidenhed med Ulykken. En eensom Cab holder paa Stationen, beskyttet af en god Genius. Et Ord og et Vink ere nok. Den stakkels Hest synes at være træt indtil Døden, og Hjulene synes at lægge Planer til en eller anden centrifugal Bedrift, der ikke vil være heldig for en Bevægelse fremad; men et Menneske maatte være uden Menneskelighed, en Hest maatte være uden al Sympathi for Medskabninger, og selv de livløse Ting maatte være i høi Grad følesløse, dersom ikke et saa bønfaldende Blik, som den stakkels Gentlemans kunde sende dem alle tre i Karriere ned ad Strand som et ungt Lokomotiv. Tilfældet var kritisk og paatrængende. To Læger skulde hentes. Den skrøbelige Vogn maatte afsted, først til Hertford Street og tilbage, saa til Sackville Street og tilbage. Takket være Eders mægtige Indflydelse, o vestalske Stjerner! det blev udført, og faa Timer efter forkyndtes det for Verden, at „saavel Moder som Barn befinde sig efter Omstændighederne vel." — Hvem var da nu den Matrone, hvem en Cabkudsk i den stille Nat viste en saa vigtig Tjeneste? Vi give Afkald paa den stilistiske Fornøielse at lave en lang Klimax og sige det strax: Det var den allernaadigste Souveræn, som hersker uindskrænket over 30 Millioner Britters Kjærlighed, og i hvis Rige Solen aldrig gaaer ned. Fjernt fra os være ethvert Ønske om at udpresse noget melodramatisk Stof af den Begivenhed, vi have skildret. Dronningen af England er hverken Mere eller Mindre end en Kvinde, ikke en Smule skjønnere eller renere ved det Diadem, hun bærer, end hun vilde være, om de huuslige Dyder, der nu pryde den høieste Rang, havde været bestemte til at velsigne den laveste. Og dog kunne vi ikke tage Sagen saa let med vor Dronning, at vi kunne betragte det Skete fra et humoristisk Standpunkt. Vi betale en klækkelig Sum for at holde et talrigt Tjenerskab, der ved alle Leiligheder kan opvarte hende. Kun en ringe Deel af den rundelige Sum, som er sat tilside for Dronningens Husholdning, naaer Hds. Majestæts private Pung; det øvrige deles for største Delen ud til en Skare af glimrende Tjenere. Der er Overstaldmestere, Ridejunkere med Guldstav, Ridejunkere med Sølvstav, og Himlen veed hvad Mere; der er kort sagt Alt undtagen en eller to forstandige, nidkjære Tjenere, der vide, hvorledes der skal sørges for den simpleste Ting. Havde ikke den stakkels ulønnede Cabkudsk været der med sine fire Tommer vel benyttet Pidskesnært, havde man ikke kunnet faae Lægehjælp i rette Tid. Den trivielle Bemærkning, at de rigeste Folk ere de slettest betjente, synes at være uomstødelig sand. Det er sikkert, at Mrs. Perkins, der kun er velsignet med en trofast Ægtemand og en Enepige, vilde være bleven betjent ligesaa vel, om ikke bedre. Efter denne Prøve paa Tjenstiver maa man næsten undre sig over, at ikke Prinds Albert selv maatte løbe efter Lægen. Modsætningen mellem denne Episode og de foregaaende Statsforberedelser er i høieste Grad latterlig. Et halvt Dusin Statsministre havde i en heel Maaned maattet give Afkald paa den uvurdeerlige Ferie mellem Parlamentets Møder og havde ikke turdet røre sig, førend de havde været kaldte til Dronningens Forgemak. Hds. Majestæts troe Undersaatter havde i ligesaa lang Tid levet i spændt Forventning, og kronede Hoveder havde givet deres endelige Ordrer for snarest muligt at modtage telegrafisk Melding om Begivenheden. Hele den foregaaende Mandag Aften var det øiensynligt, at det ventede Øieblik var nært, og dog maatte man, da det kom, styrte afsted til den nærmeste Station, hvor ved en lykkelig Styrelse en fattig Cab stillede sig imellem Englands Dronning og en Eventualitet, som vi ere altfor loyale til at dvæle ved. Og alt dette skete, medens pragtfulde Stalde, der ere byggede uden noget Hensyn til Bekostningerne rolig kastede deres stolte Skygger under Maanens Straaler og medens en Sværm af lade Staldbetjente snorkede i Paladsets Kamre.

(Dagbladet.)

Sjelemesser for en Kongemorder. Til Præsten ved Hovedkirken i en af Siciliens større Stæder kom nylig en Ubekjendt, der bestilte en høitidelig Sjælemesse for en Afdød; Alt skulde gaae til med den største Pragt, hele Kirken skulde betrækkes med Sort, en kostbar Katafalk skulde opreises, der skulde brænde Lys og Røgelse i det Uendelige, Chorene skulle forstærkes, og Antallet af de fungerende Præster fordobles. Sognepræsten lod den Ubekjendte forstaa, at der vilde kræves store Udgifter, og Svaret var en Pung med 400 Dukater. Høitideligheden blev berammet til den 13de April; Dagen forinden vilde den Ubekjendte bringe Marmorpladen til Katafalken med den behørige Indskrift, og den bragtes virkelig, lydende paa en kort iforveien afdød Hertug, som havde eiet store Godser paa Sicilien. Den 13de April kom en talrig Skare af Troende samlede for at bivaane Festen; Sangen begyndte, og de talløse Voxkjerter, som omgav Katafalken, tændtes. Alles Øine vare rettede paa den hvide Marmortavle, om hvilken Lysene stod tættest, da man pludselig saa den mørke Indskrift blive blegere og blegere, for tilsidst reent at forsvinde og give Plads til Ordene:

Agesilao Milano,
som uden Frygt søgte at befri Landet for en nedrig Tyran og
sende Helvede en af sine Sønner.

Stærkere og stærkere fremtraadte denne nye Indskrift, alt som Varmen fra Kjerterne tiltog. Den sagte Mumlen gik over til vild Larm, Sangene forstummede, og det varede ikke længe, førend hele Forsamlingen i forvirret Flugt stormede ud af den vanhelligede Kirke. — Regjeringen har beordret den strængeste Undersøgelse og har foreløbig ladet arrestere alle de Geistlige, som deeltog i Høitideligheden, da den mistænker dem for at have været meddeelagtige i Planen.

☞ **Abonnenterne paamindes om at indsende Aarskontingenten for Nyhedsbladet med det Første og senest inden Juni Maaneds Udgang.**

Tiltrædende Abonnenter erholde fremdeles Storthings-Efterretningerne som Tillæg gratis. Første Kvartal af Nyhedsbladet for iaar er allerede ganske udsolgt, men et nyt Oplag trykkes, saaledes at Abonnenterne siden vil erholde Aargangen komplet.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 20. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 17de Mai. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Om Kjæmpevisen og dens Betydning for Kunstpoesien.

(Af Henr. Ibsen.)

(Slutning fra forrige Nr.)

Tør det nu altsaa antages, at Visedigtningen under vexlende Former har levet paa Folkets Læber ligefra den forhistoriske Tid, saa svækkes ingenlunde denne Antagelse derved, at Sagaen intet melder om Tilværelsen af en saadan Digtning. Skaldepoesien, der udviklede sig samtidigen med denne ældre (hedenske) Visedigtning, var en Kunstpoesi, Visedigtningen derimod Folkepoesi; at Sagamanden altsaa alene tog Hensyn til hiin og oversaa denne maa ingenlunde forundre nogen af os, der vide, at det Samme i en langt nyere Tid har gjentaget sig næsten lige ind i vore Dage. Det maa desuden ikke forglemmes, at Visedigtningen ved sit i den Tid vistnok heelt igjennem hedenske Indhold anstændigvis ei kunde hue den oplyste og lærde Sagamand, om end Folket fandt Behag deri. At ogsaa Sagaen i sin Poesi var hedensk undgik naturligviis Optegnerens Opmærksomhed, eftersom Emnet her Intet havde med Asernes og Mytheheltenes Forherligelse at gjøre, ligesom i Kjæmpepiserne, og at benytte Skaldekvadene som Beviissteder kunde endnu mindre forurolige hans Samvittighed, thi vel vare ogsaa disse hedenske baade i Form og Indhold, men Forskjellen laa i, at medens Gudeverdenen i Kjæmpeviserne vedblev at føre et friskt og beaandet Liv, saa var Skaldepoesien allerede dengang, som tidligere bemærket, nedsunken til blotte og bare Formler og Floskler, der sandelig ikke skulde forarge Nogen. Dette gjælder da især de yngre Skaldekvad; hvad de ældre og bedre angaar, saa havde disse naturligviis, som Kunstprodukter, i Datidens lærde Verden en Anseelse, der vel maatte opveie alle andre Hensyn.

Forholder det sig nu saa, at Kjæmpeviserne kun ere at betragte som en nyere Form for Oldtidens mythiske Digtninger, saa behøve vi ikke at ty hen til Formodningen om Oversættelser for at forklare os Udbredelsen af de samme Viser blandt alle de germaniske Stammer. Denne Forklaring er desuden tvungen nok og i mange Punkter langtfra tilstrækkelig til at belyse Phænomenet. Først og fremst er der liden indre Sandsynlighed i, at en Digtning, der i den Grad som Kjæmpevisen mægtede at slaa Rødder i Folkets inderste Liv, ikke skulde være fremspiret sammesteds, men indpodet ved Overførelse fra fremmed Jordbund. I hvilken Periode i Fortiden skulde vel f. Ex. Nordmændene følt nogen Trang til gjennem danske, svenske eller tydske Kvæder at forherlige Begivenheder, som paa ingen Maade greb ind i deres egne Forholde eller til at besynge Mænd, der kun vare dem bekjendte gjennem fiendtlige Sammenstød? Og hvorledes skulde endog blot Tilværelsen af hine Kvæder være kommen til vore Forfædres Kundskab? Samkvemmet mellem Folkeslagene i de Dage var sandelig ikke af den Beskaffenhed, at nogen Udvexling af aandelige Skatte derved skulde fremmes. Hertil kommer desuden, at det, man har kaldet Oversættelser, kun høist uegentligt kan benævnes saaledes; det er snarere jevnsidige, indbyrdes uafhængige Behandlinger af det samme Stof. Bortseet fra det Urimelige i, at en rig, mundtlig Literatur, der søger sin Livskraft i Folkets egen skabende Trang, skulde hente Næring gjennem Oversættelser, - maa det endvidere betænkes, at de historiske Viser saagodtsom slet ikke ere oversatte, og hvor det er Tilfældet, der tør det maaskee være meer end tvivlsomt, hvorvidt Oversættelserne nogensinde have været populære. I Norge, hvor de skriftlige Optegnelser ere foretagne fra første Haand, findes ingen slige oversatte Viser; i de danske og svenske Samlinger træffes de vistnok, men da disse Samlinger for en stor Deel ere tilveiebragte efter gamle skrevne Visebøger, saa kan ikke heraf udledes noget sikkert Beviis for at hine Oversættelser i mærkelig Grad have været udbredte blandt Folket selv. De turde snarere, hvad ogsaa Sproget synes at tyde hen paa, skrive sig fra en forholdsviis nyere Tid, da Visedigtningen i Danmark og Sverige befandt sig i Adelens Hænder og saaledes havde ophørt at næres af og ved Folket. De saakaldte Eufemiaviser, der oversattes fra Fransk her i Norge omtrent ved Aaret 1300, og som forefindes i haandskrevne Exemplarer baade paa Svensk og Dansk, svække ingenlunde denne Paastand; thi deels høre disse Digte ikke hen under den egentlige Kjæmpevise og deels tør det med Sikkerhed antages, at de ingensinde have været udbredte blandt Folket, men i det Høieste blandt endeel af Adelen, der optog Dronning Eufemias Idee, at indføre Troubadourpoesien i Norden, en Idee, der imidlertid kvaltes i Fødselen.

Af alle disse Hensyn forekommer det mig urimeligt at antage Visernes Udbredelse som grundet paa Oversættelser; en sandsynligere Forklaring ligger desuden nær forhaanden. Indrømmes det nemlig, at Kjæmpevisernes første Oprindelse kan søges i den mythiske Tid, saa er der heller Intet iveien for at gaa saa langt tilbage som muligt, nemlig til en Tid, der ligger foran den germaniske Stammes Indvandring til Europa, til en Tid altsaa, da denne store Folkestamme udgjorde et samlet Heelt.

Denne Forestillingskreds, indenfor hvilken Kjæmpevisen bevæger sig, synes i høi Grad at tale for en saadan Anskuelse. Paa de store Sletter ved Foden af Ural tumlede sig Germanerne som en allerede dengang kraftig og krigersk Stamme; de tschudiske Folk, der beboede Bjergene i Strækningen mod Nord lige indtil det hvide Hav, og hvis Brødre, Finnerne, vandrede om paa den skandinaviske Høislette, vare Germanernes naturlige Fiender, som bekjæmpedes og undertrykkedes, og som derfor ved List maatte værge sig saa godt de kunde. Denne Folkestamme er da oprindeligen Kjæmpevisernes Dværge, der levede mellem Fjeldene og forstode at forarbeide Metallerne til Vaaben og kunstige Smykker. Dvergene beskrives som smaa, listige og ondskabsfulde; alt dette passer godt paa Tschuderne eller Finnerne, og deres Boliger mellem Uralbjergene maatte vel give dem Anseelse af Væsener, som ved hemmelige Kunster forstode at udvinde Rigdomme af Stenen, en Kunst vore Forfædre ikke kjendte, men hvori den tschudiske Stamme, ifølge Historiens Vidnesbyrd, var vel bevandret. Efter Indvandringen i Norden kan man ikke tænke sig, at der kunde opstaa nogen Forestilling om skjulte Skatte i Bjergene, thi her maatte disse snarere fremstille sig som den golde Armods Boliger. Heller ikke de i Viserne omtalte Reiser til Troldenes Hjem passe paa et Folk, der selv har sit Ophold i Norden; thi deels vedbleve Urbeboerne (Visernes Trolde og Dværge) langt ned i Tiden at bebo Norges Høislette lige til den sydlige Grændse, saa der altsaa ikke kunde være Tale om at søge dem i Nord, hvilket det dog stedse heder, - og deels kunde et haardført, med vort Klima og vore Forholde fortroligt Folk ikke i den Grad gribes af Besværlighederne og Farerne ved en Reise til det Nordlige, som dog af Kjæmpeviserne sees at have været Tilfældet. Dette Troldenes Hjem i det fjerneste Norden beskrives som isnende koldt og behersket af et evigt Mørke; men da de virkelig foretagne Reiser didhen fra det sydligere Norge vistnok kun gik for sig om Sommeren, saa vil det sees, at denne Charakteristik ei kan være hentet fra egne Erfaringer, men kun fra dunkle Frasagn, der deels ere mistydede, deels udsmykkede og omdigtede. Rigtignok tales om, at Reiserne til „Trollebotten“ foregik tilvands; men man kan her ligesaagodt tænke paa en Fart opad de store Floder i Rusland som paa en Søreise langsmed den norske Kyst, og overhovedet maa man komme ihu, at vore Viser noksom røbe alle Slags Tillempninger, der aabenbarligen ere nyere Tiders Værk. Bjarmelandsreiserne kan hellerikke godt have givet Anledningen til disse Forestillinger; thi paa andre Steder igjen tales om uhyre „Jernskove“, som maatte passeres, og hvorved man maa tænke paa det nordlige Ruslands Naaleskove, der vare ukjendte for vore Forfædre under deres Ophold i Østen, men som de ved deres Fremtrængen mod Nord maatte igjennem, og som for dem vel kunde fremstille sig som Jernskove. Mærkeligt er det ogsaa, at Kjæmpevisernes hele Dyreverden tyder hen paa et sydligere Himmelstrog. Med Undtagelse af Ulven nævnes, saavidt jeg veed, intet af Nordens vilde Dyr i Viserne, medens derimod Lindormen eller Dragen (selv om man betragter denne som en Afødning af Mythernes Midgardsorm) uvilkaarligt leder Tanken hen paa de kjæmpemæssige Levninger af Urverdenens Dyr, hvilke endnu findes i det østlige Rusland og som vistnok dengang vare langt hyppigere forhaanden og vel kunde vække hos vore Forfædre den første Forestilling om hine fabelagtige Uhyrer, der siden gjennem Kjæmpeviserne ere blevne saa populære. Det er endvidere værd at lægge Mærke til, at uagtet Germanerne efter Indvandringen til Norden udviklede sig til et søfarende Folk og hvis Heltebedrifter forstørstedelen udførtes paa Havet, saa veed Kjæmpeviserne dog ikke at fortælle det Ringeste om Søkampe eller Færd og Bedrifter tilskibs, men saameget destomere om Strid paa Landjorden og det saagodtsom stedse tilhest, uagtet det dog er vitterligt, at denne Maade at stride paa var fremmed for vore Forfædre. Ogsaa herved komme vi til at tænke paa Opholdet i Østen; at Lokaliteterne dersteds ikke tillod nogen Søkrig følger af sig selv, medens det derimod er høist sandsynligt, at Germanerne dengang vare et Rytterfolk, ligesom det endnu er Tilfældet med de Stammer, der i vore Dage bebo hine Egne.

Man indvende ikke her, at Kjæmpevisernes Verden kun er en Digtningens Verden, der saaledes Intet har med Virkeligheden at skaffe. Folkets Digten er tillige dets Philosophi, den er den Form, hvori det udtaler sin Anelse om Aandens Tilstedeværelse i det Konkrete, den søger naturligviis, ligesom al kunstnerisk Produceren, sit Udgangspunkt i det virkelige Liv, i Historien, i oplevede Tildragelser og i den omgivende Natur. Saaledes kan det f. Ex. ikke betvivles, at Mytherne om Thor og hans Kampe med Jøtunerne ere Symboler for den urgermaniske Kraft og dens fiendtlige Rivning med fremmede Modstandere. Idetheletaget maa et Folk altid til en vis Grad besidde en Historie forinden det kan skabe sig en Religion, og saaledes har det ogsaa været Tilfældet med vore Forfædre; den digteriske Forherligelse af Urslægternes Bedrifter, deres Forsøg paa at trænge frem mod Nord o. s. v., have afgivet Stoffet til de mythiske Digtninger, og disse igjen Grundlaget for Kjæmpeviserne.

Vidnesbyrdene om de germaniske Visers Oprindelse under Folkestammens Ophold i Østen, hvilke her ikkun antydningsviis ere berørte, kunde suppleres i det Uendelige, saafremt det var min Agt at levere nogen udtømmende Beviisførelse i denne Sag; saaledes er det imidlertid ikke, jeg har kun villet nedlægge en Protest mod Paastanden om Kjæmpevisernes Udbredelse gjennem Oversættelser, en Paastand, der vilde kuldkaste vor oprindelige Eiendomsret til en stor og væsentlig Deel af vore Forfædres aandelige Efterladenskab. For den saakaldte islandske Sagaliteratur har man villet gjøre os Æren stridig, men vore Videnskabsmænd have i dette Anliggende forfægtet vore Rettigheder. Skulde ikke det Samme lønne Umagen ogsaa med Kjæmpeviserne? Skulde ingen af vore Fortidsforskere føle sig opfordrede til at tale et afgjørende Ord i denne Sag? Dersom der i disse Linier kunde ligge nogen Tilskyndelse hertil, da vilde jeg holde dem for mere end lønnede, hvad enten nu Dommen faldt til Gunst eller Ugunst for den Anskuelse, jeg i det Foregaaende har vovet at fremsætte.

Maria Serato.

Violinspillerſken Maria Serato er født i Aaret 1841 i Venedig, hvor hendes Fader er Embedsmænd. Af 19 Sødſkende leve kun 6, ſom alle ere muſikalſk opdragne. 9 Aar gammel gav allerede den lille Pige Koncert i Venedigs ſtore Theater „la Fenice“ og foretog ſenere Reiſer gjennem flere af Europas ſtørre Byer; paa en af disſe var hun ogſaa i Kjøbenhavn og Stockholm, hvor hun vakte Opſigt ved ſit rene og mechaniſk udviklede Spil. I de ſidſte 3--4 Aar har hun opholdt ſig i ſit Hjem, for at ſtudere og øve ſig under Veiledning af ſin Ledſager, Tivranti, Direktør for et muſikalſk Konſervatorium, og har nu atter, mere kunſtneriſk udviklet, begivet ſig paa en Kunſtreiſe, ſom denne Gang begyndte i Kjøbenhavn, hvor hun i Martis og April Maaned med overordentligt Bifald har givet 7 Koncerter. Hun opholder ſig for Tiden her i Chriſtiania, hvor hun den 13de Mai gav en Koncert i Frimurerlogens Sal, og agter om nogle Dage at give ſin anden og ſidſte i Theatret. Det fordeelagtige Ry, ſom deels gjennem private Breve hertil og deels gjennem Aviſerne var gaaet foran hende, blev fuldkommen ſtadfæſtet, da man fik hende at høre. Der var neppe Nogen, ſom forlod denne første Koncert uden fuldſtændig Tilfredsſtillelſe over hendes Præſtationer. Stor mechaniſk Færdighed ſom overvinder alle Vanſkeligheder med den ſtørſte Lethed, en ſmuk og klokkereen Tone paa Violinen, forenet med et følelſesfuldt og ſmagfuldt Foredrag af Melodierne og Frihed for alt Charlataneri i Fremtrædelſen, gjør hende til en Kunſtnerinde af Betydenhed paa ſit Inſtrument. Chriſtianias bedſte Violinſpillere udtale ſig med fuld Beundring om hende, og en ny Koncert vil ſikkerligt ſkaffe et talrigt Beſøg, da det er en Sjæleopmuntring at høre Kunſten ſaa nær ſin Fuldendelſe. Portrætet, ſom her medfølger, er efter en Lithographi fra Venedig. 4.

Den nye Storthingsbygning.

II.

Schirmer og von Hanno have ved Udarbeidelſen af Byggeplanen for Tomten ved Slotsparken befulgt de ſamme Principer, ſom ved Planen for Bygningen til Præſtegaden og Carl Johans Gade (eller Øſtregade). Den aabne Beliggenhed af Tomten har imidlertid givet Anledning til en friere Behandling af ſamme Thema. Hovedforſkjellen mellem begge Planer er, at Hovedfløiene her have erholdt ſamme Længde, og at Fløien, ſom indeholder Kommitteeværelſerne, er anlagt paa 2 Etager i en Halvkreds og forbinder begge Hovedfløie. Veſtfronten med Storthingsſalen vender mod Slottet, og Hovedindgangen under Taarnet er i Chriſtian den 4des Gade.

Byſkriver Rye havde ſom ſagt i ſit Udkaſt antydet væſentlige Forandringer af det af Kommisſionens øvrige Medlemmer antagne Projekt, hvoriblandt hørte, at begge Thingſalene ſkulde lægges indad mod Gaardsrummet for at undgaae Støi fra Gaden, at det ſtore Taarn ſkulde udelades og at Byggetomten ſkulde anvendes mere økonomiſk. Imidlertid har disſe afvigende Anſkuelſer ikke kunnet rokke Samſtemmigheden i den Dom, at Schirmers og von Hannos Projekt var det eneſte, ſom der kunde blive Spørgsmaal om at tilkjende den ſtørſte Priis. Departementet har ſaaledes indſtillet og Kongen bifaldt dette, ligeſom og, at Forfatteren af det med $\chi\alpha\iota\rho\varepsilon$ forſynede Projekt tilſtodes et Honorar af 200 Spd. Med Henſyn til førſtnævnte Projekt bemærker ellers Departementet, at man viſtnok forudſeer Muligheden af, „at det vil viſe ſig henſigtsmæsſigt, efterhaanden ſom Arbeidet ſkrider fremad, at foretage Forandringer enten med Henſyn til Anordningen af enkelte Værelſer eller af visſe Partier af Byggearbeidet, men at disſe Forandringer imidlertid efter Departementets Formening ikke bør ramme Planen i noget væſentligt Punkt eller forrykke Bygningsmaaden i det Hele. Maa det nemlig erkjendes, at dette Projekts hele architektoniſke Anlæg opfylder Fordringerne til en for ſit Øiemed værdig og i Forhold til Overſlagsſummens Størrelſe ſtorartet Bygning, ſaa er det efter Departementets Formening forbundet med ſærdeles Betænkelighed, ſaalænge Lokalernes Anordning ikke nødvendigen kræver ſaadant, at foretage nogen væſentlig Forandring i ſamme, idet man udſætter ſig for at forſtyrre den Harmoni mellem Bygningens Ydre og dens indre Dele, der i Udarbeidelſen er gjennemført, ſaavelſom den for Bygværkets Beſtemmelſe pasſende Charakteer. Departementet, der antager, at et Arbeide, ſom det foreliggende, der er et virkeligt Kunſtværk, ikke uden at forvanſkes og tabe Charakteren af et ſaadant, kan udſtykkes og væſentligen forandres i dets enkelte Dele, og ſom derhos befrygter, at de af Byſkriver Rye paapegede Modifikationer ville have ſaadan Ulempe til Følge, har ſaameget mindre fundet Grund til at anbefale Byggeprojektet antaget i en ſaadan forandret Skikkelſe, ſom man ikke har kunnet overbeviſe ſig om, at Forandringen vil medføre i væſentlig Grad Fordele i den indre Anordning, ſom ikke allerede ere tilſtede, idet man navnlig maa dele den af Kommisſionens Pluralitet udtalte Formening, at de af Byſkriveren befrygtede Uleiligheder ved Storthings-

Maria Serato.

og Lagthingsſalenes Beliggenhed efter Planen allerede i tilſtrækkelig Grad ville være forebyggede ved den paatænkte Forandring i Omgivelſerne ſaavelſom ved Bygningsmaaden.“

Men medens ſaaledes Finantsdepartementet i ſin Indſtilling til Kongen bifaldt, uden Forandringer, Schirmer og v. Hanno's Projekt, og Statsraaderne Peterſen, Bretteville og Manthey tiltraadte denne Indſtilling, gav Vicekongen et disſenterende Votum, der tiltraadtes af Riddervold og Hagerup, og hvorom det i Finantsdepartementets Foredrag hedder:

„Hs. Kongelige Høihed Vicekongen finder viſtnok, at den til høieſte Præmies Erholdelſe indſtillede Tegning til Storthingslokale paa den ved Øſtregade indkjøbte Tomt er i det Hele taget ſærdeles vel udført, men ſkulde dog ønſke, at det anbragte ſtørre Taarn kunde bortfalde, da dette giver Bygningen mere Udſeende af en Kirke end af et Lokale for en Folkerepræſentation.“

Dette havde til Følge, at Hs. Maj. Kongen, med Bifald af Finantsdepartementets Indſtilling forreſten, under 23de Marts reſolverede:

„at da Hans Majeſtæt deler den af Hans Kongelige Høihed Vicekongen, af Statsraaderne Riddervold og Hagerup ſamt af Statsraadsafdelingen tiltraadte Bemærkning imod det, paa den til Befølgelſe indſtillede Tegning, anbragte ſtore Taarn, og da Hans Majeſtæt antager, at Storthingsbygningen, uden at tabe Noget af ſin Charakteer, vil vinde ved, at der, iſtedetfor dette Taarn, anbringes en Frontonprydelſe (pinium) i ſamme Stiil, ſom de tvende paa Façaden mod den ſaakaldte Huuseiertomt paa Tegningen opførte, omtrent ſaaledes, ſom den her vedlagte, af v. Hanno og Schirmer udførte Skizze viſer — befaler Hans Majeſtæt naadigſt, at den af den norſke Regjering foreſlaaede Propoſition til Storthinget ſkal ledſages af en Tegning, udviſende den her omhandlede Forandring.“

Det er af Bygningen, ſaaledes ſom den efter den ved den kgl. Reſolution bifaldte Forandring vil ſee ud, at vi idag give Tegning.

Sammenligner man denne Tegning med den af Kommisſionen antagne, ſom vi i vort forrige Nr. have indtaget, da vil Indtrykket af kunſtneriſk Virkning, af gjennemført Stiil, her være ſaa afgjort til Fordeel for Architekternes førſte, frit gjennemførte Udkaſt, at man neppe kan betænke ſig paa Valget eller give den kgl. Reſolution ſit Bifald.

Hellerikke turde Fleerheden med Hs. kgl. Høihed Vicekongen finde, at det ſtore Taarn med Henſyn til Udſeende ſkulde ſtemple Bygningen ſom Kirke. Kirkebygninger have andre Midler til at betegne ſig ſom ſaadanne, end Taarne af den her anbragte Beſkaffenhed. Man ſeer jo derfor ogſaa hyppig paa offentlige Bygninger i Udlandet Taarne ſom Betegnelſe af deres Betydning fremfor den private Bygning. Architekten har her med det opadſtræbende Taarn ſynligen villet betegne den lovgivende Magt i Landet, og denne Tanke er ſaaledes indforlivet og udtalt i det hele Værk, at man ikke kan tage den bort, uden herpaa at gjøre Vold. Dette viſer ſig ogſaa ved den foretagne Modifikation, hvor Tanken er bibeholdt, men dens fulde Gjennemførelſe opgivet, - og det uagtet netop den anvendte Stiils medgjørlige Former tilſteder en friere Behandling end andre. Hvorledes end en Modifikation og Forrykkelſe af den oprindelige Hovedtanke i et Kunſtværk foretages, maa ſelve Værkets Heelhed og Eenhed lide, - og det i Architekturen ligeſaavel ſom i Poeſien og de øvrige frie Kunſter. Ogſaa i et architektoniſk Kunſtværk maa der være Konception og en ukrænkelig Grundtanke, der modſtaar gjennemgribende Tilſætninger og tilfældig Tillæmpning. Og vil man derfor her have et Kunſtværk, da er det ligeſaa urimeligt at ſige til en Architekt, at han ſkal forandre eller udelade Partier, ſom hører med i denne Konception, til denne Grundtanke, ſom om man vilde kræve af en ſand Digter, at han omarbeidede et Digt i Hexameter til femfodede Jamber eller af typographiſke Henſyn indrettede det ſaaledes, at det kunde gaae ind paa een Spalte.

Vil man altſaa have et Kunſtværk, maa ikke Udenforſtaaende foreſkrive Forandringer, der gribe ind i den kunſtneriſke Idees indenfra gaaende Udvikling; thi Virkningen heraf paa Værkets Heelhed lader ſig vanſkelig beregne af Nogen, knapt engang af Kunſtneren ſelv.

Trods al Dygtighed, hvormed Forandringen i det oprindelige Projekt til Storthingsbygningen er foretaget, turde der ogſaa, efter hvad vi have hørt, endog være et Spørgsmaal om, hvorvidt Kommisſionen med Samſtemmighed vilde anbefalet den ſaaledes forandrede Tegning. Nogen Dom i ſaa Henſeende har man imidlertid ikke hos Kommisſionen indhentet, og forſaavidt ſynes hele Kommisſionens Hverv at være blevet temmelig reduceret. Thi efterat den har antaget en Tegning og Finantsdepartementet og en Pluralitet af Statsraadet har tiltraadt dens Mening, antages ved en kgl. Reſolution, og efter Vicekongens Ønſke, en væſentlig forandret Tegning, hvorom Kommisſionens Formening ikke engang er bleven indhentet.

Enkelte ville maaſkee opkaſte Spørgsmaalet, om hvorvidt det pasſer for Storthinget at reiſe ſig et betaarnet Palads ligeoverfor den nøgne, ubetaarnede Kongebolig, der med uhyre Bekoſtelighed har formaaet at bevare — Privatboligens Fordringsløshed. Dette Spørgsmaal ind-

skrænker sig til, hvorvidt man af den ene forfeilede Byggeplan skal hente Grunde og Forsvar for en anden. Thi at Slottet, hvad Ydre angaar, staar under hvad dets Bekostelighed lader fordre, og at det hellerikke derhos har ydet den væsentligste Erstatning for Simpelheden og Uanseeligheden — nemlig Billigheden, staar neppe til at nægte.

Under saadanne Omstændigheder kan man af en Sammenligning med Slottet ikke hente anden Erfaring, end den, at har man engang baaret sig galt ad, saa skal man for Eenhedens og Konsekventsens Skyld gjøre det fremdeles.

Dog endnu en anden Erfaring kan hentes, og det er den, at ved at gjøre væsentlige Forandringer i Architektens selvstændige, med kunstnerisk Heelhed gjennemførte Udkast forfusker man det Hele, og istedetfor Besparelse, som deraf kunde synes at flyde, følger en fordoblet Udgift uden dog at Noget kan tilfulde bøde paa Forrykkelsen af den oprindelige Plan. Hvilket Bygværk vilde ikke Slottet været, om de uhyre Summer, som det nu med sine mange Ombygninger og Forandringer koster, havde været anvendte efter en oprindelig Plan, efter en ledende kunstnerisk Tanke og uden Hensyn til de Krav paa Ændringer, som den bevilgende Myndighed efter sine architektoniske Anskuelser have stillet og sat igjennem.

Det er vor Ulykke, at vi Alle kunne gjøre Noget med i Andres Værk, men spørge ikke først, om vi have mindste Forstand paa at gjøre det Hele selv.

Skovtilstande i Sydtyrol.

Hr. Redaktør!

For nogle Aar siden traf Indsenderen under en Reise i det nordlige Norge en tydsk Forstmand, som under mangehaande andre Samtaler fortalte ham, at Gjeden i egentligste Forstand var i Begreb med at æde Folket ud af Landet i Sydtyrol, idet den fortærede og ødelagde Planter og Ungskov, der skulde tjene til Læ og Beskyttelse for Jorden, og i Egenskab af tilvoxen Skov formidle Regnforhold og Vandløb med meget mere. Under det vore Skovforhold i senere Tider ere blevne mere omhandlede i Aviserne og ved andre Leiligheder, har jeg mere end een Gang tænkt paa dette, og jeg har ogsaa i Bygder, hvor jeg har vanket, saavel havt Anledning til at see Sporene af de Ødelæggelser, som „dette Fandensfrø“ - saa kaldes Gjeden mangesteds - anretter især paa Ungskoven, som til at have de forskjelligste Meninger derom. Forleden Dag fik jeg imidlertid fat paa „Beilage zu Nr. 312 der allgemeine Zeitung“ for f. A., hvoraf jeg oversatte følgende Artikel, som synes mig i nogle Punkter at være af Interesse, idetmindste for enkelte mindre skovrige Trakter af vort Land, hvor der er en overdreven Gjedeavl. Interessant og mærkværdigt er det ogsaa at see, hvilken overordentlig Vigtighed Skovene tillægges i Egne, der dog langtfra ikke trænge saaledes til dem, som vi under vort kolde og barske Klimat.

Med November Maaned træde de nye Forstbetjente for Tyrol i Virksomhed. Hvis disse skulle opfylde Regjeringens veldædige Hensigter og tilfredsstille Landets Trang og Forventninger, ville De ikke imødegaa nogen sorgfri eller behagelig Tilværelse; thi i den største Deel af Sydtyrol er der ikke nogen Green af den offentlige Forvaltning, som i de sidste 50 Aar saa uindskrænket har været overladt Kommunernes Uforstand og Privates slet beregnede og almeenskadelige Vindesyge, som Skovvæsenet. De Aar for Aar tiltagende Ødelæggelser ved udflømmende Bække, ved Flodernes Oversvømmelser, herjende Hagelbyger, den

Den nye Storthingsbygning: Schirmer og v. Hanno's forandrede Projekt til Tomten ved Præstegaden, bifaldt af Kongen.

regelmæssige Torke hver Sommer, de nu saa hyppige Stormvinde, der før vare rene Sjeldenheder, og alle disse Elementarskader, som vore Bjerge have at takke for sine nøgne Koller og Lider, give ligesaa sørgelige som haandgribelige Beviser herfor.

Enhver, som ikke er ubekjendt med, at Skoven i et Bjergland danner den Bund og Grund, hvori alle Kulturens, Industriens og Veirlagets Betingelser, med andre Ord Indbyggernes Liv og Velstand, have sine Rødder, den vil prise Regjeringens Omhu, som ikke længer lader dette Provindsens Palladium gaa sin Ødelæggelse imøde.

For det Første maa man imidlertid tvivle om der er Forstmænd med Kyndighed i Landssproget for Haanden; thi hidtil har der ikke været flere end femten af denne Slags Folk i hele Sydtyrol, og disse have ikke engang alle været videnskabeligt dannede. Vor Forstlov er vistnok affattet med al mulig Humanitet, men den vil dog neppe, selv ved kraftig Hævdning, række til at beskytte Skoven.

Naar man ikke vil, at der skal vederfares Tyve, som for at vinde nogle Gylden ødelægge Værdier af flere Hundreder, noget Ondt, men afmaaler Straffen efter den lavest mulige Vurdering af Skaden, saaledes som den for Øieblikket viser sig, saa vil det altid blive en Fordeel at stjæle Veed; thi af 10 Gange fakkes Tyven neppe mere end 1 Gang. Det kan vistnok synes haardt at indespærre en fattig Djævel, som har hentet sig en Byrd Veed i et Ungsnar, i Fængsel fra 1—5 Aar istedetfor at straffe ham med Arrest i 24 Timer; men hvis det skeede nogle Gange, saa vilde den Slags Spekulanter blive sjeldnere og sjeldnere og en anden Skyhed for Aavirkning gaa over i Folkets Bevidsthed, thi nu ansees dette aldeles ikke for Tyveri. Mildhed er en herlig Ting; men naar den bringes i Anvendelse ved Uvaner, der fortære Landets dyrebareste Marv, har det dog sine Betænkeligheder at bringe den i Anvendelse. Det er i Almindelighed kun Kaadhed eller et sygeligt Instinkt, der kaster den brændende Fyrstikke paa Høloftet eller lægger Stenen paa Jernveisporet, og ikke destomindre er Straffen mangeaarigt Tugthuus eller endog Galgen. Der gives Forbrydelser, som straffes med Død eller livsvarigt Fængsel, men som efter Moral- og Utilitetsprinciper ikke synes at være mere fordømmelige end Tilintetgjørelsen af et heelt Landskabs Livsbetingelser. Har Staten utvivlsomt Ret til ved exemplarisk Revselse, selv mod Folk, som ikke have en klar Forestilling om Følgerne af sin Gjerning, at hævde sin Sikkerhed, hvorledes kan da en anden Maalestok gjøres gjældende mod Forseelser, der, uagtet de vel ikke strax see saa farlige ud, dog for bestandig eller for mange Aar virke ødelæggende paa store Vidder? At Følgerne i det sidste Tilfælde ikke vise sig strax og kunne fattes af den store Almeenhed, men at de først efterhaanden fremtræde og efter længere Tids Forløb vise sig for den opmærksomme Jagttager, forklarer vistnok den Ligegyldighed, som man viser for de første Aarsager; men er meget mere skikket til at retfærdiggjøre den mest hensynsløse Strenghed. Den, som ikke finder denne Sammenligning passende, ham bede vi i den første den bedste udhugne Skovlid at gaa ned fra Fjeldranden til Dalbunden, og han vil see, at der her ei tales om Smaating.

Hvor der tales om Skovødelæggelser, kan man ikke undlade at tale om den i Sydtyrol i den yppigste Blomstren staaende Gjedeavl. Det er sørgeligt for enhver tænkende Mand at see Regjeringens viseste Forholdsregler strande paa de smaa Arbeidsmænds Bekvemmelighed og indskrænkede Synsmaader. Gjentagne Forordninger anbefalede Indskrænkningen af disse Skadedyr. Men da Gjederne, som bekjendt, her kun beite i Almindinger eller paa Kommunernes Grund, og indbringe Eiermanden Meget, uden at det koster noget at føde dem, og da, som man kan tænke sig, Enhver sætter sin egen Fordeel høiere end Kommunens eller Bygdens, saa hørte man snart den almindelige Indvending, at Gjeden er aldeles uundværlig for Fattigmand. Uden nærmere Undersøgelse af, hvorledes det hænger sammen med denne Paastand, uden at spørge, om Fattigfolk sulte ihjel, hvor der ikke gives Almindingsbeiter og derfor heller ingen Gjeder, men paa Formandskabernes blotte og bare Ord

(og man maa vel mærke sig, at disse almindelig vare de ivrigste Gjedeavlere) kommer der begrædelige og skraalende Beretninger til høiere Steder, og Korstoget mod Gjederne gaar istaa. I Bjerglandsbyerne har der aldrig nogensinde været saa mange Gjeder, som nu kort efter Regjeringens Befaling om deres Udryddelse. Alle Kvægmarkeder ere overfyldte med Gjeder, og ikkedestomindre staae de høit i Priis. Landsbykapitalisterne sætte sine Penge i Gjeder og overlade de mindre Formuende at passe dem og drive med dem. Efter to Aars Forløb deles Udbyttet og Eieren faar for hver Gjed 8—10 Gylden foruden en Deel Ost. Man indseer let, at dette er en af de heldigste Spekulationer; thi der gives ingen Kreditanstalt, som giver en Dividende af 500 Procent, og man fatter naturligviis ogsaa let, hvorfor Gjederne formere sig i det Uendelige. For den Skovkyndige er det overflødigt at tale om den Skade, som dette Fæ gjør paa Skoven, ogsaa andre Menneskebørn have vel hørt saapas derom, at de vide, at alle Skovens andre Fiender ikke ere halv saa skadelige tilsammen, som Gjederne. Det er bekjendt, at en Gjed om Dagen behøver 3 ℔ tørt Foder, og man veed, at den i fri Tilstand kun nærer sig af Planteskud og Knopper. En Hjord eller Flok paa 200 Gjeder (saa mange, om ikke flere, finder man i hvert Fjeldsameie) ødelægger følgelig mange Millioner Planter om Aaret, naar den som i Tyrol gaar paa Beite i 9 Maaneder. Vil man nu indrømme Sandheden af den staaende Løgn, at Fattigfolk maa krepere, hvis de ikke have Gjeder, saa vil hvert fornuftigt Menneske let indsee, at det vilde svare bedre Regning for Kommunerne at gjøde vedkommende Fattigfolk med Straßburger Gaaselever-Posteier end at give sine Skove til Priis for deres Gjeder. Kan man under saadanne Omstændigheder undre sig over, at vore Aaser og Bjergrygge Aar for Aar blive mere og mere nøgne, at Skovbække og Fjeldaaer føre uhyre Gruusmasser ned i Dalene, at de store Elve flømme over sine Bredder efter et Døgns Regn, at Tømmer og Veed stige til utrolige Priser, at vi alt siden flere Aar hverken have Vaar eller Høst, at Vinteren altid bliver umildere, Sommeren for hvert Aar hedere; kan man saa undre sig over et heelt Litani af Landeplager, der alle flyde af den samme Kilde, ihvorvel Sammenhængen mellem Aarsag og Virkning ikke altid af Enhver kan gribes og tages paa med Hænderne! Man kan imidlertid ikke andet end høiligen undre sig over, at i de selvsamme Kommuner, hvor Vedkommende aldrig tør undlade at agte paa og træffe Forholdsregler mod Skade, foraarsaget ved Træmark eller Larver, Tordyvler, Rotter, Uveir o. s. v., der finder Ingen det nødvendigt at huske paa den farligste Skovfiende af alle, den, som ikke fortærer et eller to Aars Udbytte, men som trækker Jorden bort under Fødderne paa de arme Forblindede, saaledes at de istedetfor den rige Jordbund, som gav dem Føde, Skygge og Varme, sidde paa de haarde Stene og sulte og fryse og svede uden anden Trøst end den, at Gud maa tilgive dem, fordi de ikke vidste, hvad de gjorde. Den Ulykke, som vi nu i den ellevte Time skulle sætte Grændser for, har taget stærkt overhaand; imidlertid er der endnu Meget at redde, Noget at forbedre, Alt at forsøge.

Imidlertid vil den nye Skovforvaltning, udrustet med den bedste Villie og de kraftigste Midler, neppe kunne virke saa gunstigt og eftertrykkeligt, som ønskeligt er, saalænge vore Landkommuner ikke blive grundigt reformerede.

Literatur.

„Souvenirs d'une voyage en Sibérie, par Christophe Hansteen, directeur de l'Observatoire de Christiania. Traduits de Norvégien par Mme Colban et revus par M. M. Sédillot et de la Roquette." Paris 1857. XV. 428 p. Pr. 6 Fr. Omtrent to Trediedele af dette Værk er en Oversættelse af de Brudstykker, som Prof. Hansteen efterhaanden fra sin sibiriske Reise har meddeelt i Mallings Folkekalendere; Resten er ubekjendt for norske Læsere, idet de tvende første Kapitler hidtil kun fandtes i den af H. Sebald i 1854 udgivne tydske Oversættelse af Hansteens „Reise-Erindringer", medens de derpaa følgende to Kap. om Reisen fra Petersborg til Tobolsk (S. 31—157) endnu ikke have været trykte, men ere oversatte efter Forfatterens egenhændige Manuskript. De la Roquette har indledet den franske Oversættelse med nogle Ord, hvori gives en kort Biographi af Forfatteren. Da vore Læsere ved de fra Folkekalenderen almindelig bekjendte Brudstykker ere satte istand til at dømme om Beskaffenheden og Interessen af dette Værk og da vi ellers allerede leilighedsviis have omtalt den franske Oversættelse, skulde vi her neppe igjen have vendt tilbage dertil, hvis det ikke var for at gjøre vore Læsere bekjendte med, hvilken gunstig Modtagelse Værket har fundet inden den franske Presse, - en Modtagelse, der bliver saameget mere smigrende for Forfatteren, som det ikke længere har den Nyhedens Interesse, hvorved Reisebeskrivelser mest pleie at vække Opsigt, men maa søge sin Anbefaling i varigere, indre Fortrin. „Le Moniteur" for 27de April d. A. (Nr. 117) har nemlig ofret det en meget udførlig Anmeldelse, hvoraf vi her ville gjøre et Uddrag, forsaavidt selve Dommen over Værket angaar.

„Om end", saaledes begynder Anmelderen Hr. Hôte, „de videnskabelige Reiser ere de nyttigste, saa ere de Lærdes Beskrivelser i Almindelighed tørre, kolde og blottede for det Tiltrækkende for de almindelige Læsere, som ikke ere indviede i Videnskabens Problemer. Men hvis ved et heldigt Træf den lærde Reisende ogsaa er Stilist, og hvis han paa sin Vei veed at see ogsaa andre Ting, end alene de Phænomener, som staae i Forbindelse med det Problems Løsning, som han søger, hvis han under sin videnskabelige Beskjæftigelse veed at fremdrage personlige Erindringer, Indtryk og Billeder fra sit omflakkende Liv, saa lad ham endog fritage sig for at være Stilist, lad ham simpelthen være en naturtro Fortæller, og selv, om man vil, en Smule naiv, og hans Beretning vil ganske sikkert yde en behagelig og interessant Læsning. Enhver, som har læst den berømte v. Humboldts „Reise i Amerika" og hans Naturskildringer ville erindre sig den ophøiede og værdige Ynde, hvormed disse den moderne Videnskabs Faders Værker ere opfyldte. Nogle Blade i Begyndelsen af Aragos Værker, som indeholde en Fortæll ng om hans tidligste Aar og om hans Reise til Spanien for at maale Meridianen, og om hans Fangenskab i Algier, en mærkelig Episode i en Astronoms Liv, have ogsaa den samme Interesse, den rolige og tiltrækkende Simpelhed, som man især holder af at træffe i de Lærdes lidt vel videnskabelige Værker. Den Bog, hvormed jeg her beskjæftiger mig, har de samme t ltrækkende Egenskaber. Forøvrigt er Forfatteren et Lem af den Familie, hvis Ældste jeg her ovenfor har nævnt. Det er et Navn, som er kjendt i det lærde Europa. Imidlertid vil jeg af Hensyn til de Uvidende, en hæderlig Skare, hvortil vi Alle forendeel høre, tillade mig at fremstille saa tydeligt, som det er mig muligt, og det for større Sikkerheds Skyld med den lærde Forfatters egne Ord, de videnskabelige Grunde, som bragte H. til i 1828 at foretage sin Reise til Siberien. Idet vi lære at kjende Grundene til dette Foretagende, ville vi indirekte have gjort Bekjendtskab med den Reisende selv, og vi kunne da med større Interesse følge ham paa Hovedstationerne af hans Reise."

Efterat have givet et Uddrag af Bogen, der optager over fem af Moniteurens uhyre Spalter, slutter Anmelderen saaledes:

„Efter mere end to Aars Fraværelse gjensaa Hr. H. sit Fædreland, sit Observatorium i Christiania. Alle de vundne Erfaringer havde bestyrket Hypotheserne om Jordens magnetiske System. Fra den Tid blev det en Theori, støttet paa Kjendsgjerninger, og han har høstet den Hæder derfor, som retlig tilkommer ham. Hvad os angaar, maa vi lykønske os med at han til de reent videnskabelige Resultater af sin Reise har føiet denne Fortælling, som vil være af Interesse for de Læsere, der ere mindst hjemme i Naturvidenskaberne, og i Særdeleshed ere vi meget lykkelige over, at man har givet en Oversættelse for det franske Publikum, som - det være sagt uden Fornærmelse - kjender endnu mindre til det norske Spro; end til Mathematiken."

Til den franske Kritikers Ord ville vi her kun føie, at Forlæggeren har udstyret Værket overmaade smukt, og at der med Hensyn paa Oversættelsen er sørget for, at den i stilistisk Henseende kunde blive Originalen værdig. Oversætterinden har saaledes, uagtet hun selv som bekjendt besidder et hertillands sjeldent Herredømme over det franske Sprog, formaaet en fransk Literat, Sédillot, til at undergive hendes Arbeide et sidste Gjennemsyn. Under saadanne Omstændigheder tør de tidligere berørte Feil i det Enkelte forholdsviis have lidet at betyde.

Biographiske Efterretninger om Geistligheden i Tromsø Stift, udgivne af Andreas Erlandsen. Chra. 1857. 13½ Ark st. 8. Priis 1 Spd. Chra. Tønsbergs Forlag. Dette Værk er at betragte som en Fortsættelse af Forfatterens i 1844—1855 udgivne Efterretninger om Geistligheden i Throndhjems Stift hvilke udkom med Understøttelse af VidenskabernesSelskab. Hr. Tønsberg har overtaget Forlaget af denne Deel uden nogen offentlig Understøttelse, og dermed, som det i Forordene bemærkes, „bevirket at den ikke blev trykt i Danmark, hvorom var givet Forf. Tilsagn." Uagtet Prisen er ansat temmelig høi, er det desværre at forudsee, at Forlæggeren ikke alene ingen Profit vil høste, men at han endog ikke engang faar sine Udgifter dækkede. Thi Bogen hører til dets Slags Værker, som i en saa liden Literatur som vor næsten umulig kunne bære sig ved sin egen Afsætning. Da deslige Værker saaledes ere lige lidet lønnende baade for Forfatter og Forlægger, og deres Udarbeidelse forøvrigt koster en stor Møie, have de i høiere Grad, end andre literære Arbeider, Fordring paa en velvillig Modtagelse og skaansom Bedømmelse. Man maa her modtage med Tak hvad der bydes, kun at det ikke er ganske ubrugbart. — Dette gjælder ogsaa om Erlandsens Bog. Den vil være et uundværligt Hjælpemiddel for Enhver, der beskjæftiger sig med Personalhistorien, eller søger Familieoplysninger fra den Egn og om den Stand, som den omfatter. Men den vil ikke kunne tillægges stor Ros hverken for en i det Enkelte gaaende Nøiagtighed og Fuldstændighed eller for den bedst ordnede Sammenstilling af Stoffet. Den staar i alle Henseender tilbage for Forfs. tidligere Arbeide, og forsaavidt tør man slutte, at den i Fortalen nævnte Bistand af B. Moe, N. Nicolaysen og D. Bech ikke har været saa ganske liden. Ufuldstændigheden træder især i Øinene for de sidste 15 Aars Vedkommende; thi uagtet Angivelserne af Giftermaal og Børn her ved Forespørgsler og Korrespondance — rigtignok besværlige og tildeels bekostelige Kilder — sikkert kunde været bragt til større Fuldstændighed end for den nærmest foregaaende Tids Vedkommende, er dog Ufuldstændigheden netop her størst, og Angivelserne kastede om hinanden i en beklagelig Uorden. Saaledes nummereres Børnene ikke efter hinanden efter Alderen, men, som det synes, efter den Orden, hvori de ere komne til Forfatterens Kundskab, og alt imellem savnes inde i Rækken et Barn, hvis Tilværelse har været Forf. ubekjendt. Denne Mangelfuldhed tør dog undskyldes derved, at han i en Tid kun havde ringe Haab om at faae denne Deel udgivet og saaledes forsømte at holde sit Manuskript à jour, en Forsømmelse, der ikke har ladet sig gjenoprette i den Tid, hvori Skriftet, da det endelig fandt Forlægger, har maattet forberedes til Trykken. Hvad vi forøvrigt have at udsætte paa Forfatterens Værk er Feiltagelser i de biographiske Henviisninger og i den bibliographiske Deel af Arbeidet; men disse ere vi igjen tilbøielige til at undskylde, fordi der til deres Undgaaelse udfordredes en Bistand af Bøger, som faa Privatmænd have og som en Forf., der bor paa Landet, hellerikke kan søge afhjulpet ved Laan fra de offentlige Bibliotheker.

Idet vi saaledes gjerne undskylde Manglerne ved foreliggende Arbeide og lægge særlig Vægt paa, at det, skjønt ufuldkomment, dog vil være af stor Nytte, kunne vi ikke andet end udtale det Ønske, at Forlæggeren maatte finde en Afsætning, der sikrer ham for føleligt Tab. Han lover paa Omslaget at levere gratis, til Kjøberne af denne Bog, Register saavel til dette, som Forfatternes foregaaende Værk, en Tilgift, hvorfor man maa være ham meget taknemmelig. Thi først ved et fuldstændigt alphabetisk Register faae disse Arbeider, som Wieselgren kalder Matrikel-Biographier, sin rette Brugbarhed.

Norge.

Christiania. Under 7de d. M. er Sognepræst til Evje Præstegjeld K. O. Knutzen meddeelt Bestalling som valgt Provst for Robygdelagets Provsti i Christianssands Stift.

Under s. D. er Lektor Dr. C. P. Caspari udnævnt til Professor i Theologi ved Universitetet; Kand. theol. E. Bie til Præst ved Christianssands Tugthuus; Kand. theol. og Andenlærer ved Stordøens Skolelærerseminarium H. C. Nimb til Sognepræst til Fjælbergs Sognekald i Bergens Stift; Sognepræst til Kautokeino Præstegjeld F. V. Hvoslef til Bestyrer af og Førstelærer ved Skolelærerseminariet i Tromsø; Underretsprokurator O. S. Arveschoug til Postmester i Aalesund; Kopist i Revisionsdepartementet O. M. Hegge til Postmester ved Nordlands Postkontor; Licent. medic. T. L. C. F. Blich til Landphysikus i Buskeruds Amt; Kand. medic. J. C. Danchertsen til Distriktslæge i Varangers Distrikt; Chefen for strandebarmske Kompagni af bergenske Infanteribrigade, Kapitain J. B. Hoff til Chef for 1ste gevorbne Kompagni af bergenhusiske Musketeerkorps.

Under s. D. ere følgende Avancements og Forsættelser foregaaede i den 1ste akershusiske Infanteribrigade, nemlig: Chefen for onsøske Kompagni af frederiksstadske Musketeerkorps, Kapitain A. Gude til Chef for 2det gevorbne Kompagni af samme Korps; Chefen for lesjeske Kompagni af gudbrandsdalske nationale Musketeerkorps, Kapitain J. C. Anker til Chef for onsøske Kompagni; Chefen for Romerikes Landværnsdivision, Kapitain H. Andersen til Chef for lesjeske Kompagni; Premierlieutenant J. M. Eilertsen til Kapitain og Chef for Romerikes Landværnsdivision og Sekondlieutenant C. H. Hielm til Premierlieutenant i Brigaden.

Under s. D. ere følgende Avancements foregaaede i den 2den akershusiske Infanteribrigade, nemlig: Chefen for 3die Division af Akershuus Landværnsbataillon, Kapitain S. B. M. Mejdell til Chef for krydsherredske Kompagni af hallingdalske nationale Musketeerkorps, med Forbigaaelse af Landværnsdivisionscheferne, Kapitainerne J. G. B. Gram, C. D. Hals, A. H. Hendriksen og C. A. Boyesen efter deres derom fremsatte Ønske; Premierlieutenant S. B. Mejdell til Kapitain og Chef for 3die Division af Akershuus Landværnsbataillon og Sekondlieutenanterne J. L. Voss og H. J. W. Ræder til Premierlieutenanter; samt de virkelige Sekondlieutenanter i den bergenske Infanteribrigade D. T. J. Schnitler og M. R. Arneberg forsatte i lige Egenskab til den 2den akershusiske Brigade med Behold af samt efter deres havende Anciennetet respektive af 24de og 25de Decbr. 1854.

Under s. D. er Chefen for nordfjordske nationale Musketeerkorps under den bergenske Infanteribrigade, Oberstlieutenant P. C. Ring, og Chefen for Christianssands Borgervæbning, Stadshauptmand H. Johnsen ifølge Ansøgninger meddeelte Afsked i Naade, Førstnævnte med en aarlig Pension af 700 Spd.

— Den 12te Mai tiltraadte Vicekongen en Reise for at besøge Frederikshald, Frederiksstad, Moss og Drøbak, fra hvilke Steder han ved Deputationer havde modtaget Indbydelse. H. k. Høihed ankom endnu samme Dags Aften til Frederikshald, hvor By og Fæstning var illumineret og hvor Alt synes at have været opbudt for at gjøre Modtagelsen saa pompøs som muligt.

— Haandværkerforeningen, Selskabet Handelens Venner og Studentersamfundet have besluttet i Fællesskab at høitideligholde Konstitutionsdagen ved en Fest paa Klingenberg, hvortil alle Samfundsklasser, og saavel Damer som Herrer, have Adgang mod en Entree af 48 ß. Paa det norske Theater gives et originalt Stykke, „Et Prøvevalg" og „Til Sæters" og paa Christiania Theater „Gudbrandsdølerne" foruden „Festouverture" af C. Blom og Prolog der fremsiges af Jørgensen.

— Missions-Kredsmøde er berammet til Afholdelse paa Horten den 26de Juni Kl. 3 Eftermiddag.

— I Chr.-Posten for 10de Mai have DHrr. A. Vibe og F. L. Vibe leveret en udførlig Nekrolog over afdøde Baron Wedel. Hans Charakteer stilles i et meget fordeelagtigt Lys.

— Natten mellem Thorsdag og Fredag forrige Uge blev Telegraphtraaden mellem Christiania og Drammen overfilet og et Stykke paa omtr. 40 Alen bortstjaalet.

— Fra Sverige er udgaaet Indbydelse til et skandinavisk Kirkemøde, der skal afholdes i Kjøbenhavn i Juli Maaned.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger No. 13—16.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 21. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 24de Mai. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Om det amerikanske Fastlands tidligere Forbindelse med Europa.

Bibliothéque universelle de Genève, April 1856, indeholder følgende Brev fra Oswald Heer til Hr. A. de Candolle „om de paa Azorerne, Madeira og de kanariske Øer levende organiske Væseners sandsynlige Oprindelse."

„De har", siger Hr. Heer", i Deres Plantegeographi tiltraadt Edvard Forbes's Anskuelse, at i Mioce-Perioden det europæiske Fastland har strakt sig til de azoriske og kanariske Øer - og De har bestyrket denne Anskuelse ved nye Beviser. Virkelig beviser disse Ølandes fremherskende europæiske Charakteer, der viser sig saavel i deres Insekter som i deres Flora, at de i Urtiden have været forbundne med Fastlandet. Imidlertid maa vi, naar vi sammenligne disse Øer med Europas, ikke glemme, at de ere meget forskjellige fra Middelhavets. Først og fremst udmærke de sig ved et langt større Antal egne Arter, der udgjør indtil en Trediedeel eller Femtedeel af Planterne, og dernæst ved flere amerikanske Typer, der optræde paa alle disse Øer. Der gives ikke blot visse amerikanske Arter, der ved Vindens og Strømmens Hjælp tilfældigviis kunne være komne derhen, men ogsaa amerikanske Slægter, der ere repræsenterede ved egne Arter. Jeg vil kun exempelviis anføre Slægterne Clethra, Bystrobogon og Cedronella samt den eneste Pinie paa de kanariske Øer (Pinus canariensis, Sm.), der tilhører amerikanske Former med naaleformede, lernære Blade. Laurbærtræerne ere i denne Henseende meget mærkværdige, de danne en stor Deel af Madeiras og de kanariske Øers Skove, dele sig i fire Arter og spille en vigtig Rolle. To Arter (Oreodaphne fœtens og Persea indica) ere væsentlig amerikanske Typer; den tredie Art (Phœbe Barbusana, Webb.) hører til en Slægt, der forekommer i Indien og Amerika, og den fjerde (Laurus canariensis, Webb.) svarer til den europæiske Art. Ved Besiddelsen af disse Laurbærskove adskille Atlanterhavets Øer sig i høi Grad fra det afrikanske Kontinent, hvor de ganske mangle, og nærme sig mere Amerika end Afrika, trods den ringe Afstand fra sidstnævnte Verdensdeel.

Disse Kjendsgjerninger blive af stor Vigtighed ved den Jagttagelse, at de atlantiske Øers Flora har megen Lighed med Europas Tertiærflora. I min „Flora Tertiaria Helvetiæ" har jeg paaviist, at et betydeligt Antal Planter fra Tertiær-Epochen svarede til Øen Madeiras og Kanarioernes eiendommelige Arter paa en saadan Maade, at et vist Forhold maa finde Sted mellem begge Floraer. Paa den anden Side viser vor Tertiærflora en stor Lighed med de sydlige forenede Staters Flora. Mange fuldkommen charakteristiske Slægter, t. Ex. Taxodium, Sequvia, Liqvidambar, Sabal o. s. v. vare udbredte over vor Tertiærfloras hele Overflade, og bestode for en Deel af Arter, der stode i meget nøie Forbindelse med dem, der nu voxe i Amerika, andre Slægter tilhøre paa samme Maade baade Amerika og Europa (t. Ex. Qvercus, Corylus, Populus, Acer &c.); de forekomme i den europæiske Tertiær-Epoche og bestaae af Arter, der svare til de amerikanske Former. Lignende Tilfælde finde vi blandt Landmollusker og Insekter, endskjønt dette ei lader sig paastaa med saadan Bestemthed, som Tilfældet er med Planterne.

Disse mærkværdige Omstændigheder lade sig forklare, naar man antager, at i Tertiær-Epochen en Landformation forenede Europas og Amerikas Kontinenter, og at denne Overflade ved et fremskudt Landstrøg strakte sig lige til de atlantiske Øer. Et Blik paa Maurys Kart over Oceanets Dybder viser, at Atlanterhavets Bund danner en Længdedal, hvis dybeste Dele ligge mellem 20 og 40° n. B. omtrent i lige Afstand fra Europa og Afrika, men at paa begge Sider af denne dybe Dal befinder sig en uhyre Hav-Høislette, der indeslutter baade de atlantiske Øer og hele Rummet mellem det europæiske Fastland, Newfoundland og Akadien. Hiinsides denne Strækning begynder en anden lang, men mindre dyb Dal i Retning fra S. mod NO. mellem Madeira og Azorerne; den taber sig i Nærheden af Kysten ved Oporto.

Tør vi tillægge disse almindelige Data nogen Vigtighed, saa maa vi antage, at den omtalte Hav-Høislette i Mioce-Perioden var fast Land. Dette Land, det gamle Atlantis, maatte have havt de samme Planter, som det miocene Centraleuropa, hvis Levninger i Molassen i Schweiz ere blevne fundne i en saa forbausende Mangfoldighed, at jeg er i Stand til at give Beskrivelser og Afbildninger af omtrent sex hundrede Arter i min „Flora Tertiaria." Langs Kysten af hiint Land viste Sømuslingerne i Amerika og Europa stor Lighed, og det mærkværdige Faktum, at Europa har flere Kystarter end Dybarter af Skaldyr og Fiske fælles med Amerika, er fremdeles uimodsigeligt, - hvilket beviser, at engang et Baand af fast Land maa have forbundet disse to Verdensdele. De atlantiske Øer havde allerede i den diluvianske Periode hævet sig henimod Sydkysten af dette Kontinent. At dette Land i Miocetiden befandt sig paa Havets Bund vise de fossile Skaldyr ved Porto Santo og St. Vincent paa Madeira, ligesom ved Azorerne, men at det i den diluvianske Periode dukkede op af Vandet bevise Landmolluskerne ved Caniçal og de fossile Planter ved St. Jorge paa Madeira. (Jfr. Heers Afhandling „über die fossilen Planzen von San Jorge in Madeira, Zürich 1855.")

De ved denne Tid dannede Øer maa have erholdt sin Vegetation fra Atlantis i den diluvianske Periode, altsaa paa en Tid, da dette Kontinent var indtraadt i en ny Phase af sin Udvikling. Naar vi antage, at derpaa Forbindelsen med Amerika ved Jordbundens paafølgende Sænkning blev tilintetgjort, ligesom senere Forbindelsen med Europa, saa ville vi erholde Elementerne til Oplysning om disse Øers nu forhaandenværende Flora. Vi finde der Levningerne af det gamle Atlantis's Flora, og følgelig ere mange Typer fra Tertiærfloraen blevne tilbage, medens de forsvandt i Europa. Disse Levninger danne, tilligemed et vist Antal andre Arter, de for disse Øer eiendommelige Planter; de svare for en Deel til de amerikanske Arter, fordi de ere fremspirede af det samme Formationsmiddelpunkt. Men med Europa have disse Øer de fleste Arter fælles, sandsynligviis fordi deres Forbindelse med dette Kontinent varede længere.

I den diluvianske Tid blev Centraleuropas Flora fortrængt ved store klimatiske Forandringer (Gletschernes Udvidelse &c.), og da Forbindelsen med Amerika blev forstyrret ved Atlantis's Sænkning, saa kunde den nye europæiske Vegetation ikke udbrede sig til denne Side, men blot mod Øst. Paa denne Maade lod den nye Vegetations Charakteer sig forklare, især Lavlandenes, medens Alperne og Norden lede mindre Forandring. Dette er ogsaa Grunden til de store Ligheder, som forekomme mellem Europas, Asiens og Amerikas nordlige Egne. Jeg kommer derfor med Hensyn paa de sidstnævnte Lande til samme Resultat, som De, nemlig at Alpevegetationen i vort Land ubestridelig er den ældste, og at den tillige, da Klimatet efter Iistiden blev varmere, steg op fra Lavlandene til Bjergene og Alperne."

Norske Historikere.

III.

Rigsarchivar Christian Lange.

Af Navnet Lange er der flere borgerlige Familier her i Riget, hvilke, saavidt man veed, ikke ere i indbyrdes Slægt. De fleste nedstamme fra Danmark (deriblandt den eller de Familier, hvortil Statsraad Lange, Høiesterets-Assessor Lange og afdøde Provst Lange i Hadsel høre), en bergensk Familie, der skriver sig de Lange, anseer sig af fransk adelig Oprindelse, men er snarere fra Brabant og Familienavnet oprindelig et Appellativ. Den Slægt Lange, hvortil Rigsarchivar Christian Lange hører, stammer fra Holsten, hvor den idetmindste fra Slutningen af 16de Aarhundrede var bosat. Ifølge et Familiesagn skal den oprindelig være fra Sachsen. Hans Farfader Christopher Andreas Lange var Søn af Bernt Christopher Lange, Forvalter paa Godset Lindau i Holsten, og Anne Lucie Ewald; han var født 1744 og kom, saavidt vides, med Kontorchefen i det norske Krigsdirektorium, Justitsraad von Ahrensdorph, til Norge, hvor han 1765 ansattes som Kopist i As. Kontor og senere blev Magazin-Forvalter paa Akershuus, i hvilket Embede han døde 12te Januar 1809. Han var først gift med Dorthe Holst, der døde 1781, og derpaa med Christiane Holst, † 20de September 1812, begge Døtre af Proprietær Hans Holst, blandt mere Eier af Østre Stabæk i Berum, hvis tredie Datter Catharina var gift med Sognepræst Jens Holmboe i Eidsberg, blandt hvis Sønner Professorerne Holmboe ere. Forvalter Langes ældste Søn af andet Ægteskab*) Baltazar Michael Lange var født 21de Novbr. 1782, gik en Tid i Christiania Skole, men forlod denne af Ulyst til Studier, opholdt sig i nogle Aar paa Palsgaard Herregaard i Jylland, for at lære Landvæsen, og senere ved de Ankerske Jerngruber paa Langøen ved Kragerø, for at uddannes som praktisk Bergmand i Berums Verks Eiers Peder Ankers Tjeneste. Ved Faderens Død arvede han Østre Stabæk, som han en Tid havde drevet for Faderen, og ægtede 1809 Ovidia Margrete Kirstine Messell, (en Søster af Tvillingbrødrene Professor Jon Andr. M., † 1851, og Byfoged i Holmestrand Ove Vangensteen M.), født 1787 og Datter af Kancelliraad og Postmester i Christiania Jon Andreas Messell (fra Bjørnør i Fosen, † 1806) og Anne Ovidia Vangensteen († 1820), Datter af Foged i Nedre-Romerike Ove Henrik V. paa Vilberg i Sørum, hvis anden Datter Kirsten blev gift med Biskop Keyser og var Professor R. Keysers Moder (jfr. ovenfor Nr. 6). Baltazar Lange var en ivrig Jordbruger og en driftig Mand, der tillige var Brugs-Fuldmægtig for Peder Anker og dennes Svigersøn Grev Herman Wedel-Jarlsberg, hvis Tillid og Fortrolighed han i høi Grad skal have besiddet. Da denne derfor under Krigen 1808 oprettede et frivilligt Jægerkorps af Bondesønner fra Aker, Berum og Asker, fik Lange Kommandoen over samme, og laa til Felts 1808—1809, uden dog at blive brugt mod Fienden, som man troede paa Grund af Regjeringens Mistro til „de Wedelske Jægere." Han bortreves pludselig i sit 30te Aar 25de Juni 1812, under et Besøg hos Moderen paa Akershuus, af den da herskende Typhus. Han efterlod sig en Søn Christian Christoph Andreas Lange, født paa Stabæk 13de August 1810, og en Datter Michaeline, der fødtes 10 Uger efter Faderens Død og 1835 blev gift med Kjøbmand i Langesund Jørgen Wright.

Saaledes tabte Rigsarchivar Lange endnu ikke 2 Aar gammel sin Fader; Moderen solgte, efter Venners Raad, Stabæk i Decbr. 1812 for 48,000 Rdlr. D. C., som

*) Forvalter Langes Børn vare: Af første Ægteskab: Anne Lucie, † 1808, g. m. Kjøbmand A. Gude paa Moss, børnløse; Bernt Christopher, † som Kjøbmand paa Frederikshald 1822 og g. m. Marte Marie Bodom (11 Børn); deres ældste Søn er Artillerikapitain C. A. Lange; Elen Dorthea, † 1811, g. m. Kjøbmand (nu afsk. Overtoldbetjent) Iver Holter i Drammen, R. D. O.; Hans, † 1799. Af andet Ægteskab: ovennævnte Baltazar Michael; Jacob Otto, † 1800; Dorthea Andrea, g. m. Provst og Sognepræst til Gran, Albert Lassen, † 1835 (8 Børn, hvoriblandt Provstinde Landstad, Provst C. A. Lassen i Aafjorden, Bureauchef Vilhelm Lassen); Alexander, Provst og Sognepræst til Asker, g. m. Christine Castberg, † 1851 (14 Børn); Christiane, g. m. Kjøbmand Jacob Dybwad i Christiania, † 1854 (13 Børn); Jens, Grosserer i Drammen, gift, uden Børn; Else Cathrine, g. m. Provst og Sognepræst paa Eker, Johan Vibe, † 1854 (8 Børn).

anſaaes for en høi Betaling, men Værdien var et Par Uger derefter, ved Forordn. 3die Januar 1813, reduceret til en Tiendepart. Hun flyttede med Børnene til Christiania, hvor hun kun med yderſte Nød ſlog ſig igjennem, uagtet baade hendes Mands og hendes egne Forældre havde været Velſtands-Folk. Men det var ogſaa Tider ſaa ſlemme, at den nuværende Slægt ikke kan gjøre ſig Begreb derom. En Tønde Korn koſtede flere hundrede ſaakaldte Rigsbankdalere, en Pot Melk 4—5 Daler o. ſ. fr. Lange har nedtegnet en af ſine førſte Barndomserindringer, der bedre end en lang Afhandling anſkueliggjør Pengeforholdene i de Dage.

„Vi boede hos en Malermeſter Vanelius, der tillige var Høker. Nu og da holdt han en Slags Dovning i Huſet, ſom nu er gaaet af Brug. Der blev ſat et ſtort Slagbord frem paa Gulvet; derpaa ſattes et Fad med Kliſter, og nu vare alle Huſets Folk optagne med at kliſtre forſlidte Pengeſedler paa allehaande Makulaturpapiir. Man tog det ikke nøie med Sammenkliſtringen og Udvaiget. En Stump af en 8 Skilling kliſtredes ved Siden af en Ditto af en 16 Skilling, 4 Skilling eller deslige, og ſaaledes holdt man paa i flere Timer. Naar ſaa Kliſtringen var færdig, laa der opſtablet paa Borde og Bænke ſtore Hobe af tykke Papiirſtykker, der næſten ſaa ud ſom ſønderbrudte Fladbrødslever, og maaſkee var Kubikfoden deraf ikke 1 Spd. værd i nuværende Penge. Naar alt var tørt, bleve „Kliningerne“ beklippede og nedlagte i en Kiſte; thi Pengeſkuffen kunde ikke rumme dem; den var forbeholdt de ſtore Kobberſkillinger, ſom ei gik ud igjen, naar de enkelt Gang indkom; thi i dem var dog nogen Valuta. Jeg mindes godt, at jeg ſtod ved Bordet og fik Lov til at tage Seddelfillerne op af en ſtor Klædeskurv, hvori de laa, og levere dem til Vanelius, hans Kone eller Pigerne, ſom deels ſmurte Kliſter paa Papiret, deels i al Fart ſorterede, deels kliſtrede Stumperne ſammen. Men det blev en farlig Mængde Penge.“

Sin førſte Underviisning fik Lange i Hjemmet af ſin Moders Fættere, de ſenere Profesſorer Chriſtian Keyſer og Rudolf Keyſer, og efterat han i Foraaret 1820 havde lært noget Latin af en gammel penſioneret Hører Wahr, ſom da boede i Hønefosſen, kom han i Auguſt ſ. A. ind i Chriſtiania Kathedralſkoles nederſte Klasſe, og lærte her i 7 Aar adſkilligt, uagtet Skolen paa den Tid var i ſtort Forfald baade hvad Underviisning og Diſciplin angik. Han havde hele Tiden fri Skolegang og ſtigende Stipendier, og blev 1827 Student med Laudabilis. Overlærer Albert Lasſens livlige Foredrag vakte hans førſte Kjærlighed for Hiſtorien, hvortil maaſkee ogſaa bidrog, at han, for at faa Penge til Bøger, ſom dengang vare ſkammeligt dyre, anvendte meget af ſin Tid til for Andre at afſkrive Lasſens Lærebøger, der ikke endda vare trykte. Aaret før han blev Student, antoges han allerede ſom Lærer for Profesſor Hanſteens Børn, og vedblev denne Poſt til kort før han tog Embedsexamen. I dette Huus nød han meget godt, Fru Hanſteen var en ſand Moder for ham, og han ſkylder denne Lærerpoſt ikke alene, at han undgik at tage fra Univerſitetet ſom Huuslærer, men han tillægger, og viſtnok med Rette, Profesſorens Indflydelſe og Anbefaling, at han fik ſin førſte offentlige Anſættelſe, og at derved hans Beſtemmelſe for Livet fik en ny og udentvivl heldigere Retning. Naar og hvorfor det blev beſtemt, at han ſkulde ſtudere Theologi, veed han ikke ſelv; et Brødſtudium var nødvendigt for den fattige Student, og Theologien i de Aar det ſædvanligſte. Han fulgte derfor maaſkee kun tankeløſt Strømmen; men R. Keyſers Hjemkomſt fra Island netop i hans førſte Studentaar, og dennes Forelæsninger over Oldnorſk og Norges Hiſtorie vakte den paa Skolen opkomne Kjærlighed for Hiſtorien til nyt Liv, og det var ikke med Lyſt, at han anvendte de Timer, ſom Andres Underviisning og Syſſelſættelſe i en Boghandling levnede ham, til Theologiens iſtedetfor til Hiſtoriens Studium. Periodiſk fik og det ſidſte, trods alle gode Forſætter, Overtaget, og det var mere for at berolige Moderens Frygt for, at hendes eneſte Søn ſkulde blive en studiosus perpetuus, end Bevidſtheden om, at han var tilbørligt forberedt, ſom bragte ham til i Januar 1833 at tage theologiſk Embedsexamen, med haud. illaud. Nu ſyntes altſaa hans Livsretning at være uigjenkaldelig afgjort; han fik ſ. A. Tilbud af Profesſor theologiæ Stenerſen om at blive Huuslærer og tillige, for Udnævnelſens Skyld, perſonel Kapellan hos hans Svoger, Orlogsprovſt Anderſen, ſom da var Sognepræſt til Næs, den yndigſte Egn paa Hedemarken, der nok kunde lokke en ung Mand med aabent Øie for Skjønhederne i Fædrelandets Natur.

Men medens Anſøgningen herom var inde, blev Lærerpoſten i Religion, Norſk, Hiſtorie og Geographi ved Søkadetkorpſet i Frederiksværn ledig ved H. P. Holmboes Befordring til Sognepræſt i Sæm. Forſynet med Prof. Hanſteens Anbefaling ſøgte og fik han 2den Juli 1834 denne Poſt, der i alle Dele ſaa fuldkommen ſvarede til hans Ønſker. Han havde her et for de Tider og efter hans Vaner rundeligt Udkomme, Lærerfag, ſom han havde Lyſt til og fleeraarig Øvelſe i, og - fremfor alt - hver Sommer 3 Maaneders Ferier. I Frederiksværn tilbragte han 11½ Aar, ſom i mange Henſeender vare de lykkeligſte i hans Liv; thi om han end maaſkee i Begyndelſen ved ſin Ligefremhed ſtødte an mod denne lille Marineſtats for ham ukjendte, traditionelle Former, lykkedes det ham dog ſnart her at erhverve den Tillid og Agtelſe, han for ſin Embedsſtilling behøvede; han var i denne Tid Lærer for over Halvparten af vor nuværende Marines Officierer, og har havt mange Vidnesbyrd om, at de fremdeles bevare ham i velvillig Erindring.

Han giftede ſig d. 24de Auguſt 1836 med Maren Kirſtine Breda, født 2den Juni 1816 og Datter af Oberſtlieutenant og Chef for Laurvigſke Korps Halvard Breda og Elen Johanne Koch; Svigerforældrenes Død i Februar og Juli 1844 gav Stødet til, at han anden Gang alvorligt tænkte paa at ſøge geiſtligt Embede. Han var viſtnok ved ſin Udnævnelſe til Lærer tilſikret Adgang til at blive Overlærer ved Inſtitutet med forøget Gage; men Gagetillægget, ſom var Hovedſagen, havde man ikke let for at ſkaffe, og da hans Familie allerede var ſteget til 5 Børn, maatte det blive hans Pligt at ſøge anden

Rigsarchivar Chr. Lange. Efter Photographi af M. Hanſen.

Befordring, førend han kom i en Alder, ſom gjorde ham uſkikket dertil. Han ſøgte da om Vaaren 1845 de ledige reſiderende Kapellanier i Eker og Lier, havde ogſaa Udſigt til at erholde et af dem, da en ældre Kammerat meldte ſig i ſidſte Stund, ſaa at Lange blev den anden af de Indſtillede til begge disſe Embeder. Og ſaa indtraf atter et af disſe ſaakaldte Tilfælde, hvori han maatte ſee Forſynets Styrelſe. Henrik Wergeland døde 12te Juli 1845 og nu var Rigsarchivarpoſten ledig. At være boſat i Chriſtiania og der ſysle med hiſtoriſke Studier havde altid været et af hans høieſte Ønſker, og netop nu, da han ſtod Præſte-Embedet ſaa nær, tilbød der ſig den eneſte Leilighed hertil. Han ſøgte og fik denne Poſt 30te Septbr. 1845, men flyttede førſt til Chriſtiania i Mai 1846, efterat Examinerne ved Søkadet-Inſtitutet vare ſluttede.

(Fortſættes.)

W. A. Mozarts Grav.

De ſtore Feſtligheder, ſom i f. A. feiredes i Anledning af Hundredeaarsdagen efter denne uforlignelige Tonekunſtners Fødſel, gav ogſaa Anledning til hans Mindes Fornyelſe i Literaturen, paa forſkjellige Maader; ſelv gave vi i vort Blad Nr. 7 og 8 f. A. en udførlig Biographi med Portræt. Hertil føie vi en Afbildning af hans Gravſted, ſom „Illuſtr. Zeit.“ har givet til en Erindring om Kunſtneren. — Det er et ſært Træf, at Muſikens tre ſtore Heroer, Mozart, Beethoven og Gluck ligge begravne i Wien, paa hver ſin Kirkegaard; de to ſidſtes Grave betegnes ved Monumenter, men Mozarts ikke. Mozart hviler paa Kirkegaarden St. Marx, tilhøire for et Billede af Frelſeren; men ingen Steen, intet Kors viſer Stedet, hvor hans Been ligge begravne. Han blev begravet 6te Dec. 1791; intet Menneſke vidſte i lang Tid, hvor han hvilede. „Den bedſte Mindeſtøtte, ſom han havde, og ſom han havde ſat ſig ſelv for alle Tider, er hans Værker.“

Kong Ludvig af Bayern og Lola Montez.

(Af Dr. Edv. Vehſe.)

Kong Ludvig, Digteren, Kunſtvennen, Monumentſkaberen har i ſit hele Liv været en ſtor, ja enthuſiaſtiſk Elſker af det ſmukke Kjøn; han elſkede og hyldede Skjønhederne i alle Stænder; han beſang dem, og hans Malere maatte male dem: Ludvigs-Albumet viſer os ligeſaavel ſkjelmſke Kirkegjængerſker fra Albano, ſom Damer af høiere Stand og Rang. I et varigt Forhold havde han allerede tidligt ſom Kronprinds ſtaaet til en meget ſmuk Italienerinde, Marquiſe Florenzi fra Ravenna; hun er foreviget i Münchener-Skjønhedskabinettet. Han havde affundet ſig med denne Dames Gemal og etableret hende paa Øen Iſchia ved Neapel. Marquiſen havde to Børn, en Søn, der blev opdraget i Pageriet i München, og en Datter, Carlotta Florenzi, ſom opdroges i en Stiftelſe ſammeſteds. De Fordringer, ſom Ludvig allerede med Henſyn til denne Liaiſon ſtillede til ſin Gemalinde Thereſe, da han var bleven Konge, gik meget vidt: naar han viſte ſig i Stiftelſen og Carlotta kom til, raabte han til Dronningen: „Thereſe! ſe her kommer Carlotta!“ Denne Datter, fød 1820, blev i 1839 formælet med „Kämmerer und Oberaufſchlagsbeamter von Nieder-Bayern“ i Landshut, Grev Ferdinand Hundt af den gamle Kantſler Wiguläus Hundts Slægt. Ludvig vilde ogſaa drive igjennem at faa Marquiſe Florenzi foreſtillet ved ſit Hof; men dette vægrede Dronningen ſig beſtemt ved, og Striden gik ſaa vidt, at Kongen engang i Hidſighed forgreb ſig korporligt paa hende; men da trak Kronprindſen blank, og blev fra dette Øieblik for lang Tid forviſt fra ſin Faders Aaſyn.*)

Marquiſe Florenzi har ſiden ægtet en Englænder, Waddington, der ſkal have været et høiſt pudſeerligt Menneſke, ſom havde tuſinde Beſynderligheder i ſit Hoved, og forøvrigt var meget yngre end Marquiſen.

Under Spanierinden Lola Montez's Regiment maatte den ſtakkels Dronning Thereſe, der viſtnok ikke, hvad Aandrighed angaar, kunde tilfredsſtille Kongen, taale endnu tungere Ydmygelſer. Lola beherſkede Kongen fuldkommen. Kun at Lola blev foreſtillet ved Hoffet kunde han igjen ikke ſætte igjennem hos Thereſe.

Dandſerinden Lola, den ſaakaldte „Spanierinde“, var en i England velbekjendt Irlænderinde, ſom var opdraget i en Penſion der; hendes Fader var en irſk Officier, men Moderen var en Spanierinde. Lola blev født i Sevilla omtrent 1819; hun forblev imidlertid ikke i Spanien; thi, da Faderens Regiment dengang kom til Oſtindien, gik Moder og Datter med. Efterat være vendt tilbage til England og der ſat i en Penſion, ægtede Lola meget ung en gammel irſk Kapitain Tom James, med hvem hun atter indſkibede ſig til Oſtindien. Senere vendte hun endnu engang tilbage til England og gik nu ud paa Eventyr, idet hun ganſke ſkilte ſig fra ſin gamle Ægtemage og optraadte i et Kunſtberiderſelſkab og ſom Dandſerinde paa Theatret. Hendes Dandſerinde- og Kjærlighedseventyr vare utallige; hun gjorde tillige Furore med ſin brillante Figur tilheſt og med ſin uforlignelige Kourage, ifølge hvilken hun, ſom ved Høſtmanøvren i Berlin kort før hendes Optræden i München, ſatte over meget brede Grave. Iſærdeleshed forſkaffede hendes Ridepidſk- og Ørefigenexcentriciteter i flere af Europas Hovedſtæder hende Ry ſom en af Europas førſte Løvinder.

*) Begivenheden, der, om jeg ikke tager Feil, forefaldt ved et aabent Taffel, var notoriſk i Münchens høiere Kredſe. Den ſtaar ved Siden af det Ørefigen, ſom Carl Ludvig af Pfalz gav ſin casſelſke Gemalinde, Damen Degenfeldts Gemal, der gjennempryglede Touriſten Obernburger og lod ham opæde de to Blade af hans Bog, ſom indeholdt Skandalen; - den ſtaar ved Siden af den Æſke udrevne Haar, ſom Kong Carl I af Bayerns øſterrigſke Gemalinde viſte Grevinden af Solms-Rödelsheim (hvilket Moſer, der imidlertid blev uanfægtet deraf, fortæller i ſin Autobiographi). Det effektfuldeſte Ørefigen i Huſet Wittelsbach var det, ſom blev givet Pfalzgreve Wolfgang Philip af Linien Neuburg af Churbrandenburg, og ſom gjorde ham katholſk og ſenere nær havde gjort hele Pfalz katholſk.

Lola Montez fremtraadte ved Hoffet i München paa en mærkværdig Maade. Hun var kommen til Bayern under den største Ebbe i hendes Lykkesomstændigheder. Længe og stedse forgjæves havde hun indsendt Bønskrift paa Bønskrift til Kongen; endelig viste hun sig personlig i det kongelige Forgemak. Den tjenstgjørende Kammerherre vilde naturligviis nægte hende den improviserede Adgang, som hun fordrede; hun søgte nu saa at sige med Magt at sætte den igjennem; det kom til den heftigste Ordvexel. Den frygtelige Spektakel drog hans Majestæt omsider, trods hans Tunghørthed, ud af hans Apartement, og det fortryllende Syn af den i sin Vredeslidenskab uimodstaaelige dobbelt skjønne Dame fældte den afgjørende Dom over ham og hans Skjæbne.

Strax i den første Samtale, hvori den slue Spanierinde ikke forfeilede at vinde Kongen ved den mest udsøgte Parfum af bedende og smigrende Ord, og ved en heel Virakssky af begeistrede Lovtaler over hans Digtertalent, tabte han sit Hjerte. Han var som bedøvet og tilstod i Prosa og Poesi, endog i Vers, der trods sin Exaltation offentlig udkom i Trykken, at ved Lola var et nyt Liv opgaaet for ham.

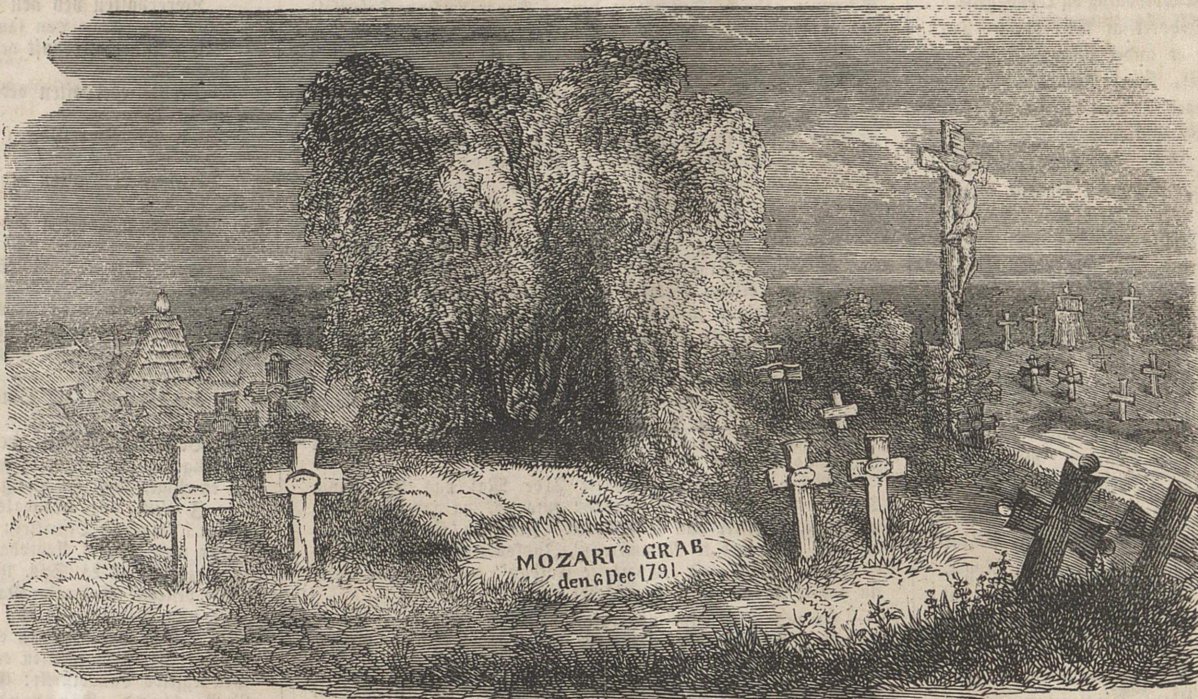
„Deine Liebe ist mir die Sonne,
Würde ich um dieselbe gebracht,
Wäre mir dahin des Lebens Wonne
Mich umgeben würde finster Nacht" o. s. v.

sang Kong Ludvig.

Kong Ludvig gjorde endvidere Alt for Lola. Hun turde vove, da han laa syg i Slottet, at lukke hans Kammer i det Øieblik Dronningen, der kom for at besøge sin Gemal, vilde træde ind. Alle Gunstbeviisninger, som hun begjærede, bleve hende tilstaaede. Hvor vidt det gik, skal blive anskueliggjort ved et kuriost Exempel. En ung Lieutenant Nußbaumer havde i en Modehandlerindebutik, uden at kjende hende, ydet hende ridderlig Beskyttelse mod en af de mange Insulteringer, for hvilke hun var udsat i München. Hun bad Kongen om et Kapitainspatent for ham. Patentet blev tilstaaet og tilsendt ham tilligemed en Indbydelse til Grevinden af Landsfeld. Efter hendes Mening nølede den unge Mand for længe med at vise sig, - hun kjørte derfor selv til hans Bolig. Her traf hun ham ikke og kastede strax Stole og Borde overende og slog Speilene istykker. Da Huusholdersken udbrød i Klager derover og spurgte, hvad hendes Herre vel vilde sige dertil, blev det betydet hende, at hun skulde meddele den unge Herre, „at Satan havde været der." I sin Vrede kjørte hun til Kongen og anholdt hos ham om, at han vilde forvise den Nyudvalgte fra Staden. Krigsministeren, Baron Gumppenberg var netop hos hs. Majestæt. Det blev ifølge hendes Ønske paalagt Baronen at iværksætte hans Forflyttelse. Men imidlertid havde Nußbaumer gjort sin skyldige Opvartning i Grevindens Bolig og efterladt sit Kort. Da den opbragte Dame ved sin Hjemkomst erfoer dette, svandt hendes Vrede pludselig; hun kjørte i samme Øieblik tilbage til Kongen og fordrede nu bestemt, at Befalingen til hans Forflyttelse skulde tages tilbage. Kongen, som skammede sig ved strax at tage tilbage en Ordre, han netop havde givet, vægrede sig længe; Lola paastod, at hun vilde have Krigsministeren tilkaldt og afventede hans Komme for at kunne gaae ganske sikker; hun forblev i Kongens Værelse og stillede sig bag et Toiletspeil. Gumppenberg kom og gjorde mange Omstændigheder, idet han antydede, at det dog ikke var passende, strax igjen at ophæve en udstedt Befaling, ialfald ikke uden at angive Aarsagen. Da Kongen nølede med at sætte Sagen igjennem, strakte Dandserinden sin Fod frem under Speilet. Da Gumppenberg saae denne Fod, forstod han Aarsagen og erklærede Kongen, at han afstod fra alle videre Modforestillinger.

Alle sine Luner vilde den begjærlige Dame have tilfredsstillet: Hs. Majestæt maatte endog føre til hende unge Mænd i Officierskorpset og blandt Studenterne, hvis Bekjendtskab hun ønskede at gjøre. Blandt Officiererne befandt sig ogsaa Baron Rudolf von der Tann, en Broder af hiin Kong Max I's Adjutant, der i den slesvigske Krig skaffede sig et Slags Navn.*) Baron Tann, der var gift, ønskede ikke det af Grevinden begjærede Bekjendtskab, men han maatte føie sig efter Kongens Villie og lade sig præsentere. Modtagelsen var paa den ene Side ligesaa fyrig, som paa den anden kold og stum. Paa Grevindens Anmodning om at sætte sig, spurgte Tann Kongen, „om han befalede, at han skulde sætte sig?" og efter et Spørgsmaal, som Grevinden rettede til ham, „om Kongen befalede, at han skulde svare?" Straffen, som den opbragte Dandserinde dikterede, var atter: Forflyttelse.

Den nye bayerske Grevindes Hovedfiender vare de gamle bayerske Grever og Grevinder, der med Uvillie saae den fortryllende Dandserinde optaget i sine Rækker. Grevinden Landsfeld ophidsede ogsaa ikke lidet det gamle bayerske Aristokrati. Hun gik engang saa vidt, at hun i Theatret lod forbyde en Dame at betragte hendes Person saa opmærksomt fra sin Loge gjennem Lorgnet - og denne Dame var Grev Max Arcos Gemalinde; - han var en af de ældste og rigeste bayerske Herrer og dertil beslægtet med Kongehuset, hun en deilig Italienerinde af Grev Marschalkis Æt og Dronning Thereses Hofdame.*) Det var intet Under, at saa haardt krænkede Personer hævnede sig: da Lola, der atter blev insulteret paa Gaden, vilde flygte ind i Grev Arcos Huus, tilraabte denne fra Vinduet sin Portner, at han skulde lukke Porten for hende. (Det Samme vederfores hende ogsaa af en gammel Kjærring, i hvis Huus hun vilde redde sig ind: hun var forhadt i alle Stænder.) De dybt krænkede Personer fandt ogsaa, at den toogsextiaarige, nu paa det Tydeligste absolutistiske, egensindige, svage Kong Ludvig, idet han saa hensynsløst hengav sig til denne Spanierinde og hendes Yndlinge i Officierkorpset og i Studenternes Mariomanner-Coetus, tilføiede sin Værdighed, sin Majestæt en ubodelig Skade; de, der tilforn af sine egne Rækker havde leveret de begunstigede Damer, de, der tilforn havde været rolige Tilskuere ved alle Galanterier i München og paa Øen Ischia og i Villa Malta i Rom, hvor endog det eneste Asyl var bleven aabnet for de intetsteds i den katholske Metropolis taalte Babylonierinder; de, der tilforn endog havde tiet til al Bortødslen af Statens Penge, fandt nu, at deres Stands Ære var angrebet, og opgave Kongen i den mærkværdige lille Lola-Opstand i München, der gik kort foran den store Februarrevolution i Frankrig.

W. A. Mozarts Grav i Wien.

Lola, som havde den uimodstaaeligste Passion for at uddele Ørefigener, havde ogsaa i München dyrket denne Passion: dette blev den nærmeste Foranledning til den Tumult, i hvilken hele München tog Deel. Borgerskabet, der alt forlængst var forbitret over den frække og saa dyrt betalte Spanierinde, drog frem foran Slottet og forlangte Grevinden udleveret. Prinds Luispolds, Kongens yngre Søns Gemalinde, den raske og meget indflydelsesrige Erkehertuginde Augusta af Toscana faldt for sin Svigerfaders Fødder, omfavnede hans Knæ og besvor ham at opgive den Dame, som han vistnok i hine ømme Vers havde besunget som uundværlig. Forgjæves. Derpaa drog Folkemassen til Grevindens Huus, som Kongen havde ladet indrette for hende paa det mest Fortryllende og Elegante i Barerstrasse ved Siden af Hofmaler Thiegler. Det var kun lidet, men en sand Perle af Elegants og Komfort, og forøvrigt til Værn mod de stedse forudseede Bestormelser, forsynet med Vindueslemmer af Jern. Midt i den største Tumult viste Kongen sig uforfærdet, blot ledsaget af en eneste Officier. Han begav sig ind i Grevindens Huus. Deres Samtale varede længe; imidlertid traadte Grevinden ud paa Balkonen, truede Folkemassen med en Kniv, kastede en liden Hund ud i Mængden, ja gik endog saa vidt, at hun rakte Tungen ud mod Folket. Da Kongen havde forladt Huset, - uantastet, som da han kom, skjønt han vel maatte høre drøie Sager, - steg Tumulten til det Høieste. Paa eengang aabnedes Porten og Grevinden kjørte i Galop ud paa Gaden. Kun Kudskens Hurtighed og Behændighed reddede hende for den sikre Død; han kjørte paa kryds og tvers gjennem Staden, Folkemasserne stedse bagefter, - det var en formelig Jagt. Endelig holdt Vognen, efterat den behændige Kudsk som ved et Under var sluppet lykkelig igjennem en af Münchens trangeste Stræder, foran den kongelige Residents; Grevinden var fræk nok til endnu at ville vove en Storm paa Kongen. Vagten indlod hende ikke; hun kjørte nu over Markerne ud til Blutenburg; der tilbragte hun Natten. Den næste Morgen viste hun sig atter i München — i Mandsklæder; men Kongen havde hun talt med for sidste Gang. Hun maatte nu forlade Landet og begav sig, vistnok berøvet sin Grevindetitel, men dog tilsidst meget rigt doteret og pensioneret, til Bern i Schweiz, lige i Armene paa den engelske Gesandt Robert Peel. Kort derpaa dukkede hun op i England som en anden ung, velhavende Englænders, J. Healds Gemalinde, og til allersidst befandtes det, at hun allerede var gift med gamle Kapitain Tom James. Den Bigamiproces, der blev anlagt mod hende, drev hende til Paris, hvor hun begyndte at publicere sine Memoirer, der indeholdt en Mængde notoriske Løgne; blandt Andet er det aldeles usandt, at Prinds Carl havde begunstiget hende; han var netop hendes Hovedfiende. Memoirerne bleve standsede af Kong Ludvig ved den begribelige og begrebne Befaling, at i andet Fald Pensionen skulde ophøre, hvorpaa Sirenen begav sig til Yankeerne i Amerika og høstede der rigelig Tribut; for den uimodstaaelige Passion, at uddele Ørefigener, synes hun dog endelig i Amerika at være bleven grundig kureret.

Kong Ludvig takkede af, af Ærgrelse over Omvæltningen, - og vel ikke uden Ærgrelse over Omvælterne, - eller han maatte, rettere sagt, takke af, da han var „bleven umulig", og tog sit Sæde i Aschaffenburg. Som en klog Mand har han fundet sig i sin Skjæbne, og alle Efterretninger fra München stemme overeens deri, at han først nu, som Privatmand, efterat have afkastet alle Regjeringssorger, kan lade sin hele Elskværdighed komme tilsyne: han nyder ved sin Søns Hof, hvor han oftere viser sig og bevæger sig paa det Muntreste og Frieste, den største Anseelse, der endog næsten stiller hans Efterfølger i Skyggen.

*) Faderen til disse to Brødre og til en tredie Broder var, som en frank og fri Charakteer, Kong Ludvigs særdeles Yndling, den, til hvem han satte størst Tiltro ved Siden af Architekterne og Malerne.

*) Grev Max-Arco-Valley, Grev Carls Søn, er Grev Ludvigs (Enkekurfyrstinden af Modena-Estes anden Mands) Neveu. Fra Kurfyrstinden nedstamme Greverne Alois Arco-Steppberg, Marquise Pallavicinis Mand, og Max Arco-Zinnenberg, Grevinde Waldburg-Zeils Gemal.

Literatur.

Tydske Hofhistorier. Som bekjendt har Skandalen en stor Tiltrækningskraft i Læseverdenen, ja selv for Bogsamlere*) og derfor kunne saadanne Skrifter, som bringe den tiltorvs, altid regne paa en god Affætning. Paa jo høiere Steder den forekommer og jo fornemmere Personer der ere indviklede deri, desto interessantere befindes det. Kongerne, med deres Hoffer, bære følgelig her, som i alt Andet, Prisen. Den sidste Tid har flittigen sørget for, at denne Priis kan blive varig gjennem Literaturen. Edvard Vehse har udgivet ikke mindre end 39 Bind om de tydske Hoffer, hvilke føre Fællestitelen „Geschichte der deutschen Höfe seit der Reformation"; Forlæggerne Hoffmann & Campe i Hamburg, der udentvivl have opdaget, at deslige Forlagssager lønne sig godt, have som et Sidestykke givet en tydsk Oversættelse af Crusenstolpes „russiske Hof, fra Peter I til Nicolaus I" og „Hoffet i Versailles", og endelig have de overtaget Forlaget af endnu et lignende Værk, nemlig: „Geschichte der dänischen Hofes von Christian II bis Friederich VII v. Edv. Maria Oettinger", hvoraf første Bind, der gaar til 1588, nylig er hidkommet. — Man kan let slutte, at ingen

*) Hvor besynderligt det end kan synes, er det dog saa, at Skandalen giver Bøger Samlerværd og Sjeldenhedens Interesse. Jeg vil nu ikke tale om den rene Liderlighed; thi Bøger af den Beskaffenhed søges som de største Lækkerbidskener. En bekjendt engelsk Samler har f. Ex. sat en Priis af 1000 fr. paa nogle Sonetter (paa 23 Blade) af den berygtede religiøse og satiriske Digter Pietro Aretino, der i levende Live af Pave Julius III havde faaet 1000 Guldkroner for en Sonet og som efter forgjæves at have stræbt efter Kardinalshatten, bogstavelig loe sig ihjel over sine udsvævende Søstres Elskovseventyr (1557, i Venedig). Antikvaren Asher i Berlin forlanger 60 Thlr. for en Udgave af Goethes Werther, hvori findes et obscønt Sted, som er udeladt i de senere Udgaver, og neppe noget Skrift, der for Liderlighed har fundet usædvanlig Berømmelse, opføres i Samlerkataloger uden til en Priis af flere Daler. Det fortjener at bemærkes, at foruden slige liderlige Skrifter betale Samlere bedst Bibler i fremmede Sprog, som de ikke forstaae. Var det læselige Bibler, kunde man tænke, at de fulgte Holbergs Regel med Hensyn til Andagten.

altfor streng Kritik anvendes paa hvad der optages i Værker med sligt Formaal, da ellers mangen fed Bid, skikket til at pirre Nysgjerrigheden, maatte forkastes; men det er ogsaa lige saa let at indsee, at ved den ugenerede Optagelse af Alt komme disse Værker til at give mange Ting, som den ærbare Historie maa lade ligge, men som ikke desmindre have sin Interesse, især med Hensyn paa Sædeligheds- og Kulturtilstandene. Hovedsagelig ere disse Værker Kompilationer og Sammenstillinger af hvad der findes spredt i andre tildeels specielle og sjeldne Skrifter. Imidlertid viser det sig, at Oettinger er gaaet til sit Arbeide med et betydeligt Literaturkjendskab, medens Vehse for den senere Tid har kunnet øse ogsaa af ubenyttede Kilder. Ialfald fremgaar dette allerede af den Omstændighed, at den ene af hans Forlæggere med Fængselsstraf har maattet lide for et i hans Bog optaget, paa uretmæssig Vei fremkommet Brev. Vehse skriver en Stil, der bliver fladere og slettere, jo videre han skrider frem; Oettinger, der har Øvelse som Romanforfatter, fører et bedre Sprog. — Af Vehses Værk have vi ladet oversætte en Episode, som vi antage vil interessere flere Læsere, og hvis Fremstilling, efter hvad man af andre Beretninger kan see, i det Væsentlige er troværdig. Dette har foranlediget os til at omtale disse Hofhistorier; thi det er ellers med det Anførte ingenlunde vor Agt, at tilraade Nogen at opofre 30—40 Spd. paa deres Anskaffelse. Men det kan jo have sin Interesse at vide, at slige Bøger ere til, og navnligen gjælder dette om Oettingers Bog, der vedrører Nordens Historie. Det danske Hofs Historie har ogsaa tidligere været Gjenstand for Udlændingers Behandling, nemlig John Brown's „The Northern Courts", 2 B., London 1818. I en haandskreven Note kalder J. Chr. Berg dette Værk „en uforskammet Roman." Schwach har i 1832 oversat den Deel deraf, som angaar Danmark, under Titelen „Det danske Hofs hemmelige Historie", og Læseverdenen har fortæret den med saadan Graadighed, at den snart ikke længer er at opdrive for Penge.

„Familievennen, et Ugeskrift til Oplysning og Opbyggelse." Under denne Titel er der efter Ophøret af Christies „Tostillingsblad" begyndt at udkomme et andet billigt Ugeblad, ogsaa til en Priis af 104 ß Aaret, hvert Nummer paa fire Kvartblade og nu og da udstyret med Træsnit. Vi have faaet os tilstillet No. 1—6, hvilke synes os velskrevne og af et lovende Indhold, deels historiskt (Christian IV), deels fortællende eller opbyggende (saaledes religiøse Sange), hvortil kommer kortere Dagsnotitser og Tidsbetragtninger (et Stykke mod Amerika-Udvandringen). Af de udkomne Nr. forekommer det os, at dette Blad kan hævde den Plads, det stræber at indtage som en belærende og underholdende Læsning for Menigmand. Hovedsagen er her ikke saameget at give Noget med originalt Forfatterværd, som Ting, der af sit Publikum kan læses med Nytte og Fornøielse, ligemeget hvorfra de ere tagne og hvor bekjendte de end kunne være for det dannede Publikum. Herved er ogsaa „Almuevennen" (der ellers er af mindre Omfang og meget billigere) blevet et Blad med den største Udbredelse i Landet. Ved en saa uhyre Læsekreds vorde deslige Blade en Magt i Staten, og derfor kunde man kræve, at Alt, hvad deri optages, skulde være omhyggeligere overveiet og bedre skrevet, end andre Blades Artikler. Men dette er hos os idetmindste for Tiden Noget, man ikke kan vente. Man maa være glad allerede over, at saadanne Blade kunne finde Udbredelse, blot de byde nogenlunde velvalgte Ting. Thi mangen gavnlig Lærdom bliver dog udbredt, og hvad der er endnu mere, der beredes Veien til Indgang for anden Læsning og andre Blade, idet Læselysten vækkes og Folk vænnes til at følge med i Tidens Begivenheder. Man maa ogsaa, — naar man vil være billig, — sige, at „Almuevennens" Udgiver i den sidste Tid gjør sig megen Umage for at fyldestgjøre de Krav, man billigviis kan stille til et saa lidet og billigt Blad som hans.

Norge.

Christiania. Det akademiske Kollegium har bestemt følgende 6 Priisopgaver til Konkurrence om de af H. kgl. Høihed Kronprindsen udsatte Guldmedailler: 1) „Donatismens Historie." 2) „Om den danske Rets Indflydelse paa den norske før Udgivelsen af Christian den 5tes Lovbog." 3) „En Udvikling af de forskjellige therapeutiske Anskuelsers Berettigelse med Hensyn til den inflammatoriske Proces's Natur og Væsen." 4) Hvorvidt kan man af de ældste nordiske Kjæmpevisers Sprogform og Kostume drage Slutninger med Hensyn til deres Alder og Oprindelse." 5) „At udvikle og kritisk belyse Grundtanken i den platoniske Dialog „Kratylos."" 6) „At udvikle de suurstofholdige Syreradikalers Chemie baade for uorganiske og organiske Legemer." Ligeledes har Kollegiet til Konkurrence om Professor Skjelderups Guldmedaille udsat følgende Priisopgave: 7) „Mikroskopisk, chemisk, physiologisk Undersøgelse af Kappen hos nogle af de i Christianiafjorden forekommende Ascidier." For næste Aar følgende 2 Priisopgaver, hvis Besvarelse altsaa maa blive at indlevere inden 1ste Mai 1859, nemlig: for H. kgl. Høihed Kronprindsens Guldmedaille: 8) Kritisk Fremstilling af Fortidens og Nutidens Lære om Kriserne og deres Betydning i prognostisk og therapeutisk Henseende" og for Professor Skjelderups Guldmedaille: 9) „Fremstilling af de abnorme Former, der kunne fremstaae i Hornvævets Udviklinger (Epithelium — Epidermis — Haar — Negle) under forskjellige Sygdomme med Oplysninger, hentede fra egne Jagttagelser."

— Ved kgl. Resolution af 7de Mai er der af de til videnskabelige Reiser i Norge i Universitetets Budget bevilgede Midler paa sædvanlige Vilkaar tilstaaet følgende Stipendier til Afbenyttelse i indeværende Aar, nemlig: 1) Extraord. Professor Dr. Sars 400 Spd. for i omtrent 3 Maaneder at undersøge Havsfaunaen langs den nordlandske og finmarkske Kyst; 2) Kand. philos. Sophus Bugge 100 Spd., for under et 2 Maaneders Ophold i Thelemarken og Sætersdalen at fortsætte sine Undersøgelser af de der bevarede gamle Folkeviser; 3) Universitetsstipendiat, Kand. mineral. Th. Kjerulf 200 Spd., for i omtr. 2 Maaneder at fortsætte sine Undersøgelser over det sydlige Norges geologiske Bygning; 4) Overlæge Danielssen 100 Spd. som Tillæg til det ham ved kgl. Resolution af 2den Mai f. A. tilstaaede Stipendium for at foretage en zoologisk Reise til Nordland og Finmarken.

— Under 7de Mai er ved kgl. Resolution 200 Spd. af Oplysningsvæsenets Fond bevilgede til Oprettelse af 3 Skoler „for videregaaende Undervisning i Grans Præstegjæld."

— Under s. D. er afgivet kgl. Resolution om Oprettelsen af et særskilt Politimester-Embede for Stavanger (Løn af Statskassen 400 Spd., af Stavangers Kommune 400 Spd.) Ligeledes et Politimester-Embede for Christianssund (Løn af Statskassen 300 Spd. og af Byfogedembedet og Kommunen 300 Spd.)

Ved kongelig Resolution af s. D. er der af de til Landbrugets Fremme bevilgede Midler tilstaaet Romsdals Amtskommune 75 Spd. aarlig i 2 Aar fra 1ste Juni f. A. at regne til Løn for en reisende Agronom inden Distriktet, mod at Amtskommunen i samme Øiemed yder et lige stort Beløb.

— Syttendemai-Høitideligbederne vare iaar større, end de have været paa lange Tider. Politikens seneste Aspekter have maaskee været skikkede til at give Kjærligheden til vor ved Grundloven reiste Forfatning en ny Vækkelse. Den Tryghed, hvormed man besidder et Gode, tjener ofte ligesom til at forringe dets Værdi og sløve Kjærligheden dertil. Dette tør ogsaa have ytret sig i Folkets Syttendemai-Feiren. Imidlertid maa det med Glæde siges, at i Virkeligheden er Kjærligheden til vor frie Forfatning saa langt fra bleven mindre, at den tvertimod stadigen har voxet i Styrke; og naar den derfor en Stund har fremtraadt mindre manifesterende, da er det fordi den ret egentlig er bleven sikker paa sig selv, og saaledes kun ved særegne Anledninger kan bringes til en stærk synlig Udtalelse af det bevidste Liv, som den nu lever i hele Folket. — Kl. 5 foretoges af en umaadelig Menneskemasse et Fanetog ud til Kroghsstøtten, hvor Overretssagfører O. Richter holdt en Tale i Anledning af Dagen. Festen paa Klingenberg var godt arrangeret, med Undtagelse af Beværtningen, og flere Tusinde Damer og Herrer deeltoge deri. Kjøbm. Schreiner aabnede Festen (fra den af Faner omgivne Talerstol) ved at udbringe Skaalen for Kongen. Efter at en Sang var afsunget, udbragte Adjunkt Thaasen i et tankerigt Foredrag Skaalen i Anledning af Dagen. Kjøbm. J. P. Olsen udbragte en Skaal for Storthinget, Skomager H. F. Hansen for Sverige og Kand. E. O. Heiberg for Danmark. Siden holdtes Taler af Flere, deriblandt tre skjemtsomme af A. O. Vinje (for den norske Bonde, for Enigheden mellem de tre Stænder og for Carl Johans Minde) og en for Modersmaalet af O. Vig. Seent paa Kvælden afbrændtes et meget smukt Fyrværkeri. De fleste Storthingsmænd deeltoge i Festen paa Eidsvold; General Birch og Eidsvoldsmændene G. P. Blom, Haslum og Konow vare indbudne som Gjæster. Skaaler udbragtes af U. A. Motzfeldt, Amtmand Blom, Kildal, Stabell o. a.; Sange vare forfattede af R. Olsen, Ueland og Rørdam.

— Efter 6 Timers Debat besluttede Storthinget idag (d. 23de) med 43 mod 39 Stemmer at henlægge den kgl. Proposition om Mellemrigsanordningen.

— Under 22de Mai er Exam. jur. C. E. Bratlie meddeelt Bevilling som Sagfører ved Overretterne.

— Under 14de Mai er Kontorist O. C. Bye beskikket til Lensmand i Vestre Slidre.

— Maria Serato optraadte 21de Mai paa Christiania Theater, hvor „Charlotte Carday" opførtes, og gav to Violinnummere, hvorefter hun fremkaldtes. Imorgen (Søndag) optræder hun atter med to Nummere. „Indkvarteringen" og „Soldaterløier" gives. I „Charlotte Corday" gav Madame Brun sin anden Debut og blev fremkaldt.

— En ved Stockholm paatænkt Lystleir er afsagt. — Prinds August vendte den 17de tilbage fra sin Udenlandsreise. — Prinds Oscars Formæling angives at skulle finde Sted 6te Juni.

— Det skandinaviske Kirkemøde i Kjøbenhavn er berammet til at afholdes 14—16de Juli. Anmeldelser kunne tilstilles Pastor W. A. Wexels indtil 19de Juni.

— I Drammen er oprettet et nyt almindeligt Brandassuranceselskab med en Grundkapital af 500,000 Spd., fordeelt i Aktier paa 250 Spd. Selskabet fører Navnet Norge; de for Drammen og for Christiania bestemte Aktier ere i Hast blevne optagne.

Tønsberg. Paa Teie opføres et Bayerølbryggeri, som antages at skulle koste omtrent 40,000 Spd.

Arendals Theater har modtaget en „betydelig Reparation og Udvidelse." Det rummer nu 400—450 Personer, eller henved et Par hundrede mere end før.

Blandinger.

Et blandet Ægteskab. En medicinsk Student af den mosaiske Troesbekjendelse blev forelsket i sin Huusværts Datter, og som en forstandig Pige forelskede hun sig i ham igjen. Et Par Aars Tid dandsede de sammen, spadserede sammen i Maaneskin og drak bayersk Øl sammen, — thi det var i Tydskland, at Historien foregik. Studenten tog Examen, nedsatte sig som Læge, fik Praxis og kunde nu tænke paa at gifte sig med sin Elskede, men hun var Protestant, og i det frie tydske Fædreland kunde Parret derfor ikke blive viet. Doktoren var som alle Jøder noget stridbar, han anlagde Proces for at blive gift, men efter to Aars kostbare Rettergang udtalte den øverste Instants sig imod Foreningen. Paa den Tid opholdt Fæstemøen sig i Berlin, medens Elskeren praktiserede i Breslau. Dommen meldtes strax dem begge, og samme Dag skrev hun:

"Min Elskede! Sørg ikke. Ingen Magt paa Jorden skal kunne skille os fra hinanden, jeg har selv raadet min Skjæbne, og Kl. 3 idag er jeg bleven Jødinde."

Doktoren havde været ligesaa opoffrende; han skrev:

„Min Tilbedte! Dommen betyder Intet. Jeg har igaar ladet mig døbe, jeg er Protestant, og inden faa Dage skal jeg være din Ægtemage."

Dette kommer ud af en altfor opoffrende Kjærlighed. Først var han Jøde og hun Protestant, nu var han Protestant og hun Jødinde, Ægteskabet altsaa ligesaa umuligt som før. Man maa haabe, at Partiet omsider kom istand, skjøndt Historien ikke fortæller, hvem af Parterne der maatte gjøre en ny religiøs Frontforandring.

Gjensidige Komplimenter. (Emigr.) En Forbryder, der skulde hænges, stod og betragtede Sheriffen, medens denne med stor Omhyggelighed bragte Strikken i Orden. „Sir," sagde Forbryderen, „Deres Opmærksomhed fortjener i Virkeligheden min Tak. Sandt at sige veed jeg Ingen, hvem jeg hellere vilde have til at hænge mig end Dem." — „Virkelig?" svarede Sheriffen, „De er altfor artig, Sir! Jeg for min Deel kjender Ingen, som det kunde gjøre mig en større Fornøielse at hænge end Dem." (Dagbl.)

Embeder og Bestillinger.

En Lektorpost i Physik ved Universitetet med en aarlig Gage af 750 Spd.

Vaagens Præstekald under Lofotens Provsti i Tromsø Stift, for hvilket de visse og uvisse Indtægter ifølge Opgave af 1850 er opført til 1122 Spd. 86 ß.

Førstelærerposten ved Aalesunds Borgerskole med aarlig Løn af 300 Spd. foruden fri Bolig.

Veier-, Maaler- og Vragerbestillingen i Brevik, Stathelle og Langesund.

Kassererposten ved Holmestrands Sparebank med 300 Spd. i aarlig Løn.

Førstelærerposten ved Breviks Borgerskole med 300 Spd. i aarlig Løn.

Tredielærerposten ved Riisøers Borgerskole med 180 Spd. i aarlig Løn.

Lærerposten ved den almindelige Friskole i Bergen med 190 Spd. i aarlig Løn samt fri Bolig for Læreren og Familie.

En Underlærerpost ved Strømsø Almueskole med 150 Spd. i aarlig Løn.

Tredielærerposten ved Riisøers Almueskole med 140 Spd. i aarlig Løn.

En Skolelærerpost i Traneby Annex til Lier med 115 Spd. i Løn.

Andenlærerposten ved Vadsø Byes faste Almueskole med 100 Spd. i aarlig Løn.

Kirkesangerposten ved Nærbø Hovedkirke og **Lærerposten** ved Haa Præstegjelds faste Skole med 40 Spd. fast Løn af Skolekassen og 50 à 60 Spd. i Kirkesangerindtægter, foruden fri Bolig tilligemed Brugen af et Jordstykke, paa hvilket kan vinterfødes 3 Kjør og avles omtr. 25 à 28 Tønder Korn.

Kirkesanger- og Omgangsskolelærerposten i Hvitingsø Pstg. med henved 70 Spd. i aarlig Løn og frit Ophold i Underviisningstiden.

En Organist- og Omgangsskolelærerpost i Hadsel Pstg. (Vesteraalen) med 70 Spd. i Løn.

Bestyrerindeposten ved Bragernæs Asyl med 120 Spd. i aarlig Løn 40 Spd. i Godtgjørelse for Brænde og 50 Spd. til en Pige, samt fri Bolig i Asylets Lokale.

I Lister og Mandals Amt ere **Jordemoderbestillinger** ledige i følgende Distrikter: 1) Tved Sogn, hvis Repræsentanter med Amtets Approbation have vedtaget at yde en aarlig Godtgjørelse af 24 Spd. istedetfor de i Reglem. af 20de Novbr. 1810 bestemte Naturalpræstationer. 2) Vennesland Sogn, hvor hiin Godtgjørelse dog endnu ikke er bestemt. 3) Søgne Pstg., hvor Godtgjørelsen er bestemt til 24 Spd. 4) Holme Pstg., hvor Godtgjørelsen endnu ikke er bestemt. 5) Mandals Præstegjelds Landdistrikt: Godtgjørelsen er bestemt til 16 Spd. 6) Bjelland, Finsland og Grinnem Sogne: Godtgjørelsen bestemt til omtr. 16 Spd. 7) Nordre Undals Pstg., som helst vil erlægge Ydelserne in natura eller ogsaa 13 Spd. 8) Søndre Undals Pstg., som betaler en Godtgjørelse af 14 Spd. 9) Vandsø Sogn, som har vedtaget en Godtgjørelse af 16 Spd. 10) Herreds Pstg., som ikke har bestemt nogen Godtgjørelse for Naturalpræstationer. 11) Oustad Sogn, hvor Godtgjørelsen er bestemt til 10 Spd. 12) Aae og Kvaas Sogne, hvor Godtgjørelsen er bestemt til 12 Spd. 13) Hægebostad Sogn: Godtgjørelsen bestemt til 10 Spd. 14) Egen Sogn: Godtgjørelsen ligeledes bestemt til 10 Spd. 15) Hiterø Sogn, hvor ingen Godtgjørelse er bestemt. 16) Liknæs og Fedde Sogne, hvor Godtgjørelsen er bestemt til 15 Spd. 17) Fjotlands Sogn, hvor ingen Godtgjørelse er bestemt. 18) Bakke Pstg., der foretrækker at yde de bestemte Naturalpræstationer. 19) Siredalens Pstg., ligeledes. — Foruden de bestemte Naturalpræstationer eller den af vedkommende Kommune istedet derfor vedtagne Godtgjørelse nyde Jordemødrene af Amtskommunen hver en aarlig Løn af 16 Spd.

Rettelse.

I f. Nr. 2den S., 1ste Sp. 12te L. f. o. st. „Tivranti", l. „Fiorati."

☞ Abonnenterne paamindes om at indsende Aarskontingenten for Nyhedsbladet med det Første og senest inden Juni Maaneds Udgang.

Tiltrædende Abonnenter erholde fremdeles Storthings-Efterretningerne som Tillæg gratis. Første Kvartal af Nyhedsbladet for iaar er allerede ganske udsolgt, men et nyt Oplag trykkes, saaledes at Abonnenterne siden vil erholde Aargangen komplet.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 22. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 31te Mai. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Fru Inger til Østeraad.

Historisk Drama i 5 Akter
af
Henr. Ibsen.

Personerne:

Inger Ottisdatter, Rigshovmester Henrik Gyldenløves Enke.
Eline, hendes Datter.
Niels Lykke, dansk Ridder.
Olaf Skaktavl, fredløs norsk Adelsmand.
Niels Steenssøn.
Jens Bjelke, svensk Befalingsmand.
Bjørn, **Finn**, **Einar**, } Fru Ingers Huuskarle.
Svenske Soldater. Huuskarle o. s. v.
(Handlingen foregaar paa Herresædet Østeraad ved Throndhjemsfjorden i Aaret 1528.)

Første Akt.

En Stue paa Østerraad. Gjennem den aabne Dør i Baggrunden sees Riddersalen, der kun halvt er oplyst af Maanen, som fra og til skinner ind gjennem et stort Buevindue paa den modsatte Væg. Tilhøire Udgangsdør. Tilvenstre Dør til de indre Værelser. Tilhøire i Forgrunden et Vindu. Tilvenstre et Ildsted, der belyser Stuen. Det er stormfuld Aften.

1ste Scene.

Bjørn og Finn sidde ved Ildstedet. Den Sidste beskjæftiget med at afpudse en Hjelm. — Forskjellige Vaabenstykker, et Skjold, et Sværd o. s. v. ligge ved Siden af dem.

Finn (efter en Pause).
Hvem var Knud Alfsøn?

Bjørn.
Norges sidste Riddersmand.

Finn.
Og Danskerne fældte ham jo i Oslofjord?

Bjørn (fortrædeligt).
Spørg en femaars Gut og han vil sige Dig det, ifald Du ikke veed det.

Finn.
Saa Knud Alfsøn var altsaa vor sidste Riddersmand? Og nu er han død og borte! (Idet han holder Hjelmen iveiret.) Ja saa kan Du gjerne finde Dig i at hænge blank og pudset i Riddersalen, for nu er Du ikke andet end en tom Nøddeskal; Kjernen — ja, den har Ormene ædt for mange Vintre siden. — Hør, Du Bjørn! kunde man ikke sige, at Norges Land ogsaa er slig en huul Nøddeskal ligerviis som Hjelmen her, blank udenpaa, ormstukken indeni?

Bjørn.
Hold Kjæft og pas din Dont! (Efter en Pause.) Er Hjelmen færdig?

Finn.
Den skinner som Sølv i Maaneskin!

Bjørn.
Saa sæt den væk. See der, skrab Gravrusten af Sværdet.

Finn (idet han betragter det).
Men kan det lønne sig?

Bjørn.
Hvad mener Du?

Finn (tvdsfabsfuldt).
Eggen er borte!

Bjørn.
Det kommer ikke Dig ved. Lad mig faa det; see der er Skjoldet. (rækker ham det.)

Finn (som før).
Det mangler Haandgrebet, Du!

Bjørn (afsides).
Ja, gid jeg saasandt havde et Haandgreb i Dig som —

Finn (mumler for sig selv).

Bjørn.
Hvad er der nu?

Finn.
En tom Hjelm, et Sværd uden Eg, et Skjold uden Haandgreb, see det er hele Herligheden. Jeg tror Ingen skal kunne laste Fru Inger, fordi hun hænger slige Vaabenstykker pudsede paa Salsvæggen, istedetfor at lade dem rustne i Danerblod.

Bjørn.
Ei Snak; vi har jo Fred i Landet, veed jeg.

Finn.
Fred? Ja, naar Bonden har skudt væk sin sidste Piil, og Ulven har stjaalet hans sidste Lam ud af Fjøset, saa holde de ogsaa Fred sig imellem; men det er nu saadant et underligt Venskab! Naa, naa, lad den Ting fare. Det er ganske rimeligt, som jeg sagde, at Rustningen hænger blank i Salen, for Du kjender vel det gamle Ord: Kun Riddersmanden er en Mand, og da vi nu ikke mere har nogen Riddersmand hertillands, saa har vi heller ingen Mand, og hvor der ingen Mand er, der faar Kvinden raade, see derfor — —

Bjørn.
Derfor — derfor raader jeg Dig at holde inde med al den raadne Snak! (reiser sig.) Det lakker alt udover Kvælden, see der, Du kan hænge Hjelm og Plade ind i Salen igjen!

Finn (dæmpet).
Nei, lad det heller være til imorgen.

Bjørn.
Naa, Du er vel aldrig mørkræd?

Finn.
Ikke om Dagen. Skulde det hænde sig, at jeg var det ved Kvældstid, saa kan Du tro mig, det er ikke min Skyld. Ja, Du seer paa mig, men Du skal vide, dernede i Borgestuen gaar der Snak om saa Mangt og Meget. (hviskende.) Der er nok En og Anden, som mener, at der vandrer en stor sortklædt Skikkelse derinde hver evige Nat.

Bjørn.
Kjærringsladder!

Finn.
Ja, men de bande Allesammen paa det er sandt.

Bjørn.
Det tror jeg nok.

Finn.
Det forunderligste er, at Fru Inger er af samme Mening, som vi.

Bjørn (studsende).
Fru Inger! Naa, hvad mener hun?

Finn.
Hvad hun mener, ja, see det veed jeg nu ikke saa ligetil; men vist er det, at hun har ingen Ro paa sig. Kan Du ikke see, at hun bliver blegere og magrere Dag for Dag? (med forskende Øiekast.) Folkene sige, at hun aldrig sover, - og at det er for Spøgelsets Skyld — —

(Under de sidste Ord er Eline traadt ud af Døren tilvenstre. Hun standser lyttende, uden at bemærkes.)

Bjørn.
Og slig Dumhed troer Du paa?

Finn.
Ja, saa halvveis; der er ellers de, som udlægge den Ting paa en anden Maade, men see det er nu bare Ondskab. Hør, Du Bjørn! kjender Du Visen, som gaar Landet rundt?

Bjørn.
En Vise?

Finn.
Ja, den er i Folkemunde; det er en skammelig Nidvise, det forstaar sig, men den gaar ret artigt forresten; hør nu bare efter: (synger med dæmpet Stemme)

„Fru Inger sidder paa Østergaad Gaard, -
Hun er vel svøbt i Skind,
Hun er vel svøbt i Fløiel og Maard,
Hun fletter de røde Guldperler i Haar, -
Men har ikke Fred i sit Sind."

„Fru Inger har solgt sig til Danskens Drot -
Hun skikker sit Folk i Fremmedes Vold
Som Vederlag —"

(Bjørn griber ham forbitret i Brystet. Eline trækker sig ubemærket tilbage.)

Bjørn.
Og jeg skal skikke Dig Djævlen i Vold uden Vederlag, dersom Du mæler et uhøvisk Ord til om Fru Inger.

Finn (idet han river sig løs).
Naa, naa, er det mig, der har gjort Visen?

(Et Horn høres fra Høire.)

Bjørn.
Tys, hvad er det?

Finn.
Et Horn, saa faar vi nok Gjæster ikvæld.

Bjørn (gaar til Vinduet).
De aabne Porten; jeg hører Hovslag i Borggaarden. Det maa være en Riddersmand.

Finn.
En Riddersmand? Det kan det vel neppe være.

Bjørn.
Hvorfor ikke?

Finn.
Selv har Du sagt det, vor sidste Riddersmand er død og borte. (gaar ud til Høire.)

2den Scene.

Bjørn. Strax efter Eline fra Venstre.

Bjørn.
Den forbandede Skjelm, han har Øinene med sig overalt. Jeg har nu værnet om Fru Ingers Færd saa godt jeg har kunnet, jeg har søgt at dølge det Ene og det Andet, baade for hendes Børn og hendes Huusfolk. Hvad baader det? Hun er alt i Folkemunde, det vil ikke vare længe før hver Mand raaber lydt, at Fru Inger har svigtet sit Folk i Nøden.

Eline (med undertrykt Bevægelse).
Er Du alene, Bjørn?

Bjørn.
Er det Jer, Jomfru Eline?

Eline.
Hør, fortæl mig et af dine Eventyr; jeg veed Du kan —

Bjørn.
Fortælle? Men nu i Kvæld saa fildig.

Eline (bittert).
Ifald Du regner fra den Tid, da der blev mørkt paa Østeraad, saa er det fildigt.

Bjørn.
Hvad feiler Jer? Er der gaaet Jer Noget imod? I er saa urolig.

Eline.
Det er muligt!

Bjørn.
Der er Noget iveien. I det sidste halve Aars Tid har jeg knapt kunnet kjende Jer igjen.

Eline.
Husk paa, i et halvt Aar har Lucia, min Søster, sovet tre Alen under Muld.

Bjørn.
Det er ikke derfor, Jomfru Eline, det er ikke alene derfor, at I gaar omkring, snart tankefuld og bleg og stille, og snart vild og heftig, som nu i Kvæld.

Eline.
Mener Du? Og hvorfor ikke? Var hun ikke mild og from og fager som en Sommernat? Bjørn! jeg siger Dig, jeg havde hende kjær som mit eget Liv? Har Du glemt hvor tidt og mange Gange vi sad som Børn paa dine Knæ om Vinterkvælden; Du sang for os og Du fortalte — —

Bjørn.
Ja, dengang var I fro og glad.

Eline.
Ja, dengang Du! da levede jeg et deiligt Liv i Eventyr og i mine egne Tanker. Jeg veed ikke om Stranden var saa nøgen dengang som nu, men var den det, saa mærkede jeg det ikke. Jeg gik derude og digtede fagre Kroniker, mine Helte kom og gik, jeg selv levede iblandt dem og fulgte med dem, naar de drog bort. (synker ned paa en Stol.) Nu er jeg saa mat og træt, mine Eventyr kan ikke nære mig længer; de ere ikke længer til, de ere kun — Eventyr. (heftigt, idet hun reiser sig.) Bjørn! veed Du hvad der har gjort mig syg? En Sandhed! en hæslig Sandhed, som nager mig Nat og Dag!

Bjørn.
Hvad mener I?

Eline.

Kan Du mindes, at Du stundom gav os Leveregler og gode Raad? Lucia, min Søster, fulgte dem, men jeg, Gud bedre!

Bjørn (godmodigt).

Nu, nu!

Eline.

Jeg veed det, jeg var stolt, hovmodig; naar vi legede sammen vilde jeg altid være Dronning, fordi jeg var den største, den fagreste, den kløgtigste, jeg veed det!

Bjørn.

Det er sandt!

Eline.

Engang tog Du mig ved Haanden og saae alvorlig paa mig, idet Du sagde: Vær ikke stolt af din Fagerhed og din Kløgt, men vær stolt som Ørnen paa Fjeldet hvergang Du tænker paa, at Du er Inger Gyldenløves Datter!

Bjørn.

I havde Grund til at være stolt derover.

Eline.

Ja, det fortalte Du mig tidt nok, Bjørn! O, Du fortalte mig saamange Eventyr dengang. (trykker hans Haand.) Tak for dem Allesammen! — Fortæl mig endnu eet; det turde hænde sig, at jeg kunde blive let tilsinds igjen som fordum.

Bjørn.

I er jo ikke længer noget Barn.

Eline.

Tilvisse! Men lad mig bilde mig ind, at jeg er det. Nu, fortæl!

(Bjørn sætter sig ved Ildstedet. Eline kaster sig ned ved Siden af Stolen.)

Bjørn.

Der var engang en fager Riddersmand —

Eline

der uroligt har lyttet mod Salen, griber ham i Armen og udbryder heftigt men hviskende)

Tys, skrig da ikke saa; jeg er jo ikke tunghørt! Et Eventyr skal ikke skraales ud ligesom et Skjændselsrygte, der farer om Land og Strand; nei, det skal hviskes, stille — (med Blikket vendt mod Salsdøren) — saa stille, som et Spøgelse ved Midnatstider.

Bjørn (hviskende).

Der var engang en fager Riddersmand, om hvem der gik det sælsomme Ord — —

(Eline reiser sig halvt op og lytter i ængstelig Spænding mod Salen.)

Bjørn.

Jomfru Eline! hvad fattes Jer?

Eline (sætter sig atter).

Mig? Ingenting! Fortæl Du kun!

Bjørn.

Naa, som sagt, naar han saa en Kvinde stivt ind i Øiet, saa glemte hun det aldrig siden, men fulgte ham i Tanken, hvor han gik og stod, og sygnede hen af Sorg.

Eline.

Det har jeg hørt. Det er forresten Sandhed og ikke noget Eventyr Du der fortæller; thi Riddersmanden, som Du beretter om, det er Niels Lykke, der endnu den Dag i Dag sidder som den Første blandt Danerkongens Mænd.

Bjørn.

Kanhænde!

Eline.

Nu ja, ligegodt; bliv kun ved!

Bjørn.

Og saa begav det sig engang —

Eline (reiser sig pludselig).

Tys, tys, vær stille!

Bjørn.

Hvad nu, hvad gaar der af Jer?

Eline (lyttende).

Hører Du?

Bjørn.

Hvilket?

Eline.

Det er der, ja ved Christi Kors, det er der!

Bjørn (reiser sig).

Hvad er der? Hvor?

Eline.

Hun selv — i Riddersalen! (Hun iler op mod Baggrunden Bjørn ligeledes.)

Bjørn.

Hvor kan I troe, — Jomfru Eline! gaa til Jert Kammer!

Eline.

Tys, staa stille! Rør Dig ikke; lad Dig ikke see! Vent, der kommer Maanen frem, kan Du skimte den sorte Skikkelse?

Bjørn.

Ved alle Helgen!

Eline.

Seer Du, der vender hun Knud Alfsøns Billede indad imod Væggen! Ha, ha, det stirrer hende nok for stivt i Øinene!

Bjørn.

Jomfru Eline, hør mig!

Eline (idet hun gaar ned mod Forgrunden).

Nu veed jeg, hvad jeg veed!

Bjørn (affides).

Saa er det da altsaa sandt.

Eline.

Hvem var det, Bjørn! hvem var det?

Bjørn (forstemt).

Det veed I ligesaa godt som jeg.

Eline.

Nu vel?

Bjørn.

Det var Inger Gyldenløve, Eders Moder!

Eline (halvt for sig selv).

Nat efter Nat har jeg hørt hendes Trin derinde. Jeg har hørt hende hviske og vaande sig som en urolig Aand, og Visen siger jo — ha, nu veed jeg det; jeg veed at —

Bjørn.

Stille!

(Fru Inger kommer hurtig ud fra Salen uden at bemærke de Andre, gaar hen til Vinduet, lytter og stirrer en Tidlang ud, som om hun speidede efter Nogen paa Landeveien, og gaar ind i Salen igjen.)

Eline (affides, efterat Fru Inger er gaaet ud).

Hun er saa bleg som en Dødning i Ligklædet. Hvor der er slige Skyer over Panden der maa det være Høstveir indenfor.

(Larm og Stemmer høres udenfor Døren til Høire.)

Bjørn.

Hvad er der nu?

Eline.

Gaa ud og see efter hvad det gjælder!

3die Scene.

De Forrige. Einar og flere Huuskarle fra Høire. Strax efter Fru Inger fra Baggrunden.

Einar (i Døren).

Herind, herind! Nu gjælder det, ikke at være forsagt!

Bjørn.

Hvad søger I?

Einar.

Fru Inger!

Bjørn.

Fru Inger? Saa seent paa Kvælden.

Einar.

Seent er det; men tidsnok endnu, tænker jeg.

Nogle.

Ja, ja, hun maa høre os!

(Larm iblandt Mængden. Fru Inger viser sig i Døren; Alle tie pludseligt.)

Fru Inger.

Hvad vil I mig?

Einar.

Vi søgte Eder, min ædle Frue, for at —

Fru Inger.

Nuvel, sig frem!

Einar.

Nu, det er jo en ærlig Sag; kort og godt, vi komme for at søge Orlov —

Fru Inger.

Orlov? Hvortil?

Einar.

Seer I vel, det er rygtedes her paa Gaarden ikvæld, at Svensken har rustet sig i Dalarne og rykker mod Kong Gustav.

Fru Inger.

Har Svensken?

Einar.

Ja, saa gaar Ordet, og det skal være ganske sikkert.

Fru Inger.

Nu, om saa var, hvad har da I med Svenskens Rustninger at gjøre?

Nogle.

Vi vil med!

Andre.

Vi vil hjælpe ham!

Fru Inger (affides).

Saa er da Tiden kommen!

Einar.

Fra alle de norske Grændsebygder stævner Bonden indover til Dalarne. Selv den fredløse Mand, der har vanket vildsomt Aar for Aar paa Fjeldet, han vover sig ned i Lien igjen og søger Folk for at slibe Eggen paa sit rustne Værge.

Fru Inger (efter en Pause).

Hør mig vel, har I tilfulde betænkt Jer, har I regnet efter hvad det vil koste Jer, hvis Kong Gustavs Mænd skulde seire.

Bjørn (halvt hviskende til Fru Inger).

Regn efter hvad det vilde koste Dansken, hvis Kong Gustavs Mænd skulde tabe.

Fru Inger (stolt).

Det Regnestykke er ikke min Sag. (Til de Øvrige.) I veed, Kong Gustav kan regne paa sikker Bistand fra Danmark; Kong Frederik er hans Ven, og han vil beskytte ham, det veed jeg forvist.

Einar.

Men hvis nu Bonden reiste sig trindt om i Landet, hvis vi reiste os alle tilhobe — til sidste Mand — Ja, Inger Gyldenløve! det er kun Leiligheden vi have ventet paa. Nu er den kommen, see derfor bryder det løst, og saa ud med Dansken!

Alle.

Ja, ja, ud med Dansken!

Fru Inger (affides).

O, der er Malm i dem endnu!

Bjørn (affides).

Hun er tvivlraadig. (Til Eline.) Hvad gjælder det, Jomfru Eline, I har forregnet Jer i Eders Dom om Inger Gyldenløve!

Eline (sagte).

Gid jeg havde! Jeg kunde rive mine Øine ud af Hovedet, ifald de havde løiet for mig.

Einar.

Seer I vel, min ædle Frue! først gjælder det Kong Gustav; er han væk, da vil ikke Dansken kunne holde sig længe her i Landet, og saa er vi fri, vi har ingen Konge mere og kan kaare os en Drot iblandt Folket selv, ligesom Svenskerne gjorde før os.

Fru Inger (i Bevægelse).

En Drot af Folket? Du tænker paa Stureslægten?

Einar.

Dansken har gjort ryddigt Huus paa vore Odelssæder; de Bedste blandt vore Riddersmænd vanke fredløst paa Fjeldstien, hvis de endnu ere til; men det turde vel hænde sig alligevel, at der kunde findes en Ætling af de gamle Slægter, som — —

Fru Inger (hurtigt).

Det er nok, det er nok! (Affides). Ha, mit bedste Haab! (høit). Jeg har nu formanet Jer; jeg har sagt Jer hvad I vove; men dersom I ere faste i Eders Forsæt, saa vil det være daarligt af mig, at forbyde Jer, hvad I ligefuldt paa egen Haand kunne sætte igjennem.

Einar.

Vi har altsaa Eders Minde til at —

Fru Inger (undvigende).

I har Eders egen faste Villie; spørg den tilraads. Endnu Et; derinde i Riddersalen turde vel findes mangt et brugeligt Værge. — Nu vel, I har Magten paa Østeraad ikvæld, I faar gjøre, hvad Eder lyster; Godnat!

(Almindelig Bevægelse blandt Hoben, der bringer Lys og henter allehaande Vaabenstykker ud fra Salen.)

Bjørn (griber Fru Ingers Haand, idet hun vil gaa).

Tak, Inger Gyldenløve! Jeg har kjendt Eder fra I var Barn og jeg har aldrig tvivlet paa Jer!

Fru Inger (hviskende).

Stille, Bjørn! det er et farligt Spil jeg har vovet ikvæld; for de Andre gjælder det kun Livet, men for mig — tusinde Gange mere, tro mig!

Bjørn.

Hvorledes? Jeg forstaar Jer ikke? Er det Eders Magt, Eders Anseelse —

Fru Inger (haanligt).

Min Magt! O Gud i Himlen!

Einar (kommer med et Sværd).

See her er en Ulvetand, som skal flænge Dansken til Marv og Been!

En Huuskarl (til en Anden).

Hvad bringer Du der?

Anden Huuskarl.

Herluf Hydefads Brystpantser!

Einar.

Det er for godt til Dig; see her er en Landse, som har hørt Steen Sture til; hæng Pantseret paa den, saa har Du det stolteste Banner nogen Mand vil forlange.

4de Scene.

De Forrige. Finn med et Brev fra Venstre.

Finn (til Fru Inger).

Jeg har søgt Eder i alle Stuer.

Fru Inger.

Hvad vil Du?

Finn (rækker hende Brevet).

En Svend fra Throndhjem har bragt Brev og Bud til Eder.

Fru Inger.

Lad see! (halvsagte idet hun aabner Brevet.) Fra Throndhjem! Hvad kan det gjælde? (gjennemløber Brevet.) Hjælp Christ! Fra ham! Og her i Landet — (læser videre i stærk Bevægelse, medens de Andre vedblive at hente Vaaben ud fra Salen.)

Fru Inger (affides).

Han kommer altsaa hid, og det endnu i denne Nat. Nu gjælder det at kjæmpe, ikke med Sværd, men med Kløgt!

Einar.

See saa, nu er vi væbnede, og saa afsted!

Fru Inger (hurtigt og bestemt).

Ingen forlader Gaarden i Nat!

Einar.

Men, min ædle Frue! nu er Vinden os gunstig, vi stryge indover Fjorden og — —

Fru Inger.

Det bliver som jeg har sagt!

Einar.

Skal vi da først imorgen —

Fru Inger.

Heller ikke imorgen. Ingen vove at forlade Østeraad for det Første!

(Bevægelse iblandt Mængden.)

Einar.

Vi gaa alligevel, Fru Inger!

Karlene.

Ja, ja, vi gaa!

Fru Inger

(idet hun griber efter Knud Alfsøns Sværd, der er blevet liggende paa Bordet).

Hvem vover det? (Dødsstilhed; efter en Pause) Jeg har tænkt for Jer; det er Noget, som I kun slet forstaa Jer paa. Læg Eders Vaaben bort! I skal senere faa min Villie at vide. Gaa!

(De bringe Vaabnene ind i Salen og gaa ud til Høire.)

Eline (affides til Bjørn).

Mener Du endnu jeg har feilet i min Dom om Inger Gyldenløve.

Fru Inger (betyder Bjørn ved et Tegn, at han skal nærme sig).

Du holde et Gjæstekammer rede!

Bjørn.

Vel, Fru Inger!

Fru Inger.

Og Porten aaben for Enhver, som maatte banke paa.

Bjørn.

Men — —

Fru Inger (befalende).

Porten aaben!

Bjørn.

Porten aaben! (gaar ud til Høire.)

5te Scene.

Fru Inger. Eline.

Fru Inger (idet Eline vil fjerne sig.)

Bliv her! — Eline, mit Barn! jeg har Noget at sige Dig.

Eline.

Jeg hører Eder!

Fru Inger.

Eline! Du tror ilde om din Moder!

Eline.

Jeg tror hvad Eders Færd tvinger mig til at tro.

Fru Inger.

Og Du svarer mig som dit umilde Sind byder.

Eline.

Mit umilde Sind er Eders eget Værk. Fra min Barndom havde jeg vant mig til at agte Eder som en stor, høisindet Kvinde. Som Eder tænkte jeg mig hine Kvinder, hvorom de gamle Krøniker fortælle, - hine Kvinder, der traadte frem i Farens Dage og vakte Folkene til kraftig Daad. Det tykkedes mig som om Gud Herren selv havde trykket et Stempel paa Eders Pande og mærket Jer som den, der skulde være Leder for de mange Tusinder, der omgav Eder. I Høisalen sang Riddere og Svende Eders Priis, og trindt om Lande kaldte Bonden Eder Norges Haab og Støtte! Og Alle meente de, at gjennem Eder skulde de gamle Tider komme igjen! Alle meente de, at ved Eder skulde det atter dages i Norge; - det er endnu Nat og neppe kommer Morgenen med Eder, Inger Gyldenløve!

Fru Inger.

Tilfulde veed jeg, hvad der lægger Dig disse giftige Ord paa Læben. Du har lyttet til den tankeløse Hob, der, ligesom Faareflokken, følger iblinde, hvorhen en listig Leder viser Veien.

Eline.

I Folkets Mund er Sandhed; det sagde I selv tidt og mange Gange, dengang da Eders Priis lød i Sang og Tale.

Fru Inger.

Nu, lad saa være! Men om ogsaa Inger Gyldenløve havde sveget sit Folk, tror Du da ikke, at Byrden var hende tung nok at bære, uden at Du skulde hobe Stene paa den.

Eline.

De Stene, jeg hober paa Eders Byrde, knuge mig ligesaa tungt som Eder! I Troen paa Eders Storhed har jeg levet mine fagreste Dage; thi for at leve maa jeg kunne være stolt, og det vilde jeg været med Rette, dersom I var bleven hvad I engang var!

Fru Inger.

Og hvad borger Dig for, at jeg ikke er det? Eline! hvoraf veed Du da saa vist, at Du ikke gjør Din Moder Uret?

Eline (med frembrydende Følelse).

O, hvis jeg gjorde det!

Fru Inger.

Stille! Datteren har ingen Ret til at kræve Regnskab af sin Moder. Med et Ord kunde jeg sige Dig — dog, det vilde ikke være godt for Dig at høre; Du maa vente hvad Tiden bringer med sig, - kanhænde at —

Eline (idet hun vil gaa).

Sov vel, min Moder!

Fru Inger (nølende.)

Nei vent, der er endnu Noget, som — kom nærmere, Du maa høre mig! (sætter sig ved Bordet.)

Eline.

Jeg hører Eder!

Fru Inger.

Saa taus Du ogsaa er, saa veed jeg dog forvist, at Du mere end eengang længes bort herfra; det er Dig for eensomt og for øde paa Østeraad.

Eline.

Hvor kan det undre Jer, min Moder!

Fru Inger.

Det staar til Dig selv, om det herefterdags skal blive anderledes.

Eline.

Hvordan?

Fru Inger.

Hør mig! I denne Nat venter jeg en Gjæst til Gaarden!

Eline (studsende).

En Gjæst?

Fru Inger.

En Gjæst, som maa være fremmed og ukjendt. Ingen tør vide, hvorfra han kommer eller hvor han gaar hen.

Eline (kaster sig ned for hende og griber hendes Hænder.)

Min Moder, min Moder! Forlad mig min Uret imod Dig, hvis Du kan det!

Fru Inger (forundret.)

Hvad mener Du? Eline! jeg forstaar Dig ikke.

Eline.

Saa har de da Alle taget feil; Du er da endnu trofast i Hjertet.

Fru Inger.

Men saa reis Dig og stig mig —

Eline.

O, tror Du da ikke jeg veed hvem Gjæsten er!

Fru Inger (overrasket).

Du veed det og alligevel —

Eline.

Mener Du da Østeraads Porte har været saa vel stængte, at ikke vore Venners Jammer skulde lyde ind til mig derudefra. Mener Du ikke jeg veed, at mangen Ætling af de gamle Slægter vanker som fredløs Mand uden Ly og Leie, medens de danske Herrer raade i hans Fædres Gaard.

Fru Inger.

Og saa? — Bliv ved!

Eline.

Jeg veed vel, at mangen høibaaren Ridder jages som sulten Ulv i Skoven; han har ikke Arnested at hvile ved, ikke Brød at bide!

Fru Inger (koldt).

Det er nok; jeg forstaar Dig.

Eline (vedblivende, uden at agte derpaa).

Og derfor aabner Du Østeraads Porte ved Nattetid; derfor maa han være fremmed og ukjendt, han, denne Gjæst, om hvem Ingen tør vide, hvorfra han kommer eller hvor han gaar hen. Du trodser det strenge Herrebud, som nægter Dig at huse den Forfulgte, og at staa ham bi med Ly og Pleie.

Fru Inger.

Det er nok, siger jeg. (Med Overvindelse.) Eline! Du feiler, det er ingen fredløs Mand jeg venter.

Eline (reiser sig.)

Saa har jeg kun ilde forstaaet Jer, Inger Gyldenløve!

Fru Inger.

Hør mig, mit Barn! men hør mig med Rolighed, hvis Du ellers mægter at tæmme dit vilde Sind.

Eline.

Jeg skal være tam til I har udtalt.

Fru Inger.

Saa lyt til hvad jeg har at sige Dig. — Jeg har saa meget det stod i min Magt, søgt at holde Dig uvidende om al den Nød og Vaande, som vort Land er stædet i; thi hvad kunde det vel baade, om jeg drysſede Sorg og Harm i din unge Sjæl; det er ikke Graad og Kvindeklynk, som skal redde det betrængte Folk, — der kræves Mod og Mandskraft!

Eline.

Og hvo har sagt Eder, at jeg ikke eier Mod og Mandskraft, naar det gjøres Behov.

Fru Inger.

Stille, Barn! jeg kunde tage Dig paa Ordet.

Eline.

Hvordan, min Moder!

Fru Inger.

Jeg kunde kræve begge Dele af Dig; jeg kunde — dog lad mig først tale til Ende. Du maa da vide, at den Tid nærmer sig, som de Danske gjennem mange Aar har virket for; den Tid, da de kunde give vor Frihed det sidste Stød. See derfor gjælder det —

Eline (livligt).

At slaa løs, min Moder!

Fru Inger.

Nei, det gjælder at vinde Tid. I Kjøbenhavn er Kongens Raad forsamlet for at overlægge hvordan de bedst kan gribe Sagen an. De Fleste er af den Mening, at Tvistighederne ikke kan bilægges, saalænge ikke Norsk og Dansk er Et; thi dersom vi beholde vore Rettigheder som frit Folk, naar et nyt Kongevalg engang skal foregaa, saa er det rimeligt, at Feiden bryder aabenbart ud. See, dette vil de danske Herrer forhindre.

Eline.

Og det skulde vi taale! Vi skulde roligt see til — —

Fru Inger.

Nei, vi skulde ikke taale det; men at bruge Vaaben, at træde frem i aaben Dyst, det vilde kun lidet baade, saalænge vi ikke alle ere enige. Nei, skal vi kunne udrette Noget, saa maa det skee i Løndom og Stilhed; vi maa, som jeg siger Dig, vinde Tid. I det søndre Norge er Adelen for de Danske, men her nordpaa er det endnu tvivlsomt, og derfor har Kong Frederik skikket en af sine Riddersmænd herop, for med egne Øine at forvisse sig om hvordan vi ere sindede.

Eline (spændt).

Nu, og saa —

Fru Inger.

Denne Ridder kommer hid til Østeraad i Nat!

Eline.

Herhid? Og i Nat?

Fru Inger.

Et Kjøbmandsskib bragte ham igaar til Throndhjem. Fornylig har han skikket mig det Budskab, at han vil gjæste mig; inden en Time kan han ventes.

Eline.

Og I betænker ikke, min Moder! hvad I udsætter Eders Rygte for, ved at tilstede den danske Udsending et saadant Møde? Er ikke Almuen allerede mistroisk nok mod Eder? Hvor kan I haabe, at den engang vil lade sig lede og raade af Eder, naar det rygtes —

Fru Inger.

Vær ubekymret! Alt dette har jeg fuldelig betænkt, men det har ingen Nød. Hans Ærinde her i Landet er en Hemmelighed; derfor er han kommen som Fremmed til Throndhjem, og som Fremmed og Ukjendt vil han ogsaa gjæste Østeraad.

Eline.

Og I kjender ikke hans Navn?

Fru Inger.

Jeg kjender det og det klinger godt; Danmarks Adel har ikke noget bedre at nævne.

Eline.

Men hvad har I saa isinde; jeg har endnu ikke fattet Eders Mening.

Fru Inger.

Du vil snart begribe. Da vi ikke kan søndertræde Ormen, saa maa vi binde den!

Eline.

Saa vogt Jer vel, at ikke Snoren brister.

Fru Inger.

Det kommer an paa Dig, hvor fast den skal strammes.

Eline.

Paa mig?

Fru Inger.

Længe har jeg mærket, at Østeraad er Dig et Fangebuur. Det huer ikke den unge Falk at sidde stur bag Jernstængerne.

Eline.

Min Vinge er stækket! Gav I mig Friheden, den vilde kun lidet baade mig.

Fru Inger.

Din Vinge er ikke stækket længer end Du selv vil det.

Eline.

Vil? I Eder er min Villie; vedbliv at være, hvad I var, saa vil ogsaa jeg —

Fru Inger.

Nok derom, hør mig videre! At drage fra Østeraad vil ikke være Dig meget imod.

Eline.

Kanhænde, min Moder!

Fru Inger.

Du har engang sagt mig, at Du levede Din bedste Tid i dine Eventyr og Krøniker; dette Liv kan vende tilbage for Dig!

Eline.

Hvad mener I?

Fru Inger.

Eline! Hvis en mægtig Riddersmand kom og førte Dig til sin Borg, hvor Du fandt Terner og Svende, Silkeklæder og høie Sale.

Eline.

En Ridder, siger I?

Fru Inger.

En Ridder!

Eline (idet hun fjerner sig noget fra hende).

Og den danske Udsending kommer hid i Nat?

Fru Inger.

I Nat!

Eline.

Hvis saa er, da ræddes jeg for at tyde Eders Ord.

Fru Inger.

Der er Intet at ræddes for, ifald Du ikke vil mistyde dem. Det er visselig ikke min Agt at tvinge Dig; efter eget Tykke skal Du vælge og raade selv i denne Sag.

Eline (idet hun træder et Skridt nærmere og stirrer hende stivt i Øinene).

Inger Gyldenløve! Har I hørt om hiin Moder, der kjørte over Fjeldet ved Nattetid med sine Smaaborn i Slæden. Ulveflokken fulgte hende i Sporet, det gjaldte Liv og Død, - og hun kastede sine Smaa bagud efter sig, en for en, for at vinde Tid og frelse sig selv.

Fru Inger (med Varme).

Eventyr! En Moder rev Hjertet af sit Bryst før hun slap Barnet af sine Arme.

Eline (bittert.)

Hvis jeg ikke var min Moders Datter, saa skulde jeg give Eder Ret; men I er hiin Moder, og Eders Døtre har I kastet ud for Ulvene, en for en. For som Aar siden drog Merete, Eders ældste Datter fra Østeraad, nu sidder hun i Bergen som Vincents Lunges Hustru; men tror I hun er lykkelig som den danske Ridders Frue? Vincents Lunge er mægtig, fast som en Konge; hun har Terner og Svende, Silkeklæder og høie Sale, men Dagen har ingen Sol for hende og Natten ingen Hvile; thi hun har aldrig været ham god. Han kom hid, han beilede til hende, fordi hun var Norges rigeste Arving og han dengang trængte til at faa fast Fod i Landet; jeg veed det, jeg veed det tilfulde! — Merete var Eder hørig, hun fulgte den fremmede Herre; men hvad har det kostet hende? Flere Taarer end en Moder skulde ønske at svare til paa Dommens Dag!

Fru Inger.

Jeg kjender mit Regnskab og det skrækker mig ikke.

Eline.

Eders Regnskab er ikke hermed tilende. Hvor er Lucia, Eders andet Barn?

Fru Inger (peger mod Himlen).

Spørg Gud, som tog hende.

Eline.

Eder spørger jeg; thi det er Eder, som skal svare for at hun maatte lade sit unge Liv. Glad som en Fugl om Vaaren drog hun fra Østeraad, for at gjæste Merete i Bergen, et Aar efter stod hun atter i sin Moders Stue, hendes Kind var hvid og Døden havde ædt sig ind i hendes Bryst! Ja, I undres min Moder! I meente nok, at denne Hemmelighed var begraven med hende, men hun har sagt mig Alt. En høvisk Ridder havde vundet hendes Hjerte, han vilde ægte hende; I vidste, at det gjaldte hendes Ære, men I blev ubøielig — og Eders Barn maatte dø. I seer jeg veed det Alt!

Fru Inger (afsides).

Alt! (høit.) Saa har hun da ogsaa sagt Dig hans Navn?

Eline.

Nei; derom har jeg saalidet spurgt.

Fru Inger (afsides).

Ah, saa veed Du dog ikke Alt! (høit.) Eline! Hvad Du har sagt var mig længe vitterligt, men der er Noget, som Du ikke har betænkt; den unge Riddersmand var en Dansk.

Eline.

Ogsaa det veed jeg!

Fru Inger.

Og hans Kjærlighed var en Løgn; ved List og glatte Ord havde han besnæret hende.

Eline.

Jeg veed det, men hun havde ham kjær alligevel, og havde I havt en Moders Hjerte, saa var Eders Barns Ære gaaet for Alt!

Fru Inger.

Ikke for hendes Lykke. Tror Du, at jeg med Meretes Lod for Øinene vilde ofre mit andet Barn til en Mand, som ikke var hende god.

Eline.

Med Eders glatte Tunge kan I daare Alverden, men ikke mig. Inger Gyldenløve! Tro ikke, at jeg er saa ganske fremmed for hvad der gaar for sig rundt om i Landet, tilfulde skjønner jeg Eders Færd, jeg veed, I er ikke Dansken god i Eders Hjerte, I hader ham maaskee, men I frygter ham tillige. Da I gav Merete til Vincents Lunge, saa havde de Danske Overmagten paa alle Kanter; tre Aar efter da I forbød Lucia at ægte ham, til hvem hun havde knyttet sit Liv, skjønt han havde forlokket hende, - da stod Sagerne anderledes; de Norske begyndte at komme tillive igjen, og det var ikke raadeligt at holde sig tilvens med de fremmede Voldsmænd. Og hvad har I vel gjort for at hævne hende, der maatte dø saa ung? Intet! Nuvel, jeg skal handle for Eder, jeg skal hævne al den Forsmædelse, der er overgaaet vort Folk og vor Æt!

Fru Inger.

Hvad har Du isinde?

Eline.

Jeg gaar min Vei, ligesom I gaar Eders; hvad jeg har isinde veed jeg ikke selv, men jeg føler Kraft i mig til at vove Alt for den retfærdige Sag.

Fru Inger.

Da vil Du faa en haard Dyst at bestaa. Jeg har engang lovet det Samme, som Du, og mit Haar er graanet under Byrden af mit Løvte.

Eline.

Jeg forlader Eder; Eders Gjæst kan ventes, og ved det Møde er jeg tilovers. Maaskee det endnu er Tid for Eder, - nu, Gud styrke og lede Eders Færd! Glem ikke, at Folkets Øie vogter paa Eder! Tænk paa Merete, som græder Dag og Nat over sit forspildte Liv! Tænk paa Lucia, som sover i den sorte Kiste! (Vil gaa, men nærmer sig atter) Og endnu Et. Glem ikke, Inger Gyldenløve! at i denne Nat spiller I Brikkespil om Eders sidste Barn! (hun gaar ind tilvenstre.)

6te Scene.

Fru Inger (alene).

Fru Inger (efter en Pause).

Mit sidste Barn? Hun taler sandere end hun selv veed; men det gjælder ikke mit Barn alene. Hjælpe mig Gud! i denne Nat spilles Brikkespil om Norges Fremtid! Tys! rider der ikke Nogen gjennem Borgeledet? (lyttende) Nei, endnu ikke; det var kun Vinden. Hu! det blæser gravkoldt derudenfor ikvæld! Det gaar ligesom et Stormsuk gjennem Riddersalen, (idet hun knuger Hænderne imod sit Hjerte) og gjennem mit Bryst (Pause.) Hvor sælsomt, hvor sælsomt! Skjæbnen har dannet mig til Kvinde og har dog læsset en Mandsdaad paa mine Skuldre. Mit Folks Velfærd er lagt i mine Hænder; jeg er rig og stærk; i min Magt staar det at reise dem Alle som een Mand, for at vinde tilbage, hvad Svig og Vold har røvet os. - Det er fra mig de vente Tegnet og nu maa det skee, nu eller aldrig! Tør jeg da nøle, er det Ret at ofre de Mange for den Enes Skyld? Var det ikke bedre ifald jeg kunde — men nei, jeg kan det ikke, jeg vil det ikke! (farer sammen af Skræk.) — Ha, der er de igjen de blege Skygger, som komme over mig naar jeg er alene med mig selv; — det er mine døde Fædre, det er mine faldne Frænder! — Fy, hvor de stirre paa mig; hvor de er tause og strenge! Jeg kjender dem. (Skrigende.) Steen Sture! Knud Alfsøn! Olaf Skaktavl! viig bort, viig bort! Hvad vil I mig?

7de Scene.

Fru Inger. Olaf Skaktavl, der langsomt er traadt ind fra Riddersalen.

Skaktavl.

Hil Eder, Inger Gyldenløve!

Fru Inger (vender sig med et Skrig)

Ah, fri mig Christ i Himlen! (Hun falder om i Stolen. Olaf Skaktavl stirrer paa hende ubevægelig, lænet til sit Sværd.)

General Todtleben.

General Todtleben er født i Mittau (Kurland) den 20de Mai 1818. Hans Forældre, der vare velhavende Kjøbmandsfolk, forsømte intet for at give Sønnen en omhyggelig Opdragelse og han tilbragte sine første Skoleaar i et Privatinstitut i Riga. I en Alder af femten Aar optoges han i Ingeniør-Skolen i St. Petersborg. Sytten Aar gammel udnævntes han til Fændrik, men fortsatte endnu i to Aar sine Studier i Officierklassen. Ansat i 1838 ved Ingeniør-Afdelingen i Riga blev han i 1840 med Lieutenantsgrad forsat til Dunaborg som Sapør ved Grenadeerkorpset. Han forlod det i 1841 for at træde ind i Sapørernes Mønsterbataillon i Zarskoe-Selo.

Fra 1841 til 1848 blev han af General Schilder, en udmærket Officier i Ingeniør-Armeen og begavet med et skabende Hoved, anvendt til at udkaste Planer til Angreb og Forsvar af Fæstninger, - Planer, som Generalen under sit eget Opsyn tildeels lod ham bringe i Udførelse i Forbindelse med de Arbeider, som hvert Aar i Maanederne Mai, Juni og Juli udførtes af de tre Bataillonener Sapører.

General Todtleben.

Under dette Tidspunkt, navnlig fra 1844 til 1845, modtog Lieutenant Todtleben af Storfyrst Michael, dengang Chef for Ingeniørkorpset, det Hverv at udføre Mineerarbeider i Kiew efter General Schilders Systemer, som forbedredes paa Stedet af den unge Lieutenant.

Udnævnt til Sekond-Kapitain i 1845 blev han i 1848 sendt til Kaukasus for at tage Deel i de paatænkte Beleiringer af flere Bjergfæstninger i Daghestan, hvor Schamyl, de kaukasiske Folkeslags General og Prophet, længe havde kjæmpet mod den russiske Overmagt. I Maanederne Juni og Juli bidrog han væsentlig til at fremme Beleiringsarbeiderne foran Fæstningen Gherghebil.

Efter denne Fæstnings Erobring i August deeltog Todtleben som Premier-Kapitain i Expeditionen til Archti, en anden Fæstning i Daghestan, som beleiredes af Schamyl, indtil denne trak sig tilbage efter en haardnakket Kamp ved Miskendschi. I 1849 ledede han Beleiringen af en tredie Fæstning i Daghestan, Tschoch, efterat hans Ven Kapitain Kaufmann, en udmærket Officier, nu General og Chef for Ingeniør-Staben, var bleven alvorlig saaret. Todtleben modtog en Æreskaarde som Belønning for sine fortrinlige Beleiringsarbeider mod denne Fæstning.

Efter atter at have tilbragt Aaret 1850 i Kaukasus, blev Kapitain Todtleben i 1851 udnævnt til Adjutant hos General Schilder, som dengang var i Warschau, og som altid havde bevaret en særegen Godhed for ham. Indtraadt i Ingeniør-Garden i St. Petersborg i 1852, arbeidede han i to Aar ustandseligt paa Beleiringsplaner af Fæstninger, konstruerede efter de nyeste Fortifikationssystemer, medens han paa samme Tid ledede de Arbeider, som udførtes af Sapørerne paa Peterhofsmarken under Overopsyn af Keiser Nicolaus, der før sin Thronbestigelse var Chef for Ingeniørkorpset og senere altid bevarede en levende Interesse for denne Vaabenart, hvis Udvikling og Fremskridt han stadig begunstigede.

I 1854 var Kapitain Todtleben netop forfremmet til Oberstlieutenant, da General Schilder, Kommandant over Ingeniørerne ved Donau-Armeen, lod ham kalde til sig som den Officier, der besad hans største Tillid. Todtleben deeltog i alle Affærer mellem de russiske og tyrkiske Tropper og blev i Mai Maaned overdraget Beleiringsarbeiderne foran Silistria.

Fyrst Gortschakoff, General en chef for Donauarmeen, som anede de Allieredes Planer mod Krim, og som nærede den største Uro for Sebastopol, hvis Svaghed fra Landsiden han meget vel kjendte, afsendte i August 1854 paa sit eget Ansvar Oberstlieutenant Todtleben til Mentschikoff paa Krim, forsynet med de varmeste Anbefalinger.

Indtil de allierede Armeers Udskibning beklædte Oberstlieutenant Todtleben ingen officiel Post i Sebastopol; han var imidlertid ikke uvirksom og beskjæftigede sig med at studere det Terræn, paa hvilket han snart skulde erhverve en Navnkundighed, der ikke blot var Døgnets. Paa samme Tid sluttede han sig med Varme til Admiralerne Nachimoff, Korniloff og Istomin, der forstode at vurdere ham, og Sebastopols Forsvar vilde nevpe have været ledet med en saadan Klogskab, havde der ikke hersket en saa fuldkommen Enighed mellem disse fire Mænd. De tre Admiraler, der alle faldt under Beleiringen, ledede den haardnakkede Modstand, som udvistes af Søfolkene, der saagodtsom alene maatte udholde det første Angreb, og som næsten lige til den sidste Mand betalte deres heroiske Hengivelse for Fædrelandet med Livet ligesom deres ædle Anførere.

Kort før de Allieredes Udskibning havde Fyrst Mentschikoff gjort Oberstlieutenant Todtlebens Bekjendtskab. Hans Skarpsind opdagede snart hvilke Tjenester han formaaede at gjøre Armeen, og han fattede en Velvillie for ham, som senere aldrig fornægtede sig, og da de allierede Troppers Udskibning paa Krim i de første Dage af September var bleven en Vished, anbetroede han ham Forsvarsarbeiderne i Sebastopol. Dersom man skal fæste Lid til, hvad der fra en temmelig sikker Kilde er bleven os meddeelt, nemlig at man maatte improvisere alle Midler til at modstaa en ikke forudseet Beleiring, kan man gjøre sig en Idee om hvilken overmenneskelig Arbeidsdygtighed der har været krævet saavel af Anførere som Soldater, for at opnaa de Resultater, vi kjende.

Sebastopols Beleiring tilhører fra nu af Historien, og den Ros og Dadel, der tilkommer Angribere som Forsvarere, er det dens Hverv at uddele.

Ære at høste bliver der saavel for den ene som den anden Part, thi aldrig har den franske Armee givet mere glimrende Beviser paa de militære Dyder, der udmærke den, og aldrig har den russiske Armee mere lagt den Haardnakkethed for Dagen, der bragte Frederik den Store til at sige, at man efterat have dræbt de russiske Soldater endnu maatte kaste dem overende.

Ved den første Efterretning om de Foranstaltninger, der vare trufne af Oberstlieutenant Todtleben i September 1854, udnævnte Keiser Nicolaus ham paa Fyrst Mentschikoffs Anbefaling til Oberst, derpaa i Oktober Maaned

til sin Adjutant, i Marts 1855 til General og i September til sin Generaladjutant.

Tilbagekaldt til St. Petersborg efter Indtagelsen af Syd-Sebastopol, overdroges General Todtleben Ledelsen af de nye Forsvarsværker, som først befaledes anlagte til Befæstning af Nicolajew (September og Oktober) og derpaa til Kronborgs Forstærkelse, for at sætte denne Fæstning istand til at udholde de Angreb, som Krigens Fortsættelse lod befrygte.

Siden Fredens Afsluttelse har Generalen ikke, saavidt vi vide, været i aktiv Tjeneste; han har erholdt en Permission for at kunne yde sin Helbred den Pleie, den høilig tiltrængte efter de sidste Aars haarde Strabadser; en Kugle, der gjennemborede hans høire Been under Knæet, tvang ham endogsaa i Beleiringens sidste Dage til fra sin Seng at lede det Forsvar, der har gjort hans Navn udødeligt.

General Todtleben er over Middelstørrelse og udrustet med ualmindelig Legemskraft. Ansigt og Holdning bærer paa eengang Præg af aandelig Overlegenhed og af den Beskedenhed, der stedse er Særkjende paa den sande Fortjeneste.

(Illustration.)

Domen i Mailand.

Under det Opsving, Kunsterne tage i Italien, begynder Mailands Domkirke, det herligste Bygværk i Italien, atter at blive paaagtet, og man arbeider utrættelig paa den, idet man søger at trænge indi og trolig efterligne den tidligere Bygningsmaade, der paabegyndtes for 500 Aar siden. Vi skulle her give en kort Oversigt over hiin prægtige Bygning, der i sit Slags endnu staar over Domkirken i Kölln. Under Giovanni Galeazzo Viscontis Regjering, der ved sin Onkel Barnabos Død blev Enebesidder af 35 Stæder, begyndtes 1386 Bygværket, helt igjennem udført af hvidt gandoglisk Marmor, som man finder ved Floden Toce nær Lago de Magiore. En Tysker, Gamodia, leverede Grundtegningen; under Mailands Fyrste Ludovico il Moro blev Kuppelen reist 1490, og Napoleon gav i 1805 Ordre til Domens Fuldendelse, hvilken dog ikke blev udført.

Domen i Mailand.

Templet, der er af gothisk Architektur, danner Formen af et romersk Kors; dets Længde fra Indgangen til Chorets Baggrund udgjør 148 Metres; Længden gjennem begge Korets Arme 76 Metres; Høiden fra Jorden til den høieste Tinde 108 Metres. Fra Façaden fører 5 Porte til det Indre, der er inddelt i 5 Skibe. Ved den indre Hoveddør stræbe 2 uhyre Søiler af rød Granit majestætisk i Veiret; 52 andre Søiler, alle af samme Størrelse bære den hele Kjæmpebygning, og holde den skjønne slanke Kuppel næsten svævende; Tegningerne saavel til Søilerne som til deres Capitæler ere af Philippino da Modena. I kort Afstand fra Indgangen gaar et Messingbaand fra Høire til Venstre over hele Gulvet; det forestiller Meridianlinien, og blev nedlagt 1786. En nærmere Beskrivelse af det Indre, Altarer, Malerier, Statuer etc., vilde ikke være af almindelig Interesse; det være derfor blot sagt, at det Indre er holdt i den reneste gothiske Architektur med en Rigdom paa Afvexlinger der er beundringsværdig. Kun nogle nye Statuer ere forfærdigede af den endnu levende Kunstner, Antonio Labus. Vi stige op paa den 1ste af de 3 Terrasser, der danne Taget; her finder man den gothiske Stils antike Form i sin reneste Fremstilling. De faste sammensatte Ornamenter ere ordnede med en mærkværdig Harmoni. Man seer ingen Forziring 2 Gange; den Ene er altid forskjellig fra den Anden, endog indtil den mindste Detail. Statuerne ere mindre gode, og vidne om hine Tiders Smag, de flagrende Gevandter ere for det meste altfor sønderrevne af uformelige Folder, saa at den rigtige Legemsform derved gaar tabt; derimod ere Fodstykkerne og Baldakinerne bearbeidede i den reneste gothiske Stil med vidunderlig Mangfoldighed; alene i den kan man erkjende den „ægte Gothik.“ Stige vi opad en 50 Trin høi Steentrappe, saa naa vi paa den anden Terrasse. Figurernes Fodstykker og Baldakiner undergaa her allerede en mærkelig Forandring; de danne ikke mere de knoklagtige og dog smukke Former, men man har hjulpet sig med nyere gothiske Taarnes Udsmykning. Stiger man opad en anden 60 Trin høi Trappe, naaer man endelig Taget; det herligste Skue frembyder sig her, Staden, der regelmæssig udbreder sig til alle Sider, bliver næsten skjult af de 300 Taarne, der pyramideformet hæve sig over hinanden. Omendskjønt de alle ere konstruerede næsten paa samme Maade, kan man dog ligeledes fra dem bedømme Bygværkets Fremgang; bortseet fra, at de ældste Taarne allerede ved Tidens

Længde ere blevne sorte, medens de Nyere endnu lade tilsyne Marmorets hvide Farve, vil Forskjellen i Taarnenes Udarbeidelse ikke undgaa det forskende Øie. De nyere Ornamenter ere lettere, men stivere; omendskjønt Arbeidet her er saa gjennembrudt, at man maa undres over, at et saa slankt Taarn kan holde sig paa de tyndeste Søiler, viser det sig dog ikke saa sirligt som den gamle Stil. En høi Vindeltrappe i et af gothiske Ornamenter ganske gjennembrudt, næsten gjennemsigtigt Taarn fører til Kuppelen, der hæver sig frit i Luften, blot baaret af 8 skjønne gothiske Buer. Omkring Kuppelen mangle endnu 2 Taarne; ligeledes 50 andre mindre paa Taget; ligesaa mangler paa Midten af Taget et Klokketaarn, der skal bygges i samme Form som Kuppelen. Endnu er Vindeltrappe, der gaar op i Kuppelens Taarn, fører til det gyldne Madonna-Billede, til Tindens svindlende Høide. Hvilken uendelig Møie det vil koste, at fuldende Værket, kan begribes deraf, at der alene af Billedstøtter, hvis Tal er over 2000 mangler ifølge Planen endnu over 1000; de nyeste Billedstøtter, saavel i det Indre som paa Kuppelens Yderste ere leverede i hvidt Marmor af Mailands bedste nulevende Billedhugger Antonio Labus.

Michelet siger, at man efter Aarhundreders Forløb kunde tvivle om at Middelalderen, denne vidunderlige Legende havde været til, dersom den ikke havde sat sig fast og ligesom chrystalliseret sig for Evigheden i de utallige Spiir, Tinder og Buer i Kathedralerne i Köln og Stratsburg og i de fem tusinde Marmorsøiler i Mailands Domkirke*). „Hvo vil ikke, udbryder han, ved at betragte denne stumme Hær af Apostle og Propheter, af Hellige og Lærere, der trinviis ere opstillede fra Jorden til Himlen, her erkjende den guddommelige Stad, der hæver Menneskets Tanke til Gud? . . . . . Enhver af disse Tinder, der synes at ville svinge sig i Veiret, er en Bøn, et afmægtigt Løfte, der er standset i sin Flugt af Materiens Tyranni; Spiret, der hæver sig mod Himlen med en saa vidunderlig Kraft, vidner for den Høieste, at Villien idetmindste ikke har manglet. Rundtom brøler Hedenskabets i Nødvendigheden bundne Verden i tusinde tvetydige Vrængebilleder af hæslige Dyr, medens de barbariske Krigere ved dens Fod staae forstenede i den Stilling, hvori det christelige Ords Fortryllelse overraskede dem; Evigheden vil ei være lang nok til at udrive dem deraf."

*) En lærd Italiener, der i 1821 i et Folioværk har beskrevet Kirken angiver dette forbausende Antal. En Tysker siger, at for at Kirken i et og Alt skulde blive færdig, vilde maaskee udkræves dobbelt saa lang Tid, som siden dens Paabegyndelse.

Th. Mommsen og hans romerske Historie.

(Af Julian Schmidt.)

Hos os har Medicin og Naturvidenskaberne, Theologi og Techniken hvert sit Organ, hvorigjennem disse Videnskabers Dyrkere sættes istand til at følge med i de Fremskridt, som deri gjøres. Men en Videnskabsgreen, som hører med i den almindelige Dannelses Kreds, nemlig Historien, har intet Skrift, hvorigjennem de Fremskridt og Opdagelser, som i Udlandet gjøres, kunne komme til det større Publikums Kundskab. Udenfor de større Byer, hvor enten i Læseselskaber eller offentlige Bibliotheker udenlandske Tidsskrifter holdes, maa det næsten være umuligt nogenledes at holde Skridt med hvilke Værker og nye Resultater Tiden bringer. Allerede de Tidsskrifter, som udfordres til Underretning herom, ere for mange og for kostbare til at Enkeltmand kan holde dem; og vilde man drive sit Studium saaledes, at man efter Kataloger o. dsl. valgte og anskaffede de Bøger, som man formodede skulde være de bedste, kunde det hænde, at netop de mærkeligste undgik En, — medmindre man vilde kjøbe Alt, som udkom. Men i Historie, som i de fleste andre Videnskaber, er Alt hvad der nuomstunder trykkes, hele Verden rundt, saa overmaade meget, at man lige magelig kunde kjøbe sig til Fant og læse sig ihjæl derpaa. Det gjælder altsaa her, som overalt, at gjøre et Valg. — Det er ikke vor Agt, herefterdags at opkaste os til stadig Raadgiver ved dette Valg. Kun ville vi henlede Opmærksomheden paa et Par Værker, der ere mærkelige ved historisk Kunst og endnu mere ved de overraskende og nye Resultater, som de bringe, og hvorved de gjængse historiske Forestillinger i væsentlige Punkter kuldkastes. Det ene er Th. Mommsens Römische Geschichte, det andet G. Grote's History of Greece. Hvo som blot kjender den græske og romerske Historie af tidligere Forfatter, vil ved disse Værker maaskee faae saameget at lære om, som den der har studeret vor Oldhistorie alene efter Lærebøgerne fra Suhms Tid. Hine Værker have hvert paa sit Felt gjort den største Opsigt, ja man kan sige en Revolution. Af Mommsens Historie udkom 1ste Bind 1854 og 3die B. (der ender med Slaget ved Thapsus) i f. A., næsten samtidig med et betydelig forøget nyt Oplag af 1ste Bind. Grotes Værk begyndte allerede i 1843 og er nylig afsluttet med 12te Bind, der omfatter Alexanders Regjering og de nærmest paafølgende Begivenheder. Mommsens Historie er overmaade billig (omtrent 1 Spd. for hvert Bind paa 30—40 tættrykte Oktavark), Grote's derimod meget bekostelig; thi den er udstyret med sædvanlig engelsk Luxus. Da de færreste af vore Læsere maa antages at ville anskaffe selve disse Værker, og allermindst det sidste, vilde vi ikke vove her at byde en blot og bar Bedømmelse. Vi tro derimod, at Artikler, som fremstille selve Værkernes Resultater, ville kunne læses med almindelig Interesse, og derfor give vi i det Følgende et Par saadanne. Vi begynde med Mommsens Historie. Og her træffer det sig saa, at vi ved vor valgte Artikel derover tillige kunne levere Prøve paa et andet interessant historisk Arbeide fra den nyeste Tid, nemlig „Geschichte der deutschen Literatur im neunzehnten Jahrhundert von Julian Schmidt." Dette Værk, der udkom i 1853 og allerede i Slutningen af forrige Aar oplevede sit 3die Oplag (3 svære Oktavbind, Priis omtr. 5 Spd.), giver ikke alene en fortrinlig Veiledning til Kjendskabet af den nyeste tydske Literatur, men det omfatter ogsaa (i denne nye Udgave) disse Literaturens Heroer, hvis Virksomhed for en stor Deel falder paa det forløbne Aarhundrede. Thi Forfatteren har indsmeltet i de nye Oplag en Monographi, som han i 1855 udgav under Titelen „Weimar und Jena in den Jahren 1794—1806." — Om Udførligheden af Schmidts Værk vil det nedenfor oversatte Afsnit kunne tale. Uagtet Schmidt deri anfører flere Prøver paa Mommsens Fremstilling, tro vi dog, at man endnu ikke deraf vil lære den tilstrækkelig at kjende. Vi skulle derfor siden give en Oversættelse af hans Charakteristik af Cæsar, et særdeles betegnende Afsnit af det hele Arbeide. Ved Mommsens Historie fortjener at mærkes, at den, uagtet et lærd Værk, er skreven uden Noter, og seer saaledes ganske feuilletonsagtig ud, retsom en Roman. Forfatterens „lærde" Landsmænd ville udentvivl, som Schmidt antyder, forarges over denne Maade at skrive Historie paa; thi de see helst, at Materialierne ligge ved Siden af den færdige Bygning, hvori de tildeels ere anvendte og tildeels ikke. Almindelige Læsere, for hvem Lærdommen er mistænkelig og afskrækkende, ville holde Forfatteren noget skadesløs.

Overhoved er det en glædelig Kjendsgjerning, at vor Tid ikke alene eier flere dygtige Historieskrivere, end de foregaaende Menneskealdre, men at ogsaa disse Historieskrivere forstaae at give sine Værker en Formskjønhed, en Fremstillingens Lethed og Behagelighed, som man tidligere kun fandt i Digteres Værker. Og har saaledes vor Tid ingen Digtere, der i Længden ville kunne hævde dette Klassicitetens Ry, som de nærmest forudgaaende Generationers store Sangere, vil den dog maaskee i Fremtidens Literatur indtage en anden høi Plads, nemlig ved Historieskrivningen. Med Hensyn til „klassiskt" Forfatterskab bøde Historikerne paa Aandsfattigheden i Samtidens Digterverden. Kunde kun ogsaa Samtiden bringes til at læse dem i Forhold til deres Fortjeneste, bringes til at søge „Underholdning" i Skrifter af Guizot, Thiers, Macauly, Prescott, Mommsen, Grote, Ranke, Häusser o. s. v., istedetfor i de jammerlige Romaner, som Pressen udspyer og som graadig sluges! Sandelig, man vilde ikke finde færre „spændende" og „gribende" Optrin i Historien, end i disse unaturlig opdrevne Phantasifostre, og Læsningens Frugter vilde være ganske anderledes. — Belærelse istedetfor Sindets Forstyrrelse! Men heri stikker desværre netop Hindringen for Ombytningen. Dersom man fik paalyst fra alle Kirkebakker, at samtlige Romaner vare „opbyggelige og gavnlige Bøger", som det skulde paaligge enhver god Borger og især Borgerinde flittigen at læse, men at de historiske Arbeider vare skammelige Skrifter, fulde af Løgn og skadelige for Sædeligheden, vilde Ombytningen maaskee gaa igjennem og disse mange hidtil mæskede Skribenter, der leve af at have et endnu slettere Hjerte end Hoved, vilde sulte ihjæl, til og med deres Forlæggere lige til Jordan selv, der trykker paa Graapapiir for ligesom symbolsk at betegne hvilket Snaus det derpaa Trykte dog igrunden er. Det er nu engang Verdens Art, at Intet smager, medmindre det forbydes, og at Intet tilgavns vrages og skyes, medmindre det anbefales og paabydes. Allerede Holberg bemærkede dette, og det kan derfor forundre, at man ikke flittigt har benyttet sig af det Krigspuds, hvortil denne Menneskets forkjerte Natur opfordrer, for derved at faa adskilligt Godt frem i Verden.

Redaktionen.

Theodor Mommsens romerske Historie er en af den nyere tydske Literaturs fortrinligste Frembringelser. Forfatteren (født i Slesvig 1817) er en hengiven Discipel af den gamle lærde Skole og som saadan udrustet med det uhyre Material og den strenge Methode, der skyldes et halvt Aarhundredes møisommelige Anstrængelse; men med dette kritiske Alvor forener han tillige Ungdommens Ild og hiin levende Fremstillingsevne, som man i Almindelighed kun tilskriver Digteren. Hans Forstand gjennemtrænger med Jernets Skarphed de mest indviklede Kjendsgjerninger: intet Blændværk skuffer ham, ingen ur-ærværdig Mening tildækker Daarskaben og Lasten for hans Blik; om hans Læber spiller undertiden et bittert Haansmiil, naar han afslører en ny Nedrighed, men hans Hjerte er derhos varmt og let bevæget, og hvor han opdager noget virkeligt Stort, der udbryder han i en glad Jubel, der virker saameget mere henrivende, som han altid udtaler sig i de mest udsøgte og dannede Sprogformer. Hadet skjærper hans Sarkasme, og det forleder ham undertiden til at bruge Udtryk, som træde ud over Skjønhedens Grændser; men naar han beundrer, da føler man, at hans egen Sjæl udvider sig, og at Noget af Gjenstandens Storhed gaar over i hans egen Fremstilling. For at se det Store maa man vistnok i sit eget Øie allerede have et tilsvarende Maal; og saaledes fremtræder da for Bogens Læser, medens han glæder sig over Fremstillingen, tillige en betydningsfuld Forfatterpersonlighed, der gjør Krav paa hans Agtelse. Her er ikke Tale om den Objektivitet, som man tidligere opstillede som Historieskriverens Ideal, idet man havde til Formaal, at Begivenhederne saa at sige skulde fortælle sig selv; men dette Ideal beror egentlig ogsaa blot paa en Forvexling af Epos og Historie. Vi føle Førerens stærke Haand, som leder os paa den steile Sti, men denne Følelse giver os tillige Sikkerhed til at hengive os til den overraskende Udsigt. Digterens Skyggespil tiltrænger ikke nogen saadan paatagelig Veiledning, det skjønne Skue kommer os imøde, vi behøve ikke at vige fra Stedet.

Netop fordi Forfatterens Personlighed fremtræder saa skarp og betydningsfuld, har Bogen fra de forskjelligste Kanter maattet udholde mange Angreb, thi høflig er Mommsen ikke; hvor han maa bortrydde en eller anden Hindring, som stiller sig i Veien for den frie Udsigt, der tager han fat med ulempelig Haand, ja det hænder ham vel undertiden, at han anvender større Kraft derpaa, end der netop udfordres, og at han saaledes støder, hvor han just ikke behøvede at gjøre det. De Pædagoger, som vare vante til at ansee Cicero som Toppunktet af al Forfatterstorhed, maatte naturligviis komme ud af Fatning; thi Drumann kaldte ham kun en slet Politiker: Mommsen paastaar, at han ogsaa er en slet Forfatter. Den romerske Oldtids Tilbedere maatte fortørnes, thi Niebuhr fremstillede den rigtignok ogsaa kun som en Fabel, men han skrev tykke Bind derom: Mommsen kaster den som noget Ligegyldigt og Intetsigende overbord. Der gives næsten ingen Art af den gjængse Klassicitet, som han ikke paa en eller anden Maade har stødt for Hovedet. Endnu værre ere Politikerne farne. Den saakaldte konservative Retning bliver uafbrudt traadt under Fødder, og om der end ogsaa blot er Tale om den romerske Historie, saa føler dog den opmærksomme Læser snart, at Dommens Grundvold staar for fast og omfattes med altfor megen Lidenskab til at den ikke leilighedsviis skulde blive gjort gjældende med den selvsamme Strenghed mod eensartede Begivenheder i den nyere Tid. Paa den anden Side fremtræder Coriolan som en blufærdig ung Pige i Modsætning til den Tone, hvori der her tales om det souveræne Folk, og for at ikke den Deel af Publikum, som holder sig til Middelveien, skal faa Tid til at glæde sig et eneste Øieblik over, at Forfatteren lige stærkt træder op imod Reaktionen og Anarchiet, bliver ogsaa dette Parti i næste Øieblik revset fra tvende Sider i sin Repræsentant Cicero. Saadanne Personer, som klage over Ildskhed hver Gang man ikke i næste Sætning tilbagekalder, hvad man har sagt i den foregaaende, fandt her rigelig Anledning til en saadan Anke. Men Mommsen har Ret til at gaa tilværks uden Skaansel, fordi endog den mest afstikkende Farve ikke forstyrrer Fastheden i hans Tegning, og fordi han med sikker og kunstfærdig Haand giver os et Beviis for, at Tanke og Forstand kan beherske et stort Hele, om end de fleste Enkeltheder have et meningsløst og smagløst Udseende.

Mommsen kan fortælle godt, fordi han eier Materialet i dets hele Fylde. Hvor han tiltrænger Farve eller et Strøg, har han dem øieblikkelig paa rede Haand, han behøver ikke først møisommelig at opsøge dem. Denne ved en Jernhukommelse støttede Lærdom gjør det tillige muligt for ham at undgaa al lærd Flitterstads. Han vender sig med sin Fremstilling ikke til den Lærde, men til den sunde Menneskeforstand. Dertil kommer hans Almeendannelse, som for hver enkelt Kjendsgjerning forsyner ham med en Analogi og saaledes letter hans anskuelige Opfattelse. Den enkelte Tildragelse overvælder ham ikke, fordi han kjender dens Lov. Han besidder fremdeles en djærv Forstand, som hurtig adskiller det Væsentlige fra det Uvæsentlige, og som aldrig bliver afhængig af Detaillerne; han besidder den sjeldne Gave, fra den bekjendte Enkelthed at kunne slutte sig til det Hele og udkaste et anskueligt Billede deraf. Han har i sin egen Sjæl hiin storartede Lidenskabelighed, uden hvilken man aldrig bliver en ægte Historieskriver, thi ved Forstanden alene bliver man ikke Herre over Gjenstandene. Den ydre Bevægelse, som man vil fremstille, maa zitre levende og stærkt i Ens eget Indre, ellers vil man ikke kunne forstaa den. Han har et høit sædeligt Alvor, et Had imod alt Gemeent og Nedrigt, som formidler ham de rigtige Forhold. En levende Fremstilling muliggjøres derved, at han aldrig selv agter paa sin Stiil, men kun bestræber sig for med Skarphed at udhæve Hovedsagen. Han taber sig ikke som Schlossers Skole i Analogier. Analogien tjener ham kun til at faststille Billedet og Begrebet, undertiden i en kort, vittig, epigrammatisk Vending; men hans Vid hviler stedse i Gjenstandene, han lavede det ikke, han fremkalder det kun.

Den Grundtanke, hvorfra den hele Historie gaar ud, er, at Rom aldeles ikke optraadte som et fremmed Element i Italien, underkastede sig det i udvortes Henseende og paatrykte det sin egen Charakteers Præg, men at Rom er det sammentrængte Udtryk for den italiske Stamme, der ved sin Natur fremkaldte den Forfatnings- og Magtudvikling, som Rom, dens betydeligste Stad, meddeelte den. I denne Grundsætning er Mommsen langt mere følgerigtig, end Niebuhr selv, i hvis Fremstilling Romerne dog altid fremtræde som et Slags Blandingsfolk. Paa Italiens Urhistorie indlader han sig kun med faa Ord; han nøier sig med at fastsætte Grændsen for vor Viden og tilbagevise vore mystiske Philologers Formodning om at

Etruskerne, som jo dog i al høiere aandelig Begavelse og Virksomhed stode langt tilbage for Italikerne, skulde have havt en væsentlig Indflydelse paa Roms Dannelse. De overtroiske Etrusker ere skildrede med megen Humor. Italikerne fremtræde som det med Grækerne nærmest beslægtede Folk. Mommsen søger ved Sammenligning af de forskjellige Stammers Sprog at paavise, hvilket Dannelsestrin det samlede Folk maa have naaet paa Skilsmissens Tid. Ved Overgangen til den egentlige Historie bliver Læseren ikke lidet overrasket over, at slet Intet af den bekjendte Tradition er bleven tilovers. Med en fortryllende Djervhed lader Mommsen alle de elskværdige Historier om Romulus, Servius Tullius o. s. v. falde, fordi de gamle Sagn i disse Beretninger ere saaledes lemlæstede ved en rhetorisk Fremstilling, at man ikke længer kan udskille de historiske Momenter. Istedet herfor tager han Sagens egen Natur paa Raad og kommer til Slutninger, som fuldstændig vende op og ned paa vore sædvanlige Forudsætninger. Rom er anlagt af den latinske Stamme for at være en Handelsstad for Kornomsætningen og et Grændsekastel mod Etruskerne. De Grunde, som han anfører, ligge deels i Stedets Valg, deels i den gamle Lovgivning, som havde en enkeltgaaende Fremstilling af det personlige Gjældsforhold, deels i Myntvæsenets tidlige Udvikling og i Handelsforligene med Udlandet. Ligesaa ny og overraskende, som denne Opfatning er, ligesaa overbevisende synes den ogsaa at være begrundet.

Fremdeles bliver det udhævet, hvorledes den romerske Stats Udvidelse ved Optagelse af andre Byers Heelborgere og ved Tilvæxt af Jorddyrkere - begge Dele i den fuldstændigste Modsætning til de græske Symmachier - var fortrinlig egnet til at fremkalde hiint fastsluttede af et nationalt Indhold baarne Bundsforvandtskab, mod hvis faste Holdning selv en Pyrrhus's og Hannibals store Planer maatte strande.

Heelborgernes gamle Slægtregiment er udviklet i korte og skarpe Træk af de sædelige Grundlags Natur; ligeoverfor dem stode Halvborgerne som Klienter, forsaavidt de vare afhængige af enkelte Slægter, som Plebs, forsaavidt man opfattede dem som Masse. Den Forskjel, som Niebuhr troede at opdage mellem disse to Betegnelser, har Mommsen med Rette atter lagt tilside. Slutstenen paa denne Udvikling danner den Servius Tullius tilskrevne Forfatningsreform, hvis oprindelig reent militære Betydning Mommsen skarpsindig udvikler, og hvis Tidsbestemmelse han søger at fastslille i Løbet af den Periode, hvori Staden blev omgivet med Mure.

I den næstfølgende Periode indtil Decemvirernes Fald har Gisningen et gunstigt Spillerum, og Mommsen adskiller ikke nøie nok mellem Viden og Formodning. Han udhæver, hvorledes Forfatningens Aand ved Statens fremadskridende Udvidelse efterhaanden blev en ganske anden; hvorledes Folkeforsamlingerne paa samme Tid, som deres Souverænitet theoretisk var stillet paa Spidsen, praktisk vare ganske uden Betydning og væsentlig spillede den samme Rolle, som den engelske Souveræn, medens den virkelige Regjering, Lovgivning og Forvaltning udelukkende laa i Senatets Hænder. En naturlig Opgave for Rom som Italikernes Hovedstad var efter Mommsen Foreningen til en Fællesstat, Underkastelsen af Grækerne i Nedre-Italien og af Gallierne i Over-Italien medberegnet. Til denne Opgaves Løsning var Roms republikanske Forfatning, dets Landeværn og dets Borgerofficierer fuldkommen tilstrækkelig. Med den første puniske Krig blev Opgaven en anden. Den hidtilværende beundringsværdige Konsekvents i Ledelsen af de offentlige Anliggender gav for et Øieblik Plads for en vaklende Raadløshed, og det viste sig snart, at Forholdenes Nødvendighed voxede de lovmæssige Former over Hovedet. De Krige, som skulde føres i Udlandet, Søvæsenet og Provindsernes Forvaltning udfordrede en ganske anden Uddannelse af Finants-, Krigs- og Forvaltningsvidenskaben, end det under de hidtilværende indskrænkede Forhold havde været muligt. Uligheden i Eiendomsforholdene begrundede ogsaa en Retsulighed, og den samtidig indtrængende græske Dannelse forvirrede fuldstændig de nedarvede sædelige Begreber. Derfor laa i Romerrigets vældige Udvidelse tillige Spiren til dets indre Forfald; og dette følte det gammelromerske Parti meget vel. I Modsætning til den hidtil gjængse Forudsætning, at Rom af umættelig Ærgjerrighed atter og atter fremkaldte nye Krige, og at Verdensherredømmets Idee allerede fra Begyndelsen af var begrundet i det romerske Statsliv, fremgaar det med nøiagtig Klarhed, at Romerne undgik Erobringer udenfor Italien saa længe, som det paa nogen Maade var muligt, og at kun Nødvendighedens Tvang altid drev dem ind i nye Forviklinger, ligesom Englænderne i Ostindien.

Det første Bind slutter med det Maals fuldstændige Opnaaelse, paa hvilket Romerstatens oprindelige Anlæg havde henpeget. Hele Italien var indlemmet under det romerske Herredømme og ikke blot ved ydre Underkastelse, men ogsaa ved patriotisk Almeenaand forbunden med Hovedstaden. De udvortes Fiender vare overvundne, Rom havde ikke mere nogen farlig Modstander at frygte; de indre Standsforskjelligheder havde udjevnet sig, Regjeringens Tøiler vare i et Senats faste Hænder, som ved sin patriotiske Holdning under de puniske Krige havde gjort sig populært, de demokratiske Former, som bestode ved Siden af det, vare praktisk uskadelige. En stor heroisk Tidsalder havde Rom næret med Troen paa sin egen Uovervindelighed, og denne Tro var Statens sædelige Indhold. Hvoraf kom det nu, at denne glimrende Tidsalder tog en saa brat Ende? For det Første vare alle den hidtilværende Regjerings Grundsætninger beregnede paa, at den romerske Stat ikke skulde udvide sig udenfor Italien. At forbinde Provindserne med Statslegemet var en Opgave, som det herskende Aristokrati ikke var voxen; de gave kun indflydelsesrige Familier Leilighed til hurtig at berige sig ved Udplyndring af de Underkastede eller ved en let Grændsekrig. Snart udfordredes der staaende Hære, som, idet de altid mere og mere skiltes fra sin Sammenhæng med det romerske Liv, efterhaanden bleve knyttede ganske til Feltherrens Person. Roms Herredømme i hine Egne var en absolut Uret, saasom det ikke engang var istand til at beskytte sine Egne mod Land- og Sørøvere. Heller ikke Italiens Omskabelse til en romersk Stat var fuldstændig gjennemført. Oldtidens statsdannende Princip leed af en væsentlig Mangel. Kun Byen var en Kommune; hvad der laa udenfor den, tog ingen Deel i den politiske Liv.

Jo mægtigere de herskende Familier i Rom bleve, desto dybere sank de italiske Stæder ned i de Undertryktes Række. Repræsentativstatens Begreb, som alene er istand til at udbrede politisk Liv i et større Rige, var fremmed for Oldtiden, og denne Mangel har tilsidst medført alle Republikers Undergang. Den romerske Republik kunde holde sig, saalænge som Regjeringen uindskrænket laa i Senatets Hænder; men saasnart Hovedstadens Pøbel begyndte at komme til Bevidsthed om sin Magt, og i Virkeligheden udøvede de demokratiske Former, blev denne usammenhængende Masse en Bold i dristige Demagogers Hænder. Endnu usundere vare de borgerlige Indretninger. Den frie Bondestand var for en stor Deel forsvunden, de store Grundeiendomme vare for største Delen i enkelte Familiers Hænder, og disse lode ligesom Plantageeiere sin Jord dyrke af Slaver. Landproletariatet var næsten farligere end Hovedstadens. Ved Siden af den herskende aristokratiske Stand, Senatet, havde endnu en anden Stand dannet sig, nemlig Kapitalisterne, som blottede for al patriotisk Sands, benyttede Statsforfatningen ene og alene som Middel for sine Spekulationer. De gik Haand i Haand med Senatet, saalænge dette tjente deres Øiemed, men vare hurtig rede til at slutte sig til Oppositionen, naarsomhelst det laa i deres Interesse. De borgerlige Tilstande kunde kun forbedres ved en i det Store udført Kolonisation, hvorved Proletariatet atter forandredes til en arbeidsom Bondestand, og ved en Udvidelse af Borgerretten over hele Italien. Den førstnævnte Plan maatte strande paa hine store Plantageeieres Modstand, som ikke kunde anerkjende Statens formelle Retskrav paa Jorden ved lang Besiddelse fra Domæner til Privateiendom forvandlede Godser; den anden paa den Modstand, som den mødte hos Hovedstadspøbelen, der ikke kunde være gunstig stemt mod en saa udvidet Konkurrents. Enhver Reform i denne Retning maatte tilslidst føre til voldsomme Forholdsregler, derfor vare selv velsindede Patrioter ikke for den. Men da den herskende Klasses Udygtighed og Selvisthed under de Krige, som fulgte umiddelbart efter de puniske, havde undergravet den Agtelse, som den hidtil havde nydt, maatte et Forsøg alligevel gjøres. Det udgik nærmest fra en konservativ Statsmand, Tiberius Gracchus. Domænernes Fordeling kunde gjennemføres uden nogen Forandring i den bestaaende Forfatning. Det var et alvorligt Forvaltningsspørgsmaal, som medførte store Vanskeligheder, hvorledes man end afgjorde det. Rigtignok blev Eiendomsretten ikke krænket. Efter Loven var Staten Eier af det erhvervede Land, og efter romersk Grundret kunde man her ikke gjøre Hævd gjældende; men Juristerne kunde nu sige, hvad de vilde, Forretningsmanden betragtede dog altid en saadan Forholdsregel som en Eiendomsberøvelse til Bedste for Proletariatet. Endnu farligere var den Vei, som Gracchus slog ind paa. Den, som satte et Forvaltningsspørgsmaal igjennem mod Senatet, gjorde Revolution. Det var Revolution mod Forfatningens Aand, da Gracchus forelagde denne Sag for Folket. Den souveræne Folkeforsamling var en Masse, hvori et Par hundrede eller tusinde Mennesker, som ved et Tilfælde vare sammenskrabede paa Hovedstadens Gader, handlede og stemte. „Naar man tilstod disse Masser et Indgreb i Forvaltningen og berøvede Senatet det Middel, som den havde i sin Magt, for at forebygge et saadant Indgreb (nemlig Tribunernes Indskriden), naar man endog tillod disse Borgere, af den fælles Pung at tilkjende sig selv Agre og Tilbehør, naar man aabnede Udsigt for Enhver, hvem Forholdene og hans Indflydelse hos Proletariatet tillod det, at paatrykke sine Planer den souveræne Folkevillies Stempel: da stod man ikke ved Folkefrihedens Vugge, men ved dens Grav, da havde man ikke Demokrati, men Monarchi." Med større Bestemthed og Bevidsthed skred den yngre Broder frem paa Revolutionens Vei. Foruden Hovedstadens Proletariat bragte han ved en ny Udsvornere den anden Stand og ved Borgerrettens Udvidelse Bundsforvandterne paa sin Side, og havde derved for en Tidlang den souveræne Magt i sin Haand. At hans Planer endelig strandede, laa kun i det ufuldstændige Samhold mellem hans Redskaber, som let kunde omstemmes ved andre Interesser og Lidenskaber. „Han var en politisk Brandstifter; ikke blot den hundredeaarige Revolution, som daterer sig fra ham, er hans Værk, men fremfor Alt er han den sande Stifter af hiint skrækkelige Proletariat, som med sin Karrikatur af Folkesouverænitet i hele femhundrede Aar tyngede paa den romerske Stat med sit Mareridt. Og dog er denne Mand, den største af alle politiske Forbrydere, tillige sit Lands Leder. Der er neppe en eneste Hovedtanke i det romerske Monarchi, som ikke naaer tilbage til Cajus Gracchus. . . . I denne sjeldne Mand er Ret og Skyld, Lykke og Ulykke saa uopløselig forbundne, at det vel her kan være passende, - hvad kun sjelden sømmer sig for Historien, - at holde inde med sin Dom." Den demokratiske Bevægelse blev nedslaaet, det gjenoprettede Aristokrati udviklede alle de slette Sider, som under den tidligere simple Regjeringsform ikke vare komne for Lyset. Familiepolitiken blev Forvaltningens herskende Drivhjul, man tilgav en ægte Aristokrat enhver Udaad, Regjeringen og Undersaatterne vare kun forskjellige fra to krigførende Partier deri, at i deres Krig ingen Folkeret gjaldt. „Aristokratiet sad paa den ledigblevne Throne med som Samvittighed og deelte Forhaabninger, utilfreds med sin egen Stats Indretninger og dog ude af Stand til at gjennemføre endog kun et planmæssigt Angreb paa den, usikkert i sin Gjøren og Laden, med Undtagelse af de Tilfælde, hvor det gjaldt dets egen materielle Fordeel, et Billede paa Troløshed mod sit eget saavelsom det fiendtlige Parti, paa indre Modsigelse, paa den jammerligste Afmagt, paa den gemeneste Egennytte, et uovertruffent Ideal af en heelt igjennem slet Regjering." Demokratiet havde tabt sine Førere og Troen paa sin Kraft; men Misfornøielsen bestod ikke blot fremdeles, den voxede alt mere og mere paa Grund af den slette Forvaltning, og det kom kun an paa, om det forstod at vinde en Fører blandt de militære Størrelser; thi de gracchiske Uroligheder, som afsjordes ved den Stærkeres Ret, havde lært Folket, at den endelige Afgjørelse af Roms Skjebne laa i Sværdet. Det fandt sin Mand i Kimbrernes og Teutonernes Overvinder, Fædrenelandets mest feirede Helt, som egentlig slet ikke brød sig om Partistridighederne, men som ved Aristokratets Taabelighed var bleven fornærmet paa det ømmeste Sted. „Han hørte ikke hjemme i den glimrende Kreds. Hans Stemme var og blev raa og skraalende, hans Blik vildt, som om han endnu saa Libyer eller Kimbrer for sig, ikke velopdragne og parfumerede Embedsbrødre. At han var overtroisk som en ægte Landsknægt, at han under Bestræbelsen for at opnaa sit første Konsulat ikke lod sig bestemme ved Talentets Higen, men nærmest ved Udsagn af en af Etruriens Barseltagere, og at han under Felttoget mod Teutonerne understøttede sit Krigsraad ved en syrisk Prophetindes Orakelsvar, var ikke egentlig uaristokratisk; — i saadanne Ting rakte da som til alle Tider Samfundets høieste og laveste Sphærer hinanden Haanden. Men utilgivelig var Mangelen paa politisk Dannelse; det var vel rosværdigt, at han forstod at slaa Barbarerne, men hvad skulde man tænke om en Triumphator, der kjendte saa lidet til den foreskrevne Etikette, at han viste sig i Senatet i Triumphatorens Klædning! Ogsaa ved andre Anledninger hang Naturen ved ham. Han var ikke blot - efter aristokratisk Terminologi - en fattig Mand, men hvad der var værre: han var nøisom og en afsjort Fiende af al Bestikkelse og Lumpenhed. Han forstod ikke at give Fester og holdt en daarlig Kok; som ægte Soldat var han ingen Kostforagter, men tog gjerne sit Glas, især i sine senere Aar. Ligesaa slemt var det, at Konsularen kun forstod Latin og maatte frabede sig den græske Konversation; Ingen kunde have Noget at indvende mod, at han kjedede sig ved de græske Skuespil - han var formodentlig ikke alene derom - men at han var sig sin Kjedsomhed bekjendt, det var naivt. Saaledes blev han gjennem hele sit Liv blandt Aristokraterne en forslagen Bonde; han plagedes af sine Kolleger's tirrende Stiklerier og endnu mere tirrende Medlidenhed, hvilken han ikke saa let kunde foragte, som selve disse fine Kolleger." — — Og i denne Mands Hænder var en frygtelig Magt betroet. „For Mængden var han den tredie Romulus og den anden Camillus; som en Gud bragte man ham Drikoffer. Det var intet Under, om det undertiden svimlede for Bondesønnen midt under al denne Herlighed, naar han sammenlignede sit Tog fra Afrika og Kelternes Land med Dionysos's Seierstog fra den ene Verdensdeel til den anden og lod sig gjøre et Bæger - ikke af mindste Sort - efter bacchisk Mønster. Det var ligesaameget Haab som Taknemmelighed i denne Folkets larmende Begeistring, der kunde have bragt en Mand med koldere Blod og større politisk Modenhed ud af Fatning." — Marius lod sig forlede til at spille en Rolle, som han ikke var voxen. Det havde ogsaa en usseI Bankerot til Følge, men det var udsprunget af en ny Kilde, der var nu kun Tale om, at den eneste virkelige Styrke, Soldatermagten, kom i en bestemt Charakteers Hænder. I Sulla fandt Staten sin Herre. Medens han stod i Spidsen for en Hær, fandt der endnu engang en demokratisk Overrumpling Sted i Rom: man fratog Sulla den ham lovlig overdragne Kommando i den mithridatiske Krig og overgav den til Marius. „Sulla var hverken godmodig nok til frivillig at følge en saadan Befaling eller afhængig nok til at nødes dertil. Hans Hær adskilte sig deels som Følge af

de Omvæltninger, som ved Marius vare frembragte i Krigsvæsenet, deels paa Grund af Sullas fædelig slappe, men i militær Henseende strenge Krigstugt, kun lidet andet end en Skare Landseknegte, der med ubetinget Hengivenhed til sin Fører forbandt en fuldkommen Indifferentisme i politiske Sager. Sulla selv var et blaseret, koldt, klart Hoved, for hvem det souveræne romerske Borgerskab var en Pøbelhob, Helten fra Aquae Sextiae en bankerot Svimler, den formelle Legalitet en Frase, Rom selv en Stad uden Besætning og med halvforfaldne Mure, der vare lettere at erobre end Nola. I denne Tanke handlede han."

(Sluttes.)

En Ægteskabshistorie fra de forenede Stater.

Følgende i den nyeste Tid i Nordamerika forefaldne Begivenhed i den derværende fashionable Verden kaster tillige et interessant Lys over Republikens moralske Tilstand; thi Hændelsen er ikke enestaaende — meget mere er den under lignende eller forskjellig Form hyppig forekommet blandt de unge Mennesker der. Handels- og Schakreraanden har paa en gruelig Maade i Almindelighed grebet Amerikas Ungdom.

En velhavende New-Yorker, Hr. A., havde en ung, smuk og elskværdig Datter paa 16 Aar. Hun var hans eneste Barn og han elskede hende ømt, da hun tegnede til at blive hans Alderdoms Trøst — han var nemlig Enkemand.

Hr. A. var paa Grund af sine Forretninger nødt til hyppigt at reise bort; han udvirkede derfor, at hans Datter i hans Fraværelse fik tilbringe de Timer, hun ikke tilbragte i „Dannelses-Anstalten", hos en Familie, der boede i den fashionableste Deel af den øvre Stad. Der blev hun optaget og behandlet som Medlem af Familien.

I denne Familiekreds gjorde den unge Dame den unge New-Yorker, Hr. C's. Bekjendtskab.

Denne gjentog snart, fortryllet ved den unge Piges Yndigheder, sine forhen yderst sjeldne Besøg i Huset saa tidt paa den Tid af Dagen, da hun der tilbragte sine Fritimer, at Familien holdt det for Pligt at underrette Hr. A. om det Forhold, der udviklede sig mellem hans Datter og Hr. C. Hr. A. ilede ved denne Efterretning strax til New-York, opsøgte den unge Mand, og forbød ham for Fremtiden at gjøre Kour til hans Datter. Hr. C. lovede for en Summa af 1000 Dollars at adlyde Forbudet.

Han fik Pengene og i hele Uger syntes nu den Sag at være forbi.

Ogsaa Frøken A. forblev rolig i den omtalte Familiens Huus. Da man ikke hørte mere fra Hr. C., og man var bleven fast i den Tro, at Frøken A. fuldkommen havde glemt det Hele, saa var efterhaanden hele Familien beroliget, og man omtalte ikke det Passerede med et eneste Ord.

Man tænke sig nu Familiens Forbauselse, da den unge Dame en vakker Dag i al Rolighed erklærede Familiens Medlemmer, at hun for tre Dage siden var bleven formælet med C. Ceremonien havde fundet Sted i en bekjendt „Geistligs" Bolig, hvorpaa den unge Dame umiddelbart efter Akten var vendt tilbage til Familiens Huus, og siden havde hun ikke seet sin Mand.

Uopholdelig blev Pigens Fader, der var fraværende i Syden, pr. Telegraph underrettet om det Forefaldne. Rasende kom Hr. A. til New-York, hans første Vandring var til den unge Mand, for at kræve ham til Regnskab.

A. blev snart overbevist om, at han hverken ved Trudsler eller ved Bønner kunde bringe den unge Mand til at opgive sin Ret til Pigen; han besluttede da nok engang at afgjøre Sagen ved Penge. Han tilbød sig at betale 4000 Dollars, naar C. vilde give ham hans Barn tilbage.

C. indvilgede; Faderen, Datteren og hendes Mand kjøre til en Advokats Kontor.

Da det her viste sig, at Udfærdigelsen af de fornødne Skilsmisse- og Affindelsesdokumenter vilde medtage tre til fire Timer, medens de 4000 Dollars allerede vare C. udbetalte mod Kvittance, saa skiltes man henimod Aften med den Overeenskomst, at komme sammen igjen næste Morgen Kl. 10 i Advokatens Kontor.

Den næste Morgen Kl. 9 holdt en Hyrevogn foran den Familiens Bolig, hos hvilken den unge Dame var under Opsigt. Hr. C. steeg ud, begav sig ind i Huset og forlangte at see Hr. A. og hans Datter.

Da denne Sidste erfoer C's. Ankomst, ilede hun ind i Værelset, forlod Huset tilligemed C. og kjørte bort med ham.

Da A. Kl. 10 vilde begive sig til Advokatens Kontor med sin Datter, hørte han af Familien, at hun allerede var kjørt bort med sin Mand; da han nu alene var kommen i Advokatens Kontor, viste det sig, at hverken C. eller hans Datter vare ankomne did, men sporløst forsvundne.

Literatur.

Om Midlerne til at forbedre Norges Laxe- og Ferskvandsfiskerier af H. Rasch, Professor. Chra. 1857. Mallings Forlagsboghandel. Med en lithographeret Planche. 138 S. 8vo. Det levende og virksomme Forhold, hvori Naturvidenskaberne i den senere Tid ere komne til de mest forskjelligartede praktiske Bedrifter, som de have fremkaldt, belivet og næret, er saa iøinefaldende, at det endog i en vis Forstand kan siges at være gaaet over i den almindelige Bevidsthed. I det ovenfor angivne Skrift have vi atter et Exempel paa en saadan praktisk Bedrift, der sandsynligviis vil blive saa frugtbringende i sine Følger, at disse for Tiden neppe kunne anes end sige beregnes. Vor Regjering har som bekjendt allerede ydet denne Sag vel fortjent Opmærksomhed, og de, selv efter en kort Tids Forløb vundne Resultater berettige ogsaa for vort Lands Vedkommende til de bedste Forhaabninger; ja man vil endog neppe kunne paavise noget Foretagende her i Landet, der i Forhold til Udgifterne lover en større Udbredning og vigtigere Følger for Fremtiden end netop den kunstige Fiskeformering.

Ogsaa for vort Lands Vedkommende vil det ikke være uden Interesse korteligt at paavise denne Sags historiske Udvikling: det er os berettet, at man i meget lang Tid (maaskee flere hundrede Aar) skal have kjendt og drevet den kunstige Fiskeformering i China. Efter Prof. Rasch's Skrift maa en Tydsker ved Navn Jacobi ansees for at være den, der først har bragt Sagen i Gang i Europa, omtrent i Midten af forrige Aarhundrede; men det omtales ikke om han har kjendt Noget til Chinesernes Fremgansmaade. Senere har en fransk Fisker ved Navn Remy, der sikkerlig ikke har vidst Noget om Jacobi, i flere Aar med Held udklækket Ørret; og endelig har ogsaa en Mand her i Norge, Huusmand Jakob Sandungen paa Eker „længe førend der her i Landet var blevet talt eller skrevet Noget om den kunstige Fiskeformerelse", benyttet en af ham selv opfunden Fremgangsmaade. Herom anfører Prof. Rasch i sit Skrift Side 62 og 63 følgende: „Da Hetting i Efteraaret 1855 indrettede Udklækningsanlægget ved Hougsund, blev det ham berettet, at en Huusmand i Eker, Jacob Sandungen, i flere Aar havde med Held betjent sig af den kunstige Befrugtning, for derved at forøge Ørretmængden i de i Nærheden af hans Plads værende Kjærn og Bække. Beretningen befandtes at være sand; thi i 7 Aar — altsaa længe førend der her i Landet var blevet talt eller skrevet noget om den kunstige Fiskeformerelse — havde han benyttet sig af denne af ham selv opfundne Maade i det ovenangivne Øiemed. — Han havde ikke lagt Skjul paa sin Opfindelse, men omtalt den til Flere og tilbudt sig at besætte Andres Bække og Kjærn med Ørret mod en ringe Godtgjørelse. Man reflekterede imidlertid ikke paa hans Tilbud, ja han udsatte sig endog for nogle af sine Kammeraters Spot, medens andre forargedes over, at han, som de sagde, vilde formaste sig til at gribe ind i Guds Anordning. Hetting fandt i Manden en Enthusiast for den Sag, som det var paalagt ham selv at fremme, og da Sandungen med stor Kyndighed i Ferskvandsfiskeri forbandt en usædvanlig skarp Jagttagelsesevne, og desuden var en dygtig Haandværker samt en rask og ung Mand, maatte han ansees for en sand Acqvisition. Jeg har ved nærmere Bekjendtskab med Manden fundet Hettings Valg særdeles tilfredsstillende.

„Om Maaden, hvorpaa han gjorde sin Opdagelse, har han meddeelt mig følgende: Da han en Høst formedelst et Hug i Foden maatte holde sig hjemme ved Pladsen, var det hans største Fornøielse at sætte sig paa et Sted, hvorfra han kunde iagttage en Legeplads for Ørreten. Herfra kunde han tydelig see hvorledes Forplantelsen foregik. Hanfisken stillede sig ved Siden af Hunnen, dog saaledes at hans Hoved omtrent befandt sig i Høide med Hunnens Midtkrop. Naar Rognudpresningen foregik, vendte hun sig noget paa Siden med en sitrende Bevægelse og samtidig dermed udgjød Hannen sin Mælke. Ifølge denne Jagttagelse forekom det ham høist sandsynligt, at man ved samtidigt at udpresse i Vand de modne Kjønsstoffe af Han- og Hunfisken, maatte kunne skaffe sig en Mængde befrugtede Æg, som ved at nedlægges paa passende Steder i Bække, hvori ikke Ørret fandtes, maatte tilveiebringe en Yngel, som der vilde kunne trives og forplante sig. Som tænkt, saa gjort! Paa sit Garn fangede han Han- og Hunfiske; hans Hustru tog Hanfisken og han Hunfisken og udpressede samtidigt deres Kjønsstoffe i en Skaal rent Vand. Disse Æg strøede han imellem Stenene i en Bæk, hvori før Ørret ikke fandtes. Et Par Aar efter mærkede han at Ørret søgte op i denne Bæk, og sluttede derfor ganske rigtigt, at det var den Fisk, som var fremkommen af den der nedlagte Rogn, og som nu i Legetiden søgte op i sin Fødebæk. Nu drev han den kunstige Befrugtning hver Høst, og indrettede sig ogsaa en liden Udklækningskasse tæt ved sit Huus, og havde der Anledning til at gjøre flere Jagttagelser."

Saavidt vi uden speciel Sagkundskab formaa at indse, giver Bogen en fuldstændig Veiledning til Alt Fiskeformeringen vedkommende, og for Rigtigheden af det Anførte har man naturligvis den fornødne Garanti i Forfatterens Navn. Da denne Sag, som ovenfor sagt, for vort Land utvivlsomt har en meget stor Fremtid, vilde det have været særdeles ønskeligt om det foreliggende Arbeide havde været skrevet i et for Almuesmanden let fatteligt Sprog; men med al Erkjendelse af Forfatterens Dygtighed og gode Villie for at fremme denne Sag, tro vi dog, at der i denne Henseende staar Et og Andet tilbage at ønske. Ligeledes vilde det sikkerligen bidrage til Bogens større Udbredning, om Forlæggeren vilde nedsætte Prisen noget klækkeligt: omtrent 7 (syv) Skilling Arket er dyrt for en Bog, selv om der til denne er føiet en lithographeret Planche, og Udstyret forøvrigt er meget smukt.

S.

Norge.

Christiania. Som det vil erindres, bebudede Redaktionen ved den til Nytaar foretagne Udvidelse af Bladet, at ogsaa Sager af et lettere Indhold, eller Digterarbeider, vilde optages deri. Vi tænkte os dengang nærmest Oversættelser. Men da vi have fundet Anledning til at erholde et allerede fra Scenen fordeelagtigt bekjendt Arbeide af en af vore egne Forfattere, have vi troet først og fremst at burde give det Plads, selv om det maatte volde Betænkelighed, at Fortsættelserne bleve flere end for mange Læsere ønskeligt. Herpaa vil der dog kunne bødes ved at Forlæggeren giver Dobbeltnummere hyppigere end sædvanligt, foruden at Læserne ogsaa have det i sin Magt at værge sig mod Ulemperne af Fortsættelserne ved nemlig at opsætte Læsningen af disse Spalter i Bladet, indtil det Hele haves samlet. „Fru Inger af Østeraad" opførtes første Gang paa Bergens Theater den 1ste Januar 1855 med meget Bifald. Det har hidtil henligget utrykt, medens Forfatteren har bragt endnu et andet Stykke paa Scenen, nemlig „Olaf Liljekrans."

— I Fredags gaves paa Christiania Theater „Medbeilerne" til Benefice for Madam Bratz i Anledning af hendes 25aarige Jubilæum, der ellers skulde været feiret ifjor, da denne dygtige Skuespillerinde første Gang optraadte paa vor Scene Høsten 1831.

— Idagmorges (30te) Kl. 8 afreiste Vicekongen med Gemalinde til Stockholm.

— Ifølge Bergens Tid. agtes Henr. Ibsens Drama „Gildet paa Solhaug" opført paa det kgl. Theater i Stockholm.

— Fra Byerne Landet rundt berettes om Festligholdelsen af den 17de Mai. Ogsaa i Kjøbenhavn er Dagen af de derværende Nordmænd bleven feiret med Sang og Taler.

— Ifølge den i f. A. foretagne Tælling findes 2083 Spedalske i Riget.

— Præsten P. A. Jensen er valgt til Forligelseskommissær i Aker.

— Direktionen for Selskabet for Norges Vel har besluttet at oprette et „Stamhollænderi" for at berede Veien og vinde Erfaring med Hensyn til slige Indretningers Anlæg i vort Land. Den indbyder Jordbrugere til at modtage dette Hollænderi, der skal bestaae af 18 Kjøer og 2 Tyre af den bedste thelemarkske Kvægstamme.

— Den 24de var der for Rekrutterne Feltmanøvre paa Ladegaardsøen, den 26de Manøvre for Infanteriet og en Deel af Artilleriet udover til Prindsdal.

— Kand. jur. O. E. Ramm er den 11te Mai af Justits-Departementet meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne.

— Forhenværende Politiadjutant og Underretssagfører F. D. F. Bing er under 28de Mai meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— Under 23de d. M. er Sognepræst til Bodø Pstg. P. Holm meddeelt Bestalling som valgt Provst i søndre Saltens Provsti i Tromsø Stift.

— Under s. D. er Kand. theol. C. J. A. J. Hausmann udnævnt til Sognepræst til Maasø Præstegjæld i Tromsø Stift og ledig personel Kapellan til Førde Præstegjæld i Bergens Stift N. Friis fra 1ste Juli d. A. til Sognepræst til Aadalens Præstegjæld i Christiania Stift, samt Kand. theol. W. F. Koren til personel Kapellan hos Sognepræsten til Kinserviks Præstegjæld i Bergens Stift N. Koren.

Skien. Lammers skulde, ifølge „Korrespondenten", for nylig reise til Tromsø for at tilsee Frimenigheden der, men ees nu at være kommen hid til Christiania for at holde Foredrag.

Bergen. Den 17de Mai opførtes Rolf Olsens „Anna Kolbjørnsdatter" med Karens, Thores, Christians og Paals Partier omskrevne i Landsmaalet.

— Pianisten Tellefsen har i Forening med Frøken S. Bye givet Koncert for fuldt Huus.

— Der er begyndt at udkomme et nyt Ugeblad „En Røst i Ørkenen", hvis Retning antages at blive religiøs.

Embeder og Bestillinger.

Aasnæs Sognekald med omtr. 600 Spd. i Indtægter.

Andenlærerposten ved Stordøens Skolelærerseminarium med 350 Spd. i Indtægt.

Andenlærerposten ved Asker Skolelærerseminarium med en aarlig Løn af 300 Spd. og fri Bolig.

Kirkesanger- og Omgangsskolelærerposten i Jostedals Pstg. med 44 Spd. i Indtægt.

En Omgangsskolelærerpost i Botne Landdistrikt med 60 Spd. i aarlig Løn samt frit Logi og Kost i Skoletiden.

En Omgangslærerpost i Nitedals Pstg. med 46 Spd. i Indtægt, eller 15 Spd. mere, hvis man overtager Organistposten i Nitedalens Kirke.

En Omgangsskolelærerpost i Stange Pstg. med 35—40 Spd. i Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Fredø Sogn med 36 Spd. i aarlig Løn for en Seminarist og 30 Spd. for en anden Lærer.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. 58 Personer ere satte under Tiltale for Bedragerier, forøvede ved det militære Varedepot. Flere høie Militære ere blandt de Tiltalte.

Schweitz. Neufchateltraktaten er undertegnet; Betingelserne ere de tidligere bekjendte.

Frankrig. Kongen af Bayern besøger Keiser Napoleon.

Østerrig. De ved Krigsretterne domfældte Personers Arvinger erholde de konfiskerede Formuer tilbage; Flygtninger kunne paa Ansøgning vende straffrie tilbage.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 23. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 6te Juni. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Th. Mommsen og hans romerske Historie.

(Af Julian Schmidt.)

(Slutning fra f. Nr.)

Rom saa en seierrig Hær inden sine Mure, den demokratiske Bevægelse blev kuet, Anførerne erklæredes fredløse, men Sulla var for phlegmatisk til at gaa videre; han drog med sin Armee til Krigsskuepladsen, og en ny Revolution med det bekjendte marianske Skrækregiment var Følgen. „I Tider, som disse, bliver Vanviddet selv en Magt; man styrter sig i Afgrunden for at redde sig fra Svindelen. . . . Ophavsmanden til denne Terrorisme, den gamle Cajus Marius, havde altsaa nu ved Skjæbnens Begunstigelse faaet begge sine høieste Ønsker opfyldte. Han havde taget Hævn over al denne fornemme Yngel, der havde forbitret ham hans Seire, forgiftet hans Nederlag; ethvert Naalestik havde han kunnet gjengjælde med et Dolkestik. Det nye Aar tiltraadte han atter som Konsul; hans Drømmebillede om det syvende Konsulat, som Orakelsproget havde tilsikret ham, efter hvilket han i tretten Aar havde udstrakt sin Haand, var nu bleven til Virkelighed. Hvad han ønskede havde Guderne tilstaaet ham; men ogsaa nu som i den gamle Sagntid, øvede de den skjæbnesvangre Ironi, at bringe Menneskene Fordærvelse ved Opfyldelsen af deres Ønsker. I sit første Konsulat sine Medborgeres Stolthed, i det sjette deres Spot, stod han nu i det syvende betynget med alle Partiers Forbandelse, med den hele Nations Had; han, den oprindelig retskafne, dygtige, kjærnebrave Mand, stod nu brændemærket som det vanvittige Overhoved for en ryggesløs Røverbande. Selv syntes han at føle det. Hans Dage hengik i Tummel, og Nætterne nægtede ham Ro, saa han greb til Bægeret for kun at bedøve sig. En hidsig Feber overfaldt ham; efterat syv Dages Sygeleie, i hvis vilde Phantasier han paa de lilleasiatiske Marker leverede de Slag, hvis Laurbær vare bestemte for Sulla, var han et Lig den 13de Jan. 668." — Tummelen af denne Revolutionsfeber kunde ikke vare længe — dens naturlige Slutning var Militærdiktaturet, til hvilket Historiens Udvikling i lang Tid havde stilet hen. Det indtraadte under gruelige Former, thi den nye Diktator var en værdig Søn af en forvorpen Tid, kold, hjerteløs og blottet for al sædelig Overbevisning. Men det førte endnu ikke til Monarchi, men til en tilsyneladende Gjenoprettelse af den gamle aristokratiske Forfatning, thi Sulla besad ingen Ærgjærrighed i større Stiil. — „Sulla er en af de mærkværdigste, man tør maaskee sige, en eenstaaende Fremtoning i Historien. Physisk og psychisk en Sangviniker, blaaøiet, blond, af paafaldende bleg, men ved enhver lidenskabelig Bevægelse rødmende Ansigtsfarve, forøvrigt en smuk Mand med et lynende Blik, fordrede han Intet af Livet uden glad Nydelse. Opvoxet i den romerske Dannelses raffinerede Luxus, ligesom han ogsaa i hiin Tid hørte hjemme i de mindre rige senatoriske Familier, bemægtigede han sig hurtig og med Lethed den hele Fylde af sandselig-aandelig Nydelser, som en Forbindelse af hellenisk Fiinhed og romersk Rigdom var istand til at opbyde. I den adelige Salon og under Leirens Telt var han lige velkommen som behagelig Selskabsmand og god Kammerat; fornemme og ringe Bekjendte fandt i ham den deeltagende Ven og beredvillige Hjælper i Nøden, der langt bedre undte nødlidende Staldbrødre end rige Kreditorer sine Penge. Med Lidenskab hyldede han Bacchus, med endnu mere Lidenskab Venus; selv i de senere Aar var han ikke længer Regent, naar han efter fuldbragt Dagværk satte sig ved Taffelet. Et Anstrøg af Ironi, man kunde maaskee sige Bouffoneri, gaar gjennem hans hele Natur. Det er betegnende, at han valgte sine Omgangsvenner blandt Skuespillerne og gjerne vilde sidde i Drikkelag ikke blot med Roscius, den romerske Talma, men ogsaa med langt ringere sceniske Størrelser, ligesom han for sin Person ikke havde saa gal Stemme, og endog skrev Farcer til Opførelse for denne sin Cirkel. Af den plumpe Kryhed, som de romerske Store behagede at udvikle ligeoverfor Grækerne, af den Høitidelighed, som er indskrænkede Folk egen, havde Sulla Intet; meget mere gik han gjerne uden at anstille Betragtninger derved - til stor Forargelse for sine Landsmænd - i græsk Dragt, naar han færdedes i græske Stæder eller foranledigede sine Venner til selv at styre Vognene ved Legene. Endnu mindre besad han af de halv patriotiske, halv egoistiske Forhaabninger, der i Lande med fri Forfatning lokker enhver ungdommelig Kapacitet frem paa den politiske Tumleplads; i et Liv som hans, der svævede mellem lidenskabelig Tummel paa den ene og mere end nygtern Mageløshed paa den anden Side, bortkastes Illusionerne snart. Ønsken og Tragten maatte snart blive ham en Daarlighed i Verden, der dog blev styret ved et ubetinget Fatum, og hvori man - om noget - dog ikke havde andet at støtte sig til end dette Fatum. Tidens almindelige Viis, paa engang at hengive sig til Vantro og Overtro fulgte ogsaa han. Hans forunderlige Lettroenhed er intet andet end den almindelige Tro paa det Absurde, der indfinder sig hos ethvert fra Troen paa en sammenhængende Ordning af Tingene ganske tilbagevendt Menneske. Hans Tro er ikke Marius's plebeiiske Kulsviertro, der for Penge lod sig spaa af Præster og lod denne Spaadom være bestemmende for sine Handlinger, endnu mindre Fanatikerens mørke Tro paa en Skjæbne, men den Overtro, som vi finde hos den heldige Spiller, der tror, at han har faaet et Privilegium af Skjæbnen paa til alle Tider og Steder at trække det heldige Nummer. I praktiske Spørgsmaal forstod Sulla meget vel paa en ironisk Maade at tilfredsstille Religionens Krav. Men derfor vuggede han sig ikke mindre gjerne i den Tanke, at han var Gudernes udvalgte Yndling og fremfor alle en Yndling af hende, som han lige til sine sidste Aar udmærkede fremfor de øvrige — Aphrodite. I sine Underholdninger som i sin Autobiographi roste han sig paa mange Maader af den Omgang, de Udødelige i Drømme og ved Varsler pleiede med ham. Han pleiede vel at sige, at enhver improviseret Begyndelse var lykkets ham bedre end den, som var planmæssig anlagt, og en af hans besynderligste Marotter, regelmæssig at angive Antallet af de paa hans Side faldne Soldaters Tal til Nul, er dog heller ikke andet end Børneleg af en Lykkens Yndling. Det var kun Udtryk for en ham naturlig Stemning, da han ved Maalet for sin Løbebane, staaende paa en Høide, hvorfra han saa alle sine Samtidige i et svimlende Dyb under sig, antog Betegnelsen den Lykkelige, Sulla Felix, som formeligt Binavn og tillige gav sine Børn tilsvarende Navne. . . . En halv ironisk Letfærdighed gaar gjennem hele hans politiske Virken. Det er stedse som om endog Seiren selv intet Værd har for Seirherren, ligesom det behagede ham at betegne sin Fortjeneste af Seiren med det ringeagtende Navn Lykke; som om han halvt om halvt havde en Følelse af det Intetsigende og Forgjængelige i sit eget Værk, og behandlede Statens Reorganisation ikke som en Huusherre, der bringer sit forstyrrede Huusgeraad og Tyende i Orden, men som den trættede Forretningsmand, der ved Enden lader sig nøie med en let Overkalken af de beskadigede Steder. Hvis Mangel paa politisk Egoisme er en Ros, saa fortjener Sulla at nævnes ved Siden af Washington; men det er dog en Forskjel, enten man af Borgersind afslaar Herredømmet, eller man af Blaseerthed bortkaster Scepteret." — Den Sulla'ske Forfatning har Præget af sin Oprindelse. Under Skinnet af historiskaristokratiske Former var den et organiseret Rov- og Plyndringssystem og forholdt sig til den gamle Forfatning omtrent som den nye Augurtjeneste til den gamle Religion. Den afhjalp ingen af de Brøst, som fandtes i Statens Organisme, den gav ingen Kraft ligeoverfor Udlandet. Det romerske Publikum fandt - træt af den evige Uro - ogsaa Behag i Proskriptionerne, naar det kun fandt en paa en Maade holdbar Autoritet over sig. Men denne Autoritet hvilede ogsaa kun i Sullas Personlighed; efter hans Død faldt Alt fra hinanden, den herskende Klasse var udygtigere end nogensinde til at styre de gamle Sulla'ske Soldaterskares aabenbare Uvæsen i Hovedstaden, Piraterne hærjede ustraffet alle Kyster, udvortes Fiender gjorde større og større Fremskridt. Det var en demokratisk Bevægelse, der atter beklædte en heldig General, Pompeius, tvertimod den Sulla'ske Forfatnings Bestemmelser, med en uhørt Magtfuldkommenhed, og da han efter en Række af seirrige Felttog vendte tilbage, optraadte han ikke, som man formodede, som Fører for det konservative Parti, ligesaalidt som han vovede ved Armeens Hjælp at tilrive sig Eneherredømmet; meget mere forbandt han sig med Folkepartiets Førere, og saaledes fremkom hiint første Triumvirat, ved hvilket Enden - det militære Monarchi - ikke mere kunde være tvivlsom, men der kun blev Spørgsmaal, om hvilken af Prætendenterne det skulde tilfalde. Under disse Omstændigheder henlevede det gamle raadne Aristokrati en skjøn Eftersommer. Det udgjorde nu Oppositionen, haandhævede de gamle Rettigheder, blev populært; men mod Tidsomstændighedernes Magt kunde det ikke stille nogen kraftig Modstand, og det var en Lykke for Rom, at den værdigste af Prætendenterne ogsaa var den mest bestemte, og at med Frihedens Tab Statens Gjenoprettelse blev kjøbt.

Saaledes gaar der gjennem dette skjønne Værk, hvis enkelte Portræter og Skildringer kan stille sig ved Siden af vore Digteres bedste Frembringelser, den ledende Traad af en Idee, som bringer det Forgangne frem som Nutid. (Herefter følger hos Jul. Schmidt endeel Bemærkninger over Punkter, hvori han ikke billiger Mommsens Betragtningsmaade, og hvorom han, tildeels udførligen, fremsætter sin egen. De ere tildeels af en saa speciel Natur, at de kun ville have Interesse for Værkets Læsere (især ang. Dommen over Gracchus, som Mommsen tillægger en bevidst Stræben efter Tyranniet, Cato, som han gjør latterlig, og Cicero og Cæsar, paa hvis Bedømmelse Nutidens Anskuelser formeget have indvirket). Som almindeligere Anker anføres, at Fremstillingens Subjektivitet, hvori Bogens store Interesse tildeels ligger, undertiden gaar over det Tilladeliges Grændser, saaledes at Lys og Skygge fordeles uligelig, at der ikke skarpt nok skjelnes mellem Evidents og Sandsynlighed, og at Personernes forskjellige Handlinger formeget bedømmes efter den Grundcharakteer, som Forfatteren med Raskhed og Sikkerhed strax har opdaget hos Enhver.)

Maleren Wilhelm von Kaulbach.

Wilhelm von Kaulbach hører blandt vor Tids største Malere. Han er født i Arolsen, Hovedstaden i Fyrstendømmet Waldeck. Hans Fader, en Guldsmed, der tillige drev paa Kobberstikkeri, Miniatur- og Portrætmaleri, havde Talenter men ingen Lykke med sig. Under ugunstige Forhold maatte han flytte fra det ene Sted til det andet, og under denne Omflakken og Kamp med Skjæbnen blev Kaulbachs Opdragelse forsømt. Ikke bedre gik det, da han kom i Huset hos nogle Slægtninge i Westphalen, og Wilhelm tilbragte ret en sørgelig Barndom. Hans livlige Phantasi blev især modtagelig for mørke Indtryk, og denne Aandsretning udtalte sig i hans senere Frembringelser i sarkastiske og menneskefiendtlige Træk. Faderen havde stedse ønsket, at K. skulde blive Maler. Men Sønnen viste kun liden Lyst dertil, og da han var vendt tilbage til Hjemmet, rettede han sig kun efter sin Faders Ønske, fordi han ikke vidste noget Bedre.

Et Tilfælde, der spillede ham nogle Illustrationer til Schillers Tragedier ihænde, vækkede imidlertid hans slummerende Kunstdrift, og alle de gamle Sagn og Ridderhistorier begyndte at gjære i hans Indre. Saaledes naaede han sit 17de Aar og kom til Akademiet i Düsseldorff, hvor

han begyndte sine Studier under Cornelius. Medens han i en høi Grad tilegnede sig denne Kunstners Principer og Fremstillingsmaade, forberedtes paa samme Tid i hans Indre en fuldkommen forskjellig Retning. Et andet Tilfælde gav denne den eiendommeligste Næring.

K. havde i Dolhuuskapellet i Düsseldorff malet nogle Englefigurer om Festoner. Til Tak herfor førte Overlægen ham omkring i hele Anstalten, og her indprægede de Billeder sig i hans Phantasi, som han senere har sammenfattet til et Heelt i sit berømte „Galehuus."

Da Cornelius havde skaffet ham en Ansættelse i München, begyndte han her den storartede og mangesidige Virksomhed, der har skaffet ham Navnet af vor Tids første Maler. I Cornelius's strenge, ideale Stiil malede han 6 symbolske Figurer, hvoriblandt „de bayerske Floder", ligesom ogsaa „Apollo blandt Muserne", et Loftmaleri i Odeon. Paa samme Tid opstod i en ganske forskjellig, heelt igjennem realistisk Fremstillingsmaade hans „Galehuus", der ved sine mægtige Charakteertegninger grundfæstede hans Berømmelse. Atter heelt forskjellige herfra ere de 16 Vægbilleder til Fabelen om Amor og Psyche i Hertug Max's Palæ i München: de ere holdte i den simpleste, strengt antike Stiil. Snart var det Momenter af den tydske Historie, snart Klopstocks, Göthes, Wielands Digte, som hans Pensel synligen gjengav. I 1837 fuldendte han sit berømte Hunnerslag, som fremstiller det storartede Sagn om Kampen mellem de faldne Hunners og Romeres Aander udenfor Roms Porte. Fra Valpladsen, som ligger bedækket med Lig, hæve Skyggerne sig i mægtig bevægede Grupper op i Ætheren og fortsætte der Slaget. Ved sin Nyhed, ved sin Afvigelse fra det Konventionelle, ved Liv, ved Ild, ved Skjønhed opvakte dette Billede en saadan Beundring, at selv Spøgelserne rostes af Kunstdommerne for deres „naturtro Sandhed."

Hans Studium af Hogarth berigede Verden med en Række af Tegninger til Göthes Faust, til Schillers „Verbrecher aus verlorener Ehre" og til „Reinecke Fuchs." I denne Tid falder ligeledes hans herlige „Gruppe af Beduiner."

Kaulbachs anden store heroiske Komposition er et Oliemaleri af 9—10 Alens Størrelse, der opbevares i Pinakotheket. Det blev komponeret i Vinteren 1837 til 1838 og fuldendt i 1846. Det forestiller Jerusalems Ødelæggelse af Titus. Midt under Templets Ruiner, omgivet af Lig, dræber Ypperstepræsten sig selv ved Alterets Trin, imedens den romerske Feldtherre rykker ind med sine Folk: overalt seer man Mord og Rov. I Forgrunden seer man den evige Jøde forfulgt af Dæmoner; men de Christne forlade, veiledede af Engle, Ødelæggelsens Vederstyggelighed. Foroven vise sig straffende Engle og Propheter i en Glorie.

I 1845 blev det overdraget Kaulbach at udsmykke Forhallen til det nye Museum i Berlin med 6 store Vægmalerier af verdenshistorisk Indhold. Han udkastede til den Ende ufortøvet et Billede af Taarnbygningen i Babel, paa hvis Trin den trodsige Kong Nimrod throner, medens Folkeslagenes store Adsplittelse foregaar ved dens Fod. I Sommeren 1847 begyndte han at udføre Kompositioner i Farver, og herved betjente han sig af den stereokromatiske Maneer i Freskomaleriet, som er opfundet af Fuchs og Schlotthauer. Det andet Billede skildrer den græske Verden, og viser Homer, som kommer fra Jonien og bringer Grækerne de nye Guder, imedens hele Grækenland lytter til hans herlige Sange paa Strandbredden, hvortil netop den kumæiske Sybilla har ført ham. Det tredie Billede er en Gjentagelse af Jerusalems Ødelæggelse, og det fjerde af Hunnerslaget, hvis Original opbevares i Galleriet Raczinsky. Det femte Billede forestiller de til Jerusalem ankommende Korsfarere, og det sjette er helliget Reformationen. Disse store Malerier blive adskilte ved brede Pilasterflader, som i deres øverste Halvdeel indeholde allegoriske Figurer af Ægypten, Grækenland, Italien og Tydskland, men i deres nederste 4 lovgivende Viismænd eller Helte, og navnligen Moses, Solon, Carl den Store og Frederik Barbarossa. Men paa begge Siderne af disse Figurer strække sig Pillestriber, der indfatte dem som en Ramme og ere helligede til hver sin Nation. Deels i symbolske, deels i reale Repræsentationer indeholde de paa symmetrisk tilbagevendende Feldter deres hele theogoniske og kosmogoniske Anskuelse, saavelsom den oprindelige Begyndelse af deres politiske og Kulturhistorie. Saaledes finder man her Mindetavler for Indien, Persien, Ægypten, Grækenland, Judæa, Rom o. s. v. De ere udførte Graat i Graat. Det samme er Tilfældet med den 3 Fod brede Frise, som løber hen over de store Billeder og bestaar af den yndigste Krands af Arabesker, der udfyldes af de nydeligste og deiligste Drengeskikkelser, hvilke gjennemgaae og paa en viis Maade parodiere hele Verdenshistorien lige fra Menneskets Skabelse. Alt hvad Kunstneren besidder af Humor, pikant Opfindelse og elskværdigt Lune er udfoldet i dette Mesterværk. Til det Heles Fuldendelse hører desforuden 4 Dørstykker, som indeholde Sagaens, Historiens, Kunsternes og Videnskabernes Figurer.

Imedens Kaulbach arbeidede paa dette Værk om Sommeren, overtog han samtidig dermed et meget betydeligt monumentalt Arbeide i München som Vinterarbeide. Det er nemlig en Cyklus af Freskomalerier paa Ydervæggen af det nye Pinakothek, som fremstiller Udviklingen af den nyere Kunsthistorie siden Kunstens Gjenopblomstring ved Begyndelsen af dette Aarhundrede. Kaulbach har ved denne Leilighed ikke kunnet fornægte sit satiriske Lune, og er derfor bleven ilde medtaget af Kritiken. Ved sin mageløse Arbeidskraft har Kaulbach seet sig i Stand til, ved Siden af disse kolossale Arbeider at levere en Mængde Portræter, Illustrationer, Raderinger o. s. v.

Blandt alle Historiemalere af Cornelius's Skole er Kaulbach den, der, ved Siden af hans strenge Principer i Stilen, besidder den stærkeste og rigeste Charakteristik. Hans Mangesidighed og Originalitet er allerede forhen omtalt. Stor i Kompositionen er han ikke mindre udmærket i Koloriten, men glimrer fremfor Alt ved sin skjønne og rene Tegning. En uendelig Fylde af skjønne Former staae til Tjeneste for hans sikre Haand og frembyde sig til enhver Tid for hans uudtømmelige Opfindsomhed.

Wilhelm von Kaulbach.

Kaulbach er kongelig bayersk Hofmaler, Direktør for Kunstakademiet i München og ordentlig eller Æresmedlem af saagodtsom alle Kunstakademier.

Neuenburg.

Neuenburg eller Neufchatel har længe været paa Nippet til, ligesom Tyrkiet, igjen at ruste Europas Stormagter mod hinanden. Denne lille Schweitzerkanton, med en Befolkning af vel 70,000 Sjæle, men med en overordentlig Velstand, har været truet med at blive overfaldet af det mægtige Preussens Hærmasser og ganske at blive slugt af dette Preussen, der af de revolutionære neuenburgske Aristokraters langvarige Fængsling har taget Anledning til at fornye sine gamle Fordringer paa Besiddelsen af denne Landstrækning. Schweitzerforbundets faste og truende Holdning og Frankrigs Mægling har dog nu endelig udjævnet Striden; og uagtet Preussen ved den nylig i Paris afsluttede Traktat har maattet opgive sine Fordringer paa Neuenburg og endog vraget den tilbudte Erstatning af en Million (!), tør det dog være tilfreds med, at det saaledes er sluppet fra en Trudsel, som befandtes vanskeligere at gjennemføre end at fremsætte.

Neuenburg har i Tidernes Løb havt et vexlende Herredømme. Det tilhørte længe den gamle franske Familie Longueville, men efter denne Families Uddøen 1707 blev Kongen af Preussen, der havde arvet Huset Oraniens gamle Prætensioner paa Landet, af dets Stænder kaldet til Herredømmet og dette stadfæstet ved Freden til Utrecht. I Aaret 1806 maatte Kongen af Preussen afstaae dette Fyrstendømme til Frankrig, paa hvis Grændse det ligger og hvis Sprog er det almindelige Talesprog; og nu forlenede Napoleon Marschal Berthier dermed som souveræn Fyrste. Men efter Napoleons Fald mistede Berthier Neuenburg, og ved Pariserfreden blev det forstørret og tilbagegivet Kongen af Preussen, der den 18de Juni 1814 gav Landet et Charte constitutionelle, svarende til Genfs, og fornyet Rettighed til at bestaae som en fra den preussiske Statsinteresse ganske adskilt Stat. Herpaa blev det den 12te September s. A. optaget som 22de Kanton i Edsforbundet, hvori det var den eneste monarchiske Kanton. Paa Grund af nogle Uroligheder, der ved Bevægelserne i Schweitz 1831 ogsaa her fandt Sted, blev Forfatningen i flere Punkter modificeret. Landet blev foruden sin Forbundskontingent bebyrdet med en Civilliste af 70,000 Fr. og med at stille 400 Mand til den kongelige Garde i Berlin. Under disse Omstændigheder maatte der efterhaanden opstaae idelige Rivninger mellem de overtallige Republikanere og de mindretallige Royalister. Og i Marts 1848 nødte hine, ved en bevæbnet Demonstration, det bestaaende Statsraad til at takke af, hvorpaa en provisorisk Regjering erklærede Monarchiets Ophævelse og Indførelsen af den republikanske Forfatning. Et Forfatningsraad forfattede derpaa en ny republikansk Konstitution, der antoges baade af Folket og Edsforbundet. Kongen af Preussen protesterede naturligviis, navnlig 1850 ved Afhændelsen af Domæne- og Kirkegodset, mod det Forefaldne, og ligeledes gjorde de Kongeligsindede flere, men forgjæves Forsøg paa at indføre den gamle Tingenes Orden. Det sidste (f. A.) endte med deres fuldkomne Nederlag, Fængsling og Undergivelse af en offentlig Anklage, hvilket da bevægede Kongen af Preussen til hiin truende Indskriden, som er bleven standset ved den nylig under fransk Mægling i Paris afsluttede Traktat.

Mærkeligt er det, at Neuenburg er sluppet saa godt fra Striden med Preussen, og det ved de vestlige Stormagters Indskriden, naar man erindrer, at en den 24de Mai 1852 af alle Stormagter undertegnet Londoner-Protokol anerkjendte den preussiske Konges Rettigheder med Hensyn paa Landet.

Landets Hovedstad, hvoraf vi idag give en Afbildning, hedder ligesom Landet selv, og ligger ved Foden af Jura, der hvor den brusende Seyon styrter sig i den 6 Miil lange og 400 Fod dybe meget fiskerige Neuenburgersø. Staden ligger i en smuk Egn, er ganske velbygget, har megen Handel og Velstand og tæller 8000 Indbyggere. Den har et Gymnasium og adskillige Opdragelses- og Velgjørenhedsanstalter, der tildeels skyldes rige Borgere. Neuenburgs Stad og Land er bekjendt for sin Kunstflid og navnlig for sin Uhrfabrikation.

Literatur.

Nordisk Universitets-Tidskrift 3die Aargangs 1ste Hefte er fra Kjøbenhavn hidkommet endnu inden vi fra Upsala have seet noget til det sidste Hefte af anden Aargang. Dets Indhold er: Nogle Bemærkninger om den gamle nordiske Poesi, af Grimur Thomsen; Enevældens Indførelse i Danmark og Norge af Dr. Fr. Hammerich; Nogle Bemærkninger om Textkritiken i Oehlenschlägers Skrifter af F. L. Liebenberg; Freskomalerierne i Universitetets Forhal af Const. Hansen (m. Afb.); Nekrolog af Joh. Ephr. Larsen af Prof. Gram; Anmeldelser og Akademiske Efteretninger. Thomsens Bemærkninger slutter sig til hans tidligere æsthetiserende Afhandlinger om den nordiske Poesi (i Annaler for Oldk. og Nord. Lit.-Tid.) Hist som her søger han at efterviſe, „hvorledes den nordiske Digtnings Eiendommelighed fornemmelig bestaar i det Humoristiske og det Ophøiede" — idet hiint især ytrer sig i Eddaerne og navnlig i disses mythiske Digte, dette i Sagaerne. I Paaviisningen heraf

har Forfatteren indflettet Oversættelser af flere gamle Kvad, hvilke tør have mere Interesse end de trukne Paralleller med græske Digteres Udsagn. Hammerichs Afhandling, der optager ikke mindre end 136 S. er, som han i Fortalen oplyser, en paa trykte og utrykte Kilder bygget Monographi over hiin mærkelige Statsforandring, som hidtil hverken har været udtømmende eller tilforladeligen behandlet. Den lader sig læse med Behag, men har Præget af en meget betænkelig Stræben efter at bringe Begivenhederne i en letflydende malerisk Skildring. Ialfald gjælder dette, hvor han giver en Udsigt over Tilstanden i Norge. (S. 166—69.) Uagtet han selv har besøgt dette Land og skrevet Reisebilleder herfra, kan han dog tale om „Graahesten“, (skal være Gra'hesten) og fortælle, at Bonden „mødte ved Gilderne med Ligkiste for det Tilfælde, at Nogen skulde blive stukken ihjæl.“ Vi have hørt tale om at Kvinderne medbragte Ligskjorte til Gilderne, men at Mændene selv førte et saa besværligt Møbel som Ligkiste med er os noget Nyt.

Liebenberg, der lever af sine store afdøde Landsmænd, hvis Arbeider han udgiver og udstyrer med Hærskarer af Læsevarianter, søger i ovennævnte Afhandling at godtgjøre, at Oehlenschläger ganske har forkvaklet sine Værker ved i senere Udgaver at foretage en Mængde Forandringer, som han selv i sin hellige Eenfoldighed ansaa for Formforbedringer, og at man saaledes bør foranstalte en kritisk Udgave, hvori man væsentlig gaar tilbage til de ældste Tryk. Vi ville ikke nægte, at O. har gjort mangen Forandring, hvis Værd er tvivlsom, ligesaalidt som at han ofte kunde skrive saa slette Vers, som nogen sand Digter har formaaet; men vi maa dog ansee det for en god Portion Uforskammethed af Hr. Liebenberg, naar han siger, at under O.'s egne Forandringer „have Texterne i den Grad lidt, at de i Forhold til de oprindelige ikke besidde synderlig større Værd, end en manieret, prosaisk, mat og flad dansk Oversættelse af et ypperligt svensk Digt i Forhold til sin Original.“ Hr. L. er forlidet Poet og for stort Bogstavmenneske til at være Manden for at sætte en Digter som O. i en saa fuldkommen aandelig Umyndighedstilstand, som den, der heraf vilde følge. Forandringerne ere som oftest en Smagssag, og om vi end kunne indrømme Hr. L., at hiin store Digter ikke sjelden kunde være smagløs nok, især i sine Leilighedsdigte, saa tiltroe vi dog O. saamegen Smag ligeoverfor Hr. L., at om vi ubetinget skulle betroe os til nogen af dem, kunne vi ikke være i Tvivl om hvem. Men, saasnart Hr. L. optraadte, som skeet, saa kunde vi strax gjætte, at han ønskede ogsaa at komme til at udgive Oehlenschlägers Skrifter. Og ganske r gtig foreslog en Indsender strax i Fædrelandet, at man skulde antage ham til Udgiver. Blandt Anmeldelserne findes en længere af F. Carlsons fortjenstlige Sveriges Historia under Konungarne af Phalziska huset, hvis andet Bind (Carl XI) allerede er udkommet. Anmelderen er C. G. Malmstrøm, der selv er bekjendt som dygtig Historiker.

Det kgl. nordiske Oldskrift-Selskab i Kjøbenhavn. I et Aarsmøde, som afholdtes under Hs. Maj. Kongens Præsidium paa Christiansborg Slot d. 29de Mai meddeelte Sekretæren, Etatsraad Rafn, en Udsigt over Selskabets Foretagender, hvorom danske Blade melde Følgende: Det nye Bind for 1855 af Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie er paa det nærmeste færdig trykt og ventes at kunne udgives om et Par Maaneder samtidig med Atlas for nordisk Oldkyndighed, til hvis Oplysning et Par af dets Artikler tjene. Dette Bind indeholder: 1) Historiske Efterretninger om Abrahamstrup Gaard i den ældre og nyere Tid af C. F. Wegener. 2) Om Guldbrakteaterne og Brakteaternes tidligste Brug som Mynt, ved C. J. Thomsen. 3) De tvende ved Gallehuus fundne Guldhorn, efter de ældre Beskrivelser ved C. C. Rafn, og Guldhornsindskriftens Forklaring af Samme. Trykningen af det nye Bind for 1855—57 af Antikvarisk Tidsskrift er paabegyndt og deri blandt flere Meddelelser optagen en Bemærkning af Niels G. Bruzelius om Fornlemningar i Skåne. Af „Lexicon poeticum antiqvæ lingvæ septentrionalis“ er Arket 39 i Korrektur, og „Oldnordisk-dansk Haandordbog“ er udarbeidet, saa at nu kun den fornødne Revision staar tilbage samt Bogens Tryk ng. Sognepræsten til Husavik paa Islands Nordland havde meddeelt et Specialkort over Nattfaravik og flere Prospektskizzer af mærkelige Steder der paa Kysten af Skjalfandafjord. Hs. Majestæt Kongen havde nøiere udviklet sin Anskuelse om Opførelsen i Oldtiden af de betydelige Steendysser og Jættestuer, hvilken Allerhøistsamme tidligere foredrog i Selskabets Aarsmøde i 1853. Hs. Majestæt medbragte nu en af ham egenhændig skreven Afhandling og lod den ved Vicepræsidenten oplæse for Selskabet. Afhandlingen kaldtes: „Bemærkninger angaaende Oldtidens Bygningsmaade af Gravkamre og de saakaldte Jættestuer“, og vil med Hs. Majestæts Tilladelse blive optaget i Selskabets antikvariske Tidsskrift for indeværende Aar. I sit tidligere Foredrag havde Hs. Majestæt nærmest indskrænket sig til det ene Punkt, hvorledes Steenalderens Mennesker have været istand til at anbringe de store Overliggere paa Gravkamrene; her ytrede han sig udførligere om Gravkammer-Bygningen i det Hele, om Tilveiebringelsen af Materialet, Bearbeidelsen af samme og om selve Bygningsværket, i fire Afsnit: 1) Oldtidens Færdighed i Steenmassernes Behandling, 2) Dannelsen af Bygningsmaterialet, 3) Transporten deraf til Byggepladsen, 4) Selve Bygningen af Gravkammeret.

Neuenburg.

Ved disse Meddelelser har det ikke saameget forundret os at see, at Hs. danske Majestæt er optraadt som antikvarisk Forfatter, og det i en meget betænkelig Materie, som at det i et halvt Snees Aar udtalte Løfte om Udgivelsen af et Atlas for nordisk Oldkyndighed nu er forstærket i den Grad, at man næsten nødes til at tro, at det dog endelig vorder opfyldt. Men fremfor Alt er det os paafaldende at see, at Hr. Rafn har givet sig iførd med de meget omskrevne Guldhorn. P. E. Müller har allerede givet en saa udførlig Fremstilling af Literaturen om disse Horn, at der paa den Vei kun synes lidet at udrette. Hans Skrift er endog oversat paa Tydsk, saaledes at et Opkog deraf ikke engang i Udlandet kan indbringe nogen Berømmelse. Og Bredsdorff og P. A. Munch have forlængst læst selve Indskrifterne paa en Maade, der af Lærde er bleven befundet at have saameget Præg af Tilforladelighed, at man har vanskeligt for at vente sig en anden og mere antagelig Læsning, ialfald ikke af Rafn — selv. Dog faar man see! Imidlertid har han ved sin Afhandlings blotte Titel spændt Nysgjerrigheden.

Netop er udkommet et nyt Hefte af Munchs **Maanedsskrift**, hvilket, foruden Fortsættelser m. m., indeholder et Stykke om Benævnelsen paa Akers Kirke, hvorpaa vi strax ville have Opmærksomheden henledet, saamegetmere som en Navneforandring just inden Formandskabet er bragt paa Bane.

Foreningen til norske Fortidsminders Bevaring bekjendtgjør: „Nye Medlemmer kunne erholde samtlige af Foreningen fra 1846 udgivne Aarsberetninger og Tegninger for 1 Spd. Ældre Medlemmer kunne mod at betale 12 Skill. for hver Aarsberetning med Tegninger erholde, hvad de mangle. Anmeldelser modtages inden Juni Maaneds Udgang af Foreningens Kasserer Kand. mag. Siegw. Petersen, der i Regelen træffes hver Dag fra 4—6 i Malthes Gaard, Nedre Voldgade Nr. 8 b nederste Etage.“ — Ved at optage denne Bekjendtgjørelse skulle vi ikke undlade at bringe dette fædrelandske Selskab i Erindring hos alle dem, som uden Savn kunne afsee den ringe Aarskontingent, der udkræves, nemlig en Speciedaler. For at Selskabet med Kraft skal kunne virke til sit Maal: at redde Resterne af vore for Kulturhistorien og Nationalfølelsen saa dyrebare Mindesmærker, og ved Afbildninger og Beskrivelser gjøre disse bekjendte i en videre Kreds, tiltrænger det Midler, og disse kunne alene tilveiebringes ved Bidrag af et saa stort Antal Medlemmer som muligt. Men som en Følge af Dødsfald og Afgang er Medlemantallet efterhaanden aftaget, saaledes at en Forøgelse nu tiltrænges, om Selskabet skal kunne virke endog blot med samme Pengekræfter som hidtil. Da Bestyrelsen har aabnet en saa let Adgang til at komme i Besiddelse af de mange tidligere udgivne værdifulde Tegninger, maa der være en dobbelt Opfordring for Folk til just nu at indtræde i Selskabet.

Allgemeine Zeitung No. 150 indeholder en Artikel med Overskrift: „ein norwegische Stimme über den Skandinavismus“, hvilken er betegnet „aus Dänemark.“ Heri omhandles Molbechs nys udgivne Skrift om Skandinavismen og P. A. Munchs Afhandling i hans Maanedsskrift II. 5te H. Og Munch er saaledes den i Overskriften betegnede norske Stemme, hvis Udtalelser tages til Indtægt for Tydskland. „For Norge hedder det: Fred og Venskab med Tydskland ellers intet Skandinavien.“

Fuldblodshingsten „Fernando.“

Ved Anskaffelsen af en fortrinlig Hingst fra Ottenby kongl. Stutteri paa Øland har Hs. Maj. Kongen paa den kongl. Eiendom Ladegaardsøens Hovedgaard ved Christiania aabnet Adgang for Omegnens Gaardbrugere til en

Forbedring af Hesteracen. Denne Foranstaltning maa saameget mere paaskjønnes, som der hidtil her i Landet er udrettet saa lidet for Stutterivæsenet, at man i Almindelighed paa Landet næsten er ubekjendt med de Fordringer, der bør kunne gjøres til en god Arbeidshest, end mindre til en dygtig Kavalleriheft. Naar ikke særegne Omstændigheder maatte være forhaanden, erholdes Tilladelse til Hingstens Afbenyttelse, naar derom indsendes Andragende til Hovedgaardens Bestyrelse. Da det maaskee kan interessere Flere at kjende denne Hingstes Afstamning, hidsætte vi her dens „Pedigrée“, der velvillig er bleven os meddeelt.

Fuldblodshingsten „Fernandos“ Pedigrée.

Turk-Ukjendt. (født i Orienten.) Belisair-Tokan. Ukjendt-Ukjendt. Af Flyingerace.

Mahomet (af orientalsk Herkomst, kjøbt i Rusland Aar 1813.)—Sophie. Preussaren—Ukjendt. Trumpeter (engelsk Fuldblod.)—Ukjendt. Belisair (født ved Trachens kgl. Stutteri i Preussen.)—Marie. Nobel—Frigga, (fødte ved Strömsholms kgl. Stutteri.) Oliva—Ukjendt. Rubons—Prudence. Hanzie (fra Hannover).—Arabiskan. (fra Bessarabien).

Nobel—Pryssan (fødte ved Flyinge kgl. Stutteri). Romulus—Nina (fødte ved Flyinge). Agne—Semiramis (fødte ved Strömsholm). Roderick (engelsk Fuldblod).—Rachel (født ved Ottenby).

Godkänd—Camilla (fødte ved Flyinge). Bayard—Agda (fødte ved Ottenby).

Romulus (født ved Flyinge).—Lilli (født ved Ottenby).

Fernando,

mørkbruun Hingst med Stjerne, 10 Kvarteer $1^1/_2$ Tomme høi, født ved Ottenby kongl. Stutteri-Indretning den 19de Marts 1850.

Norge.

Christiania. Vicekongen og Gemalinde ankom til Stockholm om Eftermiddagen den 2den Juni i bedste Velgaaende.

— Prinds Oscar afreiste forrige Thorsdag med Bore til Lübeck, for derfra at afgaa til Biberich, hvor hans Formæling skal finde Sted.

— Første Pintsedag gjorde endeel Medlemmer af Byens Sangforeninger og nogle andre Personer med Extratræn en Udflugt op til Eidsvold, hvorfra man vendte tilbage om Aftenen. Man besaa om Formiddagen Rigsforsamlingssalen, hvorpaa man i Haven nød sin medbragte Frokost under en forekommende Modtagelse af et Par af Egnens Mænd. Eftermiddagen tilbragtes i Eidsvoldsbakkens Have, Alt „under Sang og Munterhed“, som Programmet paabød.

— Anden Pintsedag aabnedes Dampskibsfart mellem Christiania og Ladegaardsøen, for hvilken Fart der betales 8 ß for Voxne og 4 for Børn.

— DHrr. Chr. Knudsen, O. Vig og A. Trøan indbyde til „et almindeligt Skolelærermøde for Christiania Stift paa Hamar førstkommende 4de, 5te og 6te August.“ Forberedende Møde holdes Aftenen 3die Aug. Følgende Opgaver ere foreløbig opstillede til Behandling: 1) Hvilken Plads tilkommer hvert enkelt af de forskjellige Underviisningsfag, betragtet med Hensyn til deres indbyrdes Værd? 2) Hvad kan der i vore Almueskoler udrettes for at skaffe Børnene den størst mulige Dygtighed i at bruge Modersmaalet? 3) Hvorledes kan man bringe Børnene til Opmærksomhed i Skolen? 4) Hvilke billige Fordringer kan der gjøres til Læreren som Opdrager? 5) De bedste Midler mod Skoleforsømmelse. 6) Hvilke Belønninger og Straffe kan ansees ønskelige og hvilke skadelige? Endvidere foreslaaes Følgende: 7) I hvilket Forhold bør Skolelæreren stille sig til Afholds- og Missionsvæsenet? 8) Skolelærernes Forhold til Borgersamfundet.

— Til Klingenberg er ankommet et „mimisk-plastisk Balletselskab under Direktion af Hr. Giovanni Viti fra Rom“ samt den berømte Troldmand Prof. C. Bills; og har det allerede begyndt sine Præstationer.

— Under 30te Mai er Exam. jur. J. A. Broström meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne.

— Foreningen for løsladte Strafarbeidsfanger i Christiania holdt den 29de Mai Generalforsamling, hvorved oplystes, at Foreningen i 1856 havde taget sig af 309 Personer (266 af Mandkjøn og 43 af Kvindekjøn) og at forholdsviis flere Straffede end i de tidligere Aar havde opført sig godt.

— Under 23de f. M. er Adjoint af 1ste Klasse i Generalstaben, Stabskapitain i Artilleribrigaden J. D. S. Beichmann udnævnt til Oberstlieutenant, hvorhos han udtræder surnumerær i Artilleribrigaden og beordres til indtil Videre at forrette som 2den Officier i Generalstaben.

Under s. D. ere følgende Avancements og Forsættelser foregaaede i throndhjemske Infanteribrigade: Chefen for hedenske Kompagni af romsdalske Musketeerkorps, Kapitain J. S. Dessen til Chef for 1ste gevorbne Kompagni af throndhjemske Musketeerkorps; Chefen for overhaldske Kompagni af indherredske Musketeerkorps, Kapitain W. C. W. Holst til Chef for snaasenske Kompagni af throndhjemske nationale Jægerkorps; Chefen for Røraas Landværnsdivision, Kapitain P. A. Birch til Chef for hedenske Kompagni; Chefen for 1ste Division af Throndhjems Landværnsbataillon, Kapitain P. N. Tyrholm til Chef for overhaldske Kompagni; Chefen for 3die Division af samme Bataillon, Kapitain C. F. B. Schmidt til Chef for Røraas Landværnsdivision; Premierlieutenanterne M. L. Lossius, P. S. M. C. Beichmann og H. J. L. Sommerschield til Kapitainer og Chefer respektive for 1ste Division af Throndhjems Landværnsbataillon, Stør- og Værdals Landværnsdivision og 3die Division af førstnævnte Bataillon, samt Sekondlieutenanterne L. D. H. Thome, J. M. Sørlye og J. W. Michelet til Premierlieutenanter i Brigaden.

Under s. D. er Konsularagent i Stockholm W. Graff anerkjendt som portugisisk Generalkonsul for Norge.

Kongsberg. 4de Mai afgik fra Mynten til Bankadministrationen i Christiania 80,000 hele Sølvspecier.

Bestillinger.

En Lærerpost i Norsk og Tydsk ved Throndhjems borgerlige Realskole med 210—250 Spd. i Løn.

Bestyrer- og Førstelærerposten ved Frederikstads Forstads Borgerskole med 300 Spd. i Løn og fri Bolig.

Lærerposten ved Pige-Almueskolen i Skien med 170 Spd. i Løn, fri Bolig og Brænde.

Lærerposten ved Langs Værks faste Skole med 96 Spd. i Løn og fri Bolig og Brænde samt et Stykke Jord.

En Lærerpost ved Storøens Seminariums Øvelsesskole med 132 Spd. i aarlig Løn.

En Lærerindepost ved en i Hammerfest oprettet Pigeskole med 150 Spd. i aarlig Løn.

Jordemoderbestillingerne i Kvikne og Reendalens Præstegjelde. Enhver af Jordemødrene oppebærer af Amtskommunen en aarlig Løn af 16 Spd. og af Jordemoderdistriktet som Erstatning for Naturalpræstationer, i Kvikne 16 Spd. og i Reendalen 19 Spd. aarlig.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Ved et nylig afholdt Møde af de valgberettigede Beboere af et Sogn i Karlskrona, hvis Præstekald er ledigt, og hvortil der har meldt sig 53 Ansøgere, vedtoges det at indkalde samtlige Ansøgere til at erholde Prøveprædiken. Paa den Maade faar Menigheden fri Præst et heelt Aar igjennem.

England. Underhuset har den 22de Mai eenstemmig antaget Skatkammerkantslerens Andragende om, at der tilstaaes Princess Royal i Anledning af hendes forestaaende Giftermaal med Prinds Friedrich Wilhelm af Preussen 40,000 £ een Gang for alle og for Fremtiden en aarlig Apanage af 8000 £.

— Den engelske Straffelovgivning har altid udmærket sig ved den forbausende Ueensartethed; drakoniske Straffe for ubetydelige Forbrydelser staae ved Siden af aldeles illusoriske Straffe for de største Misgjerninger. Der er dog neppe i lang Tid afsagt nogen saa uforholdsmæssig Dom som Mandagen den 18de Mai ved Middlesex Sessionsret, hvor Henry Hills, en Mand paa 49 Aar, ansat i et kongeligt Kontor og af god Opdragelse, gift med en Institutbestyrerinde, stod som anklaget for at have forført og voldtaget 51 af Eleverne i hans Kones Institut, alle Smaapiger under 12 Aar. Forbryderen erklæredes sig skyldig og dømtes til — eet Aars Strafarbeide.

Frankrig. Franskmændene have igjen aabnet Felttoget mod Kabylerne og, som der berettes, vundet en ikke ubetydelig Seir over disse.

Rusland. Keiseren og Gemalinde vil ifølge Tel.-Dep. den 2den Juli indtræffe i Kiel og derfra reise over Hamborg, Hannover og Darmstadt. Han besøger sin Moder i Wildbad og ledsager sin Gemalinde til Kissingen.

Blandinger.

Jødernes Antal. Forskjellige Statistikere have henledet Opmærksomheden paa det besynderlige Faktum, at Antallet af de over hele Verden spredte Jøder har været og endnu er omtrent det samme, som da hele Nationen var samlet i Palæstina. Under alle deres Elendigheder og Adsplittelser synes Jøderne at have udgjort det samme Antal som i Davids og Salomos Dage, aldrig synderlig over det i heldige Tider aldrig synderlig under det efter de blodigste Forfølgelser. Ingen anden Folkestamme kan opvise noget Lignende. Europa i det Hele har i det sidste Aarhundrede fordoblet sin Folkemængde, og England har i det sidste halve Aarhundrede næsten forøget sin Befolkning til det Tredobbelte; i Amerika er Stigningen endnu stærkere, og i det Hele taget befolkes Verden efter en stedse stigende Progression. Kun Jøderne synes at staae stille under denne almindelige Bevægelse. Palæstinas Befolkning oversteg sikkert end ikke i Landets mest blomstrende Tid fire Millioner. Antallet af dem, som fra Ørkenen drog ind i Kanaan, var ikke over 3 Millioner, og ifølge tydske Statistikere er Antallet af de over hele Verden spredte Jøder endnu det samme som under Moses. Der lever i Europa 1,915,900 Jøder, af hvilke 658,000 findes i Rusland og Polen, 548,000 i Østerrig; i Asien er der 738,000, hvoraf 300,000 i det asiatiske Tyrki; i Afrika 504,000, hvoraf 300,000 i Marokko; i Nord- og Sydamerika 57,000; ialt følgelig c. 3,150,000. Denne Uforanderlighed midt under den almindelige Bevægelse er uforklarlig; den er som et nyt Træk i den gaadefulde Styrelse, som i snart to Aartusinder har bevaret det jødiske Folks Eiendommelighed under alle Forhold.

To Millioner Tons Sølv, omtrent fire tusinde Millioner Pund Sølv eller en Værdi af c. 65,000,000,000 Spd., flyde omkring i Oceanet, opløste i Havvandet. Tre franske Chemikere have gjort denne mærkelige Opdagelse. De tog nogle Potter Vand fra Havet ved St. Malo, nogle Mile fra Land, og analyserede det paa en dobbelt Maade. Ad den sædvanlige Vei, som bruges for at undersøge, om der i en Masse findes Sølv, fik man klare Beviser for det kostbare Metals Tilstedeværelse; men man forsøgte ogsaa en anden Methode. En Deel af Vandet lod man fordampe, og det bundfældende Salt blev forsat med smeltet Bly, saa at man fik en Klump ureent Bly, og denne underkastedes en Proces, som kaldes Kupellation. Denne Fremgangsmaade bestaar i, at Metallet lægges paa et porøst Underlag af Kalk og derpaa udsættes for en Hede, som er stærk nok til at smelte Blyet, men ikke indvirker paa Sølvet. Efterhaanden som Blyet smelter, indsuges det af Kalkens fine Porer, Klumpen bliver mindre og mindre, indtil tilsidst alt Blyet er forsvundet, og der i dets Sted ligger en lille glimrende Klat Sølv, ofte ikke større end et Knappenaalshoved, men dog stor nok til at aflægge Vidnesbyrd om det ædle Metals Tilstedeværelse. Ogsaa ad denne Vei paavistes Sølvet i Havvandet, og efter en Beregning, som her vilde optage for stor Plads, ere de franske Lærde komne til det Resultat, at hele den paa Jordens Overflade værende Masse af Havvand indeholder to Millioner Tons Sølv eller for en Sum af femogtredsindstyvetusinde Millioner Species! — Skade er det imidlertid, at det ikke betaler sig at uddrage Sølvet af denne umaadelige Mine; Arbeidet koster mere, end Produktet er værd. Men er man først kommen saa vidt, at man med Fordeel kan uddrage Sølvet af Havvandet, vil man ogsaa kunne uddrage det af en Mængde andre Stoffer, thi det er godtgjort, at der findes Sølv, ikke blot i mange Tangarter, men i Landplanter, i Træer, ja selv i Dyrenes og Menneskenes Knokler.

Kuur imod Gigten. Dr. Dixon fortæller i New-York Monthly Scalpel, at han nylig sad paa en Restauration og blev overrasket ved den Omhu, hvormed en Herre, der havde sat sig ligeoverfor ham, tog sin Hat af. Han vendte op og ned paa sit Hoved, saa langt han kunde uden at knække Halsen, vendte derpaa Hatten, opfangede dens omhyggelig skjulte Indhold i et over Haanden udbredt Lommetørklæde og lagde dette sammenfoldet ved Siden af sig, hvorpaa han begyndte sin Middag. Dixons Nysgjerrighed drev ham til at holde Øie med Lommetørklædet, og han blev ikke lidet overrasket ved at see en taalelig stor Snog stikke Hovedet frem og see sig om med sine klare Øine. Den Fremmede saa, at hans Hemmelighed var røbet, og sagde: „Jeg beder Dem meget undskylde mig, Sir! Jeg havde haabet at kunne spise i et Værelse for mig selv for ikke at genere Nogen med min lille Ven, som ikke er vel seet af Alle. Det er, som De seer, en almindelig sort Snog. Jeg har faaet det Raad at bære den paa mit Hoved som en Kuur imod Gigten, der længe har piint mig og forvoldt mig de utroligste Smerter. Jeg har fulgt dette Raad i et Par Uger, og jeg er fuldstændig helbredet for en af de smerteligste Sygdomme, men jeg tør ikke endnu give Slip paa min Læge af Frygt for, at Gigten skal komme igjen. Jeg søger kun at holde ham skjult for Folk og gjøre ham Indespærringen saa lidet generende som muligt; jeg føder ham med Æg og Melk, og han synes at befinde sig vel. Jeg er taknemlig imod den, som gav mig Raadet, og jeg er Dem forbunden, fordi De har kunnet see min Snog og høre min Historie uden at forstyrres i Deres Maaltid.“ (Dagbl.)

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger No. 16—20.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 24. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 14de Juni. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Fru Inger til Østeraad.

Historisk Drama i 5 Akter
af
Henr. Ibsen.

Anden Akt.

Samme Dekoration som i forrige Akt.

1ste Scene.

Fru Inger (siddende ved Bordet tilhøire). Olaf Skaktavl.

Skaktavl.

For sidste Gang, Inger Gyldenløve! I er altsaa urokkelig i Eders Forsæt?

Fru Inger.

Jeg kan ikke andet; og mit Raad til Eder er: gjør I ligesom jeg! Er det Himlens Villie, at vort Folk skal gaa under, saa gaar det under, hvad enten vi støtte det eller ei.

Skaktavl.

Og med den Tro mener I jeg skal lade mig nøie; jeg skulde roligt sidde og see til, nu da Tiden er kommen? Har I da glemt hvad jeg har at hævne? — Mine Fædres Gaard har dete plyndr og røvet; min Søn, mit eneste Barn, den sidste Ætling af min Slægt har de slaaet ihjel for mig som en Hund; mig jog de for tyve Aar siden fredløs ud i Skov og Fjeld! Folk har sagt mig død for længe siden; men jeg har den Tro, at jeg ikke kan lægge mig i Jorden før jeg har taget Hævn.

Fru Inger.

Saa har I et langt Liv ivente. Hvad vil I da gjøre?

Skaktavl (opbrusende).

Gjøre? Hvad veed jeg det! Jeg har aldrig givet mig af med at gruble og lægge Anslag op; det er det I skal hjælpe mig med. I er kløgtig; jeg har kun to Arme og mit Værge.

Fru Inger.

Eders Værge er rustent, Olaf Skaktavl! Alle Værger i Norge ere rustne!

Skaktavl.

Det er fordi den nye Slægt kun strider med Tungen — Inger Gyldenløve! I har stærkt forandret Eder; der var en Tid, da der slog et Mandshjerte i Eders Bryst!

Fru Inger.

Mind mig ikke om hvad der var.

Skaktavl.

Og dog er det derfor jeg er kommen til Jer; I skal høre mig om saa —

Fru Inger.

Nuvel, men gjør det kort; thi, — ja jeg maa da sige Jer det, der er utrygt for Eder her paa Gaarden.

Skaktavl.

Paa Fru Ingers Gaard er det utrygt for den Fredløse! Det har jeg længe vidst; men I glemmer nok, at fredløs Mand har Intet at forlise uden et Liv, hvis Tab er Vinding!

Fru Inger.

Saa tal! Jeg skal ikke formene Jer det.

Skaktavl.

For treti Vintre siden saa jeg Eder for første Gang; det var paa Akershuus hos Knud Alfsøn og hans Frue. Dengang var I endnu fast et Barn, men I var kjæk som Ørnen paa Fjeldet, vild og ustyrlig som Uveiret, der gaar Berserkergang om Østeraad ikvæld. Mangen høvisk Ridder laa for Eders Fod; ogsaa mig var I kjær, kjær som ingen Kvinde har været det før eller siden; men I, I havde dengang kun een Tanke, det var Tanken om jert Folk og jert Fædreland!

Fru Inger.

Jeg var dengang femten Somre gammel; husk, at treti Vintres Snee har isnet os Begge siden de Dage.

Skaktavl.

I stammede fra Norges ædleste Ætter; I havde Magt og Rigdom ivente, og I havde Øre for vort Folks Klager. De Gamle og Erfarne blandt os meente det stod skrevet histoppe hos Vorherre, at I var den, der skulde bryde vore Lænker og give os vor Frihed tilbage; og I selv tænkte dengang det Samme.

Fru Inger.

Det var en syndig Tanke, Olaf Skaktavl! Det var Hovmod og ikke Herrens Kald, der talte gjennem mig.

Skaktavl.

I kunde blevet den Udkaarne ifald I havde villet. Mindes I hiin Nat, da den danske Flaade laa for Akershuus. Høvidsmændene bød mindeligt Forlig, og tryg ved Leidebrevet drog Knud Alfsøn ombord. Tre Timer efter bare vi ham ind igjennem Porten —

Fru Inger (smerteligt greben).

Som Lig!

Skaktavl.

Norges bedste Hjerte brast da de danske Stimænd fældte ham. Endnu tykkes det mig, at jeg seer det lange Tog, som skred ind i Riddersalen sørgeklædt og Par for Par. Der laa han paa Baaren med Øxehugget over Panden, saa hvid som en Vaarsky. Og i Nattens Stilhed samlede sig Norges gjæveste Mænd om Liget; Fru Margrethe stod ved sin døde Husbonds Hoved og Alle, Alle svore vi at vove Velfærd og Liv i en Dyst for Hævn og Frihed! Da rørte det sig i Krogen bag ved Loftsstøtten og ind i Mændenes Kreds treen en Ungmø, fast endnu et Barn, men med Ild i Øiet og med Malm i Mælet. Høit svor hun — skal jeg gjentage Eders Ord?

Fru Inger.

Jeg svor at holde sammen med Jer i Liv og Død; at stride ligesom I for Hævn og Frihed!

Skaktavl (bittert).

I mindes Eders Ed og har dog glemt den!

Fru Inger.

Og hvordan holdt de Andre hvad de havde lovet? Jeg taler ikke om Eder, Olaf Skaktavl! men om Eders Venner, al Norges Adel; der er ikke een af dem, som har Mod til at være Mand, og dog bebreide de mig, at jeg er en Kvinde!

Skaktavl.

Jeg veed, hvad I vil sige; hvorfor de har underkastet sig istedetfor at byde deres Voldsmænd Trods til det Sidste? Vel sandt, der er usselt Malm i vor Tids Slægter, men havde der været Samhold imellem dem, hvem veed hvad der da vilde skeet; og I kunde have holdt dem sammen, thi for Eder havde de Alle bøiet sig.

Fru Inger.

Jeg kunde vel svare Eder, men I vilde neppe forstaa mig. Lad os derfor ikke videre tale om, hvad der ei staar til at ændre. Kom heller frem med hvad der nærmest fører Eder til Østeraad; trænger I til Ly? Nuvel, jeg vil skjule Eder. Trænger I til Pleie? Den skal I finde!

Skaktavl.

I tyve Aar har jeg været hjemløs; paa Høifjeldet er mit Haar blevet graat; jeg har deelt Hie med Ulv og Bjørn; I seer, Fru Inger! jeg trænger Eder ikke, men Folket har Jer behov.

Fru Inger (med et Skuldertræk).

Det gamle Omkvæd!

Skaktavl.

Ja, det klinger ilde i Eders Øren, det veed jeg nok; men I faar høre det alligevel. Kort og godt, jeg kommer fra Sverige, der er Uro paafærde; i Dalarne skal det bryde løs!

Fru Inger.

Jeg veed det!

Skaktavl.

Peder Kantsler er med, men hemmeligt forstaar I.

Fru Inger (studsende).

Nuvel!

Skaktavl.

Det er ham, som har skikket mig til Eder.

Fru Inger (spændt).

Peder Kantsler, siger I?

Skaktavl.

Han selv, eller kanhænde I kjender ham ikke længer.

Fru Inger (a siides).

Kun altfor vel. (høit.) Men siig frem, siig frem, hvad Budskab bringer I mig?

Skaktavl.

Da Ufredsrygtet spurgtes oppe paa Jæmtetandsfjeldene, hvor jeg holdt til, saa tog jeg strax afsted indover til Sverige. Jeg kunde nok tænke mig, at Peder Kantsler havde sin Haand med i Legen, jeg søgte ham op og bød ham mit Sværd og mine Arme; han har kjendt mig i tidligere Dage, som I veed; han vidste jeg var at lide paa, og saa skikkede han mig hid.

Fru Inger (i utaalmodig Bevægelse).

Javist, javist, han skikkede Eder hid for at —

Skaktavl (hemmelighedsfuldt).

Fru Inger! Der kommer en Fremmed til Østeraad i Nat!

Fru Inger (overrasket).

Hvorledes? Veed I at —?

Skaktavl.

Javel veed jeg. Jeg veed Alt; det er jo for at træffe ham, at Peder Kantsler har skikket mig afsted.

Fru Inger.

Ham? Umuligt, Olaf Skaktavl! umuligt!

Skaktavl.

Som jeg siger Jer, hvis han ikke er kommen, saa vil det ikke vare længe førend —

Fru Inger.

Nei, ganske sikkert, men —

Skaktavl.

Saa I var da beredt paa hans Komme?

Fru Inger.

Javist; han har skikket mig Budskab derom; det var derfor I slap ind, saasnart I bankede paa.

Skaktavl.

Tys! der rider Nogen henover Veien. (gaar til Vinduet.) Porten lukkes op!

Fru Inger (seer ud).

Det er en Ridder og hans Svend; de stige af i Gaarden.

Skaktavl.

Der er han altsaa. Hans Navn?

Fru Inger.

I veed ikke hans Navn?

Skaktavl.

Hvor skulde jeg vide det. Peder Kantsler bød mig gaa og det har jeg gjort.

Fru Inger.

Saa følg mig til Eders Gjæstekammer; I kan trænge til at styrke Eder; den Fremmede skal I snart faa i Tale.

Skaktavl.

Nu, hvis I saa lyster.

(De gaa ud tilvenstre.)

2den Scene.

Finn fører Niels Lykke og Jens Bjelke ind fra Høire.

Niels Lykke (til Finn).

Og vi kan da sikkert forlade os paa Dig i Et og Alt.

Finn.

Befalingsmanden i Throndhjem har stedse givet mig Skudsmaal for at være paalidelig.

Niels Lykke.

Vel, vel, det har han ogsaa sagt mig. Altsaa, først og fremst, - er nogen Fremmed kommen herhid til Østeraad før os i Aften?

Finn.

For en Time siden kom der En.

Niels Lykke (affides til Bjelke).

Han er her. (høit til Finn.) Vil Du kunne gjenkjende ham? Har Du seet ham?

Finn.

Nei, det har nok Ingen uden Portvægteren, saavidt jeg veed. Han blev strax stedet for Fru Inger og hun —

Niels Lykke.

Nu, hvad hun? Han er dog vel ikke allerede borte igjen?

Finn.

Nei, men hun holder ham nok skjult inde i en af sine egne Stuer, for —

Niels Lykke.

Det er godt!

Bjelke (hviskende).

Altsaa først og fremst Vagt for Porten, saa har vi ham sikkert.

Niels Lykke (smilende).

Mener Du? (til Finn.) Hør, sig mig, gives der her paa Gaarden nogen anden Udgang end gjennem Porten? Jeg mener, kan Nogen slippe useet bort fra Østeraad, naar Borgeporten holdes lukket?

Finn.

Ja, det veed jeg ikke; der tales rigtignok om Løngange nedenunder i Kjælderne, men der er nok Ingen uden Fru Inger selv, som kjender dem.

Bjelke.

Saa, for Djævelen!

Niels Lykke.

Det er godt, Du kan gaa!

Finn.

Vel. Skulde I senere ville mig Noget, saa behøver I kun at lukke paa den anden Dør tilvenstre derinde i Riddersalen; jeg skal da strax være ved Haanden.

Niels Lykke.

Godt. (peger mod Døren. Finn gaar ud tilhøire.)

3die Scene.

Niels Lykke. Jens Bjelke.

Bjelke.

Hør, veed Du hvad, Bro'er Niels! dette her bliver nok et lumpent Felttog for os begge to.

Niels Lykke (smilende).

Hm! Ikke for mig, haaber jeg.

Bjelke.

Saa. For det Første er der liden Ære i at gjøre Ja paa slig en opløben Dreng, som denne Niels Sture. Er nu det en Viis at fare frem paa, saaledes som han har baaret sig ad? Først sætter han ondt Blod i Bønderne, lover dem Bistand og hvad veed jeg Altsammen, og naar det saa kommer til Stykket, render han sin Vei og kryber i Skjul bag et Kvindeskjørt. Forresten angrer det mig, reentud sagt, at jeg fulgte dine Raad og ikke gik frem efter mit eget Hoved.

Niels Lykke (afsides).

Den Anger kommer vel silde, min Bro'er!

Bjelke.

For, seer Du, at rode efter Grævlinger har nu aldrig været min Fornøielse. Jeg havde ventet mig noget ganske Andet; jeg trækker afsted ligefra Jæmteland med mine Ryttere, i Throndhjem faar jeg den danske Befalingsmands Brev for at jeg kan søge efter Ufredsstifteren overalt hvor jeg lyster; jeg veed fra sikker Haand, at han staar i Forbund med Fru Inger; hvad var nu vel rimeligere, end at vi havde fundet Portene besatte med Vagt, saa kunde vi have slaaet løs, stormet Gaarden —

Niels Lykke.

Men i det Sted aabner man Portene nok saa høfligt for os; pas paa, hvis jeg kjender Fru Inger ret, saa beværter hun os paa det Bedste.

Bjelke.

Det var nu ogsaa Dit Indfald at lade mine Ryttere blive tilbage en Fjerdingvei fra Gaarden; var vi komne mere mandstærke, saa —

Niels Lykke.

Ja, saa havde hun alligevel modtaget os som kjærkomne Gjæster. Men læg Mærke til, at i saa Fald havde Sagen gjort Opsigt; Bonden vilde holdt det for en Voldshandling mod Fru Inger; hun var da atter stegen i Almuens Gunst, og seer Du, det er ikke raadeligt.

Bjelke.

Kan saa være; men hvad gjør jeg nu? Grev Sture er rigtignok paa Østeraad; men hvad kan det hjælpe? Fru Inger har sagtens, ligesom Ræven, mange Smuthuller og meer end een Udgang. Her kan vi gaa og snuse om til evig Tid, gid Djævelen havde den hele Historie!

Niels Lykke.

Nuvel, siden Du ikke synes om den Vending Sagen har faaet, saa overlad Slagmarken til mig.

Bjelke.

Til Dig? Hvad vil Du gjøre?

Niels Lykke.

Kløgt og List udretter maaskee her, hvad Magt ikke er istand til. Nu, ærligt talt, jeg har allerede havt noget Sligt i Tankerne ligefra igaar, da vi mødtes i Throndhjem. See derfor var det jeg formaaede Dig til —

Bjelke.

O, for Fanden! jeg burde jo nok vidst, at Du nu, som altid, havde en Ræv bag Øret!

Niels Lykke.

Ja, men seer Du, her gjøres netop Ræven behov, hvis Vaabnene skal være lige paa begge Sider. Du har nu mere end eengang viist, hvad Du duer til, jeg har nu ogsaa Lyst til at prøve mig selv, og see her er Leiligheden for Haanden. Kongen af Danmark, min Herre, har betroet mig mere end et vanskeligt Hverv og jeg har klaret mig ganske godt fra det, men —

Bjelke.

Det skulde jeg mene. Gud og Hvermand veed jo, at Du ere den slueste Djævel i de tre Riger.

Niels Lykke.

Aa, jeg takker. Men seer Du, hidtil var det kun Mænd, jeg havde at maale mig med, og det vil ikke sige stort; her derimod gjælder det at besnære en Kvinde!

Bjelke.

Ha, ha, ha! i det Haandværk har Du for længe siden gjort dit Mesterstykke, min Bro'er! Mener Du da ikke jeg kjender Visen:

„Hver en Skjøn-Jomfru sukker saa mod,
Gud give Niels Lykke var mig huld og god!"

Niels Lykke.

Ja, det gjælder Kvinder i Tyveaarsalderen og deromkring, men Fru Inger er henimod de femti og derhos snu som ingen Anden. Lykkes det mig at beseire hende, saa er jeg sikker paa mig selv og jeg tør da paatage mig hvilket Hverv det saa skal være. Nu, ikke sandt, Du overlader Fru Inger til mig? Kom ihu, dengang Du gjæstede Danerhoffet, saa veeg jeg Pladsen for Dig hos meer end een Ungmø.

Bjelke.

Og veed Du hvad, det Ædelmod skulde Du ikke minde mig om, thi for det Første voldte det mig bare Ærgrelse og desuden saa havde Du jo Hals og Haand over dem Allesammen. Men ligemeget, siden jeg nu engang har baaret mig galt afsted, saa seer jeg gjerne, at Du tager Sagen paa Dig, dog det er et Ord, findes den unge Grev Sture her paa Gaarden, saa skaffer Du ham frem død eller levende.

Niels Lykke.

Lyslevende skal Du have ham, jeg agter ikke at slaa ham ihjæl. Men nu maa Du altsaa tilbage til dine Folk; hold Landeveien besat; skulde jeg mærke noget Mistænkeligt, saa skal Du uopholdelig faa Kundskab derom.

Bjelke.

Godt, godt; men hvordan slipper jeg ud?

Niels Lykke.

Karlen derinde hjælper Dig nok afsted, men i al Stilhed —

Bjelke.

Forstaar sig. Naa, god Lykke!

Niels Lykke.

Lykken har aldrig svigtet mig i Kamp med Kvinder; skynd Dig nu! (Bjelke gaar ud tilhøire.)

4de Scene.

Niels Lykke (alene).

Niels Lykke (efter en Pause).

Saa staar jeg da omsider paa Østeraad, paa dette gamle Herresæde, som et Barn for to Aar siden fortalte mig saameget om. Lucia — ja, for to Aar siden var hun endnu et Barn, og nu, nu er hun død. (med Skuldertræk.) Blomsterne visne tidligt her i Norden! En Jomfru kommer til Skade, hun faar et Knæk, og saa er det forbi, engang for alle. Jeg gad vide, om det er af Harm og Blussel over at hun mister, hvad man kalder Æren, eller om det skulde være af Sorg og Smerte, fordi hun finder Svig hos den Mand, hun har hengivet sig til? Nu, i begge Tilfælder er hun en Taabe, og en Taabe meer eller mindre i Verden, det — (smilende, efter en Pause). Hm, min unge Livsvaar har været rig nok; hvert Foraar har jeg seet en Rosenknop springe i Frø, hver Høst har jeg seet en Lillie visne! (Seer sig om i Værelset.) Jeg kjender mig igjen som om jeg kunde være født her. Derinde er Riddersalen, og nedenunder er — Gravkjælderen; der ligger nok Lucia ogsaa. — Dersom jeg havde nogen stærk Tro, saa kunde jeg bilde mig ind, at da jeg satte Foden indenfor Østeraads Porte, saa vendte hun sig i Kisten; da jeg treen over Borggaarden, løftede hun paa Laaget, - og da jeg nys nævnte hendes Navn, var det ligesom om Noget manede hende herop fra Ligkjælderen; maaskee famler hun sig nu opad Trappen, Svøbedugen er hende iveien, men hun famler sig frem alligevel. Maaskee staar hun nu derinde i Riddersalen og seer paa mig gjennem Dørsprækken. Kom nærmere, Barn! jeg er ikke af de Forknytte; kom nærmere! jeg tror, jeg har elsket Dig engang! Snak lidt med mig! — Fru Inger lader mig vente; Du har hjulpet mig at fordrive saa mangen kjedelig Stund, jeg erindrer det godt; det bedste ved Kjærligheden er Erindringen, og jeg — har mange Erindringer. (Han fører Haanden til Panden og gaar et Par Gange frem og tilbage.) See saa! — Rigtig, der er det store Vindu med Silkeforhænget, der er det Inger Gyldenløve pleier at staa og stirre ud over Landeveien som om hun venter paa En, der aldrig kommer; Lucia har fortalt mig det. — Derinde (pegende mod Døren tilvenstre), der er Søster Elines Stue, — Søster Eline? Ja rigtig, saa hedder hun. Hun er jo saa mærkværdig, denne Søster Eline, - saa kløgtig og saa djærv! Skade, at hun har seet saa forbandet lidt til Verden; hun har nok aldrig været udenfor Østeraads Enemærker. Hun skal forresten være fager — trind som et overmodent Æble rimeligviis! Naa, naa, I skal faa beholde Søster Eline uskadt naar jeg reiser; Markblomster falde ikke i min Smag, Stængelen er for bøielig, de ligesom takke for Æren, naar man bryder dem. (Betragter en Blomsterkost, som han bærer paa Brystet.) Disse Stakler plukkede jeg dog idag, da jeg for første Gang satte Foden indenfor Østeraads Grændser. Det var de Sidste, der holdt sig mod Efterhøsten; - Østeraads fagre Vaarblomst gik under i en Uveirsnat for to Somre siden! (Pause.) Hvorledes vil Fru Inger modtage mig? Vil hun brænde Gaarden af over Hovedet paa os Allesammen i Nat? Vil hun lade en Falddør i Gulvet aabne for at opsluge mig? Eller kanhænde hun nøies med at stikke mig en Kniv i Nakken naar jeg sidder ved Aftensbordet? Sandelig, hun skulde have min Agtelse, dersom hun faldt paa noget Sligt. (lyttende.) Naa, der faa vi nok snart at see —

5te Scene.

Niels Lykke. Fru Inger (fra Riddersalen).

Fru Inger.

Jeg byder Eder min Hilsen, Herr Ridder!

Niels Lykke.

Ah, Østeraads Frue!

Fru Inger.

Og min Tak fordi I forud har ladet mig vide Eders Komme.

Niels Lykke.

Ikke mere end min Skyldighed; jeg havde Grunde til at formode, at mit Komme vilde overraske Eder.

Fru Inger.

I Sandhed, Herr Ridder! deri har I ikke taget Feil; jeg havde visselig mindst af Alle ventet at see Niels Lykke som Gjæst paa Østeraad.

Niels Lykke.

Og endnu mindre havde I ventet, at han skulde komme som Ven?

Fru Inger.

Som Ven? I føier Spot til al den Smerte og Skjændsel I har dynget over Inger Gyldenløves Huus? Efterat have lagt mit Barn i Graven vover I endnu —

Niels Lykke.

Tillad, Fru Inger! i det Punkt komme vi neppe til Enighed, thi I tager ikke med i Beregningen hvad jeg ved samme Leilighed tabte. Mine Hensigter vare ærlige, jeg var træt af mit ubundne Liv, - jeg har levet mig tilbunds i Livet, skal jeg sige Eder; jeg var dengang tredive Aar gammel, jeg trængte til at faa en Hustru, ung, fager og from; læg saa dertil den Lykke at blive Fru Inger Gyldenløves Svigersøn —

Fru Inger.

Tag Eder vel iagt, Herr Ridder! Hvad der er skeet har jeg dulgt for Verdens Øine, men tro ikke, at det er glemt, om det det end er gjemt; der turde vel komme en Leilighed —

Niels Lykke.

I truer mig, Fru Inger? Jeg har rakt Eder min Haand til Forsoning, I vægrer Eder ved at modtage den; der er da altsaa fra nu af Krig mellem os?

Fru Inger (stolt).

Jeg vidste ikke, at det fordum havde været anderledes.

Niels Lykke.

Fra Eders Side kanhænde. Jeg har aldrig været Eders Avindsmand, skjønt jeg vel, som Kongen af Danmarks Undersaat, havde skjellig Grund dertil.

Fru Inger (bittert).

Jeg forstaar Eder; jeg hae ikke været bøielig nok; det er ikke gaaet saa glat som man ventede med at drage mig ind i Eders Parti? Mig synes dog I intet har at klage paa; min Datter Meretes Hunsbond er Eders Landsmand, videre kan jeg ikke gaa, min Stilling er vanskelig, Niels Lykke!

Niels Lykke.

Det fatter jeg tilfulde; Eders Folk har et gammelt Krav paa Eder, et Krav, som man siger, at I kun halvveis har gjort Fyldest.

Fru Inger.

Tillad, Herr Ridder! For min Færd staar jeg Ingen til Regnskab uden Gud og mig selv; hvis det derfor behager Eder, saa lader I mig vide, hvad der fører Eder hid.

Niels Lykke.

Strax, Fru Inger! Hensigten med min Sendelse hertil Landet kan vel ikke være Eder ubekjendt.

Fru Inger.

Jeg kjender det Hværv, man almindeligvis tillægger Eder. Det er vor Konge af Vigtighed at vide, hvorledes han staar sig med den norske Adel.

Niels Lykke.

Ganske vist!

Fru Inger.

Det er altsaa derfor I gjæster Østeraad?

Niels Lykke.

Forendeel derfor; dog kommer jeg ingenlunde for at kræve nogen mundtlig Forsikring af Eder.

Fru Inger.

Nuvel!

Niels Lykke.

Hør mig, Fru Inger! I sagde selv fornylig, at Eders Stilling er vanskelig; I staar mellem to Partier, som begge kun halvveis vove at forlade sig paa Eder. Eders egen Fordeel maa nødvendigviis knytte Jer til os; til de Misfornøiede er I derimod bunden ved Landsmandsskabet, og — hvem veed, maaskee ogsaa ved et eller andet hemmeligt Baand.

Fru Inger (afsides).

Hemmeligt Baand! — Christ! skulde han vide —!

Niels Lykke (afsides).

Hun er urolig. Rigtig, der stikker Noget under! (høit.) I indseer vist selv, at denne Stilling i Længden ikke er til at udholde. Sæt nu, det stod i min Magt at udfri Eder af disse Forholde, som —

Fru Inger.

I Eders Magt siger I?

Niels Lykke.

Først og fremst, Fru Inger! maa jeg bede Eder ikke at lægge nogen Vægt paa de letsindige Ord, jeg fornylig lod falde. Tro ikke, jeg noget Øieblik har tabt af Tankerne den Gjæld, jeg staar i til Eder. Sæt, at det længe havde været min Agt, saavidt muligt, at gjøre godt igjen, hvad jeg har forbrudt; sæt, at det var derfor jeg havde skaffet mig denne Sendelse herop.

Fru Inger.

Forklar Eder nøiere, Herr Ridder! Jeg forstaar Eder ikke.

Niels Lykke.

Jeg tager maaskee ikke Feil, naar jeg formoder, at I ligesaa godt som jeg kjender de Uroligheder, der true med at bryde løs i Sverige. I veed, eller I aner ialfald, at disse Uroligheder have et større Maal end det, man almindeligvis tillægger dem, og I vil derfor begribe, at vor Konge ikke roligt kan see Begivenhederne gaa deres egen Gang, ei sandt?

Fru Inger.

Bliv ved!

Niels Lykke (forskende, efter en Pause).

Der gives et tænkeligt Tilfælde, som kunde sætte Gustav Vasas Throne i Fare.

Fru Inger (affides).

Hvor vil han hen?

Niels Lykke.

Det Tilfælde nemlig, at der i Sverige skulde findes en Mand, som paa Grund af sin Byrd havde Krav paa at kaares til Folkets Styrer.

Fru Inger (undvigende).

Sveriges Adel er lemlæstet ligesaa blodigt som vor, Herr Ridder! Hvor skulde I vel ville søge —

Niels Lykke (smilende).

Søge? Manden er allerede funden!

Fru Inger (affides).

Ha, skulde han vide —? Nei, nei, umuligt!

Niels Lykke.

Og han staar Jer for nær, min Frue! til at Eders Tanke ikke skulde falde paa ham. (Betragter hende stivt.) Den afdøde Grev Sture har efterladt sig en Søn —

Fru Inger (forfærdet).

Hellige Frelser! saa veed I da —?

Niels Lykke (studsende).

Fat Eder, min Frue! og lad mig tale tilende. Denne unge Mand har hidtil levet stille hos sin Moder, Steen Stures Enke.

Fru Inger (affides).

Den Anden er det han mener! Vee mig, nær havde jeg røbet —

Niels Lykke.

Nu derimod er han traadt aabenlyst frem; i Dalarne har han vist sig som Bøndernes Leder; deres Antal voxer med hver Dag, og, som I maaskee veed, finder de Venner blandt Almuen paa denne Side af Grændsefjeldene.

Fru Inger (der imidlertid har fattet sig).

Herr Ridder! I nævner alle disse Begivenheder med fuld Forvisning om at jeg kjender dem; hvad Grund har jeg givet Eder til at formode Sligt? Jeg veed Intet og ønsker ikke at vide Noget; det er min Agt at leve roligt indenfor mine egne Enemærker, jeg rækker ikke Ufredsstifterne min Bistand, men regn heller ikke paa mig, dersom det er Eders Agt at underkue dem.

Niels Lykke (dæmpet).

Vil I ogsaa forholde Eder uvirksom, ifald det var min Agt at staa dem bi?

Fru Inger (spændt).

Hvorledes skal jeg forstaa Jer?

Niels Lykke.

I har altsaa ikke fattet, hvad jeg den hele Tid har sigtet til? Nuvel, ærligt og ligefrem vil jeg da sige Eder Alt. Vid da, at Kongen og hans Raad tilfulde har indseet, hvorledes der i Længden intet sikkert Fodfæste findes for os i Norge, saalænge Folket tror sig forurettet og undertrykt. Vi have fuldelig begrebet, at en ærlig Forbundsfælle er bedre end en tvungen Undersaat, og vi ønske derfor intet heller, end at kunne løsne de Baand, der igrunden binde os ligesaameget som Eder; men I vil vist ogsaa indsee, at Nordmændenes Sindelag mod os gjør et saadant Skridt altfor betænkeligt, saalænge vi ikke have en paalidelig Støtte i Ryggen.

Fru Inger.

Nuvel?

Niels Lykke.

Denne Støtte er nærmest at søge i Sverige; men vel at mærke, ei saalænge Gustav Vasa sidder ved Roret, thi hans Regnskab med Danmark er endnu ikke opgjort og vil vel heller aldrig blive det. En ny Drot derimod, som havde Folket paa sin Side, og som skyldte Danmarks Bistand sin Krone — Nu, I begynder at forstaa mig? Da kunde vi med Tryghed sige til vore norske Brødre: „Tager Eders gamle arvede Rettigheder tilbage, vælger Eder en Styrer efter eget Tykke, værer vore Venner i Nøden ligesom vi ville være Eders!“ Læg ellers vel Mærke til, Fru Inger! at dette Høimod igrunden ikke er saa stort, som det synes, thi I vil selv indsee, at vi, langtfra at svækkes, snarere ville styrkes derved. Og da jeg nu har talt aabenhjertig med Eder, saa lad ogsaa I enhver Mistro fare, altsaa — (bestemt) den Riddersmand fra Sverige, som kom hid en Timestid før jeg —

Fru Inger.

I veed det da allerede?

Niels Lykke.

Tilfulde! Det er ham jeg søger!

Fru Inger (affides).

Forunderligt! Det er altsaa dog som Olaf Skaktavl sagde. (høit.) I vente mig her, Herr Ridder! Jeg gaar for at føre ham til Eder. (Gaar ud gjennem Riddersalen.)

6te Scene.

Niels Lykke (alene).

Niels Lykke.

Ret saa, Niels Lykke! ret saa! — nu er Dysten vunden! Sandelig, det kostede mig mindre end jeg havde tænkt, og nu gaar hun uden videre hen for at føre Grev Sture sammen med mig! Tilvisse, jeg maa have talt indtrængende som ud af hendes eget Hjerte; thi da jeg første Gang nævnte Steen Stures Søn, saa jeg tydeligt, hvorledes hun blev greben af Angst og var nærved at segne om. Er Fru Inger troskyldig gaaet i Fælden, saa vil vel ikke Niels Sture gjøre Vanskeligheder; han skal jo kun være en Dreng endnu, ham vil det ikke falde svært at blænde. Med mit Løfte om Bistand drager han afsted, uheldigvis snappes han op paa Veien og det hele Forehavende er kvalt. Er nu Alting forsaavidt gaaet godt, saa kan det heller ikke skade at gaa et Skridt videre og virke lidt for os selv; man kunde gjerne lade et eller andet Ord falde om at den unge Grev Sture har været her, at en dansk Udsending har havt en hemmelig Sammenkomst med Fru Inger, at, som Følge heraf, Junker Niels blev snappet op af sine Forfølgere tæt udenfor Østeraads Porte. Inger Gyldenløves Anseelse hos Almuen være saa stor den vil, mod et saadant Stød skal den have svært for at staa sig. — Men, alle Djævle! om jeg havde forregnet mig! Om Fru Inger skulde have anet Uraad — kanhænde han allerede i dette Øieblik er smuttet os af Hænderne! — Ah, nei, det har ingen Nød, der komme de nok!

7de Scene.

Niels Lykke. Fru Inger og Olaf Skaktavl (fra Riddersalen).

Fru Inger (til Niels Lykke).

Her bringer jeg den I venter.

Niels Lykke (affides).

For Helvede! Hvad skal det sige?

Fru Inger.

Jeg har sagt denne Riddersmand Eders Navn og hvad I har meddeelt mig.

Niels Lykke.

Saa? Nu ja — (affides.) Holder hun mig for Nar, eller er det en Misforstaaelse? Jeg tør ikke lade mig mærke med Noget.

Fru Inger.

Og jeg vil ikke dølge for Eder, at han ei fæster den stærkeste Lid til Eders Bistand.

Niels Lykke.

Ikke det?

Fru Inger.

Det kan I vel ikke undres paa, — da I vel veed, hvem han er.

Niels Lykke.

Hvem han er? Javist veed jeg — (affides.) Djævelen maa vide det og ikke jeg.

Skaktavl (til Niels Lykke).

Men eftersom det er Peder Kantsler, der har stævnet os begge hid til dette Møde, saa —

Niels Lykke (affides).

Peder Kantsler? Hvad kan han mene?

Skaktavl.

Ja, kort og godt, saa gider jeg ikke bryde mit Hoved med at gruble.

Niels Lykke.

Nei, det er Ret. Lad os for Alting ikke det.

Skaktavl.

Jeg gaar heller lige løs paa Sagen. Siig mig derfor hvad Ærinde I har at bringe mig?

Niels Lykke.

Javist, nu er jeg just lige ved det.

Skaktavl.

Peder Kantsler nævnte Noget om Papirer, som —

Niels Lykke.

Papirerne? Naa ja!

Skaktavl.

I har dem altsaa hos Jer?

Niels Lykke.

Naturligviis! (affides, ladende som om han søger dem.) Hvad Djævelen griber jeg til? Det bedste var maaskee at røbe Misforstaaelsen; dog nei, her tør være Opdagelser at gjøre. (høit.) Ah, jeg seer Fru Inger lader Aftensmaaltidet anrette; ved Bordet kunde vi tale om vore Anliggender.

Skaktavl.

Godt, som I vil.

(Huuskarlene have imidlertid dækket Bordet og tændt Lamperne i Riddersalen.)

Niels Lykke (affides).

Saa vinder jeg Tid og kan komme efter hvordan Sagerne staar. (høit.) Og imidlertid kunde vi faa at vide, hvad Andeel Fru Inger agter at tage i vort Forehavende.

Fru Inger.

Jeg? Ingen!

Niels Lykke og Skaktavl.

Ingen?

Fru Inger.

Kan det undre Eder, mine ædle Herrer! at jeg ikke vover mig ind i en Leg, hvori Alt sættes paa Spil, saameget mere da ingen af mine Forbundsfæller vover at forlade sig trygt paa mig.

Niels Lykke.

Denne Bebreidelse rammer ikke mig; jeg tror Eder blindt, derom beder jeg Eder være forsikret.

Skaktavl.

Hvem skulde turde bygge paa Eder, naar det ikke var Eders Landsmænd?

Fru Inger.

Sandelig, denne Tiltro glæder mig! (gaar hen til et Skab i Baggrunden og fylder to Bægere med Viin.)

Niels Lykke (affides).

Fordømt, om hun skulde trække sig tilbage. Indlader hun sig med Ufredsstifterne, er hun i vor Magt.

Fru Inger (rækker hver af dem et Bæger).

Og siden saa er, saa byder jeg Eder i et Bæger velkommen til Østeraad. Drikker, mine ædle Riddere! drikker tilbunds! (Betragter dem vexelvis efterat de have drukket og siger alvorligt) Men nu maa I vide, det ene Bæger indeholdt en Velkomsthilsen for min Forbundsfælle, det andet Døden for min Uven!

Niels Lykke (kaster Bægeret).

Ha, jeg er forgiftet!

Skaktavl (paa samme Tid, idet han griber efter sit Sværd).

Død og Helvede! har I myrdet mig!

Fru Inger (leende til Skaktavl, idet hun peger paa Niels Lykke).

Dette er Danmarks Lid til Inger Gyldenløve! (til Niels Lykke, pegende paa Skaktavl) og mine Landsmænds Tro paa mig ligervis! (til Begge.) Og dog skulde jeg give mig Eder ivold? Saa sagte, mine ædle Herrer! saa sagte! Inger Gyldenløve har endnu sin fulde Samling!

8de Scene.

De Forrige. Eline fra Venstre.

Eline.

Vaabenlarm og Støi — hvad er paafærde?

Fru Inger (til Niels Lykke).

Min Datter Eline!

Niels Lykke (affides).

Eline? Saaledes havde jeg ikke tænkt mig hende!

Eline

(bemærker Niels Lykke og bliver overrasket staaende, idet hun betragter ham).

Fru Inger (til Eline).

Mit Barn! denne Ridder er —

Eline (seer fremdeles ufravendt paa ham).

Behøves ikke — jeg seer, hvad han hedder; det er Niels Lykke!

Niels Lykke sagte (til Fru Inger).

Hvorledes, hun kjender mig? Skulde Lucia —? Skulde hun vide —?

Fru Inger.

Stille! hun veed Intet!

Eline (affides).

Jeg vidste det, saaledes maatte Niels Lykke see ud!

Niels Lykke (til Eline).

Nuvel, I har gjættet rigtig, og da jeg saaledes paa en Maade er Eder bekjendt, saa vil I ikke nægte mig den Blomsterkost I bærer ved Eders Bryst; saalænge den er frisk og duftende, eier jeg i den et Billede af Eder selv.

Eline (stolt, men stedse vedblivende at stirre paa ham).

Forlad mig, Herr Ridder! den er plukket i min egen Urtegaard og der voxer ingen Blomst for Eder!

Niels Lykke (idet han byder hende sin egen Bouket).

Ah, men saa vil I dog ikke forsmaa denne ringe Gave, de første Blomster, jeg fandt, da jeg satte Foden paa Østeraads Grund. Læg vel Mærke til, min ædle Jomfru! skulde jeg byde Eder en Skjænk, der var Eder fuldkommen værdig, saa maatte det være en Fyrstekrone!

Eline (der mechanisk har taget Blomsterne).

Og var det end Danmarks Kongekrone I rakte mig, før jeg deelte den med Eder, før krystede jeg den sønder mellem mine Hænder og slængte Stumperne for Eders Fod! (hun kaster Blomsterne for hans Fødder og gaar ind i Riddersalen.)

Skaktavl (for sig selv).

Kjæk som Inger Gyldenløve ved Knud Alfsøns Baare!

Fru Inger

(sagte; efter vexelvis at have betragtet Eline og Niels Lykke)

Ulven kan tæmmes; det gjælder at smede Lænken færdig.

Niels Lykke

(idet han tager Blomsterne op og stirrer henrykt efter Eline).

Guds hellige Blod! hvor hun er stolt og fager!

Et palæontologisk Profil.

Det tør ikke forudsættes, at alle vore Læsere vide hvad de skulle forstaae ved en Benævnelse som den, vi have givet nedenstaaede Billede, og derfor forudskikke vi en Forklaring, der vil vise dette. Palæontologien er Læren om de organiske Væseners Tilstand i tidligere Jordperioder. Derom have vi ikke og kunne vi ikke have nogen historisk Efterretning. Jordkloden maa derfor selv fortælle os sin Historie, og det skeer, idet Menneskene lidt efter lidt i Forsteninger opdage Forverdenens Dyr og Planter. Palæontologien falder altsaa sammen med Læren om Forsteninger eller de saakaldte Petrefakter. Med dette Navn betegner man Levningerne af tidligere Organismer (afdøde Planter eller Dyr), der enten ganske eller deelviis ere forvandlede til Steen og forefindes i de forskjellige Lag af Jordskorpen. Det er især i to Henseender, at denne Videnskab bliver af Vigtighed: deels kaster den et Lys paa Geologien ved Bestemmelsen af Bjergar-

ternes og Bjerglagenes relative Alder, deels afgiver den et nødvendigt Supplement til Materialet for en Historie om Organismen paa Jordkloden. Nogle Forsteninger ere nemlig eensartede med den nærværende Skabelses organiserede Legemer; andre have blot Lighed med dem, og atter andre ere fuldkommen forskjellige fra Alt, hvad der nu existerer. Urbjergene, som vare til før al Organisation, indeholde ingen Petrefakter. Jo sildigere Bjergmassernes Oprindelse er, desto talrigere ere Forsteningerne og desto nærmere staae disse de nu levende Organismer. Hvorledes man nu end ogsaa har afvundet Videnskaben et mere direkte Udbytte for den praktiske Bjergværkskunst, skal det Følgende vise.

I den kongelige botaniske Have i Breslau blev i forrige Aar opstillet et palæontologisk Profil af Steenkulformationen. Det er især Professor Göppert, Havens Direktør, som man har at takke for, at det kom i Stand. Profiltegningen til et Steenkulleie, som er gjennembrudt af Porphyr og løftet af Granit, blev udkastet af Overbjergraad Erbreich, og Udførelsen af hele Profilet muliggjort ved Understøttelse fra forskjellige Sider. Til Forklaring af hele Anlægget har Professor Göppert udgivet en liden Brochüre, der indeholder en udførlig Beskrivelse, hvoraf vi gjøre et Udtog for at belyse ovenstaaende Afbildning af Profilet.

Steenkulformationen bestaar i Almindelighed af afvexlende, over hinanden leirede Lag af Sandsteen, Skiferleer og Steenkul, blandt hvilke Steenkullet selv bestandig kun forekommer i den ringeste Udstrækning og Mægtighed. De engelske Geologers Millstone-grit (fløtstomme Sandstene med Skiferleer) danne i Regelen Formationens Grundlag. Disse har man hidindtil i Schlesien — og ogsaa andensteds — regnet til Overgangsbjergene eller den saakaldte Graavakke, men efter Murchinsons Forskning maa dette Udtryk ikke længer ansees for adæqvat. De danne her i vort Profil de underste Leier Nr. 1, hvilke til venstre ere gjennembrudte af den fremstræbende, spidse, tildeels af søileformet rød Feldspatporphyr opbyggede Porphyrkegle Nr. 2, og til høire løftede af et kuppelformet Granitbjerg Nr. 3, og med dem ere ogsaa de derover liggende Lag bragte ud af deres oprindelig meer eller mindre horizontale Leie, saaledes som det forekommer i Omegnen af Waldburg. Nærmest ved Porphyrkeglen, tilhøire for samme, befinder sig paa og i dem en halvanden Fod høi og en Fod bred afbarket Stamme af Lepidodendron eller Sagenaria Veltheimiana Nr. 4. Under denne Calamites transitionis, fra Landshut, Nr. 5. Dennes Forekomst er charakteristisk for de fløtstomme saakaldte Graavakkelag, der ikke mere berettige til at vente at finde Steenkul.

Tallene 6 til 49 give en Oversigt over de mest fremragende fossile Planter — sammenstillede i de muligst naturtro Forhold — hvilke stedse antyde Forekomsten af Steenkulformation, og som derfor ogsaa praktisk ere af den høieste Vigtighed for at opdage og erkjende Steenkulleier. Denne Opregnelse er af største Interesse for Fagmanden, men trættende for den almindelige Læser. Vi indskrænke os derfor til følgende Bemærkninger.

Der er en Vildfarelse, som hidtil falskeligen er antagen, og bliver almindeligen udbredt gjennem alle Haandbøger og populære geologiske Skrifter: nemlig at det er Bregnearterne, der have den største Andeel i Dannelsen af Steenkullene. Dette er aldeles urigtigt. Af Göpperts Fremstilling fremgaar, at det er Sigillarierne, i Forening med den endnu stedse gaadefulde Stigmaria og Lepidodendrerne, der indtage denne Plads. Som massedannende have endogsaa Coniferene eller de konglebærende Væxter, og selv Calamiterne Forrangen for Bregnerne. (Lepidodendrerne ere beslægtede med vore Lykopodier, og Calamiterne nærme sig Equiseterne, men begge ere et Slags Træer. Sigillarierne ere endnu vanskelige at bestemme; de nærme sig mange af den nærværende Verdens Familier f. Ex. Lykopodierne, Bregnerne, Cykadeerne, Isoeterne; men der er ingen saadan Overeensstemmelse, som mellem Lepidodendrerne og Lykopodierne).

Efter Bregnerne følge i denne Henseende de andre med større eller mindre Vished udfundne Familier, som Annularierne o. s. v. De mægtige Skove, som disse Træer tilsammentagne dannede, bleve oversvømmende, sammentrykkede, det Indre af Stammerne udtrykket og tilligemed Barken, der for det meste er det Eneste, som tydelig er vedligeholdt, — forvandlede til Kul. Eller ogsaa netop Stammerne med velkonserveret Bark bleve udfyldte med Leer- og Sandlag, saaledes som de Stammer udvise, der ere opstillede udenfor Profilet, paa venstre Side af Porphyrkeglen iblandt Rødgraner. Af disse er kun den opretstaaende 6 Fod høie Nr. 50 en Sigillaria. De øvrige 6, fra Nr. 51 til Nr. 56, med en Diameter af 1 til 2 Fod, høre derimod til Sagenarierne. En af disse, Nr. 53, med udad trængt Axe, viser sig især interessant. Finere Dele, som Blade, Blomster, Frugter, geraadede mellem de indbrydende Leer- og Kiselmasser, som senere forhærdedes til Skiferleer og Sandsteen, og dannede der Aftryk; og alt Organisk tilhobe blev, paa vaad Vei, under Medvirkning af det uhyre Tryk af de derpaa leirede Steenmasser, og af en maaskee, ikke ret lang

Det palæontologiske Profil i den botaniske Have i Breslau.

Tid, forvandlede til Steenkul, til denne sorte glindsende, mere eller mindre faste Masse, som for den nærværende Generation næsten maa ansees for mere uundværlig end Guld.

Under denne Fossiliationsproces aflagrede sig nu ogsaa det Jern, som deels udskillede sig af Planterne, deels af de daværende Bjergarter. Dette forefinde vi enten i hele Leier eller som den udfyldende Masse i Stammer som f. Ex. i Zalenze i Overschlesen, deels som Kuljern, deels som Leerjernsteen ofte i uhyre for Industrien uskateerlige Kvantiteter.

Høist sandsynligt befinde Kulleierne sig for størstedelen endnu paa det Sted, hvor de Planter, som de skylde sin Oprindelse, engang vegeterede, hvilket Göpping mener ganske i Særdeleshed at turde slutte sig til af de ligeledes i vort Profil forhaandenværende Stammer, som staae paa Kulleiet og følge dets Hældning. Hele Skove af saadanne opretstaaende Stammer ere blevne iagttagne af Andre og ogsaa af Göpping paa forskjellige Steder i Steenkulformationen.

Et langt ringere Antal af hine Planter bleve i Sandhed forstenede, det vil sige, at enhver enkelt Celle, ethvert enkelt Kar i det Indre, udfyldtes med Jern, Kisel, Kalk osv. opløst i Vand. Did henhøre i vor Opstilling under No. 57—64 8 forskjellige Stammer, som rage frem af No. 65, en Kulsandsteensklippe, der hæver sig svagt foran Profilet. De omgives af 20 til 30 Klippestykker, der ere opfyldte med Aftryk af Kalamiter, Sigillarier og Lepidodendrer, af hvilke hver enkelt vilde geraade enhver Samling til Pryd. I Planen ere kun enkelte af dem betegnede med Tal, for at anbefale dem til fortrinlig Opmærksomhed under Nummerne 66 til 72. Ved Foden af dette Parti staar et af de skjønneste og største Exemplarer i hele Opstillingen No. 73, en Sigillaria alternans fra Overschlesien af 5 Fods Høide og 1½ Fods Diameter; og tilhøire derfor den største af de forhaandenværende Lepidodendrer med en Høide af 2½ Fod og en Diameter af 1½ Fod. Den er fra Nedreschlesien. I selve den udfyldende Masse bemærker man foroven Levninger af endnu andre fossile Planter. I deres Strukturforhold stemmer disse Stammer mest overeens med Araucarierne, disse kjæmpemæssige Coniferer fra den sydlige Zone. Til venstre for dette Klipparti findes et Leie af rød Sandsteen med en 1 Fod tyk Kalamit No. 75. I Nærheden er der Exemplarer af den for denne Formation ogsaa saa charakteristiske Fisk Palæoniscus vratislaviensis, No. 76. Tilhøire for Kulsandstenen, saakaldet Graavakke-Konglomerat, Nr. 77. Til Spidsen af dette, umiddelbart ved Nøddetræet, der paa en vis Maade deler hele Profilet i 2 Halvdele, læner sig et Konglomeratsklippestykke No. 78 med et 1 Fod langt gaffelformet Aftryk af Lepidodendron hexagonum, og oven over dette No. 79, en 2 Fod bred og 1 Fod høi, stor Bregne, Neuropteris Loshii.

Disse tvende Planter tilligemed den forhen nævnte Sagenaria Veltheimiana og Calamites transitionis charakterisere dette underste Lag af Kulbjerget; og, hvor de forekomme, der antyde de ikke, at der findes Kulleier, som det lønner sig at bearbeide; men tvertimod, at der ingen saadanne findes. De have derfor unægtelig en ganske særdeles praktisk Interesse. Af enkelte, ofte ubetydelige Levninger af Planter, kan man saaledes med stor Bestemthed erkjende, om der overhovedet paa Findestedet er Kul at vente, og til hvilken Formation det henhører. De 4 sidste Levninger antyde altsaa ikke rige Kulleier; men dette gjør derimod alle de andre Planter, som ovenfor ere omtalte og findes i Profilet.

Længere tilhøire for Granitkeglen strække sig, Nr. 80, talrige Granitrullestene, hvilke igjen afvexle med sedimentært Tuf herfra og henimod den Kanal, der befinder sig i Nærheden. Alle disse Steenpartier med Indbefatning af den med Vedbende omrankede Porphyrkegle og den øverste Rand af hele Profilet ere beplantede med Væxter af de Familier, der især have Analogi med de fossile Planter af Steenkulformationen, saasom: Coniferer, Bregner, Lykopodiceer og Equiseter, ligesom ogsaa med andre Bjerg- og Alpevæxter, af hvilke der dyrkes henved 400 Arter, ordnede efter de naturlige Familier. Hele Partiet, som frembyder Udsigter til Vandspeilet, til de forskjellige Skovpartier og til de nærliggende store kirkelige Bygninger, er nu ogsaa holdt saa naturtro som muligt i Stiil af et Landskab.

Profilet er solid anlagt paa en Muur, der er opført af 22,000 Teglsteen. Længden beløber sig til 60 Fod og Høiden til 9 à 10 F. Porphyrkeglens Høide fra hele Partiets Basis af er 21 Fod. Fladeindholdet af hele Rummet, der selv er beplantet paa den ovenangivne Maade og omgivet af Abietineer, Cupressineer og Løvtræer, beløber sig til ¼ Morgen Land, og Vægten af de Steenmasser, der hvile her, til henved 4000 Centner.

Hensigtsmæssigheden af et saadant Anlæg er iøinefaldende; især turde store profilagtig forenede Masser af Bjergarter være langt lærerigere for Studerende, end de enkelte Stykker af Klippe- og Bjergarter, saaledes som de findes i de sædvanlige Samlinger og Underviisningsanstalter; og det var derfor vistnok ønskeligt, at en Opstilling af saadanne Profiler kunde blive mere almindelig.

Norske Høvdingesæder.

I. Thom.*)

Thom (i tidligere Dage skrevet Thufn, Thumfn, Thumn), en gammel adelig Sædegaard og et af Landets betydeligste Jordebrug, ligger omtr. 1½ Miil sydenfor Moss Raade Præstegjeld i Smaalenenes Amt), inderst ved Krogstadfjorden, der dannes ved en Bugt af Christianiafjorden. Gaarden nævnes allerede oftere i Middelalderen og sees at have været flere bekjendte Mænds Sæde. Saaledes forekommer i Sverres Saga Kap. 162 en Simon Lagmand paa Thufn som Formand i Vikværingernes Opror. 1291 og 98 nævnes (Ridder) Guttorm af Thufn og 1309 mageskiftede Azzur Jonsson fra sig en Deel af Tufn til Gunnar Amberson mod Rudstad i Aas. 1339—54 nævnes Øgmund Guttormson paa Thufn, der var Norges Riges Raad, og 1393 afstod Gyrid Haraldsdatter hele Nordre Thufn til Øgmund Berderson (Bolt) for 50 Mark, som hendes Fader Harald skyldte for Sigurd Svartes Drab. Paa denne Tid har altsaa Gaarden været deelt i to (eller flere) Dele. 1399 sluttede ogsaa nysnævnte Eier af Nordre Thufn et Forlig angaaende Grændsen med den i sin Tid bekjendte Ridder Alf Haraldsen, der eiede Søndre Thufn. I den følgende Tid nævnes blandt Andre Borghild Øgmundsdatter, der var gift med (Ridder) Herman Moltcke. Fra Begyndelsen af det sextende Aarhundrede eiedes Godset af den gamle norske Familie Galde eller Galle. Oluf Galde, som 1524 og senere var Norges Riges Raad, og en Tid Høvedsmand paa Akershuus og Statholder i Norge, tilskiftede sig 1515 Thufn af Anna Ottisdatter og fra den Tid af sees det i lange Tider at have været i hans Families Eie. Oluf Galde var gift med Ulvilde Friis fra Jylland og havde med hende foruden en Datter, Sønnen Svend Galde, der i 1546 nævnes som Høvedsmand over, d. e. forlenet med Raade Skibrede. Hans Søn, der igjen hed Oluf, eiede Gaarden i Slutningen af det sextende og i Begyndelsen af det syttende Aarhundrede til omtrent 1622, og var han 1595 konstitueret Høvedsmand paa Akershuus. Blandt hans flere Børn var Gude den ældste og fik Gaarden. Han var 1606 som Hofjunker med Christian den Fjerde i England og døde allerede 1626 paa Nørlund i Jylland, som han ogsaa eiede og rimeligviis havde giftet sig til ved sit Ægteskab med Helvig Marsvin († 1648), Søster af den bekjendte Fru Ellen Marsvin, Christian den Fjerdes Svigermoder. Denne hans Enke besad siden Gaarden, formodentlig lige til sin Død 1648. Og nu tilfaldt den Datteren Kirsten, der blev gift med Knud Povelsen Skinkel, som var Militær i Norge og under Krigen 1658—61 Generalkrigskommissær, d. v. s. Bestyrer af Feltarmeens Penge- og Proviantvæsen. Disse Ægtefolk døde begge 1669. Siden kom Gaarden i den fra Haldens kjække Forsvar 1659 og 1660 bekjendte Tønne Huitfeldts Eie, hvis ældste Søn var den berømte Ivar Huitfeldt, der 1710 sprang i Luften paa Kjøgebugt. Efter Tønne Huitfeldts Død (1677) eiedes Thom af Svigersønnen Hans Ernst Trütschler, der døde 1718 som Generallieutenant af Infanteriet og havde været „kommanderende Chef over Armeen i Norge" fra 1708 til 1710. Trütschler bortskjødede 20de Januar 1701 Gaarden til Generallieutenant Barthold Henrik v. Lüzow († 1729), der først var gift med hans Datter Margretha Catharina, og efter hendes Død med Margretha Brockenhuus, der døde 1768 og til denne Tid besad Thom. Sønnen Generalmajor Jaspar v. Lüzow og Datteren Cathrine Elisabeth L. († 1797) besad Eiendommen i Fællesskab. Efter Broderens Død skjænkede Søsteren Godset ved Testament (5te Juli 1797) til sin Slægtning Overhofretsassessor Math. Leth Sommerhjelm mod at der udbetaltes 20,000 Rd. til Geheimekonferentsraad Henrik Brockenhuus og Amtmand Hans Løvenhjelm Bülow, foruden nogle andre i dette som i et tidligere (af begge Sødskende 24de Marts 1794) oprettet Testament fastsatte Legater og Udgifter. Sommerhjem døde barnløs i Stockholm 15de November 1827 som norsk Statsminister, og hans efterladte Enke (hans 3die Hustru) født Grevinde Lewenhaupt (fra Sverige), besad Eiendommen efter ham til sin Død 1845. Ved Testament skjænkede hun 4000 Spd. til Oprettelsen af en Skole for Huusmandsbørn under Herresædet og fra det paa dets Grund liggende Ladested Krogstad. Paa egne og Sødskendes Vegne solgte hendes Broder Landshøvding Lewenhaupt 1846 Eiendommen, der med underliggende Gaarde skyldede over 160 Daler, for 64,000 Spd. og desuden 6000 Spd. for Besætning m. m. Kjøberen var Kand. philos. James Røder Teilmann (gift med Carl Mathiesens Enke), der saaledes er Godsets nærværende Eier.

Thom Herregaard.

I Aaret 1624 skyldede Thom med underliggende Pladse 7 Skpd. Korn, 1648 angives Skylden til den samme som nu, 10 Skpd. eller 64 Daler. Herunder er dog ikke indbefattet de underliggende Gaarde, hvis Antal især i tidligere Dage har været betydeligt. Trütschler bortskjødede 1701 Godset for hvad han i sin Tid havde kjøbt det, tilsammen 10,263 Rd.; nemlig: Hovedgaarden med tilliggende (6, senere 16) Huusmandspladse, Slætterøerne samt Bygninger „og hvis lidet Inventarium der af Korn og Kreature fandtes" for 2500 Rd., Bondergodset derunder med en Bøxel af 70 Skpd. 6⅔ Lispd. a 100 Rd., tilsammen 7133 Rd. 1 Ort 8 Skill., foruden 80 Rd. for 1 Skpd. „uden Bøxel" og 350 Rd. for Kværnerne og 200 Rd. for Saugene derunder. I Skifte 1769 mellem Frøken Lützow og Sødskende blev Thom Gods sat for 30,000 Rdl. Da Sommerhjelm kom i Besiddelse af Thom, udgjorde det underliggendr Bondergods (ifølge Opgivelse til J. C. Berg) 26¼ fulde Gaarde, foruden fire Gaarde, der brugtes som Underbrug, Alt med en Skyld af 54 Skpd. Tunge, og ansaaes Eiendommen da for at være 80,000 Rdl. værd. I Krafts Norges Beskrivelse 1840 angaves det hoverigjørende Gods til 32 Gaarde af Skyld 55 Skpd. 11⅔ Lpd. Men saavel af Sommerhjelms Enke som senere er meget Gods bleven frasolgt.

Gaarden er vel bebygget, dens Bygninger gamle og store. „Den har et Kapel eller Kirke af Tømmer, med Taarn, hvilket forekommer allerede i Slutningen af det fjortende Aarhundrede og eiede da endeel Jordegods, men er i Generallieutenant Trütschlers Tid næsten af nyt opført."

*) Til de her givne historiske Efterretninger om Thom og dets Eiere er for de ældste Tiders Vedkommende benyttet Diplomatarium Norv., i hvis 2den Samling findes trykt flere Oldbreve, som Godsets nærværende Eier, Hr. Kand. Teilmann har skjænket til det norske Rigsarchiv; og med Hensyn til Eierne af Galde-Slægten er 1ste B. af Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie benyttet. Desuden ere væsentlige Oplysninger hentede af Justitiarius Bergs haandskrevne Samlinger til de norske adelige Sædegaardes Histore, hvilke ellers tildeels allerede ere benyttede i Krafts Norges Beskrivelse, hvortil Berg som bekjendt gav mange af de historiske Oplysninger. Vi have her ikke kunnet give nogen Beskrivelse over Thoms Jordvei og dets mærkelige Agerbrug, da vi dertil savnede det fornødne Materiale; men vi haabe at kunne lade en saadan Beskrivelse, hvorom vi for længe siden have modtaget et bestemt Løfte, følge efter som et eget Afsnit. Red.

Norske Historikere.

III. Rigsarchivar Christian Lange.

(Slutning.)

Til de i No. 21 givne biographiske Optegnelser, som vi skylde Rigsarchivar Langes egen Meddelelse, have

vi Lidet at tilføie, uden forsaavidt hans Reiser og Forfattervirksomhed angaar. Allerede fra Barn af havde han Lyst til Fodvandringer, og anvendte hertil sine Skole- og Universitetsferier, hvorved han erhvervede dette udstrakte Kjendskab til vort Land, som han har vist sig i Besiddelse af. Thi hans Vandringer hørte ikke blandt dem, der efter Jean Pauls Inddeling have blot Motion til Formaal, men foretoges med aabent Øie for Landets Natur og Minderne fra dets Fortid.

Strax Lange var bleven Kandidat, reiste han (Vaaren 1833) til Kjøbenhavn, hvor han gjorde det første Bekjendtskab med de arnamagnæanske Skatte paa Rundetaarn. Efter Hjemkomsten gjorde han en Fodtour gjennem Romerike, Hedemarken, Gudbrandsdalen, Thoten og Hadeland, og den første Sommerferie i Frederiksværn (1835) anvendte han til en Reise til Bergen med Udflugter til Søndhordland, Hardanger, Vos og Sogn, hvorfra han, efterat have været oppe ved Skagastølstinderne, vendte tilbage over Valders, Hadeland, Christiania, Kongsberg og Thelemarken til Frederiksværn. I de følgende Aar foretog han mindre Reiser. Det throndhjemske Videnskabers Selskabs Priisopgave (1841) om Norges Klostre i Middelalderen bragte ham ogsaa til i Sommeren 1843 ved Selskabets Understøttelse at foretage en længere Reise langs Kysten lige til Throndhjem, hvorunder han besøgte samtlige forhenværende Klostre i disse Egne, foruden at han opholdt sig længere Tid i Bergen, paa Kroken hos Kapitain Munthe og i Throndhjem, og paa alle disse Steder gjennemgik og tildeels afskrev Diplomer. Paa denne Reise gik han under saare uheldige Omstændigheder (i blod Snee) over Justedalsbræen, og vendte efter halvfjerde Maaneds Forløb hjem igjen over Støren, Kvikne og Østerdalen.

Samme Aar (April 1843) fik han et Reisestipendium paa 200 Spd. af Statskassen, for at undersøge Nordtydsklands Archiver. Denne Reise foretoges i Sommeren 1844, og dens vigtige Resultater findes nedlagte i Tidsskriftet Nor (III. 1—103).

I 1845 opholdt han sig paa egen Bekostning en 3 Maaneders Tid i Kjøbenhavn, hvor han især benyttede Geheimearchivet, nærmest for sin Klosterhistorie, hvis Trykning just var begyndt.

1849 opholdt han sig en Tid i Kjøbenhavn for at afskrive Diplomer til det paabegyndte norske Diplomatarium og Mai—Oktober 1850 og Juli—Oktober 1851 som den norske Stats Kommissær for at underhandle med den danske Regjering om Udlevering til Norge af de i danske Archiver værende norske Archivalier m. V. Den herved gjennemførte Reklamation var egentlig begyndt ved Biskop v. d. Lippe i Christianssand, hos hvem Lange blev opmærksom paa Arne Magnusens originale Kvitteringer for Diplomer, han fra Stavangers Bispearchiv havde laant til Afbenyttelse, men som ikke vare blevne tilbageleverede, og endnu fandtes i hans Samlinger i Kjøbenhavn. Ved Underhandlingerne gjordes efter Langes Forestilling imidlertid ikke Krav paa disse Diplomer alene, men paa norske Archivalier i det Hele. Under 13de Sept. 1851 afsluttede Lange med den danske Geheimearchivar, nuværende Konferentsraad C. F. Wegener, en af begge Regjeringer siden ratificeret Konvention, ifølge hvilken der afgaves til Norge en betydelig Deel Archivsager. Ved denne Leilighed udnævntes Lange til Ridder af Dannebrogen.

I 1853 opholdt han sig 6 Uger i Stockholm og Upsala i Diplomatariets Anliggender, af hvilket Ophold Resultatet findes trykt i Diplomatariets 3die og 4de Samling, og indeværende Sommer tænker han, ogsaa for Diplomatariets Skyld, at foretage en Reise til Holland og Belgien, for at gjennemgaae de derværende Archiver, hvor ikke ringe Skatte for vor ældre Historie formodes at ligge begravne.

I 1855 maatte Lange opholde sig ved Sandefjords Bad for at gjenoprette sin allerede i 1854 aftagne Sundhed, der havde lidt ved den overdrevne Arbeidsomhed, som han har for Vane at udfolde overalt, hvor der er Spørgsmaal om hurtig Tilendebringelse af Noget. Badet hjalp ikke, og han var i hele dette Aar syg, tildeels sengeliggende, men kom sig dog igjen saaledes, at han siden Begyndelsen af 1856 har kunnet arbeide med den sædvanlige Ufortrødenhed.

Lange er Medlem af Videnskabernes Selskab i Throndhjem (siden 1843), af det nordiske Oldskrift-Selskab i Kjøbenhavn (1845), af Svenska Viterhets-, Historie- og Antiqvitets-Academien samt af Samfundet för Utgifvande af Handskrifter rörande Scandinaviens Historia, begge i Stockholm (1850), og desuden Æresmedlem af Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring.

Langes første literære Arbeide var en Fortegnelse over de i Norge 1814—31 udkomne Skrifter, som han udgav, medens han var ved Boghandelen. Det var ikke blot for at afhjælpe en Trang, der i hans daværende Stilling var følelig, at han besørgede denne Fortegnelse, men ogsaa fordi han allerede dengang havde fattet denne varme Interesse for vort Bogvæsen, som han siden har vist sig i Besiddelse af, - en Interesse, som hertillands bliver mindre og mindre, jo almindeligere og hæderligere Foragten for alt Samlervæsen bliver, og jo troligere man læser og fører sig til Hjerte Leipziger-Modejournalens Motto „af det Nye kun det Nyeste.“

Sine første Forsøg i historisk Retning gjorde Lange i „Samlinger til det Norske Folks Sprog og Historie“, udgivet af et Samfund, blandt hvis første Medlemmer han optoges (1832). Heri meddeelte han „Statholder Hannibal Sehesteds Kopibog fra Aaret 1645“, ledsaget med Noter, hvilken gik igjennem fire Bind (II—V.) og desuden „Efterretninger om Krigsbegivenhederne paa Ringerige i Aaret 1716.“

Hans Hovedværk er imidlertid „De norske Klostres Historie i Middelalderen, bearbeidet især efter utrykte Kilder“, Chra. 1845—47 (nyt, omarbeidet Oplag 1856). Anledningen til dette Skrift var, som ovenfor nævnt, en Priisopgave fra Videnskabernes Selskab i Throndhjem, uden dog at Skriftet kan kaldes Priisskrift; thi det blev ikke undergivet nogen Bedømmelse, hvortil den egentlige Grund var den, at Selskabet hverken havde eller kunde faae Nogen til at bedømme det. Da han imidlertid havde anlagt sit Arbeide efter en større Maalestok end forlangt og som Følge heraf ikke kunde blive færdig til rette Tid, maatte dette tjene til Undskyldning for at ingen Censur foretoges. Allerede i 1838 havde Lange under et længere Ophold i Christiania begyndt at samle til Klosterhistorien, men da Priisopgaven derover i 1841 udsattes, var det dog ikke uden efter bestemt Opmuntring af et Par af vore Historikere, at han besluttede sig til at skride til en Bearbeidelse af det indsamlede Materiale. Og Enhver, der kjender Værket, som det nu foreligger, og har mærket sig, paa hvilken Mængde af spredte Notitser det er opført, og hvorledes disse Notitser, som hver i og for sig synes ubetydelige, møisommeligen maa sammenkjæde sig til et Totalbillede, idet de netop først ved Anvendelsen faae sin Betydning: han vil begribe, at Forfatteren selv, der skulde udføre dette Arbeide, maatte føle større Betænkeligheder derved end Andenmand, som dømte efter hans Samlinger og historiske Kundskaber. — Klosterhistorien fandt den bedste Modtagelse, ikke blot her i Landet, men ogsaa i Danmark og Sverige (hvor endog Videnskabsmænd have fundet forgodt, i egne Arbeider at benytte sig af den paa en vel ugeneret Maade) og grundlagde overalt hans Anseelse som Historieforsker. Den er blandt hans Arbeider ogsaa det, som bedst betegner hans Opgave som Historiker, nemlig Bearbeidelsen og Opklarelsen af det Specielle. Af Lyst og Talent er Lange, ligesom den fortræffelige danske Lærde, E. C. Werlauff, især henviist til Forfattelsen af Monographier, til Oprydningen af enkelte ubearbeidede Feldter, til en detailleret Undersøgelse og Tilretteviisning af historiske Vildfarelser, hvorimod Tableauer af hele Tidsaldre med deres Personligheder mindre er hans Sag og ogsaa maa være det. Thi Detaillen kræver en Tid, der netop gjør det umuligt at naae ud over det Hele. Saaledes ere ikke alene de Arbeider, Lange har udgivet, men ogsaa de, hvortil han har samlet Materialier (Unionshistorien og en Statskalender for ældre Tider) af en temmelig „speciel Natur.“

Næst efter Klosterhistorien maa nævnes „Diplomatarium Norvegicum, Oldbreve til Kundskab om Norges indre og ydre Forhold, Sprog, Slægter, Sæder, Lovgivning og Rettergang i Middelalderen“, hvilket Lange udgiver i Forening med Lektor Unger, og hvoraf fjerde Samling er under Trykken. Planen til dette Værk havde Lange allerede antydet i Slutningen af sin ovennævnte Reiseberetning i „Nor“, men der kunde først skrides til Udførelsen, efterat Videnskabernes Selskab i 1846 havde tilstaaet 175 Spd. som Bidrag til Trykningen af første eller Prøveheftet. Dette udkom 1847, og efterat dette for vor Historie saa vigtige Samlerarbeide var bleven modtaget med Bifald og Interesse af alle Sagkyndige, bevilgede det næstforsamlede Storthing (1848) alle til Fortsættelsen fornødne Pengemidler, hvilken Bevilling ogsaa de følgende Storthing have gjentaget. Medens Unger har havt den lingvistiske Deel af dette Værk, har Lange væsentlig besørget den historiske, geographiske og chronologiske, og desuden leveret de „Hjælpemidler til Beregningen af de i norske Oldbreve forekommende Tidsbestemmelser“, som findes forudskikkede første Samling.

I 1847 grundlagde Lange „Norsk Tidsskrift for Videnskab og Literatur“, hvoraf 5 Aargange udkom under hans Redaktion, og hvori han selv, foruden Anmeldelser, leverede „Bidrag til Norges Historie under Unionen“ (i 1ste Bind), Aktstykker til Norges Historie efter Reformationen, en Undersøgelse om Beregningen af de norske Kongers Regjeringsaar (B. 2) og „Historiske Efterretninger om Besidderne af Giske Gaard paa Søndmøre“ (B. 4). Saavel ved egne Bidrag, som ved Valget af hvad der optoges, lykkedes det Lange, at hæve dette Tidsskrift til en literær Anseelse, som intet andet periodisk Skrift hos os har opnaaet og i lige lang Tid kunnet bevare.

Foruden det Anførte har Lange leveret Bidrag til flere Tidsskrifter (saaledes til norsk Literaturtidende, til Annaler for nord. Oldkyndighed og til norske Samlinger) og desuden hyppigen deeltaget i Dagspressens Diskussioner, navnlig i Morgenbladet. Desuden har han i den Tid, han var Lærer ved Søkadetinstitutet, besørget en Omarbeidelse af Platous Udtog af de skandinaviske Rigers Historie. Endelig er han for Øieblikket beskjæftiget med at supplere og udgive Jens Krafts efterladte Manuskript til et norskt Forfatterlexikon, hvoraf første Hefte om nogle Dage bliver færdigt fra Pressen.

Efter hvad der er skeet i de foregaaende Biographier, hvortil denne slutter sig, turde man maaskee vente sig en literær Charakteristik ogsaa af Lange. Men det Forhold, hvori Nedskriveren staar til ham, vil af Hensyn til Publikums vedtagne Meninger afholde mig derfra; thi uagtet jeg tiltror mig selv at kunne dømme uhildet, kan jeg ikke vente, at Andre skulle lide paa, at saa er. Ligesom Forfatteren i det Foregaaende har indskrænket sig til Udtalelser, der allerede foreligge, eller som med Ubestridelighedens Krav paatrænge sig Enhver, der overskuer Gjenstanden, saaledes vil han ogsaa til Langes Charakteristik kun give et Par Vink, der ligge ganske nær for Haanden. Foruden en usædvanlig Arbeidsdygtighed har Lange et særeget praktisk Greb, der letter ham Alt, hvad han foretager sig, ikke blot i det daglige Liv, men ogsaa i Literaturen. Derhos besidder han et hurtigt Blik og en lykkelig Orienteringsevne, hvorved det bliver ham muligt med liden Besværlighed at adskille det Indviklede og sammenføie det Eensartede og ved videnskabelige Undersøgelser at tage til Indtægt alle disse fjerntliggende, spredte Notitser, som ellers saa let undgaae Opmærksomheden. Af Naturen udstyret med et muntert Sind, er han mere oplagt til at lee end at græmme sig over det Forvrængte, der møder i Literaturen som i Livet.

Alfred de Musset.

(Af Edmond Texier.)

Louis-Charles Alfred de Musset fødtes i Paris den 11te Decbr. 1810. Faderen Victor-Donatien de Musset-Pataÿ var Bureauchef i et Ministerium og Forfatter af flere Værker, som vakte adskillig Opsigt. I Keiserdømmets første Dage lod Napoleon lægge Beslag paa hans Skrift „de franske Armeers Historie“, hvori Moreaus Felttog vidtløftig skildres. Musset-Pataÿ begyndte nu samvittighedsfuldt at studere Jean-Jacques Rousseau og udgav Genfer-Philosophens og hans Værkers Historie. Hans Hensigt var paany at hæve Jean-Jacques i Folkeopinionen og at forsvare hans Minde mod de Angreb, der rettedes mod ham af den philosophiske Skole, som med Chateaubriand i Spidsen slog ind paa nye Veie.

Alfred de Musset gjennemgik sin Skoletid i Henrik den Fjerdes Kollegium, hvor han var Klassekammerat med Hertugen af Orleans, der fattede Godhed for ham. Han var endnu ikke sexten Aar, da han allerede havde begyndt en Tragedie, men han havde formegen Forstand til at ende den. Han kommer ud af Skolen og kaster nu et langt Blik omkring sig, men øiner i Literatur og Poesi ikke andet end Cypresser, gamle Domkirker og halv omsjunkne Klostergaarde. Lamartines „Sø“, Victor Hugos Oder og Ballader, Alfred de Vignys „Eloi“, denne Englenes Søster, Emile Deschamps „Romancero“ og Broderen Antonys Fragmenter efter Dante, der fulgte paa Lettres à Emilie og Keiserdømmets didaktiske Poemer havde stemt alle Gemytter til Melancholi, denne fine, fremmede Væxt, som af Chateaubriand var hjembragt til Frankrig fra Landflygtigheden. Havde Alfred de Musset ikke i en saa høi Grad besiddet Originalitetens Gave, vilde han være bleven revet med af Strømmen og have tabt sig mellem den store Skare sukkende Sangere, som, henstrakte i deres lette Barke, i Maaneskin fulgte Lamartines majestætiske Gondol; men han var ikke Manden til at græde paa Sø eller Land uden Aarsag. Han behagede at gaae sine egne Veie og lod sin unge Muse hente sig Stof i Spanien og Italien. Han sang Elskovssange og udsendte i Verden det yndige Phantasivæsen: „la marquesa d'Amaëgui“, som det blev Mode at forelske sig i. En Dag kom han ind til Antony Deschamps, jeg veed ikke i hvilken Anledning. Det hele Cenacel var netop forsamlet: Victor Hugo, de Vigny, Sainte-Beuve, Soumet o. s. v. Da Alfred de Vigny saa dette puur unge Menneske, som allerede havde et Navn, bad han ham fremsige nogle Vers — Stanzer eller en Elegi. Alfred de Musset lod sig ikke nøde og fremsagde med sin ungdommelige Freidighed det fortryllende lille Digt, som staar i Spidsen for hans Eventyr fra Spanien og som begynder saaledes:

Jeg aldrig kunde lide disse snerpede Skjønne,
Som ikke tør at vandre alene i det Grønne.

Jeg vil ikke søge at beskrive den Enthusiasme, som dette originale Digt, der blot aander Ungdom og Livslyst, vakte i Kredsen. Den Ene efter den Anden faldt den unge Digter om Halsen, og fra denne Dag var han Mestrenes forkjælede Barn.

Hans „Eventyr fra Spanien“ udkom i Begyndelsen af 1830. Det er Digterens Barndom, en Barndom fuld af Undere. Man spurgte hinanden, i hvilket fortryllet Land dette unge Menneske havde opdaget den ubekjendte Kilde, hvoraf han øste sine henrivende Vers. „Det er Dem umuligt“, sagde Alfred de Vigny til mig for et Par Dage siden, „at gjøre Dem en Forestilling om den Forbauselse, som „Portia“ vakte mellem os.“

Efter Barndommen kommer Ungdommen. Digterens Ungdom er: „Et Skuespil i en Lænestol“, „Franck“,

„Namouna", „Rolla", „Hvorom drømme de unge Piger?" Alt er endnu vaarligt, blomsterduftende, her er alt hvad man elsker hos Ungdommen: Glæde, Gratie, Fiinhed, Vid, Sørgmodighed, Følelse og fremfor alt Lyrik. Aldrig før havde fransk Poesi været med til slig Sommerfest, aldrig havde dens Toilet været saa friskt, Lillierne paa dens Barm saa hvide, aldrig havde den vist sig med saamegen sand Omhed i Sjælen og saamange Blomster i Haaret.

„Et Skuespil i en Lænestol" udkom 1832. Nu forstummer Alfred de Musset i nogle Aar, saa maa han igjen synge og udgiver sine „Nætter" i 1840. De otte Aar, der ligge imellem disse to Frembringelser har Digteren elsket, det vil sige, at han har lidt. Tal ikke mere til ham om den fordums overgivne Leg paa Strengene. Fra dette Øieblik vender hans Tanke atter og atter tilbage til det Golgatha, hvor hans Hjerte har faaet sit Dødsstød. Han standser ved hver Stadie af sit Martyrskab, hans bitre Lyst er nu at dvæle ved en forgangen Lykkes Minde. Ingen Sarkasme mere, intet paataget Væsen, intet Overmod. Alt er simpelt, sandt, menneskelig følt og udtalt med al Sandhedens Vægt. Thi selv kjender han nu Lidenskaben, som han før kun har skildret i Kraft af dette andet Syn, der er Digteren givet.

Ti Aar gaae hen og Enhver tror, at selv Sporet af denne første Kjærlighed er henvisnet, men saa udstøder han atter et Smerteskrig (Erindring, nye Digte), og man seer, at han blot har levet i Beskuelsen af sin svundne Herlighed; for sidste Gang hører man alle Strenge i dette brustne Hjerte vibrere.

Det vilde være vanskeligt, maaskee dumdristigt at bestemme den Plads, som Efterverdenen vil anvise Alfred de Musset; men hvad man tør sige er, at de Blomster, som for fem og tyve Aar siden plukkedes af denne lette, fine Haand, endnu besidde al deres første Friskhed og Glands. Hvad er vel sjeldnere end Vers, der efter fem og tyve Aar endnu ere unge, samtidige? Er et fjerdedeels Sekulum ikke en Forsmag paa Evigheden? Man behøver blot at gjennemløbe den Hærskare af Digtninger, som udkom samtidig med „Et Skuespil i en Lænestol", og man vil studse over, hvor alt dette er ældet, hvorledes alle disse poetiske Krandse ere visnede hen under Tidens Aande. Mellem Digterne af den moderne Skole er Alfred de Musset en af dem, som danne Epoche. Læser man hans Vers idag, tror man dem skrevne igaar, thi til alle Tider ville de være simple og naturlige og intet bærer Aarstallets Paaskrift.

Vi ville nu vende Blikket paa hans prosaiske Værker. I en anden Journal sagde vi herom for nogle Dage siden: Som Prosaiker er Alfred de Musset paa eengang i Slægt med Brantome, hvis lette gratiøse Fortællingsmaade han har optaget, med Bussy-Rabutin, hvis ægte franske Malice han har arvet og med Marivaux, der har efterladt ham det skarpe Mikroskop, ved hvis Hjælp han formaaede at studere de umærkeligste Fibrer i det menneskelige Hjerte. I sine Noveller og Smaaromaner udmærker Alfred de Musset sig fornemmelig i Skildringer af en Følelse eller en Lidenskab. Saaledes har han i „Frederic og Bernerette" behandlet dette udødelige og altid nye Sujet: en Courtisanes sande Kjærlighed, Hjertets Reenhed i et vanhelliget Legeme, som en Anden før ham har behandlet i Manon Lescant og Flere efter ham.

Hvad er der da i denne Novelle, som har givet den et Navn fremfor tusinde? Handlingen er næsten ingen, blot en Hverdagshistorie i vort Pariserliv: en Kjærligheds-forstaaelse mellem en Grisette og en Student. Den unge Pige er voxet op i Elendighed; mishandlet indtil sit femtende Aar, sælges hun i sit sextende og jages nu om paa den Arena, hvis Skjændsel man tror at dække med Glimmer. Hun lever fra Dag til Dag og tænker paa Ingenting, indtil hun seer en ung Student stikke det lokkede Hoved ud af sit Vindu. De to Børn elske hinanden, skilles ad og mødes atter. Frederik maa tænke paa sin Fremtid, han har en streng Fader, man vil paatvinge ham en Kone; Bernerette kjeder sig, hun forsøger at adsprede sig, hun trænger ogsaa til at spise, og saaledes gjør man flere umulige Forsøg paa at glemme og gaa hver sin Vei; endelig skrider Faderen ind, den unge Pige opofrer sig og gjør to Forsøg paa at dø ligesom Manon Lescant og alle de Andre — Historien er altid den samme. Lad Lidenskaben vise sig naiv som hos Alfred de Musset, eller tragisk og forfærdelig som hos Abbed Prevost. Enden er altid den angerfulde Magdalenes Død. Elskeren overlever som oftest sin Kjærlighed, han kan endogsaa leve lykkelig og uden Samvittighedsnag. Det er et ældgammelt og altid nyt Thema. Alfred de Mussets store Fortjeneste er, at have været rørende og sand der, hvor Saamange henfalde til Sentimentalitet og Deklamation.

Den samme Charakteer udmærker alle denne Skribents øvrige Noveller.*) I hans Komedier og Ordsprog gjenfinder man hvad der henrev i hans første Digte: det jublende Ungdomsmod, den dristige Originalitet, den spillende Vittighed ved Siden af Omhyggelighed for Detaillen og stor Fiinhed i Skildringen af Personer. Dialogen er ypperlig, og ere Situationerne ikke altid naturlige, ere de idetmindste altid interessante.

*) To af de mest bekjendte: „Croisilles" og „Margot" ere oversatte i forrige Aargang af „Tidsskrift for Skjønliteratur. Red. Anm.

Alfred de Mussets Komedier ere ikke skrevne for Skuepladsen, og dog have alle de, der ere opførte, tappert udholdt Lamperoden. Man behøver blot at læse „André del Sarto", „Man skal ikke forsværge Noget", „Mariannes Luner", „Fantasio", for at forvisse sig om, at de udmærke sig ved Charakterer og en Stiil, som man forgjæves søger i de mest yndede Theaterstykker.

Alfred de Mussets poetiske Værker vilde have været tilstrækkelige til at stille Forfatteren i Række med Frankrigs fineste Aander. Havde han blot været Prosaiker, vilde Alfred de Musset have indtaget sin Plads ved Siden af Merimée som Repræsentant for den ægte franske Aand, der daglig bliver sjeldnere, men han var ogsaa en stor Digter, og det er fornemmelig som saadan, han vil leve i Fremtiden. Døden, der bortrev ham ung, ligesom André, Chenier og Byron, vil paatrykke hans Digtning dette melancholske Skjær, der maaskee er den mest poetiske Reflex, Storheden kaster efter sig paa Jorden. Rollas Sanger er gaaet for at indtage sin Plads mellem de Udkaarede i Virgils elysæiske Marker.

Tiltrods for en vis tilbagevisende Fornemhed i hans Væsen og et ungdommeligt Overmod i flere af hans Digte og Romaner, besad Alfred de Musset megen Følelse, endogsaa hvad der er sjeldnere, megen Omhed. For nogle Maaneder siden døde en af hans ældste og kjæreste Venner, hvem han har tilegnet flere af sine Sonnetter, Alfred Tattet, og Musset kunde ikke ledsage ham til Jorden. „De var ikke ved vor Vens Begravelse?" sagde jeg nogle Dage efter. „Alle Blikke søgte Dem." „Havde jeg kunnet holde mig opreist, veed De jo nok, at jeg var gaaet den sidste Gang med ham", svarede han. „Hvad der er opsat er forresten ikke opgivet." Hans Øine stode fulde af Taarer. „Nu kan jeg sige, at jeg har seet Rolla græde!" udbrød en Ven, der ledsagede mig, og som ikke maa have kjendt Musset, siden dette kunde forbause ham.

Og nu et sidste Ord. Man bemærkede med Vemod, at blot et hundrede Personer ledsagede Digterens Kiste. Og i denne lille Skare saa man ingen af disse ubekjendte Venner, som ellers altid vandre efter en berømt Mands Ligbaare. O Ungdom, hvor var Du hiin Dag, da Din Sanger bares til Graven?

Th. Mommsens Charakteristik af Cæsar.

Roms nye Monarch, den første Hersker over den hele romerskhellenske Civilisations Gebet, Gaius Julius Cæsar stod i sit fire og femtiende Aars Alder (fød 12te Juli 654), da Slaget ved Thapsus, det sidste Led i en lang Kjæde af følgerige Seire, lagde Afgjørelsen af Verdens Fremtid i hans Hænder. Faa Menneskers Spændkraft er saaledes bleven sat paa Prøve som denne den eneste skabende Genius's, som Rom havde frembragt, og den sidste, som den gamle Verden frembragte, og i hvis Baner den da ogsaa har bevæget sig lige til sin Undergang. En Ætling af en af Latiums ældste Adelsfamilier, der førte sit Stamtræ tilbage til Iliadens Helte og Roms Konger, ja til den for begge Nationer fælles Aphrodite, havde han tilbragt sine Drenge- og Ynglingaar som den fornemme Ungdom i hiin Epoche pleiede at tilbringe dem. Ogsaa han havde smagt Modelivets Skum og dets Bærme, havde reciteret og deklameret, paa sin Sofa drevet paa Literatur og skrevet Vers, oplevet Elskovseventyr af alle Slags og ladet sig indvie i alle de Barbeer-, Friseer- og Manschet-Mysterier, som Datiden eiede, ligesom i den endnu langt hemmelighedsfuldere Kunst stedse at laane og aldrig at betale. Denne Naturs bøielige Staal modstod endog dette excentriske og vindige Leben; Cæsar beholdt uskadt saavel sin legemlige Friskhed som Aandens og Hjertets Spændkraft. I Fægtning og Ridning overtraf han alle sine Soldater og hans Svømmekunst reddede ved Alexandria hans Liv; den utrolige Hurtighed, hvormed han foretog sine — sædvanlig for at vinde Tid — natlige Reiser, var Gjenstand for Samtidens Forbauselse og ikke den mindste Aarsag til hans Held. Disse hans Reiser dannede det absolute Modstykke til den processionsagtige Langsomhed, hvormed Pompejus bevægede sig fra Sted til andet. Som hans Legeme var hans Aand. Hans beundringsværdige Anskuelsesevne aabenbarede sig i alle hans Anordningers Sikkerhed og Udførbarhed, selv hvor han befalede uden at see med egne Øine. Hans Hukommelse var uforlignelig og han kunde med Lethed og Præcision udføre flere Arbeider ved Siden af hverandre.

Skjønt Gentleman, Genie og Monarch, havde han dog et Hjerte. Saa længe han levede, bevarede han den reneste Høiagtelse for sin værdige Moder Aurelia (hans Fader var død tidlig); sine Hustruer og fremfor Alle sin Datter Julia viste han en virkelig Hengivenhed, der ikke blev uden Virkning endog paa de politiske Forhold. Med de sædeligste og mest kjærnefaste Mænd paa hans Tid, saavel af høiere som lavere Rang, stod han i et skjønt gjensidigt Troskabsforhold, — med Enhver efter hans Art. Ligesom han selv aldrig paa Pompejus's lavhjertede og følesløse Maade lod en Eneste af Sine falde — og ikke blot af Beregning holdt fast ved sine Venner uden at rokkes i gode og onde Tider, saaledes have ogsaa mange af disse, som Aulus Hirtius og Gaius Matius endnu efter hans Død givet skjønne Vidnesbyrd om sin Hengivenhed for ham. Hvis i en saa harmonisk organiseret Natur overhovedet en enkelt Side kan fremhæves som charakteristisk, saa er det den, at alt Idealt og Phantastisk laa fjernt fra ham. Det er af sig selv indlysende, at Cæsar var en lidenskabelig Mand, thi uden Lidenskab gives ingen Genialitet; men hans Lidenskab var aldrig mægtigere end han. Han havde havt en Ungdom, og ogsaa i hans Sind var Sang, Elskov og Viin draget ind i rig Livsfylde; men de trængte dog ikke hos ham ind i hans Værens inderste Kjærne. Literaturen beskjæftigede ham længe og alvorligt; men medens den homeriske Achill hindrede Alexander fraat sove, anstillede Cæsar i sine søvnløse Timer Betragtninger over de latinske Substantivers og Verbers Bøining. Han poetiserede, som Alle gjorde dengang; men hans Vers vare matte; derimod interesserede astronomiske og naturvidenskabelige Gjenstande ham. Medens Vinen var og blev Alexanders Sorgløser, saa skyede efter et gjennemsværmet Ungdomsliv den nygterne Romer aldeles denne Drik. Som Tilfældet er med alle dem, hvem Kvindens Kjærlighed i en yngre Alder har omstraalet i fuld Glands, blev ogsaa over ham et uforgjængeligt Skjær deraf hvilende: endnu i senere Aar mødte ham Kjærlighedseventyr og Lykke hos Damerne, og han beholdt i sin ydre Optræden et vist Løveanstrøg eller rettere en glad Bevidsthed om sin egen mandige Skjønhed. Omhyggeligt skjulte han med den Laurbærkrands, hvormed han i de senere Aar stedse viste sig offentlig, den Skaldethed, som altid voldte ham en smertelig Fornemmelse, og han havde uden Tvivl gjerne bortgivet mange af sine Seire om han dermed havde kunnet tilbagekjøbe de ungdommelige Lokker. Men hvor gjerne han endnu som Monarch havde Omgang med Damer, saa legede han dog blot med dem og indrømmede ingenlunde nogen Indflydelse over sig; selv hans saa meget omtalte Forhold til Kleopatra var kun bragt istand for at maskere et svagt Punkt i hans politiske Stilling. Cæsar var heelt igjennem Realist og Forstandsmenneske, og hvad han foretog sig og udførte, var gjennemtrængt og baaret af den geniale Nygternhed, der betegner hans inderste Eiendommelighed. Den havde han at takke for sin Evne til, uforstyrret af Erindring og Forventning at leve energisk i Øieblikket; den havde han at takke for sin Færdighed i, til ethvert Øieblik at handle med koncentreret Kraft og anvende sin hele Genialitet endog paa de mindste og mest forbigaaende Foretagender; den havde han at takke for den Mangesidighed, med hvilken han fattede og beherskede, hvad Forstanden kan begribe og Villien betvinge; den havde han at takke for den sikre Lethed, hvormed han saavel byggede sine Perioder, som udkastede sine Felttogsplaner; den havde han at takke for hiin „vidunderlige Munterhed", der blev ham tro i onde som i gode Dage; den havde han at takke for hiin fuldkomne Selvstændighed, der ikke gav nogen Yndling, nogen Maitresse, ja ikke engang nogen Ven Magt over sig. Men fra denne Forstandens Klarhed hidrører det ogsaa, at Cæsar aldrig skabte sig Illusioner over Skjæbnens Magt og Menneskets Evne; for ham var det blide Slør hævet, der for Menneskene skjulte deres Virkens Utilstrækkelighed. Hvor klogt han ogsaa lagde Planer og betænkte alle Muligheder, veeg dog aldrig den Følelse fra hans Bryst, at i alle Ting Lykken, det vil sige Tilfældet, maa gjøre sit Bedste, og i Sammenhæng dermed staar da ogsaa, at han saa ofte indgik en Paree med Skjæbnen og navnlig, at han med forvoven Ligegyldighed atter og atter satte sin Person paa Spil. Ligesom overveiende forstandige Mennesker kaste sig ind i det rene Hazardspil, saaledes var det ogsaa i Cæsars Rationalisme et Punkt, hvori han ligesom berørte Mysticismen. Af et saadant Anlæg kunde kun fremgaae en Statsmand.

Fra sin tidlige Ungdom var da ogsaa Cæsar en Statsmand i dette Ords dybeste Betydning, og hans Maal var det høieste, som det er tilstedet et Menneske at sætte sig: politisk, militær, aandelig og sædelig Gjenfødelse for hans egen dybt sunkne Nation og for den endnu dybere sunkne Søsternation, den helleniske. Trediveaarig Erfarings bitre Skole forandrede hans Anskuelser angaaende de Midler, hvorved dette Maal skulde opnaaes. Maalet blev uforandret for ham i den haabløse Fornedrelses, som i den ubegrændsede Magtfuldkommenheds Tider, i de Tider, da han som Demagog og Sammensvoren sneg sig henimod det paa mørke Veie, og da han som Medindehaver af den høieste Magt, og derpaa som Monarch for Verdens Øine i fuldt Solskin lagde skabende Haand paa sit Værk. Alle Forholdsregler, der til de forskjellige Tider udgik fra ham, lade sig overeensstemmende med sin Hensigt indordne i den store Byggeplan. Om Cæsars enkelte Frembringelser skulde man derfor egentlig ikke tale, han har ikke skabt noget Enkelt. Med Rette roser man Taleren Cæsar for hans al Advokatkunst spottende mandige Veltalenhed, der som den klare Flamme paa engang lyste og varmede. Med Rette beundrer man hos Skribenten Cæsar, Kompositionens uefterlignelige Simpelhed samt Sprogets uopnaaede Reenhed og Skjønhed. Med Rette have til alle Tider de største Mestere i Krigskunsten priset Feltherren Cæsar, der urokket som ingen Anden af Routine og Tradition altid holdt fast ved, at den Krigsførelse stedse er den rette, ved hvilken

Fienden i de givne Tilfælde bliver beseiret, der med divinatorisk Sikkerhed fandt det rette Middel til Opnaaelsen af sin Hensigt, der efter Nederlaget stod slagfærdig som Wilhelm af Oranien og uden Undtagelse endte sine Felttog i Seier, der med uovertruffen Fuldkommenhed var Herre baade over Krigsførelsens Element, hvis Behandling adskiller det militære Geni fra den sædvanlige Officierdygtighed, og over Massernes raske Bevægelighed, der indtil Forvovenhed foretrak den mobile for den massive Stridsmagt, den raske Handlen selv med utilstrækkelige Midler for tidsspildende Forberedelser. Men alt dette er hos Cæsar blot Bisag; vistnok var han en stor Taler, Skribent og Feltherre, men hver enkelt af disse Ting er han kun blevet, fordi han var en fuldendt Statsmand. Navnlig spiller Soldaten hos ham en aldeles foreløbig Rolle, og det er en af de hovedsageligste Eiendommeligheder, der adskiller ham fra Alexander, Hannibal og Napoleon, at Udgangspunktet for hans politiske Virksomhed ikke var Soldaten, men Demagogen. Ifølge sin oprindelige Plan havde han ligesom Perikles og Gajus Gracchus tænkt at naae sit Maal uden Vaabenmagt, og i atten Aar havde han som Popularpartiets Fører udelukkende bevæget sig i politiske Planer og Intriger, førend han, ugjerne overbevisende sig om Nødvendigheden af et militært Baghold, som en allerede firtiaarig Mand stillede sig i Spidsen for en Armee. Det var forklarligt, at han ogsaa senere forblev mere Statsmand end General, ligesom Cromwel, der ogsaa fra Oppositionsfører skabte sig om til Militærchef og Demokratkonge, og som overhovedet, hvor lidet end Puritanerhelten synes at ligne den lette Romer, dog i sin Udvikling som i sit Maal og sine Resultater maaskee blandt alle Statsmænd er nærmest beslægtet med Cæsar. Selv i hans Krigsførelse er dette improviserede Feltherreskab endnu klart kjendeligt. En Officier med Skole vilde vanskelig have bragt det til, formedelst politiske Hensyn af lidet tvingende Natur, at skyde de mest grundede militære Betænkeligheder tilside i den Grad, som Cæsar flere Gange og paa det mest Paafaldende ved Landingen i Epirus gjorde. Medens Napoleon i Boulogne og i Ægypten viste sig som den optjente Artillerilieutenant, var Cæsars Forhold i lignende Foretagender den til Feltherre forvandlede Demagogs. Men om enkelte af hans Handlinger fra et militært Standpunkt kunne være at dadle, saa taber Feltherren kun, hvad Statsmanden vinder. Statsmandens Opgave er ligesom Cæsars Geni af universel Natur; naar han foretog sig at løse de mangfoldigste og mest hetrogene Opgaver, saa gik de dog alle tilbage til det ene store Maal, som han tjente med grændseløs Troskab og Følgerigtighed; og aldrig har han af sin store Virksomheds mangfoldige Sider og Retninger foretrukket den ene for den anden. Skjønt en Mester i Krigskunsten, har han dog af Statsmandshensyn gjort sit Yderste for at hindre Borgerkrigen og for, da han dog begyndte den, idetmindste ikke at høste blodige Laurbær. Skjønt Militærmonarchiets Begrunder har han dog med en i Historien exempelløs Energi hverken ladet opkomme Marschalshierarchie eller Prætorianerregiment. Blev overhovedet nogen Side af hans borgerlige Fortjenester af ham givet Fortrinet, saa var det langt mere de Fortjenester, han indlagde sig af de fredelige Videnskaber og Kunster end de, han indlagde sig som Militær. Den mærkeligste Eiendommelighed ved hans Statsmandsvirksomhed er dens fuldkomne Harmoni. Virkelig vare alle Betingelser for denne den vanskeligste Virksomhed af Alt, hvad Mennesket udretter, forenede i Cæsar. Heelt igjennem Realist lod han sig aldrig anfægte af Fortidens Billeder og den ærværdige Tradition: hos ham gjaldt i Politiken Intet uden den levende Samtid og den fornuftige Lov, ligesom han ogsaa som Grammatiker skjød den historisk-antikvariske Forskning tilside og Intet anerkjendte uden paa den ene Side den levende Sprogbrug og paa den anden Side Forholdsmæssighedens Regel.

Født til Hersker regjerede han Menneskenes Gemytter som Vinden tvinger Skyerne og nødte de mest forskjelligartede Naturer til at overgive sig til ham: den ligefremme Borger og den kjække Underbefalingsmand, Roms fornemme Damer og Ægyptens og Mauritaniens skjønne Fyrstinder, den glimrende Kavallerigeneral og den kalkulerende Bankier. Hans Organisationstalent er beundringsværdigt; aldrig har en Statsmand saaledes sammentvunget og holdt fast sine Forbund, aldrig en Feltherre en Armee bestaaende af stridige og modstræbende Elementer, som Caesar sine Koalitioner og Legioner, aldrig har en Regent med saa skarpt Blik bedømt sine Redskaber og stillet hvert af dem paa den rette Plads. Han var Monarch; men han har aldrig spillet Konge. Endnu som Roms uindskrænkede Herre forblev han i sin Optræden Partichef: fuldkommen bøielig og smidig, let og behagelig i Underholdning, forekommende mod Enhver syntes han ikke at ville være Andet end den Første blandt sine Ligemænd. Den Feil, der er egen for saamange Mænd, der ligne ham, at overføre den militære Kommandotone paa Politiken, har Cæsar aldeles undgaaet, hvormegen Anledning end hans ærgerlige Forhold til Senatet gav ham dertil; han har aldrig grebet til saadanne Brutaliteter, som Begivenheden den 18de Brumaire var. Cæsar var Monarch; men aldrig har Tyransvindlen grebet ham. Han er maaskee den Eneste blandt Herrens Mægtige, der i det Store som i det Smaa aldrig har handlet efter Tilbøielighed eller Lune, men uden Undtagelse efter sin Pligt som Regent, og som, naar han saa tilbage paa sit Liv, vel fandt falske Beregninger at beklage, men intet Lidenskabens Feiltrin at angre. Der er intet i Cæsars Livshistorie, som endog blot i det Smaa*) lader sig sammenligne med hine poetisk-sandselige Opbrusninger, med Kleitos's Mord eller Persepolis's Brand, som Historien beretter om hans store Forgjænger i Østen.

Han er maaskee den Eneste af hine Mægtige, der lige til Enden af sin Løbebane har bevaret Takten for det Mulige og det Umulige og ikke har strandet paa den Opgave, der for storartet anlagte Naturer er den vanskeligste af alle, at erkjende sine egne Skranker. Hvad der var muligt har han fuldbragt, og aldrig for det umulige Bedres Skyld forsømt det mulige Gode, aldrig forsmaaet ialfald at lindre ved Palliativer Onder, der ei vare helbredelige. Men hvor han erkjendte, at Skjæbnen talte, har han altid adlydt. Alexander vendte om ved Hyphasis, Napoleon i Moskau, fordi de maatte, og de vrededes paa Skjæbnen, fordi den under endog sin Yndling blot begrændset Lykke; Cæsar vendte frivillig om ved Themsen og ved Rhinen, og tænkte heller ikke ved Donau og Euphrat paa umaadelige Planer til Verdens Overvindelse, men blot paa at iværksætte veloverveiede Grændsereguleringer. Saaledes var denne eneståaende Mand, som det synes saa let, og dog er saa uendelig vanskelig at skildre. Hans hele Natur er gjennemsigtig Klarhed; og Traditionen bevarer om ham fuldstændigere og livligere Efterretninger end om nogen af sine Pairs i den antike Verden. En saadan Personlighed kunde vel blive opfattet mere overfladisk eller dybere, men ikke egentlig paa forskjellig Maade; for enhver ikke ganske forkert Forsker er dette høie Billede fremtraadt med de samme væsentlige Træk, og dog er det ikke lykkedes Nogen at gjengive det anskueligt. Hemmeligheden stikker i dets Fuldendthed. Som Menneske og som historisk Person staar Cæsar paa det Ligevægtspunkt, paa hvilket Tilværelsens store Modsætninger ophæves af hverandre. Udrustet med den mægtigste Skaberkraft og dog tillige med den mest gjennemtrængende Forstand; ikke længer Yngling og endnu ikke Olding; høi i sin Villie som i sin Fuldbringen, opfyldt af republikanske Idealer og tillige født til Konge, Romer i sit Væsens dybeste Kjærne, og derhos kaldet til i sig ligesom udad at forsone og formæle den romerske og den helleniske Udvikling, er Cæsar heelstøbt og fuldstændig Mand. Derfor fattes det ogsaa hos ham, meer end hos nogen anden historisk Personlighed, paa saakaldte charakteristiske Træk, der dog ikke er andet end Afvigelser fra den med Naturen overeensstemmende menneskelige Udvikling. Hvad der for det første overfladiske Blik gjælder for Individualitet, viser sig ved nærmere Betragtning ikke som saadan, men som Eiendommeligheder ved Kulturepochen eller Nationen; saaledes ere hans Ungdomseventyr fælles for alle hans mere begavede Samtidige, der stode paa samme Trin, som han, saaledes er hans upoetiske, men energisk logiske Naturel overhovedet Romernes Naturel. Dette hører med til Cæsars fulde Menneskelighed, at han i høieste Grad var betinget af Sted og Tid; thi der gives ingen isoleret Menneskelighed, men det levende Menneske kan netop ikke andet end staa inde i en given Folkeeiendommelighed og i en bestemt Kulturzone. Kun derfor var Cæsar en fuldstændig Mand, fordi han som ingen Anden havde stillet sig midt i sin Tids Strømninger, og fordi han som ingen Anden har fuldendt i sig den romerske Nations kjærnefulde Eiendommelighed, den reale, borgerlige Dygtighed -- ligesom da ogsaa hans Hellenisme kun var en saadan, som for længst var inderligt sammenvoxet med den italiske Nationalitet. Men just heri ligger ogsaa Vanskeligheden, ja man tør sige Umuligheden i at skildre Cæsar anskueligt. Ligesom Kunstneren kan male Alt kun ikke den fuldendte Skjønhed, saaledes kan ogsaa Historieskriveren kun tie, naar engang i hvert Aartusinde det Fuldkomne træder ham imøde. Thi vel lader Regelen sig udtale; men den giver os kun den negative Forestilling om Manglernes Borteværen; Naturens Hemmelighed, i sine mest fuldendte Aabenbaringer at forbinde Normalitet og Individualitet med hinanden, er uudtalelig. For os bliver Intet tilovers uden at prise dem lykkelig, der saa dette Fuldkomne, og at vinde en Anskuelse derom af den Afglands, der uforgjængeligt hviler over de af denne store Natur skabte Værker. Vistnok bære ogsaa disse Tidens Stempel. Den romerske Mand stillede sig ikke blot som ligestor men som overlegen ved Siden af sin ungdommelige græske Forgjænger; men Verden var i Mellemtiden bleven gammel og dens ungdommelige Skjær var blegnet. Cæsars Virksomhed er ikke mere som Alexanders en glad Fremadstræben i det umaalelige Vide; han byggede paa og af Ruiner, og var tilfreds med at indrette sig saa taaleligt og saa bekvemt som muligt i de engang anviste store, begrændsede Rum. Med Rette har da ogsaa Folkenes fine Digtertakt ikke bekymret sig om den upoetiske Romer og kun beklædt Philippos's Søn med al Poesiens Guldglands, med alle Sagnets Regnbuefarver. Men Nationernes Statsliv er siden Aartusinder atter og atter bøiet tilbage til de Linier, som Cæsar har draget, og naar de Folk, hvem Verden tilhører, endnu den Dag idag med hans Navn benævne de høieste af sine Monarcher, saa ligger deri en dybsindig, men desværre ogsaa en beskjæmmende Mindelse.

*) Naar Historien med Laherius, som den bekjendte Prolog fortæller, er bleven anført som et Exempel paa Cæsars Tyranluner, saa har man grundigen miskjendt saavel Situatkonens som Digterens Ironi; ganske bortseet fra den Naivitet at beklage Digteren, der beredvilligen strøg sit Honorar til sig, som Martyr.

Norge.

Christiania. Kongen har den 6te holdt Statsraad; ogsaa har han kunnet foretage Kjøreture i Djurgaarden. — Prinds Oscars Formæling foregik i Biberich Løverdagen den 6te Juni, og den 11te skulde han med sin Brud tiltræde Hjemreisen.

— Christiania-Postens Udgiver C. A. Dybwad bekjendtgjør, at Bladets Avertissements-Forbindelser ere udvidede saaledes, at deri indrykkede Bekjendtgjørelser efter Ønske ville erholdes optagne i de fleste Provindsaviser og i endnu andre udenlandske Aviser, end tidligere.

— Den saa længe med Spændthed imødeseede Indstilling om Gage- og Pensions-Tillæg foreligger nu endelig. Majoriteten (tre af Kommitteens Medlemmer) foreslaar et Tillæg af 30 pCt. aarlig i Budgetterminen for Gager, indtil 200 Spd. 20 pCt. indtil 4000 Spd., 15 pCt. indt l 600 Spd. og 10 pCt. indtil 800 Spd.; Gager mellem 800 950 Spd. „suppleres indtil sidstnævnte Beløb." Herfra ere undtagne Toldembedsmænd; Lensmænd, Postaabnere, Kopister og Sekondlieutenanter med fulde 8 Aars Tjenestetid foruden enkelte andre Gager. Til Lønsforbedring for Fogder m. fl. er opført 4500 Spd.; ligeledes for Kopister og Extraskrivere 9800 Spd. til Fordeling, dog saaledes at ingen fast Lønning kommer til at overstige 350 Spd. aarlig. Gagen for Expeditionssekretærerne og Expeditionschefer forøges til 1200 Spd. aarlig — En Minoritet i Kommitteen gaar videre, en anden ikke fuldt saavidt i Tillæggene.

— Den 11te Juni gav Wiehe en deklamatorisk Underholdning paa Christiania Theater — Eet Eenaktsstykke af B. Bjørnson skal være optaget til Opførelse paa samme Theater.

— „Holths lærde og Realskole" er ophørt, og Kand J. A. Welhaven har oprettet „en Forberedelsesskole for viderekomne Aspiranter til Krigsskolen," hvori hiin Skoles Elever optages.

— Politiet har paagrebet en Person ved Navn Peter Johannesen, der i sidstafvigte Vinter har begaaet en Mængde Tyverier rundt om i Byens Huse og tildeels afhændet de stjaalne Koster til Valdersbønder.

Bergens Tidende er ophørt med 3die Juni, efterat have bestaaet i ikke fuldt eet Aar. Hvor stor By Bergen end er, have større Blade der vanskeligt for i Længden at staa sig, hvortil Grunden udentvivl er det fordærvelige Avertissements-Privilegium.

— Ved den nylig foregaaende pompøse Magisterpromotion i Upsala er Prof. C. A. Holmboe har ved Christiania Universitet bleven philosophiæ doctor et artium liberalium magister.

Laurdal. En Kirkesanger er ved Provsteretsdom bleven afsat formedelst Overtrædelse af rituelle Forordninger, idet han i Kirkebønnen har forandret Ordene: „at vi af Prædiken" osv. til „at vi af dit Ord" osv.

Lillehammer. Dampskibet Dale-Gudbrand stødte paa Grund oppe i Myrstrømmen den 29de Mai og skulde endnu 8 Dage bagefter ikke være kommen af igjen. Vandet var nemlig faldet.

Vadsø. Ifølge et Privatbrev i Aftenbladet af 19de Mai er der fra Vadsø af og hele Varangerfjorden indover, lige til Bunden, fisket „noget ganske overordentlig." Fast hver Mand har tjent 5—6 Spd. Dagen og maaskee mere. Ved Vardø har Fiskeriet ligeledes været storartet, „og ikke færre end 300 Fartøier er der blevne forsynede med Fisk, foruden al den, der er hængt til Rundfisk."

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Grundlovsdagen (5te Juni) er bleven høitideligholdt rundt om i Landet og i Kjøbenhavn ved en Fest i Tivoli. Dagbl. opholder sig over, at en Borger i Begeistringen tabte sin Paryk.

I **Belgien** har der været nogle Opløb, rettede mod Kleresiets Majoritet i Kamrene og Ministeriet. Det Sidste skal have indgivet Afskeds-Andragende.

England. Efter Forslag af Skatkammerkantsleren har Underhuset eenstemmig besluttet, paa een Gang at udbetale Sundtoldskapitalen, hvortil den fornødne Sum havdes kontant i Statskassen.

Frankrig. I de sidste tre Aar er der, siger Dgbl., valfartet en stor Mængde kronede Hoveder og fyrstelige Personer til Paris for at indhente Louis Napoleons Raad eller paakalde hans Mægling, og han har saaledes faaet al mulig Opreisning, fordi de legitime Monarcher ikke strax vilde anerkjende ham som deres Ligemand. Det franske Hof har i det nævnte Tidsrum modtaget følgende Gjæster: Hertugen af Cambridge; Kong Pedro af Portugal og hans Broder Hertugen af Oporto; Dronning Viktoria og Prinds Albert tilligemed Prindsesse Charlotte og Prindsen af Wales; Hertugen af Sachsen-Coburg; Kong Viktor Emmanuel af Sardinien; Hertugen og Hertuginden af Brabant, den belgiske Konges Søn og Svigerdatter; Prindsregenten af Baden; den unge Prinds af Preussen; Erkehertug Maximilian af Østerrig; Prinds Oscar af Sverige; Fyrsten af Nassau; Fyrst Danielo af Montenegro; Storfyrst Konstantin af Rusland; Kong Maxmilian den Anden af Bayern.

Rettelser. I Nr. 22 S. 109, Sp. 1, L. 7 f. o.: „Kronborg", læs „Kronstadt"; S. 111, L. 10 f. o. „udsprunget" osv., l. „flydt paany Blod" osv. I Nr. 23 første S., Sp. 1, L. 17 f. n. „ligesom har ogsaa", l. „som ogsaa" osv.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 25. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 21de Juni. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Norge i 1856.

(Oversat af Skirnir, Tídindi hins Islenzka Bókmentafélags 1857.)

Dette Aar har der været Folketælling i Norge, og efter de Oplysninger vi have seet, vare Indbyggernes Antal nu 1,490,206; for 50 Aar siden var der omtrent 900,000, og saaledes har Folketallet i et halvt Aarhundrede forøget sig 66 Procent. Dette er en stor Folkeforøgelse, og større end i Danmark, betydeligt større end i Sverige og dobbelt saa stor, som paa Island; viser dette blandt andet, hvor gavnlig Friheden er, og naar man seer hen til forrige Tider, da Nordmændene vare under de Danskes Styrelse, seer man bedst, hvad Indflydelse Regjeringsformen har havt paa Folkeforøgelsen, paa Indbyggernes Liv og Stilling. Norges Folketal er ogsaa deri forskjelligt fra Danmarks, at der ere flere Stæder folkerigere i Forhold end i Danmark. I Christiania er 38,958 Mennesker, i Bergen 25,797, i Nidaros 16,012, Stavanger 11,717, Drammen 9,916, Christianssand 9,521 og Frederikshald 7,408; men i Danmark er ingen By, med Undtagelse af Kjøbenhavn og Odense, der har 10,000 Indvaanere; i Kjøbenhavn er der nu 143,591 og i Odense 12,932; næst disse Stæder er Aalborg med 9,102 og Helsingør med 9,097 Indvaanere, dernæst er Aarhuus med 8,891 og Randers med 8,844. Nu var 1855 i Danmark Folkeantallet ialt 1,499,850, eller 9,644 flere end i Norge.

Lidet er at sige om Nordmændenes Styrelsesanliggender, thi deres Storthing har ikke været samlet dette Aar, men bliver først aabnet i Februar i Vinter 1857; deres Styrelsesanliggender have derfor ligget i Dvale og ventet paa Thinget. Blandt de Sager, som ville komme paa Tale næste Thing, er især et Forslag om Eedsvorneretten, en bedre Ordning af Fattigvæsenet, om Veiforbedringer, Jernveie og Postbefordringen og flere andre Sager; fremdeles kan hertil regnes deres Handelsforhold til de Svenske. Det er mærkeligt i Norge, hvor Velstanden dog i senere Tider meget jævnt har tiltaget, at Fattigskatten er saa stor, og ikke mindre, at de Fattiges Antal er i stærkt Tiltagende. Man regner, at der nu medgaar ½ Million Speciedaler til de Fattige, og det er det samme som ⅐ af Landets aarlige Indtægter. Dette kunde nu i Grunden ikke synes meget i vort Land, hvor Udtællingerne til de Fattige i 1854 vare 32,760 Rbd., eller noget mere end alle Landets Indtægter. Dette er dog ikke sagt i den Forstand, at vi mene, at Fattigantallet er større paa Island end i Norge, men tvertimod, at Islændingernes Landsindtægter ere betydelig mindre end hos Nordmændene, og saaledes er hele Halvdelen af vore Fattigudredsler enten „Laan" eller „uvisse Penge." I Forhold til Folkemængden komme 4 Mark i Norge paa Mand, men 3 Mark paa Island. Men hvorledes det nu end forholder sig, saa synes Nordmændene denne Udtælling for stor og de ville forsøge at formindske den, fornemmelig derved, at de ikke lægge Folk paa Fattigkassen, med mindre der ingen Udsigt er til at de paa anden Maade kunne opholde Livet, og gjøre alt for at styrke Folk med Raad og Daad, at de ikke ganske skulle falde Kommunerne til Byrde. En Kommission er bleven udnævnt til at overveie denne Sag, og dennes Forslag gaar ud paa, at man ikke skal lægge paa Fattigkassen uden syge eller sindssvage Mennesker, og Børn under 15 Aar, naar disse intet have til sin Opfostring; men andre Fattige skal man kun yde Understøttelse, enten ved at skaffe dem Laan eller Arbeide til Livsophold. Kommissionen foreslaar ogsaa, at Fattigforsørgelsen skal adskilles fra de øvrige Kommunesager; Fattigbestyrelsen faar ingen Penge til at rutte med selv, men har kun Myndighed til at uddele de Penge, som Kommunebestyrelsen overgiver den. Præsten er selvvalgt i Fattigstyrelsen, han er dens fornemste Embedsmand, og Lensmanden dens Opsynsmand; en Kommission vælges til at bistaa dem. Før var der en Slags Overbestyrelse i hvert Bispedømme: men nu bliver den ophævet, og i dens Sted sat en Kommission af 3 Mænd for hele Norge. Kongen udnævner disse Mænd, og de skulle lønnes af Statskassen. Dette sidste Forslag om de 3 Mænd er fuldkommen formet efter den engelske Lov, der udkom under Vilhelm den fjerde; men denne Lov har der, efter kyndige Mænds Mening*), kun ilde svaret til Forventningerne, og det samme vil vel andetsteds blive Tilfældet. Vi maa vente paa kommende Tider for at ommelde Udfaldet af denne Sag og andre norske Lovgivningssager.

Dette Aar har der hos Nordmændene fundet flere Religionsstridigheder Sted end forhen. Præsten Lammers, som før er omtalt, har nu frasagt sig sit Embede og grundet en ny Menighed, som han kalder „fri apostolisk Menighed." Lammers's og hans Menigheds Lære er deri afvigende fra den lutherske Christendoms Lære, at han siger sig alene at følge den hellige Skrift, men bekjender ikke tillige Christendommens Troesbekjendelser. Børn blive primsignede men ikke døbte før de ere saavidt til Alders, at de selv kunne gjøre Rede for sin Tro. Lammers har ogsaa antaget nye Christenskikke, som i det meste ere ligere dem, der vare brugelige paa Apostlenes Dage og i den første Christentid, end dem, der nu følges i christne Menigheder; han samler sine Troesfæller ofte om Ugen og holder Andagt, og kan da hver som vil staa op og prædike. Ingen behøver at gaa til Skrifte, naar han ikke vil, og ikke behøver Absolutionen at følge Nadveren. Lammers er meget strængere mod sig og sine Tilhængere end andre Præster. I Førstningen var det faa, som antoge denne apostoliske Tro, men det led ikke langt før flere fulgte efter; nu ere to Menigheder stiftede nord i Trums i Finmarken, hvilke have antaget denne Tro. Flere Sekter have dannet sig i Norge dette Aar; een af disse er Methodisterne, hvoraf de fleste findes i de forenede Stater i Amerika, de skulle ogsaa derfra være komne til Norge. Denne Sekt har sit Tilhold i Frederiksstad, deres Præst heder Willerup. En Landstad, Provst i Frederikshald, blev oprørt ved Willerups Troesforkyndelse og bad Amtmand om Hjælp til at jage Willerup med Troesfæller ud af sit Provstedømme; men Amtmanden svarede, at han hverken efter Landets eller sin egen Samvittigheds Lov var pligtig til at indblande sig i Folks religiøse Stridigheder. Men da Provsten saa, at der ikke var at tænke paa Hjælp fra den Kant, lod han trykke alle de Breve, som vare vexlede mellem ham og Amtmanden, og klagede over den christne Kirkes Forsvarsløshed, da Styrelsen tillod alle Folk uhindret at forkynde sin Tro. Det er Lov i Norge, at Enhver kan have den Tro, som han vil og som ikke strider imod Landsloven, undtagen Jesuiter, de maa ikke opholde sig i Norge. Provsten forbød ogsaa strængelig alle sine Sognebørn alt Samkvem med Methodisterne og lyste Band over hver den, som besøgte deres Gudstjeneste. Denne Gudsmands Troesiver har dog ikke udrettet det, som tilsigtet var; thi mange fik nu Lyst til at bide i det forbudne Æble, og her sandedes det gamle Ord, at naar man skal gjøre bedre end vel, gaar det ofte værre end ilde.

I Christiania er der en katholsk Menighed, der nu har faaet en Kirke opført. Denne Kirke blev indviet i Sommer af Ludvig Studach, katholsk Biskop i Stockholm; Kirken er helliget Olaf den Hellige Haraldssøn, og det skeede fornemmelig af den Aarsag, efter hvad Studach ytrede, da han indviede Kirken, at Dronning Josephine i Sverige nedstammede paa Mødreneside fra Hellig Olaf, og var meget ivrig for den katholske Tro; hun har ogsaa skjænket til Kirken et Billede af Jomfru Maria. Præsten ved denne Kirke heder Lichtlé. Dette Aar har ogsaa den katholske Religion gjort Fremskridt i Norge. En Mand heder Stephan Djunkowsky, polsk af Herkomst; han fulgte først den græske Ritus, men blev siden katholsk. Tidlig om Vaaren 1856 foor Stephan Præst til Norge med nogle Klerke; i Følge med dem var ogsaa en Islænding Olaf, Søn af Stephan Landfoged Gunnlaugssøn, han var deres Tolk, thi de kunde ikke det norske Sprog. Disse Mænd vare nord i Finmarken om Sommeren, nedsatte sig der og kjøbte en temmelig stor Gaard i Altenfjord, omdøbte den og kaldte den Olafs Gaard efter Kong Olaf den Hellige. Der have de ogsaa anlagt en Skole eller Kloster, som de kaldte Oskar den Helliges Kloster; dog er det ikke ligetil opkaldt efter de Svenskes Konge, men det kommer sig deraf, at en skarpsynt Sproglærd skal have opdaget, at Navnet Ansgar og Oskar var eet og det samme, og er derfor Klosteret nævnt efter dem begge, Ansgar, Nordens Apostel og Oskar, Sveriges Konge. Ikke omtales deres Foretagender om Sommeren; men da Høsten nærmede sig, droge de sydover og lode efter sig en katholsk Bonde for at passe Huus og Hjem. Der siges, at en af disse Mænd skal være tilsinds at besøge Island til Sommeren, og det navnlig en af dem, der heder Bernard, en fransk Mand; var han nu viet Biskop, da vilde han være den tredie Biskop af det Navn, der er kommen til Landet.

Man kan nu vel vide, at alt dette ikke har gaaet upaatalt hen. Dagbladene have vakt Folks Opmærksomhed og Geistlige og Religionslærere have holdt mange Møder og talt Religionens Sag. Dog lader det til, at man ikke er bleven enig om, hvad man skulde foretage sig. Baade er det saa, at der er ligesaa mange Sind som Skind, og dernæst staa ikke Præsterne paa en saa fortrolig Fod med sine Sognemænd, at deres Raad eller Advarsler synderlig tiltale Almuen.

Carl, de Norskes Vicekonge, har færdes i Norge i Sommer for at lære at kjende Indbyggernes Skik og Viis. Nordmændene modtoge ham overalt vel; men han er ogsaa deres Øiesteen, og har været dem den venligste og mildeste Hersker. — I Sommer var der Naturforskermøde i Christiania; mange svenske og danske Mænd besøgte dette Møde. Efter Mødet bød Vicekongen dem til Gjæstebud. Det var et godt Gjæstebud og bleve mange Skaaler drukne; ikke syntes de Danske den Gang saa ivrige og snaksomme om Skandinavismen (skæningskapen ɔ: Skaaningskaben), som de havde været paa Upsalamødet, men de fleste af de Danske, som vare med der, vare da ogsaa voxne og fornuftige Folk.

Det har været en almindelig Formening, at Literaturen og især Skjønliteraturen ikke just var Nordmændenes Sag, og have Nordmændene ogsaa selv forhen erkjendt dette. Men nu i senere Tider have de frigjort sig for denne Beskyldning. Vore Landsmænd kjende til deres Historikere, Universitetslærerne Munch, Keyser og Unger, og deres vigtigste Skrifter. Munch fortsætter sin Historie, og er det et fortrinligt Værk; han skriver desforuden mangt og meget Nordens Oldtid vedkommende; nu har ogsaa Keyser begyndt sin norske Kirkehistorie. Hans Historie er baade lærerig og underholdende, Fremstillingen let og Stilen mere flydende og udarbeidet men ikke saa kraftfuld som hos Munch. Ikke kunne vi være enige med Forfatteren i hans Anskuelse af Geistligheden paa Island i fordums Dage eller af de islandske Biskopers Forhandlinger med Erkebiskoperne i Norge; dernæst synes os ogsaa hans Historie at staa tilbage for Konrad Maurers hvor der tales om Christendommens Opkomst her i Norden samt om den hedenske Tro og de hedenske Skikke paa de Tider, da Christendommen først kom til England og siden derfra til Norge, og fra Tydskland til Danmark og Sverige. Fremdeles maa man ogsaa nævne Oldbrevsamlingen, som Rigsarchivar Lange og Unger udgive; de norske Klostres Historie af Lange, Ivar Aasens Ordbog, og de gamle Viser fra Thelemarken, hvilke Provst Landstad, som før er omtalt, har samlet og udgivet for nogle Aar siden. Det er før bleven omtalt i dette Tidsskrift (se Skirnir 1854, 4. 53) med hvilken Iver Nordmændene have drevet paa Udgaver af gamle Haandskrifter, og de Sagaer ere omnævnte, som de have ladet trykke. Siden den Tid have de ikke trykt andre, undtagen at Unger fortsætter Udgaven af Stjórn, som han kalde

*) Mr. Culloch. Principles of Political Economy.

„norsk (!) *) Bibelhistorie." Nordmændene ere ogsaa i Færd med at samle gamle Kongebreve og andre Dokumenter, der opbevares i danske Archiver og vedkomme deres Historie og Styrelsen der i Landet, medens Norge laa under Danernes Konge. Den Hjælp og Understøttelse, som det norske Storthing yder Literaturen, er ogsaa al Priis og Ære værd. Digtere og Kunstnere have ogsaa de Norske ikke mindre end de Danske; deres berømteste nulevende Digter er A. Munch og Kunstner Tidemann. Det viser sig i Digtekunsten som ogsaa for en stor Deel ellers, at Nordmændene staa Oldtiden meget nærmere end de Danske og forstaa den forholdsvis bedre.

Vi have nu kortelig gjennemgaaet de vigtigste Begivenheder, som ere forefaldne hos Nordmændene dette Aar og som vi kjende til. Det er fornemmelig Mangel paa Plads, som forbyder os nærmere at omhandle Nordmændenes Samstyrelse med de Svenske; en liden Oversigt herover have vi meddeelt i Skirnir 1854. Vi skulle gjerne bekjende, at vor Beretning er for kort, thi vi vide, at Nordmændenes Historie er ikke mindre kjær for vore Læsere nuomstunder end i gamle Dage; og paa den anden Side føle vi os forpligtede til at føre Ordet for det Broderskab, som altid har været og fremdeles vil blive mellem Nordmændene og vore Landsmænd, skjønt det stundom har gaaet op og ned. Vi kunne nu anføre det som et Venskabstegn fra dem mod os og vor Literatur, at ikke saa faa Videnskabsmænd i Norge have gaaet ind i det islandske Literaturselskab, og desuden viist dette den Opmærksomhed at skrive derom i Universitetstidsskriftet, hvilket baade røber deres Venskab for os, og at de vise vore Foretagender mere Opmærksomhed end somme andre, hvem dette dog nærmere paaligger. For at man kan see, at vi ikke fare med Overdrivelser i denne Sag, da ville vi lade en af Nordmændenes ypperste Videnskabsmænd tale og lytte til hans Ord; de ere disse:

„Det er maaskee kun eet af de Folk, der ere den danske Konge underkastede, som vi maatte ønske at komme i Forbindelse med - nemlig vore Brødre Islændingerne. Neppe have de Danskes Magthavere nogensinde sveget Nordmændene værre end Nordmændene Islændingerne; vor Fornedrelse var os en Hævn for vor Behandling af dem. Men da Skjæbnens Gudinde havde revet os ud af Elendigheden ynkelig tilredte baade af Venner og Fiender, lod hun Islændingerne tilbage under en fremmed Magt; vi skulle dog ikke mistvivle om, at den Tid vil komme, da de selv ville have Valget imellem at styre sig selv alene, eller at nyde Friheden under vort Værn; men vor Gjæld til dette Folk ville vi aldrig kunne glemme førend det atter er frit og lykkeligt."

Storfyrst Constantin.

Den russiske Storfyrst Constantins Besøg i Paris og hans glimrende og hjertelige Modtagelse der har vakt stor Opmærksomhed. De politiske Aviser have anstrængt sig med Gjætninger om Reisens Maal, indtil de have udfundet, at det er Interesse for den franske Marine, som har ledet Gjæsten; og i de illustrerede Blade har hans Portræt gjort sin Rundgang, ligesom Illustrationerne af de Revuer og Fester, hvormed de Franskes Keiser har hædret denne Repræsentant for det nationale Parti i Rusland, i hvis Beseirelse England og Frankrig nys satte Civilisationens Frelse. Frankrig og Rusland har givet det skjønne Exempel paa, hvorledes de, der slaaes dygtigt, bagefter kunne blive de allerbedste Venner. England har imidlertid ikke været med i det Slags Forsonlighed. Det har været for ærligt til at hykle et Venskab, som er Folkets Følelse imod og som det vel hellerikke i samme Mon som Napoleon tiltrænger. Constantin Nikolajewitsch, Storfyrste af Rusland, Storadmiral og Chef for det russiske Marineministerium, er en Broder af Keiser Alexander og født 21de Septbr. 1827, altsaa nu omtrent tredive Aar gammel. Siden 11te Septbr. 1848 er han gift med Alexandra Friederike Henriette Pauline Mariane Elisabeth, Datter af Hertug Joseph af Sachsen-Altenburg, og har i dette Ægteskab tre Børn. Storfyrst Constantin er „rask i sine Bevægelser" og undersætsig af Legemsbygning.

Nürnberg.

For de Læsere, som for et Par Aar siden saa „sex tusinde Aars Verdenshistorie" udfoldet i Panoramer paa Klingenberg, vil hosstaaende Billede af Nürnberg være en meget behagelig Erindring. Ogsaa for Andre vil det have en vis Hjemlighed; thi det fører os i Tankerne til en By, som saa at sige er en Verdensby, og hvormed vi unægtelig have større Forbindelse end med nogen anden Stad i Verden. Dette kunde maaskee synes noget paradox, naar man betænker, at Nürnberg, denne fordums tydske Fristad, ligger Pokker i Vold langt inde i Tydskland paa en Sandslette i Kongeriget Bayern, fjernt fra Havet, og at altsaa Veien er ligesaa lang og Reisen ligesaa dyr maaskee, som fra vort gode Christiania til Hammerfest eller Verdens nordligste Ende.

Storfyrst Constantin

Men imidlertid er det dog saa, at vi fra vore tidligste Aar have havt den mest levende Forbindelse med Nürnberg og saa at sige modtaget vor første medborgerlige og kunstneriske Opdragelse derfra. Ja, jeg gaar endog videre, og paastaar, at Folk have tilbragt sine lykkeligste Dage netop som Vexelvirkningen med denne By var størst, og at alle Sorger ligesom af Pandoras berygtede Æske fore ud over os netop som denne Vexelvirkning ophørte. Jeg vil gjennem Paakaldelser af Folks egne Oplevelser godtgjøre dette.

Thi spørger jeg Eder, I Landets Matroner -- de ældste som de yngste, Tipoldemødre og Bedstemødre, hvorfra I have faaet eders første Børn, de allerelskeligste Børn, der altid vare rødlette, trivlige, smilende, sunde og trinde, aldrig udsatte for Kighoste og Kopper, som aldrig lurede sig ud paa Kontraskjæret mod eders Villie, men hvilte, naar I hvilte, sov naar I sov, og aldrig paa de ellers brugelige Børns Maade behagede sig i at volde al denne Fortræd, alle disse Sorger, hvorom Mødre fortælle, og hvorom ogsaa de alene kunne fortælle? Var det ikke fra Rigsstaden Nürnberg? —

Videre spørger jeg vore strunke Kadetter, hvorfra de fik sin første Typus i Holdning, vore store Kommandanter, hvorfra sin første Armee at mønstre af eens tilhøvlede Individer, under Navn af Soldater, om ikke fra det strængt maskinmæssige Nürnberg midt inde i det strængt bajonetmæssige große Vaterland.

Endvidere spørger jeg vore Kunstnere, Billedhuggere og Malere, hvorfra de fik de første Arbeider at beundre, de første Frembringelser at efterligne, Værker, hvori Kosmopolitismen og Nationaliteten kunde søbe Kaal sammen og føle hinanden paa Pulsen, - hvori Naturen var bleven til Kunst og Kunsten til Natur, - om det ikke var fra Nürnberg, der alene udsender flere Billeder over Verden end alle andre Landes Kunstnere tilsammentagne?

Endelig spørger jeg, hvorfra hine unge Theaterpibere, hvis Kunstdannelse staar jævnhøit med en god Kariolhests, fik sin første Dommerkompetence, hvis Udøvelse gik til Forstyrrelse af Naboens fredelige Kunstnydelse, om det ikke var fra Nürnberg, med hvis skjærende Børnepiber den uforknytte Dreng ligeoverfor Kyndigheden kan føre et ligesaa overdøvende Sprog, som Kanonerne ligeoverfor Folkeretten og Statsmandens Paaviisninger.

Og til syvende og sidst spørger jeg, om der overhoved gives nogen Glæde, nogen Berømmelse, uden at Nürnberg - denne „Moderstad for tydsk Kunstdannelse" - ligesom in effigie har givet Verden den, og om dette ikke er den Stad, som alene for lumpent Vederlag i Penge har frembragt Værker, der sætte alle i Forbauselse - fra Kunstkjenderen af lige ned til disse primitime Kunstdommere, hvis Begeistring Wessel har foreviget i følgende Linier:

„Hvad gjør Bildtydsken ei for Penge,
Saa raabte tvende taabelige Drenge,
Da de fik see for første Gang
En Abekat."

Summa Summarum er Nürnberg - som vi ogsaa gik ud fra - den mærkeligste Stad, ja mærkelig indtil Eventyrlighed, saa vi gjerne kunde betvivle dens Tilværelse, om ikke vore Toldlister virkelig godtgjorde, at dens Herligheder ere reale, og at det ikke selv ligger i Indien og Eventyrenes Land.

Nürnberg er ikke mærkelig blot ved hine Produkter, der bære dets Navn Verden rundt, men ogsaa ved de Mænd, som det har frembragt. Der stod f. Ex. Albrecht Dürers og Hans Sachs's Vugge, og der findes ogsaa deres Grave. Dürer er den tydske Malerkunsts, Hans Sachs Digtekunstens Stolthed. Sachs var Skomager, men tilintetgjorde ved sine utallige Foliobind af Farcer 2c. Gyldigheden af Apelles's Paabud, „at Skomageren skulde blive ved sin Læst."

Indtil den ostindiske Handel ved Opdagelsen af Søveien tog en ny Retning, var Nürnberg en af de vigtigste Handelsstæder i Tydskland, ja i hele Europa; thi det var Mellemstation for de ostindiske Varer, der skulde føres fra Italien til Norden. Stadens Velstand og Kunstflid var dengang overordentlig, og Kunsten havde der den herligste Trivsel. Men saasnart Handelen ved Søveien og ved Naboers Konkurrence gik ud af Indbyggernes Hænder, aftog Byens Befolkning og Velstand. I sin Blomstringsperiode talte Nürnberg 100,000 Sjæle, i dens sletteste

*) Da Bogen er foranstaltet udgiven ved en norsk Konge (Haakon Magnussøn 1299—1319) og vi ikke længer bruge Udtrykket norrœn, tør det vel ikke vække Forundring, at den kaldes norsk. Red. Anm.

Forfatning sank det til 27,000, men nu er det igjen steget til 56,000 (hvoraf kun 5000 Katholiker). Fra 1720 til Aarhundredets Slutning sank Antallet af alle Haandværksmestere til det Halve, og 1766 udkom endog et Forbud mod at Borgerne luskede sig bort fra Staden.

Nürnberg nævnes første Gang i et Diplom fra 1050, og 1219 erholdt det sit første Frihedsbrev. 1198 ophøiede Keiser Henrik VI 39 borgerlige Familier i Adelsstanden, og dette Patriciat bemægtigede sig ganske Herredømmet. I lange Tider havde Nürnberg en Borggreve og baade i det 14de og i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede holdtes Rigsdage der; ogsaa sluttedes her 23de Juli 1532 den første Religionsfred og 1538 det hellige Forbund imod Protestanterne mellem Carl V og Stænderne i denne By. I Trediveaarskrigen leed Nürnberg meget, og som Følge af de franske Revolutionskrige kom Staden i en endnu slettere Tilstand, og endelig blev den med tilhørende Distrikt (23 geogr. Kvadratmile) 1806 ved Rhinforbundsakten med fuld Souverænitet overgivet til Bayern, under hvis Herredømme det fremdeles staar.

De Embedsmænd, hvormed Bayern forsynede Staden, vare nogle uforskammede Rovfugle, der søgte at skrabe Penge til sig paa alle mulige Sæt og Viis. De solgte saaledes til Spotpriis en Mængde af Nürnbergs ældgamle Kunstskatte, Gittere, perlestukne Messeklæder, Keiserstolen og de keiserlige Senge paa Rigsborgen m. m., - kort alt, hvad der kunde gjøres i Penge, - og det endog ved Auktion. Paa samme Tid holdt Embedsmændene, af Hensyn til Kongens Kasse, strængt paa, at de gode Nürnbergere ikke som tidligere maatte klippe Stemplerne ud af det benyttede Stempletpapiir og klistre dem paa andet Papiir, for derpaa at skrive sine Ansøgninger.

Dette skede i 1806, og Halvhundredeaarsdagen efter at Nürnbergerne kom under det bayerske Herredømme høitideligholdt de ifjor ved et officielt Jubilæum. Festen var naturligviis pligtskyldig, ellers turde de Fremskridt, Staden har gjort siden Indforlivelsen i Bayern, ogsaa have givet Grund til nogen velmeent Glæde blandt Borgerne.

Nürnberg er omgivet med Mure med 60—70 Taarne, og hvor mange offentlige Haver og Pladse findes. Det har mange Bygninger, der vidne om dets fordums Pragt, saasom et 275 Fod langt Raadhuus (det anseeligste i Tydskland), et gammelt Slot og en Borg, der i sin Tid var de nürnbergske Borggrevers Sæde, Helligaands-Kirken, hvor Rigsklenodierne i sin Tid bevaredes, foruden mange andre Kirker. Desuden findes i Nürnberg mange mærkelige Privatbygninger i gothisk Stiil, og hvortil historiske Minder knytte sig. Siden 1826 er ogsaa Staden prydet med en Statue af Melanchton, der 300 Aar tidligere havde indviet det endnu bestaaende anseede Gymnasium, og siden 1845 ligeledes med en Statue af Nürnbergs berømte Byesbarn Dürer. I et fordums Dominikanerkloster har Staden sit offentlige Bibliothek paa 50,000 Bind. For Kunster og Videnskaber haves mange Samlinger.

Kunstfliden staar utrolig høit i Nürnberg. Den Ene arbeider i Hænderne paa den Anden, og Affaldet fra det ene Værksted gaar over til et andet, hvor det finder Anvendelse. Paa den Maade kan Arbeidet leveres utrolig billigt. Det er især Staal-, Metal- og Træarbeider, samt Legetøi, som herfra sendes Kloden rundt under Navn af Nürnbergerkram — et ofte lidet anbefalende Skildt. Det er Legetøiet, der gjør Nürnberg til en saadan Verdensstad, som vi ovenfor have paapeget. Dette Kram farer hele Verden omkring, ligetil Amerika og Indien, - thi overalt haves Trang til Børnerangler. Nürnbergerlegetøiet forfærdiges dog ikke i Byen alene, men kommer

Nürnberg. (Ludvigspladsen eller det forrige Korntorv.)

ind fra Landet omkring, ligesom her Sagerne i Wangs Boutik i Kongensgade. Det er utroligt, hvor mange Fabrikanter for enhver nok saa ubetydelig Næringsdrift Nürnberg har. Saaledes f. Ex. 75 Fabrikanter for Legetøi af Blik, 11 Dukkemagere, 125 Kammagere, 8 Dominospilmagere, 145 Dreiere, 84 Cirkelsmede og 56 Paternostermagere. Hvorledes enhver enkelt ubetydelig Ting der beskjæftiger en heel Deel Mennesker vil maaskee blive end klarere, naar man hører, at i Nürnberg gjør nogle og tyve Mennesker Aar ud og Aar ind intet andet end forgyldte Messingringe med Stene i, hvilke Franskmænd og Spaniere anvende til Handelen med Negere og hvoraf ogsaa vore Skræppehandlere afhænde en god Deel oppe i vore Fjeldbygder.

Maaskee ikke færre gode christne Nürnbergere leve af af at gjøre Afguder, som Missionærer og andre Reisende tilføre Hedningerne i fremmede Verdensdele for paa den Maade at knytte Forbindelse med disse Halvvilde og ved Civilisationens Kraakesølv at gjøre dem modtagelige for dens bedre Frugter.

Admiral John Franklin.

(Af de la Roquette, forhenværende fransk Konsul i Norge.)

John Franklin er født den 16de April 1786 i Spilsby i Grevskabet Lincoln, hvor hans Familie gjennem flere Generationer havde været bosat. Faderen, Willingham Franklin, der blev nødt til at sælge sit Fædrenesæde, som af hans Forgjænger var stærkt beheftet med Gjæld, slog sig til Handelen og erhvervede sig en vis Velstand, saa han kunde give sine tolv Børn, af hvilke blot eet døde i spæd Alder, en omhyggelig Opdragelse. Den yngste af Willinghams fire Sønner, John, den vordende Admiral, var bestemt til den geistlige Stand og gjennemgik sine første Skoleaar i St. Yves, hvorpaa han tilbragte to Aar i Latinskolen i Louth. Paa en længere Fodtour, han en Dag foretog med en Kammerat, kom han til Havet, som han saa for første Gang. Det storartede Syn af Oceanet virkede saa stærkt paa hans unge Indbildningskraft, at han fra dette Øieblik blev bestyrket i det Ønske, han allerede nærede, at blive Sømand. Overbeviist om, at det blot var en Barnegrille, som let vilde kunne forjages, sendte Faderen ham paa et Koffardiskib til Lissabon i det Haab, at den kjedsommelige og anstrængende Reise vilde kurere ham for Lysten til at gaa tilsøes. Da han ved Hjemkomsten imidlertid saa, at Sønnen ingenlunde havde skiftet Sind, vilde han ikke modsætte sig, hvad man nu maatte anse for hans Kald, og i Oktober 1800 udvirkede han en Aspirantplads for ham paa Polyphemus, kommanderet af Kapitain, siden Admiral Lawford, og hvorpaa den unge Sømand den 2den April 1801 bivaanede Slaget paa Kjøbenhavns Rhed.

Nogen Tid efter denne Affære ansattes han paa Investigator, som kommanderedes af Kapitain Flinders, hans Slægtning, der af Regjeringen var overdraget det Hverv, at undersøge Australiens eller Ny-Hollands Kyster. Under Ledelse af denne dygtige Sømand lærte Franklin at gjøre astronomiske Observationer og at tegne Søkarter, Kundskaber, som senere bleve ham til stor Nytte, og ved disse sine Arbeider vandt han en Velynder i den lærde Robert Brows, der som Naturkyndig ledsagede Expeditionen. Da Investigator i 1803 i Port Jackson blev erklæret uskikket til at gjøre Reisen, vendte Flinders tilbage til England for at udbede sig et andet Fartøi, og Franklin indskibede sig med ham paa Porpoise. Dette Skib,

tilligemed Caton, der ledsagede det, leed paa Tilbageveien Skibbrud mod et Koralrev tæt ved Kysten af Australiens Fastland. Over halvanden Maaned var forløben siden Ulykken, og Skibenes Besætninger, der havde søgt Frelse paa en 150 Favne lang Sandbanke, som neppe hæver sig 4 Fod over Vandfladen, begynder at mistvivle om sin Frelse, da Flinders, der paa en aaben Baad havde begivet sig til Port Jackson, 250 franske Miil fra Ulykkesstedet, kom dem til Hjælp med en Korvet og to mindre Fartøier. Uvidende om at Krigen var erklæret, stævner den engelske Kapitain nu mod Isle de France, hvor han blev holdt tilbage som Fange, medens Franklin begiver sig til Canton, hvor det lykkes ham at faa Overfart til England paa et Skib, der tilhørte det ostindiske Kompagni, Comte de Camden, kommanderet af Sir Nathaniel Dance, Kommodore over den chinesiske Flaade. Angrebet af den franske Admiral Linois lykkedes det Skibet at bestaa i den heftige Kamp i Malacca-Strædet den 15de Februar 1804, hvorunder Franklin var bleven overdraget en Signal-Midshipmans vigtige Post. Ved Hjemkomsten til England forsattes han til Krigsskibet Bellerophon, hvor han atter betroedes Signalerne under den bekjendte Træfning ved Trafalgar, hvori han, omgivet af Saarede og Døde, udmærkede sig ved Koldblodighed og Uforfærdethed under de største Farer. De to paafølgende Aar anvendtes han i Flaaden under Admiralerne Cornwallis, Lord Saint-Vincent og Sir Richard Strachan. Nogen Tid efter blev han ansat paa Bedford, og tjente sex Aar paa dette Skib, hvorpaa han transporterede den portugisiske Kongefamilie til Brasilien, da de politiske Begivenheder tvang den til over Hals og Hoved at forlade Lissabon.

Franklin deeltog derpaa i den ulykkelige Expedition til Ny-Orleans og blev saaret i Skulderen, da han anførte Bedford's Baade mod flere fiendtlige Kanonchalupper, af hvilke een blev entret og taget af ham selv. Han havde allerede i flere Aar været Sekondlieutenant; paa Grund af sit glimrende Forhold under denne sidste Affære udnævntes han til Premierlieutenant paa Forth, der førte Hertuginden af Angoulême til Frankrig efter Bourbonnernes Gjenindsættelse. Nogle Aar senere (1818) kaldtes han ved en Admiralitetsbefaling, foranlediget af Sir Joseph Banks, med hvem Regjeringen altid raadførte sig i videnskabelige Materier, og som havde de største Tanker om Frankrigs Talenter, til at slutte sig til et Foretagende, der bedre egnede sig for hans høie Evner.

Fra de ældste Tider havde man almindelig næret den Tanke, at det store Fastland, det eneste dengang bekjendte, bestaaende af Asien, Europa og Afrika eller Libyen, paa alle Sider var omgivet af Hav. Noget mere end et halvt Aarhundrede efter Opdagelsen af det gode Haabs Forbjerg (1486) og af Amerika (1492), søgte engelske og hollandske Søfarende, men forgjæves, en Passage for fra Nord at begive sig fra de europæiske Have til Indien og senere bleve lignende og ligesaa frugtesløse Forsøg gjorte af Danske og Russer. Siden den danske Søfarende Beering, dengang i russisk Tjeneste, i 1745 havde mellem Asien og Amerika opdaget det Stræde, der fører hans Navn, var Ønsket om fra Nord at finde en Kommunikation tilsøes mellem Atlanterhavet og det stille Hav bleven levende i alle Gemytter, især i England. Hvor fordeelagtig imidlertid Løsningen af dette Spørgsmaal nødvendigvis maatte blive for Handelen, foretoges dog intet Skridt, og Sagen var saagodtsom opgivet tiltrods for de vigtige Opdagelser, der gjordes i de nordlige Have af en Barentz, en Davis, en Hudson, en Baffin o. fl. a., da en simpel engelsk Hvalfiskefanger, en klog og uforfærdet Sømand, som i flere Aar havde faret paa Grønlands Have, antydede en Mulighed til Problemets Løsning. I et Brev, som denne Mand, Scoresby junior, skrev til Sir Joseph Banks, aflægger han den berømte Lærde Regnskab for de Jagttagelser, han har havt Anledning til at gjøre og beretter ham et mærkeligt Faktum fra sin sidste Reise, nemlig at han har fundet omtrent 2000 Kvadratmile af det Hav, der ligger Grønland nærmest, mellem 74 og 80de nordlig Breddegrad, aldeles befriet for Iis i de to sidste Aar. Han tilføier, at han paa sine tidligere Reiser kun meget sjelden havde kunnet trænge frem til disse høie Breddegrader paa Grund af Iis i Vest for den første Meridian fra Greenwich, men at han paa sin sidste Tour to Gange havde overskredet 10de Grad af denne Meridian, o. s. v. (Fortsættes.)

Literatur og Kunst.

Det islandske literære Selskab (hið íslenzka Bókmentafélag). Efterat Interessen for Sagaliteraturen er bleven saavidt vakt som nu, fortjener dette Selskab maaskee fremfor de mange andre literære Selskaber i Broderrigerne en særegen Opmærksomhed. Thi det udgiver Skrifter, som saavel fra Sprogets som Indholdets Side særlig maa interessere os Nordmænd. Selskabet blev stiftet i 1816 af den berømte Rasmus Rask, og har sin Bestyrelse deels paa Island, deels i Kjøbenhavn. I tidligere Tid har det blandt Andet udgivet historiske Arbeider (Islands Aarbøger), islandske Oversættelser af Digtere (Homer, Klopstock, Milton) og (siden 1827) under Titelen Skirnir en aarlig Oversigt over de verdenshistoriske Begivenheder. I de sidste Aar har Selskabet for sin sædvanlige, ikke høie Aarskontingent 3 Rdl. (1 Spd. 60 ß) givet Medlemmerne baade flere og værdifuldere Skrifter end tidligere. Man vil kunne dømme herom, naar jeg opregner, hvad hvert Medlem netop har modtaget for sit Bidrag i indeværende Aar: Skirnir 1857, 168 S.; Tíðindi um stjórnarmálefni Islands (Lovsamling for Island) III. 38 S.; Register til det over 700 S. tykke første Bind af Safn til Sögu Islands (Afhandlinger og Undersøgelser ang. den islandske Historie) 80 S.; Biskupa Sögur, 2det Hefte, 406 S.; Skyrslur um Landshagi á Islandi (Samlinger til den islandske Statistik) 196 S.; Ilíons-Kvæði, I—XII Kviða (oversat af Benedikt Grøndal), 396 S., og endelig Diplomatarium islandicum, 1ste Hefte, 320 S. Alle disse Skrifter ere trykte i stor Oktav (omtrent tilsvarende de her i Christiania udgivne Sagaers Format) og smukt udstyrede. Særlig Interesse for os har den smukke og, som det synes, omhyggelige Udgave af Biskupa Sögur, og det paabegyndte islandske Diplomatarium, som besørges udgivet af Selskabets Formand Jón Sigurdsson. De aftrykte Oldbreve ere forsynede med et Apparat af Indledninger og Kildehenviisninger, der vistnok uden Skade kunde været betydelig indskrænket. Paafaldende er det, at Samlingen begynder med et paaviisligt falskt Brev, der skal være fra Aaret 834, og hvori Island, skjønt endda ikke opdaget, bliver omtalt. Oversættelsen af Iliaden har sin Interesse for Sprogmanden; men da Oversætteren saavel ved Valget og et eiendommeligt islandsk Versemaal (Fornyrdarlag) som ved digteriske Billeder har søgt at nationalisere Digtet, medens dog Indhold og digterisk Betragtning idelig minder om Grækenland, vil Oversættelsen neppe give en ublandet Nydelse ved Læsningen og allermindst et tro Billede af Originalen. Skirnir giver en velskreven Oversigt over hvert Lands Historie i det forløbne Aar. Til en Prøve have vi tilladt os foran i Bladet at optage en Oversættelse af hvad der i sidste Aargang siges om Norge. Man vil der finde Bemærkninger indstrøede, som netop fordi de komme fra en Islænder have en særegen Interesse. Idet vi henlede vore Læseres Opmærksomhed paa dette Selskab og gjentage, at man deraf kan blive Medlem og faae dets i Tidens Løb udgivne Skrifter for 1½ Spd. Aaret, ville vi tilføie, at Kand. mag. Sigv. Petersen modtager Indmeldelse af nye Medlemmer. Ved at indtræde for et Aar eller to tilbage, og ved at ombytte enkelte af de paabegyndte Skrifter med andre, kan man undgaae Fortsættelser, hvortil det Forudgaaende savnes.

Ligesom der tidligere er udkommet en engelsk Oversættelse af **A. Munchs Salomon de Caus**, saaledes er der nu ogsaa iaar udkommet en tydsk. (Schwetschke und Söhne i Brunsvig, XIV og 146 S. 8vo.) Joh. Wilh. Loebell har indledet Oversættelsen med en Fortale, hvori han underkaster Stykket en Bedømmelse, der i høi Grad er til Digterens Gunst, ihvorvel han har et Par Ankeposter at opføre. Fjerde Akts sjette Scene finder han for lang og trættende, og misbilliger desuden det Motiv, hvoraf Richelien griber ind i Handlingen. Men forresten bemærker han, at ingen af disse Indvendinger „kunne svække det opløftende, velgjørende Indtryk af det fortræffelige, af poetisk Begeistring og et ægte christeligt, mildt, taalsomt Sindelag fremstaaede Værk.“ — Oversættelsen er paa Prosa og udført af en Dame. Hendes Navn nævnes ikke, men da det i Fortalen siges, at hun „ved sine Forholde er knyttet til det Land, hvor Digtet er tilblevet“, nødes man her nærmest til at tænke paa Henrik Steffens's Datter.

Paa Mandag aabnes i Salene over Universitetsbibliothekbygningens Forhal en af Kunstforeningen foranstalttet nordisk **Kunstudstilling**, bestaaende fornemmelig af svenske Arbeider, deels fra det kgl. Akademi, deels fra svenske Kunstnere i Udlandet, og af norske, deels tilhørende Nationalgalleriet, deels indsendte af selve Kunstnerne. Blandt de sidste hører et høist fortrinligt Billede af Tidemand (Kvinder i Vaabenhuset til Mora Kirke i Dalarne). Desuden findes nye Billeder af Gude og de øvrige mere eller mindre bekjendte norske Malere. Sverige synes repræsenteret ved et bedre Udvalg end paa forrige skandinaviske Kunstudstilling her i Christiania. Danmark har først i sidste Øieblik indsendt nogle faa Bidrag (dog deriblandt af Jerichau). Grunden hertil skal ifølge en Artikel i „Fædrelandet“ være den, at man ikke har henvendt sig til rette Vedkommende og i betimelig Tid. Men saa kan det ikke være, da dog Sverige paa lignende Henvendelse og med samme Tidsfrist har vundet til at sende mange og betydelige Arbeider. Imidlertid frembyder dog Udstillingen allerede ved sine svenske og norske Stykker en stor Interesse, uden at tale om, at jo ogsaa Prøver haves paa dansk Kunst. Billetpriserne er sat til 24 ß om Hverdagene og 12 ß om Søndagene. Saisonbilletter koste 1 Spd.

Norge.

Christiania. Den 18de Juni fattede Storthinget Beslutning om Embedsmændenes Gagetillæg. Tillægget udstraktes til Gager indtil 1200 Spd. og saaledes, at Gager mellem 1200 og 1500 Spd. suppleres til sidstnævnte Beløb.

— Under 11te d. M. have følgende Udnævnelser fundet Sted, nemlig: Stiftamtmand i Throndhjems Stift og Amtmand i søndre Throndhjems Amt K. A. Arntzen til Stiftamtmand i Christiania Stift; Foged i Orke- og Guldals Fogderi F. A. Wessel-Berg til Amtmand i nordre Throndhjems Amt; Sognepræst til nordre Undals Præstegjeld i Christianssands Stift A. Hauge til Sognepræst i Skien; ledig personel Kapellan i Skien M. J. Vefring til residerende Kapellan sammesteds; Kand. theol. H. Kjær til personel Kapellan hos Sognepræsten til Sandeherreds Præstegjeld i Christiania Stift P. H. Castberg; Distriktslæge i nordre Ryfylke Distrikt A. M. Eye til Distriktslæge i vestre Ryfylke Distrikt; Chefen for strynenske Kompagni af nordfjordske nationale Musketeerkorps, Kapt. W. C. Keilhan til Oberstlieutenant og Chef for sognske nationale Musketeerkorps; Chefen for søherredske Kompagni af thelemarkske nationale Musketeerkorps, Kapt. C. L. Dietrichson til Oberstlieutenant og Chef for hedemarkske nationale Musketeerkorps, samt Chefen for listerske Kompagni af stavangerske nationale Musketeerkorps, Kapt. M. B. K. Nannestad til Oberstlieutenant og Chef for indherredske nationale Musketeerkorps.

Under s. D. er Sognepræst til Bynæssets Præstegjeld i Throndhjems Stift S. von Krogh Zetlitz og Sognepræst til Hjertdals Præstegjeld i Christianssands Stift S. H. Finckenhagen ifølge Ansøgninger meddeelte Afsked i Naade med aarlige Pensioner af respektive 350 Spd. og 400 Spd.

— Underretssagførerne, Kand. jur. J. F. Petersen og C. F. O. Heidenreich ere af Justits-Departementet meddeelte Autorisation som Sagførere ved Overretterne.

— Juridisk Examen er absolveret i indeværende Maaned af O. Stenersen, E. T. Kjerskov, H. Heiberg, A. F. Nielsen, A. S. Berg, H. J. L. B. H. Breien og A. J. F. Schou med Laudabilis og af H. K. M. Lund, J. A. Moe, Th. N. E. Gamborg, O. W. F. Ytter, L. F. Galtung, C. N. Bay, P. H. Trønnes, N. Hals og H. D. Friele med Haud illaud.; samt af A. E. Foss og C. F. T. Ring med Bekvem.

Theologisk Examen er taget af U. Koren, J. F. Greve, J. N. Skaar og A. Müller med Charakteren Laudabilis og af E. Lyche, C. Magelsen og L. C. P. Ottesen med Haud illaud.

Philologisk Examen af Boye Jacobsen og N. P. S. Arentz med Laudabilis, af Fr. Gjertsen og H. F. D. Schrøder med Haud illaud.

Medicinsk Examen af J. C. Lund og E. Schønberg med Laudabilis, af M. Th. Grimsgaard, H. K. Hartmann, G. M. Olsen, Fr. N. Stabell og J. Stang med Haud illaud.

Pharmaceutisk Examen af F. O. Møller (Megetgodt) og W. P. D. Cappelen, S. F. W. Hansen, C. N. Rode og G. Schult (Godt).

— Ved kgl. Resolution af 11te d. M. er Departementet for det Indre bemyndiget til som en Deel af de Undersøgelser, der fornødiges til Afgjørelse af Spørgsmaalet om, hvorledes Randsfjordens, Beinaelvens og Hallingdalelvens Dalfører hensigtsmæssigst kunne ved en Jernvei bringes i Forbindelse med Havet at lade anstille Undersøgelser angaaende Anlæg af en Lokomotiv-Jernbane fra Drammen langs Beinaelv og Tyrifjorden gjennem Hønefos til den søndre Ende af Randsfjorden.

— Fra en forhenværende unavngiven Skifteforvalter har Kopisternes Pensionsindretning modtaget en Gave af 550 Spd. 40 ß, hvilket Beløb var ham tilfalden i Anledning af Skifterekognition.

— Restauratør Nielsen i Logen har for 7000 Spd. kjøbt Fredriksborg paa Ladegaardsøen og agter der at indrette et Sommerforlystelsessted i større Stiil.

— Bestyrelsen for Selskabet for Folkeoplysningens Fremme er ved en Overeenskomst med en dansk Boghandler sat istand til som extraordinært Tillægshefte til Folkevennen at levere Selskabets Medlemmer et indbundet Atlas paa 23 Karter, og i Forbindelse hermed en af Overlærer Daa forfattet Læsebog i Geographien, af hvilken første Hefte ventes at kunne udkomme allerede i Aar. (Mgbl.)

Drammen. Foruden tidligere Gaver har Grosserer E. Børresen nu skjænket Tomt for den vordende „Stiftelse for ugifte ældre Damer.“ Ved at meddele dette, udtaler Dr. Bl. med Rette sin Forbauselse over, at der paa den anden Side ogsaa gives Medborgere, der sætte sig imod Foretagendet.

Bergen. Maria Serato har her givet 2de Koncerter med udeelt Bifald.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Digteren H. C. Andersen, der nylig er bleven færdig med en ny Roman „At være eller ikke være“ (Kbh. 1857, 296 S. 8vo) har tiltraadt en Reise til England, hvorhen han er bleven indbuden af Charles Dickens for i nogen Tid at opholde sig hos ham paa et Landsted ved Kent.

Frankrig. Napoleon vil ifølge Tel.-Dep. næste Maaned aflægge et Besøg i Osborne. Hans Sammenkomst med Alexander er meget tvivlsom.

— Regjeringen er i stor Aande for at faae sine Kandidater frem ved de nu stedfindende Valg.

Embeder og Bestillinger.

Ofotens Sognekald under nordre Saltens Provsti i Tromsø Stift med omtrent 880 Spd. i aarlige Indtægter.

Kirkeværgeposten i Christiania med 400 Spd. aarlig Løn.

En Assistentpost i Christiania Kreditkasse med aarlig Løn 250 Spd.

Lensmandsbestillingen i Strandebarms Thinglag under Søndhordlands og Hardangers Fogderi med 70—80 Spd. aarlig Indtægt.

En Femtelærerpost ved den Dahlske Skole i Grimstad med 200 Spd. i aarlig Løn.

En Skolelærerpost i Modums Præstegjeld, hvor Underviisningen gives i 11 Ugemaaneder 14 Dage med Løn for Maaneden 10 Spd. 94 ß.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger No. 21—24.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 26. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 28de Juni. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Admiral John Franklin.

(Fortsat fra f. Nr.)

Denne Fremstilling af Hvalfiskefangeren og lignende Rapporter, indløbne i 1816 og 1817, om at den hæmmende Jisskranke i Islands Farvand og ved Grønlands Østkyster var brudt, vakte i England paany det gamle halv forglemte Ønske, at undersøge Jishavene for at naae Nordpolen og aabne en Passage fra det ene Ocean til det andet. Admiralitetet laante Øre til de Forestillinger, der gjordes af Sir John Barrow, allerede bekjendt ved en Reise til Spitsbergen, og som understøttedes af Sir Joseph Banks, og i Begyndelsen af 1818 udrustedes to særskilte Expeditioner. Den ene, under Kommando af Kapitain John Ross, skulde søge Nordvest-Passage med Isabella og Alexander ved først fra Midten af Davisstrædet at naae en høi nordlig Breddegrad og derpaa stævne mod Vest i Haab om at kunne passere Nordpynten af Amerika og ad denne Vei naae Beerings-Strædet. Den anden Expedition, der ligeledes bestod af to Skibe, Dorothea og Trent, kommanderedes af Kapitain David Buchan med Lieutenant Franklin til Næstkommanderende; den skulde nærme sig Polen saameget det lod sig gjøre, gaa lige mod Nord mellem Grønland og Spitsbergen og i Tilfælde af, at den traf aabent Hav uden Land, hvilket vilde berettige til at tro, at det ligeledes var frit for Jis, stævne mod Beeringsstrædet, en Vei, som antoges at være en Trediedeel kortere end den første. Den 24de Mai anløb Buchans to Skibe Beeren-Eiland. Fire Dage efter, da Luften var bleven meget dunkel paa Grund af Taage og en svær Masse Snee, adskiltes Skibene og Trent standsede i Magdalene-Bugten paa Nordvestkysten af Spitsbergen; den 3die Juni indhentedes det af Dorothea. Skibene gik atter i Søen og fandt den 6te Juni paa 80° 15′ nordlig Bredde en uigjennemtrængelig Jislinie; den næste Dag viste der sig imidlertid nogle Revner i Isen og da Vinden var bleven gunstig naaede de frem til 80° 34′; men her indesluttedes de til alle Kanter af Jis, saa enhver videre Fremskriden maatte opgives som umulig, og det var kun med uhyre Anstrængelser og de største Farer, at det lykkedes de kjække Sømænd at aabne sig en Udgang. Da de havde mødt samme Hindringer og samme Farer paa Grønlands Kyster, og da Skibene, fornemmelig Dorothea, havde lidt overordentligt, maatte de, saa nødig de end vilde, tage den Beslutning at vende tilbage til England. De ankom til Deptford den 22de Oktober. Detaillerne af denne Buchans og Franklins Reise, hvis Resultater, tiltrods for de to Officierers Talent og Udholdenhed, maa betragtes som slet ingen, ere først blevne bekjendte fem og tyve Aar efter Expebitionens Tilbagekomst gjennem den i 1843 udgivne interessante Reisebeskrivelse af Kapitain F. W. Beechey (nu Admiral og Præsident for det geographiske Selskab i London), der som Lieutenant ledsagede Franklin paa Trent. Den fremstiller et høist anskueligt Billede af de Farer, Skibet havde at kjæmpe med, og skildrer i gribende Træk Franklins Opførsel; det udgaar af Alt, at denne havde den største Lyst til paa sit eget mindre Skib Trent, der ikke var saa stærkt medtaget som Dorothea, at fortsætte Undersøgelserne, et Ønske, som Kapitain Buchan dog ikke troede at burde imødekomme, da han ansaa en saadan Adskillelse stridende mod sin egen Instrux.

Den Expedition, der var John Ross betroet og som gik ud af Themsen den 18de April 1818, var ikke heldigere. Man tillagde almindelig Chefen Skylden for dette Vanheld. Man bebreidede ham at have indskrænket sig til at omreise Baffinsbugten og forsømt at studere de interessante Kyster ved Walstenholme og Whale-Sunde, samt ikke at have trængt nok frem i Lancaster-Sund, som han havde taget for en Bugt tiltrods for sine Officierers Indvendinger. Og da Retningen af dette Sund syntes at antyde den Passage, man søgte, blev en ny Expedition uden Ophold affendt under Befaling af Kapitain Parry, som i 1818 havde været Næstkommanderende under John Ross, for at udføre, hvad man dadlede denne for at have forsømt.

Hvorvel den Reise Franklin havde deeltaget i, ikke havde opfyldt de Forventninger, man havde næret, havde den dog bragt denne Officiers Dygtighed for Lyset. Franklin kom nu i personlig Forbindelse med Londons mest udmærkede Lærde, som snart forvissede sig om, at han saavel fra Charakterens som Kundskabernes Side besad de Egenskaber, der udfordredes for som Chef at lede en Opdagelsesreise; deres Mening bestyrkedes af den Ros, som Chefen Kapitain Buchan samt alle Medreisende ydede saavel hans Dygtighed som hans sindige Charakteer og Opfindelsesevne under vanskelige Omstændigheder; der var ikke en Eneste, der kjendte ham, som jo ikke fremhævede hans brændende Ønske om at tjene Videnskaberne, hvilke han dyrkede for deres egen Skyld, hans Kjærlighed til Sandhed samt den medfødte Ædelmodighed, der altid bragte ham til at yde sine Kammeraters Fortjeneste fuld Retfærdighed, uden at han nogensinde søgte at tilegne sig deres Opdagelse, hvilket kun altfor hyppig er Tilfældet. Da Regjeringen derfor havde besluttet, at der ved Siden af den Expedition, som under Kapitain Parry skulde søge den saalænge omtalte Nordvest-Passage ved at følge Lancaster-Sund, skulde udsendes en anden for at bestemme Grændserne og Retningen af Amerikas Nordkyst, blev denne stillet under Lieutenant Franklins Kommando. Den skulde virke deels tillands, deels tilbaads, og var ingenlunde den mindst farlige. Parry seilede ud af Themsen den 11te Mai 1819 med Hecla og Briggen Griper og stævnede mod Davis-Strædet, medens Franklin den 22de samme Maaned forlod Gravesend paa Prince of Wales, Koffardiskib, tilhørende Hudson-Bay-Kompagniet. Det gjaldt at forbinde de tre eneste bekjendte Punkter af denne Kyst, nemlig Jey Cape, som Cook havde seet, da han kom fra Beering-Strædet, Mundingen af Kobberminefloden, opdaget af Hearne i 1771, men af ham angivet 4 Grader for nordlig, samt Mundingen af Mackenzie, som i 1789 blev anvist sit rette Leie af den dygtige Reisende af samme Navn. Ledsaget af Doktor John Richardson, to Midshipmen, Robert Hood og George Back, og af en engelsk Sømand John Hepburn, ankom Franklin den 30te August (1819) til det yorkske Faktori i Hudsonbugten. Under denne Seilads havde Prince of Wales, overrasket af en tyk Taage, berørt Kap Desolation og skyldte ene og alene Franklins Sømandsdygtighed sin Frelse. Den 22de Oktober naaede man Fortet Cumberland efterat have tilbagelagt en Strækning af 700 Miil, fulgt et halvt Snees forskjellige Floders Løb, sat over ni Søer og havt at kjæmpe med Skjær, Strøm, o. s. v., og udstaaet utrolige Møisommeligheder. Den 18de Januar 1810 toge Franklin, Back og deres tro Staldbroder Hepburn i Fort Cumberland Afsked fra Doktor Richardson og Hood, som skulde forblive i Fortet til Foraaret, og ankom den 26de Marts til Fortet Chipewyen, efter i den haarde Vintertid at have tilbagelagt 857 Miil. Inden de ankom der, havde Franklin nær mistet Livet, da han en Dag fra en høi Klippe faldt ned i en dyb og rivende Strøm; han vilde have været fortabt, havde han ikke grebet en Green af en Hængepiil, som berørte Vandfladen, og i denne Stilling oppebiet en af Kanoernes Ankomst.

Richardson og hans Ledsager sluttede sig nu atter til Expeditionen, der nogle Dage efter forøgedes med sexten kanadiske Reisende, og man naaede den 28de Juli Fortet Providence, beliggende paa Nordostkysten af Slavefloden. Her fandt man to Tolke og den indianske Høvding Akaitcho, i hvis Følge man den 2den August stævnede mod Kobberminefloden. Den 20de naaede man Fortet Enterprise paa Bredderne af Winter-Lake 550 Miil fra Chipewyan.

„Det altfor lange Ophold vi bleve nødsagede til at gjøre paa Fort Enterprise“, siger Franklin, „var nær kommen os dyrt til at staa. I Løbet af December blev nemlig Kulden forfærdeligere end vi under vort Ophold i Amerika endnu havde kjendt den; Thermometret faldt ofte ned til 40, engang endogsaa til 57 Grader under 0 og steg aldrig over 6 Grader (Fahrenheit). Træerne, der vare frosne lige til den inderste Marv, vare haardere og vanskeligere at skjære i end Steen.“

Paa den anden Side var Provianten saagodtsom opgaaet, af Viin og Brændeviin fandtes heller intet tilbage og de kanadiske Reisende saavelsom Indianerne stode i Begreb med at overlade dem til deres sørgelige Skjæbne, da Levnetsmidler i Overflod lykkeligviis blev dem sendt fra Fortet Providence den 15de Januar 1821. Da Luften blev mildere, gik man den 14de Juni atter tilsøes og den 30te kom man ind i Kobberminefloden, som man fulgte ligetil Bloody Fall, saaledes kaldet af Hearne paa Grund af et græsseligt Blodbad paa Eskimoer, anstillet af chipewyanske Indianere; den 18de Juli havde man naaet Flodens Munding og øinede Nordiishavet. De duelige Sømænd fulgte Kysten i østlig Retning, kaldte en Bugt Arctic-Sound, ved hvis Ende der løb en Flod, som Franklin døbte Hood, til Minde om deres Ven og Staldbroder, der forræderisk var bleven myrdet af en Irokeser. De seilede nu langs Bredderne af en meget bred og dyb Golf, af hvis talrige Grene een blev kaldet Melville-Bugt. Efter at have omreist denne Golf, der paa deres Kart kaldtes Coronation-Gulf, og som antoges at være 30 eng. Miil lang fra Øst til Vest og 20 fra Nord til Syd, besøgte Franklin, Richardson og Back i Fælledsskab Bathurst-inlet*) og gik nu tilfods 10 Miil langs Sydkysten af Nordiishavet, der fortsattes mod Øst. Det Punkt, hvorpaa de befandt sig, 6½ Grad i Øst for Kobberminflodens Munding, kaldte de Turnagain (Vend om). Dette Kap fortjente ogsaa sit Navn, thi det var mere end sandsynligt, at de her vare ved Maalet af deres Reise, da den megen Tid, de havde anvendt paa at undersøge Arctic og Melville Sounds, samt Bathurst inlet i Forening med de faa Levnetsmidler, de havde tilbage, ikke længer tillod dem at haabe at naae Repulse-Bugt, hvilket de ved deres Reises Begyndelse havde anseet for muligt.

Franklin troede det ikke udførligt at gaa tilbage samme Vei, de vare komne, og den 26de August vendte man til Kanadiernes store Glæde Havet Ryggen, og efter at have bygget nye Kanoer, besluttede man den 1ste September at stevne mod Point-Lake, 149 Mile fra det Punkt, hvor de befandt sig. Den 26de havde de naaet eu af Armene af Kobberminefloden; Franklin saa imidlertid nu fuldstændig Hungersnød imøde, da man allerede var bragt til at fortære sine gamle Sko og til at prise sig lykkelig ved at finde denne ildelugtende og bittert smagende Mos, som Kanadierne kaldte Tripe de roche og Botanikerne Gyrophora, og sendte derfor Back og nogle Jægere afsted til Fort Enterprise for at melde deres snare Ankomst. Back, den aktiveste og stærkeste af Troppen, var selv saa svag, at han blot kunde gaa ved Hjælp af en Stok. Franklin, Richardson og de af deres Staldbrødre, som endnu var i Live, vare nærved at bukke under for Kulde og Hunger, da tre Indianere, affendte af Back, endelig bragte dem Levnetsmidler den 7de November. Franklins Skildring af deres Elendighed er hjertegribende; lig Skeletter formaaede de neppe at gjøre et Skridt eller faa et Ord over Læberne og Forstanden syntes at have forladt dem.

Efter at have styrket sig, begav de sig atter paa Vei. Nye Levnetsmidler ankom og den 26de Mai 1822 forlode de Øen Moose-Deer med Back, der atter havde sluttet sig til dem. Den 14de Juni naaede de det yorkske Faktori, Maalet for deres Reise, og Franklin opfyldte nu sine Forpligtelser mod Kanadierne, der havde ledsaget dem; iberegnet Seiladsen paa Jishavet havde de tilbagelagt 5550 Miil. Ved denne Expedition har Franklin ikke alene beriget Geographien, Geologien og Naturhistorien med Kjendskabet til den Deel af Nordamerikas Kyster, der ligger indenfor

*) Arm af Havet.

Iisregionerne, men navnlig ogsaa med den Deel, der begrændser de sydlige Kyster af Polarhavet.

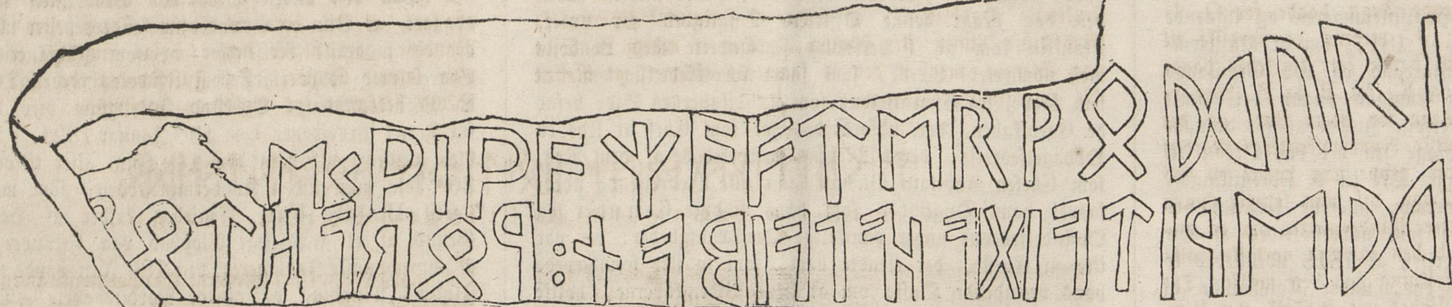
Og dog var det Tidspunkt, man havde valgt til at foretage denne Undersøgelse af det nordlige Fastland, det alleruheldigste. To rivaliserende Kompagnier, Nordvest-Kompagniet og Hudson-Bay-Kompagniet førte begge Handel paa disse fjerne Jordstrøg, uden at Grændserne for deres respektive Rettigheder vare bestemt optrukne. Resultatet var egenmægtige Indgreb, heftige Stridigheder, stundom blodige Slagsmaal, ja endogsaa Mord. Det var kun ved en overordentlig klog Fremfærd og det Milde i sin Fremtræden, at Franklin, skjønt udsendt af Regjeringen i et officielt Hverv, kunde erholde Tilladelse til at trænge ind i det Indre af Landet og intet af de rivaliserende Kompagnier samtykkede i at tilstaa ham den nødvendige Beskyttelse for at garantere hans og hans Staldbrødres Sikkerhed. Den første Vinter underholdtes Expeditionen imidlertid i disse øde Ørkener af Hudson-Bay-Kompagniet; det følgende Aar maatte den ty til Jagt, Fiskeri og Tuskhandel med de Indfødte for at friste Livet.

Ved Tilbagekomsten til England i 1822 modtoges Franklin med en overordentlig Enthusiasme af alle Samfundets Klasser. Da han i 1823 udgav sin Reiserapport, hvori han med saamegen Simpelhed og Beskedenhed, og dog paa en saa gribende Maade, omtalte de Savn, Lidelser og uhørte Farer, han og hans Staldbrødre havde været udsatte for, steg den offentlige Begeistring til det Høieste; han var Dagens Helt og Gjenstanden for almindelig Beundring og Nysgjærrighed. De mest udmærkede Søofficierer, hans fordums Medbeilere, vidste ikke hvorledes de skulde udtrykke den Agtelse, de nærede for ham og de stillede ham ikke alene i Række med, men over alle tidligere Opdagelses-Reisende. Udnævnt under sin Fraværelse til Commander blev han Aaret efter i 1822 Post-Captain og Medlem af det kongelige Selskab; i 1823 udgav han sin Reisebeskrivelse. Nogle Maaneder før var han indtraadt i Ægteskab med Eleonore Anne Porden, yngste Datter af en af Londons første Architekter; denne Dame har gjort sig bekjendt i Literaturen under sit Familienavn.

Runestenen fra Tune.

(Af Professor P. A. Munch)

For nogle Uger siden er en Runesteen, der tidligere stod eller rettere laa paa Kirkegaarden ved Tune i Smaalenene, bleven opstillet paa den indhegnede Plads nordenfor Universitetets Bibliothekbygning, der er bestemt at indrettes til en mindre botanisk Have. Bestyrelsen i Selskabet for norske Oldtidsminders Bevaring havde erfaret, at denne mærkelige Oldtidslevning ved at henligge upaaagtet og uden Beskyttelse var udsat for enten at blive ganske tilintetgjort eller ogsaa at lide betydelig Skade, og den besluttede derfor, om muligt, at faa den bragt hid til Staden og opstillet paa et sikkert Sted, hvor den tillige kunde være mere tilgjængelig for de Videnskabsmænd, der maatte ønske at undersøge Indskriften. Hvis Stenen havde staaet paa det Sted, hvor den fra først af opreistes, kunde der naturligviis ikke have været Tale om nogen saadan Flytning, eller om man endog kun havde vidst, hvor dette Sted var, burde den have været bragt derhen og opreist der paany. Men Stedet kan nu ei længer paapeges; sandsynligviis er den endog samtidigt med Tune Kirkes Opbyggelse — og Tune Kirke er en af de Fylkeskirker, som reistes under Olaf den hellige — bleven benyttet tilligemed andre Steenblokke ved Opførelsen af Kirkegaards-Hegnet, hvori den laa indmuret endnu da Ole Worm leverede Afbildninger deraf i sine Monumenta danica. Da altsaa den Ærværdighed, et saadant Mindesmerke faar ved Visheden om, at det staar paa det samme Sted, hvor Forfædrene i en fjern Oldtid have reist det, her forlængst er borte, og man kun veed saameget, at Stenen

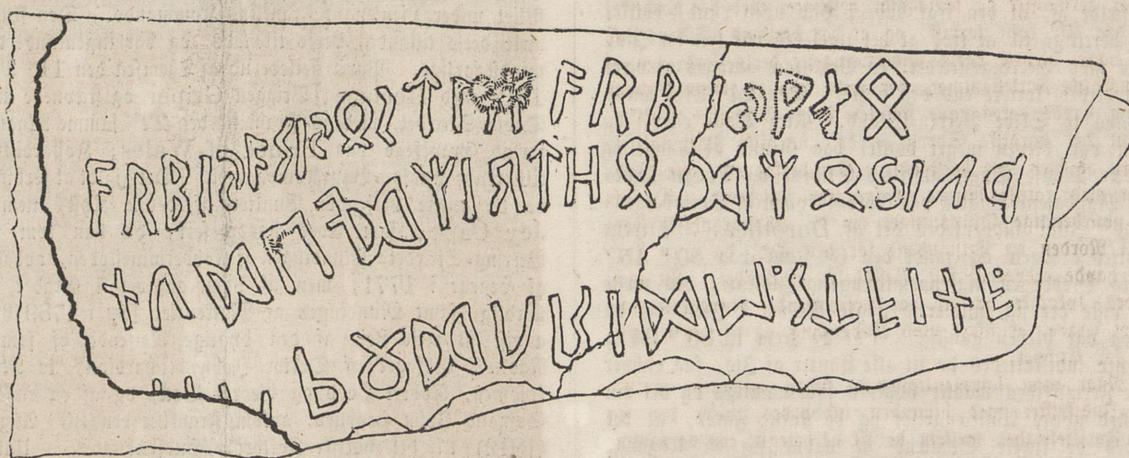

Nordsiden.

maa have staaet etsteds i Nærheden af Tune Kirke, ej længer borte end at de, der opførte Kirkegaardshegnet, kunde finde det Umagen værd at slæbe den derhen for at benytte den, var enhver fra slige Hensyn hentet Betænkelighed her ikke tilstede, og Bestyrelsen henvendte sig derfor med velberaad Hu til Kirkens Ejer, Hr. Godseier Lindemann, om hans Samtykke til Stenens Flytning. Hr. Lindemann stillede Monumentet med særdeles Velvillie til Bestyrelsens Disposition, og da det ved at opstilles paa en til Universitetet hørende Plads ansaaes passende, at Universitetet ogsaa erhvervede det til Ejendom, som en Deel af dets nordiske Antikvitetssamling, bevilgede det akademiske Kollegium de til Transporten fornødne Penge. Den tunge Steen blev kjørt herind sidste Vinter paa Slædeføret, og opreistes, som ovenfor omtalt, for nogle faa Uger siden, under Opsigt af et Par Medlemmer af førnævnte Bestyrelse, paa en muret Grundvold omtrent midt paa den dertil bestemte Plads, hvor den i sin Tid, naar Pladsen selv er bleven behørigt planeret og indrettet til Have, vil tage sig ret godt ud.

Stenen, hvis Udseende sees af vedføiede Afbildning, er af Granit, tre Alen og 7 Tommer høi, samt ved Foden paa de bredeste Sider, Indskriftsiderne, 1 Alen 4 Tommer bred. Indskrifterne staae paa de tvende Sider, der nu vende mod Nord og Syd; de tvende andre, smalere, have aldrig haft Indskrifter. Runerne paa Nordsiden ere langt større, dybere og tydeligere end de paa Sydsiden. De danne tvende ligeløbende Linier fra Toppen til omtrent $^3/_4$ Alen ovenfor Jorden. Runerne paa Sydsiden danne tre Linier, ere mindre, ikke saa dybe, og Linierne selv ere ikke snorlige, men gaa i Krumninger, der ej synes at hidrøre fra nogen bestemt Plan, men alene at maatte tilskrives Runeristerens Ubehjelpelighed. Kommer nu hertil, at Runerne selv have været mere udsatte for at forvitres, og at endelig hele den nederste Deel af Indskriften, idetmindste af tvende Linier, er bortfalden, idet et stort Stykke af Stenens Overflade her ligesom er afskallet, vil man let kunne skjønne, at denne Side frembyder de største Vanskeligheder ved Læsningen. Det er denne, som vi have fremstillet paa Afbildningen; Kanten, hvor Stykket er sprunget af, viser sig her nøksom ved den mørke Skygning. Ogsaa allerøverst synes et Stykke at være slaaet af, dog kan dette ikke have været betydeligt.

Worm meddeler, som sagt, en dobbelt Afbildning af Indskriften, men man behøver kun den flygtigste Sammenligning af hans Afbildninger med den nærværende for at

Sydsiden.

overbevise sig om, at han har ikke været mindre skjødesløs og uefterrettelig ved denne end ved sine øvrige Rune-Afbildninger. Man kommer overhoved til den Erfaring, at om det skulde hænde, hvad der dog er lidet troligt, at Worm har leveret en eneste tro Fremstilling af en Rune-Indskrift, saa er dog et saadant Tilfælde saa yderst sjeldent, at det ei engang kan komme i Betragtning. Thi enhver af ham i hiint Verk leveret Afbildning maa modtages med den Forudsætning, at den er i høieste Maade unøjagtig og derfor ubrugelig, og det er saa langt fra, at hans Verk har gavnet Videnskaben, at det meget mere har tilføiet den betydelig Skade. Et Beviis herpaa leverer netop nærværende Steen. Thi den lærde og skarpsindige W. Grimm har under Forudsætningen af, at Worms Afbildninger ere nogenledes paalidelige, i sit Verk „über deutsche Runen" S. 186 o. flg. søgt at fortolke Indskriften derefter, og saaledes bortødslet megen Tid og Lærdom til ingen Nytte. Thi kun de færreste af Bogstaverne ere rigtigt gjengivne.

Vi meddele her en Kopi af Indskrifterne nøiagtigt i $^1/_8$ af den sande Størrelse. Ved Kopieringen fulgte jeg følgende Fremgangsmaade. Strimler af tykt Tegnepapiir, omtrent saa brede, som Stenen, dyppedes i Vand, og lagdes i denne bløde Tilstand paa Stenen, idet jeg med en Pind eller med Haanden trykkede Papiret ind i Bogstavernes Huulninger. Derved fremkom disse, ganske i samme Størrelse som paa Stenen, ogsaa paa Papiret, medens den Side af dette, som vendte indad mod Stenen, endog gjengav enhver Ridse saa nøiagtigt som et Gibs-Aftryk. Efterat Papiret med disse Aftryk var tørret i Solen, inddeelte jeg det med Blyant i smaa lige store Kvadrater. Jeg inddeelte derpaa et Ark Papiir i Kvadrater, hvis Sider udgjorde nøiagtigt $^1/_8$ af hine Kvadraters Sider, og i disse mindre Kvadrater indtegnede jeg nu Rune-Omridsene efter hine, ganske paa samme Maade som man reducerer Karter til en mindre Maalestok. Derved fik jeg Indskriften ligesaa nøiagtigt, som om den var photographeret. Desuagtet underkastede jeg den, efter Sammendragningen, en ny Revision efter Originalen. Der kan saaledes neppe være nogen Tvivl om dens Paalidelighed.

Den, som er vant ved at læse sædvanlige Rune-Indskrifter, vil ved første Øiekast see, at Runerne her tildeels ere anderledes end de sædvanlige nordiske. Her forekommer f. Ex. en Figur, der ligner et latinsk M, en anden, der ligner et dobbelt DD, en tredie, der har noget tilfælles med det græske Ω, o. s. v. Sagen er nemlig, at disse Runer høre til den Klasse, som Nogle have kaldet tydske, Andre angelsaxiske Runer, men som maaskee med største Ret kunde kaldes gotiske, for saa vidt som de hovedsagelig findes i Lande, hvor Goterne umiddelbart eller middelbart have hersket eller havt Indflydelse. Benævnelsen tydske Runer er mindre rigtig, da der neppe i hele Tydskland findes en eneste Runeindskrift af dette Slags. Derimod findes de fleste

Steenmonumenter med saadanne Indskrifter i Bleking, som netop hørte til de Lande, hvor Goterne skulle have havt hjemme; de findes, vistnok temmelig sjeldent, dog hist og her, i Kyst-Egnene saavel paa Østsiden af Smaaland og Østergotland, indtil Mælar-Egnene, som paa Vestsiden af Vestergotland og Baahuslehn til de sydligere Egne af Christiania-Stift, hvor den vestligste, man hidtil har truffet, fandtes i Holden Sogn lidt nordvestenfor Skien, men blev i forrige Aarhundrede bragt ned til Jægerspriis i Danmark, hvor den nu er at see. Fremdeles findes saadanne Runer paa Guldringe og Bracteater eller Blikmynter, der benyttes til Prydelse, og som have været opgravne, deels i det sydlige Sverige, deels i Danmark; de samme Slags Runer, og det i en Indskrift, der maa kaldes reengotiske, findes paa et af de bekjendte Guldhorn, der opgravedes ved Møgeltønder i Sønderjylland; endelig findes de anvendte paa forskjellige Oldmonumenter af de gamle Angler, urigtigt kaldet Angelsaxer, der i sin Tid, forend de kom til England, beboede de sydlige Egne af det nuværende Danmark, eller, som det forhen kaldtes, Gotland; de findes paa en Guldring, der nylig opdagedes i Blakhiet, der, som bekjendt, langt tilbage i Tiden beboedes af Goter, (skjønt Indskriften selv maaskee snarest maa ansees for tydsk); og endelig seer man tydeligt, at disse samme Runer have havt stor Indflydelse paa Dannelsen af det Alphabet, hvormed den bekjendte gotske Bibeloversættelse, der tillægges Ulfilas, er skreven. Alt dette synes vistnok at gjøre Benævnelsen gotiske Runer til den mest beføiede og betegnende. Da disse Runer indeholde flere Lydbetegnelser, end de ældste nordiske Runer, f. Ex. særegne Tegn baade for O, U og V, baade for E, I og J, medens de nordiske til hver af disse tre Grupper kun havde eet: ligeledes baade for D og T, baade for G og K, for B og P, hvor de nordiske hjalp sig med eet Tegn for hvert Par, og det dog er beviisligt, at de gotiske Runeindskrifter i Norden ere ældre end de nordiske, som neppe naa høiere op end til Christendommens tidligste Dage, vil man lettelig kunne skjønne, at de ogsaa maa være Mindesmerker om en anden Befolkning i Norden, end den egentlig nordiske, altsaa i Norge om en anden Befolkning end den norske. Thi det vilde stride imod al Rimelighed, at et Folk, der kjender og bruger et fuldkomnere Alphabet, skulde ombytte dette med et ufuldkomnere; at det naar det f. Ex. havde Bogstaver, hvormed det kunde udtykke Lyden konung, skulde affkaffe dem og vælge et andet Alphabet, der kun tillod dem at skrive kunuk. Kommer nu hertil, at de Indskrifter i gotiske Runer, der have været læste, ogsaa virkelig vise sig at være forfattede i andre Sprog eller Mundarter end de nordiske, saa slutte vi af alt dette med Bestemthed, at de tilhøre en Befolkning i Norden, der nok var germanisk og forsaavidt beslægtet med den nordiske, men dog ikke reen nordisk, og at den derimod i Tidens Løb maa være bleven deels undertvungeu, deels fordreven af reen-nordiske Folkestammer, der stode paa et lavere Kulturtrin og havde deres egne simplere Rune-Alphabet, hvilket, ligesom det nordiske Sprog og den nordiske Nationalitet, fra nu af blev den herskende. Og derfor ere alle Indskrifter med gotiske Runer af saa stor Interesse. De afgive uvurdeerlige Oplysninger om de ethnographiske Forhold i Norden og Tilstandene før den Tid, da vore Forfædre havde erhvervet fast Besiddelse af Landet. Vi maa saaledes lykonske os til, at nærværende Runesteen nu, som vi haabe, er sikret mod Undergang og derhos tilgængelig for Enhver.

Naar man sammenligner de hidtil opdagede gotiske Rune-Indskrifter med hinanden indbyrdes, viser der sig nogen Forskjellighed mellem de til at betegne een og samme Lyd anvendte Bogstaver. Eftersom nogle foretrække eet, andre et andet, Bogstavtegn, kunne de henføres til visse Klasser, men da disse Egenheder ikke lade sig henføre til bestemte geographiske Strøg, maa man antage, at de nærmest betegne forskjellige Stadier i Tid. Det sædvanlige gotiske Runealphabet, saaledes som det findes i forskjellige haandskrevne Optegnelser, og tillige paa en Bracteat, opgravet i Nærheden af Vadstena i Sverige, seer, med Udeladelse af enkelte mindre vigtige Tegn, og ordnet efter det latinske, saaledes ud:

ᚨ ᛒ ᛞ ᛖ ᚠ ᚷ ᚺ ᛁ ᛃ ᚲ ᛚ ᛗ ᚾᚾ ᛟ ᛈ ᚱ ᛊᛊ ᛏ ᚢ ᚹ ᚦ ᛜᛜ

a b d e f g h i j k l m n o p r s t u v þ ng

Paa Guldhorn-Indskriften findes derimod istedetfor M (m) Tegnet ψ, der er det samme som det nordiske Rune-Tegn for **m**; ligeledes findes Tegnet for **ng** der udtrykt ⩘⩗, hvilket dog, som man lettelig vil skjønne, egentlig er det samme som de to ovenfor anførte, det vil sige, en Sammensætning af to Vinkler, der stundom staa lige imod hinanden, saa at de danne en Fiirkant, stundom gribe over hinanden, stundom staa skjevt for hinanden.

Paa de blekingske Runestene findes flere Variationer. Saaledes bruges paa Istaby-Stenen ikke ᚨ; men ς, til at betegne Lyden af **A**, hvorimod ᚨ kun anvendes til at lette Udtalen mellem to Konsonanter, som et Slags dunkel Mellemlyd, eller hvad Hebræerne kalde Scheva; ligeledes bruges ψ her til at betegne R i Enden af et Ord, hvor det rimeligviis har havt en noget dunklere Udtale, og allerede herved viser denne Indskrift sig at høre til en yngre Klasse, mere paavirket af nordiske Sprogformer end Guldhorn-Indskriften; det fremgaar end mere af Sproget i Indskriften selv, som jeg hidsætter med latinske Bogstaver, fordi jeg i det følgende kommer til at henvise til den.

AF'Tr HARIVUL'F' HAÞUVUL'Fr
HAERUVUL'FIr V'RAIT RUNAr ÞAIAr.

Her er den omtalte Mellemlyd betegnet med ', og Slutnings-R'et med **r**. Sprogformen nærmer sig allerede den nordiske, forsaavidt som der ere flere Endelser paa **r**, der i Gotisk vilde ende paa **s**, som Haþuvulfr, gotisk Haþuvulfs; men da der ei forekommer noget **s** i den hele Indskrift, tør man ikke med Bestemthed paastaa, at hiint Slutnings-**r** ikke ogsaa kunde betegne en **s**'Lyd, ligesom Goterne ofte virkelig have **s** eller **z** istedetfor **r**, f. Ex. huzd, ang. hord, o. s. v. Under den Forudsætning, at Tegnet kan bruges til begge Dele, kunde vi læse:

aftr Harivulf Haþuvulfs Haeruvulfis vrait runas þaias,

der paa Ulfilas-Gotisk vilde lyde:

afar Harivulf Haþuvulfs Hairuvulfis vrait runós þós,

hvorved der dog er at mærke, at Endelsen ós i runós og þós egentlig sees at være sammendragen af aas; indsættes denne i Stedet, bliver Forskjellen endnu mindre. I alle Fald er Navneformerne reengotiske, og Oversættelsen vis, nemlig „efter Harivulf Hadhuvulf Hairuvulfs (Søn) indgrov (engelsk wrote) Runer de", eller efter vor Konstruktion: Hadhruvulf, en Søn af Hairuvulf (Heruvulf) skrev disse Runer efter Harivulf. Der er endnu en Side paa Stenen, men af den er saameget afslaaet, at Resten ikke giver nogen Mening.

Paa en anden af de blekingske Runestene, Steentofta-Stenen, bruges ᛡ til at betegne saavel A som den dunkle Mellemlyd, og den svævende Lyd af R i Enden af Ordet betegnes der, som i de nordiske Runer med ᛦ; af Navne, som der kunne læses, forekomme HAÞUVOLAFr og HARIVOLAFr, hvor saaledes O bruges istedetfor V. Paa Bjørketorp-Stenen bruges ligeledes ᛡ paa nysnævnte Viis; men Indskriften har hidtil ikke kunnet tilfredsstillende forklares, uagtet Bogstaverne ere tydelige nok. Man maa antage, at der har været anvendt visse Forkortninger, hvortil vi nu ei have Nøglen, ligesom vel ogsaa Lydbetegningen selv var svævende og ukonsekvent.

De gotiske Runer havde, ligesom de nordiske, særegne Navne, det vil sige Navne paa Natur- eller Kunstgjenstande, der begynde med det Bogstav, Runen skulde betegne. Saaledes heed f. Ex. Tegnet for L lagus, d. e. Log, Vædske, for M manna, d. e. Mand. Derved ere enkelte Tegn kommet til at faa en forskjellig Værdi i det Angliske. Da Anglerne nemlig oftest udtalte A som Ä, kom Ordet og Runenavnet asks hos dem til at lyde äsc, hvorfor ogsaa F i angliske Runer betegner ä, medens man til a anvendte et andet; noget modificeret Tegn. Runenavnet for O var óþal, d. e. Odel, men da dette Ord paa Anglisk fik Omlyd, og kaldtes éþel, kom ogsaa ᛟ til at betegne langt ó. Men dette viser ogsaa, hvor gamle disse Runer ere. Thi at den oprindelige Værdi af dette Tegn var O, viser endog Ligheden med det græske Ω, hvoraf det aabenbart gjennem Mellemled er dannet. Anglerne kunne altsaa ikke have faaet det, efterat de havde forladt deres ældre Hjem, da det isaafald ei vilde have klæbet ved Ordet uanseet Lydforandringen: følgelig var Alfabetet brugeligt i de nuværende danske Lande før Anglernes Udvandring, der maaske kan sættes lige op til 400 Aar efter Christus. Det samme lære vi deraf, at Ulfilas, der levede omkring 380, kunde lægge det til Grunden for sit gotiske Alfabet. Goterne maa have bragt det med sig fra de samme Egne, som siden Anglerne, men Goternes Vandringer mod Syden maa sættes op i det andet Aarhundrede e. Chr., om ei før.

Af hvad der ovenfor er viist, maa man saaledes allerede paa Forhaand antage det rimeligt, at det Sprog, hvori Tune-Stenens Indskrifter ere affattede, er gotisk eller en dermed nærbeslægtet Dialekt. Sammenligne vi Bogstavernes Form med den, der findes i andre Indskrifter, ville vi see, at de høre til samme Klasse som Guldhorn-Runerne; det bliver derfor ogsaa rimeligst at læse dem efter samme Regler. For Fuldstændigheds og Tydeligheds Skyld hidsætter jeg Guldhorn-Indskriften:

ᛖᚲᚺᛚᛖᚹᚨᚷᚨᛊᛏᛁᛗ: ᚺᛟᛚᛏᛁᛜᚨᛗ: ᚺᛟᚱᚾᚨ: ᛏᚨᚹᛁᛞᛟ:

e k H l e va G a s t i m Hol t ingam Hor na Tavido -

Runestenen fra Tune. (Efter Photographi af Holck.)

d. e. „Jeg Hleva (for) Gjesterne (de) holtingske Horn (Fleertal) indrettede. (Efter vor Konstruktion: „Jeg H. indrettede Hornene for de holtingske Gjester.") Gastim og holtingam er nemlig Dativ Plural.; horna Accusativ Plural. Hvis dette var skrevet efter Ulfilas Regler, vilde det lyde:

ik Hlaiva (udt. Hleva) gastim hultiggam (udt. holtingam) haurna (udt. horna) tavida.

Forskjellen er altsaa for saagodtsom Intet at regne.

Betragte vi nu Tune-Stenens Nordside, saa ville vi see, at Indskriften der ligeledes begynder med EK, og derpaa gaar fra Venstre til Høire. Anden Linie gaar derimod fra Høire til Venstre, og Runerne vende som en Følge deraf til en anden Side end ellers, ganske som om man saa dem i et Speil. Dette er en Egenhed, som oftere forekommer i gotiske Runeindskrifter. Linierne komme, gjengivne med latinske Bogstaver, til at lyde:

EKVIVAMAFTERVODURI
DEVITAIGAHALAIBAN:VORAHTO.

Her er følgende at bemærke:

Anden Linie er bleven noget længere, end Runehuggeren rimeligviis beregnede, saa at den altsaa naar forbi øverste Linies Begyndelsesbogstav. Efter det sidste O, der dog, som i det Følgende vil sees, slutter et Ord, seer man endnu Noget, der kunde antages for en Deel af en ved Topstykkets Fraskillelse bortfalden Rune, dog kan det ogsaa ligesaa gjerne være en tilfældig Fordybning i Stenen, eller kun et Slutningspunkt. I Ordet GAHALAIBAN er HA en saakaldet bunden Rune, det vil sige, den sidste Streg af H er benyttet som Streg til A.

Sydsiden frembyder, som ovenfor nævnt, større Vanskeligheder, især paa Grund af at det hele nederste Parti er afflækket. Man kan ikke engang med Sikkerhed sige, i hvilken Orden man skal læse Linierne. Da det falder naturligst at skrive disse Runer fra Venstre til Høire, skulde man formode at den Linie, man skal begynde med, er den, der bliver øverst, naar man har Foden til Venstre, Toppen til Høire; derfra skulde man da gaa over til den mellemste Linie, der læses fra Høire til Venstre, og endelig til den nederste, der ogsaa læses fra Høire til Venstre, men vender Runernes Nederdeel opad, saa at man dog derved kommer til at gaa tilbage i samme Retning, som om den læstes fra Venstre til Høire, naar Runerne ikke stode op og ned. Det eneste, som herimod kunde lade sig indvende, er at den Linie, som under denne Forudsætning bliver den øverste, slutter forend det for Pladsens Skyld er nødvendigt. Men da man alligevel ikke kan paapege nogen rimeligere Maade at ordne Linierne paa, faar man maaskee antage, enten at nogle Bogstaver her ere forvitrede bort, eller at Runeristerne har været skjødesløse i at benytte Rummet, maaskee fordi et Ord her just endte. Tage vi Linierne i denne Orden, blive de at læse saaledes:

. . . ARBINgASINgOSTE . . . ARBINg . . . NO
ÞUINgOMDOHTRIMDAEDUN (eller DALIDUN) . . .
. . . VODURIDE. STAINA.

Her findes Tegnet for Ng udtrykt med afrundede Vinkler. I DAEDUN er DA en bunden Rune.

Skulle vi nu forklare disse Linier, maa vi først søge at skille Ordene behørigt fra hinanden. Vi begynde med Nordsiden, som den tydeligste. Her er EK aabenbart, som paa Guldhorn-Indskriften, et Ord for sig, det personlige Pronomen „Jeg", af Ulfilas skrevet Ik. Efter dette skulde man vente Navnet paa Personen, hvortil Ek hører. Da saadanne Stene gjerne reistes til Minde efter Afdøde, skulde man tillige vente etsteds at finde Ordet „efter", enten i den ulfilas-gotiske Form afar, eller i den paa Istaby-Stenen forekommende Form aftr, after, hvilken ogsaa Ulfilas-Goterne maa have havt ved Siden af afar, da man finder Adverbiet aftra, og desuden saavel Nordboer, som Angler have t efter f. Et saadant AFTER findes virkelig, dannet af Bogstaverne fra 8 til 12 inkl. Altsaa er VIVAM foran AFTER et Ord for sig, rimeligviis Navnet, og det 13de Bogstav, efter R, nemlig V, begynder et nyt Ord eller Navn. At ogsaa dette er et Navn er rimeligt, netop fordi det følger umiddelbart paa AFTER, thi her er visselig den naturlige Plads for den Afdødes Navn. Af dette Navn, der begynder med V, staa Bogstaverne VODURI i denne Linie. Men da man ogsaa i tredie Linie af Indskriften paa Sydsiden, umiddelbart foran STAINA og et Punkt, finder VODURIDE, hvoraf man da maa slutte, at DE, der ei gives nogen selvstændig Mening, hører sammen med det foregaaende VODURI, maa man ogsaa antage det samme om det DE, der begynder 2den Linie paa Nordsiden, og derfor læse det i Flugt med de sex sidste Bogstaver af foregaaende Linie, VODURIDE. Efter dette følger VITAIGAHALAIBAN. At N her slutter et Ord, sees af det paafølgende Skilletegn. Men GAHALAIBAN er i sig selv et Ord, som netop her passer. Det er det samme Ord, som Ulfilas skriver Gahlaiba, i Accus. Gahlaiban, d. e. en Kammerat, eller rettere en Kompagnon, forsaavidt det ganske svarer til dette Ord, opr. Companio, af cum, med og panis, Brød, altsaa Med-Spiser, Brødfælle; gahlaiba er sammensat af ga, der betyder „med" i slige Sammensætninger, og Hlaifs, Brød, egentlig en Brød-Lev, i vort ældre Sprog hleifr. I Indskriften er et A sat ind mellem H og L, for her at angive den dunkle, ubestemte Mellemlyd, om hvilken vi ovenfor have talt, og paa hvilken vi ville see endnu et Exempel. Det staar i Accusativ, fordi det styres af after, og maa antages at staa i Apposition til selve Navnet. Dette Navn er da VODURIDE, hvilket vi for det første lade i Bero; VITAI, der følgelig maa udgjøre et eget Ord, udsætte vi ligeledes at tale om, indtil her Indskriften er gjennemgaaet. Det sidste Ord, der ogsaa strax sees at være et virkeligt Ord, er VORAHTO. Naar vi have et „Jeg efter" et N. N. „Kammerat", vente vi og at faa vide, hvad denne „Jeg" gjorde, eller Verbet; dette Verb. er VORAHTO, der paa en merkelig Maade slutter sig til Analogien af Guldhorn-Indskriften. Verbet i denne lyder tavido, første Pers. Sing. Præs. af taujan, berede, gjøre færdig; kun med den Forskjel, at Ulfilas i samme Pers. bruger Formen tavida. I det strax foregaaende horna er Lyden af kort o udtrykt med ᛟ, medens Ulfilas altid udtrykker den foran R med au, og saaledes vilde have skrevet haurna. Nu har man i Gotisk Ordet vaurkjan (udtalt vorkjan) at gjøre, virke, det engelske to work, hvilket i første Pers. Sing. Præs. Ind. har vaurhta, udtalt vorhta. Tænke vi os nu her a ombyttet med o, ligesom i den tilsvarende Form tavido f. tavida, faae vi vorhto, og antage vi da endvidere, at der mellem R og H, for at lette Udtalen, er indskudt en Mellemlyd af A, ligesom ovenfor i GAHALAIBAN f. gahlaiban, da bliver dette netop vorahto. Her kan der saaledes ingen Tvivl være om, at Ordet virkelig er det samme som det gotiske vaurhta — gjorde. Vi faae altsaa „Jeg . . . . efter . . . . Kammerat gjorde." Egentlig behøvede man vel neppe noget Object, da man kunde underforstaa det, ligesom en Maler ofte sætter N. N. fecit, underforstaaende „dette", eller „Billedet" o. s. v.; men muligt er det og, at det Træk, der sees strax efter det sidste O, kunde være Begyndelsen til et Ord, som „Runer", eller „Stave", eller „Steen" e. a. d.

Hvad nu de to Ord VIVAM og VODURIDE angaar, der sandsynligviis ere Navne, maae vi for det første bemerke, at Goterne synes at have havt mange forunderlige Navne, der ikke gik ind under de almindelige Deklinationsformer, som Sunjaifriþas, hvor man skulde vente Sunjaifriþs eller -friþus, o. fl.; Vivam kunde altsaa nok til Nød være tænkeligt. Men det kunde vel ogsaa hænde, at kun Viva er det egentlige Navn og ψ enten, ligesom paa Steentoftestenen, et halv stumt Bogstav, eller og en Forkortning af et eller andet ubekjendt Tilnavn. At Goterne havde Mandsnavnet Viva kan deels sluttes deraf, at de havde det sammensatte Navn Alaviv, hvor Ala, vort al, danner det ene Sammensætningsled, deels ogsaa af, at man blandt ældre tydske Navne finde Vivo, Vibo, Wippo, der, naar de skulde omsættes til Gotisk, maatte lyde Viva. Vanskeligere bliver det med VODURIDE, der, styret af after, og i Apposition til gahlaiban, skulde være Accusativ. Goterne havde Navne-Endelsen rid, rik eller rit, som Optarid, Gunderid, Viljariþ, Rikarid o. s. v., og kunde vel derfor ogsaa have et Vodurid, men et paafølgende E kan her kun forklares som en orthographisk Særegenhed, et stumt Bogstav, tilføiet for at lette Udtalen eller maaskee tilkjendegive en egen Bi-Lyd, eller muligt og i denne Dialekt betegnende Accusativ-Formen. VITAI er ligeledes et vanskeligt Ord. Havde der staaet Vitan, kunde man have tænkt sig dette som et svagt Accusativ af et adj. vits, hvilket Goterne ligesaavel maa have haft, som Anglerne deres wit, forstandig, hvoraf disse have den svage Form wita, brugt substantivisk om en Viismand, i Gen. pl. witena, hvorfor witena gemót, Viismændenes Møde, var Benævnelsen paa Anglernes gamle Folkething. Men det er ikke muligt at opdage nogen Tverstreg, der kunde forandre I til N. Skulde en saadan være glemt, eller gjort saa utydelig, at den i Tidens Løb er bort-forvitret? Det kunde vel lade sig tænke. Under disse Forudsætninger vilde Indskriften, omsat i ulfilas-gotisk Orthographi, lyde:

Ik Viva M. afar (aftar?) Vodurid vitan
gahlaiban vaurhta . . .

Det er: „Jeg Viva (M) efter Vodurid den vise, (min) Kamerat, gjorde . . ."

Ved de vigtigste, mest charakteristiske Ord, Ik, after, gahlaiban og vaurhta kan der idetmindste ikke herske nogen Tvivl.

Naar der lægges Merke til, at i Guldhornindskriften de tre af de fornemste Ord begynde med H,

Ek **H**leva gastim **H**oltingam **H**orna tavido,

og at ligeledes i nærværende Indskrift tre af de fornemste Ord begynde med V,

Ek **V**iva(m) after **V**oduride **V**ita(n?)
gah'laiban vor'hto

kan man vanskelig afholde sig fra den Formodning, at der med Flid har været lagt an paa Alliteration eller Rimbogstaver. Forsaavidt man heraf maa slutte, at det var Skik og Brug at forme Indskrifterne saaledes, turde dette kunne afgive en vigtig Hjelp til at læse og forklare andre lignende Indskrifter. Dette kunde da ogsaa forklare, hvorfor man har villet have Tillægsordet vitan foran gahlaiban. Thi vel begynder ogsaa vor'hto med V, men det staar for langt mod Slutningen og er for lidet væsentligt.

Hvad Sydsiden angaar, da forvolder Mangelagtigheden og Bogstavernes egen Utydelighed her større Vanskeligheder. Nogen sammenhængende Mening kan ei bringes ud. Det første Ord er aabenbart Arbingas, der paa Ulfilas-Gotisk vilde lyde Arbingos, d. e. Arvinger, et Ord, som man nok kunde vente at finde paa en Mindesteen. Dernæst følger Ingost . . ., og derpaa igjen arbing . . . Anden Linie begynder med þuingom; derpaa følger dohtr, der synes at maatte være det sædvanlige dauhtar, Datter; ogsaa her forekommer det Tegn, der enten maaskee skal læses M, eller, paa nærværende Steen, kun skal ansees for stumt. Det følgende er uforstaaeligt. I tredie Linie sees Spor af 4 Bogstaver, hvorpaa vi atter have Navnet Voduride, og endelig Ordet staina, Dativ Sing. af stains, Steen: Altsaa har der vel staaet, at Arvinger og Datter lode Noget indriste paa Stenen efter Vodurid.

Kan man nu end ikke sige, at Granskningen af Stenens Indskrifter leder til noget fuldstændigt Resultat, saa er dog allerede det Resultat, Nordsiden giver, vigtigt nok. Vi faae dog deraf Bestyrkelse paa, at der i den sydøstlige Deel af Norge i en overmaade fjern Oldtid fandtes en Befolkning, der talte Gotisk, eller en Dialekt af det gotiske Sprog, og brugte de samme gotiske Runer, som de Reidgoter i Sønderjylland, der ristede Runerne paa Guldhornet, eller de fra Østersø-Egnene indvandrede Goter, blandt hvilke Ulfilas levede og indrettede sin nye Bogstavskrift. Vi see en Bestyrkelse paa, at gotiske Folkeslag fra deres Hovedhjem i de nuværende danske Lande have udbredt sig baade mod Norden, især langs Havets Kyster, og mod Syden, og at der i den sydlige Deel af Norge maa have fundet en haard Kamp Sted mellem dem og de fra Norden af fremtrængende Nordmænd eller Norrøner, indtil disse bleve Landets Herrer og gjorde sin Nationalitet til den herskende, en Kamp, der i end større Maalestok førtes i det sydlige Sverige og i Danmark mellem Goterne og de fra Nordost fremtrængende Svear, og af hvilken Kamp det visselig for det østlige Norges Vedkommende var en Følge, at den charakteristiske Fylke-Inddeling her ikke saa skarpt kunde gjennemføres, men derimod veeg for en Inddeling i Riger, hvilken Benævnelse altid tyder paa Erobring; deraf ogsaa i Sverige og Danmark Benævnelsen Svearike, Danarike eller Danavelde. I ethnographisk-historisk Henseende har denne Steen altsaa betydeligt Værd, og kan betragtes som en af de merkeligste Oldtidslevninger, der findes i Norden, ligesom den i alle Fald hører til den sjeldneste Klasse af disse. Hvad dens Alder angaar, vil man lettelig skjønne, at den maa sættes langt bagenfor al bekjendt norsk Historie, bagenfor Braavallaslaget, bagenfor den Tid, da Konger af norsk Æt herskede paa Vingulmark, hvortil Tune hørte, og strede med Ynglingekongerne paa Vestfold. Om man siger, at den ikke er yngre end Aar 500 e. Chr., har man i alle Fald ikke gjort den for gammel, men maaskee snarere endda for ung.

Norge.

Christiania. Den 25de Juni forkastede Storthinget med 57 St. et af Sagførerne Sverdrup og R. Olsen samt Krogness stillet Forslag om Bevilling af 6000 Spd. som Laan til et eventuelt Aktieselskab for et norskt Theater i Christiania. Derefter bifaldtes eenstemmigt Budgetkommitteens Indstilling, at de af Statskassen søgte Tilskud til Theatrene i Christiania og Bergen ikke bevilges.

— 55 Kandidater fuldendte iaar Examen philos., 5 med Laud. præc. (C. A. Bruun, E. A. H. Sinding, O. Arnesen, J. F. B. Storm og P. F. H. Qvale), 25 med Laud., 20 med Haud illaud. og 5 med Non contemn.

— Kand. jur. N. A. Rolsted er den 24de Juni af Justits-Departementet meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— Kand. jur. C. J. Kintling er meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne.

— I Mandags Aften Kl. 8½ udbrød Vaadeild i en Fyrstikfabrik i Slaamotgangen, hvilken tildeels nedbrændte.

— Dampskibet Dragen seilede St. Hansaften paa en iveien liggende Skude, hvorved denne beskadigedes og Passagererne paa det lille Dampskib beredtes en god Portion Skræk.

— Boghandler P. T. Malling har nedsat Prisen paa Hermes's europæiske Staters Historie, oversat af H. Lem og med et Anhang af Prof. P. A. Munch, til 1 Spd. istedetfor den tidligere Priis 2 Spd. 48 ß.

— Under Overskriften „Barbari i Retspleie" giver Chr.-Posten No. 169 for iaar en Artikel, hvori paavises det Oprørende i at Loven nøder nærmest Beslægtede til at vidne mod en Anklaget, selv om det gjælder en noksaa ringe Sag, og at Staten saaledes frister Folk ved deres bedste Følelser til Meened. Anledningen til denne skarpe Kritik mod vort Retsvæsen er taget af en nylig falden Høiesteretsdom, hvorved en heel Familie er bleven fuldstændig ødelagt i moralsk og borgerlig Henseende, formedelst en af Vidneforklaringen i en ulovlig Elsdyrjagt opstaaet Meenedssag.

Drammen. Den 24de Juni udbrød Skovbrand i Bymarken paa Bragernæsaasen, hvilken ved det fra Byen opsendte Mandskab endda ikke næste Dag var slukket.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Forhenværende Statsraader J. Wärn og J. F. Fåhræus ere blevne ophøiede i Adelsstanden.

— Hs. Maj. Kongen skal tiltræde en Badereise til Særø og har for den Tid, han bliver borte, indsat en tilforordnet svensk Regjering, bestaaende af H. k. H. Kronprindsen som Ordfører og til øvrige Medlemmer Justitiestatsministeren Günther, Statsraad Wallensteen og Grev Gyldenstolpe. Hr. Wallensteen skal foruden sit eget Departement ogsaa forestaa Civil- og Finantsdepartementerne. De øvrige Statsraader, Friherre Lagerheim, Statsraad Gripenstedt, Grev Mørner, Ulner, Anjou, Almqvist og Friherre af Ugglas „komme efter Sædvane, skjønt uden Medhold af Grundloven, samtlige til at nyde Tjenstledighed."

— Prinds Oscar holdt med sin unge Brud Indtog i Stockholm 19de Juni, hvor Modtagelsen foregik med store Høitidligheder og under stor Jubel af Folket. Kronprindsen med Gemalinde og Prinds August droge paa Dampskib de Nygifte imøde til Waxholm. Desuden mødte med Sang og Musik ved Waxholm et Dampskib med en Mængde Rigsdagsmænd og endnu fire andre Dampskibe med Tilskuere ombord. En Afdeling af Skjærgaardsflaaden paraderede ved Kastelholmen, og Salut gaves fra Skibe og Baterier. Parret førtes i Gallavogn med 6 Heste for, til Slottet, hvor det modtoges af Kongen og Dronningen, og begav sig efter en halv Times Ophold til sit Hjem, Palæet ved Gustav Adolfs Torv. Lidt før Kl. 4 kjørte de Nygifte igjen til Slottet, hvor Familietaffel holdtes. Næste Dag var stor Gratulationskuur paa Slottet og stor Middag. Søndag Middag hos Kronprindsen, og samme Aften Kl. 10½ gaves til Prindsesse Sophies Ære en af H. k. H. Kronprindsen arrangeret Serenade i de Nygiftes egen Bolig. Prindsessen takkede paa ganske flydende Svensk for denne vakre Hyldest. Ved sit utvungne venlige Væsen gjorde hun allerede strax ved Indtoget et meget gunstigt Indtryk.

Danmark. En af Pariserkorrespondenterne til l'Ind. belge gjentager en tidligere Meddelelse om, at den svensk-norske Regjering, der hidtil har forholdt sig aldeles passiv, om kort Tid agter at udtale sig angaaende den dansk-tydske Strid og vil stille sig energisk paa Danmarks Side. Der forberedes — siger han — i det svensk-norske Udenrigsministerium en udførlig Memoire angaaende denne Sag, men den vil neppe udgaae, forinden Friherre Manderstrøm, den svensk-norske Gesandt i Paris og Kong Oskars personlige Ven, er kommen til Stockholm, da Regjeringen først ønsker at være nøiagtig underrettet om Frankrigs Hensigter.

— Danmarks flittigste Forfatter, Etatsraad Christian Molbech døde den 23de Juni i en Alder af henved 74 Aar. Han havde kort iforveien udgivet et Skrift om Skandinavismen, der blandt hans utallige Værker saaledes blev det sidste.

Bestillinger.

En Veiinspektørpost for Nordre Gudbrandsdalen med 150 Spd. i aarlig Løn af Amtskommunen foruden Skydsgodtgjørelse efter Skydsloven.

En Jordemoderpost i Haus Præstegjeld ved Bergen med en aarlig Løn af 32 Spd.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 27. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 5te Juli. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Fru Inger til Østeraad.

Historisk Drama i 5 Akter
af
Henr. Ibsen.

Tredie Akt.

Riddersalen. Et høit Buevindu i Baggrunden; et mindre i Forgrunden til Venstre; flere Døre paa begge Sider; Taget støttes af tykke, fritstaaende Træstolper, der, ligesom Væggene, ere behængte med alle Slags Vaabenstykker; Billeder af Riddere og Fruer hænge rundtomkring; under Loftet en stor, brændende Lampe. I Forgrunden til Høire et gammeldags udskaaret Høisæde. Midt i Salen et dækket Bord med Levningerne af Aftensmaaltidet.

1ste Scene.

Eline

(kommer langsomt og drømmende fra Venstre; hendes stumme Spil udtrykker, hvorledes hun i Tankerne gjennemlever Optrinet fra forrige Akt; tilsidst gjør hun en voldsom Bevægelse, ligesom da hun kastede Bouketten, og siger derpaa med dæmpet Stemme):

Og saa samlede han Stumperne af Danmarks Kongekrone — Blomsterne var det; og — (efter en Pause.) „Guds hellige Blod, hvor hun er stolt og fager!" Havde han hvisket disse Ord i den lønligste Krog, tusinde Mile fra Østeraad, - jeg havde hørt dem alligevel! Hvor jeg hader ham, hvor jeg altid har hadet ham, denne Niels Lykke! Fra jeg var et tiaars Barn har jeg hørt ham nævne. „Ingen anden Mand er som han", har de sagt mig; „han agter Kvinden kun som et Legetøi, han slænger hende bort, naar hun ikke huer ham længer." Og det er til ham min Moder vilde byde mig frem; det er til ham, hun tænkte at sige: Gjør min Datter til Din Hustru, og jeg giver Dig Gods og Guld til Vederlag. — Hvor jeg hader ham! De siger, at Niels Lykke er anderledes end andre Mænd; det er ikke sandt, der er intet Sælsomt ved ham, der er Mange, Mange som han! Naar Bjørn fortalte mig Eventyr, da saae alle hans Helte ud som Niels Lykke, naar jeg sad eensom her i Riddersalen og drømte Krøniker, og mine Riddere kom og gik, da var de Allesammen som Niels Lykke! Hvor det er forunderligt og hvor det er godt at hade; det fattede jeg først tilfulde, da jeg i Kvæld stod lige over for ham; nei, ikke for tusinde Aars Liv vilde jeg sælge de Øieblikke, jeg har levet siden jeg saae ham! — „Guds hellige Blod, hvor hun —" (gaar langsomt mod Baggrunden, aabner Vinduet og seer ud.)

2den Scene.

Eline. Niels Lykke fra Høire. (Han bærer endnu Blomsterne ved Brystet.)

Niels Lykke (for sig selv).

„Sov vel paa Østeraad, Herr Ridder!" sagde Inger Gyldenløve, da hun reiste sig fra Bordet og lod mig alene. Sov vel — ja, det er snartnok sagt, men derudenfor — Himmel og Hav i Oprør, nedenunder i Gravkjælderen det unge Blod paa Baaren, to Rigers Fremtid i min Haand, og paa mit Bryst en vissen Blomsterkost, som en Kvinde har slængt for mine Fødder; sandelig, jeg frygter stærkt for, at Søvnen vil melde sig noget seent. (Bemærker Eline, der forlader Vinduet og vil gaa ind til Venstre.) Der er hun; det stolte Øie lader tankefuldt; ah, hvis jeg turde vove — (høit.) Jomfru Eline!

Eline (standsende ved Døren.)

Hvad vil I? Hvi forfølger I mig?

Niels Lykke.

I feiler; jeg forføkger Eder ikke; jeg er selv forfulgt.

Eline.

Er I?

Niels Lykke.

Af mangehaande Tanker; derfor gaar det med Søvnen som med Eder, den flyr mig!

Eline.

Gaa til Vinduet, saa vil I finde Vederlag, et Hav i Storm —

Niels Lykke (smilende).

Et Hav i Storm? Det kan jeg ogsaa finde hos Eder.

Eline.

Hos mig?

Niels Lykke.

Vort første Møde har forvisset mig derom.

Eline.

Og I besværer Eder derover?

Niels Lykke.

Nei, ingenlunde; men jeg ønskede dog at see Eder mildere stemt.

Eline (stolt).

Tror I, det vil lykkes Eder?

Niels Lykke.

Jeg er vis derpaa; thi jeg bringer Eder et kjærkomment Budskab.

Eline.

Og hvilket?

Niels Lykke.

Mit Farvel!

Eline (nærmer sig).

Eders Farvel? I forlader Østeraad?

Niels Lykke.

Endnu i Nat!

Eline

(synes et Øieblik tvivlraadig med sig selv og siger derpaa koldt).

Saa tag min Hilsen, Herr Ridder! (Bøier sig og vil gaa.)

Niels Lykke.

Eline Gyldenløve! Jeg har ingen Ret til at holde Eder tilbage, men det er nødelt dersom I nægter at høre, hvad jeg har at sige Eder.

Eline.

Jeg hører Eder, Herr Ridder!

Niels Lykke.

Jeg veed, I hader mig!

Eline.

Eders Klarsyn er usvækket, som jeg mærker.

Niels Lykke.

Men jeg veed ogsaa, at jeg tilfulde har fortjent dette Had. Usømmelige og krænkende vare de Ord, hvormed jeg tydede paa Eder i min Skrivelse til Fru Inger.

Eline.

Nok muligt, jeg har ikke læst dem.

Niels Lykke.

Men Indholdet er Eder idetmindste ikke ubekjendt; Jeg veed Eders Moder har ikke ladet Eder blive i Uvidenhed derom; I veed, jeg priste den Mand heldig, der kaaredes til Fru Ingers Svigersøn; I veed, hvad Haab jeg nærede —

Eline.

Herr Ridder! Hvis det er derom I agter at tale, saa —

Niels Lykke.

Jeg agter at tale derom, alene for at undskylde min Færd, ikke af andre Grunde, det sværger jeg Eder. Hvis mit Rygte, som jeg har Grund til at formode, er naaet til Eder, forinden jeg selv fremstillede mig paa Østeraad, saa maa I ogsaa kjende mit Liv tilstrækkeligt til ikke at forundre Eder over, at jeg i deslige Sager gaar noget dristigt tilværks. Jeg har kjendt mange Kvinder, Eline Gyldenløve! men ingen af dem har givet mig Anledning til at klage over Ubarmhjertighed. Under slige Omstændigheder, seer I, bliver man noget magelig; man kommer ud af Vanen med at betjene sig af Omveie —

Eline.

Jeg kjender ikke de danske Kvinder, men I havde ingen Grund til at holde os for at være af samme Malm som hine.

Niels Lykke (smilende).

Forlad mig, Jomfru Eline! jeg havde Grund dertil.

Eline.

Har I da forhen været i Norge?

Niels Lykke (med let Forvirring).

I Norge? Nei vist ikke, men desuagtet —

Eline.

Nu, ligegodt. I feiler forøvrigt, naar I mener, at det er Eders Brev, der har vakt mit Hjertes Had og Bitterhed mod Eder; jeg havde ældre Grunde.

Niels Lykke (urolig).

Ældre Grunde? Hvad mener I?

Eline.

Det er som I sagde, — Eders Rygte er gaaet forud for Eder selv til Østeraad som over det hele Land; og hvor Eders Navn nævntes, der nævntes det altid sammen med en Kvinde, som I havde besnæret og forladt. Jeg foragtede hine svagsindede Skabninger, der lod sig daare af Eders glatte Ord; men jeg er stolt, Niels Lykke! og det krænkede mig inderst i Sjælen at vide mit Kjøn saa bitterligen forhaanet af en Mand, hvis Priis lød i Alles Munde; allerede dengang avledes mit Had til Eder, ideligen stod I for mine Tanker og jeg følte en brændende Higen efter at stilles Ansigt til Ansigt med Eder, for at I skulde vide, at der gives Kvinder, hos hvem Eders smidige Tale er spildt, dersom I agter at bruge den.

Niels Lykke.

I dømmer mig uretfærdigt, dersom I dømmer efter hvad Rygtet har sagt Eder; muligt, at der er Sandhed i Alt, hvad I har hørt, men Grundene dertil kjender I ikke. Som syttenaarig Junker begyndte jeg min lystige Færd; jeg har levet femten Aar siden den Tid; mangen Blomst har jeg plukket, men endnu flere har de fagre Kvinder frivillig skjænket mig; I er den Første, der foragteligt slængte dem for mine Fødder. Tro ikke, at jeg beklager mig, nei tvertimod, jeg ærer Eder derfor saaledes som jeg endnu aldrig har æret nogen Kvinde, men hvad jeg klager over er, at Skjæbnen ikke tidligere har ført mig Eder imøde. (Med stigende Varme.) Eline Gyldenløve! Eders Moder har fortalt mig om Eder, — medens Livet gik sin urolige Gang fjernt herfra, da vandrede I paa det eensomme Østeraad stille med Eders Digten og Eders Drømme; see, derfor vil I forstaa, hvad jeg har at sige Eder. Viid da, at ogsaa jeg levede saaledes medens jeg endnu var Dreng; det er fra den Tid jeg eier mine fagreste Minder; jeg tænkte mig, at naar jeg traadte ud i den store vide Verden, da vilde jeg der møde en ædel og herlig Kvinde, hvis Kjærlighed skulde gjøre mig stærk og vise mig Veien til et berømmeligt Maal. (Med Overgang i Stemmen.) Jeg bedrog mig, Eline Gyldenløve! Ungdomshaabet er en skammelig Bedrager, ligesaa falsk som Rygtet har skildret Eder Niels Lykke selv. Endnu forinden jeg var bleven Mand havde jeg grundigen lært at foragte Eders letfærdige Kjøn og at skatte dem Alle tilhobe som Skabninger, der kun fortjente at besnæres og forlades, og det har jeg ogsaa ærligt gjort. (heftigere.) Er det da min Skyld? Hvorfor vare ikke de Andre, ligesom I? Jeg veed Eders Fædrelands Skjæbne hviler Eder tungt paa Sinde, I kjender den Andeel jeg har i Forholdene; - der siges Niels Lykke er falsk som Havskummet; nok muligt, men er han det, da har Kvinden lært ham at være det. Havde jeg tidligere fundet, hvad jeg søgte, havde jeg tidligere truffet en Kvinde, stolt, ædel og høisindet som I, da var min Bane blevet en heel anden, da havde jeg fulgt min Ungdoms Kald til at stride med bedre Vaaben; kanhænde, at jeg da i dette Øieblik havde staaet ved Eders Side som et ædelt Folks Talsmand; thi en Kvinde er det Mægtigste i Verden, og først ved hende bliver Manden tilfulde, hvad han er istand til at blive.

Eline (for sig selv).

Skulde det være som han siger? Nei, nei, der er Løgn i hans Øie og Falskhed paa hans Læbe, og dog klinger ingen Sang mig saa lifligt som hans Ord.

Niels Lykke (efter forskende at have betragtet hende).

Hvor ofte har I vel ikke siddet her paa Østeraad eensom med Eders vexlende Tanker; da er det blevet Eder trangt om Brystet, Loft og Vægge har ligesom skrumpet sig sammen og knuget Eders Sind; da har I længtes udad, da har det lystet Eder at flyve langt herfra, uden at I selv vidste hvorhen. Hvor ofte har I ikke vandret eensom ved Fjorden, I har eiet en Verden i Eders Drømme, en Verden, saa fager og rig, som kun Tanken mægter at skabe den; men den har ikke været Eder nok, — en prægtig Snekke med Riddere og Damer, med Sang og Strengeleg er gleden Eder forbi langt derude, et dunkelt Rygte om store Begivenheder er naaet til Eder, - da har I følt en Higen i Eders Bryst, en ubetvingelig Længsel efter at vide, hvad der var hiinsides Søen og de fjerne Bjerge. Men I har ikke forstaaet, hvad der fattedes Eder; I har stundom meent det var Eders Fædrelands Lod, der fyldte Eder med alle de urolige Tanker; I bedrog Eder selv, en syttenaarig Jomfru har Andet at gruble over. Eline Gyldenløve! Har I aldrig

tænkt Eder hemmelige Kræfter i Naturen, er der aldrig faldet Eder ind, at der gives en stærk og uforklarlig Magt, som knytter Menneskenes Skjæbner til hinanden? Naar I drømte om det brogede Liv derude i den vide Verden, naar I drømte om Ridderspil og lystige Fester, saa I da aldrig i Eders Drømme en Ridder, der stod med Smiil paa Læben og med Bitterhed i Hjertet midt i den lystige Færd, en Ridder, der engang havde drømt fagert som I, om en Kvinde, ædel og herlig, og som han forgjæves søgte blandt alle dem, der omgav ham?

Eline.

Hvo er I, der saaledes mægter at klæde mine lønligste Tanker i Ord, der formaar at lære mig, hvad jeg har baaret inderst i mit Bryst uden selv at vide det forinden nu, da jeg hører det af Eder? Hvoraf veed I —

Niels Lykke.

Hvad jeg har sagt Eder har jeg læst i Eders Øine.

Eline.

Aldrig har nogen Mand talt til mig som I. Jeg har kun dunkelt forstaaet Eder og dog — Alt, Alt synes mig forandret siden — Nu begriber jeg først, hvorfor de sagde, at Niels Lykke er anderledes end de Andre.

Niels Lykke.

Der er en Ting i Verden, som kunde forstyrre et Menneskes Tanker, naar vi gruble derover, og det er Tanken om, hvad der kunde skeet, hvis Alt havde føiet sig saa eller saa. Havde jeg mødt Eder paa min Vei, medens mit Livstræ endnu var grønt og frodigt, saa havde I maaskee i denne Stund siddet som — Men tilgiv mig, min ædle Jomfru! disse faa Minuters Samtale har bragt mig til at glemme vor gjensidige Stilling, det var som om en lønlig Stemme fra først af havde sagt mig, at med Eder kunde jeg tale aabent uden Smiger og uden Forstillelse.

Eline.

Det kan I!

Niels Lykke.

Nuvel, og denne Aabenhjertighed har maaskee allerede saa halvt om halvt forsonet os med hinanden; ja, jeg er endnu dristigere i mit Haab, kanhænde den Tid endnu kan komme, da I vil mindes den fremmede Ridder uden Had og uden Bitterhed i Sjælen. Nu, nu, misforstaa mig ikke, jeg mener ikke nu strax, men engang, senere hen i Tiden; og for at gjøre Eder dette mindre svært, og da jeg engang er begyndt at tale oabenhjertigt og ligefrem med Eder, saa lad mig sige Jer —

Eline.

Herr Ridder!

Niels Lykke (smilende).

Ah, jeg mærker, at mit Brev endnu sætter Eder i Skræk; men vær I fuldkommen rolig; jeg kunde give Tusinder til, dersom det var uskrevet, thi — ja, da jeg veed det just ikke vil gjøre Eder synderlig ondt at høre, saa kan jeg jo ligesaagodt sige det ligeud; jeg elsker Eder ikke og vil aldrig komme til at elske Eder. Vær I derfor, som sagt, fuldkommen tryg, jeg skal ingensinde gjøre Forsøg paa at — men hvad fattes Eder?

Eline.

Mig? Intet! Intet! — — Siig mig kun Eet, hvad vil I med disse Blomster?

Niels Lykke.

Disse? Er det ikke Stridshandsken, som Eders fortørnede Kjøn gjennem Eder har tilkastet Niels Lykke? Naar jeg atter sidder mellem de fagre Fruer i Danerkongens Gaard, naar Strengelegen tier og der er Stilhed i Salen: da vil jeg tage mine Blomster frem og fortælle et Eventyr om den unge Kvinde, der sidder eensom i den mørke Bjelkehal fjernt i Norden. (Afbrydende, idet han ærbødigt bøier sig). Men jeg frygter, at jeg altfor længe opholder Husets ædle Datter. Vi sees ikke mere, thi endnu før Daggry er jeg afsted; jeg byder Eder altsaa mit Farvel.

Eline.

Og jeg skjænker Eder mit, Herr Ridder!

Niels Lykke.

I er atter saa tankefuld, Eline Gyldenløve! Er det atter Eders Fædrelands Skjæbne, der nager Eder?

Eline

(hovedrystende, idet hun adspredt stirrer hen for sig).

Mit Fædreland? Jeg tænker ikke paa mit Fædreland!

Niels Lykke.

Saa er det Tiden med al dens Kamp og Nød, der ængster Eder.

Eline.

Tiden? Den glemmer jeg nu. — I gaar til Danmark, var det ikke saa I sagde?

Niels Lykke.

Jeg gaar til Danmark!

Eline.

Kan jeg see mod Danmark herfra Salen?

Niels Lykke

(pegende paa Vinduet til Venstre).

Ja, fra dette Vindu. Hist mod Syd ligger Danmark.

Eline.

Og er det langt herfra, — mere end hundrede Mile?

Niels Lykke.

Meget mere. Havet ligger mellem Danmark og Eder.

Eline (halvt for sig selv).

Havet? Tanken har Maagevinger; Havet standser den ikke.
(Gaar ud til Venstre.)

3die Scene.

Niels Lykke (alene).

Niels Lykke.

Hvis jeg vilde ofre to Dage derpaa, eller blot een, saa var hun i min Vold ligesaagodt som alle de Andre. Der er ellers et sjeldent Stof i denne unge Kvinde; hun er stolt; skulde jeg virkelig beslutte mig til — nei, heller ydmyge hende; Kvindens bedste Seiersfryd er at beseires, det under jeg hende ikke. (efter en Pause.) Sandelig tror jeg ikke, at hun har sat mit Blod i Hede, hun har slaaet fastere Rødder i mit Sind end jeg herefterdags havde tænkt mig muligt; men ligemeget, jeg rykker hende op med Roden; det er den høie Tid, at jeg tænker paa at klare mig ud af al den Vildrede, jeg her har rodet mig ind i. (Sætter sig i en Stol til Høire.) Jeg formaar neppe at overskue Sagernes sande Stilling; lad see — baade Skaktavl og Inger Gyldenløve synes blinde for den Mistro, de udsættes for, naar det rygtes, at jeg er med i Forbundet. Eller skulde Fru Inger virkelig have fattet min Hensigt, skulde hun have forstaaet, at mine Løfter kun vare beregnede paa at lokke Niels Sture frem af sit Smuthul? (springer op.) Fordømt! hvad skal jeg i saa Fald gribe til? Er jeg virkelig selv bleven narret? Det er høist rimeligt, at Grev Sture slet ikke findes paa Østeraad, kanhænde, at Rygtet om hans Flugt kun har været en Krigslist og at han i dette Øieblik sidder velbeholden blandt sine Venner, medens jeg — (gaar heftig op og ned af Gulvet.) At jeg ogsaa skulde være saa sikker i min Sag; havde jeg Grev Sture her, saa var han inden en Time i Forvaring, dermed var det hele Forehavende kvalt og jeg var følgelig løst fra mine Løfter; men nu derimod — Seent eller tidligt vil Fru Inger gjennemskue mine Hensigter, hun vil naturligvis ikke lægge Dølgsmaal paa min Færd, og saa staar jeg der til Spot for hele Landet; istedetfor at lokke Fru Inger i Fælden, har jeg gavnet hendes Sag paa det Bedste, hendes Gunst hos Almuen vil stige, og — ha! jeg kunde fristes til at give mig den første, den bedste Djævel i Vold, der skaffede mig Kløerne i Grev Sture. Hvad nu! (Vinduet i Bagdøren stødes op; Niels Steenssøn viser sig udenfor.)

4de Scene.

Niels Lykke. Niels Steenssøn.

Steenssøn (idet han springer ned paa Gulvet).

Naa, endelig er jeg her da!

Niels Lykke (affides).

Hvad skal dette sige?

Steenssøn.

Guds Fred, Herre!

Niels Lykke.

Tak, Herre! Det er ellers en særegen Indgang I der har valgt Eder.

Steenssøn.

Ja, hvad Djæv'len skulde jeg gjøre. Porten var jo lukket; her paa Gaarden maa nok Folk have en Søvn som Bjørnen ved Juletider.

Niels Lykke.

Takker Gud! En god Samvittighed er den bedste Hovedpude, veed I vel.

Steenssøn.

Ja, det maa saa være; for Alt hvad jeg hamrede og dundrede, saa —

Niels Lykke.

Saa slap I dog ikke ind.

Steenssøn.

Truffet paa et Haar! Jeg sagde altsaa til mig selv: da Du nu maa ind paa Østeraad, om Du saa skal gaa igjennem Ild og Vand, saa kan Du jo sagtens ogsaa springe igjennem Vinduet.

Niels Lykke (affides).

Ah, for Djæv'len! der falder mig Noget ind; skulde det være — (høit.) Saa det er Eder da saa magtpaaliggende at komme til Østeraad i Nat?

Steenssøn.

Om det er? Ja, det skulde jeg mene; jeg lader nødig vente paa mig, skal jeg sige Eder.

Niels Lykke (affides).

Jeg giver mit Liv paa, at det er Niels Sture. (høit.) Saa Fru Inger venter Eder altsaa?

Steenssøn.

Fru Inger? Ja, det skal jeg ikke saa bestemt kunne svare paa, men her turde være en Anden — (affides.) Det skulde undre mig, om det ikke er ham.

Niels Lykke (affides).

Ganske rigtig, her har vi Manden!

Steenssøn.

Siig mig, hører I til Huset?

Niels Lykke.

Jeg? Ja, forsaavidt som jeg fra iaftes er Fru Ingers Gjæst.

Steenssøn (affides).

Aha, det træffer Altsammen ind, men Peder Kantsler har sagt, at jeg maa være fiin; jeg vil lade ham begynde.

Niels Lykke (affides).

Her gjælder det at famle sig frem; dersom han ligesom Skaktavl kun er halvveis underrettet, saa kunde jeg lokke Adskilligt ud af ham. (høit.) Jeg haaber, at I snart vil kunne stedes for Husets Frue; thi, saavidt jeg veed, er hun endnu ikke gaaet tilsegns. Men nu kan I jo imidlertid sætte Jer ned og hvile Eder ud saalænge. See, her er endnu en Flaske Viin tilovers, lidt at spise finder I vel ogsaa. Nu, tag for Eder, I kan trænge til at styrke Jer.

Steenssøn.

I har Ret, Herre! det vilde ikke være saa ilde. (Sætter sig ved Bordet og spiser og drikker under det Følgende.) Det er jo et Herremandsliv I fører her; naar man, som jeg, har sovet paa den vaade Jord og levet af Brød og Vand i fire, fem Dage —

Niels Lykke (betragter ham smilende).

Ja, det falder tungt nok, naar man er vant til at sidde til Høibords i grevelige Sale.

Steenssøn (affides).

Grevelige Sale? Hvad vil han sige med det?

Niels Lykke.

Men nu kan I jo hvile Eder ud her paa Østeraad saalænge som I lyster.

Steenssøn (livligt).

Saa, kan jeg virkelig det? Jeg skal da ikke saa snart afsted igjen.

Niels Lykke.

Ja, jeg veed ikke, det maa I vel selv bedst kunne svare paa.

Steenssøn (affides).

Au, for Fanden! der bar jeg mig ikke fiint ad. (høit.) Ja, seer I, den Ting er endnu ikke saa ganske afgjort; jeg for min Part skulde ikke have Noget imod at slaa mig ned her for det Første, men —

Niels Lykke.

M n I er ikke i Eet og Alt Eders egen Herre, der gives aadre Pligter, andre Hensyn —

Steenssøn.

Ja, det er netop Knuden. Stod det til mig, saa hvilte jeg mig ialfald ud Vinteren over her paa Østeraad, for, naar man, som jeg, har levet sin meste Tid paa Feltfod, saa — (skjænker og drikker.) Eders Skaal, Herre!

Niels Lykke (affides).

Paa Feltfod! Den Pralhans! Han er voxet op i sin Moders Kakkelovnskrog, det veed jeg bedre.

Steenssøn.

Desuden har jeg længe higet efter at see Fru Inger, som der gaar saa stort et Ry af; det er en herlig Kvinde, ikke sandt? Det Eneste, jeg ikke kan finde mig i, er, at hun saa forbandet nødig vil slaa løs.

Niels Lykke.

Slaa løs?

Steenssøn.

Nu ja, I forstaar mig nok; jeg mener, at hun saa nødig vil tage en Haand i med for at jage de Fremmede ud af Landet.

Niels Lykke.

Ja, det har I Ret i, men nu faar I gjøre, hvad I kan, saa gaar det nok.

Steenssøn.

Jeg? Ja, Gud bedre mig saasandt, det skulde stort hjælpe om jeg —

Niels Lykke.

Da er det dog sælsomt, at I gjæster hende, naar I ikke har bedre Haab.

Steenssøn (affides).

Det er en underlig Snak. (høit.) Hør, kjender I Fru Inger?

Niels Lykke.

Naturligvis, siden jeg er hendes Gjæst, saa —

Steenssøn.

Ja, derfor er det jo slet ikke sagt, at I kjender hende; jeg er ogsaa hendes Gjæst og har dog aldrig seet saa meget som hendes Skygge engang.

Niels Lykke.

Men I veed dog at fortælle —

Steenssøn.

Hvad Hvermand snakker om, ja det er rimeligt. Desuden saa har jeg tidtnok hørt af Peder Kantsler — (han standser pludseligt og begynder ivrigt at spise.)

Niels Lykke.

I vilde sagt noget Mere.

Steenssøn (spisende).

Jeg? Aa nei, det kan være det Samme.

Niels Lykke (leer).

Steenssøn.

Hvoraf leer, I Herre?

Niels Lykke.

Af Ingenting, Herre!

Steenssøn (drikker).

Det er en herlig Viin I har her paa Gaarden.

Niels Lykke.

Hør, skulde det nu ikke være paa Tide at kaste Masken?

Steenssøn.

Masken? Ja, det faar I gjøre som I selv synes. (affides.) Nu kommer han.

Niels Lykke.

Saa lad kun al Forstillelse fare; I er kjendt Grev Sture!

Steenssøn (affides).

Ha, ha, ha! Nu tror han ogsaa, at jeg er Greve. (høit, idet han reiser sig fra Bordet). I feiler Herre! jeg er ikke Grev Sture.

Niels Lykke.

Virkelig ikke? Hvem er I da?

Steenssøn.

Mit Navn er Niels Steenssøn!

Niels Lykke (smilende).

Men I er ikke Steen Stures Søn? Navnet slaar ialfald til.

Steenssøn.

Ganske sandt, men Gud maa vide med hvilken Ret jeg bærer det. Min Fader har jeg aldrig kjendt, min Moder var en fattig Bondekone, som blev plyndret og slaaet ihjel i en af de forrige Feider. Peder Kantsler var just dengang ved Haanden, han tog sig af mig, fostrede mig op, og lærte mig Vaabenhaandværket. Som I veed, har han i mange Aar været forfulgt af Kong Gustav og jeg har troligen ledsaget ham, hvor han færdedes.

Niels Lykke (affides).

Han er snedigere end jeg havde tænkt mig. (høit.) Nu godt, I er altsaa ikke Niels Sture, men I kommer dog fra Sverige, Peder Kantsler har skikket Eder hid for at finde en Fremmed, som —

Steenssøn (smilende).

Som alt er funden.

Niels Lykke (noget usikker).

Og som I ikke kjender.

Steenssøn.

Ligesaalidt som I kjender mig; thi jeg sværger Eder ved Gud Fader selv, jeg er ikke Grev Sture.

Niels Lykke.

Alvorligt, Herre?

Steenssøn.

Saasandt som jeg lever! Hvorfor skulde jeg nægte det, hvis saa var?

Niels Lykke.

Men hvor er da Grev Sture?

Steenssøn (hviskende).

Ja, det er just Hemmeligheden.

Niels Lykke (hviskende).

Som er Eder bekjendt, ikke saa?

Steenssøn (nikker).

Og som jeg har at meddele Eder.

Niels Lykke.

Mig? Nu da, hvor er han?

Steenssøn (peger opad).

Niels Lykke.

Deroppe! Fru Inger holder ham skjult paa Loftet?

Steenssøn.

Nei vist ikke, I misforstaar mig. (Seer sig forsigtig om.) Niels Sture er himlet!

Niels Lykke.

Død? Hvor?

Steenssøn.

Paa sin Moders Slot, for tre Uger siden.

Niels Lykke.

Ah, I bedrager mig; for fem, sex Dage siden drog han over Grændsen ind i Norge.

Steenssøn.

Aa, det har været mig.

Niels Lykke.

Men kort Tid iforveien havde Greven vist sig i Dalarne. Almuen, som allerede var urolig, gjorde formeligt Oprør og kaarede ham til Drot.

Steenssøn.

Ha, ha, ha! Det var jo ogsaa mig!

Niels Lykke.

Eder?

Steenssøn.

Nu skal I høre, hvorledes det Hele er gaaet til. En Dag kaldte Peder Kantsler mig for sig og sagde mig, at store Begivenheder vare i Gjære; han bød mig saa skyndsomt jeg kunde, at drage til Østeraad, hvor jeg vilde møde en Fremmed —

Niels Lykke.

Rigtig, det er mig!

Steenssøn.

Af ham vilde jeg faa at vide, hvad jeg senere havde at gjøre; jeg skulde derhos melde ham, at Greven pludselig var død, men at det endnu ikke var vitterligt for nogen Anden end for Grevinden, hans Moder, samt for Peder Kantsler og nogle gamle Huusfolk paa Stures Slot.

Niels Lykke.

Jeg forstaar; Greven var Hovedet for Bondepartiet; hvis hans Død rygtedes, saa vilde de gaa fra hinanden og der blev Intet af det Hele.

Steenssøn.

Kan nok hænde, jeg forstaar mig ikke paa den Ting.

Niels Lykke.

Men hvorledes kunde det falde Eder ind, at give Eder ud for Greven?

Steenssøn.

Hvorledes det kunde falde mig ind? Ja, hvad veed jeg det; der er falden mig saamangen Galskab ind i mine Dage. Det var forresten ikke mit Paafund, thi hvorsomhelst jeg kom hen i Dalarne, der stimlede Folket sammen og hilste mig som Grev Sture; det hjalp ikke alt hvad jeg sagde dem imod, Greven havde været der for to Aar siden, sagde de, og det mindste Barn kjendte mig igjen. Naa, lad gaa, tænkte jeg, Du bliver aldrig Greve meer i dette Liv, Du kan jo sagtens engang forsøge, hvordan det er.

Niels Lykke.

Nu, og hvad tog I jer saa videre for?

Steenssøn.

Jeg? Jeg spiste og drak og levede godt; det var kun Skade, at jeg maatte saasnart afsted igjen; men da jeg tog bort — ha, ha, ha — saa lovede jeg dem, at jeg snart skulde komme tilbage med tre, fire tusinde Mand eller Gud veed, hvormange, og saa skulde det rigtig bryde løs.

Niels Lykke.

Og det faldt Eder ikke ind, at I handlede ubesindigt?

Steenssøn.

Jo, det faldt mig ind bagefter, men da var det rigtignok for seent.

Niels Lykke.

Det gjør mig ondt for Eder, min unge Ven, men I vil snart komme til at spore Følgerne af Eders Daarskab. I er forfulgt, Kongens Mænd har sat efter Eder.

Steenssøn (leende).

Efter mig? Ha, ha, ha! Nei, det er prægtigt! Og naar de saa komme og mene, at de har faaet Kløerne i Grev Sture, ha, ha, ha!

Niels Lykke (alvorligt).

Saa er det ude med Eders Liv.

Steenssøn.

Mit — jeg er jo ikke Grev Sture.

Niels Lykke.

Men I har kaldt Folket til Vaaben, I har gjort oprørske Løfter og vækket Ufred i Landet.

Steenssøn.

Ei, det var jo kun for Spøg.

Niels Lykke.

Kong Gustav vil see Sagen paa en anden Maade.

Steenssøn.

Ja sandelig, der er Noget i, hvad I der siger, det var jeg aldrig falden paa, hvis ikke I, — naa ja, det kan vi jo tænke paa siden; I vil jo nok tage Jer af mig, og desuden, Svensken er jo ikke i Hælene paa mig endnu.

Niels Lykke.

Men hvad har I saa videre at sige mig?

Steenssøn.

Jeg? Ingenting! Naar jeg nu bare faar leveret Eder Pakken.

Niels Lykke (ubetænksomt).

Pakken?

Steenssøn.

Javist, I veed jo —

Niels Lykke (fatter sig).

Ah, ja rigtig, Papirerne fra Peder Kantsler.

Steenssøn.

Naturligvis! Se, her ere de. (rækker ham en Pakke, som han har taget frem fra Brystet.)

Niels Lykke (affides).

Breve og Pergamenter til Olaf Skaktavl. (høit.) De ere aabne; saa kjender I vel Indholdet?

Steenssøn.

Nei, jeg læser ikke gjerne Skrift, jeg har mine Grunde.

Niels Lykke.

Og hvilke?

Steenssøn.

Aa, for det Første den, at jeg aldrig har lært det.

Niels Lykke.

Nu ja, den Grund er gyldig nok. (gjennemsøger Papirerne.) Aha, Oplysninger, mere end tilstrækkelige for at komme efter, hvad der er i Gjære. Denne lille Pakke med Silkesnoren om — (undersøger Udskriften) Ogsaa til Olaf Skaktavl. Skulde jeg —? Jeg veed jo rigtignok allerede hvad jeg behøver at vide, men alligevel, — har jeg nu den hele Kvæld igjennem ageret Eiermanden til alt dette her, saa tør jeg vel ogsaa — (aabner Pakken og vedbliver, idet han gjennemløber Indholdet) Fra Peder Kantsler, ja det kunde jeg næsten tænke. Han er haardt i Betryk, skriver han, thi — ja, ganske rigtig, her staar det; den unge Junker Sture er gaaen til sine Fædre just i det samme Urolighederne skulde bryde løs. „Men endnu kan der raades Bod paa Alting.“ Hvad nu! (studser og læser videre for sig selv.) „I maa da vide, Olaf Skaktavl, at den, der bringer Eder dette Brev, er en Søn af —“ Himmel og Jord, læser jeg ogsaa ret; ja, ved Christi Blod, det staar der? (Med et Blik til Niels Steenssøn). Han skulde være — ha, hvis det var saaledes. (læser videre). „Jeg har fostret ham fra han var aarsgammel, men til denne Dag har jeg stadigen nægtet at give ham tilbage, fordi jeg tænkte mig, at jeg i ham skulde have et sikkert Gidsel for Fru Ingers Troskab mod os og mod vore Venner; men dertil har han kun lidet baadet os. — I vil maaskee forundre Eder over, at jeg ikke betroede Eder denne Hemmelighed dengang I var hos mig her i Sverige, men isaafald vil jeg ærligt tilstaa Eder, at jeg frygtede for, I skulde beholde ham i samme Øiemed som jeg. Nu derimod, da I er stedet til Møde med Fru Inger og venteligen har forvisset Eder om, hvor uvillig hun er til at tage sig af vore Anliggender, saa vil I skjønne, at det er klogest, saasnart skee kan, at give hende tilbage, hvad hendes er; vel turde det da hænde sig, at Taknemmeligheden — dette er nu vort sidste Haab.“ — Ha, ha! hvilket Brev! det er Guld værd.

Steenssøn (affides).

Jeg har nok bragt ham vigtige Budskaber, kan jeg skjønne; ja, ja, Peder Kantsler har mange Jern i Ilden, siges der.

Niels Lykke (affides).

Hvad skal jeg beslutte mig til? Jeg har tusinde Anslag, men de lege Blindebuk i mit Hoved; det Ene snubler over det Andet. (grublende.) Ifald jeg — o nei, hvad vilde det lede til! Men dersom — dersom jeg — ha, ja det var et Indfald! Lykkes det, saa reddes jeg ud af al min Forlegenhed, og Fru Inger er mig vis. Sandelig, jeg vil vove det. (høit.) Et Ord, min unge Ven!

Steenssøn (nærmer sig).

Nu, det lader paa Jer, som om Spillet gaar godt.

Niels Lykke.

Ja, det skulde jeg mene. Jeg har bare Herrekort paa Haanden, Damer og Knægter og —

Steenssøn.

Men jeg, som har bragt Jer alle disse gode Tidender, har jeg nu ikke mere at bestille?

Niels Lykke.

I? Jo, det skulde jeg mene. I hører med til Spillet. I er Konge og Trumf ovenikjøbet.

Steenssøn.

Er jeg? Aa ja, nu forstaar jeg Jer; I tænker paa Ophøielsen, som I lovede mig.

Niels Lykke.

Ophøielsen? Hvilken?

Steenssøn.

Jo, dersom Kong Gustavs Folk fik Fingre i mig, spaaede I saa — (gjør Tegn som En, der hænges.)

Niels Lykke.

Sandt nok, men lad ikke det anfægte Jer længer. Det staar nu til Eder selv, om I inden en Maaned skal bære Hampesnoren eller en gylden Kjede om Halsen.

Steenssøn.

En gylden Kjede? Og det staar til mig selv.

Niels Lykke (nikker).

Steenssøn.

Ja, saa maatte Fanden betænke sig længe, men siig mig bare, hvordan jeg skal bære mig ad.

Niels Lykke.

Det skal jeg; dog først sværge I mig en dyr Ed paa, at intet levende Menneske i den vide Verden skal erfare, hvad jeg betror Eder.

Steenssøn.

Ikke Andet! I skal faa ti Eder om I vil.

Niels Lykke (strengt).

Alvor, Herre! jeg spøger ikke med Jer!

Steenssøn (lidt forknyt).

Nu ja, ja, jeg er alvorlig!

Niels Lykke.

I Dalarne kaldte I Eder Grevesøn, ikke saa?

Steenssøn.

Ei, begynder I nu igjen at skjende for det . . . Jeg har jo ærligt skriftet for Eder.

Niels Lykke.

I forstaar mig ikke. Hvad I dengang sagde var Sandhed?

Steenssøn.

Sandhed? Hvor vil I nu hen? Men saa siig mig da —

Niels Lykke.

Først Eders Ed, den helligste, den ubrydeligste I kjender.

Steenssøn.

Godt, I skal faa den. Der paa Væggen hænger Jomfru Marias Billede.

Niels Lykke (trækker paa Skulderen).

Jomfru Maria er bleven affældig paa den sidste Tid; har I ikke hørt, hvad Munken i Wittenberg paastaar.

Steenssøn.

Fy, hvor vil I agte paa ham; det er jo en Kjætter, siger Peder Kantsler.

Niels Lykke.

Nu ja, lad os ikke mere strides derom. (affides.) For mig kan rigtignok den ene Ed være ligesaa god som den anden, men jeg maa være sikker paa ham; det er slemme Tider vi leve i, de kjære Helgener er ikke længer at lide paa. (Med et Blik paa Niels Steenssøn, idet han seer sig om i Salen). Men for Fanden! han er jo neppe tyve Aar endnu; naar Folk er i den Alder, saa tror de gemeenligen, at der gives Et eller Andet, som er helligt i Verden. Lad mig see, skulde her ikke — (bemærker et Billede, som hænger paa en af Loftstøtterne). Aha, see der, jeg kunde aldrig finde noget Bedre. (høit.) Saa sværg mig da Taushed, indtil jeg selv løser Eders Tunge, Taushed, saasandt I haaber Himlens Salighed for Eder selv og for ham, som der hænger afbildet.

Steenssøn (idet han nærmer sig Billedet).

Det sværger jeg! hjælpe mig saasandt Guds hellige Ord. (viger overrasket tilbage). Men Christ i Himlen!

Niels Lykke.

Hvad nu?

Steenssøn.

Billedet der! det er jo mig selv!

Niels Lykke.

Det er den gamle Steen Sture, saaledes som han i sine yngre Aar gik og stod her i Livet.

Steenssøn.

Steen Sture! — Og Ligheden og — jeg talte Sandhed, da jeg kaldte mig Grevesøn, sagde I, var det ikke saa?

Niels Lykke.

Saa var det!

Steenssøn.

Ha, jeg har det, jeg har det! Jeg er —

Niels Lykke.

I er hans Søn, den sidste Ætling af Steen Stures Stamme.

Steenssøn (med stille Forundring).

Jeg Steen Stures Søn!

Niels Lykke.

Ogsaa paa Moders Side er I odelsbaaren. Peder Kantsler bedrog Eder, da han sagde, at en fattig Bondekone havde betroet Eder til ham.

Steenssøn.

Sælsomt, sælsomt! Men kan jeg da ogsaa tro —

Niels Lykke.

Alt, hvad jeg siger Eder, kan I tro, men kom vel ihu, at det er Alt til Eders eget Fordærv, dersom I glemmer, hvad I svor ved Eders Faders Salighed.

Steenssøn.

Glemme det? O nei, det kan I være sikker paa, jeg ikke skal. Men I, som jeg har givet mit Ord, siig mig, hvem er I?

Niels Lykke.

Mit Navn er Niels Lykke!

Steenssøn (forundret).

Niels Lykke? Den danske Rigsraad?

Niels Lykke.

Netop?

Steenssøn.

Og I skulde — det var sælsomt! Hvordan kommer I —

Niels Lykke (afbrydende).

— Til at modtage Budsendelser fra Peder Kantsler? Det undrer Eder nok.

Steenssøn.

Ja, jeg skal ikke nægte det. Han har altid nævnt Eder som vor bittreste Avindsmand.

Niels Lykke.

Og derfor mistror I mig?

Steenssøn.

Nei, det just ikke, men — naa, Fanden maatte gruble!

Niels Lykke.

Deri gjør I ret; følger I Eders eget Hoved, saa er Bastesnoren Eder ligesaa vis, som Grevenavnet og den gyldne Kjede, dersom I forlader Eder paa mig.

Steenssøn.

I Et og Alt, see der er min Haand. Tænk I for mig saalænge det er fornødent; naar det gjælder at slaa løs, saa skal jeg nok klare mig selv.

Niels Lykke.

Det er godt. Følg mig nu herind i Kammeret, saa skal I faa vide, hvordan Alt hænger sammen og hvad I videre har at gjøre. (Gaar ud til Høire.)

Steenssøn (med et Blik til Billedet).

Jeg Steen Stures Søn! sælsomt! Hvis jeg bare ikke drømmer. (Han følger efter Niels Lykke.)

Maleren Lessing.

Blandt de nulevende tydske Malere er Carl Friederich Lessing en af de største og indtager sin Plads tæt efter Kaulbach. Han er født d. 15de Februar 1808 i Wartenberg, en liden By i Schlesien. Hans Fader var en Brodersøn af den berømte Skribent, Gotthold Ephraim Lessing, og Kansler for Standsherskabet Wartenberg. Med Omsigt og Strenghed ledede han sine Børns Opdragelse, og holdt dem i Fritimerne til at beskjæftige sig med Naturen og især med Studiet af Planteverdenen. Denne Fremgangsmaade stemmede ganske overeens med Sønnens Tilbøieligheder. Han havde just ikke meget Anlæg til at lære udenad eller tilegne sig blot overleverede Kundskaber, og gjaldt ikke for noget godt Hoved. Derimod havde han det lykkeligste Øie for at opfatte Formerne og det rigeste Talent til at beherske dem. Dette viste sig ved hans Forsøg paa at efterligne Naturen, hvilket han med saadanne Anlæg ganske naturlig maatte falde paa. Imidlertid saa man intet Alvorligt i den unge Blomstermalers Beskjæftigelse, men betragtede den blot som en Leg, og sendte ham i hans 12te Aar til Gymnasiet i Breslau for at studere. Ved Siden af Botaniken lagde han sig her i sine Fritimer efter Mineralogien. Med de egentlige Skolekundskaber vilde det derimod slet ikke gaae, saaledes at Lessing efter 2 Aars Forløb endnu bestandig sad i 4de Lektie. Lærerne søgte derfor at formaae Faderen til at forandre sin Søns Bestemmelse og lade ham slaae ind paa den Løbebane, hvortil han ved saa tydelige Kjendetegn havde vist sig at være skikket. Men Faderen, som var en praktisk Mand, ønskede ogsaa, at hans Søn, ved Siden af sin ideale Retning, hvilken han kun betragtede som Liebhaberi og Dilletantvæsen, skulde lægge sig efter noget praktisk Nyttigt, og sendte ham derfor til Bygningsakademiet i Berlin. Dermed begyndte en haard Kamp mellem hans barnlige Pligt og hans Tilbøielighed. Underviisningen i Tegning vandt snart Seier over alle andre Underviisningsgjenstande, og da han havde gjort en Reise til Rügen, kom han hjem igjen som den mest lidenskabelige Landskabsmaler. Det fik hans gamle Bedstemoder, hos hvem han boede, snart at mærke paa en mindre behagelig Maade. Thi den unge Lessing stod i sin Iver op ved Daggry for at gjøre sine Exkursioner, og forstyrrede paa den Maade den gamle Kones tilvante Orden i Huset. Faderen advarede imidlertid mod at blive Maler, uden at besidde et afgjort glimrende Talent, og mindede ham om at tage Examen som Architekt. Men Lessing gik allerede rejekt til Præliminærexamen. Nu var det afgjørende Øieblik kommet. Paa sin eiendommelige alvorlige og indesluttede Viis gjennemkjæmpede Lessing den indre Kamp, og da han havde taget sin Beslutning meddeelte han den med faa Ord til sin Fader. Men derpaa greb han med samme Alvor og Kraft fat paa sin Kunst, og nu var det Lysten, som drev Værket: allerede i sit 18de Aar forbausede han sine Lærere og Publikum ved sit første Værk: „En Kirkegaard med Ligstene og Ruiner." Kunstforeningen kjøbte det og betalte det Dobbelte af den Priis, der forlangtes derfor. Faderen lod sig overtale til at komme til Berlin og udsonede sig med Sønnens Bestræbelser.

Kort derefter lykkedes det Lessing at knytte Bekjendtskab med W. Schadow, og senere fulgte han ham til Düsseldorff. Her begyndte Lessing at lægge sig efter Figurtegning, og en Mængde Kompositioner, hvoraf den ene fortrængte den anden, varslede om den tilkommende Historiemaler. Hans rastløs skabende Phantasi lod ham sjelden fuldende et Udkast og Opfindelsesevnen overgik i denne Periode langt Udholdenheden.

I Aaret 1829 udførte Lessing „Slaget ved Iconium" i Grev Spee's Havesal i Haltorf. Cornelius havde her begyndt paa en Billedcyklus af Keiser Frederik Barbarossa's Liv, og da han tilligemed sine Disciple drog til München, efterlod han den, om ikke ufuldendt, saa dog uafrundet. Denne Cyklus var det nu Lessing fik den Ære at fuldende ved ovennævnte Billede, og han svigtede ikke den Tillid, man havde vist ham: han præsterede allerede her noget Ualmindeligt.

Ved denne Tid vendte den düsseldorffske Skole sig til det Romantisk-Sentimentale. Balladedigterne bleve læste og kun fra dem hentede man det Stof, man bearbeidede: hyppigt ikke uden Overgreb paa Digtekunstens Gebet. Som en Søn af sin Tid tog Lessing Deel i denne Retning, men hans dybe Gemyt, hans strænge og alvorlige Væsen sikrede ham mod dens Vildfarelser og bevarede hans Selvstændighed. Hans berømte „sørgende Kongepar" (stukket af Lüderiz) tør paa ingen Maade kaldes en Illustration til Uhlands Digt, og hans „Leonore" (lithographeret af Jentzen) ligesaalidet en blot Oversættelse af Bürgers Ballade. Begge Værker ere selvstændige maleriske Behandlinger af det samme Stof, som ogsaa Digterne have behandlet, uden at man behøver at nægte, at det er Læsningen af Digterne, der har bragt Kunstneren til at vælge disse Emner. Omvendt er „Røveren og hans Barn" et

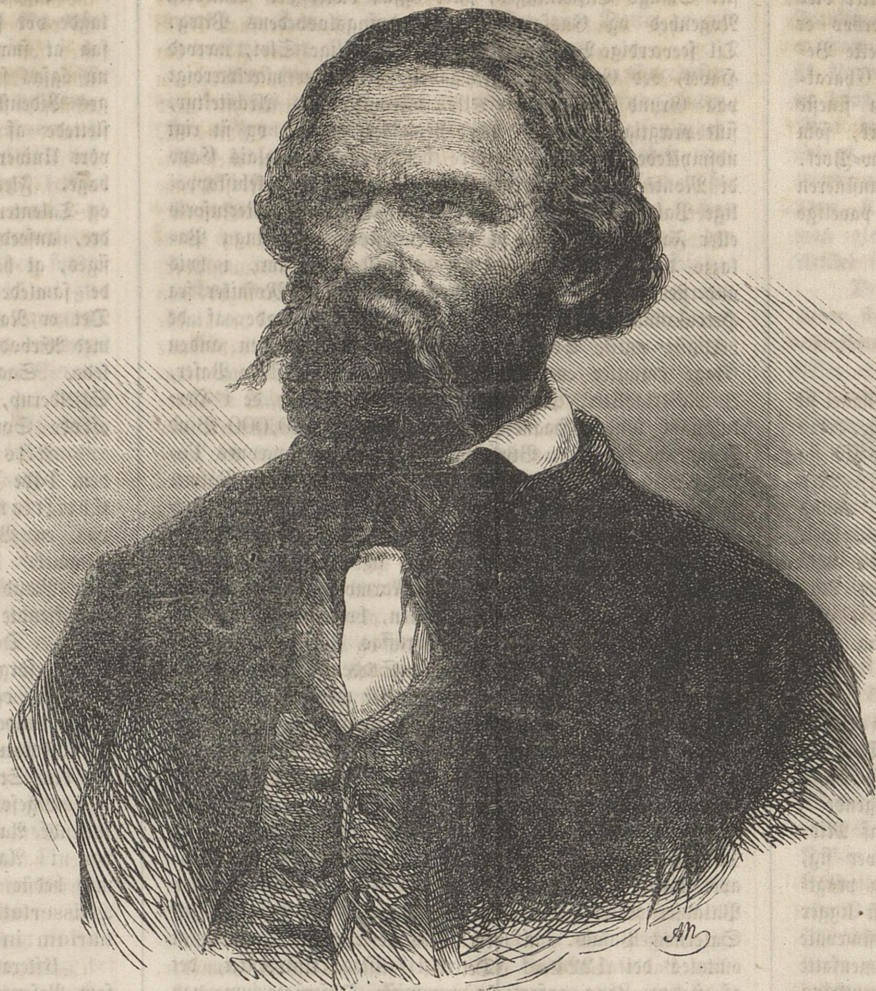
Universitet. Klosteret St. Severin. Port og Taarn del Carmine. Bade. St. Augustins-Kirken. Klosteret St. Eligia. Marinelligade. Kastellet St. Elmo. Neapel

Billede af denne Slags, der paa den anden Side ligesaa godt kunde begeistre en Digter til en Ballade.

Med F. v. Üchtriz havde Lessing allerede tidligere drevet historiske Studier, hvorved han især følte sig tiltrukket af Böhmens Historie. Resultatet heraf var i Aaret 1831 Skizzerne til „Husitterprædikenen og til „Huss paa Konciliet i Kostnitz." De bleve imidlertid ikke strax udførte i Farver: det første Maleri blev først færdigt 1836 og det andet flere Aar senere. Aarsagen hertil var, at Lessing maatte gjøre Fyldest for sin Værnepligt, og det lod til, at Militærvæsenet behagede ham, i det Ringeste opfyldte han sin Skyldighed med Lyst. I denne og den nærmeste Tid malede han en Mængde herlige Landskaber, i hvilke elegiske og alvorlige Stemninger ere de fremherskende. Til disse høre: „En Klosterkirkegaard om Vinteren", med en aaben Grav, i hvilken en Munk mørktgrublende skuer ned; et Motiv fra „die Eifel" (en Arm af Ardennerne, der fra Belgien strækker sig ind i Rhinpreussen; et Skovlandskab, hvori en Geistlig tilligemed sin Ministrant; et Efteraarslandskab o. s. v.: lutter Billeder, der vidne om en høist poetisk Naturopfatning og gjøre en henrivende Virkning.

Ogsaa vi have her i Christiania havt Leilighed til at beundre det mægtige Indtryk, hans Landskaber frembringe. Kunstforeningen var saa heldig at erhverve et, der, hvis jeg ikke tager Feil, i sin Tid blev udloddet til Blom paa Moss.

Lessing opfatter, om jeg saa maa sige, „Aanden i Naturen", og udfolder Naturens hemmelige Liv for vore Øine i al sin Sandhed. I denne Henseende er han blandt Malerne, hvad Andersen er blandt Digterne. Men han 'seer tillige Naturen i sin Sammenhæng med Menneskelivet, og saaledes danne de lessingske Landskaber en værdig Skueplads for de historiske Personer, som, hvad Legemet angaar, synes at være opvoxede midt i dem, medens deres aandige Udtryk har sin Rod i Menneskehedens kulturhistoriske Udviklingsgang. Derom

Maleren C. F. Lessing.

vidner allerede Hussitterprædikenen (der eies af Kongen af Preussen, er lithographeret af H. Eichens og stukket af Hoffmann). Alle de Gradationer i Følelsen, som Momentet giver, - ligefra den blodgjærrige Fanatikers raae Ydmygelse og til den ædle, begeistrede Ynglings bløde, længselsfulde Andagt, - findes her fremstillede med den høieste Sandhed og Liv. Maleriet gjorde ogsaa i Aaret 1837 stor Opsigt i Paris, og skaffede Lessing, der allerede siden 1832 havde været Medlem af Akademiet i Berlin, Æreslegionens Kors.

Det Tidsrum, der forløber mellem een historisk Frembringelse og den næstfølgende, udfylder Lessing gjerne med Landskaber; og neppe har han fuldført en større Komposition, saa tager han atter fat paa Landskaberne, hans første Kjærlighed, ja under selve Arbeidet tjene de ham til Afvexling. Avant, pendant et après bestandig Landskaber! Saaledes opstode: et stort Klippelandskab, en Egeskov om Efteraaret, en Sø i Fordybningen af et indsunkent Krater. Andre Landskaber, hvoriblandt den berømte tusindaarige Eeg, der er raderet af Steifenhand, kom til det Stædelske Institut i Frankfurt am Main. Det samme var Tilfældet med Figurbilledet „Ezzelino af Mailand i Fængslet", hvem tvende Munke søge at overtale til atter at vende tilbage i Kirkens Skjød.

Efter at Lessing endnu havde malet Pave Paschalis den Andens Fængsling af Keiser Henrik den Femte, skred han til Udførelsen af sin ovenfor omtalte Skizze: „Huss for Konciliet i Kostnitz." Dette Maleri tiltrak sig i ualmindelig høi Grad Publikums Opmærksomhed paa Udstillingen i Berlin i 1842, og det maa i Virkeligheden gjælde for et af de ædleste Værker, som tydsk Kunst har frembragt. Lessing har heri udviklet en saadan Magt til at individualisere, at det neppe synes muligt indenfor Maleriets Grændser at kunne gjøre det mere betegnende. Dette Billede er ligeledes kommet til det Stædelske Institut i Frankfurt.

Fyrtaarn. Theatret St. Carlo. Kastellet Nuovo. Den indre Havn. St. Brigida. Det kongelige Slot. St. Fernandokirken. Paladset Leopoldo. Det hellige Broderskab di Paolas Kolonnade og Tempel. St. Maria Egiziaca. St. Maria degli Angeli. Batteriet og Kastellet dell' Uovo.

Efter nogle Landskaber og Gjentagelser begyndte Lessing derpaa et andet Maleri af Hus's Historie i stor Maalestok: det forestiller Martyren paa hans Vandring til Baalet. Den største Rigdom af Motiver og Affekter blev atter udfoldet i dette vidunderlige Billede. Derhos er Kompositionen, trods Mangfoldigheden af de enkelte Bestanddele, klar ved første Blik, og Tegningen og Charakteristiken af hver enkelt Skikkelse vidner om den fineste psychologiske Jagttagelselsesevne. Dette Mesterværk, som blev fuldendt i 1850, gik for en høi Priis til New-York. Samme Bestemmelse erholdt et stort Maleri, som Kunstneren paabegyndte i 1853: „Luthers Opbrændelse af den pavelige Banbulle.“

Neapel og dets Omgivelser.

Det neapolitanske Spørgsmaal har forlængst naaet sit Hoidepunkt. Vestmagternes Gesandter ere kaldte tilbage, deres Krigsskibe, eller rettere nogle af deres Krigsskibe have vist sig for Neapel — af Trudselen blev en Demonstration. Men det er ogsaa Alt, det er virkelig Høidepunktet. Kong Ferdinand veed, at det ikke er nogen Hannibal ante portas. Det fødende Bjerg har født en Muus, om hvilken man efter tre Ugers Forløb ikke længer vil tale. For Øieblikket hører dog Neapel endnu stedse til de Punkter, mod hvilke Politikernes Øine mest ere rettede, og saa sætte da ogsaa vi os i Aanden derhen.

Neapel, Italiens skjønneste Stad, i Ynde kun at sammenligne med Konstantinopel, Rio Janeiro og Stockholm, er tillige en af Europas største Stæder. Den har omkring 430,000 Indbyggere, mere end 50,000 Huse, og en Omkreds af omtrent fem Mile. Biliggende i Distriktet Terra de Lavoro, speilende sig i en af Middelhavets skjønneste Havbugter, med Vesuv nær over sig, tager det sig navnligen fra Søsiden overordentlig pragtfuldt ud. Her ligge Øerne Ischia og Procida, hist ligger Capri. Gjennem Aabningen mellen begge de Førstnævnte nærme vi os Staden med Følelser, der ere sammensatte af Oldtidserindringer og Nuets Nydelser. Rundt omkring talrige Øer og Holme med purpurfarvede Klipper og fine Viinrankespind, med Templer og Klostre, Landsteder og Haver, foran os i Fronten Kystens lange Kurve, der løber fra Cap Miseno, hvor Augustus havde sin Flaade liggende og Lucullus anlagde sine Haver, mod Syd til Neapel, de Levendes store Stad, og Pompeji, de Dødes store Stad, og derfra til Castellamares glimrende Taarne Sorrentos dunkle Klipper, under hvilke Tassos Huus staar, beskyllet af Havet, — en Strandbred, afbrudt af Viinhaver og garneret med Marmor, Terasse paa Terasse over den nedenforliggende sorte Strand, paa hvilken Fiskerne tørre sine Garn og Lazzaroner tage sig en Slummer i Middagssolen. Opad hæver den sig til Toppen af St. Elmo og Capo di Monte — i Sandhed et mageløst Landskabsbillede. Og hvilke Erindringer! Der er den Klippe, hvorpaa Marius's Villa hævede sig, der blev Lucullus's Venner bespist med Nattergaltunger og Fiske, der vare fodrede med Slaver. Hist hæver sig den Ø, hvorhen Brutus flygtede og hvor Portia døde. Hist er Virgils Grav, og der tilvenstre langt i det Fjerne skimtes det endnu i sit Forfald yndige Bajæ, Romernes berømte Badested i Keisertiden, medens langt tilhøire Capri hæver sig glimrende som en mørk Ædelsteen af Havet med sine smaae Skove og sine eensomme Huler — evig berømt som den blodtørstigste og tillige mest udsvævende Cæsars yndige Bolig.

Stadens Indre er mindre smukt, da Gaderne, der for det meste ere brolagte med Lava, næsten uden Undtagelse ere trange og krogede og de offentlige Pladse uregelmæssige. Husene ere for en stor Deel paa en fem Etager, mange ere sex Etager høie; de fleste ere forsynede med Bastioner og flade Tage. Den største, prægtigste og livligste er Toledogaden. I de med Havet parrallelt løbende Gader, Santa Lucia og Chiaga bor den fornemme Verden. Navnlig frembyder Chiaga, der er prydet med Alleer, Springvand og Græsplainer, mange stadselige Palladser, blandt hvilke lige ved Søen Villa Reale ligger med sin Have, i hvilken den berømte Gruppe „den farnesiske Tyr“ staar. Blandt de offentlige Pladse ere de smukkeste Largo di Castello, hvor der findes flere Springvand og som er Folkefestenes almindelige Skueplads, endvidere Largo di Monte Oliveto med sit smukke Springvand og Karl den 2dens Broncestatue, og den største af dem alle, Largo del Mercato, hvor Konradin af Hohenstaufen blev halshugget.

Mure og Porte har Neapel ikke. Af de sex Kasteller, som det besidder, ere de vigtigste St. Elmo, som danner en regelmæssig sexkantet Stjerneskandse paa en Høi, der rager op over Staden, og hvor der findes Grave, hugne i Klippen, Kaserner og Minegange, det beskytter Staden fra Landsiden og truer den i Oprørstilfælde med sine Kanoner; — endvidere Kastello nuovo ved Havnen nær det kongelige Pallads og Kastello del Uovo, der ligger paa en Landtunge i Havet.

Af Bygninger, der i Ordets strengeste Forstand kunne kaldes skjønne, har Neapel forholdsviis kun faa. Alt hvad man kunde henregne dertil, er alene med Undtagelse af Finantsbygningen i Toledogaden, udenpaa og indeni vanziret ved Overlæssing med Snirkelværk, og andre en slet Smags Tilsætninger, eller ogsaa bærer det formedelst Nøgenhed og Ensformighed Betydningsløshedens Præg. Til seeværdige Bygninger høre det kongelige Slot, nærved Havet, ved Enden af Toledogaden, hvilket er mærkværdigt paa Grund af sin Størrelse, Frontispicens Architektur, sine prægtige Trapper, sine Gemakkers Pragt og sit rigt udsmykkede Kapel; — videre det kongelige Palais Capo di Monte med en henrivende Udsigt; det erkebiskoppelige Palais med skjønne Freskoer af Lanfranco, Reclusorio eller Fattighuset, som er Stadens største Bygning; Palazzo degli Studi med det bourbon'ske Museum, i hvis underste Afdeling de bedste Væggemalerier og Mosaiker fra Herculanum og Pompeji samt en stor Mængde af de herligste antike Statuer befinde sig, medens den anden Etage omfatter en betydelig Samling af etruskiske Vaser, et Malerigalleri, Papyrussalen (der indeholder de i Herkulanum fundne Haandskrifter) og det af 150,000 Bind bestaaende kongelige Bibliothek. Videre maa nævnes Teatro San Carlo, Italiens største Theater, 330 Palmer langt og 165 bredt. Ligesaa maa af Stadens 122 Kirker nævnes den til San Francesco di Paolo indviede, der er bygget efter Pantheon i Rom, og hvis skjønne 200 Fod høie Kuppel bæres af 134 Marmorsøiler — og den hellige Januarii Kirke eller Domen, hvis oprindelige gotiske Charakteer ved Kardinal Caraffas Forskjønnelser med Hensigt er tilintetgjort. Den er Stadens største og rigeste Kirke; dens Indgang er smykket med to Porfyrsøiler; Hvælvingen bæres af 110 Marmor- og Granitsøler. Under dens Hovedalter hviler den hellige Januarii Legeme, hvis Blod i et særskilt Kapel, opbevaret i to Flasker, beskjærmende for Vesuvs Ødelæggelse og al anden Nød, tre Gange om Aaret, d. 5te Mai, 19de September og 16de December, bliver flydende. Af Kapeller har Neapel 130, af Klostre 149. Af Privatbygninger mærkes Paladset Viceria, Palazzo Maddalone og Prindsen af Salernos Palais. Af videnskabelige Anstalter fortjene at omtales det 1224 af Frederik II stiftede Universitet, det af sleben Lava opførte astronomiske Observatorium paa Capo di Monte, det af 50,000 Bind stærke Bibliothek Brancorcia, et musikalsk Konservatorium, Collegia reale til unge Adelsmænds Opdragelse, den polytechniske Skole og det chirurgiske Kollegium, hvor unge Mennesker fra det himmelske Rige opdrages til den geistlige Stand, for derefter at virke som Missionærer i sit Fødeland. Blandt Velgjørenhedsanstalterne er flere store Hospitaler og det kongelige Fattighuus, hvor Regjeringen med en aarlig Opofrelse af 500,000 Fr. lader fattige Børn meddele Underviisning i forskjellige Haandværk, især deleshed at udhæve.

Af Manufakturer og Fabriker ere i Neapel kun faa, og Handelen er, skjønt Staden er Middelpunktet for Landets Omsætning og Industri, næsten ganske i Fremmedes Hænder. Folket, der er hengivet til Nydelse og dolce far niente's Behageligheder, skyer alskens alvorligt Arbeide og foretrækker i al Ørkesløshed at laane Øre og Øie til Pulcinellers, Improvisatorers og Musikanters Underholdninger. Adelen er tildeels riig, blandt Borgerne hersker Velstand. De ganske Ubemidlede, Lazzaroni, leve i Regelen ørkesløst og sorgløst. Forøvrigt er Folkets Usædelighed ikke større i Neapel end i andre Hovedstæder, og ved Siden af sydlandsk Lidenskabelighed besidder Neapolitaneren Dyder som Maadehold, et muntert Sind og et godt Hjerte i høi Grad.

Paafaldende for Fremmede er Geistlighedens store Indflydelse, især paa Kvindekjønnet, Kvindernes Dovenskab og Mangel paa Dannelse selv i de høiere Stænder, og Adelens Fremgangsmaade for ved alslags Handelstrafik at dække sine store Udgifter. Mange Personer af den høieste Adel gjøre regelmæssige Forretninger i at udleie Boliger. En fremmed Familie finder for Penge Modtagelse i en Fyrstes Huus. Imod en anden Familie er en Greve saa høflig at overlade den sin første Etage mobleret til Leie. Til en Tredie sender en Marquise sin Jæger, for at lade spørge, hvor høi Leie den vil betale for hendes Huus, og naar man kommer for at besee Huset, er Fru Marquisen saa naadig, selv at føre En omkring og anprise Bekvemmeligheden. Alt dette gjør de, for med smaae Indtægter at kunne gjøre Selskaber og holde Vogne og Heste. Naar en engelsk Familie ønsker at leie et godt Pianoforte, saa kan den for en tilstrækkelig Priis erholde det selv af en Hertuginde, og en med Hoffet nær beslægtet fyrstelig Herre tillader, at man i hans Portrum har Viinudsalg, medens det Indre af Paladset næsten ganske er taget i Beslag af hans Venner — det er tydeligere talt af hans Kreditorer. Hellerikke i andre Henseender ere de fornemme Klasser i Neapel nogen Mønstre for sin Stand. Deres Aftenunderholdninger ere ikke stort bedre end Spillehuse og deres Æresfølelse er ikke den stærkeste.

(Efter Illustr. Zeitung.)

Professor Nils Berner Sørenssen.

(† 19de Juni 1857).

Ligesom Antallet af de Mænd, der i 1814 grundlagde vor frie Statsforfatning, mere og mere indskrænkes, saa at snart ingen flere ville være tilbage, saaledes ere nu ogsaa snart de Mænd, der gave det gjenfødte Norges Videnskabelighed sin første Glands og Anseelse, udslettede af de Levendes Tal. Af de Lærere, hvormed vort Universitet begyndte sin Virksomhed, er kun een tilbage. Flere af dem vare Mænd, der ved Kundskaber og Talenter vilde have været en Vinding, endog for ældre, anseede Universiteter, og det kan saaledes med Rette siges, at have ligget en sær Skjæbnens Begunstigelse i at de samledes ved en nyskabt Høiskole som Norges var. Det er Navne, vi fra den Tid møde, der endnu nævnes med Ærbødighed, ja som tildeels hidtil ikke ere overstraalede. Saaledes Treschow, Hansteen, Hersleb, Sverdrup, Skjelderup, Chr. Smith, Rathke, Thulstrup og den netop afdøde Sørenssen, hvis korte Levnetsløb her skal gives.

Nils Berner Sørenssen er født i Christianssand den 14de Juli 1774, og en yngre Broder af Biskop Christian Sørenssen, der døde 16de August 1845 paa en Visitatsreise i Vaaler Præstegjæld, 80 Aar gammel. Faderen Søren Christensen var Smed, og „en Mand af den gamle trofaste Redelighed, af Alle, som kjendte ham, agtet og yndet.“ Moderen hed Anna Just. Denne med Hensyn til Stand simple, men brave Mand sørgede med særdeles Omhed for sine Børns Opdragelse, og bestemte begge sine Sønner til Studeringerne. Dette kunde han saameget mere gjøre, som han ikke var uden Formue. Og begge Sønner bleve ogsaa en Hæder for den Stand, hvortil de ofrede sig.

Ligesom Broderen blev Nils Berner Sørenssen i sit syttende Aar dimitteret fra Christianssands Skole. Dette var i Aaret 1790. Han blev medicinsk Kandidat med bedste Charakteer og tog 1804 Doktorgraden med en „Dissertatio inauguralis anatom. sistens neurologiam narium internarum“, der blev trykt i Kjøbenhavn s. A.

Efterat han henved 9 Aar, deels som Kandidat, deels som Reservemedikus havde gjort Tjeneste ved Frederiks Hospital i Kjøbenhavn og efterat han i 5 Aar havde været Læge ved Kjøbenhavns Fattigvæsen, blev han i 1807 konstitueret Landphysikus i Jarlsbergs Grevskab med Bopæl i Tønsberg. Kort efterat han havde tiltraadt denne Post, udbrød Krigen. I den Anledning oprettedes i Marts 1808 i Tønsberg en Exerceerskole for det unge Mandskab af det norske Jægerkorps, hvorved tiltrængtes en Læges Hjælp, som Sørenssen efter Anmodning paatog sig at yde. Og da til samme Tid et Lazaret anlagdes for den østre Afdeling af Roflotillen, blev saavel dets Oprettelse, som det daglige Tilsyn dermed overdraget Sørenssen.

Udførelsen af disse Sysler ved Siden af hans Forretninger som Landphysikus krævede stor Anstrængelse, og Sørenssen faldt i en heftig Nervefeber, hvoraf han først efter tre Maaneders Forløb reiste sig. Imidlertid havde den kgl. Regjeringskommission for Norge befalet ham at begive sig til Armeen, for der at modtage en Post, som nærmere skulde blive bestemt. Men, svækket som han var af den nylig overstandne Sygdom, bad han om at maatte fritages for den tiltænkte Ansættelse, hvad der ogsaa tilstodes ham.

I Juli 1809 døde den elskede og agtede Landphysikus Jessen i Skien af en da grasserende Forraadnelsesfeber, der skulde være opstaaet af de slette Fødemidler og Mangelen under hine Krigsaar, og som anrettede græsselige Ødelæggelser især blandt Almuen. „Utrættelig og ufortrøden,“ siger Amtmanden, Løvenskiold, i sin Indberetning, „kjæmpede Doktor Jessen mod Sygdommens Udbredelse, indtil han desværre endelig smittet i en usel fattig Syge-Hytte, faldt som et Offer for sin Embedsnidkjærhed og Menneskekjærlighed.“

Det herved ledigblevne Landphysikat i Skien og Bratsberg Amt ansøgte nu strax Sørenssen og erholdt det ogsaa under 8de November 1809. Han tiltraadte Embedet i Begyndelsen af næste Aar, og vandt snart her som i sine tidligere Virkekredse Folks Tillid og Kjærlighed. Dette i Forening med „det saa berømmelige Navn, han ved Kjøbenhavns Universitet havde efterladt sig,“ gav den Kommission, der nedsattes i Anledning af det norske Universitets Anlæg, fuld Anledning til, som det i dens senere Forestilling (1814) hedder, „strax at fæste sine Øine paa ham som den man til det pathologiske og kliniske Fag troede især at burde anbefale.“

Saaledes var Sørenssen allerede blandt de Mænd, som Kommissionen i sin Forestilling af 15 Marts 1812 „ansaa duelige til Læreposter ved det norske Universitet, og som efter deres Stilling muligens kunde ønske, der at ansættes. (Udtrykkene i Overskriften til den til Forestillingen føiede Navneliste.) Foruden Sørenssen nævntes i Medicin Skjelderup (der skulde foredrage Anatomi og Physiologi), Dr. F. W. Willemoes og Prof. Castberg, der havde meldt sig til at modtage Ansættelse. Først i en senere Forestilling nævntes Thulstrup og da som den, der skulde overtage Chirurgien.

Imidlertid var Sørenssen ikke blandt de tidligst ansatte Lærere ved det norske Universitet; thi han udnævn-

tes først 3die Juni 1814 (samtidigt med Thulstrup), medens Skjelderup var udnævnt i 1813, og allerede s. A. vare Forelæsninger i enkelte Fag aabnede. Men de medicinske Lærere begyndte alle først sin Virksomhed i Høsten 1814, og deriblandt Sørenssen sine i November Maaned. Han læste først over Pharmakologien, i det han forudskikkede det botaniske System og de nødvendigste chemiske Principer, hvilket var uundgaaeligt, da de Studerende ikke havde havt Adgang til ellers at erhverve de fornødne Forkundskaber i disse Disciplined. I 1815 vedblev han at læse over Pharmalokogien, og „gik derefter over til de øvrige Grene af Lægevidenskaben, nemlig til den generelle og specielle Pathologi, til den generelle og specielle Therapi.“ Foruden i disse Dele af den fundamentale og praktiske Medicin begyndte han 1815 at give Underviisnig i den kliniske Medicin paa Byens daværende Hospital*), hvor derfor Behandlingen af de Syge overtoges af Sørenssen i Forening med Thulstrup, ligesom Sørenssen s. A. alene paatog sig Overopsynet med de Syges Behandling paa Amtssygehuset i Oslo. Da Rigshospitalet aabnedes 16de Oktober 1826, ansattes Sørenssen som Overlæge ved Samme, og vedblev som saadan indtil Oktober 1839, da han paa Grund af Sygdom maatte søge sig entlediget. Ved denne Stiftelse og i denne Virksomhed var det vistnok Sørenssen indlagde sig sine største Fortjenester, idet han, som Direktionen ved hans Afsked bevidnede — „med utrættelig Iver anvendte sine sjeldne Kundskaber og rige Erfaring til Gavn for Syge og Studerende i et Tidsrum af 13 Aar.“ Uagtet han fremdeles vedblev som Lærer ved Universitetet og først i 1840 (11 Aug.) paa Ansøgning fik Afsked derfra, maatte hans Virksomhed fra Kathedret, trods hans herlige Foredrag, sammenlignelsesviis altid blive af mindre Betydning allerede af den Grund, at han formedelst et Anfald af Blodstyrtning, der paakom ham i 1821, og som senere gjentog sig, blev nødt til at vogte sig for Talerens Anstrængelse. Det var derfor ved sine kliniske Øvelser, ved Sygebehandlingen, at Sørenssen især har virket for sin Videnskab. Hvad han paa dette Felt har udrettet, skal ifølge kyndige Mænds Udsagn have været overordentlig meget og have bragt det medicinske Studium hertillands i Spor, som det maaskee ellers ikke vilde taget. Og naar man blandt vor Lægestand finder en saa alvorlig videnskabelig Stræben, og saa lidet Charlataneri, saa tør netop Sørenssen have sin store Andeel heri.

Sørenssen vænnede de Studerende til en omhyggelig, undersøgende og samvittighedsfuld Methode, til Opmærksomhed selv paa den yderste Detail med Hensyn til Bestemmelsen af en Sygdom. Og dog var han selv den, der mindst trængte til denne Detail, da han med en næsten mageløs Raskhed, ligesom ved første Blik paa den Syge, kunde opdage Sygdommens egentlige Rod. Det laa saaledes nærmere for ham, end for de Fleste, at oversee denne Datail, som han slet ikke behøvede, og som Folk desuden i Literaturen som ellers ville have overseet, før man skal lade en Mand gjælde for genial. Men en Mand som Sørenssen, med dette menneskekjærlige, skrupuløse Sind, som vistnok med sin skarpe Jagttagelsesevne snart overtydede sig om, hvor godt Skjødesløsheden og Dovenskaben staar sig paa at henskyde sig under Genialitetens Ægide, hvis uhjemlede Benyttelse bliver saameget skadeligere paa et Feldt som hans, hvor Menneskelivet selv maa tjene til Prøveklud — han maatte først og fremst bringes til at lægge sær Vægt paa Flid og Samvittighedsfuldhed hos den vordende Læge. Dette var Fordringer, som Ingen mangler Evner til at efterkomme, medens Genialiteten derimod altid bliver en yderst rar Fugl, med hvis Fjædre Flere, end Vorherre har besluttet, alt for ofte søge at pryde sig.

Ved sin Flid og sine Kundskaber har S. kun lidet beriget Literaturen. Foruden sin Doktordisputats har han blot skrevet et latinskt Program (til Fr. Holst's Doktorpromotion i 1817). Han havde af Naturen en afgjort Ulyst til Forfattervirksomhed, hvortil vel kom hans Sygelighed, der hindrede ham fra anstrængt Arbeide og nødte ham til den største Agtpaagivenhed paa sig selv, en Agtpaagivenhed, hvorved, kan man sige, det alene lykkedes ham i saa lang Tid at opholde sit Liv, og hvormed han ogsaa vedblev til sit sidste. Endnu paa sin Dødsseng laa han og følte sig idelig paa Pulsen, for at mærke, hvorledes Døden nærmede sig. Allerede for sexogtredive Aar siden, da Blodspytnigen paakom ham, ansaa Lægerne det for umuligt, at han længe kunde leve; men han overlevede sine fleste Samtidige, der dengang vare stærke som Fjeld, og da han nu endelig døde (19de Juni d. A.), gaves der ældre Læger, som troede, at han for lang Tid siden var død, og yngre, som knapt vidste af at han havde været til. Saaledes lever Samtiden i sig selv og saaledes forsømmer Traditionen — for ikke at sige Historien, at melde om, hvad der er En nærmest!

Om Sørenssen nogensinde nød nogen Udmærkelse ved at kaldes til Medlem af fremmede lærde Selskaber, vide vi ikke med Bestemthed; i ethvert Fald have vi ikke fundet Spor dertil. Derimod var han i sin Tid bleven hædret saavel med Nordstjerne- som Vasaordenen.

Saasnart han var bleven ansat i Tønsberg, giftede han sig med sin nu gjenlevende Enke Elisabeth Dor. Augusta Weidemann (f. 14de Aug. 1787), Datter af den i Aaret 1826 afdøde Foged i Nedenæs Lars Weidemann og en Søster af den i f. A. afdøde Amtmand Lars Weidemann. Af dette Ægteskab fødtes 8 Børn, hvoraf kun fem leve, nemlig en Søn og fire Døtre. Den ene Datter er gift med Statsraad Møinichen, de øvrige ugifte.

Nedskriveren heraf kjendte ikke personligen Sørenssen, og han har derfor maattet tye til hans Kolleger og Andre, for at kunne danne sig en Mening om hans Personlighed. Alles Udsagn have med en sjelden Samstemmighed tjent til at vise, at Sørenssen var høist udmærket saavel fra Charakterens Side som med Hensyn til Kundskaber. Han var en saare hjælpsom Mand, velgjørende mod den Fattige, og forstod ved sit venlige, deeltagende Sind i sjelden Grad at trøste og oplive den Syge, ja naar han kom laa der noget Styrkende allerede i hans blotte Fremtræden, hans deeltagende Væsen og den Venlighed, hvormed han nærmede sig den Syge. En af vore ældre, mest anseede Læger har sagt, at hans hele Person var Blidhed og Venlighed, og hvor han traadte ind, blev der lyst, som om det kunde været en Solstraale. I disse faa Ord ligger mere til hans Ros, end i lange Lovtaler. Ved Sygesengen var Sørenssens egentlige Virkekreds, og naar man spørger om hans Fortjenester og hvad han har udrettet, da maa man søge Svaret hos de Mange, hvis Smerter han har lindret og hvis Liv han har reddet — rigtignok Vidnesbyrd, der seent eller tidligt tage sin Lov og Priis med sig i Graven, medens endnu de skriftlige Nedtegnelser tale, men som til Erstatning for Berømmelsens Kortvarighed føre et ganske andet Sprog af Beundring og Hjertelighed, end det skrevne Bogstav formaar. Dog seiv naar hele den Slægt, der har seet, hvad Sørenssen var for sine lidende Medmennesker, har fulgt ham i Døden, vil den mundtlige Tradition i lange Tider trodse Glemselen og opretholde hans Minde i kjærlig Erindring.

I sine Forelæsninger og ved Taler viste, som sagt, Sørenssen sig i Besiddelse af et fortrinligt Foredrag, ja man kan sige en sjelden Veltalenhed. I Frimurernes Samfund, blandt hvis ivrige Medlemmer han hørte, var han derfor ogsaa en lang Tid stadig Taler. Dog ophørte han at holde Taler, da hans Sygelighed tiltog, og han med større Ængstelighed begyndte at skye enhver Anstrængelse, som paa nogen Maade kunde fremskynde den.

I alle Ordets Betydninger var Sørenssen en lærd Mand, - lærd i sin Videnskab og lærd med Hensyn til Kundskaber i Oldtidens Sprog og Skrifter. Endnu paa sine sidste Dage vedblev han at studere sine Klassikere, og idelig at fornye Kjendskabet til hine stærkt anfægtede Forfattere, der i Aarhundreder har udgjort det væsentligste Led af den aandelige Opdragelse. For os har dette noget Elskeligt og Rørende ved sig. Vi kunne ikke længere vente, at alle vore Læsere herom skulle dele vore Følelser. De gamle Sprog have været udsatte for altfor megen offentlig Haan, til at ikke deres Ærværdighed og dermed Ærbødigheden for deres Dyrkere hos Enkelte skulde være svækket. De ere overantvordede til forhaanende Seminarister, hvis Dom dog fornuftigvis burde agtes lige med de Blindes om Farverne.

P. V. H.

*) Fr. Holst: „Det medicinske Studium ved Norges Universitet,“ i Budstikken 1824 No. 26 flg.

Admiral John Franklin.

II.

Tiltrods for alle de Lidelser, Franklin havde udstaaet paa sin sidste Reise og for de nye Baand, der fængslede ham, kunde denne kjække Sømand ikke modstaa Fristelsen til at forelægge Regjeringen Planen til en ny Expedition i Iishavene og tilbød sig selv til dens Udførelse. Saasnart det blev bekjendt, at Franklins Plan var antaget, meldte en stor Mængde af Englands mest udmærkede Søofficierer sig for at deeltage i Expeditionen. Hans Lidelsers men ogsaa hans Hæders Staldbrødre: Lieutenant Back, udmærket ved Energi og Iver, samt Richardson, duelig Chirurg og Naturkyndig af første Rang og desuden den fortrinligste Ledsager paa Grund af sin elskværdige Charakteer og sit Mod, meldte sig som Frivillige. For at følge den Ven, hvis Farer han nylig havde deelt, samt for at komplettere sine geographiske og naturhistoriske Notitser ogsaa med de Kyster af Amerika, som mod Syd begrændser Iishavet, opgav denne Sidste en hæderfuld Stilling i Fædrelandet og forlod en Hustru, han elskede ømt og som han nogle Aar senere mistede. Franklin tillagde ikke uden Grund disse Tvendes Energi og Aandsnærværelse sin egen og sine Staldbrødres Frelse; deres Tilbud blev derfor modtaget med smigrende Forekommenhed; det samme var Tilfældet med Lieutenant Bushnan, som havde udmærket sig under John Ross og Parry, men denne unge Officiers pludselige Død, som Franklin høilig beklagede, forhindrede hans Deeltagelse i Expeditionen; i hans Sted antoges Kendall, Officier i Admiralitetet, og Drummond, Naturkyndig. Expeditionens Hovedformaal skulde være at undersøge de hidtil aldeles ubekjendte Dele af Kysten mellem Mackenzifloden og Icy-Kap samt mellem denne Flod og Kobberminefloden. Kapitain Beechey, Kommandant paa Blossom, skulde paa samme Tid stævne mod Øst gjennem Beerings-Strædet for at støde til Franklin, medens Kapitain Parry havde Ordre til at gaa ind i Lancaster-Sund og trænge saa langt som muligt frem mod Vest. Tre Baade, paa ni Fod, der byggedes for dette Foretagende under Franklins Overopsyn, og en fjerde mindre, paa fire og en halv Fod, bedækket med præpareret Mackintosh og som fik Navnet Walnut-Shell (Valnød-Skal), bleve stillede til hans Disposition efter at være prøvede i Woolwich. Man bragte ombord videnskabelige Instrumenter af alle Slags, Jagtflinter, Krudt, Telte, Sengklæder, varme Klædningsstykker, regntætte Klæder, Meel, Chokolade, Thee, Kaffeessens, Sukker og forskjellige Slags Fedevarer, man glemte heller ikke pemmican, denne saa vigtige Artikel for Reisende i Nord-Amerika.

Da Alt var istand, indskibede Franklin og hans Officierer sig den 16de Februar 1825 i Liverpool paa den amerikanske Paketbaad Columbia, bestemt til New-York. Efter at have fulgt flere Floders Løb, sat over flere Søer og overvundet talløse Vanskeligheder, naaede de Fortet Chipewyan den 15de Juli.

Nogle Dage efter befandt de sig paa Bredderne af Great Bear-Lake river, der udspringer fra Søen af samme Navn for at falde ud i Mackenzie. Ved deres Ankomst til Mundingen af denne sidste Flod, skulde vore Reisende, overeensstemmende med den officielle Instrux, dele sig i to Afdelinger. Den ene skulde under Franklins direkte Kommando gaa mod Vest og følge Amerikas Nordkyst for enten at naa Icy-Kap eller Indløbet til Beerings-Strædet, hvor den kunde have Haab om at træffe Blossom. Under Doktor Richardsons Anførsel skulde den anden samtidig løbe ud af Mackenzies Munding for at gaa mod Øst og følge Kysten indtil Mundingen af Kobberminefloden. Man reiste denne Gang under gunstigere Vilkaar, da Stridighederne mellem de to Kompagnier vare bilagte ved deres Sammensmeltning. Inden man skiltes gav Franklin Doktor Richardson og Lieutenant Back den fornødne Instrux; Kendalls særegne Hverv var at samle Kundskab om Isens almindelige Beskaffenhed Sommer og Høst, samt om Kystens Udstrækning, og at undersøge, hvorvidt man i Nødsfald kunde gjøre Regning paa Levnetsmidler. Den 8de August begav man sig paa Vei, Franklin i den største Baad med sex udmærkede engelske Matroser og Augustus, den eskimoiske Tolk, Lieutenant Back med de tre Kanoer, hver med en Besætning af fem Mand. Ved at gaa ned ad Mackenzie, anløb man et Punkt, kaldet Ramparts, hvor Floden med overordentlig Voldsomhed styrter sig mellem to lodrette Klipper; man ankom snart til det gode Haabs Forbjerg, det sidste af Kompagniets Etablissementer (300 Miil fra det Sted, hvor man havde indskibet sig), beliggende midt i en Stamme, der af Mackenzie kaldes Quarellers og som af Handelsmændene kaldes Squinters. Floden var ved Øer deelt i flere Kanaler. Det var den sjette Dag efter Afreisen; paa en Breddegrad af 68° 40′ fandt de de sidste Graner, som paafulgtes af kummerlige Pile, der bleve mere krøblingeagtige jo mere man nærmede sig Havet. Da en tyk Taage havde fordeelt sig, forkyndte Vandets stærke Udvidelse mod Nord, at Havet ikke var fjernt. Franklin naaede først Kysterne af Øen Ellice paa 69° 14′ vestlig Bredde og 135° 57′ Længde, derpaa Hvalfiske-Øen (Whale-Island) og endelig Øen Garry, hvor man bemærkede flere Lag Trækul og Beeg. „Fra Toppen af denne Ø“, siger Franklin, „viste Havet sig for os i sin hele Majestæt, befriet for Iis og uden at frembyde nogen Hindring for Seiladsen.“ Da han gik iland paa denne Ø følte han et smerteligt Stik i Hjertet ved Erindringen om sin Hustrues sidste Ord i det Øieblik, han forlod England. Allerede syg og døende bønfaldt denne heroiske Kvinde ham om ikke for hendes Skyld at opsætte sin Afreise et Øieblik, dersom hendes Sjælero var ham kjær og han ikke vilde fordunkle sit Navns Hæder. Hendes Dage vare talte, derom havde hun den dybeste Overbeviisning, og opsatte han sin Afreise, vidste hun, at det kun vilde blive for at lukke hendes Øine. (De lukkedes ogsaa virkelig kort efter og han modtog Budskabet om hendes Død i New-York.) I Adskillelsens Øieblik havde hun overrakt ham en Silkefane, forfærdiget af hende selv, med den udtrykkelige Begjæring, ikke at udfolde den før Expeditionen var ankommen til sit Maal; her paa denne fjerne Ø i Polarhavet blev Silkefanen heiset. Franklin vilde nu fortsætte sin Reise mod Vest for om muligt at naae Foden af Klippebjergene, men en rasende Blæst, voldsomme Vindkast og Veirets truende Udseende tvang ham til at opgive denne Plan; han maatte altsaa beslutte sig til at naae Floden og derpaa at begive sig til Fortet, hvor han ankom den 5te September. Han fandt der Doktor Richardson, som var vendt tilbage fra sin Expedition til den nordlige Deel af den store Beeren-Sø, samt alle Expeditionens øvrige Medlemmer; man besluttede at overvintre paa Stedet. Medens Kanadierne og Indianerne hengave sig til Jagt og Fiskeri, beskjæftigede Officiererne sig med meteorologiske Observationer, fuldendte deres Tegninger og Skizzer, reenskreve deres Journaler og vare Doktor Richardson behjælpelige med at klassificere de talrige naturhistoriske Mærkeligheder, han havde samlet. Folkene vare ligesaalidt ledige; under Franklins Ledelse gave Officiererne dem Underviisning i Læsning, Skrivning og Regning, toge Deel i deres Lege, o. s. v. Saaledes tilbragte man den strænge Aarstid, som var meget haard,

og mod hvis Ende man saagodtsom var blottet for Alt. Veiret lod nu til at ville blive mildere, og da alle Forberedelser vare trufne, bleve Baadene i Begyndelsen af Juni satte i Søen og udrustede, og den 24de forlod den hele Expedition Fort Franklin*), hvis Breddegrad blev bestemt til 65° 11′ 56″ og Længden til 123° 12′ 44″ vestlig, og var om Aftenen i Mackenzie. Ankomne den 4de Juli til et Sted, som blev kaldt Point-Separation, beliggende paa 67° 38′ Bredde og 133° 33′ Længde, deelte man sig i to Afdelinger. Franklin og Back stævnede paany mod Vest langs Kysterne med to Baade, Lion og Reliance, hver med en Besætning af sex Mand med een Tolk for begge; Richardson derimod tog som første Gang Retningen mod Øst. Den lille Skare, som stod under Franklins Kommando, mødte i Mundingen af Mackenzie et temmelig betydeligt Antal bevæbnede Eskimoer, som viste sig fiendtlig stemte; man undgik blot et Sammenstød med dem ved Hjælp af Tolken, der tilhørte deres Stamme; den 13de gik man atter tilhavs. Man opdagede snart en fremspringende Jordtange, der hang sammen med en uhyre Iisblok. En tæt Taage, voldsom Vind ledsaget af Skylregn, udsatte Baaden for den Fare at kastes ind mellem Iismasserne; man blev derfor tvungen til at søge Ly en Smule i Vest for Kap Sabine. Da Franklin opdagede, at Isen løsnede sig fra Jordtangen, tog han Retningen mod en Flod, som han kaldte Babbage, og hvis Bredde ved Mundingen forekom ham at være omtrent 2 Miil. Han bemærkede at Klippe-Bjergene danne særskilte Kjæder i ulige Afstande fra Kysten og han bestemte deres Breddegrad til 69° 19′ paa en Længde af 138° 10′. Den 17de kom han ind i et Sund eller en Kanal mellem en Ø, som han kaldte Herschel, og Fastlandet. Siden man havde forladt Mackenzie var dette det eneste Sted, der kunde tjene til Ly. Nogle Dage efter (den 27de) ankrede man i Mundingen af en stor Flod, der udsprang fra den engelske Kjæde af Klippe-Bjergene, og de britiske Besiddelsers vestligste Flod paa denne Kyst tæt ved Storbritanniens og Ruslands Demarkations-Linie; den blev kaldet Clarence efter Lord Storadmiralen. Nu maatte man standse for Taage, uophørlige Vindkast og oversvømmende Iisflag. Den 4de August begav man sig atter paa Vei; en Skare fredeligsindede Eskimoer underrettede dem om, at den Kyst man stævnede mod lignede den man kom fra. Man var nu i 70° 5′ Bredde paa 143° 55′ Længde. Ved fremdeles at styre mod Vest opdagedes en ny stor Flod, som Franklin kaldte Canning; den flyder paa russisk Territorium.

Jo længere man skred frem mod Vest, jo tættere og mere vedholdende blev Taagen; Temperaturen gik ned til 35° Fahrenheit og Vindstødene fulgte tæt paa hinanden; Vandet fros om Natten og skjønt man var midt i August Maaned, skulde man tro sig i Hjertet af Vinteren. Denne Tilstand havde vistnok sin Grund i Nærheden af Klippe-Bjergene og af de uhyre Moradser, som adskille disse Bjerge fra Havet. Overvældede af Kulde og uhyre Arbeide, vare vore Sømænd overordentlig medtagne. I en saadan Stilling troede Franklin sig forpligtet til at tage en Beslutning, smertelig for ham selv, men nødvendig, nemlig at opgive den store Gjenstand for sin Ærgjerrighed og vende tilbage uden at have opfyldt alle de Forventninger, man havde knyttet til hans Foretagende. „Men jeg havde", siger han, „bydende Pligter at opfylde, der maatte veie mere end mine personlige Ønsker, og jeg var efter modent Overlæg tvungen til at erkjende, at vi befandt os paa den Grændse, hinsides hvilken Udholdenheden bliver Dumdristighed, og at vore Anstrængelser, de være hvilke de ville, maatte blive uden Resultat." Med sine Staldbrødres eenstemmige Bifald begav han sig altsaa den 18de August paa Tilbagetouren til Mackenzie fra det yderste Punkt, hvortil han var naaet, og som man derfor kaldte Return reef, beliggende paa 70° 23′ Bredde og 149° 37′ vestlig Længde. Efter hvad man senere har erfaret, blev denne Beslutning taget omtrent paa samme Tid som en af Blossoms Kanoer, udsendt fra Beerings-Strædet af Beechey, landede paa denne Kyst, medens det yderste Punkt mod Øst, som denne Kano berørte, Kap Barrow, ikke var mere end omtrent 160 Mile adskilt fra det yderste Punkt, som Franklin havde naaet ved at stævne mod Vest. Franklin ytrede senere, at havde han anet, at Nogen fra Blossom befandt sig i en saa ringe Afstand, vilde han heller have trodset alle Farer og alle Vanskeligheder, end vendt om. Men det alvorlige Ansvar, der paahvilede Expeditionens Chef, gjorde det ham til Pligt at handle med den allerstørste Forsigtighed og vel at overveie det Vovelige ved en Seilads paa et af Iisflag opfyldt Hav i et afskyeligt Veir; han kunde ikke forudsætte, at Blossom var trængt frem længer end til Inlet Kotzebue, og mindst at en af dens Kanoer var gaaet forbi Icy-Kap. Den Deel af Kysten, der ved denne Leilighed ikke kunde blive undersøgt, er senere beseilet af Dease og Simpson, der i Øst trængte frem lige til Great Fish river og i Vest til hinsides Kap Barrow. Franklins Tilbagereise betegnedes af nye Farer; vore kjække Forskere havde at kjæmpe mod en rasende Storm, som overfaldt dem tæt ved Øen Herschel, og de naaede først den 21de September frem til Fort Franklin, hvor de havde den Glæde at træffe alle deres Venner.

Den Afdeling af Expeditionen, som under Richardsons Kommando havde begivet sig mod Øst, havde først fulgt en af Armene af Mackenzie og anløbet Rein Deer-Hills, der ligetil Toppen ere bedækkede af Træer, var derpaa gaaet langs Kysten og havde for en kort Tid søgt Ly i den lille Søhavn Browel paa 70 Graders Bredde for at beskytte sig mod Taage og en heftig Vind. Expeditionen gik nu forbi Inlet Russel, passerede mellem nogle Øer og Fastlandet og øinede Næsset Bathurst, den nordligste Pynt af Fastlandet, man hidtil havde naaet. Et klippefuldt Forbjerg, som de senere saae og som døbtes Kap Krusenstern, danner den østligste Pynt af det Land, hvis Bredder de fulgte. Her forkyndte Richardson sine Staldbrødre, at en kort Overfart vilde bringe dem til Mundingen af Kobbermine-Floden, en Efterretning, der modtoges med Jubel, da dette Punkt var deres Sendelses Maal. Efter at have naaet denne Munding og forvisset sig om, at Kysten ingen Afbrydelse frembød, gik de igjen opad Floden indtil Bloady Fall, og efterladende deres Baade med noget Proviant og Foræringer til Eskimoerne, gik de overland til Fort Franklin, hvor Afdelingerne havde sat hinanden Stævne; ankommen der den 1ste September bleve de, som allerede anført, før Maanedens Ende indhentede af Expeditionens øvrige Medlemmer. (Fortsættes.)

*) Richardson og Officiererne, der vare ankomne først, havde givet Fortet dette Navn til Ære for deres Chef, der ønskede at kalde det Fort Reliance.

Boron.

Ligesom Aluminium er Grundstoffet af Leerjorden og forekommer i denne forbunden med Suurstof, saaledes er Boron eller Bor Grundstoffet af Borsyren og Borax. Hidtil kjendte man dette Element kun i pulverformig Tilstand; det er imidlertid nu lykkedes de forenede Bestræbelser af de to udmærkede Chemikere F. Wöhler og H. Saint-Claire Deville at fremstille det ogsaa i Krystaller. Det krystalliserde Bor fremkommer nemlig ved Sammensmeltning af 80 Dele Aluminium med 100 Dele smeltet og sønderknust Borsyre i en Kuldigel, hvorpaa man maa lade den heftigste Hede virke i fem Timer. Borets Krystaller ere gjennemsigtige, af en honninggul eller granitrød Farve, dog hidrører denne af tilfældige Tilblandinger, og derfor er det at haabe, at man endnu vil kunne fremstille dem aldeles farveløse. Disse Krystaller ere nemlig sande „kunstige Diamanter", idet de saavel med Hensyn til Glands og Evne til at bryde Lyset, som ogsaa med Hensyn til Haardhed, blot kunne sammenlignes med Diamanten, ja endogsaa synes at overtræffe denne i Haardhed. De ridse nemlig ikke alene Karund, som efter Diamant er det haardeste Legeme, meget let, men med Pulveret deraf kunne ogsaa Diamanter slibes. Særdeles mærkværdigt er det fremdeles, at Boret kan existere i tre ganske forskjellige Tilstande, ligesom Kulstoffet. Det tætteste Kulstof er Diamanten, mindre tæt viser Kulstoffet sig som Graphit, og endnu løsere aggregeret som sort Kul. Ganske saaledes forholder det sig med Boron. I dets tætteste Tilstand danner det de ovenfor omtalte udmærkede Krystaller, i en mindre tæt Tilstand danner det glindsende uigjennemsigtige bløde graae Smaablade, som ganske ligne Graphit, og derfor kaldes Borongraphit, og i den løseste Tilstand danner det et svagt chokoladebruunt Pulver. Bordiamanterne og Borgraphiten lade sig ligesom Kulstofdiamanterne og Kulstofgraphiten neppe forbrænde i Suurstofgas; derimod udmærke de sig derved, at de let kunne forbrændes i Chlorgas. Men det pulverformige Boron er ligesom det sorte Kul meget let antændeligt i Luften og forbrænder da med stærk Glands. Begge Elementer, Kulstof og Bor, vise derfor de største Analogier, et Faktum, hvilket forøvrigt allerede for mere end ti Aar siden den udmærkede Chemiker Kühn i Leipzig sluttede sig til af andre Forholde, men som først nu ogsaa af andre Chemikere befandtes stadfæstet. (Af Europa.)

Norge.

Christiania. Odelsthinget bifaldt 29de Juni med 42 mod 39 St. Bankkommitteens Indstilling, at den kongelige Proposition til Lov om Flytning af Bankens Hovedsæde fra Throndhjem til Christiania skulde henlægges.

Den 1ste Juli fattedes Beslutning til Lov angaaende Sagførelsens Frigivelse for Høiesteret, hvilken træder i Kraft 1ste Jan. 1861.

Storthinget fattede den samme Dag Beslutning om, at det fra næste Thing af skal samles først i Oktober, istedetfor i Februar.

De fremsatte Forslag ang. Strtholderpostens Ophævelse bleve forkastede med 38 mod 70 St.

Ved høieste Resol. af 27de Juni er Oberst Wergeland, som forrettende Chef for Generalstaben indtil videre overdraget Kommandoen over Armeen.

— Under 22de Juni er Kand. theol. C. J. Hammer udnævnt til personel Kapellan hos Sognepræsten til Haus Præstegjeld i Bergens Stift J. C. Hammer.

Under s. D. ere følgende Avancements foregaaede i Kavalleribrigaden, nemlig: Sekondritmester ved thotenske Eskadron af oplandske ridende Jægerkorps C. T. Zwilgmeyer til Ritmester og Chef for eidsbergske Eskadron af akershusiske ridende Jægerkorps; Premierlieutenant J. C. Richter til Ritmester i Armeen og Sekondlieutenant A. P. Holmboe til Premierlieutenant i Armeen; hvorhos Chefen for eidsbergske Eskadron af akershusiske Korps, Korpsmajor Stabell afgaar som Chef for bemeldte Eskadron mod at overtage Chefsskabet for ullensakerske Eskadron under samme Korps indtil den ved kgl. Resolution af 30te Juli 1855 bestemte Omorganisation af Brigadens Officeerkorps maatte blive iværksat.

Under s. D. er Sognepræst til Øxnæs Præstegjeld i Tromsø Stift H. E. Diesen ifølge Ansøgning meddeelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 300 Spd.

Under s. D. er Kand. theol. H. Elstrand meddeelt Konstitution som Præst ved Gaustad Sindssygeasyl.

— Under 27de f. M. ere Efternævnte ifølge Ansøgninger meddelte Afsked i Naade, nemlig: personel Kapellan hos Sognepræsten til Asker Præstegjæld i Christiania Stift A. Lange, Kapitain og Chef for 1ste gev. Kompagni af frederikstadske Musketeerkorps M. F. B. Wang, Korpsmajor ved christianssandske gevorbne Musketeerkorps og Chef for sammes 1ste gevorbne Kompagni M. Luno, med Tilladelse til at bære den for hans indehavende Charge og Stilling nu reglementerede Uniform, samt Indrulleringschef og Overlods i Christianssands Distrikt H. G. Mechlenburg med Tilladelse til at bære den for disse Embeder nu reglementerede Uniform. De 3 sidstnævnte Embedsmænd ere derhos tillagte i aarlige Pensioner respektive 392 Spd., 600 Spd. og 1000 Spd.

— Selskabet for Norges Vel holdt i Onsdag paa Børsen sin aarlige Generalforsamling, hvori der, efterat Præses, Statsraad Vogt, havde fremlagt Aarsberetningen, forhandledes om Dyreskuer, hvilke Diskussioner ledede af Prof. Chr. Boeck.

— Spiseanstalten har nu faaet sig Tomt ligeoverfor det norske Theater. Grosserer Tidemand har overladt den paa særdeles fordeelagtige Vilkaar for Anstalten.

— Under 29de Juni er Kand. jur. A. F. Klem meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne og Kand. jur. J. Th. G. Smith ved Underretterne.

— Den nyoprettede Kirkeværgepost er besat med Kandidat theol. E. Corneliussen. Kopist Fodstad er ansat som Fuldmægtig i Christiania Sparebank istedetfor afdøde P. Hoppe.

— Efter Foranstaltninger, der bleve trufne af f. Aars skandinaviske Naturforskermøde, skal der i Begyndelsen af Juli næste Aar i Kjøbenhavn, holdes en hygiænisk Kongres, hvis Diskussionsthemaer findes angivne i Chr.-Posten No. 179.

— Kommunebestyrelsen bevilgede i Møde den 29de Juni Løn til en ny Almueskolelærer paa Grund af en ny Klasses Oprettelse ved Hammersborgs og Pipervigens Skoler. Byens nye Kirke fik Navnet „Trefoldigheds Kirke," og Akers forrige Kirke tillagdes Navnet „Gamle-Akers Kirke." Beslutninger toges angaaende Deling af Christiania Bymenighed og Lønninger bestemtes til nye Poster og Skadeserstatninger til Funktionærerne ved vor Frelsers Kirke, (deriblandt 350 Spd. til Klokker Svendsen); Endelig bestemtes Lønsforhøielser for Regnskabsføreren, Forstanderen og Proviantskriveren ved Arbeidsanstalten.

I **Reendalen** udbrød St. Hansaften en Skovbrand, der greb vidt og bredt om sig indtil 25de Juni, da der kom Regn.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Dr. Soldin har indbudt til en Forening, der skal virke for, at Lig blive brændte, istedetfor begravne, og 40 Personer have dertil tegnet sig.

Italien. (Tel.-Dep.) Opstand i Terra lagora i Neapel. Oprørerne bemægtigede sig den sardinske Dampbaad Cagliari og befriede 300 Fængslede. En neapolitansk Fregat tog Dampbaaden og Tropper adspredte Insurgenterne.

England. Fra Ostindien meldes, at de indfødte Tropper i Præsidentskabet Bengalen fra Kalkutta til Lahore enten befinde sig i aaben Opstand eller i den farligste Gjæring. Delhi er faldet i Rebellernes Hænder; de have plyndret Byen, røvet 50 Lak Rupier fra Banken, myrdet alle Europæere og udraabt den afdøde Moguls Søn til Konge. Maharadschaen af Gwalior har imidlertid stillet Tropper til Kommandant n af Agras Raadighed. Agra er rolig. Lucknow holdes i Tømme af Sir J. Lawrence og Generalgouvernøren selv er paa Marschen til Delhi med et stort Troppekorps. — De første alvorlige Uroligheder blandt de indfødte Tropper udbrød i Mirut, en af de største militære Stationer; en Afdeling af et Kavalleriregiment fik ved Paraden Ordre til at lade med de nye Patroner, men skjøndt man forsikkrede dem, at der intet Svinefedt var brugt til disse, adlød kun 5 Mand af 90; Resten blev da stillet for en Krigsret, dømt til Fængsel 5 a 10 Aar og den 9de Mai i de øvrige Troppers Paasyn lagt i Lænker. Aldeles uventet gjorde Dagen efter hele Kavalleriregimentet og to Afdelinger Infanteri aabent Oprør, befriede de fængslede Soldater tilligemed 1200 andre Straffefanger og begyndte de frygteligste Excesser! Kasernerne vare istukne i Brand, Magazinerne plyndrede og mange Europæere myrdede, førend de tre engelske Regimenter, som udgjøre Miruts faste Garnison, havde samlet sig. Saasnart de gjorde et ordnet Angreb paa Oprørerne, flygtede disse til alle Sider, forfulgte og tildeels nedsablede af de engelske Dragoner. En lille Afdeling naaede imidlertid den 11te Delhi, hvor man endnu Intet vidste om Oprøret; den formaaede fire Afdelinger af de indfødte Tropper til at gjentage Scenerne fra Mirut, og Delhi blev snart Skuepladsen for endnu værre Excesser end denne By. Da Oprørerne strax bleve Herrer over Delhi, savner man nærmere Efterretninger om Tilstanden i denne Stad: man kjender kun Navnene paa henved 50 af de Europæere, der faldt som Offre for Hinduernes Seirsraseri, deriblandt forskjellige høie Officerer, forskjellige administrative Embedsmænd og endeel Fruentimmer og Børn; omtrent 50 Europæere frelste sig ved Flugten til den nærmeste militære Station

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger No. 25—28.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 28. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 12te Juli. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Admiral John Franklin.

III.

Tvungen til at tilbringe i Nordiishavs-Regionerne en stor Deel af den anden Vinter, der var overordentlig stræng, da Thermometret een Gang sank ned til 58 under 0 og flere Gange til — 48, — 52 og — 57 Grader, begav man sig atter i to Afdelinger paa Veien til England. Richardson afreiste først i Midten af December Maaned; Franklin forlod ikke Fortet før den 20de Februar 1827, ledsaget af fem af sine egne Folk og to Indianere. I New-York gik man ombord paa Paketbaaden og ankom til Liverpool den 24de September efter en Fraværelse af to Aar og syv og en halv Maaned, og tre Dage efter var han i London. I Anerkjendelse af Franklins Fortjenester, som under sine Expeditioner i Nordiishavs-Regionerne, og udsat for de største Farer, havde bereist en Strækning af 9000 (engl.) Mile og beriget Karterne over Nord-Amerika med en Kystlinie paa mere end 1200 Mile, udnævntes han af den engelske Regjering til Ridder. Universitetet i Oxford tilstod ham Doktorgraden; samme Aar (1829) tilkjendte det geographiske Selskab i Paris ham sin store Guldmedaille, bestemt for den vigtigste geographiske Opdagelse, og udnævnte ham til korresponderende Medlem; senere blev han udnævnt til korresponderende Medlem af Videnskabernes Akademi.

Skjønt de sidste Undersøgelser, der vare foretagne deels af Franklin i egen Person, deels af den Afdeling, der stod under hans Kommando, indbefattede eet og, paa nogle Miles Forskjel, endogsaa to af de Jordstrøg, for hvis Undersøgelse Parlamentet havde fastsat en Belønning, troede the Board of Congitude dog ikke at kunne tilkjende ham den, af den Grund, hed det, at de Opdagelser, hvorom der handledes, havde været gjorte med Baad istedetfor med Skib. En Bill, der forelagdes Parlamentet af Admiralitetets Sekretær, ophævede forøvrigt den lovede Belønning.

Franklin, som vi herefter ville kalde Sir John Franklin, indgik den 5te November 1828 et andet Ægteskab med Miss Jane Griffin, yngre Datter af en rig Godseier og fra mødrene Side nedstammende fra en af de franske Familier, med hvilke Tilbagekaldelsen af Nantes-Ediktet har beriget England. I 1832 gav man ham Kommandoen over Fregatten Rainbow, tilhørende Middelhavsstationen. Det Velvære, som Officierer og Mandskab glædede sig ved ombord paa dette Skib, skaffede det et saadant Renommee i Marinen, at Matroserne, der, som bekjendt, ere stærke i Ordspil, døbte det „den himmelske Regnbue“ og til Afvexling „Franklins Paradiis.“ Til Anerkjendelse af den aktive Deel denne Officier havde taget i de græske Affærer og de Tjenester, han havde vist Hellenerne, fornemmelig foran Patras, tilstod Kong Otto ham Frelserordenens Kors i Guld og ved sin Tilbagekomst til England i 1834 blev han udnævnt til Kommandør af den kongelige Guelfer-Orden.

Franklin havde for ikke længe siden afslaaet Gouvernørposten i Antigua, da han blev kaldet til at beklæde samme Stilling i den vigtigere Koloni Van-Diemens Land eller Tasmanien. Han modtog denne Post, men paa det Vilkaar, at det skulde være ham tilladt at forlade den, dersom man i Tilfælde af Krig tilbød ham Befalingen over et Skib, foretrækkende Avancementet i Sø-Etaten for den civile Tjenestes større pekuniære Fordele. Under de sex til syv Aar Franklin opholdt sig i Tasmanien, gjorde han sig elsket og agtet af Befolkningen ved sin Velgjørenhed og Elskelighed ligesaavel som ved sin Klogskab og Retfærdighed, sin strænge Upartiskhed og sit skarpe Blik for Koloniens sande Interesse. En af hans mest populære Forholdsregler, som kort efter efterlignedes i den ældre Koloni New-South-Wales, var at aabne den lovgivende Forsamlings Døre for Publikum; man var ham ikke mindre taknemmelig for at have understøttet Tasmaniensernes Petition til Moderlandets Ministerium om en repræsentativ Forfatning.

Videnskabernes Tarv forsømtes ligesaalidt som Befolkningens politiske og materielle Interesser. Blandt de Institutioner, sigtende til Oplysning, som skylde ham deres Tilblivelse, maa nævnes et Kollegium for høiere Underviisning, som tildeels doteredes af hans egne Midler, og hvortil alle unge Mennesker, der havde underkastet sig sine foreløbige Examiner, havde Adgang, til hvilken Religionssekt de end bekjendte sig.

Franklins Gemalinde, som ledsagede ham til Tasmanien, da han tog sin Gouvernørpost i Besiddelse, understøttede hans Forbedringsplaner og bidrog væsentlig til at gjøre hans Navn populært. Ligesaameget af Beskedenhed som af Hengivenhed og Enthusiasme for den udmærkede Mand, med hvem Skjæbnen havde forenet hende, tillagde hun stedse ham alene Fortjenesten for, hvad Nyttigt hun udrettede eller gav Ideen til. De havde saa at sige kun een fælles Tanke, den, ved alle optænkelige Midler at bidrage til deres Landsmænds Lykke. „Hepburn fortæller om Lady Franklin“, siger Bellot i Beskrivelsen af sin første Reise for at søge Sir John, „at hun i Van Diemens Land kjøbte vidtløftige Landstrækninger, hvor hun lod Kolonister nedsætte sig, idet hun sørgede for deres første Fornødenheder og skaffede dem Værktøi, saa mange af dem efter tre Aars Forløb selv eiede deres Jord og velsignede deres Velgjørerinde for den lykkelige Stilling, hvori de befandt sig. Jo mere jeg erfarer om denne udmærkede Dame, jo mere opfyldes jeg af Beundring for hendes ædle Charakteer og Overlegenhed. Efter i 1850 at have udsendt Prince Albert tilbragte hun Sommermaanederne paa Shetland, hvor hun beskjæftigede sig med at rekruttere Kolonister til Van Diemens Land, hvor de fleste af disse Ulykkelige, der næsten kreperede af Hunger hjemme, med lidt Flid og god Opførsel i kort Tid kunde blive meget respektable Farmers, respektabel taget i engelsk Betydning.“

Da Tasmanien var Stationen for de fleste Opdagelsesexpeditioners Proviantering i de sydlige Regioner, havde Franklin Anledning til at modtage berømte Reisende fra Frankrig og England, som alle bleve hans Venner og Beundrere. Da hans Tjenestetid var udløben og det blev bekjendt i Hobart-Town, at Franklin stod i Begreb med at forlade Kolonien, blev der i en Samling af den tasmaniske Forening voteret ham en Adresse som Foreningens Stifter og Præsident; lignende Adresse indløb fra flere af Koloniens Distrikter og den 3die November 1843 ledsagedes han til Indskibningsstedet af alle Regjeringens Embedsmænd saavelsom af den største Deel af Byens Befolkning og en Mængde Landboere, der vare strømmede til fra fjerne Dele af Tasmanien, og som opfyldte Luften med deres Hurraraab og Ønsker for hans Lykke. Franklin begav sig til Stedet tilfods i fuld Søkapitainsuniform mellem Biskopen af Tasmanien og Kolonial-Sekretæren. Han landede i England i Begyndelsen af 1844 efter at have besøgt nogle andre Kolonier inden han for bestandig forlod Australiens Kyster.

Nogle Maaneder vare neppe forløbne efter Franklins Hjemkomst til Fædrelandet, før Sir John Barrow, der ønskede at slutte sin lange og hæderlige Karriere med fuldstændig Løsning af det Problem, der i en saa lang Aarrække havde beskjæftiget Menneskene, forelagde Admiralitetet Planen til en ny Expedition, der skulde komplettere Opdagelsen af Nordvestpassagen saavelsom Klodens magnetiske Jagttagelse og paa samme Tid forøge vort geographiske og hydrographiske Kjendskab til Polarhavet. Da dette Forslag var antaget, blev Franklin, efter sit eget Ønske og til sin store Glæde udvalgt til Chef for en Expedition, der skulde føre ham tilbage til Regioner, hvor han allerede havde vundet saamegen Navnkundighed. Lord Haddington, der dengang havde Forsædet i Admiralitetet, sagde nogle Dage før Udnævnelsen til Sir Edward Parry, som var tilkaldt for at konsulteres: „Franklin er sexti Aar. Skal vi ogsaa lade ham reise?“ „Mylord“, svarede Parry, „det er i alle Henseender den dygtigste Mand, jeg kjender, og lader De ham ikke reise, dør han af Fortvivlelse.“ Parry fortæller ogsaa, at da Lorden senere sagde til Franklin selv: „Efterat have gjort saameget for Fædrelandet kunde De nu hvile paa Deres Laurbær, Sir John“, og mindede ham om hans sexti Aar, udbrød Franklin med ungdommelig Ild: „Mylord, jeg er blot ni og femti.“ Franklin var saaledes ligesaa ivrig i at forsvare disse Maaneders Ungdom, for at have Ret til at gaa store Farer imøde, som nogen Dame, der beskyldes for at være ældre end hun med Døbeattesten i Haanden kan bevise sig at være.

I den Instrux, som blev Franklin givet, lod Admiralitetet ham vide, at, skjønt Opdagelsen af en Passage fra Atlanterhavet til det stille Hav var det egentlige Maal for Expeditionen, var det ogsaa af høieste Vigtighed ikke at forsømme nogen Anledning til at gjøre videnskabelige Jagttagelser i Almindelighed, navnlig geographiske, naturhistoriske, samt Observationer om Jord-Magnetismen. To af Statens Skibe bleve stillede under hans Kommando, Erebus og Terror, tilligemed et Transportskib, bestemt til at bringe til Baffinsbugten Proviant, Klæder og Alt, hvad der forresten ansaaes fornødent til en lang Reise i haarde Jordstrøg, og desuden en stor Mængde fortrinlige Instrumenter til Observationerne. Franklin havde Ordre til først at stævne mod Davisstrædet, derpaa at gaa ind i Baffinsbugten, senere til Lancastersund og Barrowstræde, bestandig forfølgende sin Vei mod Vest paa 74° 15' ligetil det Land, hvorpaa Kap Walker er beliggende eller henved 98° vestlig Længde fra Greenwich. Admiralitetet ønskede, at han fra dette Punkt skulde anstrænge sig til det Yderste for fra Syd og Vest at trænge ind i Beeringsstrædet og i Tilfælde af uovervindelige Hindringer søge at passere mellem Øerne Devon og Cornwallis. Man gjorde ham ogsaa opmærksom paa, at det blot vilde være at spilde Tiden at gaa omkring Sydvestpynten af Øen Melville, paa Grund af de uigjennemtrængelige Skranker af fast Iis, som Parry havde fundet der i 1820. Saaledes lød den almindelige Instrux, der blev ham givet. Med Hensyn til Enkeltheder og Modifikationer stolede Admiralitetet paa hans praktiske Dygtighed og prøvede Forsigtighed. Kapitain Crozier, fordeelagtig bekjendt fra sine Søreiser i Iishavene under Parry og James Ross, udnævntes til Næstkommanderende paa Terror; Kommandør Fitzjames, Næstkommanderende paa Erebus, fik, paa Oberstlieutenant Sabines Forlangende, det specielle Hverv, at udføre alle fornødne Arbeider angaaende Klodens magnetiske Tilstand. Begge Skibe forsynedes med udmærkede Officierer og et udsøgt Mandskab, og saaledes udrustet løb Expeditionen ud af Themsen den 19de Mai 1845 og forlod Orken-Øerne den 4de Juni. Den 4de Juli kastedes Anker mellem Hvalfisk-Øerne og Øen Disco, et dansk Etablissement paa Sydvestkysten af Grønland, hvorfra Franklin officielt skrev et Brev til Admiralitetet, det sidste Livstegn, han personlig har givet, hvori en brændende Enthusiasme og de største Forhaabninger for Foretagendets heldige Udfald udtaler sig.

Ledet af en saa erfaren Mand, der havde til sin Befaling lutter udmærkede Officierer og et udsøgt Mandskab, samt Skibe, hvis Udrustning Intet efterlod at ønske, syntes Alt ogsaa at bebude, at Foretagendet skulde lykkes. Kommandør Fitzjames skrev ogsaa den 1ste Juli til sin Ven Barrow, en Søn af Admiralitetets lærde Sekretær: „Sir John Franklin er i høi Grad elskværdig og dertil udrustet med den klareste Dommekraft og en forbausende Hukommelse. Hvad han har været vide vi Alle, og han har ikke tabt en eneste af sine store Egenskaber. Hans Konversation, der paa eengang er underholdende og belærende, er blandet med de interessanteste Anekdoter fra hans foregaaende Reiser. Han har vundet Alles Hengivenhed ved sin Mildhed og Velvillie, og jeg føler mig overbevist om, at han er den Mand, der i den hele Marine er bedst skikket til at staa i Spidsen for et Foretagende, som udfordrer overlegen Forstand

og stor Udholdenhed. Jeg har allerede vundet meget ved Berørelsen med ham og priser mig lykkelig ved at tjene under en saadan Mand."

Lieutenant Fairholme, en anden af Franklins Officierer, udtrykker sig om ham med næsten lignende Enthusiasme. „Sir John", ender han et Brev til en Ven, „er bleven ti Aar yngre siden vi forlode England, selv tager han aktiv Deel i Alt og hans Erfaring gjør ham til en ubetalelig Raadgiver."

Den eneste direkte Underretning, man senere har, er gjennem Kapitainen paa Hvalfangstskibet Prince de Galles, der meldte, at han den 26de Juli havde seet Expeditionens Skibe velbeholdne i Melvillebugten samt gjennem Kapitainen paa Hvalfangstskibet Enterprise, der mødte dem samme Dag; denne Sidste har forklaret, at Officierer og Mandskab vare ivrigt beskjæftigede med at skyde de talrige Fugle, der omsværmede Skibene, og at nedsalte dem.

Omendskjønt to Aar var hengaaet uden at man havde anden end den før nævnte Efterretning fra Franklin og man begyndte at nære alvorlig Bekymring for hans Skjæbne, troede dog Doktor Richardson, der havde ledsaget ham paa de foregaaende Reiser og var ham inderlig hengiven, Sir James Ross og andre Mænd, kompetente til at have en Mening i Sagen, at denne Bekymring var ugrundet. Men da ogsaa Aaret 1847 var gaaet til Ende uden Underretning, blev Bekymringen almindelig og fra 1848 til 1854 hengik intet Aar, uden at den engelske Regjering udsendte Expedition paa Expedition for at søge Franklin. Den ene, kommanderet af Lieutenant Moore paa Plover, forlod England i Begyndelsen af Januar. Den trængte ind i Beeringsstrædet og udsendte Baade, som undersøgte Amerikas nordlige Kyster ligetil Mundingen af Mackenziefloden, hvor man standsedes af Iis. Under Kommando af James Ross forlod Enterprise og Investigator England i Juni Maaned, gik fra Øst ind i Baffinsbugten og derpaa ind i Lancastersund, uden dog at kunne trænge længer frem end til Inlet Prince Regent, hvor man tilbragte Vinteren 1848—1849. Den lærde og uforfærdede Sir John Richardson tog ikke i Betænkning at tilbyde sig til den tredie Expedition, skjønt han nylig havde giftet sig og beklædte et indbringende Embede i Staten; med Lieutenant Rae under sig forlod han Liverpool den 24de Marts. Efterat have gjennemreist Amerika tillands skulde de, naar de havde naaet Nordiishavet, i Baad besøge en Deel af dets Kyster. Denne Expedition skulde saa meget som muligt komplettere de to foregaaende. Tilbaads og paa Isen undersøgte de en heel Saison med den mest udholdende Opmærksomhed Kysterne mellem Mackenzies og Kobberminefiodens Mundinger. Ved Hjælp af Tolke, som de førte med sig, udfrittede de alle de Eskimoer, der kom dem for Øie, anbefalede alle de Hvide, de maatte træffe paa, til deres Velvillie og nedlagde paa mange Steder Levnetsmidler for deres betrængte Landsmænd i caches, Indretninger, som Ingen uden Vedkommende selv kunde føre sig til Nytte. Tiltrods for den Iver og Duelighed, hvormed disse tre Expeditioner lededes, fandt dog ingen af dem mindste Spor af Franklin.

(Sluttes.)

Ole Andreas Lindeman.

Ole Andreas Lindeman.

Den i dette Aar afdøde Tonekunstnernes Nestor i vort Fædreneland, Ole Andreas Lindeman, Organist ved Frue Kirke i Throndhjem, fortjener i flere Henseender at hans Navn og Virksomhed, skjønt i Livet ikke meget fremtrædende, opbevares i Efterslægtens Erindring.

Han var saa at sige af god, gammel musikalsk Adel. Blandt Slægtens Stamfædre nævnes f. Ex. Johann Lindemann, der var Kantor i Gotha i Tidsrummet mellem 1580 og 1630, baade Komponist og Digter, og som igjen skal nedstamme fra Luther. Vor Lindemans Fader Jacob Madsen Lindeman - den Første, der borttog det sidste n af Navnet - var imidlertid kun ivrig musikalsk Dilettant og forresten i mange Aar Sorenskriver i Surendalen, i hvilket Embede han døde 1822. Han var født i Christianssand 1735 og gift med Anna Christine Tangen fra Throndhjem. Af dette Ægteskab fødtes vor Ole Andreas paa Øie Gaard i Surendalen den 17de Januar 1769. Han viste allerede meget tidligt musikalsk Begavelse og lærte i en Alder af 4—5 Aar at spille paa et Spinet af en Jomfru Justine Riddervold, en Slægtning, der opholdt sig i Faderens Huus. Han bestemtes imidlertid til Studeringer og sendtes til Throndhjems Skole, hvorfra han dimitteredes — vi have nu ikke kunnet finde i hvilket Aar. I Kjøbenhavn studerede han Lovkyndighed, arbeidede en Tid som Kopist i Rentekammeret og havde endog, efter de Tiders Maade, Udsigt til efter fuldendt Embedsexamen at prædestineres som sin Faders Eftermand i Embedet. Men imidlertid havde den musikalske Tilbøielighed mere og mere faaet Overhaand, især ved Bekjendtskabet med Kapelmester Wernicke, der blev den unge Lindemans Lærer i Kunstens Theori og Praxis. Denne Wernicke, en Bergenser af Fødsel, var en særdeles dygtig Musikus og Elev deels af Emmanuel Bach, deels af den berømte Theoretiker Kirnberger, altsaa paa begge Sider middelbart af den store Johann Sebastian. Lindeman studerede saaledes under den bedste Veiledning og med sjelden Grundighed Harmoni og Komposition og lagde sig efter Violin- og Pianofortespil. Som Exekutør opnaaede han i Kjøbenhavn ikke liden Celebritet, idet han ofte lod sig høre som Pianist især i Mozarts Koncerter (hvilke samtlige han har spillet offentlig deels i Kjøbenhavn, deels senere i Throndhjem) og var som Violinist Anfører i et musikalsk Selskab.

Saaledes havde han mere og mere gjort sig fortrolig med den Tanke, at opgive Sorenskriveriet for Musiken, da han i 1802 af den bekjendte Biskop Schönheider bestemtes til at modtage den Organistpost ved Frue Kirke i Throndhjem, paa hvilken han forblev til sin Død. Endnu inden sin Afreise fra Kjøbenhavn giftede han sig med Anne Severine f. Hickmann, hvis Slægt var fra Drammen.

Ansættelsen i Throndhjem blev altsaa afgjørende for Lindemans hele Liv. Vel var han saaledes uigjenkaldelig vunden for Musiken, men Opholdet i en stille Provindsby, saa langt udenfor den egentlige Kunstverdens Bevægelse og Kappestrid, kunde ikke andet end virke hemmende paa hans kunstneriske Udvikling. Da han ogsaa snart saa sig omgiven af en talrig Børneflok, maatte en Masse trættende Informationer, ved hvilke han væsentlig maatte søge sin Families Underhold, optage den største Deel af hans Tid og hans Kraft.

Lindeman var imidlertid en sund, kraftig, udholdende Aand. Vel kom han ikke til at udfolde nogen betydelig produktiv Virksomhed og det Meste af hvad han frembragte er - paa Grund af Forholdene - forblevet Manuskript; deriblandt en udførlig Klaveerskole og endeel Etuder. Men han beskjæftigede sig fremdeles ivrigt med Musikens Theori og med Studiet af de bedste Komponisters Værker, og vedblev lige til sin høie Alderdom med stor Flid at læse, excerpere og sammendrage det Bedste, han kunde overkomme. Over flere af Musikens Grene udarbeidede han Kompendier, der i hans egen, lige til det Sidste særdeles omhyggelige og nitide Haandskrift existere efter ham, og hvoraf dog maaskee endnu Et og Andet kunde fortjene at offentliggjøres.

Hans eneste Arbeide af Betydenhed, der er blevet trykt, er den i 1838 efter Regjeringens Foranstaltning udgivne firstemmige Choralbog, der fremdeles bruges rundtom i Landets Kirker, hvor der er Orgel.

Men medens denne, der udmærker sig ved en reen, grundig, i den ædleste Kirkestiil holdt harmonisk Behandling af Psalmerne, har været og fremdeles er af uberegnelig Indflydelse paa Choralspil og Psalmesang over hele vort Fædreneland, saa har dog Lindemans største Betydning været som Musiklærer. Vel kunde det umulig ventes, at der i Throndhjem fra hans Skole skulde udgaa nogen Skare af Virtuoser - hans hele Retning sigtede ikke heller just til at fremkalde og nære Virtuositet - men i Stilhed har han i over et halvt Aarhundrede virket ikke Lidet til at vedligeholde og udbrede en sund, ædel, grundig musikalsk Smag og i den Nat af Vankundighed og Frivolitet, der i saa lang Tid havde lagt sig over vore musikalske Forholde, været et vel fjernt og just ikke stærkt blussende, men dog klart og roligt skinnende Lys. Med urokkelig Fasthed har han holdt fast ved den gode, musikalske Tradition, af hvis gyldne Kjede han var et saa betydningsfuldt og nærforbundet Led, og som idetheletaget er af saa stor Vigtighed for Udviklingen af en Kunst, der ellers maaskee meer end alle andre er udsat for at forfalde til Sandselighed og Krimskrams. Maaskee kan man sige, at Lindemans Konservatisme i de senere Aar blev noget stiv, og at han ikke havde ret Sands for nyere Kunstformer. Saaledes havde han endog vanskeligt for at fatte sin Søn, L. M. Lindemans Bestræbelser for at harmonisere vore Fjeldmelodier, hvilke han formodentlig fandt under Musikens Værdighed, og kunde først ved at høre dem foredragne af Sønnen selv under dennes Besøg i Throndhjem bringes til at ane, at ogsaa dette var Musik. Men deels er det jo en fælles menneskelig Skjebne, at den Gamle, som har naaet et vist Udviklingspunkt, der bliver staaende, og kan ikke vel følge Tidens videre Fremskridt; deels skal det erkjendes, at den Charakteerfasthed, der holder paa det engang erkjendte Ædle og Værdifulde, og især kraftig fremhæver, at Musiken er en Kunst, der fordrer Grundighed og Methode, forfølger høiere Formaal og afhænger af evige Skjønhedsregler, hvorfor den ikke bør haandteres af den første den bedste Charlatan eller nedlade sig til at følge alle Modens Luner, er saavel til enhver Tid agtværdig og berettiget, som maaskee især i Tider og Forholde som de, under hvilke Lindeman har virket, da der hos os sandelig har været overmaade Faa, som egentlig vidste, hvad Musik var.

Lindemans Betydning for Fædrenelandet see vi saaledes væsentlig deri, at han staar der i en ugunstig Tid som en Vedligeholder og Forplanter af den ægte, musikalske Tradition, den sande musikalske Adel, et Led, som vi nylig udtrykte det, af den gyldne Kjede. Denne er fremdeles fortsat i flere begavede Sønner, der ikke alene have arvet Faderens gode Skole, men ogsaa, som ventelig kan være, tilegnet sig mere af Tidens Fremskridt. Vi maae saaledes nævne Frederik Lindeman, der er Faderens Efterfølger som Organist ved Frue Kirke, og som iblandt Andet af Kjendere ansees som en mageløs Orgel-Improvisator, J. A. Lindeman, en dygtig Musikus, der var Organist ved vor Frelsers Kirke i Christiania, men senere døde som Sognepræst til Davigen, L. M. Lindeman, nuværende Organist ved vor Frelsers Kirke, og bekjendt som genialsk Bearbeider af vore Folkemelodier foruden ved flere Kompositioner, og endelig Just Lindeman, Organist i Christianssand, der har udgivet nogle Klaveersager.

* *

Porta nigra og de romerske Bade i Trier.

Af de mange interessante Bygningsværker, som det ældgamle Trier besidder indenfor sine Mure og i den nærmeste Omegn, fra den gamle Histories Tider og fra de senere Aarhundreder, udmærker sig fremfor alle den ærværdige af Sandsteenskvader opførte porta nigra (den sorte Port) ligesom ogsaa de særdeles maleriske Ruiner af det romerske Badepalads. Porta nigra benævnes ogsaa Djævelskirken og Simeonsporten. Sandstenene, hvoraf Bygningen er opført, ere i Tidens Løb blevne ganske sorte; de ere ikke forbundne med hverandre ved Kalk, men alene ved skjulte Jernhager. To taarnlignende Bygninger, som udenfra fremtræde i en Halvcirkel, indeslutte en Midtbygning med tvende Portbuer og to Overetager, der have hvælvede ved Søiler af ubestemt Orden adskilte Vinduer. Det vestlige Taarn er 94 Fod høit og rager langt op over den 70 Fod høie Midtbygning, der er uden Tag og indeholder flere Gallerier, som staa i Forbindelse med Taarnene og senere Tiders Tilbygninger. Det Hele har, naar det sees nærved, en raa Charakteer; men i nogen Frastand forsvinder Materialets Ujevnheder og de enkelte Deles plumpe Udseende, og der fremtræder et Kunstværk, som gjør et storartet overvældende Indtryk. Om denne Bygnings oprindelige Bestemmelse har der været megen Tale. Den, som sammenligner de romerske Bygninger i Trier, blandt andre Badene med porta nigra, kan intet Øieblik være i Tvivl

om, at den ikke er noget Romerværk. Kugler holder den for en Bygning fra Merovingernes Tider, og der er meget, som taler for denne Mening. I Middelalderen var den en til den hellige Simeon indviet Kirke. Den preussiske Regjering lod i 1817 de moderne Tilsætninger borttage, og saaledes, at Porten igjen kom i sin gamle Stand.

Levningerne af de saakaldte romerske Bade springe tæt ved Veien frem af Stadsmuren. Det Hele danner en langagtig Fiirkant med fire halvrunde Kanapper, som nu tildeels ere ødelagte. Paa begge Sider af det endnu existerende østlige Kanap er der to runde Døre, i hvilke Trapper føre til de høiere Etager. Materialet bestaar af Kalksteen og Teglsteen, som vexle og som ere forbundne med tykke Lag af Kalk. Bygningen er gravet ud af Jorden til en Dybde af 8 Fod. Der er ingen Levning fra Oldtiden, som har plaget Forskernes Aand mere end denne. Snart var Bygningen en Basilika, snart et Centiforum, et Pantomimetheater eller et keiserligt Bad. I Middelalderen var der en Kirke her. Senere blev Bygningen benyttet til Byport og kaldtes „Altthor“ (Gamleporten). Ruinerne ere med sine behagelige Omgivelser en stor Prydelse for Byen og Udsigten fra det Indre af dem er fortryllende.

Dødsfalds-Meddelelser.

Jubellæreren Jens Rynning.

Den 11te Juni døde Sognepræst til Snaasen Jens Rynning, en af Landets ældste Præster og en Mand, der i sin Tid har gjort sig fortjent som Forfatter af flere, især økonomiske Skrifter.

Han var født paa Kastnæs i Tranø Præstegjeld den 30te Mai 1778. Faderen var Overauditør Ole Rynning, der 1781 fik Afsked som Foged over Senjen og Tromsø og døde ikke længe derefter; Moderen hed Golla Hveding. Sønnen blev sat ind i Throndhjems Skole, hvorfra han deponerede 1796 (ikke 1797) og var saaledes en af Mag. Søren Monrads Dimittender. 1798 tog han den philosophisk-philologiske Examen med Udmærkelse og i 1800 theologisk Embedsexamen med bedste Charakteer. Med samme Udfald prædikede han 13de Juni s. A. til Dimis over Eph. 2. V. 18, men fik blot non contemn. for den katechetiske Prøve.

Som theologisk Kandidat lagde han sig, foruden Theologien, ogsaa efter Physiken og Økonomien eller, som han i en af sine Ansøgninger siger, „efter saadanne Kundskaber, hvorved han som Præst eller Folkelærer kunde gavne.“ Han frekventerede saaledes i Aarene 1801 og 1802 flittigen Professor G. Begtrups Forelæsninger over Landøkonomien, og udkastede Tegninger og Modeller af egen Opfindelse, der ifølge denne dygtige Fagmands Vidnesbyrd vidnede om „et sjeldent Talent for de mechaniske Videnskaber og ualmindelig Kundskab i samme.“ Derhos søgte han gjennem Skrifter og Afhandlinger at udbrede

Porta nigra i Trier.

Kjendskab til Økonomien og Landbruget, og vandt den udsatte Priis af 200 Rdl. for en Afhandling om Tangbrændingens Indflydelse paa Fiskerierne ved de norske Kyster.

Overhoved seer man, at han omhyggeligen anvendte sin Tid, og baade Biskop Bech og Biskop Bugge udtalte sig derfor meget rosende om hans Flid og Kundskaber. Som en Anerkjendelse heraf var det ogsaa, at han endnu som Kandidat, 24de Juli 1805, blev optaget som Medlem af det norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem.

Vendt tilbage til Fædrelandet var han nogen Tid deels Huuslærer for Kancelliraad Eilert Holtermanns Børn paa Østeraad, deels Privatlærer i Throndhjem, hvor han deeltog i Underviisningen ved Søndagsskolen.

Sommeren 1805 reiste han, efter Datidens Skik, ned til Kjøbenhavn for at supplicere. Han søgte forgjæves om Evje og om Tromsø Præstekald, men fik 18de Oktober 1805 Ringsakers residerende Kapellani efter Andreas Morch, der kort i Forveien (12te Juli) var bleven befordret til Sognepræst i Hurum.

Aaret efter giftede han sig med Severine Cathrine Steen, en Datter af daværende Landhandler paa Ringsaker Bernt Anker Steen, og blev ved hende Fader til fire Sønne og fire Døtre, af hvilke Børn kun tvende overleve ham. Blandt Sønnerne var Student Ole Rynning, som udvandrede til Amerika og der døde i 1839. Han hjemsendte fra sit nye Fædreland en populær Reiseberetning, som udkom i Trykken, og som ikke havde liden Indflydelse paa Vækkeisen af Udvandringslysten.

Som Kapellan i Ringsager forblev Rynning i 19 Aar, indtil 1ste Nov. 1824, da han udnævntes til Sognepræst til Snaasen efter da afdøde Joachim Hagerup Angell. I 7 af hine Aar var han (fra 6te Jan. 1817) konstitueret Sognepræst i Ringsaker under Pastor Bergs Suspension, i hvilken Tid han, ifølge sin Provsts Erklæring, „med Anstrængelse opfyldte de Pligter, som dette Embedes Bestyrelse medførte, uden at modtage for samme nogen tilstrækkelig Godtgjørelse.“ Han klagede selv i en Ansøgning over, at Forretningerne her havde overvældet ham saaledes, at „han var nær ved at segne under Byrden.“

Inden han blev befordret til Præst i Snaasen, søgte han blandt andre Embeder ogsaa det ved Jonas Reins Død ledigblevne Korskirkens Sognekald. Men Biskoppen fandt, at han ikke besad de Talegaver, som man maatte ønske hos en Præst i en Kjøbstads-Menighed. Derhos bemærkedes, at Rynning „undertiden indblandede sig i uvedkommende Ting.“ Forresten gaves ham den Ros, „at han stedse havde stræbt at vise Flid og Nøiagtighed i sin Embedsførelse“, ligesom ogsaa, at „hans Forhold som Mand og Fader og i andre Henseender var aldeles ulasteligt.“

Paa Rynnings præstelige Virksomhed have vi ikke hørt nogen Klage, men imidlertid var den neppe heller usædvanlig fortjenstlig. Idetmindste tør vi slutte dette af de Charakterer, Biskoppen paa de til Regjeringen indsendte Lister har givet ham. I 1806 fik han det Skudsmaal, at hans Kundskaber vare „meget gode“, hans Embedsdueligheds „ikke slet“, hans Virksomhed i samme „upaaklagelig“ og hans moralske Egenskaber „ganske gode.“ 1818 og 19 fik han for „Duelighed“ Charakteren 3.4, for

„Virksomhed 4" og for „Forhold 4."*) Dette var, som man seer, i hans Kapellan-Aar. At han i en mere fremrykket Alder skulde gaaet synderlig frem, er vel ikke at forudsætte, idetmindste hvad „Virksomheden" angaar.

Til de ovennævnte Afhandlinger af Rynning maa endnu særlig føies, hvad han har skrevet om Odelsretten, hvorom han fremsatte de Anskuelser, der i den senere Tid især ere blevne gjængse. Indløsningsretten fandt han at være fordærvelig saavel for den norske Nationalcharakteer som Landets Opkomst og Velstand, og saaledes burde den afskaffes. Allerede i 1801 havde Rynning behandlet dette Emne i et Stykke, der næste Aar blev trykt i Minerva; men da Selskabet for Norges Vel flere Aar efter fremsatte til Besvarelse Spørgsmaalet „om Odelsrettens Indflydelse paa Nationalcharakteren og Velstanden i Norge", behandlede han end ydeligere Spørgsmaalet i en Priisbesvarelse, der i Selskabets historisk-philosophiske Samlinger optager 178 S. (4de B. 2den H.) Odelsretten førte ham ogsaa ind paa Historiens Felt. I Minerva havde nemlig Rynning udtalt en skarp Dadel mod Einar Thambeskjælver, der flere Aar efter fremkaldte C. M. Falsens Forsvarsskrift „Einar Thambeskjælver, Nordens Helt"; og herved bragtes Rynning til ogsaa at skrive en Einar Thambeskjælver, hvori han søgte at begrunde sin engang udtalte Dom, idet han fremdeles ansaa Einar for „en skjændig Person." Dette Modskrift udkom i Christiania 1817.

Oberst Jens Christian Blich.

Jens Christian Blich er, ifølge det nys udkomne Hefte af „Norsk Forfatter-Lexikon", født i Kjøbenhavn den 28de Novbr. 1786 af Forældrene Lauritz Hoi Blich, Præst i Jylland, og Christiane Arnkiel. Ankommen til Norge, hvor han i (Auktionsdirektør) Bjerregaard havde en Slægtning, blev han indskrevet i Oberst de Seues Regiment, og kom 1804, 17 Aar gammel, paa Oberstens Anbefaling, som Volontør ind i Landkadetkorpset i Christiania, hvorfra han 1806 udgik som Officer ved oplandske Infanteri-Regiment. 1807 blev han Premierlieutenant, 1812 Kapitain og Chef for lentenske nationale Jægerkompagni, 1814 Chef for 5te gev. Musketeerkompagni og 1815 for 1ste gev. Jægerkompagni. Ved Armeeforandringen 1818 ansattes han som Chef for 3die Kompagni af norske gevorbne Jægerkorps under 2den akershusiske Infanteribrigade og blev samme Aar Ridder af Sværdordenen. 1825 blev han Ordonants-Officier hos Hs. Majestæt Kongen og Major i Armeen, 1829 Oberstlieutenant og Chef for det romerigske nationale Musketeerkorps, 1832 Chef for det akershusiske gev. Musketeerkorps og Adjutant hos Hs. Maj. Kongen, 1834 Chef for det frederikssteenske Musketeerkorps, 1843 Oberst og endelig 10de September 1850 Kommandant i Frederikstad, i hvilken Stilling han døde den 29de Juni d. A.

„Fra 1815 var han Bestyrer og Lærer for den i Christiania oprettede Underviisningsanstalt for de under Krigen ved de 3 søndenfjeldske Kavalleri-Regimenter og det oplandske Infanteri-Regiment uden Anciennetet ansatte uexaminerede Officierer, indtil dette Institut gik ind." Fra 1827 og indtil 31te Januar 1833 var han Lærer i Taktik ved den kongelige norske Krigsskole.

Til Armeens General-Adjutant har Blich i sin Tid indsendt fire forskjellige militære Afhandlinger, der dog ikke ere offentliggjorte, hvorimod en liden Afhandling af ham haves trykt i 7de Hefte af det militære Tidsskrift.

I 1809 blev Blich gift med Juliane Marie Bjerregaard, en Datter af Auktionsdirektør Thomas Bjerregaard i Christiania, hvilken Døden berøvede ham i Aaret 1819. Med hende havde han Sønnen Thomas Lauritz Christian Frederik Blich, Licentiat i Medicinen og Landphysikus i Buskeruds Amt. Anden Gang blev han gift med sin gjenlevende Enke Severine Hedahl, en Datter af Major Hedahl.

*) I disse Lister var den almindelige Charakteer dengang 3. Nogle have Fem'ere, Andre 1 i et enkelt Fag. At Charaktererne slog til, viser sig deraf, at netop de Mænd, som tilkjendtes de bedste Charakterer, siden bleve de mærkeligste og mest ansete inden vor Geistlighed.

Literatur og Kunst.

Netop er udkommet **Christiania med dens nærmeste Omgivelser**; fremstillet i Tegninger og ledsaget med oplysende Text. Udgivet af Chr. Tønsberg. Anden Række. — Denne Billedsamling slutter sig ganske til den tidligere, med samme Titel, hvoraf tvende Oplag ere udkomne og som saaledes fuldkommen har svaret til Hensigten, at give Udlændinger og Andre, der besøge Norges Hovedstad, en Veiledning under Opholdet og nogle Erindringsblade derfra. Af begge Rækker tilsammen vil nu desuden selv den, som aldrig har seet Christiania, kunne danne sig et temmelig fuldstændigt Begreb om det Seeværdige, som her findes. Værkets nye Række indeholder fem Billeder, lithographerede hos Bærentzen & Ko., samtlige ledsagede af norsk, tydsk og engelsk Text. Billederne fremstille Christiania (seet fra Ljabrochausseen), Parti af Carl Johans Gade, det Indre af Akershuus, Udsigt fra Grotten ved Slottet og Parti ved Saugene (Schous Bomuldsspinderi med Omgivelser). Af disse Plader har „det Indre af Akershuus" (tegnet af v. Hanno) behaget os mest. Partiet fra Saugene, der ligesom de øvrige Billeder er tegnet af Tydskeren F. Loos fremhæver sig især ved malerisk Virkning. Texten er kortfattet, men dog tilstrækkelig for Hensigten. Denne nye Række koster 1 Spd., hvad der især med Hensyn paa Bekosteligheden ved Billedværkers Istandbringelse hertillands, maa erkjendes at være en meget moderat Priis.

Ved at omtale dette Billedværk, ville vi med det Samme henlede Opmærksomheden paa et andet, der skal udkomme paa samme Forlæggers Forlag, nemlig en ny Række af **Norske Folkelivsbilleder** med Text af A. Munch. Denne Række skal indeholde: 1) Et Gravøl; 2) Bjørnejægernes Hjemkomst; 3) Søndag Eftermiddag i en Bondestue; 4) Hjemreisen fra Kirken; 5) Kortspillerne; 6) Afskeden, alle af A. Tidemand; 7) En Bjørnejagt af Eckersberg; 8) Billede af Tømmerdriften af Samme; 9) St. Hansaften paa Landet; 10) En Aften paa Sæteren; 11) Et Ligfølge og 12) En Torvedag i Bergen, alle af Bergslien. Prisen for hver Plade med Text er 72 ß for dem, der have subskriberet inden 15de Juli og 96 ß for andre Kjøbere.

(**Norske Skrifter i Udlandet.**) P. A. Munchs sidste Afhandling om Skandinavismen sees at være oversat paa Tydsk. Den franske Oversættelse af Prof. Hansteens sibiriske Reise findes rosende anmeldt i The Athenæum for 20de Juni d. A. (Nr. 1547) og en engelsk Oversættelse af Værket skal, efter hvad vi have hørt, være under Arbeide. Ligeledes er den tydske Oversættelse af B. Herres „En Jægers Erindringer" fordeelagtig anmeldt i Wolfg. Menzels Literaturblatt 1857 Nr. 49. Menzel aftrykker endeel af Skildringen fra Krogskoven (som Asbjørnsen har bearbeidet efter Forfatterens løse Optegnelser.)

Programmer. Fra Christiania Kathedralskole er udkommet et „Indbydelsesskrift," der indeholder en aktmæssig Behandling af det Spørgsmaal: „Bør Examen artium henlægges til Skolerne, og hvorvidt maa dette Spørgsmaal nu ansees modent til Afgjørelse", ved J. Elster Bødtker. 105 S. 8vo. Programmet fra Throndhjems Kathedralskole udgjør 70 S. og bestaar af følgende tre Afdelinger: 1) Om Charakteergivningen ved Drengeskoler af Adjunkt P. J. Stub (et Foredrag, som Forf. holdt i den pædagogiske Forening i Christiania 1850), 2) Bemærkninger og Aktstykker, Throndhjems Kathedralskoles Bygninger vedkommende i ældre og nyere Tider ved (Overlærer) H. H. Müller (et Tillæg til Forf. fortjenstlige „Bidrag til Throndhjems Kathedralskoles Historie til Aar 1809," hvilke udkom som Program for 1855). Fra Stavanger Skole er som Program udgivet „Prøver af Lærebog i Verdenshistorien til Brug for Latin- og Realskoler" af Overlærer C. Borch, hvilket Skrift vi imidlertid ikke have seet. Programmet fra Lillehammers Skole vil, foruden Skoleefterretninger, indeholde et udførligen behandlet Afsnit af den tydske Syntax ved Adjunkt J. Løkke.

Norge.

Christiania. Den kgl. Jernbaneproposition fremkom for Thinget den 6te Juli og en særskilt Kommittee, i hvilken A. Schweigaard er Formand, nedsattes til dens Behandling.

Storthinget har den 9de Juli eenstemmig bevilget Professor Caspari et personligt Tillæg af 300 Spd.

Der er fremsat en kgl. Proposition for Storthinget til Forandring i Artiums-Reglementet, ifølge hvilken Engelsk skal optages som Examensfag og latinsk Stiil afskaffes.

Storthinget bevilgede den 10de Juli de fornødne Midler til Oprettelsen af en midlertidig Lektorpost i Astronomie (for Observator Fearnley).

Ligeledes bevilgedes i Budgetterminen 22,300 Spd. aarlig til Fællesudgifter vedkommende Konsulatvæsenet.

— Under 6te d. M. er Kand. theol. C. A. A. Hansen udnævnt til Sognepræst til Bergs Præstegjeld i Tromsø Stift; personel Kapellan hos Sognepræsten til Hurdalens Præstegjeld i Christiania Stift C. A. Heyerdahl til Sognepræst til Borge Præstegjeld i samme Stift og Kand. theol. B. L. Hartmann til residerende Kapellan til Hitterens Præstegjeld i Throndhjems Stift.

— Under 18de Juni er Korpslæge de Besch udnævnt til kgl. Livmedikus.

— Ved høieste Resolution af 2den Juli er Stiftskapellanernes aarlige Løn af Oplysningsvæsenets Fond bestemt til 400 Spd. foruden Skydsgodtgjørelse, og 3 Stiftskapellan-Embeder for Tromsø Stift befalet kundgjort ledige.

— Under 6te Juli er Kand. jur. J. H. A. Horn meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne.

— H. Ditten skal være beskikket til Hospitalsapotheker, O. A. Haanshuus til Apotheker paa Grønland og Apotheker Krogh i Hammerfest til Apotheker i Hougsund. — Ditten har for 16,500 Spd. kjøbt Statsraad Motzfeldts forrige Gaard (til Apotheklokale.)

— Paa Klingenberg giver det Vitiske Selskab levende Tableaue, som lade sig see med Fornøielse.

— Forrige Søndag gaves paa Lindøen en stor Turnfest, der begyndte med Afsyngelsen af tvende til Anledningen forfattede Sange og siden gik over til Bal.

— Den 2den Juli omkom Stationsmester Gysler paa Frogner Station, idet han kom mellem Rufferne af to Vogne.

— Af Retstidendens No. 27 sees G. F. C. Pfister fra Bayern, der først var bosat her i Christiania, siden i Drammen, ved Høiesteretsdom at være, for Forbrydelse mod Kriminallovens Kap. 18 § 10, anseet med Strafarbeide i 3 Aar og 1 Maaned. (Han havde i 1848 giftet sig med en Pige her i Christiania, medens han endnu i sit Fædreland havde Kone i Live.) Høiesteret indstillede ham til Benaadning med 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød.

— Ifølge Privatefterretning fra Kongsberg skal Kommerceraad J. H. Lundth fra Danmark, der ifjor kjøbte det 6te af de fra Kongsberg Sølvværk frigivne Felter, eller Fredericus Qvartus Grubes Distrikt, for en aarlig Afgift af 60 Spd., have solgt dette til en Sketlænder for 3000 Pd. Strl., hvoraf 1000 skal være udbetalt kontant. Om Salget af 3die eller Anne Sophies Grubes Distrikt, som Hr. Lundth kjøbte for en aarlig Afgift af 400 Spd., skal han staa i Underhandling med det franske Selskab Credit mobilier; efter Sigende forlanger han herfor 12,000 Pd. Strl. Credit mobilier skal ville sende en Bergingeniør til Kongsberg for nærmere at undersøge Forholdene. (Aftbl.)

Skedsmo. Den 24de Juni modtog Ritmester J. Schiørn en Hædersgave „fra den ullensakerske Eskadrons Underofficierer, som have tjent under hans Kommando."

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Friherre Wetterstedt er tilbagekaldt som Charge d'Affaires ved det danske Hof.

— Prinds Oscar og hans Gemalinde have i Anledning af deres Formæling og den begeistrede Modtagelse i Stockholm skjænket flere større Summer til milde Stiftelser.

— Den 5te Juli afgik ved Døden i Ramløsa den svenske Literat Carl Wilhelm Bergman, ikkun 37 Aar gammel. Bergman er navnlig bekjendt som Udgiver af Svigerfaderen, Oberst Schinkels Memoirer: Minnen ur Sveriges nyare historia, der meddele høist interessante Oplysninger fra Aarhundredets Begyndelse, navnlig om Carl Johans Politik. Et svensk Blad roser Bergmans Flid og Samvittighedsfuldhed; men efter hvad vi have hørt af de mest kompetente Mænd i Sveriges Historie, skal dog de af ham udgivne „Minnen" ikke give stor Grund til denne Ros.

Frankrig. Ifølge Efterretninger fra Paris ere ved Omvalgene samtlige Oppositionens Kandidater valgte: Cavaignac med 10,959 St., Ollivier med 11,005, Darimon med 10,006 Stemmer.

— General Reibel er af Louis Napoleon sendt til Baden for at hilse paa den russiske Keiser.

England. Begivenhederne i Ostindien kom den 29de Juni under Omtale i begge Parlamentets Afdelinger. I Overhuset var det Lord Ellenborough, der selv tidligere har været Generalgouvernør i Ostindien, som efter en temmelig mørk Skildring af Tilstanden afæskede Regjeringen Oplysning om de Skridt, den vilde foretage, og i Underhuset tilfaldt dette Hverv d'Israeli; Jarlen af Granville og Lord Landsdowne i Overhuset og Mr. Vernon Smith, Præsident for the Board of Control (den Autoritet, gjennem hvilken Regjeringen staar i Forbindelse med det ostindiske Kompagni) i Underhuset stadfæstede kun de i Bladene givne Skildringer og søgte at berolige Stemningen. Alt, hvad der af Autoriteterne i Indien kunde gjøres, var gjort; de fra den persiske Havbugt tilbagevendende Tropper under Sir J. Outram vare ankomne til Kalkutta og strax sendte ind i Landet, og ligeledes haabede man at kunne samle en Deel af den til China bestemte Styrke, som ventedes hver Dag til de ostindiske Havne, og for hvilken man nu havde en endnu vigtigere Beskjæftigelse i selve Indien. Det laae i Forholdenes Natur, at Hjælpen fra Moderlandet først kunde komme seent, saa at den enten Intet længere kunde udrette eller var overflødig, naar den indfandt sig, og det var ogsaa sandsynligt, at den i Indien samlede Styrke vilde være fuldkommen tilstrækkelig til at tilveiebringe den fuldstændigste Rolighed; for imidlertid at kunne møde alle Eventualiteter havde Regjeringen, efterat the board of directors havde anmodet den om at forøge Antallet af de engelske Tropper (uden en saadan Anmodning har Regjeringen ikke engang Ret til at forøge dem udover en vis Grændse), truffet saadanne Foranstaltninger, at der allerede i Midten af Juli vilde kunne udskibes fra England 14,000 Mand. Ret beroligende er en ved Lord Broughams Forespørgsel fremkaldt Oplysning, nemlig at Efterretningerne om Mytterierne i Mirut og Delhi ikke havde udøvet den mindste Indflydelse paa Markedet i Kalkutta eller paa Papirernes Kurs paa de indiske Handelspladser. (Dagbl.)

Italien. De nyeste Poster bringe Efterretninger om forskjellige Smaarevolutioner, der samtidig ere udbrudte paa forskjellige Steder i Italien, men som alle hurtig ere undertrykkede uden videre Følger. Man seer, at de staae i en indbyrdes Forbindelse og ledes af en fælles Plan, der er undfangen af Mazzinisterne, „disse fortvivlede Mennesker, der med den største Letsindighed hvert Øieblik sætte Hundreders Liv og Lykke paa Spil uden mindste Udsigt til et heldigt Resultat." Den sardiniske Regjering har længe vidst, hvad der forestod, og har ikke blot selv med stor Energi truffet sine Forholdsregler, men ogsaa underrettet de øvrige Regjeringer, navnlig Storhertugen af Toskana og Kongen af Neapel, om Oprørernes Planer, saaat man overalt var forberedt paa at modtage dem. Natten mellem den 29de og 30te Juni lode Autoriteterne i Genua nogle mistænkelige Huse visitere og fandt da en Deel Vaaben og Ammunition, som konfiskeredes, medens omtrent 20 Personer bleve arresterede. Skjønt de saaledes vare blevne overraskede, søgte dog adskillige Sammensvorne at realisere deres Planer ved et pludseligt Forsøg, og de gjorde derfor et Angreb paa Forterne Sperone og Diamante, der beherske Byen, men naturligviis førte dette afsindige Foretagende kun til Arrestationen af endnu en Snees Individer, uden at Roligheden i Byen forresten forstyrredes. Fra Livorno og Neapel savner man endnu yderligere Meddelelser. Man veed kun, at Hovedmassen af de Insurgenter, som bemægtigede sig Dampskibet „Cagliari" og gjorde den mislykkede Landgang ved Ponza, var forhenværende Medlemmer af den i England dannede italienske Fremmedlegion, der skulde have været overførte til Afrika. — Det er sandsynlig, at disse Bevægelser staae i en vis Forbindelse med en i Paris opdaget Sammensværgelse, der væsentlig bestod af Italienere, og som man idetmindste forsaavidt med Føie tilskriver Mazzini, som denne fordærvelige Agitator ofte har erklæret Kongemord for et lovligt og berettiget Middel til Opnaaelse af den social-demokratiske Republik. De italienske Sammensvorne, som snart kunne vente Retsforhandling og Dom, havde ingen yderligere Plan end den at myrde Keiseren, overbeviste om, at denne Katastrophe uundgaaelig vilde medføre Keiserdømmets Undergang og Gjenopstandelsen af den vildeste røde Republik.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger No. 29—32.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 29. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 19de Juli. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Reisebreve fra Harzen.

I.

Wolfenbüttel er en liden, men gammel By med mangfoldige Minder fra Fortiden. Søndag Eftermiddag kom jeg did, leverede mit Tøi til en Banebetjent og begav mig paa Lykke og Fromme ud i Byen og dens Omegn for at see, hvad der gaves. Det tyrkiske Kaffehuus ligger lige for Veien og did kom da ogsaa jeg med en Beskrivelse over Wolfenbüttel og Braunschweig i min Haand og sammenlignede nu de Afbildninger, jeg forefandt i min Bog, med Originalen og fandt mig noget skuffet ved at opdage, hvor lidet troværdig min Veiviser var. Kaffehuset er udraabt og er baade smukkere og styggere end Tegningen. Grunden til, at jeg strax kom paa uret Vei og tog min Tilflugt til et Kaffehuus, var deels, at min Reisebog gav mig Anviisning derpaa, deels, at jeg vilde træffe Folk og faa Selskab. Men det var ikke muligt at finde Nogen; vistnok slog jeg mig nogle Minuter sammen med en Braunschweiger Student fra Carolinum; men hans Maal var et andet end mit, og jeg forlod derfor Kaffehuset noget mistrøstig, for at vandre om alene med Bogen som Veiviser. Jeg flygtede da til de ganske smukke Alleer, som ligge bag Byen, for at trøste mig ved Poplerne med sine rige Kroner og sine af Løvværk omvundne Stammer. Naar de ere plantede op i Geleder, ligne de en Række med Flor omvundne Marschalstave, der dog med sit livlige Grønt ved Siden indeholder saa meget Liv, at man næsten angrer, at man et Øieblik sammenlignede dem med disse Sorgens Symboler. Men de passe dog ganske godt som saadanne her i Wolfenbüttel, hvor alt det Smukke og Store, som Forfædrene have efterladt, er saa grændseløs vanskjøttet og saa ilde medfaret. Den gamle smukke Domkirke er aldeles i Forfald. De udskaarne Billeder af Paulus og Peter, som findes paa en af Dørene, have lidt megen Overlast. Petrus har endog mistet sin Næse. Statuerne, som pryde Gesimsen, ere for en stor Deel nedfaldne. Men vender man sig til det gamle Slot, vil man finde Ødelæggelsen endnu mere komplet. Pladsen foran Slottet har i sin Tid været prydet med Billedstøtter; de ere deels nedblæste, deels beskadigede, og kun en og anden har trodset Vandalismen. Den Grav, som omgiver Slottet, og hvorpaa det er bygget, er fuld af stinkende Vand, og Vinduerne ere ituslagne, og indvendig seer Gaarden ud som en Svinesti; man siger, at det nu benyttes som Lokale for en Fabrik. Imidlertid, Wolfenbüttels Domkirke forekom dog mig i min Naivitet at være et skjønt og smagfuldt Bygværk, og jeg medtog saaledes et ganske behageligt Indtryk fra Wolfenbüttel, uagtet jeg ikke saa det Mærkeligste — det virkelig fortrinlige og berømte Bibliothek. Jeg gjorde en Snartour ud mod et lidet Lyststed, hvor der var samlet en Mængde Mennesker, og vendte tilbage til Banegaarden, hvor jeg søgte Ly blandt nogle Træer for at trøste mig med Jean Paul, som virkelig kan bringe et Menneske til at finde Glæde ved alt Godt og Smukt - det være saa lidet det være vil. Endelig kom Toget, man ringede med Klokken og man skuppede mig ind i Koupéen, og jeg kom ganske alene til Harzburg (egentlig Neustadt), hvor Værten i Banhofshotellet strax fakkede mig, gav mig et Værelse og øieblikkelig bestilte en Fører for mig til en Harztour. Mandag Morgen begav jeg mig altsaa afsted til Brocken. Vi forlode Neustadt og kom til det gamle Harzburg, hvor intet Mærkeligt fandtes. Vi stege op paa den Høi, hvor det gamle Slot og Fæstning laa, som Henrik den 4de i sin Tid anlagde for at holde Sachserne under Aaget. Det er ikke stort tilbage af den; nogle Mure staa endnu, og man kan, naar man leder godt, ogsaa finde Spor af Slotsbrønden. Forøvrigt har der naturligviis her indlogeret sig en Vært, som har bygget sig paa denne klassiske Bund et saakaldet „Morgenhaus“, hvor man da nødvendigviis maa nyde Noget, som man betaler lidt dyrere end ellers, fordi man ogsaa har havt den Nydelse at betræde Harzburg. Det er noget charakteristisk for Tydskerne, at de forstaae saa særdeles godt at sælge Mindet om deres Fædre tommeviis og potteviis til de Fremmede, ligesom de have en ganske fortræffelig Force i at raabe sine Egne ud som skjønne, deres Bade som fortræffelige og deres Pølser som de mest velsmagende. De kunne have Ret for en Deel; men man skal altid erindre at tage „wunder“ bort foran „schön“ og dividere og subtrahere saalænge, at man har bragt Prædikaterne ned fra Superlativ til blot og bart Positiv. Men for at vende tilbage til Harzburgs Ruiner, Udsigten er dog ret smuk; naar man vender Øiet ud mod Dalen, har man denne rige og frugtbare Slette foran sig, med sine prægtige Alleer, sine bølgende Agre og sine under Poplernes og Egenes rige Løv halvt skjulte Stæder og Landsbyer. Erindrer jeg ret, saa jeg fra Harzburgs Slotsruiner lige under mine Fødder Neustadt, fjernere Harlingerode, Billingerode og Bundheim, tilligemed et Par af de fra Harzen mod Nord nedstrømmende Aaer, som til Slutning alle forene sig i Ocker, der forbi Braunschweig gaar i Aller. Vender man sig om, har man disse smukke træbevoxede Aaser, og umiddelbart foran sig en selve Fæstningsruinerne beherskende Høide, hvorfra Sachserne i sin Tid beskjøde Harzburg. Naar man har forladt Ruinerne, antager Alt stedse en mere hjemlig Charakteer; man finder igjen sit Fædrelands Skovarter, Granen og Birken; man gjenkjender Liderne og Skraaningerne og den lille brusende Aa; men alt er endnu mere frodigt og Vegetationen er livligere. Det er interessant at see, hvorledes Forstmændene have beplantet disse Lider med unge Grantræer, hvorledes de staae i ganske lige Linier og saa ganske ligne en norsk Potetesager, som rigtignok ikke frembyder megen Poesi, men afgiver det bedste og mest slaaende Billede. Endnu mere hjemligt blev det, da vi kom til den saakaldte Rabenklippe og man fra Spidsen kunde see ned i den smukke Ekerdal. Men det er paa Tide at vende tilbage til Molkenhaus, en Slags Sæter, hvor jeg forefandt mit Fædrenelands Melkebunker, som jeg rigtignok ogsaa lod mig gefalde. Fra Molkenhaus gik det til Scharffenstein med et nyt Molkenhaus og saa opad mod Brocken. Endelig ophører da Vegetationen at være saa frodig; kun det fede Fjeldgræs og nogle smaa Birketræer, indtil man kommer lige op under Brocken, hvor dog endnu Kjøerne græsse, hvor Anemonen (der Hexenblume) voxer, og hvor man midt imellem de sparsomme Græsstraa finder smuk nordisk Lyng og Mos. Paa Brocken er der opført et Hospitium for de Reisende, hvor man kan faa omtrent hvad man vil, men til enorme Priser. Der stod ogsaa her et Taarn fordum, men det er nedrevet; det kunde ikke staa sig naar Stormen rasede og Sneen føg, og naar Nordenvinden her kommer fra den nordtydske Slette, hvor intet Fjeld og ingen Høide danner nogen Modstand, maa den være voldsom. Det er derfor ogsaa i Skovene aabnet den Gader, hvorigjennem den kan storme ud. For at man skal kunne nyde den vidtstrakte Udsigt, som Brocken virkelig tilbyder, maa det være klart Veir og fuldkommen reen Himmel; skjønt Veiret var ret smukt, var det dog en Smule „benebelt“, saa at jeg ikke kunde see alle de fjerntliggende Byer og Egne, som min Reisebog angav. Imidlertid saa jeg dog udover mod Werningerode med sit smuktbeliggende Slot midt i en skovbegroet Aas; midt imellem to Klipper kunde man kaste et Blik ind i den henrivende Ilsenthal, hvor Ilsenburg med sine røde Tage tog sig udmærket smukt ud, og mere til Venstre havde jeg de Egne, jeg nys havde forladt — Harzburg og i Baggrunden Werningerode. Vender jeg mig til den modsatte Kant, sætter mig paa Hexealteret og tænder min Pibe paa „die Hexencanzlie“, har man Harzens Masse foran sig og til Venstre glimtede man Elbingerode; Andreasberg og Braunlage laa for fjernt. Men Veiret skiftede, og nu var der nye Prospekter; men min Fører var desværre for ukjendt til at kunne give mig nogen fuldstændig Oplysning. Jeg gik ind og tegnede mit Navn i Bogen, hvor der findes saamange Navne og saamange Vers og Ønsker. Næsten Alt i denne Bog gaar forøvrigt paa Melodien; „o du lieber Brockenberg!“ og er saaledes kun lidet interessant. Jeg satte Hexeblomsten i mit Knaphul og man fæstede en Bouket af Fjeldblomster paa min Hue, og nu gjorde jeg da Bekjendtskab med en heel Deel schlesiske Damer, som vare komne over fra et nærliggende Bad. En af dem skulde til Harzburg for at følge Jernbanetoget til Berlin samme Aften og saaledes fik jeg Selskab nedad. Jeg pludrede noget Tydsk, blev taget for en Tyroler eller Elsaßer, plukkede Blomster med dem og bød endelig Farvel.

Douglas Jerrold.

(Efter The Athenæum.)

Døden har bortrevet af vor Midte mange Mænd med overordentlige og ganske særlige Evner. Helte ere Dværge i sine Tjeneres Øine, Afstand spreder Trylleri over deres Fremtræden; men Douglas Jerrold var mærkværdigst for dem, som kjendte ham bedst. Hans Læsning var udstrakt og hans Hukommelse for hvad han læste vidunderlig. Han kunde Shakspeare heelt igjennem udenad og enhver mærkelig Strophe eller skjøn Lignelse i Faust og Inferno hvilede indenfor hans Læber ligesom Ladningen i et Gevær. Han henreves af Edda og Zendavesta, af Rabbinernes Lære, af Philologernes Videnskab og Mysterier. Han var ligesaa fortrolig med Lightfoot som med Rabelais og Montaigne, med Bacon som med Fuller og Donne. Imidlertid vare de Egenskaber, der skabte hans Navnkundighed, medfødte. Videst var han maaskee bekjendt paa Grund af sit Vid; thi Viddet fanger Sandsen, ligesom Fakkelen i Gruben, medens Guldets Stribe ligger uændset lige ved. Propheter, som drage med Fakler gjennem Gaderne, ville snarere samle en Skare omkring sig, end de, som prædike Salomons Viisdom. Og hans Vid var i høi Grad kvikt, sprudlende og originalt. Ingen kunde modstaa dets Umiddelbarhed og Glands, og det skrev sin daglige Historie i Londonnerlivet som noget Enkeltstaaende og Oprindeligt. Men ihvor glimrende hans Vid end var, saa var det dog ikke hans skjønneste Gave. Nei, i sine alvorlige Øieblikke kunde han lee af sine egne Svar som Narrestreger - som en blot og bar Sindsstemning - hvilke han kunde lære hvilkensomhelst tosset Dreng i to Timer! Hans Vid udgjorde blot en Side af hans Geni, medens det dog udsprang fra hans egentlige Charakteer — den overordentlige Hurtighed i Fatteevnen. Han saa ind i Tingenes Inderste; han fattede Analogier, som andre Mennesker ikke kunde see. Disse Analogier gjorde ham snart lystig, snart vred. Og da det aldrig klikkede for ham, saa eenfoldige Folk ofte hans Forbitrelse, førend de skjønnede hans Grunde derfor, og de dadlede ham, ikke fordi han i Virkeligheden havde Uret, men fordi de selv vare for tungnemme.

Jerrold blev født i London den 3die Januar 1803, medens Bonaparte var i Boulogne, og London i Bekymring for en formodet Invasion. Hans Døbenavn var Douglas William Jerrold, da Douglas havde været hans Bedstemoders Pigenavn. Hans Fader, Samuel Jerrold, var Bestyrer af de to Theatre i Sheerneß og Southend og i disse Søstæder henrandt en stor Deel af hans Barndom med Beskuelsen af Skibe, Overtrædere, Presgjængere, Theaterstjerner — kvindelige og mandlige fortøiede Piger og Krigsfanger. Han var født i Faderens høie Alderdom og han ansaa det for en Regel, at gamle Folks Børn altid ere nervesvage og bøielige og leve ikke længe. Faa Venner eller Legekammerater paa samme Alder kom ham nær, hverken i Byen eller paa Theatret; ja han pleiede at sige, at den eneste Dreng (boy), han kjendte rigtig godt i Sheerneß, var Boyen paa Nore. Iblandt Skue-

spillerne paa Faderens Theater erindrede han Edmund Kean med særlig Livagtighed; thi denne Halifax's Efterkommer morede ham ved at bære ham paa Brædderne i „Rolla“ og endnu mere ved sine pudsige Indfald i Pantomimen. Saaledes viste han sig paa Scenen med Kean som „den Fremmedes“ Barn. Forfatteren og Skuespilleren kom senerehen sammen paa Drury-Lane-Theatret i den første Periode af Jerrolds Ophold i London; Kean, som erindrede Jerrold, gav ham Forskrifter og Apelsiner, og Jerrold betalte ham med Beundring og Epigrammer. En lang Aarrække af Theaterheld, med enkelte Kjævlerier og Misforstaaelser, kjølede aldrig den Varme, hvormed Forfatteren af Clovernook (Kløverkrogen) altid omtalte den store Kunstner, der havde været venlig mod ham i hans Barndom.

Jerrolds Skoledage vare faa og Frugterne af hans Studier ubetydelige. Han pleiede med melancholsk Lystighed at sige, at den eneste Priis, han fra Skolen medbragte til Hjemmet, var en Priis-Ringorm. I ethvert Fald var han anseet for at være en taabelig Dreng; i sit 9de Aar kunde han neppe læse. Røverhistorier vare de Bøger, han fandt mest Behag i. Skibe, som passerede Nore og det store Krigsbulder i Belgien, hvor Bonaparte netop da satte Alt paa det sidste Kort, trak for en Tid al hans Tanke, selv hans Lidenskab for Lamper, Regissører og Familietheatrets heftige Bifald hen til Søkrigen. Han vilde gaa tilsøs og seire over Franskmændene, trædende ind i sin Konges Tjeneste som Midshipmand ombord paa „Namur.“ Saadanne Karle havde i de Dage ikke lært at drikke Klaret, ryge Cigarer og citere Keats; og Messerummet var alt Andet end en Skillevæg imellem et Kabinet i Park-Lane og et Hul i en Viinkjælder. Livet var raat, Behandlingen haard, Adspredelsen ringe. Sølivet var dengang en Lidenskab; nu er det kun en Følelse: Noget af Nelsons Aand er gaaet over i Flaadens uudslukkelige Had til de Franske. Jerrold grebes af denne Begeistring, naturlig nok hos et Barn, der var født under panisk Skræk for en Invasion og opdraget i en Krigshavn, og lige til hans sidste Leveaar blev der af den mørke Anskuelse, som besjælede Englænderne i 1804, tilbage ligesom et Aandepust — en Mistanke, der snart antog en literær og snart en politisk Skikkelse. Skjønt han senere levede hele Aar i Frankrig, opdrog sine Børn der og talte dets Sprog med en erfaren Spøgefugls Færdighed, syntes han aldrig at forglemme sin blaa Hue og sin Guldsnor, men ranglede omkring imellem Boulognes Fiskerkjærringer og Paris's Blomsterpiger med en Midshipmands velvillige Livlighed, der netop har sat Fod paa Land. Hans Chef, Kapt. Austen, den store Novelledigters Broder, var en Elsker af Skuespil og Officiererne gave private Forestillinger. En simpel Matros malede Koulisserne og Jerrold havde Overopsyn med Scenen. Denne Matros var den uforlignelige Marinemaler Stanfield. De skiltes, da Jerrold blev flyttet over paa et andet Skib, for at mødes igjen efter mange Aars Forløb paa Drury-Lane Theatret, da Stanfield skulde male Sceneriet for „The Rent Day“ (den bedrøvelige 11te Juni). Af disse ungdommelige Erindringer antage vi, at den Række af Amatørskuespil fremsprang, der bragte Mr. Dickens' og Mr. Mark Lemons overordentlige sceniske Digtertalent frem for Publikum, forskaffede to gamle Forfattere respektable Midler og udgjorde saa mangenen Londoner-Sæsons Tillokkelse. Endeel Venner spadserede engang over Richmond Park og passiarede om gamle Dage, da Jerrold udbryder: „Lad os faa en Komedie, Stanfield, saaledes som vi pleiede ombord paa „Namur.“ Mr. Dickens greb Ideen og udnævntes til Bestyrer; „Every Man in His Humour“ blev valgt, Rollerne fordeelte og Spillet begyndte.

Efter nogle faa Maaneder vendte Jerrold tilbage til Landjorden og drog til London for der at søge sin Lykke. Han fandt den i en Bogtrykkers Officin, hvor han blev antagen som Lærling. Skjønt han arbeidede flittigt og i Tidens Løb blev Mester over det Mechaniske i sit Haandværk, betragtede han ikkedestomindre denne Stilling som et Middel til noget Høiere. Det var paa den Tid, at han tog fat paa Latin og Italiensk, skjønt Arbeidstimerne vare lange og skjønt der ikke fandtes noget Læseværelse for Sætterne i deres Fritid; han stod op Kl. 3 om Morgenen for at tyde Virgil og Livius og tilbragte stormfulde Timer med Grammatikere og Fortolkere, førend han begyndte at arbeide med den periodiske Presses tunge Ledere og lette Opsatser — Produkter af Folk, som indhøstede Berømmelse og Penge for Stykker, hvori hans hurtige Øie opdagede de svage Punkter og den falmede Glands. Saasnart han lærte at skrive, begyndte han ogsaa at skrive Vers, og hans Sonnetter, Epigrammer og Sange læstes i Dagens Sexpenny-Magaziner. Han var da en reen Dreng og saa sandelig ud som et Barn. En amerikansk Skribent, een af disse Herrer fra hiin Side Søen, som male Verdensborgere paa sine Kort og opfinde Blæk- og Pensportræter af mærkværdige Personer, som de aldrig have talt med, beskrev ham engang som en tynd liden Person, der gik om ved Stranden og sammenkludrede sine Lynstraaler. Tynd og liden var han, og førend hans skjønne Hovedhaar graanedes til en Løveman, syntes han næsten barnslig i Ansigtets fine Form og Udtrykkets overordentlige Skjønhed. Opmuntret ved sit Held, skrev han for Scenen, for hvilken han følte et Familiekald, og producerede en Syndflod af Stykker, førend han endnu var 20 Aar gammel, og af disse have flere holdt sig paa Repertoiret, som „More Frightened than Hurt“, der opførtes ved Sadler's Bad. Han blev enig med Davidge, dengang Bestyrer af Coburgertheatret, om at skrive Stykker for et vist Salar, og nogle af hans Stykker fra den Tid kom for Dagens Lys under Mr. Henry Brownrigs Navn, da de vare udarbeidede i Hast og han selv ikke havde store Tanker om sine Evner. Paa Grund af Uenighed gik han fra Coburg-Theatret til Surrey med „den fortøiede Susanne“ i Haanden. Han havde bragt med fra Skandsen paa „Namur“ en Kjærlighed til Søen og et Kjendskab til Tjenesten ombord, som blev ham en Vinding paa Scenen og i hans Skrifter. En Søluftning gaar gjennem disse sidste, ligesom en Brise og en Duft. „Den fortøiede Susanne“, det mest yndede af hans Søstykker, blev skrevet

Douglas Jerrold.

endnu inden han var fuldt 20 Aar gammel, og dette Stykke gjorde Surrey-Theatrets Lykke, bragte Elliston paa Benene igjen efter et langt Tidsrum af mislig Forfatning og skjænkede T. P. Cooke Ære og Uafhængighed. Intet dramatisk Værk fra den ældre eller nyere Tid har gjort saamegen Lykke som dette Skuespil. Det blev uden Afbrydelse opført hundrede Aftener efter hverandre. Hele London tog over Vandet og Cooke blev en Person i Samfundet, ligesom Garrick havde været i „Goodman's Fields“ Dage. Covent-Garden leiede Stykket og engagerede Skuespilleren til et Efterspil. En Hyrevogn førte den triumpherende William i hans blaa Trøie og hvide Buxer fra Obelisken til Bow-Street og Mayfairs Piger græd over de mægtige Situationer og smilede til den prøvende Dialog, hvilken en Time forud havde fremkaldt Byens Taarer og Lystighed. Den 300de Forestillingsaften vare Theatrets Mure illuminerede og uhyre Menneskemasser opfyldte Alfarveiene. Da det umiddelbar efter opførtes paa Drury-Lane, holdt det for en Tid Ødelæggelsen borte selv fra dette glimrende Ulykkes-Etablissement. Skuespillere og Theaterbestyrere Landet rundt gjorde en gylden Høst. Vidnesbyrd om dets Hæder bleve tilveiebragte for Elliston og for Cooke. Men Jerrolds Andeel i Gevinsten var ringe — omtrent 70 Pund af de mangfoldige Tusinder, som det indbragte Bestyrelsen. Af utilgjængelig Karrighed afholdt Elliston sig fra at forære den ungdommelige Forfatter en Tandstikkers Værdi, og af en beslægtet Anskuelse om poetisk Retfærdighed forglemmer Ellistons Biograph at sige, hvem der skrev Stykket, medens han besynger Ellistons Priis for at have bragt „den fortøiede Susanne“ paa Scenen! Da Stykket var gaaet 300 Aftener, sagde Elliston med henrivende Koldblodighed til Jerrold: „Min kjære Dreng, hvorfor faar Du ikke Dine Venner til at forære Dig en Smule Sølvtøi?“

Mange Skuespil, komiske og alvorlige, fulgte paa dette første heldige Forsøg, alle glimrende af Skjønhed og Kolorit. Iblandt disse var „Nell Gwynne“, „The Schoolfellows“ og „The Housekeeper.“ Drury-Lane aabnede uden Indskrænkning sine Døre for en Forfatter, som havde forskaffet Elliston og Cooke Penge og Ære. Men Mr. Osbaldiston, der kun med Ængstlighed fattede det ungdommelige Genies Løb og Strøm, som han søgte at vinde for sin Foyer, foreslog ham at omarbeide et fransk Stykke og lovede at betale vakkert for Arbeidet. Omarbeide et fransk Stykke! Den Frivillige reiste sig i ham og han dreiede sig om paa Hælen med Harme. Drury-Lane var paa den Tid i de Franskes Hænder, som nys vare blevne overvundne, og den Dreng, der var gaaet tilsøs for at beseire Napoleon, vægrede sig ved at tjene i London under hans literære Marschaller. Han vendte efter nogen Tids Forløb tilbage til Theatret med sin „Bride of Ludgate“, det første af mange Forsøg og mange Held paa de samme Brædder. „The Mutiny at the Nore“ havde fulgt paa dette første heldige Forsøg og hans mindre Stykker paa Surreysiden vedbleve at gaa længe og med Ære. Men Patenttheatrene, med Eneretten til Femaktsstykker, holdtes stærkt besatte af de Franske, med Understøttelse af indfødte Tropper, som de havde hvervet, blandt hvilke nogle, saasom Poole og Planché, vare Mænd af stor kunstnerisk Dygtighed og smidigt Talent, og han følte aldrig sin Stilling sikker paa noget af Theatrene, før hans „Rent-Day“ kom frem, et Stykke, der var ham indgivet af og udarbeidet efter Wilkies Malerier. Wilkie sendte ham et vakkert Brev og et Par Prøvekobberstik med sin Autographi. Publikum betalte ham endnu bedre.

Et af ham selv besørget Udvalg af hans tidligere Arbeider for Scenen er optaget i den samlede Udgave af hans Værker. Men mange bleve uretfærdigen fordømte og iblandt saadanne forkastede Stykker vil den omhyggelige Gransker finde flere af det ægteste literære Guld. Hans Vid var saa ødselt og han skattede det saa lidet, undtagen som en Morskab for Andre, at han smidede det bort som Støv, idet han aldrig drog nogen Omsorg for sin Hjernes lyse Børn og smilede med høflig Artighed til Folk, der gjentog for ham hans spøgefulde Indfald som sine egne. Ved den svageste Indvending pleiede han ogsaa at opgive sine heldigste Hentydninger og mest bidende Vittigheder. I et af disse Stykker fik en gammel Matros, der forsøgte at snappe et Kys fra en smuk Pige, som gamle Sømænd gjerne ville, en Ørefigen. „Nu“, udbrød Blaatrøien, „det ligner akkurat min Lykke! altid Forliis paa Koralrevene!“ Da Stykket læstes i Foye'en kunde Direktøren ikke see Pointet, og Jerrold strøg det ud. En Ven gjorde en bidende Anmærkning ved et meget charakteristisk Træk i en Komedie i Manuskript — og Trækket gik ud; en cynisk Knægt sagde i en Trætte med sin meget bedre Halvdeel til denne: „Min Anskuelse om en Kone paa Fyrgetyve er, at en Mand skulde have Lov til at vexle hende som en Banknote, for to paa Tyve.“

Den bedste Deel af mange af hans Livs Aar blev frivilligen ofret disse Theaterarbeider; thi hans Geni var dramatisk; hans Familie tilhørte Scenen og hans eget Katheder stod som bag Koulisserne. Hans Fader, hans Moder og hans to Søstre vare alle en Pryd for Scenen; hans Søstre, der vare ældre end han, havde ægtet to Direktører, den Ene den afdøde Mr. Hammond, en excentrisk Humorist og uheldig Direktør for Drury-Lane, og den Anden, Mr. Copeland, Direktør for det kongelige Theater i Liverpool. Selv betraadte han Skuepladsen for en Tid og spillede i sit eget udmærkede Stykke „Maleren i Gent.“ Men Anstrængelsen ved den mechaniske Gjengivelse generede en Hjerne, der var saa rig paa Opfindsomhed, og heldigviis vendte han tilbage til Literaturen og Journalismen, for atter kun igjen at vise sig som Exekutør i de Stykker, der opførtes af Amatører paa St. James Theater og Devonshire House.

Efter denne Tid kom i en uafbrudt Række de betydeligste og modneste af hans Komedier for Dagens Lys. I „Krigsfangen“ høstede de to Kedleys i Roller, tegnede for dem, sine bedste sceniske Laurbær. Derefter fulgte „Bubbles of a Day“, det mest elektriserende og vittige Skuespil i det engelske Sprog, et Stykke, som uden Historie, Sceneri eller Charakteer, men ene ved sin Styrke i Dialogen, ved sine glimrende Indfald og sin spillende Phantasi for-

tryllede en af de mest intelligente Forsamlinger, der nogensinde kom sammen i Haymarket. Derpaa kom: „Time works Wonders“, der er mærkværdigt som et af de faa Arbeider, hvori Skuespilforfatteren skjænkede Historien synderlig Opmærksomhed. „The Catspan“, som opførtes i Haymarket, „It Cupid“, et udmærket Kabinetsstykke, der først opførtes i Windsor-Castle og senere i Prindsesse-theatret, med Mrs. Kean som „Dorothea“, en af denne fortryllende Kunstnerindes nydeligste og fineste Roller - og „The Heart of Gold“, som ogsaa spilledes af Mr. Kean, slutte Rækken af hans senere Værker. (Fortsættes)

Glasmaleri i et Vindu i Mariekirken i Stralsund.

I den tidlige Middelalder var Glasmaleriet en Kunst, som udøvedes med ikke liden Færdighed. Næsten i alle gamle Kirker finder man bibelske Historier eller hellige Sagn og Legender fremstillede i de farvede Vinduesruder, og det er et vakkert Syn, naar Solstraalerne falde paa dem og med dæmpet Glands trænge ind i Hvælvingerne. Da kastes de brogede Billeder ind paa Gulvet, paa Søilerne og Pulpiturerne, og hvor man vender sig, seer man den hellige Jomfru, Helgener og Martyrer i klare Farver,

Vindu i Mariekirken i Stralsund.

men i zitrende, usikre Omrids; kun paa Vinduerne selv staae de tydelige og bestemt fremtrædende, og vise sig for den andægtige Beskuer ligesom i forklaret Skikkelse.

Efterat Kunsten i lange Tider havde været forglemt, er den i de seneste Aar igjen bragt paa Fode og har naaet en større Udvikling end nogensinde før.

Forrige Aar foranstaltede det kongelige Institut for Glasmalerie i Berlin, der allerede siden 1843 har været i fuld Virksomhed, første Gang en offentlig Udstilling af sine Værker, af hvilke vi her give vore Læsere en Afbildning af „de hellige tre Kongers Tilbedelse“, der er bestemt til det sydlige Vindu i Mariekirken i Stralsund. Tegningen er udført efter en Radering af Zwoll. I de til en Stald benyttede Ruiner af et engang prægtigt kongeligt Slot have Joseph og Maria fundet Ly; alle andre gjæstevenlige Steder i det lille Bethlehem ere overfyldte af Fremmede, hvem ligeledes Keiserens Befaling, at de skulde lade sig indskrive til Skat paa det Sted, hvorfra de nedstamme, har ført sammen hid. Her fødte Maria Verdens Frelser, og fra det fjerne Østen kom tre Konger, ledede af en underbar Stjerne, for at tilbede Jødernes nyfødte Konge og bringe ham Tegnene paa sin Hyldning: Guld, Røgelse og Myrrha. Dette Øieblik er det netop, som Tegningen fremstiller. Men hvad har Zwoll villet betegne dermed, at han har lagt den Stald, hvori Forløseren blev født, i Ruinerne af en fordums Pragtbygning? Mon for at antyde Josephs og Marias kongelige Herkomst? Vistnok. Men han vilde vel endnu sige noget mere hermed, han vilde hentyde paa, hvorledes ved Herrens Fødsel et hidtil mægtigt Riges, den menneskelige Ærgjærrigheds og andre Daarskabers Riges Undergang var nær forhaanden, og hvorledes den christelige Ydmygheds og Kjærligheds Rige nu skulde udøve sit Herredømme over Folkene. — Forøvrigt skal dette Maleri ikke udmærke sig ved den særdeles Farvepragt, som saa ofte ellers findes hos disse Kunstværker.

Program-Revue.

(Af Ludvig Daae.)

I.

Indbydelsesskrift til den offentlige Eksamen i Kristiania Kathedalskole 1857. (Bør examen artium henlægges til Skolerne, og hvorvidt maa dette Spørgsmaal nu ansees modent til Afgjørelse? Ved J. Elster Bødtker, Adjunkt.) Kristiania. Det Steenske Bogtrykkeri. 105 S. 8vo. (Ikke i Boghdl.) Nedskriveren af disse Linier agter mindst paa nærværende Sted selv at udtale nogen Formening om, hvorledes det nu i flere Aar diskutterede Artiumsspørgsmaal rettest burde besvares, og det træffer sig ogsaa saa heldigt, at Beskaffenheden af nærværende Skrift, hvis Forfatter forøvrigt paa det Helligste er overbevist om, at Henlæggelsen til Skolen er det ene Rette, ikke synes at fordre nogen saadan Udtalelse af sin Anmelder. Dette sidste Indlæg i hiin Strid adskiller sig nemlig og maa nødvendigvis adskille sig i en ei ringe Grad fra de tidligere i denne Sag af Skolemænd afgivne Betænkninger. Disse ere nemlig ganske uafhængige af hinanden som Vota, der samtidig ere nedlagte i Stemmeurnen, hvorimod Hr. Bødtker har udarbeidet sit Skrift efterat alle disse Resultater af Lærerstandens Granskning og Erfaring, vort Spørgsmaal vedkommende, ere Almeenheden forelagte, og efter en saadan Offentliggjørelse maa naturligvis Enhver, der yderligere vil forsøge sig i samme Emnes Behandling, tage Hensyn til disse sine Forgjængere. Dete har ogsaa Hr. B. stræbt at gjøre, idet han ei alene har givet et Uddrag af de sidste Aars herhenhørende Literatur, men ogsaa meddeelt Hovedtrækkene af de forsøgte Skolereformers Historie i de Tider, som gik foran 1852, det Aar, da ved et Departementscirkulære de i Universitets-Annalerne indførte „Betænkninger“ fremkaldtes. Seer man imidlertid hen til den Titel, som Forf. har givet sit Arbeide, da maa Læseren nødvendigvis tro, at denne historiske Deel kun er en Indledning, der blot skal hensætte Læseren paa Sagens nærværende Standpunkt, for at dernæst Forfatteren selv kan føre ham videre frem, men saa er det ikke. Den historiske Retning er overveiende i den hele Bog, Forfatterens egen Mening om Sagen træder kun leilighedsvis frem for Læseren, og naar Hr. B. tilsidst opstiller visse „Resultater“, hvortil dette Skrift skal lede, da ere disse ingenlunde som Titelen synes at antyde, vundne ved Deduktion, men væsentlig kun derved, at Forf. beviser, at de fleste af Landets Skolemænd have erklæret sig for Forandringen. Titelen er derfor mindre adækvat og burde helst været saaledes forandret, at det overveiende historiske Moment i Bogen ogsaa i Titelen havde fundet sit Udtryk. Men med alt dette kunde naturligvis Bogen alligevel just som historisk Fremstilling af det i denne Sag allerede Passerede og Givne have en ikke ringe Fortjeneste. Hertil udfordredes to Betingelser, og den ene af disse har B. vist sig i Besiddelse af, idet han nemlig lægger for Dagen et nøie Bekjendtskab med alt, hvad der tidligere er skrevet om Spørgsmaalet, Ting, som let ere udsatte for at gaae i Forglemmelse, da de findes omspredte i ældre, nu næsten ganske „verschollene“ Programmer, i lidet kjendte Avisopsatser, i Storthingsreferater og endelig især i Universitetsannalerne, hvilke sidste langtfra nyde den Udbredelse og Interesse, som Forf. synes at tro, da de kun udkomme i 100 Exemplarer. Men denne Forf.s Flid og Belæsthed er ikke her tilstrækkelig, thi der udfordres og det især her, hvor det gjælder at ordne et omspredt, vidtløftigt og overvældende Stof, ogsaa en anden Faktor, nemlig Fremstillingsevne og Formens Klarhed og Anskuelighed, og i denne Henseende er Forf. kommen tilkort, thi hvad han leverer, mangler enhver Artikulation. Næsten intetsteds vil Læseren mærke, at her er en Periode af Sagens Historie skildret, her en Side udtømmende behandlet, thi hvor man mindst venter det, vender det Samme tilbage, saa at Læseren maatte komme til at tænke paa Mæanderflodens evige Krumninger, hvis ikke de Yndigheder, som disse forøvrigt besad, ganske umuliggjorde Sammenligningen. En Forfatter, hvis Stiil i sig selv ei har det Fortrin, at tilstede Læseren til enhver Tid at opgjøre Bestikket og see, hvor han er, maa da gribe til andre Midler for at orientere, og dem burde Hr. B. have anvendt; jeg mener Inddeling i Kapitler med Overskrifter, Register, typographiske Udhævelsesmidler m. V. Det sidste kunde her med Held have været anvendt til en meget ønskelig Adskillelse af Hr. B.'s egne Reflexioner fra de Citater, der optage det Meste af hans Bog. Ved denne Mangel paa Overblik er saaledes de Fordele, som Bogen kunde have ydet som et let tilgjængeligt Repertorium, desværre i ikke liden Grad forringede. Forresten har Anmelderens Sprog og Sætningsbygning forbedret sig meget siden 1853, da Publikum gjorde hans Bekjendtskab ved den Udgave af Cicero pro Archia, der maaskee ved sin uforglemmelige Fortale vil erholde Samlerværd. Men det er dog kun negative Fortrin

han i denne Henseende har erhvervet sig. — Som ovenfor bemærket er det forholdsvis sjelden, man faar med Hr. B.'s egne Meninger at gjøre, det vil da sige om denne Sag, thi han har overalt benyttet Anledningen til i Noter under Texten at udtale sig om alle andre Ting, f. Ex. om Universitetsstipendiaters mislige Dimission, Gavnligheden af Exercerøvelser ved Skolerne, om Ephoraterne, om Andenexamen, philologisk og Reallærer-Examen, A.tiumsanekdoter o. s. v. Anmelderen vil gjerne medgive, at flere af disse Bemærkninger, som her udtales, kunne være meget beføiede, og at en Skolemand, hvis Iver i sit Kald baade her er synlig og i det Hele staar i velfortjent Anseelse, søger Anledning til at udtale sin Mening om Et og Andet, Faget vedkommende, er ogsaa i sin Orden. Men een Ting vil jeg nødig lade gaa upaatalt hen og det er den Maade, hvorpaa han stadig - ja lad mig bruge det Udtryk - viser Tænder mod Universitetet. Lad være, at disse Tænder ere mindre frygtelige, saa stemmer det dog ilde nok med den Værdighed og Ro, som bør være egen for Skolestanden, at omtale Videnskabsmænd med Tilsidesættelse af den Høiagtelse, som den dog skulde være de Første til at nære. Naar Forf. saaledes omtaler Universitetets Mening om Examen art., finder han, at de Universitetslærere, der holde paa status qvo, især ere dem, der ikke have personlig dermed at gjøre, thi de faa da en forønsket Anledning til at begynde sine Forelæsninger en Maaned senere. Dog er han andensteds „l.beral nok til at indrømme, at man her kan tage andre Hensyn. Det er ellers hans præterea censeo, at Universitetslærerne burde sættes under „Kontrol", især med Hensyn til deres Opfyldelse af Forelæsningspligten, og han ytrer tilsidst i den Anledning: „Vort Universitet kan, saavidt mit Kjendskab strækker sig, visselig i Regelen glæde sig ved Lærernes punktlige Opfyldelse af sine Embedspligter(!), men der gives ogsaa her Undtagelser."

Der gaar overhoved gjennem Bogen en behagelig Selvtilfredshed, der overalt kun er altfor let at opdage, og som viser, at Forf. hører til de Lykkelige, der ikke meget anfægtes af Tvivl og Kampe. Ihvorvel Forf. i sin Bog stadig anfører ogsaa „Venstres" (de Konservatives) Anskuelser om Sagen, saa ligner han dog en Præst deri, at han ikke langtfra i Realiteten gaar ud fra sin egen Anskuelse som fra et Dogme, og gjerne begynder Gjendrivelsen af Modstandernes Grunde med et salvelsesfuldt „Tilv sse Nei" eller Lignende.

Endelig maa Anmelderen bemærke, at de haarde Medlyds utrættelige Talsmand i Hr. Bødtker har fundet en Tilhænger, idet han f. Ex. skriver „riktikt", „dyktig", „bestræpt."

Norge.

Christiania. Af Aftenbladet sees, at Institutbestyrer Aug. Holth, hvis Institut paa Grund af forandret Bestemmelse med Lokalet nu er nedlagt, har sat en herværende engelsk Dame, der har Børn, i Arrest for Skolepenge og anden Gjæld til ham. Imidlertid har Hr. Holth efter fire Dages Forløb sluppet den Arresterede løs mod Betaling af omtr. ⅔ af Gjælden til ham, hvilket Beløb skal være tilveiebragt „ved humane Mænds" Optræden.

— Midt under den travle Storthingstid have vore Dagblade, hvis Referater vel af Hensyn til Storthingstidenden ere mindre vidtstrakte end tidligere, fundet Leilighed til at ofre Henrik Wergelands Digtervirksomhed og Talent udførlige æsthetiske Betragtninger (saaledes Mgbl. i sit No. 152 og Chr.-Posten i No. 190).

— I Chr.-Posten No. 195 har H. S. Ditten givet Underretning om de i Eidsvold fremskaffede nye Jernkilder og deres Beskaffenhed. Foruden den gamle „Wergelandskilde", der i Foraaret, efter 2 Aars Standsning, har vist sig paa sit gamle Sted, og med en mere end fordoblet Jernstyrke, findes nu tvende andre Jernkilder, den ene paa Præstegaardens Grund nogle hundrede Alen vestenfor Kirken, og den anden (den nuværende Badekilde, hvorved det nye store Badehuus er indrettet) nogle hundrede Alen nordvest for Wergelandskilden. Wergelandskilden leverer nu som før 50 Potter Vand i Timen, medens derimod Badekilden, hvis Vand ligesom Præstegaardskildens ved Analysen har vist sig mindre jernholdigt, leverer mindst 500 Potter Vand i Timen.

— Ifølge den om Gaustads Sindssygeanstalt udgivne Beretning koster Asylet med Jordvei, Bygninger og Inventarium ialt 216,533 Spd. For Tiden rummer Asylet 246 Syge, men senere vil/e 16 Pladse til erholdes.

— Under 4de d. M. er Postmester i Drammen J. F. Sandberg ifølge Ansøgning meddeelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 500 Spd.

Under s. D. er Handlende J. Decker anerkjendt som kongelig preussisk Vicekonsul i Christiania.

Under 6te d. M. ere følgende Avancements og Forsættelser foregaaede: a) i den 1ste akershusiske Infanteribrigade: Chefen for tønsætske Kompagni af østerdalske nationale Jægerkorps, Kapitain C. W. A. Kloumann til Chef for elverumske Kompagni af samme Korps; Chefen for Østerdalens Landværnsdivision, Kapitain C. B. K. Schjelderup til Chef for tønsætske Kompagni; Premierlieutenant S. A. Tøstie til Kapitain og Chef for Østerdalens Landværnsdivision og Sekondlieutenant C. M. E. Thrap til Premierlieutenant i Brigaden. b) i den 2den akershusiske Infanteribrigade: Chefen for rollagske Kompagni af numedalske nationale Musketeerkorps, Kapitain F. A. Rynning til Chef for vaaleske Kompagni af samme Korps; Chefen for slidreske Kompagni af valderske nationale Musketeerkorps, Kapitain J. P. B. Bloch til Chef for rollagske Kompagni; Chefen for krydsherredske Kompagni af hallingdalske nationale Musketeerkorps, Kapitain S. B. M. Mejdell til Chef for slidreske Kompagni; Chefen for 2den Division af Akershuus Landværnsbataillon, Kapitain M. Roverud, med Forbigaaelse af Brigadens ældre Landværnsdivisionschefer, Kapitainerne J. D. B. Gram, C. D. Hals, A. H. Hendriksen og C. A. Boyesen, efter deres derom fremsatte Ønske, til Chef for krydsherredske Kompagni; Premierlieutenant P. F. C. Møller til Kapitain og Chef for 2den Division af Akershuus Landværnsbataillon; Sekondlieutenant J. Erichsen til Premierlieutenant i Brigaden og Sekondlieutenant i 1ste akershusiske Brigade J. E. Gjerstad forsat i lige Egenskab til 2den akershusiske Brigade med Behold af havende Anciennetet af 15de Decbr. 1855.

Under 11te d. M. er Provst i søndre Indherreds Provsti i Throndhjems Stift Ole Berg ifølge Ansøgning meddeelt Afsked i Naade fra Provste-Embedet.

Under s. D. er Indrulleringsforretningerne i Drøbak indtil Videre overdragne Skibsfører B. Baltzersen.

— Efterat Universitetsstipendiat Adam Arndtzen, som siden Professor Langbergs Død har udført de Universitetslæreren i Physik paaliggende Forretninger, er tiltraadt en længere Udenlandsreise, er det ved høieste Resolution overdraget Bergmester Sexe under Ledigheden at bestyre dette Embede.

— Underretssagfører, Kand. jur. E. G. S. Berg er d. 13de ds. af Justits-Departementet meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

Drammen. Jernværkseier M. Treschow har sat sit nye Skruedampskib „Vulkan" i regelmæssig Fart mellem Hamburg og Drammen.

— Herfra er iaar afgaaet fire Udvandrerskibe med ialt 900 Passagerer.

Kongsberg. Paa Kongens Fødselsdag aabnedes høitideligen det under Ingeniørlieutenant P. Krags Bestyrelse udførte nye Veianlæg mellem Kongsberg og Rodstøen, 1⅛ Miil i Længde. Af den oplæste Beretning om Arbeidet fremgik, at Veien vil kunne erholdes fuld færdig for den dertil bevilgede Sum 52,000 Spd. Den endelige Overleverelse til Amtet skal siden finde Sted.

Lillehammer. Den store Brunlaugsbro (over Laugen, nordenfor Lillehammer) er strøget med i Flommen.

Frederikshald. En Handelsforening stiftedes her den 10de Juni.

Arendal. Nedenæs og Robygdelagets Amtsformandskab har for $18^{57}/_{58}$ bevilget udlignet 60 ß pr. Skylddaler til Udgifter ved Justits- og Medicinalvæsenet m. m., 48 ß til Veivæsenet og 2 ß til Fogedudgifterne i Nedenæs samt 3 ß i Robygdelaget, Alt pr. Skylddaler. Om Landbrugsskolen og Amtssygehuset fattedes den Beslutning, at de fremdeles - indtil Videre - skulde forblive nedlagte. Et Beløb af indtil 350 Spd. bevilgedes til Løn for to reisende Agronomer og 100 Exemplarer af Asbjørnsens Bog om Myrdyrkningen besluttedes indkjøbte for Amtskommunens Regning.

Bergen. Skuespillerinden Mad. Prom agter at opholde sig et Aar i Leipzig for der at uddanne sig i Sang, i hvilken Anledning Theaterbestyrelsen har overladt hende Theatret til en Aftenunderholdning og tilstaaet hende fuld Gage under hendes Fraværelse foruden den halve Indtægt af en Beneficeforestilling.

Throndhjem. Videnskabernes Selskab høitideligholdt Kongens Fødselsdag med en Tale af dets Vicepræces Rektor C. Müller.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Professor Wahlbom, som i Vinter meldtes død, og hvis Mindetavle fandtes ophængt ved den sidste Fest til Fædrenes Minde her i Christiania, sees nu, ikke at være død.

— Den 29de Juni døde pludselig i Stockholm, ikkun 43 Aar gammel, Kammerjunker Karl af Kullberg, der ansaaes for en af de dygtigste og bedst begavede yngre svenske Forfattere. Kullberg var født 1813 og var en Søn af den som aandrig Skribent bekjendte Biskop af Kullberg; allerede i en Alder af sytten Aar optraadte han som Forfatter og erholdt Aaret efter det svenske Akademies Medaille for Digtet „Leopold"; senere har han forsøgt sig som dramatisk Forfatter og udgivet flere Romaner, men hans egentlige Gebet var den lettere Literatur, Skizzer og humoristiske Behandlinger af Dagens Spørgsmaal, i hvilke han udmærkede sig ved muntert Vid og et særdeles livligt, let Sprog. Kullberg havde i de senere Aar været sygelig, han havde opgivet Embedsbanen, paa hvilken han allerede havde gjort flere Skridt, og deeltog ikke i det politiske Liv, skjønt han som Hovedet for en adelig Familie havde Plads paa Ridderhuset; imidlertid kom hans Død uventet saavel for ham selv som for hans mange Venner.

Indien. Fra Bombay meldes under 13de Juni: Opstanden i Bengalen og i det Nordvestlige er almindelig. I Delhi har der fundet et heldigt Angreb Sted. Paa de ydre Forskandsninger toges der 26 Kanoner, og Rebellerne ere trængte tilbage til Staden; Høiderne befinde sig i Englændernes Magt. I Mirut er der ikke skeet noget yderligere Angreb. General Anson er den 27de Mai død af Cholera. Pendschab er roligt. Det 7de Auhd-Regiment i Luknow har gjort Opstand. Dampskibet „Erin" er gaaet under, uden at dog Nogen derved har tilsat Livet. — Fra London telegrapheres der endvidere under 12te ds.: Det ministerielle Ugeblad Observer meddeler, at Antallet af de i Bengalen deserterede indfødte Soldater overstiger 36,000. I Kalkutta er det roligt, ligesom forøvrigt den ikke-militære Deel af Befolkningen forholder sig passiv. Det samme Blad melder fremdeles, at Sir Colin Campbell i et den foregaaende Dag afholdt Ministerraad er bleven udnævnt til overstkommanderende General over den ostindiske Armee, og at han allerede den 12te er afreist til Bengalen. Fra Hongkong berettes endelig under 25de Mai, at der blev truffet Forberedelser til at angribe Dschunkerflaaden paa Kantonfloden, og at Dampskibene „Highflyer" og „Tribune" vare ankomne med 4 Kanonbaade.

Blandinger.

Et Jubilæum. Den 4de Septbr. 1807 foretog Robert Fulton sig den første Reise med sit Dampskib, og altsaa bliver den 4de Septbr. 1857 Dampskibsfartens halvhundredaarige Jubilæum. Hvilket Opsving har ikke Dampskibsfarten og Dampskibene selv taget siden den Tid! hvor utallige Dampskibe pløie ikke nu Amerikas Farvande og Floder, der for 50 Aar tilbage betragtede det første, saa høist ufuldkomne Dampskib som et reent Vidunder! Der gives endnu en Mand i Amerika, ved Navn Wilson, bosat i Albany, som deeltog i Prøvefarten med Fultons Dampskib, det berømte „Clermont." Han boede dengang i New-York, ikke langt fra det Sted, hvor Fulton byggede sit Dampskib, der naturligvis vakte en mageløs Opsigt ved sin forunderlige Bygningsmaade. Selve Dampmaskinen, siger han, var endnu ikke Alle ret bekjendt og betragtedes som en rædselfuld Hemmelighed af de Fleste. Pludselig bekjendtgjordes det, at Skibet vilde afgaa til Albany den 4de Septbr. Kl. 6½ om Morgenen og medtage Passagerer til denne By. De Fleste rystede paa Hovedet, og kun Faa havde Mod til at deeltage i denne „livsfarlige Reise." Fredag Morgen var ei alene hele Værftet, men endog alle tilgrændsende Punkter, hvorfra man kunde see Dampbaaden, besat med en Mangfoldighed af Tilskuere, der hemmelig glædede sig til at blive Vidner til en kolossal Prostitution. Imidlertid vare dog alle Passageerpladse optagne, uagtet hver kostede 14 Daler. Hele Maskineriet var synligt og Hjulene ubedækkede, da Hjulkasserne ere en senere Forbedring. Tyk, sort Røg steg ei alene op af Maskinens Skorsteen, men ogsaa af de mange Ventiler, der langtfra passede, som de burde, og lægge vi hertil Maskinens djævelske Larm, naar Dampen af og til udsendtes, hvilken endnu forskrækker nervesvage Mennesker, kan man virkelig ikke noksom undres over, at Folk vare saa modige at tage med. Robert Fultons klare Stemme hørtes uafbrudt midt igjennem Mængdens forventningsfulde Mumlen; den største Sikkerhed og Rolighed herskede i hans Aasyn, hvadenten denne nu var kunstlet eller ikke. Han syntes aabenbart at foragte Mængdens spottende Bemærkninger, som af og til ikke kunde undgaa hans Øre. Endelig kom Afgangstiden, men endnu var Lidt at ordne, og Skibet vedblev at ligge stille. „Mine Herrer", raabte Fulton, da han bemærkede Passagerernes Minespil, „værer blot ubekymrede; I skulle komme til Albany i den bestemte Tid." Nu var Alt færdigt, og Baaden bevægede sig langsomt fra Bolværket — endnu herskede der en varselsfuld Taushed; men neppe seer man den skyde hurtigere Fart, da den var kommen i klart Farvand, førend et tusindfoldigt Raab hævede sig — Passagererne hilsede — og Begeistringen var nu ligesaa stor, som Mistilliden og Spotten tidligere. Af Fultons Øine straalede en næsten overnaturlig Glands; han formaaede længe ikke at sige et eneste Ord, saa inderlig bevæget var han over Mængdens Hyldest og det lykkelige Resultat af hans Tænken. Fra alle Kyster, Baaden løb forbi, tilvinkede man ligeledes den lykkelige Opfinder sin Hyldest; heldig ankom Dampbaaden til sin Bestemmelse, og det store Problem var løst. Som bekjendt døde Fulton 1815 formedelst en paadraget Forkjølelse. Som alle store Aander efterlod han sig ingen Formue. (Loll.-F. St.-T.)

Embeder og Bestillinger.

Nordre Undals Sognekald under Mandals Provsti i Christianssands Stift med omtrent 350 Spd. i aarlige Indtægter.

3de Stiftskapellan-Embeder for Tromsø Stift med 400 Spd. i aarlig Løn og naar de reise i offentlige Anliggender, Skydsgodtgjørelse som Præster i Almindelighed, hvorhos de kunne gjøre sig Haab om efter derom indgiven Ansøgning at tilstaaes et i Forhold til Længden af den Reise, de ville have at foretage for at tiltræde deres Embede, afpasset Bidrag en Gang for alle af indtil 100 Spd.

Postmester-Embedet i Drammen med 1350 Spd. i aarlig Gage. De Postmesteren tilfaldende uvisse Indtægter have i 1855 udgjort 745 Spd. 109 ß og Udgifterne ved Embedets Bestyrelse i samme Aar 821 Spd., hvori dog Intet er indbefattet for Leie af Kontorlokale.

Postmester-Embedet i Arendal med 950 Spd. i aarlig Gage. De Postmesteren tilfaldende uvisse Indtægter have efter den aftraadte Postmesters Opgave i f. A. udgjort 333 Spd. 66 ß og Udgifterne ved Embedets Bestyrelse i f. A. 464 Spd. 40 ß.

Førstelærerposten ved Tromsø Middel- og Realskole med 300 Spd. i aarlig Løn.

En Lærerpost i Mathematik og Tegning ved den Tordenskjoldske Borgerskole i Holmestrand med 200 Spd. aarlig Løn.

Andenlærerposten ved Borgerskolen i Brevik med 170 Spd. i aarlig Løn.

Andenlærerposten ved Levangers Borgerskole med 200 Spd. i aarlig Løn.

Førstelærerposten ved Throndhjems offentlige Tegneskole med 140 Spd. i aarlig Løn.

En Almueskolelærerpost i Christiania med 175 Spd. i aarlig Løn.

3de Skolelærerposter i Grans Præstegjeld paa Hadeland med 150 Spd. aarlig Løn for hver Lærer.

2de Skolelærerposter ved Kaafjords Kobberværk med resp. 180 og 144 Spd. i aarlig Løn samt fri Bolig i Skolelokalet.

Andenlærerposten ved Hammerfest Byes Almueskole med 120 Spd. i aarlig Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Fjære Sogn med 50 Spd. i aarlig Løn og en passende Godtgjørelse for den af Rodens skoleholdspligtige Indvaanere tilkommende Kost, Pleie og Herberge.

Foldens Lensmandsbestilling i Saltens Fogderi med 150—180 Spd. i aarlige Indtægter.

Lensmandsbestillingen i Bamble Thinglag.

En Bogholder- og en Kassererpost ved Hortens Værft med 400 Spd. i aarlig Løn for hver af Funktionærerne.

En Dyrlægepost i søndre Throndhjems Amt med 120 Spd. i aarlig Løn.

En Jordemoderbestilling i Eidanger Præstegjeld i Bamble Fogderi med 40 Spd. i aarlig Løn.

En Jordemoderbestilling i Stodje og Vatne Sogne af Borgunds Præstegjeld med 16 Spd. i aarlig Løn.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger No. 33—40.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 30. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 26de Juli. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Fru Inger til Østeraad

Historisk Drama i 5 Akter
af
Henr. Ibsen.

Fjerde Akt.

Riddersalen. Spisebordet er borttaget; et mindre Bord staar paa hver Side i Forgrunden.

1ste Scene.

Fru Inger (med nogle Papirer i Haanden). Olaf Skaktavl og Bjørn (med en Armstage, som han sætter paa Bordet) komme ind fra Venstre.

Fru Inger (til Bjørn).

Og Du er vis paa, at min Datter har talt med Ridderen her i Salen?

Bjørn.

Ganske vis. Jeg mødte hende just i det samme hun traadte ud paa Gangen.

Fru Inger.

Og hun lod til at være oprørt i Sindet, var det ikke saa?

Bjørn.

Hun saa ganske bleg og forstyrret ud. Jeg spurgte om hun var syg, men istedetfor at svare paa mit Spørgsmaal, sagde hun: Gaa ind til min Moder og siig hende, at Ridderen drager herfra endnu før Dagbrækningen; hvis hun har Brev eller Budskab til ham, saa bed hende, at hun ikke forvolder ham noget Ophold; næsten tror jeg, at han allerede har været for længe paa Østeraad.

Fru Inger.

Og Ridderen, hvor er han?

Bjørn.

Derinde paa sit Kammer, tænker jeg, tværsover Gangen.

Fru Inger.

Det er godt. Jeg har her, hvad jeg agter at bringe ham; gaa og siig, at jeg venter ham her i Salen.

(Bjørn gaar ud til Høire.)

2den Scene.

Fru Inger. Olaf Skaktavl.

Skaktavl.

Veed I hvad, Fru Inger! Rigtignok er jeg i slige Ting saa blind som en Muldvarp, men det bæres mig dog for som —

Fru Inger.

Nu?

Skaktavl.

Som om Niels Lykke var Eders Datter god.

Fru Inger.

Da er I nok ikke saa blind endda; thi jeg maatte storligen tage feil, dersom I ikke havde Ret. Mindes I ei, hvor begjærligt han ved Aftensbordet lyttede efter det mindste Ord jeg fortalte om Eline?

Skaktavl.

Han glemte baade Mad og Drikke.

Fru Inger.

Og vore hemmelige Anliggender med.

Skaktavl.

Ja, og det som mere er, Peder Kantslers Papirer, som han skulde bringe mig.

Fru Inger.

Og af alt dette slutter I vel —

Skaktavl.

Af alt dette slutter jeg først og fremst, at da I kjender Niels Lykke, og veed, hvad Ry der gaar af ham, fornemmelig i Kvindeveien, saa —

Fru Inger.

Saa vil det være mig kjært at vide ham udenfor Porten?

Skaktavl.

Ja, og det heller idag end imorgen.

Fru Inger (smilende).

Nei, lige det Modsatte, Olaf Skaktavl!

Skaktavl.

Hvordan mener I?

Fru Inger.

Hvis det forholder sig som vi Begge tro, saa maa han ikke for nogen Priis forlade Østeraad for det Første.

Skaktavl.

Er I nu atter paa onde Veie, Fru Inger? Pønser I nu igjen paa et Anslag, som vil forøge Eders Magt, men skade og kvæle den Sag, som I er kaldet til at forsvare.

Fru Inger.

Der er det igjen Eders Kortsynthed, som gjør Eder ubillig mod mig. Lad mig bare komme til Orde, saa vil jeg forklare Eder det Hele. I tror maaskee det er min Agt at kaare Niels Lykke til Svigersøn? Dersom dette var min Tanke, hvorfor skulde jeg da vægret mig for at tage Deel i de Anslag, som forberedes i Sverige, og som Niels Lykke og hele det danske Parti synes villig til at understøtte.

Skaktavl.

Men naar ikke det er Eders Agt, hvad er det da I har isinde?

Fru Inger.

Det skal jeg med faa Ord forklare Jer. I det Brev, hvori Niels Lykke underrettede mig om, at han vilde gjæste Østeraad, spillede han hen paa noget Sligt, som det I nylig nævnte; om det var saa ganske alvorlig meent, tør jeg rigtignok ikke paastaa, men der er ialfald Grund til at formode det; og for at være ærlig mod Eder, vil jeg ligefrem tilstaa, at jeg virkelig tog Forslaget under Overveielse.

Skaktavl.

Nu, seer I vel?

Fru Inger.

Vent, vent! At knytte Niels Lykke til min Slægt, var jo en Begyndelse til at forsone de uenige Partier i Landet.

Skaktavl.

Eders Datter Meretes Giftermaal med Vincents Lunge, synes mig, maatte vise Eder hvad slige Forbindelser lede til. De skaffe Dansken et sikrere Fodfæste i Landet og hjælpe dem til at røve os de Levninger af Friheden, som vi endnu har tilbage.

Fru Inger.

Ganske sandt; det oversaa jeg heller ikke, men paa samme Tid gik der mangehaande andre Tanker gjennem mit Sind. Jeg tænkte paa Noget, som jeg ikke kan betro Eder og som heller ikke angaar vore fælles Anliggender, men mig selv alene. Jeg talte til Eline om det Forslag, hvormed Ridderen havde ladet sig forlyde, dog uden at nævne, fra hvem det kom, men hun svarede mig med Bitterhed og Spot; og jeg agter hende derfor; thi anden Gang at kaare en Dansk til Svigersøn, det er et Middel, som jeg kun i den yderste Nød vil gribe til, og Himlen være lovet, saa vidt er det endnu ikke kommet.

Skaktavl.

Men naar det forholder sig saadan, hvorfor agter I da at holde ham tilbage paa Østeraad?

Fru Inger.

Fordi jeg hader ham; Niels Lykke har krænket mig blodigere end nogen Anden, og jeg faar ikke Ro, førend jeg har taget Hævn over ham. I forstaar mig ikke? Sæt nu, at Niels Lykke blev min Datter god, og Alt tyder hen paa, at Sligt vel var muligt; sæt, at jeg kunde formaa ham til at blive her for det Første, at han da lærte Eline nøiere at kjende — hun er fager og kløgtig; vel kunde det være muligt, at han engang med sand Kjærlighed i Hjertet traadte frem for mig og begjærede hendes Haand — da, at jage ham væk som en Hund, at dynge Spot og Foragt over ham — ha, jeg kunde give mit Hjerteblod for at opleve en saadan Time!

Skaktavl.

Haanden paa Hjertet, Inger Gyldenløve! det er altsaa Eders Hensigt med ham?

Fru Inger.

Det og intet Andet, saasandt Gud lever! I maa tro mig, jeg mener det ærligt med mit Folk. Men jeg har endnu frie Hænder; der gives en Hemmelighed, og hvo, som kjender den, kan saare mig til Døden, men det kan og det maa ikke længer blive saadan ved, og er jeg først sikret fra den Kant, da skal I erfare, om jeg har glemt hvad jeg svor ved Knut Alfsøns Baare.

Skaktavl (ryster hendes Haand).

I skal have Tak for hvad I der siger mig; jeg vilde saa nødig tro ilde om Eder, men hvad Eders Forehavende med Ridderen angaar, saa tykkes det mig, at I frister et voveligt Spil. Dersom I nu forregnede Eder, dersom Eders Datter — thi der siges jo, at ingen Kvinde mægter at staa sig mod denne krybende Djævel —

Fru Inger.

Min Datter, tror I, at hun —? Nei, vær kun rolig, jeg kjender hende bedre. Alt fra hun som Barn hørte ham nævne, har hun været fiendtlig sindet imod ham; derom tykkes mig, at den første Sammenkomst tilfulde maatte forvisse Eder.

Skaktavl.

Ja, ja, Kvindesind er en utryg Grund at bygge paa, og vel turde det hænde sig, at I kom til at sande mine Ord.

Fru Inger.

Nuvel, jeg vil være paa min Post; og skulde det endogsaa lykkes ham at fange hende i sit Garn, da behøver jeg blot at hviske hende to Ord i Øret, og saa —

Skaktavl.

Hvad saa?

Fru Inger.

Saa vil hun forbande ham, som om han var en Udsending fra Helvede selv. Stille, Olaf Skaktavl! vær nu besindig, der kommer han.

3die Scene.

De Forrige. Niels Lykke (fra Høire).

Niels Lykke (afsides).

Hun kneiser som en Gran paa Fjeldet, men vent, vent, nu brygger det til Uveir, og det skal knække Dig. (høit.) Min ædle Frue har ladet mig kalde.

Fru Inger.

Gjennem min Datter er det mig sagt, at I tænker paa at forlade os endnu i Nat.

Niels Lykke.

Desværre, mit Hverv paa Østeraad er jo tilende.

Skaktavl.

Ikke forinden jeg har faaet mine Papirer.

Niels Lykke.

Ganske sandt. Næsten havde jeg glemt det Vigtigste af mit Ærinde; men det er ogsaa vor høie Værtindes Skyld. Ved Bordet forstod hun saa kløgtigt og saa behageligt at sysselsætte sine Gjæster —

Fru Inger (afbrydende).

At I ei længer kom ihu, hvad der førte Eder hid. Det glæder mig; thi det var just min Agt. Jeg indsaa, at skulde min Gjæst, Niels Lykke, finde sig tilfreds paa Østeraad, saa maatte han —

Niels Lykke.

Hvilket, Frue?

Fru Inger.

Først og fremst glemme sit Ærinde og alt hvad der forresten er gaaet forud for hans Komme.

Niels Lykke (til Skaktavl).

Papirerne fra Peder Kantsler! I vil her finde fuldstændige Lister over vore Tilhængere i Sverige.

Skaktavl.

Det er godt! (sætter sig ved Bordet til Venstre, hvor han gjennemblader Pakken).

Niels Lykke (afsides).

Brevet beholder jeg for mig selv. (høit). Og nu veed jeg ikke her er mere for mig at gjøre.

Fru Inger.

Saafremt det kun var Forretninger, der havde ført os sammen, da har I maaskee Ret; men det vilde jeg dog nødig tro.

Niels Lykke.

I mener?

Fru Inger.

Jeg mener, det er ikke alene som dansk Rigsraad eller som Peder Kantslers Forbundsfælle, at Niels Lykke har gjæstet mig. Skulde jeg have taget Feil, naar jeg indbilder mig, at der selv i Kongens Slot er Eder berettet Mangt og Meget, som har gjort Eder lysten efter nærmere at kjende Fruen paa Østeraad?

Niels Lykke.

Tilvisse, — Fru Ingers Ry er altfor udbredt til at jeg ikke længe skulde have higet efter at see hende Ansigt til Ansigt.

Fru Inger.

Ikke Ansigt til Ansigt, men Sjæl til Sjæl maa I skue den, I vil lære at kjende. Fru Inger har Kløgt i Panden, og Gud, Herren har været altfor gavmild mod Eder selv, til at I ei skulde skatte Sligt hos Andre; men I bedrager Eder, Herr Ridder! I bedrager Eder, dersom I mener, at en Times Tid, som snakkes bort ved Aftensbordet, er nok for at lodde Dybden i mig. Ja, I smiler, I seer, jeg er ærlig eller stolt nok til selv at sige, hvad man heller bør høre af Andre. Nu, det viser ialfald, at vi begynder at nærme os til hinanden, det er dog altid et Skridt fremad til en bedre Forstaaelse. En Gjæst som I, er desuden paa denne affsides Strand en saa sjelden Begivenhed, at det vel maa synes rimeligt, om vi søge at beholde ham saalænge som vi kan. Forlæng nu Eders Ophold her i nogle Dage; Olaf Skaktavl tør jeg ikke overtale; han har Pligter, som kalde ham til Sverige, - hvad derimod Eder angaar, saa har I vistnok i Forveien ordnet Sagerne saa snildt, at Eders Nærværelse neppe gjøres fornøden. Tro mig, I skal ei finde det langsomt hos os; idetmindste vil baade jeg og min Datter opbyde Alt for at skaffe Eder et behageligt Ophold i mit Huus.

Niels Lykke.

Jeg tvivler hverken om Eders eller Eders Datters gode Sindelag mod mig; thi derom er jeg allerede ved vore første Sammenkomster tilfulde bleven forvisset; men I vil vistnok erkjende, at min Nærværelse andetsteds er uomgjængelig fornøden, naar jeg desnagtet maa erklære det for umuligt at forlænge mit Ophold paa Østeraad.

Fru Inger.

Nu saaledes! Veed I hvad, Herr Ridder! — dersom jeg var ondskabsfuld, saa kunde jeg falde paa at tro, I var kommen til Østeraad for at prøve en Dyst med mig; denne Dyst har I tabt, og derfor er det Eder ukjært at dvæle længere paa Slagmarken mellem Vidnerne til Eders Nederlag.

Niels Lykke (smilende).

Der kunde være skjællig Grund for Eder til at formode Sligt, men Tingen er, at jeg endnu ikke anseer Slaget som tabt.

Fru Inger.

Det være nu som det vil; dersom I dvæler nogle Dage hos os, saa kan det ialfald vindes tilbage, og I seer, det ei skulde være mig ukjært at beseires, eftersom jeg selv overtaler min farlige Modstander til ikke at rømme Marken. — Nu, reentud sagt, for at tale uden Omsvøb, saa er Tingen denne; Eders Forbund med de Misfornøiede i Sverige forekommer mig endnu noget — noget vidunderligt; den Tanke, som har ledet Eder til dette Skridt er vistnok meget fornuftig, meget kløgtig; men den stikker stærkt af mod Eders Landsmænds Færd i de forløbne Aar. Det maa derfor ikke undre Jer, om min Lid til Eders Løfter er en Plante, som trænger til at skyde stærkere Rødder, saafremt den ikke skal vantrives.

Niels Lykke.

Isaafald vilde mit Ophold paa Østeraad neppe lede til Noget; thi jeg agter intet yderligere Forsøg at gjøre paa at rokke Eders Beslutning.

Fru Inger.

Da ynker jeg Eder af et oprigtigt Hjerte. Ja, Ridder! I kan tro en gammel Kones Ord, og jeg spaar Eder, at I vil have liden Glæde af Eders Gang til Østeraad.

Niels Lykke (smilende).

Spaar I det, Fru Inger?

Fru Inger.

Tilvisse! Hvad skal man vel sige, Herr Ridder! Verden er saa mistroisk, inden et halvt Aar vil I være i Folkemunde; meer end een ondskabsfuld Tunge vil synge Smædeviser om Eder; man vil standse og see efter Eder paa alfar Vei, man vil sige: See, see der gaar Ridder Lykke, som drog til Østeraad for at fange Inger Gyldenløve, men som blev hængende i sin egen Snare. — Nu, nu, ikke saa utaalmodig, Herr Ridder! det er jo ikke min Mening, men saa vil den mistroiske Verden dømme. Ja, det er ilde, men det er sandt og vist, Spot vil blive Eders Løn — Spot over, at Eders Fiender var snildere end I. Listig som en Ræv sneg han sig ind paa Østeraad, vil man sige, — skamfuld som en Hund luskede han igjen afgaarde. Og endnu Eet, mener I ei, at Peder Kantsler og hans Venner ville bede sig fri for Eders Bistand, saasnart det rygtes, at Inger Gyldenløve nægter at stride under Eders Banner?

Niels Lykke.

I taler viseligen, Frue! og for ei at udsætte mig for Spot, endvidere, for ei at bryde den gode Forstaaelse med mine Venner i Sverige, saa nødes jeg til —

Fru Inger (hurtigt).

At forlænge Eders Ophold paa Østeraad?

Skaktavl (affsides).

Nu gaar han i Fælden!

Niels Lykke.

Nei, min ædle Frue! jeg nødes til at komme overeens med Eder endnu i denne Time.

Fru Inger.

Men ifald det nu ikke skulde lykkes?

Niels Lykke.

Det vil lykkes!

Fru Inger.

I er sikker i Eders Sag, som det lader.

Niels Lykke.

Hvad vædde vi, at Seieren er min?

Fru Inger (stolt).

Østeraad Gaard mod Eders Knæspænder!

Niels Lykke.

Østeraad Gaard er ikke længer Eders!

Fru Inger.

Niels Lykke!

Skaktavl (der imidlertid har reist sig fra Bordet).

Hvad nu?

Niels Lykke.

Væddemaalet modtager jeg ikke; thi om et Øieblik skjænker I mig gjerne den og mere til for at fri Eder ud af Snaren, hvori ikke jeg men I selv er hildet.

Fru Inger.

Eders Skjæmt begynder at blive noget lystig, Herr Ridder!

Niels Lykke.

Den bliver lystigere endnu, idetmindste for mig. I bryster Eder af, at have gjennemskuet mig, I overdynger mig med Bitterhed, Haan og Spot; — ha, I skulde vogte Eder for at vække min Hævnlyst; thi jeg kan med to Ord bøie Eder i Knæ for mine Fødder.

Fru Inger (med haanlig Latter).

Ha, ha! — (standser pludselig som greben af en Anelse). Og disse to Ord? Niels Lykke! disse to Ord —

Niels Lykke.

Er Hemmeligheden om Eders og Steen Stures Søn!

Fru Inger (med et Skrig).

O, Jesus Christ! (knælende). Naade! Naade!

Skaktavl (i høieste Forbauselse).

Fru Ingers Søn! — Hvad siger I?

Niels Lykke (løfter hende op).

Kom til Eder selv og lad os tale besindigt sammen.

Fru Inger (hviskende og halv forvildet).

Hørte I det, Olaf Skaktavl! hørte I det? — Eller var det kun en hæslig Drøm, et Kogleri, som suste forbi mine Øren?

Niels Lykke.

I har hørt ret!

Fru Inger.

Men hvor har I ham da? — hvor har I ham? Hvad vil I med ham? — Dræb ham ikke, giv mig ham igjen; giv mig mit Barn! — Niels Lykke! hør! Tag Alt hvad jeg eier, tag mit Gods og mit Guld, men giv mig mit Barn, giv mig bare min Søn tilbage!

Skaktavl.

Ha, jeg begynder at begribe —

Fru Inger.

Og denne Angst, denne kvælende Rædsel, som jeg i tyve Aar har baaret i mit Bryst! — Gud! Gud! er det ret af Dig? Var det derfor Du gav mig ham, at jeg skulde friste al denne Nød og Kvide! Ha, jeg veed det, jeg veed det — jeg er forhadt i Himlen, fordi jeg har svigtet det Kald, som var lagt paa mig derovenfra. — I seer saa forundret paa mig, Olaf Skaktavl! det var vist hæslige Ord jeg der sagde? Ja, jeg tror det gjerne; men naar denne Angst hugger sine Jernklør i mit Bryst, saa mægter jeg ikke længere at tøile mine Tanker. — Niels Lykke! siig mig en Ting, hvor har I ham, hvor er han?

Niels Lykke.

Hos sin Pleiefader!

Fru Inger.

Endnu hos sin Pleiefader? — Hos ham, som stadigen har nægtet mig — men, det maa ikke længer blive saaledes ved. Olaf Skaktavl! I maa hjælpe mig!

Skaktavl.

Jeg?

Niels Lykke.

Det vil ei være fornødent, saafremt I kun —

Fru Inger.

Hør mig, Olaf Skaktavl! hør mig begge To! thi nu tror jeg nok, jeg er mig saavidt mægtig, at — Nuvel da! I mindede mig iaftes om hiin Nat, da Knut Alfsøn blev slagen ved Oslo; I mindede mig om det Løfte, jeg gjorde, da jeg stod ved hans Baare mellem Norges gjæveste Mænd; jeg var ikke stort over femten Aar, men jeg følte Herrens Kraft i mit Bryst, og fra den Dag grundede sig hos mig og os Alle den Tro, at Himlen havde sat sit Mærke paa mig, og kaaret mig til at stride i Spidsen for den hellige Sag. Var det Hovmod, eller var det en Aabenbarelse ovenfra, som indblæste mig denne Tro, det veed jeg ikke; men vee, vee Den, der har faaet et stort Kald i Livet, og ei har Styrke til at udføre det. Der siges, at Kvinden skal forlade Fader og Moder for at følge sin Mand; men Den, der er kaaret til at være Himlens Værktøi, tør Intet eie, der er hende kjært; ikke Mage eller Barn, ikke Frænder eller Hjem, og deri, seer I, — deri ligger Forbandelsen ved at være kaaret til en berømmelig Daad. — I ti Aar holdt jeg trolig, hvad jeg havde lovet; jeg stod ved mine Landsmænds Side i Trængsler og Nød, jeg blev fem og tyve Aar gammel, alle mine Legesøstre sad som Hustruer og Mødre trindt om i Landet, kun jeg stod ene i Strid og Fare, thi Kvindens sædvanlige Lod var jo ikke min, saa lød det ideligen for mine Øren; — og jeg selv var kun altfor tilbøielig til at tro det. Da saa jeg for første Gang Steen Sture, han var dengang en Mand i sin fagreste Kraft.

Niels Lykke.

Ganske sandt; og efter hvad jeg har ladet mig sige, kom han i et hemmeligt Ærinde til Norge; — Ingen uden I turde vide, at han var velsindet mod Eders Parti.

Fru Inger.

Som en ubekjendt Riddersvend levede han en Vinter i min Nærhed; da lærte jeg, at der gives andre Længsler, andre Drømme i Kvindens Sjæl, end dem, jeg hidtil havde næret. Den næste Vinter kom han igjen, og da han atter drog bort, saa tog han med sig et spædt Barn, som ingen Anden vidste Besked om, ikke fordi jeg frygtede Menneskenes Fordomme, men fordi det vilde være til Skade for vor Sag, ifald det rygtedes, at Steen Sture besad min Tiltro. Barnet blev sat til Opfostring hos Peder Kantsler, indtil bedre Tider, som vi forgjæves ventede paa. Steen Sture giftede sig to Aar efter i Sverige, og da han døde, efterlod han sig Enke —

Skaktavl.

— Og med hende en lovlig Arving til sit Navn og sine Rettigheder!

Fru Inger.

Forgjæves anraabte jeg Peder Kantsler om at give mig mit Barn tilbage; det var jo den eneste Skabning jeg kunde kaste min Kjærlighed paa, men han vægrede sig stadigen: Slut Eder fast og ubrydelig til os, sagde han, saa sender jeg Eders Søn tilbage, før ikke. Hvor skulde jeg vove det? De Misfornøiedes Parti var svagt; dersom vore Fiender seirede og mit Barn faldt i deres Magt — o, jeg veed det; for at sikre sig Moderen, vilde de have beredt Barnet den samme Skjæbne, som Kong Christjern skulde have fristet, dersom ikke Flugten havde reddet ham. Men Danskerne vare ogsaa virksomme; de forsømte hverken Trusler eller Løfter for at vinde min Bistand.

Skaktavl.

Begribeligt; thi Eders Navn havde endnu en god Klang i Norge. Folkets Øine vogtede endnu paa Eder, som Den, der var kaldet til at bryde dets Lænker!

Fru Inger.

Nu kom Herluf Hydefads Oprør, der var atter Vaar i Landet, der var Haab i Folkenes Bryst; „Frihedstimen er kommen, slaa løs, slaa løs!" skreg de, men jeg — jeg stod tvivlraadig langt fra Striden, i min eensomme Gaard. Vel tykkedes det mig stundom, som om Gud selv kaldte mig til Vaaben for vort Folk, men jeg nølede, thi atter kom den dræbende Angst over mig. „Hvem vil seire?" see det var Spørgsmaalet, som ideligen lød i mine Øren og lammede min Villies Kraft. — Det var en kortvarig Vaar, som dengang brød frem over Norge; Herluf Hydefad blev fældet og Hundreder med ham; mig kunde Ingen kræve til Regnskab, thi jeg havde holdt mig udenfor Begivenhederne, og dog fattedes det ikke paa forblommede Trusler fra Danerhoffet; min Angst vaagnede paany — Hvad, om de kjendte Hemmeligheden? — Rigshovmester Gyldenløve forlangte mig tilægte; en Maaned efter var han min Huusbond. Da lød et Fordømmelsesskrig igjennem Riget: „hun har forraadt os, hun har svigtet sit Folk!" — Inger Gyldenløve blev hjemløs i sine Landsmænds Hjerter; Begivenhederne skred ustandselig frem; Undertrykkelsesværket voxte Dag for Dag i Styrke; men min Virken var sluttet. Der var Tider, da jeg væmmedes over mig selv; thi hvad havde jeg at gjøre; Intet uden at ængstes, forhaanes og føde Døtre til Verden. Mine Døtre! Gud maa forlade mig det, ifald jeg ikke har en Moders Hjerte for dem; men mine Pligter som Hustru var mig et Hoveriarbeide, — hvor kunde jeg elske Frugterne deraf? O, med min Søn var det anderledes; han var min Kjærligheds Barn, det Eneste, der mindede mig om den Tid, da jeg var Kvinde i Aand og Sandhed, og ham havde de taget fra mig, han voxte op mellem Fremmede, der maaskee saaede Fordærvelsens Sæd i hans Sjæl. Olaf Skaktavl! havde jeg siddet nøgen og forladt i Storm og Uveir paa Høifjeldet, hvis jeg havde havt mit Barn i mine Arme, selv om han var saa ussel og elendig, at ikke engang Ulven gad æde ham saalænge der var Andet at faa, — tro mig, jeg skulde ikke have sørget og grædt for ham, saaledes som jeg har sørget og grædt fra hans Fødsel og indtil denne Time!

Skaktavl.

Der er min Haand; jeg har dømt Eder for haardt, Fru Inger! men lad nu vort Mellemværende være glemt; herefter kan I byde og befale over mig som før, jeg skal lystre. — Ja, ved alle Helgene! jeg veed, hvad det vil sige, at sørge for sit Barn.

Fru Inger.

Fiendens Sværd har taget Eders; men hvad er Døden mod en evig Angst gjennem tyve lange Aar?

Niels Lykke.

Nuvel, det staar i Eders Magt at ende denne Angst; dersom I forsoner begge Partier, saa behøver intet af dem at tilegne sig Eders Barn som Borgen for Eders Troskab.

Fru Inger (affsides).

Det er Himlens Hævn! (høit). Siig frem, hvad fordrer I?

Niels Lykke.

At I kalder Eders Landsmænd til Vaaben for at understøtte de Misfornøiede i Sverige.

Fru Inger.

Videre!

Niels Lykke.

At I virker for at den unge Grev Sture kan blive indsat i sin Slægts Rettigheder som Sveriges Styrer.

Fru Inger.

Han? I fordrer, at jeg —

Skaktavl (sagte).

Det er Svenskernes Ønske, ogsaa vi vil være vel tjent dermed.

Niels Lykke.

Kan I betænke Eder, min Frue? I skjælver for Eders Barns Sikkerhed, hvor kan I da ønske noget Bedre end at see Eders Halvbroder paa Thronen?

Fru Inger (tankefuld).

Vel sandt, vel sandt!

Niels Lykke (betragter hende skarpt).

Med mindre der skulde være andre Anslag i Gjære.

Fru Inger.

Hvad mener I?

Niels Lykke.

At Inger Gyldenløve pønsede paa at blive — Kongemoder!

Fru Inger.

Nei, nei! Giv mig mit Barn tilbage, saa kan I give Nordens Krone til hvem I vil. Men veed I da ogsaa, om Grev Sture er villig —

Niels Lykke.

Derom kan han selv forvisse Eder.

Fru Inger.

Han selv og naar?

Niels Lykke.

I denne Time!

Skaktavl.

Hvordan?

Fru Inger.

Hvad siger I?

Niels Lykke.

Med et Ord, at Grev Sture befinder sig paa Østeraad!

Skaktavl.

Her?

Niels Lykke (til Fru Inger).

Det er Eder maaskee berettet, at jeg red selv anden gjennem Porten; Greven var min Følgesvend.

Fru Inger (affides).

Jeg er i hans Vold; der er intet Valg længere. (høit). Godt, I skal faa min Forsikring om Bistand.

Niels Lykke.

Skriftlig?

Fru Inger.

Som I begjærer. (Gaar hen til Bordet paa venstre Side).

Niels Lykke (affides).

Endelig seirer jeg da!

Fru Inger

(efter et Øiebliks Betænkning, vender sig pludselig mod Olaf Skaktavl og siger med dæmpet Stemme).

Skaktavl! jeg veed det med Vished, Niels Lykke er en Forræder!

Skaktavl (sagte).

Hvordan, I tror?

Fru Inger.

Han pønser paa Svig. (Sætter sig ved Bordet for at skrive).

Skaktavl.

Og dog vil I skrive dette Dokument, som kan volde Eders Undergang?

Fru Inger.

Stille! Lad mig raade! (De tale hviskende sammen).

Niels Lykke (affides).

Ah, raadslaa kun med hinanden saameget I lyster, nu er al Fare forbi; om et Øieblik har jeg hendes skrevne Ord, der stempler hende som Oprørerske, saafremt det gjøres fornødent. Endnu i Nat maa jeg skikke et hemmeligt Bud til Jens Bjelke. Jeg kan nu med god Samvittighed forsikre ham om, at den unge Greve ikke er her. Og saa imorgen, naar Veien er tryg, da tager jeg ham derinde med mig til Throndhjem, mit Skib fører ham videre til Danmark, og vi kan da foreskrive Fru Inger hvilke Betingelser vi lyster. Hvis ikke denne Streg gjør mit Navn berømt, saa er der ikke længere Sands blandt Menneskerne for hvad der er stort i Verden.

Fru Inger (til Skaktavl).

Nu, I har altsaa forstaaet mig?

Skaktavl.

Tilfulde! Det skal skee, som I befaler. (Gaar ud til Høire i Baggrunden.)

4de Scene.

De Forrige. Niels Steensson (træder ud fra Døren til Høire i Forgrunden, uden at bemærkes af Fru Inger, der vedbliver at skrive.

Steensson (med dæmpet Stemme).

Herr Ridder! Herr Ridder!

Niels Lykke.

Uforsigtige! hvad vil I her? Har jeg ikke sagt, I skulde vente derinde til jeg kaldte paa Jer.

Steensson.

Hvor kunde jeg det. Nu, da I har sagt mig, at Inger Gyldenløve er min Moder, nu higer jeg mere end nogensinde før efter at see hende Ansigt til Ansigt. O, det er hende! hvor ædelt og stolt! Ja, jeg vidste det nok, saaledes maatte hun see ud. Jeg veed ikke, hvorledes det er, men siden jeg har faaet denne Hemmelighed at vide, er jeg ligesom bleven ældre og fornuftigere; jeg vil ikke længer være vild og forfløien, jeg vil være en Mand, en Helt. Hør, siig mig, veed hun, at jeg er her? I har vel forberedt hende?

Niels Lykke.

Javist har jeg, men —

Steensson.

Nu?

Niels Lykke.

Hun erkjender Eder ei som Søn.

Steensson.

Hun erkjender mig ikke? Men hun er jo min Moder. (Tager en Ring frem, som han bærer om Halsen). O, naar der ikke er Andet iveien, saa viis hende denne Ring, som jeg har baaret fra mine tidligste Aar; den maa hun vide Besked om.

Niels Lykke.

I forstaar mig ikke; Fru Inger tvivler ingenlunde om, at I er hendes Barn; men, — ja see Eder om; see al denne Rigdom, see alle disse mægtige Forfædre, hvis Billeder hænge rundt om Væggene, og endelig hun selv, denne stolte Kvinde, der er vant til at byde som en Dronning, tror I, det kan være hende kjært, at vise den fattige, uvidende Svend for Menneskenes Øine og sige: See her, denne er min Søn!

Steensson.

Ja, I har visseligen Ret; jeg er fattig og uvidende; jeg har Intet at give hende i Vederlag for hvad jeg fordrer; o, aldrig har jeg følt min Armod saa bittert som i denne Time; men siig mig, hvad tror I, jeg skal gjøre for at vinde hendes Godhed; siig mig det, I maa jo vide det!

Niels Lykke.

I skal vinde Land og Rige, men fornemmeligen maa I vel vogte Eder for at saare hendes Øren ved at nævne et Ord om Slægtskab eller Sligt. Hun vil betragte Eder som om I virkelig var Grev Sture, indtil I selv gjør Eder værdig til at kaldes hendes Søn.

Steensson.

O, men saa siig mig da —

Niels Lykke.

Stille, stille!

Fru Inger (reiser sig og rækker ham Papiret).

Herr Ridder! her er mit Ord!

Niels Lykke.

Jeg takker Eder.

Fru Inger (idet hun bemærker Niels Steensson).

Ah, det er —

Niels Lykke.

Grev Sture!

Fru Inger (affides).

Træk for Træk; ved Himlen ja, det er Steen Stures Søn! (høit.) Vær hilset i mit Huus, Herr Greve! Det hviler i Eders Haand, hvorvidt vi inden et Aar skulle velsigne dette Møde eller ei.

Steensson.

I min Haand? O, byd mig, hvad jeg skal gjøre, tro mig, jeg har baade Kraft og Villie.

Niels Lykke (lyttende).

Vaabenlarm og Støi? Det er Nogen, som kommer hid, hvad skal dette sige?

Fru Inger (triumpherende).

Det er Aanderne, som vaagne!

5te Scene.

De Forrige. Skaktavl, Bjørn, Finn, Huuskarle og Tjenere fra Høire i Baggrunden.

Huuskarlene.

Leve, leve Inger Gyldenløve!

Fru Inger (til Skaktavl).

I har sagt dem, hvad der er i Gjære?

Skaktavl.

Alt hvad de behøve at vide, har jeg sagt dem.

Fru Inger.

Og nu, trofaste Venner og Tjenere, væbner Eder som I bedst kunne. Hvad jeg tidligere iaftes forbød Eder, det være Eder nu i fuldeste Maade tilstedet. Og her, her fremstiller jeg for Eder Grev Sture, Sveriges Drot og Norges med, hvis Gud saa vil det.

Alle.

Hil ham, hil Grev Sture!

Niels Lykke (affides).

Det ulmer stærkere under Asken end jeg havde tænkt mig; paa Skrømt har jeg manet Oprørsdjæv'len frem; vee, vee mig, om han voxte mig over Hovedet!

(Almindelig Bevægelse, Huuskarlene udsøge Vaaben, iføre sig Harnisker o. s. v.)

Fru Inger (til Niels Steensson).

Af mig modtager I her den første Haandsrækning. tredive Ryttere, som skal følge og beskytte Eder; tro mig, inden I naaer Grændsen, har Tusinder stillet sig under Eders Banner; og reis nu med Gud!

Steensson.

Tak, Inger Gyldenløve! Tak, og vær sikker paa, I skal ei komme til at skamme Eder over — over Grev Sture! Hvis I seer mig igjen, da har jeg vundet Land og Rige!

Niels Lykke (affides).

Ja, hvis hun seer ham igjen!

Skaktavl.

Hestene vente, Alt er rede!

Niels Lykke (urolig).

Hvordan? Er det Eders Agt allerede nu i Nat —

Fru Inger.

I dette Øieblik!

Niels Lykke.

Nei, nei, umuligt!

Fru Inger.

Som jeg siger.

Niels Lykke (sagte til Niels Steensson).

Lyd hende ikke!

Steensson (hviskende).

Hvor kan jeg Andet? Jeg vil, jeg maa!

Niels Lykke (som før).

Men det er Eders Fordærv!

Steensson.

Ligegodt! Hun har Ret til at befale.

Niels Lykke (bydende).

Og jeg?

Steensson.

Mit Ord holder jeg Eder; Hemmeligheden kommer ikke over mine Læber, før I selv løser mig; men hun er min Moder!

Niels Lykke (affides).

Og Jens Bjelke, som lurer paa Veien! Fordømt, han snapper mig Byttet af Hænderne! (til Fru Inger.) Vent til imorgen!

Fru Inger.

Grev Sture! Vil I lyde mig eller ei?

Steensson.

Tilhest! (gaar op mod Baggrunden.)

Niels Lykke (affides).

Den Ulykkelige! han veed ikke hvad han gjør. (til Fru Inger) Nu, siden det saa skal være, lev vel! (vil gaa.)

Fru Inger (holder ham tilbage).

Nei, stands! Ikke saa, Herr Ridder! ikke saa!

Niels Lykke.

Hvad mener I?

Fru Inger (med dæmpet Stemme).

Niels Lykke! I er en Forræder! Stille! stille! Lad ingen mærke, at der er Uro i Høvidsmændenes Leir! Peder Kantslers Tillid har I vundet ved en djævelsk List, som jeg ikke mægter at gjennemskue, I har tvunget mig til at gribe til Vaaben, ikke for at støtte vor Sag, men for at fremme Eders egne Anslag, hvilke de end monne være. Jeg kan ikke længer træde tilbage, men tro ikke derfor, at I har seiret; jeg skal vide at gjøre Eder uskadelig.

Niels Lykke (lægger uvilkaarlig Haanden paa Sværdet).

Fru Inger!

Fru Inger.

Vær rolig, det gjælder ikke Livet; men I kommer ikke udenfor Østeraads Porte, førend Seieren er vor!

Niels Lykke.

Død og Djæv'len!

Fru Inger.

Al Modstand er unyttig; I slipper ikke herfra! Forhold Eder derfor stille, det er det Klogeste I kan gjøre.

Niels Lykke (affides).

Ha, jeg er overlistet; hun har været snedigere end jeg.

Fru Inger (sagte til Skaktavl).

I følger Grev Stures Trop indtil Grændsen; derfra drager I uopholdelig til Peder Kantsler og bringer mig mit Barn. Nu har han ikke længere nogen Grund til at holde ham tilbage. (idet Skaktavl vil gaa.) Vent, et Kjendemærke — den, der bærer Steen Stures Ring, det er den Rette!

Skaktavl.

Ved alle Helgene, I skal faa ham!

Fru Inger.

Tak, Tak! min trofaste Ven!

Niels Lykke

(hviskende til Finn, hvem han ubemærket har kaldet til sig).

Altsaa, afsted over Hals og Hoved! En Fjerdingvei herfra ligge Svenskerne i Baghold; Du beretter Jens Bjelke, hvad jeg har fortalt Dig om Grev Stures Død; den unge Mand der maa ikke antastes — hans Liv er mig Tusinder værd!

Finn.

Det skal skee!

Fru Inger

(der imidlertid har holdt Øie med Niels Lykke).

Og reiser nu Alle med Gud! (pegende paa Niels Lykke.) Denne ædle Ridder der, kan ikke bekvemme sig til saa hastigt at forlade sine Venner paa Østeraad; han vil vente til Seirsbudskabet kommer.

Niels Lykke (affides).

Djævel!

Steensson (griber hans Haand).

Tro mig, I skal ikke komme til at vente længe!

Niels Lykke.

Det er godt, det er godt! (affides). Alt kan endnu vindes, hvis mit Bud blot kommer betids nok til Jens Bjelke.

Fru Inger (pegende paa Finn).

Og han der hensættes under sikker Bevogtning i Borgekjælderen.

Finn.

Jeg?

Huuskarlene.

Finn!

Niels Lykke (af sides).

Der brast mit sidste Anker.

Fru Inger (bydende).

I Borgekjælderen!

(To Huuskarle føre Finn ud til Venstre. Alle de Øvrige, undtagen Niels Lykke, gaa ud til Høire i Baggrunden, idet de raabe):

Afsted! Tilhest! tilhest! Længe leve Inger Gyldenløve!

Fru Inger

(til Niels Lykke, idet hun følger de Bortdragende).

Hvem seirer?

6te Scene.

Niels Lykke (alene).

Niels Lykke (efter en Pause).

Hvem? Ja, vee hende! Seieren bliver dyrekjøbt. Jeg vasker mine Hænder; hun er selv den, som myrder ham, ikke jeg. Men mit Bytte undslipper mig ligefuldt og Oprøret er igang; ha, det er et dumdristigt, et afsindigt Spil jeg har indladt mig i. (lyttende). Tys, der ride de allerede gjennem Porten, og jeg staar tilbage som en Fange, — ingen Mulighed for at slippe bort! Inden en halv Time falde Svenskerne over ham, han har tredive velbevæbnede Ryttere med sig, det vil gaa paa Livet løst! Men hvis de nu alligevel fangede ham levende? — Var jeg blot fri, saa kunde jeg indhente Svenskerne inden de naaede Grændsen og faa ham udleveret. Fordømt! skulde der da ingen Udvei være? (gaar hurtig frem og tilbage, men standser pludselig og lytter.) Hvad er det? Sang og Strengeleg! Det kommer fra Elines Kammer; hun er altsaa oppe endnu. (som om han pludselig faar et Indfald). Eline! Ha, hvis det gik an? I Havsnød frister man jo ethvert Redningsmiddel! Og hvorfor skulde det ikke lade sig gjøre? Er jeg ikke endnu mig selv? I Visen hedder det:

„Hver en Skjøn-Jomfru sukker saa mod:
Gud give Niels Lykke var mig huld og god!"

Og hun —? Ja, ja, Eline skal frelse mig!

Gunder Kjølstad og hans Orthopædi.

Der findes neppe Folk, som have besøgt Christiania, uden at de jo have seet mere af Byens Mærkværdigheder, end vi, som have vor stadige Bopæl midt iblandt dem; og der findes heller Ingen, for hvis Fortjenester og Levnet vi mindre interessere os end for vor Næstes, lige saa vist som der ikke er Nogen, hvis Feil vi gjøre os en større Fornøielse af at opdage. Der gives heller ingen Mennesker, for hvis Bedrifter vi nære større Respekt, end deres, hvis Person er os ubekjendt, — ingen, hvis Feil vi i Regelen finde flere end vore nærmeste Omgangsvenners. Den lyriske Digter taaler ikke at kjendes af Læseren, hvis hans Vers ikke skulle synes slette, og Kritikeren maa ikke have den ofte altfor naive Kunstner ved Siden af Kunstværket, hvis han skal vurdere dette efter Fortjeneste. Naar saa er — og saa maa det menneskelig taget være — kan det hellerikke forundre os, at Udlændinger nære større Respekt for Kjølstad og hans Orthopædi og at de endog have søgt at tilegne sig et nøiere Kjendskab til denne, end der vel i det Hele har været Tilfældet hertillands. Udenlandske Læger have besøgt hans Institut og i sine Skrifter skjænket hans Kuurmethode en Opmærksomhed, som hans Kolleger her maaskee ville finde altfor stor. — For at sætte Folk istand til at fatte, hvilke Resultater hans Kuur har formaaet at frembringe, har han hellerikke sparet herken paa Møie eller Bekostning. Hans Orthopædi har været repræsenteret, deels ved Foredrag, deels ved udstillede Gibsformer, paa hvert af de sidste fire skandinaviske Naturforskermøder; og om Kuren har han i sin Tid givet Oplysning i et særeget Skrift, som dog Faa kjøbte og som hellerikke blev læst af Saamange, som det for Sagens Skyld havde været at haabe og ønske.

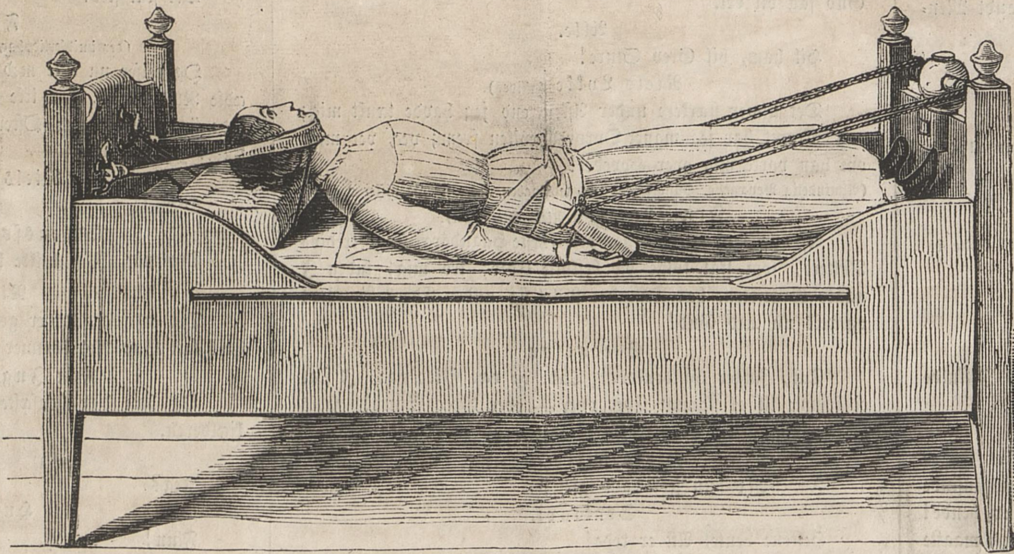
Han har, som Enhver, der arbeider med Iver for en Sag, gaaet ud fra den Forudsætning, at hvor hans Kuur ikke fandt fuld Anerkjendelse, kom dette alene af Mangel paa Kjendskab dertil, og han har havt den Tilfredsstillelse at see denne Forudsætning stadfæstet. De Fordomme, som altid flyde af utilstrækkeligt Kjendskab til Alt hvad der i sit Slags er noget Nyt og Ukjendt, ere nu væsentlig overvundne, om end Mængdens Kjendskab til hans Kuur ofte er ringe og vildfarende. Staten har forlængst ved Pengebevillinger godkjendt hans Virksomhed, og selv vore første

Orthopædisk Maskine i G. Kjølstads Institut.

Læger anbefale nu ofte Syge hans Kuur som den ene heldbringende. Hvad han uafbrudt i en saa lang Tid, med Udholdenhed og Troskab har arbeidet for, seer han dog saaledes efter vore Forholde anerkjendt og den Sag, til hvis Fremme han har ofret sine Kræfter, grundfæstet i Opinionen. Rundt om i Landet ville Hundreder, der have gjennemgaaet hans orthopædiske Kuur, bære Vidnesbyrd om dens velgjørende Virkninger — ja endog i Tydskland findes saakaldte Elever af ham, der vidne det Samme. Vistnok gives der endnu Enkelte, som opgjøre sin Dom om Kjølstad, der heelt igjennem er en praktisk Mand og som saadan maa bedømmes, efter de allerydërligste Enkeltheder, de kunne faa fat i, idet de skye Møien ved at søge Kundskab og dog ikke kunne undvære Fornøielsen af at kritisere. Saaledes dømme de f. Ex. trøstig om Manden ene og alene efter den Stiil, han fører i sine Avertissementer. Men dette kan aldrig undgaaes, allermindst hos os. Thi hvis man vilde forbyde Folk at bedømme og fordømme Personer efter enhver noksaa ringe Afvigelse fra deres Eget, var dette det samme som at forbyde dem i sine ledige Øieblikke at være smaalige og dumme, et Forbud, der altfor snart vilde lede til Skraal og Optøier.

Men hiint Slags Kritik anfægter ikke den, der arbeider for en Idee — han smiler ad den ligesom ad denne Medynk, hvormed Mængden

Orthopædisk Seng i Kjølstads Institut.

møder enhver Stræben, der er afvigende fra dens egen. Han gaar lige uforstyrret mod Maalet og ved sin Overbeviisnings Inderlighed bringer han flere og flere til selv at tro med paa den Sag, som fra først af endog syntes dem en Daarskab. Thi der gives om denne, ligesaalidt som om andre Ting, ingen Opinion, der er uboieligere, end at den dog tilsidst ligeoverfor den troende Udholdenhed falder i Tvivl om sin egen Berettigelse.

Det er ellers ikke for at modarbeide noget Slags smaalig Kritik, at vi skrive disse Linier, - thi denne har i sig selv altfor ubetydeligt Liv til at trænge fremmed Hjælp for at kunne dø; men det er for at udbrede i vor Læserkreds noget fuldstændigere Kjendskab til en Virksomhed, der er for betydningsfuld og falder os for nær til at vi skulle have Tilladelse til derom at være uvidende, idetmindste ikke mere uvidende end Udlændinger. Vi give til det Øiemed først et kort Omrids af Kjølstads Levnet - sandelig en stor Kamp, først for at blive til Noget og siden for at bryde en ny Bane - og dertil skulle vi siden føie en Forklaring af hans Kuurmethode. Hensyn til Bladet, der i hvert Nummer kræver sine bestemte Tegninger, gjør det imidlertid fornødent her at medtage de til sidste Afsnit henhørende Tegninger. — Vel er Nedskriveren ikke Læge - hvad der kunde synes fornødent for at tale om „Kuurmethoder" -; men han har et Kjendskab til Kjølstad, der sætter ham istand til i andre Henseender at give desto tilforladeligere Efterretninger, og dette faar saaledes bøde paa den medicinske Vankundighed. Forøvrigt falder K.'s Kuur hellerikke saaledes ind under Medicinen, at den kan betragtes alene som en saadan Green af denne Videnskab, at kun Læger skulle kunne vurdere dens Resultater. Og i ethvert Fald have vi Lægers Erklæringer at støtte os til med Hensyn til vore Udtalelser om Kurens heldige Virkninger.

Gunder Nielsen Kjølstad er født den 2den December 1794 paa Kjølstad i Modum, der nu er deelt i mange mindre Gaarde, men som tidligere dannede et samlet betydeligt Jordbrug. Af fire levende Sødskende er han den yngste. Forældrene vare Bondefolk, og hævede sig ved Oplysning kun lidet over Mængden. Faderen hed Nils Amundsen Spone og døde i 1814, vel 60 Aar gammel; Moderen Ingeborg Maria Ihlen. Hun døde omtrent 17 Aar efter sin Mand, over 70 Aar gammel. Hendes Fader havde en Tid været Kjøbmand i Drammen, dog uden at hun derfor havde faaet hvad man kalder „finere Dannelse". Saasnart Gunder vel havde begyndt at læse, blev han udpeget af Læreren som en udmærket flink Gut. I sit syvende Aar begyndte han at følge med i Omgangsskolen gaardimellem og havde 10 Aar gammel ganske mechanisk Cramers Regnebog i Hovedet, kunde skrive en læselig Haand og havde lært udenad sine Religionsbøger. I sit fjortende Aar blev han konfirmeret af Stedets Præst, Teilman, Forfatteren af Frugttræskolen, en afgjort Rationalist, der ligefrem lærte, at Jesus Christus var et inspireret Menneske.

Imidlertid havde han allerede fra sit niende Aar ved Siden af Skolegangen maattet deeltage i Gaardsarbeidet, og fra det tolvte Aar, da Skoleunderviisningen ophørte, maatte han, skjønt spædlemmet og svag, slæbe fra Morgen til Aften, saaledes at han endog blev ganske sat tilbage i sin Væxt. Faderen havde dog altid troet ham mindre skikket til almindeligt Bondeslid, end til at tjene et Brød ved at bruge sit Hoved. Nogen Tid efter Komfirmationen blev han og, for at undgaa „Kongens-Tjenesten," indsat som Omgangsskolelærer, og for at erhverve sig nogle flere Kundskaber sendtes han til en Seminarist paa Blaafarveværket, hvor han opholdt sig en Vinter. Ogsaa lærte han, i Haab om at faa en Organistpost, at spille Orgel, og gjorde en Tid Tjeneste som Organist. Desuden søgte han at komme ned til Blaagaards Skolelærerseminarium i Kjøbenhavn; men ogsaa dette slog Feil, da Adskillelsen mellem Rigerne netop indtraf. Provst Fr. Schmidt paa Eker, Rigsdagsmanden og Digteren, som havde fattet Interesse for den lærelystne Dreng. gav ham den Trøst, at han nu skulde komme til Klokker Strøm i Hougsund og siden faa en af de trende Fastskolelærerposter ved Blaafarveværket. Did kom han ogsaa, og var, sammen med fire Andre, hos Strøm hele Vinteren, der fulgte paa Faderens Død. Men da Vaaren kom, ophørte Underviisningen; Strøm kastede sig paa Vaaronnen - thi han var en ivrig Jordbruger - og Kjølstad maatte tage fra ham.

Afsløringen af Benjamin Franklins Monument i Boston, 17de September 1853.

Lærerfaget var ikke just Kjølstads Lyst, og saaledes kom han nu i Krambodlære i Drammen, først hos en ung Kjøbmand, der efter et Aars Forløb fallerede, og saa hos en pukkelrygget, fint, gjærrig Knark, der behandlede ham som en Hund, og brugte ham baade til Gaardsgut, Visegut, Stuepige og Kokkepige. Her fik han, for Skjænd og Travlhed, hverken Rist eller Ro, og kunde derfor ikke holde det ud længere end i 3 Maaneder. Kun med Nød og neppe slap han bort fra sin arrige Principal, for at tage til et Sted nærved Drammen, hvor det havde lykkets ham at opnaa en Huuslærerpost. Der forblev han et Aars Tid, men kaldtes saa til sin største Græmmelse hjem for at antage sin egen Omgangsskoleholderpost, hvorved han skulde tjene sig fri for Soldaterkjolen.

Hjemme var han ikke velkommen og Kjendinger pegede næsten Fingre af ham som den, „der stedse fløi for høit og tog en ikarisk Ende“. Hans Fortvivlelse med Hensyn til Fremtiden var kommen til det Yderste, da heldigviis Præsten Essendrop traf paa ham og tog sig af ham, som om det var en Søn. Essendrop fik en Anden til overtage hans Skoleholderpost og raadede ham til at tage Præliminærexamen for da at studere Medicin. Uagtet det bedst stemmede med Kjølstads Tørst efter Kundskaber at gaae den akademiske Løbebane, maatte han dog af Hensyn til sine Hjælpekilder følge dette Raad. Thi han havde en liden Arv at studere for, som han havde faaet efter Forældrene. Den vilde hjælpe ham langt frem, naar han valgte den korteste Vei, men ellers kun lidet forslaae. — Valget var saaledes paa en Maade nødtvungent, og medens derfor Kjølstad har maattet give Afkald paa en mere omfattende Dannelse, har han dog været en af de Første til at erkjende dens Værd, og saaledes ogsaa ved sildigere Selvstudium stadigen søgt at indhente eller bøde paa det Forsømte. Jeg har seet de mærkeligste Prøver herpaa, idet jeg har været Vidne til den Flid og Udholdenhed, hvormed han i en Alder af henved tresindstyve Aar har

arbeidet for at lære Fransk og Engelsk og udvide sit Kjendskab til det Tydske.

Ved Præsten Essendrops Mellemkomst blev Kjølstad af Doktor Harberg antaget som lønnet Assistent ved Amtssygehuset paa Kongsberg. Harberg paatog sig at forberede ham til det medicinske Studium, og underviste ham fornemmelig i Latin og Chemi. Den unge Lærling spændte saaledes an, med alle Kræfter, at han snart blev syg og maatte skaane sig noget. Da Vinteren kom, begyndte der megen Selskabelighed i den gode By Kongsberg, og fra den Tid af dæmpedes hans Flid ligesaameget herved, som ved en nervøs Hovedpine, hvoraf han strax begyndte at lide og som fulgte ham gjennem hele hans Studium. Og saaledes gik hans Studier noget i Langdrag. Omsider vendte dog hans første Flid tilbage — han læste 18 Timer i Døgnet, og tog saa 1820 Præliminær-Examen.

Som medicinsk Studerende blev han af Generalchirurg Thulstrup ansat som konstitueret Kompagnichirurg, og var som saadan i over halvandet Aar kommanderet til Christianssand og desuden til Skaane, hvor han var med i den store Lystleir der af Svenske og Norske. Under disse Omstændigheder kan det ingenlunde forundre, at han først i 1827 underkastede sig den medicinske Embeds-Examen — ja, naar man fraregner den Tid, han var borte fra Studiet, vil det netop findes, at han „gjorde sig færdig" paa en usædvanlig kort Tid. Saasnart han havde faaet Embeds-Examen, giftede han sig med sin Forlovede, Anne Dorthea Warncke, Datter af Kjøbmand Warncke, der igjen var en Stedsøn af Kjøbmand Thurman, som i Christiania Vaisenhuus har sat sig et saa hæderligt Minde. Han havde dengang kun sin Kompagnichirurg-Gage at holde sig til og fattede derfor alle mulige Fremtids-Planer — endog den, at blive Skuespiller. Men alle gik de tillige ud paa at skaffe ham Udkomme her i Christiania, som han nødigen vilde forlade, for derpaa at begraves i en Afkrog borte paa Landet. Familieforsørgerens Pligt nødte ham dog omsider til at lade Hovedstaden fare. Han søgte sig da 1828 til Hedemarkske nationale Musketeerkorps, og tog først Bopæl paa Ringsager, og Aaret efter paa Lillehammer. Her forblev han til 1833, da han blev Stadslæge i Christianssund. Men der kunde hans Familie paa Grund af det uvante Klimat ikke opholde sig; og han vendte derfor allerede i 1835 tilbage til Lillehammer, hvor han levede af sin Praxis, indtil han 1836 fik den ledige Distriktslægepost der. Efter at være kommen til Rolighed her, var det at han bragtes ind paa den selvstændige Kuurmethode, hvorved han har vundet en saa velfortjent Anseelse.

Benjamin Franklin.

Den 17de September f. A., Aarsdagen for Anlæggelsen af Boston, Massachusetts blomstrende Hovedstad, blev et kolossalt Mindesmærke over Benjamin Franklin afsløret der. Udførelsen af Arbeidet blev ledet af „the mecanic Association" (den mekaniske Forening) og Omkostningerne beløb sig til 10,000 Dollars. Støtten er udført i Bronce efter en Model af Billedhuggeren Greenough. Fodstykket bestaar af tre Stykker Marmor fra Roxbury i Vermont. Siderne af Fodstykket ere bestemte til at prydes med Basrelief i Bronce af forskjellige mærkelige Momenter i Franklins Liv. Ved Afsløringen af Monumentet var der en umaadelig Menneskemasse tilstede, hvoriblandt Byens Embedsmænd, Magistraten og de forskjellige Korporationers Formænd, Frimurerne og de offentlige Selskaber og Skolerne. Dr. Blagden fremsagde en Bøn ved Monumentet og Robert C. Winthrop holdt Festtalen, som væsentlig var en i det enkelte gaaende Skildring af forskjellige Punkter i den store Bostoners Liv. — Vi have ikke troet det ukjærkommeut for vore Læsere at ledsage denne Skildring med en kort Udsigt over denne mærkelige og høit berømte Mands Levnet.

Blandt de Navne, som pryde Verdenshistoriens Blade, er Benjamin Franklins ikke af de mindste. Man skal vel endog sjelden kunne paavise Nogen, som med saadan Ro, saadan Villiekraft og saadan Bevidsthed hele sit Liv igjennem stræbte hen mod et stort Maal, sin egen Udvikling og Fuldkommengjørelse. Hans Liv var som en mægtig Flod, der i Begyndelsen udspringende fra en liden Kilde flyder stille og ukjendt, men siden større og større strømmer gjennem mægtige Landstrækninger, udbreder Frugtbarhed og Rigdom om sine Bredder, og hvis Lov er paa Folkets Læber og i Digternes Sange. Han selv er lig en af Oldtidens Billedstøtter, fuld af Høihed, Værdighed og ædel Holdning.

Benjamin Franklin nedstammer fra en gammel Familie i Eton i det nordlige England. Hans Fader Josiah Franklin var i 1682 indvandret til Boston, hvor han ernærede sig som Sæbesyder og Lysestøber. Benjamin var hans yngste Søn og det femtende Barn blandt sytten Sødskende. Han blev født den 17de Januar 1706. Allerede tidlig røbede han gode Evner og hans Fader vilde derfor lade ham studere og satte ham ind i en latinsk Skole; men han maatte snart forlade denne igjen, da Faderens knappe Formuesforfatning ikke tillod at bestride Omkostningerne ved dens kostbare Skolegang. Han maatte nu kun lidt over ni Aar gammel hjælpe sine Forældre i Lysestøberiet. Hans Udvikling blev dog ikke saa forsømt som man skulde tro under saadanne Omstændigheder. Deels læste han nemlig selv de Bøger, han kunde faa fat i og deels gjorde hans Fader, hvad han kunde for at henlede hans Tanker paa hvad der var godt og nyttigt. I sin Levnetsbeskrivelse fortæller han, at hans Fader „saa ofte som muligt pleiede at indbyde nogle Venner og dannede Naboer, med hvem man kunde føre en fornuftig Samtale, til Middag og sørgede da altid for at bringe nyttige og interessante Gjenstande paa Bane, for at hans Børns Aand kunde drage Næring deraf. Derved rettede han tidlig vor Opmærksomhed hen paa, hvad der i Menneskenes Handlemaade er rigtigt, klogt og fordeelagtigt. Aldrig talte han om Maden, om den var godt eller slet tilberedt, af god eller daarlig Smag, for stærkt eller for lidet krydret, eller at foretrække for denne eller for hiin Ret. Saaledes blev jeg fra Barndommen vænnet til aldrig at tage noget Hensyn til saadanne Ting, saaledes at jeg tilsidst kom til at blive aldeles ligegyldig for, hvilke Spiser man satte for mig, og den Dag i Dag har jeg beholdt denne Vane saaledes at det vilde være mig en vanskelig Opgave, nogle Timer efter Bordet at sige, hvad jeg havde spist." Da Benjamin nu var bleven tolv Aar gammel og ingen Lyst havde til at støbe Lys, men derimod oftere ytrede Tilbøielighed til at blive Sømand, Noget, som var hans Fader meget imod, tog denne ham med sig omkring til forskjellige Haandværkere for at see om der ikke skulde være nogen Haandtering, der tiltalte ham og for hvilken han da kunde bestemme sig. Den unge Franklin syntes bedst om Smedehaandværket og det blev besluttet at han skulde komme i Lære hos en Mester; men Planen gik overstyr, da de Lærepenge, som forlangtes, vare for høie.

Imidlertid var en ældre Broder kommen tilbage fra England og havde nedsat sig i Boston som Bogtrykker, og Faderen bestemte sig derfor til at sætte Benjamin i Lære hos ham. Denne Stilling fandt Gutten langt behageligere end Lysestøbning, og han underskrev nu et Lærebrev, hvorefter han i ni Aar skulde forblive i Læren og kun det sidste Aar have Dagløn. I denne nye Haandtering gjorde han snart store Fremskridt, og var sin Broder til megen Nytte. Han fik ogsaa nu bedre Anledning til at skaffe sig Bøger og tilbragte ofte en stor Deel af Nætterne med Læsning. Han begyndte nu med at skrive Vers, blandt Andet en Vise om den frygtelige Sørøver Blackbeard (Svartskjæg), som blev trykt, og som han selv gik om med og solgte i Byen. Det var daarlige Vers og hans Fader gjorde ogsaa dygtig Nar af dem. „Herved" siger han, „undgik jeg sikkert den Ulykke at blive en jammerlig Poet." Paa denne Tid sluttede han sig til et andet ungt Menneske som hed Collins, med hvem han ofte indlod sig i Disput. Da Collins imidlertid var ham overlegen i mundtlig at udtrykke sig, greb Franklin til Pennen og gjendrev skriftlig (det første Tvistpunkt var om Kvindens Opdragelse) sin Ven efter bedste Evne. Dette var et stærkt Stød til hans Udvikling. Hans Fader, hvem Brevvexlingen kom for Øie, gjorde ham nemlig opmærksom paa forskjellige Feil i hans Sprog. For at rette herpaa begyndte han efter nogle Bind af Spektator (Tilskueren, et engelsk Tidsskrift), hvoraf han var i Besiddelse, at gjengive forskjellige af dens Opsatser efter Hukommelsen, hvorefter han sammenlignede, hvad han havde nedskrevet med Originalen og rettede Feilene efter denne. Ligeledes gjengav han nogle af Spektators Artikler paa Vers og oversatte disse siden igjen paa Prosa. Herved opnaaede han snart en ualmindelig Færdighed i at udtrykke sig skriftlig.

I sit sextende Aar fik han fat i et Værk af Tryon, hvori Plantekost blev anbefalet og strax besluttede han sig til at prøve dette. Han overtalte sin Broder til istedetfor at betale Kostpenge for ham, at lade ham selv faae Halvparten af disse, for hvilke han lovede at underholde sig. Dette gjorde han ogsaa, hans Maaltider bestode ofte blot af et Stykke Brød og nogle Rosiner eller Frugter og et Glas Vand. Herved sparede han baade Tid og Penge, og fik saaledes Leilighed til at skaffe sig Bøger, hvilket nu som altid var hans kjæreste Lyst. Han lagde sig nu ogsaa efter Regning og Mathematik, hvori han dog ikke gjorde store Fremskridt. Snart efter begyndte han efter Gjennemlæsningen af Xenophons Erindringer om Sokrates, at øve sig i den sokratiske Disputeremaade, ved stedse at opkaste Tvivl og at fremsætte Spørgsmaal, hvorved han ofte beseirede sine Modstandere. Imidlertid vedblev han hermed kun i nogle faa Aar, og beholdt endnu blot den Vane aldrig at fremsætte nogen Paastand som utvivlsom og vis, men altid at sige: jeg synes, jeg tror, jeg formoder; hvilket, som han selv erklærer, var ham til megen Nytte i hans senere Liv.

I Aaret 1720 eller 21 begyndte hans Broder at udgive et Blad, det andet som udkom i Amerika og som førte Titelen „Ny Englands Tidende" (det første var „Bostons Tidende"). Da Franklin havde megen Lyst til selv at levere Opsatser til Avisen, men ikke vovede aabenlyst at fremkomme med nogen saadan, brugte han det Fif at lægge Opsatser, skrevne med fordreiet Haandskrift, ind under sin Broders Dørtærskel. Disse bleve optagne i Bladet og han hørte selv ofte at man gjættede paa anseede og bekjendte Mænd som Forfattere af dem. Han skrev da saalænge han havde noget at skrive om, og aabenbarede sig saa for sin Broder som Forfatteren. Herved steg han vistnok i dennes Agtelse, men blev ikke desto mindre ligesom før behandlet temmelig strengt. Han blev nu kjed af sin Stilling, og var ogsaa saa heldig at blive løst fra det Forhold, hvori han stod til Broderen, idet det blev forbudt denne paa Grund af nogle Opsatser at fortsætte Udgivelsen af Bladet. Det blev derfor bestemt, at Benjamin skulde optræde som Redaktør, og han fik da sit Lærebrev tilbage, dog forpligtede han sig til fremdeles at vedblive hos Broderen, indtil den fastsatte Tid var udløben. Men under en senere Tvistighed unddrog han sig alligevel herfra, hvilket han senere ofte angrede paa at have gjort.

Han forlod nu hemmelig Boston og reiste først til New-York, og da han der ikke kunde erholde Arbeide, til Philadelphia. Træt og sulten, og med en Daler i Lommen, kom han iland i denne By, som senere blev hans Hjem, kjøbte sig tre store Hvedebrød og gik med et under hver Arm, medens han spiste paa det tredie opover den største Gade forbi et Huus, hvor en ung Pige, som stod i Døren, lo af hans snurrige Figur. Denne Pige var Miss Read, som siden blev hans Kone. Franklin havde i et Vertshuus faaet det Raad at henvende sig til en Mr. Bradford, som havde det største Bogtrykkeri i Byen. Vel fik han ikke noget Arbeide hos ham, men han blev dog venlig modtaget og underrettet om, at der var en anden Bogtrykker i Byen, som hed Keimer, der muligens kunde trænge til ham. Her fik han ogsaa Ansættelse og Keimer leiede et Værelse til ham hos Mr. Read, hans tilkommende Svigerfader.

En Slægtning af Franklin bevægede ham imidlertid kort efter til at vende tilbage til hans Forældre. Forinden han reiste, var Provindsens Gouvernør Wm. Keit blevet opmærksom paa ham, havde opsøgt ham og lovet ham sin Hjælp, om han selv vilde oprette et Bogtrykkeri. Hans Fader fraraadede ham dog et saadant Skridt i hans unge Alder og bad ham at vente, et Raad som han ogsaa fulgte. Han vendte nu tilbage til Philadelphia og fortsatte med at arbeide hos Keimer. Gouvernøren vedblev imidlertid at opmuntre ham til at oprette et Bogtrykkeri selv, og fik ham endelig overtalt til at reise til London for der at gjøre Indkjøb af det Fornødne. Gouvernøren havde lovet ham Anbefalingsskrivelser og at han selv vilde forstrække ham med de nødvendige Penge. Men han holdt ikke sit Ord; Franklin fik hverken det ene eller det andet og ved sin Ankomst til London, det var i 1727, stod han i den største Forlegenhed. En Kvæker, Denham, som han havde lært at kjende under Overreisen, raadede ham til istedetfor at vende hjem at søge Arbeide i London. Dette gjorde han og fik Ansættelse i et betydeligt Bogtrykkeri hos en Palmer. Her skrev han en liden Afhandling „om Frihed og Nødvendighed, Glæde og Smerte", et Arbeide, som han senere selv siger „bedre var blevet utrykt". Hans Liv var frendeles ordentligt og regelmæssigt og hans Flid utrættelig, saa han slog sig godt igjennem i London.

Nu havde hans Ven Denham besluttet at begynde en Kjøbmandshandel i Philadelphia og tilbød ham at være hans Medhjælper paa meget fordeelagtige Vilkaar. Franklin modtog meget gjerne dette Tilbud og vendte tilbage til Amerika, hvor han med Iver lagde sig efter de nye Forretninger. Men det varede ikke længe, førend baade han selv og Denham bleve syge. Denham døde og efterlod ham et lidet Legat, hvormed han nu atter skulde begynde.

Kort efter overtog han mod en betydelig Løn Bestyrelsen af Keimers Bogtrykkeri, som han snart bragte i god Orden. Paa denne Tid stiftede Franklin en saakaldet Junta (Forening), bestaaende af 12 Medlemmer, som i sine Forsamlinger beskjæftigede sig med Drøftelse af belærende og almeennyttige Gjenstande. Medlemmerne maatte hvert Fjerdingaar indlevere en skriftlig Opsats om en eller anden Gjenstand, som hver især valgte. Hver Forsamling begyndte med det Spørgsmaal, om Medlemmerne den Dag havde gjennemlæst Selskabets 24 Artikler, og ifølge deraf havde noget at forebringe Juntaen. Disse 24 Artikler vare affattede i Spørgsmaale, af hvilke Følgende vare nogle af de væsentlige: „Har Du i en Bog, Du nylig har læst, fundet noget Mærkværdigt, som er værd at meddele? Har Du nylig hørt, at en Borger har forbedret sin Stilling, og paa hvad Maade har han udrettet det? Veed Du, om nogen af vore Medborgere nylig har gjort noget Godt, som fortjener Ros og Efterligning eller begaaet en Feil, som man bør undgaae? Har Du udfundet Noget, hvorved Juntaen kunde være Menneskeheden og Fædrelandet eller nogen af dens Medlemmer nyttig? Kjender Du en eller anden Begynder, der nylig har etableret sig, som fortjener, at Juntaen søgte at hjælpe ham? Har Du nyligt hørt, at nogen brav Mands Rygte er blevet angrebet, og hvorledes har Du forsvaret ham? Hvilke Velgjerninger har Du nylig modtaget af en Mand, som ikke er tilstede? Hvormed kan Juntaen tjene Dig?" ꝛc. Dette Selskab bestod over 50 Aar.

Efter at Franklin nogen Tid senere havde skilt sig fra Keimer paa Grund af dennes uhøflige Opførsel mod ham, oprettede han sammen med en vis Meredith et eget Bogtrykkeri. Her arbeidede han med overordentlig Flid, hvilket snart blev bekjendt og bevirkede, at hans Kredit voxede med hver Dag. Nu begyndte han ogsaa Udgivelsen af et Blad, som baade ved sit Indhold og ved det usædvanlige smukke Udstyr snart vandt Opmærksomhed. Paa samme Tid opløstes ogsaa Forbindelsen mellem ham og Meredith, der nedsatte sig som Landmand i Nordkarolina. Ved Hjælp af tvende tro Venner fik han ogsaa sine Pengesager bragte i Orden, og forestod nu i sit 23de Aar Bogtrykkeriet alene. Det er interessant at see, hvorledes han selv ytrer sig om sit daværende Liv. „For at sikre min Kredit," siger han, „var jeg ikke alene i Virkeligheden flittig og maadeholden; men jeg undgik tillige omhyggelig Skinnet af at synes anderledes. Rigtignok lod jeg mig afholde fra Arbeide ved en god Bog; men det skete dog sjeldent og hemmeligt, og gjorde derfor ingen Opsigt. For at vise, at jeg ikke hævede mig over min Stand, kjørte jeg ofte selv det Papir, jeg brugte, paa en Trillebør gjennem Gaderne hjem til mit Huus. Jeg klædte mig simpelt og lod mig aldrig see ved daarlige Forlystelser. Da jeg saaledes blev anseet som en flittig og driftig ung Mand, der betalte akkurat, hvad jeg kjøbte, kom Kjøbmændene, som handlede med Bogmaterialier og bad mig om, at jeg vilde søge hos dem, med Tilbud om at gjøre mig Forskud. Af min Faders Mund havde jeg ofte hørt det Ordsprog af Salomon: „Seer Du en Mand, som er flittig i sit Kald, da skal han staae for Konger og ikke for ringe Folk." — Dette tænkte jeg ofte paa, og ansaa Flid og Orden for det bedste Middel til at komme til Velstand og Anseelse, skjønt jeg aldrig tænkte paa, at jeg bogstavelig talt skulde komme til at staae for Konger, hvilket dog siden blev Tilfældet. Jeg har staaet for fem Konger, og med een har jeg endog siddet ned og spist til Middag, nemlig Kongen af Danmark."

Paa denne Tid skrev han en Afhandling „Undersøgelse om Papirpenges Natur og Nødvendighed", som gjorde Opsigt. Da det kort efter blev besluttet at der skulde udstedes Papirpenge i Provindsen, overdroges det til ham af Repræsentanterne, blandt hvilke han ved dette Skrift havde erhvervet mange Venner, at besørge Trykningen. Nu tiltog hans Forretninger betydelig, han aabnede en liden Butik, hvor han handlede med Papir og alle Slags Skrivesager, og havde god Søgning; hans Gjæld formindskedes, hans Kredit voxede og Lykken føiede ham i Alt.

(Fortsættes.)

Douglas Jerrold.

(Slutning.)

Samtidig dermed har han vundet sig et Navn som prosaisk Skribent med et saare glimrende og originalt Præg - fornemmelig gjennem periodiske Tidsskrifter. Hans Lidenskab var det Periodiske, at kunne nedlægge sine indre Rørelser daglig eller ugentlig i Tankens almindelige Gjemmesteder. Tausheden var ham en Plage, der lignede Hunger. Han maatte tale om — skrive om Menneskene — kort, rapt, uimodstaaeligt. I mange Aar rugede han over Tanken til „Punch." Han fandt ogsaa en Udgiver og en Trækkjærer, og en antagelig „Punch" kom frem; men Udgiveren var mindre rig paa Fonds, end han paa Epigrammer, og efter fem eller sex Numere døde det spæde Barn. Nogen Tid senere opfriskede hans Svigersøn Mr. Mayhew Ideen, og vor lystige Kollega, hvis Navn nu er verdensberømt, kom for Dagen. Alle vor Forfatters Hovedstykker, med Undtagelse af „Et Man made of Money", saa Dagens Lys i Magaziner og bleve skrevne med Trykkedjævelen ved Døren. „Men of Character" fremkom i Blakwoods Magazine, „The Chronicles of Clovernook" i Illuminated Magazine, hvoraf han var Stifter og Udgiver, „St. Gills" og „St. James" i Shilling-Magazine, hvoraf han ligeledes var Stifter og Udgiver, og „The Story of a Feather", „Punch", „Liltersto his Son" og „The Candle Lectures" i Punch. Det udmærkede Galleri af „Fireside Saints", der er at finde i Punch's Almanak for indeværende Aar, er fra hans Haand. De fleste af disse Arbeider bære Magazinernes Kjendemærke — deres Oprindelses upolerede Pilespids, men om end Magazinets Snylteplanter i dette Tilfælde, ligesom Sopperne paa berømte Viinbjerge, vidner om uheldige Tilfældigheder ved Dyrkningen, saa godtgjør de ogsaa den Jordbunds Kraft og Rigdom, hvorfra de ere komne. Nogle af hans Forsøg, der tidligere leveredes som Bidrag til Athenæum og Blackwoods Magazin, have Rang blandt de skarpsindigste og skjønneste Frembringelser af hans Muse.

For syv Aar tilbage havde han mere udelukkende hengivet sig til Politiken, end tidligere. Politiken havde visselig altid havt en Tiltrækningskraft for ham, som for alle stærke og følelsesfulde Aander. I de gode gamle Dage, da Leigh Hunt gik og solede sig i House-Monger Lane og udskjældte Georg den Fjerde for en flesket Adonis paa fyrgetyve Aar og for lignende Forbrydelser, forfattede han et politisk Værk, som i vore Dage rimeligviis vilde bragt ham til Newgate. Bogen blev trykt, men Forlæggerne manglede Mod, og den kunde blot erholdes i Stilhed. Kun nogle faa Aftryk ere tilbage. I senere Aar var han vendt tilbage til Politiken; som Arbeider for „Ballot" under Mr. Wackley og som Medudgiver af „Examiner" under Mr. Fonblanqui, vendte han tilbage for at see sine Meninger populære i Landet og seirrige i Underhuset. Om hans Bestræbelser som Journalist behøve vi ikke at tale. Han fandt „Lloyds Newspaper", som det var, paa Gaden, og han forenede det med Literaturen. Han fandt det sammenlignelsesviis lavt i Rang, og han udbredte det udenlands paa sit Genies Vinger, indtil dets Cirkulation blev et Pressens Vidunder.

Vi have hverken Tid eller Hjerte i dette Øieblik til at give noget Portræt af den Afdøde. En udførligere Biographi vil ikke længe lade vente paa sig; og deri ville de, som kjendte ham og elskede ham - og de, som kjendte ham bedst, elskede ham høiest - være istand til at male ham som sit eget Værks Fortolker. Dog selv ved et blot Øiekast maa Dybden i hans Indsigt, Skarpsindigheden i hans Analyse og Livligheden i hans Fremstilling være slaaende for Enhver, som læser. Hans Plads imellem vor Tids Genier er tydelig nok. Han besad mindre Skjemt end Theodore Hook, mindre udviklet Lune end Sydney Smith, mindre Spidsfindighed og Ziirlighed end Thomas Hood. Men han overgik alle disse i intellektuel Kvikhed og Styrke. Hans Vid var heelt og holdent Staalspidser, - og hans Tale var som Eskadroner af Landser under en Manøvre. End ikke et Ordspil, have vi hørt, er at finde i hans Skrifter. Hans Vid stod poetisk Phantasi nærmere end bredt Lune. Den mageløse Forvirring hos hiin beskjænkede Gentleman, som efter en heel Time at have kradset paa Døren med sin Nøgle, læner sig bagover og udraaber: „Ved Jupiter! en eller anden Slyngel har stjaalet — stjaalet Nøglehullet", kommer Farcen saa nær som nogensomhelst af hans Illustrationer. Hans berømte Forklaring af Dogmatisme som „den til Modenhed komne Lapsagtighed" (puppyisent), synes at ligne et heldigt Ordspil, men er noget langt dybere og mere philosophisk. Alligevel er Afstanden mellem dette og hans Beskrivelse af Australien, „et Land, saa fedt, at dersom man kildrer det med et Straa, saa smiler det af en Høst", ikke stor. I hans tidligere Liv, førend Alder og Modgang havde mildnet ham til hans Fordeel, beskyldtes han undertiden for Haardhjertethed, en Bebreidelse, som han tog sig nær af, og som forekom dem blot latterlig, der besadde hans Venskab. Taabelighed, Fordringsfuldhed og Anmasselse gav han ingen Pardon, skjønt i ærlig Kamp, og Nogle af dem, som han prøvede en Landse med, mindedes længe hans eftertrykkelige Stik. Vi kunne uden Fornærmelse give to Exempler, eftersom de Medstridende samtlige ere gaaede bort fra Livets Skueplads. En af de Komedieskriblere, som holdt gamle Drury besat under de Franske, hvilke han uophørlig bekrigede med Epigrammer, beskrev sig selv som lidende af Hjernebetændelse. „Fat kun Mod, min gode Ven", siger Jerrold, „thi De mangler Hovedbetingelsen." Da Guizots og Ludvig Philips Flugt fra Paris var et friskt Emne for Samtalen i London og en Skribent uden synderlig Betydning udskjeldte Revolutionen, beklagede Guizot og bemærkede: „Guizot og jeg ere begge Historikere — vi ro i den samme Baad", siger: Jerrold „Ei, ei", „men ikke med de samme Aarer." Dog, saadanne Sammenstød, vare kun Pantherens Leg. Ingen Mand benyttede nogensinde saadanne Evner med større Godmodighed. Ja, for at udtale den fulde Sandhed, hans Feil som Menneske, hvis dette er en Feil, var en altfor stor Hjertets Ømhed. Han kunde aldrig sige Nei. Hans Pung, om han havde nogen, var til Hvermands Tjeneste, hvilket ogsaa var Tilfældet med hans Tid, hans Pen og hans Indflydelse i Verden. Eiede han kun en Shilling, kunde gjerne En faa en Sixpence af samme. Han saa ud som han gjerne vilde laane Andre, og Mange førte sig dette til Nytte. Den første Gang han i sit Liv saa Tom Dibdin, sagde denne hæderlige Gentleman og Leilighedsdigter til ham: „Min Ven, har De Tillid nok til mig, til at laane mig en Guinee?" „Ja vist", sagde Forfatteren til „den sortøiede Susanne"; „jeg har ganske vist Tilliden, men jeg har ikke Guineen." En Ædelmodighed, der aldeles ikke kjendte nogen Grændse - selv ikke Grændsen ved hans Bankierer - førte ham i Prøvelser, som en mindre varmhjertet Mand lettelig vilde have undgaaet. At give Alt, hvad han eiede, for at befri en Broder fra øieblikkelig Forlegenhed, var Ingenting; han pantsatte med ligesaa stor Beredvillighed sine kommende Indtægter, som en anden Mand pleiede at yde sit Raad eller sin Trøst. Og dog blev denne Mand beskyldt for Haardhjertethed! Ifald Hver og En, der modtog en Haandsrækning af ham, skulde lægge en Blomst paa hans Grav, skulde et Bjerg af Roser reise sig paa Douglas Jerrolds sidste Hvilested.

Den Bortgangne døde, efter faa Dages Sygdom af et Hjerteonde, i sin Bolig, Greville Place, Kilburn Priory, Mandagen den 8de Juni sidstleden. Der findes intet fortrinligt Portræt af den Afdøde. Mr. Macknu fra Glasgow malede ham, men Ligheden er forfeilet. To eller tre Andre forsøgte sig ligeledes, men med endnu mindre Held. Mr. Mayall og Mr. Walkins have forfærdiget smukke Photographier af et yderst vanskeligt Ansigt. Dr. Deamond har ligeledes leveret nogle herlige Studier, der ere tagne kun faa Dage før hans Død. Men den eneste Kunsterindring, som fuldstændig og sanddru fremstiller Douglas Jerrold for de Mange, der ere blevne tilbage for at begræde hans Bortgang, er Bailys Buste.

Hans Jordfæstelse foregik Mandagen den 15de Juni 1857, ifølge Familiens Ønske, i al Stilhed. Den Afdødes Venner og Beundrere samlede sig paa Kirkegaarden for at høre Ligtalen og hviske sine Hjerters sidste Farvel over Graven.

Reisebreve fra Harzen.

II.

Min gamle Schlesierinde kunde rigtignok gaa; hun kom om Natten fra et Bal i et Bad inde i Harzbjergene, gik om Morgenen til Brocken og fulgte med mig om Aftenen ned til Harzburg — Alt i tynde Damesko; forøvrigt fortalte hun mig om sit Viinbjerg i Schlesien, om sine evindelige Anstalter for sin Sundhed; vi sammenlignede vore Fædreneland. Forøvrigt var hun begeistret for det store Preussen og blev idelig henrevet ved Bækkenes Raslen, Høiene, Skraaningerne og Bakkene, og talte som en Følge deraf i høie Toner - i ha-stemte Toner - sagde Wessel, saa at jeg til Slutning blev træt af at være med i den høie Flugt, og fandt mig beføiet til at gyde lidt Vand i Begeistringen. Imidlertid fortænker jeg ikke min Schlesierinde i, at hun, som kun havde kjendt det nordlige flade Schlesien, fandt Meget at glæde sig ved og forundre sig over her i Harzen; men for mig var det noget temmelig Sædvanligt. Forøvrigt var hun venlig og godslig; hun bragte med sig Drikkebæger og Hvedebrød, og vi sad nok saa idyllisk ved Ekker og drak Vand og spiste Hvedebrød, medens vor Veiviser læste op sin monotone, udenadlærte Lektie om hvad hver Stump af et lidet Fjeld hed. In dem Bahnhofe besluttede hun sig allerede samme Aften at gaa til Potsdam og det gjorde hun da ogsaa, og dermed var det Bekjendtskab borte, som saa mange andre korte Bekjendtskaber. Hun opgav mig ogsaa sin Bolig, men jeg har glemt den. Thorsdag Morgen skulde jeg have gaaet til die Rosstrappe, det mærkeligste Punkt paa Harz; men jeg blev uklar med min Fører, Veiret var daarligt og mit Humør var som en Følge heraf fyldt med „Weltschmerz", en latterlig sentimental tydsk Opfindelse, hvoraf den tydske Luft er svanger. Veien om Rosstrappe fordrede derhos henimod 3 Dage; jeg maatte som en Følge heraf gaa med Omnibus til Goslar, og kjedede mig noget enormt, da jeg sad ganske alene. I Goslar fik jeg mig en Veiviser og fik nu i en Snarvending see ret Meget og ret interessante Ting i den gamle Rigsstad. Byen er overmaade gammel, ligesom overhovedet alle Stæder paa Veien fra Goslar til Göttingen inklusive ere noget antikt tilskaarne. Goslar er imidlertid den mærkeligste; den fører sin Historie over 1000 Aar tilbage i Tiden og har seet Tydsklands store Tidsalder, dengang de sachsiske, frankiske og hohenstaufiske Keisere førte det store Ord i Europa. Men det er længe siden, at Goslar var nogen betydende By, den har nu kun de gamle Erindringer, som gjøre den mærkelig, og det mærkelige Bjergværk paa Rammelsberg, som baade i historisk og topographisk Henseende er uadskillelig knyttet til Goslar. Endnu finder man Spor af de gamle Mure, af Taarnene og af Fæstningsgravene, og endnu staar det gamle Raadhuus for en stor Deel ganske som det var, dengang de store Keisere fra Sachsen, Franken og Schwaben her forvaltede Rettergangen. Jeg begav mig da strax til det saakaldte Richters Thurm, hvor et Kaffehuus er oprettet; som før sagt, Tydskerne sælge Fædrenes Minde tommeviis og potteviis. Jeg gik op paa Altanen, hvorfra man har en ret smuk Udsigt over Byen. Murene om den staae visselig endnu for en stor Deel; men der er bygget Huse lige op til dem, som læne sig mod dem og skjule dem. Gaderne ere snævre, Husene mangesteds gammeldagse, flere ere uden Tvivl mangfoldige Aarhundreder gamle. Ganske smukke ere ogsaa enkelte med deres Lofter af Træ, med smukke Forziringer udskaarne i Træet. Richters Thurm er et af de gamle Voldes Taarne, og har ikke undergaaet nogen anden Forandring end den, at det Indre nu er indrettet til Værelser og at der paa Toppen er bygget en Altan. Jeg bestilte min Kaffe og lod den bringe ned i Haven, som befinder sig nede i den gamle, nu udtørrede Fæstningsgrav, hvorfra Løvværket nydeligt slynger sig op om de nøgne Mure og bedække dem med livligt og friskt Grønt. Fra Richters Thurm seer man ogsaa Byens mange Kirker, hvoraf nogle ere ganske mærkelige, skjønt den gamle Dom - det er forskrækkeligt at fortælle - i 1817 blev nedrevet. Jeg fulgte min Fører ud, forbi det ligeoverfor liggende Kloster og den katholske Kirke gjennem de trange Gader forbi flere Kirker, som ikke have efterladt noget Minde hos mig, ned til Raadhuset. Jeg blev daført ind i den gamle Sal, hvor endnu de gamle Lysekroner af vældige Hjortehorn

hænge ned fra Taget, og derfra ind i det saakaldte Archiv, hvor jeg saae Statsretten skrevet paa Pergament og nydelig udstyret, et ret saare gammelt Arbeide. Her foreviste man endnu de gamle Torturredskaber og et gammelt Lykkehjul, hvoraf man trak Lod, og som benyttedes ved Hazardspil. Der var ogsaa mange andre Mærkeligheder; men jeg erindrer dem ikke alle; kun det nydelig skrevne Exemplar af det nye Testamente med smukke Forziringer og Haandtegninger, staar endnu levende for min Erindring. Derfra gik jeg til Kapellet, det eneste, som staar tilbage fra den gamle Domkirke - det er kun Indgangen -, men her har man dog møisommeligt samlet en Deel af Levninger, som blev staaende ved Domens Nedrivelse. Her ligger Henrik den 3dies Gemalinde. Man har hendes Billedstøtte, som imidlertid ikke giver den Tanke nogen Begrundelse, at man i dette Ansigt med den korte, afstumpede Næse og temmelig russisk-kosakkiske Træk skulde have den skjønne Keiserindes Ansigtstræk. Tydskerne angav mig imidlertid, at dette var den originale germaniske Ansigtsform, Noget, som troster mig saare, og giver mig et sikkert Bevis for min ægte germaniske Herkomst, uagtet man skulde tro, at jeg var en Kosak, hvilket ogsaa min Ledsagerinde idag fra Göttingen til Münden lod mig vide. Krodos Altar huskede jeg ikke mere, ligesom det i Almindelighed er at beklage, at man beholder saalidet af det, man i denne Jernbanefart seer. Jeg forlod da Goslar tilfods og sendte min Kuffert med Posten til Clausthal. Jeg gik ikke længe for jeg kom i Samtale med Stigeren fra Bockwien, og nu slog jeg mig ganske i Selskab med ham og besøgte det bekjendte Skiferstensbrud. Jeg slog derefter ind paa en Sti, som førte mig forbi Hahnenklu og Bockswien, hvor Alt var ganske som i en Fjelddal hos os, hvor der dog ingen Sneefjelde findes; thi saadanne ere paa Harz ukjendte. Endog Menneskerne have en vis Lighed med Røraasingerne, og jeg saa en gammel Bedstemoder fra Harz ved Stationen i Wolfenbüttel, der ganske bar den samme Dragt og den samme Haarfrisur, som en Bedstemoder paa Røraas; Ligheden var slaaende ligetil Sølvspænderne paa Skoene. Den trohjertede, alvorlige Stiger, Aaen, de granklædte Aaser og de enkelte opryddede Enge kaldte mig saa levende i Minde de Egne, hvor jeg har tilbragt en saa lang Tid af mit Liv, at jeg mangen Gang stod i Begreb med at tiltale min Ledsager paa Norsk. Jeg underholdt mig en Tidlang med Pukværkstigeren, besøgte Kock og smagte hans Melk, og gik endelig over Aasen til Clausthal eller rettere Zellerfelt, som ligger klods ind paa Clausthal, kun skilt fra denne By ved en Aa.

(Fortsættes.)

Dodsfalds-Meddelelser.

Hakon Michael Andreas Glückstad.

Det er vistnok ikke Mange, som kjende denne Mand, og maaskee selv de, som fra hans Virksomhed skulde kjende ham bedst, nemlig hans Departements-Kolleger, allermest ville undres over at finde hans Navn her. Thi disse Kolleger ville sige, at der inden ethvert Kontor fandtes Folk, der skrev en bedre Kancellistil og en smukkere Haand end Glückstad, — Folk, som havde bedre Examenscharakterer og lysere Befordringsudsigter, end han, og som derfor alle fremfor ham have Fordring paa at omtales og erindres efter Døden. Men med al Respekt for den kunstige Stil og den kunstneriske Haand, der føres af disse ærede Departements-Mænd, som jeg selv paa en vis Maade har den Ære at regne for mine Staldbrødre, gives der dog faa Klasser, hvis massemæssige Dom jeg i literære Sager med mere Trøstighed vover at ignorere. Saaledes tillader jeg mig ogsaa at fravige deres mulige Mening om Glückstad. Thi i flere Henseender var han en høist udmærket Mand, af uegennyttig, hæderlig Charakteer og en sjelden videnskabelig Sands. Begge Dele ere vistnok tynde Midler til at gjøre Lykke med i Verden, ja endog til blot at fortjene den med; men ligesom til en Trøst har den, der besidder disse Egenskaber, lært at undvære den storslagne Lykke og føle sig oprømt og munter, uden at søge de sædvanlige Slags Korketrækkere til sin Glæde. Hakon Glückstad var i saa Henseende et mærkeligt Exempel.

Han er født i Christianssand den 22de September 1814 af Forældrene Raadmand Michael Glückstad og Martine Lovise Thaulow, blev Student fra sin Fødebyes lærde Skole 1832 og 1838 juridisk Kandidat med Haud illaudabilis. Allerede 1834 var han bleven Kopist i Finants-Departementet og efter i over 20 Aar at have tjent som saadan forfremmedes han under 8de Marts 1855 til Fuldmægtig i samme Departement. I Juli Maaned dette Aar døde han ugift og af Tæring. Dette er hans hele officielle Levnetsløb: af samme Slags som Tusinder føre, med knapt Udkomme i Livet og uden Berømmelse efter Døden. Det Slags Afdøde erindres i Regelen kun af Slægtninger og Kreditorer; og Glückstadt var saa lykkelig at savne de Sidste til at begræde ham. Naar vi dog troe, at Glückstad, trods hiint betydningsløse officielle Liv, ved sin Død bør erindres ogsaa i en noget videre Kreds, da er dette især paa Grund af den sjeldent samvittighedsfulde Maade, hvorpaa han anvendte sin Tid til at skaffe sig Kundskaber. Siden han blev Kandidat har han en meget lang Række af Aar stadigen gaaet paa Forelæsninger her ved Universitetet, snart i Oldnorsk, snart i Italiensk, snart i Engelsk, snart i Spansk, hvilke Sprog han saaledes foruden Fransk og Tydsk var vel bevandret udi, ligesom han hellerikke var ganske uden Kjendskab til det Angelsaxiske og Gothiske. Paa samme Tid som han drev disse Studier ligesaameget af Interesse for selve Sprogvidenskaben som for at kunne læse og nyde de Mesterværker, der fandtes i hiin forskjellige Sprogs Literaturer, udvidede og fornyede han ideligen sine historiske og andre Kundskaber der høre til en almeen og solid Dannelse. Derimod forsmaaede han den simple Morskabslæsning og ethvert Studium, der enten blot kunde tjene til at glimre ved eller til Opnaaelsen af et eller andet praktisk Formaal. Skjønt Jurist af Fag og en stor Elsker af gode Bøger i forskjellige Retninger*) hverken anskaffede han paa lange Tider eller læste saavidt jeg tror noget juridisk Skrift. Han havde som Saamange studeret Jura, fordi han en praktisk Vei maatte vandre, og han røgtede vistnok ogsaa med usædvanlig Flid de Forretninger, som hans derved opnaaede tarvelige Stilling medførte. Han var præsis i Kontoret og holdt ud sine sex Timer, ligesaa samvittighedsfuldt som Kopisten i Paludan-Müller,

Der troligen gaaer op i Magistraten,
Dag ud, Dag ind, og sidder paa sin Stol
Foran sin lille Pult og sin Reol
Og kopierer efter Pligt for Staten.

Hans Interesser forøvrigt vare kun lidet kancellistiske. Hans Sands var opladt for Videnskaberne og disse bleve ham Gjenstand for en kjærlighedsfuld Dyrkelse, ikke fordi han herved troede at kunne udrette noget Stort i Verden og endnu Mindre opnaae Fordele, men fordi selve den videnskabelige Beskjæftigelse for ham var en Nydelse og et Maal tillige. Jo sjeldnere det er at finde Mænd, som udskille sig fra Tidens materialistiske og praktiske Stræben og leve for reent videnskabelige Interesser, jo billigere troe vi det er at fremhæve dem, der findes, selv om ikke disse maatte have frembragt saadanne Frugter, som den beregnende Samtid i Lod og Kvintin kan afveie paa sin egen Egennyttigheds Vægtskaal. — Vi have nok af Mænd, som bedre studere sin Cramer end Edda, Beowulf, Niebelungenlied og La divina Comedia, og som, selv om de hengive sig til dette Studium, dog idetmindste først raadspørge Regnebogen om de mulige Fordele, det kan føre til med Tiden. Men Glückstad spurgte ikke derefter, og var dog flittig og tro som Faa i sin Stræben og sit Studium. See derfor være disse Linier helligede hans Minde! Maaskee ville alligevel ikke Alle, som læse dem, indsee, med hvilken Ret. Det er forsaavidt Skade, at de ikke ere paa Vers; thi Vers have den Lykke, kun at læses af Folk med en med Poetens beslægtet Følelse, medens derimod hvad der er paa Prosa ofte har den Vanskjæbne at falde i Hænderne paa dem, der kræve forretningsmæssig Aarsag for alt Muligt, selv for et Mindeord, og ikke erkjende anden Berettigelse hertil end den, som Statsraadsprotokoller og Ordenskapitler give.

*) Uden at være egentlig Bogsamler efterlod han en ikke ganske ubetydelig Samling af udsøgte Skrifter især i de nyere fremmede Sprog. I sin Tid lod han ogsaa Studentersamfundet udvælge endeel af sine større Værker, som han forærede det.

Norge.

Christiania. Sidste Mandag ankom Hs. Maj. Kongen efter en i alle Henseender lykkelig Reise til Særø Bad. Det sees ellers, at Hs. Majestæts Sundhed er meget bedre, end man af de tidligere Efterretninger maatte slutte.

— Odelsthinget har besluttet Christiania Byes Udvidelse efter den kgl. Proposition, saaledes at Akers Sparebank og Strækningen hiinsides Nybroen nu kommer ind under Byens Grund.

Budgetkommitten har indstillet, at den ny Storthingsbygning skal lægges paa den af Regjeringen indkjøbte Tomt, og at den bliver at opføre efter Schirmers og v. Hannos oprindelige Tegning (med det store Taarn.)

— Den 20de Juli holdtes en extraordinær Generalforsamling af Aktieierne i det norske Theater, hvorved diskutteredes, og vedtoges Love for Indretningen, væsentlig efter et af Bestyrelsen og en dertil udsect Kommittee udarbeidet Udkast. Med Hensyn til Indretningens Anliggender bestemmes i disse Love, at de skulle ledes af en Bestyrelse af fem Medlemmer i Forening med et Repræsentantskab paa 16 Medlemmer, og at disse i Forening antage en lønnet artistisk Direktør til at lede Indretningens artistiske og æsthetiske Anliggender. Repræsentantskabet vælges af den aarlige Generalforsamling, og Bestyrelsen af Repræsentantskabet. Generalforsamlingen vedtog en Takkeskrivelse til den fratrædende artistiske Direktør Cronborg og udvalgte et Repræsentantskab af det lovbestemte Antal Medlemmer.

Der er, som vi høre, indledet Underhandlinger med vor unge dramatiske Forfatter Henr. Ibsen (der siden 1851 har været artistisk Direktør ved Bergens Theater) om at overtage den ved Cronborgs Afgang ledigblevne artistiske Direktørpost.

— DHrr. Kandidater Thorv. Meidell og J. B. Barth ere ved høieste Resol. af 15de Juli ansatte som Forstmænd i Statens Tjeneste i indeværende Budgettermin og med en aarlig Løn af 700 Spd. hver foruden Skyds- og Diætgodtgjørelse.

— Paa Assessor Ryes Løkke, lige ved Veien under St. Hans-Haugen, fandtes nylig ved Grøftning i Haven forskjellige Gjenstande, der vidnede om, at man her havde Levninger af en Gravhøi fra den forchristelige Tid. Saaledes: Dyrebeen, Kul, Klinknagler (til Baade), en Sigd, en Øxe og et Spyd. Dette Fund er især mærkeligt, forsaavidt det viser, at det Skib eller den Baad, hvoraf Spor her ere forefundne, maa være bleven transporteret et langt og svært Stykke Vei tillands, idetmindste fra Nedrefos, der er det øverste Sted, hvortil Akerselven nedenfra er fremkommelig.

I det samme ville vi tilføie, at Universitetets Samling af Oldsager, der sandsynligviis ogsaa vil blive forøget med dtte nye Fund, nylig fra Grev Wedel har modtaget en særdeles værdifuld Gave nemlig et gammelt udskaaret Alterskab med Fløidøre, hvilket tidligere har staaet i Slagens Kirke. Udskjæringerne, der ere udførte i ophøiet Arbeide, med forgyldte Figurer paa forgyldt Grund, fremstille udentvivl en Legende, og Tavlen selv maa saavel med Hensyn til Udførelsen som Ælde (den skriver sig udentvivl fra det 15de Aarhundrede) ansees for en af de mærkeligste Altertavler, der findes her i Landet.

— Hr. Cronborg, der har været artistisk Direktør ved Christiania norske Tehater siden dets Begyndelse, sees at have modtaget Ansættelse ved Langes „Folketheater," i Kjøbenhavn.

— Den 22de Juli nedlagdes Grundstenen til østre Akees Kirke paa Ulvind, under Tilstedeværelse af geistlige og verdslige Autoriteter. Præsten Fangen holdt Tale og en af Præsten P. A. Jensen forfattet Sang blev afsungen. I en Blikkasse nedlagdes af Ordføreren Mynter og et Pergamentsbrev, der blandt Andet oplyste Tiden for Grundlæggelsen, og at Kirken opføres „af Muurmesterne Brødrene Carl, Ferdinand og Adolf Unger for akkorderet Betaling 27,950 Spd., hvorunder ikke indbefattet Altertavle, Prædikestol, Orgel og Klokker."

— Der er netop bleven udstedt en Indbydelse til Oprettelsen af en „Norsk Kreditbank", hvorfor Statuter og Planer skulle være udarbeidede af Dr. O. J. Broch. Indbydelsen er udstedt af tolv Mænd, der for en stor Deel høre til vore mægtigste Kapitalister, og hvilke selv have tegnet sig for et Beløb af 215,000 Spd. og konstitueret sig som Bankens første Direktion. Aktierne ere deels paa 100, deels paa 500 og deels paa 1000 Spd. De første 50 pCt. af Aktiebeløbet indbetales i 10 Terminer med 5 pCt. for hver Termin, de fire første kvartalsviis, og de følgende sex halvaarsviis. — Foruden dette Aktieselskab er der noget tidligere sammentraadt et andet, hvortil dog nok endnu ikke saa stor en Kapital er tegnet. Desuden sees Kreditkassen at ville i betydelig Mon udvide sit Aktiefond; der bliver saaledes nu vel snart Udveie nok til for Folk at erholde Laan.

— Præstemødet i Kjøbenhavn har ifølge Bladenes Referater været en høist splidagtig og vredladen Forsamling, der ikke skulde bidrage til at indlægge Præstestanden stor Ry hverken for christelig Kjærlighed og Foredragelighed ligeover sine Medmennesker eller for Evne til at begrændse sig med Hensyn paa en enkelt Sag. Det ene Parti har staaet mod det andet ligesom Hund og Kat, og især synes det grundtvigske Parti — for at bruge Dagbladets Ord — „i Sømmelighed og Orden at have staaet tilbage for alle de Andre." Man fik det anskueligste Billede af, at det ikke er alle Sjelehyrders Sag at flye Splidagtighed, men at det meget mere er deres Lyst at skjælde hinanden ud eller lyse Anderledestænkende i Ban for deres Meningers Skyld. Slaaende Exempler, herpaa afgave især Rudelback og Birkedal. Og ligesom i Følelsen af, at Theologien alligevel ikke kunde afgive nok Stridsstof, uagtet Dr. Hammerich fra dens Felt allerede første Dag fandt Ting at udsende, som Pastor Mau betegnede med Navn „Brandfankler," streifede den ærede Forsamling ogsaa ind paa det politiske Felt. Under saadanne Forholde kunde man ikke vente sig mange varige og glædelige Frugter af Mødet. I enkelte Henseender har det vel virket til Gavn for sin Videnskab og sin Stand; men det er dog et Spørgsmaal om dette mere end opveier det Skaaer, som Standen har lidt i de Udenforstaaendes Omdømme ved nemlig at vise sig af en saa vreagtig og stridig Side, at Folk uden en saadan afgiven Prøve ellers ikke vilde tænkt sig Muligheden deraf.

Grunden til at Mødets Resultater bleven mindre end der kunde ventes, søger „Fædrelandet" i en utilstrækkelig Forberedelse til og paa hvad der skulde forhandles i Mangel paa en forudlagt Plan for Forhandlingerne. Som Følge heraf blev der paa Mødet talt altfor bredt og svævet altfor vidt. Samme Blad fremhæver Thomander og Kirkegaard som Skikkelser, der hævede sig over Taagen. Mødet talte over 400 Deeltagere, hvoriblandt 16 Præster fra Norge. Næste Kirkemøde besluttedes afholdt i Lund inden to Aar; en Bestyrelse af tre Mænd af hver Nation udvalgtes til at træffe de fornødne Foranstaltninger. Af Nordmænd vare disse Pastor Wexels, Lektor Johnsen og Provst Folkestad.

— Under 15de Juli er Distriktslæge i vestre Nedenæs og Robygdelagets Amt J. A. M. Salvesen ifølge Ansøgning meddeelt Afsked i Naade.

Lillehammer. Amtstidenden udtaler sig paa det Bestemteste mod den for Storthinget fremsatte kgl. Proposition til Forandringer i Exam. Artium.

Stavanger. Den underssoiske Telegraph-Traad er ankommet med et engelsk Dampskib og Nedlægningen mellem Tungenæs og Skudesnæs begyndt den 15de Juli.

Udenlandske Efterretninger.

Frankrig. Digteren Beranger er død i Paris den 16de Juli og bleven begravet paa Keiserens Bekostning. Regjeringen synes meget at have befrygtet Udbrud af en Revolution, idet han, det franske Folks første Digter, Frihedens Sanger, stædedes til Jorden. Den skyndte sig med at faae ham begravet 20 Timer efterat han havde opgivet Aanden, og havde ved Begravelsesdagen 2000 Politisoldater paa Benene, medens desuden umaadelige Troppemasser vare opstillede lige fra Kirken, hvor Sørgegudstjenesten fandt Sted, og til Kirkegaarden, hvor han skulde hvile. 200,000 Arbeidere fyldte Sidegaderne til den Vei, som Ligtoget drog, dog uden at forstyrre Orden og søge gjennem de afspærrende Bajonnetter at bane sig Adgang. Næsten alle Notabiliteter i Staden og Literaturen saaes i Ligfølget og næsten alle Butiker vare lukkede.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 31. | Udkommer hver Sondag Morgen. | 2den August. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Af Georg Stephensons Liv.

(Efter The Athenæum.)

I.

Georg Stephenson var, ifølge Optegnelserne foran i en Bibel, der har tilhørt hans Fader - som var Fyrbøder ved en Pumpemaskine i en Kulgrube i Wylam nær ved Newcastle - født den 9de Juni 1781, og var det andet af 6 Børn, blandt hvilke tvende vare Piger. Forældrene hørte til „Arbeidernes gamle og hæderlige Stok." Hans Fader var aldrig Andet end simpel Arbeider, med Kjærlighed til Naturen og en Kapital af lystige Historier, som samlede en Hoben Børn paa forskjellig Alder omkring Ilden i hans Værksted. Hans Moder var en „virkelig net Person", hvilket i Northumberland er den største Ros, man kan udtale om en Kvinde. Georgs første Forretninger bestod i at løbe Byærinder, at passe sine yngre Brødre og Søstre, og at paasee, at de ikke bleve kjørte overende af Kulvognene paa Træsporveien foran det lille Huus. Da han var 8 Aar gammel, blev han befordret til en lignende Post, som Gjæter for en Nabos Kjøer, paa hvilken Post han høimodigen blev aflønnet med to Skilling pr. Dag. Barnet nød saaledes tidlig den usigelige Glæde „selv at tjene sit Brød." Arbeidets Frugt er sød, om det end blot er 2 Skilling om Dagen, fortjente som Kohyrde.

Medens han havde sine Øine paa Kjøerne, modellerede han Leermaskiner og nærede i sit unge Hjerte den beskedne Ærgjærrighed, ligesom Faderen, at blive anbragt ved en Kulgrube. Men denne misundelsesværdige Stilling naaedes kun med langsomme Skridt. Først maatte han hyppe Turnips for 4 Skilling om Dagen og rense Kullene for Stene og Snaus for 6 Skilling pr. Dag, førend han, 14 Aar gammel, blev forfremmet til Medhjælper hos sin hæderlige gamle Fader i Dowlay med en Aflønning af en engelsk Shilling pr. Dag. Paa den Tid kunde alle Børnene fortjene sit Brød og Familiens Indkomme steg undertiden til 2 Pund om Ugen, men dette var i Aar, da Prisen paa Hvede steg fra 75 til 120 Shilling pr. Kvarttønde. Ikkedesmindre maa Georg have faaet solid Kost, for ellers havde han ikke kunnet udføre den berømmelige Gjerning at løfte en Vægt paa 840 ℔, eller maaskee vare hans Fordringer smaae; thi da han blev udnævnt til „plugman" med en Løn af 12 Shilling om Ugen, brast han ud med et Jubelraab: „Nu er jeg en holden Mand for hele Livet." Da han meget faa Aar derefter havde sammensparet sin første Guinee, betragtede han den med oprigtig Glæde og udbrød: „Nu er jeg en rig Mand!" Det var af saadant Stof, at vor Helt var sammensat.

Han kunde ikke læse, ikke engang Bogstaverne, men han gjorde alle mulige Ting efter. Han elskede den Maskine, han nu havde at passe, som en Mahratterkanoneer elsker sit Vaaben. Det var ham en Fornøielse at holde den reen, blank og i fuldfærdig Arbeidsstand. Snart steg han Faderen forbi, hvoraf den Gamle var ligesaa stolt som en gammel Klokker maa blive, der seer sin Søn som Kapellan. Hans mægtige Aandsevner rettede sig stedse til Arbeider i Maskinfaget. Da indfandt Nødvendigheden sig at lære Noget og Georg gik ydmygt i Aftenskole, hvor han lærte at læse, skrive og regne saalænge til han ikke alene var løbet fra de Voxnes Klasse, men ogsaa havde udtømt sin Lærer. Men under alt dette svigtede han ikke ved Kammeraternes Selskaber. Ligesom han arbeidede saaledes morede han sig — af Hjertets Grund, drak Lidet, læste Meget, tænkte Mere, pryglede dygtigt en berømmelig Slagsmaalsbroder ved Gruben - skjønt Georg var den fredsommeligste af alle skikkelige Kammerater - og tilsidst, da han var bleven „brakesman" og havde faaet en Indtægt af henved 1 Pund om Ugen, gjorde han nøiagtigt med den Overbeviisning, at „hans Aktier stode godt inde i hans Hjerne, „hvad han burde gjøre — han forelskede sig i den godmodige, beskedne, ømme og smukke Fanny Henderson. Han saalede hendes Sko — intet overmodigt Smiil min kjære Læser! Vor Arbeider havde i sine Fritimer lært dette nette Haandværk, der kom ham vel tilpas i pekuniær Henseende. Men mener Du, at han, da han havde saalet den fortryllende Fanny Hendersons Sko, bragte dem hjem til hende enten med eller uden Regning? O nei! Den høihjertede Elsker stak dem ved Barmen, varmede dem ved sit mandige Bryst, tog dem frem, for at see paa dem maaskee — nei, ganske sikkert for at kysse dem, og holdt dem høit i Veiret med den betegnende og sig selv lykønskende Bemærkning, at det var „et afgjørende Stykke Arbeide." Og saaledes viste det sig at være. Vor Helt, som da boede paa Wellington Quai, møblerede et lidet Huus, blev viet til Fanny i Newburn-Kirke i Aaret 1802 og red glad og stolt femten Mile til sit Hjem med den unge Mrs. Georg Stephenson bag sig paa Sadelpuden. De havde en prægtig Eskorte med sig paa sin Vei, Guds Engle og Himlens Velsignelser trindt omkring sig!

Thi se! allerede i denne simple, men lykkelige Bolig er der en vindskibelig Moder og en arbeidsom Fader med et Barn ved Siden, som spreder Solskin ved sine Smiil. Dog, naturligvis besøger Uheld dem; og deres lille Landsted beskadiges af Ild, og endnu mere af Vand og Sod og Røg. Georg besaa Ødelæggelsen paa alle Kanter og charakteristisk nok begyndte han Udbedringerne med at sætte Ottedagsstueuhret i Orden igjen! Dampen og Soden havde standset Hjulene og Stephenson var urolig, førend han atter havde sit Maskineri i Bevægelse. Dette gjorde han imidlertid saa vel, at han snart blev vidt og bredt benyttet som „den bedste Klokkedoktor i Landet." Han forlod denne Egn i 1804, for at drage til West-Moor, Killingworth, 7 Mile nordenfor Newcastle. Der anerkjendte hans Principaler hans Egenskaber som praktisk Arbeider og som Opfinder. Der lagde han det brede Fundament for sin ophøiede Berømthed, og der begynder et nyt Afsnit i hans skjæbnerige og ærefulde Historie.

Men Sorg kom forud for Berømmelsen. Hans Hjems Sollys blev ham frataget og ved hans Hustrues Død tildækkede Mørke hans Arne. Han forlod Killingworth for en Tid, drog paa sin Fod til Skotland for at søge Arbeide, men vendte syg om Hjertet hjem igjen for at være nær sit Barn. Han kom tilbage for at finde sin Fader blind og hjælpeløs, men Georg tog ham med sig til sit fattige Huus, og for at kunne underholde sine Forældre og forskaffe sit moderløse Barn en god Opdragelse, anvendte han en Deel af Nætterne, som fulgte paa Dage, optagne af Arbeide, til at istandsætte Klokker og Uhre, forfærdige Sko og Læster og tilskjære Klædningsstykker, som Kularbeidernes Koner syede for sine Mænd. „Geordy Stevies Smit" er endnu ikke ude af Moden i Egnen om Killingworth. Alt dette tilsammenlagt var det meget haarde Tider for ham. Han maatte endog forskaffe sig en Stedfortræder til Krigstjenesten, hvortil han blev udskreven paa en Tid, da Stedfortrædere stode i Priis som i Krigstid, men hans Mod svigtede ham aldrig. „Udholdenhed" var hans Skjoldmærke og hans Grundsætning — og denne i Forening med hans Taalmodighed forhvervede ham en rigelig Belønningens Triumph. Rebene i den Grube, hvor han var ansat, bleve hurtig udslidte og han udfandt et Middel til at forebygge denne Slitage. Maskiner bleve ubrugelige, og ufærdige og naar han da foreslog Midler baade til at forebygge og udbedre Skaden, rynkede officielle og hjælpeløse Maskinister paa Næsen ad ham, men bleve nødte til at tage sin Tilflugt til ham. For en uskatteerlig Tjeneste, hvorved han satte en for „uhelbredelig" erklæret Maskine i fuld Stand, erholdt han 10 Guineer, Forfremmelse med Tillæg i Løn og Løfte om yderligere Fordele. Til en Afdeling Maskinister, der saagodtsom stode Fare for at drukne i en Kulgrube, sagde han, at han kunde opføre Noget, ikke høiere end en Kaalgryde, som skulde rense Gruben. Han holdt Ord og de holdt ham for en Troldmand. Og dette Omdømme syntes vel begrundet, thi hans Bolig var fuldproppet af Modeller, Planer, Tegninger og Udkast; endvidere havde han (thi han kunde hitte paa, hvad det skulde være) sat alle Distriktets Bugger i Forbindelse med de respektive Stegevendere, og saaledes bragt dem til at gaae af sig selv. Han havde desuden bragt det saa vidt, at han havde lagt sig 100 Guineer til Bedste. Hvis ikke alt dette var Troldmands Værk, hvad var det saa? Jo, det var det simple Udbytte af „Udholdenhed." Og et andet Udbytte var hans Udnævnelse til Maskinarbeider ved Killingworths Kulgrube med 100 Punds aarlig Indtægt. Veien var nu gjort ryddig for ham til „ved sine Forbedringer og Opfindelser at revolutionere de indre Forbindelsesmidler i den civiliserede Verden." Neppe saa han selv saa langt frem, men det varede ikke længe, før hans mægtige Aand skimtede store Formaal og spaaede deres Opnaaelse. Grandtseende Mænd lyttede, beundrede og vare tilbøielige til at tro; Mænd, som holdt sig til det Reelle, rystede paa Hovedet og tvivlede; indbildske Mænd beskyldte ham for Indbildskhed og ansaa ham for en Daare.

Der var en Tid, i Kardinal Richelieus Dage, da lystige franske Aandeseere havde for Skik at forføie sig til Galehuset nær Paris for at se Salomon de Caus, der var bleven indsat der, fordi han kjedede Familie, Venner og Regjering tildøde med den Paastand, at Skibe maatte kunne styres og Vogne kjøres ved Damp af kogende Vand. Opsynsmænd og Besøgere holdt sig i Siderne af Latter, naar de hørte den stakkels Salomon gjentage denne sin Overbeviisning. I de paafølgende 150 Aar vare Lokomotiver endnu ukjendte, endskjønt Watt ved med sine Ideer at slutte sig til mange navnkundige Forgjængere, havde gjort Dampen af kogende Vand praktisk nyttig. Mange Forbedringer maatte foregaae ved de gamle indskrænkede og oprindelige Veibaner, langs hvilke Kul „haledes" ved Hestekraft, forinden Mr. Outram i Aaret 1800 benyttede Støtter af Steen istedetfor af Tømmer til at bære Stængernes Ender og Sammenføininger. Outram eller - overeensstemmende med den Skik, at benævne en populær Ting efter Begyndelsen eller Enden af dens Navn - Tramveien var temmelig almindelig tagen i Brug - og endskjønt Banevognene endnu vedbleve at trækkes af Heste, begyndte adskillige dybttænkende Mænd at tale om at befordre Passagerer ligesaavel som Gods og det ved Hjælp af Lokomotiv. Forsøgene vare mange og Skuffelserne ikke færre, men selv disse vare i nogen Mon belærende. Stephenson var den Første, der bragte den store Sag til Fuldendelse, idet han opnaaede for Lokomotivet, hvad James Watt havde opnaaet for Dampmaskinen. Lord Ravensworth bistod ham (1813) med Penge til at bygge det første Lokomotiv. Folket kaldte Lord Ravensworth „en Nar" — Stephenson byggede sin Maskine og kaldte denne „My Lord."

Den trak 80 Tons Vægt fire Mile i Timen og var omtrent saa kostbar, som Hestekraft. „Man seer altsaa, at Ingenting er vundet", sagde Videnskabsmændene. „Alting er vundet", sagde Stephenson, der saa, hvad der manglede, og da han ved en Inspiration af sin Tryllekunst opfandt „Dampblæsten", som den simple Proces kaldes, fordoblede han sit Held og gjorde paa een Gang alt det praktikabelt, der siden er bleven realiseret. Dette skede i 1815, og Verden blev ligesaa fuldstændig revolutioneret derved, som den i samme Aar blev revolutioneret ved Seieren paa Sletterne ved Mont St. Jean. Det var i Sandhed et dobbelt Triumphens Aar for Stephenson, thi det var da, at han leverede sin Sikkerhedslampe for Mineerarbeidere. Han var en liden Smule forud for Sir Humphry Davy, skjønt Baronettens Lampe befandtes at være meget mere fuldendt end det, man kaldte „Opfindelsen, hvorpaa en Person, en Maskinarbeider ved Navn Stephenson gjorde Fordring." Striden om Lamperne er døet hen, efterladende Mechanikeren og Philosophen at gjøre sin respektive

Skyldighed, men i Killingworth vedbliver Befolkningen at foretrække „Geordyen“ for „Davyen.“ „Det fortjener at bemærkes“, siger Mr. Smiles, „at under Omstændigheder, hvorunder Floret paa Davylampens Metaltraad bliver ildrødt formedelst Gasens høie Explosionskraft, slukkes Geordylampen, og vi kunne ikke Andet end mene, at denne Kjendsgjerning beviser Geordylampens afgjort større Sikkerhed.“

Da Stephenson talte om at indvinde betydelige Fordele i Hurtighed ved Lokomotiver paa Jernbaner, - vel ikke i hans Tid maaskee, men Aar efter at han var død (han levede for at see det Altsammen) sagde man ham, at Jern var uimodtageligt for Adhæsion til Jern og at Ujevnhed i Overflade var væsentlig nødvendig for at frembringe Friktion. Han tænkte over Sagen, underholdt sig derom med sig selv og med sin Søn, gjorde Solskiver og andre videnskabelige Smaating, medens han tænkte, og ægtede Elisabeth Hindmarsh, en Forpagters Datter. Han sendte sin Søn til Universitetet i Edinburgh og havde efter 6 Maaneders Forløb den Glæde at see ham hjembringe Priisbelønningen i Mathematik. Han arbeidede uafladeligt, fortsatte i de gamle Ideers Spor, skimtede Lys, gjorde Brug deraf, kom blandt Folk med Foretagelsesaand, Penge og en videre Synskreds, som han overbeviste om, at han ikke paa langt nær var en saa drømmesyg Mechaniker, som han af mange store Philosopher ansaaes for at være, og blandt en Mængde Personer, der ansaa sig selv ligesaa velskikkede til at dømme som Philosopherne, der i Virkeligheden aldeles ikke vare Dommere.

Friedrich Christoph Schlosser.

Denne Veteran blandt de tydske Historikere er født den 17de Novbr. 1776 i Jever, en liden By i Storhertugdømmet Oldenburg, men som lige indtil 1818 udgjorde en Deel af det russiske „Herskab“ Jever. Han var det yngste Barn blandt 12 Søskende og 10 Brødre, og efterat han tidligen havde mistet sin Fader, blev han opdraget hos en Slægtning paa Landet. Her fik han af Skolemesteren en Mængde geographiske og ethnographiske Skrifter at læse. Efterat han derpaa havde gjennemgaaet Gymnasiet i Jever, drog han 1793 til Universitetet i Göttingen, hvor han ved Siden af Theologien ivrigt studerede Historie, Physik og Mathematik, og senere Italienernes, Spaniernes og Englændernes belletristiske Literatur. Hans Ven Köppen indviede ham i Philosophiens Mysterier, og dette Studium fortsatte han ogsaa som Huuslærer, og det var da navnligen Plato og Kant, som han stiftede nøiere Bekjendtskab med. Uagtet han i senere Aar bestandig protesterede imod at kaldes en Kantianer, er der dog ingen Tvivl om, at denne Philosophs moralske Sands og kritiske Skarphed har havt en stor Indflydelse paa ham, som endogsaa viser sig ved hans Behandling af Historien. Men hvor var han da bleven Huuslærer? — Det unge Menneske var i en Alder af ikke stort over 20 Aar kaldet til at være Opdrager for en Souveræns Børn. Dermed forholder det sig saaledes: Ikke langt fra Jever ligger Herskabet Kniphausen, hvis Souverænitet aldrig er bleven ophævet, men bestaar den Dag idag under oldenburgsk Beskyttelse. Det regjerende Dynasti „der Graf von Bentinck“, nedstammer fra den dansk-norske Konge Christian den Førstes Broder Gerhard; og denne Greves Børn var det, han skulde veilede.

I Aaret 1798 blev han, i en Alder af 22 Aar, konstitueret som Landsbypræst; men da Kaldet efter 6 Maaneders Forløb blev bortgivet til en Anden, gik han atter som Huuslærer til Othmarschen, i Nærheden af Altona, og i Aaret 1800 i samme Egenskab til Frankfurt am Main. Nu begyndte han ogsaa at beskjæftige sig med Aristoteles og udgav sit første Værk: Abælard og Dulcin 1807. Det følgende Aar blev han ansat som Konrektor ved Gymnasiet i Jever, men nedlagde allerede i 1809 dette Embede, fordi det hindrede ham i hans historiske Studier; og nu gik han tilbage til Frankfurt am Main, hvor han overtog nogle Timers Underviisning ved Gymnasiet og udgav Bezas Levnetsbeskrivelse (1809) og „de billedstormende Keiseres Historie“ (1812). Samme Aar udnævnte Fyrst Primas ham til Professor ved det nyligt oprettede Lyceum i Frankfurt, og da dette blev nedlagt i 1814, blev han Stadsbibliothekar. Arndt fortæller et charakteristisk Træk af hans Liv fra denne Periode. Da den bekjendte Friherre von Stein kom til Frankfurt i 1813, gjorde Schlosser ham sin Opvartning. Stein talte med ham om hans Reise i Landet Jever, og spurgte ham, hvorledes han levede. „Slet, Deres Excellents! yderlig slet“, svarede Schlosser, „men dog altid bedre end de fleste andre Steder; thi vi have ingen Adelsmænd i Landet.“

I Aaret 1817 blev han ansat ved Universitetet i Heidelberg som Professor i Historie og forestod i Begyndelsen tillige Bestyrelsen af Bibliotheket, men opgav dette Hverv efter nogle Aars Forløb. 1822 gjorde han en videnskabelig Reise til Paris, 1824 erholdt han Titelen af Geheimehofraad og senere af Geheimeraad. Resten af sit Liv har han, agtet og æret, tilbragt i det kjære, yndige Heidelberg, omringet af Disciple, som nu selv ere gamle Mænd og anseede Historikere.

Hans Livs tvende Hovedværker ere: Det 18de Aarhundredes Historie - der fra 1823 af er udkommet i forskjellige Bearbeidelser - og den universalhistoriske Oversigt over den gamle Verdens Historie og Kultur (3 Bind i 9 Afdelinger, 1826—34).

Friedrich Christoph Schlosser.

Schlosser er en saa rig Personlighed, at det bliver vanskeligt i faa Ord, udtømmende og i det rette Lys at gjengive hans Eiendommeligheder som Menneske og Forfatter. En udpræget og kraftfuld Subjektivitet, en hensynsløs Sandhedskjærlighed og en skarp, stræng-moralsk Bedømmelse af Personer og Tider ere de mest fremspringende Træk. Han udtaler den hele, den fulde Sandhed i alle Retninger. Hverken Frygt for at støde an mod nogensomhelst ydre Auktoritet, eller Indtrykket af den almindelige Stemning har nogensinde indvirket paa ham: i den stolte Følelse af sit Værd og sin ustraffelige Samvittighed, stod han alene, urokkelig som et Fjeld. Han udsletter ingen Kjendsgjerning, han tilhyller ingen Skandal, han formilder ingen Svaghed. Fra de tidligste Tider hældede hans Charakteer til en vis Skepsis og Ironi, hvilken han først i en modnere Alder, da den menneskelige Naturs gode Sider bleve ham klare, supplerede med en stærk Tro. Det er urigtigt, naar man bebreider ham, at han seer Alt i et sort Lys; men det er rigtigt, at Skyggesiderne ved Personer og Tildragelser først vise sig for ham, og at det volder ham en vis Fornøielse at opløse Illusioner. I sit Forsvar mod et engelsk Blads Angreb gjør han selv opmærksom paa sin Maade at betragte Tingene paa:

„Englands Beundrere behøve ikke, saaledes som denne Histories Forfatter, at sammenligne Excerpter om Politi og Kulgruber, om Fantevæsen og Fattigvæsen i de enkelte Distrikter, om Fængsler og deres Forstandere og Inspektører, om Nøden i Landet og de kongelig-biskoppelige Kollekter for almindelig Nød — med Glandsen af Reisen til Skotland, med Slottenes Ombygning og Møblering, med Væddeløb og Væddemaal, med Jagter og Jagtrevierer, med Parker og gothiske Konstruktioner, Fasanerier, Menagerier, Drivhuse, Samlinger af alle Verdens Underværker, med Ballet med saamange Brillanter, at Aviserne udfordre hele Verden til at opvise Magen o. s. v. Den Indfødte kan slet ikke fælde nogen Dom; Vanen sløver ham. Den Reisende dømmer alt eftersom han træffer paa rige eller fattige Egne, venlige eller uvenlige, moralske eller umoralske Omgivelser: kun aarelang Prøvelse af samtlige Aktstykker giver et sikkert Resultat. Hvo, som 40 Aar igjennem daglig af Examination paa Kryds og Tvers, af flere tusind Mennesker ved Domstole og Parlamentsudvalg har lært at kjende hele Familiers, Kredse og Stænders indre Tilstand: ham skuffer hverken den strænge Høitideligholdelse af Sabbathen, eller de høiere Stænders til den høieste Latterlighed drevne Skinhellighed, eller underlige Hensyn til en Slags Sømmelighed, der forbyder at strikke Strømper og ikke tillader at nævne Buxerne: man søger forgjæves at lede ham vild.“

Ved denne mikroskopiske Betragtning ere vistnok hyppige Regningsfeil uundgaaelige, og det fattes da heller ikke paa dem. Men det er ikke forunderligt; thi ved Schlossers philosophiske Forstudier var hans hele Aandsretning bleven mere skikket til en omfattende Fremstilling af den historiske Sammenhæng i det Hele og i det Store, end til Detailleforskninger. Overhovedet er det ham ikke saameget om en empirisk Fastsættelse af Kjendsgjerninger at gjøre, som om den moralske Dom. Han er heelt igjennem subjektiv, og staar i denne Henseende i direkte Modsætning til den objektive Skole, hvis Koryphæ Ranke er. „Schlosser indskrænker sig aldrig til den Gjenstand, han behandler; hans overordentlige Kundskab i alle Grene af Historien giver ham stedse de mest træffende Sammenligningspunkter ihænde. Ogsaa naar han hudfletter en forbigangen Tids Svaghoveder og Misdædere, har han derved sine Samtidige for Øie, og hans levende Følelse gjennembryder uafladelig hensynsløst og voldsomt Formens Skranker. Hans moralske Kritik, som oprindelig var rettet mod det tydske Folk, vendte han derpaa ligelig mod alle Perioder af Historien. Hans varme Gemyt, hans rene Moralitet, hans sunde Anskuelse finde sig krænkede overalt. Som en gammel Brumbasse, der skjælder og smelder, som en Skolemester, der skjender fra Kathedret, som en Præst, der tordner fra Prædikestolen, som en moralsk Zelot, der misbilliger, at Menneskene ere skabte ufuldkomne, rumsterer han omkring i samtlige Aartusinder med sine moralske Axiomer. Det er nemlig Schlossers Overbeviisning, at Historien ikke skal underholde, ikke vække et episk Velbehag, men hovedsagelig styrke Moraliteten. Ligesaalidet finder man hos ham Spor af et ethisk Velbehag i Gjenstandene. Han ivrer blot. Men med alt dette er han, uden at tale om den meget store virkelige historiske Værdi af hans Præstationer, et skjønt Udtryk for en ærlig og retskaffen Mand.“

En væsentlig Fortjeneste er det, at Schlosser var den Første, der forsøgte at fremstille Kulturudviklingen, hvilken man tidligere blot havde anvendt som en Samling af Rariteter til at udsmykke den politiske Historie med, i sin indre organiske Sammenhæng. Den menneskelige Virksomheds forskjellige Kredse fortone sig som Udstrømninger af en og samme Aand. Saaledes betragter han heller ikke Nationernes Literatur fra et kunstnerisk Standpunkt; men hans Maalestok er den moralske Virkning. Hans Hovedspørgsmaal ved ethvert Kunstværk er overalt: om det har tjent til at styrke eller svække Nationalaanden. Selv er han hævet over enhver eensidig og uklar Patriotisme; dertil er han formeget Historiker, og det viste han især paa Napoleons Tid.

Schlossers egentlige Plads i Literaturen vil blive klarere ved en Sammenstilling med andre samtidige tydske Historieskrivere. Medens Friederich v. Raumer viser os Billedet af en dannet Mand uden fast Charakteer, der føler sig frastødt af bestemt optrædende Modsætninger, træder hos Schlosser den sunde Menneskeforstands og den borgerlige Retsfølelses Opposition mod en vildledet Dannelses Fordomme os imøde med al en stiv og ubøielig Charakteers frastødende Haardhed. Mellem Dahlmann og Schlosser synes ved første Øiekast en stor beslægtet Lighed at finde Sted. Begge ere frimodige lige til Hensynsløshed, urokkelige i deres Overbeviisninger, utilgjængelige for almindelige Stemninger og skue, trods det skarpeste Blik for Virkelighedens Forvildelser, dog livsmodigt og freidigt ud i Fremtiden. Men at der ogsaa hersker en Modsætning mellem deres Naturer, viser allerede Stilen. Schlosser er magelig og naturalistisk i Valget af sine Udtryk, og saa ugeneert i sine Slutningsforbindelser, at man skulde tro, han vilde prale dermed. Dahlmanns Form har noget fornemt tilbageviisende; man seer Kunstens Medvirkning. Meget alvorlig i Hovedsagen, ynder han dog fra Tid til anden ved en kolloreret Farvning at forhøie det Henrivende i Fremstillingen, ikke af medfødt Tilbøielighed, men af kunstneriske Hensyn; og saaledes er han ogsaa i sine Domme. Schlosser derimod dømmer stedse umiddelbart; han griber i ethvert enkelt Tilfælde ind med sin sunde Menneskeforstand. Tanken om en Regel, efter hvilken han danner sin Dom, ligger langt borte fra ham. Dahlmann paa sin Side, saa afgjort han bliver staaende ved sine Resultater, saa overveier han i Forveien samvittighedsfuldt, ja næsten ængsteligt, alle Hensyn. Ikke det enkelte Tilfælde, men Regelen, som han ved dette vil fastsætte, er ham Hovedsagen. Schlosser kommer det ikke an paa Modsigelser; paa sine Begrundelser lægger han ikke stort Bræt, i den Overbeviisning, at han umiddelbart træffer det Rigtige: han har i Grunden slet intet System, medens Dahlmann er en stræng Systematiker. Midt imellem Schlosser, der med individuel Kritik staar ligeoverfor sin Tidsalders Daarskaber, og Dahlmann, der stræber at krystallisere de rigtige Ideer til et sluttet Parti, staar som tredie Forkæmper for den samme Sag Georg Gervinus. Hvad Methoden angaar, har han den største Lighed med Schlosser, i den Grad, at man kunde forvexle dem. Han er ogsaa hans Discipel fra Heidelbergs Universitet. Ligesom hos hans Lærer dreier ogsaa hos ham Alting sig om at underviise Nutiden. Endelig see vi i Ranke den modsatte Pol til Schlosser: uendelig Receptivitet og egensindig Integritet. „Naar begge disse Poler“ - siger Julian Schmidt - „engang ville finde hinanden i en fælles Fortoning, saa ville vi faae en stor Historiker, og ved Siden af sandsynligviis ogsaa en stor Tid.“

Rosendal, efter Maleri af Gude.

Norske Høvdingesæder.

II. Rosendal.

Baroniet, eller som det nu skulde hedde Stamhuset Rosendal, der ligger i det vakre Kvindherred i Søndhordland, er med sit nærværende Navn og sine vidtstrakte Eiendele i egentlig Forstand intet Herresæde fra Oldtiden; thi det blev først stiftet og givet sit Navn 1678. Men de Gaarde, hvoraf Baroniets Hovedgaard oprettedes, vare hver for sig meget gamle og anseelige Høvdingesæder med sin særskilte Historie, der dog først her skal fortælles, efterat vi have givet en historisk Underretning om selve Baroniet. De gamle Sædegaarde, hvoraf Baroniet Rosendal dannedes, vare Hatteberg, Mæl og Sæm, hvilke alle Baroniets Stiftere, den danske Adelsmand Ludvig Holgersen Rosenkrands havde tilgiftet sig ved sit (første) Ægteskab med Karen Mouatt († 1650), eneste Datter og Arving efter den rige, 1661 afdøde Axel Mouatt til Hovland m. m., der ved Arv havde faaet Sæm, men i 1644 kjøbt Hatteberg og Mæl. Da Baroniet ved kgl. Patent af 14de Jan. 1678 oprettedes, udgjorde det dertil hørende Jordegods 579¾ Tdr. Hartkorn, hvorhos Godset efter Friherrernes almindelige Privilegier havde særskilt Jurisdiktion og Eieren jus patronatus til Kvindherreds Kald, foruden flere Friheder. Hatteberg blev Godsets egentlige Hovedgaard; der opførte Stifteren imellem Aarene 1661 og 1670 en anseelig grundmuret Bygning, som staar der endnu den Dag idag.

Rosenkrands (f. i Odense i Apr. 1628) var allerede 1658 ansat her i Riget, nemlig som Kgl. Maj. Krigskommissær nordenfjelds, blev 1673 Amtmand over Stavangers Amt, siden (1679?) tillige Stiftamtmand i Stavanger, fra 6te Mai 1682 kaldet Christianssands Stift, og døde i August 1685, 57 Aar gammel. Han var to Gange gift - anden Gang med Clara Catharina v. Stockhausen - men kun i første Ægteskab havde han Børn. Efter Faderens Død havde nok den ældste Søn Holger en Tid Baroniet og fra 1689 en yngre Søn Axel, der i Aarene 1696—99 var Amtmand over Bergenhuus Amt og med hvem Ætlægget uddøde paa Sværdsiden (23de Nov. 1723). Baroniet tilfaldt nu som et Mandslehn Kronen, men solgtes allerede et Par Aar efter (Skjøde 26de Marts 1725) med Privilegier og Benaadninger, men uden Navn af Baroni eller Friherreskab, for 20,000 Rdl. til Geheimeraad Ditlev Vibe, Ridder af Elephanten og Statholder i Norge fra 1722 til sin Død, der indtraf her i Christiania den 5te Nov. 1731.*) Efter hans Død kjøbtes Godset af hans Svoger Geheimekonferentsraad Vincents Lerche, ved hvis Død 1742 det tilfaldt Sønnen Generallieutenant Christian Lerche. Men denne solgte det allerede 1745 til den rige bergenske Lektor i Theologien Edvard Londeman, en for sin Tid agtet latinsk Poet, der var en Søsterdattersøn af Thormod Torfæus og født paa Island 1680 (af en danskfødt Fader). Han fik nu Titel af Biskop, blev 29de Jan. 1749 adlet under Navnet Rosenkrone og fik under 9de Septbr. s. A. det kjøbte Gods ophøiet til et Stamhuus for sine Børn og Ætlinger, dog under den Betingelse, at naar disse vare uddøde, skulde det tilfalde Kjøbenhavns Universitet, hvilken

*) Hans Levnet i Geneal. Archiv S. 94—96.

eventuelle Ret til Eiendommen imidlertid nu, ifølge Opgjørelsesakten mellem Norge og Danmark af 20de April 1820, tilkommer Norge. Londeman de Rosenkrone (som han nu hed) døde allerede 17de Septbr. 1749. Han var to Gange gift, første Gang med Maria Elisabeth Wielandt, med hvem han foruden tre Døtre havde en Søn ved Navn Hans Christopher († ugift 1774), der efter Faderen fik betydeligt Jordegods i Jylland; og anden Gang med den bergenske Biskop Müllers rige Enke Katharina (eller Christina) Nyegaard. I dette Ægteskab havde han Sønnen Marcus Gerhard, der fik Godset, blev 1773 optaget i Friherrestanden og fik 1779 Tilladelse til atter at kalde det Baroni. Denne Godsets nye Eier, der var født i Bergen og i dets Kathedralskole havde modtaget det første Grundlag til de „udmærkede Studeringer", han besad, og tillige var en stor Ven af Videnskaberne*), boede aldrig paa Rosendal, men levede deels som Gesandt ved fremmede Hoffer og deels i Kjøbenhavn, hvor han under det guldbergske Ministerium fra 1782 en kort Tid var Minister for de udenlandske Anliggender. Efter sin ældre Broder arvede han dennes Godser i Jylland; men han havde selv ingen Livsarvinger, da hans Ægteskab med Agnetha Maria Hjelmstjerne var børnløst. Saaledes var den nærmeste Arving til Baroniet, da han 1811 døde, ifølge Stamhuusbrevet Major Christian Henrik v. Hoff, der var af en til Danmark 1659 indkommen og 1778 naturaliseret böhmisk Adelsslægt og en Sønnesøn af hans Halvsøster Maria Margretha (gift med Oberstlieutenant Palle v. Hoff til Nyom Gaard i Jylland). Chr. Hoff erholdt under 3die Februar 1812 kongl. Bevilling paa at kalde sig Baron Hoff-Rosenkrone og tog sin Bopæl paa Rosendal. Han døde i Kjøbenhavn den 5te Novbr. 1837 og efterlod sig, foruden to Sønner, en Datter, der var født før Loven af 1ste August 1821 angaaende Adelen i Norge, hvorved Rosendals Rettigheder som Friherreskab ophævedes. Der opstod nu, uagtet den kvindelige Deel af Familien ved kgl. aabne Breve af 1779 og 1809 var udelukket fra Arv i Godset, alligevel Spørgsmaal om hvorvidt denne Datter eller den ældste Søn Gerhard Hoff-Rosenkrone, som var født efter nysnævnte Lov, var nærmest berettiget til Godset. Efter en af det juridiske Fakultet paa Forlangende afgivet Erklæring af 28de Mai 1838 afgjordes dette Spørgsmaal til Fordeel for Sønnen, der nu saaledes er Godsets Eier eller Stamherre.**)

Af de Gaarde, som udgjøre Rosendals Stamhuus, har Hatteberg en Skyld af $24\frac{13}{15}$ Daler, Mæl af $23\frac{89}{100}$ Daler og Sæm (der ved en mellemliggende Gaard er skilt fra Hovedgaarden Hatteberg) $10\frac{11}{12}$ Daler. Det hele Gods, begge Gaardene iberegnet, har en Skyld af $774\frac{83}{100}$ Daler, hvoraf omtrent Halvdelen hører til Kvindherreds Skibrede, medens Resten er adspredt rundt i Fogderiet, dog meest i Skaanevig og Ous Præstegjelde.***) Godsets Leilændinger have sine Gaarde bygslede for Livstid.

*) Han skjænkede sin Svigerfader Henr. Hjelmstjernes høist udmærkede Bogsamling til det kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn, hvor den udgjør en af de største Prydelser. Werlauffs Bibliothekshist. nyt Opl. S. 285.

**) Jfr. Morgenbladet 1839 Tillæg til Nr. 100 (af Aug. Wessel-Berg) og Retstidenden 3die Aarg. Nr. 48.

***) Se udførligere om Baroniet Rosendal og dets Eiere det i Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie VI. 210—158 indførte „Kongeligt Lehnsbrev af 1678 paa det ældre Rosendal Baroni m. m.", ledsaget med Indledning og Anmærkninger af J. Chr. Berg, og endvidere Krafts Beskrivelse over Norge IV. 550 og flg. (hvor den historiske Deel ligeledes er af Berg).

Literatur.

La Norvége par Louis Enault er Titelen paa en Reisebeskrivelse, som iaar er særskilt udkommen i Paris efter tilforn at have staaet at læse i „Revue contemporaine." Gjennemlæser man de 447 Oktavsider, hvoraf denne Bog bestaar, vil man, som saa almindelig er Tilfældet med Touristers Skrifter, naturligviis meget ofte støde paa Steder, som vise, at Forf. har misforstaaet de norske Forhold, navnlig hvad Skildringerne af Landbefolkningen angaar, ja man maa mangengang lee høit, naar man f. Ex. seer, at endnu i et Skrift, „trykt i dette Aar", gives Historier om den af Pompejus fordrevne Odins Ankomst til vort Norden og desl. Hvor meget end Forf. viser sig ubekjendt baade med det egentlige norske Folk og hvor langt tilbage i Tiden han ligger med sine Anskuelser om Norge og dets Historie i Almindelighed*), vil man dog erkjende, at han stundom har været ikke lidet heldigere til at opfatte Hovedstadsbefolkningens og den saakaldte dannede Klasses Væsen. Som et Exempel derpaa ville vi i Oversættelse meddele en lille Prøve af den Charakteristik, Forf. meddeler af vore akademiske Forhold.

„Universitetet i Christiania er Sæde for ivrige Studier. Maaskee kunde man gjøre det den Bebreidelse, at det følger en altfor eensidig Retning mod det Nyttige og altfor hurtigt vil naa til Videnskabens praktiske Resultater, en Bebreidelse, som man aldrig vil stile til Universiteterne i Göttingen, Heidelberg, Bonn eller Jena, der stedse ere færdige til at forlade Jorden og tabe sig i Ideologiens Skyer. Man maa dadle begge Udskeielser. Dette saa øiensynligen forfulgte praktiske Maal bringer det norske Universitet noget bort fra den ædlere Vei, som Frankrigs og Englands Skoler slaa ind paa. I Norge føre Forberedelserne til en Dannelse, der vil være færdig med engang, føre ufrivillig bort fra den Opdragelse, som alene erhverves ved flere Aars taalmodige Anstrængelse. Man overseer altfor meget de klassiske Studier (les humanités anciennes), der frembringe den dannede Mand. Under mit Ophold i Christiania har jeg besøgt mange Studerende. Jeg har seet kolde Forstandsmennesker med god Fatteevne og forresten skikkelige Folk; meget faa Poeter og altfor mange Mathematikere. Græsken er lidet dyrket, Latinens Majestæt i ringe Grad forstaaet, dens Ynde ikke følt, fransk Literatur bedømmes ene efter det 17de Aarhundredes Forfattere, Engelsk er meget i Mode og fortrinsvis valgt som Forbindelsesmiddel med Udlandet. Jeg veed, at man har foreslaaet i Skolerne at indføre offentlig Underviisning deri istedetfor den hidtil brugelige Underviisning i Fransk. Engelsken passer ogsaa mere til den stive og tørre Aandsretning, som synes for Nærværende at charakterisere Norge. Denne Søgen efter den praktiske Side ved enhver Ting staar kun altfor meget i Overeensstemmelse med den Ungdoms Tendentser, der ikke, som Sokrates vilde, ofrer til Gratierne." . . .

Blandt det Meget, som ved en Smule Eftertanke maa rinde os i Hu, naar vi, - hvad der just i disse Dage saa hyppig indtræffer, - høre fladbundede Ræsonnørers Anfald paa den klassiske Dannelse, er den Besynderlighed, at vore Landsmænd paa samme Tid, som de ere ivrige Beundrere af de store fremmede Nationers aandelige Overlegenhed, med den største Ængstelighed stræbe at undfly de Midler, hvorved disse have opnaaet sin Storhed. Medens saaledes f. Ex. Klassikerne i England have sine ivrigste Beundrere og Dyrkere, have de hos os ingen utrætteligere Modstandere end de angliserende Snobber.

L. L. D.

*) Betegnende er hans (af Virg. Georg. 3die B. Slutn.) tagne Motto:
„Extrema per illos
Justitia excedens terris vestigia fecit."

Norge.

Christiania. Under 17de Juli er Kand. juris J. K. Thue udnævnt til Dispachør.

Under s. D. have følgende Avancements og Forsættelser fundet Sted: A. I den 1ste akershusiske Infanteribrigade: Chefen for vaageske Kompagni af gudbrandsdalske nationale Musketeerkorps, Kapitain M. O. Døsen til Chef for eidsvoldske Kompagni af romerikske lette Infanterikorps; Chefen for Solørs Landværnsdivision, Kapitain L. O. S. Platou til Chef for vaageske Kompagni; Premierlieutenant T. S. Meltzer til Kapitain og Chef for Solørs Landværnsdivision, samt Sekondlieutenant J. J. Dahl til Premierlieutenant i Brigaden. B. I den bergenske Infanteribrigade: Chefen for vossiske Kompagni af sogniske nationale Musketeerkorps, Kapitain U. F. Beichmann til Chef for hardangerske Kompagni af samme Korps; Chefen for 1ste Division af søndre Bergenhuus Landværnsbataillon, Kapitain J. H. K. Mejdell til Chef for strandebarmske Kompagni af søndhordlandske nationale Musketeerkorps; Chefen for 3die Division af søndre Bergenhuus Landværnsbataillon, Kapitain J. M. Bull til Chef for vossiske Kompagni; Chefen for 3die Division af nordre Bergenhuus Landværnsbataillon, Kapitain J. Brun til Chef for 1ste Divksion af søndre Bergenhuus Landværnsbataillon; Chefen for 1ste Division af nordre Bergenhuus Landværnsbataillon, Kapitain W. F. Undahl til Chef for 3die Division af søndre Bergenhuus Landværnsbataillon; Premierlieutenanterne J. C. Walter og M. M. Daae til Kapitainer og Chefer for resp. 3die og 1ste Division af nordre Bergenhuus Landværnsbataillon og Sekondlieutenant H. P. Lorange udnævnt til Premierlieutenant i Brigaden. C. I Marinen; Kapitainlieutenant A. H. Bull til Kapitain; Premierlieutenant Baron Finn Wedel-Jarlsberg til Kapitainlieutenant og Sekondlieutenant J. H. van Kervel til Premierlieutenant.

— Under 16de s. D. har H. M. Kongen udnævnt Premierlieutenant i Marinen Baron Joachim Fr. Wedel-Jarlsberg til tjenstgjørende Kabinetskammerherre.

— Underretssagfører, Exam. jur. K. C. Knutsen er den 25de Juli af Justits-Departementet meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— I Anledning af den af os nævnte Artikel i Chr.-Posten om „Barbari i Retspleie," indeholder sidste (30te) No. af Retstidenden Begyndelsen af en længere indsendt Artikel med Overskrift „Bidrag til Afgjørelse af Spørgsmaalet, om hvorvidt villige Vidner nu ere eller for Fremtiden bør være forpligtede til at afgive Forklaring eller Vidnesbyrd i offentlige Straffesager." Den lærde Indsender er i nogle Henseender enig med Chr.-Posten, men finder dog ikke Reformen „saa let og ubetænkelig, som forudsat."

— Den nordiske Kunstudstilling, som efterhaanden er bleven forøget med flere Stykker, vil først ende i Midten af August. Adgangstegn ere nu nedsatte til 12 ß.

— Just som den berømte Dværg Admiral Piccolomini fra Breslau, 26 Aar gammel og 30 Tommer høi, bebuder gjennem Aviserne, at han er i Anmarsch til Hovedstaden for her at „producere sig" i sit medfødte Haandværk, har ogsaa et nationalt Individ ved Navn Elling Helgesen fra Sætersdalen opkastet sig til Exekutør i samme, hvorpaa han og synes at have et medfødt Monopol; thi han er ifølge Bekjendtgjørelser 24 Aar gammel og dog kun 42 Tommer høi. Han „producerer sig" paa Klingenberg og i Nationaldragt. Og da han hører til vore Egne, kunne vi ikke rettere indsee, end at det vilde være patriotisk gjort af vore Landsmænd at unde ham sin Næring hellere end den lidet søvante „Admiral Piccolomini fra Breslau", der til Udlænding at være har høstet nok Triumpher borte i Smaastæderne. Det har ellers forundret os at see, at man netop paa Steder, hvor Alt til største Fuldendthed er smaat, har fundet sin største Glæde i at beskue den meget agtede Piccolomini, der er mindre end alt smaat, og vel saaledes har overfløiet Folk paa deres eget Felt.

Drammen. Den brave Skipper Hans Hendriksen er død og har ved Testament bestemt sin Formue (omtr. 10,000 Spd.) til Oprettelse af en Stiftelse for værdige og trængende Søfolk.

Stavangers Amtsformandskab har bevilget 48 ß af Skyldaleren til Amtskommunens almindelige Udgifter og 40 ß af Daleren til Veivæsenet. Totalsummen af de førstnævnte Udgifter er 6760 Spd. (hvoriblandt 1800 Spd. til Sygehuusudgifter, foruden 1500 Spd. til de Sindssyge). Veivæsenets samlede Udgifter ere opførte til 5516 Spd. 60 ß, hvoriblandt 600 Spd. til Ombygning af Søjlandsbroen, 800 Daler til Omlæguing af Veien over Gauselbakkerne og 500 Spd. som Bidrag til Veien fra Strandstedet Sand til Suldalsvandet.

Throndhjem. Krigsraad Knut H. Holtermann paa Hlade afgik ved Døden den 14de Juli.

Levanger. Nordre Trondhjems Amtsformandskab har bevilget et Udgiftsbudget, stort 18,733 Spd. eller 1 Spd. 48 ß pr. Skylddaler, hvoriblandt 5500 Spd til Veivæsenet og 1900 Spd. til Landbrugsskolen.

Udenlandske Efterretninger.

Frankrig. Mazzini sees at have været indviklet i det opdagede Attentat paa Keiserens Liv og er, ligesom de 3 fængslede Personer, hvem Udførelsen var overdraget, stillet for Anklageretten.

Grækenland. Russiske Agenter bestræbe sig for Tiden paa det Ivrigste for at fremkalde en almindelig Opstand blandt Grækerne og forkynde, at Oprøret i Ostindien er Ruslands Værk. — Paa de joniske Øer mærkes en stærk Gjæring blandt Indbyggerne.

Indien. General Barnard, Englændernes Anfører ved Delhi, venter Forstærkninger, da Forbindelsen med de øvre Provindser ganske er afbrudt. I Nizam nu Opstand.

China. Engelskmændene have taget et chinesisk Fort og ødelagt 127 Krigsdschunker med 900 Kanoner.

Japan. Det japanesiske Hof har besluttet at sende en Gesandt til Europa og dertil valgt Gouvernøren i Simoda.

Blandinger.

Svømmekunstnerinden **Mademoiselle Edberg**, der er kaldt til London for at lære Dronning Victorias Pigebørn at svømme, gav den 9de Juli imellem Kl. 1 og 2 om Eftermiddagen en Forestilling i Gøtheborg, til hvilken der havde indfundet sig et stort Antal Tilskuere af begge Kjøn i den derværende Svømmeskole. Kunstnerinden viste sig i en særdeles hensigtsmæssig og luftig Dragt af blaat og guult Tøi, sprang i Vandet og svømmede med Lethed flere Gange rundt i Bassinet. Senere sprang hun i Vandet fra det høieste Vippebredt, og nogle Øieblikke efter fulgtes hun af Svømmelæreren, Hr. Øberg, der i fuld Paaklædning, ligesom han gik og stod, styrtede sig ned fra Vippebrættet, idet han slog flere Saltomortaler i Luften. Da Hr. Øberg igjen viste sig paa Overfladen af Vandet, bemærkede man i hans høire Haand en Blomsterkrands, og han bekrandsede nu sin Dame hermed, medens han fremførte nogle til Leiligheden passende Ord til hendes Berømmelse; derpaa svømmede begge iland Arm i Arm, og under denne Promenade indlod Hr. Øberg som en galant Kavalleer sig i en livlig og dannet Konversation med sin Dame. Mademoiselle Edberg hilstes med levende Bifald, da hun steg iland, men en god Deel heraf gjaldt sikkert Hr. Øberg paa Grund af hans heldig udførte Intermezzo.

Embeder og Bestillinger.

Vestre Robygdelagets Distriktslægeembede med aarlig Gage 300 Spd.

Aaseral Sognekald under Mandals Provsti i Christianssands Stift, hvis aarlige Indtægter, foruden et midlertidigt aarligt Bidrag, stort 50 Spd. af Oplysningsvæsenets Fond for Afsavn af Embedsbolig, kunne anslaaes til omtrent 450 Spd., hvoraf i Lønningstilskud af bemeldte Fond 300 Spd.

Bynæssets Sognekald under nordre Dalernes Provsti i Throndhjems Stift, hvis samlede Indtægter antages at udgjøre omtrent 550 Spd.

Dynæs Sognekald under Vesteraalens Provsti i Tromsø Stift, hvis samlede Indtægter kunne anslaaes til omtr. 550 Spd.

Kautokeino Sognekald under Vestfinmarkens Provsti i Tromsø Stift, hvis samlede Indtægter ved Embedets Oprettelse beregnedes at udgjøre omtrent 450 Spd., hvoraf i aarlig Bidrag af det nordlandske Kirke- og Skolefond 270 Spd.

Bestyrerposten ved søndre Throndhjems Amts Landbrugsskole med 1230 Spd. i aarlig Løn, hvoraf dog de 300 Spd. ere bevilgede som et Tillæg indtil Videre. Bestyreren driver derhos for egen Regning Skolegaarden Munkvold i Strindens Præstegjeld, af Skyld 24 Daler. Derimod er han forpligtet til at svare alle Afgifter af Gaarden (omtrent 220 Spd). og desforuden at udrede aarlige Renter af et Laan til Oplysningsvæsenets Fond, hvilke nu udgjøre omtr. 360 Spd., men aarligen formindskes. Tillige paaligger det Bestyreren at give indtil 16 Frielever Logis, Kost, Vask og Underviisning uden Betaling og ligesaa at yde Skolens praktiske Lærer og 2de af Amtskommunen lønnede Haandværkere frit Logis og Underholdning. Det er ved Skolens Plan tilladt Bestyreren at antage indtil 8 betalende Elever; men dette Antal vil formeentlig nedsættes til det Halve.

Lærerposten i Navigation ved Bergens Navigationsskole med 60 Spd. maanedlig Gage.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 32. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 9de August. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Af Georg Stephensons Liv.

(Efter The Athenæum.)

II.

Store Behov frembringe under visse Omstændigheder store og forønskede Endemaal. Manchester behøvede altid sin Bomuld fra Liverpool, men begge Stæder beregnede, at Kanaler og Landeveie ikke havde Transportevne til at fyldestgjøre Trangen. Bomuld, der var bestemt for Manchester, laa i længere Tid i Liverpool, end der var medgaaet for at faa den over Atlanterhavet. Manufakturisterne befandt sig ofte i Fortvivlelse og Haandværksfolkene ligesaa ofte i Lediggang, Mangel og Misstemning. En Jernvei vilde raade Bod paa alt dette, men til nogen Drøm om at udrette mere end dette hengav man sig ikke meget gjerne. Stephenson blev raadspurgt, thi hans Navn, hans Maskine i Killingworth og hans Maskines Navn havde givet ham en Værdighed og Anseelse, der gjorde ham til en uundværlig Person ved et saadant splinternyt Foretagende. Og hvad var det ikke for en Tid, Opmaalerne havde! hvorledes bandede ikke Veiinspektørerne dem! hvorledes fordømte ikke aristokratiske Kanaleiere, hvorledes truede ikke Godseierne, hvorledes haanede ikke Forpagterne, hvorledes tildængede ikke Bønderne, hvorledes anfaldt ikke selv Kvinder og Børn dem med Ord og andre Skydevaaben! Assistenterne bleve overskjændte og raat behandlede; den, der havde med Kjæderne at gjøre, blev truet med at kastes i en Grøft; Stokke og Geværer vistes Manden, som holdt det rædsomme og afskyede Mysterium, Høidemaaleren, og naar han heldigviis kunde blive greben i at klatre over et Led eller et Gjærde, hjalp de raae Lømler ham over med at prikke hans Bag med en beget Gaffel.

Oppositionen var for en Tid for stærk, og Planen til en Jernbane mellem Manchester og Liverpool blev for Øieblikket opsat. Imidlertid havde Mr. Pease seet Stephensons Arbeidsmaskine i Killingworth, og Resultatet var ei alene Stephensons Udnævnelse til Ingeniørposten ved Stockton-Derlingtonbanen med et Salar af 300 Pund om Aaret, men Mr. Pease indtraadte i Kompagni med ham for at etablere et Lokomotivstøberi i Newcastle. Saaledes blev Mechanikeren Værksmester. Han var en venlig, men charakteerfast Mester. Han agtede Standhaftigheden hos Folkene, og de agtede Mesterskabet hos ham.

Linien aabnedes for Færsel i 1825. Den første Tour indbefattede Kul, Blomster og 250 levende Personer. Det var 38 Vogne ialt og hele Vægten ialt 10 Tons. Mr. Stephenson kjørte Maskinen og Stedets Historieskrivere vare mere aandeløse end Lokomotivet ved at berette om dets tilfældige Fart af 10 Mile*) i Timen! Jarlen af Durham, dengang Mr. Lambton, som havde et skarpt Øie for sin egen Fordeel, havde indtvunget en Bestemmelse i Billen for denne Linies Regulering, hvorved Eierne bleve forpligtede til at skibe alt Kul tilsøs til Stockton efter en halv Skilling pr. Miil for hver Ton. Denne lave Taxt blev fastsat for at han kunde sikre sine egne Kuls Forsendelse fra Sunderland. Han meente, og Jernbanearbeiderne følte, at Kul ikke kunde blive transporteret for saadan Betaling uden stort Tab, om ikke reent ud med Ødelæggelse. Men den store Frihandelsmand, der var bleven Protektionist i sin egen Sag, viste sig at være overordentlig kortsynet. Jernbaneeierne bleve paa sin Side behageligen skuffede. De havde ene og alene tænkt paa en begrændset Kultransport, men da de i Tidens Løb fandt sig opfordrede til at transportere en halv Million Tons aarlig til Søkanten, saae de med ligesaa megen Overraskelse som Fornøielse, at Fordelene vare betydelige og at den lave Taxt havde havt netop den modsatte Virkning af hvad den patriotiske Mr. Lambton havde tilsigtet, og endnu bedre, Kompagniets Forestillinger med Hensyn til Persontrafiken bleve ligeledes mere end realiserede. I Begyndelsen havde man ikke tænkt paa Passagerer og det var først, medens Arbeiderne vare i Gang, at Tanken om en Passageervogn kom under alvorlig Overveielse. En gammel Postkareth, kaldet „Dronning Charlotte" blev forskaffet ved Kjøb og sat paa et Træstillads. Dette var den hele Passageerbefordring paa Stockton-Darlingtonlinien den Dag, da sammes Aabning foregik og i nogen Tid senere. Antallet af de Personer, som da reiste mellem de to Byer, var i Sandhed meget ubetydeligt, og man havde ingen Mening om, hvorvidt disse maatte være tilbøielige til at betro sine Personer til Jernbanen. Mr. Stephenson stod imidlertid paa, at Experimentet med en Postvogn var et Forsøg værd og saaledes blev „Dronning Charlotte" anskaffet og opsat. Vognens Navn skulde forandres og Mr. Stephenson blev spurgt om, hvad han meente den skulde kaldes. „The Expurriment" sagde han i sin stærke Northumberlandsdialekt, og følgelig blev Vognen kaldt „The Experiment." Den havde ogsaa paa sit Paneelværk Kompagniets Vaaben afmalet, der førte Mottoet: „Periculum privatum utilitas publica."

Af alt dette fremblomstrede Byen Middlesborough-on-Tees. Vi erindre den Tid, i 1825, da der stod kun en eneste Forpagterbolig paa dette Sted, omkring hvilken nu Clevelands tilkommende Hovedstad har udbredt sig med en Befolkning, der allerede nærmer sig 20,000.

Derpaa kom Fornyelsen af Manchester-Liverpool-Projektet. Det var meget ukjærkomment for Kanaleierne, af hvilke Nogle i et halvt Aarhundrede aarlig havde oppebaaret det hele Beløb af sine oprindelig udlagte Penge! Stephenson stod i Spidsen for Opmaalingskommitteen, og han og hans Mænd bleve af de bosatte Lorder og Gentlemen behandlede som Skjælme og Landstrygere. Skamskrifter og Spaadomme, begge af den mest nærgaaende Beskaffenhed, bleve udslængte fra alle Hold. De truede med, at alle mulige Ulykker skulde blive en Følge af Jernbaner, fra en almindelig Ildebrand lige ned til at Hønsene skulde standse med at lægge Æg. Og derpaa søgte disse interesserede Sandsigere Trøst i at forsøge paa at føle sig overbeviste om, at den hele Sag var upraktikabel. Da Muligheden daglig blev mere indlysende, begyndte Kanaleierne, der forud havde været saa hovmodige, at tilbyde Liverpools og Manchesters Kjøbmænd forøgede Fordele af Vandtransporten, men det var „for silde." Tiltrods for skrækkelige Vanskeligheder fik Jernbanen Tilværelse. „Meget vel", sagde Quarterly Review, „saadan en Vei er en ubetinget Nødvendighed, men vi afvise Ideen om en almindelig Jernbane, som heelt igjennem upraktikabel. De grove Overdrivelser af Lokomotivmaskinens, eller for at tale reent Engelsk, af Dampvognens Evne, kunne skuffe for en Tid, men maa ende med Vedkommendes Ydmygelse." Stephenson meente, at der ikke havde været nogen Overdrivelse, og skjønt han i temmelig høi Grad var blandt de „Vedkommende", blev han aldrig i mindste Maade ydmyget. Tvertom, de bleve ydmygede, som saae hans Triumph og gjerne vilde have nægtet ham den.

„Hvad", sagde Reviewmanden, „kan være mere paatagelig urimeligt, end den Udsigt, man har holdt frem, til at Lokomotiver skulle reise to Gange saa hurtigt som Postvogne? Vi skulde ligesaa snart vente, at Folket i Woolwich vilde finde sig i at blive fyret paa af en af Congreves Ricochet-Raketter, som at de skulde betro sig i en Maskines Vold, der gaar med en saadan Fart. Vi ville beskytte gamle Fader Thems mod Woolwicherbanen for hvilkensomhelst Priis. Vi stole paa, at Parliamentet vil ved alle de Jernbaner, det maatte sanktionere, begrændse Hurtigheden inden 8 eller 9 Mile i Timen, hvilket vi, i fuldstændig Enighed med Mr. Sylvester, antage for at være Saameget, som man med Sikkerhed kan vove."

De fleste Forretnings- og Videnskabsmænd i Kongeriget deelte disse Formeninger. Georg Stephenson smilede godmodigt og beviste praktisk, at de vare ugrundede. Den selvsamme Parliamentskommittee, af hvilken han blev examineret, smilede igjen af ham som af en Maanesyg, da han beskedent paastod, at han kunde drive et Lokomotiv til en Hurtighed af 12 Mile i Timen. Videnskabens Verden rystede paa sit ærværdige Hoved; og selv den milde Religion vendte, indtagen af Fordom, sine blaa Øine opad og syntes at bede om Tilgivelse for denne formastelige Mechanikers Gudsbespottelse.

En af Kommitteens Medlemmer trængte noget mere ind paa Vidnet. Han opstillede følgende Tilfælde: „Sæt nu, at en af disse Maskiner gaar afsted paa en Jernbane med en Fart af 9 eller 10 Mile i Timen og at en Ko forvilder sig ind paa Linien og kommer i Veien for Maskinen, vilde da ikke dette, mener De, være en høist ubehagelig Omstændighed?" „Jo", svarede Vidnet med en Blunk i Øiet, „høist ubehagelig tilvisse — for Koen!"

Da han talte om at overvinde Vanskelighederne ved en saadan blød Masse som Chat-Myren, erklærede den opponerende Raadsforsamling hans Uvidenhed for ubegribelig. Men det var hans Indsigt, som var ubegribelig for dem. Den lærde Gentleman Mr. Harrison blev ordentlig lystig ved Tanken om irske Parlamentsmedlemmer, der kom i Haarene paa hverandre i Vogne med en Fart paa 12 Mile i Timen; og Mr. Giles C. E. (Civilingeniør) forsikrede, at ingen Ingeniør med sine fulde Fem vilde gaa over Chat-Myren, ifald han ønskede at oparbeide en Vei fra Liverpool til Manchester. Mr. Giles sagde, at Vognene vilde alle tilhobe gaa tilbunds, og at det vilde blive nødvendigt at borttage Myren lige til Bunden, for at faa fast Vei. Andre „C. E'er" betegnede Stephenson som „den uvidenskabelige Person"; En betitlede hans Planer som „meget vilde", og selv den lærde Advokat Alderson erklærede Stephensons Projekt for „den mest urimelige Plan, der nogensinde undfangedes i en menneskelig Hjerne." „Jeg siger, han har aldrig havt en Plan", sagde Mr. Alderson; „jeg tror ikke, han er istand til at lægge nogen." Flere end een saadan Kamp havde Stephenson at bestaa, mens han stod ene; men hverken Skjeldsord eller Sarkasme eller Smigrerier eller ynkelige Hyl, som t. Ex. Sir Isaac Coffins, kunde rokke ham. Parliamentets Bevilgning blev tilsidst opnaaet, kun dog med et Beløb af henved 30,000 Pund, og samtlige „C. E'er" bød nu „den uvidenskabelige Person" at gaa hen og gjøre det Umulige. Og, o Jupiter! han gik hen og gjorde det! — ikke uden uhyre Vanskeligheder. Men efter enhver Skuffelse og efter ethvert klagende „Hvad saa?" var hans rolige Bemærkning den: „vi maa holde ud." Og nu udgjør Chat-Myren den allerbedste Deel af Veien mellem Liverpool og Manchester, og den blev fuldført med en Bekostning af 28,000 Pund, medens Mr. Giles C. E. havde opgjort, at Oparbeidelsen af en Vei der vilde koste 270,000 Pund. „Han vil ikke faa Nogen til at gaa paa Banen", var en almindelig Bemærkning. „Aldeles ikke tolv Mile i Timen", var en anden Bemærkning. „Absolut umuligt", skreg en Tredie, „lad ham kun forsøge det! Umuligt!" Og Georg Stephenson satte, som vi Alle vide, „The Rocket" paa Banelinien og drev Maskinen med en Fart af 30 Mile i Timen! Da begyndte de største Tvivlere at fatte, at en Revolution af en overordentlig Beskaffenhed stod færdig til at begynde, og medens Enkelte forudsagde en overordentlig Udvidelse af Civilisationen, slog Andre op i sine Bibler for at se efter om ikke Verdens Ende forud antydedes i saadanne Ting; men disse Sidste kunde have fundet Trøst, om de havde aabnet Jesaias og læst den gode Underretning for Reisende paa Jernbanen: „Deres Kraft er i at sidde stille."

Hvilken da levende Mand har glemt Aabningsdagens Glæde og Sorg, den 15de September 1830? „Den uvidenskabelige Persons" Triumph var fuldstændig. Den blev snarere forøget end formindsket ved den sørgelige Begivenhed med Mr. Huskisson. Den northumberlandske Maskine bragte den ulykkelige Gentlemans saarede Legeme en Strækning af omtrent 15 Mile i 25 Minuter eller med en Fart af 36 Mile i Timen. Denne utrolige Hurtighed blev pludselig udbredt over Verden med al den

*) Engelske Mile menes overalt i nærværende Stykke.

Effekt, som et nyt og forhen useet Phænomen fremkalder. Og læg Mærke til et af Resultaterne: Lorderne Derby og Sefton, som ved sin Modstand fortrængte Banelinien fra sine Godser og tvang Mr. Stephenson til at lægge den over den værste Deel af Chats-Myren, bleve senere befundne at være Patroner for en anden Linie (der optraadte som den førstes Rival) mellem Manchester og Liverpool, paa Betingelse af, at Linien skulde gaa gjennem deres Eiendom. Skjønt ikke saaledes meent, var det en Tribut til „den uvidenskabelige Persons" Geni, som nu havde fuldendt sit Livs store Værk, og begyndte det større og i høieste Grad fortjenstlige Værk, at rykke Landene sammen. Og dog blev hele Aar igjennem Mr. Stephenson af „C. E'erne" endnu ikke holdt værdig til at ansees for hørende til Ingeniørernes „Stand", fordi han aldrig havde været Student eller Lærling. Selv de mechanikke Ingeniører betragtede ham som En, der havde trængt sig ind og nedreve ham i sine Magaziner. Dr. Lardner, som saa tilfredsstillende beviste Umuligheden af at seile over Atlanterhavet med Damp, netop som hiint Værk var kommen til sin Fuldendelse, erklærede, at Passagen af et Læs paa 100 Tons i den foreslaaede store Box-Tunnel paa Great-Western-Jernbane vilde afsætte 3090 ℔ skadelig Gas, hvorved det vilde blive umuligt at opholde Livet. Den samme Philosoph forsvarede i 1824 Mr. Vallances Plan at slænge Passagerer gjennem en Cylinder, stor nok til at rumme et Træn af Vogne, naar den atmosphæriske Luft forud blev udtømt af Cylinderen! Og endelig udslyngede Col. Sibthorp Banstraalen over Stephenson og hans hele Parti, ved at erklære, at han hellere vilde møde en Stratenrøver, og dertil føie, at han ansaa en Stratenrøver for en mere respektabel Mand! Som en Prøve paa de Banskeligheder, han mødte ved Opmaalingen af Land for Jernbaner, er Følgende, som staar i Forbindelse med London-Birmingham-Banen blandt de mere løierlige:

Paa et Punkt var Landeiernes og deres Tjeneres Aarvaagenhed saa stor, at Opmaalerne faktisk bleve forhindrede i at udføre sit Arbeide ved Dagens Lys, og det blev tilsidst alene fuldført om Natten ved Hjælp af Blindlygter. Mr. Lecount nævner et andet Exempel, en Præst, der demonstrerede sin Opposition paa en forurolige̊nde Maade, at man maatte ty til det overordentlige Expedient, at opmaale hans Eiendom i den Tid, hvori han stod paa sin Talerstol. Dette lykkedes derved, at man havde et stærkt Mandskab af Opmaalere i Beredskab, og gik ind paa Præstens Grund paa den ene Side i samme Øieblik, som de saa ham klar af sig paa den anden Side; ved en vel organiseret og systematisk Anordning endte hver Mand sin tildeelte Part af Arbeidet, netop som den ærværdige Gentleman sluttede sin Tale, saaledes at førend han forlod Kirken var Gjerningen gjort og alle Synderne borte.

Mr. Robert Stephenson, en værdig Faders værdige Søn, siges at have gaaet 20 Gange over Landet mellem London og Birmingham, før han blev tilfreds med sin Opmaaling. Den ældre Stephenson var med Rette stolt af en saadan Søn, hvis forskende Aand han første Gang fandt virksomt beskjæftiget, da Robert - dengang meget ung - indlod sig paa ved Hjælp af en Glente at drage elektriske Funker ned i Bagbenene paa Faderens Kleppert. Hans gamle Fader kaldte ham spøgende „en ondskabsfuld Knegt", - men denne Streg var netop efter Faderens eget Sind.

Fra den Tid, da Liverpool-Manchester-Banen aabnedes og indtil 1840 - da den ældre Stephenson besluttede at trække sig tilbage til Privatlivet - var der faa store Jernbaneforetagender i Landet, som han ikke stod i nogen Forbindelse med. Han havde ogsaa Deel i mange udenlandske. Lige til det sidstnævnte Aar havde han mangen en Dyst at bestaa - men han drog ud fra sit Hjem nær ved Chesterfield i Almindelighed for at seire.

Det var ikke før 1842, da Dronningen begyndte at benytte Windsorlinien, at de mest Fordomsfuldes Antipathier, med Undtagelse dog af Col. Sibthorp, i Virkeligheden bleve bragte til Hvile. Ja for den Tid blev han, som var bleven anseet for gal, fordi han vilde saa fort frem i Verden, brændemærket som „langsom" af „Videnskabsmænd", fordi han paastod, at en Hurtighed af over 40 eller mellem 40 og 50 Mile i Timen, ikke kunde bestaae med Sikkerheden. Han kunde nok, sagde han, konstruere en Maskine, der skulde tilbagelægge 100 Mile i Timen, men denne vilde blive praktisk unyttig. Ogsaa hyldede han lige Linier og de smale Spor. Han var elsket af sine Lærlinge og Medhjælpere; og dersom Bitterhed nogensinde fandt et Udtryk hos ham, saa var det, naar han blev angreben af Modstandere, hvis videnskabelige Dannelse af dem ansaaes for at staa høiere end hans Fremgangsmaade og Erfaring, og hvem han kunde havt bedre Raad til at vise sin Foragt end sin Vrede.

Hans Fjernelse fra Verden var kun temporær, og selv da beskjæftigede han sig med at befordre en Kulvogn pr. Jernbane og med andre nyttige Foretagender. Tredive Aar efter at han havde været Arbeider i en Grube ved Newcastle, reiste han, bag et af sine egne Lokomotiver, fra denne Stad til London i 9 Timer. Liverpool gav ham, eller sig selv, en Statu. Kommuneøvrigheder anmodede ham om at hædre dem ved at modtage „Borgeret"; udenlandske Konger og Dronninger sad ved hans Side, for nedladende at høre ham beskrive deres Rigers geologiske Formationer, og den engelske Regjering, altid forrest i at erkjende og belønne Fortjenesten, ydede ham en stolt Art Patronatskab — Retten til at udnævne Postbudet mellem Chatsworth og Chesterfield, hvilken Ombudsmand skulde oppebære tolv Shillings om Ugen!

Han brød sig ikke meget om Ærestegn. Leopold gjorde ham til belgisk Ridder, men Ridderen bar aldrig Insignierne. Ridderværdigheden blev ham tilsidst tilbuden i hans eget Land, men han afslog den Ære. En spurgte ham, hvorledes hans fulde Titel lød, da han tiltænkte ham en Dedikation. „Jeg kan forsikre Dem", sagde Mr. Stephenson, „at jeg ingen Snirkler har ved mit Navn, hverken for eller bag, og jeg mener, at det er lige godt, om De simpelthen siger: „Georg Stephenson."

Béranger.

(Af Didots Biographie universelle.)

Pièrre-Jean de Béranger, et ægte Pariserbarn ligesom Molière, er født i Gaden Montorgueil den 19de August 1780 hos en Skrædder, hans „stakkels gamle Bedstefader", til hvis Omhu han blev betroet som Barn.

Pièrre Jean de Béranger.

Den adelige Partikel, som staar foran hans Navn, har Intet at betyde; Béranger var ikke af Adel, og han har selv været den Første til at fortælle os det:

> Moi noble? oh! vraiment, messieurs, non,
> Non, d'aucune chevalerie
> se n'ai le brevet sur velin.
> Je ne sais qu'aimer ma patrie.....
> Je suis velain et très-velain.

Hos sin Bedstefader forblev han indtil han var ni Aar gammel. Han var Vidne til Bastillens Bestormelse, og denne Begivenhed efterlod i hans unge Sjæl en uudslettelig Erindring, som han firti Aar senere besang bag Murene i Fængslet la Force. Kort Tid efter forlod han Paris og drog til Péronne, hvor han blev optaget i Huset hos en Tante, som holdt Værtshuus i en af Forstæderne. Det var under denne fromme og agtværdige Dames Veiledning, at den unge Pièrre-Jean først begyndte at lære Noget, idet han i sine Fritimer (han blev nemlig Værtshusets Opvarter) læste Télémaque og nogle Bind af Racine og Voltaire, som havde forvildet sig i Tantens Bibliothek og som hun forklarede saa godt hun kunde. Men Drengens skeptiske, spottende Genius aabenbarede sig allerede da i enkelte Træk. En Dag, under et heftigt Uveir, blev Béranger, som sad paa Dørtærskelen, medens den gudfrygtige Tante besprængte hele Huset med Vievand, rammet af en Lynstraale og baaret ganske bevidstløs ind. Det første, han gjorde, da han omsider kom til Live igjen, var at vende sig mod Tanten og spørge hende med en ondskabsfuld Mine: „Seer Du nu, hvad Dit Vievand hjælper til?" Tvivleren var kun tolv Aar gammel.

Som en fjortenaarsgammel Dreng kom han i Lære hos en Bogtrykker i Péronne, hos hvem han lærte de første Begyndelsesgrunde i Grammatik og Orthographi. Men hans Fremskridt heri vare kun langsomme. Hans Principal, der var en lidenskabelig Elsker af Poesien, lod sig henrive af en Tilbøielighed, som han deelte med sin Discipel, og istedetfor at tale om Syntaxens Regler holdt han Forelæsninger over Verskunst. Den brave Herr Laisney viste sig aldrig senere fortørnet over at have fundet en Overmand i den, han selv havde opdraget; det er et Vidnesbyrd, som hans berømte Discipel oftere har givet ham.

Nogen Tid efter blev Béranger optaget i en Skole, „L'institut patriotique", grundet i Péronne af et forhenværende Medlem af den lovgivende Forsamling, Ballue de Rellanglize, og organiseret efter Jean-Jacques Rousseaus System. Øvelserne i denne Skole, som lignede halvt en Leir, halvt en Klub, de Taler, Improvisationer af alle Slags, politiske Diskussioner, som her bleve holdte, bidroge mægtigen til at vække hans Smag, danne hans Stiil og udvikle hiin glødende Patriotisme, hvoraf hans Hjerte var fuldt.

Men blandt Skolens Underviisningsgjenstande var Latinen ikke optaget og følgelig har Béranger aldrig lært Latin. Denne Kjendsgjerning synes utrolig for Alle, der kjende hans Sange, af hvilke den antike Poesies høie fine Duft udstrømmer. Men Béranger rettede paa hiin Mangel ved et dybt Studium af Klassikerne i de bedste Oversættelser og ved en Slags umiddelbar Anskuelse, der lod ham ane Stilens Charakteer og dens Skjønheder.

Sexten Aar gammel kom han tilbage til Paris, hvor hans Fader, der gjenfandt sin Søn i Besiddelse af en allerede sikker Dømmekraft, en moden Forstand og en streng Moralitet, omarmede ham med den Forudsigelse, at han vilde blive en tyk Banquier. Den tykke Banquier drømte imidlertid kun om Vers og Komedier. Hans første Forsøg var en Komedie, betitlet „Hermaphroditerne", i hvilken han revsede Direktorialregjeringens kvindagtige Sæder. Men Læsningen af Molière afholdt ham fra at fortsætte i et Genre, som havde saa store Vanskeligheder. Derimod skrev han Dithyramber, Digte af en alvorlig, religiøs Charakteer, hvoraf nogle nylig ere fremdragne af en ufortjent Forglemmelse.

I sit to og tyvende Aar udkastede han Planen til et stort Epos og skrev et andet i fire Sange, i hvilket han med Simpelhed og uden at anvende en eneste mythologisk Talemaade forsøgte at skildre de eenfoldige, christelige Sæder i det sextende Aarhundrede. Han elskede allerede dengang Simpelheden, Sandheden, hiin Elegants, som Intet laaner af Løgnen, hiin alvorlige Skjønhed, der ikke tiltrænger nogen Smykke og hvis kydske Nøgenhed er en Prydelse og en Dyde. Han talte engang med en Akademiker om sit Digt og om den Omhu, med hvilken han undgik al Emphase, al Slags mythologisk Flitterstads. „Men hvad tænker De paa?" sagde Akademikeren, „hvad gjør De med det poetiske Sprog? Hvorledes for Exempel nævner De Havet?" „Jeg siger simpeltvæk Havet." „Hvad for noget? og Neptun, Thétys, Amphitrite, skjærer De alt dette bort?" „Ja Altsammen." — Men medens vor Digter saaledes drømte om Homers Ære, bankede Homers Fattigdom allerede paa Døren. Træt af de fortrykte Kaar, under hvilke han levede, fattede han et Øieblik den Idee, at drage til Ægypten, hvor dengang Bonaparte feirede sine Triumpher; men en Deeltager i Expeditionen, Parseval-Grandmaison, som var kommen tilbage skuffet i sine Forhaabninger, bragte ham til at opgive denne Tanke. Béranger forblev altsaa i Paris, klamrede sig fast til Haabet og fandt i sit muntre Sind Trøst for Fattigdommen. Det er denne paa haarde Prøvelser og lykkelige Mellemrum, paa Kjærlighed og Forglemmelse, paa berusende Glæde og bitre Sorger rige Periode vi skylde alle hine yndige Mesterværker, La Gandriole, Roger Bontemps, Le Grenier, Les Gueux. Det var den skjønne Tid, da Lisette og Frétillon herskede, det var det Afsnit af Digterens Liv, som han oftest vendte tilbage til, som han med størst Glæde fordybede sig i, naar han gjennemblaede sine Erindringer. I en af sine fortrolige Udgydelser til en Veninde siger han:

„Jeg var saa fattig! den ubetydeligste Forlystelse, hvori jeg deeltog, tvang mig til at leve i otte Dage af en Brødsuppe, som jeg selv lavede, og under alt dette var jeg dog fuld af Haab om fremtidig Hæder. Blot jeg taler med Dem om hin smilende Periode af mit Liv, i hvilken jeg uden Understøttelse, uden Veiledning, uden det daglige Brød drømte mig en Fremtid, kommer Taarerne mig i Øinene. Ak, hvilken skjøn Ting dog Ungdommen er, eftersom den endog kan udbrede Glæde over den forladte og elendige Alderdom. Anvend Deres Ungdom vel, min kjære Veninde. Elsk og lad dem elske. Jeg har kjendt denne Lykke; det er den største i Livet."

En Dag trængte dog Fortvivlelsen ind i Digterens Tagkammer, og den indgav ham en Beslutning, som blev Kilden for ham til en uventet Lykke.

„I Aaret 1803", siger Béranger selv, „havde jeg, berøvet alle Hjælpemidler, træt af skuffede Forhaabninger,

skrivende Vers uden Maal og uden Opmuntring, uden Veiledning og uden Raad, den Idee at samle alle mine Poesier og adressere dem gjennem Posten til Førstekonsulens Broder, Lucien Bonaparte, som allerede var berømt ved sit store Talertalent og sin Kjærlighed for Kunst og Literatur. Det Brev, som jeg lod medfølge, var, jeg husker det endnu, værdigt mit republikanske Hoved og bar Præget af en krænket Stolthed. Fattig, ukjendt, skuffet saa mange Gange, vovede jeg ikke at regne paa noget heldigt Udfald af et Skridt, som Ingen understøttede. Men tre Dage efter. o ubeskrivelige Glæde! lod Lucien mig kalde til sig, forhørte sig om min Stilling, talte til mig som til en Digter og ødslede med Opmuntringer og Raad. Ulykkeligviis var han nødt til at fjerne sig fra Frankrig. Jeg troede mig allerede glemt, da jeg fra Rom erholdt Anviisning paa en Pension af Institutet tilligemed et Brev fra Lucien, som jeg omhyggelig har bevaret."

Saaledes var Béranger reddet, og endeel Aar derefter (1809) erholdt han omsider et Embede, idet han blev ansat i et af Bureauerne for den offentlige Underviisning. Denne Post beholdt han i tolv Aar. Hans Gage, som i Begyndelsen var tolv hundrede Franks, oversteg aldrig to Tusinde; men den var altid tilstrækkelig for de beskedne Fordringer hos En, der tidlig havde lært at nøie sig med Lidet. Han søgte aldrig om Forfremmelse; thi, fast besluttet paa at bevare sine Meningers Uafhængighed, ofrede han Bureauet kun sin Tid og sin Haand. (Fortsættes.)

St. Olafs Bad paa Modum.

Vi kjende intet Anlæg hos os, som med større Ret end St. Olafs Bad kan siges at være fremstaaet „ved et Trylleslag." Ligesaameget Stedet, hvor det har reist sig, som den Tid og de Resourcer, der hertil ere anvendte, maa heel uvilkaarligen lægge Enhver, som seer det, hiin Betegnelse i Munden. Selv en Mand, der ved Alder og Embedsstilling var udover de løse Ungdomsstemningers Felt, og som af Kjendskab paa Stedet vidste, at for et halvt Aar siden var her intet bygget og ryddet, har jeg hørt ved Synet af dette Anlæg at udbryde: „Det er umuligt, at alt dette er sandt, - der maa stikke et Trylleri under!" Imidlertid ville allerede et Snees Personer, der ved St. Olafs Bad have gjennemgaaet den første, endte Sæson, bære Vidnesbyrd om, at det saa tryllerisk hurtigt opstaaede Anlæg er baade „sandt" og virkeligt.

Men naar man undres over med hvilken usædvanlig Hurtighed Alt her er fremsprunget, da maa man, for ikke at forbauses formeget, erindre, at her har en af disse Mænd virket, der ved sin Trøstighed og Iver ligesom springe den prosaiske Rimeligheds Grændser over og hvis Daad for den adstadige Betragtning synes en Eventyrdigtelse. Manden er her Doktor Thaulow, den samme, som først har bragt Badevæsenet paa Glid hos os ved at skabe Sandefjords Bad, der nu besøges af en Mængde Syge, endog fra Udlandet, og hvorved Penge gaa ind i Landet istedetfor som før bare ud med alle Badebesøgende. Endnu medens Badevæsenet var uforsøgt og Spekulationsaanden et Svøbebarn her i Landet, formaaede han at overvinde de mest fordomsfulde Betragtninger og fodgjængerske, ængstelige Beregninger og indgyde Folk Troen paa, at her virkelig var Noget at udrette, til Gavn for Medmennesker, til selve Stedets Ophjælpelse. Ved de Erfaringer, som herfra ere vundne, ere ogsaa hertillands Di-

St. Olafs Bad paa Modum.

nene aabnede for Badevæsenets Nytte og Betydning. Troen herpaa bliver mere og mere befæstet blandt Mængden, og naar Nutidens dygtigste Læger raade til Badekuur som det kraftigste Middel i mangehaande Sygdomstilfælde, kunne de regne paa at mødes med Fortrøstningsfuldhed ogsaa af den Syge selv.

Men uagtet man ved Thaulows Bestræbelser har faaet Sandefjords Bad og desuden ogsaa har Eidsvolds besøgte Mineralbad, er dog det nyanlagte Bad paa Modum af den Beskaffenhed, at det ligefuldt kan og bør bestaa, og det ved Siden af hine Bade. Virkningerne af de forskjellige Bade ere forskjellige, tildeels modsatte. Det ene Bad har saaledes Helsebod for et Slags, det andet for et andet Slags Sygdom. Sandefjords Svovlbad og Søbade opfylde i sine Virkninger de fleste Fordringer med Hensyn til en vis Sygdomsrække, men have en modsat Virkning i den Form af Sygdomme, som have sin Grund i en mangelfuld Blodberedning. Blegsot, absolut Svækkelse som Følge af Blod- og Vædsketab og dermed tildeels den Hærskare af nervøse Phænomener, som ikke saa meget ytre sig i en enkelt Sygdomsform, som i en Omstemning af hele Nervesystemet, finde i Brugen af Staalbade deres sikreste Helbredelse, og selv der, hvor disse Phænomener udspringe af en paaviselig lokal Sygdom, udgjør den lokale og universelle Anvendelse af Staalbadet som Efterkuur det fortrinligste Middel. Men Bademethodernes og de pirrende Rekvisiters rigtige Anvendelse gjør Brugen af Staalbad desuden endnu ofte til det sidste og bedste Middel i Kjærtelsygdom og Gigt, mod Atoni, i chronisk Diarrhöe og Nervesvækkelse, i Hypochondri og i mange Former af Hæmorrhoidallidelser osv. osv.

Ved en af Lektor Strecker foretagen chemisk Undersøgelse af St. Olafs Kilde er det godtgjort, at den, fordetmeste bestaaende af kulsure Forbindelser, tillige indeholder en større Mængde Jern end nogen anden hidindtil bekjendt Jernkilde i Landet og at den paa Grund af dens Reenhed maa regnes til de stærkere eller endog de stærkeste bekjendte Staalkilder i Ordets egentlige Betydning.

Men foruden at St. Olafs Kilde afgav et saa kraftigt Vand, og det i saadan Mængde, at der var mere end nok baade til Drikning og Bad, havde den desuden af Naturen faaet Overflod paa et andet for Bade vigtigt Rekvisitet, nemlig en Myrjord, der skal kunne sættes ved Siden af Franzenbads og Marienbads eller de andre böhmiske Bades bekjendte „Moorerde." Alle Betingelser, som kunde love et godt Udfald af et Badeanlæg, vare saaledes her forhaanden. Men der frembød sig dog for et Anlæg i større Maalestok saamange Vanskeligheder, især naar toges Hensyn til de indskrænkede pekuniære og artistiske Midler, som kunde raades over, at der maatte en Mand med Thaulows Erfaringer og Foretagelsesaand til, for raskt at gribe an og gaa løs mod Maalet. Alt maatte skee paa hans egen Bekostning og ogsaa efter hans egne Udkast og Planer. Han kunde ikke antage kostbare Architekter eller andre Kunstnere, han maatte selv være Alt — og herved, tør man sige, har Badet vundet i det Hele, da vistnok en hensigtsmæssigere Indretning er opnaaet, end om Arbeidet var udført af en noksaa bygningskyndig Mand, der ikke tillige var inde i Badevæsenet. Det Hele gaar med saare simple Midler, idet det Ene griber i det Andet med en utrolig Sindrighed, og Alt røber en mærkelig Sands for Harmoni og Bekvemmelighed. Men ved den høist praktiske Indretning er selve den ydre Skjønhed heller ikke forsømt. Anlægget har, som vor Afbildning viser, et saare tækkeligt Udseende, og til at forhøie Virkningen af de Midler, Kunsten har anvendt, har den valgte Belig-

genhed fortrinligen tjent. De herlige Naturomgivelser ventede kun paa at træde i Kunstens Tjeneste, saaledes som skeet, for at noget usædvanligt Skjønt og Venligt skulde fremstaa.

Ved dette Anlæg har Eieren ikke alene havt Udgifter og Møie med at reise selve Badeanstalten, men det har ogsaa gjældt at skaffe gode Veie derhen, hvilke før ganske manglede, uagtet Badet langtfra ligger eensomt og i øde Udmark, men tvertimod i nogen Afstand er omgivet med en Krands af ret smukke Gaarde. Saaledes har Thaulow nu bragt det dertil, at allerede en ret god Kjørevei fører fra Vigersund til Badet — vel 1/4 Miil, og fortsættes derfra over Snarumselven, hvor han har ladet opføre en ny solid Bro i et hidtil ganske ufremkommeligt Terræn, hvorved Badet er sat i Forbindelse med de hiinsidesliggende Gaarde og fjernere Trakter. I alle disse Arbeider er Thaulow bleven bistaaet af Modums Almue og Værksfolk, og det med en Beredvillighed og Opofrelse, som lige fuldeligen fortjener Paaskjønnelse, om end Bygdens fremtidige Fordeel af Badet er taget med blandt Bevæggrundene. Modums Bønder have derved vist sig fri for Bondens saa hyppige Fordomme mod alt Nyt og for disse smaalige Beregninger, der af Alt, hvad der gjøres, vil see haandgribelige Fordele idag eller imorgen. De have bragt Ofret i den Forvisning, at naar Badeanstalten kom istand, vilde den have en Fremtid, og da blive til Gavn for Bygd og for Folk.

Men Enkeltmand kan selv med den velvilligste Understøttelse af en forresten fattig Bygds Beboere ikke uden en endnu væsentligere Bistand bringe et Anlæg som St. Olafs Bad i en til dets rige naturlige Hjælpemidler tilsvarende Stand, hvorved det alene bliver muligt, at det kan virke til fuld Velsignelse. De omliggende Gaarde ligge blandt Andet for fjernt fra Badehuset til at afgive bekvemme Logier for Gjæsterne, foruden at Husene med Hensyn til Bekvemmelighed ikke ere beregnede paa det Slags Beboere, og der er saaledes en følelig Trang til at Boliger for Badegjæster efter Anlæggerens fattede Plan kunne reise sig rundt om selve Badestedet. Vi vide, at Thaulow til saadan Udvidelse har ansøgt Storthinget om et Laan, og trods de mangehaande Pengekrav, der nu for Tiden stilles til Staten, synes et saadant Andragende at have en særegen Fordring paa Imødekommen. Allerede fra et statsøkonomisk Standpunkt taget er vel Badevæsenet af den Vigtighed for Staten, at denne har nogen Opfordring til at tage sig af Sagen, især naar dette kan skee paa en saa lidet opofrende Maade, som ved et tilbagebetalendes Laan. Badeanstalter ere Velstandskilder for de Steder, hvor de anlægges, hvilket vi erfare fra Udlandet, hvor folkerige Byer med dem have reist sig i de ufrugtbareste og fattigste Egne. Landets Penge spares for Udvandring, Fremmedes gaae i Stedet til os. Man kan ikke sige, at der ved et Laan i antydede Retning blot gjælder at ophjælpe den private Spekulation; thi denne vil have bedre og snarere lønnende Feldt for sig. Det kan let beregnes, og Erfaringen har allerede vist det fra Sandefjord, at der vil hengaa en rum Tid, inden Nogen kan regne paa at spinde Silke ved Badeanlæg hertillands. Badevæsenet har, som saamangen ny Sag en lang Tid at arbeide sig frem i til Anerkjendelse. Det er Kummerlighedens og Tabets Tid — og først naar den er forbi kommer Profiten.

(En Beskrivelse over Badets Indretning i det Følgende.)

Literatur.

Religiøse Skrifter. Lammers Udtrædelse af Statskirken og især det ved ham reiste ængstende Spørgsmaal om Barnedaaben, har saagodtsom samtidigen fremkaldt trende Skrifter, der vistnok ville tjene til ikke liden Beroligelse for de ængstede Samvittigheder: 1) Nogle Ord om Barnedaaben af Gisle Johnson, Lektor i Theologien. 128 S. 8vo. Priis 24 ß. J. Dybwads Forlag. Dette Skrift er, ligesom det følgende, fremgaaet af Opfordringer, rettede til Forfatteren, om at forelægge Almeenheden sine Tanker om denne Sag, og er bleven imødeseet med en Længsel, som lover det en stor Udbredelse og Virkefeldt. 2) Om den skienske Frimenigheds Bekjendelse og Forkastelse af Barnedaaben. Et Vidnesbyrd, navnlig mod Lammers „Forsvar", af J. Kaurin, Sognepræst til Lier. 84 S. 8vo. Priis 20 ß. 3) Om den religiøse Retning i Skien og Barnedaaben af Frederik Ingier. 39 S. 8vo. Priis 12 ß. (De to sidste paa Fabritius's Forlag.) Videre er hos J. Dybwad udkommet: Om Evangeliets Forkyndelse og mulig Omvendelse efter Døden, et Vidnesbyrd, aflagt navnligt med Hensyn til Pastor Wexels's „Aabne Erklæring", af P. J. Dybdahl, Sognepræst til Røken. (IV og 44 S. 8vo. Priis 16 ß) og hos Abelsted: Oplysning om hvad den Lutherske Gudstjeneste har været, hvad den er og hvad Menigheden i den har mistet. Et Skrift for troende Lægfolk, af O. T. Krohg, Sognepræst til Vestnæs. (63 S. l. 8vo. Priis 16 ß.) Forfatteren af dette Skrift oplyser i Forordene, at det nærmest er et Sammendrag af Th. Kliefoths Skrift „om den oprindelige Gudstjeneste i de tydske Kirker af luthersk Bekjendelse, dens Forfald og dens Forbedring."

Henr. Wergelands Skrifter. Den samlede Udgave er nu afsluttet med det nylig udkomne 9de Bind, der foruden Konstitutionshistorien indeholder en fuldstændig, af Udgiveren Hartv. Lassen forfattet chronologisk Fortegnelse over Alt, hvad Wergeland har skrevet. Prisen paa den hele voluminøse Samling (12 Spd.) vilde dog hindre andre end bemidlede Folk i Anskaffelsen, og saaledes har Forlæggeren (Chr. Tønsberg) vistnok handlet baade i Publikums og sin egen Interesse ved at trykke særskilte Titler til de enkelte Bind, saa at hvert af disse for Kjøberen kommer til at udgjøre et Heelt for sig selv. Herved er det blevet muligt for dem, der i Forveien eie flere eller færre særskilt udkomne Skrifter af Wergeland, at supplere sin Samling med det Manglende, ligesom ogsaa de, der kun have Brug for Skrifter i en enkelt Retning (som f. Ex. den historiske) nu ville have Anledning til at anskaffe sig samme uden synderlig stor Udgift. Nu er det vistnok saa, at enkelte Bind indeholde mere end andre af saadanne Ting, som uden Skade kunde været borte, og hvis Optryk vel Kravet til Samlingens Fuldstændighed mest har foranlediget, og at derfor netop disse kunne regne paa en mindre Afsætning; men hele Samlingen er, som sagt, for dyr til at Kjøbere her, ved Salget under Et, skulde lade sig nøde til at tage det Onde med det Gode. Det er saaledes overmaade klogt af Forlæggeren, at han lader Publikum faa, hvad det attraar. Enkelte Bind, navnlig „Digte" og „Mindre Digte", ville vistnok meget hurtigere afsættes end andre; men herfor har en Forlægger godt Raad, hvis virkelig hele Oplaget skulde stryge med. — Vi anføre her de forskjellige Binds særskilte Titler og Priis. Mindre Digte 1—2 Bind med Wergelands Portræt 2 Spd 60 ß; Digte (Nordmandens Katekismus, Cæsaris, Spaniolen, Barnemordersken, den indiske Kolera, Svalen, Jøden, Jødinden, Jan van Huysums Blomsterstykke og den engelske Lods) 1 Spd. 60 ß; Dramatiske Digte 1 Spd. 36 ß; Mennesket 1 Spd.; Farcer 1 Spd. 84 ß; Prosaiske Skrifter første Række (Almueskrifter, Flyveblade, Artikler af Statsborgeren, skjemtende og satiriske Skrifter, Taler, blandede Skrifter) 1 Spd.; Prosaiske Skrifter anden Række (Biographier, Skizzer, Eventyr, Jødesagen, Hasselnødder) 1 Spd. 60 ß; Den norske Konstitutions Historie 1 Spd. 60 ß.

Dansk Konversationslexikon. Endnu inden det vidtløftige, men lidet priselige „almeennyttigt dansk Konversationslexikon" er sluttet, bebudes der tvende andre tilsvarende Værker, nemlig en i Tydskland foranstaltet dansk Haand-Udgave af Brockhaus's Konversationslexikon, fortsat af selve Originalens Redaktion og udvidet med Hensyn til de nordiske Forhold, og en af forskjellige nordiske Videnskabsmænd besørget Bearbeidelse af samme Værk, hvilken vil udkomme hos „Forlagsbureauet i Kjøbenhavn" (i hvis Spidse den Gyldendalske Boghandel staar.) Medens denne Bearbeidelse, der allerede i et Aar har været forberedet, først vil begynde at udkomme til Høsten, har 1ste Hefte (3 Ark), Priis 20 ß Dansk, af den i Tydskland besørgede Oversættelse, som synes at være beregnet paa at foregribe hiint Værk, allerede forladt Pressen. Den literære Bistand, de danske Forlæggere have sikret sig til sit Værk, lover imidlertid, at dette for nordiske Læsere vil faa saameget større Værd, at Kjøbere ikke skulle betænke sig paa at vente noget længere. Blandt de mangfoldige navngivne Medarbeidere, som dette Foretagende opviser, findes Professor P. A. Munch for de specielt norske, og Dr. Sturtzenbecher for de specielt svenske Artikler. Hovedredaktør for hele Værket er Professor Ingerslew.

Holberg. Den danske Sproggransker J. Levin, hvis Udgave af Holbergs Danmarkshistorie er afsluttet, har nu foretaget sig at udgive Holbergs „tre latinske Breve om sit Liv og Levnet", hvilke ville udkomme i 3 Hefter, hvert paa 6 Ark og til en Priis af omtr. 4 ß for Arket. Da saavel den bergenske som den kjøbenhavnske Oversættelse af dette Skrift, der udkom i Forfatterens Levetid (skjønt ikke besørget af ham selv) ere saagodtsom forsvundne af Læseverdenen, og nogen senere Oversættelse kun findes i Rahbeks store og bekostelige Udgave af Holbergs Skrifter, saa vil en ny Udgave af dette Skrift, der i og for sig afgiver en ligesaa underholdende Læsning, som det er en uomgjængelig Kilde til Kundskab om den udødelige Forfatter, vistnok være kjærkomment for Publikum. — Af Werlauffs Antegnelser til Holbergs Komedier, hvilke kunne kaldes en uvurdeerlig „Fundgrube" til Forstaaelsen af Holbergs Tidsalder og hans Skrifter, vil med det Første udkomme en ny, betydelig forøget Udgave, der, ligesom andet Oplag af samme lærde Forfatters Bibliothekshistorie, bekostes af Selskabet for den danske Literaturs Fremme. — Ligeledes vil der paa samme Selskabs Forlag udkomme en ny Udgave af Dorphs Oversættelse af Nils Klim med de dertil meddeelte vigtige literærhistoriske Oplysninger af Werlauff.

Ifølge 2det Junihefte af Revue contemporaine er følgende Værk af **C. A. Holmboe** netop udkommet i Paris: Traces du budhisme en Norvége avant l'introduction du christianisme. 79 Sider i Oktav med 2 Plancher.

I Edinburgh New Philosophical Journal, new series, No. 9 (for iaar), S. 1—20, findes af **L. K. Daa** en ethnologisk Afhandling, betitlet: On the Tribunal Governement of the Ruder Nations.

Norge.

Christiania. Kjøbmand Vollmann, der hører til den jødiske Nation, men i flere Aar har været bosat her i Staden, har i disse Dage paa egen og med ikke ringe Bekostning restaureret det af hans Troesfæller i sin Tid reiste Monument for Henrik Wergeland, hvilket allerede befandt sig i en forfalden Tilstand og uden Tilsyn. Videre har han sørget for et Jerngitter om selve Monumentet, hvilket med det første skal opreises. I alt dette, der er gjort af Enkeltmand, ganske frivilligen og i Stilhed, viser sig en elskelig Pietet for den Mands Minde, som har banet Hr. Vollmann og hans Troesfæller Adgang til vort Rige.

— I Morgenbladet No. 218 findes af Adjunkt J. E. Thaasen en Artikel med Overskrift „Examen Artium og den kgl. Proposition", som fortjener megen Opmærksomhed. Forf. viser, hvorledes Examens-Indretningen fører til jevn Middelmaadighed i Alt eller og til en skadelig Overlæsselse. Hovedfeilen er, udtrykt i faa Ord, at der „fordres for Meget i Mangt", hvoraf følger: „Faa, som virkelig ere dygtige i Et, Mange, som (maadelig) forstaae sig paa Alt", og at Individualiteterne gaae under. Forf. antager derfor med Rette, at en Forandring bør gaa ud paa, at opstille bestemte Hovedfag, hvori Alle skulde vise, at de havde ordentlig Kundskab og at Bifagenes Masse eller Betydning maatte indskrænkes, enten saaledes, at de tildeels bleve valgfrie, eller ogsaa saaledes, at grundig Kundskab i Et ækvivalerede Ukyndighed i et Andet. Med Hensyn til Valget af Fag stiller Forf. Græsk og Latin i første Række.

I den her fremsatte Anskuelse ligger vistnok indirekte en bestemt Udtalelse imod den Artiumsreform, som Kirkedepartementets nye Konsulent har faaet frem i saadan Hui og Hast, at de nærmest vedkommende Universitetslærere derved ere blevne ligesom overrumplede. Men det vilde dog været ønskeligt, om Forf. mere direkte havde udtalt sig om selve Reformens Mislighed overhovedet. I den latinske Stiil havde selv den maadeligste Privatist et Baand paa sig til dog at lære idetmindste et Fag forsvarligen, og deri laa allerede et videnskabeligt Tilløb, en Tendents til Grundighed. Afskaffelsen aabner Døren for den brede Middelmaadighed i Alt. Til Gjengjæld faar man trukket nok et Fag ind i Underviisningens Kreds, og dette et Fag, der er altfor vel skikket til at træde i den praktiske Tids Tjeneste, f. Ex. til at gjøre den, der gaar over til Handelen, fix færdig dertil fra Skolen o. s. v.

— Examen Artium begyndte 4de August med den Opgave Modersmaalet „At udvikle Forholdet mellem Sædelighed og Religiøsitet.

— Ifølge den nu udkomne Forelæsningskatalog vil Professor P. A. Munch 3 Timer om Ugen læse over Folkevandringens Historie og 3 andre Timer over Tydsklands Historie i Reformationstiden. R. Keyser fortsætter sine Foredrag over Literaturens og Videnskabernes Historie hos Nordmændene i Middelalderen, hvorhos han fortolker Egils-Saga, og Unger vil blandt Andet læse over Sverres Saga og gjennemgaae Shakespeares Romeo og Julie.

— Christiania Theater har, ifølge den i Generalforsamling den 30te Juli fremlagte Beretning, i forløbne Sæson havt en samlet Indtægt af 28,807 Spd. 74 ß, hvilken dog ikke ganske vil forslaa til at dække samtlige Udgifter til næste Sæsons Begyndelse. Af Indtægterne er 26,478 Spd. 88 ß indkomne ved Salg af Billetter til de givne 117 Forestillinger. Til hver Forestilling har gjennemsnitlig været solgt 620—21 Billetter, og Indtægten deraf været 228 Spd. 28 ß. Pensionsfondet har havt en Indtægt af 629 Spd. 106 ß. I Sæsonnens Løb er opført 8, siger og skriver otte, nye Stykker, hvori formeentlig indbefattet de, der ere givne til Beneficer og af Skuespillerne selv valgte. Til Direktører gjenvalgtes de Forrige (Borgermester Fougstad, Fabrikeier H. Schou og Raadmand Jürgensen); til Repræsentanter istedetfor de tvende afdøde (Byfoged Thrap og Fuldmægtig Ebbell) valgtes Statsraad Bretteville og Raadmand Ebbell.

— Da den gamle Universitetsgaard, hvor Nationalmusæet nu har sit Lokale, skal indredes til Departementslokaler, er der ved kgl. Resolution af 17de Juli midlertidigen anviist Musæets Samlinger Huusrum i Stiftsgaarden, der forøvrigt fremtidig er stillet til Disposition for den Statsraad, der fungerer som første Medlem af Regjeringen.

— Vort Publikum har i denne Uge havt Anledning til en særegen musikalsk Nydelse, hvilken det ogsaa rigelig har benyttet. De stockholmske Operavirtuoser Dahlgreen, Willmann og Dente og den med Rette høit beundrede Upsalakvartet have nemlig besøgt vor By og her ladet sig høre, i Mandags alle tilsammen og i Thorsdags Kvartetten alene. Begge Koncerter gaves i Frimurerlogens store Sal for et usædvanlig stort Antal Tilhørere, der gjentagende hilsede Koncertgiverne - alle Virtuoser i sit Fag - med det mest levende Bifald.

— Stabell har bebudet, at han ikke vil være Repræsentant paa næste Thing og derfor raadet til, at man allerede nu burde see sig om efter en Mand, der kunde indøves i Præsidentforretninger. Odelsthinget valgte da den 6te August med 49 St. Prokurator Elieson til Vicepræsident istedetfor Stabell. J. Sverdrup havde 21 St.

— Til den norske Kreditbank er nu tegnet over 1¼ Million Spd.

— Ved høieste Resolution af 22de Juli er det saakaldte Stavs Hestemarked i Øiers Præstegjeld autoriseret som offentlig Marked, fra næste Aar at regne, og skal det holdes den sidste Tirsdag i August Maaned og de to nærmest paafølgende Dage.

— Den 1ste August besluttede Odelsthinget at ophæve den nu Bankbestyrelsen paahvilende Forpligtelse til at fordre, at Laantagere skulle stille Kaution ved Siden af Pant.

— Under 22de Juli er Kontorist Chr. R. K. Ritter beskikket til Lensmand i Ytre Dale Thinglag, Sønd- og Nordfjords Fogderi.

— Den 25de Juli afgik ved Døden Korpsmajor og Dannebrogsridder Jens Christian Grüner (tidligere Eier af Nedre-Foss), efterladende Enke Birgitha Rosenvinge Kolderup.

Bladets Redaktør, P. Botten Hansen, bor i N. Haslunds Gaard, Kongens Gade, Expeditøren i Grubbegaden Nr. 5.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger Nr. 41—44.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 33. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 16de August. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Af Georg Stephensons Liv.

III.

I sine sidste Leveaar førte Georg Stephenson en nyttig og virksom „Landgentlemans“ Liv. Han var aldrig ledig. Paa de Forretninger, der forefaldt ved hans Kulværk og Kalkbrænderi anvendte han mangen en Time, ligesom ogsaa paa Brevverling og mundtlige Forhandlinger med en Mængde Personer, som tyede hen til ham om Raad og Bistand. En Ting generede ham i hans Have: hans Agurker pleiede at voxe krogede. De spottede alle hans Forsøg, indtil han puttede de voxende Vegetabilier ind i Glascylindere og fik dem fuldkommen rette. Over denne sin Bedrift blev han meget glad, ligesom ogsaa en Gang, som han slog Hertugen af Devonshire af Marken i en Debat om hans Grantræer. Og ved saadan Leilighed var han alt Andet end en Smyg. Han var ikke den Mand, som naar han var til Middag hos en Baronet, til den Ende behøvede at gjøre særlige Forberedelser til sin Konversation. Kom han blot, var han altid en meget behagelig Selskabsmand. Følgende Scene foregaar hos Sir Robert Peel i 1845, hvor han er sammen med Chantrey, Buckland og Follett.

Skjønt hovedsagelig Ingeniør, var han ogsaa en dristig Tænker over mangehaande videnskabelige Spørgsmaal; og der var neppe nogen Gjenstand for Spekulation eller nogen Green af dyb Videnskabelighed, uden at han jo derpaa havde anvendt sine Evner i den Grad, at han havde erhvervet sig en baade omfattende og original Indsigt. I Drayton vare saadanne Gjenstande ofte Samtalens Emner og Mr. Stephenson tog med stor Frihed Deel deri. Ved en Leilighed fandt en livlig Diskussion Sted mellem ham og Dr. Buckland angaaende en af hans Yndlingstheorier, Kullenes Formation. Men Udfaldet blev, at Dr. Buckland, der besad en langt større Tungefærdighed end Mr. Stephenson, ganske og aldeles bragte denne til Taushed. Da han den følgende Morgen før Frokosten gik og grublede over Sagen, kom William Follett hen til ham og spurgte ham, hvad han tænkte saameget paa. „Aa, Sir William! jeg tænker paa den Dispût, jeg havde med Buckland igaaraftes. Jeg veed, at jeg har Ret og at jeg, hvis jeg blot havde havt Udtrykket i min Magt, nok havde feiet ham af.“ — „Lad mig høre Alt angaaende den Ting“, sagde Sir William, „saa vil jeg see til, hvad jeg kan gjøre for Dem.“ De satte sig da begge to hen i et Lysthuus, hvor den kløgtige Retslærde gjorde sig tilbunds bekjendt med Sagens Punkter, idet han trængte ind i den med al en Advokats Iver for at forsvare sin Parts dyrebareste Interesser. Efter at Sir William var bleven Mester over Gjenstanden, reiste han sig op, gned sine Hænder af Lystighed og sagde: „Nu er jeg parat og til hans Tjeneste.“ Sir Robert Peel blev gjort bekjendt med Planen og bragte efter Middagsmaaltidet med Behændighed Stridens Gjenstand paa Bane. Resultatet blev, at i den Disputats, som nu fulgte, blev Videnskabens Mand overvunden af „Lovens Mand“ og Sir William Follett fik i alle Punkter og Ender Overmagten over Dr. Buckland. „Hvad siger De da, Mr. Stephenson“, spurgte Sir Robert leende. „Aa“, sagde han, „jeg vil blot sige dette, at af alle Magter over Jorden og under Jorden forekommer ingen Magt mig saa stor, som den Gave, at kunne tale godt for sig.“ En Dag under samme Besøg forelagde en videnskabelig dannet Dame ham ved Middagstaflet følgende Spørgsmaal: „Mr. Stephenson! hvilken Magt i Naturen anseer De for den største?“ „O“, sagde han med et Anstrøg af et Galanteri, „det Spørgsmaal skal jeg snart besvare Dem; det er en Kvindes Øie for den Mand, som elsker hende; thi seer en Kvinde med Ømhed paa en ung Mand og denne skal gaa til Jordens yderste Ender, saa vil Erindringen om dette Blik bringe ham tilbage, og der er ingen anden Magt i Naturen, som kan gjøre det!“ En Søndag, netop som Selskabet var kommen hjem fra Kirken, stode de alle sammen paa Terrassen ved Salen og betragtede et Jernbanetog, som i stor Afstand pilede afsted med en lang Hale af hvid Damp efter sig. „Her, Buckland“, sagde Mr. Stephenson, „har jeg et Spørgsmaal til Dem. Kan De sige mig, hvad det er for en Kraft, som driver dette Train derhenne?“ „Nu vel“, sagde den Anden, „jeg tænker, det er en af Deres vældige Maskiner.“ — „Men hvad driver Maskinen?“ — „O, det er ganske rimeligt en eller anden skikkelig Newcastlerkudsk.“ — „Hvad siger De om Solens Lys?“ „Hvor kan det være saa?“ spurgte Doktoren. „Det er ikke noget Andet“, sagde Ingeniøren, „det er Lys, som igjennem Titusinder af Aar er bleven opfanget i Jorden — Lys, indsuget af Planter og Vegetabilier, der er nødvendigt for Kulstoffets Fortættelse, medens Væxtprocessen foregaar, forsaavidt det ikke bliver til Kulstof i en anden Form — og efter i lange Tidsaldre at have været begravet i Jorden i Kulværkerne, er dette skjulte Lys nu atter bragt frem i Dagen og frigjort, for at arbeide, som f. Ex. i dette Lokomotiv, for store menneskelige Formaal.“ Ideen var tilvisse slaaende og original; den var som et Glimt, der i et Øieblik oplyser en heel Mark af Videnskaber.

Tre Aar derefter blev denne „Naturens Gentleman“ efter en gradeviis Aftagen i Kræfter angreben af en intermitterende Feber, hvoraf han døde i sin Alders 77de Aar. Vi ere overbeviste om, at vi ville øge vore Læseres Agtelse og Tilfredsstillelse, naar vi tilføie, at han efterlod den stakkels Robert Gray i Newburn, der gjorde Tjeneste som hans Forlover, da han ægtede sin første Kjærlighed, „den nette “Fanny Henderson, en Livrente, der fremdeles bliver ham udbetalt.

Reisende Englænderinder i Norge.

Af et Værk, som i forrige Maaned er kommen ud hos DHrr. Routledge & Komp. i London under Titelen: Unprotected Females en Norway &c. with Scandinavian Sketches from Nature (engelske Damer, der reise uden mandlig Ledsagelse i Norge o. s. v.), finde vi en Anmeldelse i The Illustrated London News for 25de Juli, som vi gjengive, deels fordi dens Gjenstand antages at ville interessere i og for sig som Noget, der vedkommer os og vore Forholde mere ligefrem, og deels ogsaa formedelst de Pudsigheder og Overdrivelser, som unægtelig deri komme tilsyne.

„Mange af vore Landsmænd og Landsmandinder gjøre aarlig et Besøg til de granklædte Høie, speilblanke Søer, fossende Bække og grønne Enge i det barske Norge. Det er nu ved den Tid, at disse Udfarter tage sin Begyndelse og det er ret beleiligt, at DHrr. Routledge have udgivet en Bog, der kan veilede de Lystreisende i den behageligste Maade at reise paa i dette Land. Den er skreven af en aandrig Lady, som finder, at det eneste Gavn, man paa Reiser har af Mandfolk, er, at man har Nogen, der kan eftersee Bagagen, - og som derfor ingen Mandfolk har med, men renoncerer paa al mandlig Ledsagelse. Ledsaget af sin Moder, hver forsynet med en Vadsæk „af prima Qualité, med Stropper og uden Bimpel“, farer hun frem paa sit Togt og det er kun faa Gentlemen, som ikke misunde hende den Lykke, hun gjør. Ladyernes Beklædning bestaar i solide rudede Skjørter, tykke Polkalivstykker, uldne Strømper og Vegsømssko tilligemed røde Flanels Tisteller, anskaffede i Landet; paa Hovedet bære de Straahatte og tynde Moskitslør. De have hver sit fuldstændige Ombytte af Klæder og intet videre. Saaledes udstyret besøge de Hamburg, Kjøbenhavn, Gothenborg, Christiania, Bergen og de mærkeligste Egne og Fjorde i Norge. De reise paa Jernbaner, paa Dampskibe, i Nordmændenes brede Baade og i smaa Kjøretøier (Karioler), der trækkes af livlige smaa Heste, og tilhest. De drage ud til alle Tider og stoppe ved alle Slags Hvilesteder — Bjerghytter, Præstegaarde og Hoteller af første Rang, og ankomme til enhver Tid. De trænge ind i alle mærkelige Kroge af Landet. De fælde selv „sin Gaas“, førend de spise den til Aftens; de iføre sig de norske Kvinders Klæder og vinde deres Hjerter, idet de henrykke dem i deres egen Pynt; de male baade Mænd og Kvinder og glæde dem ved dette Arbeide. De finde Heste færdige uden i Forveien at bestille dem, medens Gentlemen ingen faae; de give kun halv Betaling; man vaager over dem og man venter paa dem med al Ridderlighedens Galanteri og al Ømhedens Opofrelse. Det gaar dem saameget bedre, fordi de ere alene. Enhver Nordmand var forekommende mod dem og bestræbte sig for at være dem til Nytte. De tog Sagen ganske rolig. Gentlemen, som de saae, kom i Fyr og Flamme. De stive Nordmænd mødte op imod dem, de spildte sin Tid og maatte betale extra. Saaledes fandt de „ubeskyttede Damer“ i sine egne Smiil og Nordmændenes Galanteri al den Tryghed og Opmærksomhed, de kunde ønske.

„At reise uden mange Fordringer er en væsentlig Betingelse for at reise med Fornøielse i Norge som i ethvert andet Land. Anbefalingen kan med Lethed, om og mod Vedkommendes Villie, blive imødekommet; men det modige Hjerte, det lystige Sind og den blide Tænkemaade, ivrig efter at behage og selv let tilfredsstillet, som udmærker Forfatterinden, kan ikke Hver og En efter Behag iføre sig, skjønt hine Egenskaber ere mere nødvendige til at reise hyggeligt end Opofrelsen af alle Modens Flauheder. Ere de ikke Gaver af Naturen, kunne de ene erhverves ved Udholdenhed og Flid, og de, der ikke besidde dem, ville ikke finde en Reise behagelig hverken i Norge eller noget andet Sted. Damerne levede med Folkets Børn, saae mange af dem og beskrive deres Manerer og det hele Sceneri med Nøiagtighed og Livlighed. Bogen er opfyldt med livlige Anekdoter og Enkeltheder, baade moralske og materielle og meget nyttige for de Reisende. Forfatterinden lærer ved sit Exempel, uden at paatvinge Nogen denne Lektion, at Blidhed i Norge som i hvilketsomhelst andet Land er den Talisman, som aabner Alles Hjerter. Den er nødvendig til at vinde Fremmedes Velvillie og reise til sin Fornøielse.“

St. Olafs Bad paa Modum.

II.

Badehuset ved St. Olafs Kilde blev paabegyndt strax efter Nytaar 1857 og aabnet den 17de Juni. Det har foran sig en imod Øst skraat opadgaaende Slette, hvor Krat og Eng indbyder til Parkanlæg og Promenader og hvilken begrændses af en jævn Jordbanke med Skov og de ypperligste Byggepladse. Paa de øvrige Sider omgives det af Skov, hvoraf en smal og leret Strimmel adskiller det fra Snarumselvens forrige Løb. Foruden en liden Salon med 2de Sideværelser indeholder det 2de Kontorer og 7 tildeels tapetserede Værelser for Restauratøren og Logerende samt 4 Badeværelser med tapetserede Toiletværelser, der samtlige ere forsynede med Kakkelovne. I hvert Badeværelse findes, foruden Styrtebads- og Douschindretninger, 2de Badekar, hvoraf det ene kan benyttes til Skyllebad og det andet er forsynet med smaa Hjul, for ved Hjælp deraf at kunne rulles igjennem en Aabning i Væggen paa Gangen, som findes midt i Huset, hvor det bliver fyldt med kogende Myrgytje. I et af Badeværelserne findes desuden en velindrettet Vaginaldousch.

„I en Sidebygning, som endnu staar tildeels uklædet og ufuldendt, findes Dampkjedelen, Myr- og Vandappa-

raterne samt Kjøkken og Kjælder. Men i samme Bygning haves endnu et større Værelse, med Feldtsenge for Syge, som skulle benytte Omslag af varm Gytje eller af Svovlmyrgytje, og hvortil skulle anvendes særskilte Apparater og Hylstre, hvori Varmen vedligeholdes af den i Værelset anbragte Dampdousch, hvilken Sidste dog ogsaa kan benyttes alene eller i Forbindelse med Dampe af Svovlgytje, aromatiske Urter eller Barnaale og desl. En Afdeling i Værelset giver Plads til et Badekar til Svovlmyrgytje, hvortil Materialet tilveiebringes ved at der dekomponeres surt svovlsurt Natron med Myrjord; herved sættes man istand til at fremstille Bade med eller uden Tilsætning af Kjøkkensalt og af en Styrke og Virksomhed, som berettiger til de største Forhaabninger og som vil give St. Olafs Bad en langt større Virkekreds end Staalbadene alene i Almindelighed have.

Mangel paa dertil passende Syge i dette Aar, eller Umuligheden af for de Enkelte, som fandtes, at holde et kostbart, dertil nødvendigt Tjenerpersonale, har dog hidindtil ikke tilladt Anvendelsen af ovennævnte Apparater og Rekvisiter, ligesaalidt som Apparatet til Fremstillingen af Furunaalebade har været taget i Brug. Det er vistnok beklageligt, at Badet ikke har havt Anledning til allerede i dette Aar, ved faktiske Beviser at kunne konstatere de heldbringende Virkninger, som disse Rekvisiters hensigtsmæssige Brug paa Forhaand give en saa velbegrundet Forventning om.

Myrjorden behøver, for at blive skikket til Brug for Badene, en temmelig vidtløftig og kostbar Præparation. Den bliver nemlig Aaret i Forveien opgravet og bearbeidet for at der kan tilveiebringes en fuldkommen Komposition af dens organiske og anorganiske, især Svovlforbindelser, og efterat den er bleven renset for Rødder og Trær, bliver den det følgende Aar fremkjørt til Badehuset. Her bliver det daglige Behov smaahakket med Klubber, under stærk Omarbeidning og med Tilsætning af Staalvand kogt med Damp i 3 dertil indrettede store Kar og derpaa silet eller arbeidet igjennem et stort Jernsold. Den danner saaledes en sortbruun mere eller mindre jævn og tyk Masse, hvori den Syge ligger og gjennemgaar den anordnede Badeproces. Til hvert Bad medgaar omtrent 1 Kubikalen Jord."

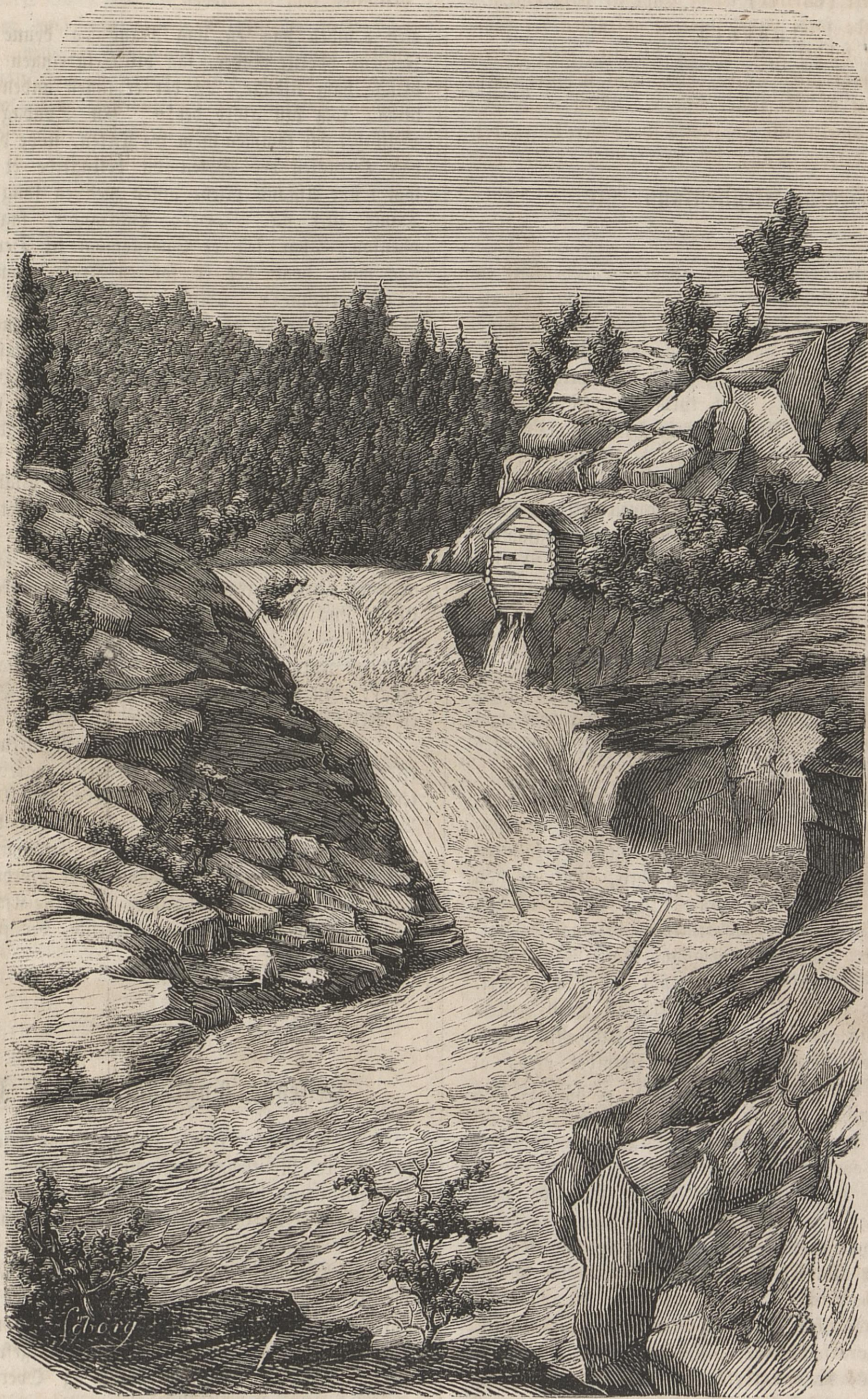
Den Egn, hvori Badehuset ligger, er særdeles rig paa Afvexling, eller om man saa vil, paa romantiske Partier. I Baggrunden er selve Bygningen indfattet af en herlig Naaleskov, der strækker sig ned til Snarumselven, der efterat have dannet den maleriske Kaggefos, i en uoverskuelig Strækning arbeider sig igjennem en skovomkrandset ligeløbende Hulning i Fjeldet. Her er det den nye Bro er opført, og naar man vel er over den, staar man ved hiin (her afbildede) Fos med Møller paa begge Sider, og i hvis vilde Hvirvel de nedstyrtende Tømmerstokke fremstille et usædvanligt Skuespil. Foran Badehuset, (nærmere Vigersund) ere tætte Furuskove, hvorigjennem en Mængde Veie føre, og afgive de herligste Promenader. Imod Nord og Syd har man Gaarde og opdyrkede Marker. I længere Frastand har man Modums og Ekers Dalføre med Laurdals takkede Fjelde i Baggrunden, og Snarums opdyrkede Trakter med det somoftest sneedækkede Norefjeld i Nordvest og endelig Grubeaasen med sine mørke Lier, hvorigjennem Koboltgrubernes Bygninger og Steenrøser skimte lysende frem.

„Men endnu smukkere er Udsigten fra Gaarden Kaggestad længere imod Nord og paa Høiden omtrent af en Triangel, som dannes af Tyrifjord og Snarumselven, - eller længere imod Øst, naar man kommer igjennem den med de herligste Veie gjennemskaarne Furumo, som omgiver Kilden ved Gaardene Bjølgerud og Brunæs. Her seer man Bergsø, der lig et Speil gjengiver Østaasens smukke Lider med Landtunger, Gaarde og Kirke lige foran sig; strax nordenfor viser Tyrifjorden et Parti af sin nydelige Flade og sine smilende Bredder; og naar man da en rolig varm Sommeraften fra hiin Høide overskuer dette Billede, efterat have fulgt det vexlende Spil af Lys og Skygge, som Skyerne om Eftermiddagen henkaste paa Østaasens smuktfarvede Side: Norefjeldet endnu glimrende belyst af Solens sidste Straaler, den mørke Grubeaas i sine Tinter af Blaat og Violet, - Fjeldene langt i Syd og i Nord lyse og lette i Aftentaagens mystiske Gevandt og endelig Østaasen badet i Solens svindende Glands, — da følger Øiet med Henrykkelse og Forbauselse hiint pragtfulde Farvespil fra Lyserødt til dyb Karmin og Blaat og som i vexlende Afskygninger fra Violet, Guult og Blaat giver Egnen en saa ubeskrivelig Ynde."

Kort sagt, Omegnen har en saadan Rigdom af yndige og afvexlende Naturomgivelser — med brusende Fosse, med blaanende Fjelde, med skyggende Skove, med grønnende Enge, - at Sands og Øie her kan finde en Forfriskelse for Sindet paa samme Tid som Legemet søger sine svundne Kræfter, sin Sundheds Gjenoprettelse.

Delhi.

Delhi, Hovedsædet for Militæropstanden i Indien, hvorpaa nu Saamanges Øine ere rettede, ligger under 28° 41′ n. B. og 94° 39′ ø. L. i den til Præsidentskabet Kalkutta hørende Provinds af samme Navn (1670 □ Mile med 8 Millioner Indvaanere) paa en klippefuld Kjæde af Høie og ved Dschamna (Jamunâ), hvorover der er bygget en Bro. Det gamle Delhi, paa Sanskrit Indraprastha (d. e. Indras Høislette) var længe før den mahomedanske Erobring en stærkt befolket berømt Stad. Det nye Delhi (ogsaa kaldet Schah Dschehan Abad efter sin Anlægger Schahen Dschehan) har, iberegnet de mangfoldige Ruiner af den gamle Stad, et Omfang af syv Mile og deler sig i Hinduernes og Mongolernes Stad. Gaderne ere i Almindelighed krumme, krogede og meget trange. I det store Antal af Moscheer med høie Minareter og forgyldte Kupler rager Dschamnamoscheen frem over alle, og er det skjønneste mohammedanske Tempel i Ostindien, heelt igjennem bygget af rød Granit og indlagt med hvidt Marmor. Dauri-Serai, Keiserpaladset ved Dschamnafloden, er en Bygning af uhyre Omfang, der rummer store Haver, Moscheer og Bade og beboes af Stormogulens Efterkommere, hvis Antal gaar op til mange Hundreder. Citadellerne og de mange, engang berømte Paladser, hvori Nabober og Chaner residerede, ere ødelagte. Indvaanernes Antal kan sagtens endnu anslaaes til 200,000. I den nyeste Tid har en livlig Handel med Kaschmir, Kandahar, Kabul, Bengalen og andre Lande atter hævet den sunkne Stads Velstand og Magt. Delhi skal, ifølge indiske Sagn, være bleven grundet af en Radschah af samme Navn; i Mahabharatta bliver Staden under Navn af Indraprastha anført som Residents for Panduerne eller Solens Børn, hvis Rige gjaldt for at være Indiens Hovedrige. Gaderne vare brolagte med Guld - fortæller Sagnet - og fugtede med de kosteligste Essentser, Bazarerne fulde af Kostbarheder og Panduernes Palads straalede af Diamanter og andre Ædelstene. Men Panduerne og deres Herligheder forsvandt og med dem det gamle Delhis Størrelse og Glands. Efter dem herskede her i

Kaggefos (i Snarums-Elven) ved St. Olafs Bad paa Modum.

lang Tid indiske Konger. I Aaret 1011 blev Delhi stormet og plyndret af Sultan Mahmud af Ghasna og Landet gjort til Provinds af Ghasnavidernes Rige under egne Radschas, som dog efterhaanden reve sig løs. Derfor trængte 1193 den ghuridiske Sultan Mohammed atter frem til Delhi, overvandt Fyrsten i Delhi efter en haardnakket Kamp og erobrede Hovedstaden, over hvilken han satte en ham skatteskyldig Radschah. Men kort Tid efter at han havde forladt Indien, styrtede den ghuridiske Statholder Cattab eddin Aibek den indsatte Fyrste, gjorde Delhi til Middelpunkt for et endnu mægtigere Rige og grundede det første afghaniske Dynasti, hvis Herskere underkastede sig hele Landet fra Pendschab til Bengalen og hvis Hof blev det prægtigste og mest glimrende i Asien. Efter at dette Dynasti i 1288 var gaaet under med Kei-Kabad, kom det andet afghaniske Dynasti, Gildschi, i Besiddelse af Riget. Allah-eddin (1295—1316) forsvarede samme seirrig mod Mongolernes gjentagne Angreb. Kort efter dennes Død opnaaede det tredie afghaniske Dynasti under Toghlak Dehlis Throne, som imidlertid ofte rystedes, idet de enkelte Herskere styrtedes, fordetmeste under Blodsudgydelse. Da der endelig indtraadte et fuldkomment Anarchi, drog Timur 1308 for Delhi, overvandt Mahommedanerne, erobrede Staden, plyndrede den og gjorde sig til Landets Herre. Efter Timurs Død fulgte nye Rystelser og blodige Krige om Stad og Rige indtil Dynastiet Lody i 1450 besteg Thronen. Men allerede i 1526 blev dette efter Slaget ved Pambat styrtet af en af Timurs Efterkommere, Sultan Baber, hvorpaa denne, som første Stormogul besteg den erobrede Throne. Baber havde vexelviis sin Residents i Delhi og Agra. Frygtelig blev Delhi plyndret og ødelagt efter Nadir-Schahs Seir over Stormogulen i 1738, og ligeledes 1755 af Afghanerne under Abdallah og 1772 af Mahratterne. Paa Grund af disse Plyndringer og Ødelæggelser tabte Delhi sin verdensberømte Rigdom og Glands og sank i Ruiner. Da Englænderne i 1802 seirede over Sindia, besatte de ogsaa Delhi, og lode vel Stormogulen beholde Staden som Residents, men stillede ham under Opsigt af en af dem indsat Resident. Siden den Tid hører Delhi til de britiske Besiddelser i Indien og har

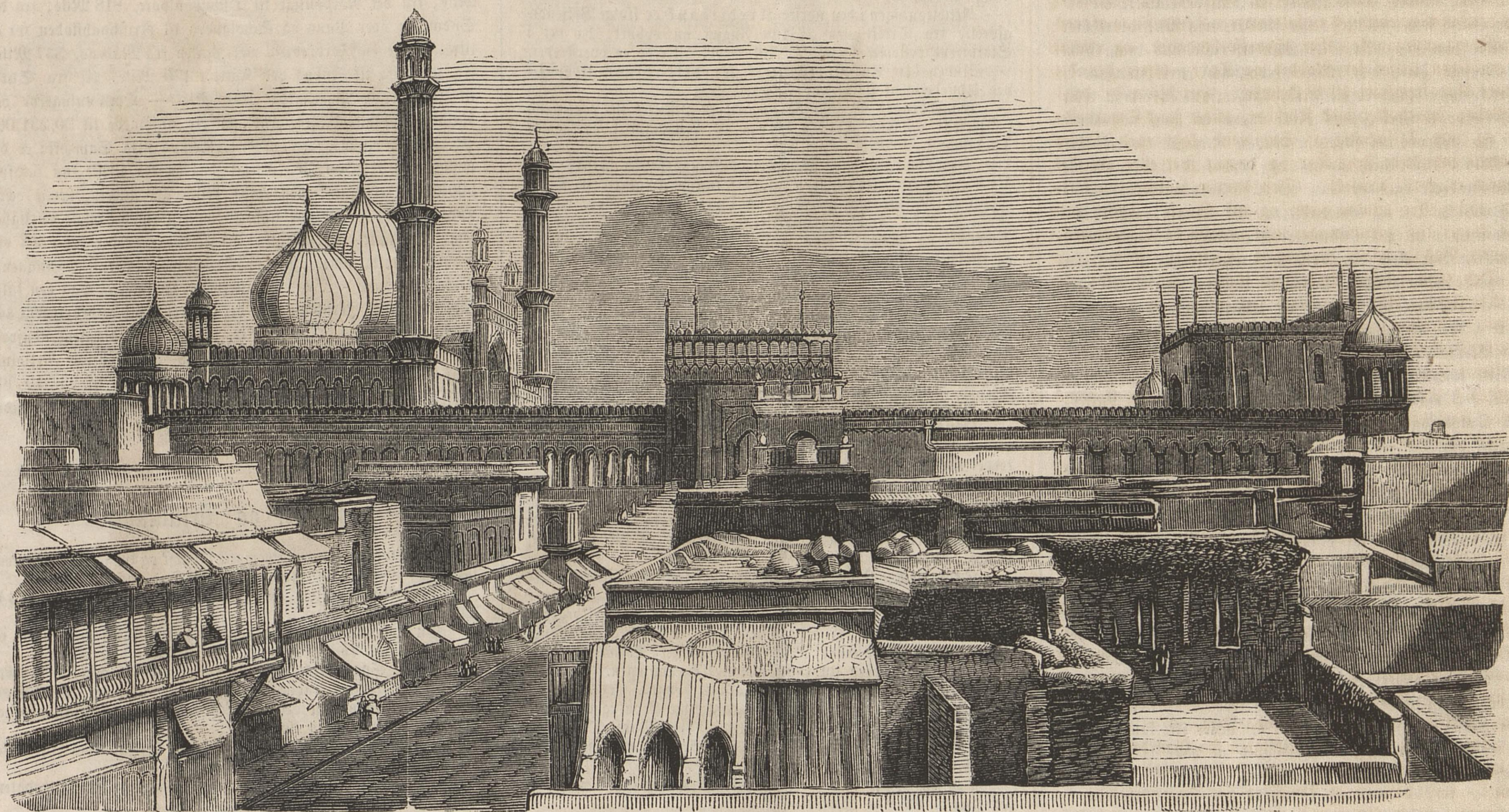
ved Englændernes Bestræbelser for en Deel igjen hævet sig til Glands og Velstand. Staden er omgiven af lodrette Mure og en Grav, og har 7 Porte.

Admiral John Franklin.

III.

Vi kunne opregne en stor Række Sømænd, der i sex paa hinanden følgende Aar have bereist de forskjellige Jishavs-Regioner i samme ædle Hensigt og paa den engelske Regjerings Befaling ligefra Begyndelsen af 1848, det vil sige det Tidsrum, da Franklins Venner begyndte at nære alvorlig Frygt og fandt at Tiden var kommen til kraftig at søge Underretning om hans Skjæbne. Det er altsaa med Urette at New-York Herald for 29de December 1855 beskylder denne Regjering for at have vist ringe Iver for i beleilig Tid at søge den berømte Reisende. „Franklin vilde kunne været frelst“, heder det, „dersom den engelske Regjering tidligere (earlier) havde sendt til ham Hjælp.“ Det er ingenlunde fordi Expeditionerne udsendtes for silde, at man ikke har fundet Erebus og Terror, men snarere fordi man har søgt disse Skibe, hvor man maaskee burde have forudsat, at de ikke kunde findes. Den næste Bemærkning af den amerikanske Journalist synes mere begrundet. . . . . „eller dersom Kennedy var trængt længer mod Syd da New-Sommerset og Boothia undersøgtes.“ En anden Kjendsgjerning, der beviser, hvilken levende Deeltagelse Franklins og hans Staldbrødres Skjæbne indgjød det engelske Admiralitet, er den officielle Bekjendtgjørelse af 7de Marts 1850, hvori en Sum af 20,000 Pund Sterling udloves til de Personer af hvilkensomhelst Nation, der opdagede og ydede Mandskaberne paa Erebus og Terror en Hjælp, som Admiralitetet ansaa for væsentlig; to mindre Summer hver paa 10,000 Pund Sterling udsattes 1) for de Personer, der opdagede eller ydede enkelte af disse Skibes Mandskaber Hjælp eller gav saadanne Oplysninger, at man kunde komme dem tilhjælp; 2) for de Personer, hvis Anstrængelser det lykkedes først at erfare noget Sikkert om deres Skjæbne. Vi ville tilføie, at et Hefte af Chambers's Repository of instructive nnd amusing Traits, med Titel The Search of Sir John Franklin, godtgjør, at Udgifterne ved de forskjellige, saavel af den engelske Regjering som Lady Franklin og Privatmændene Grinnell og Peabody udsendte Expeditioner beløbe sig til 802,466 Pund St., en Sum som, skjønt virkelig medgaaet, selv af Autoriteter betragtes som overdreven.

Den engelske Regjering var som antydet ikke den eneste, der optraadte handlende for denne hellige Sag. Franklins trofaste Hustru havde en væsentlig Deel i disse fromme Foretagender og anvendte Alt, hvad hun kunde hæve af sin Formue for deels paa egen Bekostning, deels ved Hjælp af offentlige Subskriptioner, at udsende Skibe for at søge Ægtefællen; hun ansporede ogsaa Privatmænds Iver ved at udlove store Foræringer til de Hvalfiskefangere, der bragte Kundskab om Mandskaberne paa Erebus og Terror og endelig ved at henvende gribende Opraab til hele den civiliserede Verden. Disse Opraab fandt Gjenklang i den nye Verden, hvor en Borger i de forenede Stater, Henry Grinnell, rig Kjøbmand i New-York, blot ledet af ædel Menneskelighedsfølelse, i de første Maaneder af 1850 udsendte to Skibe til Jishavet for at søge Sir John Franklin og senere forenede sig med Peabody, Kjøbmand og Amerikaner ligesom han, for fra London at udsende en ny Expedition under Anførsel af Doktor Kane. Frankrig, der vistnok ikke udsendte nogen officiel Expedition, havde idetmindste Repræsentanter i nogle af sine Sø-Officierer, blandt hvilke vi med Stolthed ville nævne den unge Sø-Lieutenant Bellot, der efter som Næstkommanderende at have taget aktiv Deel i en af Lady Franklin udsendt Expedition, fik et saa sørgeligt Endeligt, da han to Aar senere ledsagede Kapitain Inglefield, udsendt i samme Hensigt af Admiralitetet. Indbyggerne af Tasmanien stode ligesaalidt tilbage, men sendte i 1852 en Sum af 1,700 Pund Sterling til Lady Franklin for at lægge Koloniens Deeltagelse for Dagen for dens fordums Gouvernør, der havde efterladt sig et saa dybt Minde. En rørende Adresse fra de ædelmodige Tasmaniere ledsagede denne Gave, som Lady Franklin anvendte som Bidrag til en ny Expedition. (Fortsættes.)

Dschamna-Moscheen i Delhi.

Literatur.

Prospecter af Danske Herregaarde, udgivne af F. Richardt og T. A. Becker, Kjøbenhavn 1844—56, Tverfolio, I—VIII. B. Fortsættelse af Landskabsmaler F. Richardt og Kand. philos. C. E. Secker, IX. B. 1ste og 2det Hefte. (Anmeldte af H. & E. Huitfeldt.*) Med Navnet „Herregaard“ betegnes paa Dansk to Arter af Landeiendomme. I gammel Bemærkelse forstaaes herved en Gaard, hvorpaa en adelig Familie før 1660 havde sit Sæde („Sædegaard“), som blev drevet ved Hoveri af det underliggende Bøndergods, og som, om den havde et Tilliggende af 200 Tdr. gammelt Hartkorn Bøndergods (komplet Herregaard) var udrustet med særegne Privilegier. Efterat imidlertid en stor Deel af Sædegaardene har givet Slip paa Hoveriet, og Privilegierne ere bortfaldne, have Sædegaardene tillige mistet sit Krav paa en privilegeret Titel, og Benævnelsen „Herregaard“ er sunken ned til at betegne enhver Landeiendom, der har et Tilliggende af over 12 Tdr. Hartkorn.

Gjennem sine historisk mærkelige Eiere have de egentlige Herregaarde - Sædegaardene - selv erholdt en stor historisk Betydning saavel for Adelens som for Bondestandens Historie eller i det Hele taget for Danmarks indre Forhold, ligesom ogsaa de mange prægtige Herregaardsbygninger afgive væsentlige Bidrag til den Danske Kunsthistorie især for Tidsrummet mellem Reformationen og Souverænitetens Indførelse, da Adelen baade havde Villie og Evne til at opreise Pragtbygninger. Materialier til Sædegaardenes Historie have derfor oftere været leverede: foruden endeel Monographier har man saaledes i „Danske Atlas“ og Hofmans Fundatssamling en vistnok ufuldstændig men som oftest paalidelig Fortegnelse over Eierne samt i den første ogsaa enkelte Prospekter af mærkelige Herregaardsbygninger; J. G. Burman-Becker har i „Efterretninger om de gamle Borge i Danmark og Hertugdømmerne“ (Kbhvn. 1830—32. 8vo.) givet et kort Omrids af omtrent 90 Herregaardes og Slottes Historie; K. Hansen har i sine „Danske Ridderborge“ (Kbhvn. 1832. 8vo.) leveret 8 Herregaardes og Slottes Historie.

En ganske anderledes fuldstændig og tilfredsstillende Behandling af Herregaardenes Historie har man imidlertid erholdt i Professor og Archivar Tyge Alexander Beckers Texter til Landskabsmaler F. Richardts Prospekter. Værkets Plan - at levere gode Billeder, ledsagede af en Text, der paa een Gang kan tilfredsstille Historikeren af Fag og afgive en behagelig Underholdning for almindelige Læsere - maa erkjendes at være opfyldt paa en særdeles tilfredsstillende Maade. I et let og tiltrækkende Sprog faar man saaledes en som oftest aldeles fuldstændig Række af Gaardenes Eiere i de sidste 3—400 Aar tilligemed en Oversigt over deres Levnet, deres Virksomhed til Godsets Samling eller Adspredelse, Jordegodsets Størrelse og Værdi til forskjellige Tider, Bøndernes Kaar og Forhold til Herremændene - alt med en Baggrund fra sin egen og ikke fra vor Tid. Navnlig er det rige Materiale, som Adelshistorien frembyder, behandlet med stor Grundighed og Skjønsomhed, ligesom Professor Kall-Rasmussens Gjennemsyn af de sidste Totrediedele af Manuskriptet ved denne udmærkede Personalhistorikers sjeldne Dygtighed og mageløse - ogsaa udenfor Danmark bekjendte - Hukommelse afgiver en forøget Sikkerhed for Paalideligheden af det leverede ved Siden af den Auktoritet, som Forfatteren selv, fordeelagtigt bekjendt ved flere gode historiske Skrifter, allerede besidder. Dette Værk har ogsaa Fortjenesten af at give en Mængde Berigtigelser af „skjæve Anskuelser, som endnu findes endog hos Folk, som ellers ere velbevandrede i Danmarks Historie.“ Blandt andet omstødes en heel Deel af de forældede populærhistoriske Læresætninger om den gamle danske Adels skammelige Tyranni mod Borgere og Bønder, dens Uvillighed til Opofrelser for Fædrelandets Vel, Kongens Afmagt ligeoverfor den, at Mageskifter mellem Kronen og Adelen altid skulde være til den førstes Skade osv. osv., ligesom overhovedet Danmarks gamle indfødte, i saa mange Henseender udmærkede, Adel her er kommen til sin Ret, som længe nok ved senere Tiders Eensidighed har været den forholdt. Om Righoldigheden af det bearbeidede Stof kan man gjøre sig en Forestilling, naar man erfarer, at henimod 100 Herregaardes Historie her er leveret, og at hver Text sjelden er kortere, men ofte længere end 4—6 tospaltede Sider i Tverfolio. Enkelte Smaafeil og Unøiagtigheder, som naturligviis ere unndgaaelige i Værker af nærværendes Beskaffenhed, samt den Omstændighed, der jo med Nødvendighed flyder af Forfatterens langvarige Studium i denne Retning, at Værkets Slutning langt overgaar Begyndelsen, hvad Fuldstændighed, Paalidelighed og Sikkerhed i den historiske Troesbekjendelse angaar, kan ingen Indflydelse have paa den fordeelagtige Dom, som maa udtales over dette særdeles interessante Værk. Det vilde derfor være beklageligt, at Forfatteren med det sluttede 8de Bind, „overvældet af Stoffet, som han udtrykker sig, udtraadte af sit Forhold til Værket, dersom ikke hans Løfte om at give „en nogenlunde fuldstændig Historie over den danske Bondestand saavelsom over Godseierne, over Landbrug og Agerbrug“

*) Det bemærkes, at Anm. ikke kjende de Bedømmelser, der i Danmark maatte være blevne disse Værker tildeel.

ꝛc. i Forbindelse med Sechers Fortsættelse var egnet til at trøste Værkets Yndere over det lidte Tab.

Af Værkets Fortsættelse med Sechers Text ere hidtil 2 Hefter udkomne, og, saavidt man heraf kan dømme, er Værket kommet i gode Hænder, ihvorvel de nye Texter ikke ganske kunne maale sig med de senere Beckerske. Forfatteren er endnu ikke ret bleven Herre over Stoffet, hans Texter besidde ikke den Klarhed som Beckers, Smaafeil og Unøiagtigheder ere hyppigere, og Adelsslægternes Genealogier staae ei tilstrækkeligt klart i hans Hukommelse, hvoraf let Konfusion opstaar (som f. Ex. under Haraldskjær, Spalte 14). Dette er imidlertid Mangler, som en længere Syslen med disse Ting efterhaanden vil bortrydde, og hvorunder ligeledes Beckers Beskrivelser i Begyndelsen lede og det tildeels i høiere Grad.

Skånska Herregårdar, tecknade af Fr. Richardt, Landskapsmålare. Beskrifna af Gustaf Ljunggren, Docent ved Lunds Akademi. Lund (og Kbhvn.) 1852—57. Tverfolio. I—IV. (Anmeldte af H. & E. Huitfeldt.) Dette Værk forkynder sig paa (det danske) Omslag (ei paa det egentlige Titelblad) som et „Supplement" til de Danske Herregaardes Beskrivelse, et Navn, som det paa Grund af Skaanes forrige Forhold til Danmark med Rette kan tillægges. Ljunggrens Texter staae i de fleste Henseender adskilligt tilbage for de danske: man savner saaledes ofte den ønskelige Kritik især for de ældre Tiders Vedkommende (f. Ex. ved Rosensparrernes Genealogi under Skarholt), idet Forfatteren lader sig formeget lede af Hofman og Slægtebøger, Kilder, der tiltrænge streng Kontrol, ligesom ogsaa hans temmelig hyppige Undladelse af at benytte de for Adelshistorien saa vigtige Liigprædikener - som til de Danske Herregaardes Historie langt samvittighedsfuldere ere benyttede, men som maaskee heller ikke ere saa lette at erholde paa denne som paa hiin Side Sundet - ofte har bragt ham til at begaae Feil, som ellers kunde have været undgaaede. Det forekommer ogsaa Anmelderne, at Forfatteren ved at have Stamtavlerne i bedre Orden vilde kunne undgaae at maatte erklære sig uvidende om Eierne i længere Tidsrum (som f. Ex. under Thorsø i 70 Aar, hvoraf den største Deel ligger i det 17de Aarhundrede og hvor man ved at sammenholde Tabellerne over Familierne Oxe og Gyldenstjerne - Eierne paa begge Sider af Lakunen - med en høi Grad af Sandsynlighed maa gjette, at Familien Barnekow har dannet Overgangsledet). Endelig vilde ogsaa en nøiagtigere Benyttelse af det danske Værk have forhindret adskillige genealogiske og topographiske Feil (blandt de sidste f. Ex. Henlæggelsen af de der beskrevne Jydske Herregaarde Steenalt og Estrup til Øerne.)

Dette Værks historiske Deel holder sig alene til Adelshistorien, idet man forgjæves søger noget tilsvarende til Beckers vigtige Oplysninger om Landboforholdene, medens derimod Ljunggren har det Fortrin, at han dvæler nærmere ved Bygningernes Architektur. Paa Underholdning for almindelige Læsere ere vel beregnede alle de æsthetiserende Naturbeskrivelser og en heel Deel Sagn om Snaphaner, Hexe o. s. v., der kunne være morsomme nok - thi historisk talt ere Sagn kun morsomme - men som oftest intet andet have at paaberaabe sig, end at deres Skueplads er henlagt i Nærheden af vedkommende Herregaarde. Maa man saaledes end indrømme, at Behandlingen af de Skaanske Herregaardes Historie i flere Henseender staar tilbage for det danske Værk, frembyde dog Hr. Ljunggrens Texter baade en underholdende Læsning og en stor Deel - tildeels før ei trykt - Stof, som det allerede er en stor Fordeel at have samlet paa eet Sted, ligesom det heller ikke kan nægtes, at det er en ufordeelagtig Omstændighed at have et saa fortræffeligt Værk som Beckers til Forløber.

De oven anmeldte Værker ere Billedværker og kunne saaledes ikke være billige; hvad der hidtil er udkommet af de Danske Prospekter koster saaledes omtrent 24 Spd. Norsk, det andet Værk, hvoraf 14 Hefter ere udkomne (og som antages at ville udgjøre 24—24 Hefter) er meget billigere og koster 66 Skilling pr. Hefte. Udstyret er naturligviis smukt.

Da de adelige danske Herregaardseiere saa ofte havde Lehn og Embeder i Norge, vil det være begribeligt, at disse Værker ogsaa ere af Interesse for Norges Historie, hvori disse Personer ofte have spillet en fremragende Rolle; de fortjene derfor Opmærksomhed af norske Historikere, hvortil da især de danske Beskrivelser, der besidde virkeligt videnskabeligt Værd, kvalificere sig.

Norge.

Christiania. Ved høieste Resolution af 8de August er oprettet et Katechet-Embede for Ladestedet Hougesund, hvis Indehaver det blandt Andet paaligger at være Bestyrer og Førstelærer ved Stedets Almueskole og forrette Gudstjeneste i Skaare Kirke.

— Under 5te August er Kjøbmand J. N. Holm anerkjendt som mechlenburg-schwerinsk Vicekonsul i Bergen.

— Ved høieste Resolution af 5te August er der paa de tidligere bestemte Vilkaar tilstaaet efternævnte Amtskommuner følgende yderligere Bidrag af Statskassen til deres Landbrugsskolers Vedligeholdelse, nemlig: 1) Jarlsbergs og Laurvigs Amtskommune 360 Spd. aarlig i de to Aar fra 14de April 1858 til 14de April 1860; 2) Akershuus Amtskommune 700 Spd. aarlig i to Aar fra 14de Oktober 1857 til 14de Oktober 1859; 3) Stavangers Amtskommune 450 Spd. aarlig i to Aar fra 1ste Febr. 1858 til 1ste Febr. 1860; 4) Buskeruds Amtskommune 700 Spd. aarlig i to Aar fra 14de April 1858 til 14de April 1860; 5) Hedemarkens Amtskommune 450 Spd. for Aaret fra 14de April 1858 til 14de April 1859.

— Storthinget har til Veivæsenets Fremme for Budgetterminen bevilget ialt 634,000 Spd.

— Storthinget har bevilget 1200 Spd. i Gage for Telegraphdirektøren (med 400 Spd. personligt Tillæg for den nærværende) og 1600 Spd. aarlig for Budgetterminen til en Overdirektør for Postvæsenet og Dampfarten.

— Igaar forelagdes Storthinget kgl. Proposition om Oprettelsen af en kollegial Byret (istedetfor det ledige Byfogedembede) her i Christiania, hvorved den ene Afdeling af Stiftsoverretten ophører, og hvilken Ret skal bestaa af Justitiarius og 4 Assessorer.

— Idag paabegyndtes ogsaa Debatterne om den nye Storthingsbygning, men bleve opsatte til paa Mandag.

— Storthingsmand Sagfører J. Sverdrup har nu taget fast Bopæl i Amtet.

— Ved Examen Artiums skriftlige Prøve ere 10 rejicerede; 5 Kandidater (to fra Throndhjems, en fra Bergens Skole, en fra Christiania Kathedralskole og en privat dimitteret) have erholdt Charakteren Megetgodt i alle tre Fag.

— Den nordiske Udstilling, som allerede til Begyndelsen af forrige Uge skulde have været besøgt af mellem 6 og 7000 Personer, er for sidste Gang aaben paa Søndag.

— Det norske Theaters Bestyrelse og Repræsentantskab har den 11te August antaget Henr. Ibsen til artistisk Direktør og tilsikret ham herfor en Indtægt af mindst 600 Spd. aarlig.

— Pianisten Tellefsen og Frøken Bye gave i Thorsdags en Koncert i Frimurerlogens store Sal, for et ret talrigt Publikum. Hr. Tellefsen høstede ved sit herlige Spil, ligesom tidligere, naar han har ladet sig høre, almindeligt og levende Bifald; dette gjorde ogsaa den nye Kunstnerinde ved sin vakre og rene Sang. Tilslutning fremkaldtes de Begge.

— Af en Forespørgsel til Haandværksforeningen i Stockholm erfares, at Christiania techniske Forening har fattet Planen til en skandinavisk Industriudstilling, der skal finde Sted Sommeren 1858 eller 1859.

— Aktietegningen i den norske Kreditbank er ifølge Bekjendtgjørelse fra Direktionen af 12te August nu ophørt, da det i Statuterne bestemte Beløb 2 Mill. Spd. allerede er overskredet.

— Under 11te August besluttedes Kreditkassens Udvidelse ved Udstedelse af 6400 nye Aktier.

— Gaardbruger M. M. Kleppen er beskikket til Lensmand i Hjertdal og Chr. Olsen Blom til Lensmand i Hvideseids Thinglag.

— Dyrskue vil blive afholdt paa Youngsløkken hersteds den 4de September. Udstillingen gjælder kun Fækreature og Svin, og vil høieste Præmie for Kjør og Oxer blive 10 Spd. og for Svin 5 Spd., ligesom Præmierne forresten med Hensyn til Størrelse og Mængde ville staae i Forhold til Dyrenes Antal og Godhed. Anmeldelse maa skee inden 28de August til O. Furuseth eller en af Medlemmerne af Bestyrelsen for Dyrskuet i 1856 i Akershuus Amt, N. Wetlesen, J. Olsen, H. Tvetee, H. Torgersen og F. Wetlesen. De anmeldte Dyr maa fremmøde paa Youngsløkken Udstillingsdagen før Kl. 8 Morgen, Fækreaturene medbringende Klave og Baand; for Svinene er der særskilte Indhegninger. Det nødvendige Foder vil frit blive overladt Vedkommende paa Stedet. (Chr.-Posten.)

Moss anløbes i Sommer hver Dag af 3—6 Dampskibe.

Kongsvinger. Gaarden Volds Vaaningshuus i Grue er nedbrændt med Indbo og Huusgeraad, saa at Folkene kun have reddet sin Person.

Hønefos. Den 6te og 7de Juli afholdtes paa Gaarden Enger i Lier det sædvanlige Aarsmøde i Buskeruds Amts Landboforening, hvori henved 80 Personer deeltoge og hvorved Landbrugsredskaber fremvistes. Med Diskussionerne gik det noget traadt.

Drammen. Indbydelser til Aktietegning i Badeindretninger ere her satte i Omløb.

Tønsberg. Paa en Løkke hersteds er ved en Kjældergravning fundet en Urne, et Sværd, en Piil, en Oxe og en Bryneteen. Jernsagerne vare stærkt forrustede og Sværd og Urne bleve ved Uagtsomhed itubrukne under Udgravningen.

Bergen. Ved Gravningen i Klosterhougen for Vandledningens Skyld har man stødt paa anseelige Levninger af det i 1536 forstyrrede Munkeliv Kloster, hvis Mure Dansteren Thord Roed lod nedbryde i Marts s. A. efterat han havde ladet Klosteret antænde.

— Den 13de Juli døde forhenværende Adjunkt Edv. Christie Fritzner, 82 Aar gammel.

— Bergen sees at være i stor Baande for Navne til sine Gader. Vi optoge engang i vort Blad et Forslag, der gik ud paa, at Bergen skulde opkalde den Gade, hvor Holbergs Fødehuus havde staaet, efter dette sit uforglemmelige Byesbarn. Men nagtet Forslaget var, som det forekom os, overmaade vel begrundet og desuden fremsat af den i Bergens Topographi utvivlsomt kyndigste Mand nu for Tiden, have vi ikke seet mindste Hensyn taget dertil, hvilket saaledes, trods Trangen, tyder paa liden Tilbøielighed hos Vedkommende til at ville lade sig belære af Andre.

Levanger. Fladangers dygtige Kirkesanger og Skoleholder Aage Aagaard er omkommet ved at styrte ned over et Fjeld under Vedhugning i Skoven.

Udenlandske Efterretninger.

England. Palmerston har den 3die August i Underhuset forlangt 10,000 Rekrutter for at komplettere Tropperne i Ostindien, og Indkaldelsen af Militsen, ligesom i den russiske Krig.

— General Grand (i Bengalen) har udbedet sig 25,000 Mand.

— Keiseren og Keiserinden af Frankrig ere den 6te ds. om Morgenen Kl. $7\frac{1}{2}$ ankomne til Osborne under Eskorte af to franske Krigsskibe. Da Keiseren vilde stige iland for at hilse paa Prinds Albert, var han saa uheldig at falde ned fra Hjulkassen paa Dækket, uden imidlertid at komme synderlig til Skade ved Faldet.

Frankrig. Prindsen af Canino, Carl Bonaparte, (Søn af Joseph Bonaparte), en bekjendt dygtig Naturforsker, er død i Paris.

— Romanforfatteren Eugén Sue er den 3die August død af en Hjertesygdom.

— En telegraphisk Depesche fra Paris af 7de ds. meddeler, at de tre Italienere Tibaldi, Grilli og Bartoletti af Juryen ere blevne kjendte skyldige i at have stiftet et Komplot mod Keiserens Liv; den Første, der konsekvent nægtede al Andeel i Forbrydelsen, er bleven dømt til Deportation, de 2 Andre derimod, som have tilstaaet og angivet de londonske Flygtninge som Deeltagere, til 15 Aars Fængsel. Depeschen oplyser ikke, hvorvidt Retsforhandlingerne have tilveiebragt andre Beviser imod Mazzini og Ledru Rollin end dem, der findes i Anklageakten, og det er dog som bekjendt væsentlig i denne Henseende, at Komplottet har tildraget sig Udlandets Opmærksomhed.

Blandinger.

En Person, som var kjed af Livet, vilde drukne sig og kastede sig i Strømmen. En Jæger, som en Stund havde iagttaget hans mistænkelige Forberedelser, tiltalte ham; men øieblikkelig kastede han sig i Vandet. Da Selvmorderen flød op med Hovedet, lagde Jægeren an og raabte: „Svøm strax iland, eller jeg sender Dem en Haglregn i Planeten." Selvmorderen blev bange og svømmede alt hvad han aarkede iland.

Jernbanerne i Ostindien. Da de ostindiske Anliggender nu have tiltrukket sig almindelig Opmærksomhed, vil det sikkert interessere at erfare, hvilke Projekter der foreligger med Hensyn til Jernbanerne i Ostindien, og hvor nær disse ere deres Fuldendelse. Det ostindiske Direktorium har sanktioneret Anlæggelsen af Jernbaner, der indtage en Strækning af 3648 engelske Mile, og blandt hvilke der findes følgende Linier: Fra Kalkutta til Delhi med Sidebaner, ialt 1400 Mile; fra Madras til Vestkysten af Beypore, 400 Mile; fra Madras over Cuddapah og Bellarty for at tilveiebringe en fra Bombay udgaaende Linie til Floden Krischnah, 310 Mile; fra Bombay til Callian, 33 Mile; fra det Nordøstlige til Dschubbulpore, 818 Mile; fra det Sydøstlige over Puna og Scholapora til Krischnahfloden for at tilveiebringe en Forbindelse med Linien fra Madras, 357 Mile; fra Kurrachi til Indus ved Kotri, 120 Mile, og fra Surat til Baroda og Ahmedabad 160 Mile. — Omkostningerne ved Anlægget af alle disse Jernbaner ere anslaaede til 30,231,000 Pd. Strl., og med det ostindiske Kompagnies Samtykke er der udgivet 20,314,300 Pd. Strl.; dog er der i Alt kun fuldført 300 Mile Jernbane; men 3000 Mile have allerede længe været under Arbeide. Arbeidet udføres omtrent med samme Hurtighed som i England. I finantsiel Henseende - hedder det i det ostindiske Direktoriums officielle Beretning, hvoraf ovenstaaende Data ere tagne - er der de allerbedste Udsigter. Paa den fuldfødte ostindiske Jernbane var der i Aaret 1856 befordret 895,442 Passagerer og 4,553,700 Ctr. Gods. Indtægten udgjorde 95,188 Pd. Strl. I Aarene 1855—1856 beløb Nettoindtægten af Great-Indian-Peninsular-Banen sig til 23,549 Pd. Strl., og Totalindtægten af Madrasbanen udgjorde i det sidste Halvaar af 1856 omtrent 12,000 Pd. Strl.

Embeder og Bestillinger.

En Lærerpost i Mathematik, Tydsk og Engelsk ved Hortens Real- og høiere Almueskole med 300 Spd. aarlig Løn.

Tredielærerposten ved Østerriisøers Almueskole med 140 Spd. i aarlig Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Ekers Præstegjeld med 60 Spd. i aarlig Løn og frit Ophold gjennem hele Aaret.

Førde Sognekald under Søndfjords Provsti i Bergens Stift, hvis aarlige Indtægter ere opgivne til omtr. 1100 Spd.

Kontrollørposten ved Toldkrydsningen i Christianiafjorden med 900 Spd. aarlig Løn.

Lensmandsbestillingen i Aurlands Sogn, hvis Indtægter ere anslaaede til omtrent 100 Spd.

Lensmandsbestillingen i Ose Thinglag i Sætersdalen, Nedenæs og Robygdelagets Amt.

En Omgangsskolelærerpost i Molands Præstegjeld i øvre Thelemarken med 20 Spd. i Løn og frit Kostholb.

Apothekerbevillingen i Hammerfest.

Et Overtoldbetjentsembede i Stavangers Tolddistrikt med 700 Spd. i aarlige Indtægter.

Femtelærerposten ved den Dahlske Skole i Grimstad med 200 Spd. i aarlig Løn.

En Lærerpost ved Christiania Almueskoler med 175 Spd. i aarlig Løn.

Bestyrerposten ved Landbrugsskolen for Romsdals Amt med 400 Spd. i aarlig Løn, fri Bolig, samt frit Brænde. Lønnen kan formeentlig om 1 à 2 Aar ventes forhøiet til 500 Spd.

En Lærerpost ved den faste Skole i Fenstad Annex til Næs Præstegjeld paa øvre Romerike med aarlig Løn 80 Spd., 4 Tønder Byg og 20 Favne Veed samt fri Bolig og Benyttelse af de til Skolen hørende 13 Maal Jord.

Jordemoderposten i Nordre Lands Thinglag under Hadelands og Lands Fogderi med 60 Spd. i aarlig Løn.

Fyrvogterposten ved Fyret paa Sandviksodden ved Arendal. Lønnen er 250 Spd. aarlig og fri Bolig med Forpligtelse til at svare de paa Eiendommen hvilende Skatter og Onera, for egen Regning at holde en paalidelig Karl til Hjælp ved Fyrets Røgt og anskaffe den fornødne Brændsel til Fyrstuen samt besørge Transport af Olie og andre Rekvisiter fra Stranden til Fyret. Fyrbetjenten vil for indeværende Budgettermin blive tilstaaet et Tillæg af 70 Spd. aarlig.

Bladets Redaktør, P. Botten Hansen, bor i N. Haslunds Gaard, Kongens Gade, Expeditøren i Grubbegaden Nr. 5.

Abonnenterne anmodes om at indsende Kontingenten for Bladet snarest muligt.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 34. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 23de August. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Admiral John Franklin.

(Slutning.)

Man havde ikke hørt Tale om Franklin siden de før omtalte Rapporter i Juli 1845 af Hvalfiskefangerne, da Kapitainerne Ommanney og Penny, begge udsendte for at søge ham, i August 1850 og endogsaa samme Dag, kun med nogle Timers Mellemrum, fandt hans Spor paa Øen Beechey, beliggende ved Indløbet til Wellington-Kanalen. De saa der liggende paa Jorden en af disse Stænger, som man i Nordpols-Expeditionerne almindeligvis betjener sig af for at understøtte dem, der enten ville begive sig fra et Skib til et andet eller iland; et Stykke Papiir, hvorpaa en Officier havde optegnet nogle Notitser; Levninger af Tougværk og Klæder, Hundreder af tomme Blik-Proviant-Kasser og tre Grave, hvis Inskrifter viste, at her laa begravet tre Mænd af Erebus og Terrors Besætning; Datoerne viste, at Franklin havde overvintret paa denne Øe, idetmindste indtil April 1846. Tiltrods for det store Antal Skibe, der omhyggeligt havde undersøgt Nordiishavene i den specielle Hensigt at indhente Kundskab om Franklins Expedition, hengik fire Aar uden mindste Oplysning. Den 19de Januar 1854 troede Admiralitetet endelig at burde tage den Beslutning, at dersom man indtil den næste 1ste Marts ingen Efterretning havde erholdt om Skibene Erebus og Terrors Officierer og Mandskaber, skulde deres Navne udslettes af Marinens Lister og Samtlige betragtes som døde i Hendes Majestæts Tjeneste. Denne Beslutning fremkalte en veltalende Protest til Admiralitetet fra Lady Franklin, som, da alle udsendte Skibe endnu ikke vare vendte tilbage, afslog at modtage den Enke-Pension, Regjeringen tilbød hende. I Foraaret 1854 erholdt imidlertid Doktor Rae, der af Hudsons-Bay-Kompagniet var overdraget en reen geographisk Sendelse, førgelige men vigtige Oplysninger af en Stamme Eskimoer, som han mødte paa sin Reise. De underrettede ham om, at et Par Snees hvide Mænd for fire Vintre siden af en anden Stamme vare blevne seede trække en Baad paa Isen tæt ved den nordlige Kyst af King William Island og at Ligene af disse Hvide senere paa Aaret, men før Isen gik op, vare blevne gjendfundne Nord-Vest for Mundingen af den store Back-Flod, hvor de Indfødte antog, at de maatte være omkomne af Kulde og Hunger. Disse Ulykkeliges Identitet med Mandskaberne paa Erebus og Terror bevistes af forskjellige Gjenstande, opsamlede paa Stedet af Eskimoerne, af hvilke Gjenstande Doktor Rae satte sig i Besiddelse og bragte dem hjem med sig til England. Mellem disse Levninger findes et lille Sølvbæger, hvorpaa Fraklins Navn er graveret, hans Guelfer-Orden, med denne Indskrift, der passer saa vel paa ham: Nec aspera terrent; Sølvgafler med Næstkommanderende Kapitain Croziers Begyndelsesbogstaver og Vaabenmærke, samt andre Officierers Mærker, flere Kronometre, Tougværk og andet Skibs-Inventarium med den engelske Marines Mærke o. s. v.

Denne Opdagelse syntes at tilintetgjøre ethvert Haab om nogensinde at gjensee den ulykkelige Franklin, men det samme hemmelighedsfulde Slør indhyllede endnu den Skjæbne, der havde rammet de øvrige Medlemmer af Expeditionen. Det engelske Admiralitet troede derfor at burde opfordre Hudson-Bay-Kompagniet til paany at udsende kjække og intelligente Mænd til de allerede gjennemsøgte Farvande for at forvisse sig om Nøiagtigheden af de af Doktor Rae indberettede Kjendsgjerninger, vise de brave Sømænd, der havde ofret Livet i Fædrelandets Tjeneste, den sidste Ære, samt sætte sig i Besiddelse af de Journaler, Skibsdokumenter og andre Manuskripter, som efter Doktor Raes Beretning maatte være i de Indfødtes Hænder. Hudson-Bay-Kompagniet imødegik med Iver Regjeringens Opfordring, og authentiske Rapporter fra Slutningen af 1851 underrette os om, at James Anderson, Expeditionens Chef og Green Stewart, hans Næstkommanderende, begge i Kampagniets Tjeneste, for en Deel have udrettet det vanskelige og delikate Hverv, der var dem betroet. De ere gaaede ned af Back-Floden indtil Mundingen og have anløbet Øerne Montreal, Maconochie, Pynten Ogle o. s. v. De Eskimoer, de traf paa, bekræftede Doktor Raes Beretning; de nye Udsendinge samlede ogsaa og hjembragte flere Gjenstande, som deels havde tilhørt Skibene deels Franklin og hans Staldbrødre, men de fandt hverken Klædningsstykker eller Kanoner. De søgte ogsaa forgjæves Ligene af de engelske Søfolk, som Eskimoerne paastod at have seet; de vare ikke heldigere i deres Søgen efter Skibs-Papirer og Manuskripter. Havde man fundet saadanne Dokumenter, vilde alle de Tvivl have været hævede, som endnu kunde næres med Hensyn til de ulykkelige Skibbrudnes Skjæbne og den Route, de to Skibe have fulgt fra det Øieblik Franklin forlod Barrow-Sundet for sandsynligviis at søge ind i Peel- og Victoria-Sundene, og man vilde have erfaret Begivenhederne indtil den sidste Katastrophe ved Back-Floden. Med Hensyn til Skrogene af de to Skibe, som efter al Sandsynlighed ere blevne udplyndrede af Eskimoerne, vedbleve de Indfødte haardnakket at paastaae, at de bleve knuste mellem Iisbjergene. Det er at beklage, at Doktor Rae, der i April 1854 kun befandt sig to til tre Dagsreiser fra det Sted, hvor Eskimoerne forklarede ham at de fyrgetyve engelske Sømænd vare omkomne af Hunger, ikke begav sig til dette Sted for at forvisse sig om Nøiagtigheden af et saa vigtigt Opgivende. Som ovenfor berettet har Anderson senere trængt frem til Mundingen af Back-Floden uden at opnaae noget tilfredsstillende Resultat. Flere Officierer, der have været anvendte i de nyere Nordiishavs-Expeditioner, ere, efter de til England indløbne Beretninger, komne til den Formening, at den Baad, der bar de fyrgetyve Sømænd, og hvis Levninger bemærkedes af Anderson, sandsynligviis har været udrustet med Alt hvad der kunde undværes fra Erebus og Terror, for ledet af Expeditionens Kommandant at gaae paa Opdagelse eller for at søge Hjælp, en Udvei, der i et lignende Tilfælde ogsaa grebes af Kapitain Mac Clure under hans ufrivillige Ophold i Mercy-Bugten. Endvidere antage disse Mænd, at de to Skibe muligens endnu kunde findes i nogen Afstand nordenfor Kap Felix, den yderste Pynt af Kong Williams Land, hvorhen det ikke vilde være vanskeligt at komme ved at gaae ned af Peel-Sund o. s. v., det vil sige ved at tage den samme Route som Franklin synes at have fulgt. Tidligere havde man erfaret, at Kapitain Collinson havde fundet et Stykke Træ og andre Gjenstande, som han ikke tog i Betænkning at erklære for at være komne fra Erebus og Terror paa Tinlayson-Øerne i Cambridge-Bugten, noget i Syd-Vest for Victoria Land.

Nu da det falder vanskeligt længer at nære noget Haab med Hensyn til Franklins og hans brave og ulykkelige Staldbrødres Skjæbne, skjønt det ikke er aldeles umuligt at en og anden af dem endnu kan være ilive, kan man, saa forekommer det mig, ikke længer opsætte Drøftelsen af det vigtige Spørgsmaal: hvilken Part af Hæder der tilkommer dem for Opdagelsen af Passagen mellem de to Oceaner.

I Forventning af at England ikke vil tøve længe med at nedsætte en speciel Kommittee, bestaaende af kompetente Mænd forat løse dette Spørgsmaal, og lade en af sine største Sømænd og de kjække Britter, der deelte hans Skjæbne, vederfares fuld Retfærdighed, maa det være os tilladt her at fremstille Spørgsmaalets Elementer og vor Formening med Hensyn til Løsningen af det Problem, der saalænge har beskjæftiget Menneskene.

Vi have allerede viist Resultatet af Franklins to første Expeditioner paa Kysterne af Nord-Iishavet fra 1819 til 1822 og fra 1825 til 1827. Vi have seet, at han i Retningen mod Vest kun havde ladet en ubetydelig Strækning ubeseilet, omtrent 160 engelske Mile, samt at Dease og Simpson i 1837 ikke alene bereiste denne Strækning, men trængte videre mod Vest ligetil Barrow-Pynten og mod Øst hiinsides Mundingen af Back-Floden. Det var følgelig beviist i 1837, altsaa otte Aar før Erebus og Terrors Afreise i 1845, at Nord-Iishavet var frit og seilbart fra Mundingen af Back-Floden til Barrow-Pynten, eller snarere til Beering-Strædet. Da nu Levninger af Skibene Erebus og Terror og Gjenstande tilhørende deres Kommandant, og Medlemmerne af hans Expedition, ere fundne tæt ved Back-Floden, hvorhen hans Folk efter at have gaaet ned af Lancaster-Sund og Barrow-Strædet vare komne i Begyndelsen af Foraaret 1850, sandsynligviis ved at følge Victoria-Strædet og Peel-Sund, maa man deraf drage den Slutning, at Æren for tidligere end nogen Anden at have løst det vidtberømte Problem om en Passage mellem de to Oceaner, som Kapitain Mac Clure senere fandt ved at komme fra Øst og trænge frem til en høiere Breddegrad, med Rette tilkommer Franklin og hans Staldbrødre. Vare de endnu blandt de Levende, falder det vanskeligt at troe, at man vilde kunne afslaae dem de ved Parlements-Akter bestemte Belønninger. Hvilken Retfærdighed vil da England, nu da de ere døde, tilstaae deres Minde? Svaret tilkommer ikke os. Dersom vi overhovedet have vovet at fremsætte en Mening, er det støttet paa engelske Autoriteter, der vidtløftigt og grundigt have drøftet Spørgsmaalet uden dog at troe sig berettigede til at give en bestemt Erklæring med Hensyn til Franklins og hans Staldbrødres Rettigheder, samt efter omhyggeligen at have studeret Admiralitetets Karter og de vigtigste Skrifter om Franklin og hans Virksomhed, der ere udkomne officielt eller privat.

Det er at beklage, at særegne Omstændigheder forhindrede Kommandanten af Prince Albert, som i 1851 paa Lady Franklins Bekostning udsendtes for at søge hendes Gemal, fra bogstavelig at følge denne intelligente og trofaste Hustrues Instruxer; ledet saa at sige af en Inspiration tilraadede hun ham netop at tage den Route, som vilde have bragt ham til at finde Erebus og Terror. Man kan ikke mindre beklage, at en selsom Fatalitet har bragt de fleste udsendte Kapitainer til at søge de forliste Skibes Spor ved at stevne mod Melville-Øen, stik modsat de før omtalte af Admiralitetet i 1845 givne Instruxer, da Franklin inden den sidste Afreise dog bestandig havde sagt, at det var langs Nord-Kysterne af Amerika, man havde mest Udsigt til at finde Passagen mellem de to Oceaner; han tilføiede vistnok, at han i Tilfælde af at han skulde møde uovervindelige Vanskeligheder for at gaae mod Syd-Vest, vilde søge en Passage mod Nord ved at gaae op af Wellington-Kanalen.

En stor Mængde Øer, Bugter, Havne, Floder o. s. v. i Australien, Tasmanien og paa forskjellige andre Punkter af Kloden have faaet Franklins Navn.

Den Skizze, vi her have udkastet af Sir John Franklins Liv og Virksomhed, beviser at han forenede de forskjelligste og sjeldneste Egenskaber. Saa at sige født Sømand og fra sin tidlige Ungdom ansat paa Statens Skibe, havde han Udholdenhed nok til selv at fuldende sin videnskabelige Opdragelse, og saavel ved sin Begavelse som ved sine Forbindelser med Englands Lærde erhvervede han sig udstrakte Kundskaber. Efter at have pløiet næsten alle Have og udmærket sig ved sit Mod ved Kjøbenhavn, Malacca-Strædet, Trafalgar og Ny-Orleans, begynder han sin egentlige Karriere: Undersøgelsen af Nord-Iishavene, hvortil hans hele Liv nu helligedes med Undtagelse af de faa Aar, hvori han kommanderede Rainbow i Middelhavet samt var overdraget Bestyrelsen af en vigtig Koloni, i hvilken Stilling han viser sig som klog og duelig Administrator og gjør sit Minde hædret. I alle de Hverv, der anbetroedes ham, retfærdiggjorde Franklin den Mening, som Sir Joseph Banks, i Forening med Storbritaniens berømteste Sømand og meest udmærkede Lærde, nærede om hans Talenter, Charakteer og Uforfærdethed, samt om

hans Aands rige Hjælpekilder, hvor det gjaldt at rede sig ud af de vanskeligste Omstændigheder. Alle de, der have tjent under ham, ere forblevne ham ømt hengivne; Alle anerkjende ligesaavel hans Skarpsindighed, hans Ligefremhed, hans Retskaffenhed, hans beundringsværdige Aabenhed, hans usminkede Gudsfrygt som hans Beskedenhed og hans velvillige Sind og ere enige i, at han aldrig har ladet en Leilighed gaa forbi til at gjøre deres Fortjeneste gjældende, medens hau kun talte lidt om sine egne Tjenester.

Man har seet, at Sir John Franklin har været to Gange gift og at han havde den Lykke, i sine to Hustruer at finde høisindede Charakterer, værdige at sympathisere med ham. Af sit første Ægteskab, der kun varede halvandet Aar, har han efterladt en Datter, som i 1849 ægtede en Geistlig.

Vi troe ikke bedre at kunne ende denne Notits, end ved at berette en Omstændighed, der er vel egnet til at vise den Agtelse, som Sir John og Lady Franklin, hvis Navne i mere end een Henseende ere uadskillelige, have vidst at indgyde de mest høitstaaende Personer. En ung og yndig Fyrstinde, hvem Lady Franklin havde troet at burde oversende Beretningen om den sidste Reise, der paa hendes Bekostning var foretaget for at finde Sir John, tilskrev hende i Marts Maaned 1853, omtrent et Aar før man fik den sørgelige Vished om den tapre Admirals Død, et Brev, hvori forekommer følgende Linier, dikterede af et ømt og ædelt Hjerte, og som vi troe, uden at være indiskrete, her at kunne anføre:

„Det er fornemmelig som Kvinde og som Hustru jeg med Glæde vilde see Frankrig associeret med England i disse høihjertede Foretagender, hvis væsentligste Hensigt er at gjenfinde en Mand, hvis private Dyder maa staae i Forhold til hans Talenter og hans Mod, siden han har indgydt Dem en saa beundringsværdig Hengivenhed.

„Jeg haaber, at Himlen tilsidst vil skjænke dem det heldige Udfald, som Deres ægteskabelige Troskab saa vel fortjener, og den Dag vil der være en Person, som levende vil tage Deel i den Glæde, der er hendt Kommandant Franklins Hustru, og det er Keiser Napoleons Hustru.“

Vor ophøiede Keiserindes Ønsker og Forhaabninger ere desværre ikke gaaede i Opfyldelse.

Fru Inger til Østeraad.

Historisk Drama i 5 Akter
af
Henr. Ibsen.

Femte Akt.

Riddersalen. Det er fremdeles Nat; Salen oplyses kun svagt af en Armstage, der staar paa Bordet til Høire i Forgrunden.

1ste Scene.

Fru Inger (sidder ved Bordet fordybet i Tanker).

Fru Inger (efter en Pause).

Hvem er den Kløgtigste paa Jorden? Er det den, der har et Kongerige at vinde, hvis han bruger sin Snildhed? Er det den, der faar en Skamstøtte over sin Grav, dersom hans Indre vrænges udad og hans lønligste Tanker stilles for Dagens Lys? (hovedrystende). Ingen af dem. Den, der har et Kongerige at vinde, - var han den Kløgtigste, saa vilde han stride for at tabe sin Gevindst, ikke for at vinde den. Den, der har en Skamstøtte ivente, - var han den Kløgtigste, saa vilde han sige sig selv, at naar han først er dernede, sex Fod under Muldet, saa mægter ikke Menneskehænder at bygge Skamstøtten, der kan knuge ham. Hvem er da den Kløgtigste? (reiser sig.) Den Kløgtigste er en Moder, som strider for sit Barns Frelse! Det er det, som giver Vid i Panden! — Der er Ingen saa kløgtig, Ingen saa snild, som Inger Gyldenløve, siges der over de tre nordiske Riger. (hviskende). Jeg har stridt denne Strid, jeg har i tyve Aar kjæmpet for mit Barns Frelse, - det er Nøglen til Gaaden! (Efter en Pause, idet hun farer med Haanden over Panden, ligesom for at samle Tankerne). Jeg veed alligevel ikke, hvordan det hænger sammen, men det tykkes mig stundom, at Tankerne svigte og jeg maa ligesom gribe efter dem for at holde dem fast. Er det fordi Striden nu er tilende, og jeg saaledes ikke længere har Kløgten behov? Nei, nei! Det er nok heller en Virkning af denne nagende Angst, der presser Hjernen; om min Forstand? — O, det har ingen Nød; det gaar over, det gaar over! (Efter en Pause.) Hvor Alt er fredsælt her paa Gaarden inat; ethvert Øie har lukket sig, nu vil ogsaa jeg gaa til Ro. Hvormangen Nat har jeg ikke vaaget her i Eenrum med mine ængstelige Tanker! Mine Fædre har skuet mørkt og truende ned paa mig, og jeg har hængt dem indad mod Væggen for ikke at møde deres vrede Blikke. I Nat see de Alle saa venlige ud, der er Forsoning i deres Sjæle og (lægger Haanden paa Hjertet) det er der ogsaa i min! thi nu staar jeg ved Maalet; jeg faar jo mit Barn tilbage! (tager Lyset og vil gaa, men standser). Ved Maalet? Ved Maalet? Er det da ogsaa virkelig mit endelige Maal, at faa ham tilbage; — kun det og intet Andet? (sætter atter Stagen paa Bordet). Niels Lykke kastede et flygtigt Ord hen i Vind og Veir; Ordet faldt i min Sjæl som et Sædkorn i en gjødslet Jordbund, — det er allerede begyndt at spire; dog nei, ikke saa; det havde allerede hvilet længe derinde, men som en ufødt Tanke, der først fik Liv i det Øieblik, han nævnte den ved Navn. (hviskende.) Kongemoder; — Kongemoder, sagde han! Og hvorfor ikke? Har ikke min Slægt før mig raadet som Konger, om de end ikke bare Kongenavnet? Har ikke min Søn den samme Adkomst til Sureslægtens Rettigheder som den Anden? I Guds Øine har han det, dersom der ellers er Retfærd i Himlen. Og disse Rettigheder har jeg med ødsel Haand bortskjænket som Løsepenge for hans Frihed! — Om de nu kunde vindes tilbage? Saalænge jeg ræddedes for hans Liv, laa denne Tanke maalløs i min Sjæl, den var lysræd som et Skovens Dyr; nu tager den atter Mod til sig og lister sig frem af sit Smuthul. — Dog nei, nei! jeg vil ikke tænke denne Tanke, jeg har vakt Himlens Fortørnelse ved selv at bane min Livssti; — nu forsager jeg Magt og Berømmelse, det er Offeret, som skal forsone mig med Gud! Og han, mit Barn, fortjente han vel, hvad jeg har lidt for ham, dersom ikke min Kjærlighed var ham nok? (tager atter Lyset) Bort med alle forvovne Tanker; jeg har stridt en tyveaarig Kampdag tilende, nu vil jeg søge Fred og Hvile! (gaar mod Baggrunden, men standser og siger grublende). Kongemoder! (gaar langsomt ud til Venstre i Baggrunden).

2den Scene.

Niels Lykke og Eline (komme ud fra Døren til Venstre i Forgrunden. Niels Lykke har en liden Lygte i Haanden).

Niels Lykke (efter at han speidende har seet sig om).

Alt er stille, jeg maa afsted!

Eline.

O, saa lad mig endnu engang see Dig ind i Øinene, førend Du forlader mig.

Niels Lykke (omfavner hende).

Eline!

Eline (efter en Pause).

Kommer Du aldrig meer til Østeraad?

Niels Lykke.

Hvor kan Du tvivle derpaa? Er Du ikke fra nu af min Forlovede? Men vil Du ogsaa være mig tro, vil Du ikke forglemme mig inden vi atter mødes?

Eline.

Om jeg vil være Dig tro? Har jeg da længer nogen Villie, mægtede jeg vel at være Dig utro selv om jeg vilde det? Du kom ved Nattetid, Du bankede paa min Dør og jeg lukkede Dig ind; Du talte til mig, Du stirrede mig ind i Øiet med al denne gaadefulde Magt, der hilder Kvindens Sjæl ligesom i et Trolddomsnæt; jeg skjænkede Dig Alt hvad Kvinden kan skjænke den Mand, hun har kjær, og derfor er jeg Din, derfor maa jeg være Dig tro — tro i al Evighed!

Niels Lykke.

Nu, ved min Ridderære! saa skal Du ogsaa inden Aaret er omme sidde som Frue i Niels Lykkes Borg.

Eline.

Stille, Niels Lykke, stille! Lov mig Intet!

Niels Lykke.

Hvad fattes Dig? Hvorfor ryster Du saa sørgmodig med Hovedet?

Eline.

Fordi jeg veed, at de fagre Ord, som har hildet mit Sind, dem har Du tilhvisket Hundrede før mig. Nei, nei, forstaa mig ret! Jeg bebreider Dig Intet, saaledes som jeg gjorde, da jeg endnu ikke kjendte Dig. Nu veed jeg jo, at Du i Eet og Alt er en Mand, en Mand, hvem Skjæbnen har betroet mægtige Evner og et stort Hverv i Livet; hvor kan da Kjærligheden være Dig andet end en Leg og Kvinden et Legetøi?

Niels Lykke.

Eline! hør mig!

Eline.

Alt fra min Barndom hørte jeg Dit Navn lyde i Krøniker og Sange; jeg hadede dette Navn, fordi jeg troede Kvindens Stolthed krænket ved Din Færd, og dog, hvor forunderligt, naar jeg i Tankerne malede min egen Fremtids Krønike, da var Du stedse min Helt uden at jeg selv vidste det. Nu er det Hele mig klart; Had var det ikke jeg følte; det var en Tanke uden Navn, en gaadefuld Længsel efter Dig, som Skjæbnen havde udseet til at komme mig imøde for at forklare mig al Livets Herlighed!

Niels Lykke
(afsides, idet han sætter Lygten paa Bordet til Venstre).

Jeg veed ikke, hvordan det er fat, men det forekommer mig som om hun har podet en frisk og frodig Green i mit forørrede Livstræ. Er det saaledes at føle Kjærlighed, o, da har jeg aldrig vidst det forinden i denne Kvæld. Hvorfor var dog ingen af de Andre som hun? Men skulde det endnu være for sildigt? Vee mig! Lucia! Lucia! (synker ned i Stolen.)

Eline.

Hvad fattes Dig?

Niels Lykke.

O, Intet, Intet! Eline! jeg vil skrifte ærligt for Dig. Mine Ord have været Bedrag indtil denne Time, og til Hundrede har jeg sagt, hvad jeg i denne Nat har tilhvisket Dig, men tro mig —

Eline.

Stille! Ikke mere derom; min Kjærlighed er jo intet Vederlag for den Du skjænker mig; o nei, jeg elsker Dig, fordi ethvert af Dine Blikke er et Kongebud, som byder det. (Kaster sig ned for hans Fødder.) O, lad mig endnu engang præge dette Kongebud dybt i mit Sind, skjønt jeg vel veed, at det allerede staar prentet derinde for Tid og Evighed! — Du gode Gud! hvor jeg har været blind for mig selv; endnu iaftes sagde jeg til min Moder: „For at kunne leve maa jeg bevare min Stolthed!“ Hvad er da min Stolthed? Er det, at vide mit Folk frit, eller min Slægt berømt over Lande og Riger? O, nei, nei! min Kjærlighed er min Stolthed! Den lille Hund er stolt, naar den tør sidde ved sin Herres Fødder og snappe Brødsmuler af hans Haand, — saaledes er ogsaa jeg stolt, saalænge jeg tør sidde ved Dine Fødder, medens Dine Ord og Dine Blikke nære mig med Livsens Brød; — see derfor siger jeg til Dig, hvad jeg nys sagde til min Moder: „For at leve maa jeg bevare min Kjærlighed!“ thi i den ligger min Stotlhed fra denne Stund!

Niels Lykke.

Nei, nei! ikke for mine Fødder, men ved min Side er Din Plads, og det, hvor høit Skjæbnen end falder paa at stille mig. Ja, Eline! Du har ført mig paa en bedre Vei, og dersom det engang i Tiden falder i min Lod at fuldføre en berømmelig Daad i Livet, da skal Hæderen være Din, ligesaafuldt som min.

Eline.

O, Du taler som om jeg endnu var den samme Eline, som hun, der iaftes slængte Blomsterkosten for Dine Fødder; - i mine Bøger har jeg læst om det brogede Liv i fjerne Lande; under Hornets Klang stævner Ridderen ud i den grønne Lund med Falken paa sin Haand, saaledes stævner ogsaa Du gjennem Livet; Dit Navn klinger foran Dig, hvor Du drager hen. Alt hvad jeg begjærer af denne Herlighed er, at hvile som Falken ved Din Arm, som den var ogsaa jeg blind for Lyset og for Livet, indtil Du løste Bindet fra mine Øine og lod mig svinge mig over Skovtoppene; men tro mig, hvor dristigt jeg end spiler mine Vinger, saa vender jeg dog altid tilbage til mit Buur.

Niels Lykke (reiser sig).

Saa byder jeg ogsaa Forgangenheden Trods! See her, tag denne Ring og vær min for Gud og Mennesker, min, selv om de Døde skulde faa urolige Drømme derover!

Eline (idet hun staar op).

Du gjør mig ilde tilmode, hvad er det som —?

Niels Lykke.

Det er Intet! Kom nu, lad mig sætte Ringen paa Din Finger. See saa, nu har jeg fæstet Dig!

Eline.

Jeg Niels Lykkes Brud! Det tykkes mig som en Drøm Alt hvad der er hændt i denne Nat; o, men det er en fager Drøm; jeg er saa let om Brystet; der er ikke længer Bitterhed og Had i min Hu; jeg vil gjøre al min Uret god igjen; jeg har været ukjærlig mod min Moder; imorgen gaar jeg ned til hende, hun maa forlade mig, hvad jeg har feilet.

Niels Lykke.

Og give sit Minde til vor Pagt.

Eline.

Det vil hun! — O, jeg tror det vist, - hun er god; alle Mennesker ere gode; jeg bærer ikke længere Nag til Nogen — undtagen Een!

Niels Lykke.

Undtagen Een?

Eline.

Ak, det er en sørgelig Fortælling; jeg havde en Søster —

Niels Lykke.

Lucia?

Eline.

Du kjendte hende?

Niels Lykke.

Nei, nei, jeg har kun hørt hende nævne.

Eline.

Ogsaa hun gav sit Hjerte til en Ridder; han bedrog hende, — nu er hun i Himlen!

Niels Lykke.

Og Du?

Eline.

Jeg hader ham!

Niels Lykke.

Er der Barmhjertighed i Dit Sind, saa forlad ham, hvad han har syndet, tro mig, han bærer Straffen i sit eget Bryst.

Eline.

Jeg kan ikke, selv om jeg vilde det; thi jeg har svoret — tys, kan Du høre?

Niels Lykke.

Hvilket?

Eline.

Der, langtborte; det drønner som Hestetrampen!

Niels Lykke.

Ha, det er dem! Vee mig, som glemmer — Jeg maa afsted! jeg maa afsted!

Eline.

Men hvorfor? Forklar mig —

Niels Lykke.

Imorgen; thi ved Gud! da kommer jeg tilbage. Nu hurtig, hvor er Løngangen, som Du nævnte?

Eline.

Gjennem Gravkjælderen; see her er Lemmen!

Niels Lykke.

Gravkjælderen? (afsides.) Ligegodt, han maa reddes!

Eline (lyttende ved Vinduet).

Rytterne nærme sig — (rækker ham Lygten.)

Niels Lykke.

Nu velan! (begynder at stige ned).

Eline.

Gaa ligefrem, indtil Kisten med Dødningehovedet og det sorte Kors; det er Lucias —

Niels Lykke
(stiger hurtigt op og lukker Lemmen til).

Lucias! Fy!

Eline.

Hvad er det?

Niels Lykke.

Det var Liiglugten, som gjorde mig svimmel.

Eline.

Det banker paa Porten!

Niels Lykke.

Ha, det er forsildigt!

3die Scene.

De Forrige. Bjørn (kommer med et Lys i Haanden fra Høire).

Eline.

Hvad er det? Hvad er det?

Bjørn.

Overfald! — Grev Sture —

Eline.

Hvad han?

Niels Lykke.

Er han falden?

Bjørn (til Eline).

Hvor er Eders Moder?

4de Scene.

De Forrige. Fru Inger med en Armstage kommer fra Venstre. To Huuskarle (fra Høire).

Huuskarlene.

Fru Inger! Fru Inger!

Fru Inger (idet hun træder ind).

Jeg veed Alt; afsted! hold Porten aaben for vore Venner, men lukket for alle Andre. (Hun sætter Armstagen paa Bordet til Venstre.)
(Bjørn og begge Huuskarlene gaae ud til Høire).

Fru Inger (til Niels Lykke).

Det var altsaa Snaren!

Niels Lykke.

Inger Gyldenløve! tro mig —

Fru Inger.

Et Baghold, som skulde fange ham op, saasnart I havde faaet hiint Tilsagn, der kan fælde mig.

Niels Lykke
(idet han tager Papiret frem og river det istykker).

Her er Eders Tilsagn; jeg beholder Intet, som kan vidne mod Eder.

Fru Inger.

Hvad gjør I?

Niels Lykke.

Jeg beskjærmer Jer fra denne Stund! Har jeg forsyndet mig mod Eder, nu ved Himlen! saa vil jeg ogsaa oprette min Brøde! Men afsted maa jeg, om jeg saa skal aabne mig Veien med Sværdet. Eline! siig hende Alt! og I, Fru Inger, lad vort Regnskab være glemt! Vær høimodig! Tro mig, I skal ei komme til at fortryde det! (Han iler ud til Høire i Baggrunden).

5te Scene.

Fru Inger. Eline.

Fru Inger.

Ret saa! Jeg forstaar ham! (til Eline.) Niels Lykke — nu!

Eline.

Han har banket paa min Dør og sat denne Ring paa min Finger!

Fru Inger.

Og han har Dig kjær af Hjertet?

Eline.

Det har han sagt, og jeg tror ham!

Fru Inger.

Brav handlet, Eline! Ha, ha, min Ridder! nu begynder jeg!

Eline.

Min Moder! I er saa besynderlig! O ja, jeg veed nok, det er min ukjærlige Færd, som har gjort Eder fortørnet paa mig.

Fru Inger.

Vist ikke! vist ikke! Du er en lydig Datter; Du har lukket ham ind; Du har hørt paa hans fagre Ord. Jeg veed, hvad det har kostet Dig; thi jeg kjender jo Dit Had —

Eline.

Men, min Moder!

Fru Inger.

Stille! Vi har mødt hinanden i vore Anslag. Vel mægter Du at tænde Kjærlighed i Niels Lykkes Sind; det er allerede begyndt; jeg læste det i hans Ord og i hans Miner. Hold ham nu fast, drag ham endnu tættere ind i Garnet, og saa — Ha, om vi kunde slide hans meenederske Hjerte sønder i Brystet paa ham!

Eline.

Vee mig! hvad er det I siger?

Fru Inger.

Trænger Du til Mod for at følge mig videre paa Veien? Nu godt, jeg har kun nødig at hviske Dig to Ord i Øret; i dem ligger Styrkebeltet, som skal holde Dig oppe. Saa viid da — (lyttende). Striden nærmer sig! Besindighed, nu gjælder det snart. (vender sig atter til Eline). Viid da, Niels Lykke var Den, der lagde Din Søster i Graven?

Eline (med et Skrig).

Lucia?

Fru Inger.

Det var ham, saasandt der er en Gud over os!

Eline.

Da staa mig Himlen bi!

Fru Inger (forfærdet).

Eline!

Eline.

Jeg er hans Forlovede for Gud!

Fru Inger.

Ulykkelige Barn! hvad har Du gjort?

Eline (med toneløs Stemme).

Forbrudt mit Hjertes Fred! — Godnat, min Moder! (gaar ud til Venstre).

Fru Inger.

Ha, ha, ha! Det bærer ned ad Bakke med Inger Gyldenløves Slægt! Det var den Sidste af mine Døtre! Hvorfor kunde jeg ikke tiet med Hemmeligheden? havde hun Intet vidst, saa var hun bleven lykkelig — paa en Maade. — Men det er min Skjæbne, det staar skrevet deroppe, at jeg skal bryde den ene grønne Green efter den anden, indtil Stammen staar bladløs tilbage! Lad gaa, lad gaa! jeg faar min Søn igjen; paa de Andre, paa mine Døtre vil jeg ikke tænke. Hvad baader det vel, om jeg gav mig til at gruble og angre; det har jo ingen Hast; det er først paa den store Uveirsdag, at Mennesket skal gjøre Regnskab, og det varer længe førend den kommer!

Niels Steensson (udenfor).

Hei, slaa Porten i!

Fru Inger.

Grev Stures Røst!

6te Scene.

Fru Inger. Niels Steensson; strax efter Olaf Skaktavl. Begge fra Høire.

Steensson (med forrvivlet Latter).

Vel mødt, Inger Gyldenløve!

Fru Inger.

Hvad har I tabt?

Steensson.

Min Krone og mit Liv!

Fru Inger.

Mine Svende, hvor har I dem?

Steensson.

Aadslerne vil I finde langs med Landeveiene; - hvem der har taget Resten skal jeg ikke kunne sige Jer.

Skaktavl (udenfor).

Grev Sture! hvor er I?

Steensson.

Her! her!

Skaktavl
(kommer med et Klæde om sin høire Haand).

Fru Inger.

Skaktavl! kommer I tilbage?

Skaktavl.

Det var ugjørligt at slippe igjennem!

Fru Inger.

I er saaret?

Skaktavl.

Aa, jeg har en Finger mindre; det er det Hele!

Steensson.

Hvor er Svenskerne?

Skaktavl.

I Hælene paa os; de bryde Porten op!

Steensson.

O Gud! Men nei, nei! jeg kan ikke, jeg vil ikke dø!

Skaktavl.

Et Smuthul! Er her ingen Krog, hvor vi kan dølge ham?

Fru Inger.

Men dersom de gjennemsøge Gaarden —

Steensson.

Ja, ja, saa vil de finde mig! — og at slæbes bort til Fangenskab eller at klynges op — o nei, Inger Gyldenløve! det veed jeg forvist, det vil I aldrig taale!

Skaktavl.

Der brast Laasen!

Fru Inger.

De storme ind i Gaarden!

Steensson.

Og nu at lade mit Liv; nu, da det først ret skulde begynde; nu, da jeg først har lært, at jeg har Noget at leve for — nei, nei! tro ikke jeg er feig — havde jeg blot kunnet yde Eder Vederlag for hvad jeg skylder Eder.

Fru Inger.

Jeg hører dem alt i Borgestuen. (bestemt). Han maa reddes, hvad det end skal koste.

Steensson (griber hendes Haand).

O, det vidste jeg nok, I er ædel og god!

Skaktavl.

Men hvordan bære vi os ad?

Steensson.

Ha, jeg har det, jeg har det! Hemmeligheden —

Fru Inger.

Hemmeligheden?

Steensson.

Javist, Eders og min!

Fru Inger.

Christ i Himlen! kjender I den?

Steensson.

Fra først til sidst, og nu da Livet staar paa Spil — hvor er Niels Lykke?

Fru Inger.

Flygtet?

Steensson.

Flygtet! Da staa Gud mig bi! thi kun han kan løse min Tunge! Men Livet er mere end et Løfte værd; - naar den svenske Høvidsmand kommer —

Fru Inger.

Hvad saa? hvad vil I gjøre?

Steensson.

Kjøbe Liv og Frihed! Aabenbare ham Alt!

Fru Inger.

O, nei, nei! vær barmhjertig!

Steensson.

Der er jo ingen anden Redning. Naar jeg har bekjendt hvad jeg veed —

Fru Inger
(seer paa ham med undertrykt Bevægelse).

Saa er I frelst?

Steensson.

Ja, ja! Niels Lykke vil tale min Sag. I seer, det er det yderste Middel!

Fru Inger
(fatter sig og siger med Betydning).

Det yderste Middel? I har Ret, og det tør Hvermand friste. (peger tilvenstre). See, derinde kan I skjule Eder saalænge.

Steensson.

Tro mig, aldrig skal I komme til at angre Eders Færd.

Fru Inger (halvt for sig selv).

Det give Gud I sagde Sandhed!

(Steensson gaar hurtig ud til Venstre i Baggrunden. Skaktavl vil følge efter; Fru Inger holder ham tilbage.)

7de Scene.

Fru Inger. Olaf Skaktavl.

Fru Inger.

Forstod I, hvad han sagde?

Skaktavl.

Den Nidding! han forraader Eders Hemmelighed; han vil sælge Eders Søns Frihed for at frelse sig selv.

Fru Inger.

Naar det gjælder Livet, sagde han, saa maa det yderste Middel forsøges. Godt og vel, det skee, som han sagde.

Skaktavl.

Hvad mener I?

Fru Inger.

Liv mod Liv! Een af dem maa gaa under!

Skaktavl.

I vil?

Fru Inger.

Hvis ikke han derinde gjøres stum, forinden Timeglasset er udrundet, saa er min Søn tabt for mig; falder han, saa arver mit Barn hans Rettigheder, — da skal I see der endnu er Malm i Inger Gyldenløve; tro mig, længe skal I ei komme til at tørste efter Hævnen, som I nu i tyve Aar har ventet paa. — Hør, hør, de komme! Det hviler paa Eder alene om jeg imorgen er barnløs eller —

Skaktavl.

Det skee! Der er endnu Egg i mit Værge, jeg har endnu en rørig Næve i Behold (rækker hende Haanden). Inger Gyldenløve! ved mig skal ikke Eders Navn dø ud! (gaar ind i Værelset til Niels Steensson).

Fru Inger.

Tør jeg ogsaa vove? (Der høres Larm i Værelset, hun iler henimod Døren). Nei, nei, det maa ikke skee! (Et tungt Fald høres udenfor; hun dækker Ørene til med begge Hænder og styrter med et forvildet Blik frem i Forgrunden. Efter en Pause tager hun Hænderne bort, lytter og siger derpaa). Nu er det forbi! Alting er stille derinde. — Du saa det Gud! jeg betænkte mig, men Olaf Skaktavl var for rap paa Haanden!

Skaktavl (kommer ind).

Fru Inger (uden at see paa ham).

Er det gjort?

Skaktavl.

For ham kan I være tryg; han seer hverken Sol eller Maane mere.

Fru Inger (som før).

Han er altsaa stum?

Skaktavl.

Sex Tommer Staal i Brystet — jeg fældte ham med min venstre Haand!

Fru Inger.

Ja, ja, den høire var ogsaa for god til slig Bedrift.

Skaktavl.

Det maa I om, Tanken var Eders. Og nu til Sverige! Fred med Jer saalænge! Naar vi næste Gang sees paa Østeraad, kommer jeg selv anden. (gaar ud til Høire)

8de Scene.

Fru Inger. Strax efter Bjørn og nogle svenske Soldater (fra Høire).

Fru Inger.

Blod paa mine Hænder; dertil skulde det altsaa komme! Han begynder at blive mig dyrekjøbt nu!

En Soldat

(idet han træder ind med de Øvrige).

Tilgiv, hvis I er Husets Frue —

Fru Inger.

Det er Grev Sture I søger?

Soldaten.

Det er det!

Fru Inger.

I er isaafald ikke paa Vildspor; Greven har søgt Beskyttelse hos mig.

Soldaten.

Beskyttelse? Tillad, min ædle Frue! den mægter I ei at give ham, thi —

Fru Inger.

Hvad I der siger har nok Greven selv begrebet, og derfor har han — ja, see selv efter — derfor har han aflivet sig.

Soldaterne.

Aflivet sig!

Fru Inger.

See selv efter, som jeg sagde Jer. Derinde vil I finde Liget, og da han nu allerede er stedet for en anden Dommer, saa er det min Villie, at han føres herfra med al den Anstand, som det sømmer sig hans Byrd. Bjørn! i mit Lønkammer har min Kiste i mange Aar staaet rede; (til Soldaterne.) I den bringe I Grev Stures Lig til Sverige!

Soldaten.

Det skal skee, som I byder! (til En af de Andre.) Du gaar med dette Budskab til Ridder Bjelke, som endnu holder Vagt paa Landeveien. Følg mig herind, I Andre!

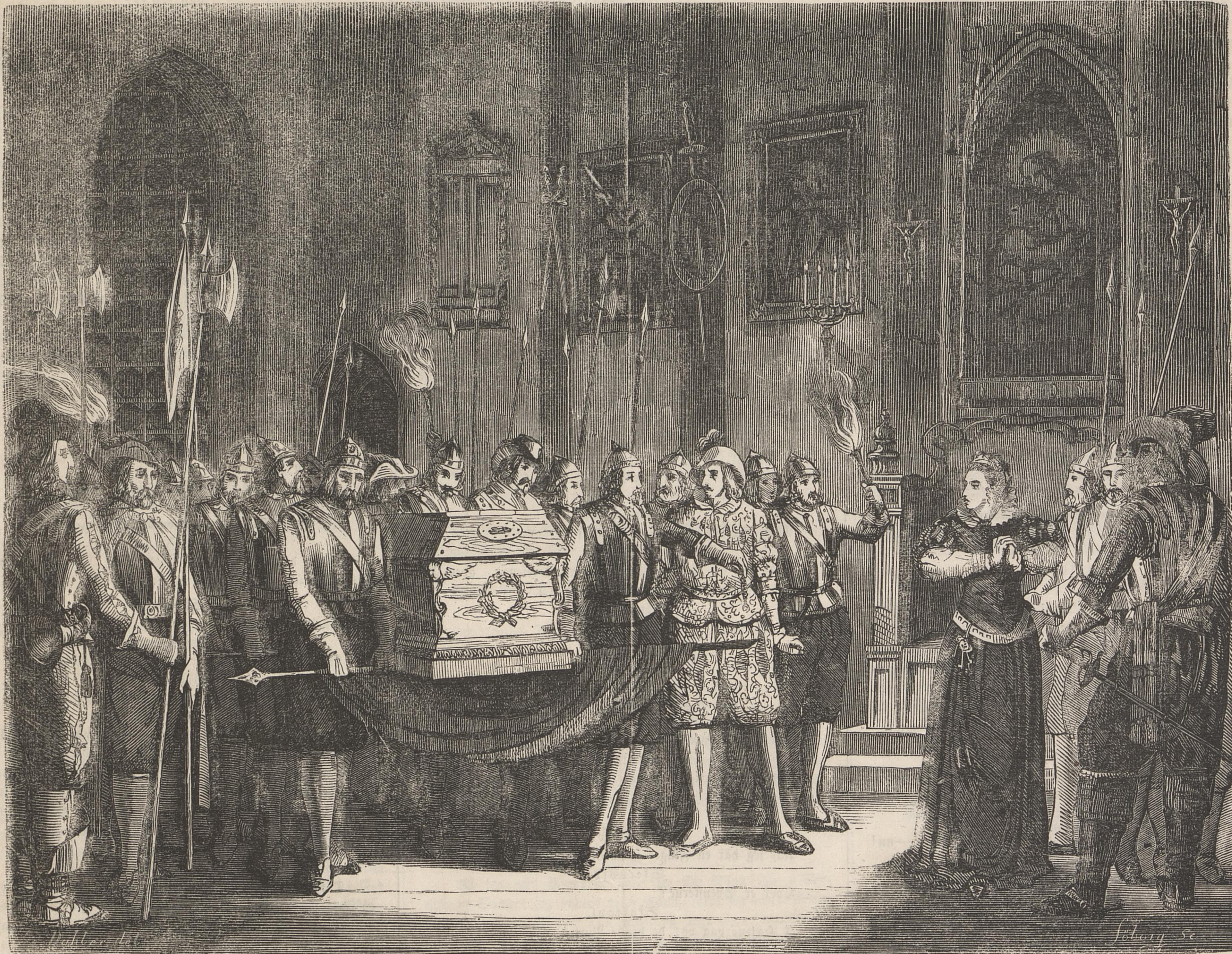
(En Soldat gaar ud til Høire. Bjørn og de Øvrige til Venstre.)

9de Scene.

Fru Inger. Senere Bjørn.

Fru Inger.

Dersom Grev Sture ikke saadan i en Skynding havde sagt Verden Farvel, saa var han inden en Maaned klynget op i Galgen eller sat i Buur for sin Levetid; havde han været bedre tjent med en slig Lod? Eller ogsaa havde han kjøbt sig fri ved at spille mit Barn i mine Fienders Vold; er det saa mig, der har dræbt ham? Værner ikke Ulven selv om sin Yngel, hvem vil da fælde Dommen over mig, fordi jeg hug en Klo i den, der vilde røve mit Kjød og Blod? D[illegible] Noget, som maatte saa være, enhver Moder havde gjort som jeg. — Men der er ikke længer Tid til ørkesløse Tanker, virke maa jeg. (sætter sig ved Bordet til Venstre.) Jeg vil skrive til mine Venner rundt om i Landet, de skal Alle støtte vor Sag. (Begynder at skrive, men standser og siger:) Hvem vil de kaare til Konge i den Faldnes Sted? — Kongemoder — det er et vakkert Ord, jeg har kun een Ting imod det, og det er den hæslige Lighed med et andet Ord; Kongemoder og — Kongemorder! Kongemorder, det er Den, der tager en Konges Liv, Kongemoder, det er Den, der skjænker en Konge Livet! (reiser sig.) Nu vel, saa vil jeg give tilbage, hvad jeg har taget; min Søn skal vorde Konge! (sætter sig, tager fat paa Arbeidet, men lægger det atter tilside og læner sig tilbage i Stolen.) Det er altid noget uhyggeligt, saalænge En ligger Liig i et Huus; det er derfor jeg føler mig saa sælsomt tilmode. (som om hun talte til Nogen.) Ikke det? Hvoraf skulde det ellers komme? (grublende.) Er der nogen Forskjel paa at fælde En, og at slaa En ihjel? Knut Alfsøn havde med sit Sværd kløvet mangen Pande, og dog var hans egen saa rolig som et Barns. Hvorfor seer da jeg altid dette (gjør en Bevægelse, som naar man hugger til med en Kniv) dette Stød imod Hjertet og saa den røde

Slutningsscenen i „Fru Inger til Østeraad."

Blodstrøm bagefter? (Ringer og vedbliver at tale, idet hun rager om mellem Papirerne.) Herefter vil jeg ikke vide noget af slige stygge Syner, jeg vil være virksom baade Dag og Nat, og om en Maaned kommer min Søn til mig.

Bjørn (træder ind).

Var det Eder, som ringede, min Frue?

Fru Inger (skrivende).

Du skal hente flere Lys; herefterdags vil jeg have mange Lys i Stuen.

Bjørn (gaar ud igjen til Venstre).

Fru Inger

(reiser sig med Heftighed efter en Pause).

Nei, nei, jeg kan ikke føre Pennen ikvæld; det brænder og værker i mit Hoved! (lyttende.) Hvad er det? Aa, de skrue Laaget til paa Kisten derinde. — Dengang jeg var Barn fortalte de mig Eventyret om Ridder Aage, som kom med Kisten paa sin Bag; — dersom nu han derinde en Nat fik det Indfald at komme med Kisten paa sin Bag og takke for Laanet? (smilende.) Hm! Inger Gyldenløve har Intet med sin Børnetro at skaffe! (heftigt.) Men slige Eventyr due alligevel ikke, de volde urolige Drømme; naar min Søn vorder Konge, saa skal de forbydes! (gaar et Par Gange frem og tilbage; derpaa aabner hun Vinduet.) Hvorlænge pleier det gemeenligen være forinden et Liig begynder at lugte? Alle Stuer skal luftes ud; saalænge ikke det er gjort er det usundt at leve her!

Bjørn

(kommer ind med to Armstager, som han sætter paa Bordet).

Fru Inger

(idet hun atter tager fat paa Papirerne).

Det er Ret; lad mig see Du kommer ihu, hvad jeg sagde Dig; mange Lys paa Bordet! Hvad tager de sig nu for derinde?

Bjørn.

De holde endnu paa at skrue Kistelaaget fast.

Fru Inger (medens hun forsegler et Brev).

Skrue de det godt fast?

Bjørn.

Saa godt som det behøves.

Fru Inger.

Ja, ja, Du kan ikke vide hvor godt det behøves; see efter, at det gjøres forsvarligt. (gaar tæt hen til ham med Brevet i Haanden.) Bjørn, Du er en gammel Mand, men jeg vil lægge Dig en Ting paa Hjertet; vær paa Din Post mod alle Mennesker, baade mod dem, som skulle dø og mod dem, som ere døde. Gaa nu ind, — gaa ind, og see efter, at de skrue Kistelaaget godt fast.

Bjørn (hovedrystende).

Jeg kan ikke blive klog paa hende! (gaar atter ud til Venstre.)

Fru Inger

(begynder at forsegle et Brev, men kaster det fra sig, gaar et Par Gange frem og tilbage og siger derpaa med Heftighed).

Dersom jeg var feig, saa havde jeg aldrig i Evighed gjort dette her! Dersom jeg var feig, saa havde jeg skreget til mig selv: Hold inde, mens Du endnu har en Slump Salighed i Behold for Din Sjæl! (Hendes Blik falder paa Steen Stures Billede; hun vender det hurtigt om mod Væggen.) Fy, hvor han griner! Er det fordi jeg handlede ilde med din Søn? Men den Anden, er ikke ogsaa han din Søn? Og han er min tillige, mærk Dig det! — Det er galt fat i Kvæld, eller ogsaa have de faaet et lystigt Indfald alle disse Riddere og Fruer; de rulle med Øinene, de stirre paa mig hvor jeg gaar og staar. (stamper med Foden.) Men jeg vil ikke vide af det; jeg vil have Fred i mit Huus! (Begynder at vende alle Billederne indad mod Væggen.) Ja, om det saa var Jomfru Maria der, saa er hun med i Legen. Synes Du det nu er paatide? Hvorfor hørte Du aldrig mine Bønner, naar jeg bad om at faa mit Barn tilbage? — Hvorfor?

Fordi Munken i Wittenberg har Ret; der er Ingen mellem Gud og Menneskene! Hvad er Helgenen, som jeg har ødslet mine Ord paa? En Alen Lærred, af samme Stykke kanhænde, som det, hvormed min Faders Huuskarl lappede sine Buxer. (stedse mere og mere forvirret.) Det er godt, at jeg veed Besked om de Ting! Der er Ingen, som har seet hvad der gik for sig derinde, der er Ingen, som kan vidne mod mig! (hviskende.) Mit Barn! min fagre Søn! kom, her er jeg! Tys, jeg vil sige Dig Noget; jeg er forhadt deroppe, fordi jeg fødte Dig til Verden; — jeg fik Gods og Kløgt og et berømmeligt Navn i Buggegave for at jeg skulde være Guds Bannerfører paa Jorden; men jeg gik min egen Vei, — det er derfor jeg har maattet lide saa meget og saa længe!

Bjørn (kommer).

Frue! Jeg har at melde — Christ, fri mig! hvad er dette?

Fru Inger

(der er stegen op i Høisædet, som staar ved Væggen til Høire).

Stille, stille! jeg er Kongemoder! Min Søn er kaaret til Drot over hele Norden! Det holdt haardt forinden det kom saa vidt; thi det var med Gud jeg havde at stride!

10de Scene.

De Forrige. Niels Lykke (kommer hurtig ind fra Høire).

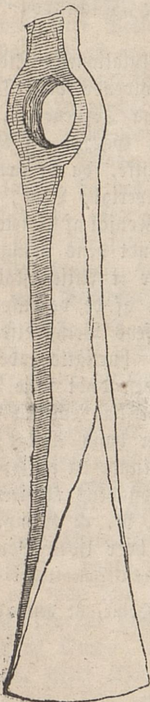
Niels Lykke.

Han er frelst! jeg har Jens Bjelkes Løfte; over Stok og Steen jog jeg afsted til jeg fandt ham. — Fru Inger! viid at —

Fru Inger.

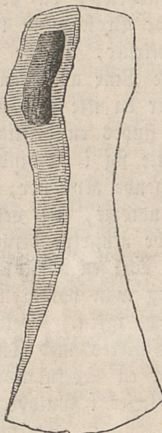
Stille, siger jeg; see hvor det vrimler af Mennesker! De komme for at see Kroningstoget; Alle hilse de Kongemoderen; ja, ja, hun har ogsaa stridt for sin Søn saalænge til hun fik røde Hænder deraf! Hvor er mine Døtre, jeg seer dem ikke!

5

1/3

3

1/3

Niels Lykke.

Guds Blod! hvad er her skeet?

Fru Inger.

Mine Døtre, mine fagre Døtre! Jeg har ingen mere; jeg havde een igjen og hende mistede jeg, da hun skulde stige i Brudesengen! (hviskende.) Lucia laa Liig i den, der var ikke Plads for To!

Niels Lykke.

Ha, dertil er det altsaa kommet! Det er Guds Dom over min Færd!

Fru Inger.

Kan I see ham, kan I see ham? Det er Kongen, det er Inger Gyldenløves Søn, — jeg kjender ham paa Kronen og paa Steen Stures Ring, som han bærer om Halsen. (En Liigpsalme høres fra Værelset til Venstre.) Hør, hvor lystigt det klinger; han nærmer sig; jeg har ham snart i min Favn! Ha, ha! hvem seirer, Gud eller jeg? (Soldaterne komme med Kisten.) Liget! Fy, det er en hæslig Drøm! (synker ned i Høisædet.)

11te Scene.

De Forrige. Soldaterne med Kisten. Jens Bjelke og Soldater (fra Høire).

Bjelke (overrasket).

Død!

En Soldat.

Selv har han —

Bjelke (med et Blik til Niels Lykke.)

Han selv — ?

Niels Lykke.

Tys!

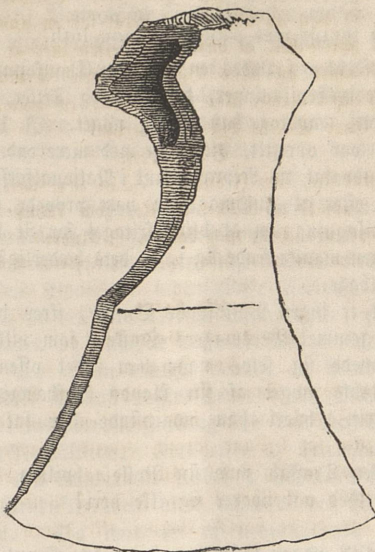
Fru Inger (afsides hviskende).

Ja rigtig, nu kommer jeg det Altsammen ihu.

Bjelke (til Soldaterne).

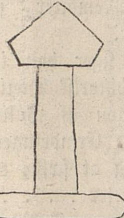
Sæt Liget ned; det er ikke Grev Sture!

2

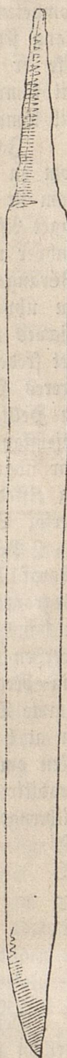
1/3

6

7

8

1/5

1/5

1/5

En Soldat.

Tilgiv mig, Herr Ridder! men denne Ring, som han bar om sin Hals —

Niels Lykke (hviskende).

Ti, ti!

Fru Inger.

Ringen! Ringen! (iler hen og river den med Heftighed af Soldatens Haand.) Steen Stures Ring! (med et Skrig.) O, Jesus Christ! min Søn! (Hun kaster sig ned over Kisten.)

Soldaterne.

Hendes Søn?

Bjelke (paa samme Tid).

Inger Gyldenløves Søn?

Niels Lykke.

Saa er det.

Bjelke.

Men hvorfor sagde Du mig ikke —

Bjørn

(der forsøger at løfte hende op).

Hjælp! Hjælp! Min Frue! hvad fattes Jer?

Fru Inger

(med mat Stemme, idet hun hæver sig halvt i Veiret).

Hvad der fattes — ? Tre Alen Muld, en Grav hos mit Barn! (Hun synker atter kraftløs ned over Kisten; Niels Lykke gaar hurtigt ud til Høire; almindelig Bevægelse blandt de Øvrige.)

Afbildninger af norske Oldsager i Universitetets Samling i Christiania.

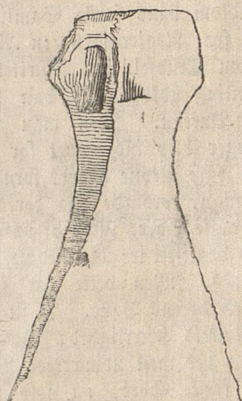
III. Jordfundne Sager fra Jærnalderen,

d. e. fra den Tidsalder i Hedendommen, da man almindelig brugte Jærnet til Vaaben og skjærende Redskaber, men derimod benyttede Broncen, eller rettere nu, da Sink tilsattes Metalblandinger, Messinget kun til Sirater og Smykkesager i Lighed med Guld og Sølv.

A. Vaaben.

1—5. Øxeblade af Jærn, rimeligviis af Stridsøxer.
6. Tveegget Sværd af Jærn.
7—8. Enkelteggede Sværd af Jærn, et længere og et kortere.

1

1/3

4

1/3

Béranger.

(Af Didots Biographie universelle.)

(Slutning).

Det var i dette Tidsrum, fra 1809—1814, at Bérangers Genius fandt sit rette Kald. Han havde hidtil meest beskjæftiget sig med Theatret og den alvorlige Digtning. Dog forsøgte han ofte at indklæde sine Tanker i Sangens Form, og hans Lyst for dette Genre blev bestandig større. Et Par af hans første Chansons vakte megen Opsigt og skaffede ham Optagelse i Le Caveau*) hvor han, ligesom de øvrige Medlemmer, maatte betale sin Tribut i Sange. Fra nu af brød han ganske med sine forrige Studier og opofrede sig udelukkende for det Genre, ved hvilket han blev udødelig. Han havde ofte før, naar han mødte Desaugiers**) paa Gaden, mumlet for sig selv: „Ja Sange, — dem skulde jeg skrive lige godt som Du, naar blot ikke mine Poesier vare . . . ." Nu varede det ikke længe, forend han havde fordunklet alle sine Forgjængere og Desaugiers med, som uden Skinsyge begreb, at han havde fundet sin Overmand. Det var Viin og Kjærlighed og Ungdommens muntre Glæder han besang i sine første Sange; hine patriotiske Refrains og hine begeistrede Oder, som skulde gjøre hans Digternavn til Aarhundredets første, havde endnu ikke gjenlydt i Europa. Kun i to af sine Sange, Le sénateur og Le roi d'Yvetot, havde han vovet sig ind paa Politikens farlige Gebet. Den første vakte Latter overalt, og blev endog Napoleons Yndlingssang. Den anden derimod, som gav Frankrigs Behersker en saa alvorlig Lektion, kunde vække Misfornøielse i Tuilerierne. Dog, hvad brød Béranger sig derom? Han var ikke den Mand,

*) En i hine Tider berømt literær Klub.
**) En berømt Chansonnier.

som vilde ofre sin Uafhængighed for den Post, der gav ham det daglige Brød, og det er saaledes han selv i Fortalen til sine Værker forklarer sin politiske Tanke i dette Tidsrum:

„Min enthusiastiske Begeistring for Keiserens Geni, og Folkets Forgudelse, som i ham altid saa Repræsentanten for den seirende Lighed; denne Beundring, denne Forgudelse, som engang skulde gjøre Napoleon til mine Sanges mest ophøiede Gjenstand, forhindrede mig ikke i at see Keiserdømmets altid voxende Despotisme. I de hundrede Dage blev jeg ikke forledet af Folkets Begeistring: jeg indsaa, at Napoleon ikke kunde blive en konstitutionel Regent; det var ikke derfor han var kommen til Verden. Saa godt jeg kunde, udtrykte jeg min Frygt i den Sang, som er betitlet: „Traité de politique à l'usage de Lise“, og hvis Form svarer saa lidet til dens Indhold. Som min første Samling viser, havde jeg endnu ikke vovet at give min Sang en dristigere Flugt; men dens Vinger voxede“.

Det var først da Keiserdømmet var styrtet og Restaurationen, hjulpet af de fremmede Bajonetter, havde bemægtiget sig Frankrig, det var først da Bérangers store Rolle begyndte, hans store poetiske og politiske Rolle, hans Rolle som Folkets Trøster og dets Talsmand. Nu hævede hans Stemme sig, høi, veltalende og inspireret for at beklage Frankrigs Ulykker. I Sange, fulde af Poesi og Spot, fulde af Stolthed og Bitterhed tolkede han det revolutionere, frihedssindede og krigerske Frankrigs Følelser, dets Kjærlighed til de store Erindringer fra Keisertiden, dets Had mod Aristokratiet, som vilde gjenindføre Feudalvæsenets Undertrykkelser, dets Had mod Bourbonnerne, som vare satte paa Thronen af Kosakker og Engelskmænd, dets Had mod en havesyg og anmassende Geistlighed. Overalt bleve disse Sange gjentagne, overalt blev denne Digter beundret, som forstod saa godt at udtrykke Folkets Følelser.

Men Restaurationen skjalv for ham og begyndte fra nu af en Kamp med ham, som først endte med Julirevolutionen.

Béranger havde hidtil Intet ladet trykke; hans Sange vare blevne populære ved at gaa fra Mund til Mund. Først i 1815 udkom hans første Samling, og han erholdt allerede da fra Regjeringen en Advarsel, hvilket var det samme som Trudsel om Afsættelse. I 1821, da den anden Samling udkom, saa han sig nødt til at forlade sit beskedne Bureau. Men man var ikke tilfreds dermed, og Béranger blev indstævnet for Retten. Regjering, Adel og Kleresi vare blevne haardt fornærmede, og Generalfiskalen, Marchangy, tordnede paa deres Vegne mod „disse Dithyramber, disse Oder, fulde af udfordrende Frækhed.“ Béranger blev dømt til tre Maaneders Fængsel og en Mulkt af 500 Franks. Men dette var for ham kun et nyt Fremskridt paa Hæderens Bane. I sit Fængsel saa han sig omgivet af Folkets Kjærlighed; Jægere fra Ille-et-Vilaine skikkede ham det mest udmærkede Vildt og Burgunderne Vine af den første Sort, og selv udsendte han af sin Celle mange af sine mest glimrende Poesier. Forfølgelsens Daab havde styrket Geniet.

Da han atter kom paa fri Fod, tilbød den ædelmodige Jacques Lafitte*) ham en Plads i sine Kontorer til Erstatning for hans tabte Embede. Men Digteren vilde ikke længer opofre sin Uafhængighed, og han levede fra nu af udelukkende helliget sit Kald. Hans tredie Samling blev offentliggjort 1825 under Ministeriet Villéle, som lod den passere uden nogen Hindring. Derimod blev han tre Aar efter, under Ministeriet Martignac, atter ført for Retten og denne Gang dømt til ni Maaneders Fængsel og en Mulkt af 10,000 Franks.

Saaledes vedblev Regjeringen at forfølge ham; men forgjæves sagde den:

Deviens sage;
Plie un genou, tes fers seront brisés . . .

Indesluttet i Fængslet La Force udslyngede Béranger uforfærdet sine mest bidende Sange, og bidrog derved mægtigt til at fremskynde Bourbonnernes Fald.

Ved Julirevolutionen saa han endelig sine Ønsker opfyldte. Frankrig var befriet for en unational Regjering, Reaktionen var standset og Friheden vendt tilbage. Nu kunde han, som saa mægtigt havde opflammet Folkets Patriotisme og dets Frihedssind, høste sin Løn. Men nu, da Seiren var vundet, trak han sig tilbage og afslog alt, hvad man tilbød ham.

„Næsten alle mine Venner“, skriver han i Fortalen til sin femte Samling (1833), „ere blevne Ministre: to eller tre hænge endnu paa denne Klatrestang, og jeg tror, at de sidde fast trods alle deres Anstrængelser for at stige ned igjen. Jeg kunde saaledes have faaet min Part i Embedsuddelelsen. Men uheldigviis har jeg ingen Lyst til Sinekurer, og alt Pligtarbeide er blevet mig uudholdeligt.“

I en Sang „A mes amis devenus ministres“ siger han:

Non, mes amis, non, je ne veux rien être;
Semez ailleurs places, titres et croix.
Non, pour les cours Dieu ne m'a pas fait naître:
Oiseau craintif, je fuis la glu des rois.

*) Den berømte Banquier og Minister.

. . . . De ce palais souffrez don que je sorte:
A vos grandeurs je devais un salut.
Amis, adieu. J'ai derrière la porte
Laissé tantôt mes sabots et mon luth.

Béranger forblev saaledes en simpel „Chansonnier.“ Af alle de Hædersbeviisninger, de Kors og Titler, som blev ham tilbudte, modtog han aldrig noget. I 1848, da Republiken var oprettet, blev han med mere end 200,000 Stemmer udvalgt til Repræsentant i Nationalforsamlingen; men strax efter at Fuldmagterne vare prøvede, indsendte han en Ansøgning om at blive fritaget for sit Hverv, og Forsamlingen maatte finde sig i, at dets hæderligste Medlem trak sig tilbage.

„Det er ingen Philosophs Ønske“, skrev han, „men det er en gammel Versmagers Ønske, som vilde tro, at han overlevede sig selv, naar han i det offentlige Livs Tummel tabte noget af sin Aands Uafhængighed, det eneste Fortrin, hvori han nogensinde har sat sin Ærgjærrighed.“

Hvilken Troskab mod sin Rolle, hvilken Personlighedens Heelhed aabenbarer sig ikke heri!

I 1833 udgav Béranger den sidste Samling af sine Sange. Han lod siden Intet trykke, men han skrev bestandig og iblandt hans efterladte Papirer fandtes omtrent hundrede nye Sange. I de næste Aar arbeidede han desuden paa sine Memoirer, som han gav Formen af en Række Biographier.

„Jeg vil“, siger han i den før citerede Fortale, „skrive et Slags historisk Dictionnaire, i hvilket jeg under ethvert berømt Navn af Politiken eller Literaturen indordner mine talrige Erindringer og alle de Domme, som jeg kan tillade mig at fælde eller som jeg kan laane hos kompetente Autoriteter . . . . Frankrig vil maaskee engang skylde mig nogen Tak derfor. Hvem veed, om det ikke er ved dette min Alderdoms Arbeide at mit Navn vil komme til at overleve mig? Hvem veed, om man ikke vil komme til at sige den alvorlige, den vise Béranger?“

Ja, hvorfor ikke? Allerede forlænst blev han betragtet som en Viis, hvis Ord vare prophetiske. Folket saa i ham sit Orakel og, skjønt han siden Julirevolutionen havde taget Afsked med Publikum, sagde man dog bestandig ved enhver ny Begivenhed, som rystede Frankrig: Hvad vil Béranger sige? Saaledes bevarede han til det Sidste sin uhyre Indflydelse og sin uhyre Popularitet. Forgjæves søgte han i Fontainebleau, i Passy, i Tours og det fredelige Kvarteer Beaujon at unddrage sig sine Beundreres Hyldninger; Mængden valfartede til ham som til en Hellig, og naar han viste sig offentlig, var han altid Gjenstand for de mest begeistrede Ovationer. Ingen Digter har nogensinde været saa populær; hans Sange ere kjendte og elskede af enhver Franskmand, og da han døde var derfor Sorgen almindelig over det hele Folk.

Béranger døde den 16de Juli af en Hjertesygdom, hvoraf han i længere Tid havde lidt. Endskjønt hans Begravelse foregik i al Hast og blot nogle faa Timer efter at hans Død var bleven bekjendt, havde den dog samlet over en halv Million Tilskuere. Begravelsen foranstaltedes paa Regjeringens Bekostning, og Moniteuren indeholdt samme Dag en Lovtale over ham, hvori han berømmedes for at have gjort Napoleons Dynasti populært i Frankrig. Men om end ingen mere end han har forherliget de store Traditioner fra Keisertiden, var han dog ingenlunde nogen Tilhænger af Napoleon den Tredie.

En Spekulation.

Den lille By Kragerø, uagtet den er indklemt imellem steile Fjelde, saaledes at den letsindige Ungdom kan more sig med at vælte Steenblokke fra de Husene omgivende Præcipicer, saa de i frit Fald styrte ned paa de underliggende Huustage, har dog havt en Berømmelse, som ingen af Norges andre Byer af samme Størrelse. Lyden af dens Navn har hidindtil bragt alle Hovedstadens med Smag begavede Munde til at løbe i Vand. Men ak! dens Glands er falmet, dens Hovedkrone er affaldet, dens — Østers ere forsvundne. Det Nielsenske Smagens Etablissement i Hovedstadens Frimurerloge (Sumpen kaldet) har slugt dem alle. Da det derved har tabt en Deel af sin tiltrækkende Kraft, har dets driftige Forstander seet sig nødt til at forflytte en Deel af sit Etablissement til Ladegaardsøens bekjendte Frederiksborg, hvor han istedetfor Østers opvarter med Ørens- og Øienslyst, Koncerter og brillante romerske Lys, og drager Hovedstadens forlystelsessyge Publikum til sig med den liden geskjæftige Dampbaad. At Storthinget i Betragtning af ovenomtalte Kragerøs Forfald har nægtet denne By Tilladelse til at udvide sig, kan man begribe. En saadan Udvidelse vilde ogsaa have sine Vanskeligheder; thi enten maatte Husene paa den ene Side trænge ind i Fjeldet, eller paa den anden krybe ud i Havet, hvilket er haarde Betingelser.

For en 25 Aar siden gik der imellem Hamburg og Berlin een Gang ugentlig en Postbefordring, som kaldtes „den ordinære Post.“ Befordringsmidlet var en stor Kasse, som en ualmindelig stor Omnibus, under hvilken der var en saakaldet Kjelder, hvori der indskjødes store Kasser, Baller og Kufferter. Over denne var et Rum med Sæder for Reisende, der stuvedes fire og fire ved Siden af hinanden. Vognen blev slæbet af fire Heste, som i langsomt Skridt vadede igjennem den dybe Sandørken, der adskiller Preussens Hovedstad*) fra den frie Rigsstad ved Elbens Munding. Den Tid var der hverken Chaussee eller Jernbane, og paa sine Steder ikke engang Spor af Vei, da Hjulsporene øieblikkelig forsvandt i den fine Sand. Hjulene sank ofte næsten til Naverne ned i Sanden, og naar denne var løsere paa den ene Side af Vognen end paa den modsatte, svingede den store Maskine fra den ene Side til den modsatte, ligesom et Skib i et stærkt oprørt Hav. De ulykkelige Passagerer stødte da Hovederne mod hinanden. Saaledes tilbragte man tre Dage og to Nætter siddende paa haarde Fjæle uden et Øiebliks Søvn, og kom til Berlin med en heftig Hovedpine og Ildebefindende. Der levnedes kun hver Dag ved Middagstid en halv Time til at erholde nogen Forfriskning, og undertiden ved en Station, hvor Heste skulde forspændes, fem Minuters Frist til at stige ned af Pinebænken for at drage lidt frisk Luft. Af de preussiske Postbetjente, der havde Udseende af aftakkede Underofficierer, behandledes den Reisende paa gevorben Fod, ifald han ikke øieblikkelig var paa Pletten, naar der befaledes til Afmarsch, og han maatte da løbe et godt Stykke efter Vognen, hvilken han paa Grund af dens langsomme Bevægelse med lidt Anstrængelse kunde indhente.

Foruden denne gik der to Gange ugentlig en anden noget lettere Kareth, som kaldtes „Schnellpost“ eller „die königliche Küchenpost“, fordi dens Hovedbestemmelse var, at bringe Hummer og Østers fra Hamburg til det kongelige Kjøkken i Berlin; dog havde den ogsaa Tilladelse til at medtage fornuftige Passagerer. Denne tilbagelagde Veien i to Dage og een Nat. Denne „Küchenpost“ bringer os tilbage til vort Hovedthema.

I denne Reformernes og Spekulationens Tidsalder, da vi have erholdt Hyrevogne holdende paa Torvene, „old Kierrings-sittinghouses“ paa Torvene og langs Drammensveien, da vi have faaet Gaslys og Kloaker, da al vor Brolægning times en Ulykke, da vi tænke paa Dampkjøkkener, brygge Porter, Imperial, Bjor, bayersk Øl, lave Vine af alskens Bær og Konjak af Potetes osv., skulde der da ikke i Hovedstaden blandt dens mange Spekulanter findes en driftig Mand eller et Aktieselskab, der vilde sætte sig i Forbindelse med en af de vestenfor Kragerø liggende Kystbyer, hvor Østersens Velsignelse endnu ikke er udtømt, og ved et af de hurtigtløbende smaa Dampskibe afhjælpe denne i Hovedstaden dybt følte Trang? Vi have hørt en Mand sige, at naar han engang laa for Døden og man holdt en Østers over hans Ansigt, vilde han leve op igjen. Dette Dampskib kunde da efter preussisk Mønster beæres med Titelen „Hovedstadens Kjøkkenpost.“ Dette var en Spekulation for en N. N. & Komp., som man nu læser i Guldbogstaver over hver liden Boutikdør.

Et Medlem af Selskabet for Christiania Byes Vel.

*) Om denne siger den skarpe Henrik Heine, at den udmærker sig ved „Weißbier und Lüge.“

Om Trælasthandelen.*)

(Af Stud. philol. J. Lieblein.)

I.

Trælasthandelen har, som bekjendt, gjennem en lang Række af Aar været en af vor Lands vigtigste Indtægtskilder; ved denne ere betydelige Summer gaaede over fra Udlandet til vore Skoveiere, Trælasthandlere og Skibsredere; ved denne har Statskassen i Form af Saugskat og Told erholdt store Indtægter, der i forrige Aarhundrede endog vare stegne saa høit, at de udgjorde ¼ à ⅕ af Landets samtlige Statsindtægter; ved denne har endelig, hvad der er det Vigtigste, mange Tusinde Mennesker Næring og Livsunderhold, da denne Bedrift fordeler Arbeidet og Fortjenesten paa saamange Hænder. Skovdriften kan nærmest sammenlignes med en anden for vort Land vigtig Næringskilde, Fiskeriet; thi begge give de et aarligt Udbytte af omkring 4 Millioner Spd., og hvad Fiskerierne ere for det Vesten- og Nordenfjeldske, er Skovbruget for det Østen- og Søndenfjeldske. Man kan vistnok anføre til Fordel for Fiskerierne, dels at disse bringe en større direkte Indtægt for Landet med en større Udførsel, medens den største Del af Skovens Produkter blive forbrugte inden Landets egne Grændser, dels at hine ere mere uudtømmelige end disse, da Havet vel stedse vil yde os sin Fisk, hvorimod Skovene i Tidens Løb kunne ødelægges. Men paa den anden Side kan det heller ikke nægtes, at de af Skovbruget flydende Indtægter, trods de betydeligt op- og nedgaaende Trælastpriser, dog ere langt sikrere, da vi kunne gjøre en nogenlunde paalidelig Beregning over, hvad vore Skove ville udbringe, medens Fiskerierne mere

*) For at Læseren kan sættes istand til rigtigen at dømme om de i denne Artikel fremsatte Anskuelser, tror Red. at burde bemærke, at Forfatteren i flere Aar har været i en af vore betydeligste Lastehandleres Tjeneste og saaledes selv har havt Anledning til praktisk at lære Forholdene at kjende.

beror paa, hvad Forsynet vil give os. Hvad dernæst angaar Frygten for Skovenes Ødelæggelse, maa man vistnok indrømme, at denne desværre ikke er ubeføiet, men man tør dog antage, at den ikke er saa farlig, som det af enkelte Omstændigheder kunde synes. Klagen over Skovenes Ruin er næsten ligesaa gammel, som Tømmerhandelen selv, og det er ogsaa ganske rimeligt, da Tømmerhugsten naturligviis maatte medtage Skovene, og dette i desto større Grad, jo mere uforsigtigt den blev drevet. Allerede i Aaret 1688 klager en af Christian V nedsat Kommission over, at Trælasttilvirkningen var steget til en foruligende Høide, og at Skovene paa mange Steder vare ødelagte, ligesom den mente, at de i et halvt Snes eller i det høieste et Snes Aar utvivlsomt vilde blive fuldkommen udhugne, dersom man skulde fortsætte, som man havde begyndt. Jacob Aall siger ogsaa i sine „Erindringer", at man i Begyndelsen af dette Aarhundrede klagede over, at en fortsat Udskibning af saa stort Omfang som den, der paa hiin Tid fandt Sted, aldeles vilde udtømme Norges Skove og for lang Tid forvandle dem til Kratskove. Ved den i Aaret 1849 nedsatte kongelige Kommission angaaende Skov- og Saugbrugsvæsenet blev den gamle Klage atter fornyet, og det vistnok med langt mere Paalidelighed end nogensinde før, da den fremgik klart af de fuldstændige og nøiagtige Oplysninger, som ved denne Leilighed fremkom. Man vil vistnok forundre sig over her at finde, at Skovenes Forringelse først skal være begyndt for 20 à 25 Aar siden, uagtet vi have seet, at man allerede for henved 200 Aar siden frygtede for Skovenes Ruin i den nærmeste Fremtid. Men forsaavidt man her skulde finde nogen Modsigelse, saa er den blot tilsyneladende, og vi skulle meget mere i den Omstændighed, der ligger til Grund herfor, finde Trøst under de mørke Udsigter, som en saadan stadig fornyet og vel begrundet Klage naturligvis maa foranledige. Vi kunne nemlig heraf see, at der har givets flere Perioder, hvori Skovene paa Grund af altfor stærk Hugst ere blevne forringede, men at de atter i de mellemliggende Perioder ved hurtig Reproduktion have voxet op, ligesom der sikkerlig ogsaa altid har været Skoveiere, som under den almindelige Ødelæggelse have behandlet deres Skove med Forsigtighed og Omhu, idet de mere glædede sig ved Fremtidens Haab end den øieblikkelige Vinding. Der gives naturligvis mange Egne i vort Land, hvor der før har staaet rige Skove, men som nu ere aldeles blottede herfor, og det kan paa somme Steder, f. Ex. paa Vestkysten og de udenfor liggende Øer, være sørgeligt nok; men paa de fleste Steder have dog Skovene kun maattet vige for det mere indbringende Agerbrug. I andre Egne derimod, hvor Skovbruget ikke kan afløses af nogen anden mere lønnende Bedrift, og hvor det saaledes er at betragte som en Hovednæringskilde, der tør man dog haabe, at Skovene, endnu i lange Tider idetmindste ville vedblive at levere de fornødne Produkter. Vel tør det ikke nægtes, at de ogsaa der ere haardt medtagne, men Opmærksomheden er nu engang henvendt paa denne Sag, baade fra det Offentliges og fra Privates Side, og man kan derfor med temmelig Sikkerhed stole paa, at Skovene herefter ville blive behandlede med større Indsigt og Omhu, idet der baade vil blive bibragt Vedkommende større Kjendskab til Skovvæsenet i det Hele taget, og disse selv ville lære at indsee sine Skoves Værd. De altid mere og mere lettede og forbedrede Kommunikationsforbindelser, den stadige Udvidelse af Elvenes Rensning og Farbargjørelse og de mere hensigtsmæssige Indretninger baade ved Skovprodukternes Fremdrivelse og deres Forædling ville gjøre det muligt og lønnende for Vedkommende at udvide sin Virksomhed til Skovtrakter, som hidtil paa Grund af deres fjerne Beliggenhed ikke ere blevne benyttede.

Men saadanne Forholdsregler maa der nødvendigvis ogsaa tages, dersom Skovene skulle kunne bære det forøgede Træforbrug. Som allerede før bemærket, er det kun den mindste Del af Skovens Produkter, som udføres. Saaledes har man beregnet, at omtrent $^{9}/_{10}$ af det aarligt fra Skovene hentede Kvantum gaar med indenfor Landets egne Grændser fornemmelig til Brænde og til Jernværkerne, medens kun $^{1}/_{10}$ udføres. Da nu Folkemængden hurtigt tiltager i vort Land, tiltager ogsaa i samme Grad Træforbruget. Dette har saaledes i 20 Aar fra 1825—1845 forøget sig med noget mere end $^{1}/_{7}$. Den meste Del heraf, der medgaar til Brænde, behøver man rigtignok ikke at tage af den friske Skov da man hertil kan benytte Tørskov, Vindfald, raadne Træer, Toppe og alskens Affald; men dette kan man ikke altid faa fat, da Fremdrivten fra fjerntliggende Skovtrakter vilde blive for kostbar, og medens saadant Affald ligger og raadner hen til ingen Nytte, maa man i Stedet hente Brænde fra den friske Skov. Men ogsaa i denne Henseende er der skeet Forbedring, idet man i den seneste Tid paa en særdeles rosværdig og gavnlig Maade har gjort Forsøg paa at skaffe frem og benytte saadant Affald, der før har ligget ubenyttet. I denne Retning gaar idetmindste et Par saakaldte Vedforsyningsselskaber, som i de sidste Aaringer ere stiftede i Christiania og dets nærmeste Omegn (i Fet Sogn). Ved et Selskabs forenede Midler kan der træffes fordelagtigere Foranstaltninger end af Enkeltmand, dels til Indkjøb, dels til Fremdrivten. Paa denne Maade kunne disse Selskaber ved Nedflytning paa Glommen og ved Benyttelse af den lette Transport, der finder Sted paa Jernbanen, skaffe frem til Brug Skovaffald, som rimeligvis ellers aldrig vilde blive benyttet. Dette er imidlertid kun enkeltstaaende Forsøg; men det er at ønske og haabe, at dette gode Exempel vil blive efterfulgt i ret udstrakt Maalestok, da det ikke alene vilde være til stort Gavn for Skovene, men Forbrugerne vilde ogsaa rimeligvis derved faa sit Brænde billigere.

Det større Behov, som den stærkt voxende Folkemængde foranlediger, gjør utvivlsomt under de endnu bestaaende Forholde et ikke ubetydeligt forhøiet Krav til Skovene. Men skjønt det indenlandske Forbrug i Mængde udgjør $^{9}/_{10}$ af det hele aarlige Skovudbytte, er det dog, hvad Boniteten og Værdien angaar, ikke at regne for stort mere end $^{1}/_{3}$. Man antager nemlig, at Værdien af den aarlig udførte Trælast udgjør henved $2^{1}/_{2}$ Million Spd., medens det indenlandske Forbrug ikke skal udgjøre mere end omkring $1^{1}/_{2}$ Million. Forøgelsen af Trælastudskibningen har ogsaa den betydeligste Andel i Skovenes Forringelse, thi disse Produkter maa altid tages af den friske og frodige Skov. Og man vil af nedenstaaende Fortegnelse over Udførselen gjennem en lang Aarrække see, at denne endog i de allersidste Aar har tiltaget i betydelig Grad.

I 1664 udførtes	. . . .	240,550	Kom.-Lstr.
1776-1783	i Gjennemsnit aarlig .	122,752	—
1804-1806	" " .	260,000	—
1815-1819	" " .	161,352	—
1820-1824	" " .	170,638	—
1825-1829	" " .	191,341	—
1830-1835	" " .	198,783	—
1836	. . . .	232,819	—
1837	. . . .	228,442	—
1838	. . . .	241,569	—
1839	. . . .	272,207	—
1840	. . . .	266,599	—
1841	. . . .	266.744	—
1842	. . . .	263,972	—
1843	. . . .	267,257	—
1844	. . . .	265,714	—
1845	. . . .	286,439	—
1846	. . . .	284,351	—
1847	. . . .	219,946	—
1848	. . . .	177,875	—
1849	. . . .	195,291	—
1850	. . . .	227,377	—
1851	. . . .	257,206	—
1852	. . . .	269,813	—
1853	. . . .	298,403	—
1854	. . . .	292,167	—
1855	. . . .	295,043	—
1856	. . . .	304,529	—

Man seer heraf, at Udskibningen har tiltaget stadigt og jevnt, saa den endog i det sidste Aar har naaet en før ukjendt Høide. At Udførselen var saa paafaldende høi i Aarene 1804—1806 har sin Grund i, at Norge i disse blomstrende Fredsaar fandt en villig og fordelagtig Afsætning paa de engelske Markeder. Senere blev Indførselstolden i England paa fremmed Trælast overordentlig forhøiet for derved at ophjælpe og begunstige den kanadiske Trælasthandel. Udførselen til England vedblev dog stadig om end i formindsket Maalestok, da den norske Trælast udmærker sig ved sin Godhed og omhyggelige Behandling fremfor den kanadiske, og kunde derfor under de ulige Vilkaar konkurrere med denne paa de engelske Markeder. Det er i Regelen dog kun den fineste og bedste Last, som gaar til England, og de saakaldte engelske Planker udmærker sig i denne Henseende i en fortrinlig Grad. Desuden udføres derhen ogsaa den saakaldte Splitved, en Udførsel, som er særdeles heldig og nyttig, da hertil al Slags Affald paa Tomterne bliver benyttet, idet Planker og Bordender efter Afkapningen, daarlige Bord og Planker, som ikke due til Andet, blive skaaret af til 18 Tommers Længde og udskibet til England som Splitved. Fra 1815 af begyndte Frankrig at blive en vigtig Afløbskilde for vor Trælast og det blev efterhaanden til vort fornemste Marked. Dette er da Grunden til, at Udskibningen i 1848 og følgende Aar aftog i en saa mærkelig Grad; thi da Revolutionen udbrød i dette Land, maatte de deraf følgende usikre og for Handelen ugunstige Forhold nødvendigvis bevirke, at Udførselen hertil sank ned betydelig. Desforuden gaar der en betydelig Mængde Last til Holland især som Bjelker, en Udførsel, der er særdeles ufordelagtig for Landet, da denne Sort Last er saagodt som aldeles raat Produkt, hvis Forædling vi overlade til Hollænderne. Vi skulle senere komme tilbage til denne for Landet skadelige Udførselsartikel, og for Øieblikket bemærke vi blot, at det er fornemmelig den stærkt forhøiede Bjelkeudskibning, som har bragt vor Trælastudførsel i de sidste Aar til dens nuværende Høide. Til Danmark gaar ogsaa en betydelig Mængde, omtrent $^{1}/_{7}$ af den hele Udførsel, af ringere Værdi og Godhed. Hertil udskibes foruden almindelig Trælast desuden en stor Del Spirer fra 5—16 Alens Længde og fra 3—7 Tommers Top, hvilket forudsætter en Hugst, som er til den ubodeligste Skade for Skoven, da de slankeste og mest vexterlige Træer hertil maa benyttes.

For at give en Oversigt over Forholdet mellem Udskibningen til vore vigtigste Marker indtages følgende Fortegnelse.

Af den udførte Trælast gik til

	England.		Frankrig.	
1805 . .	147,761	Kom.-Læster.	5,511	Kom.-Læster.
1815 . .	98,976	—	12,475	—
1819 . .	69,448	—	26,448	—
1824 . .	79,008	—	37,053	—
1829 . .	47,659	—	49,013	—
1834 . .	51,312	—	60,305	—
1838 . .	64,143	—	71,954	—
1842 . .	50,127	—	80,147	—
1844 . .	67,637	—	81,821	—
1846 . .	60,671	—	99,131	—

Den til Udskibning ovennævnte Trælast kommer fornemmelig fra Soløer, Oudalen, Østerdalen, Toten, Hadeland og Land, fra Vaaler, Rødenæs og Aremark i Smaalenene, fra Urskoug, Høland og Nittedalen i Nedre Romerike, fra Eigdal, Snarum, Næs og Sandsvær i Buskeruds Amt, fra Hedrum, Laurdal og Hoff i Jarlsberg og Laurvig, fra Tind, Hjerdal, Hvidesø, Nissedal, Moland, Hitterdalen og Bygderne omkring Nordsø og Skiensfjorden i Bratsberg, fra alle Præstegjælde i Nedenæs Fogderi og fra den største Deel af Raabygdelagets Fogderi, fra Nordmøre, Trondhjemsfjorden og Namdalen. For at man kan see, hvilke Udskibningssteder ere de vigtigste og i hvilke Forhold deres Udførsel staar, indtages nedenstaaende Fortegnelse efter Tvethes Statistik.

Den aarlige Udførsel var i Gjennemsnit til 1846

fra Frederikshald, der har en Tømmertrakt af 50 geographiske Kvadratmile, ...			15,500	Læster.
Frederiksstad, Sarpsborg, Moss og Christiania, med tilsammen et Opland af 850 Kvadratmile, hvoraf dog det mindste er skovbedækket . . .			70,000	—
Drammen med en Skovtrakt af	320	Kvdrm.	65,000	—
Laurvig	90	"	7,500	—
Langesundsfjorden . .	190	"	36,000	—
Kragerø	20	"	11,000	—
Østerrisøer	25	"	11,000	—
Arendal	90	"	11,000	—
Christianssand . . .	145	"	20,000	—
Mandal	40	"	3,000	—
Trondhjem, der har hele Trondhjems Stift med Undtagelse af Romsdals Amt og Namdalen til Tømmertrakt,			4,000	—

Desuden udføres fra Drøbak 3,800, fra Holmestrand 3,500, fra Tønsberg 3,000, fra Grimstad og Lillesand 4,500, fra Christianssund 2,000 og fra Namsos 300 Læster.

Glommen leverede altsaa af den hele Udskibning lidt over $^{1}/_{4}$, Drammen næsten det samme, Langesundsfjorden $^{1}/_{8}$ og Christianssand $^{1}/_{14}$.

Men dette var Forholdene i 1845; senere ere disse betydeligt forandrede. Udskibningen er meget forøget, og det kan derfor være af Interesse at see, hvilke Skovtrakter især have leveret den forhøiede Udførsel.

Efter de statistiske Opgaver uførtes i Aaret 1856

fra Frederikshald	13,111	Læster.
Glommens 3 Tolddistrikter Frederiksstad Sarpsborg og Christiania . . .	89,869	—
Moss	10,497	—
Drammen	64,816	—
Drøbak	3,761	—
Brevig	15,809	—
Porsgrund	11,609	—
Kragerø	10,399	—
Østerrisøer	9,100	—
Arendal	8,906	—
Christianssand	18,766	—

Vilde vi, som i den første Fortegnelse, regne Udførselen fra Moss med til Glommens Skovtrakt, hvilket dog er mindre rigtigt, da det kun er faa Hundrede Tylter Tømmer, der blive kjørte over fra Glommens til Moss Vasdrag, saa blev Udførselen fra Glommen 100,366 Læsker. Medens saaledes Glommen nu leverer $^{1}/_{3}$ af 301,098 Læster istedetfor før $^{1}/_{4}$ af 280,000 er Udskibningen fra Drammen gaaet ned fra $^{1}/_{4}$ til knapt $^{2}/_{9}$, ligesom man af Fortegnelsen vil see, at de øvrige Toldsteder i afvigte Aar have udskibet noget mindre end i 1845. Glommens Skovtrakter have saaledes alene maattet bære den betydelige Tilvæxt i vort Lands Trælastudskibning. Undersøger man nærmere Grunden hertil, saa vil man nærmere finde, at denne vistnok for en Deel ligger i de væsentlige og gavnlige Forbedringer, som i den senere Tid have fundet Sted ved de store Saugbrug paa Bredderne langs Glommens nedre Løb, men den største Andeel i Tilvæxten har dog den ufordeelagtige Bjelkehandel, som i de sidste Aar har faaet en overmaade stor Udvidelse.

Forend vi imidlertid gaa ind paa en nærmere Behandling af denne, skulle vi for at fuldstændiggjøre Oversigten endnu optage en Liste til over det Tømmer, som gjennem en Række af Aar er flødet fra Vingeus Lendser, hvor nemlig alt det Tømmer, som gaar gjennem Glommen, opsamles.

Fra bemeldte Lendse er udflødet

I Aaret	1820	37,214	Tylter Tømmer.
- „	1821	29,079	— —
- „	1822	34,189	— —
- „	1823	57,578	— —
- „	1824	63,973	— —
- „	1825	65,853	— —
- „	1826	79,853	— —
- „	1827	49,809	— —
- „	1828	45,736	— —
- „	1829	30,523	— —
- „	1830	45,685	— —
- „	1831	35,252	— —
- „	1832	63,785	— —
- „	1833	64,596	— —
- „	1834	68,135	— —
- „	1835	59,644	— —
- „	1836	73,160	— —
- „	1837	86,364	— —
- „	1838	88,982	— —
- „	1839	86,058	— —
- „	1840	79,754	— —
- „	1841	59,290	— —
- „	1842	63,639	— —
- „	1843	91,488	— —
- „	1844	69,827	— —
- „	1845	65,975	— —
- „	1846	96,440	— —
- „	1847	95,227	— —
- „	1848	104,835	— —
- „	1849	46,782	— —
- „	1850	62,781	— —
- „	1851	100,563	— —
- „	1852	90,808	— —
- „	1853	143,747	— —
- „	1854	76,660	— —
- „	1855	158,714	— —
- „	1856	109,712	— —

Denne forøgede Tømmerhugst er især foranlediget ved Bjælkehandelen. Denne var før Aaret 1841 eller 1842 en i Glommen ukjendt Ting, men i hint Aar skulde den ogsaa forsøge sin Lykke her, efterat den allerede i lange Tider havde floreret paa Vestlandet, fornemmelig i Drammens Vasdrag. De øvrige Trælasthandlere forsøgte vel i Begyndelsen at lægge Hindringer i Veien for denne for Landet saa skadelige Bedrift; men da Modstanderne vare ihærdige og dygtige Folk, saa ophørte hine med al Slags Udelukkelse og lod Sagen gaa sin skjæve Gang, hvilket de saameget mere troede at burde gjøre, som Bjælkehandlerne begyndte at faa Sympathierne paa sin Side, idet man mente, at de ældre Trælasthandlere, som de Stærkere, vilde udelukke og undertrykke de Svagere for at værne om sine Monopoler. Da Isen nu engang var brudt, blev en hel Deel lokkede til ved Haabet om en let og rigtlønnende Spekulation og der opstod nu Bjælkehandlere som Paddehatte. Anledningen til denne Bedrift er nemlig meget let; thi dersom man enten eier eller er istand til at opdrive et Par Tusinde Daler, kan man øieblikkelig blive Bjælkehandler; man faar da sine Tømmermærker og træder ind i Rækken blandt vore store og anseede Trælasthandlere. Men naar man ikke har Noget at tabe, har man heller Intet at vove; man udsætter sig da ikke for nogen Fare ved at gjøre dristige Spekulationer. Dog, da disse uheldigviis ligesaa ofte kan løbe galt som godt af, saa opstaar under uhældige Tilfælder Skade og Tab indenlands for Alle, som have indladt sig med saadanne Folk; og udenlands Nedsættelse af Priserne paa de fremmede Markeder, da de naturligviis under saadanne Omstændigheder maa sælge til hvilkensomhelst Priis. Man vil indsee, at saadanne Forhold lettelig kunne indtræde; thi da Bjælkehandelen kræver et forholdsviis ringe Forskud, saasom man om Vinteren kan kjøbe og hugge sit Tømmer og allerede om Sommeren have leveret Bjælkerne paa det udenlandske Marked, saa lokker det Mange, som hverken have den fornødne Kapital eller Dygtighed, til at forsøge sin Lykke.

Literatur.

Aarsberetningen for 1856 fra Foreningen til de norske Fortidsmindesmærkers Bevaring er netop udkommet og udgjør 80 S. st. 8vo. med 3 lithographerede Plader. Af Foreningens Foretagender i 1856 ville vi fremhæve de vigtigste. De fornødne Skridt ere tagne til Indkjøb (for 50 Spd.) af Haakon Adelsteensfostres formeentlige Gravhoug ved Gaarden Sæim i Hosanger, hvilken Veivæsenet havde udseet til Tilintetgjørelse; Direktionen har søgt at faa en fuldstændig Oversigt over de Antikviteter, som findes i norske Samlinger udenfor Christiania, dog uden at hidtil Underretning er indløbet fra andre Steder end Throndhjem. Forskjellige antikvariske Gjenstande ere opsporede og undersøgte, navnlig af Selskabets virksomme Formand Kand. N. Nicolaysen. Under 23de Oktober f. A. har Direktionen henvendt sig til Kirkedepartementet med Forestilling om Oprettelsen af en Inspektørpost over Fædrelandets Fortidsmindesmærker, saaledes at disse ogsaa hos os ligesom i de fleste europæiske Lande og navnlig hos vore nærmeste Naboer Svenskerne og Danskerne kunde stilles under Statens Beskyttelse og Overopsyn, men hvilken Forestilling beklagelsesviis ikke harført til det tilsigtede Resultat. Til Centralforeningens Aarsberetning er føiet Beretninger fra den throndhjemske Filialafdeling for Aarene 1855 og 1856, hvoraf sees, at Direktionen har indkjøbt ¼ Mæling Jord paa Gaarden Øvre Stiklestad i Værdalen, „for at danne Adgang til og en lille Omkreds ved St. Olafs Støtterne dersteds," og at den vil besørge endeel nye Aftryk af et sjeldent Prospekt af Throndhjems By fra Aaret 1674. Foruden „Aarsberetningerne" indeholder dette Hefte flere interessante Stykker. Hr. Nicolaysen har givet en udførlig Beretning om en antikvarisk-archæologisk Reise, han i 1855 med Stipendium foretog til Throndhjem og tilstødende Egne, hvorunder han ikke alene underkastede Throndhjems Domkirke en fornyet selvstændig Undersøgelse, men ogsaa ellers undersøgte en heel Deel Gjenstande af archæologisk Interesse, der fandtes i de Strøg, han reiste igjennem. Desuden har Hr. Nicolaysen givet en lærerig Afhandling om vore archæologiske Forhold og „særligt om endeel Antikviteter vedkommende Throndhjem og dens Domkirke." Prof. Keyser har givet Efterretning om „to mærkelige norske Jordfund" (det ene fra Rennebo og det andet fra Vardø i Østfinmarken) begge oplyste med Afbildninger; og Prof. Munch har meddeelt en Forklaring over den af Selskabet erhvervede „Tune-Sten", hvilken ogsaa af ham findes beskrevet i dette Blad. Nærværende Aarsberetning er saaledes, vil man see, af et temmeligt rigt Indhold. Og dog medfølger gratis for Medlemmerne smukke lithographerede Afbildninger og Beskrivelse (ved N. Nicolaysen) af Borgunds Kirke i Lærdal, ganske i Format af og Udstyr svarende til de med Selskabets Understøttelse tidligere udkomne „Mindesmærker af Middelalderens Kunst i Norge" (5 Hefter 3 Spd.) og hvoraf hiint Hefte egentlig danner en Fortsættelse. — Vi gribe atter Anledningen til at bringe i Folks Erindring dette gavnlige fædrelandske Selskab. Enhver kan blive Medlem mod at betale 1 Spd. aarlig, og erholder herfor Aarsberetningen med hosfølgende sædvanlige Bilag og Tegninger. Selskabet tiltrænger ogsaa en ny Tilvæxt, endog blot for at kunne virke som hidtil. Det talte nogen Tid efter sin Stiftelse over 1000 Medlemmer, men nu er Antallet sunket ned til omtrent 550. Som vi tidligere have berettet, erholde liltrædende Medlemmer alle de tidligere Aarsberetninger med Tegninger for 1 Spd. — Ved at omtale dette Selskabs Beretninger, maa vi paatale en Uting, som saaofte møder os i vort Bogvæsen, nemlig, at heftede Skrifter beskjæres (det vil efter norske Bogbinderes Viis sige forskjæres) og at Dele af et og samme Værk (som Hefter af Aarsberetningerne) udgives snart i een, snart i en anden Format. I Lande med et udviklet Bogvæsen seer man ikke uindbundne Bøger at beskjæres eller Format at vexle midt inde i et Værk. Der betales hellerikke Tredieparten saameget for et ældre Værk i et stærkt beskaaret Exemplar, som for et Exemplar, der er af ubeskaaret („bred") Rand.

Af den kgl. Jury-Kommissions Betænkning om **Forandringer i Straffeprocceslovgivningen** med eller uden Jury er udkommet 2det Binds 2den Deel, indeholdende om Paaanke og Behandlingen ved de overordnede Retter med Anhang (ang. Retsmidler ifølge den franske og de tydske Kriminalprocesser m. m.) Denne Deel udgjør 257 Oktavsider.

I Compte rendu des Séances (1857 No. 4) udgivet af Académie Impériale des sciences, belles-lettres et arts de Bordeaux har Geffroy, der for nogle Aar siden besøgte Christiania, givet en udførlig Redegjørelse ang. tre Værker, som Akademiet havde modtaget fra det norske Universitet, nemlig Universitetets Aarsberetning f. 1851 (af Skoleannalerne) Olaf Tryggvesøns Saga af Odd Munch og (Snorre's?) Olaf den Helliges Saga. Af Aarberetningen har han taget Anledning til paa en smigrende Maade at udtale sig om vort Universitet, der for Norden er, siger han, „un grand centre intellectuel" og allerede har frembragt mange dygtige og i Literaturen og Videnskaberne berømte Mænd, og som i den lærde Verden formaar at opvise saadanne Lærere, som Hansteen, „den berømte og ærværdige Astronom," P. A. Munch, „en af Nordens skarpsindigste Historikere," Schweigaard, „dygtig Statsekonom og Lovkyndig." DHrr. Keilhau, Keyser, Welhaven etc."

Norge.

Christiania. Medens Adjunkt Thaasen i Mgbl. har fortsat sin Imødegaaelse af den kgl. Proposition til Forandring i Examen Artium og en anden Forfatter i samme Blad med Grundighed og overbevisende Klarhed har udtalt sig i samme Retning, har nu ogsaa sex af Universitetets Lærere til Storthinget indgivet en Forestilling imod Propositionens Antagelse. Man kan saaledes sige, at der er bragt faa Reformer paa Bane, mod hvilken Kyndigheden og den offentlige Opinion har reist sig med saadan Eenstemmighed, som imod den foreslaaede Artiums-Reform. I Pressen har denne hidtil staaet ganske uden Talsmænd med Undtagelse af et svagt (indsendt) Forsvar i Aftenbladet.

— Storthinget bemyndigede den 20de August Regjeringen til at kjøbe Gaarden Vestre Gaustad (tilfals for 26,000 Spd.) for at den kan henlægges til Bodsfængslet.

— Ifølge den just udkomne „Beretning om Bodsfængslets Virksomhed i 1856" (60 S. 8) har Fangebelægget i Aarets Løb vexlet mellem 240 og 207 og i Gjennemsnit udgjort 228. 1ste Jan. 1856 var det 221 og 31te Dec. 233; Tilgangen i Aarets Løb 216, Afgangen 204, og i længere eller kortere Tid af Aaret hensad ialt 437. Blandt de indkomne Fanger var 33, som ikke forhen havde været undergivne Straf; 58, som havde været straffede med Fængsel indtil 6 Gange og 125 med Strafarbeide indtil 5 Gange, hvoraf 24 Personer forhen havde udholdt Strafarbeidet i Bodsfængslet. Blandt de 1216 Personer, som fra Fængslets Begyndelse (1851) indtil Udgangen af 1856 have været indtagne der, ere tilbagefaldne 87 eller omtrent 7 pCt. af det samlede Tals Indkomne, og henved 9 pCt. af de i samme Tid udgaaede Fangers Tal. I Aarets Løb har Inspektionen for 17 Fanger erklæret fortsat Bodsfængselsstraf nanvendelig. Brutto-Indtægten af det (ikke for Bodsfængslet selv) udførte Arbeide har været 5698 Spd. Hver Fanges Bespisning har kostet vel 14½ ß Dagen (i 1851 ikke fuldt 8½ ß.). Fængslets Udgifter have i Aarets Løb udgjort 27,507 Spd. 11 ß. Til sin Beretning har Direktøren føiet en udførlig Forklaring angaaende det hos os i Anvendelse bragte Bodsfængsels-System, om hvorledes det i Detaillerne hidtil har udviklet sig i Sammenligning med de i Udlandet erhvervede Resultater. Heraf fremgaaar, at den høiere Grad af Strenghed, hvormed Affondringssystemet her som andetsteds i Begyndelsen forsøgtes gjennemført, ingenlunde i Længden kunde været bibeholdt, uden aldeles ødelægggende Virkning paa Fangernes baade legemlige og aandelige Tilstand.

— Hofmarskalk S. E. E. Løvenskjold er 9de Aug. udnævnt til Chef for den kgl. norske Hofetat.

— Ole Bull er vendt hjem til Fædrelandet.

— Den 19de Aug. gav P. Nielsen paa Christiania Theater en stærkt besøgt Aftenunderholdning til Benefice.

— I Fredags gav Tellessen og Frøken Bye sin anden Koncert og modtoges ligesom første Gang med almindeligt Bifald, samt bleve til Slutning fremkaldte.

— Under 6te August er Lensmand i Tønsæt P. C. Pedersen beskikket til Lensmand i Stange Thinglag.

— En Mand nede i Kjøbenhavn averterede nylig tilsalgs Kong Frederik den Sjettes Throne. Men just som Folk, selv i Christiania begyndte at melde sig som Liebhabere til et saadant kongeligt Møbel, oplyser „Berlingsken" at det ikke er rigtigt bevendt med den falbudne Throne, da den kun var en Baldakin. Dette kunde vi nok ogsaa paa Forhaand vide. Kongernes Throner sidde ikke saa løse i 1856 som i 1848.

I Vaaler har raset en stor Skovbrand, „der opkom i Gaarden Kraaters Skov og derfra gik over i Grav Skov."

I Sarpsborg brændte Natten til 18de Aug. 15 Vaaningshuse og omtr. ligesaamange Udhuse (tils. assurerede for c. 15,000 Spd.) Ilden opkom i et Udhuus og udbredte sig paa Grund af Tørke og Vandmangel med stor Hurtighed. Telegraphkontoret brændte og selv den nye Kirke stod i Fare.

Udenlandske Efterretninger.

England. Det er gaaet galt med Nedlægningen af den atlantiske Telegraph, saa at denne ikke skal blive istand iaar.

Frankrig. Moniteuren indeholder et Dekret, ifølge hvilket der skal uddeles en Erindringsmedaille af Bronce til dem, der have kjæmpet under Frankrigs Faner i Krigene fra 1792—1815.

— Keiseren og Keiserinden have begivet sig til Biaritz.

Rusland. Garden er reduceret med 30,000 Mand.

Blandinger.

Forbilledet til Onkel Tom. Indianopolis Journal beretter om Thomas Magruders Død Søndagen den 28de Juni. Han var en henved 110 Aar gammel Neger, hvem man ansaa for den, der havde givet den Beecher-Stoweske Novelle „Onkel Toms Hytte" Navn og ledende Charakteertræk. Denne Formodning grunder sig paa Overeensstemmelsen af Navn og Charakteer og paa den Kjendsgjerning, siger ovennævnte Dagblad, „at Henry Ward Beecher under sit Ophold i Indianopolis bestandig besøgte Onkel Tom, gjorde sig nøie bekjendt med hans Levnetsløb og var en ivrig Beundrer af hans Dyder. Efter Sigende har Mrs. Stowe selv undertiden besøgt den gamle Mand. „Onkel Toms Hytte" var desuden det Navn, som hans Bekjendte havde givet denne Negers Bolig, og som var bleven brugt længe førend den blev foreviget af Mrs. Stowe. Jalfald vide vi, at alle Mrs. Stowes og hendes Broders Venner i Indianopolis nære den Overbeviisning, at „Gamle Onkel Tom" var Originalen til Hyttens Helt, eller at han idetmindste var den, der har foranlediget dens Tilblivelse.

☞ **Abonnenterne anmodes om at indsende Kontingenten for Nyhedsbladet med det Første.**

Tiltrædende Abonnenter erholde fremdeles Storthings-Efterretningerne som Tillæg gratis. Første Kvartal af Nyhedsbladet for iaar er allerede ganske udsolgt, men et nyt Oplag trykkes, saaledes at Abonnenterne siden vil erholde Aargangen komplet.

Bladets Redaktør, P. Botten Hansen, bor i N. Haslunds Gaard, Kongens Gade, Expeditøren i Grubbegaden Nr. 5.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 35. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 30te August. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Om Trælasthandelen.

(Af Stud. philol. J. Lieblein.)

II.

Vi have forhen sagt, at Bjælkehandelen er til Skade for Landet, fordi Forædlingsomkostningerne gaar tabt ved Udskibning af raa Last. Den i 1849 nedsatte Kommission angaaende Skov- og Saugbrugsvæsenet m. m. er af en anden Mening; men da den utvivlsomt har seet Tingen fra et urigtigt Synspunkt, ville vi paa Grund af Sagens Vigtighed tage dens Betragtninger nærmere i Øiesyn.

Kommissionen ytrer om denne Sag Følgende:

„Det har ofte været anført som Grund for Saugbrugsprivilegiernes Ophævelse, at der, formedelst den Indskrænkning, som disse medføre, udskibes en stor Mængde huggen Last, Bjælker, hvorved skulde bevirkes et Nationaltab, idet Trælastens Forædlingsomkostninger gaae tabt for Staten og over i Udlændingens Hænder. Denne Tanke synes ved første Øiekast at være rigtig, skjønt den ved nærmere Undersøgelse maa erkjendes ikke at holde Prøve. Kommissionen har, for at undersøge denne Deel af Sagen, rettet sine Spørgsmaal ogsaa mod dette Punkt, og de erholdte Oplysninger have godtgjort, at Udskibning af huggen Last netop har den modsatte Virkning. Den skal her tillade sig at godtgjøre dette.

„Efter de inden Kommissionen afgivne Forklaringer kan det som almindelig Regel antages, at der til at bestuve et lige Skibsrum med skaaren Last udfordres henimod et tredobbelt saa stort Kvantum Tømmer, som til at bestuve det med huggen Last. For at bestemme, hvilke af disse Udskibningsartikler, der levner den største Deel Arbeidspenge eller Forædlingsomkostninger i Landet, maa man saaledes multiplicere disse Omkostninger med 3, hvad den hugne Last angaar, for at sammenligne dem med de Arbeidspenge, som blive tilbage efter den skaarne Last.

„Efter den Beregning over begge disse Udførselsartiklers Arbeidspenge, der er fremsat i Samlingen i Drammen, og hvilken Beregning lægges til Grund, deels fordi den er den nøiagtigst udførte, deels fordi Drammen er det Udskibningssted, der har den største Udførsel af begge Arter, fremkommer følgende Resultat: Omkostninger ved Skuur og Arbeidspenge af en Tylt Tømmer, opskaaren til Battens, er 1 Spd. 90 ß, og af en Tylt Bjælker, udskibet som huggen Last, 106 ß, der, multipliceret med 3, udgjør 2 Spd. 78 ß, og følgelig forholder de erhvervede Arbeidsomkostninger paa den hugne Last mod den skaarne sig som 318 til 210, eller nærmest som 3 til 2. Hertil kommer som det Væsentligste, at Skibsfarten erhverver en tredobbelt Fragt og Statskassen en tredobbelt Told af den hugne Last. Vel erhverves en ubetydelig Deel af denne Fragt af hollandske Smaaskibe, der hente deres Ladning i Kragerø, Brevik, Laurvik, Drøbak, Soon og flere Steder, men den største Deel af denne Udskibning, nemlig fra Drammen, skeer fast udelukkende i norske Skibe, ligesom paa den anden Side ogsaa en Deel skaaren Last udføres i fremmede Skibe."

Denne af Kommissionen opstillede Beregning er høist besynderlig, og især er det ufatteligt, hvordan det kan gaae an at multiplicere Omkostningerne ved Bjælkehugsten med 3; paa Papiret kan det nok lade sig gjøre, men det er vel mere end tvivlsomt, om Bjælkehandlerne ville betale sine Huggere efterat hiin Multiplikation har fundet Sted. Et Skib paa omtrent 100 Kommercelæster indtager en Last af omkring 100 Tylter Bjælker, hvis Hugningsomkostninger efter 106 ß pr. Tylt beløber sig til 88 Spd. 40 ß; et Skib af samme Drægtighed indtager efter Kommissionens Opgave skaaren Last af omkring 300 Tylter Tømmer, hvis Forædlingsomkostninger efter 1 Spd. 90 ß pr. Tylt ere 525 Spd. En Udskibning af 1000 Kommercelæster skaaren Last kaster altsaa af sig i Forædlingsomkostninger 5250 Spd., men af Bjælkelast kun 883 Spd. 40 ß. Denne sidste Størrelse kan det gaa an at multiplicere med 3, men derved faae vi Forholdet 265:525 istedetfor det af Kommissionen opstillede Forhold 318:210. Uden dog nærmere at gaae ind paa en saadan Beregningsmaade, som den af Kommissionen opstillede, skulle vi bruge en anden, som formeentlig stiller Sagen i et rigtigere Lys. Lader os tage det Kvantum af 158,000 Tylter Tømmer, som i Aaret 1855 gik gjennem Glommen, og undersøge hvilke Produktionsomkostninger de ville afgive, enten naar de udførtes som hugne Bjælker eller som skaaren Last. Udførtes de som Bjælker, vilde de med Hugningen beskjæftigede Arbeidsfolk efter en Arbeidsløn af 106 ß pr. Tylt have en Fortjeneste af 139,566 Spd. 80 ß; udførtes de derimod som skaaren Last, vilde Indtægterne af Produktionen efter 1 Spd. 90 ß pr. Tylt gaae op til 276,500 Spd. Efter denne Beregning kan der vel neppe være nogen Tvivl om, at det vilde være langt fordeelagtigere for Landet, om hiint Tømmerkvantum blev udført som skaaren Last end som hugne Bjælker, da i første Fald nøiagtig et dobbelt saa stort Antal Mennesker vilde have Brød og Fortjeneste som i sidste Fald, eller, om vi betragte det anderledes, en dobbelt saa stor Pengesum komme ind i Landet til den skaarne Lasts Forædling som til Bjælkernes; thi der kan dog ikke være nogen Tvivl om, at det er den udenlandske Kjøber, som til syvende og sidst maa betale hine Omkostninger.

Hiin Ytring af Kommissionen klinger fuldkommen ligedan som det i Sverige vilde lyde, naar man sagde, at det vilde være til større Fordeel for Landet, om de i Motala og Eskilstuna forædlede Jernarbeider bleve udførte som raat Jern, da 1 Skpd. raat Jern maaskee ikke bliver mere end ⅓ Skpd. naar det forarbeides til Saxe, Knive ꝛc.; men vi antage, at de svenske Statsøkonomer ikke ville bifalde en saadan Betragtning. Rigtignok udføres der fra Sverige foruden de forædlede Jernvarer ogsaa en endnu større Mængde raat Jern; men dette er en Følge af Forholdene, at man nemlig aldeles mangler Mennesker og Kapital til at forædle de store Masser, som Sveriges Jernrigdom aarlig bringer frem i Dagen, deels vilde mangle Afsætning, om disse blot skulde udføres i forædlet Tilstand, fornemmelig paa Grund af Konkurrencen med de solidere og bedre forarbeidede engelske Jernvarer. I saa Fald er det da bedre at tage den Indtægt, man kan faa, og at udføre raat Jern end at lade det ligge ubenyttet i Bjergenes Indre.

Forholdene ere derimod ikke af den Beskaffenhed med vor Trælast, ialfald har ikke Kommissionen oplyst noget derom. I det Øieblik, man klager over og frygter for Skovenes fuldstændige Ruin, kan det formeentlig ikke være statsøkonomisk rigtigt at befordre den størst mulige Udskibning, da dette jo blot vil fremskynde hiin Skovenes Ruin, men at gjøre den Nationalrigdom, som ligger i Skovene, saa frugtbringende og indtægtsrig for Landet som mulig, hvilket skeer derved, at Skovprodukterne blive forædlede paa den muligst fuldkomne Maade.

Nu er det en bekjendt Sag, at fornemmelig Hollænderne paa sine Vindsauge opskjære den største Deel af den raa Last, som de hente fra os; det er da klart, at de tage fra os den betydelige Indtægt, som er en Følge af denne Forædling. Vi kunne til fuldstændigere Oplysning om denne Kjendsgjerning henvise til den særdeles fuldstændige og sagkyndige Besvarelse af titbemeldte Kommissions Spørgsmaal fra Hr. Jernværkseier D. Cappelen paa Ulefos, hvilken findes indtaget i Kommissionens Indstilling fra Side 12—15. Den kunde fortjene at indtages heel; men vi maa dog paa Grund af Omstændighederne indskrænke os til et Par Citater, der især sætte Forholdet mellem Saugbrugsdriften og Bjælkehandelen i et klart Lys. Hr. Cappelen anseer Ophævelsen af Saugbrugsprivilegierne for ønskelig, og ytrer i denne Henseende blandt Andet Følgende:

„Naar Handel med huggen Last i de senere 30 Aar har udvidet sig til et saadant Omfang, at Skovenes Ruin derved kan befrygtes, saa skulde man fristes til at antage, at denne Green af Trælasthandelen er særdeles lønnende for vedkommende Handelsmænd; jeg tror det imidlertid ved Erfaring godtgjort, at Handel med huggen Last, drevet i et saadant Omfang og paa en saadan Maade, som af dem, der have gjort denne Green til deres hovedsagelige Levevei, ikke i Tidens Længde har ledet eller leder til noget godt Resultat, og jeg tror, at denne Mening vilde deles af flere Trælasthandlere, naar man aabent og uden Sky skulde udtale sin Overbeviisning, hvilket jeg i dette Tilfælde anseer for Pligt. Tør jeg saaledes ansee Ovenstaaende godtgjort ved Erfaring, saa forklarer jeg Grunden til den hugne Lastehandels altfor store Omfang, ikke alene ved Letheden af at drive denne Handel uden synderlig Kapital, eller ved et ubestemt og indskrænket Markeds tilfældige Tillokkelser, men for en stor Deel derved, at Saugprivilegierne gjennem deres bestemte Antal have afskaaret Adgangen til Udvidelse af Handelen med skaaren Last, der vel maa antages at hvile paa et solidere Fundament end hiin."

Længere nede ytrer han:

„Naar sees hen til de overdrevne Kvantiteter af huggen Last, der aarligen udføres til England og Frankrig samt endelig 130—150 Ladninger rund Last til Skuur deels til Holland, deels til Ost-Friesland og de hannoverske Saugbruge, saa vil der unægtelig være en viid Mark for Udvidelse af Saugbrugsdriften, hvis den Last, der nu udgaar i raa Tilstand, efter sine Dimensioner kan forædles til skaaren. Dette antages at være Tilfældet med næsten al den Last, der gaar til Holland, og hvad den øvrige hugne Last angaar, saa er det vel heller ingen Tvivl om, at hvis den overdrevne Udførsel af samme standsedes, Skovene da i Lidens Længde noget nær vilde kunne afgive det halve Tyltetal aarligen til Saugbrugene."

Saavidt Hr. Cappelen.

Det vil formeentlig af det Foregaaende klart fremgaae, at Saugbrugsdriften er langt mere lønnende for Staten end Handelen med raa Last. Der er imidlertid en anden ikke mindre vigtig Side af Sagen, man her maa være opmærksom paa. Vi mene det Forhold, hvori Saugbrugseiernes Arbeidsfolk staa til Bjælkehandlernes. Hine udgjøre en fast Arbeidsstok, som staae i et endnu engere Tilknytningsforhold til Brugseierne, end Huustyendet til sin Huusbonde. De ere somoftest fødte og opfostrede ved Bruget, tilbringe her sit hele Liv og efterlade en Efterslægt, som lever det samme Liv op igjen. De have Jordvei og faste Boliger paa Brugets Grund, faae sig tilsendt Korn til Indkjøbspriis, faae det nødvendige Forskud i den arbeidsløse Tid, Enker og andre hjælpeløse Mennesker blive ved gavnlige Foranstaltninger opretholdte og givne Anledning til Underhold, ligesom ogsaa de større Brug have sit eget Fattigvæsen, hvorved naturligvis en endnu større Omhu for Arbeidernes Velvære bevirkes. Ved det gavnlige Tilsyn, som Brugsbestyrelsen har med Arbeiderne, overholdes Orden og Ædruelighed blandt disse, hvorfor de ogsaa i denne Henseende ved vel bestyrede Saugbruge staae langt over den øvrige Arbeidsstand. For Oplysningen bliver sørget ved hensigtsmæssig indrettede Skoler samt tildeels ved Uddelelse af nyttige og gode Bøger blandt Arbeiderne, ligesom fast ansatte af Brugseierne lønnede Læger have Omsorgen for Arbeidernes legemlige Sundhed. I gode Aaringer, naar Trælasthandelen er lønnende, seer man Brugseierne dele sine forøgede Indtægter med Arbeiderne, idet de til Juul eller St. Hans sende dem Forfriskninger, bestaaende i Kaffe og Sukker m. m., eller ogsaa ved at foranstalte en almindelig Fest for den hele Arbeidsstok. Vi maa i det Hele taget, naar vi see hen til den Lykke og Velvære, som hersker blandt Arbeiderne ved de bedre indrettede Saugbrug, paastaa, at Saugbrugsdriften er til stor Velsignelse for Landet. Man

sige ikke, at Tilstanden neppe kan være saa blomstrende, da man under Arbeiderurolighederne hørte saamange Klager netop fra disse Kanter; thi der var dengang kommen en Svindel over Arbeiderne, der blev endmere forøget ved urolige Menneskers Ophidselser: man troede at kunne vinde Guld og grønne Skove, og man veed, at Mennesket nu engang altid higer efter noget Mere og Bedre, end han har, hans Stilling være saa god, den være vil. Den Mængde Arbeidere, som ere samlede ved de større Brug, maatte naturligvis give Opviglerne en større Mark for deres Virksomhed og gjøre det lettere for dem at skaffe sig Gehør. Arbeiderne ere som Faarene, naar En gaar, gaa de Alle, og blandt et større Antal Mennesker gives der ogsaa Flere, som ved denne Leilighed ubesindigt og dristigt kunde gaae foran. Vi saae derfor ogsaa virkelig, at Stemningen var langt mere ophidset ved de større Saugbrug end de mindre, skjønt Arbeiderne forresten levede under fuldkommen lige Vilkaar.

See vi derimod hen til Bjælkehandlernes Arbeidsfolk, ville vi finde, at disse ikke have nogen af de Fordele, vi nys have paapeget. De skifte Arbeidsherrer aarviis, ja flere Gange om Aaret, og den deraf opstaaede Usikkerhed i Arbeidet og Fortjenesten vil lettelig indsees. Her kan der klarlig ikke være Tale om nogen gjensidig Interesse og Hengivenhed mellem Arbeidsherren og hans Folk, og den deraf opstaaede gjensidige Omhu og Velvillie maa derfor ogsaa bortfalde. Noget fast Forhold kan ikke indtræde mellem løse Arbeidsfolk og Lastehandlere, som dukke op og forsvinde efter de hurtigt vexlende Handelskonjunkturer.

Kommissionen anfører i ovenstaaende Uddrag af dens Indstilling, at det som en almindelig Regel kan antages, at der til at bestuve et lige Skibsrum med skaaren Last udfordres henimod et tredobbelt saa stort Kvantum Tømmer, som til at bestuve det med huggen Last. Denne Antagelse beror vistnok paa Oplysninger, som ere indkomne til Kommissionen fornemmelig fra Vestlandet, men da den umulig kan stemme med Forholdene i Glommen, saa maa man enten antage, at man paa Vestlandet benytter det Tømmer, som skjæres, slet, eller ogsaa, at Oplysningerne have givet Anledning til Misforstaaelse. Ved Saugbrugene langs Glommen bliver nemlig Tømmeret saa godt benyttet, at det kun er Baghunen, Fliserne efter Bordenes Kantning og Saugmøllen, som gaar væk. Baghunen er neppe saa stor, som den Flis, der gaar væk under Hugningen af de fiirhugne Bjælker. Saugmøllen, som fremkommer ved Stokkens Gjennemskjæring, er vistnok et ligefremt Tab af Træ, men det er dog ikke saa betydeligt, og er desuden formindsket til det Halve paa de flere Steder, hvor Silkesauge ere indførte, da Silkesaugbladene ere en god Deel tyndere end andre Saugblade, hvorfor det Snit, de gjør i Stokken, ikke er saa stort. Paa Tomten gaar der vel ogsaa noget væk ved Kapningen, idet de daarligere Ender af Plankerne og Bordene maa afhugges, inden Lasten kan udskibes; men dette er ligeledes ubetydeligt, da nemlig alle Ender over 18 Tommers Længde bliver afskaaret til Splitveed og udskibet. Det er umuligt, at 2/3 Delen af Træet kan gaa væk fra Udskibningen, og vi maa derfor antage, at hine Oplysninger ere, vi ville ikke sige falske, men mindre nøiagtige. Vi kunne ogsaa let forklare os, hvordan en saadan Unøiagtighed kan være opstaaet. Naar man skulde besvare det Spørgsmaal, hvormange Tylter Tømmer, der medgaae til Last, som bestuver et Skib paa 100 Kommercelæster, hvilket Spørgsmaal var opstillet af Kommissionen, saa tænkte man sig sandsynligvis en Ladning fransk Last, som udføres i størst Mængde, og anstillede derefter sin Beregning. Det er nok ogsaa muligt, at en saadan Ladning kan udfordre 300 Tylter Tømmer, idet fransk Last bestaar ikke af de bedste Furuplanker, thi de sendes til England, og heller ikke af Bragplanker, thi de skjæres til Splitveed, men af middels Planker og bedste Sort Bord. Men af disse 300 Tylter Tømmer bliver altsaa tilbage de saakaldte engelske Planker, Splitveed af Bragplankerne, de saakaldte Rispebord (den næst daarligste Sort Bord), som bliver udført til Danmark, Bragbord, der bliver opskaaret til Splitveed, og endelig al den Splitveed, som bliver igjen efter Kapningen af den franske og danske Last, og da disse forskjellige Sorter udskibes paa forskjellig Maade og til forskjellige Lande, har man ikke havt godt for at beregne deres Lasterum og derfor udeladt dem af Beregningen, eller maaskee ikke engang husket paa dem. Imidlertid ere disse saa betydelige, at det ikke er meget langt fra, at de optage det samme Lasterum, som den franske Last, og vi faa paa den Viis ud næsten henved 200 Kommercelæster Trælast til Udskibning af 300 Tylter Tømmer. At dette ikke er en løs Gisning, men forholder sig saaledes i Virkeligheden kunne vi prøve ved en anden Beregningsmaade.

Eventyreren William Walker.

Just i det Øieblik, da Fribytterkapitainen Walker traadte tilbage fra Skuepladsen i Centralamerika, udkom i Braunschweig en tydsk Oversættelse af William V. Wills's Expedition til Nicaragua. Forfatteren, Generalkonsul over de Forenede Stater i Honduras, har offentliggjort sit Skrift for endnu engang at opflamme de hendøende Sympathier for Walker. For os har kun denne Eventyrers tidligere Levnetsløb Interesse, da hans Optræden i Nicaragua, hans første Held der og hans endelige Undergang endnu er i Enhvers levende Erindring. Den nye Verden er ikke fattig paa saadanne Figurer som William Walker, medens Europa, med Undtagelse af Sir James Brooke, ingen Conquistador har at opvise i vort Aarhundrede. Med Hensigt benytte vi os af den Titel, som Amerikas spanske Erobrere gave sig selv som en Ærestitel, fordi vistnok mangen Ætling af det transatlantiske Demokrati føler sig født til det historiske Kald nu som Angelsachser at fravriste de udartede Kreoler det tropiske Amerika paa samme Maade som fordum Spanierne gjorde det med Urindvaanerne.

Walker er en Søn af en skotsk Bankier, som efter Sigende med nogen Formue nedsatte sig i Nashville (Tenesse) 1820, hvor William blev født 1824. „Sønnen", forsikrer Biographen", nød en god Skoledannelse, men udmærkede sig fremfor sine Kammerater ved et eventyrligt Sind. Efterat have forladt Skolen tog han ved en af Statens Akademier en akademisk Grad og begyndte derpaa, udrustet med gode Kundskaber i den klassiske Literatur, at studere Retsvidenskaben, men blev dog snart kjed af samme og reiste til New-Orleans, hvor han efter nogen Tid igjen optog sit tidligere Studium. Snart blev han imidlertid atter Justitia utro, og vi finde ham kort derpaa i Philadelphia som praktiserende Læge, et Kald, som han fulgte nogle Maaneder, indtil hans Tilbøielighed til et omflakkende Liv igjen vaagnede. Han besøgte derpaa Europa og gjennem-

William Walker.

reiste samme et heelt Aar, hvori hans uddannede Forstand og hans omfattende Blik aabnede ham Adgang til fine og dannede Kredse. Herved skaffede han sig grundig Indsigt i nogle af de mægtigste Regjeringers Politik.

Walker begyndte sin Løbebane som Redaktør af „The Crescent" i New-Orleans; 1850 reiste han til Kalifornien, arbeidede der i Avisen „The Herald" og paadrog sig ved sine dristige Angreb mod Øvrigheden en Presseproces, der endte med Mulkter og Fængsel. I Aaret 1853 vaagnede hos ham Erobringslysten, og han hvervede Folk til et Indfald mod Sonora. Den 15de Oktober afreiste han med sine Fribyttere fra San Francisko paa Skibet „Carolina", landede ved La Paz i Nedre Kalifornien den 25de Oktober, hvor han den 3die November udraabte Nedre Kalifornien til Republik og sig selv, „Oberst" Walker, til dens Præsident. Den 7de November udkom den første Bulletin over „Slaget" ved La Paz. Hans Armee bestod af 45 Mand, hans Seier deri, at han rev det spanske Flag ned fra Gouvernørens Huus; Fiendens Tab bestod i 6 eller 7 Døde, Amerikanernes i de Saar, som „Torne- eller Kaktushække" tilbragte dem under Forfølgelsen. La Grulla og Santo Tomas faldt i Fribytterens Hænder, og han havde strax i sit Ministerium en „Stats"-, en „Krigs"- og en „Marinesekretær"; i sin Proklamation af den nyfødte Republik kunde han derfor give den Beroligelse: „Vor Regjering hviler paa et fast og sikkert Grundlag." Den 7de December 1853 skulde Skibet „Anita" fra San Francisko føre en Forstærkning paa 100 Mand til ham og det lige for Øvrighedens Øine. Omtrent halvveis nedenfor Frontstreet aabnedes pludselig en Dør, og som ved et Trylleri viste sig Jernbanevogne og Kjærrer. Ud sprang Mænd, stillede sig i Række og langede hinanden Krudt og Munition af enhver Sort fra Magazinet. I dybeste Taushed holdt imidlertid et Detachement Vagt i Nærheden og Bevægelserne skede med en saadan Hurtighed, at Jagttageren neppe kunde bemærke, hvorfra og hvorledes Sagerne kom frem. En heftig Regnskuur havde just faret hen over Staden, Himlen var igjen blaa og klar og Maanens Skin paa dette sælsomme Maleri gav det en vis Lighed med en Smuglerscene i et Drama. Munitionen var hurtig bleven eskorteret til „Anita" og ligesaa hurtigt bragt ombord. Imidlertid havde henved 100 Personer samlet sig, og da Larmen tiltog, paabød Expeditionskorpsets Officierer Taushed, hvilket imidlertid lidet hjalp. Venner, som toge Afsked med hinanden, hurtigt uddeelte Befalinger, Skibskapitainens Kommandoord til sit Mandskab, den uafladelige Støi af Fodtrin fra og til Skibet, det Hemmelighedsfulde, som svævede over den hele Sag — alt dette gjorde Scenen ligesaa overraskende som ny. Man kunde neppe tro, at et bevæbnet Korps saaledes kunde forlade Staden, uden at Øvrigheden lagde den mindste Hindring iveien derfor.

Den 3die Marts udbrød Mytteri i Leiren. To Mand bleve skudte og to Andre bleve straffede med 50 og 25 Pidskeslag. Den nye Erobrer af Mexiko havde allerede seet sin Stjerne kulminere og hans Tog til Sonora gav ham Hjertestødet. Biographen beretter vidtløftig derom: „General Walker forlod den 20de Marts San Vicente med 100 Mand og tog 100 Stk. Kvæg med sig. Under Overgangen over Bjergene, som adskilte ham fra Golfen, rømte 2 Mand og han tabte 20 Stkr. Kvæg. Strax efter Overgangen stødte 30 Cucupas til dem og fulgte dem lige til Floden, hvor de stjal nogle og tredive Stkr. Kvæg. Fem Indianere bleve tagne som Gidsler og tre af disse bleve skudte under et Forsøg paa at flygte.

Paa denne Tid vare Rationerne blevne indskrænkede til Kjød alene, og selv dette havde man kun lidt af. Kornet, som man havde havt med sig, var i den Grad smeltet sammen, at man kun fik det i meget smaae Portioner.

De naaede Floden 6 Mile ovenfor dens Munding og omtrent 70 Mile fra Fortet Juna. Colorado er her omtrent 400 Yards bred, meget dyb men ikke strid. Folkene satte over paa Flaader. Ved at forsøge med at lade Øxnerne svømme over, druknede nogle, medens andre løb sin Vei, saaat man matte opgive Forsøget.

Ved første Overfart var Kapitain Douglas og en Englænder ved Navn Smith med. Den Første havde med sig en Potte kogt Mais, som Smith stjal fra ham. Da nu Douglas havde overbeviist sig om, at han var Tyven, drog han sin Pistol frem og skjød ham koldsindig ned.

Expeditionskorpset forblev 3 Dage paa dette Sted. Den anden Dag efter Overfarten herskede megen Utilfredshed i Leiren. I et ufrugtbart Land i hvilket de havde trængt ind i fiendtlig Hensigt, uden Midler til at kunne værge sig mod et fiendtlig Angreb, udmattede, nogne med Hungersdøden for Øinene vendte Mange af Folkene den usikre Expedition Ryggen og begav sig paa Hjemveien.

Efter tre Dages Forløb naaede Selskabet Fort Juna, hvor Major H. modtog dem høfligt og sørgede for deres nødvendigste Fornødenheder. Før de endnu forlode Fortet, ankom mange Andre til samme og Enden herpaa blev, at 50 Mand allerede havde forladt General Walker, og at Andre stod i Begreb med at gjøre det — kort, der indtraadte en almindelig Opløsning.

Da Walker saa, at hans Mandskab i den Grad var smeltet sammen, og at han ikke ved Svømning kunde skaffe Kvæget, som var hans eneste Levnetsmiddel, over Floden, besluttede han at vende tilbage til San Vicente. Omtrent den 7de April kom et Selskab paa 20 til 30 af hans Folk op langs Senora-Bredden af Colorado og satte næsten nøgne og halv forhungrede over ved Færgestedet. De gave ingen tilfredsstillende Forklaring over deres Frafald fra Walker, men sagde, at denne for omtrent 10 Dage siden havde paa Flaader og ved Svømning sat over Floden nogle og 40 Mile nedenfor Indmundingen af Gila. Efter deres Skildring befandt hele Korpset sig i den ynkeligste Forfatning; Folkene havde endnu de samme Klædningsstykker, med hvilke de vare komne til dette Land, og disse vare iturevne og pjaltede. General Walker selv var ikke bedre klædt end de Øvrige, han havde kun en Støvle og et Stykke af den Anden. Ved deres Overfart havde de tabt 70—80 Vaabenstykker. Her havde man opdaget, at Cucupas-Indvaanerne havde frastjaalet dem noget Kvæg, og ved Angreb paa disse vare 7 til 8 Indvaanere bleve dræbte. Ikke længe derefter satte General Walker igjen paa det samme Sted over Floden med 25 Mand og ilede tilbage til San Tomas; Folkene vare berøvede ethvert andet Levnetsmiddel end Oxekjød, der ogsaa var det Eneste, de hidindtil havde levet af. Efter deres Sigende skal General Walker ganske have overgivet sig til Fortvivlelse, uden at han havde noget Maal (eller ialfald uden at ytre sig herom). Dette var jo det Eneste, han kunde gjøre.

„Erobreren" havde nu intet Andet tilbage end at søge Grændsen. Ved San Diego gjorde mexikanske Tropper Forsøg paa at afskjære ham dette Tilbagetog, men splittedes ad, da „Avantgarden" — ni Mand — gik dem behjertet imøde. Walker overgav sig ved Grændsen paa Æresord til de Forenede Staters Tropper og stillede sig da paa Grund af sit Fredsbrud for Retten i Kalifornien, af hvem han efter en „grundig Overveielse af Sagen"

blev frikjendt! Mandagen den 4de Mai 1855, altsaa et Aar senere, forlod Walker paa „Vesta" atter San Francisco med en „Hær" paa 62 Mand, dennegang for at erobre Central-Amerika.

Billeder fra Ringerike.

„Til Ringerike!" raaber Alverden, som er saa nær, at vi kunne høre den, og den fordobler sine Raab netop i disse Dage, da hver Lyd for sydlandsk Varme truer med at blive siddende fast i Halsen. Alverden samles i vor kjære Hovedstad, men ikke for at see paa den, ikke for at forlyste sig ved Synet af den imaginære Storthingsbygning, ikke for at høre paa Mossiges eller Dietrichs's Forelæsninger over den høiere rationelle Sparsomhed eller for praktisk at studere de drøie Kjød- og Brødpriser, men for herfra at udstrække Fornøielsens fine Følehorn til alle Kanter af Hovedstadens Omegn, for herfra at opgjøre sit Bestik om, hvor den herligste Udflugt i det Grønne er at gjøre, for at udfinde et Sted, hvor man, uden at prostituere sig, kan af Hjertet udbryde: „Her er smukt, uforlignelig smukt, nydeligt, „græsselig nydeligt" (det sidste da at sige, hvis man er en liden „nydelig En", hvem endnu ingen Kjæreste er bleven utro og for hvis Verdensglæde Sproget endnu er for armt paa Superlativer). Og et saadant Sted er Ringerike. Dets storartede Naturskjønhed har selv den mest Nærsynte Lov til at beundre - og han maa beundre den, - endog blot for sin egen Skyld, - om han end Intet seer af den; thi Begeistringen ligger i Luften, bare man kommer ud paa Krogkleven, bare man seer Tyrifjordens deilige Bugtninger, det smilende, frugtbare Landskab, indfattet af blaanende Aaser osv. osv.

Ringerike er i Norges Natur, hvad de antike Billedværker, hvad Rafaels Malerier, hvad Mozarts Musik er i Kunsten. Man nævner Navnet, og den Skjæve, den Blinde, den Døve bøier sig for Autoriteterne og anstrænger sine yderste Evner til Beundring. Ak ja, hvor det er godt saaledes at have sin Berømmelse paa det Rene. En Kritiker kommer paa et Galleri, den Statu, det Maleri behager ham ikke, han griner, han kritiserer, ja han skjænder. Man slaar op i Katalogen; der staar: „En Antik" eller „en Rafael", og den spæde Selvstændighedsfølelse er beskjæmmet.

En vranten Reisende kommer ud paa Krogkleven, han seer ned i den Afgrund, paa hvis Bund han skal havne, han beregner Chancerne til der at knække Halsen, og bander og skjænder og spørger, hvilket fordømt Sted dog dette kan være. Han slaar op i sin Reiseroute: „Krogkleven! Ringerike!" Skyerne drive kolde og fugtige hen over Fjeldknarterne. Man behøver tre Frakker paa — ikke for derved at give sig Velstands Skin og at faa Kredit, men fordi det virkelig er koldt. Dog, ligemeget; hans Ansigt opklares, ligesom dit, Læser, naar Du øiner Kragerø Østers og nordlandske Multer, eller mit, naar jeg lugter Nuslæders Bogbind. Han finder nu med Et, at det er saa overordentlig smukt her. Ja, han er altfor vel opdragen til ikke at finde, hvad alle Meningsberettigede før ham have fundet. Og for dog at lægge sin Selvstændighed for Dagen, udfinder han ovenikjøbet nogle nye Superlativer. Ved Tanken om sin Forlovede udbryder han formeentligen:

O Elskte! her skulde vi bygge og bo
I Skovens den dunkle, den eensomme Ro
„Og bleve vi sultne, saa spiste vi Bær"
Og savned vi Ly — nuvel, her er Træer.

Norderhovs Kirke.

O, her blev min Kjærlighed chevalerisk:
Jeg hopped som Hjort over Bar, over Brisk.
Hver Blomst, Du beundred, til Krands Dig blev vunden,
Hvert Bær, som Du øined, Du strax fik — i Munden.

Ja, han bliver ganske idyllisk og jeg paa hans Vegne, - indtil vi bemærke Sneeplougen, som staar oppe paa Kleven ved Udgangen til Kongens Udsigt, og vi erindre os det tre Alen tykke „kolde Dække", der snart vil lægge sig over disse idylliske Bær og Blommer og trykke alle idylliske Phantasibilleder i Dybet. Overhoved, Veivæsenet er, selv med saa ukunstneriske Veie, som over Krogskoven, en af disse mange moderne Indretninger, som forklarer, hvorfor ingen Poesi længere findes. Idyller kan ikke engang bestaae, hvor Kulturen er saavidt, at man kjører Sneeplougen, endsige, hvor man har Chausseer. Det vilde være det samme som at forlange, at en Poet skulde vedblive at være det, naar han blev anvist Bolig paa Storthingsgalleriet. Vi kunne være følsomme og praktisk uduelige til en nok saa høi Grad af Fuldkommenhed: vi ere dog ikke mere forkalkede, end at „Tidens Røster" og „Tidens Krav" lidt efter lidt bemestre sig vor Bevidsthed, saa at vi, istedetfor længere at henrykkes ved Luthers tre Emner „Piger, Viin og Sang", istemme tabelmæssige Jernbane-Hymner, Chaussee-Dithyramber, Fyrtaarns-Sonnet'er og Kloak-Elegier.

Dog, med al Vanskelighed ved herefter at anlægge evige Idyller og med alle Omslag af Sangens Emner har Ringerikes Priis at regne paa en stor Varighed. Hver „Stemning" kan her affattes saa kort, at den altid vil finde Forlægger. „Her er smukt!" Se det er jo en liden net Naturbetragtning, som allerede i Tusindevis er afsat til Veir og Vind, og som Luften, der har overtaget alle de nye Oplag, altid vil troste sig til at oplægge paany. Luften over Ringerike er ordentlig svanger af disse usynlige Flyveskrifter, og Beboerne ere saaledes overmættede af disse smaa Traktater, at naar Du byder Dem en ny Edition, grine de som Morgenbladets gamle Abonnenter, de Dage de fik Vers.

Men om end hine poetiske Udbrud ikke finder Gjenklang hos selve Folket paa Ringerike - og hvor finder en smuk Egn Beundrere blandt dem, der daglig see den? - ville de derfor ikke aftage i Antal, ligesaalidt som Poeterne vilde aftage, fordi Ingen læser dem, saasandt Plutus blot vilde gaa i Borgen hos Forlæggeren. Naturbeundring og Poeteri have sin væsentligste Interesse for Producenten selv; og da hiin ikke alene kan haves til en taalelig billig Priis, men ogsaa er beskyttet ved den saakaldte høiere Dannelse, og desuden har saa stærkt efterlignede Mønstre som Englænderne for sig, saa er det at haabe, at den vil blive en ret varig Luxus, ligesom den af al Luxus er noget nær den ædleste, kun at den ikke anvendes for stærkt af altfor affekterte Frøkener og altfor blaserte Herrer.

Nu, Naturbeundringens Luxus vil vistnok, som enhver anden, undergaa Modens Forandringer. Der vil komme en Tid, da man ikke længer søger Ringerikes smilende Egne, — ja en Tid, hvori man overhoved ikke længer beundrer det Harmoniske og Skjønne, men søger det Vilde og Monstrøse, med andre Ord, en Krinolinens Tid, da man søger det bogstavelig Naturwüchsige — og da skal man kappes om at trænge hen til disse vilde Egne, der ligesom Krinolinen er stikket til at holde sig Folk tre Skridt fra Livet, og hvorover Ørnen selv ikke vover sig, uden i Forveien at have gjort Testament for sine hjemmeværende Unger. Og denne Modestrøm vil ikke, som de andre, komme fra Frankrig, men fra England — en af dens Forløbere har allerede aarevis, med Jernkløer paa, udkaaret sig Romsdalshorn til Forsøget.

Men trøst dig, Ringerike, dette bliver, som enhver

absurd Mode, blot en Overgang, - og Du vil snart igjen blive indsat i dine gamle Rettigheder, - som Gjenstand for den trostigste Beundring. Du vil altid paany blive det Sted, hvor man sikrest kan hengive sig til Natursværmeri uden Fare for Prostitution.

Naar Du i Mellemtiden er eensom og forladt, naar dine Bønder magelig kunne spytte, uden at træffe en Tourist: da skal Du tage frem dine gamle Erindringer og trøste Dig med dem, i Forventningen paa bedre Dage. Da vil Du ogsaa i disse Billeder, som vi her give, see et Bevis paa den henfarne Tids Hyldest af Dig; thi, naar vi gjøre Noget for Din Ære, er det ikke nogen Trang hos os til publik Følsomhed, da vi ere som den Gjerrige - vi sidde helst inde med hvad der for os har subjektiv Værd, men det skal være Dig et Bevis for, hvad Publikum engang respekterede; thi deraf er Journalistens Udtalelser et Slags Ekko, forudsat at Publikums Hang paa nogen Maade lader sig forene med hans forresten noget viskelæderagtige Samvittighed.

Hvad Du ellers her vil finde, er den mindste Deel af din publike Hæder. Konger have beboet Dig, Svenskerne bekriget Dig, Poeterne besunget Dig, Malerne portræteret Dig, Alverdens Damer elsket Dig, Eventyret leget med dit Navn og - hvad der er din største Stolthed - et kjøbenhavnsk Pigebarn har beskrevet Dig. Tænk, et kjøbenhavnsk Pigebarn, der maaskee aldrig har været udenfor Vesterport, aldrig seet større Høider eller Bakker end den lille Skraaning i Veien langs Stranden til Dyrehaven. Altsaa et Værk af en fri glødende Phantasi! Ringerike! anskaf de ifjor udkomne „Stile af kjøbenhavnske Pigebørn" (Kjøbenhavn, Reitzels Forlag) endnu inden andet Oplag udsælges. Du gaar ellers Glip af det væsentligste Aktstykke til retligen at dokumentere for kommende Tider din Berømmelse i Midten af det nittende Aarhundrede.

Hvert Hjerte er fuldt af en phantastisk „Stiil" om Ringerike og dets Yndigheder, og i denne Sommer maaskee mere end nogensinde. Himmelen er saa klar og Luften saa mild over vor gode Hovedstad, at man bliver ordentlig „vaarlig i Hu." Men slaar man Øinene ned eller er ulykkeligvis fri for Snue og møder man istedetfor Vaarens Grønt det mindst Elskelige ved den, de strømmende Mudderpøle med en Christiania Rendesteens patenterede Stank — da lyder atter Raabet med fornyet Styrke: „Til Ringerike — i det Frie"!

Ja, vi trænge til at see Ringerike for at forvisse os om, hvor usundt vi leve og bygge og bo herinde, for at see, hvorledes vi leve os forbi Livet og dets Skjønheder, frem til selve Graven; denne Grav, der ellers hidtil ogsaa har været en bekostelig Luxus, hartad bekosteligere end selve Livet herinde.

Embedsproletariatet sætter derfor endeel af sin forøgede Gage i Reiser, for ligesom tiltrods at kunne paaføre Storthinget ogsaa den Pensions-Udgift, som følger af Langlivethed. Folk, som i mange Aar kun have sluttet sig til Sommeren af Politiets Forordninger mod de gale Hunde (for at bruge Jules Janins Udtryk) — disse Folk anskaffe sig Randsel og Vandringsstav og drage afsted for at tage sig et forfriskende Bad af ægte Naturbeundring.

Altsaa til dette Bad! Nu, Du finder Læser, at jeg selv har omtalt Ringerike med hvad Du kalder „hjerteløs Spot", og at jeg saaledes ikke selv har mindste Hjerte eller Følelse for dets Skjønhed. Læser! Naar man vil nedlade sig til at have publike Følelser, til officielt at prædike Beundring, da er det overhoved godt at indrette sig saaledes, at man selv leer af denne Følelse, denne Beundring, der philosophisk taget kun er en Eensidighed, en Forrykkelse af Sindets Ligevægt. Lee vi ikke selv af vor Følelse og Beundring, saa gjøre Andre det, og det maa være ti Gange mere ydmygende. Thi dette er en forsvarsløs Piinlighed, hvortil min Phantasi ikke kan udfinde Magen, medmindre det skulde være den Skindødes, naar han fra Kisten hører Jorden dumpe over sig, efterat Præsten har endt sin Liigprædiken, hvis Hovedsum var, at den Hedenfarne i Grunden ikke var værre end Folk flest og at han gjorde meget mindre Ondt i Livet, end han ustraffet havde kunnet.

. . . Til Ringerike! Der lyder Fuglesang over Enge.

Imidlertid have vi efter denne lange Indgang et prosaisk Anliggende at afhandle for Læseren. Det er Forklaringen af vor Tegning — Norderhofs Kirke. Kirken er en gammel Graasteensbygning, en aflang Fiirkant med Taarn i Vest; Choret er halvrundt. Blandt Mærkværdighederne af gamle Sager hører et gammelt Røgelsekar, der hænger i tre Stænger, en antik Ring paa Kirkedøren og en Kirkeklokke med et latinsk Hexameter i nygothiske Majuskler. Indskriften er afbildet i Fortidsmindeselskabets Aarsberetning for 1855.

Den lyder saaledes:

Me dedit ecclesie Nordrof Sigvardus amore,
Qui maret Hamarie presul virtutis honore.

I Oversættelse: „Sigurd, der som „Præsul" (Biskop) lever paa Hamar, agtet som en brav Mand, gav mig (Klokken) af Kjærlighed til Norderhof Kirke."

Sigurd blev Biskop i Hamar 1380 og døde 1401 —1430.

Blandt Mærkelighederne nævner Wiel i sin Ringerikes Beskrivelse (Topogr. Journal XXX. S. 143) ogsaa den udskaarne Prædikestol.

Strax ved Kirken ligger Præstegaarden, der er berømt af den Fægtning, som 1716 her forefaldt mellem et Korps svensk Kavalleri og tre Kompagnier norske Soldater, og hvorved den daværende Præsts, den lærde Jonas Ramus's Kone Anna Kolbjørnsdatter efter de fleste Beretninger skal have spillet en afgjørende Rolle. — I Stuevæggene sees endnu Kugler fra hiin Tid.

P. B. H.

Til en Amerikafarerinde.

Du fagre norske Jente, som fjernt fra Hjemmets Dal
skal fæste Bo i Skygger af Urskoven sval,
hvor Hjorten dandser let gjennem Krattet uden Støi,
hvor Indianen drømmer, og hvor Stormen bruser høi.

O mindes vel — skjønt dyb er dit Skovhjems Poesi! —
at du er som en Fjeldblomst skudt op af Norges Li.
O, mindes Barndomshjemmet med de lyse Dages Flugt,
o, mindes Dalen hjemme af dunkle Aaser lukt!

Og mindes Skov og Sø og den duftende Vang,
hvor du vandret har og lyttet til Maaltrostens Sang.
O, mindes Vaarens Hilsen i Blaaveisens Smiil,
o, mindes Bækkens Dands under Silju og Piil!

Ja mindes alt hvad kjært fra din Fædrenestrand,
at hjemlig end du vorder i det fremmede Land.
Thi sødt er det at vide, at fjernt bag Bølger blaa
vil Hjemmets Alfer bygge i Hjerternes Vraa.

Og sødt er det at vide, at Blaaveisens Vaar
ei i de dunkle Skove i Vesten forgaar,
men dufter af et Hjerte og af en barnlig Hu
saa frisk som under Birkene herhjemme endnu.

Ei skilles kan det Baand, som mellem Hjerterne gaar —
thi veed jeg, at Hjemmets Ømhed ogsaa dig naar!
Du fagre norske Jente, hvor fjernt end gaar din Vei,
Velsignelser fra Barndommens Strand vil følge dig.

J. Th. Rørdam.

Norge.

Christiania. DD. MM. Kongen og Dronningen havde den 23de August forladt Särö Bad og ere den 25de ankomne til Tullgarn.

— Professor Conradi, der af Kongen var kaldt til Särö Bad, har faaet St. Olafs-Ordenens Ridderkors i Brillanter, og Kongens Livlæge, Professor Huss, er bleven udnævnt til Kommandør af samme Orden.

— Den 27de August forkastedes med 48 mod 55 St. i Storthinget Bergh's m. Fl.s Grundlovsforslag angaaende Statsraadernes Adgang til Storthinget og den ene eller begge af dets Afdelinger.

Samme Dag henlagdes i det samlede Storthing Loven om Menighedsraad.

Den 22de August blev Odelsthinget færdigt med Juryforslagets Behandling. De enkelte Paragrapher gik meget glat, efterat man var færdig med de foreløbige Debatter, der vistnok vare meget omfattende. A. Schweigaard talte ikke. Baade før og efter de enkelte Paragraphers Behandling foresloges Henlæggelse, dog uden at bifaldes.

Den 24de August besluttede Odelsthinget efter A. Schweigaards Forslag, at det herefter skal være Indskyderne i Sparebanker og andre Depositoindretninger tilladt at modtage 6 pCt. aarlig Rente.

Den 25de August behandledes Konstitutionskommitteens Indstilling til Forandring i Loven om Odels- og Aasædesretten, hvorved Odelshævdstiden forlængedes fra 10 til 20 Aar og Indtalelsesfristen nedsattes fra 5 til 3 Aar.

Den nedsatte Kommission angaaende Ølskatten har indstillet, at af hver Tønde Korn, der sættes i Støb for at tilberedes til Malt (og hvoraf der brygges) skal erlægges 1 Spd. i Skat.

Repræsentanterne T. Knudsen, Grave og Aarflot have fremsat Forslag om Statholderpostens Ophævelse.

— Under 13de d. M. have følgende Udnævnelser fundet Sted, nemlig: Provst i indre Sogns Provsti og Sognepræst til Aurlands Præstegjeld i Bergens Stift H. C. Borchgrevink til Sognepræst til Aasnæs Præstegjeld i Christiania Stift; Kand. theol. O. P. Kjelland til Sognepræst til Karlsø Præstegjeld i Tromsø Stift; Sognepræst til Lyngens Præstegjeld i Tromsø Stift C. M. C. Neumann til Sognepræst til Vaagens Præstegjeld i samme Stift; Kand. theol. C. A. Lange til personel Kapellan hos Sognepræst til Askers Præstegjeld og Provst i Drammens Provsti i Christiania Stift A. Lange; Distriktslæge i vestre Nedenæs J. C. H. Skjelderup til Postmester i Skien og Kand. juris J. N. Bjerknes til Fuldmægtig i Finants-Departementet.

Under s. D. er Chefen for 2det gevorbne Kompagni af christianssandske Musketeerkorps, Kapitain C. M. Weisser udnævnt til Korpsmajor ved bemeldte Korps.

Under s. D. er Chefen for follougske Kompagni af frederiksstadske gevorbne Musketeerkorps, Kapitain C. F. Vanelius udnævnt til Chef for 1ste gevorbne Kompagni af samme Korps.

Under s. D. ere efterstaaende Avancements m. V. foregaaede i den christianssandske Infanteribrigade, nemlig: Chefen for 2den Division af Bratsbergs Landværnsbataillon, Kapitain H. U. M. Scharffenberg til Chef for listerske Kompagni af stavangerske nationale Musketeerkorps; Chefen for 1ste Division af bemeldte Bataillon, Kapitain K. A. A. Gjessing til Chef for bøherredske Kompagni af thelemarkske nationale Musketeerkorps; Premierlieutenanterne H. S. Fleischer og C. E. Salvesen til Kapitainer og Chefer respektive for 2den og 1ste Division af bratsbergske Landværnsbataillon samt Sekondlieutenanterne H. C. Sejersted og B. H. M. M. Stang til Premierlieutenanter i Brigaden.

— Under 21de d. M. er Kand. theol. C. A. A. Kiønig udnævnt til personel Kapellan hos Sognepræst til Andebo Præstegjeld i Christiania Stift J. H. Otterbech.

— Under s. D. er Sorenskriver i nedre Romerikes Sorenskriveri H. Schlytter ifølge Ansøgning meddeelt Afsked i Naade med aarlig Pension 700 Spd.

— For at hjælpe paa det norske Theaters økonomiske Forfatning har Direktionen besluttet at give to Extraforestillinger, hvortil Billetterne for de bedre Pladse ere satte til 1 Daler, for de andre til en halv Daler. Den første af disse Forestillinger gaves i Thorsdags, og bestod ifølge Plakaten af: Prolog (der imidlertid ved Fremsigelsen gik istaa), af „Lises Halvstøvler", „Tordenskjold" og et Par Numere af Hr. Tellefsen og Frøken Bye.

— Imorgen (Søndag) er den nordiske Kunstudstilling aabnet for sidste Gang, og gives „Medbeilerne" paa Christiania Theater til Fordeel for Theatrets Pensions- og Understøttelsesfond. Paa Klingenberg give idag 10 svenske Nationalsangere under Anførsel af Mag. Jahnke en Vokalkoncert. For et Par Aar siden besøgte ogsaa Hr. Jahnke vor By.

— „Den berømte Admiral Piccolomini fra Breslau", der siden sin Ankomst dagstøt har averteret om sin Belevenhed og store Forstand, tilkjendegiver nu, at han „bestemt for allersidste Gang" forevisер sig paa Mandag. Han indbyder nu Folk til sig paa Vers, der ende saaledes:

„Hans Legeme er lille, men hans Aand er stor,
Han er den mindste Admiral paa (viden) Jord."

— Dampskibet „Dragen", der gaar paa Ladegaardsøen, sees fra 2den Juli, da det blev sat i Fart, at have indtaget i Passageerpenge omtr. 2,100 Spd. og deraf at have et reent Overskud paa omtr. 1150 Spd. Med Inventarium og Reparationer har Skibet kostet omtr. 4000 Spd.

— I Wien afholdes for Tiden en statistisk Kongres, hvortil mindst 18 Regjeringer have sendt Repræsentanter. Lektor Aschehoug er sendt for Norge.

Drammen. Ved en Ildebrand Natten mellem 23de og 24de August nedbrændte 25 Gaarde, assurerede for tilsammen 75,240 Spd. Ilden udbrød hos Skomager Steensgaard paa Bragernæs og Mange mistede Alt hvad de eiede.

Christianssand. Ole Bull ankom hertil forrige Tirsdag og inden han reiste videre til Bergen, bragte Handelsstandens Sangforening ham sin Hyldest, ligesom ogsaa Mængden ledsagede ham med Hurraraab, da han gik ombord paa „Bergen."

— Af en i Stiftsavisen fra Hulls Avis for 15de Aug. indtagen Politirapport sees, at i Humberdokken er fundet flydende paa Vandet Liget af en Mand paa omtr. 40 Aar, under hvis Skjorte der i et Belte fandtes 528 £ i amerikanske Penge. Efter de fremkomne Oplysninger maa den Druknede have været en Nordmand ved Navn Thomas Ross, der kom fra Kalifornien (efter i 30 Aar at have været fra Norge) og havde agtet 5te August at afgaa til Christianssand med Dampskibet „Courrier", men var kommen for seent. Personen sees at have været forfyldt.

Stavanger. Natten til 16de Aug. sees (af Amtstidenden) Dampskibene „Viken" og „Jupiter" at have været nærved at støde paa hinanden ligesom „Bergen" og „Norge" i 1855, og at Ulykken kun forebyggedes ved Aandsnærværelse hos „Jupiters" Fører. Føreren af „Viken" synes netop at have gjentaget selvsamme Manøvre, som den, der bragte „Norge" saadan Ulykke i 1855.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Digteren Runeberg skal være udseet til Pastor primarius Dr. Petterson's Efterfølger.

— Saavel i Upsala som Carlshamn og Christianstad er Cholera udbrudt.

Tydskland. Man har nu faaet officiel Bekræftelse paa den berømte Reisende Dr. Vogels Død. Sultanen i Wadais i Afrika har ladet ham halshugge.

England. Den 13de August rasede i London og andre engelske Stæder en frygtelig Orkan, ledsaget af Lynild og Regnskyl.

— I Cap skal der være Fare for en ny Krig med Kafferne, og Kolonien har som en Følge heraf underrettet Regjeringen om, at den ikke kan undvære de to Regimenter, der efter Bestemmelsen skulde afgaae til Ostindien.

— Regjeringen har modtaget følgende officielle Depesche fra Bombay af 21de Juli: „Delhi er endnu ikke erobret. General Bernard er død, efter Forlydende af Blodgang. Cawnpore er gaaet tabt, men er senere blevet erobret tilbage. Rebellerne ere tre Gange blevne slaaede imellem Allahadabad og Niawpore. Sir Henry Lawrence blev saaret og er død af sine Saar. Alle Tropperne i Oude saavelsom hele Gwaliors Kontingent befinde sig i Opstand. Det sidstnævnte Troppekorps er formodentlig paa Marschen til Indiore. Agra er roligt; 1500 Mand engelske Tropper vare ankomne dertil."

— (Tel.-Dep.) Bombay den 30te (Juli). Den engelske Garnison i Lücknow holder ud. Garnisonen i Agra har slaaet endeel Rebeller fra Neemuch. I Hyderabad er Revolten undertrykt. I det Nordvestlige ere mange Europæere myrdede. — Hongkong den 10de. Elgin er ankommen.

Bladets Redaktør, P. Botten Hansen, bor i N. Haslunds Gaard, Kongens Gade, Expeditøren i Grubbegaden Nr. 5.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 36. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 6te September. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Om Trælasthandelen.

(Af Stud. philol. J. Lieblein.)

III.

Ved Saugbrugene har man en Eenhed, de saakaldte beregnede Bord, hvortil de forskjellige Lastesorter blive reducerede, for at man kan have en let Oversigt over Udbyttet af sit Tømmer. 1 Planke regnes for 2 Bord, medens 1 Bord bliver 1 Bord. Har man saaledes af 1 Tylt Tømmer faaet 17 Planker, som er lig 34 Bord og 42 enkelte Bord, saa have de 12 Tømmerstokke givet 76 beregnede Bord eller 1 Stok $6\frac{1}{3}$ Bord. Det almindelige Udbytte er ogsaa i Virkeligheden efter Opgaverne fra Saugbrugene omkring $6\frac{1}{3}$ beregnede Bord af hver Tømmerstok. Efter et Konnossement fremlagt for den nævnte Kommission af Kjøbmand Christopher H. Blom i Skien over en Ladning skaaren Last til Frankrig med hans eget Skib „Ambrosia", stort $105\frac{1}{2}$ Kommercelæster (se Kommissionens Indstilling Side 20) bestod dette Skibs Ladning af

502 Tylter 10 Stkr. Planker × 2	= 1005 T.	8 b. Bord
106 „ 11 „ Bord	= 106 „	11 —
	1112 T.	7 b. Bord

eller 13,351 Stykker beregnede Bord paa $105\frac{1}{2}$ Kommercelæster, hvilket udgjør paa et Lasterum af 100 Kommercelæster, som er den af Kommissionen antagne Eenhed, 12,702 Stykker beregnede Bord. Hertil udfordres, efter et Udbytte af $6\frac{1}{3}$ Bord pr. Tømmerstok, 2006 Tømmerstokke eller 167 Tylter 2 Stkr. Tømmer. Men da der naturligvis ved Kapning af denne Last er blevet igjen Planke- og Bordender, som kunne benyttes til Splitveed, der ligeledes ved Udførselen indtager Lasterum, saa komme vi ogsaa ved denne Beregning noget nær til samme Resultat, som ved den foregaaende, nemlig at skaaren Last af noget over 150 Tylter Tømmer fylder et Lasterum af 100 Kommercelæster eller, hvad der er det samme, af noget over 300 Tylter Tømmer paa et Lasterum af 200 Kommercelæster.

Skjønt denne Beregning vistnok er tilnærmelsesvis rigtig, er den dog ikke aldeles nøiagtig. Vi ville derfor anvende en anden Beregning, som i denne Henseende ikke skal lade noget tilbage at ønske og mod hvilken ingen i disse Affærer Indviede vil kunne indvende Noget. Vi ville beregne efter de saakaldte Christiania Standard beregnede Bord, hvilken Beregningsmaade altid bruges ved Udskibning af skaaren Last fra det søndenfjeldske Norge, Drammen undtagen. Dette Slags beregnede Bord er en Eenhed $1\frac{1}{4}$″ tyk, 9″ bred og 11′ lang, hvortil al Slags skaaren Last ved Hjælp af dertil indrettede Tabeller reduceres.

Til denne Beregning benytte vi atter hiin Ladning med „Ambrosia" paa $105\frac{1}{2}$ Kommercelæster. Denne var:

318 Tylter 4 Stkr.	3″ & 9″ Planker udgjørende 48655 løbende Fod, som i Chr. Stand. ber. Bord er . . =	88 C. 1 q. 26 Stkr.
184 „ 6 „	$2\frac{1}{2}$″ & 7″ Batt., løb. Fod 30252, i Chr. Standard ber. Bord er . . =	35 „ 2 „ 18 „
106 „ 11 „	$1\frac{1}{4}$ & 8″*) Bord, løb. Fod 16465, i Chr. Standard ber. Bord er . . =	11 „ - „ 11 „
Der findes altsaa i den hele Ladning =		135 C. - q. 25 Stkr.

*) Vi skulle siden godtgjøre, hvorfor vi regne Bordene gjennemsnitvis til en Bredde af 8 Tommer.

i Christiania Standard beregnede Bord, hvilket udgjør paa et Lasterum af 100 Kommercelæster 128 C. - q. 19 Stkr.

Vi undersøge nu, hvor meget Tømmer der medgaar til at udbringe dette Kvantum, hvilket kan skee paa følgende Maade:

Efter Skuuropgave fra Sanne & Soli Brug blev der i Aaret 1856 skaaret 16328 Tylter Tømmer fra 12 til 20 Fods Længde, som udbragte 1333 C. 3 q. 12 Stkr. 3″ & 9″ Planker og 7665 C. 1 q. 7 Stkr. $1\frac{1}{4}$″ Bord, hvilket giver paa 100 Tylter Tømmer et Udbytte af 8 C. - q. 20 Stkr. 3″ & 9″ Planker og 46 C. 3 q. 23 Stkr. $1\frac{1}{4}$″ Bord. For at beregne disse Summer til Christiania Standard beregnede Bord maa Længderne og Bordenes Bredde være givne. Da Tømmeret har en Længde mellem 12 og 20 Fod*) antages en Gjennemsnitslængde af 14 Fod at kunne sættes uden Modsigelse. Bordene blive paa Cirkelsaugene kantede til Bredder mellem 9″ og 7″ og skjønt de daarligere Bord vistnok have betydelig Vandkant, gjør dette dog Intet til Sagen, da vandkantede Bord under Stuvningen i Skibet optager nøiagtig det samme Rum som Bord med skarpe Kanter, og vi kunne derfor sikkerlig uden at regne høit sætte en gjennemsnitlig Bordbredde af 8 Tommer. Vi faa altsaa:

8 C. - q. 20 Stkr.	3″, 9″ & 14′ Planker, i løbende Fod 13720 er i Chr. Standard ber. Bord	24 C. 3 q. 23 Stkr.
46 „ 3 „ 23 „	$1\frac{1}{4}$″, 8″ & 14′ Bord, løb. Fod 78862 i Chr. Standard ber. Bord . .	53 „ - „ 13 „
Altsaa af 100 T. Tømmer et Udbytte af		78 C. - q. 6 Stkr.

i Christiania Standard beregnede Bord.

Efter ovenstaaende Beregning af „Ambrosias" Ladning gaar der paa et Lasterum af 100 Kommercelæster 128 C. - q. 19 Stkr. beregnede til samme Eenhed; hertil udfordres følgelig efter det givne Udbytte af 100 Tylter Tømmer kuns 164 Tylter 2 Stkr. Tømmer. Som ovenfor berørt har Tømmeret en Længde mellem 12 og 20 Fod, og da over $\frac{1}{4}$ af det opgivne Tømmerkvantum 16328 Tylter er 10 Alens, og den mindste Deel af de øvrige $\frac{3}{4}$ er under 14 Fod, saa vil man indsee baade at den antagne Middellængde af 14 Fod for kappet Udskibningslast ikke kan siges at være for høi, og at der efter Kapningen vil blive tilovers en heel Mængde Planke- og Bordender, som kunne bruges til Splitveed.

Vi komme her til samme Resultat som ved den første Beregning, og denne Overeensstemmelse maa da være et tilstrækkeligt Vidnesbyrd om vor Beregnings Rigtighed for dem, der ei vil eller kan følge med i den. De derimod, som undersøge den, ville kunne overbevise sig om dens Rigtighed.

Det Resultat, hvortil vi ere komne, er fremgaaet af nøiagtig Beregning, grundet paa Opgaver, som findes i Kommissionens Indstilling, og vi haabe derfor, at det vil blive taget for mere end en løs Gisning, ligesom det ogsaa synes at stemme bedre overeens med de virkelige Forholde, da man ikke let kan indse, hvorledes $\frac{2}{3}$ af Træet skulde blive borte under Forædlingen, efterat Baghunen er taget af. Vi sige med Ret „efterat Baghunen er taget af", thi den hugne Last har ogsaa mistet ligesaameget af sine Sider, som det, der gaar med til Baghunen.

Foruden at den forøvrigt besynderlige Multiplikation af Bjælkehugstomkostningerne med 3 ifølge Ovenstaaende efter Kommissionens egen Tankegang formeentlig maa forandres til en Multiplikation med $1\frac{64}{100}$, skjønt vi, som forhen paapeget, ikke kunne erkjende Rigtigheden af at multiplicere paa denne Viis, vil det ogsaa heraf indsees, at hiin Kommissionens Ytring, „at Skibsfarten erhverver en tredobbelt Fragt og Statskassen en tredobbelt Told af den hugne Last", er mindre stemmende med de virkelige Forhold. Thi om vi end i Betragtning af, at endeel af de nævnte Vragbord bliver solgt paa Tomterne til indenlandsk Brug, og for at være føielige, kunne indrømme, at hiint Forhold fra 1 : 1,64 forandres til 1 : 2, saaledes at et Lasterum af 100 Tylter Bjælker sættes lig med et af 200 Tylter skaaret Tømmer, saa er dog dette vidt forskjelligt fra Forholdet 1 : 3. Istedetfor altsaa at sige tredobbelt Fragt og Told, maatte man vel sige blot dobbelt, men endog dette vilde være mindre rigtig; thi medens Bjælkehugsten kun efterlader noget Flis efter Kanthugningen, bliver der af den skaarne Last tilbage Baghun, Cirkelsaugflis og Vragbord, som indenfor Landets egne Grændser benyttes deels til Byggeri, deels til Brænde og som altsaa træder istedetfor andre Træprodukter, der, hvor Bjælkehandelen drives, maa hentes fra Skoven, hvorved altsaa dennes Evne til at levere Udskibningslast forringes.

*) Af ovenstaaende 16328 Tylter Tømmer er der 11469 Tylter 2 Stkr. 6 & 9 Alens, 4858 Tylter 11 Stkr. 10 Alens Tømmer.

Man vil formeentlig af det Foregaaende have seet, at Handelen med skaaren Last er langt fordeelagtigere for Landet og i enhver Henseende staar over Handelen med huggen raa Last. En anden Sag er det, om Handelsforholdene med Holland ikke tillade Udskibning derhen af skaaren Last; Kommissionen har i al Fald ikke gjort opmærksom derpaa. Vi vide vistnok, at der i Holland er sat en høi Indførselstold paa den skaarne Last for at beskytte den indbringende Trælastforædling, som der finder Sted; men Jernværkseier D. Cappelen anseer dog ikke denne Hindring for uovervindelig, ligesaalidt som lignende Foranstaltninger i England have kunnet standse vor Handel med skaaren Last derhen. I Holland vrimler der paa flere Steder af Vindsauge, hvor vore raa Bjælker blive opskaarne til forskjellige Sorter, men fornemmelig til tynde Bord, der sendes til Ostindien, hvor de benyttes til Kasser, som tjene til Indpakning af Udførselsartikler. Vistnok bruges endeel af vore Bjælker til Dæmninger mod Havet, men dette er deels de daarligste, deels er det en ubetydelig Deel, da Hollænderne ere for sparsommelige til at benytte saa kostbare Materialier, hvor Riis og andre priisbillige Sager kunne bruges. Naar man husker paa det travle Liv, paa den rige Anledning til Arbeide og Fortjeneste, som finder Sted ved de hollandske Saugbrug, saa maa Fædrelandsvennen ærgre sig over, at en saadan Indtægtskilde skal gaa tabt for vort Land, hvor den naturligst hører hjemme. Men vidste Kommissionen end ikke noget Middel til at rette paa dette Forhold, hvorpaa den dog ifølge Indstillingen slet ikke har tænkt, saa burde den i al Fald ikke have opmuntret til og godkjendt en for Landet saa skadelig Bedrift ved at fremsætte og forsvare den Mening, at den fordærvelige Bjælkehandel er gavnlig.

Vi have paa sit Sted ytret, at Frygten for Skovenes Ruin ikke bør være saa stor nu, da Opmærksomheden engang er vakt paa denne Sag baade fra Regjeringens og Privates Side. Det var vistnok ogsaa paa høi Tid, da der fra Statens Side forhen saagodtsom Intet er gjort i denne Retning. Medens man i Sverige, hvor Skovdriften vel har stor Udstrækning, men dog ikke den Betydning for det hele Land, som i Norge, har gjort meget for at hindre Skovenes Undergang, har man i vort Land saagodtsom Intet gjort. Saaledes er der i Sverige siden 1816 oprettet ikke mindre end 4 Forstinstituter, ligesom man ogsaa har anvendt megen Omhu paa Elvenes Rensning. Et Forstinstitut, der er af saa stor Nytte til Udbredelse af den fornødne Kjendskab til Skovenes rette Behandling, savnes endnu ganske i vort Land, og Benyttelsen af forstkyndige Mænd er en saa stor Sjeldenhed her, at det i det Høieste er en fire til fem saadanne, som hidtil have fundet Ansættelse og Beskjæftigelse. For Elvenes Rensning er der vistnok sørget en Deel af private Selskaber, men da det altid er vanskeligt at bringe nogen Eenhed og Kraft tilveie, hvor Flere skulle slaa sig sammen om et Arbeide, saa er der ikke udrettet, hvad ønskeligt og gavnligt kunde være. Thi Elvenes Rensning er af stor Vigtighed, da man derved faar Adgang til Skovtrakter,

som før have været lukkede og ubenyttede, og da det ved den lettere og billigere Flødning kan lønne sig at skaffe frem mindre værdifulde Skovprodukter til Brænde m. m., hvilke ellers maa blive liggende igjen og raadne paa Grund af de store Fragtomkostninger. Men det er som sagt Haab om, at der vil skee en Forandring til det Bedre for denne vigtige Næringskilde, ligesom ogsaa denne allerede tildeels er indtraadt. Saaledes har den i 1849 nedsatte kongelige Kommission angaaende Skov- og Saugbrugsvæsenet bragt en heel Mængde nyttige og paalidelige Oplysninger tilveie, og den har dernæst ved sin Indstilling og sine Forslag til Forandringer i Lovgivningen udrettet saameget, som man billigvis fra dens Standpunkt kunde vente. Blandt disse Forslag ville vi især fremhæve det om Saugbrugsprivilegiernes Ophævelse, om Forbud mod de fordærvelige Bortforpagtninger af Skove til Udhugst, mod Braatebrænding og Lyngsvidning, samt endelig et Forslag til Indførelse af Mønsterdrift af de Staten tilhørende Skove. Dette sidste Forslag synes især at være lovende, og det bestaar deri, at Staten selv skulde overtage Bestyrelsen af sine og Oplysningsvæsenets Fonds Skove, ansætte dertil videnskabelig dannede Forstbetjente, som skulde bestemme Hugsten og Skovenes øvrige forstmæssige Behandling, lade det Aavirkede fremdrive til Annammelsesstedet og der sælge det ved offentlig Auktion. En saadan Mønsterdrift vilde virke overmaade godt ved det gavnlige Exempel, som derved blev givet paa en fornuftig og hensigtsmæssig Skovdrift. At standse de ødelæggende Skovforpagtninger var ogsaa en overmaade god Tanke. Disse bestaae nemlig deri, at Eieren mod en vis aarlig Betaling overlader en Anden sin Skov til Udhugst enten for en Deel eller ganske. Det er indlysende, at Skoven herved bliver aldeles udhugget og dette skeer paa en endnu mere fordærvelig Maade, naar en Fremmed faar skalte og valte i Skoven efter Godtykke alene med det Formaal, at bringe ud af den det størst mulige Udbytte og uden nogetsomhelst Hensyn til Skovenes Bevarelse. Hvor skovødelæggende saadanne Forpagtninger ere, fremgaar tydeligt af de Oplysninger, som Kommissionen har tilveiebragt, at det nemlig er især fra 1836, da et forhen gjældende Forbud mod Skovforpagtninger blev ophævet ved en Storthingsbeslutning, at Skovenes Ruin skriver sig i de Egne, hvor Skovforpagtninger have faaet Indpas. I de sidste Aar er der ogsaa givet Forststipendium til en Mand, som allerede forhen havde interesseret sig for og sat sig ind i Skovvæsenet. Desuden ere flere Afhandlinger og Skrifter i den senere Tid udkomne om denne Materie, hvilke bidrage til Udbredelse af Skovkyndighed. I denne Henseende tro vi at burde gjøre opmærksom paa en Bog: „Om Skovene og om et ordnet Skovbrug i Norge“ af P. Chr. Asbjørnsen, hvilken sandelig fortjener at læses af Enhver, som enten interesserer sig for eller har noget at skaffe med Skovbrug. Det er det første og fuldstændigste Skrift i sit Slags, som er udkommet her i Landet, men vi kunne vente flere lignende fra samme Haand, da den dygtige Forfatter nu opofrer sig for Forstvæsenet og af Regjeringen har faaet et Stipendium til Understøttelse under sine Studier. Han giver i nævnte Skrift Anviisning til et fornuftigt Skovbrug, og vi ere vis paa, at vore Skoveiere her ville finde Mangt og Meget, som de aldrig før have tænkt paa, hvor meget de end rose sig af mangeaarig Erfaring og af Skovkyndighed. I Afsnittet om „Øxen og Sagen“ gjør Forfatteren, for at nævne et Exempel, opmærksom paa, hvor veedbesparende det er til Træernes Fældning at bruge Sagen istedetfor Øxen, Noget Mange vistnok anse for en uvigtig og ligegyldig Ting. Men da den foreslaaede Fældningsmaade er af overordentlig Nytte vilde det være særdeles ønskeligt, om den kunde blive almindelig indført.

Denne Sag er allerede forhen behandlet i dette Blad, og idet vi henvise dertil, holde vi os overbeviist om, at man deraf vil se, af hvilken betydelig Nytte en tilsyneladende saa ringe Ting vilde være, som ved Skovhugsten blot at ombytte Øxen med Sagen. Det er imidlertid dog at haabe, at Erkjendelsen heraf efterhaanden vil trænge mere og mere gjennem, saa at en saadan Forandring vil kunne skee, hvor vanskeligt det end som oftest er paa Overbeviisningens Vei at faa udryddet nedarvede Uvaner og gammel Slendrian.

Den senere Tids Erkjendelse af Skovprodukternes Værdi har ogsaa medført et bedre og skarpere Tilsyn med deres mange Mile lange Fremdrivelse paa Elvene. I forrige Tider gik paa Grund af Mangel i denne Henseende store Tømmermængder tilspilde deels derved, at Tømmer efter større Oversvømmelser blev liggende igjen i Afkroge og Kratskove langsmed Elvenes Bredder uden at noget Menneske tænkte paa at bringe det frem, hvorfor det laa og raadnede hen til ingen Nytte, deels derved, at Beboerne langs Elvene i deres simple Eenfoldighed ikke ansaae det for nogen Synd eller Skam til Huusbehov at benytte sig af det Hittegods, som de fandt gaaende i Elvene, der betragtedes som offentlige Landeveie, eller liggende paa deres Land, hvorved deres Eiendomsret ansaaes givet. Hvor besynderlig barnslig Eenfoldigheden i denne Henseende har været, kunne vi belægge med et Bevis. Da en Kone engang til sin store Forundring var bleven dømt til Vand og Brød for Tømmertyveri paa hendes eget Land, og hun endelig saa, at Dommen for ramme Alvor vilde blive udført, spurgte hun Dommeren, om det da ikke kunde gaa an, at hendes Mand maatte udholde Vand- og Brød-Straffen i hendes Sted, da hun umulig kunde komme hjemmefra, saasom hun skulde røgte og malke Koen. Hvor særdeles hyppig saadanne Tømmer- og Trælasttyverier have været, kan man skjønne af den beviste Kjendsgjerning, at man for faa Aar siden i et Strøg af $1\frac{1}{2}$ Miil langsmed en Elv, hvor Trælastnedflødning i mange Aar havde fundet Sted fra et nærliggende Saugbrug, næsten i hver anden Hytte langs Elvens begge Bredder fandt Hittegods af Planker og Bord, som Vedkommende naturligvis blot havde bragt op i Huus til Opbevaring, men dette var skeet paa en saa solid og omhyggelig Maade, at man endog havde spigret Hittegodset fast paa Tag og Vægge. Ved den Undersøgelse, som i den Anledning fandt Sted, kunde man blot gaa op i de Huse, som laae i Nærheden af Elven, og man var næsten altid vis paa at finde Planker og Bord, der endnu bar Trælasthandlerens fulde Mærke, og dette kunde man alene paagribe. I hvilket Forhold den saaledes paagrebne Last stod til hvad der gjennem lange Aarrækker var gaaet samme Vei, eller til hvad der muligens endnu existerede, men som ei kunde opdages, fordi Lastehandlerens Mærke enten var slidt væk eller forsigtigt taget af, kunde man naturligvis ikke vide, men blot have Anelse om.

Man vil formeentlig af disse korte Antydninger indrømme, at vort ytrede Haab ikke er ugrundet, at den Opmærksomhed, som fra Regjeringens og Privates Side er vakt til Forebyggelse af Skovenes Ødelæggelse, vil lede ligesom den allerede har ledet til gavnlige Foranstaltninger, og vi tør derfor nære den Overbevisning, at den for Landet saa vigtige Trælasthandel til en fiern Fremtid vil vedblive at skaffe Tusinder af Mennesker Næring og Underhold.

Eugene Sue.

Eugene Sue.

Denne nylig afdøde Romandigter, der i forrige Decennium gjorde en saa uhyre Opsigt, er født den 10de December 1804 i Paris. Han nedstammede fra en gammel anseet provençalsk Familie, og Keiserinde Josephine og hendes Søn Eugene Beauharnais stode Faddere til ham. Hans Fader, der tjente som Overlæge ved den keiserlige Garde i det russiske Felttog, hans Bedstefader og hans Oldefader havde alle været ansete Læger; og saaledes førte Familietraditionerne, meer maaskee end eget indre Kald, ham ind paa den samme Løbebane. Da han imidlertid var et begavet ungt Menneske, til hvem der sattes store Forventninger, saa drev Ærgjerrigheden ham og han gjorde ualmindelig hurtige Fremskridt; ja saalænge han vedblev at øve sin Kunst, hævdede han paa den hæderligste Viis sine Forfædres Ry. Allerede i sit 19de Aar gjorde han som Underlæge i Armeen Felttoget med til Spanien og bivaanede Beleiringen af Cadiz. 1824 ombyttede han Landtjenesten med Søtjenesten, gjorde Reiser til Asien og Amerika, og gjennemkrydsede navnlig Farvandene ved Antillerne. Derpaa besøgte han Grækenland og deeltog ombord paa „Breslau“ i Slaget ved Navarino 1827. Da han ved Arv var kommen i Besiddelse af en betydelig Formue, traadte han ud af Tjenesten og førte et uafhængigt Liv. Kunsten var hamkjær i enhver Skikkelse, og under Veiledning af den berømte Marinemaler Gudin opofrede han sig til Malerkunsten. I Aaret 1830 optraadte han først som Skribent, og som saadan skulle vi senere skildre ham og hans fleersidige Virksomhed i Sammenhæng.

I sit huuslige Liv var Eugene Sue en stor Ynder af Pragt og Glimmer. Alle den europæiske Civilisations Kunster og hele den asiatiske Luxus havde møbleret hans pragtfulde Hotel i Forstaden St. Honoré. Tjenere med Knæbuxer, Sko og Silkestrømper og iførte de prægtigste Liberier opvartede ham og turde kun overrække ham de Breve, der indløb, paa en Præsenteerbakke af Sølv. De Heste, der trak hans glimrende Ekvipager, vare af den udadleligste Race, og de Grooms, der rede hans Fuldblods Væddeløbsheste, henregnedes til imponderatilia. Han er den eneste Literat, som nogensinde har været optaget i Jockeyklubben. Kort: han henhørte i Et og Alt til den raffineerteste Elegants i Paris. Efter at han havde fortæret sin Formue indbragte hans Bøger ham nok til at kunne fortsætte en saadan Luxus lige til sin Død.

Eugene Sue var ikke fremmed for sin Tids store Begivenheder. Ved sine socialistiske Tendents-Romaner var han kommen ind paa Politikens Gebeet, og har mere end nogen anden Skribent bidraget til at udbrede disse Ideer blandt Folket. Den uudeblivelige Følge var Februarrevolutionen og Juniopstanden i 1848. Man har draget en Parallel mellem ham og Béranger. Efter Julirevolutionen 1830 trak denne sig tilbage i Privatlivet. Ti Aar senere indtog Eugene Sue hans Plads, og forsvandt som han efter Februardagene 1848. Dog dukkede han atter op i 1850, da Socialismen behøvede hans Navns Popularitet for at vinde en Valgseir i Paris. Ligesom Béranger havde han maaske gjerne bedet: „Lad denne Kalk gaae fra mig.“ Men hans Navn var for stor en Talisman, hans Parti behøvede det og han blev Deputeret. Men denne Mand med den mægtige Røst forblev taus; stum og sørgmodig sad han paa Montagne, og efter Napoleons Statskoup gik han til Italien. Her vedblev han at skrive Romaner, dog ikke mere med samme Held som forhen: han var halv forglemt. For ikke lang Tid siden optraadte han i et belgisk Blad med en heftig Polemik mod den belgiske Geistlighed. En Rygmarvstæring, hvoraf han havde lidt i længere Tid, gjorde Ende paa hans Liv. Han døde den 3die August 1857, Kl. 3 om Morgenen i Annecy, en liden Stad i Savoien, og blev begravet med den Pomp, som Omstændighederne tillode.

Som forhen sagt begyndte Eugene Sue sin Skribentvirksomhed i Aaret 1830. Fra sine vidtløftige Reiser medbragte han i sine Skizzer, Notitser og Dagbøger en saa broget Mangfoldighed og en saadan Rigdom af Indtryk, at hans Venner raadte ham til at sammenarbeide dem i en Roman. Denne udkom under Titelen „Sørøveren Kernock“ og blev saa gunstigen modtaget, at den ansporede ham til nye Forsøg, og i Forening med den bekjendte Corbieres skabte han nu Søromanen i Frankrig. Fra 1831—33 udgav han 4 Romaner. For at kunne digte med Sandhed havde han studeret Virkeligheden, og denne Syslen med Marinesager førte ham til Udgivelsen af et historisk Værk: „Den franske Marines Historie under Ludvig den XIVde“ (5 Bind, Paris 1835—37.) Dette Værk saavelsom „Udtog af Orlogsmarinens Historie hos alle Nationer,“ der tjener som Indledning til det foregaaende, ere interessante Arbeider; thi hans store Fremstillingskunst viser sig deri forenet med Sagkundskab og egne Erfaringer tilsøes. (Fortsættes.)

Billeder fra Ringerike.

II. Kapellet paa Steen.

Før Reformationen fandtes paa selve Ringerike, foruden den nuværende Norderhofs Kirke (der udentvivl var en Tredings-Kirke) og Haugs Kirke, samt Hole Hovedkirke og Bonsnæs Annex- eller Gavekirke, endnu et Kapel paa Gaarden Thornberg (Tandberg), der nedlagdes 1304*) og en Kirke eller Kapel paa Gaarden Steen ved Steensfjorden, hvoraf Levninger findes, og desuden vistnok ogsaa et Kapel paa Storøen (det forrige Bygdø) i Holsfjorden. Det er af Steenskapellets tilbageværende Ruiner vi her give en Afbildning.

*) Norsk Diplomatarium IV. S. 63.

Kapellet ligger paa en Høi strax ved Husene af den i Oldtiden saa bekjendte Gaard Steen, hvorfra haves fri Udsigt over Ringerike til alle Sider. Den gjenstaaende Ruin er her afbildet indenfra og optaget fra Vestsiden, hvor Indgangen har været. Den høire Dør-Søile staar endnu igjen, den venstre er borte, saa at der kun sees Spor deraf. Den temmelig godt vedligeholdte Muur, som her sees, er Skibets høire Væg, hvis tilsvarende venstre derimod er nedbrudt næsten i Grunden. Choret er halvrundt med Spor af Hvælving, og bag ved den Pillar, som skiller det fra Skibet (tilhøire af vor Tegning, hvor den høie Muur ophører) er endnu i Behold et Vindu, hvilket er i Rundbuestiil. Gulvet bestaar af fiirkantede Hellestene og er endnu heelt. Skibet er tolv Alen bredt, Choret $7\frac{1}{2}$ Alen og hele Kapellet tredive Alen i Længde. Murene ere af smuk rød tildeels huggen Sandsteen, saa fortrinlig, at Wiel siger, han ikke har seet den bedre i nogen Kirke.

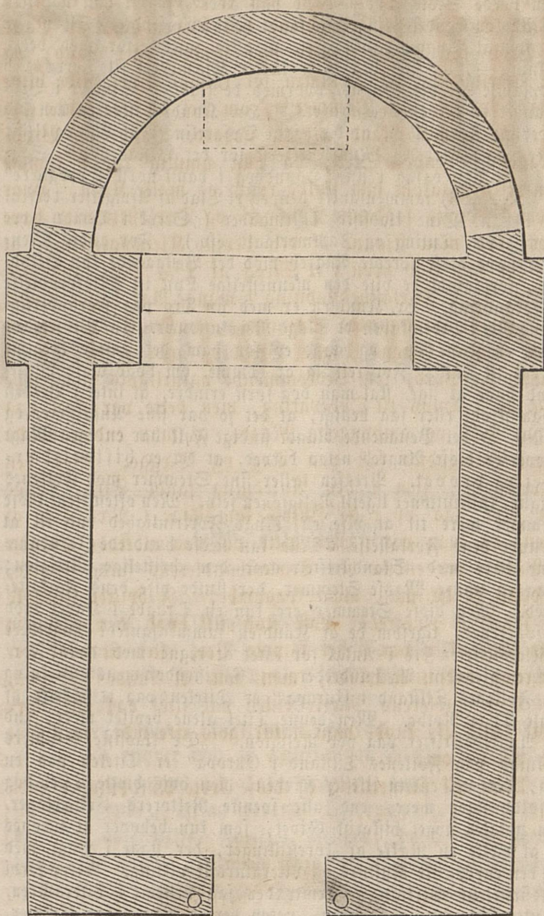
Det er uvist, naar dette Gudshuus er bygget. Sagnet giver St. Olaf Æren for dets Opførelse, ligesom for flere af vore Kirker. Og denne Angivelse er bestyrket ved følgende Tradition, som findes optegnet i Wiels Ringerikes Beskrivelse.

„Gaarden Steen ligger ved den ene Side af Steensfjorden, og paa den anden Side af Steensfjorden paa Krogskoven ligger en høi Bjergkold, kaldet Gyrihougen, hvor et Bjergtrold, Gjøgra kaldet, skal have tilholdet. Dette kunde ikke fordrage, at den hellige Konge skulde bygge Gud et Huus lige over for dets Bolig, og derfor tænkte at forhindre det ved sin Troldom. Det sagde derfor til St. Olaf: Førend du faaer bygt din Kirke færdig, skal jeg gjøre en Broe over Steensfjorden; men inden at Troldet havde faaet kastet nogle faa Stene, havde Kong Olaf Kirken færdig, og ringede med Klokkerne for at trodse Troldet; Troldet blev derover saa forbittret, at det rev det ene Laar af sig, og kastede dermed efter Kirken, for dermed at slaae den ned, men det gik forbi og faldt i et Morads, som endnu denne Dag kaldes Gjøgra-Myren eller Laaret, hvor det siden har lugtet som af et raadent Aadsel.“ *)

Benyttelsen af Kapellet ophørte 1581, da Hole blev et eget Kald. Endnu i sidste Halvdeel af syttende Aarhundrede skal, fortæller Wiel, Gudstjeneste være holdt her hver Sankthansdag**), men hvilket var ophørt 60 Aar

*) Sagnet findes ogsaa (efter mundtlig Meddelelse) fortalt i A. Fayes Norske Folkesagn (2det Oplag S. 109—110.)

**) Ifølge Faye „vide Folk endnu at fortælle fra deres Bedsteforældre, hvorledes disse som Børn vare med at smykke den brøstfældige Kirke med Blomster og Grønt til St. Hansdags-Festen.“

Grundplan af Kapellet paa Steen.

før han skrev (altsaa omtrent 1680), da Kapellet „blev antændt af Lynild og forbrændt.“ Og som det ikke siden blev repareret, er nu, siger han, „Hvælvingen Tid efter Tid nedfalden, saa den nu er ilde ruineret.“ — Og i Sandhed, dette kan med end større Ret siges nu. Murene ere nedbrudte, paa den Rest nær, som vor Tegning udviser, og Stenen derfra anvendt til Udhuusbygninger paa Gaarden Steen.

Hvor længe vil det da vare, inden vore Oldtidsminder stilles under offentlig Opsigt og deres endelige Rester sikres mod lignende Ødelæggelse for Fremtiden! Et Folk, som vort, der har saa mange smukke og stolt klingende Ord paa Læberne om „det gamle Norge“ og „de gjæve Fædre“, klæder det ilde, at see med Ligegyldighed paa, at de levende Minder om denne „Ælde“ og „Gjævhed“ nedbrydes og jævnes med Jorden. Ja, det grændser hartad til Selv-Harcellas. Hvad vil en Udlænding tænke, naar han, efter først at høre disse vore gedigne Talemaader om Landets Fortid, endelig kommer til en af dets Helte-Ætlinger, der f. Ex. taler saalunde:

„Her seer Du en Gaard, hvor der er hændt Mangt og Meget i gamle Dage — rigtig en klassisk Jordbund, som det heder i Bøgerne. Her har boet Konger og Herser, og vore Historikere have fundet ud, at det ikke er saa frit for, at jeg er i Slægt med dem — om jeg selv skal sige det. Her borte i Ageren, hvor Du seer Svinene rode, var deres Gravhauge. Jeg fik Gudskelov kjørt dem ud for nogle Aar siden, og nu har jeg der mit bedste Poteteslaud. Vi fandt der Been saa lange som Hestebeen. Jo, i gamle Dage har der været voxne Karle i Landet og ikke slige Spædkalve som nu, da Kaffedrikken er kommen i Skik selv i den mindste Fantekrog. Vi vidste ikke, før vi fik de nye Landbrugsbøger, at Been var slig en ypperlig Gjødning, som mine Poteter vidner om. Længere borte, hvor Du seer den Agerbryderen, har været, hvad man i Bøgerne kalder en Thingkreds. Der stod vore Forfædre i Regn og Solskin under aaben Himmel med Skjold paa Arm, og naar der taltes Noget, som de syntes rigtigt brav om, slog de saaledes paa Skjoldet, at det ljomede i Aasen — ja det var andre Karle end vi, de sad ikke inde i en slig trang Thingstue, som nu oppe paa Gaarden og disputerte om Lapperier, saa det aldrig tog Ende. Det var ogsaa lagt slige store Stene i Kreds der, at baade Far og Bedstefar har kviet sig ved at tage fat paa dem og derfor ladet dem ligge, midt i Ageren. Men ifjor saa tænkte jeg, vi skal dog vise, at der endnu findes Mands Styrke her i Bygden, og da Holken kom, saa løypte vi dem paa Sleiper ned i Dalen, hvor den Olderholten staar. Det er tørt borte paa den Thingknausen, saa jeg mest maa lade den ligge Atlegu; men saa gaar nu Ageren i Et. Længere borte, hvor Du seer som en liden Ur, har staaet et Tempel eller et Slags Kirke. Der fortælles, at St. Olaf har bygt det, og med ham var nok en af mine Oldefædre beslægtet — Trimenning eller hvad det nu var. Der blev der messet og sunget, og Bedstefar fortalte, at han havde hørt af sin Bedstefar igjen, at der blev han viet til Aasta, som han havde bortført fra den store Gaard heroppe — thi hendes Forældre vilde

Ruiner af Kapellet paa Gaarden Steen paa Ringerike.

ikke vide af Giftermaalet. Og da var der fuldt op af Billeder, og Alt glindsede af Guld og Sølv, ligesom det efter Kjærringsladderet endnu gjør inde i Fjeldet hos de Underjordiske, — ja Vorherre maa vide, hvor man fik al Rigdommen fra i de Dage. Det er ogsaa næsten ubegribeligt, hvorledes man dengang kunde hugge og slibe Stenen, ja endog strikke den, ligesom vi nu hovle Dørlister. Gaar Du med i Fjøset eller til et vist andet Sted, skal jeg vise Dig Prøver derpaa. Ja, Du kan ikke tro, hvilket herligt Fjøs jeg har bygt bare af disse Kirkemure. Det vil vare baade mig og mine Børn og deres Børn ud og maaskee endda en god Stund længere. Tidligere bygte vi af god Malmfuru, og alligevel stod et Fjøs kun i nogle Aar. Det er ellers skrækkeligt, hvilken Overtro der med al vor Oplysning endnu findes blandt Folk. Der gik et gammelt Ord om, at der blev messet og sunget hver Jule- og Sankthansnat nede i den gamle Kirke; og enten Du vil tro mig eller ikke, saa forsikrer Budeien, at hun ved de samme Tider har hørt Sang og Messe her i Fjøset, ligesom om Stenene baade tonede og talte; og Kjøerne bøge og slide sig af Baasen, saa hun ikke kan styre dem og har derfor sagt op Tjenesten til næste Sommermaal. Jeg faar da vel i Stedet Gamle-Kari, som gik for Teilmann — det er Jente, som inte er skugræd det."

Denne Tale til Fædrenes Minde, sammenskvalpet af patriotisk Pral og Gavnlighedshensyn, holder Staten saa at sige paa hele Nationens Vegne, idet den rolig seer paa, at man i samme Aandedræt nedbryder de Minder, hvoraf der skrydes, og hvorigjennem dens Fortid taler. Man skulde vente af en Stats Styrelse, at den erkjendte Nationens Minder for sig vedkommende, paa samme Tid, som det erkjendes, at de ere et levende Udtryk af Nationens eget historiske Liv, og at den ikke kan tillade, at disse Minder krænkes, uden at dens egen Ære tilsidesættes og krænkes.

Vi ere nu alle saa vise og patriotiske, at vi finde det skjændigt, at den danske Stat under Reformationen tillod, at vore Templer plyndredes og nedbrødes. Vi ere dog ikke saa fornuftige at indsee, at det ikke er mindre skjændigt, naar vi i vor mere oplyste Tidsalder, og udenfor de med et Religionsskifte følgende Lidenskaber, tillade os koldblodigen at ødelægge de Rester, der endnu ere tilbage. Man indvende ikke, at Tempelbryderne i vore Dage ikke gjøre saa stort Bytte, som i Reformationstiden. Naar man skal dømmes efter Kriminalloven, gjør dette Forskjel, om man har ranet en Kobberskilling eller en Dukat, — men ikke efter Skriften, der straffer Villien. Ja, en Pietets-Krænkelse bliver næsten større, jo mindre Fordeel den medfører, - større f. Ex. naar en Søn opbryder sin Moders Kiste for at tage hendes Psalmebogsspænder, end for at tage tilbage hendes Guldringe og Ædelstene. Overalt maa man ikke bryste sig af, at man ville, hvis Anledningen var den samme, være saa meget bedre end de danske Adelsmænd, hvis Plyndringer Historien har belagt med Vanære. Den, som nu bygger Fjøse af de gamle Templers Vægge, vilde neppe ladet Altrenes gyldne Helgenskriin og de kostelige Sølvsager osv. staae urørte tilbage. Vor Ros ligger her, som ofte, kun i Mangel paa Anledning. Gaves denne kun — vi lode ikke med Joseph vore Kjortler i Stikken for at undgaa Fristelsen. Nutiden veed bedre at spare paa sine Faars Uld.

Vor Tid er med alle dens Fremskridt i mange Henseender for sikker paa sig selv. Den læser ofte Historien med Forbandelse over Fortiden, uden at betænke, at den med det samme forbander sig selv. Under Jagten paa at opdage Skjæven i Fortidens Øine, bliver man blind for „de store pommerske Bjælker" i Nutidens. Florentinerne satte over den første Brillemagers Grav: „Her hviler Salvius d'Armati, som opfandt Briller: Gud forlade ham hans Synder!" Og sandelig, Salvius d'Armati har ogsaa meget paa sin Samvittighed, hvis det er hans Skyld, at Verden har ypperlige Briller til at see Alt, kun ikke sig selv.

Norge.

Christiania. Under 26de August er Toldkasserer i Christiania, Major J. C. Dietrichson, Ridder af St. Olafs-Ordenen og Sværd-Ordenen, ifølge Ansøgning meddeelt Afsked i Naade af Toldvæsenets Tjeneste, med en aarlig Pension af Statskassen, stor 1600 Spd.

Under s. D. er Kjøbmand J. J. Ulrichsen anerkjendt som dansk Vicekonsul i Holmestrand.

— Aftenbladet for Onsdag indeholder en Artikel om „Latinstilen til Artium" (som dog ikke afhandles med et Ord), hvori blandt Andre dette Blads Redaktør personlig trækkes frem. Heraf sluttes, at Forfatteren maa være Overlærer Knudsen. Han har i sine Skriverier altid Brug for Modstanderens Navn. I de brede Artikler mod Klassiciteten og for Nynorsken, hvormed han har nomadiseret gjennem alle vore Dagblade, har han jævnlig havt for Skik at indstrø personlige Bitterbeder. Ifølge hans Mening formaae disse lig grønne Oaser at lokke Folk ind i et ellers goldt Forfatterskabs uoverskuelige Sandørkener. Tidligere hamrede han under Navn løs paa de væsentligste Lærefag i den lærde Skole, „hvis Brød han æder", indtil han nok selv med Vedkommendes Fingerpeg fandt dette upassende. Siden har han fortsat Angrebet navnløs, maaskee just derfor med bedre Virkning —, og sidst bragt en lækker Kjæmperet til Torvs ved at opsamle alt det Snaus, hvormed de klassiske Studier i Broderlandet er bleven overstænket.*) Hr. Knudsen staar i den besynderlige Formening, at der i slige Opsamlinger af Ligt og Uligt ligger noget særdeles Muurbrækkersk for det Bestaaende. Saaledes har han ogsaa i sin „Haandbog i dansk-norsk Sproglære" (S. 485—486) sammensanket henved et Blad af Afvigelser derfra, Alt i hans Øine klassiske Talemaader („Stryk i Donau, opstaket Jèvei, Tuting og Jammerlaat" osv.) For andre Mennesker have disse spredte Angreb mod det Bestaaende kun Betydning, forsaavidt de vise den menneskelige Lyst til Misfornøielse og Forandring. Hr. Knudsen er med sin Tro paa Foranderlighedens Ret i Videnskaben et Slags Revolutionær. En Blusemand stikker en Fane op, og strax er for ham det gamle Regime modent til Fald. For rettelig at dømme, om hvad disse Blusemænd have at sige, skal man dog først erindre, at intet i Verden er saa skjønt eller saa helligt, at det jo har sine Anfægtere, og dernæst, at det Bestaaende blandt sindige Folk har en egen Magt ligeoverfor disse Angreb netop derved, at det er historisk erfaret og prøvet. Pressen tæller sine Stemmer mod Folkenes helligste Institutioner ligetil Religionen selv. Men oftest tjene disse Stemmer mere til at vise en Tings Fortrinlighed end til at begrunde dens Forkastelse. Maa kan læsse hundrede Jernbanevogne bare med Skandskrifter over den christelige Religion; altsaa en uhyre Masse Stemmer, der skulde vise dens Forkastelighed. Men disse Stemmer ere kun en Draabe i Havet mod Forsvarernes, ligesom de af Knudsen sammensankede Angribere af Klassiciteten ere i Antal for intet at regne mod dens Forfægtere gjennem Aarhundreder. „Christendommens Virkning paa Folkenes Tilstand i Europa" er Titelen paa et Skrift af gamle Tyge Rothe. Men denne Titel alene beviser meer, end alle Angrebsskrifter paa vor Religion. „De klassiske Studiers Virkning paa Folkenes Tilstand i Europa" er Titelen paa en Bog, der vel endnu ikke er skreven, men hvis blotte Titel dog ligefuldt siger mere, end alle svenske Rektorers Erklæringer. Den udtaler noget historisk Givet, som kun behøver at nævnes for at vække en Række af Forestillinger, der staae i Pagt med hele den europæiske Kulturs og Literaturs Udvikling. Netop fordi Klassicitetens Virkninger fremtræder saa bestemt i Literaturen, i Kulturhistorien, i Kunsten, netop derfor maa ogsaa Enhver, der er inde i den aandelige Udviklingshistorie og har læst de gamle Sprog, tillades at have en selvstændig Mening i Sagen. Men Hr. Overlærer Knudsen forudsætter, at de, der have underkastet sig samme „store Philologicum" som han, maa have et Slags privilegeret Mening med Hensyn paa de klassiske Studier eller ialfald, at Andre kun maa mene efter fremmed Indskydelse. Han oplyser saaledes om, at jeg, som blot Student, maa være paavirket af en Anden, en „ung" philologisk Student L. L. D. Nu, denne L. L. D. er, i Parenthes sagt, for Tiden Hr. Overlærerens Kollega og betroet de selvsamme Fag, hvorom her er Spørgsmaal, men som Rektor vistnok ikke kan give i Knudsens egne Hænder, uden at sætte Ulven til Hyrde over Faarene. Videre gjætter Knudsen, at de tre Universitetslærere, der have underskrevet Forestillingen mod den latinske Stiils Afskaffelse, uden at være mere end Studenter, ligeledes maa være indgivne sin Mening af en Kandidat (Professor Monrad). Istedetfor at anstille slige ørkesløse Gjætninger med Hensyn til Folk, der dog virkelig kjende de klassiske Sprog, gjorde Overlæreren bedre i at løse det Problem: hvorfra dog Seminarister have faaet sin Indskydelse og Kompetence til offentligen at give sit Ord med i Laget om samme Sprog, hvorpaa de ikke forstaae sig mere end Katten paa Sennep. Dog, naar Folk er med os, ere de Autoriteter, „enten de ere romerske Guder eller sjællandske Skræddere", som det hedder i Monrads sidste Skrift. Hr. Knudsen angriber nu ogsaa Vinje, hvem Norskhedspartiet tidligere har ophøiet ligesom Kobberslangen i Ørkenen, ja om hvem en af de „sjællandske Skræddere" engang sagde, at jeg ikke var værdig til at løse hans Skorem. Vinje skal være bleven den antiklassiske Fane utro, og strax hedder det, at han maa tude med de Ulve, han er iblandt. Sandelig, til disse Ulve have vi regnet først og fremst DHrr. Knudsen og Vig. Men nu maa vi lære vor Naturhistorie om igjen. Det er betegnende, at Hr. Knudsen med sin Ringeagt for den klassiske Philologi forener den Laugsaand, at han ikke engang vil tillade Universitetslærere derom at have en Mening, medmindre de have taget den samme Examen, som han.**) Overlæreren indseer formodentlig ikke, at man kan tage den store Philologicum og dog være en kantet Philister, hvis Stemme i hvad der angaar Menneskehedens aandelige Interesser ofte maa staae under en skikkelig Students. Enhver akademisk Borger, som med inderlig Kjærlighed følger Literaturen og dens Historie, tør med Hensyn til foreliggende Spørgsmaal være vel saa meningsberettiget, som den, der kun læser vor egen Literatur for de haarde Konsonanters Skyld og de fremmede Literaturer for de deri faldne Smædeord mod Klassiciteten. Hr. Knudsen henspiller paa, at de, der ere imod Klassiciteten, blive til Martyrer for sin Overbeviisning. At han selv er Overlærer beviser det Modsatte. Man kan sandelig ikke forlange mere materiel Paaskjønnelse for til Embedsexamen at have viist Kundskaber i Fag, hvormed man i hele sit følgende Liv kun har beskjæftiget sig, forsaavidt det gjaldt at tilrakke dem. Hr. Knudsen skal ikke vente, at Skolen betror sine „lærde" Fag til ham, ligesaalidt som Lammers kan vente af Staten at lønnes og forfremmes kun for at han skal angribe dens bestaaende Kirke. Da Hr. Knudsen desuden netop er den, som ene forfægter Regjeringens Sag, har hans materielle Aktier heller ingen Fare for at synke under pari.

*) Forf. bringer i Erindring, at der i flere Aar, under „meget liden Modstand", er talt mod Latinen, idet han dog derhos betegnende nok bemærker, at om de „mange Talende" væsentlig gjennem een Mand er indført i Bladene, gjør dog dette ikke een Taler af dem alle. Denne Taler, gjennem hvem Mangfoldighedens Røster lyde, dette Horats's bellua multorum capitum, er nok ellers ingen Anden end Hr. K. selv, som nu atter har Ordet. — I en Fortsættelse af Hr. K.'s Artikel, der er kommet siden Ovenstaaende var skrevet, finder Forf. en særegen Styrke for sin Mening deri, at af 14 Rektorer have 5 erklæret sig mod Latinstilen (men vel at mærke, især under andre Forudsætninger end dem, hvorpaa Kirkedepartementet siden har bygget). Hr. K. har en egen Maade at haandtere Stemmer paa. Vor Grundlov kræver to Tredieddeel Stemmer for at det Bestaaende deri skal falde, for Hr. K. er een Tredieddeel mere end nok. Grundloven har tillagt det Gamle, der er prøvet, en Tredieddeel Stemmer at løbe paa, som et Værn mod Fusentasteriet og Nyhedslysten. Hr. K. lægger trøstig disse Stemmer til den anden Side. — Hr. K. argumenterer mod den lærde Skoledannelse fra de Misbrug, som i Fortiden dreves dermed, men som nu ikke længer finde Sted, og synes endog at see en Modsigelse deri, at Prof. Welhaven, som i sine Forelæsninger „drog saa mægtig tilfelts" mod hiin Skoledannelse (det vil sige, i dens nu aflagte Udskeielser) nu kan optræde mod den latinske Stiil. Hiin Argumentation er den samme, som om man vilde lade Nutidens Christendom undgjælde for den middelalderske Christendoms Synder og Misgreb. I begge Tilfælde gjør man intet Andet, end overspringer de i Tiden foregaaede Reformationer, der har beholdt Kjærnen, men afskallet og henslængt Misbrugene: kort, ført Tingen inden fornuftige Grændser.

**) Af det følgende Affnit fremgaar, at ligesom Studenter ere uberettigede til at have Mening i Latinspørgsmaalet, fordi de ere opdragne til Lydighed mod Latinen, saaledes ere Philologerne det, fordi de, som levende af Philologien, ere Partimænd. Med andre Ord, Ingen er kompetent i Sagen, medmindre han er af samme Mening, som Hr. K., altsaa mod Latinen. Efter denne Maade at excipere Forum paa maa nødvendigvis Seminarister, ustuderte Telegraphister o. desl. blive de eneste Meningsberettigede.

— Den 29de August bifaldt Odelsthinget med 39 mod 36 St. de tvende foregaaende Storthings Beslutninger om at det skal være Enhver tilladt at erholde Udskrifter af Høiesterets Voteringsprotokoller.

Samme Dag besluttedes den Forandring i Andenexamen, at man istedetfor Chemi og zoologisk (og botanisk) Systematik kan vælge 3 af følgende 4 Fag, nemlig Historie, Oldnorsk, latinsk eller græsk Philologi.

Den 1ste September forkastede Lagthinget efter 3—4 Timers Debat med 14 mod 13 St. Odelsthingets fattede Beslutning til Lov om Jury.

Jernbanesagens Behandling tilendebragtes i Storthingets Møde den 3die ds. Samtlige af Regjeringen foreslaaede Jernbaneanlæg bifaldtes eenstemmig, hvorhos det besluttedes at bemyndige Kongen til at lade Hamarbanen fortsætte til Grundsæt Skydsskifte i Elverum mod at der som Bidrag til Dækkelse af Omkostningerne ved Anlægget af Jernbanen (omtrent ½ Mil.) fra Grundsæt Markedsplads til Grundsæt Skydsskifte tegnes Aktier til et Beløb af mindst 13,500 Spd. Overeensstemmende med Kommitteens Indstilling bemyndigedes Kongen til at tilveiebringe et Laan for Statskassen af 2 Millioner Spd. mod 4½ Procent aarlig Rente og til Pari med Fradrag af idethøieste 2 Procent i Provision. Laanet afbetales i 30 Aar, men Statskassen forbeholdes Ret til at indfri det efter 10 Aars Forløb. (Chr.-Posten.)

— I Chr.-Posten (Nr. 242) er bragt paa Bane, at lægge den nye Storthingsbygning paa Ruslekbakken og at indkalde Christian Hansen i Kjøbenhavn som Architekt.

— Ved den nu tilendebragte Examen Artium erholdt to Kandidater (C. D. Rygh og J. C. Johannsen, begge dimitterede fra Throndhjems Skole) Charakteren Laud. præc., 37 Laud. og 37 Haud illaud. samt 10 Non contemnendus. En døde under Examen, 5 sygmeldtes og 1 rejiceredes. Ved Immatrikuleringen holdt Prof. Welhaven en Tale, hvori han paaviste de klassiske Studiers Betydning for det høiere Aandsliv; og efter Talen blev afsunget en Sang af A. Munch. Om Aftenen holdtes en Fest i Studentersamfundet, hvorved Stud. Schweigaard udbragte Skaalen for Kongen og Kand. E. O. Heiberg, i et længere Foredrag, for Dagen og Universitetet. Kand. Faye-Hansen bød de unge Studenter velkomne, hvorfor Stud. v. d. Lippe takkede. Adjunkt Thaasen udbragte en Skaal for Universitetets Senior, Videnskabsmanden Hansteen, hvis Büste, udført af Glossimodt, for første Gang var opstillet i Salen. Student P. O. Schjøtt udbragte en Skaal for Universitetslærerne, hvilken besvaredes af Prof. Monrad, idet han tillige udbragte en Skaal for de skjønne Kunster i vort Land, med Henvendelse til den Billedhugger, der havde udført Hansteens Büste, og som i Laget var tilstede. Siden udbragtes Skaaler for Broderfolkene, for Damerne m. m.

— Prinds Albert fra Preussen har et Øieblik været her i Byen.

— Paa J. Dybwads Forlag er udkommet et lidet fortrinligt Skrift „Om de klassiske Studiers Betydning for den høiere Almeendannelse af M. J. Monrad", hvorpaa vi foreløbig gjøre opmærksom, da en tilsigtet Anmeldelse i dette No. ikke kunde finde Plads.

— Kand. jur. P. E. Bredal er den 29de August af Justits-Departementet meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— I Stockholm har været en stor Ildsvaade, hvorved nogle og tyve Huse brændte paa Sødermalm og 200 Familier bleve huusvilde.

— I Sommer ankom hertil Christiania en svensk Student ved Navn E......, der foregav at ville immatrikuleres og studere her ved Universitetet. Denne Person skal imidlertid være relegeret ved det svenske Universitet, hvor han hørte hjemme, og hører utvivlsomt til de Mennesker, hvem det er en Pligt at advare imod. Her i Christiania laante han, fortælles der, Penge af Mange til sin Immatrikulation, satte, som vi vide, Gjæld uden at betale, og søgte endelig at faa laant en betydelig Sum, for, som han foregav, at kunne klare for sig hos en Kjøbmand, der ikke kunde vente indtil han fik de forventede Remisser fra Fædrelandet. Bedrageriet havde ogsaa lykkedes, hvis ikke den, hos hvem Laanet søgtes, havde besværet sig til den opgivne Kjøbmand over denne strenge Fremfærd mod den svenske Broder, og da opdaget, at det Hele var Opspind. Herfra Byen reiste han nord i Gudbrandsdalen, hvor han blev vel modtaget hos en Embedsmand; paa en landlig Udflugt foregav han at have tabt sin Tegnebog, hvilket havde til Følge, at der sammenskjødes en betydelig Pengesum til ham. Siden maa han være kommen til Bergen; thi han kan gjenkjendes i en Person, som var der ganske nylig, udgav sig som en Forløber for nogle svenske Videnskabsmænd, der strax skulde følge efter, optog som saadan betydelige Laan, „indtil de forventede Remisser kunde indløbe", og foregav endelig i sit Logis at have mistet sin Tegnebog, hvilken dog Politiet, der tilkaldtes, fandt hos ham selv. Denne Eventyrer skal agte sig til Nordlandene, hvorfor vi advare Folk der imod ham.

Horten. Politiet her har bemægtiget sig en omreisende bedragerisk Frøken eller Jomfru.

Hamar. Forrige Søndag holdtes her et Sangermøde, i hvilken Anledning der var folksomt i Byen.

Drammen synes med Hensyn til Ildebrande at ville arbeide sig op til den samme sørgelige Berømthed, som tidligere Throndhjem. Natten til 1ste September var her (paa Tangen) atter Ildebrand, hvorved 43 Gaarde, nogle Søboder og Lastetomter nedbrændte. Assurancesummen var henved 60,000 Spd. 100 Familier bleve huusvilde. Flammen var saa stærk, at den kunde sees her i Christiania.

— Hjulmager Amundsen har efter amerikansk Mønster gjort en Skjæremaskine, der 26de August prøvedes og befandtes hensigtsmæssig. Den nedlægger omtrent 4 Maal Ager i Timen og koster c. 200 Spd.

Sarpsborg. I Saunesund nedbrændte 2den September en Gaard.

Stavanger. Føreren af Dampskibet Viken, Hr. Riis, har i Stavangers Amtstidende givet en Forklaring over hans Forhold ved det befrygtede Sammenstød med Jupiter, hvoraf fremgaar, at han selv har holdt sig Reglementet efterrettelig.

Rettelse. I f. Nr. S. 180, 1ste Sp. nederste L., st. maret, l. manet.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 37. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 13de September. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Tanker om Musik.

(Af E. F.)

Betragter man den Green af de skjønne Kunster, som er kaldt den mimiske, fordi den ansees for Bestræbelser efter at forme Billeder, der komme den reelle Natur saa nær som muligt, saa er det ikke vanskeligt i Almindelighed at finde en Grund til at Kunstværker af den Art maa behage Sandserne. Enhver danner sig vel ikke præcis den samme Anskuelse deraf som sin Sidemand, men Tankerne løbe dog alle omtrent i samme Retning. Et Genrebillede, et Blomsterstykke, en Statue, en Gruppe, et Landskabsbillede o. s. v. blive sjelden Gjenstand for en Forundring, der vilde udtrykke sig omtrent saaledes: „Hvorfor mon saadanne Sager virke saa behageligt paa mit Øie?" Man kan vel have vanskeligt for at paavise netop de enkelte Træk i disse Billeder, der virke mest, eller for at sige, hvilken tilsvarende Virkning hver Enkelthed efterlader hos Beskueren. Men det er en anden Sag. De mimiske Kunstværker tiltale i større eller mindre Grad eftersom de komme Naturen nær, og heri har allerede Beskueren en Grund, som tilfredsstiller ham; thi at Naturen er skjøn, en Gjenstand for Sympathi, derom tvivler vel Ingen. Her kan man vel indvende, at Kunstens Opgave dog er en høiere, end den at efterligne Naturen; men dette forandrer ikke Sagen. Thi Enhver vil dog i et vellykket Kunstværk af den Art intet Unaturligt eller i egentlig Forstand Overnaturligt, det vil sige, som ikke indeholder naturlige Elementer, taale, men han vil ligesom derved erindre sig noget ægte Naturligt og derved styrkes i sin Forestilling om det Sande, Gode eller Ædle i Naturen. Altsaa ere deslige Kunstværkers æsthetiske Virkeevne overhovedet let forklarlig. De klargjøre Forestillingerne om det, som allerede før Kunsten og uden dens Hjælp vilde virke styrkende og behageligt paa Sindet; de appellere til det Skjønne og Gode udenfor Kunsten selv paa en saa utvetydig Maade, at Ingen vil kunne miskjende Meningen.

Anderledes med Kunster, som Architektur og Musik. Netop fordi disse ikke ere mimiske eller ialfald lade Naturefterligningen saagodtsom af Sigte, saa falder det vor Forstand vanskeligt nok at opdage en Grund til, at de kunne paavirke os æsthetisk. Ja, det tør vel være, at denne Gjenstand hører blandt de mangfoldige Mysterier, som aldrig tilfulde ville afsløres. Ialfald er og bliver det for Musikens Vedkommende endnu en stor Gaade, naar man spørger: Hvori stikker egentlig Tonernes Tryllemagt? Man seer let, at Spørgsmaalet er udelukkende spekulativt. Det lader sig ikke forstandsmæssigt deducere. Det er nu hellerikke Hensigten med disse Linier at sætte Spekulationens tunge Møllehjul i Bevægelse, hvortil Nedskriveren mangler saavel Betingelser som Apparater. Hvad der her leveres bliver Strøtanker, hvis indre Forbindelse dog vil saa nogenlunde give sig tilkjende, for at det ikke skal blive altfor stykkeviis.

Vi ville begynde med at gjøre et Spring in medias res, og tænke os, at det er Søndag. Man hører Kirkeklokkernes meget klare og høitidelige Klang fra Taarnet. Nu, hvad saa? Er det ikke Meningen, at vi nu skulle ind i Kirken og høre Orgelspillet, Psalmesangen? Nei, bi lidt; lad os blive herudenfor og høre Klokken ringe. Det er vel ikke endnu Musik, og dog indeholder det to Elementer, som ere af høieste Nødvendighed i Musik, nemlig Klang og Takt. Hvad nu Klang er, vide vi Alle; ligesaa de Fleste, hvorledes den physisk bliver til og forplanter sig gjennem Luften, trænger ind i Øret o. s. v. Men Hemmeligheden er nu, hvad den virker og hvorfor den virker dette. Se her staae vi nu rigtignok ved den samme tillukkede Dør, men Spørgsmaalet er dog mere enkelt. Hvad virker Klokkens Klang? Jo, den vækker; og det gjør nu ethvert Raab, Skrig o. s. v. Dette at den „vækker", er et prægnant, indholdsrigt Ord. Vi behøve ikke her strax at erindre os, hvorledes Kirkeklokken skal vække Folks Andagt o. s. v. Det vilde maaskee synes noget søgt. Men mon det ikke er en eiendommelig Magt ved enhver Lyd at „vække" et Slags Sympathi? En Lyd er jo en radial Bevægelse, som udgaar fra et sig bevægende, altsaa levende Middelpunkt. Nu er der den ikke uvæsentlige Forskjel mellem, hvad man seer og hvad man hører, at i første Fald Gjenstanden selv er passiv, virker Intet; man maa værsaagod selv aabne sine Øine og gaa derhen, for at see. Lyden derimod aabner selv Ørene, vækker altsaa, tvinger til at høres og — tvinger netop derfor til en Sympathi.*) Men hvori ligger da Sympathien? Her maa dog mere til end det Passive, det Uvilkaarlige hos Tilhøreren. Thi det kunde jo da ligesaa gjerne blive Antipathi. Dette Andet, som maa til for at vække Sympathien, ligger nu i Gjenstanden selv og da igjen i mangfoldige Omstændigheder. Her ville vi nævne Klangens Styrke, Reenhed og Klarhed. Vi mindes da igjen, om end fjernt, om det Mimiske. Men desuden kommer Takten til.

Takten udtrykker den abstrakte Uendelighed. Det er ikke ligesom en Plante, et Dyr, hvis Existentsstyrke er ujævnt fordeelt paa Aarene, er i Stigen og saa igjen i Aftagende. Efter det engang bestemte Tidsrum hører man altid et nyt og lige stærkt Slag og saa fremdeles. (At Klokkeringningen engang hører op, er her uvedkommende; thi det er en ydre Tilfældighed.) Her gjentager sig uforandret lige stærkt i samme Tidsmaal den samme Lyd; og Stemningen ligger netop deri, at man efter et Par Slag nu opfatter og aner dette, at det saaledes gaar til. Saaledes er da denne Sympathi vakt, Sympathien for den tomme Uendelighed. Derfor see vi allerede her en Grund til, at man f. Ex. bruger Klokkeringen ved kirkelige Handlinger, navnlig Liigfærd. Sympathien for det Evige**) skal vækkes og vel at mærke først denne Anelse om det Evige, som endnu er temmelig tom, abstrakt; der udtales kun dette Negative, at nu skulle vi vende Blikket nedenfra og opad. Senere kommer jo Psalmesang, Prædiken. Da bliver det Evige beriget, det faar et mere positivt Indhold.

Ogsaa af andre Ting seer man, at Lyden, især den klare, stærke, opfattes som Noget, der staar i Forbindelse med det Høitidelige, Festlige. F. Ex. det at raabe Hurra, at give Kanonsalut; og man bestræber sig ofte at forstærke Sympathien ved et Slags Takt. Takt hører derfor med til Musikens mest elementære Architektur. Seer man en Søilerad eller en Række Vinduer, saa ligger der noget Tilfredsstillende for Øiet deri, at jeg efter et bestemt Mellemrum opdager en forventet Søile eller et Vindu. Ligesaa er det Ovenanførte om Takten tilfredsstillende for Øret.

Forsaavidt nu Musiken saaledes hviler paa dette Grundlag af Klang og Takt, hviler den altsaa paa et vistnok sandseligt Grundlag, men dog paa et saadant, der vækker Sympathi med noget Evigt. Dette Evige er vistnok kun abstrakt og derfor ikke nødvendigvis religiøst. Det kommer nu an paa, hvad der senere rummes deri, naar der kommer Harmonier og Melodier til. Men det Evige hører ikke blot den blaa Himmel til. I en vis Forstand gjennemtrænger det Evige Alt, saasom der er Love i Alt, Phænomener, der gjentage sig med evig Nødvendighed, Stemninger og Følelser, der have almeen Gyldighed. Jeg vil her navnlig fremhæve erotiske Stemninger, der røre sig i ethvert Individ, naar det naaer et vist Alderstrin. Som tilhørende Slægten ere disse Stemninger uforgjængelige. Ogsaa Modet kan ligesom opflammes ved Musik, navnlig ved Marsche, hvorved visse Eiendommeligheder ved Takten spille en vigtig Rolle. Endogsaa Glæde, Fortvivlelse, Længsel ere saadanne menneskelige, evigt sig gjentagende Stemninger, som kunne udtrykkes ved Musik og altsaa rummes i dette Gjemme af Takt og Klang.

I de ældste Tider synes Musiken at have været saa temmelig abstrakt, at den ligesom manglede Gestalt nok til at staa paa egne Been. Den havde derfor kun det at gjøre, at ledsage enten Sangen eller Dandsen; ofte forenedes alle Tre (Offerdandse). Senere fyldtes Musikens tomme Gjemmer mere og mere. Tyngdepunktet gik over paa dens egne Enemærker. Den fik Gestalt, Holdning. Se dette var nu den paa Skalaens videre Uddannelse begrundede Melodi, der igjen atter støttedes ved Harmoni. Jo mere Musiken udvikler sig i den Retning fra det Abstrakt-Formløse til at blive bestemt klar Gestalt, des mere kommer den jo til at frembyde Billedet af bestemte Individualiteter, og synes saaledes - men fra en anden Kant - at nærme sig de mimiske Kunster. Thi de mimiske Kunster gaae netop ud fra individuelle Gestalter, saasom Træer, Bjerge, Mennesker, Kirker, Dyr, der først og fremst efterlignes. Musiken gaar ud fra den rene Uendelighed og søger at naa til Individualitet, hvilket den dog i egentlig Forstand aldrig naaer. De mimiske Kunster gaae ud fra Individualiteter og ved at rense disse fra uvedkommende Tilfældigheder søge de blot at naae op i den evige, almene Sphære.

Tænke vi os Thorvaldsens Hyrdedreng, saa er ikke dette en Efterligning af en enkelt Hyrdedreng, Ole eller Niels, men om end Motivet kan være taget fra et enkelt Individ, saa stræber dog Kunstneren at fremstille Hyrdedrengen i Almindelighed. Han har samlet det Almene, det charakteristiske Træk ved alle Hyrdedrenge i een Figur. Den mimiske Kunst benytter altsaa Individualiteten som Middel- eller Udgangspunkt for at anskueliggjøre det Almene. Omvendt i Musiken. Her har Kunstneren to Midler, Klang (Tone) og Takt. Men der existerer ingen Individualitet i Naturen, som er sammensat af disse Elementer. Disse to Ting ere kun flygtige Ytringer. Men nu stræber Kunstneren ved Tonernes Forbindelse paa forskjellig Maade og i forskjellig Tidsfølge, deraf at frembringe Gestalter, som ligne Individualiteter, og dette kalder man Melodier. En Melodi er en i sig selv afsluttet Toneforbindelse, hvori Kunstneren stræber at give sin Stemning, sin Sympathi en saa bestemt Skikkelse som muligt, for at denne Stemning ikke skal blive borte for ham i det abstrakte Rum, i hans eget Indre, men fixere sig. Men hvad skal da Musiken til, naar man allerede ved de mimiske Kunster formaar at hæve sig op i denne almene Stemningssphære, f. Ex. ved Synet af et Landskabsmaleri, et Bataillestykke eller hvilketsomhelst andet Kunststykke af den Art? Er maaskee den musikalske Stemning af en anden Art eller Betydning?

Her maa vi minde om Noget, som før er sagt, at nemlig Musiken, Tonernes Klang, er vækkende og derfor tvinger til Sympathi. Den virker forsaavidt langt stærkere. I Tonerne vugges man paa Stemningernes egen Sø. Man har derfor undertiden fundet Musiken at være en forkjælende, blødagtiggjørende Kunst. Plato vilde f. Ex., at Staten ialfald skulde have skarpt Øie med Tonekunstnerne, at de ikke gjorde Nationen forkjælet og altsaa usædelig. Noget kan der vist være i dette, og saare beføiet er vistnok den næsten til Trivialitet gjentagne Klage over Størsteparten af den nyere, moderne Musik fornemmelig efter italiensk Kogebog. Ja, man kan vel med Rette sige om Musiken overhovedet, at dens fornemste Retning er den, at blødgjøre Sindet; dog naar man ikke misbruger eller overdriver, saa er det ofte godt at være „blød"; thi det at være „forhærdet" er vel ikke nogen god Ting.

Sangen er det mest Gribende og Sympathivækkende ei alene af al Musik, men vel ogsaa af al Kunst, hvorfor den vel ogsaa af al Kunst er den mest praktiske. I Sangens bestemte, ørefaldende Melodi træder Stemningen frem i al den Gestalt, det Omrids, som Tonerne alene kunne give den. Enhver nogenlunde Musikalsk maatte vel kunne høre, hvorvidt denne enkelte Melodi udtrykker Sorg

*) Sympathi er nemlig først og fremst noget Passivt, Uvilkaarligt.

**) Se Schillers „Lied von der Glocke", navnlig Slutningen.

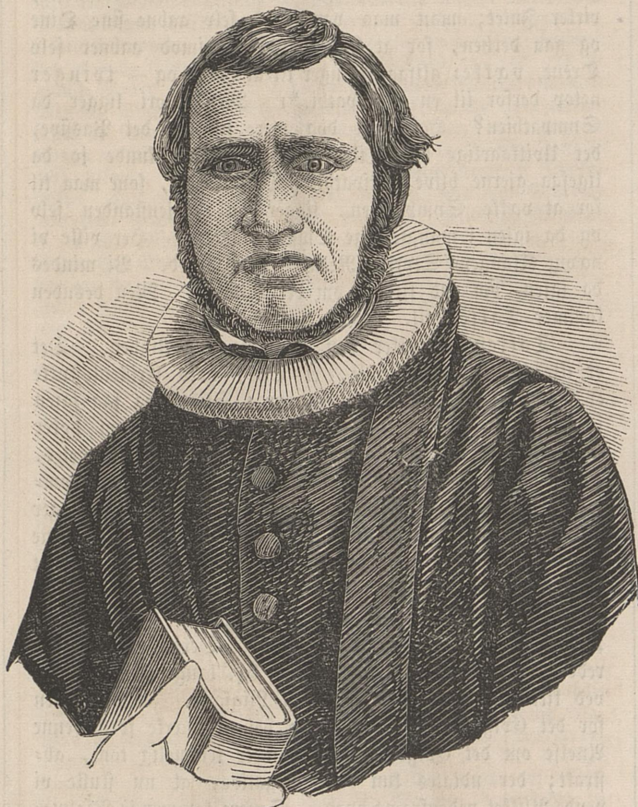
eller Glæde, hvorvidt den er bestemt til Andagt, eller til at vække Krigerens Mod, tolke Elskerens Følelser eller Lignende, men saa er der igjen Nuancer, skarpere individuelle Betegnelser indenfor hver af disse Felter. Dette formaar ikke Melodien for sig alene klart at betegne. Her maa da netop Ordene til. I Sangen fremtræder klarest Musikens almindelige Charakteer i Modsætning til andre Kunster. De mimiske Kunster gaae langt mere i fiin Specialitet; de blive derfor mere aristokratiske, aldrig saa populære, som Sangmusiken. Denne igjen fremstiller Gestaltninger i langt grovere Omrids, men den bliver derfor mere populær, og derhos, fordi den heelt igjennem er Stemning, mere inderligt og mægtigt gribende. Denne populære Gehalt, som er mest egen for Sangmusiken, finder nu vel ikke altid Sted i lige Grad ved al Musik. Navnlig er det Tilfælde med Instrumentalmusiken, at den har uddannet sig til en aristokratisk Fiinhed, om hvis Berettigelse vi senere skulle udtale os lidt nærmere.

Først ville vi imidlertid gjøre en Bemærkning om det Mimiske indenfor Musiken. Vi have sagt, at Musiken fra den abstrakte, formløse Grundvold af Tone og Takt søger at hæve sig, blive til en levende Gestalt. Forsaavidt gaar Musiken i Retning af Individualitet og synes tilsidst at maatte blive til en mimisk Kunst. Bliver den nogensinde dette eller var det vel, om den blev det? Engang var man meget nær ind paa dette Gebet. Publikum glædede sig ved at høre, hvorledes Violinisten kunde frembringe Lyd, der opad Dage lignede Fuglekvidder, endog Kattemjaven eller Saadant. Der opvartedes med store Bataillestykker, hvor man livagtig hørte Kanonskud, Trompetstød, Skrig af Saarede o. s. v. Endnu morer man sig ved „Jernbanegalopper“, som indledes meget korrekt med disse pibende, pustende og klaprende Lyd, som den arbeidende Maskine giver fra sig. Vi have „Wellenspiel“, hvor hvert Bølgeslag gjengives meget skuffende, „Perleregn“ og mere Saadant. Meningen med, Retningen i alt dette er klar nok. Man vil have noget mere Sandseligt, Haandgribeligt. Det tilfredsstillede ikke længere, at Melodien traadte frem i saadan ubestemt, usikker Gestalt, som før. Man vilde vide, hvad det var, man hørte, saa at sige gribe fat i det med Hænderne. Det kan vel neppe betvivles, at denne Tendents er urigtig, er saa temmelig en Misbrug af Musiken og bidrager til at fjerne den fra det Evighedens Fundament, hvorpaa den hviler. Man kunde sige som saa: Ligesaavel som Stillebensmaleren stræber at gjengive f. Ex. døde Fugle, saaledes maatte Violinisten have Lov til at efterligne Fuglenes Sang. Men for det Første bestaar nu Malerens Kunst ikke i en tankeløs Afkopiering, for det Andet ere saadanne Sager som Fuglekvidder, Kanontorden, Bølgeslag i og for sig - ɔ: isolerede fra deres Omgivelse og Natursammenhæng - noget altfor Enkelt og Tarveligt, de ere altfor løsrevne Ytringer til at kunne danne nogen varm og rig Stemning. De blive dog kun Kuriositeter i Musiken, hvor skuffende de end gjengives.

Den her omtalte Bestræbelse efter Mimik i Musiken er vistnok fremgaaet af en Trang til Fremskridt. Man lod sig ikke nøie med Melodiernes gamle Uklarhed eller Fattigdom. En anden vistnok beslægtet Bestræbelse, som spiller en stor Rolle nu for Tiden er den, at omgive Melodien med en vexlende og broget Mangfoldighed af Toner, som skulle bidrage til at styrke, berige eller nuancere Melodien. Hermed sigtes til disse mange nye Musikfrembringelser (rigtignok ogsaa ældre) betitlede: Thema med Variationer. Denne Maade at behandle Melodien paa kan ofte være ret heldig. En Melodi udtrykker jo en Stemning, men en Stemning raader ikke altid alene. Især er det Tilfældet med Instrumentalmusik, at en enkelt Melodi, foredraget i al Tarvelighed, ikke tilfredsstiller; thi man synger jo ikke med, og bliver derfor ikke saa greben, saa opfyldt af Stemningen. Derfor har man ved Instrumentalmusiken, som en Erstatning for det Gribende, man vilde fornemme, hvis man sang med, faaet Variationerne. Her gives Melodien en Rigdom, en Fylde, en Udvidelse. Den spæde Gestalt stiger i Veiret, svulmer op, vandrer ligesom frem og tilbage. Især synes Variationer over Folkemelodier at være anvendelige. Man har f. Ex. over God save the king, Parisermarschen. Da Variationerne ere ret ørefaldende og populære og netop meddele Themaet en saa at sige kvantitativ Udvidelse, saa er vel dette Grunden til, at man fornemmelig har gjort de nysnævnte og lignende Melodier til Gjenstand for en saadan Bearbeidelse. Men en betydelig Majoritet af deslige Variationer ere vist mere oppustede Udvidelser eller tomme Udtværinger af Themaet. Det kan kildre, sysselsætte Øret paa en behagelig Maade, naar de foredrages med Færdighed, Kraft og Sikkerhed. Man bliver for et Øieblik ligesom mættet ved at høre Themaet svulme majestætisk op i rullende Passager med Crescendo og Decrescendo, Triller og Tremulanter. Men i Regelen er dette blot en traditionel Maneer. Det er Moden; man hører, at det saa skal være og har ikke Mod til at sige sin Hjertens Mening.

Andre, som vel ikke mangle dette Mod, gaae derimod let til en modsat Yderlighed. De finde med Rette megen Usands og Unatur i denne moderne Spektakelmusik. Deres sunde Øre stødes derved. Derfor ryste de paa Hovedet og sige: „Hvorfor skal man nu gjøre det saa broget og kunstigt. Jo simplere og naturligere, des bedre. Pokker ivold med al Kunst. Da hører jeg heller en Lirekasse eller en Buggevise.“ Deslige Bemærkninger hører man ofte af jævne borgerlige Folk, der heri ret frimodigt lægge deres musikalske Bekjendelse for Dagen. Saameget sandt der kan være i dette, saa nær ligger dog heri en Misforstaaelse af Musiken. Det falder mig ind, hvad en Mand skrev i Morgenbladet for en Tid siden, da han vilde skildre Grundtvigianerne. „Dette Kirkeparti vilde nemlig ikke gjerne vide af Andet end Christendom i Lommeformat.“ Se her have vi et tilsvarende Phænomen i den musikalske Sphære. Ærgerlig over Theologernes tildeels vistnok spidsfindige Stridigheder og lærde, indviklede Deduktioner er Lægmanden tilbøielig til at ønske al theologisk Lærdom og Kunst Pokker ivold. Og dog har Christendommen Dybder, som der maa Aarhundreders samlede Lærdom og Granskning til at gjennemtrænge. Noget Lignende, om end i mindre Stiil, finder Sted ved Musiken. Der gives i Musiken vistnok Melodier simple og tarvelige og paa samme Tid saa storartede, saa dybt gribende, saa sublime, at de kunne minde om det apostoliske Symbolum. Man erindre sig flere Psalmemelodier, saasom: „O, Herre Christ, dig til os vend“, „Hvo veed, hvor nær mig er min Ende“; endvidere Nationalmelodien „God save great George, our king“ o. s. v. Men - hvorom Alting er - man kan ikke blive staaende herved. Historien vil Fremskridt, vil Udvikling.

Gives der altsaa en Lærdom, en Fiinhed og en

H. P. S. Schreuder.

Kunst, som ogsaa har sin berettigede Anvendelse paa Musikens eget Felt, saa bliver det næste Spørgsmaal: Hvad har denne Lærdom ledet til? Hvad er derved vundet? Disse Spørgsmaal ville nu i Hovedsagen ikke kunne besvares anderledes end med det Raad: Gaa hen og studeer Kunstens Love, Harmoniens Regler, Læren om Kontrapunkt o. s. v., hvilket rigtignok ikke er gjort paa een Dag. Selv om Nedskriveren var synderlig kyndig i disse Ting, saa vilde det være ham umuligt at besvare disse Spørgsmaal paa en anden Maade end undvigende. Blot nogle Vink tror han at kunne meddele.

Der er før talt om det Tvingende i Musiken. Tilhøreren behøver ikke selv at opsøge det, som skal tilfredsstille. Han kan være ganske passiv, sidde og vente, saa vil han, bedst som det er, blive grebet, løftet op ellerført ud paa Stemningernes Hav, hvor Gestaltningerne bølge, stige og svinde, vexle og give Plads for nye. Endskjønt Musiken hviler paa Uendelighedens Fundament, forsaavidt den hviler paa Klang og Takt, og skjønt Gestalterne, Melodierne svare til evige ɔ: sig altid fornyende Stemninger, navnlig erotiske, saa kan man let tænke sig, at den nysomtalte passive, derfor tildeels drømmende, ubevidste Henrykkelse ikke er nogen sand Kunstnydelse. Det Evige i Kunsten, ligesaavelsom alt Evigt, maa gribe med Bevidsthed; ellers bliver det dog mere kun en Ruus, en sandselig Vellyst. I enhver Musik nu, hvor Melodierne stige op og lokke - ligesom Havfruer -, uden at de Nødvendighedens, de Harmoniens Love, der besjæle dem, saaledes aabenbare sig, at det er Tilhørerne klart og gjennemskueligt, - i enhver saadan Musik er det mere, som Tilhøreren lukker Øinene igjen og fortaber sig, istedetfor at han dog skulde vinde et bedre Selv, see ligesom en ædlere Personligheds Gestalt, Momenter af sin sande Personlighed opstige, en Gestalt, som han da kan hengive sig til. Den underordnede Stilling, som det egentlig Harmoniske spiller i saamegen Musik f. Ex. Dandse, Variationer, hvor ikke Harmonien synlig gjennemtrænger og forædler Melodierne, men snarere kun er en Skammel, der løfter Melodierne i Veiret, denne Stilling er slet ikke heldig for Kunsten.

Ogsaa Musiken maa opdrages, sædeliggjøres. Derfor bør ikke Melodierne, ligesaalidt som de menneskelige Stemninger, Indfald og Følelser faae Lov til at raade sig selv. Tugtemesteren, den sædelige Gehalt, er her Harmonierne og deres Love. Melodien skal ikke existere saaledes vildt udad, men ligesom bøies ind tilbage i sig selv. Heri tør man kanskee finde en Forklaring af Kontrapunktets Hemmelighed. Opdagelserne i Læren om Kontrapunktet, der ere temmelig nye i Musikens Historie, neppe 300 Aar, og hvorfra en ny Periode med hidtil ikke anet Grundighed og Fiinhed tager sin Begyndelse, maa tillige anføres i Forbindelse med Canonen og Fugen. Med Sebastian Bach, den tydske Musiks Fader, begynder Klassiciteten i Musiken. Hos ham, navnlig i hans Fuger, finde vi en ny, original Eiendommelighed, som Æsthetikerne have søgt at betegne paa forskjellige Maader. (Se Hands Æsthetik der Tonkunst.) I Korthed tror jeg, at man kan betegne Fugemusiken som en saadan Bestræbelse efter at reflektere Musiken i sig selv. Enhver, der kjender Fugerne noget nærmere, vil ikke misforstaa mig. Men i Forbindelse hermed staar en ganske ny musikalsk Retning. Musiken bliver nu et objektivt beskueligt Kunstværk, hvad den før, som blot instrumental, ikke kunde blive. Den vender sig organisk indad, for derfra atter at træde ud, men da mønstret, stadig reflekteret i de Love, som hidtil have ligget skjulte i dens Indre.

Fra Sebastian Bach og hans Fuger udgaar som sagt, en ny Skole, navnlig for Instrumentalmusikens, den lærdere Musiks Vedkommende; Sonater, Kvartetter, navnlig Haydns, Mozarts, Beethovens og Onslows Strygekvartetter og endelig de grandiose Symphonier ere Affødninger og videre Udvikling af Fugen, som en Spire. At tale videre om disse Musikslags vilde føre for vidt. Det kunde maaskee hænde, at der ved en senere Leilighed blev Anledning til at komme nærmere ind derpaa.

Missionær Hans P. S. Schreuder.*)

Hans Paludan Smith Schreuder er født i Sogndals Præstegjeld i Nordre Bergenhuus Amt den 18de Juni 1817 og blev i Daaben opkaldt efter sin Morfader, Amtsforvalter i Laurvig, Hans Paludan Smith. Hans Fader, Otto Schreuder (f. 1784), en Søn af Præsten Peder Schreuder i Vanelven, var dengang Prokurator ved Over- og Underretterne i Norge, men blev i 1831 Foged i Lister, i hvilket Embede han døde allerede den 19de November 1835. Netop samme Aar, som Sønnen blev faderløs, tog han (med Laudabilis) Examen Artium, efterat være privat forberedt og dimitteret til Universitetet. Endnu tre Aar tidligere havde han mistet sin Moder, Anna Cathrine Smith, der døde 25de Juni 1832. 1836 tog han Anden-Examen med Laudabilis præ ceteris og i Juni 1841 theologisk Embedsexamen med Indstilling, eller som det heder, med Charakteren Laudabilis litteris commendatitiis ornandus. Tidligere var Schreuder af en indre Tilbøielighed bleven henvist til Theologiens Studium, og havde ogsaa fattet Planen til den Virksomhed, hvortil nu hans Navnkundighed knytter sig.

I „Efterordene“ til et lidet Skrift, trykt 1842, med Titelen: „Nogle Ord til Norges Kirke om christelig Pligt med Hensyn til Omsorg for ikkechristne Medbrødres Salighed“, hvori han paakaldte Medchristnes Deeltagelse for Missionens Sag, har han udtalt sig om den indre, uimodstaaelige Kaldelse, der har ført ham ind paa den Virksomhed, hvorfor han nu i 15 samfulde Aar har ofret sine Kræfter.

„Allerede fra min Barndom“, siger han, „havde Religionen et høit, et helligt Værd for mig, og under mine forberedende Studier stod stadigen min Hu til en fortroligere Beskjæftigelse med de christelige Troessandheder; men skjønt jeg følte Deeltagelse i Hedningernes mørke Skjæbne, saa var det mig dog endnu ikke klart, hvilken bestemtere Retning jeg vilde følge i min religiøse Virken paa Andre. Først ved mit theologiske Studiums Begyndelse 1836 om Høsten vaagnede hos mig Tanken om at anvende min Kraft og min Tid til engang at kunne vorde

*) Af Missionær Schreuder i Sydafrika er i Kjøbenhavn nylig udkommet et lithographeret Portræt, der, saavidt vi vide, er bekostet af det norske Missionsselskab. Da vi vide, at denne vor Landsmands Virksomhed følges med inderlig Deeltagelse af de Fleste blandt os, frygte vi ikke for at vække Misnøie ved her at gjengive dette Portræt og dertil knytte en kort Livsskizze.

et tjenende Redskab ved Guds Riges Udbredelse blandt Hedningerne. Men da vaagnede ogsaa denne Tanke med Styrke og Sikkerhed; jo længere, jo roligere og jo omhyggeligere jeg overveiede den hos mig selv, des klarere og sikrere blev den mig, saa at jeg ikke mere turde holde den for et blot af Luften grebet Phantasifoster, men troede at burde antage, Gud muligens vilde mig noget ved at ordne Omstændighederne saaledes, at de paa det Bedste stemte overeens med hiin Tanke. Vel blev altsaa hiin min Deeltagelse mere levende, men den Maade, hvorpaa Missionsvæsenet ofte dreves, kunde ikke tiltale mig; thi det ofte drømmende Føleri, som syntes at vise sig hos mange Missionærer, dannede en fuldkommen Modsætning til den Sikkerhed og Besindighed, som ene forekom mig svarende til Christendommens Værd og Kraft. Jeg vilde derfor ikke indlade mig i nogen Forbindelse med det bestaaende Missionsvæsen, førend jeg var kommen til større Selvstændighed i min Tro; derfor beholdt jeg ligetil den sidste Tid mit Forsæt ganske for mig selv og søgte alene af de hellige Skrifter at hente sikker Indsigt i den christelige Lære og derved tillige urokkelig Forvisning om dens Guddomskraft. Ja det syntes saa meget mere nødvendigt at erholde en saadan Indsigt og Forvisning, naar jeg betænkte Missionsvirksomhedens Vilkaar; thi hvor ofte blev det ikke fornødent at lægge Grundvold til et aandeligt Guds Tempel paa en ganske fremmed og ny Grund; hvor ofte vilde man ikke komme til at savne den Bistand og Veiledning, som oplyste Medarbeidere kunde yde, og hvor ofte kunde man saaledes ikke vildlede, uagtet man havde den redeligste Villie og meente at lede paa rette Vei? At sætte mig levende ind i Christendommens Sandheder og Aand blev mig atsaa dobbelt vigtigt. Fortsat bad jeg da Frelseren tage mig i sin Tjeneste, hvis det var hans alvise Villie; jeg lovede gjerne og villigen at tjene blandt Hedningerne i det Fjerne. I stadigt Minde om dette fortsatte Løvte vedblev jeg mit theologiske Studium under jævnlig Bøn til min Gud og min Frelser, at han vilde sende mig sin Aand til ret at fatte og i Hjertet tilegne mig hans levende Ord, at han vilde lægge Velsignelse i min møisommelige Id og anbetroe mig et endog nok saa ringe Pund, hvormed jeg i hans Navn atter kunde aagre blandt Hedningerne. Gjerningen var jo ikke længere min, jeg attraaede blot at annamme med Velsignelse for igjen at kunne meddele i Velsignelse. Naar da ofte mit Arbeide faldt svært — faldt saare tungt, og det tykkedes mig heelt underligt om vel den attraaede Fasthed og Forvisning i Troen kunde naaes, var dog det min Trøst, at han, af hvis Rigdom jeg stræbte at hente Sandhed og Liv, var ingen ukjærlig Gud. der vilde drive et haardt Spil med sin egen ringe Stræben og Strid, at hans Arm ei var forkortet, om end min Kraft stod stille, men at han uddelte Gaverne i sin Alviisdom. I saadanne Timer især var det da, at jeg under Trykket henvendte mig til Frelseren om Bistand til med synligere Fremgang at forberede mig til hans Værk. Og jeg tør ikke troe andet, end at mine Bønner ere blevne hørte, da han paa mange Maader har ladet mig føle og erfare, at hans Naade ei var mig negtet. I denne Henseende blev ogsaa min Embedsexamens Udfald vigtigt for mig, da det ydre ikke uhæderlige Vidnesbyrd, som jeg derved erholdt om min Christendom, i høi Grad maatte berolige; thi dette Vidnesbyrd var jo aflagt i Herrens Navn af Mænd, hvis Kald og Stilling berettigede til at antage, at de sikrere end jeg selv, formaaede at bedømme, hvorvidt jeg med Reenhed havde opfattet og tilegnet mig Troessandhederne. Og paa Grund af hiint Løvte er jeg mig da indtil denne Dag bevidst, at hvad aandeligt Gode jeg af Frelseren har modtaget, det har jeg annammet for i ham at gjøre redeligt Brug deraf blandt Hedningerne; ja denne Forpligtelse er mig saa klar, at jeg ikke vel kan troe andet, end at dens selvtagne Ikkeopfyldelse maatte rive mig løs fra det christelige Liv; thi jeg blev da en Løgner for min Gud."

Schreuder ansøgte nu og erholdt ved kgl. Resolution af 8de December 1842 Tilladelse til at blive ordineret til geistligt Læreembede blandt Hedningerne. Landet rundt fandt den Sag, hvorfor han i det nævnte lille Skrift saa varmt havde udtalt sig, levende og deeltagende Venner, og det netop stiftede norske Missionsselskab, der fremstod af Landets mindre Missionsforeninger, antog sig strax den af ham indledede Mission, hvormed det ogsaa er vedblevet indtil denne Dag.

Sjette Søndag efter Paaske (1843) holdt han i Vor Frelsers Kirke her i Christiania sin „Afskedsprædiken", hvilken af Missions-Kommitteen samme Aar blev udgivet i Trykken og solgt „til Bedste for den schreuderske Mission." Den paafølgende 9de Juli forlod Schreuder Norge; men da han blev et Par Maaneders Tid i London, ankom han tilligemed sin Medhjælper Thommesen først i November til Sydafrika, sin nye Virksomheds Feldt. Efter et kort Ophold i Kapstaden, hvor han først landede, og hvor han søgte at sikre sig en uafhængig Virksomhed, begav han sig til Port Natal; og i Nærheden af denne Stad opholdt han sig nu et Aars Tid for af en derværende Missionspræst at lære det Folks Sprog, hvis Omvendelse han havde sat sig til Maal. Dette Folk var Zuluerne, raae, med yderst ringe Aandsevner begavede Mennesker, der beboe frugtbare, ja yppige Landstrækninger i Nord for Port Natal og som udgjøre den mægtigste af de for os bekjendte Kafferstammer.

Det amerikanske Missionsselskab havde allerede søgt at gjøre dette Folk deelagtig i vor Religions Velsignelser, men havde netop som Schreuder kom besluttet sig til at opgive Forsøget. Schreuder tabte imidlertid ikke Modet, men tog fortrøstningsfuld fat paa Værket og maaskee strax under lysere Udsigter, end hans Virksomhed siden i Tidens Løb har kunnet glæde sig ved. Man maa læse Schreuders omstændelige Breve til Missionsselskabet for at fatte, hvad han har havt at kjæmpe med, endog blot for at friste Livet under denne fremmede Himmelegn, med dens uvante Klimat, de plagende Insekter og under de i Et og Alt mest primitive Forholde, endsige de Hindringer, som maatte møde for enhver Belærelse om aandelige Ting hos Mennesker, der, som Zuluerne, ere fremmede for alle Kulturens Paavirkninger og hvis Sløvhed gaar saa vidt, at Enkeltmand opslider en Mængde ABC'er endnu inden han lærer de første Bogstaver at kjende.*) At Schreuder, trods den lange Tid, ingen rette Christne har kunnet vinde paa et saadant Sted, er derfor ikke saa forunderligt, som at han har havt Udholdenhed nok til dog at vedblive sit Værk, i Haab og Fortrøstning til at Høsten omsider skulde komme. Sandelig, vi have her et stort Vidnesbyrd om hvor rigt en Christens Haab kan være, ja vi sættes tilbage i en Tid, der anderledes end vor opofrede sig for sin Tro: vi bringes til at tænke paa Sandhedsvidner efter Søren Kierkegaards strænge Fordringer.

Denne christelige Udholdenhed, dette fromme Haab, som vi godt forstaae at skatte, er for os imidlertid det Betydningsfuldeste ved Schreuders Virksomhed indtil denne Dag. Vi have stadig været af den Mening, at Resultaterne af hele den norske Zulu-Mission ikke vilde komme til at staae i Forhold til de Opofrelser, som derpaa maatte gjøres. Vi have med en af vore derfor dadlede Provindsaviser troet, at de Midler, som anvendes i Afrika, med større Held kunde været anvendte i religiøse Øiemed inden Landet selv og det saameget mere i denne bevægede Tid, da vor Statskirke trues fra mange Hold og navnligen nordenfra, og at man rettest havde overladt Missionerne i fjerne Verdensdele til hine Folk, der af Handels- og andre Interesser føres sammen med de raae Indfødte, som trænge til materielle Berørelsespunkter inden de, ligesom umærkeligen, blive modtageliggjorte for europæisk Kultur og derved ogsaa for aandelig Paavirkning og vor Religions Sandheder. Nu, vi vide, at denne Tro er vildfarende og i alle de øvrige Missionsvenners Øine endog en Vantro; men derfor kunne vi ikke betvinge den. Kun ville vi forsikre, at Intet skal være os kjærere, end at see den af Resultaterne gjort tilskamme. Men ulykkeligvis forekommer det os hidtil at være liden Grund i den schreuderske Mission til at formode dette.

Der foreligger imidlertid et Resultat af denne Mission, som er af stor Betydning, hvorledes end de øvrige Resultater maatte blive. Det er det ved den vundne Kjendskab til Zulusproget. Schreuder har derved givet Midlet til med Lethed at optage Missionsvirksomhedens Traad blandt dette Folkefærd, om den end maatte blive afbrudt. Allerede i 1848 udgav Schreuder en ABC med Læsebog i Zulusproget, hvilken han lod trykke under et Ophold i Kapstaden; og i 1849 hjemsendte han i Manuskript til det norske Missionsselskab en udførlig Grammatik over samme Sprog. Denne Grammatik, der i sit Slags var den første, blev trykt som Universitets-Program for første Halvaar 1850. Professor C. A. Holmboe besørgede Udgivelsen og ledsagede Forfatterens Haandskrift med Fortale og Anmærkninger.

*) Vi skulle i det Følgende give en Udsigt over Zulunernes Religions-Tilstand, hvilken imidlertid ikke er af Schreuder, men af en tydsk Missionær.

Afbildninger af norske Oldsager i Universitetets Samling i Christiania.

III. Jordfundne Sager fra Jærnalderen,

d. e. fra den Tidsalder i Hedendommen, da man almindelig brugte Jærnet til Vaaben og skjærende Redskaber, men derimod benyttede Broncen, eller rettere nu, da Sink tilsattes Metalblandinger, Messinget kun til Sirater og Smykkesager i Lighed med Guld og Sølv.

A. Vaaben.

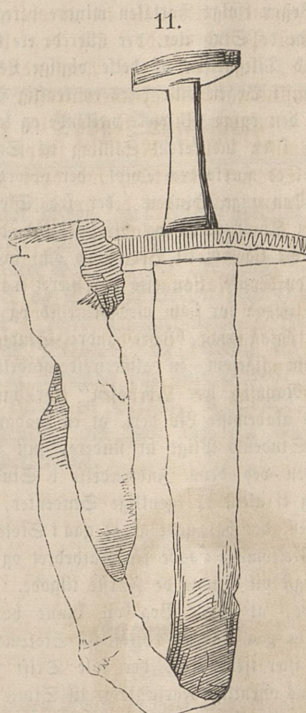
9. Tveegget Sværd med messingbelagt Hefte og Balg, beslagen med samme Metal.
10. Tveegget Sværd med indlagte Sølvzirater paa Grebet.
11. Sammenbøiet Sværd, saaledes fundet i Gravhougen.
12. Massivt Guldbeslag af den øverste Rand af en Sværdbalg.
13. Dopsko af Messing til Balgen af et tveegget Sværd.
14. Dopsko af Jern og Messing til et enkeltægget Sværd.

12.

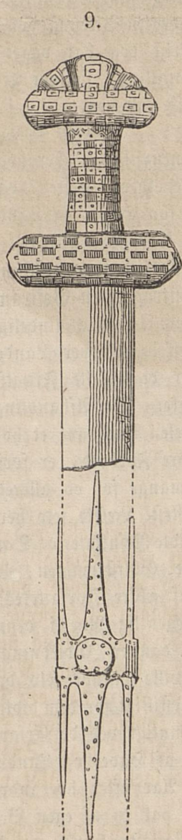
2/3.

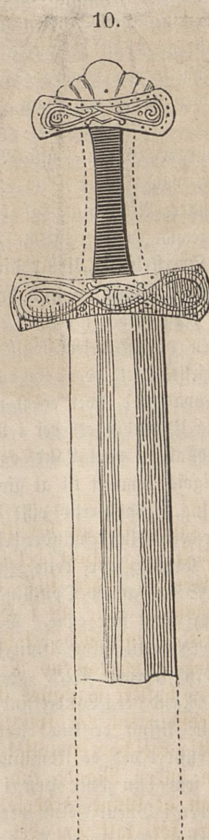
11.

1/4.

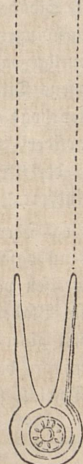
9. 10.

1/3.

13. 14.

1/3. 1/3. 1/3.

Literatur og Kunst.

Om de classiske Studiers Betydning for den høiere Almeendannelse, af M. J. Monrad. Christiania. 1857. Jac. Dybwad. 71 S. 8vo. Priis 30 ß. Da vor Tids maaskee største Philolog Gottfried Bernhardy udgav sin græske Literaturhistorie, maatte Værkets Anmelder, den dog saa fordeelagtig bekiendte Hertz i Greifswalde, tilstaa, at en kritisk Bedømmelse af et Værk af „der glänzendste Vertreter der modernen Wissenschaft" laa over hans og vel ogsaa de fleste Samtidiges Kræfter. Maa Saadant endnu hænde i det store, lærde Tydskland, er det let at se, at lignende Tilfælde end naturligere ville indtræffe hos os, som dog just ikke ere udsatte for at blive de nærmeste Vidner til nogen Bernhardys literære Virksomhed. Med en saadan ærbødig og ydmyg Følelse og saa at sige med blottet Hoved er det, at jeg skrider til at gjøre Læserne opmærksomme paa det foreliggende Skrift af Monrad. Det er intet Ræsonnement, jeg vil give tilbedste om hvorvidt Bogen „har løst sin Opgave" o. s. v., men hvad jeg tilsigter er kun med et Fingerpeg at betegne, for hvilket Publikum Bogen synes at egne sig, og hvad dette deri kan vente at finde.

De klassiske Literaturer, hvis Studium er overgivet os i Arv fra vore Fædre, havde gjennem lange Tider staaet der, baarne af en traditionel Ærbødighed, der vanskelig tillod Nogen at tvivle om Nødvendigheden og Berettigelsen af deres Dyrkelse. Nu derimod er Striden vakt og har, efter paa de store Kamppladse at være tilendebragt, ogsaa fundet Veien til os, hvor den kan sammenlignes med den sidste Underdønning fra et forhen oprørt, nu beroliget Hav. En saadan opløsende Reflexion om det hidtil Ubestridtes Berettigelse - dens Gjenstand være hvilkensomhelst - er altid ledsaget af væsentlig de samme Phænomener. Den sætter strax en Hob i Bevægelse, især af dem, der med til en vis Grad let Opfatningsevne forene Lyst til at gjøre sig gjældende, men som mangle saavel Indsigt, Udholdenhed og Kald til en dybere Prøvelse af Gjenstanden, som den Dannelse og Takt, der skulde paabyde dem den tauseste Neutralitet. Disse paabegynde nu en Kamp med det Bestaaende, og som de, der have grebet til Vaaben uden dybere Grunde, ville de ei heller ved saadanne bevæges til at nedlægge dem. Det har altid tiltalt mig at sammenligne disse Folk med Vindene fra Æoli Pose: som disse ere de, i dybere Forstand, villieløse, egentlig kun satte i Bevægelse ved et Stød udenfra, som disse fare de til en Tid ustandselig frem og, hvormeget Ondt de end i denne Tid kunne afstedkomme, er deres Forsvinden dog ligesaa total og ligesaa pludselig som Vindens. Thi Tvivlens Tid har en høiere Opgave; det er kun en Tilfældighed, at den tillige er fladbundede Ræsonnørers Moder. I det Store taget, maa meget mere den, der er gjennemtrængt af Troen paa sin Videnskabs Realitet og Betydning, saa langt fra ansee en saadan Tid for noget Onde, at han endog maa glæde sig derover. Hos dybere Aander vil nemlig Tvivlen - den tause og dybe Skepsis, ikke den høirøstede i Grunden affekteerte Tvivl - altid føre til en grundigere Stræben efter at udfinde Studiets Kjerne, end i Naivitetens Dage var muligt, hvorved den traditionelle Ærbødighed vil ophøies til en levende Erkjendelse af Studiets Betydning. Denne levende Erkjendelse - den fordomsfrie og ærlige Granskings Løn - vil efterhaanden udbrede sig i videre Kredse, meddele Videnskaben nyt Liv og berede den en lykkelig Fremtid, medens Ræsonnørernes Stormhatte imidlertid lidt efter lidt ere gaaede over til Nathuer.

Det er imidlertid et Mærke paa de dybere Sandheder, at de ere vanskelige at begribe, ja heller ikke paa nogen Maade bestemte til at begribes af den saakaldte „sunde" Menneskeforstand. Selv den mere Eftertænksomme, der med ufortrøden Flid og uden Fordom stræber at klare det foreliggende Spørgsmaal, har derfor, om end denne gode Villie allerede indeholder en Forjættelse om Seir, dog mangen Kamp at bestaa, især førend hans Tilegnelse bliver alsidig og fuldkommen bevidst. Hertil kan man ei komme ganske paa egen Haand, men man tiltrænger Hjælp deels gjennem Idee-Udvexling med Jevnlige, deels gjennem Kyndigeres Vink. Hos os have imidlertid Universitetet og den høiere Skolestand hidtil forholdt sig passive eller neutrale omtrent som Epikuri Guder. Nogen Imødekommen fra Intelligentsens Høider har Studenten, thi om ham er Talen, forgjæves ventet, og hans Kamp imod vistnok faa, men ved literært Bugtaleri forflerede Modstanderes Skraal har især derfor ei været saa stærk, som den burde. Og Klassicitetens Betydning er overhoved ei alene hos den akademiske Ungdom i Almindelighed, men endog hos den Deel deraf, der har Oldtidsstudiet til Livsopgave, mere Gjenstand for en nu dog voxende Tro end for klar og bevidst Overbevisning, og navnlig turde vel det sande Indhold af Begrebet Oldtidsvidenskab tidt være en Gaade. Hvad den ideale Dannelses Ven derfor, naar han overskuede Stillingen, især maatte ønske, var en just paa dennes fremtidige Bærere beregnet Fremstilling af Philologiens Verdens-Opgave. Som alt Stort peger Oldtidsvidenskaben udover sig selv, og den, der skal anvise den dens Plads, maa derfor være Mere end Philolog, thi til at udvikle en af de videnskabelige Hovedretningers Betydning fornødiges ogsaa en Udvikling eller i det Mindste en sagkyndig Vurderen af de øvrige. Den Mand, til hvem Flere end Anmelderen her satte et nu opfyldt Haab, er Monrad. De klassiske Studier have nemlig nu ei saa meget at frygte af den krasse Utilisme, hvilken vel Faa, hvis Mening er at bekymre sig om, ville holde paa, men det gjælder netop at godtgjøre de specielle klassiske Studiers fortrinlige Betydning, saaledes som Monrad har gjort, i Sammenligning med andre Studier, som gaa ind under det fælles Hovedbegreb Humanisme, ɔ: den udelukkende fædrelandske og den europæiske Samtids Literaturer, saavelsom at afvise deres Angreb, der troe ved eensidig Fastholden blot af den religiøse Kundskab at have affundet sig med alle Fordringer paa aandelig Uddannelse. Monrad, der just, som bekjendt, baade hører til vore lærdeste Theologer, til den velforstaaede Folkeligheds fornemste Bærere, og især er den, der ved vort Universitet netop repræsenterer saavel den antike som den moderne Civilisations Studium i Almindelighed (nemlig som philosophisk Lærer) har da ogsaa i denne sin Bog meddeelt den akademiske Verden en værdifuld Gave; paa „Udenforstaaende" (jeg maa her tænke paa Seminarister og Navnstudenter) er Bogen ifølge Fortalen mindre beregnet. Men det er vist, at baade de Studenter, der allerede ere komne et Stykke paa Veien med Tilegnelsen af dette vigtige Led i den høiere Dannelses Sum, i Bogen ville have en kraftig Hjælp til at naa Maalet, og at den ogsaa vil være vækkende og lægende for dem, der befinde sig i en indifferent Stilling til Sagen eller bære paa Tvivl - vel at mærke den Tvivl, der opfordrer til alvorlig Meditation. Den unge Student, der fra Skolen medbringer baade Indsigt i Klassiciteten og Ærbødighed derfor, vil ved denne Bog komme ligesom til Bevidsthed om, hvilken Skat han besidder; mangen Tanke, han ofte har været nær ved at undfange, vil nu opgaa for ham med Klarhed og da, som ovenberørt, Bogen ogsaa maa berøre andre Studiers Betydning, bliver den ham ligesom en almeenvidenskabelig Propædeutik overhovedet. Navnlig bør „Russen" for iaar see et godt Omen for dens akademiske Liv deri, at en saadan Bog, hvilken det er enhver Students Pligt at studere, just udkom som en Hilsning til den ved dens Indtrædelse i Studenterverdenen. Men det er dog ei alene de egentlige Studenter, men den hele akademiske Verden, der har godt af at gaa i Skole hos Monrad, hvorvel hans Virksomhed baade fra Kathedret og gjennem Literaturen væsentligst vil komme de Første tilgode. Imidlertid er det dog at haabe, at denne Bog vil kunne have en gavnlig Indflydelse baade paa mangen philologisk Skolemands Opfattelse af sit Kald og især tjene dem, der føle Drift til at optræde som Klassicitetens offentlige Forfægtere, til Støtte og Veiledning. Professoren har nemlig her kastet ud til os en Guldklump, maatte det kun lykkes os rettelig at udmynte den til Held for vor Samtid!

Til Underretning for dem, der interessere sig for den i Monrads Bog afhandlede Materie, vil Anmelderen tilføie, at der i den tydske Literatur gives et interessant Sidestykke, nemlig „Werth der classischen Studien zur idealen Bildung von Baumlein" (Heilbronn 1849), hvilket Skrift dog har været ganske uden Indflydelse paa Monrads Fremstilling, saasom dets Tilværelse endog har været ham ganske ubekjendt.

Ludvig Daae.

Hamburger Garten- und Blumenzeitung, herausgegeben und redigirt von Edvard Otto, indeholder i Hefte 7 og 8 for iaar en længere Afhandling af vor for Have- og Landbrugsvæsenets Fremme saa utrættelige Fr. Chr. Schübeler. Artikelen fører Overskriften **„Ueber die nördlich-geographische Verbreitung der Obstbäume und beerentragenden Gesträuche in Norwegen"**, og falder i tvende Afsnit: 1) en almindelig Deel, der giver en physisk-meteorologisk Beskrivelse over Landet, og 2) den specielle Deel, der omhandler de enkelte Frugtsorter i Norge og hvad ved hver er at mærke. Da Afhandlingen er beregnet paa Udlændinger, der i Regelen kun have et høist tarveligt Kjendskab til vort Land og vore Forhold, er første Afsnit naturligvis kommet til at give mange for os allerede velbekjendte Ting. Imidlertid ville de fleste Læsere selv her finde adskillige for dem tidligere mindre bekjendte Resultater og Sammenstillinger. Navnlig tør dette gjælde Golfstrømmen, hvorom Forf., ved Siden af en Opstilling af ældre Forfatteres Erfaringer, ogsaa giver sine egne. Det egentlig Nye i denne Afhandling, og hvortil hiint Afsnit kun danner Indledningen, er imidlertid den specielle Deel. Heri ville vistnok selv de mest havekyndige Mænd her i Landet finde adskilligt for dem hidtil Ubekjendt. Dette Afsnit er kun blevet muligt ved de Erfaringer, Forf. har vundet ved de Udstillinger af Have- og Landbrugsgjenstande, som han hver Høst i 5 Aar efter hverandre har foranstaltet her i Byen. Kun herved har en af egen Beskuelse vundet Oversigt over vort Lands vigtigste Have- og Frugtfrembringelser kunnet gives. — Baade fordi Schübeler ved sin Afhandling har bidraget til at opklare Udlændingers Begreber om vort Land og fordi han har leveret væsentlige og for os alle interessante Bidrag angaaende vort Havevæsens Tilstand, fortjener han vor Tak og Erkjendtlighed. Efter hvad vi høre vil hans Afhandling, der udgjør 40 store Oktavsider, ved et særskilt Aftryk ogsaa blive tilgjængelig for dem, der ikke ere Abonnenter paa det Tidsskrift, hvori den nu er indført.

Christiania Theater. „Thyre Boløxe og Herremanden", romantisk Skuespil af J. M. Thiele, som nu ogsaa er gaaet over vor Scene, fremkaldte ivaar efter Opførelsen paa det kgl. Theater en levende Strid i de kjøbenhavnske Blade; heroppe, hvor Stykket i den næst forløbne Uge har været givet to Gange, synes Meningerne om dets Værd at være mindre deelte. Der knyttedes engang store Forhaabninger til Thiele; som ganske ung Student forsøgte han at løse Baggesens bekjendte „Gaade", og uagtet dette ikke lykkedes, tilskrev B. ham et meget smigrende Digt, hvori der spaaedes ham en stor Fremtid. Thiele har senere i Form af Breve til Hjemmet udgivet et Par Skildringer af sine Reiser i England og Italien; desforuden har han forfattet en Biographi over Thorvaldsen, og derhos leveret en Samling danske Folkesagn m. m. I disse Arbeider viser Forfatteren sig som en flittig Samler og derhos ikke uden en vis skarp Jagttagelsesevne. Disse Egenskaber skyldes de gode Sider, der ingenlunde kan frakjendes „Thyre Boløxe." Stykket giver et sandt og friskt Billede af den Tid, hvorfra Stoffet er hentet, i flere af dets Charakterer gjenfinde vi ægte danske Figurer, men netop den Omhyggelighed, hvormed det Hele er holdt indenfor hiin Tids Forestillingskreds gjør det mindre forstaaeligt for det store Publikum, hvor den nødvendige historiske Kundskab ikke kan forudsættes. Nogen poetisk Begavelse aabenbarer sig forøvrigt ikke i dette Arbeide, der er Forfatterens første i skjønliterær Retning, og det kan hellerikke nægtes, at han i mærkelig Grad røber Mangel paa Kjendskab til de Midler, hvormed en dramatisk Virkning kan tilveiebringes. ✕

Lovise Michal, kgl. Operasangerinde fra Stockholm, har i Frimurerlogens Festivitetssal givet tvende Koncerter, hvorved hun høilig har henrevet sine Tilhørere. Hun sang da ogsaa ædelt og skjønt. Hendes Toner klang saa klokkerene og føiede sig saa sikkert og smidigt selv i de sværeste Partier, at Kjendere i denne Henseende stille hende i Rækken af de mest berømte Sangerinder. Det store Kunstnerry, hun medbragte hid, er saaledes ikke alene bleven retfærdiggjort, men endog overtruffet. Dette viser sig ogsaa allerede deraf, at ved hendes anden Koncert var den rummelige Sal fyldt af Tilhørere, medens den ved hendes første Optræden neppe havde været halv. Ved begge Koncerter fremkaldtes Kunstnerinden gjentagende Gange.

Norge.

Christiania. Under 5te d. M. er Chefen for den throndhjemske Infanteribrigade og Kommandant over de throndhjemske Befæstninger, Generalmajor J. J. Thome, samt Arsenalforvalter ved Throndhjems Arsenal J. O. Eggen ifølge Ansøgninger meddeelte Afsked i Naade med Pension, Førstnævnte med Tilladelse til fremdeles at bære den for hans indehavende Charge nu reglementerede Uniform.

— Kongens Helbredstilstand er ifølge de svenske Aviser meget foruroligende. Lægerne have afgivet Erklæring om, at han ikke i det første Aar vil være istand til atter at overtage Regjeringen. Der forestaar saaledes paany enten en (forfatningsmæssig) Interimsregjering, eller ogsaa en for Tilfældet vedtaget Prindse-Regjering, hvorom der, som det heder, skal forelægges Rigsdag og Storthing Proposition.

— Storthinget har, efter Kommitteens Pluralitets Indstilling mod 28 St. besluttet, intet Laan at bevilge til St. Olafs Badeanstalt paa Modum. En Minoritet i Kommitteen havde udtalt sig for et Laan af 3000 Spd. og ogsaa i Storthinget talte Flere varmt for at denne eller en noget større Sum bevilgedes.

Odelsthinget forkastede den 10de September med 34 mod 29 St. Lagthingets Anmærkning om Jurylovens Henlæggelse.

Drammen. Til de Brandlidte er tegnet 1850 Spd. For at forebygge nye Ildebrande er der truffet extraordinære Forholdsregler, saaledes at om Natten to Ryttere af Borgergarden gjennemstreife Gaderne og Huuseierne skiftes med at see efter i hinandens Gaarde, om der er Ildsfare paafærde.

Arendal er ogsaa bleven skrækket ved Ildebrand; men Skrækken gik over derved, at et Malerværksted nedbrændte.

Christianssand. Paa Gaarden Lunde i Søgne Sogn afholdtes den 1ste September et Afholds-Kredsmøde, hvortil omtr. 1000 Mennesker havde indfundet sig.

Embeder og Bestillinger.

Surendals Sognekald, hvis aarlige Indtægter ere antagne at udgjøre omtrent 650 Spd.

Rindals Sognekald, hvis aarlige Indtægter ere antagne at udgjøre omtrent 550 Spd.

Økonomusposten ved Christiania Waisenhuus med en aarlig Løn af 200 Spd., fri Bolig med Lys og Brænde samt frit Tjenestetyende.

Kassererposten og **Bogholderposten** ved den norske Kreditbank med resp. 700 og 500 Spd. aarlig Løn.

Førstelærerposten i Navigation ved Laurvigs Sømandsskole med 60 Spd. maanedlig Løn i de 5 Maaneder fra 1ste November til 31te Marts.

Bestyrer- og **Regnskabsførerposten** ved Christiania og Omegns Dampskibsselskab med 150—200 Spd. aarlig Løn.

Tredielærerposten ved Kragerø Borgerskole med 180 Spd. i aarlig Løn.

Lensmandsbestillingen for Omlid og Gjævedal i Nedenæs og Robyadelagets Amt.

Klokkerposten i Hurums Hovedsogn og den dermed forbundne **Lærerpost** ved den faste Skole ved Hovedkirken med omtrent 210 Spd. i aarlig Løn samt frit Huus og Brugen af 26 Maal Jord, hvoraf erlægges en aarlig Afgift af 8 Spd.

Kirkesangerposten ved Jelse Hovedkirke og den dermed forbundne **Lærerpost** ved den faste Skole sammesteds med omtrent 80 Spd. i aarlig Løn.

En Underlærerpost ved Sarpsborgs Almueskole med 120 Spd. aarlig Løn.

En Lærerpost ved Moss Almueskole. Lønnen er for Tiden 168 Spd. aarlig, men kan forhaabentlig ventes forhøiet til 200 Spd. efter Skolekommissionens Forslag.

Rettelser. I f. Nr. S. 184, Sp. 2, L. 27 f. n. st.: mulorum, l.: multorum. L. 13 st.: „den latinske Stiil", l.: „den latinske Stiils Afskaffelse."

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 38. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 20de September. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Zulu-Kaffernes Religion.

Efterat vi i f. Nr. have omtalt vor Missionær hos Zuluerne, tro vi det vil have sin Interesse at lære disse Folks Religionsforholde at kjende, og hidsætte saaledes følgende Brev derom fra Dr. Bleek til Dr. Houg, hvilket har været indført i „Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft.“

. . . Du vilde vel gjerne høre Noget om Zuluerne, blandt hvilke vi leve. Dette er et Kapitel, hvori jeg ikke veed, hvor jeg skal begynde. Maaskee vilde nogle Bemærkninger om Zulureligionen være mest skikkede til at vinde din Interesse. Deres Aabenbaring bestaar i Inhlamon. Ordet betyder oprindelig Bær, Kjærne, men har dernæst ogsaa Betydningen Afdeling, Kapitel. Efter Inhlamon har Umkulunkulu i Begyndelsen skabt Mennesket (wa dabula abuntu eller wa-veza abuntu) saavelsom Kvæg, Gjeder, Faar, Sviin, Hunde og alle Ting. Umkulunkulu lod Alt fremstaa ohlanga, d. e. af Røret, hvilket oprindelig skal betyde Begyndelse, men som nu af Zuluerne bliver opfattet egentligt. Da talte Umkulunkulu til Chamæleonen (unoaba): Gaa hen og siig Menneskene, at de ikke skulle dø. Da sendte Umkulunkulu Intula, en Art Fiirbeen, til Menneskene for at sige, at de maatte dø, alle Mennesker og alle Dyr. Dette er Grundsagnene. Zuluerre ansee Umkulunkulu for Tingenes sidste Aarsag. Alle deres Indretninger, Sæder, Skikke, deres legemlige og aandelige Beskaffenhed hidrører fra Umkulunkulu. De sige f. Ex.: Umkulunkulu sagde, Mændene skulle slaa de Kvinder, som synde; fremdeles: Faderen skal kjøbe Kvinderne for Kvæg. Overhovedet er Kaffernes hele solide Kodex, ligesom deres Øren og Næse, bestemt af Umkulunkulu. Uagtet alt dette bliver dog Umkulunkulu saagodtsom aldeles ikke dyrket af Zuluerne. Bøn og Offer gjør man til mahlozi. Disse ere de døde Familie- og Stammehøvdingers Aander, men vise sig paa Jorden i Skikkelse af Slanger (innyoka, en uskyldig Art Huusslanger). Denne udsoner man ved Offer og, naar en Ulykke rammer Zuluerne, saa er den sendt af Ihlozi, hvem man har fornærmet. Er det noget Godt, som hænder dem, saa takke og prise de Ihlozi, som har været dem naadig. En religiøs Zulu vil, hvergang han nyser, gjøre en Bøn til Ihlozi. Jeg kan her ikke opregne alle de Anledninger, ved hvilke man bringer Mahlozi Ofre af Kvæg eller Geder, heller ikke beskrive alle de Ceremonier, som blive iagttagne ved disse, isærdeleshed ved store Fester. De formode, at Ihlozi tager Deel i Ofret, idet han tærer paa et Stykke, som er ophængt i Hyttens Baggrund. Mahlozi viser sig i Skikkelse af Slanger. Saaledes sloges for nogle Aar siden et Par af disse Slanger i den kongelige Bolig. Landets Vise erklærede, at det var Tschakas og Dinganis Aander, som endog efter Døden bekjæmpede hinanden (den Første var Mpandas Broder, den Anden hans Forgjænger.) Derpaa befalede Mpanda, at man skulde gribe og dræbe den Ihlozi, som man ansaa for Dingani. Dette var i Grunden en uhørt, ja hidindtil blandt Zuluerne endog en utænkelig Misgjerning; men hvad Kongen gjør, det maa altid være ret. Slangen blev altsaa greben og dræbt. Men efter nogen Tid viste sig paa et andet Sted igjen en Slange, som de Vise atter erklærede at være Dingani. Ogsaa denne blev brændt og dens Aske given til Priis for Vinden. Men endnu engang indfandt Dingani sig og blev brændt, viste sig ikkedestomindre atter, saa at endelig Kongen mistvivlede om at kunne tilintetgjøre Dingani og nu afstod fra at brænde Slangerne. Mpanda er herved bleven til Latter i det hele Land. Siden sagde Mange: „Hvorledes kunde Mpanda tænke at tilintetgjøre en Ihlozi? Slangen kan han vistnok dræbe, men Ihlozi undflyr og antager en anden Skikkelse; Ihlozi er jo udødelig.“ Tidligere havde navnlig de raaere Gemytter vel ikke tænkt sig nogen Forskjel mellem Ihlozi og Slangeskikkelsen (innyoka). Dette er en ny Phase i deres Dogmehistorie. Zulufyrstens Titel er: „Verdens Skaber“, og virkelig tro mange Folk i Zululandet, at Mpanda har skabt Verden. Der er i Zulumythologien endnu en Person, u Sondo, som er meget lidet fremragende; om ham kan jeg maaskee senere faa nærmere Underretning.

Eugene Sue.

(Slutning.)

I en anden Række af Romaner fremtræder Sue deels med historisk-romantiske Skildringer, deels berører han allerede Konflikterne i de selskabelige Stillinger, uden dog endnu at svinge den socialistiske Presses egentlige Svøbe og Brandfakkel. Blandt disse er „Therese Dunoyer“, „Fanatikerne i Sevennerne“ og især „Mathilde.“ Denne sidste Roman giver den fineste og mest træffende Sønderlemmelse af de selskabelige Forhold, og især en fortræffelig Skildring af det unge Aristokraties Fordærvelse.

Saavel igjennem Søromanerne, som denne Række gaar der eet Thema: de menneskelige Selskaber, Familien, Staten og Kirken ere i Bund og Grund fordærvede. Dyden forhaanes og undertrykkes, Lasterne og Forbrydelserne æres og prises og spille Mestere. I „Sørøveren Kernock“ lader Forfatteren ham, efter at have skildret hans ryggesløse Liv, roligen dø i sin Seng, velsignet og agtet af alle sine Medborgere og Menighedens Forstandere. I „Atar Gull“ (1831), hvor hans fremherskende Lyst til at skildre det Græsselige og Lastefulde træder klarere for Dagen, bliver Negeren, som har myrdet sin Herre under de græsseligste Piinsler, en Gjenstand for almindelig Agtelse og hædres med Dydspræmien. I „Salamanderen“ (1832) river Zaffie ned paa alt Godt, Skjønt og Ædelt; Dygtighed og Opofrelse bukker under for Uvidenhed og Klodsethed.

Med „Parises Mysterier“ (1842—43, 8 Bind), „den evige Jøde“ (1844) og „Hittebarnet Martin“ (1846) aabnede Eugene Sue en tredie Række af Romaner og skabte saa at sige et ganske nyt Genre: den socialistiske Roman. Denne har noget tilfælles med, men adskiller sig i et Punkt fra de foregaaende Rækker, hvilke jeg gad betegne med det nye Navn tragiske Romaner. Ligesom Tragedien nemlig, efter Aristoteles, har til Hensigt at opvække Skræk og Afsky, saaledes frembringe disse den høiere Potents af Rædsel og Væmmelse, fordi de savne Tragediens Høihed. I den tragiske Roman saavelsom i den sociale fremstilles den menneskelige Nød og Elendighed og dens Modsætning, saavelsom alle Manglerne i Samfundet paa sin høieste Spidse. Men i den første lamenterer Eugene Sue kun derover, medens han i den sidste søger Formidlingen og Forsoningen, og - tvertimod Romanens sædvanlige Natur - angiver Midler til at hæve Manglerne, gjør Forslag til Forbedringer, og i Noter, der i enkelte Kapitler overstige det digtede Stofs Længde, omtaler Virkeligheden og kommer tilbage fra Phantasiens Verden til faktiske Forhold og praktiske Forslag. Og her viser sig især hans mesterlige Fremstillingsgave. Dette Stof har ved den poetiske Indklædning faaet en saadan Interesse, han forstaar saaledes at spænde, røre, henrive, at Publikum i alle europæiske Lande flere Aar igjennem med den længselfuldeste Forventning har imødeseet Fortsættelsen af hans Feuilletonartikler, med den største Deeltagelse fulgt dem, ja med Graadighed slugt dem. Ingen Forfatter havde hidtil kjendt de lavere Folkeklassers Sædvaner og Leveviis saaledes som han, og med en Interesse, der var blandet med Skræk og Gysen, lærte de høiere Klasser, især de finere Damer, denne for dem saa fremmede Verden at kjende. „Parises Mysterier“ giver intet socialistisk System, men den er heelt igjennem praktisk Socialisme, og faa Bøger har vel i vort Aarhundrede havt en Virkning som denne. I „den evige Jøde“ henfalder Forfatteren atter vel meget til sit Hang til det Phantastiske. Tendentsen i denne Roman er at afhylle Jesuiternes Forgreninger og hemmelige Machinationer over hele Europa og blotte de fineste Traade i deres Intriguers Væv. I „Hittebarnet Martin“ er det Landbefolkningens Mysterier han bringer for Dagens Lys i Modsætning til Hovedstadens. Her er det de store Godsbesiddere og Pengearistokraterne, der undertrykke Bønderne og Landsbyskolelærerne, hvis fortrykte Stilling skildres med de mest gribende og lærerige Træk. Hos ham som Læge er der et Træk, der har vakt hans særlige Opmærksomhed; det er Misbrugen af Kjønsdriften. Ligesom den i hans øvrige Romaner fremtræder i de mest forskjellige Skikkelser, som yppig Vellyst, som raa Sandselighed, som væmmelig Liderlighed: saaledes er det her en 10aarig Dreng og en 8aarig Pige, som geraade paa farlige Afveie. I „Folkets Mysterier“ (begyndt 1847) fortsætter han det samme Thema: Folkets Undertrykkelse, og skildrer denne under de mest forskjellige Skikkelser ved at forfølge tvende Familiers, en aristokratisk og en demokratisk Families Skjæbner gjennem alle den franske Histories Aarhundreder. Descendenterne opleve bestandig de samme Scener af Uret, Vold og Forfordeling, skjønt bestandig under andre Former. Hos Kelterne og Gallerne, hos Romerne og Frankerne, hos Hedninger og Christne, i Middelalderen og i de nyere Tider underkue de Store bestandig de Smaa. Planen er storartet, men næsten for stor for vor Forfatter; thi til at udføre den tilfredsstillende vilde der udkræves en heel Levetids Studium. Men Skizzen lader ane, hvad Maleriet vilde kunnet blevet, hvis det var bleven fuldstændig udført. Samme Aar begyndte han paa „de syv Dødssynder“, hvoraf enhver udgjør en Roman for sig selv. Den syvende og sidste udkom i 1852.

Kort før dette Tidspunkt synes Sue at have naaet sit Høidepunkt. Politik, tidlig indtrædende Alderdom og legemlige Lidelser gjøre ogsaa hans Sjæl svagere og mattere. Dette sporer man allerede i „Les enfants de l'Amour (1850). I „La bonne aventure“ (1851) søger han at godtgjøre, hvorledes det netop er de høiere Stænders Forrettigheder, der virke demoraliserende paa de lavere Folkeklasser. Han lader her en begavet Søn af Folket depraveres og gaa til Grunde i Kampen med det høiere Selskab, som han stræber at fravinde dets Fordele, idet han behandler det med lige Vaaben: Intriguens og Korruptionens. I „Miss Mary“ eller „den engelske Gouvernante“ (1851) prøver han derimod at efterligne den engelske sententiøse Maade at moralisere paa og gjør det ofte skuffende ligt; dog skinner hans Eiendommelighed gjennem og han synes at bevæge sig paa et fremmed Feldt. I „Fernand Duplessis“ eller „en Ægtemands Erindringer“ (1851) tilligemed dens Fortsættelser fremtræder en overraskende Forvirring i de moralske Begreber. Bogen opfatter Ægteskabet heelt igjennem som et væmmeligt og modbydeligt Tyranni. I sine senere Produktioner f. Ex. „Le diable médécin“ opkoger han tildeels Stoffet fra sine tidligere Romaner og taber sig bestandig mere og mere. I Marts 1856 begyndte han paa sin sidste Roman: „Une femme de lettres“, der indtog nogle Numere af Feuilletonen i „la Presse“; men dens Fortsættelse blev pludseligen forbudt af Regjeringen, og som Grund angivet, at Eugene Sue overdrev, og at den offentlige saavel som den private Velgjørenhed ikke fortjente de Angreb, som han strax i de første Sider af Romanen gjorde paa den.

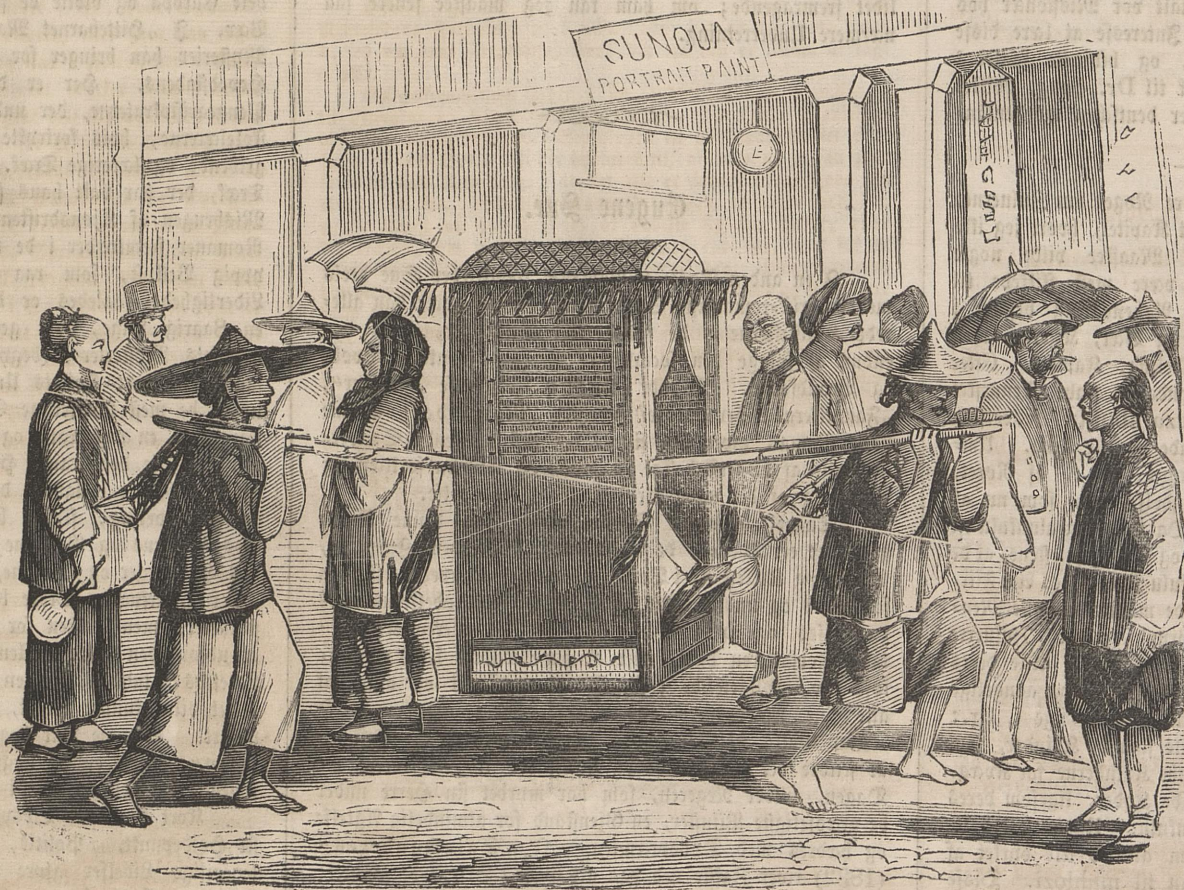
Om Eugene Sue som Skribent har der været fældet de mest modsatte Domme. Nu, da Manden er død og hans Virksomhed afsluttet, saa at man med et Blik kan overskue den: nu vil Partihad og Fordomme tie; men Forkjærligheden vil heller ikke lade sig bestikke af en øieblikkelig pirrende Underholdning. Kritiken vil fælde sin

stræenge men retfærdige Dom. Hvilken Plads vil Literaturhistorien anvise ham? Hvad har Sue bidraget til sin Nations Uddannelse, hvad til Menneskehedens Kultur? Have hans Værker et blivende Værd, der svarer til den Lykke, de have gjort? Neppe. Eugene Sue er en maadelig Stilist, han fører intet fiint Sprog; Inkorrekthed og ufuldkomne Sætningsdannelser give et trivielt og hverdagsligt Foredrag. Hans uelegante Skrivemaade, hans farveløse Sprog har mere Lighed med et Oievidnes flydende Foredrag, end med en Historikers gediegne Fremstilling. Og dog fængsler han paa en uimodstaaelig Maade Aand og Gemyt. Hvori bestaar da Hemmeligheden af dette Trylleri? Er det alene hans mesterlige Fremstillingskunst, hans uudtømmelige Phantasi, hans rige Opfindelsesgave? Ikke det alene; thi i Parises Mysterier f. Ex. er Anlægget øiensynlig ikke støbt i een Form, de enkelte Dele ere slet sammenkjedede og svagt forbundne til et Heelt.

Tre Ting især vil en individuel Opfattelse tilskrive den uhyre Lykke han gjorde. For det Første hans Alsidighed: nihil humani a se alienum putavit. Enhver fandt noget for sig i hans Skrifter. Han kjendte dernæst sin Tid i alle Retninger, især dens Mangler, var inderlig fortrolig med de høiere og lavere Stænders saavelsom Middelstandens Liv og Sædvaner. Han udbyttede Folkets Ulykke og blev rig ved at omtale dets Elendighed. Endelig, og det er Hovedsagen, han kjendte Mennesket, især dets Svagheder; og den, der spekulerer i dem, gjør stedse gode Affærer. Han kjendte de Strenge, han skulde anslaae i det menneskelige Hjerte for at finde Anklang, og var ikke bange for Dissonantser; tvertimod, han berørte helst dem, der gave en falsk Klang: Nysgjerrigheden, Forfængeligheden, Medlidenheden, Sandseligheden. En falsk Smag pirres med det stærkeste Krydderi; Tyve, Mordere og Glædespiger optræde som Romanhelte. Naar man imidlertid har sagt, at han forherligede Lasten og rensede den for al Tilregnelighed, saa har man uden Tvivl gjort ham Uret. Den Anskuelse, at de onde Mennesker i Virkeligheden ere de ulykkeligste, selv om de ere begavede med alle jordiske Goder, kan bestaa endog for den christeligste Domstol. Denne Mand, der i meer end 1/4 Sekulum uafbrudt fortsatte sin Forfattervirksomhed, var hverken noget stort Geni eller en skjøn Aand; men han var vor Tids mest glimrende Romanforfatter. 4.

Scene fra Hongkong.

Man seer her en chinesisk Befordringsmaade, som bringer os i Erindring de naive Sæder og Skikke paa Holbergs Dage da Portechaiser blandt fornemme Folk var en Luxusartikel, hvoraf Staten havde sine gode Indtægter. Vi have Alle leet, naar Jakob v. Thybo drog under Raabet „Halt, Porteurs!" ind paa Scenen i sit lille vandrende Hundehuus. Thi vi ere udover denne naive Mode, som man ellers for ikke saa lang Tid siden mødte i de mest civiliserede Lande i Europa. Hos Chineserne gjenfinde vi den endnu. De Godtfolk fare ikke med Syvmiilsstøvler frem til Forandringer. I Hongkong og andre Steder seer man endnu fornemme Folk drage gjennem Gaderne i sin Bambusbærestol eller Portechaise med sin Portør foran og bag. Det er et saadant Optog, vort Billede fremstiller.

Befordringsmaade paa Hongkong.

Steenkulminerne.

(Efter Alphonse Equiros „Les charbonnages de la Belgique" i „Revue des deux mondes.")

I.

Altfor længe har Videnskaben og Industrien vandret adskilte fra hinanden: man har ikke vurderet Geologiens og Statsøkonomiens indbyrdes Forbindelse, skjønt denne Forbindelse er stærk og inderlig. Thi det er dog Jordbundens Beskaffenhed, der for en væsentlig Deel betinger Landenes materielle Velvære. Nogle Landes nærværende Frugtbarhed, andres golde Charakteer, de forskjellige Landsdeles Bekvemhed for Handel og Industri, Alt dette er en Følge af Begivenheder, der ligge langt tilbage i Tiden, Begivenheder, der mange Gange have forandret og omarbeidet vor Klodes Beskaffenhed. Endeel af disse Begivenheders Historie finde vi med authentiske Bogstavtegn indskreven i de steenkulholdige Jordlag. Fra dette Synspunkt betragtet er Kulminen en Bog.

Naar man gjennemvandrer disse Naturens Katakomber, hvor Aarhundreder slumre, hvilende paa Aarhundreder, hvor svundne Floraer og Faunaer have sit Leie, maa man uvilkaarlig tænke paa tilstødte Forandringer i den physiske Verden. Det Plantestof, hvoraf Steenkullet har dannet sig, er bleven mineraliseret paa Bunden af Sumper, der forlængst ere udfyldte; de Træer, hvis Aftryk saa smukt og regelmæssigt ere tegnede paa Kulleiernes Tag, have tilhørt Skove, der ei længer existere. De Lande, hvor disse Skove voxede, ere forsvundne, eller have forandret Skikkelse; søger man efter de Floder og Strømme, som gjennemskar disse Lande, da finder man dem ikke længer; de Have, hvori de udtømte sig, have skiftet Plads. Og de Planter, der danne Steenkullenes Grundstof, tilhøre Arter, der siden de Dage ere forsvundne fra vore Klimater.

Kulleierne repræsentere en af Naturens Aldere: Kulalderen. Hvad lære da Kulminerne os om denne længst henrundne Epoke af vor Jords Historie? Først spørger man, om der da fandtes Dyr paa Jordens Overflade. Leder man da efter Svaret i den Bog, hvor selve Kjendsgjerningerne have skrevet med underlige Tegn i et sammentrængt Sprog, saa vil man finde, at Fossilier af Dyr ere overmaade sjeldne i de steenkulholdige Jordlag. De Minebestyrere og Ingeniører i Belgien, som jeg har spurgt derom, vide ikke at have truffet saadanne. Dog er det godtgjort, at det animalske Liv var begyndt paa Jordkloden før Kulalderen; thi man finder i endnu ældre Lag, end Steenkulslagene, talrige Spor af Zoophyter, Krustaceer, ja selv af Fiske; men skal man stole paa den Dagbog, hvori Jorden har nedskrevet sine Erindringer, maa der i den Epoke, da Steenkullet dannedes, have været en Hviletid for den belivede Natur. Enten maa nu de levende Væseners Tal i denne Periode være bleven indskrænket af Aarsager, som det er saare vanskeligt at udgrunde, eller ogsaa maa det steenkulsholdige Jordlag af chemiske Grunde have været ugunstigt for Opbevarelsen af Dyrlevninger. I Omegnen af Lüttich har man fundet Fossilier af Muslinger, men kun i lidet Tal og paa ganske enkelte Steder. Kulalderen har derimod været den Alder, da Planteriget har havt sin høieste Udvikling. Naar man stiger ned i Kulminerne, forbauses man over den Mængde Aftryk af Blade og Bark, som Lag paa Lag pryde Galleriernes Tag. Nogle af disse Lag kunne uden Vanskelighed løsnes med Hænderne. Ligesom Botanikeren bevarer Erindringen om sine Reiser i sit Herbarium, saaledes har jeg fra mine underjordiske Vandringer medbragt en Samling af fossile Planter, et Slags Steenherbarium, som Naturen selv har paataget sig at præparere; men af disse Planter er kun Formen tilbage, Materien er forsvunden.

Nede i Kullagene finder man ikke aftrykt en eneste af de Planter, man forlod paa Jordens Overflade. Man stiger ned i en svunden Tidsalders Hvælvinger, hvor intet Spor af det Nærværende er at opdage. Kulfloraens Træk ere temmelig eensformige. Bregner som Træer, hvis fine Blade udfolde sig i spæde Ribber, plumpe Siv, Sigillerier med furede og arrede Stammer er de Spor af den fordums Vegetation, man oftest støder paa. Disse Plantespor ligne hverandre i alle de belgiske Miner; man gjenfinder de samme i Amerika ligefra Steenkulleierne i Staten Alabama til Kanada og i hele Europa, man finder dem ligefra de varme Lande til de nordlige Egnes iisdækte Øer. Denne Floras Udstrækning er forbausende og giver Anledning til mangehaande Betragtninger. Da Planterne saaatsige ere Døtre af Luften, Vandet og Lyset, kan man ved Hjælp af Plantegeographien bestemme Landes Klima, som man aldrig har seet. Den Eensformighed i Charakteren, som udmærker denne svundne Vegetation, viser os, at Temperaturen da maatte være eens over hele Jordens Overflade. Steenkullagenes kjæmpemæssige Bregner vise os, at denne Temperatur maatte være fugtig og lige varm hele Aaret rundt, hvor den nu, som i Belgien, er kjølig og foranderlig; thi en stadig Fugtighed og uforanderlig Varme maatte til for at frembringe disse Træformer, der ved de meteorologiske Loves Forandring i vore kolde Lande idetmindste ere vanslægtede. Planterigets fordums Kjæmper ere nu blevne dets Dværge. Men Planterne ere ikke alene organiske Thermometre; deres Dannelse vidner ogsaa om de ydre Omstændigheder, under hvilke de existerede. Steenkullagenes Flora viser saaledes umiskjendelige Spor af en Ø-Flora. Naar man holder sig for Øie disse Kjendsgjerninger, der ere opbevarede i Jordklodens Archiver, svinder det nuværende Belgien bort af Landkartet, Europa svinder bort, ja hele Landkartet selv slettes ud, og bag det mørke Steenkulforhæng skimte vi Klodens fordums Udseende. Dengang stode de Lande, vi nu bebo, under Vand. Et uhyre Ocean, besaaet med Øer, bedækkede Jordfladen. De høie Fjelde, som nu danne Europas Hovedindfatninger: Alperne, Pyrenæerne, Appeninerne, Jurabjergene existerede ikke, eller strakte sig ialfald kun langs Havbunden. Andre Fjeldkjeder - ligeledes bedækkede af Vand - strakte sine Toppe opover Vandfladen og dannede smaae Øer, de eneste Ujevnheder, som fandtes paa den fordums Jords Overflade. Det Kalklag, der i Belgien tjener som Grundlag for Steenkullaget, som i brede Striber strækker sig over hele Europa og som man gjenfinder i Kanada og de forenede Stater i Amerika, skylder aabenbarlig Havet sin Tilblivelse: det er et forsvundet Oceans Seng; thi ogsaa Oceanerne svinde hen.

Det er meget vanskeligt at anstille nogen Sammenligning mellem Jordens fordums Skikkelse og Tingenes nærværende Tilstand; Kulalderens Flora ligner kun sig selv, og denne Originalitet i Planterigets Physiognomi er et Bevis paa det Særegne i de Aarsager, blandt hvilke den fordums Vegetation udviklede sig. Ikke destomindre finder man paa Øerne i den hede Zone og paa nogle af det store Oceans Øer Skove af levende Bregner, som ved sine høie Stammer og sin Træform nærme sig de svundne Bregner, der, som vi have seet, væsentlig charakterisere Kul-Floraen. Deraf flyder den naturlige Slutning, at hvis Noget under Jordens nærværende Skikkelse minder om den svundne Tid, maa det være Oceanien. Da Otaheiti, Sandwichsøerne og selv Ny-Seeland ere de Steder af Jorden i dens nærværende Skikkelse, hvor Planteriget staar mindst fjernt fra Kulalderens Typer, skulde man fristes til at tro, at de væsentligste Træk af Jordens fordums geographiske Skikkelse for en Deel ere blevne tilbage der. Fra et vist Synspunkt betragtet er en Reise i Steenkulminerne det samme, som en Reise i de Lande paa vor Jord, hvor Temperaturen vedligeholder sig varm, fugtig og eens det hele Aar, hvor Floraen er yppig og excentrisk, hvor der er faa Dyr, især Pattedyr, hvor med eet Ord Jorden mere end andetsteds minder om sin Barndoms Dage. Det, som nu er et Klima, har været en af Naturens Aldere.

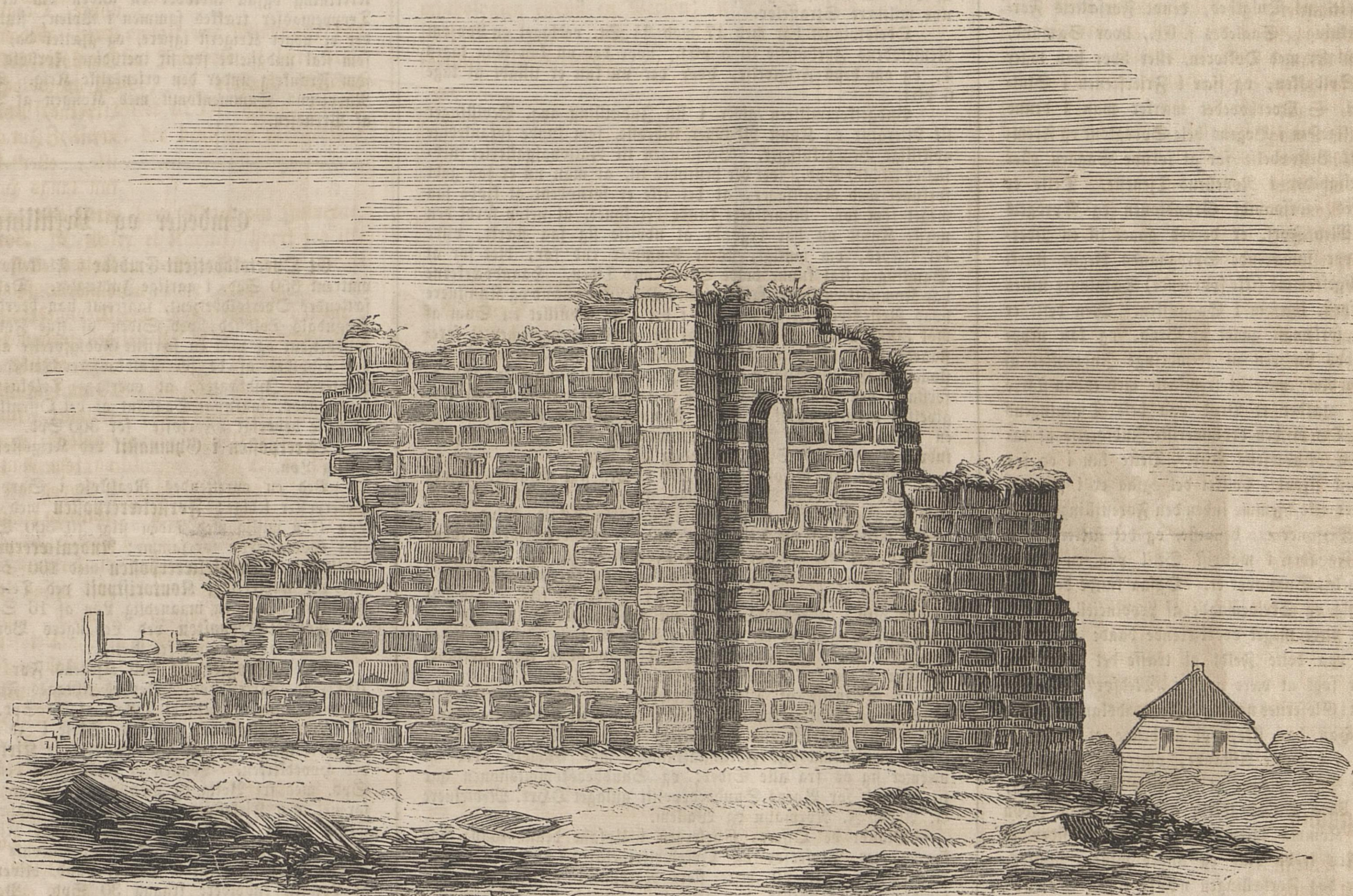
Naar vi fra de Klipper, der danne det steenkulholdige Jordlag, gaae over til Steenkullet selv, har Minerne nye Opdagelser at gjøre os med Hensyn til vor Planets Historie. Steenkullet er aabenbarlig af vegetabilsk Oprindelse; men den naturlige Fremgangsmaade, paa hvilken Planterne ere blevne til et brændbart Mineral, forbliver dunkel. Nogle Geologer antage, at hele Skove med Eet ere blevne begravede; andre derimod antage, at Steenkuldannelsen er foregaaet ganske roligt, idet Floderne have ført med sig løsrevne Træstammer, der med Rødder og Blade have hobet sig op langt borte fra de egentlige

Vegetationers Midtpunkter. Og denne sidste Maade er ikke heller ukjendt i vor nærværende Natur. Flere af de store Floder i Amerika føre uhyre Træstammer med sig fra de store Skove; disse standse nu ved Iis eller Sandbanker, synke tilbunds Lag paa Lag og danne mægtige Masser. Lidt efter lidt hæve de sig op over Vandfladen som smaa Øer, hvor der voxer Piletræer og andre Vandtræer, hvis Rødder fastere og fastere sammenbinde Grundlaget for en ny Skov. Disse Massers Beskaffenhed er forskjellig efter deres Ælde. Træstammerne forandres lidt efter lidt og gaae tilsidst over til en sortagtig Substants, der endnu i større eller mindre Grad bibeholder Træets trevlede Struktur, men kun mangle en Tilsætning af Jordbeeg for ganske at iføre sig Steenkullets Skikkelse. Denne Omstændighed kaster noget Lys paa Steenkullets Oprindelse: naar man søger at opdage Forholdet mellem den svundne og den nærværende Jordperiodes Love, maa man ei gaa did, hvor Menneskets Haand har grebet ind, men til de store Ødestrækninger, hvor endnu Naturen er uindskrænket Herskerinde.

De store Træer udgjøre utvivlsomt en væsentlig Deel af det Stof, hvoraf Steenkullet er dannet, men de ere sikkerlig ikke dets eneste Faktor. Geologerne ere blevne forbausede over, at man ikke i de steenkulholdige Jordlag har opdaget Spor af bløde Planter, Tare, Mos; men Fraværelsen af disse forklares rimeligst derved, at de selv have bidraget til Dannelsen af Steenkullet. Der er ingen Grund til i den svundne Jordperiode at forestille sig hemmelighedsfulde, underbare, overnaturlige Kræfter; man bør forklare hvad der fordum er skeet paa Kloden ved Hjælp af de samme Love, hvis Virksomhed man kan studere nu. Kullene maa have dannet sig paa en Maade lig den, hvorpaa Tørvemoserne daglig danne sig for vore Øine. Tørven dannes under Vandet eller ialfald paa lave og fugtige Steder. Det Stof, hvoraf den bestaar, er Mos, Siv og Rør, der ere undergaaede chemiske Forandringer. Ligesom Steenkullet tjener den, fornemmelig i Holland, til Brændsel. Tørven vilde være bleven Steenkul, hvis den var dannet af de samme jordbeegholdige Planter, som dette, under en varm Temperatur og især, hvis den var bedækket med en tilstrækkelig Mængde Sand. Under dette Tryk vilde der udvikle sig en stærk Varme, og de vegetabilske Stoffe vilde blive fuldstændig mineraliserede.

Men hvordan nu end den chemiske Proces har været, hvoraf Steenkullet er fremgaaet, een Ting er der dog, hvorom Alle ere enige, og det er Jordens uudtømmelige Gavmildhed i den Epoke, da den forsynede sine tilkommende Beboere med et saa rigt Forraad Brændemateriale. Den Mængde Plantestof, der har været fornøden blot for at danne de belgiske Steenkullag, grændser til det Vidunderlige. Man har beregnet, at om man tog den prægtigste Skov, som i 100 Aar kunde bedække hele Frankrig, vilde man ikke deraf faa saameget Kul, som der findes i et Steenkullag af 1½ Metres Tykkelse i de nu bekjendte Steenkulsbassiner. Og saavel i Belgien, som i England, ligger der Lag paa Lag, uden at man veed, hvor det sidste Kul hører op. Omkring Charleroi antager man, at Bassinet er 1800 Metres dybt; Gruberne gaae ikke længere end til 600 Metres og Direktøren for de vigtigste Gruber sagde mig, at man i den Dybde, man nu var kommen, havde Arbeide for 1500 Arme idetmindste i 50 Aar uden at behøve at gaa længere ned. Nogle Statsøkonomer have frygtet for, at det stedse tiltagende Forbrug af Steenkul tilsidst skulde udtømme Jordens Forraad derpaa, og at vore Efterkommere saaledes i Fremtiden ikke skulde faa noget at varme sig ved eller at nære sine Dampmaskiner med, da Jorden forlængst er holdt op at producere nyt Steenkul. Vistnok gives der nu Intet, som kan siges at være uudtømmeligt i stræng Forstand, men man har dog Beregninger, der ere saa temmelig betryggende. Engelske Statistikere have udregnet, at alene de Steenkulleier, der hidtil ere opdagede, ville være istand til at forsyne Verden med Steenkul endnu i 4000 Aar, og i denne Beregning er taget stadigt Hensyn til det voxende Forbrug og Industriens Fremskridt. Vi kunne saaledes med rolig Samvittighed varme os med Steenkul.

Denne rige Vegetation maa have varet ved i et overmaade betydeligt Tidsrum, før det kunde være lykkets den at faa fyldt de Naturens Magaziner, hvor nu den menneskelige Industri forsyner sig.

Kapellet paa Gaarden Steen paa Ringerike, seet udenfra. (Se Nr. 36.)

Prolog

ved Fjeldeventyrets første Opførelse paa Christiania norske Theater.

Det er ei længe siden, — det mindes vel endnu, —
Da Folkelivets Verden stod fremmed for vor Hu,
Da Bondens gamle Kvæder, da Lurtonens Klang
Udenfor Bygden aldrig hørtes engang.

Lidt søndenfor blomstred baade Skaldskab og Kunst,
Vi deraf fik (paa anden Haand ialfald) en Dunst;
Men Livet, som rørte sig paa Hei og i Skog,
Blev os en lukket Verden, en ulæselig Bog.

„Hvor kan af Sligt vel formes et kunstnerisk Sujet?
Kan heri det Æsthetiske komme til sin Ret?"
Saa vore Skalde spurgte og sang om „Hedenold"
Og skrev „folkelige" Viser — om Bacchus og Apol.

Men to af Norges Sønner tog anderledes fat.
Forvist, — de har blundet en Midsommernat
Og drømt om Nøkkens Kvæder ved den susende Fos,
Og det, de der fik høre, de sang igjen for os.

Ja, — saa sprang Digtet frem fra den fædrelandske Grund;
Det blev den første Fuglesang i Norges Foraarslund, —
Den lød i lang Tid ene, den øgedes kun smaat,
Men hvad nu langsomt øges, tør engang øges godt.

Thi grønnes Norges Sommer med Busk og med Bær,
Saa vil og Fugle synge under Sætervoldens Træer, —
Og lytter Folket kjærligt til Langeleg og Lur,
Saa vil de tifold klinge paa Thun og i Ur.

Men hine To, som løste den hjemlige Røst,
Om dem skal der meldes til den seneste Høst;
Nu sove de Begge i Moderjordens Favn, —
Deres Grave tør nok glemmes, men ei deres Navn.

Henr. Ibsen.

Literatur.

Synnøve Solbakken af Bjørnstjerne Bjørnson. Chra. 1857. 141 S. 16mo. Joh. Dahls Forlag. Priis 48 ß. Dersom vi paa denne lille Fortælling vilde anlægge den samme strænge Maalestok, hvorefter dens Forfatter har bedømt Arbeider af vore to første Digtere, vilde vi vistnok blot spille en Deel af Nemesis, men dog blive uretfærdige. Bjørnson er en begyndende Forfatter, der trænger til at imødekommes og opmuntres, for at blive til Noget. De Digtere, han selv saa strængeligen har behandlet, ere allerede for lang Tid siden Noget — vi see Alle op til dem med en vis Ærbødighed; og om en Røst lyder, der er alt Andet end Anerkjendelsens, er den derfor ikke saa farlig, ihvorvel den baade er krænkende for Vedkommende og lidet heldbringende for Publikum, der væbner sig til Læsningen af et Digterarbeide med endnu større Tvivl end den, som allerede Tidens Gavnlighedshensyn medfører. Overhovedet er det en betænkelig Sag at være baade Kritiker og produktiv Forfatter. Man falder næsten uundgaaelig i den Modsigelse, som følger af Forskjellen mellem Theori og Praxis, og kommer, ligesom saa ofte Præsten paa Prædikestolen til at forkynde en strængere Lære, end man er istand til at befølge i sin egen Gjerning. Naar saa Kritikeren selv byder Noget, er derfor Enhver ligesom besjælet af en vis Forpligtelse til at øve Gjengjældelsens Ret. Man læser med et Øie paa hver Finger, og hvo kan ved saadan Læsning bestaae? „Synnøve Solbakken", Bjørnsons første særskilte Arbeide, kan vente at blive modtaget paa denne granskende Maade. Om man finder Bogen smuk, er man dog dermed ikke tilfreds. Man forlanger af Den, der om Andre har dømt saa strængt, et pletfrit Mesterværk. Men her bør man glemme Kritikeren og bedømme den begyndende Forfatter. Finder man, at dette første Arbeide i det Væsentlige er godt og at det indeholder en Forjættelse for Fremtiden, maa man være tilfreds. Og dette vil man finde. Bjørnsons „Synnøve" vidner om et umiskjendeligt Talent. De Feil, man kan bebreide den, ere især en Følge af Begynderens Usikkerhed paa det uryddede Feldt. En Hovedanke har vi hørt at være den, at „Synnøve" som Fortælling har for liden Handling og Indhold. Dette tør til en vis Grad ogsaa være sandt, men maa ikke anføres som en Daddel af altfor stor Vægt. Vel kjøres ikke op med det knaldende Artilleri, som i udenlandske Romaner, men saa er der heller intet saa bredt, for Læseren tidsspildende Anlæg, som disse udmærke sig ved. „Synnøve"

giver et med Hensyn til Indtrykket ligesaa fuldstændigt Livsbillede, som mangen lang Roman. Dette Billede har for os en egen tiltalende Magt: det er norsk, et Genrebillede af vort Folkeliv, om man vil, ligesom Tidemanns, med næsten hverdagslige Optrin, men hvori selv de tilsyneladende ubetydeligste Træk gjøre sin særegne Virkning ved nemlig at vække hele Rækker af Billeder fra vore egne Oplevelser og vort Lands Natur. Forviklingen i Bjørnsons Fortælling er simpel. Synnøve, Heltinden, hører til en Haugianerfamilie; hun elsker og elskes af Thorbjørn. Da han er en sand Vildbasse, kunne de ikke faae hinanden, inden han har raset ud, og dette skeer først efter adskillige Prøvelser. Gjennem disse simple Konflikter udfolder ikke alene de Elskendes, men ogsaa flere Bipersoners Charakteer sig meget bestemt. Alle tale de lidet og afbrudt og tage derfor vor Gjætning stærkt, maaskee vel stærkt i Beslag. Næsten Ingen kommer til fuldt at udtale, hvad han mener, men „taler kun ud paa" og overlader Resten til Gjætningen. Nu, denne sagamæssige Faamælthed er vistnok egen for vor Almue, hvor det gjælder alvorlig at handle og dybt at føle, - naar Musklerne svulme, naar Hjertet er fuldt. Men der er ogsaa Maade med denne Ordets Økonomi. Den har Tid og Sted. Saaledes tage de sin Mon igjen ved til fine Tider at snakke op og ned af Væggene i det Uendelige. Nu, Forf. havde ikke Brug for Folk under Udøvelsen af denne landlige Skik. Men han vilde dog vistnok opnaaet mere, ved at indskrænke den anvendte elliptiske Udtryksmaade netop til de Steder, hvor den naturligst paatrængte sig. Nu forekomme alle Personer os, som om der i deres Indre brusede en Strøm af Følelser og hemmelige Anslag, der forlegent arbeidede paa et Udbrud, som aldrig ret vilde lykkes. Paa fine Steder har denne Følelsens Dulgthed, denne Forsættets Fortielse, en gribende Virkning. Saaledes f. Ex., hvor Sæmund, Thorbjørns Fader, samtaler med Doktoren, eller hvor han tager Sønnen med sig til Solbakken, og især i Frierscenen i Slutningen af 3die Kapitel. — Overhovedet mærker man i denne Udtalelsens Knaphed, ligesom i Bogens hele Sprogtone og Fremstillingsmaade en stærk Bestræbelse for at fornye Sagaen eller tage dens Eiendommeligheder i Novellens Tjeneste. Dette er ogsaa heldigen lykkedes, forsaavidt Grundtonen og Sprogets Simpelhed angaar. Men Forf. er derved gaaet til en Yderlighed, som vi paa vor nuværende Sprogaands Vegne stærkt maa tilbagevise. I ligefremme (ikke spørgende) Sætninger stilles Verbet saare hyppig først, ligesom i Sagastilen. Men dette er i vor Skrift og Tale forlængst gaaet af Brug, og kan neppe igjen optages, uden hos Læseren at frembringe Indtrykket af Affektation. En anden Anke maa vi fremsætte med endnu større Skarphed, fordi den gjælder et Brud paa hele Digtningens Eenhed og Kostume. Det er den drømmeriske Indførelse af talende Træer paa H. C. Andersens Viis. Dette kan i og for sig være nokfaa poetisk skjønt - hvilket det ogsaa er i Fortællingen -, men det hører ikke hjemme inden den Forestillingskreds, hvortil Fortællingens Personer ere henviste, og det stikker derfor af til det Hele som Façader i maurisk Stil paa en simpel gothisk Bygning, som hele „Synnøve" er. Ogsaa kunde der siges Noget paa Forf.s Valg og Skrivemaade af provincielle Udtryk. Dog ville vi her helst være meget overbærende baade af Hensyn til Vanskeligheden af paa dette Feldt at træffe det Rette, og fordi Forf. synlig har søgt at være norsk i „Medfor" af Tanken og saaledes ikke fraadset i Glosernes nationale Forraadskammer alene for Prunks Skyld. Han har ikke, for at bruge et Exempel, anbragt „norske Ord" i bestemte Afstande, omtrent som en vis Officier af den gamle Skole pleiede at anbringe sine Kommaer, idet han efter nogen Tids Diktat idelig afbrød: „Naa John faar vi snart ha' et Komma igjen — det er længe siden vi havde noget nu." Men trods hine og andre mindre bifaldsværdige Enkeltheder, er dog Fortællingen norsk i sin Grundtone og gjennemluftet af en varm poetisk Strømning. Den er i det Hele et Arbeide, der i vor poesifattige Tid fortjener mere end almindelig Opmærksomhed og bærer et godt Varsel om hvad Forf. med Tiden vil kunne yde paa dette Feldt, blot han anvender saa megen Kritik paa sig selv, som han hidtil har anvendt paa Andre. Han vil da erhverve sig en varigere og mindre harmfri Anseelse end den, der kjøbes med Kritikerens uundgaaelige Krænkelser af Medborgere i den literære Republik.

Bjørnsons Fortælling har havt den Vanskjæbne at blive saa afskyelig stygt trykt, at den søger efter sit Sidestykke blandt vor Presses seneste Frembringelser. Naar tages Hensyn til dette stygge Udstyr, er ogsaa Prisen at ansee for meer end almindelig stiv.

Kand. G. Bergh og Kirkesanger A. Feragen, begge Lærere ved Holts Seminarium, indbyde til Subskription paa en ny Række af **„Den norske Folkeskole"**, der skal udkomme med 1 Ark to Gange om Maaneden og koste 2 Ort Aargangen.

A. Munchs nye Drama **„Lord William Russell"** vil ikke, som der har været Tale om, komme til Opførelse paa det kongelige danske Theater. Heri ere dog ikke æsthetiske Mangler Skylden — tvertimod har Censor i saa Henseende Intet havt at erindre mod Stykkets Antagelse —; men Grunden er den, at Skildringen af Hertuginden af Portsmouth frygtes, tvertimod Forfatterens Forsæt, ved Opførelsen at give Anledning til visse, for det danske Publikum nærliggende Hentydninger paa Grevinde Danner, Kongens Gemalinde. Den nye Theaterdirektør havde derfor, som Betingelse for Stykkets Optagelse, krævet, at enten hiin (af Forfatteren blot historisk skildrede) Rolle skulde udelades eller idetmindste grundigen forandres, og da Digteren herpaa hverken har villet eller kunnet indlade sig, er dermed Sagen for Tiden afgjort. Her i Christiania vil Stykket blive opført i November og samtidigen udkomme i Trykken.

Norge.

Christiania. Professor Munch er ifølge Morgenbladet udnævnt til Medlem af „Real Academia de la Historia" i Madrid.

— Under 11te September er ved Hs. Maj. Kongens Kundgjørelse og paa Grund af sammes Sygdom indsat en Interimsregjering, bestaaende fra norsk Side (i Stockholm) af Statsraaderne Vogt, Møinichen, Hagerup og tilforordnede Statsraader Fr. Stang, Biskop Arup, Generalmajor Garben og Ministerresident Sibbern. Til den norske Regjering her i Christiania ere som Statsraader tilforordnede: Amtmand Thomle, Oberst Storm Wergeland og Generalauditør Diricks. — Den 16de September Kl. 12 aflagde denne Interimsregjering høitidelig Eed til Storthinget. Samme Dags Eftermiddag besluttede Storthinget (efter Konstitutionskommitteens Indstilling og uden den sædvanlige Betænkningstid) at overdrage Regjeringen, under Kongens Sygdom, til Kronprindsen.

— Under 19de August er Lieutenant G. F. Vedeler tilstaaet et Stipendium af 400 Spd. til et 4 Maaneders Ophold i Udlandet for at gjøre sig bekjendt med Arbeider vedkommende Kanal- og Elvedragsvæsenet.

— Forhenværende Kjøbmand A. B. Berg er antaget som Økonom ved Waisenhuset.

— Under 2den September er Lensmand i Østre Moland N. C. Møller beskikket til Lensmand i Dybvaag.

— Den 8de September tilendebragte Odelsthinget Behandlingen af Lov om Udskiftningsvæsenet; den 11te begyndte det med den nye militære Straffelov.

Odelsthinget har med 47 mod 24 St. vedtaget en Lov om Rentefodens Forhøielse til 5 pCt., hvor der nu kun maa tages 4, og om dens Frigivelse, hvor der nu kun er tilladt at tage 6 pCt.

Budgetkommitteen giver i sin Indstilling ang. Bevillinger til Literatur og Kunst Ytringer tilbedste, som kunde foranledige adskillige Bemærkninger. Bevillingen til Nationalgalleriet nedsættes til 500 Spd., idet der hentydes til, at man nu er saa godt forsynet med Kunstsager, at det ikke er fornødent at kjøbe saa meget som før. Rimeligere kunde det synes, at netop fordi den norske Kunst nu har begyndt at udvikle sig saa stærkt, vilde der kræves, om muligt, større Summer end før, blot for at Samlingen skal kunne holde Skridt med Tiden. Haandværkerne har Kommitteen slaaet sammen med Videnskabsmænd og Kunstnere hvad Reisestipendier angaar og i det Hele indstillet en Sum af blot 3000 Spd. Bevillingen af de af Kirkedepartementet foreslaaede 1050 Spd. til Udgivelse af norske Kildeskrifter er afslaaet, og efter Præmisser, som vise, at Kommitteen ganske har misforstaaet den Maade, hvorpaa Departementet har tænkt sig Udgivelsen ordnet. Det af Prof. Munch ansøgte Stipendium til en Udenlandsreise i historisk Øiemed er derimod glædeligviis indvilget med 120 Spd. maanedlig i 2 Aar.

— Ifølge kgl. Resolution af 26de f. M. skal Rindals Annex tilligemed Gaardene Aune af Mo Annexsogn fraskilles Surendals Præstegjeld for at udgjøre et eget Sognekald, Rindal.

— Diskussionen om Artiumsreformen er fremdeles fortsat inden Pressen. Prof. Aubert har i Morgenbladet Nr. 256 og 59 bestemt udtalt sig imod Kirkedepartementets Fremgangsmaade i denne Sag, ligesom mod Reformen i og for sig selv. Han har derhos viist, at Spørgsmaalet om den latinske Stiils Ombytning med Engelsk er en Reglementssag, til hvis Ordning ingen Lov behøves. Aftenbladet har i den forløbne Uge indeholdt Stykker baade for og imod den latinske Stiil.

— I Skrivelse af 12te September har Indredepartementet henstillet til Stiftamtmanden i Christiania at gjøre Kommunebestyrelsen i Christiania opmærksom paa Nødvendigheden af at træffe hensigtsmæssige Foranstaltninger mod Cholera, der nu nærmer sig os fra alle Sider; og Sundhedskommissionen har til Bistand for Byens Sundhedspoliti antaget DHrr. Medicinere A. Arbo, J. Normann og Wallem.

— Blandt de Offere, Choleraen i Upsala denne Gang har krævet, er Professor og Overbibliothekar Johan Henrik Schrøder, der vil være flere Nordmænd bekjendt for den forekommende Velvillie, han altid viste reisende Videnskabsmænd. Han var en anseet Historiker, Forfatter af en utrolig Mængde akademiske Disputatser, hovedsagelig vedkommende Sveriges Historie, og skrev Svensk med en Elegants som faa, uden dog at opnaa at blive „En af de Aderton." Han døde ugift i en Alder af 66 Aar.

— Ved den nordiske Kunstudstilling er solgt 11,563 Entreebilletter, 53 Sæsonskort, lydende paa 1 Person, 41 do., lydende paa 1 do. med 3 Medlemmer af hans Huusstand. 30 Fribelletter ere udstedte. Desuden har 600 Børn af Almueskolerne med sine Lærere havt fri Adgang.

— De prioriterede Jernbaneaktier erholde for forløbne Driftsaar en Dividende af 5 pCt., de andre 3 pCt.

— Selskabet for Christiania Byes Vel uddeler Præmier for lang og tro Tjeneste Onsdag den 23de September Kl. 4½ i Borgerskolens Lokale.

— Bentsebrugs Papiirfabrik avertere nu til Salg.

— En drikfældig Malermester fra Drøbak, ved Navn Skotner, der arbeidede her i Byen, druknede sig nylig i Pipervigen med sin 8 Aar gamle Søn Frithjof. Han var Enkemand og efterlader sig flere voxne Børn.

Drammen. Organist Spiess har i Theatret givet en Koncert til Fordeel for de Fattige, hvorved omtr. 100 Spd. indkom.

Horten. Slagens Kirke er repareret og istedetfor den gamle Altertavle, som vi nylig berettede var bleven skjænket Musæet her i Christiania, er Kirken bleven forsynet med en ny Tavle, forestillende Christi Nedtagelse af Korset (af en hollandsk Maler Koningsveld), hvilken er en Gave af Kabinetskammerherre A. Løvenskjold, Eier af Gaarden Næss i Slagens Sogn. Betydelige Omkostninger ere af Grev Wedel anvendte saavel paa denne som Sæms Kirkes Udvidelse og Forskjønnelse, hvorfor Kommunalbestyrelsen ved en Deputation har bevidnet ham, ligesom ogsaa Altertavlens Giver Løvenskjold, sin Taknemlighed.

Sandefjords Badeanstalt lukkedes med Udgangen af August, efter iaar at have været besøgt af 536 Badegjæster.

Arendal. Den nye Vei mellem Fjane og Holt, henved en halv Miil, er nu færdig.

Tromsø. Værksbestyrer Thomas, der allerede for længere Tid siden søgte sig hjem fra Storthinget, har nu med Familie forladt Kaafjorden, og skal ville begive sig til Chili.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Geheimekonferentsraad Bardenfleth, der havde den væsentligste Andeel i Martsministeriets Dannelse, er død paa en Badereise i Schweitz.

— I Kjøbenhavn ere nogle Choleratilfælder indtrufne, i Korsør er Sygdommen stærkt udbredt.

Tydskland. Den 2den—5te September har der i Weimar været store Festligheder i Anledning af den fra de tydske Digterheroers Liv bekjendte Carl Augusts hundredeaarige Fødselsdag, ved hvilken Leilighed Wielands samt Göthes og Schillers der opreiste Statuer afsløredes.

England. Oprøret i Indien fortsættes, og betydelige Troppemasser afsendes derhen fra England — i den sidste Tid i Gjennemsnit 500 daglig.

— (Tel.-Dep.) Englænderne foran Delhi have slaaet 3 Udfald tilbage, hvorved de have tabt 500 Mand. Rebellerne fra Mimutschin ere indtrufne i Delhi. Bittor er blevet ødelagt uden Modstand. 4 indfødte Regimenter have gjort Oprør i Dinapore. Morning Post meddeler, at Nena Saib tilligemed sin Familie har dræbt sig selv. I Patna og Benares har man opdaget Sammensværgelser, ligesom i Bombay en muhamedansk Sammensværgelse. I Bombay har et Regiment af Armeen gjort Opstand.

Rusland. Keiser Alexander og Napoleon, hver med sine respektive Gemalinder, skulle have en Sammenkomst i Stuttgart i Slutningen af denne Maaned. Da samtidig med denne Efterretning ogsaa indløber en anden om at betydelige russiske Troppemasser trækkes sammen i Polen, slutter man strax, at der er noget Krigersk igjære, og gjætter da, at det er Østerrige, som skal undgjælde for sit tvetydige Forhold saavel til Rusland som Frankrig under den orientalske Krig. Der tales ogsaa om Napoleons Sammenkomst med Kongen af Bayern og Kongen af Preussen.

Embeder og Bestillinger.

Et Overtoldbetjent-Embede i Flekkefjords Tolddistrikt med omtrent 650 Spd. i aarlige Indtægter. Det paaligger den ansættendes Overtoldbetjent, saafremt han beordres til Tjeneste ved Sogndals Toldsted, ved Siden af sine Forretninger som Opsynsbetjent og med en særskilt Godtgjørelse af 100 Spd. aarlig, der afholdes af de for Toldkasserer-Embedet i Sogndal reglementerede Indtægter, at overtage Toldkasserer-Forretningerne sammesteds, saalænge Saadant af det Offentlige forlanges, samt at stille behørigt „Forløfte" for 300 Spd.

Lærerposten i Gymnastik ved Krigsskolen med 120 Spd. aarlig Løn.

Ved en oprettendes Realskole i Sarpsborg ere følgende Lærerposter ledige: **Førstelærerposten** med 400 Spd. i aarlig Løn (kan mulig med Tiden stige til 500 Spd.) og fri Bolig eller Godtgjørelse for samme; **Andenlærerposten** med 300 Spd. aarlig Løn; **Tredielærerposten** med 160 Spd. i aarlig Løn.

En midlertidig **Kontoristpost** ved Telegraphexpeditionen i Christiania med en maanedlig Løn af 16 Spd.

Førstelærerposten ved Levangers Borgerskole med Løn 250 Spd. aarlig samt fri Bolig.

En Fyrvogterpost ved Kjeøens Fyr ved Svolvær med 100 Spd. aarlig Løn. Derhos tilstaaes Fyrvogteren for indeværende Budgettermin et Tillæg af 30 Spd. aarlig.

Lærerposten ved den faste Skole i Id Hovedsogn med Ret og Forpligtelse til i sin Tid at overtage **Kirkesangerbetjeningen** ved Hovedkirken. Lønnen er foreløbigen bestemt saaledes: 100 Spd. med fri Bolig og Brænde, saalænge Lærerposten ikke er forenet med Kirkesangerbetjeningen, og saalænge der ikke er anskaffet nogen Jordvei for ham. Naar Kirkesangerbetjeningen overtages, fragaar 20 Spd. i ovennævnte Løn, og naar et Stykke Jord, omtrent 3 Tønder Land, bliver erhvervet, vil der af Lønnen endvidere fragaa 30 Spd. Paa dette Jordstykke vil blive bygget for Skole og Lærer, der fremdeles faar frit Brænde.

Kirkesangerposten ved Halmø Kirke og den dermed forenede **Skolelærerpost** i Søndre Halmø Skoledistrikt med 50 Spd. aarlig Løn for en Mand med seminaristisk Dannelse og 36 Spd. for en Mand uden saadan Dannelse, foruden Offer samt frit Ophold i Skoletiden.

Kirkesangerposten i Hjelmelands Præstegjeld, hvormed tillige er forenet **Lærerposten** ved den faste Skole sammesteds. Kirkesangerens Indtægter af Hovedsognet antages at beløbe til omtrent 50 Spd. aarlig og derhos har han som Lærer af Skolekassen 52 til 68 ß for hver Uges Skole. Han har Bolig paa Skolen, bestaaende af en Stue og Kammer samt Kjøkken m. v., ligeledes en liden Jordvei, men hvoraf det meste endnu ikke er ledigt. Som Godtgjørelse for Brænde i Skolestuen har Læreren hidtil havt 7 Spd. aarlig.

Lensmandsbestillingen i Raade Thinglag, Mosse Fogderi, med omtrent 50 Spd. i aarlige Indtægter.

Lensmandsbestillingen i Tønsæt Thinglag, Østerdalens Fogderi, med omtrent 300 Spd. i aarlige Indtægter.

En Lærerpost ved Kongsbergs Almueskole med 120 Spd. aarlig Løn foruden fri Bolig. Skolekommissionen vil foreslaa for Kommunalbestyrelsen, at Lønnen fra næste Aars Begyndelse forøges til 150 Spd. aarlig foruden fri Bolig.

Lærerposten ved Fastskolen i Skogns Præstegjelds 5te Distrikt med 58 Spd. aarlig Løn, fri Bolig i Skolebygningen, Benyttelse af omtrent 30 Maal Jord samt omtrent 7 Favne Brænde.

En Omgangsskoleholderpost i Eidanger ved Brevik med 40 Spd. i aarlig Løn samt Kosten, eller 1 Spd. ugentlig i Godtgjørelse for denne, naar Skolen holdes i Rodestuer.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger Nr. 45—48.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 39. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 27de September. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Politiet og Tyvene i London.

(The Qvarterly Review.)

I.

De fleste Londonere, der ere komne til den Alder, i hvilken man har Lov til at knappe den nederste eller de to nederste Vesteknapper op efter Middag, kunne endnu erindre den Tid, da Sikkerheden for Liv og Eiendom beroede paa Sognevægteren, en Dyreklasse, der havde Meget tilfælles med de gammeldags Droschekudske, der ligesom disse gik indhyllet i drapfarvede Kavaier med utallige Slag paa og med guulsprængte Silketørklæder om Halsen, talte med den samme raae og hæse Stemme, og var fuldt saa dorsk, dum og uhøflig som de. Om Natten - thi det blev ikke anseet for Umagen værd at sætte nogen Vagt ud om Dagen - leverede Autoriteterne ham et Slags Skilderhuus, for at han kunde nyde sin Luur i Ro, og forsynede ham desuden med en dygtig Lygte, for at dens Straaler kunde sætte Tyvene istand til itide at gaae afveien for ham. Og som om disse Midler endnu ikke vare tilstrækkelige til at beskytte de natlige Røvere, var Vægteren endnu forsynet med en Stok, hvormed han huggede i Steenbroen, medens han gik, en Støi, som afvexlede med hans høie og syngende Raab om, hvad Klokken var slaaet og hvordan Vinden var, saaledes at man bestandig kunde vide, hvor han var henne, om han endogsaa selv var langt borte.

Indtil Aaret 1828, og endogsaa endeel senere, udgjorde disse Mænd det eneste natlige Forsvar i City for Verdens første Hovedstad. Charleyerne, som de gjerne kaldtes, vare aldrig synderlig krigerisk stemte, men navnlig forstod de særdeles godt at lukke Øinene i, naar de bleve opfordrede dertil af Folk, som havde Raad til at betale dem for det. Intet Under derfor, at Forbrydelserne under et saadant Politi kunde florere i uforstyrret Ro, og at Tyverierne tiltog i en ganske foruroligende Grad. I et Værk om det engelske Politi, som udkom i Begyndelsen af dette Aarhundrede og foreslog en Mængde Reformer, der senere ere blevne iværksatte, blev Værdien af det paa Forfatterens Tid stjaalne Gods anslaaet til mindst 1,500,000 Pd. Sterl. aarlig; og at Ondet stadig var i Tiltagende, kan man slutte deraf, at Antallet af Hælere imellem Aarene 1780 og 1800 steg fra 300 til 3000!

Foruden Natvægterne fandtes der endnu en anden Klasse Personer, som, om end mere aktive, dog kun i endnu høiere Grad vare beregnede paa at tilintetgjøre Retssikkerheden, men i en ganske modsat Retning, og hermed sigte vi til de Mennesker, som levede af den forbryderiske Befolknings Blod. Paa Regjeringen falder fornemlig Skylden for de Synder, der blev begaaede af disse afskyelige Personer. Siden Jonathan Wilds Tid vare Tyvefangere blevne stimulerede til at skabe Forbrydere ved, hvad der kaldtes Parlaments-Belønninger, eller Summer til et Beløb af 40 Pd. Sterl., der tilfaldt dem, som kunde give saadanne Oplysninger, at Forbrydere derved kunde blive overbeviste. Det gik her ud paa at sikre Folk Blodpenge, men ikke paa at undertrykke Forbrydelsen, og det var den gjængse Praxis iblandt de nævnte Betjente, at lade Tyverier gaae for sig, som de havde kunnet forebygge, alene for at erholde Præmien. De lode blot „Tingen gaae sin Gang“, som de sagde, indtil Præmien var sikret, og indtil der kunde blive Noget for Bøddelen at bestille. Disse Mennesker maae ikke forvexles med Opdagelsespolitiet, der bestod af de saakaldte Bowstreet Runners, iblandt hvilke der fandtes adskillige dygtige og maaskee skikkelige Mænd, men de beskjæftigede sig hovedsagelig med at fange Tyve efter privat Bestilling, hvor Lønnen var rigelig, og de bidrog Lidet eller Intet il Undertrykkelsen af Forbrydelser i Almindelighed.

Med Vægtere, der vare aldeles uvirksomme som præventivt Politi, med Angivere, der ved ufornuftige Lovbestemmelser bleve stimulerede til at lokke Folk til Forbrydelser, og med en Lovbog, hvis Bestemmelser vare over al Beskrivelse grusomme - endnu i Aaret 1800 fandtes der 160 Forbrydelser, for hvilke der var fastsat Dødsstraf, og med Livet maatte man undgjælde, naar man gjennembrød Dæmningen til en Fiskepark eller huggede et Æbletræ om i en Have - er det ikke at undres over, at „Dødens immergrønne Træ“ (the deadly never-green), som man i den Tids Kunstsprog kaldte Galgen, bar Frugter hele Aaret rundt. Da en Kommittee i Aaret 1816 blev nedsat for at undersøge Hovedstadens Politiforhold, afgav Mr. Townsend som Politiembedsmand den Erklæring for Kommitteen, at han endnu kunde mindes, hvorledes i Aaret 1783 fyrgetyve Delinkventer bleve hængte ved to Henrettelser, og han tilføiede: „Det lee de stakkels Folk nu selv af og kalde det for Bagateller!“ Iblandt Forbrydelser af mere alvorlig Natur nævnes der navnlig Røverier, som forøvedes af beredne Stratenrøvere (highway-men), og disse anrettede store Ødelæggelser, indtil det endelig lykkedes en Rytterpatrouille, der blev oprettet i Aaret 1805, at sikre de Reisende imod dem. Denne Patrouille var den første Forbedring af det gamle Vægtersystem, og den virkede med saa meget Eftertryk, at Stratenrøverne i Løbet af nogle faa Aar bleve aldeles fordrevne fra Hovedstadens Gebet, og Landeveiene omkring London, der engang havde været ligesaa usikre som Veiene omkring Rom, blev ligesaa sikre som Byens Gader. Besynderligt er det, at medens Hovedstadens nærmeste Omegn saaledes blev forsynet med et nyt Forsvar, der viste sig fuldkommen tilstrækkeligt til at holde Røverne borte, blev der indtil Aaret 1829 ikke truffet nogen Foranstaltning til Afskedigelsen af de gamle Sognevægtere, som havde existeret ligefra Sachsernes Tid og synes at have været i fuldt Flor under Dronning Elisabeths Regjering. At lade Vægterne i de forskjellige Sogne virke sammen imod Tyvene, deres fælles Fiende, var der slet ikke tænkt paa, og i City stod de under Bestyrelse af ikke mindre end tredive forskjellige Autoriteter. Der var Gadeopsynsmænd, Patrouiller, Kvarteer-Konstabler osv., Allesammen med deres særskilte Befalingsmænd over sig, og saa fuldstændig var Adskillelsen imellem dem, at Konstablen i eet Kvarteer aldrig lagde sig imellem for at forhindre et Indbrud paa den modsatte Side af Gaden, dersom den Side ikke hørte med til hans Distrikt.

I sit i Aaret 1838 for Kommitteen for Hovedstadens Politivæsen afgivne Vidnesbyrd omtaler Elliot et paafaldende Exempel paa det exekutive Polities fuldkomne Lamhed som en Følge af dette absurde System. „For 2 Aar siden“, sagde han, „blev der gjort Indbrud i en af mine Naboers Pakhuus, og Thee til en Værdi af hundrede Pd. blev stjaalet fra ham; en Vægter havde fra Enden af Gaden seet en Vogn kjøre bort fra Pakhuset, men han sagde, at det var ikke i hans Distrikt, og gjorde derfor ikke Noget ved Sagen.“ Den almindelige Utilbøielighed til at komme af med de gamle Vægtere reiste sig ganske vist ikke af nogen Uvidenhed om deres Ubrugbarhed; thi deres Svaghed og Usselhed vare allerede for længe siden bleven til et almindeligt Mundheld. At prygle en Charley var en yndet Tidsfordriv for den Tids unge Kavalerer, og dissr værdige Embedsmænds afgjorte Hang til at slumre var en staaende Gjenstand for Folks Vittighed. „En af mine Venner“, sagde Erskine, „led af en bestandig Søvnløshed, og forskjellige Methoder vare forsøgte for at faa ham til at sove, men Altsammen forgjæves. Tilsidst tog Lægerne deres Tilfluat til et Experiment, som lykkedes fortræffelig. De gav ham en Vægterfrakke paa, stak ham en Lygte i Haanden og satte ham ind i et Skilderhuus, og — inden ti Minuter var han falden i Søvn.“ Man skulde tro, at Tegn som disse klart nok tydede paa, at en Reform vilde blive hilset med Jubel; men Resultatet viste imidlertid, at det er to himmelvidt forskjellige Ting: at rive ned paa Noget og at gjøre det bedre. Robert Peel, som ved Oprettelsen af en Dagpatrouille havde søgt at bane Veien for sit store Experiment, erholdt i Aaret 1828 af en Kommittee i Underhuset det Hverv at prøve Hensigtsmæssigheden af et eensformigt Politisystem i London, og da Kommitteen havde udtalt sig for Huset i Favør af Planen, blev denne umiddelbart derpaa iværksat. Denne gavnlige Forandring blev ikke sat igjennem uden at fremkalde en dyb Sensation. „Undersaatternes Frihed“, dette evige Skalkeskjul, hvormed der her ikke meentes Andet end Gavtyvenes Frihed til at røve og stjæle, blev øieblikkelig stukket frem for Publikum, og man kan være vis paa, at det i den Tids politiserende Værtshuusklubber er blevet udtalt, at med Charley'ernes Fald var „Englands Hæderssol for evig gaaet ned.“ Og unægtelig var Oprettelsen af denne nye væbnede Styrke vel istand til i Begyndelsen at vække en grundet Frygt hos Englændere, der vidste at sætte Priis paa deres personlige Frihed. Nu var der ikke længere Tale om nogle faa Konstabler, men om en staaende Armee paa henved sex tusinde Mand, indexercerede som Soldater og øvede i at operere i Masse. Allerede den ene Omstændighed, at der til en af de Øverstbefalende blev udvalgt en Mand, som tidligere havde været ansat i det halvt militære irske Konstabelkorps, Oberst Rowan, var nok til at bestyrke Folk i den Tro, at det nye Politi skulde være et formeligt Gendarmeri. Og at dette var den almindelige populære Forestilling, fremgik tydelig af de talrige Billeder, som dengang udkom, forestillende en vildtudseende „Peeler“ med Beltet fuldt af Pistoler og med et drabeligt Sværd i Haanden.

De, som nu engang vare vante til den primitive Vægters langsomme Skridt, naar han vraltede ud til sin Post, saae med Forbauselse Sergeantens Detaschement marschere i raske, militære Trit langsmed Fortouget i en sluttet Række, og kunde ikke tro Andet, end at en saa mægtig Styrke, koncentreret under en enkelt Befalingsmand, var bestemt til at virke i politiske Øiemed. Konstablerne viste sig heller aldrig paa Gaderne uden at blive forfulgte af tætte Skarer, der hujede ad dem og tilraabte dem Skjældsord som „Peelers“, Landkrabber, Blodhunde, raae Hummere, Bobbies osv. Tilsidst, i Aaret 1833, fandt der et formeligt Sammenstød Sted imellem dem og den „uvaskede“ Pøbel i Coldbath Fields. Et Chartistmøde var blevet berammet der, og man ventede, at det vilde give Anledning til alvorlige Følger. Der blev derfor givet Befaling til, at Forsamlingen skulde adsplittes, men midt under Udførelsen af sit Hverv bleve tre af Politisoldaterne saarede, een af dem endog dødelig. Man skulde have troet, at en Hob Pøbel, der saaledes ankom væbnet med det udtrykkelige Forsæt at modsætte sig en lovlig Autoritet, vilde have fremkaldt de respektablere Borgerklassers Forbitrelse imod sig, men det gik ganske anderledes. En Jury, der havde det Hverv i Kongens Navn at optage Syn over Liget, afgav til Retten den Kjendelse, at det stedfundne Manddrab kunde ansees for berettiget, - et ret betegnende Vidnesbyrd om, hvorledes den Klasse, hvoraf Juryen var valgt, var stemt imod den nye Autoritet. Saa stærk var Gjæringen, at en Kommission maatte nedsættes for at undersøge Politiets Forhold, og Resultatet var, at det blev frikjendt for den Beskyldning, som Korporation at være gaaede frem med større Voldsomhed, end det havde været fornødent. Siden den Gang, og med Undtagelse af den i Aaret 1856 stedfundne Undersøgelse i Anledning af Beskyldningen for med unødvendig Strenghed at have adsplittet en Forsamling i Hyde Park - en Beskyldning, som aldeles ikke blev bevist - har deres Opførsel været saa exemplarisk, at den oprindelige Forbitrelse imod dem fuldstændig er forsvunden. Erfaringen har efterhaanden lært Folkene de gode Virkninger af Maadehold og Taalmodighed, og nu betragter man dem som en lovmæssig Magt, alene fordi man er bleven vant til dem.

For Øieblikket bestaar Hovedstadens Politistyrke af en Overkommissær, 2 Underkommissærer, 18 Overopsynsmænd, 133 Inspektører, 625 Betjente (Serjeants) og 4954 Konstabler, ialt altsaa 5734 Personer af forskjellig

Rang. Det Maskineri, hvorved denne forholdsviis ringe Styrke sættes istand til Dag og Nat at vogte paa hvert Stræde, hver Gade, hvert Torv i den store Hovedstad, hvorved den holder Øie med hver tilgjængelig Dør, hvert tilgjængeligt Vindu i dens 400,000 Huse, patrouillerer gjennem et Distrikt af 90 engelske Kvadratmile, passer paa de 8000 renommerede Tyve, som ligge i Krig med Byens Indvaanere, og holder i Ave de 40 eller 50,000 Mennesker, som udgjøre Londons „urolige Klasser", er ikke meget kompliceret. Hovedstadens Politidistrikt, der tillige indbefatter Themsen med alle dens Losseplabse, Dokker, Landgangssteder og Skibsværfter, udstrækker sig fra Charing Cross 15 Mile i hver Retning; det hele Distrikt har en Omkreds af 90 engl. Mile og udstrækker sig over en Flade af mere end 700 engl. Kvadratmile, hvoraf de 100, der danne den saakaldte indre Grund, ere bedækkede med det store Babel af Kalk og Muursteen. Denne store Flade er inddeelt i 18 Divisioner, hvoraf hver især har et Detaschement Politi af forskjellig Størrelse, Alt efter Arealets Størrelse, Eiendommenes mere eller mindre udsatte Natur eller Befolkningens Tæthed, saaledes som nedenstaaende Oversigt udviser, hvoraf man tillige vil see, at den Politibetjent X, som saa ofte figurerer i Punch, ikkun er en skjemtsom Opfindelse af det berømte Vittighedsblad.

A. Divisionen Whitehall med en Styrke af 380 Mand. B. Westminster 324. C. St. James's 265. D. St. Mary-le-bone 371. E. Holborn 175. F. Covent Garden 165. G. Finsbury 317. H. Whitechapel 233. K. Stepney 482. L. Lambeth 208. M. Southwark 350. N. Islington 313. P. Camberwell 408. R. Greenwich 454. S. Hampstead 410. T. Kensington 288. V. Wandsworth 381. Thames-Politiet 103.

Hver enkelt af disse Divisioner er igjen deelt i Underafdelinger, disse igjen i Sektioner, og Sektionerne endelig i „Gange" eller „Toure" (beats). Blandt Divisionerne er A, om end en af de mindste i Omfang, dog langt vigtigere end de andre; den er nemlig Sædet for Centralautoriteten, der er henlagt i Scotland Yard (Whitehall-Palace). Politiet bestaar i A-Divisionen af langt smukkere Folk, som i Gjennemsnit endog ere høiere end Gardesoldaterne, og deres Funktioner ere forbundne med et langt større Ansvar, end nogen af de andre Divisioners. De fungere om Souverænens Person, ved Parlamentet, Theatrene, Parkerne og alle andre almindelig besøgte Steder, saasom ved Epsom- og Ascot-Rendebanerne, Blomsterudstillingerne, Krystalpaladset osv. Divisionen A indtager, i Forhold til den samlede Politistyrke i Hovedstaden, den samme Rang, som Garden indtager i Armeen; og for at kunne opfylde disse Extra-Funktioner har den en Reservestyrke paa 250 Mand, som den i forekommende Fald kan trække paa, og som under sædvanlige Forhold er fordeelt blandt Divisionerne B, C, D, G og M med halvtredsindstyve Mand paa hver.

De øvrige Divisioner ere saa temmelig eens, hvad angaar Beskaffenheden af deres Forretninger, der simpelthen bestaae i at passe paa. Visse Modifikationer opstaae imidlertid af Distrikternes forskjellige Charakteer, og saaledes vilde en Konstabel, der sædvanligvis fungerede i Whitechapel, befinde sig i en betydelig Forlegenhed, hvis han med Et blev forsat til Westminster eller Mary-le-bone; thi at have at bestille med Slagsmaal i Smaagaderne eller Skjenderier med Landstrygerne er, ligesaalidt som det simple Sprog, der høres i Londons Pjaltenborge, nogen god Skole til at lære det nette Væsen, der udfordres iblandt den mere fashionable Deel af Befolkningen. I alle Divisionerne hersker forøvrigt ganske den samme Organisation, og i dem alle er Arbeidet lige fordeelt. De to Trediedele af den samlede Styrke ere i Virksomhed fra Klokken ni eller ti om Aftenen til fem eller sex om Morgenen. Det er ikke længe siden, at Nattepolitiet endnu var fordomt til at patrouillere i Gaderne ni Timer i Træk uden at sidde eller blot saa meget som støtte de trætte Lemmer et Dieblik; men denne anstrængende Arbeide blev anseet for uforeneligt med Vedligeholdelsen af den fornødne Aarvaagenhed henad Morgenstunden, og Folkene holdes derfor nu kun i Aktivitet i otte Timer ad Gangen. Funktionerne om Dagen ere fordeelte paa Vagter, der afløses til bestemte Tider og vare fra Kl. 6 om Morgenen til 9 om Aftenen. Trods det mere anstrængende Arbeide er der dog Folk, som foretrække den mindre forstyrrede, mere mechaniske Patrouillering om Natten, hvor de blot have at passe sin Dont som Maskiner, fremfor den mere travle og spændende Dagvagt. Sergeanterne eller Inspektørerne rundere i Distrikterne for at paasee, at Konstablerne rigtig patrouillere omkring i deres Toure.

Saasnart en Dør eller et Vindu opdages at være i en mindre betryggende Forfatning, blive Beboerne i Huset øieblikkelig gjorte opmærksomme paa denne Usikkerhed, og dersom Konstablen forsømmer at gjøre Anmeldelse om Sligt paa sin Runde, og det bagefter opdages af hans Sergeant eller den næste vagthavende Konstabel, bliver det indberettet og Manden mulkteret for sin Forsømmelighed. I Gjentagelsestilfælde bliver en saadan Uagtsomhed endog straffet med Kasfation. Overhovedet blive Pligtforsømmelser af enhver Art strængt straffede, hvilket fremgaar af det Faktum, at imellem Aarene 1850 og 1856 ikke mindre end 1276 Politibetjente bleve kasserede. Af disse blive 68 retslig overbeviste og dømte. Saaledes holdes Folkene strængt til sine Pligter, og al hemmelig Forstaaelse med Tyvene bliver gjort dem ganske overordentlig vanskelig. Hver Morgen bliver der sendt en skriftlig Rapport til Overkommissæren i Scotland Yard, med en detailleret Angivelse af alt Mærkeligt, der er forefaldet i Nattens Løb over hele Hovedstaden, og i det samme Central-

Sangerinden Louise Michal.

etablissement føres der en fuldstændig Fortegnelse over alle tabte og stjaalne Sager, ligefra en Guldnaal til det kostbareste Sølvservice. [fragment: ...nbaneaktier ... pCt., de andre 3 pCt.]

Saafremt noget indtræffer, saasom et [fragment: ...tiania Byes Vel uddeler Præmi... ...tighed]
[fragment: ...nsdag den 23de September Kl. 4 ...d,]
bliver der afsendt Mel
først faar Nys derom [fragment: ...fabrik averteres nu til Salg.]
Centralstation, og fra [fragment: ...rmester fra Drøbak, ved Navn Skotner,]
[fragment: ..., druknede sig nylig i Pipervigen med]
videre til alle Sider [fragment: ...rithjof. Han var Enkemand og efter-]
route-papers med sig [fragment: ...n.]
Sagen, bag paa hvilke[fragment: ...st Spiess har i Theatret givet en Kon-]
som de modtages i de [fragment: ...attige, hvorved omtr. 100 Spd. indkom.]
Paa denne Maade kan [fragment: ...Kirke er repareret og istedetfor den gamle]
[fragment: ... berettede var bleven skjænket Musæet]
cirkulere rundt til alle S[fragment: ...ken bleven forsynet med en ny Tavle,]
der høre til de ydre [fragment: ...gelse af Korset (af en hollandsk Maler]
Rapporter opføres Navn [fragment: ...er en Gave af Kabinetskammerherre]
tilstede i de Toure, hvor [fragment: ...af Gaarden Næs i Slagens Sogn.]
[fragment: ...ere af Grev Wedel anvendte saavel]
Sergeanter der kommand[fragment: ...kes Udvidelse og Forskjønnelse, hvorfor]
paa de Konstabler, hvem [fragment: ...n Deputation har bevidnet ham, lige-]
Forbryderne saa langt s[fragment: ...iver Løvenskjold, sin Taknemlighed.]
graph vil imidlertid sna[fragment: ...stalt lukkedes med Udgangen af August,]
til alle Byens Divisionsst[fragment: ...esøgt af 536 Badegjæster.]
munikationsmiddel først t
lelsen kunne skee næsten
fælde af et Indbrud hvem [fragment: ... hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).]
gjort bekjendt med de

een Gang vil Politiet kunne kaste sit Net over Staden. Tyvene ville da ikke kunne komme afsted med sine Tyvekoster, forend Stikbrevet allerede er i Hælene paa dem, og havde Telegraphen dengang været til, vilde Hendes Majestæts Sølvservice, der nylig blev stjaalet fra en kongelig Pakvogn udenfor Værtshuset „Grisen og Flasken", efter al Sandsynlighed være bleven opsnappet, forinden det naaede den Mark i Shoreditch, hvor det blev taget ud af Kisten. I Tilfælde af særdeles alvorlige Tumulter vil Telegraphen være istand til i Løbet af et Par Timer at koncentrere 5000 Mand paa hvilketsomhelst Punkt i 5 engelske Miles Afstand fra Charing Cross.

Louise Michal,

kgl. Operasangerinde ved Stockholms Theater, af hvem her leveres et Portræt, efter Photographi af M. Hansen, er født i Stockholm, hvor hun havde store Vanskeligheder at bekjæmpe, forinden Theaterdirektionen kunde formaaes til at lade hende optræde i Operaen, og det uagtet hun allerede da havde sunget med Bifald i flere Koncerter. Endelig lykkedes det hende at bane sig Vei, og hun fremtraadte første Gang paa Scenen i Juni Maaned 1849 som Donna Elvira i Mozarts „Don Juan." Debuten blev kronet med Held og hun blev engageret som Elev ved Theatret. Fra den Tid af begyndte hun sine Sangstudier under Veiledning af Tenoristen, nu Sanglærer, Günther (der gav Koncert her i Christiania 1844), og det lykkedes hende efterhaanden mere og mere at vinde det stockholmske Publikums Bifald. I Aaret 1853 foretog hun en Studiereise til Paris og London; under sit korte Ophold i London tog hun Lektioner hos Manuel Garcia, af hvem ogsaa tidligere Günther havde nydt Veiledning. I 1855 gik hun paa en Kunstreise til Tydskland, hvor hun blev et Aar, og i den Tid optraadte hun med Bifald i Hamburg, Berlin, Dresden og flere tydske Stæder. 1856 var hun i Kjøbenhavn, hvor hun sang med stort Bifald og har fra den Tid været engageret som kgl. Operasangerinde i Stockholm. I denne Tid har hun gjæstet Christiania og har vundet overordentligt Bifald ved tre Koncerter. Hendes Stemme er en fuldstændig Sopran, som hun benytter efter den Garcia'ske Methode. Hun efterlader et behageligt og godt Indtryk, og vil sikkert, hvis hun atter en Gang kommer tilbage til Christiania, blive modtaget med det samme stærke Bifald, som det, hvormed hun forlod os. Hun besidder stor Færdighed og Lethed i sine Kolloraturer, ligesom hun tillige har en betydelig Udholdenhed i Stemmen; men især bør fremhæves hendes fortrinlige Mezza voce, hvilken hun selv i de høieste Toner fortræffeligt forstaar at benytte, altsaa alle gode Egenskaber for en Bravoursangerinde, - og i Bravouren er hendes egentlige Force. Allegroen af „Casta diva", Arien af „Nürnbergerdukken" og de to Variationer af „Rodes Violin-Concert" ere uden Tvivl de Nummere, i hvilke hun bedst udfolder sine Evner.

9. 4.

Fo[fragment]
aarlig
for Kom
forøges ti

Scene fra Hongkongs Havn.

Lære[fragment] ...strated London News" indeholder nogle
strikt med 58
Benyttelse af oma af Bladets Korrespondent i Hongkong.
Brænde. ... stemt mod „de Himmelske" end andre
En Omgangsskol... ...er og mener, at „John Chinaman"
40 Spd. i aarlig Løn
Godtgjørelse for denne, n... ...der en god Regjering og med lidt
... blive en af de prægtigste Nationer
... denhed er uden Exempel. Eu-
Hermed følger som T... ...aar det lærer John bedre at
Nr. 45—48. ...nde blive kvit Mandarinerne
... d i alle de Skjændigheder,
... , vilde man i dem finde
... samme Klasse selv i
... som forgiftede Brødet;

det var Mandarinerne, som bære Skylden for Affæren med „Thistle“; det er Mandarinerne, som hindre Englænderne fra at komme ind i Kanton. Kyndige Folk sige ganske afgjort, at Chineserne Intet have mod de Fremmede; de ere et Handelsfolk, som ikke havde den mindste Interesse for Krigen; Hongkong var fuld af chinesiske Detailhandlere, som stode paa den venskabeligste Fod med de engelske Kolonister. Der var ikke mindre end 6000 Indfødte paa Øen, og den Haandfuld af Europæere, som fandtes, vilde forlængst være myrdet, hvis Chineserne virkelig havde været fiendtlig stemte.

Hongkongs Havn var fuld af Skibe; der vrimler af smaae chinesiske Fiskerfartøier. Chineserne haandtere deres Seil med udmærket Dygtighed. Heri og i at ro have de neppe deres Mestere. Men saa ere de ogsaa saagodtsom fødte med en Aare i Haanden. Baadene - sampans - blive for det Meste roede af Piger, som saa langt fra at have noget Chinesisk ved sig ere mere franske end nogetsomhelst Andet; deres Dragt er en blaa Kjole, som strækker sig ned til Knæerne, vide blaa Beenklæder, bare Been og Fødder; paa Hovedet bære de et kolørt Tørklæde eller undertiden en Straahat. „De ere efter min Smag“, siger Korrespondenten, „yderst smukke og yndefulde; de have de nydeligste Hænder og Fødder, jeg nogensinde saa.“ De chinesiske Kvinder flette nydelige Blomster ind i Haaret, som de overhovedet forstaae at smykke med stor Smag. Der gaves ingen Mabile og ingen jardins d'hiver i Hongkong; de chinesiske Piger dyrke ikke Terpsichore; men der er Overflødighed af Musik for dem, som forstaae at vurdere chinesiske Koncerter. „Første Gang, jeg hørte den“, siger Forfatteren, „troede jeg, at den skotske Sækkepibe var arriveret; det er umuligt at høre den uden at blive slaaet af Ligheden.“

Steenkulminerne.

(Efter Alphonse Esquiros „Les charbonnages de la Belgique.“)

II.

(Sidste Artikel.)

Naar man betænker, at disse Kulmasser har svævet om i Luften i Gasform, at de fordum have cirkuleret i Planternes Organer, at disse Planters Mineralisation har været et Resultat af langsomt, umærkeligt virkende Aarsager, kan man ikke betvivle, at Kulalderen har varet overordentlig længe, og at den har forenet de gunstigste Betingelser for Plantelivet. Hvis det gik an at sammenligne Skabelsens Orden med Aarstidernes Løb, maatte man sige, at Kulalderen har været Vegetationens Guldalder, „det store Aars Vaar“, som de engelske Geologer kalde den. Man har eftergransket, hvilke Aarsager kunde frembringe denne Yppighed, mod hvilken de rig este Græssletters og de varmeste Øers Grønsvær i vore Dage kun er Goldhed. Nogle Lærde have antaget en stærk kulsyreholdig Atmosphære. Paa Naturens nærværende Standpunkt udvikler der sig stadig kulsuur Gas fra de mineralske Kilder, fra Vulkanernes Kratere, ja selv fra Jordens Overflade: muligt er det, at disse Gasuddunstninger i hiin svundne Jordperiode have været langt betydeligere; men det er fornemmelig i det gjensidige Forhold mellem Land og Vand man maa søge Aarsagen til Kulalderens særegne Vegetation. De nuværende Fastlande existerede ikke dengang og de Lande, som strække sig mod Nord, havde endnu ikke hævet sig, saa Kloden dengang var befriet fra de polare Indvirkninger, der senere hen for vore saakaldte tempererede Egne ere blevne en stadig Grund til Kulde. Ø-Formen var den, som bedst kunde forene de tvende for Plantetrivselen gunstigste Betingelser: jevn Varme og fugtig Luft. Som Forholdene nu ere, stræber Oceanet stedse at vedligeholde en Temperaturens Ligevægt mellem de Kyster, det beskyller; Oceanet er Klimaternes Forbindelsesled. Saamegetmere maatte Varmen, dengang Kloden ene bestod af lave, omspredte Øer, om hvilke Havet dannede et Belte, være eensformig, fugtig, uforanderlig. Da disse Øgrupper vare Toppene af undersøiske Bjerge, har man sluttet, at den første Vegetation maatte danne sig paa en Overflade af Granit, der endnu kun var svagt bedækket med Jord: de fordums Bregner, Palmer, Graner, Sigillarier voxede saa at sige uafhængigt af Jordbunden; disse Træer vare

Chinesiske Baade i Hongkongs Havn.

Atmosphærens Børn og denne havde de at takke for sin overordentlige Fylde. Man har troet, at Granittoppene Tid efter anden sønderbrødes og styrtede sammen, men at der af deres Ruiner fremgik nye Øer, nye Vegetationens Skuepladse, som gave dette store Ocean Udseende af en uhyre Sø, besaaet med grønklædte Øgrupper. Denne første Plantedragt er i ethvert Tilfælde den rigeste og yppigste, ihvorvel ikke den mest brogede, som nogensinde har bedækket Jordens Nøgenhed. Kulalderen repræsenterer i vor Jords Historie den Tid, som de Gamle kaldte Kybeles Ungdom.

Langt nede i Kulleierne finder man paa en vis Maade et Billede af denne eensformige og hede Temperatur. Jeg er kommet ned i Kulminerne paa de koldeste Dage i Aaret, og Intet er da mere overraskende end Modsætningen mellem Vinteren over Jorden og det milde, rolige, stedse uforandrede Klima, som hersker under Jorden. I den Dybde, hvor Varmen er eensformig, hersker der vistnok Aarstider i den Forstand, at Minen i nogle Maaneder af Aaret modtager større, i andre mindre Kvantiteter Vand, men dette er en Følge af den Regn, der falder oppe i Dagen. Denne indre Jordvarme forøges, jo længere man kommer ned. Man har gjort meget interessante barometriske og thermometriske Jagttagelser; men det er ikke engang nødvendigt at tage sin Tilflugt til Instrumenter for at bestemme det Forhold, hvori Varmen tiltager. I Mariemont f. Ex. har de tre Etager i Minen været mig et naturligt Barometer ved Vandets Temperatur: i første Etage er Vandet mindre koldt end oppe paa Jordens Overflade, i den anden er det lunkent, i den tredie næsten hedt. Den indre Varme stiger i samme Forhold, som Afstanden fra Jordens Overflade bliver større, men det er bragt paa det Rene, at denne Stigning ikke finder Sted i lige Forhold overalt. Stundom er Varmen 3—4 Gange større i et Land end i et andet, og denne Forskjel staar ikke altid i Forhold til de Landes Længde og Bredde, hvor Jagttagelserne have været gjorte. Der existerer saaledes paa en Maade underjordiske Klimater. I Belgien stiger Thermometret 1 Grad for hver 30te Metre man stiger ned i Jordens Skjød. Man har undersøgt, hvad der kunde være Aarsagen til denne underjordiske Varme: Lærde og Praktikere have sat den Stigning af Temperaturen, som finder Sted i Minerne, i Forbindelse med den Mængde Arbeidere, som der ere sammenhobede, med de der brændende Lamper, og mange andre Ting, tilsidst ogsaa med Tilværelsen af en Centralild. Man har beregnet, at hvis Varmen stedse steg i samme Forhold jo længer man kom ned i Jorden, vilde man ved en Dybde af omtrent 3³/₅ norske Miil naa det Punkt, hvor Jernet og næsten alle de øvrige mineralske Stoffe vilde smelte. Antager man nu, som de Fleste af de Lærde, at Jordens Indre den Dag idag er et Ildhav, bedækket af en Skorpe, der stedse bliver tykkere og tykkere, er det klart, at den derfra udstraalende Varme paa den Tid, da Skorpen kun var et tyndt Granitlag, maatte bidrage mægtigt til Kulalderens rige og yppige Vegetation.

Saadan er den Historie, Kulminernes Indre fortæller os i et dunkelt, men troværdigt Sprog.

Gamle Nyheder.

En norsk Klagevise fra 1716.

I et mig ihændekommet gammelt Manuskript, der skal have hørt til Generalkrigskommissær Holms Samlinger, hvilke splittedes ad i Christianssand ved Auktion i Septbr. 1835, findes blandt mange mere eller mindre betydningsfulde Optegnelser fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede ogsaa „Den Norske Bundes Væmodelige Klagedigt i disse fientlige tiders tilstand 1716.“ Da denne Vise kan tjene til at vise Folkestemningen under hiin haarde Krigstid, medens den svenske Heltekonge Karl den Tolvte angreb vort Land, og da den tillige er et af de faa til os naaede Vidnesbyrd om at Landets Nød og Fortrykthed. dog ikke gik saa ganske lydløst forbi, selv

under vor dybeste „nationale Søvn“, have vi troet, at den kunde fortjene at blive trykt, hvad den utvivlsomt hidtil aldrig har været. Maaskee har Visen bestaaet af flere Vers, end der her gives; - Manuskriptets Beskaffenhed lader i saa Henseende intet bestemt slutte.

I nu brugelig Orthographi lyder Visen saaledes:

Mel. Med Sorgen og Klagen holdt Maade ꝛc.

Jeg Arme har Aarsag at klage
I disse bedrøvelig' Dage,
Nu seer jeg at Varderne brænde
Og Fienden Landet vil skjænde.

Jeg længe har stræbet med Møde
Soldaten at klæde og føde,
Jeg tænkte han mig skuld' forsvare
Mod Fiendens Anstød og Fare.

I syv Aar har jeg nu maatt' lære,
Hvad Kontributioner mon være,
Soldaten den maa jeg besolde,
Dragonen med Hesten og holde.

Faaer han ikke hvad han vil have
Da bliver han slet udaf Lave,
Han truer, han skjænder, han bander
Og sønderslaar Kruser og Kander.

Om Vinteren, naar det er Føre,
Til Fæstningen maatte jeg kjøre
Mit Kjød og mit Hø, med stor Møde,
Og Alt hvad mit Huus skulde føde.

Jeg kunde det nødigt vel miste,
Dog derom jeg aldrig mon tviste,
Jeg tænkte forsikret at være,
Naar Svensken mig vild' attaquere.

Stor' Skatter og Paalægger mange
Jeg Aar efter Aar maa fremlange,
Jeg tænkte det har dog ei Fare,
Krigsfolket skal Landet forsvare.

Men som det nu gjælder i Knibe,
Da lyder mig saadan en Pibe:
Du Bunde maa Fienden selv ændse,
Soldaten sig pakker fra Grændse.

Mange Ordre monne her komme,
Som er baade skjæve og kromme,
Til Fjelde og Skove at lakke
Med Pose og Bøsse paa Nakke.

Lensmanden mon Ordre udskikke
Med Seddel i brændte Budstikke:
Og bliver du een Dag forlænge,
For din Stuedør skal du vist hænge.

Der er Frugten, jeg har af Soldaten,
For det han har ædet op Maden,
Nu maa jeg fra Huset marschere,
I Skove og Fjelde logere.

Armeen trækker sig vest i Lier,
Der ligger de saa stille og qvier,
Men Bunden skal Agnemat være,
Som Fienden skal ha' at fortære.

Literatur og Kunst &c.

Jordbeskrivelse for den norske Almue ved Ludvig Kr. Daa. Første Afsnit. Jordens Naturbeskaffenhed. Udgivet af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Tillægshefte til „Folkevennen“ 6te Aarg. 1857. VIII og 235 S. 8vo. Denne Bog slutter sig nøie til den af Selskabet udgivne „Berlins Naturlære.“ Vigtige Afsnit af den physiske Geographi (fornemmelig den astronomiske og naturhistoriske) ere endog her kun korteligen berørte, fordi de allerede i Naturlæren haves klart fremstillede. Den Begjærlighed, hvormed Folket har modtaget Berlins Bog, viser dets Lyst til Belærelse om Naturen og dens Phænomener, og det er derfor klogt af Folkeoplysningsselskabets Bestyrelse, at det ved dette nye Skrift har givet Adgang til en videre Tilfredsstillelse af denne Lyst. Ligesaa klogt har den vistnok handlet ved at henvende sig til Hr. Daa i Anledning af Forfattelsen; thi Daa er en routineret Forfatter og har desuden idetmindste i den chorographiske og politiske Deel af Geographien omfattende Kundskaber som Faa hertillands. Nærværende Afsnit af hans Værk vil ikke alene med Nytte læses af Almuen, men ogsaa af Folk, der have de geographiske Lærebøger inde. Thi det giver den physiske Geographi fuldstændigere end disse, foruden at her haves Resultater af den allernyeste Tids Undersøgelser (saaledes ang. Atlanterhavets Bund, med Profiltegning, Nordiishavets Strømning, de nyeste Erfaringer om Skovenes Indflydelse m. m.), Oftere anfører Forfatteren længere Skildringer af Andres Skrifter, og herved saavelsom ved Omstændeligheden af Fremstillingen i det Hele har Bogen faaet en Udstrækning, som kunde synes Mange unfornøden i et Almueskrift. Men Sagen er, at i populære Skrifter bidrager netop Detaillen til at vække Interessen og befæste Indtrykket af det Væsentlige. Især hører det med, ikke blot at sige, at Noget er saa, men ogsaa at forklare hvorfor og hvortil. Det er ikke nok, at et Phænomen findes forklaret, men ofte hører det ogsaa til at oplyse, hvorledes Forklaringen er bleven mulig. Det er, for at hente et Exempel af Daa's Bog, ikke nok at angive, hvor dybt Atlanterhavet er, men det er ogsaa fornødent, som han har gjort, at forklare, hvorledes det har været muligt at udfinde dette. Overalt maa man ved populære Skrifter erindre, at Læseren maa gives fuld Rede for Alt, netop fordi han ikke som i Skolen f. Ex. har Nogen at søge Oplysning hos om det Tvivlsomme eller Uforstaaelige. Anmelderen er forlidet Physiker og Geograph til at dømme om, hvorledes Daa i videnskabelig Henseende har løst sin Opgave. Dette ville vi overlade til Andre at afgjøre. Vor Hensigt er kun at udtale, hvad vi ved Læsningen have fundet, at hans Bog er høist interessant og lærerig. For det Tilfælde at et nyt Oplag skulde udkomme, vil Sprog og Fremstilling kunne modtage adskillige Forbedringer, som Forf. vist ogsaa af sig selv vil vide at give sit Arbeide, naar han kun dertil faar bedre Frist, end den temmelig korte Tid, som har været tilstaaet ham til Udarbeidelsen. Mindre sædvanlige Orddannelser, Brugen af ganske undværlige Fremmedord (som f. Ex. remplacere) og disses Skrivemaade paa orthophonisk Viis (som Nivo) hører ikke hjemme i et Folkeskrift, hvori især individuelle Eiendommeligheder let tjene til at forvirre Begreberne. Det er ellers ikke vor Mening, at Forf. skulde skyet alle techniske Fremmedord og ombyttet dem med norske Ord. Dette vilde endog været en Skade, forsaavidt man derved vilde berøvet Folk et Middel til fuldelig at forstaa andre Skrifter, hvor hine techniske Udtryk findes. Det Rette var, som han oftest har gjort, at stille de tilsvarende norske Ord som Forklaring ved Siden.

Idet vi omtale denne Bog, ville vi paatale den sære Skik, Folkeoplysningsselskabet har, at betegne sine selvstændige Skrifter som „Tillæg“ til en eller anden Aargang af „Folkevennen“, uagtet de hverken ere bestemte til at indbindes under Et eller have nogetsomhelst andet Forvandtskab med dette Tidsskrift, end at de trykkes paa samme Selskabs Bekostning. En saadan Sammenkjedning er en Urimelighed, som idetmindste de udenlandske tilsvarende Selskaber, vi kjende, aldrig have faldet paa. Naar man paa Titelen har Aaret og „Udgivet af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme“ er dette en Betegnelse, som f. Ex. „Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug“ og „det islandske Literaturselskab“ have fundet aldeles tilstrækkelig. De have ikke knyttet sine særskilte Skrifter som et Tillæg til sine Tidsskrifter, paa samme Maade, som naar en Avis giver et Extranummer. For os vil det være en bibliographisk Forargelse at see et Værk som Keysers Norges Historie, naar den kommer, betegnet som noget i og for sig uselvstændigt, som et blot Atpaaslæng til et Tidsskrift, der netop paa Grund af de periodiske Produkters Vilkaar vil være forsvundet længe inden hiint Værk har tabt sin Værd og Betydning. Muligens har Selskabet ved hiint Tillægsvæsen villet idelig bringe i Erindring, at det ikke blot udgiver Bøger, men ogsaa har sit særegne Tidsskrift. I saa Fald vil dette paa en mere passende Maade kunne opnaaes ved en Notits paa Omslaget eller ved et tilføiet Blad bagi hvert Skrift. Her kunde ogsaa anføres Titlerne paa Alt hvad Selskabet tidtigere har udgivet, hvilket turde have sin store Nytte med Hensyn til Indtrædelsen af nye Medlemmer. Det er ikke Mange, som erindre sig alle Selskabets Skrifter efter dets sparsomme Bekjendtgjørelser og som saaledes har en klar Forestilling om hvad de ved selv at indtræde deri kunne vente for sine Penge.

Samtidig med Daa's Bog omdeles til Selskabets Medlemmer et af 22 Karter bestaaende **„Atlas over alle Jordens Dele“**, udgivet af Emil Bærentzen & Komp. i Kjøbenhavn, hvilket Atlas er foranstaltet i denne særegne „Nye Udgave for det norske Selskab for Folke-Oplysningens Fremme.“

Paa Abelsteds Forlag er udkommet **Lærebog i dansk-norsk Sproglære,** af K. Knudsen, Overlærer. VI og 148 S. l. 8vo. Priis 42 ß indb. Dette Værk er en paa Skolebrug beregnet kort Bearbeidelse af Forfatterens „Haandbog“, til hvilken han ogsaa stadig (for Lærerens Skyld) henviser efter yderligere Oplysning om de enkelte behandlede Punkter. Af Fortalen seer man, at to af Landets største Skoler have opfordret Forf. til at levere en saadan Lærebog, som denne er, og han tør saaledes ved Udgivelsen have imødekommet en af Flere følt Trang til en kortfattet, men dog videnskabelig Skolegrammatik. Hvorledes Forf. praktisk har løst sin Opgave tilkommer det ikke os men Skolemænd at afgjøre; vi ville kun nævne, at Skriftet er udkommet.

DHrr. Halfdan Kjerulf, J. G. Conradi, Th. Broch, Axel Vinge, O. Pihl og Chr. A. Egeberg indbyde til **Abonnement paa fire Koncerter,** der i Løbet af Vinteren skulle gives her i Christiania, og hvorved tilsigtes at vække og nære den musikalske Sands, især for de ældre Tonekunstneres Mesterværker, Abonnementsprisen for hver Koncert er 48 ß. Lister til Paategning udeligge indtil 1ste Oktober hos DHrr. Cappelen og Lindorff & Komp.

Paa det **norske Theater** har Bjerregaards Syngespil „Fjeldeventyret“ gaaet fire Gange i Rad for fuldt Huus, og er bleven modtaget med stort og udeelt Bifald. En Embedsmand fra Landet, der forrige Søndag saa Stykket, tilstillede strax efter Theatret en Gave af 25 Spd., ledsaget af en Takskrivelse for den Nydelse, det havde skaffet ham.

Professor Sars er nylig vendt tilbage fra en 4 Maaneders Reise i det nordlige Norge, som han paa Naturvidenskabernes Vegne har foretaget sammen med Overlæge Danielssen i Bergen. Det nordligste Sted, som undersøgtes, var Vadsø, hvor Opholdet varede i længere Tid og hvor et rigt Udbytte gjordes. Reisen i hine i naturvidenskabelig Henseende lidet undersøgte Egne har, efter hvad vi høre, været til en meget stor Berigelse for vor Kystfauna. Professoren har medbragt derfra flere Kasser fulde af sjeldne for Videnskaben hidtil tildeels ubekjendte Specimina. Samtidig med Sars og Danielssen bereiste ogsaa en fransk Naturforsker, Botanikeren Gay, hine nordlige Egne, ligesom flere audre Udlændinger, og deriblandt en fransk Bankier, som vilde foretage Undersøgelser angaaeude et Kobberværks Anlæg i Ofoten.

Norge.

Christiania. Ligesom vort Storthing har Sveriges samtlige Stænder overdraget Regjeringen til Kronprindsen under Kongens Sygdom. Aftonbladet giver det Udseende af, at det norske Storthings hurtige Beslutning i denne Sag var beregnet paa at imponere Svenskerne endnu inden de foretoge Spørgsmaalet; Bladet finder heri intet Forunderligt, da Nordmændene endnu befinde sig under den „vicekungliga smekmånadens förtjusning.“

— Kongens Helbredstilstand har i den sidste Tid ingen mærkelig Forandring undergaaet.

— Den af Storthinget nedsatte særegne Kommittee angaaende den nye Storthingsbygning indstiller til Antagelse Regjeringens Tomt til Karl Johans- og Præstegaden, dog saaledes, at Gaardene No. 2, 29, 31 & 33 tilkjøbes for tils. 46,500 Spd., hvorfor de ere tilfals. Med Hensyn til Tegning har Kommitteen udtalt sig for Langlet's, hvilken Tegning dog det ene Kommittee-Medlem, Jac. Wetlesen, finder det utilraadeligt at anvende. Den af forrige Storthing valgte Tomt ved Slotsparken er af den Beskaffenhed, at Fundamentet vilde koste 50,000 Spd. Ved foretagne Boringer har det nemlig viist sig, at fast Grund naaes i Gjennemsnit først i 30 Fods Dybde, ja at den deelviis ligger endog under Havfladen. I Dybet under det udtørrede øverste Lag er Jordsmonnet halvt flydende. Prindsestaldens Tomt tilhører (efter hvad Rigsarchivar Lange har viist i dette Blad for 8de Febr.) ikke Staten, men Christiania Kommune, og er i og for sig selv snæver og lidet hensigtsmæssig, hvilket i endnu høiere Grad er Tilfældet med den gamle Bibliothekbygnings Tomt, hvis paastaaende Bygninger desuden have betydelig Værdi. Os har det desuden forekommet, at disse Bygninger, der ere opførte samtidig med Christiania Anlæggelse, og i den charakteristiske, da herskende Stiil, ikke uden Videre burde nedbrydes. De have idetmindste for Christiania Byes Historie nogen Interesse.

— Odelsthinget har gjenoptaget og ligesom Lagthinget bifaldt den kgl. Proposition ang. Latinstilens Afskaffelse. Derhos har det aabnet Adgang til ved Skolerne at lære Engelsk, der skal kunne regnes med i Hovedcharakteren. Fredags Aften holdt Studenterne Møde til Diskussion om hvorvidt følgende af flere Samfundsmedlemmer fremsatte Forslag skulde fremmes:

„De tilstedeværende akademiske Borgere udtale som sin paa Erfaring grundede Overbeviisning: 1) at den til Universitetet medbragte klassiske Dannelse ei vil kunne afgive noget tilstrækkeligt Grundlag for senere videnskabelige Studier, hvis den formindskes; 2) at en saadan Formindskelse vil indtræde, naar den i den latinske Stiil ved Examen Artium indeholdte Garanti for Kundskab i Latin bortfalder, uden at en dertil svarende Udvidelse af Latinstudiet i andre Retninger træder istedet.“

Herom vaktes meget langvarige Debatter, uden at noget Resultat opnaaedes, da et lige Antal stemte for Sagens Henlæggelse som for dens Fremme.

— Odelsthinget behandlede den 25de Septbr. Indstilling fra Næringskommitteen No. 2 ang. Maltskatten. Den kgl. Proposition blev væsentlig fulgt.

Drammen. Til de Brandlidte er indkommet 2335 Spd. 87 ß, hvorved 1/3 Part af det lidte Tab dækkes.

Bergen. Telegraphlinien hertil er nu allerede færdig og har over 14 Dage været i Brug.

Throndhjem. Byens Observatorium (paa Skrubhaugen i Ilen) er nu færdig og Passageinstrumentet deri opstillet.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. I Hippodromens forrige Lokale er aabnet et saakaldet dansk Folketheater under Ledelse af Kammerraad Lange, der tidligere har grundlagt Kasino-Theatret. Aabningen skede med „En lille Hex“, Folkekomedie i 5 Akter med Sange og Chor, bearbeidet efter George Sands „lille Fadette.“

Belgien. Den 13de Septbr. samledes i Brüssel en Kongres af Øienlæger, blandt hvis 250 Deeltagere Europas berømteste Øienlæger vare. For Norges Vedkommende nævnes blandt disse Prof. Boeck.

Østerrig. Keiseren skal agte sig til Weimar for der at træffe sammen med Ruslands Keiser.

Indien. Efterretningerne herfra ere temmelig forvirrede; men ialfald kan man see, at Englændernes Stilling er meget mislig, at Sammensværgelser have vist sig paa mange hidtil rolige Steder (blandt andre i Benares og Midnapore) og at Opstande befrygtedes at skulle udbryde i Kalkutta. Agra skal det have lykkets Englænderne at undsætte, hvorimod Beleiringen af Delhi siges at være opgivet paa Grund af Choleraens Udbrud i Hæren, hvilket imidlertid trænger til Stadfæstelse. Lord Elgin skal være ankommen fra China til Kalkutta, som man tror for at overtage Gouvernørposten der.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 40. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 4de Oktober. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Ægtemand og Frier.

Originalt Lystspil paa rimede Vers i 1 Akt.

(Stykket, der blev opført paa Christiania Theater første Gang den 2den April 1857, er her paa nogle Ubetydeligheder nær aftrykt efter den oprindelige Text, der ved Opførelsen undergik nogle faa uvæsentlige Forkortelser fra Forfatterens egen Haand.)

Personerne:

Wilhelm.
Amalie, hans Broderdatter.
Sophie, hans Søsterdatter.
Ernst, deres Fætter, hans Pleieson.

Handlingen foregaar paa et Landsted et Par Mile fra Byen.

1ste Scene.

Scenen forestiller en Have; i Baggrunden sees endeel af Vaaningshuset. Tilhøire for Tilskuerne et Bord med en Bænk.

Amalie og Sophie (sidde ved Bordet beskjæftigede med at sye).

Amalie.
Ja vist, du veed da sagtens, naar vi høre
Om Missisippi og om — veed jeg hvad!
Vi strax os meget store Tanker gjøre,
Just ei om, at man der er altid glad,
Men dog om Meget, som man ske gad.
Men se dig om! her ei heller ilde!

Sophie (idet de reise sig).
O her er smukt!

Amalie.
Er ikke Himlen let,
Og Solen klar og Luftningerne milde
Og Blomsterduften yndig? og se ret
Hidsud, der seer du Havets blanke Flade,
Hvorpaa endnu igaar du vanked om,
Før du som Gjæst til gamle Norge kom,
Ei mere Gjæst dog nu blandt Frænder glade.
Hvor underligt!

Sophie.
Hvad mener du?

Amalie.
Igaar
Vi saaes første Gang og kjendt vi ere,
Som om vi saaes alt i mange Aar.

Sophie.
Det er fordi du er saa god, du kjære!

Amalie.
Og du saa smuk og blid! — hvem skulde tro,
At hid Amerika, hvor der skal hænde
Saa mange fæle Ting, hvor Damer jo
Vil op og ned paa Alting vende,
Har kunnet os en slig Kousine sende?
Du er dog ei af de Emancipeerte
Med Bloomerdragt!

Sophie.
Nei, hvad er det?

Amalie.
Ha, ha!
Du veed det ei? Nu vel, du ei det lærte!
Men nu fortæl om Reisen derifra.
Jeg har saameget spurgt, saameget frittet
Om New-Orleans, New-York og Florida,
Missouri og hvad Andet paa jeg hitted',
Saa jeg har næsten glemt, — fortæl mig nu!
Da nu din Mo'er, min kjære Tante, døde,
Og saa din Fa'er, saa næsten ene du
Var ladt i Landet, nu for dig saa øde,
Hvorledes gik det da?

Sophie.
Saa kom en Ven —

Amalie.
En Ven? fortæl!

Sophie (affides).
Ak Gud! hvor vil jeg hen!
Jeg Alt forraader jo!

Amalie.
Nu da? du tier?
Saa kom dog og fortæl!

Sophie (forvirret).
Ja, som jeg siger,
En Ven af —

Amalie.
Nu af dig, den lille Miss?
(Affides.) Hun bli'er forlegen, som var det en Frier.

Sophie.
En Ven af — Fa'er, paa hvem han satte Priis,
Men ogsaa Ven af mig naturligviis
En gammel Mægler —

Amalie.
Ah!

Sophie.
Som mig beskytted';
Et halvt Aar alt min Fa'er var død, da hid —

Amalie.
Hen til den anden Verdensdeel du flytted'.
Men Reisen nu, det var en grumme Tid,
Hvori du kunde kjede dig?

Sophie (ivrig).
Mig kjede?

Amalie.
Nu ja, jeg tænkte —

Sophie (forlegen).
O ja vist, lidt Lede
Jeg sagtens fik til Søen. (Affides.) O, hvor jeg
Kan lyve! (Høit.) Men — fortæl du heller mig
Om eder her.

Amalie.
Om os?

Sophie.
Ja, kjære Malle!
Jeg skal fra nu af jo dig Søster kalde;
Og Onkel Wilhelm, han bli'er da min Fa'er;
(Med Betydning.)
Siig, tror Du ei, at han min Fa'er vil blive?

Amalie.
Din Fa'er? hvordan? du synes da, han har
Udseende dertil? jeg vil ei give
Dig Ret deri.

Sophie.
O, han er vist saa god!

Amalie.
Ja, saadan har jeg Intet derimod;
Og brav og ædel, og et mandigt Hjerte,
Som for det Rette og det Skjønne slaar.

Sophie.
Det veed jeg! (Affides.) O jeg veed det, og med Smerte
Jeg tror, jeg saa, han ingen Spøg forstaar.

Amalie.
O, ret en herlig Mand! engang som du
Jeg drog fra Hjemmet med sørgmodig Hu,
Forladt og ene; just som du jeg vendte
Til ham mit Fjed, og siden var jeg her;
Det er, som om jeg ikke Livet kjendte,
Før —

Sophie (spændt).
Nu forend?

Amalie.
Nu, før jeg fik ham kjær.

Sophie (prøvende).
Du mener — Ernst?

Amalie.
Ernst? hvad veed du om ham?

Sophie (forlegen).
Jeg tænkte — nu, jeg meente, — ja, jeg hørte,
At Onkel har —

Amalie.
En Pleieson? saa Skam,
Du hørte ret; en Fætter, Skjæbnen førte
Paa samme Viis hertil, og, som du sa'e,
Vor Fætter heder Ernst; han er forresten
Søofficier; nu er han, tror jeg næsten,
I Indien, ialfald herifra
Vist tusind Mil; — men jeg begriber ikke,
Hvordan du tror, at jeg — (spøgende.) Har Rygtet alt
Da til Amerika? — Det er for galt!
Kom og fortæl! hvem kan der bag dog stikke?
(Eftertænksom.) Hør, skulde Onkel atter?

Sophie (hele Tiden forvirret).
Kan du tro!
O, nei vist! — tilgiv, jeg er saa klodset,
Saa dum! — jeg hørte det, — ja, det var jo
Huusholdersken —!

Amalie.
Nu hun er sagtens tosset! —
Og hun har sagt —?

Sophie.
Hun sa'e — (Affides.) Hvor skal det gaae!
Huusholdersken! jeg hende neppe saa!
(Høit.) Nei, det var dog en Anden —

Amalie.
Som har sagt?
Nu da?

Sophie.
Ak Gud, der taltes om en Pagt
Imellem —

Amalie.
Mig og ham?

Sophie.
Javist.

Amalie.
En Pagt?
Hvordan? — ja vist, ja den staar end ved Magt.
Naar nu han kommer —

Sophie (bortvendt).
Gud!

Amalie (affides).
Hvad kan det være?
At Stine sladrer er jo Intet nyt;
Men at Kousine bliver saa forkyyt,
Jeg fatter ei, men Grunden maa jeg lære.
(Høit.) Du blev saa tankefuld?

Sophie.
O, ingen Ting.

Amalie.
Slet ingen Ting? du blev dog lidt forvirret;
Hvad — Taarer?

Sophie (idet hun rask tørrer Øinene).
O, det er fordi jeg stirred'
Paa Havet hist; o, lad mig gaa omkring
I Haven lidt. (Hun gaar mod Venstre.)

Amalie (alene).
Hvor sælsomt, underligt!
Mon hendes Hjerte af en Kummer trænges?
Mon alt tilbage til sit Hjem hun længes?
— Og Ernst? — jeg maa dog! — ja det er min Pligt!
Jeg maa dog vide, hvorpaa det sig grunder;
Thi Noget seer jeg dog der er derunder.
(Hun gaar ud mod Baggrunden.)

2den Scene.

Ernst; derpaa Sophie; siden Amalie.

Ernst
(kommer rask fra Høire og seer ud af Scenen efter Amalie).
Det var? — Amalie! — hun er net, som før.
Hvi svæver min Sophie ei ved Siden
Af hende? — ja, her er jeg da! hvad gjør

Jeg nu, at allerførst jeg faar en liden
Samtale med min Brud før jeg fremstiller
Mig for min Onkel og min Rolle spiller?
(Han seer sig om.)
Naar blot jeg hende kunde gi'e et Vink!
Nu da! — Sophie vil nok være flink,
Saa ei hun strax forraader sig; det gjælder
At spille kun en Dag, en Time blot
Maaskee; saa tænker jeg, jeg Alt fortæller.
Men om jeg hende traf, det var dog godt! —
Der er hun! ah!
(Sophie kommer; Ernst iler hende imøde og griber hendes Haand.)
Vel mødt, min lille Kone!

Sophie.
For Guds Skyld, tys!

Ernst.
O vær du uden Frygt!
Her er' vi ene, og vi tale trygt.

Sophie.
Men om man saa os?

Ernst.
Saa vil Lykken krone
Endogsaa det! — men hvad? du har jo grædt?
Hvorledes? hvad staar paa?

Sophie.
O jeg er ret
Ulykkelig!

Ernst.
Ulykkelig? Du spøger!
Kom Kone! hvil dig ved mit Hjerte tæt!
Nu, da hver Stund min Salighed forøger,
Hvad kan berøve dig dit raske Mod?
Har du fortalt? har Alt du aabenbart?
Og har min Onkel —?

Sophie.
O, han er vist god,
Og hvad vi skjule, har jeg vel forvaret.

Ernst.
Hvad vækker da din Frygt? fortæl mig Alt!
Da hid igaar du kom, hvad saa?

Sophie.
Jeg faldt
I Huset ind som næsten ned fra Skyen;
De havde jo ei mindste Nys derom,
Og Brevet, som du sende lod fra Byen,
Fra Kjøbmanden, som meldte at jeg kom,
Det var forunderligt, ei arriveret.

Ernst.
Nu da?

Sophie.
Saadan jeg selv mig præsentered'
Som stakkels hjælpeløs, forladt Niece.

Ernst.
Stakkels Sophie!

Sophie.
O, jeg sad saa dum
Den hele Aften og var næsten stum.
Det syntes mig, som om man kunde læse
Min Hemmelighed, som om det maatte ud,
At du var min!

Ernst.
O du min hulde Brud!
Nu da! du har dog ei Mistanke gi'et.

Sophie.
Nei, jeg har Intet sagt.

Ernst.
Nu vel, saa veed,
Saa kan de ikke vide jo Besked.
I New-Orleans, selv der, hvor vi blev viet,
Og det var samme Dag, vi reiste hid,
Der vidste jo slet Ingen om Partiet,
Ei om Forlovelsen engang. I Verden viid
Der er kun to, som til vor Lykke kjende.
Vi to!

Sophie (med Liv).
Og Præsten!

Ernst.
Ja, og Stjernerne, som tænde
Sit lyse Skjær i Nattens Dunkle over
Atlanterhavets dybe, tause Vover.
O, hvilke hellige Nætter!

Sophie.
O, hvad Synd!
Jeg nys Kousine Malle her fortalte,
At Reisen kjeded mig!

Ernst.
Og Løgnen kvalte
Dig ei, du skjønne Løgnerske?

Sophie.
Den malte
Sig blodigrød, jeg tror vist, paa min Kind.

Ernst.
Jeg kysser bort den, før den brænder ind!
— Du sa'e da ikke, at med mig du kom?

Sophie.
Bevares nei! men tænk dig hvilken Plage.

Ernst.
Nu da?

Amalie
(som under foregaaende Replik er kommen ind og er bleven staaende i Baggrunden, hvor hun forbliver useet; for sig).
Hvem der? — nei, har jeg seet Mage?
Han her? Sophie?

Sophie.
Som en Synder, der sin Dom
Med Frygt forventer, gaar jeg hele Dagen
Og venter paa dit Navn, den kjære Lyd,
Som om vi da først rigtig kom til Sagen,
Endskjønt jeg vilde skjælve i min Fryd.

Ernst.
Fortæl!

Sophie.
Men nei, hvor underligt! man nævned'
End ei engang dit Navn; du var som død
For deres Tanker, medens mine stevned'
Til dig kun allesammen i min Nød.

Ernst.
O du mit Kjæreste.

Amalie (for sig).
Har ret jeg hørt?
Det var jo prægtigt!

Sophie.
Først idag jeg samled'
Saameget Mod, mens om i Ord jeg famled',
At over Læben jeg dit Navn fik ført.

Ernst.
Nu da?

Sophie.
Ja, det er Sorgen, som mig kvæler!
O Ernst! jeg frygter, at min Fryd jeg stjæler,
At jeg en Anden røved' hendes Ro.

Ernst.
Du mener Malle?

Sophie.
Du har selv mig jo
Engang fortalt —

Ernst.
Ja, men hvor kan du tro,
At nu? — har hun? — saa siig, hvad har hun sagt?

Sophie.
Hun vented' paa dig, talte om en Pagt —

Ernst.
En Pagt? — Du misforstod! o tro mit Ord,
Hun venter som en Søster paa sin Bro'er.
Du veed, i Onkels Hjem jeg blev opdraget
Ved hendes Side, og man snart opdaged',
Naturligt, hun var skabt for mig; — nu, smuk
Hun er og god, o ret en herlig Pige,
Saa hun fortjente vist de mange Suk,
Man sa'e, mit Hjerte lod for hende stige,
Men som dog ikke steeg.

Amalie (for sig).
Hvor det var ilde!

Ernst.
Men Naboskabet nu det engang vilde.
Maaske vi selv det troede; vi vare
Hver Dag jo sammen; vi var Børn, vi skare
I Træer heromkring vort Navn, vi bare
Hinandens Farver, leged', kystes, sværmed' —

Amalie (for sig).
Den Strik!

Ernst.
Ja vist, jeg nægter ei, maaskee
Vi begge to en Følelse lod see,
Som dog hos mig ei Kjærlighed sig nærmed.

Sophie.
O Ernst, men hun?

Ernst.
Nu hun? jeg drog herfra
Som Barn, jeg blev Kadet og — glemt. Men da
Som Officier jeg siden kom tilbage,
Med Eet da troed' Onkel at opdage,
At vi hinanden elsked; det var næsten
Som om det ham ret tungt paa Hjertet laa.
Han sa'e, hun elsked' mig, hvad jeg forresten
Dog troede, hver Dag jeg mindre saa.

Amalie (for sig).
Saa? sa'e han det?

Ernst.
Han sa'e, at hendes Lykke
Var spildt, hvis ei jeg handled' som en Mand;
Hun var et kosteligt, et herligt Smykke,
At vrage det gik slettes ikke an.
Kort sagt, det syntes mig, som om han satte
Sin hele Lykke kun i det Parti;
Og skjønt jeg kunde ikke selv det fatte,
At hun, — at der var Noget just deri,
Saa dog for Onkels Skyld, for ham at føie, —
O min Sophie, bliv nu ikke vred!
Du var jo end ei kommen mig for Øie,
Jeg ante jo end ei den Salighed!
Nu vel, for ham at føie kun, jeg beed
I Æblet —

Amalie (for sig).
Seer man!

Ernst.
Før ifjor jeg seiled'
Herfra, jeg gjorde Alvor af og beiled'
Til hendes Haand.

Sophie.
O Ernst!

Ernst.
Men som du veed,
Jeg fik en pæn og rimelig Besked.
Hun sa'e, hun elskede mig ei, den Stakkel;
Hun græd en Smule, ja vi begge græd,
Men vi var' glade dog, og saa afsted
Jeg drog til Koffardi's med Toug og Takkel.
Men Sagen er, at Onkel veed det ei,
At jeg saa sønlig har hans Villie føiet;
Han har endnu sin gamle Plan for Øiet,
Saavidt jeg veed; og derfor vilde jeg
Ei strax i Huset falde med en Kone;
Jeg vilde først med Tanken ham forsone.

Amalie (for sig).
Har jeg hørt ret? hans Kone?

Ernst.
Vær kun rolig
For Malle! dumt, at jeg ei strax faldt paa
I hende os at at vælge en Fortrolig.

Amalie (for sig).
Ja det du skulde; nu er det forsilde!

Sophie.
O det vil kun en daarlig Ende faae!

Ernst.
Men kjæreste! saa tænk dog ei saa ilde!
Jeg siger hende, hvordan dig jeg saa,
Hvordan man strax, naar dig man seer kun, maa
Dig elske.

Sophie.
O min Ernst!

Ernst.
Og hvordan
Jeg vilde paa mit eget Skib dig føre
Men at det dog gik slettes ikke an
Jeg reiste med dig uden som din Mand.

Amalie (for sig).
Men hvad er dette dog, som jeg maa høre!

Ernst.
Nu trøst dig kjære Kone, hulde Viv!
Jeg slaar min Arm saa fast omkring dit Liv;
Se paa mig! er du bange?

Sophie.
Ernst! o!

Ernst.
Du tror mig dog? o siig, du vil mig tro!
O siig det!

Sophie.
Tys, der kommer Nogen.

Ernst.
Nei;
Men du maa gaa; kanskee man savner dig.
Jeg har til Onkel skrevet, saa han kjender
Min Ankomst; jeg en liden Omvei gjør,
Jeg kommer strax, og som sig hør og bør,
Jeg lover dig, min Brud, før Dagen ender,
Han selv skal glad forene vore Hænder.
(Sophie gaar ud i Baggrunden.)

Ernst (alene).
Naar blot Kousine Malle nu jeg saa!
Det gjælder listigt at benytte Tiden.
Hvad kan hun have meent? dog derom siden!
Jeg er jo vis paa hende.
(Han gaar ud mod Høire.)

3die Scene.

Amalie (kommer frem), siden Wilhelm.

Amalie.
Saa?
Jo vist! jo vis paa hende? bi du kun!
Men hvad er ogsaa dette, de fortælle?
Vor Ernst gift? og nu Sophie, hun
Saa barnslig, sky, som kunde knapt hun tælle
Til fem? — jo det er altfor klart, hun har
Idag dog virkelig mig holdt for Nar!
Jo vi skal tales ved, du Skjælm! ja skjælv!
Du ei endnu i Lykkens Havn har naaet!
— Saa Onkel? hm! ja saa! saa Onkel selv?
Nei virkelig, aa Onkel dog har troet,
At jeg? — o mon han tror endnu? — hvordan
Har han da kunnet tro at see, hvad ikke
Der dog har været viist i mine Blikke?
Og det jeg skulde viist saa stærkt, at han
Vil nøde mig paa Ernst? — der maa dog stikke
Et Andet under! — Onkel! o om nu
Jeg tyded' rigtig! om saa var, at du,
Du elsked'? — o min Gud! saa tidt mit Hjerte
Har villet sige det, med Magt jeg ned
Har tvunget Tanken, saa den Taushed lærte.
Han elske mig? — men dette nu? — hvorved
Har jeg forskyldt det? — for hans egen Fred?
Om han nu var mig god, men saa med Smerte,

Nei, troed' kun at see? — nu da! jeg kan
Dog ikke selv mig tvinge paa en Mand!
— Ja, kan jeg ikke? underlige Fyre!
Jeg kan idag dog gjøre et Forsøg.
Han er jo gift, det bli'er da kun en Spøg;
Hvorhen den fører, det maa Himlen styre.
Desuden skylder jeg at drille ham;
Han beed i Æblet, sa'e han; hvilken Skam!
— Men gjør jeg ogsaa ret? det vil dem Alle
Dog smerte, — nu! saa la'er jeg Minen knalde!
Dem alle—? ogsaa Onkel? ah, see der,
Der er han! (Hun sætter sig hurtig ved Bordet og arbeider.)

Wilhelm
(kommer fra Venstre med et Par Breve i Haanden uden at see Amalie).
— Saa er altsaa Ernst kommen;
Det siger mig det Brev; snart er han her,
Nu strax maaskee, — saa vil jeg høre Dommen;
Jeg vil; nu skal det ende! — Hm! hvor sær
Er dog min Skjæbne! denne Dreng jeg tog
Og fostred' som min Søn; han var min Glæde;
Da han var ung; hvergang han fra os drog,
Af Sorg jeg tyktes fast jeg kunde græde.
Hvor saa jeg ofte selv med Glæde paa
Den Kjærlighedens Ild, som selv jeg næred'
I deres Barm; og nu, — hvergang vi faae
Hans Brev, hans Navn bli'er nævnt, bli'er jeg fortæret
Af — ja hvoraf? — Jeg Daare! skal jeg staa
Iveien for hans Lykke? — eller hendes.
Han er letfindig, — hm, han vil omvendes;
Hun — elsker, ja, jeg veed det! — nu lad gaa!
Idag han kommer, saa vil Alt jo endes
Naar blot mit Blik afspeiler ei min Sjæl! —
(Han seer Amalie.)
Du her?

Amalie (reiser sig).
Ja Onkel!

Wilhelm.
Nu, det var jo vel,
Jeg traf dig; just jeg gik for dig at søge

Amalie.
Du har da Noget, du vil sige mig?

Wilhelm.
Vil sige dig? ja — sige dig; — dog nei! —
Jo vist, hvor kan jeg saadan staa og — spøge.
Her har jeg tvende Breve; kan du gjætte?

Amalie.
Til mig?

Wilhelm.
Nei, dog til mig; maaskee dig meent;
Det ene dog til mig; det kom for seent;
Det skulde alt igaar os underrette
Om vor Sophies Ankomst; — men nu dette?
(Han holder Brevet iveiret.)

Amalie.
Nu det?

Wilhelm.
Du gjætter ei?

Amalie.
Nei vist! — dog — jo!
Det er min Drøm! — dog nei! hvor kan jeg tro
Da var ei Onkel saa — distrait.
Hvorledes?
(Fatter sig.)
Fortæl, hvad drømte Du?

Amalie (afsides).
Han maa dog stedes
I Pinen (Høit.) O nei vist, det er ei saa!
Det er umuligt; skulde Ernst skrive?

Wilhelm (afsides).
Det er dog ham, hun ene tænker paa.
(Høit.) Nu, saa vil ei du overrasket blive;
Han kommer.

Amalie.
Virkelig? men er du vis?

Wilhelm.
Maaskee vi har ham strax.

Amalie.
O hvilken Glæde!

Wilhelm (iagttagende hende).
Saa er du rigtig glad?

Amalie.
Naturligviis!
Men du? du seer jo ud, som du vil græde?
Hvad staar der dog i Brevet? hvad er hændt?
Hvad har han skrevet?

Wilhelm.
Intet, kjære Malle! —
Jeg skulde græde? ah, hvor kan du falde
Paa Sligt? jeg stod —, ja, jeg, som har jer kjendt
Fra Barnsbeen begge to, — jeg — o mit Ho'de!

Amalie (afsides).
Den stakkels Onkel! hvem har kunnet og formode,
At han tog saa paa Vei!

Wilhelm.
Jeg tænkte —

Amalie.
Nu paa ham?
Hvad tænkte du da? —

Wilhelm.
At det var en Skam,
Om Ernst ikke skjønned' paa sin Lykke.

Amalie.
Sin Lykke? — hvilken? — skjønned' paa? — saa maa
Jo en Mistanke dig af Brevet trykke?

Wilhelm.
O nei, nei vist, jeg siger dig . . . Nu, gaa!

Amalie.
Jeg gaar, farvel!

Wilhelm.
Amalie!

Amalie (standser).
Du meente?

Wilhelm (afsides).
O, om jeg kunde!

Amalie.
Nu?

Wilhelm.
Ja vel, — jeg tror, —
Jeg veed, — du kan hvert Øieblik ham vente.

Amalie.
Og ikkun det?

Wilhelm.
Kun det; — dog, end et Ord; —
Jeg vilde gjerne, — — ja, — jeg havde ventet,
Du havde Barnet hos dig.

Amalie.
Hvem? hvad Barn?

Wilhelm.
Nu da' Sophie.

Amalie (leende).
Hm? saa hun?! (Afsides.) Det Skarn!
(Høit.) Hvad er da vi, naar hun?

Wilhelm.
Vi to? slet Intet,
Tilsammen Ingenting!

Amalie.
Slet Ingenting?

Wilhelm.
Men hver for sig dog Noget; Du en ung,
Uskyldig, smuk — (afbrydende sig) nu hvad jeg vilde sige —

Amalie.
Nu da? bliv ved! formodentlig dog Pige?
Og du?

Wilhelm.
Og jeg? en Mand af Viisdom tung.

Amalie.
Og ikkun viis?

Wilhelm.
Kun viis.

Amalie.
Og aldrig Daare?

Wilhelm.
Med Handsker ta'er jeg Torne, som vil saare.

Amalie.
Og saares aldrig?

Wilhelm.
Aldrig.

Amalie.
Aldrig Sorg?

Wilhelm.
Da ta'er jeg af min Viisdom Trøst paa Borg.

Amalie.
Men jeg! —

Wilhelm.
Nu du?

Amalie.
Jeg saarer!

Wilhelm.
Du! du kunde?

Amalie.
Ja Onkel!

Wilhelm.
Virkelig?

Amalie.
Ja, ja, idag!

Wilhelm.
Og kun idag?

Amalie.
Ja vist!

Wilhelm.
Nu da?

Amalie.
Men tag
Mit Ord, jeg læger og den slagne Vunde.

Wilhelm.
Du læger? o fortæl hvordan du læger!
(Afbrydende sig.) Ha, — det er sandt!

Amalie.
Ja Onkel, det er sandt!

Wilhelm.
Hvad er det?

Amalie.
O, en høist interessant
Og farlig Syg! —

Wilhelm.
Du mener?

Amalie.
Som bevæger
Mit Hjerte dybt.

Wilhelm (afsides).
Hun mener ham! (Høit.) Ja vel,
Idag — han kommer; — glæd dig, — gaa!

Amalie.
Farvel!
Jeg gaar at tænke paa min Syge. (Hun gaar.)

Wilhelm (alene).
Hvilke Streger!
Den dumme Følsomhed! — ja, det er sandt;
Hun saarer — Mange; men dog Een kun fandt
Sin Lægedom, kun Een; og denne Ene? —
Hvor stygt, at denne Tanke altid skal
Sig trænge frem om Ernst, han med al
Sin Godhed, Kjærlighed! at jeg skal mene,
Han ikke vil den Salighed fortjene!
— Det er, fordi jeg suged' farlig Gift,
Det er fordi jeg ei har kunnet væbne
Mit Øie mod den dunkle Runeskrift,
Der drager mig, som Andre, i min Skjæbne.
— Hvad vil jeg der? — hvad vil jeg? — Nu, hvor kan
Jeg standse Hjertets Slag og Øiet lukke?
Hvad kan jeg da? — hvad jeg har gjort, jeg kan,
Som daarligst Daare paa min Viisdom pukke.
— Men hvor begyndte da min Daarlighed?
O Viisdom! Siig mig det, og jeg skal kjende
Maaskee det Maal, hvorved den og skal ende.
Var det, at jeg saa rolig, vaagen gled
Henad min bedste Ungdoms blide Strømme?
At da jeg aldrig lod mit Hjerte drømme,
Men for Livet og for Pligten stred?
— Ja, havde da jeg drømt, var nu jeg vaagen!
Nu drømmer jeg! — Jeg drømme? Jeg, en Mand,
Hvis Haar er graat af mange Nætters Vaagen!
— Jeg vil det ei, nei vist, det gaar ei an,
Jeg vil ei vandre mere om i Taagen!
Jeg vil, lad see, jeg vil et Arbeid fremme,
Fordybe mig deri af al min Kraft;
Og det skal lykkes, jeg har Styrke havt,
Det lykkes skal min Lykke — ja, at glemme!
— Men tys! jeg synes høre Ernst's Stemme;
Saa er han her; saa bli'er mit første Værk
Dem at forlove, nu min Sjæl, vær stærk!
(Han gaar ud til Høire.)

4de Scene.

Amalie kommer hurtig ind fra Venstre førende Sophie ved Haanden.

Amalie.
Han er her, skynd dig!

Sophie.
Hvem?

Amalie.
Nu han, du veed!

Sophie.
Jeg? hvem?

Amalie.
Ah, det er sandt, du veed det ikke;
Saae du da ei han ind ad Porten reed?
Og saae du ei de længselsfulde Blikke,
Han strax tilkasted' mig?

Sophie.
For Guds Skyld, hvem?

Amalie.
Mig!

Sophie.
Dig? (forvirret.) Jeg mener, — hvilken Herre?

Amalie.
Nu Ernst naturligviis.

Sophie.
Ah Ernst!

Amalie.
Ja kjære!
Du vidste dog, han skulde komme hjem?

Sophie.
N—e—i.

Amalie.
Ikke? Ja, nu skal du see hvor slem,
Men og hvor sød vor Fætter Ernst kan være.
Han er lidt mut; der gaar en Tid vel for
I blive kjendt, især da du, min Pige,
Er saa tilbageholdende; men hør,
Det lider ikke Ernst; nei se, Sophie!
Nu maa du være kjæk! se kun paa mig,
Hvordan jeg skal ham ta'e! — Nu da Kousine?
Hvad er det? hvad staar paa? — ah, tror jeg ei
Du skjælver? Gud! og hvilken dyster Mine?
Men kjære, hvad?

Sophie.
O Intet! kom!

Amalie.
Nei, bliv!
Hør, er du syg? er dine Baand for trange?
(Med Betydning, idet hun efterligner Ernst's Replik i 2den Scene.)
Er Noget snoet for fast omkring dit Liv!
Se paa mig, saadan! sig mig, er du bange?

Sophie (afsides).
Gud, hun har seet os!

Amalie (afsides).

Et Vink! det skjænker
Et Haab, at holde ved i Nødens Tid.
(Høit.) Men kom! min Ernst os venter alt, jeg tænker.

Sophie (afsides).

Ak, hendes dog!

Amalie.

Kom nu og vær lidt blid!
(De gaae ud i Baggrunden.)

5te Scene.

Wilhelm og Ernst (komme i Samtale fra Høire).

Wilhelm.

Saa har den Kapital sig vel forrentet.

Ernst.

Ja, og min Tid den har jeg vel anvendt.

Wilhelm.

Det veed jeg, kjære Ernst; og jeg vented'
Ei mindre af dig, saa jeg har dig kjært. —
Men nu til andre Ting.

Ernst.

Ja, nu til Andet!

Wilhelm.

Seer du — —

Ernst.

Nu da?

Wilhelm (afsides).

Det er dog alt for galt,
Han spørger ei om Malle! (Høit.) Her paa Landet,
Hos os —

Ernst.

Hos eder?

Wilhelm.

Ja, her er nu Alt,
Alt som dengang du reiste, ved det Gamle.

Ernst.

Saa? intet Nyt? (Afsides.) Han kan ei Tanken samle,
Sophie er dog ny.

Wilhelm.

Det er dig kjært?

Ernst.

Ja vist!
Saa her er intet Nyt da siden Sidst?
Slet intet?

Wilhelm.

Nei!

Ernst.

— I bor endnu alene?

Wilhelm.

Alene? — Vi? — hvem Vi? for Pokker! (Afsides.) Ah
Jeg fatter altfor godt, hvad han kan mene.

Ernst.

Jeg mener — om der ikke — nu og da
Er Fremmede paa Gaarden?

Wilhelm.

Fremmede?
(Afsides.) Han spør om Fremmede! det maa jeg kalde!
(Høit.) Nei vist, du veed, det ikke stemmede
Med min Tilbøjlighed. Kousine Malle
Er nu og da i Byen.

Ernst.

Ah, min Tro!
Det er jo sandt, hvordan har hun da levet?

Wilhelm (afsides).

Det lader ikke til, at hun staar skrevet
Dybt i hans Hjerte, stakkels Pige.

Ernst (afsides).

Jo!
Du har gjort Lykke, stakkels Kone! monstro
Han ei har seet hende?

Wilhelm.

Nu, jeg tænker,
Du strax vil hende faa at see; hun skjænker
Idag sin Tid til —

Ernst.

Hvem?

Halfdans-Hougen paa Steen.

Wilhelm.

Ja til en Fremmed,
Det er jo sandt, et Pigebarn, som kom
Hertil igaar.

Ernst.

Et Pigebarn?

Wilhelm.

Ja, som
Vi har i vor Familie strax indlemmet.

Ernst.

O det var herligt? men fortæl om hende!

Wilhelm.

Om hende?

Ernst.

Ja fortæl! siig, er hun smuk,
Er hun ei —

Wilhelm.

Ernst! et Barn, du ei kan kjende,
Om hende spørger du, mens ei et Suk
Du for din Barndoms tro Veninde,
Et Suk, jeg siger? — ei et Ord kan finde!
Hvorledes er det fat? — har du da glemt, —
Har du da ganske glemt?

Ernst (forvirret).

Tilgiv!

Wilhelm.

Nu kjære!
Nu vel, jeg veed, det er ei meent saa slemt
Du er forlegen! ja, det kan vel være,
At Læben tidt det vanskeligst kan bære,
Som er i Hjertet bedst og inderst gjemt.
Jeg veed det, jeg —

Ernst.

Men Onkel!

Wilhelm.

Intet Men!
Kom hid min Ernst! hvi skulde du dig skamme!
Du veed, du staar jo for din bedste Ven,
Og hun er tro, hun er endnu den Samme.

Ernst.

Men Onkel! — men tilgiv! — de misforstod —

Wilhelm.

Nu ikke længer!

Ernst.

Men jeg meente ikke —

Wilhelm.

Der er hun!

Ernst
(idet han seer ud af Scenen mod de Kommende; for sig).

Ah Sophie!

Wilhelm (for sig, idet han betragter ham).

Nu, hans Blikke
Forraade mere end hans Ord.

Ernst (afsides).

Nu Mod!

(Fortsættes.)

Billeder fra Ringerike.

Halfdans-Hougen paa Steen.

Gaarden Steen paa Ringerike er allerede bekjendt fra den hedenske Middelalder, da den var Kongers Sæde. Sigurd Hjort, der udmærkede sig ved mange Slags Heltegjerninger, boede der. Da Berserken Hake fra Hakedalen havde overfaldt og dræbt ham paa Jagten, red han, hedder det, med sine Mænd til Gaarden Stein og bortførte derfra Sigurds Søn Guthorm og Datteren Ragnhild tilligemed meget Gods. Men just som han vilde holde Bryllup med Ragnhild, blev han selv dræbt af den mægtige Halfdan Svarte, som bortførte Bruden og giftede sig med hende; og blev hun, efter en Saga-Beretning, Moder til Harald Haarfager. Ved dette Giftermaal fik vistnok Halfdan baade Ringerike og Kongsgaarden Steen.

Her blev ogsaa en Deel af hans Legeme begravet, (efter en Beretning Hovedet, efter en anden Kroppen). Endnu den Dag idag sees den Høi, som der opkastedes over ham, og hvilken fører Navnet Halfdans-Hougen. At kun en Deel af Legemet her blev høilagt, kom som bekjendt deraf, at efter Halfdans Død (han druknede paa Randsfjorden) fordrede ethvert Fylke i hans Rige, at hans Lig skulde begraves der; thi Halfdan havde været en vennesæl og aarsæl Mand, ved hvis Død alle hans Undersaatter sørgede. Endelig enedes man saaledes, at Liget skulde deles, saa at hvert Fylke fik sin Part. Og blev den ene af disse Dele høilagt i Skiringssal paa Vestfold, den anden paa Thengilsstad paa Hadeland, den tredie paa Steen paa Ringerike og den fjerde Deel paa Hedemarken (eller et andet Sted).

Halfdans-Hougen er af anseelig Størrelse og uforstyrret. Vort Billede vil give et Begreb om dens Udseende.

Philareth,

Metropolit af Moskau.

Denne Prælat, hvis Billede vil tjene til at give Forestilling om en russisk Biskops Ydre, indehaver næst Metropoliten i Nowgorod den anseeligste Stilling i den græsk-russiske Kirke. Ingen af dem er imidlertid den russiske Stats aandelige Overhoved; thi dette er egentlig Keiseren, paa samme Tid som han er Statens øverste verdslige og uindskrænkede Hoved. — Philareth havde ifjor Høst det hæderlige Hverv at krone sin Monarch og skilte sig derved med en Anstand og Værdighed, der vakte udenlandske Korrespondenters høieste Beundring. For sin Tjeneste modtog han en med Diamanter besat Krumstav. Philareth er nu over halvfemsindstyve Aar gammel. Han gjælder for en lærd Theolog og udmærket Taler.

Philareth, Metropolit af Moskau.

Literære Kuriositeter.

Vi see ikke sjelden selv lærde Udlændinger, der omtale Norden, at tiltage sig Retten til i utrolig Grad at være uvidende om vort Sprog, vor Literatur og vore Forhold. Det er vanskeligt at sige, hvilket Folk, der heri har udmærket sig mest. Men vist er det, at Frankrig for Øieblikket har afgivet de bedste Prøver, vi have kunnet overkomme. Disse Prøver ere saameget mærkeligere, som de ere udgaaede fra høist ærværdige lærde Selskabers Medlemmer eller Foresatte. Vi ville her meddele dem.

I.

I „Antiqvarisk Tidsskrift" udg. af det kgl. Nord. Oldskr.-Selskab 1852—1854, 1ste & andet Hefte (Kbhvn. 1854) findes der S. 312 og 313 to smaae Opsatser af Prof. Holmboe, nemlig a) om runde og æg-formige Stene i Gravhøie, og b) om Stedsnavne, hvori Ordet „Kind" forekommer. I Bulletin de la Societé de Géographie, Decemberheftet for 1856, S. 305—308 findes disse tvende Smaastykker optagne, oversatte paa Fransk af Alfred Maury. Her sees Begyndelseslinierne af den sidstnævnte Opsats (om Stedsnavne ꝛc.) at være oversatte saaledes: „M. C. Säve Onske fait remarquer, dans son mémoire sur les inscriptions runiques suédoises, imprimé dans les annales des antiquités septentrionales pour 1852, qu'on n'a point encore expliqué certains mots qui entrent dans la composition de noms de localités suédoises &c." De samme Linier lyde i Originalen saaledes: „Ved Slutningen af en i Annaler for nord. Oldkyndighed 1852, S. 207—248 aftrykt Afhandling om nyfundne svenske Runeskrifter, ytrer Forfatteren, Mag. Carl Säve, Onske om, at et Par i svenske Stedsnavne ofte forekommende hidtil uforklarede Ord maatte blive undersøgte" osv. Altsaa har den gode Hr. Maury henført Ordet Onske til Säves Navn, og kalder ham Mr. Säve Onske!!! Derfor vrider han sig saa for at oversætte Resten.

Endnu en Virtuosstreg:

I den anden Afhandling heder det: „C. C. Rafn har paa Forespørgsel underrettet mig om, at lignende Stene ere blevne fundne i danske Gravhøie fra Hedenold." Dette oversættes saaledes: „Mr. C. C. Rafn, interrogé par moi, m'a informé que de pareilles pierres ont été trouvées dans les tumuli de Hedenold de Danemark." Her tror Hr. Maury, at „Hedenold" er et Stedsnavn!!!

II.

Naar Bøger forceres til Institut de France, pleier det at erkjende Modtagelsen ved et (som oftest desværre ufrankeret) Brev til den virkelige eller formeentlige Giver. Til slige Breve har man kobberstukne Blanketter, med en smuk Vignet, forestillende et Minervahoved, og en Formular til Udfyldning, lydende saaledes:

Institut de Franee — Académie des Sciences.
Le Secrétaire perpétuel de l'Académie.
A M(onsieur) N. N.

Monsieur!

L'Académie a recu l'ouvrage que vous avez bien voulu lui adresser, intitulé . . . . . . J'ai l'honneur de vous transmettre ses remerciments. Cet ouvrage a été déposé dans la Bibl. de l'Institut- Agréez, M(onsieur) l'assurance &c.

For nogle Aar siden sendtes P. A. Munchs Udgave af Odd Munks Olaf Tryggvesons Saga, hvis Titel lyder saaledes:

„Kong Olaf Tryggvesøns Saga, forfattet paa Latin henimod Slutningen af det 12te Aarhundrede af Odd Snorresøn, Munk i Thingørekloster paa Island, og siden bearbeidet paa Norsk. Efter en hidtil ubenyttet Membrancodex o. s. v. udgiven af P. A. Munch ꝛc."

Uagtet Bogen var sendt af Universitets-Sekretæren, fandt le Secrétaire perpétuel sig dog foranlediget til at adressere Modtagelsesbrevet — ei til Udgiveren, men til — Odd Snorresøn, der levede i det 12te Aarhundrede, som det staar paa selve Titelbladet.

Brevets Udskrift er:

Monsieur
Monsieur Odd Snorreson.
Norvège. Christiania.

Og indvendig:

Le Secr. perpétuel de l'Académie
à Monsieur Odd Snorreson, à Chrnia.
Monsieur!

L'Académie o. s. v. sluttende med at bede Hr. Odd Snorresøn agréer l'assurance de ma considération très distinguée.

Vi beklage den gode Odd Snorresøn, der, saaledes som Postforholdene hidtil ere ordnede, ikke i sin Himmel kan nyde godt af det lærde Akademies Anerkjendelse. Det vilde ellers været ham en særdeles Glæde, at et saa hæderligt Institut finder hans Værk en saa himlende Tak værd, paa samme Tid som det dog maatte smerte ham at see sine Landsmænd forsømme den af Gange-Rolf paabegyndte Information i Norsk hos de gode Vallændere i den Grad, at disse nu ikke længer kunne stave sig frem igjennem en feedtrykt Bogtitel.

Benjamin Franklin.

(Slutning fra Nr. 30.)

Nu syntes Franklin, at det kunde være Tid til at gifte sig. Saa praktisk han end var og saa meget han end inddeelte Tiden, for at ikke noget Øieblik skulde forspildes ubenyttet, havde han dog havt Ledighed og Leilighed nok til at forelske sig og det netop i den Miss Read, som ved hans første Ankomst til Philadelphia havde staaet i en Gadedør og leet af ham. Miss Read havde rigtignok været gift siden den Tid, men var skilt fra sin Mand, og da Franklin nu var vendt tilbage fra England, opblussede hans gamle Lue og Forbindelsen blev sluttet imellem dem. Det er ganske betegnende at see, hvorledes han omtaler de saakaldte Hvedebrødsdage. „Det var lykkeligt for mig", siger han, „at jeg fik en Hustru, der var ligesaa tilbøielig, som jeg til Flid og Tarvelighed. Hun stod mig ufortrøden bi i min Haandtering ved at indhefte Bøger, passe Butikken o. s. v. Vi holdt ingen dovne Tjenestefolk, vort Bord var tarveligt og jevnt, vort Bohave det simpleste. Min Frokost f. Ex. bestod en lang Tid ikkun i Melk og Brød (ingen The), og jeg spiste den af en Toskillings Leerskaal med en Tinskee."

Blandt de Foretagender, som Franklin paa denne Tid fik i Gang, kunne vi mærke os Oprettelsen af Bibliotheker og Læseselskaber, der snart fik megen Indgang.

Franklin bekjendte sig til den presbyterianske Kirkes Lærdomme, i hvilke han var opdraget. Hvorledes det nu ellers forholdt sig med hans Christendom, er Noget, hvorom jeg ikke vil dømme. Hvad der især tiltrækker sig Opmærksomhed ved hans indre Liv, forsaavidt han selv har fremstillet det, er den Forbindelse, hvori han sætter det med det ydre, og den praktiske Moral, som han sætter saa megen Priis paa. Han vilde gjøre sig det Gode til Vane og udarbeidede derfor en, om jeg saa maa kalde den, Dydsliste. Her havde han opført: Maadeholdenhed, Taushed, Orden, Bestemthed, Tarvelighed, Flid, Oprigtighed, Retfærdighed, Selvbeherskelse, Reenlighed, Sjælero, Kydskhed, Ydmyghed. Af disse Dyder var det altid en enkelt, paa hvilken han især øvede sig, da han meente, at det vilde være uoverkommeligt at vænne sig til dem alle paa eengang. Hver Aften gjorde han sig Regnskab for, hvorledes han havde tilbragt Dagen og hermed vedblev han i mange Aar. Han maatte dog selv bekjende, at han herved ikke var

istand til at opnaa nogen Grad af Fuldkommenhed i Dyden, men han tilskrev dog dette, som han kalder det, „lille Kunstgreb“, at han tilbragte et saa lykkeligt Liv.

I 1732 begyndte Franklin Udgivelsen af en Almanak under Navn af Richard Saunders. Denne gjorde megen Lykke og skaffede ham stor Fordeel, da han aarlig kunde afsætte omtrent 10,000 Exemplarer. I en af de sidste Aargange findes en Samling Ordsprog og Sententser under Titelen: „Fattig Richards Kunst at blive rig og lykkelig.“ Denne er bleven oversat paa flere Sprog og er bleven meget udbredt. Ogsaa hos os faaes en Oversættelse i Bogladerne for et Par Skilling.

„Ogsaa den Avis, jeg udgav“, siger Franklin, „ansaa jeg som et Middel til at udbrede Kundskab. I denne Hensigt optrykte jeg hyppig Stykker af ældre Skribenter, stundom og af mine egne, som først vare skrevne til Oplæsning i Juntaen. Derimod udelukkede jeg omhyggelig alle Personligheder. Naar Nogen bad mig om at indføre Noget af den Art, og Forfatterne, som sædvanligt, paastode, at Pressen skulde være fri, og at et Blad var som en Postvogn, hvor hver, som kunde betale, havde Ret til Plads, saa var mit Svar, at jeg vilde trykke deres Stykker særskilt; de kunde da faae saa mange Aftryk, de vilde, og selv udbrede dem. Jeg derimod havde indgaaet den Kontrakt med Subskribenterne, at levere dem Noget, som var enten nyttigt eller underholdende, og kunde derfor ikke, uden aabenbar Uret, fylde deres Blad med private Kjevlerier, som ikke angik dem. Dette omtaler jeg som en Advarsel for unge Bogtrykkere, for at opmuntre dem til, ikke at besmitte Pressen eller vanære deres Profession. Af mit Exempel kunne de see, at de Forhold, jeg anbefaler, i det Hele ikke vil være dem til Skade.“

I 1736 blev Franklin valgt til Sekretær i Provindsens Raad, et Embede, som ikke bragte ham liden Fordeel, da han derved fik Trykningen af alle offentlige Dokumenter og Kundgjørelser. Aaret efter blev han Postmester i Philadelphia. Under den ikke længe efter paafølgende Krig mellem England og Frankrig var det Franklin, som ved sin utrættelige Iver og Dygtighed fik ordnet Provindsens Forsvarsvæsen og sikrede den for Krigens Ødelæggelser ved at bringe en frivillig Milits istand, noget, som tidligere aldrig var lykkedes Nogen, da nemlig en stor Deel af Indbyggerne vare Kvækere, hvis Religion forbyder enhversomhelst Deeltagelse i Krig. Franklin blev selv valgt til Anfører, men undslog sig og traadte ind som simpel Soldat.

Efterat Freden, var sluttet, var han strax i Virksomhed med at forsøge oprettet et Akademi i Philadelphia. Baade mundtlig og skriftlig afhandlede han denne Gjenstand og fik ogsaa ved en privat Subskription samlet 5000 Pund Sterling. Akademiet kom istand og Franklin blev valgt til en af dets Forstandere, hvilket han ogsaa vedblev at være, da det senere udvidedes til et fuldstændigt Universitet. Nu blev ogsaa Franklin valgt til Medlem af Raadsforsamlingen, hvorhos han havde den Glæde samtidig at see sin Søn udvalgt til at indtage hans gamle Plads som Sekretær.

Under al sin Virksomhed havde Franklin aldrig ophørt at studere. Allerede tidlig havde han lært sig Fransk, hvortil han senere lagde Italiensk og Spansk. Ogsaa Latin lærte han, men først efterat han havde sat sig ind i de nyere Sprog. Han fik nemlig engang fat i et Ny Testamente paa Latin og saa, at han ikke forstod saa lidet deraf, hvilket bevægede ham til ogsaa at lægge sig efter dette Sprog, Noget, der faldt ham saameget lettere, som han kjendte de beslægtede og afledede. I den Anledning ytrer han sig for, at man burde begynde med Studiet af de nyere Sprog, som den naturlige Gjennemgang til Studiet af Latinen. „Det er sandt“, siger han, „kunne vi strax uden at bruge Trinene klavre op paa Toppen af en Stige, ville vi rigtignok paa Nedveien finde det lettere at flytte Foden til hvert enkelt Trin, men vist er det, at begynde vi med det laveste, ville vi have mindre Møie med at stige op til det øverste. Jeg vil derfor bede dem, som forestaae Ungdommens Underviisning, at overveie, om det ikke var bedst at begynde med Fransk og Italiensk, siden dog ellers Mange, som begynde med Latinen, maae forlade den efter nogle Aar, uden at have gjort stor Fremgang og altsaa uden at have synderlig Nytte deraf. Gaae de derimod den modsatte Vei, ville de dog i samme Tid, om de endog forlade Sprogstudiet, før de komme til Latinen, i det Mindste have lært eet eller to nyere Sprog, som kunne blive dem til Nytte i det daglige Liv.“

Men foruden med Sprogene sysslede Franklin ogsaa med Videnskaberne i andre Retninger og især var det Naturvidenskaben, som fængslede hans Opmærksomhed. Og her er det ogsaa han har gjort en Opdagelse, som vil bære hans Navn til den sildigste Efterslægt, nemlig Lynildaflederen. Det er bekjendt, hvorledes han under et stærkt Tordenveir lod en Drage af Silketøi gaae op og trak elektriske Gnister af Snoren. Nu udbredtes hans Berømmelse over hele Europa, han blev indbudt som Medlem af Videnskabernes Selskab i London og modtog Æresbeviisninger fra alle Kanter.

I 1757 reiste Franklin som Befuldmægtiget fra Pensylvanien over til England med et Bønskrift til Regjeringen for at søge Forholdsregler mod den hensynsløse Adfærd, som vistes med Hensyn til Forvaltningen og Bestyrelsen af Provindsen. Han opholdt sig her i flere Aar stedse mæglende og stræbende efter at opnaa Opfyldelsen af de billigste Forlangender, men uden synderlig Nytte. Vel vandt han den berømte Lord Chatam for sig og vel søgte denne med hele sin Indflydelse at fremme Amerikas Sag, men Alt strandede paa Regjeringens og Parlamentets Stivsind. De vilde tvinge og bruge Magten, istedetfor at bruge fornuftig Eftergivenhed. Franklin vendte til Amerika, Krigen brød løs og den 4de Juli 1776 erklærede de 13 Kolonier sig uafhængige.

Kolonierne besluttede nu at søge Hjælp hos Englands gamle Arvefiende Frankrige og til den Ende blev det overdraget Franklin som Gesandt at begive sig derhen. Han havde allerede opnaaet en Alder af 70 Aar, men med undommelig Kraft og Iver begav han sig dog paa den farefulde Reise og naaede ogsaa lykkelig sit Maal.

I Begyndelsen vilde den franske Regjering ikke offentlig indlade sig med ham, skjønt den i Stilhed befordrede Amerikanernes Sag og forsynede dem med Vaaben og Ammunition. Men efterat den engelske General Bourgogne havde maattet overgive sig med hele sin Armee, forandredes pludselig ogsaa Regjeringens Tænkemaade. Franklin trængte paa og Frankrig erkjendte de forenede Staters Uafhængighed og afsluttede en Handels- og Venskabstraktat med dem gjennem Franklin, som nu anerkjendtes som Gesandt. Nu fremtraadte han ved Hoffet, hvor han som overalt hvor han kom, vandt alle for sig ved sit ædle, simple og ligefremme Væsen. Hans Popularitet voxede med hver Dag. Franskmændene kunde ikke blive trætte af at betragte denne ærværdige Olding, som med sine hvide nedhængende Lokker (dengang brugte Folk i Almindelighed Paryk) og i en simpel Klædning vandrede om imellem dem. I Passy, en Landsby nær Paris, hvor han havde sin Bolig, omgikkes han med sin Tids ædleste og bedste Mænd, ligesom han ogsaa hyppig indfandt sig i de muntre og aandrige Kredse i Hovedstaden, hvor han beundredes ikke mindst for sin lette Selskabstone, sine træffende Indfald og vittige Ordspil. Imidlertid begyndte Englænderne at underhandle om Fred. De forsøgte at drage Amerikanerne bort fra Frankrig, men Franklin erklærede, at Amerika aldrig vilde forlade sin Allierede. Lidt efter Lidt kom man hinanden nærmere, England maatte give efter og i 1783 blev Freden sluttet i Paris, og de nordamerikanske Fristaters Uafhængighed anerkjendtes. Nu var Franklins Mission tilende, han længtes efter Fædrelandet, og forlod i 1785 Paris, ledsaget af Alles Beundring og Høiagtelse.

Franklins Modtagelse i Philadelphia skildres paa følgende Maade af Samtidige: „Hans Indtog lignede en Triumph, han gik gjennem Hovedstadens Gader under Velsignelser af et frit og taknemmeligt Folk, som ikke havde forglemt hans Tjenester, medens Kanonernes Torden og Klokkernes Lyd forkyndte det omliggende Land den glade Tidende. Krigerne, som havde udgydt deres Blod for den Frihed, hans Viisdom havde sikret, ilede til, for at vise ham deres hæderfulde Saar. Gamle Mænd omgave ham, og fortalte, hvorledes de havde anraabt Himlen om at maatte leve længe nok til at see hans Tilbagekomst, og Ynglingerne trængte sig til, begjærlige efter at see en stor Mands Ansigt, hvis Talenter, Fortjenester og Dyder først havde tændt Begeistringens Ild i deres Hjerter. Paa sin Gang fra Havnen saa han det Akademi, han havde stiftet, i en glimrende Tilstand; han saa det Hospital, hvis Indretning havde været en af hans første Fortjenester, fuldkommen svarende til alle hans Ønsker; han saa ud over det omliggende Land, hvor der imellem de mange Tegn paa offentlig Lykke saaes Spor af Englændernes Ødelæggelser; men dette tjente kun ved Modsætningen endnu mere at forøge Glæden over Fred og Seier.

„Derpaa kom Deputationer med Adresser fra Folkets Repræsentanter, det philosophiske Selskab, Akademiet, det politiske Selskab, Domstolenes Medlemmer og Officiererne ved Militsen. Og blandt de Lykønskningsskrivelser, han modtog fra Enkelte omkring i Landet, var ogsaa en fra den Mand, han agtede høiest, General Washington.“

Ved sin Hjemkomst blev Franklin valgt til Medlem af det øverste Statsraad og kort efter til Præsident i Staten Pensylvanien. At han trods sin høie Alder modtog denne Post tilskriver han selv en Rest af Ærgjærrighed, ihvorvel han antog, at han endnu et Aar vilde kunne taale et offentligt Livs Anstrængelser. Imidlertid beholdt han dog denne Post i tre Aar, den længste Tid, hvori det var tilladt at blive staaende i den. I sine sidste Aar plagedes han meget af Gigt og Stensmerter, men arbeidede desuagtet saameget han formaaede. Han skrev daglig paa sin Levnetsbeskrivelse, og førte desuden en vidtløftig Brevvexling. Fremdeles var han Formand i det politiske Selskab, i Foreningen til at lindre Elendigheden i de offentlige Fængsler og i Foreningen til at afskaffe Slavehandelen og understøtte frie Negere. Hans sidste offentlige Handling var at indgive en Forestilling til Repræsentanterne om Standsning af Slavehandelen. Imidlertid tiltog hans Sygelighed, der kom Brystsyge til, og den 17de April 1790 døde han, noget over 84 Aar gammel.

„De dødelige Levninger af denne store Mand,“ fortæller en Samtidig, „bleve jordede ved Christkirken i Philadelphia. Aldrig var i de forenede Stater nogen Begravelse ledsaget af et saa talrigt og anseeligt Følge. Den Mængde af Mennesker, som samlede sig ved denne Leilighed, var uhyre. Alle Stadens Klokker gik, og de offentlige Blade bare sort Rand. Liget blev sat i Graven under Artillerisalver, og Intet blev undladt, som kunde vise den almindelige Ærefrygt for denne udmærkede Mand. Kongressen anordnede over hele Amerika en almindelig Sorg for ham, som skulde bæres een Maaned.“ Følgende Gravskrift havde han engang i sine yngre Dage skrevet over sig selv:

Legemet
af
Benjamin Franklin,
Bogtrykker,
{ ligesom Bindet af en gammel Bog,
hvis Indhold er udrevet,
hvis Titel og Forgyldning er afslidt, }
ligger her til Føde for Ormene.
Men Værket skal ikke gaa fortabt.
Det vil, som han haabede, endnu engang komme frem
i en nyere og skjønnere Udgave,
gjennemseet og forbedret
af
Forfatteren.

I hele Europa og især i Frankrig vakte hans Død den mest levende Deeltagelse. Det franske Nationalkonvent vedtog eenstemmig, efter Forslag af Mirabeau i en liden glimrende Tale, at bære tre Dages Sorg for ham.

Naar vi nu kaste et Blik paa Benjamin Franklins Levnetsløb, ville vi vistnok finde, at han var en saare mærkelig Personlighed. Fuld af utrættelig Villiekraft og Iver dannede han sig selv til en dygtig Forretningsmand, som uden at have nogen Kapital at begynde med, erhvervede sig en stor Formue, medens han paa samme Tid dyrkede Videnskaben og blev anerkjendt for sine Forskninger over den hele Verden. Fremdeles virkede han som en folkelig Forfatter, og erhvervede sig som saadan især ved sin lille Bog „Kunsten at blive rig“ ogsaa et berømt Navn paa begge Sider af Atlanterhavet. Og hvad han har virket som Statsmand under Uafhængighedskrigen, saavel ved Istandbringelsen af Venskabstraktaten med Frankrig, som ved den ærefulde Fredsslutning med England, vil aldrig forsvinde af Historien, hvor hans Navn vil blive nævnt ved Siden af Washington. Franklin er ligesom et Udtryk for der nordamerikanske Charakter, som i fuld Bevidsthed om hvad den kan og vil, sætter det igjennem med urokkeligt Mod uden at skrækkes tilbage af nogen Hindring. Dog er der en Ting, som gjør denne store Mands Billede mindre tiltrækkende: han var altfor beregnende, og hvor redelig og høisindet han end var, saa betragtede han ved enhver Ting dog alene dens Nytte. Han skrev Vers for at lære at skrive Prosa, og naar han omtaler sit Giftermaal, taler han ikke om sin Kjærlighed til sin unge Kone, eller om hendes Skjønhed, men om den store Nytte, hun gjorde ham i Huusholdningen.

I.

Politiet og Tyvene i London.

II.

Henimod Udkanterne af Hovedstaden, i de ydre eller Forstads-Distrikterne, virke de vidtspredte Konstabler hovedsagelig som et Landpoliti. De store Afstande, som de have at tilbagelægge, gjøre Brugen af Heste nødvendig, og derfor finder man ogsaa her det beredne Politi, Efterfølgerne af den gamle Hestepatrouille, som blev oprettet i Aaret 1805. Størrelsen af denne Styrke, Betjente og Befalingsmænd derunder indbefattede, udgjør kun 120 Mand; dens Heste ere smaae og stærke, og de ere bevæbnede med Sabler og Pistoler. Det Fodpoliti, hvis Toure ligge i lidet besøgte Landdistrikter, har ligeledes Tilladelse til at gaae med Sidegevær; og at denne Forsigtighedsregel paa ingen Maade er overflødig, bevises noksom ved det grove Mord, der for nogle Aar siden blev begaaet paa en Politibetjent paa en Mark i Dagenham i Essex.

Midt i Hovedstadens Politidistrikt har City-Politiet sit Sæde, og det bestyres af Cityens egne Autoriteter. Arealet af dette Gebeet udgjør kun 1¼ engl. Kvadratmiil, men da det tillige danner det egentlige Midtpunkt for hele Forretningslivet, er det uden Sammenligning det vigtigste Stykke af hele London, og hvorvel det ikkun rummer en Tyvendedeel af Byens Indvaanere, indeholder det dog fjortende Delen af dens Rigdomme. Denne lille Plet er i Virkeligheden Hjertet ikke alene af Hovedstaden, men af Handelsverdenen. Gjennem dens Hovedgader pulserer der i enkelte Timer en stærkere Trafik end i nogen anden Gade i Verden. I Aaret 1850 blev det regnet ud, at ikke mindre end 67,510 Fodgjængere og 13,796 Vogne, der befordrede ikke Færre end 52,092 Personer, paa een Dag passerede Bow Church i Cheapside. Gjennem en anden Kommunikationskanal, Aldgate, passerede der i samme Tidsrum 58,430 Fodgjængere og 9332 Vogne med 20,804 Personer; og man har beregnet, at

ialt ikke mindre end 400,000 Personer i Løbet af et Døgn strømme til disse $1\frac{1}{4}$ Kvadratmiil. Forsamlingen paa et saa indskrænket Rum af en saa stor Masse Mennesker, hvoraf Mange desuden ere nødte til at bære betydelige Pengesummer hos sig, udøver naturligviis en stor Tiltrækningskraft over Tyve af alle Slags og udkræver en forholdsviis stor Politistyrkes uafladelige Aarvaagenhed. Det var dog først ti Aar efter det heldige Experiment med Hovedstadens nye Politi, at Cityens Magistrat, der ved Vanens Magt var knyttet saa stærkt til det gamle System med Kvarteer-Betjente, Gadekommissærer og kraftesløse Konstabler, kunde bringes til at adoptere det nye System; men det kan ikke nægtes, at den nuværende Styrke, der bestaar af 1 Overopsynsmand, 13 Inspektører, 12 Stationssergeanter 47 Sergeanter og 492 Politibetjente — ialt altsaa 565 Mand — opfylder sin Pligt godt og at City med alle dens opdyngede Rigdomme nu er ligesaa sikker som den øvrige Deel af Hovedstaden. Ved alle Bankerne er der uafladelig nogle af de saakaldte plain-clothes men, eller civilklædte Politibetjente, paa Vagt for at holde borte den velklædte Pøbel (the swell-mob), som summer omkring disse Etablissementer ligesom Hvepser om et Ferskenespalier, og i de større Hovedgader, saasom Cheapside, kan man bestandig træffe sex til syv Politibetjente.

De specielle Momenter i City, som give Anledning til de charakteristiske Tyverier i denne Deel af Byen, ere den derværende store Mængde af ubeboede Pakhuse, den fuldstændige Labyrinth af Smaastræder (Courts, Passages, Lanes), som krydse og gjennemskjære Gaderne i alle Retninger, og det store Antal Vogne og Karrer, som bestandig holde fulde af værdifuldt Gods udenfor Pakhusene. Med største Omhyggelighed sørges der for at lukke Pakhuusdørene saaledes, at ethvert Forsøg paa at bryde igjennem maa blive røbet, og i Almindelighed lykkes denne List godt. Det store Net af Smaastræder vil imidlertid bestandig genere Politiet og give Lommetyvene større Sikkerhed. Det er ikke mange Aar siden, at en Kontorbetjent fra en af Bankerne ved høilys Dag blev overfalden i et af disse Stræder midt i Hjertet af City, men heldigviis holdt han godt fast paa sin Kasse, som han havde med sig, og hvori der laae Papirer til en meget betydelig Værdi; nu er det almindelig Skik og Brug at lænke disse Vexelkasser fast til Legemet, ligesom man i gamle Dage lænkede Bøger til Hylderne i Bibliotheker. Bankkontoristerne bruge nu ogsaa at rive Hjørnerne af alle engelske Banknoter, saa at de blive ubrugelige for Alle undtagen netop for dem, som kunne producere det tilsvarende afrevne Stykke, — et Fif, som uden Tvivl vil forhindre Gjentagelsen af de frække Angreb midt om Dagen paa disse Folk, der tit maae transportere store Værdier fra det ene Sted til det andet. Det største Antal Tyverier skeer fra Vogne, som belæsses med eller aflæsse kostbare Silketøier og andre Varer udenfor Pakhusene. Til at beskytte det Slags Eiendom er en liden Hund den bedste Politibetjent, og man seer sjelden Lastvogne i City uden en af disse flinke Vogtere. Den gamle Bestemmelse, som forbød Hovedstadens Politi at betræde City, ligesom City-Politiet at betræde Hovedstadens Distrikter, er nu ophævet. Ikkedestomindre er den Omstændighed, at de sortere hvert under sin særegne Jurisdiktion, tilstrækkelig til at forhindre den Eenhed i Virksomheden, som burde herske imellem dem. Det er ikke længe siden, at en City-Politibetjent, som patrouillerede i en Gade, der stødte op til Hovedstadsdistriktet, af en Forbigaaende blev underrettet om, at der oppe i Gaden var Nogen ifærd med at slaae en Konstabel ihjel, hvorpaa Betjenten blot svarede, at det var udenfor hans Tour, og at han derfor ikke kunde lægge sig derimellem! Naar Sibyllen næste Gang forelægger Citys Magistrat sine Blade, vil det nuværende isolerede Politi efter al Sandsynlighed ikke længere findes indskrevet paa noget af dem.

Som vi allerede have bemærket, er Scotland-Yard Hjernen eller den Central-Nerveknude, som styrer Hovedstadens Politisystem, og her ere Kommissærerne daglig at træffe, rede til at modtage Klager eller andre Meddelelser af Publikum. Værelserne ere der fulde af Kontorfolk, Alle i Polititiuniform; i eet Kontor seer man Konstabler føre Pennen istedetfor Politistaven og gjøre sine daglige Indberetninger og Rapporter istand; i et andet læse de Aviserne for at see, hvad der skal gaae for sig, som udkræver deres Nærværelse, og for at faae at vide, hvilke Tyve man har faaet fat paa og bragt for Politiretten; i et tredie Værelse sidder en Inspektør og læser op for Skriverne fra de forskjellige Divisioner Alt hvad der kan være hensigtsmæssigt at meddele den samlede Styrke; i et fjerde Værelse endelig see vi Opdagelsespolitiets hemmelige Forsamling — disse tobenede Muldvarpe, som arbeide uden nogensinde at skyde Tuer, for at ikke deres Bevægelser skulle blive opdagede. I et Kontor, der ligger adskilt fra de øvrige, træffer man Opdagelsespolitiet for de Fremmede, der vaage over de fra Udlandet ankomne mauvais sujets. Hele den fra Udlandet indvandrede Sværme i Hovedstaden er Politiet velbekjendt, og vanskelig skulde noget Komplot imod allierede Regjeringer kunne udklækkes i London, uden at Politiet fik Nys om det. Alle de Gjenstande, der ere blevne tabte i Droscher eller andre offentlige Befordringsmidler, opbevares her. Det saakaldte Lost Property Office, eller Kontor for bortkomne Sager, rummer hele Bunker af Paraplyer, Parasoller og Spadserestokke foruden en kuriøs Samling af Juveelsager og Toiletgjenstande, der ere blevne indleverede af redelige Cabkudske. Engang blev saaledes en lille Pakke med rede Penge til et Beløb af 1600 Pd. St. indleveret, og en anden Gang en tusind Punds Note. De mere værdifulde Gjenstande blive altid strax efterspurgte, men Stokke, Parasoller og Paraplyer dynges op i en Masse, der noksom beviser, at det mere skyldes Eiernes Skjødesløshed end Andres slappe Moral, at disse Gjenstande ere bortkomne. Kontorerne for dem, der skulle inspicere farlige Bygninger, samt for Bevillinger til Etableringen af Logere-Huse (lodging-houses), eller Bevillinger til Droschekudske osv., hvilket Altsammen staar under Politiets Kontrol, findes lige ved.

Paa Politiets Exerceerplads — en aaben Plads med et Plankeværk om, tæt op til Sommerset House — er der i Almindelighed et Antal af tredive til fyrretyve Mand ifærd med at indøves for at udfylde de Huller, der opstaae ved Afskedigelser, frivillig Udtræden osv. Den Dag, da vi besøgte Pladsen, saa vi to forskjellige Afdelinger, først det raae Materiale i Form af henved tyve Personer, klædte i alle mulige forskjellige Dragter, og dernæst et andet Sæt, repræsenterende det færdig bearbeidede Stof, strammet op i blaae Uniformer og straalende med pletterede Knapper. Man behøvede blot at lade Øiet løbe langs med den hele „Skala“ af Folk, om vi saa tør benævne nye Rekrutter, der trak forbi os, for at see, fra hvilke forskjellige Klasser af Samfundet Politibrigaden faaer sin Forstærkning; der er baade Bluser, Staldtrøier, Frakker og Spidskjoler, nogle gamle og luvslidte, andre nye endnu og gode; alle viste de Eiermændenes Livsstilling og den Nød, hvortil nogle af dem vare reducerede. Unge Mennesker, fulde af stolte Forhaabninger, komme til Hovedstaden fra Provindserne for at prøve sin Lykke, og naar de saa efter en kort Anstrængelse finde Udsigterne spærrede, modtage de denne, altid let erhvervede, respektable Tjeneste.

Da enhver af Politiets Betjente maa kunne læse og skrive, være forsynet med gode Vidnesbyrd og være sund baade paa Legeme og Sjæl, er Sværmen af Arbeidermarkedet saaledes udelukket fra Politiets Styrke; desuden staar det bestandig Enhver frit for at træde ud af Tjenesten med en Maaneds Varsel. Deraf kommer det ogsaa, at Politiet rekrutteres af en langt intelligentere Klasse end Armeen, og det er ganske interessant at see, hvorledes denne Intelligents giver sig tilkjende. Soldaternes og Politikonstablernes Exerceerskole er omtrent den samme, og dog lære de Sidste hele sin Exercits i Løbet af fjorten Dage, medens de Førstnævnte bruge idetmindste to Maaneder dertil. I en vis Henseende kan Intelligentsen imidlertid drives for vidt, og derfor bliver den flotte Londoner ogsaa kun en daarlig Politibetjent; han er for flygtig og har for mange Spilopper i Hovedet til rigtig at kunne underkaste sig Disciplinen, hvorfor han ogsaa oftere bliver afviist end Folk fra andre Dele af Landet, hvorfra de otte Tiendedele af hele Styrken rekrutteres. De bedste Konstabler komme fra Byer og Kjøbstæder i Provindserne. De ere baade raskere og „gaae bedre paa“ end de, der komme lige fra Landet, et eiendommeligt Faktum, der viser at baade den physiske og den moralske Kraft er størst iblandt den Befolkning, der hverken lever for tæt sammenpakket eller altfor isoleret.

Naar Politikonstablerne ere fuldt færdige med den legemlige Indøvning, underkaster man dem en aandelig Exercits. Opstillede i en Linie udspørger en Sergeant eller Inspektør dem angaaende deres Tjenestepligter: „Hvis De nu saa to Mennesker oppe at slaaes, hvad vilde De saa gjøre?“ eller: „Ifald De seer, at der er Ild i et Huus, hvorledes vil De saa bære Dem ad?“ Undertiden besvarer Konstablen Spørgsmaalet, men som oftest gjør Spørgeren det selv for ham. Naar han saa er bleven indexerceret og examineret tilbunds, bytter han sine civile Klæder om med en Uniform og træder saa op i fuld Puds som Politikonstabel. Men endnu er han dog bestandig en Begynder og førend man betroer ham en Tour, maa han assistere ved en Politiret for at passe paa, hvorledes de indøvede Konstabler bære sig ad, naar de møde som Vidner. Har han først lært at afgive sine Erklæringer i Vidneforhørene kort og tydelig, at høre paa de forefaldende pudsige Scener uden at trække paa Smilebaandet og at taale de Anklagedes Ubehageligheder uden i mindste Maade at lade sig genere deraf, saa bliver han afgivet til den Division, han selv har valgt at tjene i (saavidt det lader sig gjøre, bliver dette Privilegium altid tilstaaet Politikonstablerne), og med sit Distinktionsbaand om Haandledet, sin Politistav i den ene Lomme og sin Skralde i den anden, patrouillerer han nu om i sin Tour.

To specielle Paalæg faaer Politikonstablen med paa Veien, og det er: aldrig at lade Politistaven komme tilsyne, undtagen forat forsvare sig, og aldrig at bruge Skralden om Natten uden i yderste Nødstilfælde. Den Omsorg, der bæres for at skjule Angrebsvaabenet, er et af de bedste Punkter i de engelske Politibestemmelser. De franske Embedsmænd, som blev sendte over til England for at vorde instruerede, forinden det engelske Politisystem blev indført i Paris, forundrede sig høilig over denne Tilbageholdenhed. Franskmændene kunde ikke forstaa, hvorfor en Mand skulde gaae med et dødeligt Vaaben, naar det ikke var for at vise det frem! I dette ene lille Moment seer man den væsentlige Forskjel imellem den franske og den engelske Charakteer. I Løbet af et halvt Aar antager man, at det unge Menneske vil blive til en sindig Politiembedsmand og at den unge, vilde Krabat, som maaskee for nogle faa Maaneder iforveien ikke kjendte til nogen Tvang, vil blive til en reen Maskine, der ikke bevæger sig, tænker eller taler anderledes, end som hans Instruxbog byder ham; saa vidunderlige ere Organisationens Resultater, at han i Almindelighed virkelig bliver til en saadan Embedsmand. Vi kjende ham Alle, thi vi see ham daglig for os, medens vi spadsere igjennem Gaderne. Stiv, kold og ubønhørlig synes han ikke at interessere sig for Nogetsomhelst af, hvad der passerer omkring ham, og hverken at kjende til Haab eller Frygt. Midt i Piccadillys Tummel eller Oxfordstreets Støien og Skrigen spankulerer P. C. X. 59 (d. e. Politikonstabel Nr. 59 af Divisionen X) omkring, en Institution mere end et Menneske, og man synes ligesaa vanskelig at kunne faae fat i hans Personlighed, som i hans tætknappede Uniformsfrakke, der er lukket til heelt op i Halsen. Men gaa blot til Sektionshuset, en Bygning, der i Almindelighed findes i enhver Divisions Hovedstation, og hvori de ugifte Politikonstabler boe, og træd ind i Forsamlingssalen eller Læseværelset, og da er det ikke længere Politi, men Mænd, Du faaer at see; her have de kastet sine stramme Frakker af, ligesom visse andre Krebsdyr til sine bestemte Tider kaste Skallerne, og nu sidde de ugeneert og lee med hverandre. Nogle skrive, Andre læse Dagsaviserne, medens en tredie Gruppe sidder og morer sig over en Karrikaturtegning af P. C. X. 202 i Punch; atter Andre ere dybt inde i en Romans Rædselsscener, liggende udstrakte paa en Bænk, saa lange de ere, og med opknappede Seler; Alle befinde de sig vel tilmode og more sig paa en fornuftig Maade. I ethvert Sektionshuus findes der en Bogsamling i Forsamlingsværelset. Den i Kingstreet i Vestminster f. Ex. indeholder tolvhundrede Bind, en i skjønsomt Udvalg sammensat Blanding af baade alvorlige og lystige Sager. Nogle af Bøgerne forundrede os unægtelig, eftersom de syntes at tyde paa en vis lærd Smag, som vi ikke havde tiltroet Politikonstabler at være i Besiddelse af. Det engelske ibelselskabs Annaler, Macaulays Afhandlinger, Paley's Værker, Byrons Værker, Waverley-Romanerne, Muhameds Levnet af Mohun Lal, Washington Irvings Værker, ere Titlerne paa nogle af de Bøger, som faldt os ihænde, og det viser iblandt Andet, at Smag for Læsning ikke er uforenlig med en energisk Opfyldelse af Politiets Pligter.

Literatur og Kunst.

Olaf Liljekrands, et Digt af L. Dietrichson. Chra. 1858. VIII og 72 S. 16mo. Joh. Dahls Forlag. Priis 30 ß. Den bekjendte Kjæmpevise om Olaf Liljekrands (Landstad S. 355—60) har tjent til Emne for dette allegoriske, yderst smukt udstyrede Digt. Man har givet et Par Kommentarer, der skulde tyde Allegorien deri. Men efter vor Mening har man derved blot kommenteret Digtets svageste Side. Allegorien er Forstandens Værk, altsaa i og for sig af en lidet poetisk Natur, og tillader — ligesaalidt som Prosaen — ingen store Slingringer i Tænkekraften. Men Hr. Dietrichson har netop ikke sin største Styrke i hvad Allegorien kræver; thi den Tanke, der skulde forfølges, glipper ofte ligesom ud af Hænderne paa ham, idet han kommer ind paa Stemningernes og Billedernes Marker. Hvad han har villet, bliver derfor ikke ret klart, og navnlig forekommer Digtet os at ende i en Dunkelhed, der af Læseren kræver meer end almindelig Skarpsindighed for at nogen Rede skal findes i det Hele. Maaskee vilde fagmæssigt Kjendskab til Dogmatik og Symbolik her først rigtigt slaae til. — At give en fuldstændig Udsigt over Digtets Indhold, hvorved vistnok først denne vor Anke retteligen kunde begrundes, vilde nu være saa meget mindre passende, som allerede tvende Anmeldere før os have gjort dette. Vi ville derfor indskrænke os til et Hovedrids. Olaf Liljekrands, Digtets Helt, Repræsentant for det sandselige Menneske, trodser Livserfaringen („Skovoldingen“), forlader sin kaarede Brud Troen („Fidelia“) og lader sig bedaare af den sjælløse Alf (hvis egentlige Hverv vel nærmest, ifølge det allegoriske Krav, maa være at fremstille den higende, egoistiske Sandselighed) og taber sig i hendes Rige. Omsider bliver han dog frelst fra Snaren, ved Fidelias Kaldelse og ved Korsets Undermagt (Naaden), og forenes endelig med hende (Troesengelen) af hiin troe Skovolding paa samme Tid som Korset gjør sit Under endog paa Alfen, paa hvis Barm det bringer Rosen til at spire. Trods sin Alder optræder nu Oldingen som det ellers saakaldte „unge, foraarsfriske Haabs“ Engel, medens Olaf selv er bleven Kjærlighedens Repræsentant, uagtet Fidelia, ja selv Alfen ved sin Færd har gjort sig mere værdig til at gjælde som saadan. Alle drage de ind i Himlen, maaskee med Undtagelse af Alfen, der i hele Digtet ligetil dets Udgang vedbliver at være et høist ubestemt og ubestemmeligt Væsen. Dette er Hovedtrækkene af Digtets Allegori, forsaavidt vi have eller

tro at have forstaaet den. Personerne ere og maa efter Allegoriens Økonomi blive lidet livsfyldige Væsener, og ei som Bærere for en Idee, for sig og denne fordre vor Deeltagelse. De ere kun Skaller for Ideer eller Begreber, der fremtræde med Selvstændighedens Krav. Men saaledes som de ere fremstillede, faae de hverken fuld poetisk eller fuld philosophisk Gyldighed. Digtets Handling har ingen bestemt Tid, intet Sted. Uagtet der snakkes om Holmgang, er dog Tiden, hvad Alt tyder hen paa, den christelige Middelalder ligesom Scenen er Norge. I Fremstilling og Sprogform har Hr. D. synlig søgt at efterligne Kjæmpevisen. Endog Omkvædene har han beholdt. Men ihvorvel han heri tildeels har været heldig, har det dog ikke lykkets ham at opnaae nogen Eenhed i den hele Sprogtone. Ved Siden af Kjæmpevisens Toner klinge andre, der minde om Christian Winther og Ingemann m. fl. Overhovedet røber Forfatteren et flittigt Kildestudium eller hiint fortrolige Kjendskab til efterlignelsesværdige Mestere, hvorpaa man i fordums Tid satte saa stor en Priis. Forfatterens Sprog er flydende, hans Vers velklingende. Dog tillader han sig undertiden urimelige Riim, og spæder hist og her af Hensyn til Verset Udtrykket mere op end Tanken strængt taget kræver. Det flydende (noget pathetiske) Foredrag og en net Lyrik er ellers Fortrin, som udmærke Dietrichsons Digtning. Han viser større Routine i at skrive Vers, end man skulde vente at finde i en Forfatters første (større) Arbeide. En momentan Stemning forstaar han ogsaa zirligen at afhandle udi Rhytmer, hvilket jo allerede hans Leilighedsdigte have godtgjort, ikke at tale om enkelte Dele i dette Digt. Men til gjennem et større Arbeide at fastholde en Tankerække med den Sikkerhed, som en gjennemført Allegori kræver, synes han endnu at savne den fornødne Bekvemhed. Det var især dette vi vilde fremhæve ved vore oven henkastede Bemærkninger. — I denne Tid, da Sangens Fugle hos Publikum ikke mere finde Ly og Opreisning for de Meen, Kritiken tilføier dem, vilde vi taget meget mere i Betænkning at fremføre vore Ankeposter som skeet, dersom ikke Domme vare fremkomne, der kunde bringe Forf. til at tro, at han netop paa det nu betraadte Felt havde fundet den rigtigste Tumleplads for sin Begavelse og at der saaledes maatte fortsættes som begyndt. Thi en saadan Tro vilde efter vor ringe Formening være vildledende. Der vilde ellers i Forfatterens egen Fordringsfrihed og den ringe Anerkjendelse, som han, ligesom overhoved alle her opstaaende Poeter, kan fryde sig ved, været en dobbelt Grund til Overbærelse med paagjældende Svagheder. — For at Læseren kan faa et Begreb om Dietrichsons Vers og tillige see, hvorledes han selv opfatter sit Poethverv, aftrykke vi Bogens Forord, der føre Overskriften

„Tornegrene.

Ensom i Vinterens Slud og Sne
Staar bladløs Tornebusken ved Stien,
Mørk og tør er dens Gren at se,
Der er Ingen, som agter dens dulgte Ve,
Ensom staar den og drømmer i Lien.

Bonden, som vandrer med nøgne Knæ,
Forbander den hvasse Torn, som saarer,
Ingen veed, at Tornen paa Træ
Er et uddøet Skud, der savnet Læ,
Hvis Sorg kun har Skarphed, men ingen Taarer.

Ingen mindes, at Busken engang
Til Sommer vil grønnes og spire og dufte,
Den staar foragtet paa snelagt Vang,
Og den fløitende Fugl har for den ingen Sang
I de milde, viftende Foraarslufte.

O — naar Solen er kraftig og varm,
Da knoppes paa Busken Rosernes Blade,
Tornen skjules ved Blomstens Barm,
Og for den synger Fuglen og Tornens Arm
Længst har glemt at saare og hade.

Tænk, om du da før Bladet sprang,
I Harme har dræbt den tornede Stamme!
Bryd ikke blomsterløs Torn paa Vang,
Maaske ved Kjærlighed, Sol og Sang
Vil engang de duftende Roser flamme.

Vi kunne ikke forlade denne Digtning uden at omtale hvilken Raritet et poetisk Produkt er nutildags. Man har paa lange Tider ikke seet Vers paa Prent undtagen over Afdøde og et Digt om og mod Natteløberiet. Poeterne ere forviste fra Dagbladenes mange og lange Spalter; thi Storthinget taler og Byfolket averterer formeget til at der skulde blive nogen Plads tilbage for hines unyttige Produkter. Dagbladene ere desuden af Erfaring blevne saa kloge, at de ikke bebyrde sine Abonnenter med Vers. Thi for hvert Digt de give, gaar utvivlsomt en Abonnent sin Vei, og er Digtet erotisk, gaae vel endog to. Jeg har tænkt over, hvad Grunden kan være til at Nutidens Publikum mere end „vore gjæve Forfædre“ i Aarhundredets første Trediedeel forarges ved Vers, og jeg har fundet, at dette kommer deraf, at Versene gjennemsnitlig nu ikke ere fuldt saa slette som i de gode gamle Tider. Thi jo slettere Forfatterskab, jo større Publikum. Slette Læsere more sig over, at Alt er tænkt og skrevet akkurat som om de havde gjort det selv — ja hvad kan være mere tiltalende? — De gode fryde sig ved at iagttage en Aandsfattigdom, der i Fuldendelse gaar videre end selv den kløgtigste Forestillingsevne. Alene heraf kan man forklare sig den næsten overmenneskelige Interesse, som Hr. Krags „Jagttager“ har. Deri finde begge Klasser af Læsere sig tilfredsstillede, og vi tør derfor spaae, at hans Blad vil blive det mest læste over det hele Land, - hvad det jo allerede er her i Byen, - forudsat at han kan holde det ganske reent for fornuftige Indsendere. Dette har han desværre ikke i den sidste Tid formaaet. Den velklædte Pøbel, der kræver en beslægtet Aandsfattigdom hos den Forfatter, som den skal unde sin Næring, har derfor fundet sig besværet ved at finde Ting, som de ikke kunne tilegne sig som eget Forfatterskab, paa samme Tid som „den dannede Mand“ har savnet Nydelsen af denne næsten kunstnerisk gjennemført Aandsfattigdom, der for ham netop har Usædvanlighedens høieste Interesse. Man bliver overalt vaer, at medens de Fleste følge Middelveien, lægge de dog denne systematisk for Had. Taalelige Veie, taalelig Dyd, taalelige Laster, taalelige Indtægter, taalelige Poesier, taalelig Skjønhed er i Grunden alt lige forhadt. Man foretrækker en Grad dybere ned. Der begynder den polariske Fuldendthed og Modsætningens Interesse. — Imidlertid er det ikke blot Produkternes Beskaffenhed, som har sløvet Sandsen for Vers og Poesi. De Læsendes egen kritiske Retning - ikke at tale om den materialistiske - medfører nødvendigen dette. Man læser ikke længer for at nyde, men for at opgjøre med sig selv om man har grundet Aarsag hertil. Publikum har saaledes taget Kritikens tidligere Rolle, og er forfaldet til en tydsk Grundighed, der bliver høist skadelig for de stakkels Producenter. Kun to Slags Produkter kan det dannede Publikum sluge uden at lade Skjægget sie dem: det er dem, hvis Forfattere engang ere komne i Ry, enten for at være mesterlig slette eller mesterlig gode. Og hvor faa ere ikke de, der ere saa lykkelige? Hvad skal der ikke paa begge Sider til for at tilkjæmpe sig dette Ry? Saamegetmere, da de Fleste med nogenledes Begavelse opgive Troen paa al Poesi i Verden, og derfor ikke vove sig ud at løbe paa Banen. Naar der ikkedesmindre findes en Enkelt, som i Gjerningen viser, „at han ikke har fortvivlet om den poetiske Republiks Bestaaen, burde alle gode Borgere herfor votere ham sin Tak.“ Denne burde ikke saameget bestaae i en ubetinget Ros fra Kritikens Side, - thi dermed kommer Ingen langt i Verden, - som deri, at Folk idetmindste kjøbte, om end ikke læste en saadan fortrøstningsfuld Sjæls Arbeider. Kun derved sættes En istand til at vedblive at løbe paa Banen saalænge, til der kan fældes en endelig Dom om hans Talent. Det er ofte en altfor betænkelig Sag at dømme ubetinget for eller imod efter det første poetiske Arbeide. „Edingb. Rewiew“ har noksom bevist dette, da den, efterat have seet Lord Byrons første Poemer, ubetinget fraraadede ham at befatte sig med Versskrivning.

Udkommet er: **Halvhundrede Billeder** af det nye Testamente. Med Text af H. G. v. Schubert H. 1. 2. à 12 ß. Værket bliver fuldstændigt i 10 Hefter. Prof. Caspari har anbefalet disse Billeder paa det Bedste. Saaledes som de her foreligge ere de vel udførte (af norske Træskjærere) og ville tjene til at indpræge de vigtigste Afsnit af den hellige Historie. Texten er af en gammel, høit agtet Forfatter og oversat af en øvet Mand. Udstyret er smukt.

Af den tidligere bebudede nye Række af Hr. Tønsbergs „**Norske Folkelivsbilleder** efter Malerier og Tegninger af A. Tidemand m. Fl.“ er netop udkommet første Hefte, indeholdende „En Bjørnejagt“ af Eckersberg og „Bjørnejægerens Hjemkomst“ af A. Tidemand. Begge disse Billeder slutte sig sammen til et Heelt og have ogsaa fælles Text — en liden livlig Skizze af Bjørnstjerne Bjørnson. Eckersbergs Billede fremstiller Kamp med Bjørne i et norskt Vinterlandskab; Tidemands samler os efter Kampen i Jægerens Bolig, hvor Bjørnen er bragt hjem som Bytte og den forsamlede Familie undrende lytter til Fortællingen om den nys udførte Bedrift. Billederne ere udførte hos Winckelmann & Sønner i Berlin med al den Omhyggelighed og Elegance, som udmærker dette Instituts bedste Arbeider. Ligesom den ældre Række af „Folkelivsbillederne“ med Hensyn til kunstnerisk Udførelse utvivlsomt staar høiest af alle Tønsbergs Nationalværker, saaledes stiller denne nye, efter de givne Plancher at dømme, sig vistnok ikke alene værdigen ved Siden af hine, men overtræffer dem muligens endog.

Norge.

Christiania. Interimsregjeringen opløstes 25de Sept., idet Kronprindsen overtog Regjeringen. Hs. kongl. Høihed kommer hertil 10de Oktober.

— Storthinget viste sig liberalere mod Kunsterne og Videnskaberne end Budgetkommitteen havde tilraadet, hvilket vistnok for en god Deel skyldes den Varme og Veltalenhed, hvormed Sagfører Sverdrup talte i Sagen. Til Nationalgalleriet bevilgedes saaledes (mod 18 St.) 1000 Spd., til Udgivelse af Kildeskrifter 1050 Spd., til Reiser for Kunstnere og Videnskabsmænd 2000 Spd., til do. for Haandværkere 2000 Spd., til et geologisk Kart over Norge $3333\frac{1}{3}$ Spd. aarlig. Efter Indstillingen bevilgedes 500 Spd. aarlig til norsk Diplomatarium og (eenst.) 120 Spd. maanedlig i 2 Aar til en Udenlandsreise for Prof. Munch. Videre bevilgedes 1000 Spd. aarlig til offentlige Tegneskolers Oprettelse foruden de sædvanlige 3000 Spd. til Tegneskolen her i Christiania), 1000 Spd. aarlig til Bergens Museum, foruden 5000 Spd.'s Tilskud engang for alle til en Musebygning, 3000 Spd. til Selskabet for Norges Vel og 400 Spd. aarlig til Boecks og Danielssens Værk om Hudsygdommene. Til Fremme af Myrdyrknings- og Udtapningsforetagender bevilgedes 6000 Spd. hvorhos Regjeringen bemyndigedes til at anvende indtil 100,000 Spd. som Laan til Myrers Udlapning og Opdyrkning.

— Under 28de Sept. er Stiftamtmand i Tromsø Stift og Amtmand i Finmarkens Amt, C. Motzfeldt udnævnt til Stiftamtmand i Throndhjems Stift og Amtmand i søndre Throndhjems Amt; Kand. theol. H. Hansen til Andenlærer ved Askers Skolelærerseminarium; Sognepræst til Lebesby Prstg. (i Tromsø Stift,) N. Chr. Lassen til Sognepræst til Ofoten; pers. Kapellan H. Chr. Schaft til Sognepræst til nordre Undal; Kand. med. J. E. Heidenreich til Distriktslæge i nordre Ryfylke Distrikt; Exam. med. N. Qvigstad til Distriktslæge i vestre Namdals Distrikt, og Chefen for det løitenske Kompagni af hedemarkske nationale Musketeerkorps, Kapitain H. Chr. F. Sommerfeldt til Oberstløitninant og Chef for nordfjordske nationale Musketeerkorps.

Under s. D. ere efterstaaende Avancements foregaaede i den bergenske Infanteribrigade, nemlig: Chefen for 2den Division af nordre Bergenhuus Landværnsbataillon, Kapitain L. J. Rolfsen til Chef for strynske Kompagni af nordfjordske nationale Musketeerkorps, og Premierlieutenant Chr. K. Gill til Kapitain og Chef for 2den Division af nordre Bergenhuus Landværnsbataillon.

— I Repræsentantmødet 25de Sept. bevilgedes 10,000 Spd. til Indkjøb og Indredelse af Løkken Sophienberg til Hjælpekirkegaard; 16,700 Spd. til Fuldførelsen m. V. af den nye Kirke, hvorhos Magistraten bemyndigedes til at anholde hos Kongen om Bemyndigelse for Kommunen til for et Beløb af indtil 200,000 Spd. Sølv at udstæde rentebærende og paa Ihændehaveren lydende Gjeldsbreve, som blive at indfri i Løbet af 30 eller 40 Aar.

— For nylig rømte en voldsom Forbryder, Tateren Gunder Iversen, fra Gaustad, hvor han var hensat som gal istedetfor paa Slaveriet; men er paa et Marked inde i Sverige bleven paabegreben og ført tilbage hid til Byen.

— Natten til 26de Sept. nedbrændte Lund & Ko.s Støberi i Tistedalen.

— En Svensker, A. P. Bromander, har skjænket 545 Exemplarer af et af ham udgivet Skrift om Landbrugsbogholderiet til Fordeling ved Landbrugs- og andre Skoler i Norge.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Dagbladene gjør opmærksom paa, at Pensionist Jacob Frederik Holm, den 3die Oktbr. fyldte sit 100 Aar. Han har været i Søetatens Tjeneste siden sit 10de Aar, har som Matros med Permission fra Hjemmet tjent under den nordamerikanske Frihedskrig og deeltog som en Mand paa henved 44 Aar i Slaget paa Rheden den 2den April 1801. Han har toende Gange været gift, og hans anden Kone døde for faa Aar siden i den høie Alder af 90 Aar; i Løbet af dette Aar mistede han sin Søn af andet Ægteskab, 60 Aar gammel.

England. Der er paabudt en almindelig Bededag i Anledning af Oprøret i Indien.

— Der er blevet afsendt 29,935 Mand til Ostindien, siden den første Efterretning om Oprøret indtraf til England, og i den nærmeste Tid vil der afgaa endnu 5000 Mand; inden Aarets Udgang vil den engelske Armee i Ostindien ved disse Forstærkninger og Kontingenterne fra de forskjellige Kolonier være bragt op til en Styrke af 48,000 Mand.

Spanien. Fra Madrid berettes, at Ministeriet Narvaez er i fuldstændig Opløsning, fordi Dronningen ikke har villet gaa ind paa dets Forlangende om, at General Concha skal afsættes fra sin Post som Generalkapitain over Kuba. Endnu den 16de Sept. havde Dronningen imidlertid hverken villet modtage Ministeriets Demission eller kalde Generalkapitainen tilbage, og det var aldeles usikkert, hvilket Udfald Krisen vilde faa.

Bestillinger.

Fyrforvalterposten ved Jomfrulands Fyr. Lønnen er 484 Spd. aarlig og fri Bolig med Forpligtelse til: 1) altid at holde til Fyrets Røgt en paalidelig Person, som han selv antager og lønner; 2) for egen Regning at anskaffe den fornødne Brændsel; 3) at føre Opsyn med Fyret paa Langøtangen. Derhos tilstaaes Forvalteren for indeværende Budgettermin et Tillæg af 113 Spd. aarlig.

En Fyrvogterpost ved Hegstenæs Fyr (Løn 320 Spd. aarlig og fri Bolig samt Brugen af en Jordvei.

En Assistentpost ved Oxø Fyr med 90 Spd. i Løn, fri Bolig, Lys og Brænde.

En Hjælpelærerpost ved Stavanger lærde og Realskole med 250 Spd. i aarlig Løn.

En Skolelærerpost i Meelhuus Hovedsogns 3die Omgangsdistrikt med 40 Spd. i Løn. Ansøgninger tilstilles Dalernes Provsti.

Jordemoderbestillingerne i Kvikne og Reendalens Præstegjelde i Østerdalens Fogderi med respektive 32 og 35 Spd. i aarlig Løn.

En Lærerpost ved en af de faste Skoler paa Tjømø med 135 Spd. aarlig Løn, samt fri Bolig.

2de **Omgangsskolelærerposter** i Homedals Præstegjeld, hver med en aarlig Løn af 35 Spd. og frit Ophold i Skoletiden. For Seminarister er Lønnen 50 Spd.

☞ **Abonnenterne anmodes om at indsende Kontingenten for Nyhedsbladet med det Første.**

Tiltrædende Abonnenter erholde fremdeles Storthings-Efterretningerne som Tillæg gratis. Første Kvartal af Nyhedsbladet for iaar er allerede ganske udsolgt, men et nyt Oplag trykkes, saaledes at Abonnenterne siden vil erholde Aargangen komplet.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 41. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 11te Oktober. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Amerikaneren Charles L. Brace's Reiseskizzer fra Norge i Sommeren 1856.*)

I.

Fra Bergen til Vossevangen.

Vi befinde os nu igjen i vore smaa Karioler, som vi havde sat efter i Throndhjem under vor Reise nordenfjelds, og senere bragte med som Fragtegods til Bergen. (Fragten for en Kariol er i Norge det samme som for en Dame, det vil sige halv Betaling.) Jeg vil blandt Andet advare Reisende mod at efterlade sit Sæletøi i altfor megen Tillid til Hotellets Tjenere, saaledes som vi gjorde i Hotel de Bellevue i Throndhjem. Egnen langs Postveien ved Bergen har megen Lighed med en af Ny-Englands Dale: mørke Fjeldvægge, pludseligt nedstyrtende Strømme, Glimt af Skoven i det Fjerne.

Houge. En liden Skydsstation med Græstag midt imellem de nøgne Klipper; Bønderne arbeide med sit Høe, de lange Rader af Høhesjer ligne Betallioner, opstillede i militær Orden. Ingen Scene fra den norske Sommer er fand uden dette lille Stillads til at tørre Høe paa. Tingen er her at faa det hurtigt tørret, da man altid frygter Regn i dette ustadige Sommerklimat.

Garnæs. Vi standsede her forat spise Frokost, men Intet er at faae undtagen tørt Havrebrød: vi tilberede selv vor The; hverken Senge eller Bekvemmeligheder findes for den, der var saa uheldig, at blive opholdt her. Vore Karioler ere bragte hid i en stor 8aaret Baad, og vi skulle roe nedad en smuk Sø. Det er sex Timers Roning for 4 Mand. Udsigten fra den anden Side er storartet: umaadelige Fjelde hæve sig lodret flere tusinde Fod. Jeg har aldrig været saa rørt over Nordmændenes Fattigdom og Vinskibelighed: idet vi roede bemærkede vi Mennesker, der saa ud som Prikker i den svimlende Høide, de høstede med stor Omhyggelighed det sparsomme Græs i Klipperevnerne langs den bratte Kyst, hvor et Feiltrin vilde have styrtet dem ned i Afgrunden. Høet blev omhyggeligt sammenbundet og heiset ned i den under Fjeldet liggende Baad. Andre indsamlede paa samme farlige Maade Løv- og Kratskov til Kreaturerne, ja enhver Plet er benyttet, enhver noksaa liden Slette ved Strandbredden har sine Høhesjer og sine Høstfolk.

*) Disse Reiseskizzer, som vi ved en Dames velvillige Meddelelse her see os istand til at give, ere Uddrag af et i London iaar udkommet Værk med Titel „The Norse-Folk; or a Visit to the Homes of Norway and Sweden by Charles Loring Brace.“ Som Overskriften angiver, er Forfatteren en Amerikaner. Det har allerede en vis Interesse at se, hvorledes en Reisende fra „den nye Verden“ dømmer om vort Land og vore Forhold, — saamegetmere som dette ikke saa ofte gaar paa. Endnu større Interesse faar Forfatterens Bemærkninger derved, at han ikke raskt hen har nedtegnet de flygtige Indfald og Misstemninger, hvorpaa en besværlig Reise er saa rig, men med synlig Flid og Ro søgt at klargjøre sig de Ting, hvorover han udtaler sig. Den Tilfredshed, han ytrer med de norske Forhold, stikker stærkt af ligeoverfor den lapsagtige Misnøie, som vore egne amerikaniserede Landsmænd, hvilke han træffer, lægge for Dagen. Og maaskee turde dette vise, at - seet med de rette Øine - er Mangt og Meget dog ikke saa galt herhjemme, som Udvandrere skrige paa. — Mange af Hr. Braces Bemærkninger kunde synes for almindelige og for nærliggende til at gjengives for norske Læsere. Men det turde hænde, at netop fordi de ligge saa nær, have dog Faa selv gjort dem. Det er en Fordeel ved Fremmedes Reisebeskrivelser af en Egn, at dennes egne Beboere deri finde antegnede charakteristiske Enkeltheder, som de selv have seet for ofte til at blive dem vaer. Hr. Brace havde under sin Reise i Norge især til Formaal at studere Fattigvæsenets og Skolevæsenets Tilstand. (Det Prospekt fra Vossevangen, som vi have medgivet, er ikke taget af Brace's Skrift, men med Forlæggerens Tilladelse kopieret efter „Norge i Tegninger.“) Red.

At Norge er et haardt, fattigt Land er det bestemte Indtryk den Reisende medtager. Man undres ei over, at Folk forlader det, og dog er det i saadan Jordbund at Mænd opvoxe. Den har opfostret Nordmændene, og Alt hvad der har sit Udspring fra dem.

Dale. Vi landede her, endskjønt Stationen ligger 1 a 2 Mile borte, jeg beregnede imidlertid Skydsbetalingen nøiagtigt efter Priserne i vore Bøger, gav Drikkepenge og hørte hverken Spørgsmaal eller Indvendinger. Vore Karioler bleve skruede sammen igjen, og efter at have ventet en Stund, droge vi atter afsted. Naar man betænker, hvor fuldkommen man er i disse Skydsfolks Hænder paa et saa afsidesliggende Sted, kan man ikke være de norske Love og den norske Ærlighed nok taknemmelig, der gjør en Fjeldtur hertillands baade sikker og behagelig.

Touren til Dalseidet var storartet under de mægtige steile Fjelde. Vi havde de flinkeste smaae Heste og jeg en Skydsjente til at kjøre mig. Saaledes kom vi ganske uformærket til en anden Sø med de mest imponerende og overraskende Omgivelser, vi endnu have seet. Enhver ny Scene bringer os nu til at udraabe: „Dette er endnu det Smukkeste!“ Paa Dovrefjeld følte vi dog, uagtet Alt havde Nyhedens Interesse en næsten ubevidst Skuffelse. Her er der ingen saadan tilstede; man er overrasket, overvældet af Naturens Skjønhed og Kraft. Jeg har aldrig følt saa dybt ved Synet af noget Schweitzerlandskab. Og dog, naar du saaledes beskuer en ny, ukjendt Egn, hvor meget kommer det ikke an paa dit Humør, dit Reiseselskab, Veiret og den lunefulde Virkning af Lys og Skygge!

Dette var en uforglemmelig Aften for os. Den prægtige Solnedgang; de mægtige Klipper ludende ud over Søen og Spalterne i dyb Skygge, de stille Vande; den Glands og Klarhed, som oplyste det Hele — Alt lever endnu lige friskt i Erindringen, men er umuligt at beskrive. Paa flere Steder saa jeg et smukt Phænomen. Fjeldene ved denne Sø eller „Fjord“ ere forunderlig gjennemfurede; hvorledes var jeg ikke nær nok til at bestemme. Et Stykke ifra seer det ud som en stor Kunstners mest kjæmpemæssige Penselstrøg paa Fjeldets Side, som om han i dyb Følelse af Stedets Skjønhed havde schatteret Klippens Sider i vexlende Lys og Skygge. Det er kun naar Du kommer ganske nær, at Du opdager, at Naturen selv har frembragt denne Tone, og ingen anden Haand. Jeg vilde ønske, at en Kunstner eller Photograph kunde bevare Indtrykket af disse gigantiske Klippestudier!

Bolstadøren. Smukt beliggende ved Bunden af Fjorden, er dette et Yndlingssted for engelske Jægere. Engelskmændene have ganske taget norsk Jagt og Fiskeri i Besiddelse; næsten enhver Strøm, hvor der er Laxefiskeri, er leiet af dem. Nogle have endog kjøbt Eiendomme for Fiskeriets Skyld, en fordeelagtig Handel for Bønderne, der i Almindelighed beholde Fisken og have mangen anden Fortjeneste af Udlændingen. Vi spiste her en herlig Aftensmad, bestaaende af Lax og Kaffe. Hvor tarveligt et norsk Gjæstgiveri end kan være, er man dog næsten overalt vis paa at kunne faa Fisk, Æg og god Kaffe.

Vi reiste nu atter tilvands i smaae Baade, og da man ikke kunde faa Hjulene skruet af den ene Kariol, blev den sat ned i Baaden med et Hjul udenfor Rælingen paa hver Side; Synet heraf opvakte i høi Grad Tilskuernes Munterhed, og jeg hørte, man raabte efter os: „See Dampbaaden!“ — Det var allerede Nat, da vi naaede Evanger, men vi vare bestemt paa at reise hele Natten for at komme til den for Hvile bestemte Station. — Vi reiste videre i Maaneskin i den mest usikre og romantiske Belysning. Imellem Kl. 11 og 1 saae vi allerede et Glimt af Dagen, og Kl. 2, da vi søvnige og trætte naaede Vossevangen, var det næsten høilys Dag. Folkene bleve med Lethed vækkede og vi meget godt indkvarterede.

Søndag. Vossevangen er en af de mest afsides Dale i Norge; den ligger ved Bredden af en liden Fjord, paa alle Sider begrændset af steile Fjelde, grønne Marker og rig Løvvegetation. Mod Vesten aabner Dalen sig, og man seer i det Fjerne den glimrende Vandflade. De smaae, brune Klynger af Huse, som udgjøre Gaardene (farms) ligge spredte omkrig paa Fjeldets yndige Sider. Landsbyen bestaar af 30 a 40 Huse, i hvis Midte man seer den gamle hvidmalede Kirke med sort Spiir, af en ubeskrivelig Form; den seer ud som oprindelig bestemt til en Kegle. Omkring Husene er intet Hegn, og Alt synes at staae aabent. Det er en overordentlig skjøn Sommerdag og den hele Egn med Landsbyen og Kirken har efterladt et saa behageligt Indtryk af Fred og Skjønhed, at det aldrig vil kunne udslettes. Tidligt om Morgenen begyndte Bønderne fra Nabolaget, de gjæve Mænd fra Voss med deres Familier at forsamle sig til Søndagens Gudstjeneste. Jeg betragtede dem fra en Høide. Smaae Heste bragte Nogle fra Bjergene, endog fra Steder hvor Sneen endnu laa; Andre kom i smaa Kjærrer, eller i de lette Karioler og atter Andre tilfods. Histhenne nærmede et Selskab sig til Baads, de styrede midt over Fjorden og Farverne spillede malerisk i Rødt, Hvidt og Blaat! I Landsbyen vrimlede det snart af kraftige Mænd i blaa Huer, Trøier og Beenklæder, og Kvinder i den forunderligste Nationaldragt. Jeg gik tidligt i Kirken. Førend den egentlige Tjeneste begynder, deeltager man i Kommunionen, og jeg fandt nogle hundrede Kvinder og Mænd samlede omkring Alteret. Næsten ethvert Ansigt bar et fromt og andægtigt Udtryk; og endskjønt vor Dragt endog maatte være dem mere paafaldende end deres var os, saa jeg neppe et eneste Fruentimmer, der vendte sig om, da vi traadte ind. Præsten, klædt i sort Samarie med en hvid stiv Pibekrave, saaledes som man seer paa Portræter af Martin Luther eller Præster fra hans Tid, gjentog og sang, med Ryggen vendt mod Tilhørerne, et Sted af Bibelen. Han vendte sig derpaa om og fremsagde en kort Bøn, hvortil man lyttede med megen Andagt, og senere da Kommunikanterne knælede ved Alteret, lagde han sin Haand paa deres Hoved og gjentog, idet han skred fra den Ene til den Anden: „Alle dine Synders naadige Forladelse i Navnet Faderens, Sønnens og den Helligaands. Dette er den lutherske Absolution.

Af alle besynderlige Ting i Landsbyen er dog Kirken den forunderligste. At beskrive dens Indre vilde være umuligt, saa opfyldt er den af selsomme Gallerier, Søilegange og Afsatser. Det er en af de første christne Kirker, bygget i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede. Væggene ere af Steen, og Træværket fordetmeste umalet, prydet med en komisk Efterligning af Forgyldning.

Den første Gjenstand, som falder i Øinene, idet man træder ind, er en smagløs Træ-Statue af Christus paa Korset, staaende ved Indgangen til Choret, tilligemed 2 smaa Figurer, der ere afbildede med Hammer og Svøbe, og formodentlig skulle forestille Jøderne med deres Marterinstrumenter. Det flade, umalede Loft er forziret med de allerforunderligste Englehoveder, og i den ene Krog er malet en bibelsk Scene, hvori Jerusalem har en forbausende Lighed med Bergen. Choret er ogsaa prydet med gamle, plumpe Malerier.

Klokken 11½ begyndte den øvrige Tjeneste. Den Flok af Fruentimmer, som havde siddet udenfor i Græsset, begyndte at indtage sine Pladse, — de unge Piger paa smaae Skamler i Gangene, og de ældre Kvinder i de høiryggede Stole. Alle knælede ned for at bede, tog derpaa enhver af de Nærmeste i Haand, endogsaa de Fremmede. Det rørte mig som et Beviis paa deres eenfoldige Tro, — først Tilbedelse, derefter selskabelig Følelse.

Skibet i Kirken fyldtes snart af festligt klædte Fruentimmer, og sikkerlig har jeg aldrig seet en vakrere og mere blomstrende Samling af kvindelige Ansigter. Hvad man bør kalde den nordiske Typus var ogsaa her fremherskende — let bøiet Næse, vel dannede Næseboer, klare blaae Øine og lyst Haar, Panden ialmindelighed ikke høi, men vel formet. Der var nogle meget almindelige Ansigter, men alle med dette friske, naturlig-godmodige Udtryk. Jeg bemærkede ogsaa hist og her blandt Mængden et

Ansigt med de mest fiint meislede Træk og af den yndigste Form.

Som jeg stod ved en af Søilerne under Galleriet og saa henover Rummet ved Alteret, forekom det Hele mig som en Theaterscene: — i Baggrunden Præsten med sin lange sorte Kjole og stive Pibekrave, foran ham, i bestandig Bevægelse, uden at vi kunde see, hvorfra de kom eller hvorhen de gik, en Række af de mest maleriske Figurer — først en gammel Kone i blaa Dragt, med et hvidt trekantet Hovedtøi, der strakte sig en Fod langt til hver Side, derefter En i Sort med rødt Livstykke og hvidt Forklæde, saa en Pige med sit lyse Haar slynget i to Fletninger om Hovedet, og omvundet med røde Baand, broderet Fløielsliv med rødt Bagstykke, og saaledes fort videre i de mest brogede Varieteter. Paa Gallerierne vare Mændenes Pladse, og Mange maatte staae, saa talrig var Forsamlingen. Den hele Menighed var overordentlig opmærksom og andægtig lyttende; — det Hele gav os et behageligt Indtryk af Landets religiøse Følelse. Tjenesten begyndte med at Præsten istemte et Sted af Bibelen, og udtalte en kort Formaning, efter hvilket han gjorde Korsets Tegn over Tilhørerne. Derefter blev en Psalme afsunget, hvis Nummer var optegnet paa Væggen med store Bogstaver. Sangen var almindelig og af den mest skrigende Slags og varede omtrent gjennem 30 Vers. Da denne var forbi besteg Præsten Prædikestolen, og fremsagde først en inderlig Bøn, sandsynligviis extempore, hvortil man lyttede med megen Andagt, derefter en Kollekt, Prædiken, Bøn og Sang, og Folket adspredtes omkring i Landsbyen — Nogle for at spise deres Middag i Græsset, Andre for at besøge deres Venner, og de Fleste for at danne smaa Grupper, hvor man gjennemgik Dagens vigtigste Begivenheder, eller sluttede Handler for Ugen.

Ved et besynderligt Tilfælde var der ogsaa 2 andre Personer fra Amerika i vort Gjæstgiversted: 2 Nordmænd, som havde opholdt sig i 15 à 16 Aar i vore vestlige Stater, havde erhvervet sig Formue, og vare nu komne tilbage, deels for at besøge sine Venner og Frænder og maaskee tildeels pr. Spekulation — for at bringe fordeelagtige Emigranter til deres egne „claims“ eller til de opvoxende Byer. Man fortalte, at de havde forladt Landsbyen som fattige Gutter, de kom nu tilbage som Stormænd. Den hele Søndag havde de Besøg af deres Bekjendte i deres Værelse, de røgede, drak Kaffe, og tog imellem en Flaske Viin. Kontrasten mellem de amerikanske Norske og deres Landsmænd var paafaldende: disse To vare fuldkomne Vestlændinger af Middelklassen, bon cammerade med Enhver, kvikke, selvkloge, af en næsten nervøs Livlighed, med sortbrune Ansigter, blaa Frakker og prægtige Fløielsveste, og i det Hele taget meget kostbar Dragt, — de talte naturligvis med den mest dræbende amerikanske Akcent og skraaede og spyttede uophørligt. Deres Slægt og Venner, som de vare komne fra, vare simple, tarvelige Folk, iførte sin Nationaldragt med Kjoler, som rakte til Anklerne, eller korte Trøier, med blonde Ansigter og det lange, lyse Haar skilt i Midten. De bevægede sig En efter Anden med langsomme, værdige Skridt til Gjæstgiveriet, og inde i Værelset forekom de mig som Dommere eller Fyrster ligeoverfor disse Papagøier af Mænd. Deres Ansigter havde et alvorligt, uigjennemtrængeligt Udtryk, medens de betragtede den pobelagtige Geskjæftighed, eller lyttede til de høirøstede Historier om det amerikanske Eden. Der var en vidunderlig „Aabenbaring“ i disse Kontraster. Blot eengang forsvandt den nationale Tilbageholdenhed, og Stoltheden over deres lykkelige Landsmænd fik Udbrud, — da de hørte Nordmændene snakke Engelsk med os, lo de høit af Fryd og flokkede sig omkring os. Jeg fandt ved nærmere Bekjendtskab mine to Landsmænd at være meget brave Folk. De sagde, at deres Reise havde kostet dem umaadeligt, da Alle og Enhver indbildte sig, at en Amerikaner maatte have Lommerne forede med Guld, og de havde villig betalt enhver Regning. Vi havde ogsaa ofte erfaret det Samme, men havde søgt at rette paa Meget for fremtidige amerikanske Reisende. De fandt Norge utaalelig kjedeligt, - Alting saa langt tilbage - Jordbruget 50 Aar tilbage i Tiden. De længtes allerede efter sit Hjem i den nye Verdensdeel, og dog antog de denne Dal for en af de skjønneste og bedste Distrikter i det hele Land: Hvede og alle andre Kornsorter modnes her meget tidligt lige under Sneen. Frugthaverne ere gode, Gaardene værd fra 2000 til 5000 Dollars, men Folkene meget seendrægtige; de ville ikke vide af at indføre nogensomhelst Forbedringer. Heller ikke kunde de udstaae denne Dragt hos Fruentimmerne, Livet heelt op under Armene og korte Skjørter! de havde været i Kirke idag for gamle Erindringers Skyld, men Præstens Absolution var for meget for dem! „Det er gammeldags, Sir!“ Jeg sagde, at jeg syntes godt om den hele Gudstjeneste, og det alvorlige, fromme Udtryk hos Bønderne. „Aa ja, men denne „humbug“ af en Præst! han vil ikke nærme sig os, da han staar i den Formening, at vi ville trække hans Hjord med os til Amerika! Gamle Norge kan ikke staa ved Siden af Vesten, Sir! Behager de en Cigar? — Vi skulde vise dem Et og Andet, naar De kom over til Wiskonsin, Sir! Kommer de over igjen til Valget, Sir? „Ja, hvorledes stemmer De?“ „For Fremont, naturligviis, Sir!“ — — Vi besøgte senere Præsten, til hvem jeg i Forveien havde sendt mine Breve. Han var netop ilet afsted med Skyds til Bergen (Søndag Eftermiddag), saa at vi ei engang fik ham at see. Præstegaarden var et rummeligt, velindrettet Huus, - og vi tilbragte en Timestid sammen med Familien. — —

Norge har havt et stort Ry for Gjæstfrihed, men det fortjener det nu ikke i høiere Grad end Frankrig eller Amerika eller ethvert Land med Hoteller og Dampskibe. Der kommer for mange Reisende til at Folket kan tage sig af den Fremmede; og de ere blevne saa vante dertil, at en Udlænding er af lidet mere Interesse for Nordmanden end for Newyorkeren eller Londoneren. Sverige

Nena Sahib.

staar, efter hvad jeg har erfaret, langt over Norge i elskværdig Gjæstfrihed.

(Her gaar Forfatteren over til at beskrive en Tour til Vøringsfossen, som vi ville forbigaa, da den blot synes bestemt som Veiledning for Tourister, og er ikke af nogen særdeles almeen Interesse.)

Den Tolvaarige.

Ei spørges der, om Blomsten er rød eller blaa,
ei spørges, om hæslig eller skjøn du kaldes maa.
Det Spørgsmaal det var mod Gud at synde:
du eier jo al Barndommens Yude!

Du eier jo al Barndommens liflige Magt,
som den glubende Løve i Lænker har lagt,
som mindst dog paa Jord har at betyde,
men som Englene tjene og adlyde.

Dit søde Blik — hvo maaler den Himmel saa viid?
Uskyldighedens Vaardag, Guds Reenhed duehvid!
Saa lyse vorde alle mine Drømme,
naar jeg skuer i disse Klarheds Strømme.

Hvor lidet er det Alt, hvad din unge Tanke veed!
Alverdens vise Bøger har dog ei saa god Besked.
Din Sjæl tør trine ind i Guds Himmel
og tale med ham i Engles Vrimmel.

Reen du er og skjær som Vandlilliens Blad,
da den dukkede op af det friske dybe Bad.
Som trygt paa sin Bølge den svømmer,
saa din Sjæl i sin Uskyld endnu drømmer.

Hvorlænge skal Lillien paa Vandet leve dulgt,
hvorlænge, hulde Barn, du af Verden ei forfulgt?
O, Fader, lad en skjærmende Engel
vogte trofast paa den svigtende Stengel!

J. Th. Rørdam.

Nena Sahib.

Blandt de indfødte Høvdinger, som have reist sig mod det engelske Herredømme i Ostindien, er Nena eller, som han ogsaa kaldes, Nana Sahib for Øieblikket den, som har erhvervet sig det største Ry, ikke for nogen berømmelig Gjerning, men for sin Troløshed og hensynsløse Grusomhed mod Europæerne. Det er bekjendt, hvorledes han, mistvivlende om ved Vaaben at kunne overvinde den tapre Garnison i Cawnpore, afsluttede en Overeenskomst, hvorefter den skulde have fri Afmarsch, men istedetfor at sørge for Opfyldelsen af sine Løfter, lod alle uden Undtagelse, Mænd, Kvinder og Børn dræbe under de mest oprørende Mishandlinger. Denne Nena Sahib har man sagt skulde være en Adoptivsøn af Ex-Peshwa'en Baji Rao, men dette er urigtigt; han er derimod en Søn af dennes Soubodar Ramshunder Punt. Han har nydt en temmelig god Opdragelse, men har aldrig staaet i noget særdeles godt Rygte. Af Oberst Manson blev han endog i sin Tid anklaget for Falskneri, uden at Beskyldningen imidlertid blev bevist. Da hans Fader døde, søgte han ved et underskudt Testamente at tilegne sig dennes Rigdomme alene, med Udelukkelse af hans to yngre Brødre, men dette lykkedes ham dog ikke, da Sagen blev fuldstændig opklaret ved Retten og Arven deelt. Mærkeligt er det, at Styrelsen har ladet en Mand af hans velbekjendte fiendtlige Sindelag være i Besiddelse af Artilleri og andre Midler til Krigsførelse. Det ostindiske Blad „Hurkasu“ omtaler hans sidste Færd saaledes: „Vi have kun eet Ord at sige i Anledning af denne frygtelige Massakre. Vi nære det alvorlige Haab, at ingen sentimental Sympathi for Hinduismen eller Hensyn til indfødte Fyrster vil stille sig imellem Nana Sahib og den Skjæbne, han har nedkaldt over sig. Denne Dæmon har med egen Haand givet Signal til Slagteriet af sex til syv Hundrede af vort eget Kjød og Blod.“ . . . Det er ogsaa vist, at Englænderne ikke have taget noget Hensyn. General Neil, som lod de Myrdedes Blod optørre af Brahminer, hvorved disse efter sin Tro blive evig fordømte, og derpaa lod dem hænge, har, som det synes mig, ikke givet Hinduerne noget efter i Grusomhed, og det er ikke at forundre sig over, om en saadan Fremgangsmaade snarere vil oppuste Ilden, end dæmpe den.

J.

Politiet og Tyvene i London.

III.

Med alt det Ovenstaaende maa det alligevel bemærkes, at om der end i saadanne Bøger findes Æselsøren og Fingermærker nok til at antyde, at en og anden skotsk Sergeant har Smag for theologisk Læsning og „phi-lo-so-fiske Materier,“ saa er den væsentligste Efterspørgsel dog altid efter god engelsk Lekture; og ihvorvel „den evige Jøde“ og „Paris's Mysterier“ findes i Bogsamlingerne, har man dog sagt os, at Folkene ikke læse og formodentlig ikke engang forstaae de franske Romaner. Bibliothekerne ere kun aabne om Torsdagen, og det endda kun i to Timer. Herfor ligger der en philosophsk Betragtningsmaade til Grund. „Hvad vi altid kunne faae at see,“ sagde den Overopsynsmand, der viste os om i Sektionshuset, „det faae vi dog aldrig at see; det er blot de Fremmede, der kjende

alle Byens Seeværdigheder." Efter det samme Princip er Udlaanet af Bøgerne begrændset, som ovenfor antydet, og man siger, at Planen er lykkedes ganske overordentlig godt. Soveværelserne i Kingstreet have Plads til henved halvfemsindstyve Mand, hvoraf vi saa Størsteparten, der havde fungeret om Natten, snorksovende paa en smuk og indbydende Eftermiddag. Det varer et heelt Fjerdingaar, inden Folkene lære at sove om Dagen; men naar de eengang have lært den Kunst, glemme de den aldrig siden, endskjønt de med bestemte Mellemrum igjen blive satte til at forrette Dagfunktioner. Sin Frokost og Aftensmad maae de selv sørge for, men de spise til Middag sammen i Masse. Proviantforvaltningen gaar ugentlig paa Omgang imellem dem, og den Kappestrid, der derved opstaar, viser sig at være til Fordeel for Messen, thi man har fortalt os, at de første Grønærter og andre af Aarstidens Delikatesser altid finde Veien til Politikonstablernes Bord. Det vilde være et overordentlig stort Gode for de brave Ægtemænd i Styrken, ifald der ogsaa kunde gjøres Plads for dem i Sektionshusene.

En af de stærkeste Grunde, som understøttede Peels Forslag om Oprettelsen af det nye Politi i Aaret 1829, var Vigtigheden af at erholde en Styrke, der var kraftig nok til at binde an med Pøbelsværme og støde saadanne begyndende oprørske Bevægelser tilbage, som ved en for haard Medfart fra Militærets Side let kunde efterlade en vedvarende opirret Stemning iblandt Publikum. „Massakren ved Peterloo," som man i det mere vulgære Sprog kaldte Undertrykkelsen af Chartisternes første Forsøg paa en væbnet Revolution, havde vistnok viist den betænksomme Peel, at borgerlige Uroligheder ikke længere kunde bekjæmpes ved Sværdets skarpe Æg, og at et vel anbragt Slag af en Politistok passede langt bedre til en engelsk Hjerneskal end en Drabants Sabel eller en Kugle fra et „Skilderhuus." Denne Betragtningsmaade var uden Tvivl ogsaa fuldkommen rigtig. Det nye Politi har rigtignok ikke været mere end tre Gange i Konflikt med ophidsede Pøbelsværme, nemlig i Coldbath Fields Affæren i Aaret 1833, ved Chartistforsamlingen i 1849 og ved Skjærmydselen i Hyde Park i Juli Maaned 1855; men ved enhver af disse Leiligheder blev Sværmen øieblikkelig splittet ad, og om der end dengang var en opirret Stemning tilstede, døde den ialfald hurtig hen igjen. Der synes overhovedet ikke at være nogen Grund til at frygte for, at en Pøbelsværm nogensinde i London vil kunne anrette nogen Skade ligeoverfor det nuværende Politikorps, og en Gjentagelse af Lord George Gordon Tumulterne i 1780 vilde være en ligefrem Umulighed. De, som gyse ved Tanken om et Udbrud af Uroligheder i Hovedstaden med dens halvtredie Million Indvaanere og mindst halvtredsindstyve tusind Personer iblandt de „farlige Klasser," glemme, at Byen har en saa stor Udstrækning, at dens forskjellige Sektioner ere aldeles ubekjendte med hinanden indbyrdes. Et Opløb i London vilde nødvendigviis mangle alt Sammenhold, eftersom de enkelte Individer iblandt Pøbelen kun have Lidet tilfælles i Henseende til Følelser, Tænkemaade og Formaal. De vilde øieblikkelig blive nødte til at trække sig tilbage ligeoverfor et energisk Angreb af en Trop veløvede Folk, som ere forenede ved nøie Kjendskab til hinanden og gjensidig Tillid. Den ægte Londoner er desuden ingen rigtig Slagsbroder; han bruger Mund, det Bedste han kan, og river sine Pøbelvittigheder af sig, men i egentligt Slagsmaal indlader han sig ikke. De, som have havt nogen Leilighed til at lære de store engelske Byers gamins at kjende, maae have bemærket den store Forskjel imellem den unge londonske Hjemfødings Mangel

Vossevangdalen. (Se første Side.)

paa Kamplyst og den Tilløielighed til Nævekamp, som hersker iblandt Ungdommen i Bristol, Birmingham eller Manchester, der ere de bedste Planteskoler for Priiskjæmpere. Livet i Hovedstaden har styrket Londonerens Hjerne, men tillige slappet hans Muskler og kuet hans Mod, og han er kun en Pygmæ i Hænderne paa en af de kraftige Provindsbeboere. Middelklasserne danne imidlertid en Undtagelse og den samme Aand, som under Borgerkrigen fulgte med Borgermilitsen fra London til Gloucester, vilde efter al Sandsynlighed endnu bestandig findes iblandt dem.

Vi antage, at det eneste Kvarteer af Byen, hvor nogen alvorlig Pøbeluroligbed kunde finde Sted, vilde være østerpaa, i Nærheden af Dokkerne, hvor der findes mindst tolvtusinde Søfolk, deels paa Themsen, og deels paa Kysten, færdige til Spektakler, kraftige og uforfærdede og bestandig gjennemtrængte af en levende esqrit de corps. Hvis disse Folk slog sig sammen med de syv eller otte tusinde Dokarbeidere og Lægteførere, vilde de ganske vist tilsammen udgjøre en Styrke, som det vilde være vanskeligt at binde an med. Til saadanne aparte Tilfælde er Politiet forsynet med Sidevaaben, men vi frygte for, at Folkene ikke ere godt indøvede i Brugen af dem, og der vilde idetmindste gaae fjorten Dage med, inden de blev udlærte. Skulde det imidlertid under en eller anden Borgeruroligbed komme til Brugen af blanke Vaaben, vilde Militæret vistnok virke langt eftertrykkeligere, og dets Mellemkomst vilde tillige forbitre Gemytterne mindre, end naar Politiet kom, forsynet med morderiske Vaaben. I præventive Forholdsregler bestaar den civile Styrkes egntlige Tjenesteforretninger. En af de simpleste Methoder til at splitte et Opløb ad, saaledes at Masserne ikke mere kunne virke i Samling, er at lade Sektioner af Konstabler maschere frem i dobbelte Geleder med f. Ex. halvtredsindstyve Mand i hvert Geled: naar disse Sektioner bevæge sig blot nogle faa Alen frem, ere de stærke nok til hurtig at dele den tætteste Hob i mindre Partier. Er først denne Deling iværksat, saa bliver der blot kommanderet Høire og Venstre om og Marsch, og paa denne Maade bliver Massen snart splittet ad i en halv Snees Smaaklynger, der Intet formaae at udrette. Hvis det beredne Politi kan komme til Anvendelse, pleier man gjerne at sende det ud i forskjellige Retninger tværs igjennem Sværmen. De, som vare tilstede i Hyde Park den Aften, da den store Søndagsforsamling fandt Sted i Juli Maaned 1855, kunne bevidne, med hvor meget Held denne eiendommelige Manøvre blev udført under Kapitain Labalmondiere's Anførsel. Hestfolkene red rundt omkring i den uhyre Skare, adspredte paa denne Maade Mængden aldeles og gjorde enhver fælles Bevægelse umulig, og det uden nogensomhelst Opposition, thi mod Hestehove vilde dog enhver Argumentation have været forgjæves. Et Slag for Brystet med en Politistav, ledsaget af en kategorisk Opfordring om at træde tilbage, vilde sandsynligviis tirre selv den Bedste iblandt os; men hvad kunne Ord udrette imod en Hest, der gaar lige løs paa En, eller mod en god Hestesko, der træder En paa Tæerne? Enhver seer blot at komme afsted, det Bedste han kan, og saaledes gik det ogsaa her med hele Forsamlingen, der opløste sig, som om det havde været efter fælles Overeenskomst.

Vi vende tilbage til Opdagelsespolitiet. Dengang Hovedstadens Politistyrke blev oprettet i Aaret 1829, trak de gamle Bowstreet-Politiofficianter, som ikke skjøttede om at arbeide med under det nye System, sig tilbage fra sin offentlige Virksomhed og begyndte en privat Forretning med at gaa paa Jagt efter Forbrydere, en Beskjæftigelse, som nogle af

dem have fortsat lige indtil nu. I femten Aar var der intet Opdagelses-Etablissement forbundet med Poliet; men det betydelige Savn at maatte undvære et saa nødvendigt Hjul i Konstabel-Maskineriet bestemte Sir James Graham (der maaskee havde en speciel Tilbøielighed for denne Green af Professionen), til at kalde denne Funktion tillive igjen. Den derhenhørende Styrke bestaar af tre Inspektører, ni Sergeanter og en Trop ikke uniformerede Folk, de saakaldte plain-clothes-men, som til enhver Tid staae til Disposition. Der er gjerne i enhver af de atten Divisioner et Antal af 6 Politikonstabler, som, naar fornødent gjøres, gjøre Tjeneste som „Detektive", saaledes at der paa denne Maade haves en Hjælpestyrke af 108 Mand, som Inspektørerne og Sergeanterne kunne stole paa til en hemmelig og behændig Udførelse af deres Ordrer. Ved alle større Forsamlinger ere disse Folk fordeelte iblandt Mængden, klædte overeensstemmende med Forsamlingens Charakteer. Ved et Landmandsmøde gaae de saaledes klædte i Bluse eller i den samme Dragt som de mindre Forpagtere, ved en Revue derimod som pene Haandværksmænd i sin bedste Søndagsstads. I denne Henseende følges blot Naturens Anviisning, som beskytter sine Skabninger imod Fiendernes Blikke ved at give dem en Dragt, hvis Farve ligner den Jordbund, de beboe; saaledes faaer Ræven i de nordlige Lande en Pels, der er hvid som den Snee, den er omgiven af, og Haren et Skind, der neppe kan skjelnes fra den brune Hede, den opholder sig paa. En almindelig Regel er det at postere disse ikke uniformerede Konstabler saa nær som mulig ved deres egen Divisions Politi, for at de kunne faae den fornødne Assistance til Paagribelsen af Synderne.

Mennesket er et Dyr, der har en ganske særegen Tilbøielighed til at gaae paa Jagt, men der er intet Bytte, som det forfølger med mere Lyst og Udholdenhed end dets egne Medmennesker. Der er de Politikonstabler, som, ligesaa snart de træde ind i Styrken, lægge denne Tilbøielighed saa tydelig for Dagen, at de øieblikkelig blive udsete til denne specielle Funktion; andre derimod kunne være hele Aar i Tjenesten uden at komme efter en eneste Forbrydelse. De 6000 Personer, hvoraf Styrken bestaar, afgive en viid Mark til at vælge gode Subjekter ud af, og Bowstreet, der dog havde et saa anseet Navn, dimitterede alligevel ikke fiffigere Opdagelsesfolk end dem, man nu har i London. Om Konstablen end ikke mere, som i det forrige Aarhundrede, agerer bon camarade med hver Tyv, han træffer paa, anseer han det dog endnu bestandig for nødvendigt at vedligeholde et personligt Bekjendtskab med den forbryderiske Befolkning, og navnlig med den Deel af den, hvis Medlemmer han har Udsigt til tidlig eller sildig at „faae Brug for." I Almindelighed ere de Detektive ligesaavel som Tyvene Mestre i en eller anden Specialitet. Saaledes er en prægtig imod Indbrudstyvene, medens en Anden forstaar sig paa at holde Udkig med de fiintklædte Gavtyve og en Tredie har sin Force imod Falsknerne. Ved paa denne Maade at indskrænke sig til enkelte bestemte Grene af Kunsten erhverve de ligesom et eget Talent til deres Dont, og det er ganske mærkeligt, hvormeget deres Arbeide lettes dem ved en saadan Fordeling af Funktionerne. Den Detektives Stilling er væsentlig forskjellig fra den almindelige Politikonstabels; forat hans Arbeide skal lykkes, maa det, hvor langvarigt og besværligt det end kan være, aldrig see Lyset. Har han end forfulgt en Sag hele Aaret igjennem, er dog Alt, hvad Offentligheden faaer at vide derom, indesluttet i de fem Ord, som Konstablen bruger, naar han ved Politiforhøret skal foredrage Sagen med alle dens Omstændigheder: „Jeg havde faaet at vide" osv. Den Detektive lægger Fundamentet, som, naar der hensees til den usikre Grund, han har at gjøre med, ofte har en langt større Udstrækning end den Bygning, der kommer op for Dagens Lys. Hans Sag er det at forfølge Forbryderen gjennem alle hans Fif og alle hans skjulte Veie, indtil han kan skaffe Beviser tilveie imod ham, og da uforfærdet at trække ham tilbage fra hans Skjulested, ligesom Væselen, der er afrettet til Kaninjagten, gjør med sit Bytte, for endelig at give ham i Hænderne paa den Konstabel af den ordinære Styrke, der skal bringe ham for Domstolene.

Theatret.

„En Landsbyhistorie" paa Christiania Theater. Dersom ikke Publikum denne Gang mod al Formodning skulde svigte den Holdning, som det i de sidste Tider konsekvent har vidst at iagttage ligeoverfor enhver kunstnerisk Frembringelse, saa tør vi ikke spaae ovennævnte Stykke noget langt og glædeligt Liv paa Scenen. Vor Tid er nemlig Lysbilledernes, det kunstmæssige Haandværks Tid; Techniken, i Ordets trivielle Betydning, er det Eneste, som Publikums Begeistring mægter at rumme, og derfor er ogsaa Theatret, fra det financielle Synspunkt betragtet, fuldkommen i sin Ret naar det, som hidindtil, vedbliver at holde paa de nyere franske Værker, der allerede længe have dannet Repertoirets Grundpiller. Disse Værker besidde nemlig som oftest en fuldendt Technik og derom synes Publikum godt; de have desuden Intet med Poesien at skaffe, og derom synes Publikum maaskee endnu bedre. Noget anderledes forholder det sig med „En Landsbyhistorie"; den bæres væsentligen af en poetisk Grundtone og er allerede derved af Massen indordnet under en mistænkelig Kategori; der gives visselig mangen En af vore fornuftige Folk, som mene, at Stykket med god Grund maa kaldes baade usandt og usundt, eftersom det ikke staar i Photographiens Forhold til Virkeligheden; for disse Folk er nemlig Virkelighed og Sandhed eensbetydende, - kopieres ikke den første, saa gjengives efter deres Mening hellerikke den sidste. Dog, i denne Kunstbetragtning er Publikum konsekvent, videre er ikke herom at sige. I Nationalgalleriet, ved Læsningen af et Digterværk o. s. v, høres de samme Bemærkninger; et Landskab faar først sit rette Værd naar Betragteren gjenkjender det som Prospekt, naar det, som man siger, ligner. Saaledes ogsaa paa Scenen; man kræver der hvad Virkeligheden har at frembyde, hverken Mere eller Mindre; at Kunsten skal ytre nogen løftende Kraft er en Fordring, som ikkun Faa gjøre gjældende, men desto oftere kræves Belærelse, Underviisning i allehaande „nyttige Ting"; at Scenen skal være dannende er en Sats, som af Mængden forstaaes paa samme Maade, som den nærmest maa forstaaes om et Konversationslexikon. Af denne Grund ere ogsaa de historiske Stykker i Almindelighed saa yndede (at sige naar de ere faktisk sande); „thi deri faar man dog Noget at lære." Nu kun et Skridt videre frem paa Realismens Bane, saa er ogsaa vort nuværende photographiske Standpunkt tilbagelagt, og dertil maa det fornuftigvis komme; thi denne ellers saa yndede Kunst indeholder unægtelig et idealt, og følgelig efter den moderne Betragtning forkasteligt Moment, idet den nemlig kun yder en abstrakt Gjengivelse af Virkelighedens Farver. Men hvor bliver saa det næste Hvilepunkt? Jo, den praktiske Videnskab har i saa Henseende anviist Veien; thi der er nu opfundet en kunstig Proces, som kaldes Naturtryk, og hvori alle Slags haandgribelige Gjenstande kopieres ligetil de yderste Detailler, med alle sine øieblikkelige Uvedkommenheder, med alt sit tilfældige Smuds. Her har vor Tids Kunst og Poesi et Fingerpeg, som den vel bør agte paa. Et saadant Maal bør ogsaa den stille sig, - da er den sikker paa Publikums Sympathi, da kan den paa en populær Maade løse sin høieste Opgave: Folket vil i dens Frembringelser gjenfinde sig selv.

H. J.

Norge.

Christiania. Den 5te Oktober behandlede Storthinget et af A. Baggerud og 49 andre Repræsentanter fremsat Forslag om, at „Hs. kgl. Høihed Kronprindsens Apanage ansættes for den Tid, Høistsamme har at føre Regjeringen, til 40,000 Spd., hvilket Forslag vedtoges mod 24 St. Disse 24 stemte for Henlæggelse, fordi der siden Forslagets Fremsættelse var kommet Meddelelser til Thinget, ifølge hvilke Kronprindsen ingen Apanageforhøielse skulde ønske.

Den 7de Oktbr. behandlede Storthinget (paany) Sagen ang. den nye Storthingsbygning. Tomten til Præstegaden og Carl Johans Gade valgtes, saaledes at ogsaa de tre af Kommitteen foreslaaede Gaarde skulle indkjøbes. Til Opførelsen, i det Væsentlige overeensstemmende med Langlets Tegning, bevilgedes 30,000 Spd. aarlig i Budgetterminen, foruden det, som bliver i Behold af forrige Storthingsbevilling, naar hine Gaarde ere indkjøbte. 12 stemte mod at indkjøbe disse Gaarde, 15 for Schirmer og v. Hannos Tegning og 32 for at Regjeringen skulde bemyndiges til at henvende sig til en anerkjendt dygtig Architekt for at faa en ny Tegning.

Den 8de Oktbr. bevilgede Storthinget mod 30 St. 4000 Spd. til Indkjøb for Universitetet af Prof. Sars's Naturaliesamling. Som Tilskud til de med Real- og Borgerskoler forenede lærde samt Middelskoler bevilgedes i Budgetterminen af Oplysningsvæsenets Fond 15,966 Spd. 80 ß aarlig.

Til Armeen er paa Budgettet opført og bevilget 1 Million Spd. aarlig; til Marinen 495,000 Spd. aarlig.

Den 3die Oktbr. behandledes Kopistsagen. 20 Fuldmægtiggager med Dyrtidstillæg bevilgedes. Til Lønsforbedring for Kopister og Extraskrivere bevilgedes (efter Schweigaards Forslag) 12,000 Spd. aarlig, saaledes at 54 erholde 300 Spd. i Gage, Resten 250 Spd. Saavel i denne Bevilling som i Udtalelserne inden Thinget laa en stærk Reprimande til Regjeringen (eller rettere Finants-Departementet) for dens Fremfærd i denne Sag.

Loven om Ophævelse af Voteringernes Hemmeligholdelse i Høiesteret faldt i Plenum med 51 St. mod 49. Det gjaldt her intet mindre, end at fremtvinge Beslutningen til Lov ved tredie Gangs Gjentagelse.

Statsraad Riddervold overbragte den 9de Oktbr. 3 kgl. Forslag til Forandringer i Grundloven, gaaende ud paa 1) at den nærmest arveberettigede Prinds, naar han er myndig, skal for det Tilfælde at Kongen er syg eller fraværende, føre Regjeringen istedetfor den nu anordnede Interimsregjering; 2) at Interimsregjeringen i de Tilfælde, i hvilke den har at føre Regjeringen, skal bestaae af kun 4 norske og 4 svenske Mænd; og 3) at det grundlovbestemte Forhold mellem Antallet af Repræsentanterne for Kjøbstederne og for Landdistrikterne skal gjenoprettes ved en Indskrænkning i Antallet af de Førstes Repræsentanter, idet fremtidig 5 til 7 Valgmænd skulle vælge 1 Repræsentant osv. samt at naar Byernes Repræsentanter maatte vise sig at være færre end 1/3 eller flere end 2/5 af det samlede Antal, skal Storthinget strax træffe Foranstaltning til, at herpaa kan blive rettet paa næste Storthing. (Chr.-Posten.)

— Idag (Løverdag) ankom Kronprindsen med Jernbanen hertil (for at opløse Storthinget).

— Under 28de f. M. have følgende Udnævnelser fundet Sted, nemlig: Hospitalsforstander C. F. Heiberg til Postmester i Drammen, Kand. mineral. C. F. Fearnley til Lektor i Astronomi ved Universitetet; Chefen for 3die Division af Vesterlens Landværnsbataillon under den christianssandske Infanteribrigade, Kapitain C. Smith til Chef for 1ste gevorbne Kompagni af christianssandske gevorbne Musketeerkorps, samt Premierlieutenant i bemeldte Brigade og Adjoint af 1ste Klasse i den kongelige norske Generalstab C. E. Salvesen til Kapitain i Armeen.

Under s. D. ere Efternævnte meddeelte Bestallinger som valgte Provster, nemlig: Sognepræst til Ladviks Præstegjeld T. Erichsen for ytre Sogns Provsti i Bergens Stift, Sognepræst til Verdalens Præstegjeld T. K. Koch for søndre Indherreds Provsti i Throndhjems Stift, og Sognepræst til Grongs Præstegjeld O. M. Rambech for Namdals Provsti i samme Stift.

Under s. D. er Chefen for throndhjemske nationale Jægerkorps under den throndhjemske Infanteribrigade, Oberstlieutenant D. L. Brun og Chefen for siredalske Kompagni af stavangerske nationale Musketeerkorps under den christianssandske Infanteribrigade, Kapitain C. Guldahl ifølge Ansøgninger meddeelte Afsked i Naade med aarlige Pensioner af respektive 700 Spd. og 288 Spd. samt for den sidste et midlertidigt Dyrtidstillæg til samme af 44 Spd.

— Collegium academicum har antaget Kand. pharm. og Student J. N. Lingaard til Amanuensis ved det chemiske Laboratorium med 200 Spd. aarlig Løn.

— Ifølge kgl. Resolution af 12te Septbr. skulle nye Kirker opføres i Hofs Hovedsogn (Solør) og i Svatsums Annexsogn (Gusdal).

— Forstanderne for Christiania Sparebank have af dens Overskud bevilget 5000 Spd. til Restauration af Akers gamle Kirke.

— Den 3die Oktbr. feirede Handelsstandens Sangforening sin tiaarige Stiftelsesdag ved en Fest, hvorunder en Frugtvase af Sølv overraktes Foreningens Instruktør Hr. Behrens og en Sang til hans Ære blev afsunget.

— Den 8de Oktbr. om Formiddagen nedbrændte Hr. Breiens Vatfabrik i Fjerdingen.

— „Fædrelandet" indeholder en i det Hele meget fordeelagtig Anmeldelse af B. Bjørnsens „Synnøve Solbakken."

Drammen. En Ildebrand har atter været nær ved at udbryde; den blev dog itide opdaget. Ilden synes paasat.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Paa en videnskabelig Reise til Reval har Rigsantikvar Hildebrand stødt paa en hidtil ukjendt „Cronicon Danicum" fra Aar 1350.

Danmark. Prof. P. Hjorth er for Injurier mod Redaktør Plong dømt til en Mulkt af 100 Rdl. samt tilpligtet at betale Processens Omkostninger med 25 Rdlr.

England. Ifølge Telegraph-Efterretninger vil Dronning Victoria blive udraabt til Keiserinde af Hindostan. — Fra Indien haves Efterretninger til henimod Slutningen af August. Lücknow holdt sig endnu den 14de og Undsætning ventedes af General Outram. Delhi skulde paa Betingelser have tilbudt Kapitulation. — Ogsaa i Mellem-Indien har Oprøret grebet vidt om sig.

Embeder og Bestillinger.

Røraas Sorenskriver- og Politimester-Embede med 307 Spd. i faste og omtrent 425 Spd. i uvisse Indtægter foruden 60 Spd. i Dyrtidstillæg.

Kongsbergs Politimester Embede med omtrent 540 Spd. i aarlige Indtægter foruden et Dyrtidstillæg for indeværende Budgettermin, stort 115 Spd. aarlig.

Valders Fogedembede med omtrent 830 Spd. i aarlige Indtægter.

Hallingdals Fogedembede med omtrent 1077 Spd. i aarlige Indtægter.

Tromsø Postmester-Embede med 600 Spd. i Gage og 130 Spd. Dyrtidstillæg.

Reservelægeposten ved Rigshospitalets chirurgiske Afdeling med 260 Spd. aarlig i Indtægt.

Throndhjems Stadsphysikat med fast aarlig Indtægt af 500 Spd.

En Lægepost i Lillesand med fast aarlig Gage 300 Spd. og desuden antages, at der ved Praxis paa Stedet og i Omegnen vil være Anledning til at kunne tjene omtrent 400 Spd. aarlig. (Andragender indsendes til Lillesands Formandskab.)

Lofotens Postexpedition med 380 Spd. aarlig Indtægt.

Navigationsexaminatorposten i Christianssand med 250 Spd. i Løn og Dyrtidstillæg.

Lensmandsbestillingen i Østre Moland.

Gimnæs og Hjørrendsfjords Lensmandsbestillinger i Romsdals Amt, hvis aarlige Indtægter ere opgivne til resp. c. 200 og 100 Spd.

Gloppens Lensmandsombud i Sønd- og Nordfjords Fogderi med omtrent 250 Spd. i aarlige Indtægter.

Fyrvogterposten paa Fyrskibet ved Lepsørevet med aarlig Løn 220 Spd. og 64 Spd. i Dyrtidstillæg mod at bestride alle Udgifter ved den fornødne Oplysning ombord.

En Assistentpost ved Fyrdirektørembedet med 400 Spd. aarlig Løn foruden Dyrtidstillæg.

En Assistentpost ved Christiania almindelige Brandforsikringsselskab med 360 Spd. aarlig Løn.

Regnskabsfører- og Assistentposten ved Leerens Chromfabrik og Valseværk med 320 Spd. aarlig Løn og fri Bolig.

En Lærerpost i Engelsk og **en Do. i Fransk** ved Christiania Borger- og Reelskole med respektive 187 Spd. 24 ß og 100 Spd. 96 ß aarlig Løn.

Andenlærerposten ved Frederiksstads Borgerskole med aarlig Løn 220 Spd.

Underlærerposten ved Christiania Waisenhuus med aarlig Løn 100 Spd., frit Værelse med Lys og Brænde samt Kost i Stiftelsen.

Lærerposten ved den faste Skole i Birketvedts Distrikt i Fjære Sogn med 200 Spd. aarlig Løn, fri Bolig og Brug af c. 2 Maal Jord, samt en omgaaende **Skoleholderpost** i samme Sogn med aarlig Løn 50 Spd.

Landhandlerbestillingen i Vangs Hovedsogn (Valders).

Landhandlerbestillingen i Hedalens Annex til Søndre Aurdals Præstegjeld. Valders Fogderi.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 42. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 18de Oktober. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Ægtemand og Frier.

Originalt Lystspil paa rimede Vers i 1 Akt.

6te Scene.

De Forrige. Amalie og Sophie (komme fra Baggrunden).

Amalie (ilende hen til Ernst).
Her er de jo! Goddag! velkommen Fætter!
Saa har vi dig igjen!

Ernst.
Goddag! Goddag!

Amalie (idet hun griber hans Haand).
O, hvilken Fryd for os, at Rummet sætter
Ei mere Skranker for vort Favnetag!

Ernst (affides).
Nu, det var varmt!

Amalie.
O Gud, hvor jeg er glad!
Og saa saa mandig, smuk vor Ernst er bleven.

Ernst (fortrædelig).
Men Malle!

Amalie.
Vi vil aldrig skilles ad!
— Men saa omfavn mig dog! vær lidt beleven!

Ernst
(idet han altid kaster Øinene hen til Sophie, som læner sig til Bordet).
Ih — ja! nu da! (omfavner hende koldt.)

Amalie.
Min Gud, du glædes ikke?
Du hader mig?

Ernst.
Ih Malle! hade dig?
Du er mig — kjær. (Affides.) Hvad kan dog Pigen stikke?

Amalie.
Jo vist, du gjør! du kysser mig jo ei!
Du er jo ikke glad i din Kousine;
Jeg seer det, du har glemt mig!
(Idet hun gaar hen til Wilhelm.) Onkel, ak!
Er det ei frygteligt! (pegende mod Ernst.) se hvilken Mine!
Jo, det er for min ømme Længsel Tak!

Wilhelm (til Amalie).
Trøst dig, mit Barn; han elsker, jeg det veed.

Ernst (affides).
Naar blot jeg Malle kunde gi'e Besked!
(Høit.) Jo vist, jeg er jo glad! (Han gaar hen til Amalie.)

Wilhelm (halv for sig).
Jeg vil mig fjerne.
(Høit.) Kom med Sophie!

Ernst.
O nei, vent! hvordan?
Den nye Slægtning vilde jeg dog gjerne —

Wilhelm.
Ja, det er sandt, det gaar jo ikke an.

Amalie.
Ja, Gud, jeg glemmer jo! — kom hid Sophie!
Du kjender ei vor Fætter, ikke sandt?
(Til Ernst.) Et tosset Barn, som Intet har at sige.

Ernst.
Hvordan?

Amalie (til Ernst).
Ja, saadan hende her vi fandt;
Og keitet, hendes Væsen, o, saa stivt!
Tro mig, den Tosse, hun bli'er aldrig gift.

Ernst (til Amalie).
Da synes mig, det Ansigt røber megen —

Amalie (til Ernst).
Erfaring? ha ha ha! jo paa det Lag!

Ernst (affides).
Jeg kan paa Malle ei bli'e klog idag.

Amalie (til Sophie).
Nu kom Sophie! gaa nu hen og tag
Vor Fætters Haand; nu, vær ei saa forlegen,
Du seer, hvor suur han er; vær ikke bange;
Tro mig, han skal ei unge Piger fange.
Gaa kun derhen!

(Ernst og Sophie trække sig under det Følgende lidt efter lidt i Samtale mod Baggrunden. Amalie gaar hen til Wilhelm, der har staaet i Tanker, og siger:)
O Onkel, hvor jeg dog
Er lykkelig idag! han er den samme!
O, hørte du det Kjærlighedens Sprog,
De vilde Udbrud af den stærke Flamme!

Wilhelm.
O, Barn!

Amalie.
Han elsker mig!

Wilhelm (affides).
Er hun da blind
For hans Opførsel?

Amalie.
Onkel, tror du ikke?
Saa ikke ogsaa du de ømme Blikke,
Han gav mig?

Wilhelm.
Jo—o!

Amalie.
Han har ei skiftet Sind!

Wilhelm.
Nei, han maa være tro! (Affides.) O, hvilken Pine!

Amalie.
Han kan ei leve uden mig! o sig!
Han har ei Noget skjult, som ei hans Mine
Forraader strax.

Wilhelm.
O, Barn! bliv lykkelig! (Vil gaa.)

Amalie.
Men Onkel! endnu Et! — hvis han ei vil —

Wilhelm.
Hvad mener du?

Amalie.
Jeg sætter, at han skulde —

Wilhelm.
Hvordan? (Affides.) Saa har hun mærket dog hans Kulde.

Amalie.
Om den nu ikke var saa stærk den Ild,
Som vi det tro —

Wilhelm.
Nu da?

Amalie.
— Saa maa vi tvinge
Ham til at tage mig!

Wilhelm.
Hvordan?

Amalie.
Ja vist!
Vi kan umuligt med os lade tinge.

Wilhelm.
Du spøger! — Tror du der behøves Tvang og List?

Amalie (affides).
Jeg seer, jeg kommer med ham ingen Vei.
(Høit.) Men — endnu Et! — jeg sætter nu - at - jeg -

Wilhelm.
At du?

Amalie.
At i mit Bryst den ømme Flamme
Var ei saa stærk som hans —?

Wilhelm.
Du mener?

Amalie.
At
Imod hans Lidenskab min kun var mat.
At — mod hans Fyrighed — jeg stod til Skamme, —
At jeg — ei elsked' ham — saa inderligt,
Som han fortjener, som det er — min Pligt —?

Wilhelm.
O hvilken Tvivl!

Amalie.
Ja, jeg mit Hjerte kjender.

Wilhelm.
O Malle! selv for ømmest Hjertes Krav
Var det dog Meget, om kun Lidt du gav!
Lyksalig den — ah!

Amalie.
Onkel! hvorfor vender
Du bort dit Ansigt?

Wilhelm (for sig).
O, mit Øie brænder!
(Høit.) Tal ikke saa, Amalie! du gjør
Ham lykkelig, jeg veed det, du alene!
Saa lad mig eder da idag forene,
Det er — mit Ønske. (Affides.) O, ja vist! det bør!

Amalie (affides).
Det er utaaleligt! (Høit.) Saa for din Lykke
Det da nødvendigt er?

Wilhelm.
Hvordan? for min?
Du spørger om min Lykke?

Amalie.
Ja, for din?

Wilhelm.
Ja vist, ja — eders Held mig vil henrykke.

(De gaae under Samtale hen mod Baggrunden; Ernst og Sophie komme frem paa Skuepladsen og fortsætte sin Samtale).

Ernst.
Men jeg forstaar dig ei; det Haab, du sagde —

Sophie.
Jeg stoler ei derpaa; nei, det var kun
Tilfældigt —

Ernst.
Men du sa'e, hun Haanden lagde —

Sophie.
Ja vist omkring mit Liv, som du; men hun
Jo elsker dig; jeg seer det; hendes Mund
Har selv —

Ernst.
Aa, hun er gal, hun er affindig!
Jeg aldrig saa Amalie før saa vindig,
Saa falsk, koket, besat! — men vent en Stund,
Jeg tale vil — (De fortsætte sagte.)

(Wilhelm og Amalie komme frem.)

Wilhelm (fortsættende til Amalie).
Ja vist, vi jo det saa.
(Affides.) Jeg kan ei hvad hun mener ret forstaa.
(Høit.) Kom lad os gaa, Sophie!

Ernst (til Sophie).
Rolig, gaa!

(Wilhelm og Sophie gaae; Ernst er under Amalies følgende Replik i Baggrunden og følger dem med Øinene.)

7de Scene.

Amalie og Ernst. Siden Wilhelm og Sophie.

Amalie (for sig).
Man siger, Kjærlighed skal gjøre blind,
Saa maa vel den hans stakkels Øine dække,
Og reent ham have røvet Sands og Sind.
Vil ogsaa Kjærlighed ham atter vække?
— Men det er sandt, jeg skal jo Fætter gjække;
Han vil forstaa mig bedre, kan jeg tro.
(Til Ernst.) Nu Ernst?

Ernst (kommer frem.)
Ja vi maa tales ved, vi To!

Amalie.
Ja Gudskelov! saa er' vi da alene!

Ernst.
Ja, jeg har længtes efter denne Stund.

Amalie.
Du længtes virkelig?

Ernst.
Forstaa mig kun!
Vi To maa være ganske paa det Rene.

Amalie.
Ja, paa det Rene! o, du er vist vred!
Ernst.
Forundret er jeg vistnok overmaade!
Amalie.
Forundret! ja, den Kjærlighedens Gaade!
Ernst.
Nei, nei! jeg taler ei om Kjærlighed!
Amalie.
Hvordan?
Ernst.
Ja hør, jeg har et Ord at sige —
Amalie.
Ja, jeg har og et Ord at sige dig.
Ernst.
Jeg fatter ei —
Amalie.
Nei, det er ei saa lige
Med Kjærlighedsmysteriet.
Ernst.
O nei!
For Fanden, hør! — jeg kan —
Amalie.
Man kan ei tvinge —
Ernst.
Jo tvinge kan man!
Amalie.
Tvinge! Ernst, ak!
O, har du Hjerte! o, er jeg saa ringe
Da i dit Øie?
Ernst.
Ringe? hvilket Snak!
Hør —
Amalie.
Ja du husker, før herfra du seiled' —
Ernst.
Nu da?
Amalie.
Saa ømt du beiled', bad om Svar.
Ernst.
Aa, beiled'! Onkel gjorde mig til Nar,
Og det var Dumhed og vi begge feiled'.
Amalie.
O har jeg feilet?
Ernst.
Du? nei, du sa'e nei;
Jeg fik dit Nei!
Amalie.
Ja, og du græd saa saare.
Ernst.
Saa? gjorde jeg? ja det jeg husker ei.
(Afsides.) O, den fordømte Krokodilletaare.
Amalie.
Saa bad du mig saa ømt mig at betænke.
Ernst.
Jeg gjorde Fanden, gjorde jeg!
Amalie (hurtigt).
Jo, jo!
Det var en Pagt, vi sluttede vi To.
Du bad mig virkelig; du vilde skjænke
Et Aar mig til Betænkning.
Ernst.
Nei min Tro!
Amalie.
Nu har jeg gaaet og tænkt, og tænkt, og tænkt
I mange smertefulde Øieblikke.
Ernst (afsides).
Jeg vilde ønske, at jeg vel var hængt!
Amalie.
Og fundet — o min Ernst!
Ernst.
Ha! hvem kan skikke
Sig vel i Sligt! saa tal, for Fanden, tal!
Og lad mig lide da min hele Kval!
Du fandt —?
Amalie.
Jeg fandt — at jeg — dig elsker — ikke!
Ernst
(som, idet Amalie under foregaaende Replik nærmede sig ham, har vendt sig bort i Fortvivlelse, vender sig hurtigt om).
Hvad siger du?
Amalie.
Jeg siger —
(Med en Gestus mod hans Ansigt.) Ha, ha, ha!
Gud, hvor fortvivlet! men saa styr dig!
Ernst.
Ah!
Du gjækker blot? velsignede blandt Piger!
Det var da kun dit Spøg?
Amalie.
Nei, det er sandt!
Ernst.
Dit ramme Alvor?
Amalie.
Ak ja, som jeg siger!
Ernst.
O Engel! lad mig kysse dig til Pant.
(Han omfavner hende.)
O du er klog og god og saa forstandig!

Amalie.
Og du saa viis og saa bestandig, ja!
Ernst.
Og du saa smuk og vittig!
Amalie.
Hahaha!
Og du i al din Lidenskab saa mandig,
Saa rolig, stærk, din Skjælm! — det kan jeg kalde!
Du er mod din Kousine ret galant;
Din Ømhed kom, da Kjærligheden svandt.
Hahahaha!
Ernst.
O, allerbedste Malle!
Hvem saa dig vel, som ei dig yndig fandt!
Amalie.
Ja, hvor man først er kommen paa det Rene.
Ernst.
Men hør, nu vil vi kjærligt os forene —
Amalie.
Vi kjærligt?
Ernst.
Ja, hør Malle, spøg ei meer!
Amalie (forskrækket).
Hvordan? har vi da spøgt? du tror mig ikke?
Ernst (hurtig).
Jo, det veed Gud, jeg gjør, til Punkt og Prikke!
Vi er fuldkommen enig! — men der er —
Amalie.
Ja, du har Ret, jeg husker —
Ernst.
Nei, jeg har
En Ting, jeg skal betro dig —
Amalie.
Ja, du meente,
Vi først maae gjøre Sagen rigtig klar.
Ernst.
Den er jo klar.
Amalie.
Nei, der er lidt in mente.
Du veed, at Onkel troede, jeg brændte
Af Kjærlighed til dig —
Ernst.
Nu ja; men vi,
Vi sige ham, der Intet var deri.
Amalie.
Ja, det er godt; men just paa Grund af visse
Omstændigheder vil han ikke tro.
Ernst.
Det var som Pokker! hvilke er' da disse?
Amalie.
Det er det samme! — Hør, nu vil vi To
Bevise ham —
Ernst.
Hvordan?
Amalie.
Han kommer hid
Vist om en lille Stund, saa skal du lade
Som om du fri'de til mig.
Ernst.
Jeg? — men viid! —
Amalie.
Nei, intet Men!
Ernst.
Men du maa mig forlade —
Amalie.
Nei, det maa skee, og derpaa svarer jeg
(Afsides.) Han skal dog ha'e sin Straf.
Ernst.
Men Malle, nei!
Amalie.
Jo vist, du skal!
Ernst.
Nei hør, jeg kan s'gu ei!
Amalie.
Du kan ei fri, din Skjælm! nei vil man høre!
Nu vel, saa skal du lære!
Ernst.
Ei saadan
Jeg meente, — nu, nei, hør, det gaar ei an!
Amalie.
Jo vist, nu vil vi strax en Prøve gjøre!
Ernst.
Jeg gjør det ei!
Amalie.
Du vil ei! — nu, ja, ja!
Saa siger jeg til Onkel, at —
Ernst.
Nu da?
Amalie.
Du har forskudt mig, saa faar selv du svare. (Vil gaa.)
Ernst (afsides).
Hvad skal jeg gjøre? (Seer sig ængstelig om.)
Naar jeg vidste bare!
(Høit.) Nu da, saa lad det skee i Himlens Navn!
Amalie.
Se det var ret! stil dig med aaben Favn!

Ernst
(der under hele det Følgende er distrait og urolig).
Aa, Snak med Prøve, det har ingen Fare.
Amalie.
Jo, vi vil prøve! stræk nu Armen ud!
(Hun strækker hans Arm ud).
Saa skal du staa; nu, vær nu ingen Kryster!
Saadan! lad Øiet sende Elskovs Bud!
(Hun løfter hans Hoved op.)
Lidt skjæv i Knæet! — ah! jeg tror du ryster?
Det er galant! det hører netop til,
Det er et Mærke paa den indre Ild.
Ernst.
Ak, Malle dog!
Amalie.
Nu, vær nu ei saa dyster!
Siig nu: bliv min!
Ernst.
Nu da! bliv min!
Amalie.
Min Gud!
Hahaha! du er da ogsaa klodset!
Lidt mere varmt!
Ernst.
Jeg rigtignok er tosset,
Men jeg skal føie dig. Nu! — bliv min — Brud,
Og elsk mig — lidt!
Amalie (farer leende i hans Arm).
O, jeg dig elsker meget!
Ernst.
For Fanden, nei! saa var det ikke meent.
Amalie.
Tys, der er Onkel!
Ernst (stødt).
Ja, men du har sveget
Dit Løfte, og se nu er det for seent.
Amalie.
O nei! kom, kom! jeg sværger dig ved Alt
Hvad kjært mig er, jeg skal dig tro forskyde!
Nu Ernst, kun i dette du mig lyde!
Nu skynd dig, stil dig op!
Ernst.
Det er for galt!
(Afsides.) Om nu Sophie!
Amalie (halv sagte til Ernst).
Kanske du bør falde
Paa Knæ?
Ernst.
Det maatte Fanden!
(Under disse Repliker er Wilhelm kommen ind i Baggrunden, og bliver, da han seer dem, staaende.)
Amalie
(halv sagte til Ernst, idet hun giver ham et Vink).
Nu!
Ernst.
O Malle!
Bliv min!
Amalie.
Hahahaha! det er vel stivt!
Haha! jo det er Troskab, man kan kalde!
— Men Gudbevares Ernst! — du er jo gift!?
Wilhelm (for sig).
Hvad? gift?
Ernst.
Hvordan? du veed?
Wilhelm (for sig).
Hvad skal det sige?
Ernst.
Du veed det, du guddommelige Pige!
Og Onkel?
Amalie.
Onkel!? — han er blind! han tror, —
Han veed ei, jeg en Kurv dig gav ifjor.
Wilhelm (for sig).
Hvad hører jeg?
Ernst.
O strax hen til ham da!
Amalie.
Nei, til Sophie!
Ernst.
Ja, til min Sophie!
Wilhelm
(træder dem imøde idet de vende sig for at gaae).
Til din Sophie?
Amalie
(idet hun iler mod Sophie, der kommer langsomt ind fra Venstre for Tilskuerne).
Ah, der er hun!
(Amalie fører Sophie hen til Ernst, der tager hendes Haand og stiller sig med hende foran Wilhelm.)
Ernst.
Ja!
O bedste Onkel!
Wilhelm.
Men hvad er dog det'e?
Amalie.
Ja Onkel! det skal strax jeg dig berette;
Det er en frygtelig Affære! tænk,
Den unge Mand, han byder frem til Skjænk
Sit Hjerte overalt! i Damiette,

I Amsterdam, paa Kap, Vestindien,
Blandt Eskimoer i de kolde Zoner,
Kort, overalt, hvor Fætter Ernst kom hen,
Der fried' han, og tænk, der har han Koner!

Wilhelm.

Du spøger, Malle?

Ernst.

Aa!

Amalie.

Nu traf det just,
Tænk hvilken Lykke! saa, at Vindens Pust
Har ført os en hertil.

Wilhelm.

Hvordan? Sophie?

Amalie.

Ja Onkel, hvilket Held! det maa du sige!
Han ellers havde gjort som udenlands,
Kanskee vi havde tvunget ham —

Wilhelm.

O stands!

Amalie.

Nei Onkel! tænk, og jeg var bleven hans!

Wilhelm.

O Malle! — men hvordan?

Sophie.

O Onkel kjære!
Du er ei vred?

Wilhelm.

Hvorledes kan jeg være?
Kom i min Arm! min Søn! min Ernst, kom hid!
Hvor kan jeg være vred, naar Malle smiler!

Amalie (for sig).

Jeg haaber dog, at Onkel ikke tvivler.

Wilhelm.

Men nu fortæl!

Ernst.

O dertil faae vi Tid.
Jeg vilde kun af eders Haand modtage
Den Brud —

Amalie.

Du røved'.

Wilhelm.

Men de ømme Ord
Til Malle?

Amalie.

Det var Scenen fra ifjor.
Jeg tvang ham dennegang.

Ernst.

For Onkels Skyld, jeg tror.

Wilhelm.

Du tvang ham, Malle? — ah, jeg fatter næsten.

Amalie (afsides).

Jeg vilde heller heelt.

Sophie (til Ernst).

Hvad mener han?

Ernst.

Han mener, — ja, jeg veed ei ret hvordan.
Jeg tænker, Malle maa forklare Resten.

Wilhelm (til Sophie).

Det vil hun, kjære Datter?

Sophie.

O min Fa'er!
Nu seer du, Malle, om ei sandt det var,
Jeg blev hans Datter dog!

Wilhelm (omfavner hende).

Du kjække Lille!
Jeg agted' lidt kun paa dig, det var ilde,
Det var, — ja, ja, jeg stundom Sorger har.
(Til Amalie, som har staaet hensjunken i Tanker.)
— — Du tænker, Malle?

Amalie.

Jeg? — har Onkel Sorg?
Hvor var det nu, du tog din Trøst?

Wilhelm.

Paa Borg?
O nei, det duer ei!

Amalie.

Men veed du Ingen,
Som læge kan?

Wilhelm.

Som læger? — det er Tingen.
Jeg veed, du, Malle, saarer.

Amalie.

Onkel, o!
Jeg læger ogsaa, jeg har sagt det jo!

Wilhelm.

Du? — o saa siig mig nu, hvordan du læger.

Amalie (forlegen).

— Hvis Onkel ønsker, — hvis han søger Trøst, —
(Rask.) Jeg lægger Kinden tæt op til hans Bryst,
Saadan! — og hvis han veed et Ord, som kvæger,
Saa beder han derom.

Wilhelm.

O hulde Røst!
Du har forstaaet mig? du fatted' da?

Amalie.

Ja, Onkel, ja! og jeg har taus det svoret.

Ernst og Sophie.

Hvad seer jeg!

Wilhelm.

O Amalie! og Ordet?

Amalie.

Du vil det høre, Onkel?

Wilhelm.

Ja, o ja!

(Tæppet falder.)

Amerikaneren Charles L. Brace's Reiseskizzer fra Norge i Sommeren 1856.

II.

Til Gudvangen og Filefjeld.

Vi ønskede, om muligt, at naae Gudvangen den samme Aften, og ilede med al den Hurtighed, vore smaa raske Travere vare istand til, og de viste sig som sande Væddeløbere. Landet frembød en Række smilende grønne Landskaber med smukke Indsøer og skovklædte Høider, medens en mild Aftenbelysning svævede over Dalen — Indtrykket heraf er een af de behageligste Erindringer fra min nordiske Reise. Bønderne lod til at føle en høi Grad af Interesse for os som Amerikanere, og gjorde os allehaande Slags Spørgsmaal. Der har ogsaa været store Udvandringer fra disse Dale til vort Vesten. — I Begyndelsen af vor Reise fandt vi det meget interessant, at alle vore Skydsgutter og alle fattige Bondefolk, vi talte med, „skulde reise til Amerika næste Vaar“, men snart erfarede vi, at man overalt i Norge taler om „at reise til Amerika“ som ethvert andet godt Forsæt, der altid skal skee næste Aar. — Først Kl. 12 om Natten naaede vi Gudvangen, fandt næsten alle Værelser optagne af Reisende, men sikrede os endelig et lidet smudsigt Kammer. Næste Morgen strømmede Regnen ned, dog foretrak vi begge at fortsætte Reisen heller end at ligge over i disse elendige Kvarterer. Saaledes indskibede vi os med vort Tøi og vore Karioler i en stor 8aaret Baad paa en Arm af Sognefjorden for at tilbagelægge de 31 Mile til Lærdal. Ja, vi vare i Sandhed forberedte paa en lang Dag! Veiret var saa uhyggeligt som muligt, og vi havde kun 4 Mand til at ro os. Uagtet vore ypperlige Regnkapper, Paraplüier ꝛc. beskyttede os fuldkommen, saa at vi endog efter 11 Timers Reise i uafbrudt Regn ikke følte noget til Fugtigheden, maa jeg dog tilstaa, at Synet af et stort, moderne Hotel i Lærdal virkede paa den mest oplivende og forfriskende Maade, indtil den gode, varme Aftensmad og de bløde Senge ganske lod os forglemme den trættende Reisedag. Til denne Fjord, som vi passerede under saa ugunstige Omstændigheder, knytte sig mange interessante Fortællinger: til et Sted er Scenen for Frithjofs Saga henlagt, det Sagn, som Tegnér saa smukt har gjengivet. Heromkring finder man de mest utilgjængelige Dale i Norge. Man fortæller saaledes om en Landsby, hvor Folkene boe saa isoleret og al Passage er saa afskaaret om Vinteren, at de maa lade deres Døde ligge frosne til Vaaren, og da bringe dem tilbaads til den fjerne Kirke for at begraves.

Fra Lærdal stiger Veien bestandig opad til det andet af Norges store Fjeldplateauer — Filefjeld. Langs Elven, som flyder igjennem Dalen, saae vi utallige Laxefiskere, mange af dem vare engelske Herrer med deres Veivisere. Den interessanteste Gjenstand man seer er den gamle Kirke ved Borgund. En lignende ved Lærdal blev solgt til Kongen af Preussen og ført til Schlesien som Kuriositet. Denne Borgunds Kirke er een af de faa gjenlevende Mindesmærker i Norge (ja i hele Europa) om en original Architektur: de gamle Nordmænds Maade at bygge i Træ. Den bærer Spor af byzantisk Paavirkning, - ligesom flere af de ældste Huse her i Landet, - en Indflydelse, der hidrører fra de første Vikingers Tog til Konstantinopel; men det er dog en Stiil, naturaliseret ved det nordlige Klimat og særegne Material. Den synes næsten umulig at beskrive, og jeg maa overlade det til Læserens Indbildningskraft at danne sig en Idee derom. Det første Indtryk, man modtager ved Synet af denne Kirke i den eensomme Fjelddal, er som om man pludselig opdager et uhyre Skjældyr med mange Hoveder og Nakker, — ja man tror at see noget phantastisk og levende. Du kan ikke slutte efter dens Form og Bygningsmaade, at det er en Kirke; ved at træde nærmere seer Du, at det er en liden Bygning af norsk Grantræ, med dobbelte Rader Søilegange eller Gallerier, og Buer i byzantisk Stiil; det Hele er tækket med smaae spidse Skiferstene, der, overstrøgne med Tjære, frembringer denne Lighed med Skjæl eller de gammeldags Pantserskjorter. Taarnet har et orientalsk Anstrøg, og bestaar af Gavle og Spiir, hvilke igjen ere forzirede med allehaande smagløse Hoveder og kantede Figurer, og sandsynligvis danner den første Overgang til Renaissancen i dette Land. Over Indgangen seer man gamle mythologiske Scener udskaarne i Træ — Midgardsormen maaskee, der opsluger Menneskets Værk før Dommens Dag. Skibet er blot 39 Fod langt og i Cirkel 50—54. Ved at stige opad en Trappe i en af de smaae besynderlige Gallerier saa jeg over Orgelet et udstoppet Reensdyr i fuld Legemsstørrelse. Kirken blev rimeligvis bygget 100 Aar efter Christendommens Indførelse i det 11te Aarhundrede. Dens mærkelige Vedligeholdelse udledes deels af det tørre, kolde Klimat, deels af Tjæren, der bevarer Træværket.

Om Aftenen, da vi kjørte henover den høieste Deel af Plateauet, kom vi forbi en eensom Sæterhytte. Jeg standsede, vadede igjennem Myren og bankede paa Døren. Tvende vakre unge Jenter sad derinde, belyste af det flammende Blus fra Peisen; de fortalte, at de havde tilbragt 3 Maaneder deroppe med at yste og kjærne, og havde neppe seet et menneskeligt Væsen den hele Tid. Om Høsten driver man Kreaturerne ned igjen fra Aasen. De havde 80 Kjør paa denne Sæter foruden Gjeder og Heste. Trods det eensomme Liv saae de meget lykkelige og blomstrende ud. Vi spurgte, om de ikke vare bange. „Aa nei, der var aldrig Ulve uden om Vinteren.“ — Vor Skydsgut siger, at disse Fjeldbeiter ere fortrinlige, og at de maa benyttes paa denne Maade, da det er umuligt at faa Høet kjørt ned i Dalen.

Vi hvilede paa et meget godt Gjæstgiveri - Nystuen -, der ligger paa den øde Fjeldslette 3170 Fod over Havet, omgivet af den allertarveligste Vegetation, og høie Pæle, lig Telegraphpæle, langs Veien betegne Sporet for den eensomme Reisende om Vinteren. Den trekantede Sneeplong, som man hvert Øieblik reiser forbi, vidner tilstrækkeligt om Vinterens Barskhed heroppe.

En Præstegaard.

Jeg havde et Anbefalingskort til Pastor S. i X, men efter hvad jeg hidtil havde erfaret af de norske Præster, var jeg i Tvivl om, enten jeg skulde reise forbi eller standse og aflægge en Visit. Endelig besluttede jeg mig til det Sidste for nogle faa Øieblikke.

En tækkelig, hjertelig Herre med en Pibe i Munden kom ud i Døren; han kastede et Blik paa Kortet — „Velkommen, velkommen!“ sagde han med det hjerteligste Haandtryk. En Dame af elskværdigt Udseende blev forestillet som hans Kone, og de gik begge ud for at hente min Kone fra Vognen og føre hende ind i Huset. De paastod, at vi skulde tilbringe nogle Dage hos dem, men vi paaberaabte os vort Hastværk og sagde, at vi blot kunde blive over en Eftermiddag, og en behagelig Aften var det i Sandhed. Vi konverserede med Præsten, nød en selskabelig Familiemiddag og spadserede omkring paa Præstegaardens Marker.

Jeg spurgte om Antallet af Præstegjeldets Beboere. „Det er omtrent 2,900“, svarede Præsten, „og vi have 5 Kirker.“ „Ak, Hr. B.“, vedblev han paa Tydsk, dette er let Arbeide mod hvad jeg forhen har havt i mit Liv. Eengang havde jeg 5 Mile (35 engl.) at reise hver hellig Sabbathmorgen — 2 (14 engl.) til Vands og 2 over Fjeldene, hvor Sneen ofte laa 2 à 3 Fod høi, og da fandt jeg ved Kirken 300 fattige Folk, som ventede paa Sakramentet. Her er Alt godt, naar Præstegjeldet kun ikke var saa fattigt.‘ — Jeg fortalte ham om vor Interesse for den gamle Borgunds Kirke. „Ak ja — og tænk Dem, at vi have havt endnu Een lige saa smuk; De veed vel, at Friedrich Wilhelm kjøbte den for 55 Spd., og det strak ikke langt, vi ere saa fattige.“ — Hans Skoler syntes at blomstre; der var een fast og 4 Omgangsskolelærere, der gaae fra Huus til Huus, med i Alt 300 Børn, som undervises. Hans Gage var 500 Spd. foruden Præstegaarden, en meget peen 2-Etages Bygning. Jeg spurgte efter Præstegjeldets Moralitet. Han sagde, at der før pleiede at være fra 50 til 100 uægte Børn hvert Aar; men nu, siden han var kommen, var der ikke meer end 5 eller 6. — Han viste mig sine Stalde; men Kreaturerne vare til Sæters: han havde 25 Kjør og 7 à 8 Heste. „Seer De den Steen derhenne under Stalden, Hr. B.? Det er en Bautasteen med Runer. Jeg vil læse dem.“ Han oversatte nu en Gravskrift, som sædvanlig af liden Vigtighed. Jeg spurgte, om man endnu fandt mange Oldsager. Han svarede, at de fleste vare samlede og sendte til Musæerne; men endnu blev der leilighedsvis fundet saadanne Ting, og Bønderne betragtede dem med stor Ærefrygt. — „Finder De, Hr. Pastor! megen Overtro blandt Folket?“ „Ikke saa meget nu som før“, svarede han; „men endnu af og til. De seer det Bjerg histhenne over Dalen med Snee næsten lige til Foden. Derinde er en Hule, hvor man har havt Anledning til at iagttage et med et Skrald ledsaget Luftphænomen*); naar Bønderne nu høre denne Støi inde i Fjeldet, vide de ei at forklare det paa anden Maade end at det er Dæmoner og Bjergtrolde, som ere Aarsag dertil. Jeg kjendte ligeledes engang et Kors paa en vis Kirkegaard, hvorhen Bønderne pleiede at valfarte for at blive helbredede for Rheumatisme og flere andre Sygdomme; det var meget vanskeligt at rokke dem i deres Overtro.“ — Vi havde derpaa en meget interessant Samtale om den norske Overtro. Denne Skare smaae Aander: Feer, Alfer, rødhuede Nisser, Trolde, Dværge, Thusser og Kjæmper, som indjoge deres Forfædre Skræk, vedbliver endnu at forfølge den norske Bonde, og vise sig for ham

*) Heraf Fjeldets Navn Skudshorn. O. A.

som onde eller gode Geniusser. Man antager dem i Almindelighed for faldne Engle, som dog ei have syndet saa dybt, at de fortjene Helvede, men ere spredte ud over Jorden i Bjergenes Indre og paa Havets Bund. „Huldra“ er Noget man overalt tror paa; hun seer ud som en smuk Kvinde, men skjult bærer hun Koens Hale og Yver. Undertiden, naar hun er tilstede i Bondebrylluper, forraader Halen hende, og hvis man saa lægger Mærke hertil, bliver hun dødelig fornærmet. Hun skildres forresten som et tungsindigt Væsen, skjønt vidunderlig deilig, og hendes Sang har en melancholsk Klang, naar den høres blandt Fjeldene. Denne Tro er meget gammel og har en dyb moralsk Betydning: den uadskillelige Forening af en dyrisk Natur og en udødelig Sjæl bliver anseet som en passende Straf for Synden. — En af Bøndernes mest skrækindjagende Phantomer er „Aasgaardsreia“ eller den vilde Jagt. Det er Drukkenboltes, Slagsbrødres og Meenederes Aander, som ei ere henviste til Helvede, men fordømte til at ride omkring paa Jorden til Dommedag; de sidde paa kulsorte Heste med Øine af Ild og styre dem med gloende Jernbidsel og Tøiler. Deres Tummel og Støi høres milevidt, naar de ride, og Bonden kaster sig ned paa Jorden til den støiende, bandende Skare er dragen forbi. De færdes mest ved Juletider og ansees gjerne som et Forbud paa Slagsmaal og Mord. Det er sandsynligvis et af de ældste mest overtroiske Sagn i Norge; det har sin Oprindelse fra Hedenskabets Tid. Ligeledes hører man ofte en Historie om Gjertrudsfuglen.*) — Paa min hele Reise har jeg været forbauset over den naive Overtro man finder blandt Bønderne: Naar et Barn er sygt, bliver et Æg lagt ned i en Myretue; hvis en ældre Person er upasselig, bliver han raadet til at finde Fedt af en hvid Orm paa en Korsvei, og man tilbereder endnu Dekokter med magiske Formularer i de affides Hytter. Mod Gigt hørte jeg etsteds, at man brugte at binde sammen 9 Vidiegrene af et vist Træ, og dette Omslag skulde have en aldeles helbredende Kraft. Naar Kreaturerne ere syge, bliver en Snog begravet ved Dørtærskelen. En Herre fortalte mig, at han havde seet en Soldat skyde med en Sølvkugle over en Kone for at helbrede hende for Slag. Staal er en god Tilflugt og bæres som bestandigt Værn mod onde Aander: ved at putte en Nøgle i Vuggen bevarer man Barnet for de Underjordiskes Forbytning. Bonden hører ofte, naar han staar ved sit Arbeide, Nissens spottende Latter, og bliver undertiden vækket ved Midnat for at finde sin Stald opfyldt af usynlige Forstyrrere. Den norske Bonde er rigtignok forsaavidt paavirket af den moderne Tænkemaade, at han er meget mistænkelig og bange for at røbe sin Overtro for enhver Fremmed; men iagttager man ham i Stilhed, vil man ofte see ham tage Hatten af eller bøie sit Hoved paa Steder, hvor han tror disse Fjeldenes usynlige Beboere som oftest ere tilstede.

Efter en lang, behagelig Underholdning i Præstegaarden drog vi videre, vel tilfredsstillede med Samtalens Udbytte og de simple, hjertelige Folk.

Vor Reise gik først igjennem storartede, imponerende Egne, hvor Veien paa enkelte Steder slyngede sig ved den yderste Kant af Afgrunden, og man skuede ned i et rædsomt Dyb, men eftersom vi kom længere ned i Dalen ved Lille-Mjøsen forandredes Scenen til de blideste og mest landlige Omgivelser: store Gaarde med Frugthaver og frodige Kornagre, begrændsede af blødt afrundede Høider. Her havde nylig regnet, og Alting var saa friskt og straalende i den varme Eftermiddagssol, at vi næsten følte Duften af den nordiske Vaar. Det var en herlig Kjøretour! Vi lagde med Forundring Mærke til, at næsten hver eneste lille Gaard havde sin egen lille Kornmølle, der blev drevet af en forbiflydende Bæk. Det store Antal Elve og Vandfald, man her overalt finder, er en Egenhed ved dette Land: jeg tror neppe, jeg tilbragte 2 Nætter i Norge uden at være lullet i Søvn af Fossens Brusen. Vi hvilede over en Dag i denne Dal paa et udmærket Gjæstgiversted. Fra Vinduerne i vore 2 store Værelser havde vi en viid Udsigt over Marker og Skove, og langt borte i det Fjerne de sneedækkede Fjelde. Værtinden var meget flink i sin Huusholdning og forekommende mod os, og da vi tillige gjorde Bekjendtskaber i Omegnen, bidrog Alt i Forening til at gjøre Opholdet meget behageligt. En Herre, til hvem vi havde Breve, var en formuende Præst, der boede i et smukt toetages Huus. Hans Familie syntes at være velopdragne og forfinede Personer, ikke synderlig forskjellige fra Folk af den Klasse i ethvert Land. Faderen var ogsaa, ved Siden af sit Kald som Præst, Repræsentant ved Storthinget, efter hvad jeg tror.

*) Da dette Eventyr er saa almindelig bekjendt, har Overs. troet at burde udelade det.

Borgunds Kirke. (Se forrige Side.)

Ud i Verden!

Mit Flag er heist, mit Fartøi klart,
Og freidigt vinker Vinden;
Den dumme Taare triller snart
Vel væk fra hede Kinden.
Mit Bryst ei aander rigtig frit,
Det en Skavank nok dølger.
Det trænger til at luftes lidt
Blandt Storm og vrede Bølger.

Vel Anker lettet! Ud fra Land!
Og nu saa kjækt jeg spanker
Som uindskrænket Styresmand
Med Kraft paa egne Planker.
Og Hjertet svulmer i mit Bryst —
En Sølvsky Blikket hyller.
O er det Ve, hvad eller Lyst,
Som saa mit Væsen fylder?

O stolte Ørn, saa stærk og fri!
Som du jeg Vingen spænder,
Som du jeg Livets Poesi
I Barmen bølge kjender.
Net saa — et kraftigt Vingetag!
Det hjælper godt paa Farten.
Saa fremad, fremad, Slag i Slag!
Det røber hurtigt Arten.

Og I, som hist med Taarer staar
Ved bølgestænkte Fjære —
Til Eder tidt min Længsel gaar,
Jeg seer jer atter, Kjære!
De Vikingfædre udenlands
Vandt Guld og grønne Skoge
Og smykt med Seirens stolte Krands
Til Hjemmet atter droge.

Harald Bjørk.

Prindsregentens Ankomst til Christiania den 10de Oktober.

Det norske Folk nyder den Lykke, at beherskes af et Kongehuus, der fortjener denne loyale Hengivenhed, hvorfor det er bekjendt og hvorpaa det engang maaskee snarere har været for ødsel end for karrig. Og idet det nyder denne Lykke, har det ogsaa den fornødne Skjønsomhed til at indsee dens rette Storhed og til med fordoblet Hengivenhed at hænge ved dette Kongehuus, under hvis Styreise Landet har naaet frem til saa stort et Velvære. Det er saaledes blot et Udtryk af velmeent Erkjendtlighed, naar vort Folk, hvergang det i sin Midte seer sin Konge eller hans Slægt, hilser ham med levende Fryd. Et saadant Erkjendtlighedens Udtryk var den Fryd, hvormed Kronprindsen som Vicekonge blev hilset rundt om i Norges Land, og samme, skjønt vemodsblandede Fryd, er det ogsaa, hvormed han atter hilses som Rigets Regent, beklædt med dette høie Hværv, der vil paatrykke de ungdommelige Tilbøieligheder Erfaringsskolens Stempel, for at Scepteret, naar det engang tages i Arv, skal føres med Vanthed og Værdighed. Med Glæde seer Christiania atter Prinds Carl, og dets Befolkning hilste ham med Velkomstraab, da han forrige Løverdag med Jernbanen ankom hertil og forlod Banegaarden, hvor han af Byens Autoriteter var bleven modtaget. — Christiania er ellers ingen By, der hengiver sig til hvad der i Oldenborgernes Dage

kaldtes „mægtige Frydeskrig." Som Hovedstad, som Landets Hjerte, er det Forvalter af dets officielle Sindighed og Forstand. Det har altsaa overalt en vis Værdighed at iagttage, og hvor der skal jubles eller klynkes, maa dette skee med Takt og Maade, ret ligesom naar fornemme Folk komme i Kirke eller Theater. Det passer sig ikke, i Lighed med de ukunstlede Naturmennesker at lade sig henrive af overvældende Følelser. Hvor meget man end har ivret mod Centralisation, har dog Christiania umærkeligen faaet det Hværv, i mange Tilfælder at handle paa hele Folkets Vegne. Og i alle offentlige Opinionsytringer maa det derfor ogsaa føle, at Alles Øine vogter paa det og at det gjælder, intet mere at yde, end det paa hele Folkets Vegne kan forsvare. Det har med Hensyn til Opinionen saaledes det samme Ansvar, som Storthinget har med Hensyn til Statskassen. Giv ud med Forstand, hedder det. Og Storthing og Hovedstad fortjene begge lige stor Ros for samvittighedsfuld Befølgelse af denne gyldne Leveregel.

Men netop fordi der gaaes frem med saamegen Forstand, har hvad der ydes ogsaa en forøget Værdi. Det Ydede er saa vel betænkt, at det ikke vil tages tilbage.

Lad end Landets mangfoldige større og mindre Stæder, hvor Anledning gives, juble vældigere end Hovedstaden, lad dem hilse Kronprindsen i Egenskab af Vicekonge eller Prindsregent med en mere fuldttonende Fryd end Hovedstaden: dennes udmaalte og bedagelige Fryd er derfor ikke mindre betydningsfuld, end den, der lader sig høre i de fuldeste Chor. Naar Christiania-Befolkningen jubler, er det Folkets Begeistring, før sin Udtalelse debatteret af dets Forstand, forsigtigen beregnet paa at undgaa Fremtidens Modsigelser, - eller rettere, det er en Adresse, ført i Pennen af Ængstelighed og Sindighed, og netop derfor af et mere end bogstaveligt Værd for Modtageren.

Ruslands Universiteter i Aaret 1855.

(Uddrag af Ruslands „medicinische Zeitung.")

1) St. Petersburg.

St. Petersburgs Universitet har kun 3 Fakulteter: det historisk-philologiske, det physisk-mathematiske og det juridiske. Noget medicinsk Fakultet har det ikke, men i

Prindsregentens Ankomst til Christiania den 10de Oktober.

dets Sted et medicinsk-chirurgisk Akademi, der henhører under Krigsministeriet. Hvert Fakultet har igjen to særskilte Afdelinger; saaledes har det physisk-mathematiske en reen mathematisk og en naturvidenskabelig Afdeling. Universitetet blev besøgt af 399 Studenter, hvoraf 87 henhørte til det physisk-mathematiske Fakultet. Bibliotheket talte 27,000 Værker, det physiske Kabinet 404 Apparater, det mineralogiske 6919 Nummere, det chemiske Laboratorium 2938 Apparater og det botaniske Kabinet 50,000 Nummere.

2) Moskau.

Universitetet havde 1203 Studenter, hvoraf 803 henhørte til det medicinske Fakultet. Bibliotheket talte, iberegnet det kliniske Bibliothek og periodiske Skrifter, 121,504 Bind og Studenternes 5434 Bind. Det zoologiske Kabinet havde 65,881 Exemplarer, det mineralogiske 11,563 Nummere, Herbariet 27,452 Species, den botaniske Have 7475 Værter, det anatomiske Kabinet 7056, den komparative Anatomi 2356, den pathologiske Anatomi 723 Præparater og det chirurgiske Kabinet 263 Instrumenter.

Fakultetsklinikken havde paa den medicinske Afdeling 60 Senge, foruden 25—72 provisoriske for Cholerasyge, og optog 472 Syge. Ambulatorisk bleve 2925 Syge behandlede.

Den chirurgiske Afdeling, ligeledes med 60 Senge, optog 252 Syge, i Ambulatoriet blev behandlet 1510; 25 større og 108 mindre Operationer bleve foretagne. Dissektionskammeret har 249 og det chirurgiske Kabinet 386 Instrumenter. Fødselsafdelingen optog 610 Koner; ambulatorisk bleve 238 behandlede.

Hospitalsklinikken. Paa den medicinske Afdeling blev behandlet 1676 og paa den chirurgiske 529 Syge; af større og mindre Operationer tilsammen 73. Instrumentsamlingen indeholdt tilsammen 603 Apparater.

Promoveret bleve: 5 Doctores medicinæ, 2 Medicinal-Inspektorer, 7 Operatører, 89 Læger, 4 Fødselshjælpere, 41 Distriktslæger, 3 Magistri pharmaciæ, 38 Provisorer, 58 Medhjælpere og 3 Tandlæger.

3) Kiew.

Universitetet blev besøgt af 616 Studenter, hvoriblandt 434 Medicinere. Bibliotheket talte 94,720 Bind, det zoologiske Kabinet 38,171 Exemplarer, det mineralogiske 16,375 Nummere, det physiske 476 Apparater, det chemiske 2107 Nummere, det pathologisk-anatomiske 1268 Præparater, den komparative Anatomi 2483, det phy-

fiologisk-anatomiske 1865 Præparater, Herbariet 47,069 Exemplarer, den botaniske Have 5414 Species.

Den medicinske Fakultetsklinik med 20 Senge optog 163 Syge, Ambulatoriet 431. I den kliniske Afdeling af Militærhospitalet blev 1045 Syge behandlede.

Den chirurgiske Fakultetsklinik med 20 Senge optog 139 Syge, Ambulatoriet 1046. I den chirurgiske Afdeling af Militærhospitalet bleve 1671 behandlede. I Fakultetsklinikken blev foretaget 108 og i Hospitalsafdelingen 63 betydeligere Operationer. Den første af disse sidste havde 1312 Instrumenter.

I Fødselsklinikken med 8 Senge bleve 56 Koner behandlede, 5 Operationer foretagne, 123 behandlede ambulatorisk. Instrumenternes Antal var 598.

Promoverede bleve: 2 Doctores medicinæ, 70 Læger, 7 Distriktslæger, 11 Provisorer og 26 Apothekermedhjælpere.

Charkow.

Dette Universitet, som den 17de Januar 1855 feirede sit femtiaarige Jubilæum, havde 483 Studenter, hvoriblandt 222 Medicinere. Bibliotheket havde 40,391 Bind, det physiske Kabinet 474 Instrnmenter, det pharmaceutiske 605 Nummere, det mineralogiske 11,937, den botaniske Have 18,665 Exemplarer, det botaniske Kabinet 49,214 Species, det zoologiske 16,346 Exemplarer og det anatomiske 2398 Præparater.

Kliniker. I den medicinske Afdeling med 15 Senge bleve 125 Syge behandlede, i Ambulatorium 544; i den chirurgiske Afdeling med 21 Senge 144 Syge og i Ambulatorium 1333. Af Operationer bleve foretagne 148. Instrumenternes Antal var 1863. Fødselsstiftelsen med 6 Senge havde 42 Syge, Ambulatoriet 19. Instrumenter 217.

Promoverede: 32 Læger, 8 Distriktslæger, 1 Operatør, 1 Akkouchør, 1 Medicinal-Inspektør, 12 Apothekermedhjælpere og 3 Provisorer.

Ved Veterinærklinikken opholdt sig 73 Studerende, hvoraf 31 bleve dimitterede som Veterinærlæger. I Klinikken bleve 828 Dyr behandlede og 203 Operationer foretagne.

5) Kasan.

Universitetet talte 340 Studenter, hvoriblandt 174 Medicinere. Bibliotheket 44,688 Bind; Studenternes Bibliothek 9875. Det physiske Kabinet havde 565 Apparater, det mineralogiske 10,131 Nummere, den botaniske Have 4420 Værter, Herbariet 10,000 Species, det zoologiske Kabinet 6135 Exemplarer, det anatomiske 3031, den komparative Anatomi 933 Præparater, det chirurgiske 3839 Instrumenter.

Kliniker. I den medicinske Afdeling med 26 Senge bleve 165 Syge behandlede, ambulatorisk 168. I den chirurgiske Afdeling med 26 Senge 131 Syge, ambulatorisk 249. I Fødselsstiftelsen med 18 Senge, 49 Syge, ambulatorisk 40 Koner.

Promoverede: 33 Læger.

6) Dorpat.

Universitetet talte 618 Studenter, hvoriblandt 271 Medicinere. Promoverede: 24 Doctores medicinæ. 13 Læger, 1 Medicinal-Inspektør, 5 Distriktslæger, 1 Akkouchør, 1 Tandlæge, 21 Provisorer og 24 Medhjælpere. Bibliotheket talte henimod 90,000 Bind, det physiske Kabinet 968 Apparater, det mineralogiske 16,974 Nummere, det zoologiske 10,865 Exemplarer, den botaniske Have 14,426 Værter, det chemiske Kabinet 1758 Apparater, det anatomiske 1412, den komparative Anatomi 1970 og det pathologiske 1012 Præparater.

Kliniker. I den medicinske Afdeling med 25 Senge bleve behandlede 209 Syge, ambulatorisk 2644; i den chirurgiske Afdeling med 24 Senge 154 Syge, ambulatorisk 725. Operationer 117. I Fødselsafdelingen blev behandlet 61, hos hvilke 23 Operationer.

Veterinærskolen havde 26 Studerende, af hvilke 1 blev promoveret til Magister, 8 til Veterinærlæger. I Klinikken blev 1004 Huusdyr behandlede, deriblandt 711 Heste, 82 Hornkvæg. Ved samtlige Universiteter fandtes, med Undtagelse af Akademiet i Petersburg og Helsingfors, 1904 studiosi medicinæ. Af de Studerende havde Mange tillige modtaget saadan theoretisk og praktisk Underviisning i Krigsvidenskaben, at de under sidste Krig havde tjent i Armeen som Officierer.

Politiet og Tyvene i London.

IV.

Mange af de Oplysninger, hvorefter Forbrydere blive paagrebne, skrive sig fra disses egne Fæller. To Tyve blive f. Ex. uenige, og tilskyndet af Hævnlyst samt ægget ved Udsigten til en Belønning, angiver den ene sin Kammerat, eller ogsaa giver et forladt Fruentimmer af Jalousi paa sin Medbeilerske Oplysninger, som lede til hendes forrige Elskers Paagribelse. Den Hævn, som Medlemmerne af Broderskabet tage over den Kollega, hvis Forræderi er kommet for en Dag, er ofte saa alvorlig, at den yderste Forsigtighed anvendes i Kommunikationen med Politiet, for at der ikke skal opstaae nogen Mistanke. Konstablen, hvem det er om at gjøre at vedligeholde saadanne Meddelelser, maa aldrig ved Uforsigtighed give noget Vink om den Kilde, hvorfra han henter sine Oplysninger; ofte anseer han det tvertimod for fornødent, for at bortlede Opmærksomheden fra Angiveren, med tilsyneladende Iver at forfølge et ganske andet Spor.

Mellem Opdagelsespolitiet og Tyvene hersker der intet ondt Blod. Naar de mødes, vexle de et eget Gjenkjendelsesblik med hinanden; Tyven smiler med en Mine, der betyder saa meget som: „Mig skal du ikke faae Kløer i," hvorpaa Opdageren svarer med et Blik, der betyder: „Vi to skulle nok engang gjøre nærmere Bekjendtskab med hinanden." Kort sagt, de føle hver især, at de begge bruge deres Kløgt som en Levevei, og der er ligesom en taus Overeenskomst imellem dem om, at Enhver har Lov til at spille sine Kort saa godt, han kan.

Ved at forfølge een Forbryders Spor falde Betjentene tit over andre Forbrydelser, som de ikke havde nogen Anelse om, og komme saaledes for en Tid ud af den rette Kurs, ligesom et Kobbel Rævhunde stundom drives ud af det rette Spor ved en Hare, som kommer iveien. I saadanne Tilfælde er der intet Andet at gjøre end at begynde forfra og søge om igjen, indtil det oprindelige Spor paany er fundet. Paa denne Maade er det ikke usædvanligt ved et reent Tilfælde at støde paa et heelt Net af Gavtyvestrger og komme bag paa Bander, som man længe „har havt Kig paa." Det ubetydeligste Vink vil ofte være tilstrækkeligt til at sætte den detektive Konstabel paa den rette Vei; thi Ting, der forblive usynlige for alle Andre, falde ham ofte lige i Øinene, ligesom det jo ogsaa gjerne gaar med Folk, der ere vante til at arbeide i Mørke. Naboernes Tilbøielighed til at føre Faddersladder er ham ganske særdeles nyttig, naar han maa liste sig til at faae en eller anden Hemmelighed at vide, og blot for at komme efter et eneste Led i en Række af Begivenheder lurer han ofte i hele Maaneder omkring et Huus, idet han passer Aviisbudet op eller giver sig i Snak med Tjenestepigen, naar hun skal i Byen, og saa lirker alle de Oplysninger ud af hende, som han vil have, med samme Lethed, hvormed en Kleinsmed dirker en Laas op, og uden at gjøre sig nogen større Samvittighed med Hensyn til den Person, der skal behandles.

Dickens meddeelte i de første Nummere af sine Househols words nogle værdifulde Aktstykker, som fortræffelig anskueliggjorde Opdagelsespolitiets Fremgangmaade. Vi udvælge heraf følgende Fortælling, ikke fordi den afgiver den største dramatiske Interesse, men fordi den viser, hvor mange Kunster og Omsvøb Opdagerne maae bruge for at naae sit Maal.

„Huhei-Thompson" — sagde Sergeant Wilhelm efter blot at have vædet sine Læber en lille Smule med sin Grog — „Huhei-Thompson var en slem Hestetyv, Slagsbroder osv. I Forening med en Fyr, som af og til gjorde Forretninger sammen med ham, havde han narret en Bonde nogle Penge fra under det Paaskud, at han vilde forskaffe ham et godt Embede — det er jo det gamle Træk! — og var derpaa taget ind i „Stop Tyven" for at hente en Hest, som stod der, og som han havde stjaalet etsteds nede i Herfordshire. Jeg skulde see at faae fat i Thompson og gjorde mig altsaa først og fremst Umage for at faae at vide, hvor han var. Men nu vidste jeg, at Thompsons Kone levede, og at hun tilligemed en lille Datter boede i Chelsea. Da jeg nu tillige vidste, at Thompson opholdt sig et eller andet Sted der i Egnen, saa holdt jeg godt Øie med Huset, især om Morgenen, paa den Tid, da Posten kom, for jeg kunde jo nok tænke, at Thompson rimeligviis vilde skrive hende til. Ganske rigtig, en Morgen kommer Postbudet og leverer et Brev af ved Mrs. Thompsons Dør. Den lille Pige lukkede Døren op for ham og tog imod Brevet. Vi kunne ikke altid stole med Sikkerhed paa Postbudene, skjønt man stedse paa Postkontorerne er meget villig til at staae os bi. Et Postbud derimod, han hjælper os undertiden og til andre Tider ikke; det er, ligesom det kan falde sig. Jeg gaar imidlertid frem paa Veien, da Postbudet har faaet Brevet afleveret, og gaar hen til ham og siger: „Godmorgen!" — „Godmorgen igjen," — svarer han. — „De har nok nyssens afleveret et Brev til Mrs. Thompson." — „Ja, jeg har." — De skulde vel ikke tilfældigviis have seet, hvad Postmærke der stod paa?" — „Nei, jeg har ikke," siger han. — „Hør engang," siger jeg saa, „jeg vil tale aabenhjertig med Dem. Jeg driver en lille Forretning, og nu har jeg givet Thompson Kredit og kan ikke taale at miste de Penge, som han skylder mig. Jeg veed, at han har faaet Penge, og jeg veed ogsaa, at han er her etsteds i Nabolaget, og hvis De derfor kunde sige mig, hvad det var for et Postmærke, saa vilde jeg være Dem meget taknemlig, og saa havde De gjort en god Gjerning imod en Haandværker, der sidder i smaa Kaar og ikke kan taale noget Tab." — „Nuvel," sagde han, „jeg forsikrer Dem, at jeg ikke har lagt Mærke til, hvor Brevet var fra; Alt, hvad jeg veed, er, at der var Penge i Brevet . . . jeg skulde næsten troe en Sovereign." Dette var nok for mig, thi jeg kunde naturligviis vide, at naar Thompson havde sendt sin Kone Penge, saa vilde hun sandsynligviis med omgaaende Post skrive til Thompson igjen for at meddele, at Beløbet rigtig var modtaget. Saa sagde jeg da Postbudet Tak og fortsatte min Vagt. Om Eftermiddagen saa jeg den lille Pige komme ud, og jeg var naturligviis efter hende. Hun gik ind i en Papiirhandel, og jeg behøver vel neppe at sige Dem, at jeg saae ind af Vinduet. Hun kjøbte noget Postpapiir, Konvoluter og en Pen. „Nu gaar det løs," sagde jeg til mig selv, fulgte saa i Afstand med hende igjen og, som De vel kan begribe, holdt mig bestandig i Nærheden, da jeg nok kunde tænke, at Mrs. Thompson vilde skrive Huhei til, og at Brevet med det Allerførste skulde bringes paa Posten. En Timestid derefter eller saa kom den lille Pige igjen med Brevet i Haanden. Jeg kom da frem og sagde Noget til Barnet, hvad jeg nu saadan kunde hitte paa; men Udskriften paa Brevet kunde jeg ikke faae at see, da hun bestandig holdt Seilet opad. Imidlertid lagde jeg dog Mærke til, at der paa Bagsiden af Brevet fandtes, hvad man kalder et „Kys," nemlig en Klat Lak ved Siden af Seglet, og nu kan De jo vel indsee, at dette atter var nok for mig. Jeg saa hende levere Brevet af, ventede til hun var gaaet og gik saa selv ind i Kontoret og spurgte efter Postmesteren. Da han kom, sagde jeg til ham: „Jeg er ansat i Opdagelsespolitiet, maa jeg sige Dem; der er lige nu blevet indleveret et Brev med et Kys paa, der skal afsendes til en Mand, som jeg leder efter, og jeg vilde derfor gjerne bede Dem om at lade mig see, hvor det Brev er adresseret hen." Han var meget høflig, tog en heel Deel Breve ud af Brevkassen, lagde dem frem paa Disken med Adressen nedad, og der fik jeg da fat paa det Brev med Kysset paa. Det var adresseret til „Mr. Thomas Pigeon, Postkontoret i B., poste restante."

Samme Nat reiste jeg saa afsted til B., en hundredeogtyve engelske Mile eller saa omtrent. Tidlig den næste Morgen gik jeg ind paa Postkontoret, fik Folkene i Tale der og sagde dem, hvem jeg var, og at jeg ønskede at passe paa den Person, der skulde komme og hente Brevet til Mr. Thomas Pigeon. Postmesteren var meget honnet, og han sagde: „De skal faae al den Assistance, vi kunne give Dem; De kan vente i Stuen herinde ved Siden af Kontoret, og saa skulle vi nok passe at lade dem vide, naar der kommer Nogen efter Brevet." Nu, saa ventede jeg da i tre Dage og begyndte at troe, at der aldrig vilde komme Nogen. Endelig hviskede en af Kontoristerne til mig: „Kom nu, Konstabel! Der er Nogen efter Brevet!" — „Hold ham op et Øieblik!" sagde jeg og løb saa ud paa Gaden udenfor Kontoret. Der saa jeg da en ung Fyr, der saa ud som en Staldkarl fra en Gjæstgivergaard, og som stod inde paa Fortouget udenfor Kontorvinduet og ventede paa Brevet, medens han holdt i Enden af Tøilerne paa en Hest, han havde staaende ude paa Gaden. Jeg begyndte at klappe Hesten og saadant Noget og sagde i det Samme til Drengen: „Det er nok Mr. Jones's Hoppe!" — Nei, det er ikke." — „Hvad, er det ikke?" sagde jeg; „det er da besynderligt, saa den ligner Mr. Jones's Hoppe!" — „Nei," sagde han, „det er slet ikke Mr. Jones's, det er Mr. Den — og — Den's i Gjæstgivergaarden „Warwicks Vaaben." Og dermed sprang han op paa Hesten og red afsted med samt sit Brev. Jeg fik fat i en Kab, satte mig op paa Bukken, og naaede saa godt ind paa ham, at jeg kjørte ind i Gaarden i Warwicks Vaaben af den ene Port, ligesom han red igjennem den anden. Jeg gik ind i Gjæstestuen, hvor der stod et ungt Fruentimmer bag Disken, og bestilte et Glas Grog. Strax efter kom han ind og leverede hende Brevet. Hun saa flygtig paa det uden at sige Noget og stak det ind bag Speilet over Kamingesimsen. Hvad havde jeg nu at gjøre videre? —

Jeg tænkte nærmere over det, medens jeg drak min Grog, bestandig med Øiet henvendt paa Brevet; men jeg kunde ikke rigtig komme efter, hvorledes jeg skulde komme ud af det. Jeg søgte at faae et Værelse der i Huset, men der havde just været et Hestemarked eller Noget af den Slags, og der var fuldt allevegne. Jeg blev da nødt til at tage Logis et andet Sted, men i nogle Dage blev jeg ved at komme til Gjæstestuen, og der stod Brevet, bestandig bagved Speilet. Tilsidst faldt det mig ind, selv at skrive til Mr. Pigeon, og see, hvad det kunde føre til. Jeg skrev altsaa Brevet og afleverede det til Posten, men adresserede det med Villie til Mr. John Pigeon istedetfor til Mr. Thomas Pigeon, for at see, hvad det kunde føre til. Den næste Morgen (det var meget vaadt i Veiret) saa jeg Postbudet gaae nedad Gaden og begav mig derfor ind i Gjæstestuen, et Øieblik førend han ankom til „Warwicks Vaaben." Lidt efter saa jeg ham komme ind med mit Brev. „Bor der her en Mr. John Pigeon?" — „Nei . . . jo, tøv dog lidt!" sagde Pigen ved Skjænken og tog Brevet ned fra Kamingesimsen. „Nei," vedblev hun, „det er Thomas, og han bor ikke her. Vilde De ikke gjøre mig den Tjeneste at besørge dette for mig til Posten, da det er saa vaadt udenfor?" Postbudet sagde jo, hvorpaa hun stak Brevet ind i en ny Konvolut, skrev udenpaa og leverede ham

det. Saa puttede han det ind i sin Hat og gik videre. Jeg havde ingen Vanskelighed med at finde, ud hvor det Brev skulde hen. Det var adresseret til „Mr. Thomas Pigeon, Postkontoret i N. i Northamptonshire, poste restante.“ Afsted styrtede jeg da lige til N. Paa Postkontoret der sagde jeg det Samme, som jeg havde sagt i B., og atter maatte jeg vente tre Dage, forend der kom Nogen. Endelig kom der igjen en lille Fyr tilhest. „Er der ikke noget Brev til Mr. Thomas Pigeon?“ — „Hvor kommer Du fra?“ — „Fra den nye Kro tætved N.“ Brevet fik han, og afsted red nu han med det, og det i Gallop.

Jeg spurgte mig nu for angaaende den nye Kro, der skulde ligge tætved N., og da jeg hørte, at det var et temmelig afsidesliggende Sted ikke langt fra Kjøreveien og et Par engelske Mile fra Jernbanestationen, saa besluttede jeg mig til at gaae derhen, og see, hvordan det kunde gaae. Jeg fandt det ganske saaledes, som det var blevet mig beskrevet, og drev derind for at see mig om. Værtinden stod i Skjænkestuen, og jeg proberede nu paa at give mig i Snak med hende, idet jeg spurgte, om hun havde megen Søgning, og talte om det fugtige Veir og saadant Noget; og under alt det fik jeg gjennem en aaben Dør Øie paa tre Mænd, der sad omkring Kaminen i en Slags Bagstue eller Kjøkken. Af disse tre Mænd saa jeg tillige, at efter Beskrivelsen maatte den ene være Huhei-Tompson.

Nu gik jeg da ind og satte mig ned hos dem og prøvede paa at være behagelig; men de vare meget tilbageholdne, vilde slet ikke til at snakke og saae paa mig og paa hinanden indbyrdes med en Mine, der var alt Andet end venskabelig. Saa tog jeg da Maal af dem, men da jeg kom til den Erkjendelse, at de alle tre vare sværere end jeg, og tillige tog i Betragtning, at de saae mig saa fiendsk ud, at Stedet laae afsides, at Jernbanestationen var to Mile derfra, og at Natten faldt paa, saa syntes jeg, at det Rigtigste, jeg kunde gjøre, var at faae mig en Taar Grog til at holde Modet vedlige med. Jeg bestilte altsaa min Grog, og medens jeg sad ved Kaminen og drak den, stod Thompson op og gik ud.

Det Værste ved det Hele var nu, at jeg ikke var sikker paa, om det ogsaa virkelig var Thompson; thi jeg havde aldrig i mine livfødte Dage seet ham før, og det var mig netop om at gjøre at være vis i min Sag. For Øieblikket var der imidlertid ikke Andet at gjøre end at følge efter ham og tage rask fat uden at lade sig forbløffe. Jeg traf ham ude i Gaarden hvor han stod og talte med Værtinden. Senere fik jeg at vide, at en Politiofficiant fra Northampton var paa Jagt efter ham for noget andet Galt han havde gjort, og at Thompson, der vidste, at denne Officiant var koparret (ligesom jeg selv er), havde antaget mig for ham. Som sagt altsaa, jeg traf ham staaende ude i Gaarden, hvor han stod og talte med Værtinden. Jeg gik nu ud og lagde min Haand paa Skulderen af ham . . . saadan . . . og sagde: „Huhei-Thompson, det kan ikke nytte Noget, jeg kjender Dem godt. Jeg er ansat i det Londonske Politi, og nu arresterer jeg dem.“ — „Gid F. havde det!“ sagde Huhei-Thompson.

Vi gik nu tilbage til Huset, og der begyndte hans to Venner at blive ubehagelige og sætte Ansigter op, som jeg slet ikke syntes om, kan jeg forsikre Dem. „Lad den Mand gaae. Hvad vil De med ham?“ — „Hvad jeg vil med ham, det skal jeg sige Jer. Jeg vil tage ham med mig til London inat, saa sandt jeg lever. Hvad I saa troe, saa er jeg ikke alene her paa Stedet. Pas I blot Eders egne Forretninger og lad mig om mine. Det er bedst for Eder selv, for Jeg kjender Jer begge to meget godt.“ Jeg havde rigtignok aldrig i mine Levedage hverken seet eller hørt Noget til Dem, men min Løgn havde dog kuet Modet en Smule paa dem, og de forholdt sig ganske stille, medens Thompson lavede sig til at tage afsted. Jeg tænkte imidlertid ved mig selv, at de kanskee nok vilde komme efter mig i Mørket og befrie Thompson, og sagde derfor til Værtinden: „Hvad har De for Mandfolk her paa Gaarden, Madam?“ — „Vi have ingen Mandfolk her,“ svarede hun gnavent. — „Der er dog vel sagtens en Staldkarl?“ sagde jeg. — „Ja, en Staldkarl er der.“ — „Lad mig tale med ham.“ Saa kom han da. Det var en ung Fyr med langt, pjusket Haar. „Hør nu efter, hvad jeg siger Dem, min unge Ven,“ sagde jeg; „jeg er Politibetjent og kommer fra London. Denne Mand der hedder Thompson; han skal i Arrest, og nu har jeg indtil videre taget ham i Forvaring. Han skal med mig til Jernbanestationen. I Dronningens Navn opfordrer jeg Dem nu til at være mig behjælpelig i saa Henseende, og læg vel Mærke til, min Ven, at De vil komme i større Uleilighed, end De maaskee tror, hvis De ikke gjør det.“ Aldrig har jeg seet Mage til de Øine, han satte op. „Nu, Thompson, kom saa!“ sagde jeg. Men da jeg saa tog Haandjernene frem, raabte Thompson: „Nei, bort med dem! dem vil jeg ikke have paa! Jeg skal gjerne følge rolig med Dem, men af den Slags vil jeg ingen have paa!“ — „Huhei-Thompson,“ sagde jeg, „jeg vil opføre mig som en Kavaleer imod Dem, hvis De til Gjengjæld vil opføre Dem som Kavaleer mod mig. Giv mig deres Ord paa, at De følger med mig, og De skal blive fri for Haandjern.“ — „Ja, det vil jeg,“ sagde Thompson, „men jeg vil have et Glas Grog først.“ — „Jeg har ikke Noget imod at faae et Glas til,“ sagde jeg. — „Vi skulle have to Glas endnu, Madam,“ sagde Vennerne, „og De kan Da for Fanden ikke være Andet bekjendt end at give Deres Fyr en Taar med . . . vel, Konstabel?“ — Det kunde jeg ikke sige Noget til, og saa gik det Touren rundt, hvorpaa min Fyr og jeg fik Huhei-Thompson bragt i god Behold til Jernbanen. Herfra førte jeg ham saa om Natten videre til London. Han blev siden frikjendt paa Grund af en Feil i det afgivne Vidnesbyrd, og jeg har hørt, at han altid hæver mig til Skyerne og siger, at jeg er et af de bedste Mennesker, der gives.“

Den talrigste af alle Klasser af Tyve og den, hvor Klogt, Alder og Talent variere allermest, er Lommetyvenes. Ligefra Mestertyven, som lusker omkring Bankerne i et halvt Aars Tid eller hele tre Fjerdingaar, indtil han kan gjøre „et godt Koup,“ og ned til den vanartige Unge, som rapser et Lommetørklæde, er der en uhyre stor Skala. Skjønt de ere indbyrdes forbundne ved Forbrydelsernes fælles Baand og paa en Maade arbeide i samme Slags Forretninger, kunde dog en Hertug, selv om han vilde, ikke see ned paa en Gadefeier med halvt saa megen Foragt som den, hvormed en af de rigtig store Tyve seer ned paa en af de mindre Gavtyve. Den populære Forestilling om de elegante Gavtyve er meget langt fra Sandheden. Man antager i Almindelighed, at de strax maae kunne gjenkjendes paa et overdrevent lapset Toilet og et Overmaal af Juveler; men en Professor i Eskamotørkunsten gaar netop ud paa at kunne operere ubemærket, thi bliver han kjendt af Politiet, saa er han med det Samme narret for sit Bytte. Han lader sine Klæder sye hos den bedste Skrædder og teer sig efter bedste Evne som en Kavaleer; hans Kunst fører det rigtignok nødvendigviis med sig, at han, hvorledes Veiret end er, maa gaae med en Overfrakke paa Armen, men det er jo ikke Andet, end hvad enhver noksaa gentil Person kan gjøre, uden at vække nogen Mistanke imod sig. Om han end imidlertid driver det til at kunne gaae frit omkring imellem en Sværm Mennesker og besøge fashionable Forsamlinger uden at opvække Publikums Mistanke, lader Tyvefangeren ex professo sig dog sjelden narre af Skinnet. Ligesom Jægeren bemærker sit Vildt efter særegne Kjendetegn, som alene Folk af hans Haandtering kjende til, saaledes kan Opdageren strax komme efter, om den pene Herre, som spadserer skjødesløst omkring, er „mistænkelig,“ som det hedder sig, eller en respektabel Mand.

Det Tegn, hvorved en Tyv allerlettest kan opdages i enhver større Forsamling, er det urolig omvandrende Blik. Medens de, der staae omkring ham, enten høre paa en Taler eller have deres Opmærksomhed henvendt paa et Skuespil, speide hans Øine uafladelig, for ikke at sige ængstelig, omkring. Saasnart Tyvefangeren seer dette, veed han strax, hvem han har for sig. En Mand af det detektive Politi, som havde været tilstede, da Grundstenen for Hertugen af Wellingtons College blev lagt, forklarede os, hvorledes en Person, der saa ud som en Kavaleer, ved denne Leilighed var bleven tagen.

„Hvis jeg skulde sige Dem, hvorfor jeg strax ved første Øiekast ansaa denne Mand for en Tyv,“ sagde han, „saa vilde jeg ikke være istand dertil; jeg vidste det ikke selv. Der var Noget ved ham, ligesom ved alle de velklædte Tyve, som øieblikkelig tiltrak sig min Opmærksomhed og fik mig til at holde vaagent Øie med ham. Han syntes ikke at lægge Mærke til, at jeg passede paa ham, men gik ind i det Tætteste af Skaren, — derpaa vendte han sig om og saa henad den Kant, hvor jeg stod. Det var mig nok, endskjønt jeg aldrig havde seet ham før, og han heller ikke, det jeg vidste af, havde antastet Nogens Lomme. Jeg banede mig øieblikkelig Vei hen til ham, og idet jeg slog ham paa Skulderen, spurgte jeg ham rask: „Hvad har De her at bestille?“ Uden at betænke sig, svarede han besippet: „Jeg vilde ikke være kommen her, havde jeg vidst at jeg skulde møde Nogen af deres Fag.“ Jeg spurgte ham da, om han var derude i Kompagni med Nogen, men han svarede: „Nei, jeg giver Dem mit Ord paa, at jeg er alene.“ Derpaa trak jeg af med ham til det Værelse, vi havde holdt beredt til at arrestere de velklædte Gavtyve i.“

Det var et voveligt Foretagende, men det lykkedes efter Fortjeneste. Havde Fyren virkelig været et ærligt Menneske, vilde han med retfærdig Vrede have besvaret det gjorte Spørgsmaal; men Lommetyvene ere i høi Grad baade moralsk og legemlig feige, og for at undgaae Ubehageligheder opgive de gjerne det Hele strax, saasnart de see, at Konstablen har sit Øie henvendt paa dem. Et slaaende Exempel paa denne Racens svage Side findes i det morsomme Værk „Englænderinden i Amerika.“ Handlingen foregaar i en amerikansk Jernbanevogn.

„Siden jeg forlod England, havde jeg anseet det for nødvendigt at studere Folks Physiognomier, og jeg blev derfor urolig ved Synet af min Sidemand. Hans Pande var lav, de dybtliggende og urolige Øine røbede en listig Charakteer, og jeg antog ham strax for en Bedrager eller en Lommetyv. Saa stærk var hos mig Overbeviisningen om Sandheden af denne Anskuelse, at jeg flyttede min Pung — hvori jeg forøvrigt, i Henhold til de mig givne Raad, aldrig havde mere end fem Dollars liggende — ud af min Lomme og efterlod i denne mit Lommetørklæde og Garantibeviserne for mine Effekter, da jeg nok vidste, at det ikke vilde være mig muligt at holde mig vaagen hele Formiddagen. Tiltrods for mine ivrige Bestræbelser for at holde Søvnen borte, faldt jeg ogsaa ganske rigtig snart hen og vaagnede først, idet jeg mærkede, at min Sidemand netop var ifærd med at trække sin Haand ud af min Lomme. Just som jeg vaagnede, havde jeg nær givet et Udraab Luft, men jeg fandt mig i det, og det Første, jeg dernæst havde at gjøre, var at see efter, hvad jeg havde mistet. Meget urolig blev jeg naturligviis, da jeg saa, at mine Garantibeviser vare borte, og at hele min Eiendom saaledes var i Hænderne paa denne Vagabond; thi jeg vidste kun altfor godt, at hvis jeg ved Ankomsten forlangte mine Effekter uden at kunne fremvise Garantibeviset, vilde den kloge Jernbanebetjent, der havde med Tøiets Udlevering at bestille, blot ansee mig for en fræk Bedragerske. Den klartsynede Konduktor var ikke tilstede i Vognen, og havde han end været der, vilde den Mistænksomhed, der nødvendigviis maa følge med hans Stilling, dog ikke have tilladt ham at lytte til mine Fordringer; og af mine Reisekammerater var der ingen, hvis Physiognomi talte for, at det kunde nytte mig at appellere til dem. Da jeg nu erindrede, at mine Garantibeviser vare mærkede Chicago, og jeg saa, at Tyvens Billet bar det samme Mærke, besluttede jeg at see Omstændighederne an, naar vi ankom, eller at see efter, om jeg ikke ved Stationen skulde træffe nogle af mine Bekjendte, der reiste med paa Jernbanen. Med en Larm som et indiansk Krigshyl rullede Vognene ind i et Skuur . . . de holdt . . . Lommetyven gik ud . . . jeg efter ham . . . Jernbanebetjenten nærmede sig os. „Den Herre der har mine Garantibeviser,“ sagde jeg og pegede i det Samme paa Tyven. Ganske besippet tog han dem ud af sin Vestelomme, gav Betjenten dem og skyndte sig derpaa afsted. Jeg følte ingen Lyst til at raabe: „Stop Tyven!“ og fik kun Tid til at ønske mig selv tillykke med den Indskydelse, jeg havde faaet, at bære mig ad, som jeg gjorde, da i det Samme mine Bekjendte kom ud af den næste Vogn. De morede sig altfor kostelig over min Fortælling til at kunne sympathisere med den Rest af Ærgrelse, jeg endnu følte, og En iblandt dem, en Herre, der beklæder en høi Stilling i de østlige Distrikter, loe hjertelig og sagde i en markeret amerikansk Akcent: „De engelske Damer maae være Satans fiffige, naar de kunne narre Yankee-Lommetyve.“

Denne Dames Raskhed og Aandsnærværelse danner et værdigt Sidestykke til den Sikkerhed, hvormed Opdageren kunde kjende sin Mand ved Wellington College Høitideligheden. Denne samme Forsamling gav iøvrigt endnu et Exempel paa Racens Feighed. Fjorten Stykker af dem blev øieblikkelig tagne, ligesaa snart som de kom hen til Festpladsen, endnu inden de fik Tid til at prøve deres Fingerfærdighed. De bleve indelukkede i eet Værelse med ikke mere end to Politibetjente til at passe paa dem, og dog gjorde de ikke et eneste Forsøg paa at slippe ud, skjønt deres Paagribelse havde været ulovlig, men ventede rolig, indtil Menneskemassen var splittet ad. Da Dørene saa bleve aabnede for dem, flygtede de som Muus fra en Musefælde og standsede ikke, førend de vare komne Politiet langt ud af Sigte. Grunden, hvorfor de styrtede afsted med en sadan Hastighed, var den, at det var dem om at gjøre at slippe for at blive trukne forbi de forsamlede Konstabler, en Forholdsregel, som Politiet ofte griber til for at kunne gjenkjende Vedkommende ved senere Leiligheder. Men er det end saa, at den fiinklædte Gavtyvs Øine bestandig svæve urolig frem og tilbage efter Bytte, saa gjælder det Samme ogsaa om Opdageren, og der kan indtræde Tilfælde, hvor den ene Klasse endog tager feil af den anden. Ved Aabningen af Krystalpaladset bemærkede saaledes endeel Opdagere, der vare spredte omkring iblandt Mængden, adskillige Udlændinge, der nødvendigviis maatte fremkalde deres Mistanke ved den Maade, hvorpaa de vedbleve at see sig om. Disse Personer bleve derfor strax tagne i Forvaring trods deres, paa meget godt Fransk fremsatte, ivrige og gjentagne Protester; da de saa bleve bragte for Inspektøren, viste det sig, at det var belgiske Politiofficianter, som paa den engelske Regjerings Forlangende vare blevne sendte over for at holde Øie med mauvais sujets af deres egen Nation.

Norge.

Christiania. Storthingets Opløsning foregik den 14de Oktober Kl. 1 med følgende af Hs. kgl. Høihed Kronprindsen oplæste Tale:

„Gode Herrer og norske Mænd!

Jeg bringer Eder Hans Majestæt Kongens, min høitelskede Hr. Faders Hilsen!

Under Hans, for os Alle saa beklagelige Sygdom, er Forvisningen om det trofaste norske Folks uskrømtede Deeltagelse ham en dyrebar Trøst.

Maatte det algode Forsyn opfylde vores Alles inderlige Bønner om Hans Helbredelse!

Af Omstændighederne nødsaget til at forlade den ærefulde Stilling i Norge, til hvilken Kongens Naade havde kaldet mig og i hvilken jeg følte mig saa lykkelig, benytter jeg med Glæde

denne Anledning, da jeg atter befinder mig i Eders Midte, for at udtale min Erkjendtlighed for de mange Beviser paa Hengivenhed og Tillid, som jeg har modtaget og af hvilke Storthingets Beslutning, der bemyndiger mig til under Hans Majestæt Kongens Sygdom at føre Regjeringen, vidner om en Tillid til min gode Villie og mine ædelige Hensigter, den jeg stedse skal søge at modsvare. Jeg have nylig modtaget Meddelelse om det af mig i Statsraadet aflagte edelige Løfte; jeg skal aldrig svigte dette Løfte!

Storthinget har med Beredvillighed imødegaaet Hans Majestæts naadigste Forslag med Hensyn til de forøgede Krav, som Landets Velvære og Næringsveienes yderligere Udvikling have fordret.

At Øresundstoldens Afløsning under Storthingets Medvirkning heldigen er foregaaet, har været særdeles tilfredsstillende for Hans Majestæt.

Det er Hs. Majestæt kjært at have sat Indseglet paa flere for det Almenes Vel nyttige og nødvendige Lovarbeider, ved hvilke nærværende Storthing har virket væsentlig til Befordring af Rigets Interesser i forskjellige Retninger.

Hans Majestæt beklager dog, at Storthinget ikke har fundet sig foranlediget til at antage de i Foreningens Natur og i begge Nationers fælles Interesse grundede, til Lettelse i Norges og Sveriges gjensidige Handel og Søfart, samt til ønskelig Ordning af visse Retsforholde mellem Rigernes Indvaanere sigtende kongelige Propositioner. Den betydningsfulde Anerkjendelse, som den førstnævnte Sag allerede har vundet inden Storthinget, berettiger dog Hans Majestæt til det Haab, at den Tid ikke er fjern, da en klarere Opfatning af de, for begge de forenede Riger saa vigtige unionelle Forholde vil gjøre sig almindelig gjældende og derved bortrydde enhver Anledning til Mistillid.

Idet jeg paa min Høie Faders Vegne og af mit Hjertes hele Fylde tilønsker Eder Alle Himlens bedste Velsignelser, erklærer jeg herved, i Kraft af Grundlovens § 80, Norges femtende ordentlige Storthing hævet."

Herpaa svarede Storthingets Præsident Harbitz korteligen, hvorpaa Prindsen begav sig tilbage til Palæet. Her indfandt Storthinget sig kort efter, og i en længere Tale frembar Præsidenten det norske Folks Tak for den Tid, Prindsen havde virket som dets Vicekonge, hvilken Tale igjen besvaredes af Hs. kgl. Høihed.

— I et hemmeligt Møde har Storthinget vedtaget følgende Adresse til Hs. Majestæt Kongen:

„Naadigste Konge!

Medlemmerne af Norges 15de ordentlige Storthing opfylde ikke mindre Folkets Ønske og Krav end de tilfredsstille deres egne Hjerters Trang, naar de, inden deres Hverv er fuldendt, herved henvende sig til Deres Majestæt for at tolke Folkets Sorg over, at Deres Majestæt ved Sygdom er hindret fra at forestaae Styrelsen af Deres Riger. Denne Sorgens Følelse deles af Alle; thi Deres Majestæt har ved Deres Viisdom og Retfærd, Deres ædle og høisindede Tænkemaade og Deres Agtelse for Folkets Rettigheder og Deres Omsorg for dets Vel grundet Alles trofaste og inderlige Hengivenhed. Folket sørger; thi det er en Prøvelsens Tid for Deres Majestæt; der er af Herren paalagt dem en Byrde, tung at bære. Hvor gjerne lettede Folket denne Byrde; hvor gjerne rakte det ei sin lidende Konge et Livsens Bæger, hvoraf Han kunde drikke Sundhed og Styrke; men det kan kun bede til den algode Gud, at Han i sin Viisdom og Naade vil lade Deres Majestæt tilbagevinde Helbreden og gjengive Dem Deres fordums Kraft.

Naadigste Konge! De har vaaget og arbeidet for de tvende Broderfolk, vaaget i Tider fulde af Uro og Bekymring og Folgerne heraf ere ei endnu til Ende. Folket skjønnede, at nogen Tids Hvile var nødvendig for Deres Majestæt, Hvile baade for Sjæl og Legeme. Det takkede Forsynet, at Deres Majestæt med Broderfolkenes Samtykke kunde anbetroe Rigernes Styrelse i en elsket Søns Hænder.

Naadigste Konge! Folket veed, at De som en sand Christen bøier Dem under Guds faderlige Villie, at De ei glemte ham i sunde Dage, og at De hos ham, som paalagde Byrden, søger Kraften til at bære den. De vil, det er vor Trøst, finde, hvad De søger.

Naadigste Konge! Naar Deres Tanke dvæler ved Norge og dets Folk, vær da forvisset om, at dette Folk elsker og velsigner Deres Majestæt, at fra Hjerterne opstige Bønner for Dem til Alherrens Throne.

Gud styrke Deres Majestæt, hans Velsignelse hvile over Dem, Hendes Majestæt Dronningen og det kongelige Huus."

— Idag Morges (den 17de) vendte Prindsregenten tilbage til Sverige. Han gik herfra med Extratræn.

— Til Storthingsarchivar valgtes den 12te Oktbr. Overlærer Daa med 70 St. (Sagfører Sverdrup havde 13 St); til første Suppleant valgtes med 63 St. Kvæstor Aars og til anden Suppleant med 56 St. Fuldmægtig Bugge.

— Storthinget valgte den 13de Oktbr.: 1) til Direktorer for Norges Bank Kjøbmand N. Jenssen, Justitiarius Roll og Konsul H. P. Jenssen; 2) til Bankadministratorer i Christiania Prof. Schweigaard og Kjøbm. J. Nielsen; 3) til Do. i Drammen Prokurator Elieson; 4) til Do. i Skien Sorenskriver Cappelen; 5) til Do. i Christianssand Kjøbm. H. Johnsen; 6) til Do. i Bergen Børskommissær Nicolaysen og Auditør P. Smit; 7) til Bestyrere af Bankkontoret i Stavanger Konsul J. Sømme og Kjøbm. L. Svendsen; 8) til Do. i Tromsø Konsul T. B. Holst og Kjøbm. Clodius; 9) til Do. i Frederikshald Konsul C. Stang, Major Glückstad og Prok. Lyche; 11) til Direktør ved Hypothekbanken Sagfører J. Sverdrup (med 69 St.) — Til Statsrevisorer valgtes: Advokat Kildal, Byskriver Rye, Kjøbmand Chr. Johnsen, Prokurator Gaarder og Lieutenant Lützow.

— Storthinget bevilgede den 14de Oktbr. i et Møde kort før dets Opløsning 700 Spd. for Budgetterminen til en Lærer i Hurtigskriverkunst. — Efter Forslag af Ueland bemyndigedes Regjeringen til at anvende indtil 100,000 Spd. af Statskassens Beholdning til Forskud til det almindelige Veifond, hvis rimelige Arbeidspriser, tilstrækkelig Arbeidskraft eller andre Omstændigheder gjøre det ønskeligt at drive Veiarbeidet i denne Budgettermin videre end de bevilgede Midler tillade.

— Statsindtægterne er for indeværende Budgettermin ansatte til 4,439,000 Spd. Udgifterne overstige denne Sum med 190,000 Spd., som blive at tage af Statskassens kontante Beholdning.

— Efter Forslag af Vig bevilgede Storthinget 1000 Spd. til Understøttelse for trængende Svensker her i Landet.

— Hverken Juryloven eller Søfartsloven have erholdt kgl. Sanktion. At førstnævnte Lov fik denne Skjæbne, vil ikke forundre Mange, hvorimod det tør beklages, at sidstnævnte Lovbeslutning nægtedes Sanktion.

— Under 12te d. M. er Sognepræst til Jølster M. S. T. Fasting udnævnt til Sognepræst til Førde Prstg.; Kand. theol. J. N. Skaar til pers. Kappellan hos Sognepræsten til nordre Aurdal T. Melbye; Kand. jur. J. M. Nissen til Bureauchef i Departementet for det Indre og Kand. med. A. Chr. Smith til Distriktslæge i vestre Robygdelagets Distrikt.

Under s. D. ere Efternævnte ifølge Ansøgninger meddeelte Afsked i Naade, nemlig: Amtmand i Buskeruds Amt G. P. Blom med aarlig Pension 1200 Spd.. Kommandørkapitain Chr. Fr. Klinck med aarlig Pension 860 Spd., samt Bureauchef i Departementet for det Indre P. F. Bosgraff.

Under 13de d. M. er Sognepræst til østre Slidre T. Heyerdahl udnævnt til Sognepræst til Bynæssets Prstg., Kand. theol. G. F. L. Schübeler til Sognepræst til Aaseraals Prstg.; Kand. theol. J. H. Krohn til Sognepræst til Øxnæs Prstg.; Kand. theol. U. A. R. Borch til Sognepræst til Fjotlands Sognekald; Kand. theol. L. Brinchmann til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Kværnæs A. Daae og Kand. theol. T. Aschehoug til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Rakkestad Johan Aschehoug.

Under 16de d. M. har det behaget H. k. H. Kronprindsen naadigst at entledige Statsraad J. H. Vogt fra Skatmesterembedet ved St. Olafsordenen og Statsraad H. Chr. Petersen fra Sekretær- og Ceremonimesterembedet ved bemeldte Orden, samt at udnævne Statsraad Chr. Z. Bretteville, Kommandør af St. O. O., til Skatmester ved Ordenen og Stiftamtmand C. Arntzen, Ridder af St. O. O., til Sekretær og Ceremonimester. Derhos er samme Dag udnævnt til Storkors af St. Olafsordenen: Statsraad J. H. Vogt, Ridder af Seraphimerordenen, for fortjenstfuld Embedsvirksomhed; Statsraad H. C. Petersen, Kommandør med Storkorset af N. O., for fortjenstfuld Embedsvirksomhed; Professor A. Schweigaard, Kommandør af St. O. og N. O. samt R. af V. O., for statsborgerlig og videnskabelig Fortjeneste. Til Kommandører af St. Olafsordenen: Statsraad O. V. Lange, R. af St. O. og V. O., for statsborgerlig og Embedsfortjeneste; Statsraad E. R. Møinichen, R. af St. O. og N. O., for fortjenstlig Embedsførelse; Høiesteretsassessor U. A. Motzfeldt, R. af St. O. O., for statsborgerlig og Embedsfortjeneste; Amtmand C. Birch-Reichenwald, R. af St. O. O., for fortjenstlig Embedsførelse; Sognepræst N. P. Harbitz, R. af St. O. O., for statsborgerlig Fortjeneste. Til Riddere af St. Olafsordenen: Amtmand J. S. Thomle, for fortjenstfuld Embedsførelse; Generalauditør L. Diriks, R. af V. O., for fortjenstfuld Embedsførelse; Oberst H. K. Fleischer for militær Fortjeneste; Professor J. S. Welhaven for videnskabelig Fortjeneste; Professor V. Boeck for lægevidenskabelig Virksomhed; Kjøbmand J. B. Faye for statsborgerlig Fortjeneste.

Under 16de d. M. er Kirkedepartementets hidtilværende Konsulent, B. Thurmann, ansat som Expeditionschef for Skolevæsenets Anliggender under bemeldte Departement.

Under s. D. ere Efternævnte udnævnte til Fuldmægtige, nemlig: i Kirkedepartementet: Kopist H. O. M. Heiberg, Kand. jur. J. C. Frølich, H. Chr. Knap, A. M. Stenersen, H. Lehmann og G. Hall (den Sidste ved Rigsarchivet); i Justitsdepartementet: Kand. jur. J. W. Hansteen, C. C. Smith og H. B. Gjertz; i Indredepartementet: Kand. jur. E. Tidemand, G. A. Krogh, M. B. Tvethe, N. M. Rye, Chr. Fr. Mørch, N. C. Bonnevie, W. M. Michelet og Fr. L. Chr. G. Heltzen; i Finantsdepartementet: Kand. jur. H. G. Tønder, Extraskriver H. O. Lem, Kand. jur. B. S. Kofoed, Kand. jur. Chr. A. Barth og Exam. jur. P. Pedersen Schyberg; i Armeedepartementet: Kand. jur. Gabriel Sem og i Revisionsdepartementet: Exam. jur J. Jensen, Kand jur. H. R. Baug og Exam. jur. N. F. Nielsen.

Under s. D. er Premierlieutenant i den 2den akershusiske Infanteribrigade N. K. O. von Munthe af Morgenstjerne udnævnt til Kapitiain i Armeen, for derefter at beordres til at forrette Tjeneste som Kapitain ved Krigsskolen og Landkadetkorpset.

Under s. D. er Premierlieutenant ved Christianssands borgerlige Infanterikorps H. J. Preus udnævnt til Kapitain og Kompagnichef ved bemeldte Korps.

Under s. D. er Handlende i Bergen John Grieg anerkjendt som kongelig græsk Vicekonsul sammesteds.

Under s. D. er Sognepræst til Aure Præstegjeld i Throndhjems Stift O. Frost ifølge Ansøgning meddelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 300 Spd.

— Under 10de Okt. har Finants- og Told-Departementet beskikket til Undertoldbetjente: i Stavangers Distrikt: Kopist, Exam. jur. P. R. Broch, Toldkontorist H. Larsen, Voldmester H. W. Klüwer, samt Toldrorskarlene N. O. Rivle og C. W. Simonsen. I Flekkefjords Distrikt: Politibetjent og forhenværende Underofficeer Chr. Svendsen. I Christianssands Distrikt: Leiet Undertoldbetjent L. J. Meidell.

— Efter hvad vi have hørt, har Præsten Andreas Faye for nylig henvendt sig til Direktionen for Portrætgalleriet paa Eidsvold med Anmodning om, at Direktionen vilde sørge for at faa samlet Portræter ogsaa af andre historiske Personer, end alene dem, der deeltoge i Rigsforsamlingen 1814, og i den Anledning udstæde en offentlig Opfordring til Folk, der havde gamle Portræter, om at de vilde afgive dem, saaledes at man med Tiden kunde faa en norsk-historisk Portrætsamling. Direktionen har med Beredvillighed grebet denne Idee, som ogsaa allerede Eidsvoldsgalleriets Grundlægger, afdøde Provst Krag, i sin Tid havde fattet, og saaledes er det at haabe, at naar Regjeringens Samtykke er indhentet til at benytte Værelserne i Eidsvoldsbygningen for et saadant Galleri, vil der strax kunne skrides til Udførelse. Det Resultat, som Indsamlingen af Eidsvoldsmænds-Portræter allerede har bragt, viser, at naar man alvorlig søger, findes der mere, end man skulde vente, hvor man gjennem lange Tider er vant til med største Ligegyldighed at behandle Gjenstande, som civiliserede Folk have vedtaget at betragte med Pietet. Vil man ved en offentlig Opfordring end faae mange intetsigende Sager, saa vil man utvivlsomt ogsaa faae andre af stor Interesse — og da faar det Ene bøde paa det Andet. Ingen Minder ere rettelig sikrede mod Ødelæggelse, inden de komme i Samlinger under offentlig Kontrol; i Privatmænds Eie kan de ofte være ilde farne, men endnu mere i de saakaldte „Kommuners" Værge. Thi Kommunerne stadfæste ved sin Fremfærd mod Mindesmærker, at de ikke alene ved Stank og alskens Begunstigelser mod Cholera have en særegen Affinitet til „Svineri." Hovedstaden synes heri som i alt Andet at gaa i Spidsen. Den har saaledes en uendelig Syndeliste paa de Pietetskrænkelser, som i de sidste 30 Aar ere udførte i Vor Frelsers Kirke. Værdige Afdødes Been ere transporterede snart hid, snart did, for at give Plads for Byens Sprøiter, eller ere udfeiede af sine Gravkjældere saaledes, at ethvert Spor om dem er tilintetgjort, — selv deres i Metal indskrevne Navne og Bedrifter har man formaaet at tilintetgjøre for Efterverdenen, og deres Portræter har man slængt hen for Veir og Vind, ligesom afrevne Skolapper.*) Sligt har hidtil kunnet skee, fordi det skede ved Korporationer, hvori, som man veed, enhver Enkelt har Lov til at være saa raa og uvidende han vil, medens dog Heelheden kommer til at gjælde for velviis og forstandig. Gjøres derimod saadanne Skridt, som Pastor Faye har tænkt sig vil den kommunale og al anden Raahed enten komme saa betids for Dagen, at dens Ofre reddes, eller ogsaa vil den ved sin Udøvelse fremkalde en Paatale, der kan gjøre Andre, som have vandaliske Forsætter, mere beskedne og tilbageholdne.

— Efter Forlydende er igaar nedsat en Kommission bestaaende af DHrr. Prof. Holmboe, Lektor Nissen og Rektorerne Vibe, Lange (paa Lillehammer) og Olsen (i Drammen), for at tage under Overveielse, hvilke Forandringer der bør gjøres i Artiumsreglementet efter den stedfundne Afskaffelse af den latinske Stiil.

— I Aftenbladet (No. 236) har Hr. Bjørnstjerne Bjørnson indført en Epistel angaaende vor Anmeldelse (i No. 38) af hans „Synnøve Solbakken", hvoraf erfares, at vi ikke have været saa heldige, i Alt at vinde hans Bifald.

— Ifølge Aftenbladet afholdtes 8de Oktbr. Generalforsamling i Aktieselskabet for Oprettelse af Vandkuranstalten paa Greffsen i Aker. Forsamlingen besluttede, at Aktiebeløbet skal udvides til 22,000 Spd., da Anstalten bliver strax at anlægge i større Maalestok end først paaregnet. Til Badelæge er antaget Korpslæge Smith, og i Sommer har han paa Indretningens Bekostning foretaget en Udenlandsreise for at gjøre sig bekjendt med fremmede Badeanstalter. Opførelsen af Badehuusbygningen og af et Vandreservoir er overtaget af Ingeniør O. Roll og vil være tilendebragt endnu i Løbet af dette Aar.

Lillehammer. 6te og 7de Oktbr. afholdt Oplandenes Landbrugsforening her sit 5te, godt besøgte, Aarsmøde, hvorunder diskutteredes om de vundne Erfaringer ved Anvendelsen af Guano og Jordudskiftningen. Der holdtes derhos Dyrskue og Præmiepløining.

Tønsberg. Her er stiftet en Sangforening med omtrent 100 Medlemmer, „hvoraf det halve Antal passive."

Levanger. Fire Jægtebyggere (fra Alstadhoug) druknede 30te Septbr. nærved Byen, idet de ved Spektakel kantede den lille Baad, hvori de roede. En femte, gammel Mand, der var i Baaden, og i Forudseelse af Faren ogsaa havde advaret de Andre, holdt sig ved Baaden og blev reddet.

*) Som Topmaalet af Kommunens Brud paa Pieteten kan anføres, at det Monument, som paa Byens Kirkegaard reistes den i 1817 afdøde Kjøbm. Erik Thurman for hans Fortjenester af Waisenhuset, i den sidste Tid er ryddet bort, Vorherre veed hvorhen. Vi skulle maaskee siden komme tilbage til dette „Kommunalsvineri."

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Aftonbladets Hovedredaktør, Rektor P. E. Svedbom, afgik ved Døden den 7de Oktbr. efter faa Timers Anfald af Cholera. Han var født 1811 i Hernøsand, hvor Faderen var Rektor, blev Student i Upsala 1829, philos. mag. ultimus 1836, Docent i Statistik i Upsala 1838, s. A. extraord. Amanuensis ved Rigsarchivet og Kancellist i Ekklesiastikdepartementet. Med offentlig Stipendium foretog han en Udenlandsreise 1838—40 og blev derpaa Lærer ved „nya Elementarskolan" i Stockholm, senere sammes Rektor, men hvilken Stilling han opgav i Begyndelsen af 1856 for som ansvarlig Udgiver at overtage Ledelsen af Aftonbladet; allerede tidligere havde han, især om Skoleanliggender, oftere skrevet baade i Bore og Aftonbladet. Foruden forskjellige Skolebøger og pædagogiske Skrifter har han leveret flere musikalske Kompositioner. Han efterlader Enke og to Børn. — Svedbom var, hvilket selv hans ivrigste politiske Modstandere indrømme, en Mand, der fra Charakterens Side fortjente Alles Agtelse. Personlig elskværdig, skjønt noget indesluttet, human, talentfuld, kundskabsrig, ubønhørlig konsekvent i sine politiske Anskuelser, indtog han med fuld Berettigelse den Plads i Pressen, han i to Aar har havt: at staa i Spidsen for Skandinaviens mægtigste Blad.

Mag. Aug. Sohlmann, der allerede længe har været Medarbeider i Aftonbladet og som ved et for nogle Aar siden udgivet literært Tidsskrift maaskee vil være flere af vore Læsere bekjendt, er i Svedboms Sted traadt i Spidsen for Aftonbladets Redaktion.

— Overdirektøren for Sveriges Vei- og Chausseevæsen, Oberst Sydow - en af Broderrigets dygtigste Ingeniører - er afgaaet ved Døden i en Alder af 67 Aar.

England. Over Cagliari ere følgende Efterretninger indløbne fra Bombay den 17de Sept.: General Havelock har atter slaaet Rebellerne. Garnisonen i Luknow har slaaet Rebellerne med stort Tab tilbage. General Outram har slaaet Rebellerne ved Dinapur og frataget dem 13 Kanoner. Allahabad og Benares blive befæstede. En Storm paa Delhi ventedes den 1ste Sept. Atter have nogle Regimenter gjort Mytteri og ere blevne afvæbnede. I Pendjab, Madras og Bombay hersker Ro.

— Den almindelige Bededag, som den engelske Regjering for nogen Tid siden anordnede paa Grund af Oprøret i Ostindien, er bleven afholdt den 8de ds. over hele England og iagttaget med den største Strenghed. I London vare alle Butiker og Banke lukkede, og Børsen og Torvene stode tomme, medens Kirkerne vare overfyldte med Andægtige.

Rusland. Linieskibet „Lefort" paa 84 Kanoner og med en Besætning af 11 Officierer, 2 Læger og 743 Matroser, foruden 70 Koner og Børn, er med hver Moders Sjæl ombord under en heftig Storm forlist i den finske Bugt. Et Vindstød kastede dette om paa Siden, saaledes at det redningsløst sank i Dybet.

Bestillinger.

Lensmandsbestillingen for Tved Sogn med omtrent 75 Spd. aarlig Indtægt.

En Jordemoderpost i Faabergs Præstegjeld med 40 Spd. i aarlig Løn.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 43. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 25de Oktober. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Om Peder Colbjørnsens og Peter Tordenskjolds Portraiter.

(Af H. & E. Huitfeldt.)

Gamle Portraiter kunne i Regelen ligesaalidt som andre Minder fra Fortiden glæde sig ved nogen synderlig gunstig Skjebne. Naar en Persons Portrait har glædet Børn og Børneborn, har det som oftest opfyldt sin Bestemmelse, og en Plads paa en Gang eller paa et Pulterkammer kan efter Omstændighederne ansees som en ret anstændig Retraite. Et Menneske „i sin naturlige Tilstand" kjender jo næsten aldrig sine Oldeforældre, og at en Mand er Eier af noget af sine 16 Tipoldeforældres Portraiter maa ansees som en stor Sjeldenhed, skjønt det ingenlunde i vore Tipoldefædres Tid var usædvanligt, at Folk af Embedsstanden eller den velstaaende Borgerclasse lode sig afmale. Den almindelige Ligegyldighed for deslige Ting har ogsaa foraarsaget, at Portraiters Eiere saa ofte undlode at forsyne dem med Paaskrivt om, hvem de forestillede, idet de første Generationer lode sig nøie med at vide det; de senere vidste det ikke, og heraf er det igjen en Følge, at en stor Deel af de Portraiter, man nu støder paa, ere aldeles ubekjendte. Nu begynder Gjetningens Tid, og den afmalede opnaaer ofte efter en foregaaende Fornedrelse en Ære og Værdighed, hvorom han aldrig har drømt. Liebhabere ere derfor let udsatte for at blive skuffede, dersom de ei forstaae at controllere sine Hjemmelsmænd, og en saadan Control er slet ikke umulig. Som et væsentligt Controlmiddel kan Portraiternes Størrelse nævnes, da man før c. 1680 næsten udelukkende finder Knæstykker og efter denne Tid i Regelen Brystfstykker - alle næsten uden Undtagelse i fuld Størrelse; fremdeles Vaabener og Ordener men især Klædedragterne og allermeest Parykkerne; Portraiternes Historie, forsaavidt denne lader sig oplyse, de Steder, hvor de forefindes, deres Lighed med bekjendte Portraiter o. s. v. afgive ogsaa Hjælp til Bestemmelse af, hvem Portraiterne forestille. Af saadanne Indicier vil man som oftest kunne slutte sig til et Portraits Alder og den afmaledes Stilling, om han er Adelsmand (eller militair), eller om han er en borgerlig: Adelsmanden er nemlig som oftest afmalet med Læderkøllert eller i Pandser og Plade, endog om han ikke har været i egentlig militair Stilling, eller bærer, om han er civilklædt, i Almindelighed en saa prægtig Dragt, at man ei lettelig tager Feil af ham. En borgerlig har næsten aldrig Pandser - ialfald neppe mere end Brystplade -, har aldrig nogen Orden, men bærer i Regelen en eensfarvet, couleuret - dog ikke rød, der er militair - Kjole; geistlige sees næsten uden Undtagelse i Ornat. Et nøiagtigt Kjendskab til Moderne bliver saaledes nødvendigt for den, som skal have med gamle Portraiter at gjøre. At levere Klædedragternes Historie er imidlertid ikke Hensigten med nærværende Opsats, saamegetmere som de med al sin Foranderlighed ikke afgive et saa fast Støttepunct som de noget mere constante Parykker, og vi skulle derfor ikke videre opholde os ved dem, men tilføie alene, for at godtgjøre for Publicum - der hidtil ikke i vort Firma har kunnet see nogen Auctoritet i deslige Sager - vor Competence til her at afgive nogen Dom, at vi som Samlere og Eiere af et Par Snese gamle Portraiter, og bekjendte med flere af de private Samlinger hertillands, have havt Interesse for og Anledning til praktisk at lære, hvad vi ovenfor have opstillet, ligesom ogsaa et fleeraarigt historisk Studium har ført os i en Retning, der har gjort os bekjendte med en stor Deel af de, i denne Henseende vigtige, kobberstukne Kilder, der her ere tilgjængelige. I Kraft heraf er det, at vi - i Mangel af nogen bedre og virksom Auctoritet - vove at fremsætte den Paastand:

Det Portrait, som hidtil er anseet for Peder Colbjørnsens er ikke ægte.

Dette Portrait blev første Gang forelagt Almeenheden af Provst H. P. S. Krag i hans „Kort Underretning om Frederikshalds By og dens Krigshistorie (Christiania 1848. 8vo.), hvor han (Forord p. II) præsenterer det med følgende Ord: „Ogsaa Peder Colbjørnsens Portrait, som længe har været efterspurgt, og hvis Savn man i lang Tid har beklaget, har jeg været heldig nok til at overkomme hos en Mand i Frederikshald, der eier det i Miniatur i en lille Brosche. Af dette har jeg ved Portraitmaler Olsen faaet en Copi i større Format, og ved Em. Bærentzen i Kjøbenhavn er denne Copi lithographeret. Dette Portrait er formodentlig taget, da Peder Colbjørnsen var meget ung." — Efter dette Billede - saavidt vides blev det ikke sammenholdt med Originalen - tegnede Portraitmaler D. Arnesen en Copi, hvorefter Lithographien i det af Consul Chr. Tønsberg udgivne Verk „Berømte Nordmænd" blev leveret. Hertil skreve nærværende Forfattere Texten uden at have seet den nye, allerede færdige Lithographi og uden at have anstillet nogen Betragtning over den gamle i Krags Bog; først ved Synet af hiin fremstillede sig for dem den Sandsynlighed, at Billedet var uægte, en Sandsynlighed, der siden stadig har tiltaget, hvorfor Forfatterne havde besluttet ved Leilighed at meddele Publicum sine Tvivl. En saadan Leilighed have de troet nu at være forhaanden, da en Buste af Peder Colbjørnsen ved Billedhugger H. Michelsen, bestemt til Gave fra Deeltagerne i Sangerfesten 1856 til Frederikshalds Borgere, i disse Dage er bleven udstillet paa Børsen. Da denne Buste sees at være forfærdiget efter samme Original som Lithographierne, fremkomme nu nærværende Oplysninger, som Meddelerne vel helst havde ønsket at levere før Bustens Forfærdigelse, men da de imidlertid herom vare uvidende, har dette ei kunnet skee.

Billedet i „Berømte Nordmænd" adskiller sig deri fra det første, at hvod der paa dette viser sig som en stor Sløife i Nakken, paa hiint, formodentlig ved en Misforstaaelse af en af Tegnerne, er blevet til et langt nedhængende Baand eller Pidsk, og dette er formodentlig ogsaa Grunden til, at Billedhugger Michelsen har givet sin Buste en lille Pidsk i Nakken istedetfor - hvad det originale Portrait vistnok har Antydnlng til - en stor Sløife i Nakken og nedenfor denne en Haarpung eller længere Pidsk. — Hvad der væsentligst bringer Forfatterne til at benegte Ægtheden af Originalportraitet - og derigjennem ogsaa Portraitligheden af de tre andre Afbildninger - er Parykkens Form. Efterat nemlig det paa Frederik den 2dens Tid brugelige, saagodtsom afragede og det under Christian den 4de brugte kort afskaarne Haar mod Slutningen af denne sidste Konges Regeringstid var afløst af det cavalermæssige lange Haar, blev dette, som vel ikke alle vare saa heldige at eie, ombyttet med Parykker, der i Begyndelsen vare temmelig glathaarede men efterhaanden bleve mere og mere krøllede, indtil de egentlige Allongeparykker med stærkt krøllet Haar opstode omtrent i Decenniet 1670—80. Fra c. 1680 til Aarhundredets Slutning voxede Parykkerne stadigt i Høide, Tykkelse og Længde. Et langt Stykke ind i det 18de Aarhundrede indtil henimod 1720 ere Parykkerne fremdeles meget store med smaae, i vild Uorden lagte Krøller. Fra denne Tid kan man omtrent regne, at de hvide og graae Parykker fik Overhaand; disses Krøller vare mere ordentligt fordeelte, Parykken var ei saa tyk og gik ei saa langt ned over Ryggen som tilforn. Gjennem Christian den 6tes Regeringstid vedbleve disse, deels temmelig glatte, deels med større Krøller eller med Krøller lagte i Ruller (Pølser); mod Slutningen af hans og Begyndelsen af Frederik den 5tes Regering brugte man lys Paryk, glat over Issen med endeel oprullede Bukler ved Ørene, Sløife i Nakken og Haarpung eller Pidsk; paa denne Tid begyndte ogsaa de crêpede (smaakrøllede) Parykker med samme Nakkeprydelser. Endnu engang hævede Parykkerne sig til den Form, som formodentlig de fleste kjende af Struensees Portrait, sank derpaa atter, bleve buklede (med store Krøller), gik derpaa over i de glathaarede Pidskeparykker, som gamle Folk endnu kunne erindre, og forsvandt i Begyndelsen af dette Aarhundrede aldeles - forhaabentlig for aldrig at vende tilbage som Prydelse. Denne Oversigt angaaer naturligviis kun Hovedformerne af Mandsparykkerne; Moden frembragte her som altid en Mængde mere eller mindre afvigende Varieteter. Blandt disse Parykker vil man see, at alene de fra c. 1750 svare til Billedets; men Peder Colbjørnsen døde 1738; en saadan Paryk kan han altsaa aldrig have baaret end ikke i sine sidste Dage og saamegetmindre i sin Ungdom; Lithographierne og efter Krags Ord ogsaa Originalen vise ham nemlig som meget ung, neppe over 30 Aar, altsaa skulde denne (da han er født 1683) ikke være yngre end 1713 og skulde da have havt en stor, langt nedgaaende Allongeparyk eller maaskee ogsaa et Slags mindre, graalig Paryk, der nok har været mere brugt af borgerlige, - da Standen havde stor Indflydelse ogsaa paa Parykken - og aldeles ingen Sløife eller Pidsk. Heller ikke kan man antage, at Maleren har givet ham et yngre Udseende, end han efter Naturens Orden kan have havt, og at Portraitet skulde kunne være fra hans sidste Aar, thi efter 1716 var han Officier og vilde, om han var afmalet efter denne Tid, ikke have undladt at vise sig i Pandser eller i Uniform med Brystplade; Billedets Dragt er neppe heller militair - dette kan blot Farven afgjøre, og den sees ei paa Lithographierne. Det Slags Miniaturmalerier, der sattes i Smykker, have vi heller ikke seet ældre end c. 1750 og troe ikke, at det brugtes hertillands paa den Tid, da der kunde være Tale om at male Peder Colbjørnsen i hans Ungdoms Flor.

En mistænkelig Omstændighed er det fremdeles, at dette Portrait ikke, saavidt hidtil releveret, har nogen „Stamtavle", som man maa være ligesaa berettiget til at fordre for et Portrait af en historisk berømt Person, som Kunsthistorikerne ere det, naar de forlange den som Betingelse for at troe paa Identiteten af en ældre, berømt Kunstners Maleri.

Peder Colbjørnsens Broder, Hans Colbjørnsen, der døde 1754, kan Portraitet vistnok heller ikke forestille; thi vel kan det være muligt, at han har baaret en Paryk som Portraitets - hvis han forresten i en Alder af henimod de 70 Aar har ladet sig beherske af de nye Moder - men vort Billede forestiller ikke en Mand i en saa fremrykket Alder; desuden maatte han da, som forhen om Broderen anført, have været iført Harnisk eller Brystplade. Om hvem dette Portrait ellers kan være, kunne naturligviis nærværende Forfattere - i Mangel af Kjendskab til dets Historie - kun opstille løse Gisninger: er Kjolen militair (rød), kan Billedet, som jo hører hjemme paa Frederikshald, maaskee forestille en af Hans Colbjørnsens Sønner, hvis ikke, falder Formodningen snarest paa et eller andet Medlem af de Frederikshaldske Kjøbmandspatricieres Familier som Blix (Blixenskjold), Tanck, Wærn, Lembach o. s. v., der alle vare beslægtede med Familien Colbjørnsen; og netop Slægtskab mellem den afmalede og Peder Colbjørnsen har vel foranlediget den urigtige Angivelse.

Om vi saaledes end maae frakjende det for Peder Colbjørnsens hidtil anseede Portrait, denne Ære og Værdighed, kan det dog paa ingen Maade være vor Hensigt at udtale nogen Daddel over nogen af dem, der in optima fide have beredet Publicum i Almindelighed og Frederikshalds Borgere i Særdeleshed denne Skuffelse. Navnlig troe vi, at Billedhugger Michelsens Buste, hvis Kunstværd jo er anerkjendt, som et ideelt Portrait fremdeles maa beholde sin Interesse, saamegetmere som noget virkeligt Portrait af Peder Colbjørnsen vistnok aldrig vil kunne erholdes.

I forrige Aar havde man Anledning til i Kunstforeningen og Nationalmusæet at see et Portrait, der udgaves for at forestille Viceadmiral Peter Tordenskjold, og som falholdtes til en meget høi Priis. Hvad der havde givet Anledning til at troe, at dette Portrait skulde være Tordenskjolds, var formodentlig den Omstændighed,

at den afmalede bar en Medaille med et Brystbillede paa i Knaphullet, og at Billedet havde været eiet af Personer af Tordenskjolds Familie. Da det holdtes saa dyrt, blev det formodentlig ogsaa udgivet for en Original. Tordenskjolds Ansigt er imidlertid fra Denners Portrait altfor vel bekjendt til, at man kan gaae ind paa, at dette Billede, som ingen Lighed har dermed, kunde være ægte; desuden fremstillede dette Billede en mindst 50aarig Person, medens Tordenskjold, malet paa en Tid, da han bar en Medaille lig Billedets (1716—19), kun indehavde meget lidet over Halvdelen af denne Alder. Endvidere var Parykken ogsaa her til Hinder for at troe Angivelsen, idet Tordenskjold ikke oplevede denne Parykmode, som Læserne ville erindre fra Holbergs Portrait (altsaa omtrent Decenniet 1740—50). Hvad endelig Medaillen angaaer, da er denne formodentlig af dem, der uddeeltes til de Officierer, der havde deeltaget i Marstrands Erobring 1719, og som ifølge Rothes Peter Tordenskjolds Levnet tildeeltes Cheferne i Guld med Befaling at bære dem paa Brystet i et blaat Baand. Gjetningens Feldt bliver derfor ogsaa her temmelig vidt. Den Omstændighed, at Vedkommende har „været med under Tordenskjold“, har vel frembragt Misforstaaelsen. Hvem Portraitet forestiller, kunde man maaskee slutte sig til, naar man kjendte dets Historie og derpaa gjennemgik Listen over dem, der fik denne Medaille at bære, og efterfaa deres senere Opholdssteder og Dødsaar, de sidste for at see, om de oplevede det Slags Parykker, som fandtes paa Billedet - en Operation, som forresten krævede megen Møie uden bestemt at kunne love noget Resultat.

Christiania, den 13de Oktober 1857.

Peter den Store og Kakkerlakken.

I de simplere Huse i Rusland, især i Siberien, findes en saadan Mængde Kakkerlakker, at de for den fremmede Reisende ere til Væmmelse, man kunde sige en Landeplage. Det er besynderligt, at Russerne kalde dem Prussiaki (Preussere), uagtet de neppe ere komne til Rusland fra Preussen, men snarere omvendt. Maaskee ligger der i denne Benævnelse et Udtryk af Uvillie mod deres Naboer Preusserne, der ligeledes i stor Mængde tilligemed andre Tydskere strømme ind i Rusland, og maaskee af den simple Russer betragtes som et skadeligt Utøi. Tydskeren kaldes af Russeren Németz, af némni (stum), fordi denne ikke kan tale hans Sprog.

Kakkerlakken (Blatta orientalis) er et Insekt af henved en Tommes Længde, med brune, halv gjennemsigtige Vingedækker og et blødt Legeme. Den flyver aldrig, men løber desto hurtigere paa sine Been, hvoraf Ordsproget kommer: „at løbe som en Kakkerlak.“ Naar man sidder ved Spisebordet, kryber den opad Bordbenene paa Bordet og styrter sig i det varme Madfad eller Suppetallerkenen. Faar man hos Bønderne en Ringe tyk Melk, hænder det ofte, at man ved den første Skeefuld under den tykke Fløde finder en Kakkerlak, som har krøbet op i den med sød Melk fyldte Ringe og har druknet sig; man maa derfor forsigtigt undersøge enhver Skeefuld. Da den er lyssky og elsker Varme som Siritsen, saa kryber den i Stuerne op under Loftet, hvor Luften er varmest; Loftet er sædvanligen saa tæt besat af Kakkerlakker, at det er ganske brunt, saa man vanskelig kan see dets egen Farve. Hænger der et Skilderi paa Væggen, og man rører ved det, falder der sædvanlig en halv Snees Kakkerlakker ned, som have søgt Skjul og Ly bag samme. Den eneste Maade, hvorpaa Siberiakerne i de bedre Huse veed at befri sig for dem i nogen Tid, er at flytte ud af Huset om Vinteren og sætte alle Vinduer aabne i flere Maaneder, da den strænge Kulde dræber dem. Men til næste Aar er der lige fuldt af dem. I Fabrikken Telma, en Dagsreise fra Irkutsk, saa jeg en Dreng sidde i en Skorsteen med en temmelig stor Leerkrukke foran sig, som var næsten fuld af Kakkerlakker. Han samlede dem, rev Vingedækkerne af dem og kastede dem i Krukken. Ligger man om Natten i en Bondestue paa Gulvet paa sin Madras, saa lade Kakkerlakkerne sig falde ned fra Loftet i Ansigtet paa den Sovende, maaskee fordi de af hans varme Uddunstning, som stiger op under Loftet, mærke, at her er et varmere Tilholdssted. Jeg maatte undertiden drage Lagenet over Ansigtet for at befri det for det klamme Dyrs Berørelse. En Morgen fandt jeg henved en Snees døde Kakkerlakker imellem Lagenerne, som jeg under Vendingerne paa Leiet i den urolige Søvn havde knust. Den simple Russer har udentvivl en Slags Overtro med dem, at de bringe Huset Lykke, hvorfor de ikke ville ødelægge dem. Saasnart man kommer ind i Siberien, forsvinde derimod Lopperne, som i det europæiske Rusland ere talrige.

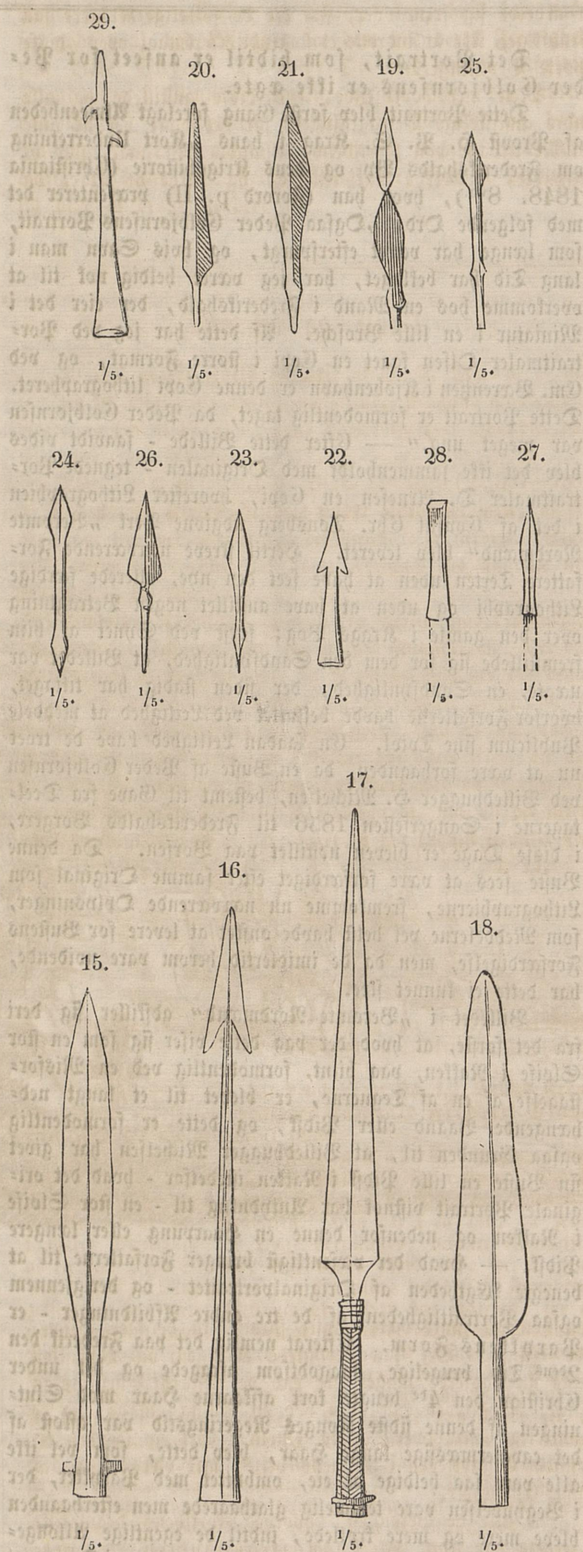
Peter den Store havde stor Afsky for Kakkerlakken. Naar han foretog en Reise, sendte han altid en Feldtjæger foran sig, som anmeldte hans Ankomst paa de Steder, hvor han vilde tage Nattekvarteer, for at hans Stue kunde renses for Kakkerlakker. Engang havde han saaledes meldt sin Ankomst til en gammel Major, som han forresten holdt meget af. Da han var kommen ind til sin Vært og nogen Tid havde talt venskabeligt med ham, fik han Øie paa en Kakkerlak paa Væggen, pegede pludselig med sin tykke Spanskrørs Stok paa den, greb den gamle Major i Haanden og bearbeidede hans Ryg dygtigt med Stokken, idet han forbitret raabte: „Sukkin Sin!*) (Tæve-Søn) Du vidste, at jeg vilde komme her, hvorfor har Du ikke gjort Din Pligt.“

Hansteen.

Afbildninger af norske Oldsager i Universitetets Samling i Christiania.

III. Jordfundne Sager fra Jernalderen,

d. e. fra den Tidsalder i Hedendommen, da man almindelig brugte Jernet til Vaaben og skjærende Redskaber, men

derimod benyttede Broncen, eller rettere nu, da Sink tilsattes Metalblandinger, Messing kun til Sirater og Smykkesager i Lighed med Guld og Sølv.

A. Vaaben.

15—18. Landsespidse af Jærn.
18—29. Pilespidse af Jærn.

*) Russerne have tre stigende Skjældsord, hvormed de udtrykke deres Vrede mod en Person: Durak (Torsk, Taabe), Sukkin Sin (Hundesøn) og Jebiena mat! hvilket ikke kan oversættes for hovliske Øren. Saaledes have de Franske tre ligeledes gradviis stigende Udraab: Diable! bougre! foutre!

Tellurium-Lunarium.

Hr. Hartkopf, der i denne Tid forevifer Tellurium-Lunarium i Prinds Carl, er en Mand, der forstaar at sætte Himmel og Jord i Bevægelse for at naae sine Formaal: at give Tilskuerne et anskueligt Begreb om Jordens og Maanens Bevægelse. Han trækker Verden op med en Uhrnøgle, og Jorden begynder nok saa net at valtse rundt omkring Solen, medens Maanen dandser Mazurka rundt om sin Dame med Blikket fæstet stivt paa hende. Pludselig hører man Smækket af en Fjeder: Sol, stat stille i Gibeon, stands o Maane i Ajalons Dal! — Jorden bevæger sig ikke mere, Maanen rører sig ikke af Flekken; kun den evige Sol sender uforandret mildt og blidt sine hulde Straaler ned over det dandsende Par, som nu pauserer.

Man hører saa til det ene Menneske sige til det andet: Du kan dog ikke ændre Verdens Løb. Men Hr. Hartkopf kan ændre Verdens Løb; han kan standse Universet i sin Gang. Og hvorfor har han gjort det? Der er indtruffet en Solformørkelse, idet Maanen er kommen mellem Solen og Jorden og overskygger denne. Man faar her ret et anskueligt Billede af, at en Solformørkelse egentlig er en Jordformørkelse, idet man seer, over hvilke Verdensdele Maaneskyggen udbreder sig, og hvor Solformørkelsen altsaa bliver synlig paa Jordkloden. Naar Tilskuerne har overbeviist sig herom, indtager Verden igjen sit sædvanlige Løb. Man taler og det skeer, han byder og saa gaar det. Hr. Hartkopf ledsager ethvert Phænomen med en instruktiv Forklaring; det underholdende Foredrag bringer Tiden til at gaa med en hidtil ukjendt Hastighed, og inden man seer sig for, er et heelt Aar omme, og den flygtige Dame og Manden med Hornene har fuldendt sin Bestemmelse, for atter paany at begynde den gamle Historie forfra. Es ist eine alte Geschichte und bleibt doch ewig neu.

Billeder fra Ringerike.

IV.

Fra Svangstrandsveien.

Idag skriver jeg som „en Ven af gode Veie.“ Vi befinde os just i Høstbløden, der bringer enhver Veifarende - selv om det ikke gjælder længere Færd end over Hestetorvet - til at sukke efter den muligst vidstrakte Anvendelse af Mac Adams Kunst. Jeg forudsætter heller ikke, at nogen af Læserne skulde være saameget mere poetisk end jeg, at han i denne Tid lægger de prosaisk brede, haarde, retslagne Veie for Had. Maaskee ikke engang selve Poeterne ere saa poetiske, at de for Øieblikket paakalde den tragiske Interesse, som ligger i en halsbrækkende eller dybnet Vei. Vel skjelne disse Sangens Fugle sig ikke nuomstunder som i Holbergs Dage fra ret og slette Mennesker ved bundløse Støvler og hullede Albuer — tvertimod, de gaae varmt og peent klædte; men man tager dog storligen feil, hvis man troer, at de, trods sine tætte Støvler, have Lyst til mere end vi Andre at vade i Dynd eller at knække Halsen.

Men medens det saaledes visselig er med alle mine Læseres udeelte Bifald, at jeg her skrider til at lovprise Veivæsenets Opsving, er det dog ikke saa ganske med mit eget. Jeg erkjender fuldelig, af hvilken Betydning gode Veie ere for „Almeenvellet.“ Men da ikke alene jeg og Du, men hver Mand i Landet erkjende det samme, er det netop herfor næsten en betænkelig Sag at udtale det. Veivæsenet hævdes ikke alene som et vigtigt Anliggende — det truer med at blive hævet til en Afgud, hvem hele Landet skal dyrke i Aand og Sandhed. Og da kan det let blive formeget af det Gode. Drammenskorrespondenten, der paa visse Dage i Aaret bruger det almeenmenneskelige Tungemaal, og da udtaler de mest geniale Ting, har allerede i Anledning af Storthingets Bevillinger for nogen Tid siden paatalt det Overgreb, som Veivæsenet og derved de materielle Interesser faae ligeoverfor de aandelige Interesser, og navnligen paapeget det Misforhold, som finder Sted imellem Statens Lønning af Videnskabsmanden og dem, der have med Veie og Telegrapher at gjøre. Og Enhver, som ønsker en saadan Paaviisning af Tidens overdrevne Anerkjendelse af Alt, som der kan kjøres paa, og dens Overseen af Alt, som ikke kan puttes i Munden, henvise vi til hin Artikel.

Uden at opholde os derved skride vi til et Par Sammenstillinger, som ikke alene skulle vise, hvad der nu gjøres for Veivæsenet, men ogsaa godtgjøre, at hiin Anerkjendelse deraf ganske er et Nutidsbarn, og at den længe nok har været forholdt, til nu at fremtræde fuldtonende, ja, om man vil, overvældende.

Der var en Tid, da Statskassen var uudtømmelig, naar det gjaldt at bygge Slotte i den fælles Hovedstad, men da man ikke vidste, hvor man skulde tage nogle hundrede Daler fra til at gjøre selv den mest befærdede Vei i Norge farbar. Vi behøve ikke at gaae mere end hundrede Aar tilbage for herpaa at hente Exempel. Veien mellem Eidsvold og Stange var da saa „steenig og klippefuld“,

at de Reisende maatte vælge at tage over Mjøsen baade Vinter og Sommer. Man kunde faaet Vei istand for 1500 Rdl.; „men", bemærker en dansk Forfatter, „Ingen vilde gjøre Forskud." Dette Veistykke var 3—4 Miil.

Netop har man anvendt halvhundredetusinde Daler paa Veien til Kongsberg (af vel en Miils Længde). Veiomlægningen fra Lillehammer til Gjetlund i Fron, 6 Miil, vil koste omtr. 170,000 Spd., Svangstrandsveiene (de tre Linier, omtr. 5 Miil) tilsammen henved 250,000 Spd., Fortsættelsen af Ljabrochausseen omkring Jan og Skydsjordet til Krogstad Kirke, henved $2^1/_2$ Miil, 119,000 Spd., Veien mellem Gjøvig og Odnæs i Land, 3 M., 95,000 Spd., Rosten i Sel, $^3/_4$ Miil, 45,000 Spd., Veien mellem Fiane og Arendal, $1^3/_4$ Miil, 66,000 Spd., Omlægningen af den valderske Hovedvei over Tonsaasen, omtrent 2 Miil, over 60,000 Spd., Veien fra Igla i søndre Throndhjems Amt til Opdals Præstegjeld over 75,000 Spd.; Veien fra Bergen til Midtun, 1 Miil, hvilken skal paabegyndes i næste Aar, er beregnet til 55,500 Spd., den henved 4 Miil lange Vei fra Stavanger til Olen (i søndre Bergenhuus Amt), der nu paabegyndes, 61,000 Spd., Veien fra Aabel til Aalefjær østenfor Christianssand, $1^1/_4$ Miil, 54,000 Spd. og fra Mandal vestover til Vigeland, omtr. 1 Miil, 38,000 Spd. o. s. v. o. s. v.

Vi kunde her vedblive med en saa uendelig Liste paa Navne og Tal, at Læserne ved det første Øiekast vilde skrækkes fra Læsningen. Men allerede det Anførte er meer end tilstrækkeligt for at vise Forskjellen mellem „Fordum og Nu", — mellem den Tid, da man ikke kunde drive op 1500 Daler til en Vei paa flere Mile, og nu, da der ved de utallige Veianlæg gjennemsnitlig anvendes 20--30,000 Daler paa Milen og tre hundredetusinde Daler om Aaret. I de løbende tre Aar haves til Disposition ved Veiarbeider 732,000 Spd., foruden omtr. 100,000 Spd. til Veiene til Sverige, og endnu 100,000 Spd. i Reserve, hvilke kunne gribes til, hvis Arbeidsstyrken tillader det. Saaledes vil henved en Million kunne anvendes i Løbet af disse Aar. Kalkulerne ere byggede paa, at man ogsaa i de derpaa følgende tre Aar skal gaa frem mindst efter samme Maalestok.

Men trods disse Bevillingers Storhed hører man dog inden Nationalforsamlingen saa Suk over disse Penge, der lægges i Landets Veie.

Det var engang en yndet oppositionel Talemaade, at „Folkets Sved" gik til Embedsmændenes Underholdning. Nu kan man med større Ret sige, at den gaar til Veiene. Men da nu Folket selv kan trave afsted, uden at svede, fordi det ikke ved hvert Skridt har Bakker og Rullestene at arbeide sig frem over, saa ere de folkelige Klagere saa fornuftige, ikke at indrette et staaende Kæremaal over „disse uhørte Bevillinger."

Men mere oplysende, end disse anstillede og alle andre anstillelige Betragtninger, tør det være her at kaste Blikket tilbage paa Fortidens Tilstand. Vi gaae, som vi begyndte, hundrede Aar tilbage, og holde os til en da samtidig Forfatters Skildring. Paa de fleste Steder vare Veiene om Sommeren ufremkommelige med Kjøretøi. Man maatte ride eller gaa, Fruentimmer saavel som Mandfolk. Man klager ofte over disse skranglende Kjærrer med en Fjæl over Hjulene til at sidde paa, som den Reisende endnu opvartes med. Dengang maatte selv Fruentimmer tage tiltakke med Kløvsadler, uden „Side- eller Rygstykker." De sad da paa et Par haarde Fjæle, „hvilket var" - som en samtidig Forfatter bemærker - „ubeleiligt endog for en Mandsperson, endsige for et Fruentimmer, som sidder overtværs."

Allerede dengang hed det, at der var Kjørevei mellem Christiania og Throndhjem. Men det var nok maadeligt bevendt, undtagen naar den var sat istand til Kongernes Reise. Endnu i min Bedstefaders Tid var Gudbrandsdalen ufremkommelig for andre end Ridende. Broerne vare bortflommede, og hvor man skulde kjøre, stod ofte flere Fod dybt Vand i uoverskuelige Strækninger. Der gaves ikke Broer over disse utallige Smaabække, der komme ned fra Fjeldene, og til sine Tider „ikke ere en Bro værd", men som i Regnveir kunne voxe til betydelige Elve og ganske spærre Færdselen, saa „at de Reisende maatte ligge i Arrest, eller gjøre en lang Omvei, eller endog vende samme Vei tilbage igjen, hvorfra de vare komne."

Og alligevel vare Bækkene ikke de værste Ulemper; thi de varede kun en Tid. Sumpe, Klipper og Stene vare varigere Hindringer. Hiin samtidige Forfatter siger,

Parti af Svangstrandsveien.

„at Hestene maatte vade i Dynd, næsten op til Bugen, ja paa sine Steder kunde et Morads være af den Beskaffenhed, at Hesten plumpede saa dybt ned, at Rytteren maatte kaste sig af i Skarnet, for at Hesten kunde komme op igjen." Undertiden maatte ogsaa Menneskehjælp til, for at trække Dyret op.

Tænk Eder dette, I utallige „Venner af Reenlighed", som klage i Aviserne, saasnart der i Byens fjerneste Udkanter opdages en Pøl, stor nok til at faa stukket Benet eller Stokken ned i. „Slaa op Historiens Aarbøger!" som det hedder i en moderne pompøs Phrase. Se hvad „de gjæve Forfædre" døiede — „tause og ikke klagende."

Men slaar vi paa Læsernes Vegne videre efter i nysnævnte Aarbøger, da finde vi, at Fortidens Veie ogsaa vare bedrøvelig fulde af „Rullestene, eller gik over Klipper, hvor Hesten klyvede ligesom i en Steentrappe, hvor den maatte lade sig glide ned paa Haserne", og hvor Enhver fandt det sikrest at gaa, undtagen de, „som regnede det for en Skam at være forsigtig og bange for Liv og Lemmer." Salig Magister Schjøth, „som var meget tung", skriver, „at han selv havde forsøgt at lade Hesten 3 à 4 Gange løbe til, for at komme op over de høie Stene i Veien", men forgjæves. Han siger ogsaa, „at et Feiltrin er paa sine Steder ligesaa farligt, som med en Hest at falde ned fra den allerhøieste Trap, ja ofte saa høit, som mangen Taarnspiir er."

Denne dramatiske Interesse findes - trods vore mange og kostbare Veianlæg - vistnok endnu paa sine Steder; men den vil snart være ganske forvist fra de mere befærdede Egne. Det saa berygtede Kringen og Vaarstien kunne nu passeres mageligere end de fleste af Christianias Gader, Krogkleven kan man ved en Sving omgaa, og de kummerlige Veie over Rosten (mellem Sel og Dovre) og gjennem Elstadkleven i Ringebo ville snart være afløste af jævne Chausseer.

Af alle de Veianlæg, hvorved Fortidens dramatiske Interesse har lidt, er Svangstrandsveien det prægtigste. Det har dog sat en poetisk Interesse istedet. Thi det fører igjennem en hidtil ubefærdet, storartet, med den rigeste Vegetation udstyret Trakt, hvorfra den vexlende Udsigt aabner sig over Tyrifjorden til Ringerike og Modum, langt, langt hen i det Fjerne.

Det er fordi at denne Vei ligesom er Porten til Ringerike, at vi under vor valgte Overskrift medtage et Prospekt deraf. Det er taget omtrent paa Veiens Midte, etsteds hvor den slynger sig bag en Fjeldknart, som Tegningen vil udvise. Denne Vei gaar fra Svangstranden, ved Holsfjordens søndre Ende, til Sundvolden under Krogkleven ($1^1/_4$ Miil), blev fuldført i 1853, og kan vel anslaaes at have kostet 100,000 Spd. Den er i det Væsentlige anlagt af den dygtige Kapitain H. Rye. Med denne Vei forener sig tvende andre, der netop nu ere færdige, nemlig Veien fra Fjulsrud (midt paa Svangstrandsveien) til Sandviken ($1^1/_2$ Miil), hvilken har kostet 75,000 Spd., og Veien fra Svangstrand til Hægsbro (ved Paradiisbakkerne) af $1^1/_3$ Miils Længde, hvilken har kostet 60,000 Spd. Den første af disse Linier fører saaledes paa den ældre Svangstrandsvei fra Christiania af, den anden fra Drammen. Begge disse Linier ere anlagte af Kapt. H. Rye alene.

Idet vi betragte Svangstrandsveien og vore mangfoldige andre nye Veie, der imponerende brede og strake skjære sig frem selv igjennem det værste Ulænde, og sammenligne disse Veie med de kummerlige gamle Stier, der gik Bakke op og Bakke ned og bøiede af efter enhver taalelig Plan, som var ubrugbar til Ager og Eng, maa vi dog ikke formeget hovmode os over vore gode Forfædre og deres naive Veimestere. Sagen var, at de manglede, hvad vi have, nemlig — Penge. Og havde end den gode dansk-norske Stat havt Noget tilovers, vilde den vist heller anvendt det til at sko de kongelige Heste med Guld, end til Veianlæg i Norge. Nutidens Veiingeniører kunne udstikke de ligeste og bedste Linier, de finde, uden at hindres i Udførelsen. Fortidens maatte følge det System, som Fæ og Fodgjængere havde udstukket. Kreatur-Raakene bleve til Rideveie, Rideveiene udvidedes derpaa til Kjøreveie. Man kunde ikke gaa frem uafhængig af hine tilfældige Veiantydninger. Dertil krævedes for mange Penge. Kom man til et Fjeld, saa gik man ovenover det. Mineerarbeider vare for kostbare, til at det kunde gjennembrydes. Kom man i et Dalføre til en Ur paa den ene Side af Elven, gik man over Vandet til den anden. Men mødte man længere frem ogsaa her en Ur, gik man atter over til den første Side, og saa fremdeles.

Det gjaldt at komme frem, uden Arbeide, uden Bekostning. Dette System maatte, da det engang var vedtaget, fremdeles følges; thi til ganske at forlade det, savnedes Midler. Der gaves ellers selv derunder Mænd, der ligesaafuldt som Nutidens Ingeniører, havde sine Fortjenester baade for sin Iver i Veivæsenets Anliggender og for sin for Tiden usædvanlige Indsigt deri. Vi ville saaledes blot nævne Generalveimesterne Peder Anker og N. F. Krohg.

Vor første Stolthed ved vore „storartede Veianlæg" falder altsaa sammen med vor Stolthed over, at Norge som selvstændig Stat er bleven en velstaaende Stat. Med andre Ord — at det har Penge. Dernæst kommer Stoltheden over, at Folket har Forstand og Villie til at sætte disse Penge i et Anliggende, hvoraf Landets videre Opkomst igjen saa høiligen afhænger. Men paa samme Tid, som vi have en lovlig Grund til at være stolte af disse Evner og denne Villie, kunne vi ogsaa glæde os over at eie en Regjering, der forstaar at tage begge Dele i Beslag og over, at den til Assistent i Veivæsenets Anliggender har en Mand med den Indsigt og Driftighed, som Kapitain Bergh maa erkjendes at besidde.

P. B. H.

Politiet og Tyvene i London.

V.

De egentlige fiintklædte Gavtyve arbeide gjerne sammen i Bander paa tre til syv Personer, idet de, der „dække," som det hedder, trykke paa, hvor der er mange Folk samlede, for at skaffe Trængsel tilveie, saaledes at Lommetyven kan komme til at bruge sine Fingre uden at blive bemærket. Hvad Uhrtyverierne angaar, da antager man i Almindelighed, at Uhrringen bliver knebet af ved Hjælp af fine Niptænger. Dette er imidlertid kun sjeldent Tilfældet; Tyvene have ikke i deres Forretning Tid nok til at benytte andet Værktøi end deres egne rappe Fingre, og Uhrringen bliver vredet af med en overordentlig Lethed, at slutte af den betydelige Mængde Uhre, der blive stjaalne. En Politiembedsmand med megen Erfaring har derfor ogsaa meent, at det bedste Middel til at tilintetgjøre Uhrtyvenes Profession vilde være at indrette Uhrringene saaledes, at de dreiede sig rundt, uden at kunne vrides af. De ringere Klasser af Tyve arbeide sammen i mindre „Skoler," f. Ex. et Par Fruentimmer sammen med en Dreng, hvis lille Haand er fortræffelig skikket til den Slags Arbeide. Medens saa det ene Fruentimmer trænger paa og skubber fremad, gjør Drengen et Forsøg i Lommen paa sin nærmeste kvindelige Sidemand, og den Tredie „passer paa." Seer hun, at man har lagt Mærke til Drengens Adfærd, saa trækker hun ham strax til sig med et: „Naada Johnny, hvad skal det til at støde saadan til den Dame?" — Pas paa Deres Lommer, mine gode Læserinder, naar De seer saadanne forvovne smaa Johnnyer i Deres Nærhed, især ved Jernbanestationerne. Saadanne Steder søge denne Slags Lommetyve fornemlig, og man vil vide, at Theatrene og Kirkerne i det Øieblik, Folk gaae ud, ere særlig yndede Steder, hvor da Fruentimmerne sørge for, at der kan skee en Standsning ved Døren, som Børnene saa vide at drage Fordeel af. Fruentimmerlommer blive meget lettere randsagede end Mandfolkenes, af den Grund, at Aabningen i Fruentimmernes Kjoler er større, ligesom selve Lommerne ogsaa ved deres Vægt hænge frit ud fra Kroppen. I en Sværm er Operationen let nok, eftersom det almindelige Tryk af de mange Mennesker maskerer Bevægelsen, der kommer fra Tyvens Haand; men naar Offeret gaar enkeltviis, udfordres der en mere kunstig Behandling. Haanden bliver da stukken ind i det Øieblik, da det høire Been kastes fremad, fordi Lommen da hænger ned bagved Benet, hvilket er et væsentligt Moment for Tyven, eftersom den mindste Berøring ellers strax føles paa Benet. Et Mandfolks Buxelommer blive aldrig angrebne midt paa Gaden; men i en Sværm, ved Væddeløb f. Ex., der kan en „Skole" Gavtyve skille ham af med hver Smule af, hvad han bærer paa sig, og det med megen ringe Udsigt til, at han skal mærke noget til det. Det første Skridt er at udsee Offeret; naar Banden ikke kan see, om han ogsaa har en Pung i Lommen, eller naar den ikke faar nogen Leilighed til at see ham trække den frem, saa maae alle hans Lommer beføles. Et af Medlemmerne, som kaldes „the Spotter," stryger sin Haand henover Klæderne paa ham, tilsyneladende aldeles tilfældig, undertiden to Gange, naar det første Forsøg ikke har givet noget sikkert Resultat. Er det Faktum da først afgjort, at der er Noget at rapse, omringer man ham og venter, til et af Løbene finder Sted. I det Øieblik, da Hesten kommer til Maalet, strømmer Folkemængden fremad, og det benytte Gavtyvene sig af, medens Offeret maaskee endda for større Sikkerheds Skyld holder Haanden udenpaa Lommen, men forgjæves. I et kritisk Øieblik støder den Mand, der staar bagved, ham Hatten ned over Øinene, uvilkaarlig tager han Haanden op for at sætte den tilrette igjen, og i det næste Nu hænger Lommen udenfor. Der er kun faa af de stadige Tilskuere ved Væddeløbene, der deeltage i Væddemaalene, som ere slupne for at blive grundig udplyndrede. Paa Gaden er det sjeldent, at Londonere blive bestjaalne; dertil have de for travlt og gaae for hurtig. Folk fra Landet derimod, de ere det langfingrede gentry's egentlige Bytte; medens de gaae og see op og ned paa Alting, forraade de sig selv øieblikkelig for deres aarvaagne Fiende, og midt under deres store Beundring over Alt, hvad de see omkring sig, falde de som et let Bytte for ham. Naar Tyven gaar paa Jagt efter Pengepunge eller Lommetørklæder, gaar han altid, ligesom Forellerne, stik imod Strømmen. Der er visse Steder, som, for at beholde Fiskelignelsen, for den Slags Fiskere ere ligesom de Grunde, man kaster Maddingen ned paa. Temple Bar, St. Pauls Kirkegaard, Shoreditch-Enden af Bishopsgate, Holborn, Cheapside og andre stærkt befærdede Veie frembyde alle en udmærket Jagt for Lommetyve, og Enhver, der kjender Noget til deres „Sæder og Skikke," kan, hvis han passer godt paa, ved Leilighed see dem øve deres Færdighed paa disse Steder. De holde Øie med enhver tilfældig Standsning i Menneskesværmen, og en Hest, der styrter paa Veien, en Ordstrid imellem en Kabkudsk og hans Passageer, et Slagsmaal, en Forsamling udenfor en Billedbutik, ere lutter fortræffelige Leiligheder, som de øieblikkelig vide at drage Fordeel af.

Literatur og Kunst.

Af **Det norske Folks Historie** af P. A. Munch er udkommet 5te Binds 4de Hefte, omfattende Magnus Haakonsøns Regjering (indtil 1277) og hans Lovreform (der afhandles paa ikke mindre end 60 S.)

Ligeledes er udkommet 2det Binds 2det Hefte (S. 337—736) af **Den norske Kirkes Historie under Katholicismen,** af R. Keyser, hvormed Værket paa det Nærmeste er færdigt. Slutningsarkene og Register skal ifølge Forlæggerens Annonce udkomme med det Allerførste.

Rudolph Nathusins, Pianist fra Berlin, gav i Mandags en Koncert i Frimurerlogen for et lidet Auditorium. Det var Kunstnerens Hensigt at gjøre sit Navn bekjendt her ved denne Anledning, da han efter Opfordring er kommet hertil, for at etablere sig som Lærer i Pianofortespil. Han er uddannet i Kullaks Skole, af hvem han i 6 Aar har været Elev, og udviste ved sin Exekution en meget stor Færdighed og Energi; er nu hans musikalske Dannelse svarende hertil, saa vil det sikkert være en Vinding, at vi have faaet en saa technisk udviklet Lærer hertil.

4. 11.

Norge.

Christiania. Den svenske Rigsdag har ligesom vort Storthing tilstillet Kong Oscar en Deeltagelses-Skrivelse angaaende hans Sygdom.

— Under 16de d. M. har det behaget Hs. kgl. Høihed Kronprindsen at tildele forhenværende Statsraad Frederik Stang Medaillen for Borgerdaad i Guld.

— Forrige Fredag feirede Johan Dahl sit femogtyveaarige Jubilæum som Boghandler og Forlægger her i Byen. Det er ikke uden Interesse at mærke sig dette, da Dahl har betydelige Fortjenester af vort Bogvæsen. Han har i en Tid, da Forlæggeres Driftighed var ringe hertillands, bekostet Udgivelsen af en heel Deel Skrifter, som neppe ellers vilde seet Dagens Lys. For en Mængde af vor Literaturs betydeligste Frembringelser har han været Mellemmand. Han har saaledes, for at nævne nogle Exempler, forlagt Professor Hansteens Mechanik, Nyt Magazin for Naturvidenskaberne (9 Bind), Keilhaus Gæa Norvegica, Sars's Fauna littoralis Norvegiæ, Schweigaards Statistik og juridiske Arbeider samt alle Welhavens og A. Munchs tidligere Arbeider. Ogsaa var han Forlægger af „Den Constitutionelle", hvilket Blad med Hensyn til talentfuld og kundskabsrig Redaktion stod langt over Samtidens Frembringelser paa Journalistikkens Felt. Til samtlige sine Forlagsartikler har Dahl havt et Udlæg af 150,000 Spd., hvoraf 60,000 Spd. falder paa „Den Constitutionelle" alene. Hvad der hæderlig udmærker Hr. Dahls Forlæggervirksomhed er, at den har gaaet i Literaturens Interesse, uden ængstelige og egennyttige Beregninger. Han har til de Tider, han kunde taale Tab, forlagt Skrifter, som han let kunde forudsee vilde medføre ham Tab, blot han kunde forudsee, at det gjaldt at hjælpe en ung Forfatter eller gavne den videnskabelige Literatur. Herfor har Dahl fortjent Forfatteres og det læsende Publikums Tak. Og saavidt det staar til os, vove vi ved en Anledning som denne at frembære Takken.

— Idag afreiste Professor P. A. Munch til Kjøbenhavn. Efter nogen Tids Ophold der (hvorunder han skal besørge en ny Udgave af den ældre Edda) begiver han sig til Rom, hvis Archiver han, som bekjendt, med Statens Understøttelse skal gjennemgaa for den norske Histories Vedkommende.

— Ifølge kgl. Resolution af 16de Oktbr. skal Postmester-Embedet i Sarpsborg fra 1ste Jan. 1858 fraskilles Byfoged-Embedet.

— S. D. er bestemt, at man, for at antages ved Søkadetinstitutet, ikke maa have fyldt sit 16de Aar tidligere end 30te Juni i det Aar, hvori man fremstiller sig.

— Ved kgl. Resolution af 16de Oktbr. er Askers Skolelærerseminarium udvidet saaledes, at der oprettes 2 nye Klasser med en Lærer med 300 Spd. og en med 200 Spd. i Løn.

— Kand. jur. J. Kahrs og Kand. jur. H. B. Bjørnstad ere den 20de Oktbr. af Justitsdepartementet meddeelte Autorisation som Sagførere ved Underretterne.

— Apotheker P. Møller er 16de Oktbr. afløst som Medlem af den pharmaceutiske Examenskommission og i hans Sted er Apotheker H. S. Ditten konstitueret.

— Vor Landsmand, Landskabsmaler Dahl er død i Dresden den 14de Oktober.

— I den sidste Tid er forekommet 2—3 Choleratilfælder her i Byen.

— Den 13de var en Tychobrahesdag. Blandt flere Ulykker kan anføres, at en Jernbanebrygge ramlede ned, hvorved et Menneske knustes, og at et Maltloft ved Forseths Ølbryggeri styrtede ned og slog ihjel tre Mand og beskadigede en fjerde.

— Fædrelandet for 17de Oktbr. indeholder en længere fordeelagtig Anmeldelse af Sundts Bog „om Sædelighedstilstanden i Norge."

— De sidste udenlandske Efterretninger ere af liden Mærkelighed uden forsaavidt man seer, at der i begge Verdensdele hersker en stor Pengekrisis, hvoraf man ogsaa her i Christiania har Følelsen. Den engelske Bank har sat Diskontoen op til 8 pCt., og i de Forenede Stater ere 60 Banker gaaede fallit.

— Efterretningerne om Englændernes Tilstand i Indien vedblive at være gunstige.

— Prinds Carls Overtagelse af Regentskabet i Sverig-Norge har, siger „Dagbladet", givet de fremmede Blade rigelig Anledning lil at beskjæftige sig med de skandinaviske Stater, der tidligere, indtil Alliancetraktaten afsluttedes imellem Sverige og Vestmagterne, kun sjeldent værdigedes Udlandets Opmærksomhed, og navnlig have de russiske Organer havt travlt med det stedfundne Thronskifte, om det kan være tilladt allerede nu at bruge dette Udtryk. Le Nord skildrer Prinds Carl, som om han ikke var Andet end en Kopi af Carl den Tolvte, og tillægger ham de eventyrligste Planer, der ikke gaae ud paa Mindre end Danmarks Erobring og Svækkelsen af Ruslands Magt, saa at Sverige atter kan indtage Suprematiet i Norden. Til Beviis herfor anføres der imidlertid kun endeel Anekdoter af høist tvivlsom Paalidelighed og Prindsens bekjendte ligefremme Adfærd, der siges at være paataget for at vinde ham de lavere Klassers Gunst. Disse Beskyldninger ere ikke gaaede hen uden Modsigelse, navnlig fra Paris; men dog er man ogsaa der saa ubekjendt med Forholdene, at „Danmarks Venner", som det hedder i en Korrespondance fra den nævnte Verdensstad, „nære stor Bekymring i Anledning af Regentskabet, da de nu see de Danske paa een Gang truede af Tydskland og Sverige."

Frederikshald. Den 18de Oktbr. overbragte Festkommitteen for den store Sangerfest i Frederikshald 1856 den for Haldenserne anskaffede Büste af Peder Colbjørnsen, hvilken var bekostet ved Sammenskud af Deeltagerne i hiin Sangerfest og udført af Billedhugger Michelsen. Sangerkommitteen, Magistrat og Formandskab havde sørget for en pompøs Modtagelse af Festkommitteen, der da ogsaa ved sin Ankomst til Byen blev hilset med Salut og Hurraraab. Büstens Afføring foregik i Haldens Klublokale med en Tale af Student Dietrichson, hvilken paa Stadens Vegne besvaredes af Byfoged Saxlund. (Med Hensyn til Büsten forøvrigt henvise vi til vor foran i Bladet optagne Artikel.)

Lillehammer. Bomuldsspinderiet her har indstillet sin Drift.

Bergen. Ole Bull har et Par Gange spillet paa Theatret under stor Enthusiasme.

Embeder og Bestillinger.

Hardanger og Vos Fogedembede under Søndre Bergenhuus Amt med en aarlig Bruttoindtægt af 800 Spd., hvoraf Kontorudgifter maa bestrides.

Søndhordlands Fogedembede under Søndre Bergenhuus Amt med en aarlig Bruttoindtægt af 950 Spd., hvoraf Kontorudgifter maa bestrides.

Lyngens Sognekald under Tromsø Provsti og Stift, hvis aarlige Indtægter af den fratrædende Sognepræst ere antagne at kunne anslaaes til omtrent 590 Spd.

Tredielærerposten ved Askers Skolelærerseminarium med en aarlig Gage af 200 Spd. samt fri Bolig i Seminariets Bygninger, hvortil for indeværende Budgettermin kommer et Dyrtidstillæg af 60 Spd. aarlig. Læreren vil have at overtage Underviisningen i Sang og Musik foruden i de Fag, som forøvrigt maatte blive ham anviste.

2de **midlertidige Lærerposter** ved samme Seminarium, den ene med en Løn af 300 Spd., den anden med en Løn af 200 Spd. aarlig, hvortil for indeværende Budgetteamin for begge kommer Dyrtidstillæg respekt. til Beløb af 80 Spd. og 60 Spd. aarlig for hver Post, saalænge vedkommende Lærer ikke nyder fri Bolig ved Seminariet.

(Andragender om disse Poster indsendes til Departementet for Kirke- og Underviisningsvæsenet.)

Førstelærerposten ved Bodsfængslet med 300 Spd. i aarlig Løn.

Førstelærerposten ved Almueskolen i Molde med 150 Spd. om Aaret foruden fri Bolig. (Ansøgninger stiles til Throndhjems Biskop og indsendes til Sognepræsten i Molde.)

En Skolelærerpost i Frogner Hovedsogn og **en Do.** i Sylling Annex til Lier, hver med 60 Spd. aarlig Løn. (Andragender, stilede til Drammens Provsti, indsendes til Sognepræsten i Lier.)

2de **Omgangsskolelærerposter** i Fjære Sogn med 60 Spd. i aarlig Løn, hvorhos Lærerne nyde enten frit Ophold hos de skoleholdspligtige Indvaanere eller i Stedet derfor en passende Pengegodtgjørelse.

Udgiveren maa gjøre de ærede Abonnenter, som fik forrige Nummer for seent, sin Undskyldning herfor. Forsinkelsen havde sin Grund i et uforudseet Uheld paa Trykkeriet. Efterat nogle hundrede Exemplarer vare trykte, sprang det ene Træsnit istykker, hvilket foraarsagede en lang Standsning. For at saa mange Abonnenter her i Byen, som muligt, kunde faae Bladet endnu i Søndags, kunde der ikke foretages nogen stræng Udskydning af mindre smukke Exemplarer, hvorfor de, som maatte have faaet saadanne, bedes godhedsfuld at afhente andre paa Trykkeriet.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger Nr. 49—52.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 44. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 1ste November. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Karl-Johans-Forbundet.

(Af Professor P. A. Munch.)

I.

Under dette Navn har der for 9 Aar siden i Sverige dannet sig en Forening, om hvis Tilværelse kun de færreste af nærværende Blads Læsere turde have nogen Kundskab, skjønt den allerede tæller flere end hundrede Medlemmer her i Landet. Dens Formaal og Tendenser ere dog saa priisværdige, og især deleshed for os Nordmænd saa tiltalende, at man neppe kan tvivle om, at den kun behøver at blive mere almindelig bekjendt, for strax at ville faa en betydelig Tilvext blandt alle Samfundsklasser over det hele Land, og derved sættes istand til at virke i en større og mere omfattende Maalestok end hidtil. For efter Evne at bidrage hertil, meddeler nærværende Forfatter, der har den Ære at høre til Medlemmernes Antal, følgende nærmere Oplysninger. Foreningens Begyndelse var den, at i Aaret 1848, fire Aar efter Karl Johans Død, flere anseede Mænd i Upsala, der med Kjærlighed og Taknemlighed bevarede den Hedengangnes Minde, samlede sig paa hans Dødsdag den 8de Marts, til en selskabelig Sammenkomst, for ved Samtaler at gjøre sig Erindringerne om ham mere levende, og ved Foredrag, knyttede til de festlige Skaaler, at berøre hans Fortjenester af Norden og udhæve hans Virksomheds store politiske Betydning. Lignende Sammenkomster holdtes ogsaa de følgende Aar, og i 1851 besluttede Foreningen eller rettere Selskabet, som da endnu kun var lidet, „at give sig", som det i dets Prospektus heder, „et Navn, og fordringsløst at meddele sine Betragtninger til alle dem, der nære en lignende varm Kjærlighed for den store Hedenfarne, og ved Bevaringeu af deres Navn at efterlade kommende Slægter et Vidnesbyrd om den personlige Hengivenhed, Karl Johan hos sine Samtidsmænd har erhvervet sig. Saaledes er der da for hvert Aar paa Selskabets Bekostning udkommet smaa Hefter, indeholdende de Foredrag, der hver Gang ere blevne holdte, og som kunne kaldes korte historisk-politiske Afhandlinger. Efterhaanden udvidede Foreningen sig, og fik Medlemmer udenfor Upsala, over hele Sverige, tilsidst ogsaa i Norge. Allerede nu har derfor den Mening været ytret, at Foreningen burde give sig en høiere og varigere Bestemmelse end blotte selskabelige Sammenkomster. En saadan Bestemmelse kunde blot være en eneste, nemlig at virke ved fælles Kræfter til grundigere Oplysning om enkelte hidtil ikke tilbørligt opklarede Punkter i begge de forenede Rigers nyere Historie, fornemmelig den Periode, der omfatter Karl Johans Leven og Virken i Norden. Foreningens Ordfører, Professor Israel Hwasser, M. Dr., hvis Navn jeg her udtrykkeligt anfører, fordi det i hele Norden har en god Klang, har derfor i det sidste Møde, 8de Marts d. A., fremsat følgende Forslag, der af de tilstedeværende Medlemmer strax antoges, og som jeg her i sin Heelhed meddeler:

„Ved frivillige Gaver af Forbundets Medlemmer samles et Fond, hvis Renter i 30 Aar opspares og sammenlægges for - med Fradrag af 10 Procent, der lægges til Kapitalen - at uddeles som Præmie for den Forfatter, der ansees for at have offentliggjort den fortrinligste Fremstilling af Sveriges og Norges Historie under et 30 Aar i Forveien bestemt Tidsrum af deres Forening. Det Tidsrum, som først maatte blive Gjenstand for den historiske Fremstilling og som naturligvis er det eneste, som nu kan bestemmes, er fra Regjeringsforandringen i Sverige 1809 til Karl Johans Død. Jeg finder mig foranlediget til den Bemærkning, at en saadan Præmie, for at have nogen virkelig Betydning, bør være stor og ikke beregnes efter den indskrænkede Maalestok, som man hidindtil sædvanligvis har fulgt i vort Land ved Bestemmelsen af Belønninger for literær Fortjeneste. De Skrifter, som skulde komme i Betragtning med Hensyn til denne Belønning, maatte være forfattede paa Svensk eller Norsk og udgivne i Sverige eller Norge.

„Dette mit Forslag undergiver jeg herved Forbundets Prøvelse, og dersom ikke inden næste Aars Sammenkomst den 8de Marts 1858 Pluraliteten af Medlemmerne i Skrivelser til mig har ytret sig derimod - thi Taushed maatte jeg ansee som Bifald, - anseer jeg mig berettiget til at lade 1858 Aars Foredrag ledsages af Subskriptionslister. Jeg tror dog udtrykkeligen at burde erklære, at Tausheden af mig ikke vil blive anseet for at indeholde mere end Tilladelse til at udstede Subskriptionslister inden Forbundet, men ikke nogen paatagen Forpligtelse til at tegne sig paa dem.

„Tvende hovedsagelig praktiske Spørgsmaal tror jeg bør opsættes til Fondet er indsamlet. Det ene er, til hvilken Autoritet Pengenes Forvaltning skal overdrages, og det andet, hvem der skal overtage det Hverv at prøve de indkomne Skrifter og uddele Præmien. Med Hensyn til det sidste Spørgsmaal maa dog den Grundsætning allerede nu opstilles, at den Myndighed, som uddeler Præmien, skal bestaae af lige mange Svenske og Nordmænd."

Den Interesse og Gavn, et saadant Foretagende vilde have for Norden, især deleshed fordi det vel mere end nogen officielle politiske Foranstaltainger vilde bidrage til Opklarelsen og Udjevningen af de faa Tvist-Emner, der endnu maatte være tilbage mellem de forenede Riger, maa være saa indlysende for enhver, han være enten Svensk eller Norsk, at jeg anseer det overflødigt, her at paapege det yderligere. Men for at man kan gjøre sig en Forestilling om den Aand, som besjæler Selskabets Stiftere, og derved erhverve den tilstrækkelige Borgen for, at de historiske Undersøgelser, der tilsigtes foretagne, ville skee i den mest upartiske, over alle smaalige Partikulærhensyn hævede Aand, hidsætter jeg, uden nogen Kommentar, der vilde være overflødig, følgende Uddrag, det første af et længere Brev, hvori Ordføreren for flere Aar tilbage gjorde Rede for Selskabets Tendens, det andet af en temmelig udførlig Udsigt over Norges Historie i ældre og nyere Tider, der udgjorde et af Foredragene ved den sidste Sammenkomst, og som vi anbefale dem af vore Læsere, der kunne overkomme selve Heftet, at gjennemlæse i sin Heelhed, da de ville finde den overordentligi nteressant og tiltalende.

„Den mærkeligste Begivenhed i den nyere Tid er, synes mig, Norges Befrielse. Man har i denne Tid - idetmindste efter hvad man har foregivet - kjæmpet for Folkenes Frihed, og for dette Øiemed ere Europas herligste Lande blevne besudlede med Blod og bestrøede med Lig; Følgen deraf er kun blevet en anarchisk Gjæring i Tænkemaaden og - hvor denne Gjæring har været stærkest - en despotisk Herskerstol, paa hvilken Hoben gabende stirrer med Trællesindets Beundring. Den eneste Opfyldelse af hvad man i disse forfærdelige Kampe kan antage at have været Folkenes eget virkelige Ønske, er Norges Befrielse. Men denne Befrielse er ikke alene mærkelig inden vor Tidsalder, men jeg kjender ikke noget Exempel i hele Verdenshistorien, som kan sammenlignes dermed. Eller er nogensinde før et Folk, som i flere Aarhundreder har været et andet fuldstændig undergivet og ikke har havt den ringeste Grad af politisk Betydning for sin Nationalitet, paa een Gang fremtraadt som en af Europas frieste Stater? Norge har derfor en Erfaring, der ikke er faldet i nogen anden Nations Lod — Nordmændene, som vel i Almindelighed maa erkjende dette, sige dog troligen i sine Hjerter: „vi have befriet os selv"; og de have Ret deri, tildeels. Et Folk kan ikke befries uden tillige at befri sig selv. Om det norske Folk efter Kielerfreden havde forholdt sig rolig og passivt ladet sig uden Forbehold overlades til Sverige, havde ingen Befrielse af dets Nationalitet fundet Sted, men det var, som før, forblevet Provinds, skjønt deelagtigt i en bedre og friere Statsforfatning end før. Men ikke nok dermed! Forandringen skulde i Norge have frembragt en misfornøiet og oprørsk Tænkemaade, og det indre Overtag, som Danmark gjennem Vane naturligvis maatte have erhvervet, vilde ikke være blevet ubenyttet, hvorimod Sverige var blevet betynget med den Bebreidelse, at det havde fortsat den Usurpation inden det nordiske Statsforbund, hvori Danmark allerede siden Unionstiden havde gjort sig skyldig, og vilde som Følge deraf have havt et altfor svagt moralsk Støttepunkt til at det skulde have kunnet opretholde Eendrægtighed og Fred. Med eet Ord, Norges forandrede Stilling skulde da være blevet en dyb Rod til Tvedragt, som tidligere eller senere maatte have fremkaldt Oprør og indbyrdes Krig, hvis endelige Udfald ikke kunde være blevet andet end de nordiske Rigers Undergang i en eller anden Form. Jeg antager saaledes, at Norges Holdning efter Kielerfreden, til Forsvar for sin Nationalitet og politiske Frihed, var af dyb Betydning for Norges senere Historie, og jeg seer derfor tilbage paa den baade med Agtelse og med Taknemlighed. Men paa den anden Side havde denne Fremtræden ikke kunnet finde Sted, uden at den forudgaaende Kielerfred havde ophævet Danmarks Herredømme over Norge. Thi dersom Danmarks Vælde var vedblevet, havde en saadan Fremtræden af Nationaliteten ikke kunnet skee uden gjennem Oprør, og ved Oprør vindes aldrig virkelig Befrielse. Oprør er en fælles, den nationale Tænkemaade dybt demoraliserende Forbrydelse og ledsages desuden af mange personlige Forbrydelser af særdeles mørk Farve. Det kan forøvrigt ikke have Fremgang uden gjennem Demagoger, og disse blive efter et heldigt Udfald som oftest de haardeste og hjerteløseste Undertrykkere. Desuden skulde Norges Protest til Fordeel for sin politiske Frihed ikke have havt Fremgang, om den Fyrste, mod hvem den skede, havde været af anden Charakteer end Karl Johan. Havde han ikke, som denne, været eftergivende, taalmodig, mild og gjennemtrængt af sand og dyb Kjærlighed til den nationale Frihed, men i Stedet derfor en virkelig Usurpatornatur, skulde han have behandlet Norges Optræden til sit Selvforsvar som virkeligt Oprør og benyttet sig deraf til dets fuldkomne Underkuelse. Imod et saadant Forsøg skulde Norge paa sin Side have forsvaret sig, siger man. Dette tror jeg dog ikke!

„Om man vil see Historien lige i Ansigtet og især vor Tids Historie, skal man finde, at det er lettere at undertrykke Folkene end Mængden tror. Der gives Mennesker, som ere fødte Tyranner og due dertil mere end vel, skjønt ofte nok ikke til noget Andet. Naar de fuldkommen emancipere sig fra Religionens og Moralens Magt, og saaledes ikke i sit eget Indre finde nogen Hindring mod at anvende baade List og Vold, have de en næsten underbar Fremgang, og den enfoldige Hob kalder dem da sædvanligvis Genier og store Mænd, skjønt de sjelden, om nogensinde, have været det. — Men Karl Johan var, som sagt, ikke af denne Art. Han duede ikke til Tyran og politisk Voldsmand, men sin ædle og gode Natur tro blev han Norges Befrier og ikke dets Erobrer. Hans Navn er derfor saa inderlig forenet med Norges Fremtid og Haab, at den mere dybtskuende Betragter har vanskeligt for at skille dem ad. Nordmændenes Kjærlighed til Karl Johan maatte derfor, formoder jeg, have en sublimere Charakteer end den, Undersaatter sædvanlig nære for sine hedengangne gode Herskere. Saa stærk, varm og inderlig min Følelse af Ærefrygt og Hengivenhed for den store Konge er, føler jeg dog, at den skulde være det i endnu høiere Grad, om jeg var Nordmand.

„Men Karl Johans store Fremtidsverk her i Norden har ogsaa en anden Side, og denne er Sveriges og Norges Forening. At denne oprindelig var Øiemedet med hans Paastand om, at Danmark skulde aftræde Norge, er vel ubestrideligt, men som Begivenhederne siden føiede sig, blev Norges frie politiske Stilling det Maal, som blev naaet, og Foreningen med Sverige dets Middel. Men nu opkaste Nordmændene muligens Tvivl, om dette Middel behøvedes, eller om Norge ikke kunde være frit uden at være forenet med Sverige? Det er udenfor al Tvivl, at Norge kan være en Fristat uden at være forenet med

Sverige, men det er paa den anden Side ligesaa vist, at det da ikke skulde kunne have denne frie Stilling sikker og betrygget. Om det skandinaviske Norden skulde bestaae af tre af hverandre uafhængige Stater, skulde en vedvarende Fred der være umulig. Indbyrdes Tvistigheder og Smaakrige skulde blive Dagens Orden, og den gjensidige Spænding mellem de smaae Stater skulde gjøre dem til et velkomment Operationsfelt for udenlandske Magters fordærvelige Kabaler. For Nordens Fred er saaledes Foreningen af den skandinaviske Halvøs tvende Riger under eet Scepter absolut nødvendig. Men paa den anden Side kan denne Forening nu og paa lange Tider ikke være andet end blot føderativ. At Sverige skulde paatvinge Norge sin gamle og komplicerede Statsforfatning, er ikke alene aldeles ugjørligt, men om det skulde lykkes, skulde det igjen forvandle Norge til Provinds og paany give det den underordnede Stilling, fra hvilken det nylig er bleven befriet. At konstruere en ny fælles Statsforfatning, som kunde passe for begge Nationer, overstiger paa den anden Side menneskelig Evne, og Forsøget derpaa skulde opløse vore Samfund i en chaotisk Masse, hos hvilken intet andet Tegn til politisk Liv skulde træde frem, end muligens de modbydelige Skimmelparasiter af Selvklogskabens Kandestøberier, og dem have vi nok af alligevel. Føderation er saaledes paa den ene Side, idetmindste nu, den eneste mulige Form for Forening mellem Halvøens tvende Riger, men paa den anden Side det næsten absolut nødvendige Vilkaar for vore Samfunds Fred og Trivsel saavel i det Indre som i Forholdet til udenlandske Magter. At en saadan Føderation heller ikke kan bestaae uden en fælles arvelig Kongemagt og Monarchismens derfra udgaaende sammenholdende Kraft, turde neppe behøve at bemærkes.

„Men har denne Føderation ikke ogsaa en indre Betydning - et dybere Forhold til Nordens Fremtid? — Samfundets Formaal er ikke blot det Negative, at berede Sikkerhed og Tryghed for Menneskets timelige Liv, Lykke og Velstand, men ogsaa det Positive, at udvikle en levende Rod for den Forædlings- og Forvandlingsproces, der udgjør Menneskelighedens Væsen. Religion, Moral, Videnskab og Kunst ere ikke nogle tomme, blot individuel Udvikling antydende Ord, men Udtryk af og Organer for Menneskelighedens fælles, indre Liv. Nu stilles vi, saavel Nordmænd som Svenske, gjennem vor føderative Samfundsforfatning, i et betydningsfuldt Forhold til dette Samfundets høiere Formaal, og det er der, at vi ere virkelige Brødre, at vi have en stor og fælles Opgave, der er os forelagt af Forsynet."

Landskabsmaler Joh. C. Dahl.

(† 14de Oktober 1857.)

Idet vi her give denne vor berømte, nylig afdøde Landsmands Portræt, kunne vi dertil neppe føie noget mere sammentrængt og tillige ret fuldstændigt Levnetsløb af ham, end det, Henr. Wergeland har givet i „Mærkelige Nordmænd." Vi tillade os derfor at aftrykke dets reent biographiske Deel. Om Dahl som Kunstner kunde skrives meget. Men dette er et Arbeide, som vi for vor Part ikke give os ifærd med, og som desuden vilde blive af for stort Omfang til at benyttes ved nærværende Anledning. Vi anføre her kun en Dom, som er udtalt over ham i det Land, hvor han har tilbragt sit Kunstnerliv, nemlig, „at hans Billeder fordetmeste ikke blot have Fortjenesten af naturtro Sandhed, men ogsaa den, at de digterisk forædlende gjengive den individuelle Charakteer af de Egne, som afgave Stoffet til hans Kompositioner. Og ikke mindre lykkelig har Dahl udfoldet sin Kunstnerkraft i Opfindelsen."

„Johan Christian Dahl er født den 24de Februar 1788 i Bergen, hvorhen Faderen var taget fra Wttens Hjembygd Evindvik Præstegjeld ved Sognefjordens Udløb. Der ligger i et lidet afsondret Dalstrøg et Gaardelag, bestaaende af flere Gaarde, Rui, Handtvedt m. fl., som for længere Tid tilbage ere blevne udstykkede af en gammel Gaard, Udal, og af denne Dal, hvor endnu Frænder leve, har vor Maler faaet Navn. I Bergen ernærede Faderen sig en Tid som Søfarende og siden ved en liden Fiskehandel og som Færgemand, saa det var knapt nok for Familien. Ved Flytningen til Bergen var nu vel Johan Christian bleven født i en for Talentet noget fordeelagtigere Jordbund end om han skulde have seet Lyset i den eensomme Udal i det skaldede Evindvik; men hvad skulde der vel blive af Drengen, som allerede røbede hvad der boede i ham ved alskens Tegninger med Pen og Blæk? Han syntes bestemt til at voxe vildt op paa Almindingerne med de andre Almuesbørn, da en gammel studeret, ugift Klokker, Kjerrumgaard, tog ham til sig og underviste ham i de første Grunde, i den Hensigt engang at see ham deponere, og ved Siden heraf føiede han ogsaa Drengen i at lade ham tage nogle Maaneders Underviisning i Tegning hos en svensk Hr. Pourruth, der holdt et Slags praktisk Institut. Det varede ikke længe før Kjerrumgaard døde; men allerede før dette Uheld var Dahl gaaen i Malerlære hos en Møller, der malte for Byens Theater Dekorationer og deslige udenfor det simple Væggesmøreri, saa Dahl lærte noget af Perspektivet og at føre noget friere Redskaber end Kosten. I 7 Aar arbeidede Dahl hos Malermesteren under en Behandling, som ikke var den bedste efter gamle Kjerrumgaards Død. Møllers flinke Dreng havde imidlertid faaet et Ry i Byen. Snart cirkulerede der et illumineret tegnet Prospekt af Bergen, snart et lidet Landskab i Olie. Hans Rullegardiner og Staaltraadjalusier gjorde ham især bekjendt ved de smukke Landskabsperspektiver, hvormed han dekorerede dem. Hans Mester stolede ogsaa saameget paa sin Drengs Geni, at han ofte, naar der var bestilt Dørstykker og Dekorationer hos ham, sagde til ham: „gaa Du derhen, Johan Christian, og find selv paa noget." Og han var aldrig renonce. Engang da han fik en saadan pludselig Ordre til et Par Dørstykker, gik han hen og malede over den ene Dør en riig Mands pompøse Liigfærd, mens man over den anden saa en Fattig bæres ud af et Par Stodderkonger. Efter fuldendt Læretid arbeidede han Portræter saavel i Olie som i Miniatur, Landskaber og smaa Genrestykker af det daglige Liv. Bergenserne elske deres Egne mere end de øvrige Nordmænd; deres Selvkjærlighed udstrækker sig til Alt hvad der hedder Bergensk. Dahl havde under Beilingen til sin Muse, ved de første syv Aars Arbeide, kun naaet til en Lea, til et halvtlignende Ideal. Han maatte til Akademiet i Kjøbenhavn for i andre syv Aar at vinde sin Rachel, sit Ideal, Kunsten

Johan C. Dahl.

saaledes som han vilde være i Besiddelse deraf og følte Kræfter til at blive det.

„Det er Synd paa Manden, som gaar her hjemme, hvor han ingenting kan lære meer", sagde de gode Medlemmer af Selskabet „Vennekredsen", for hvem han for en Slik havde malet nogle Transparenter i Anledning af Fredsslutningen 1809, saa længe til hinanden, indtil det blev besluttet at skaffe ham Reisepenge ned til Akademiet. Ved et Cirkulære fra Lyder Sagen kom dette istand. Senere gjengjeldte Dahl dette ved at forære Selskabet et større Maleri, som nu er i det bergenske Musæum. I 1809 var Kontrakten med Møller ude og i 1811 kom Dahl til Akademiet, hvor han vandt 2 Medailler for Tegning.

I Bergen havde Dahl i den sidste Tid været et Faktotum i sin Kunst fra Dekorationsmaleriet til Portrætmaleriet; paa Akademiet bestemte han sig udelukkende for Landskabet, især for det storartede eller saakaldte heroiske. Nogle af sine første Malerier sendte han til Bergen for at blive solgte til Understøttelse for hans Brødre. Dahl vakte Opmærksomhed paa Udstillingerne i 1814 og 1815. Disse Sujetter af den høie nordiske Natur eller fra de vilde Kyster havde endnu Ingen valgt sig, eller ogsaa havde de brudt Halsen derpaa. Men paa Dahls Malerier tordnede Fossen og Støvregnet syntes at fare væk og at komme igjen i de samme skyagtige Former og den grønne fraadende Elv syntes at ile imod En. Og hans Malerier af den øde Kyst, det oprørte Hav og Skibet imellem Brændingerne — Alt var Natur og røbede i høieste Grad Malergeniets Hovedevne, en Phantasi, der opfatter og gjengiver Naturen tro som i et Speil. Den yderste Nøiagtighed i Tegningen og Fiinhed i Udførelsen, samt, hvor Anledning gaves, Rigdom i Forgrunden, gav ogsaa tidlig de Dahlske Malerier en Egenskab, de altid have beholdt, nemlig den, at de vække den samme Beundring nærved som fjernere fra betragtede, den samme Beundring for Malerens Studium og Opfattelse af Naturens Følelser som for hans Geni og Opfattelse af dens Storheder og majestætiske Skjønheder.

I 1818 reiste Dahl over Berlin til Dresden, hvor han i 1819 udstillede sit første Maleri af nogen betydelig Størrelse, nemlig en norsk Vandfaldegn. Paa sin Gjennemreise til Italien kjøbte den nærværende danske Konge det. To Malerier fra samme Aar kom til Norge.

Italien, ikke Dresden, var Dahls Formaal; men en Forelskelse i en Baron Blochs Datter forlængede først Opholdet og gjorde ham siden, da han i 1820 ægtede sin Emilie, fast for Livstid i Dresden. I dette Aar udnævntes han ogsaa til Medlem af Akademiet, og der tilbødes ham fast Engagement derved; men da Kronprindsen af Danmark havde ladet ham sige, at et bedre var at vente i Kjøbenhavn, afslog han Tilbudet, og reiste sammen med Prindsen over Tyrol til Italien. Her tilbragte han syv Maaneder i Neapel, hvor han blandt andet malte det Landsæde, denne beboede. Prindsen overrakte Kongen af Neapel dette Maleri. I Rom opholdt han sig sex Maaneder, hvor det ikke manglede paa Bestillinger, saasom fra Thorvaldsen. Imidlertid fik han vide, at Løftet fra Danmark var gaaet i Røgen, hvorpaa han gjennem Tyrol tog tilbage til Dresden i Sommeren 1821, hvor han fik Ansættelse ved Akademiet med Titel af Professor.

I Aarene nogle og 20 var Dahls Berømmelse i et overordentligt Stigende. Hans Elev Nordmanden Thomas Fearnley udbredte sin Mesters og sin egen Berømmelse til München, hvorhen han gik fra Dahls Atelier, for ligeledes der at overraske Verden med Fremstillinger af det ubekjendte Norges herlige Natur. Man længtes efter at see Dahl i Norge — allermest i Bergen naturligvis; men i Sandhed ogsaa overalt var Dahl folkekjær som en Mand, der gjorde Norge, hvorom Udenverdenen dengang havde underlige Begreber, bekjendt ved sin Kunst og sit Navn.

I 1826 saae man endelig Dahl i Norge. Han ilede til Bergen, hvor Jubelen var almindelig ved Besøget. Han lovede oftere at komme igjen, og hans Kjærlighed til Norge har ladet ham opfylde Løftet tre Gange siden, nemlig i 1834, 1839 og 1844*), ligesom hans, med betydelig Bekostning udgivne, Plancheværk om Bygningsstilen ved enkelte ældre norske Trækirker - „Denkmale einer sehr ausgebildeten Holzbaukunst aus den früheren Jahrhunderten in den innern Landschaften Norwegens" - 3 Hefter i Folio, Dresden 1837, samt hans Henvendelse til sine Landsmænd om den gamle Kongehal paa Bergenhuns Fæstning, viser, at Fædrelandet aldrig er ude af hans Tanker.

Dahls Malerier ere særdeles talrige og adspredte. Af de større befinder Labrofossen og Fortundalen sig i Mr. Porters Besiddelse; i Christiansborg en Komposition ved Randsfjorden samt et Vinterstykke forestillende en dansk Egn med en Kjæmpegrav samt en Stranding paa den norske Kyst; og i Dresden er, mellem en Mængde derfra Egnen, italienske og Tyrolerlandskaber og egne Kompositioner, ligeledes en Strandingsscene ved den norske Kyst, samt, som Modstykke, Havet ved Kronborg i Rolighed ved Maanelys. Mellem hans Kompositioner har man anmærket en Klippeegn med et Vandfald, i hvis Midte Ruinerne af et Bjergslot befinde sig, Søstykker, Maaneskinsstykker fulde af den rigeste Phantasi.

I 1827 mistede Dahl i Barselseng sin første Kone med hvem han havde 4 Børn, hvoraf de 2 leve; og i 1829 giftede han sig igjen med Amalie v. Bassewitz, en Niece af den berømte General Grev Gneisenau; men kun for efter et Aar at miste hende ligeledes i Barselseng. Det efterladte Barn levede kun til sit 5te Aar — Ulykker, som have bidraget til at forøge det Pirrelige i Dahls, endnu i hans Alder høist livlige, Gemyt.

Dahl blev Medlem af Akademierne i Berlin, Kjøbenhavn og Stockholm, Ridder af Vasa og Dannebrogen,**) og hans Biographi indtoges i det Brockhausiske Konversationslexikon paa en Tid, da det var sparsommere paa sine Optagelser. En fransk Skribentinde har ligeledes udgivet noget Særskilt om Dahl. Men hvad er dette mod den Navnkundighed, som udstraaler fra ethvert af de Malerier, som ere udgangne fra hans Haand? . . . Med livlig Deeltagelse fulgte han fra sit fjerne Hjem Kunstens og de Sagers Gang her i Norge, som dermed staae i Forbindelse; men især var det Opbevarelsen af Oldtidens architektoniske Minder, som han ringede for de altfor ligegyldige Landsmænds Øren med."

*) Siden dette skreves, har Dahl endnu en fjerde Gang besøgt Norge, nemlig i 1850, og da ledsaget af sin Søn Siegwald, der har gjort sig bekjendt som fortrinlig Dyremaler.

**) Siden 1847 ogsaa Ridder af St. Olafs Ordenen.

Lucknow.

Lucknow eller Lucknau, Hovedstaden i den britiske Vasalstat Audh, er næst Delhi det Sted, hvorpaa Opmærksomheden mest har været henvendt under den nærværende indiske Opstand. Efterat denne befæstede By, der tæller 300,000 Sjæle, længe har været betrængt af de beleirende indiske Oprørere, hvorunder dens ringe Besætning tappert har holdt Stand, maa der nu, efter hvad man kan see, være lykkets den dygtige General Havelock, fra Cawnpore af, at bringe de Beleirede den forventede Undsætning; og saaledes er den befrygtede Overgivelse forebygget, vistnok for bestandig.

Lucknow ligger over hundrede Miil nordvestlig for Kalkutta ved den seilbare Flod Gumty, der falder i Ganges, og er en af Hindostans største Stæder, med store Pragtbygninger og en Mængde Monumenter, opførte af forfængelige Fyrster, som her søgte at ophobe Alverdens Mærkværdigheder, for at gjenoplive det gamle Keiserdømme Delhi's Glands. Vor Afbildning vil afgive en Prøve paa disse Bygningers Architektur og Pragt. Den fremstiller en Port, der fører til Imam Bara, som indeslutter den anden audh'ske Konges Grav. Stadens største Bygværk er ellers det saakaldte femdobbelte Palads, Nabobbens Sæde, der ligger paa en Høi ved Flodens sydlige Bred og i sin ydre Stiil minder om en tydsk Fyrsteborg fra det tolvte Aarhundrede, men indenfor hvis Mure man finder en prægtig Durbar eller Audientssal med et eget nabobbisk Arrangement. Foruden dette Palads, hvormed prægtige Haver ere forenede, fortjener at nævnes den store Moskee, Tøihuset, Museerne, Menagerierne og den engelske Residents Palads Constantia, hvis Opførelse har kostet over 600,000 Spd.

Gaderne ere krumme, trange og smudsige. Saavel ved Nabobbens som ved hans Stormænds mange Elefanter, der spadsere i Gader og Stræder, skulle disse, idetmindste efter ældre Reiseberetninger, være farlige at færdes i for Fodgjængere og især for Børn. Ofte ødelægge Elefanterne i Bund og Grund Kjøbmandsbutiker, hvilket dog synes de Store, som holde disse Dyr, at være en ringe Bagatel.

Byens Beboere ere, ligesom deres Herskere, Elskere af Dyrefægtninger (med Tigre, Bøfler og Haner). Hofholdningen udmærker sig ved Ødselhed og Luxus, forenet med Sands for Videnskabelighed og Kunst. Manufakturerne levere især Bomulds- og Silkevarer. Handel og Skibsfart er i Flor.

Ved en Digters Grav.

Gylden luer Harpen over Muld,
hvor en Skald blev sænket, arm paa Guld,
dog saa rig, at han til Guld ei trængte.
Nøden var hans bedste Kammerat,
med den deelte han sit Hjertes Skat —
den igjen ham Omhedsvældet skjænkte.

Omhedsvældet, som i Duft og Klang
- lig en liflig Vaar med Lærkesang -
løste sig af Harpens stille Strenge,
for at søge atter Nødens Kaar,
for at læge slagne Hjertesaar,
sprede atter Duft paa øde Enge.

Omhedsvældet, ja af Nøden lært,
og af Sangens Kilder stille nært —
hvad af jordisk Magt kan det erstatte?
Hvo tør ynke Skalden, arm paa Guld,
han, hvis Sjel af Kjærlighed er fuld,
han, som raader alle Hjertets Skatte?

Plumpe Verden, ynk ham, om du vil!
Lave Verden, læg en Skjærv kun til
af din Gunst, at han ei plat fortvivler!
Eller lad ham ene med sin Nød:
han, om Alt paa Jorden ham forskjød,
dør, forladt, i Kjærlighed og smiler.

Kongsberg, Oktbr. 1857.

J. Th. R.

Lucknow. (Imam Bara.)

Politiet og Tyvene i London.

VI.

Ved Maimaaneds-Forsamlingerne i Exeterhall er det dog især, at Lommetyvene faae deres mest glimrende Høst. Hvis Medlemmerne af de mange forskjellige religiøse Sekter, som flokkes derhen, slippe uskadte gjennem Hallens Trapper, passer man dem med skyldig Opmærksomhed op i Omnibusserne. Det er ikke ubekjendt, at de Herrer og Damer, som besøge disse Forsamlinger, ere for største Delen „Omnibusfolk"; i den korte Tid, de opholde sig i Byen, ere de enten paa Besøg eller have taget Logis etsteds i Islington, Clapham eller Camberwell, og alle de mange „Waterloo'er" og „Victoria'er", som kjøre til og fra disse Steder, blive forfulgte af Tyvekorporationen ligesaa sikkert som et Skib, der har syge Folk ombord, i de tropiske Farvande bliver forfulgt af Haifiskene. I Almindelighed blive Omnibusserne „behandlede" af et Mandfolk og et Fruentimmer; den sidste tager Plads paa høire Side af den mest respektabelt udseende kvindelige Passageer, hun kan finde, medens Manden, forsaavidt det kan lade sig gjøre, søger at faa Plads ligeoverfor den Person, der skal behandles. Er dette en ung Dame, bliver Manden ved at see saaledes paa hende, at hun tilsidst maa slaa Øinene ned, og medens hun nu sidder der, undseelig over hans Uforskammethed, er Medhjælperskren, der imidlertid har passet at kaste en Kaabe over sin Arm, istand til i god Ro og Mag at plyndre hendes Lommer. Er Medhjælperen et Mandfolk, opnaar han det samme Resultat ved at stikke sin Haand igjennem Frakkelommen, der til dette Brug er gjort aaben indentil. Dersom Offeret derimod er en ældre Dame, søger man blot at bortlede hendes Opmærksomhed ved at indlade sig i Snak med hende, medens Plyndringsprocessen gaar for sig. Naar saa Kunsten er lykkedes, stige Gavtyvene ud ved den første passende Leilighed. Det er meget sjeldent, at en Lommetyv gjør nogen Forretning alene; men Aviserne have dog fornylig omtalt et Tilfælde, som viser, at en dygtig Kunstner nok ogsaa kan arbeide paa egen Haand. En Mand blev nemlig anklaget for Retten for at have frastjaalet en Dame hendes Portemonnaie i en Omnibus; Politiet kjendte ham godt, men han var næsten altid sluppen fri ved Hjælp af sin Behændighed. Hans Fremgangsmaade blev saaledes beskreven af en Dame, der ved en tidligere Leilighed var bleven bestjaalet af ham.

„Hun var," sagde hun, „steget ind i en Omnibus ved Kingsland nogle Uger tidligere for at lade sig kjøre til Byen og var der kommen til at sidde ved Siden af en noget før og tilsyneladende meget net Mand i sorte Klæder og med hvidt Halstørklæde, som hun antog for en Dissenter-Præst. Han nærmede sig nok mere og mere og kom tilsidst til at sidde heelt op ad hende, men han tænkte ikke videre over det, da han hele Tiden var meget fordybet i Læsningen af en Avis, — saa fordybet endogsaa, at hun ikke kunde see hans Ansigt, ligesom hun heller ikke syntes at lægge Mærke til, at han flere Gange kom til at skjule en Deel af hendes Toilet under sin Avis. Kort Tid efter steg han ud, og nogle faa Minuter derpaa steg hun ligeledes ud, men da hun saa stak sin Haand

ned i Lommen for at kjøbe Noget, fandt hun, at Pungen var stjaalen og med den syv Sovereigns og en Solvpenge."

Denne „Dissenterpræst" havde øiensynlig „behandlet" Omnibusrouten meget jevnlig, og uden Tvivl havde han antaget de sorte Klæder og det hvide Halstørklæde med fuldkomment Kjendskab til den Klasse af mere alvorlige og høitidelige Personer, som han kunde vente at træffe sammen med i Omnibusserne paa den Route. Tyverier af denne Slags have taget umaadelig til i den sidste Tid. Den Tryghed, hvormed Lommetyvene kunne arbeide her, er en betydelig Spore for dem til netop at vælge denne specielle Green af Forretningerne.

De Summer, der mellem Aar og Dag tjenes af de saakaldte „Skoler," bestaaende af Drenge, der under en Lærers Veiledning plyndre Folks Lommer i Fællesskab, maa være meget betydelige, thi vi havde for nogen Tid siden Leilighed til at see en Regning, som en af disse Fagins havde gjort op for sine haabefulde Ynglingers Kost og Logis, og hvoraf det fremgik, at den ordinære Betaling var to Guineer ugentlig for hver! Denne Person var for nogle Aar siden velbekjendt og gik under Navnet Mr. Clarke. Han besøgte flittig Hestevæddeløbene, altid kulsort klædt, med sine unge Haandlangere klædte i Trøier og nedfaldende Kraver; for en almindelig Tilskuers Øine frembød den hele Gruppe det sørgelige Skue af en Enkemand med sin Familie af unge Børn, der begræd en elsket Moders Bortgang. Deres Ydre afvæbnede enhver Mistanke og satte dem i Stand til i Ro og Mag at tømme alle de Omkringstaaendes Lommer. Den Skjæbne, der senere blev to af Børnene tildeel, skjønt de vare blevne opdragne i Hykleri og Forbrydelser, beviser, at det gamle Ord: „Den, der eengang har stjaalet, bliver aldrig Andet end en Tyv," ikke gjælder aldeles uden Undtagelse, thi for Øieblikket ere de velstaaende Kab- og Omnibuseiere.

Det Fordeelagtige ved at kunne operere uden at være ket af Politiet, har i den senere Tid drevet adskillige af de fiintklædte Gavtyve til at gaae i Kirke for der med Psalmebogen i Haanden at plyndre Lommerne ud enten i Stolene eller medens Menigheden gaar ned af Gangen i Kirken. Fruentimmerne ere mest drevne i denne Art Tyveri, de møde bestandig ved Konfirmationerne og udøve der deres Kunst under de mest rørende Momenter af den kirkelige Ritus. Disse Fruentimmers Toilet er omhyggelig nok, men det gaar med dem, ligesom med de fleste andre Medlemmer af den fine Pøbel, idet Peenheden udelukkende indskrænker sig til det Ydre; Opdragelse have de ingen af, og saasnart de blot aabne Munden, røbe de sig med det Samme selv. Denne Kjendsgjerning er af megen Vigtighed med Hensyn til Opdagelsen af en anden stor Klasse af Tyve, nemlig Butiktyvene. En Dame kan ikke komme ind i en Silkekræmmers eller Lærredshandlers Butik, uden at blive slaaet ved den Maade, hvorpaa Kræmmeren øieblikkelig tager alle Varerne bort fra Disken, ligesaa snart som Kunden har sat sig. De mange Tyverier, som de ere udsatte for, ere en Slags Undskyldning for deres Mistanke; thi man kan jo ikke strax see, hvad Kunden er for en, og hvis Kjøbmændene lod kostbare Varer ligge fremme, vilde alvorlige Tyverier uundgaaelig finde Sted, saasnart de blot et Øieblik vendte Ryggen til. Hvor stor Betydning Vedkommendes Maade at tale paa har som et diognostisk Kjendetegn paa de indre Egenskaber, derpaa fik man for ikke ret længe siden et nyt Beviis i DHrr. Swan og Edgars Butik, hvor en dameklædt Person kom ind og bad om at maatte see paa nogle „Wallenciens;" dette var Indicium nok til at holde godt Øie med „Damen," og et Øieblik efter blev hun ogsaa greben ifærd med at tilvende sig en Pakke kostbare Kniplinger.

Blandinger.

Fanden er skudt. Denne for Mange visinok glædelige Begivenhed findes saaledes fortalt i „Drammens Tidende": „En Enke, der bor paa en eenlig Plads (nogle Mile ovenfor Christiania) var alene hjemme og i Aftenskumringen træder en Skikkelse med Horn i Panden og alle de øvrige Attributer, Overtroen har tillagt Hs. Excellence Fanden, ind til hende og med dyb Røst beretter, at han nylig har taget hendes Mand (Manden var nemlig død for kort Tid siden) og at han nu kom for at hente hende; men hun skulde slippe, hvis hun vilde give ham hvad der ligger. Hermed pegede han paa et Skab, hvor Enken havde 300 Spd. i rede Penge. Efterat have gjentaget sin Trudsel og foreholdt hende Valget enten at følge med eller udlevere Pengene, bestemte da den forskrækkede Kone sig for dette sidste, og Skikkelsen forsvandt med sit Bytte. Et Øieblik efter kommer hendes Søn hjem, og hun forklarede denne rædsomme Tildragelse. Gutten, der tvivlede om at det kunde have været det Væsen, Moderen angav, da han aldrig havde hørt, at Fanden var i Pengeknibe, ladede sin Rifle og løb afsted for at indhente Bedrageren. Paa Veien gik han ind i et Huus for at spørge, om man havde seet, hvilken Retning bemeldte Skikkelse havde taget, og fik der to Karle til at gjøre Følge. Da de nu vare komne et Stykke henad en Skovsti, fik de Øie paa Gjenstanden for deres Forfølgelse; men blev saa forfærdede, at ingen af dem vovede at gaa paa. Endelig fatter Gutten den fortvivlede Beslutning at skyde paa Skikkelsen, for, som han sagde, at undersøge om den var af Kjød og Blod, hvilket strax stadfæstede sig, idet Vedkommende faldt død paa Pletten. De tog nu Liget for at bringe det til Lensmanden, som boede i Nærheden. Paa Forespørgsel om Lensmanden var hjemme, svarede hans Kone, at hun troede at han strax vilde komme hjem. Den Døde blev imidlertid afført sit Kostume og se, det var selve Lensmanden, som havde maattet bøde med Livet for sin Niddingsdaad.

Lensmandens Navn er ogsaa bekjendt, men vi ville ikke nævne dette, forinden det officielt kommer til Publikums Kundskab."

Norge.

Christiania. I Tirsdags opførtes paa Christiania Theater det tidligere bebudede Eenakts-Drama „Mellem Slagene" af Bjørnstjerne Bjørnson og blev optaget med Bifald.

— I Kunstforeningens Lokale er udstillet en Büste af Grev Wedel, modelleret af Billedhuggeren Glosimodt under hans Ophold her i Sommer. Denne Büste udmærker sig baade ved livfuld Portrætlighed og ved skjøn kunstnerisk Udførelse, saa det bøilig var at ønske, at Hr. Glosimodt maatte gives Anledning til at udføre den i Marmor. (Chr.-Posten.)

— Paa Børsen har der iaar ligesom i de nærmest foregaaende Aar været en af Schübeler foranstaltet interessant Udstilling af Have- og Landbrugsgjenstande. Foruden norske Sager fandtes ogsaa adskillige tydske, hvilke skyldtes Hr. P. C. Asbjørnsen, der som Forststipendiat opholder sig i Tydskland og der har sørget for disse Bidrag.

— Ved kgl. Resolution af 12te Oktbr. er Indredepartementet bemyndiget til at lade anstille Undersøgelser med Hensyn til Anlægget af en Hestejernbane mellem Nordsjø og Flaavandet i Thelemarken.

Under s. D. er tilladt endeel Gaardeiere i Lesje Pstg. at sænke Lesje- og Siems-Vandene overeensstemmende med en af Kanaldirektøren under 7de Marts d. A. dertil afgiven Plan. Til Arbeidets Udførelse er derhos tilstaaet et Laan af Statskassen, stort 5,500 Spd., hvorfor Lesje Hovedsogns Kommune indestaar, samt et Tilskud af 2500 Spd. (eller hvad mere dertil maatte kræves) af de til Kanalvæsenet m. m. bevilgede Midler.

— Under 24de Oktbr. har Indredepartementet beskikket Prof. Conradi (som Formand), Prof. Faye samt Eskadronschirurg Steffens til Medlemmer af den ved provisorisk Anordning af 21de s. M. anordnede Cholera-Centralkommittee.

— Ved et Cirkulære af 10de Oktbr. har Kirkedepartementet bragt til Kommuners Kundskab, at saamange Laan af Oplysningsvæsenets Fond allerede ere tilstaaede, at ingen nye Laan kunne ventes bevilgede førend længere hen i Tiden, og i ethvert Fald ikke før et Par Aars Forløb.

— Det af det søndmør-romsdalske Dampskibsselskab hos Akers mechaniske Værksted bestilte Dampskib „Søndmøre" er nu paa noget Snedker- og Malerarbeide nær færdigt. Maskinen prøvedes første Gang den 28de Oktbr., og imorgen (1ste Novbr.) skal det gjøre en Prøvetour her i Fjorden. Efter Sagkyndiges Dom faar Dampskibsselskabet her et smukt og godt Fartøi for billig Priis, hvortil vi lykønske baade dette og Værkstedet. Som bekjendt er „Søndmøre" den ene Halvpart af det overskaarne „Drafn", hvis anden Halvpart for samme Selskab skal omgjøres til et Dampskib, der efter Forlydende skal hedde „Romsdalen."

— Ved Christiania Ølbryggeri er en Mand faldet ned og har slaaet sig ihjel.

— Aftenbladet Nr. 253 imødegaar den af os i f. Nr. optagne Artikel imod Ægtheden af Peder Colbjørnsens Portræt. Det taler først om Vanskeligheden af at holde Folk, selv nutildags, a jour med Moderne, og finder saaledes ingen Urimelighed i, at C., da han portræteredes, kan have baaret en Paryk, som først 20—30 Aar efter blev almindelig. Dette lod sig høre, hvis Portrætet udviste en af Moden kasseret Paryk og Dragt. Men det har uheldigvis en Paryk, som først længe efter C.'s Død blev opfundet; og i saa Fald maa han ikke alene gaaet fri af Vanskeligheden ved at være a jour med Moden, men endog have været Verdens første Modekavaleer. Han har jo gjort et saa vældigt Sprang, som om man nutildags kunde klæde sig i en Mode, der bliver opfundet først Anno 1880—1890. — En anden Grund, som af Aftenbladet anføres for at Parykken Intet afgjør med Hensyn til Portrætets Ælde, har lidt mere Rimelighed. Det Miniaturbillede, som en unavngiven Mand i Frederikshald har, uden at man veed med hvilken Hjemmel — udgivet for P. Colbjørnsens Portræt og hvorefter alle for Publikum fremkomne Portræter af ham ere forfærdigede, — skal efter Aftenbladets Antagelse ikke være en Original, men en Kopi eller Kopi's Kopi, hvis Mester har havt den Smagløshed at føre det kopierede Portræts Dragt a jour. Denne Syllogisme kan gjøres til Fordeel for enhver Kunstgjenstand, der slaar sig selv ihjel ved Anachronismer. Saaledes bliver Intet iveien for, at „en Figur med grøn Bomuldsparaply under Armen kan udgives for et Originalportræt af Kong David." Thi Enhver, som ikke godkjender Paraplyen, kan mødes med den Bemærkning: „Paraplyen er tilsat af en nyere Kunstner, eller Portrætet har faaet den ved en ukyndig Afkopiering." Der kræves derfor andre Støttepunkter for Antagelsen af, at hiin Fremgangsmaade er anvendt, end Anførelsen af dens blotte Mulighed. Saadanne Støttepunkter vilde Aftenbladet have, hvis det var, som det siger, at „under alle Omstændigheder kan man ikke komme over den beviislige Omstændighed, at Portrætet har gaaet og gjældt for at være Peder Colbjørnsens." Men det er netop herfor man mangler Vished. Saasnart Provst Krag i sin Bog om Frederikshald gav Portrætet, fremsatte Rigsarchivar Lange offentlig det Spørgsmaal: „Hvoraf veed den unævnte Eier af Originalportrætet, at det forestiller netop Peder Colbjørnsen?" Og hertil svarede ikke Krag et eneste Ord. Provst Krag var en ivrig Samler, men neppe nogen „Kjender" i den Forstand som Aftenbl. vil; thi han manglede historisk Kritik. Saaledes kunde han med sin levende Enthusiasme uden Skruppel gribe, hvad der hos Andre vilde vække denne i største Grad. At Krag, idet han udgav Portrætet, troede, at det var ægte, ere ogsaa vi overbeviste om. Men om han havde fuld Grund til at tro dette, har han ikke oplyst, maaskee ikke kunnet oplyse, - og i nærværende Tilfælde er netop dette Hovedsagen. Gaar man forresten ind paa Aftenbl.s Mening, at den hidtil antagne Original er en Kopi eller Kopi's Kopi, faar Colbjørnsens „ædle Træk" deslige Mellemled, at deres Naturtrohed idetmindste stilles haardt i Tvivl. Editionernes indbyrdes Slægtskab er nemlig følgende: Büsten er modelleret efter Lithographien i „Berømte Nordmænd", hvorfor en Tegning af Arnesen har tjent. Arnesen har tegnet et stort Portræt paa den lille Lithogrophi i Krags Bog. Denne Lithographi er gjort efter en Tegning af Olsen, som har tegnet et lidet Portræt efter et bittelidet et i en Brosche. Dette Brosche-Portræt, der af en unævnt Mand 100 Aar efter Colbjørnsens Død er angivet som hans, er atter efter Aftenbladets Antagelse en Kopi eller Kopi's Kopi. Alle disse Editioner er stadigen voxede i Størrelse, først efter den nu som Kopi opførte Original, og dernæst efter Lithographien hos Krag, hvor imidlertid de nu paaberaabte ædle Træk synes at mangle. Thi Portrætet har, med dets „jomfrunalske Udseende" idetmindste paa os gjort et flaut Indtryk. Naar Aftenbl. finder, at Kritiken er utidig i et Tilfælde som dette, hvor den bortriver „et Tilknytningspunkt for fædrelandsk Pietetsfølelse", beror dette paa, hvor høit man skatter den historiske Sandhed. Vi ere tilbøielige til at sætte den historiske Herlighed, som ikke taaler Kritiken, i Klasse med den kunstige Tilfredshed, den forgjældede Mand bereder sig, ved altid at sky Regnskabsopgjøret, som vilde vise ham hans Fattigdom i dens hele afskrækkende Sandhed.

Hamar. Oberst Chr. Stenersen modtog den 21de Oktober, paa hvilken Dag han fyldte sit 68de Aar, som Hædersgave en Pokal med Indskrift „Fra Hedemarkske Korps's Over- og Underofficierer ved hans Afgang fra Krigstjenesten 1857."

Lillehammer. Det nye Veiarbeide langs Flisen-Elv, hvis Bestyrer Hr. Ritmester Lund har været, var allerede for 14 Dage siden paa det Nærmeste færdigt.

Drammen. Her har dannet sig et dramatisk Selskab, for hvilket den opløste dramatiske Forenings Statuter væsentlig ere bibeholdte, og hvis egne Medlemmer ville overtage de sceniske Præstationer.

Kongsberg. Af en Beretning i Adressen om Vinorens Sølvværks Udgifter og derved foretagne Arbeider i 2det Kvartal sees, at maanedlig have over 40 Mand arbeidet og samtlige Udgifter i Kvartalet have beløbet sig til 2699 Spd. 71 ß.

Skien. Bankbogholder Hother Bøttger, der kom syg hjem fra Storthinget, hvor han var Repræsentant, er nylig afgaaet ved Døden.

Arendals Apothek er solgt til Kand. pharmac. Joseph Tuxen.

Bergen. Efter Hr. Schübelers Anmodning er der her bleven foranstaltet en Udstilling af Have- og Markfrugter fra Bergens Stift.

— Under Prinds Napoleons Ophold her i Byen forrige Høst besøgte Hans keis. Høihed tilligemed de Videnskabsmænd, der vare i hans Følge, vort Musæum, hvis Samlinger tiltrak sig saameget Hs. k. H.s Opmærksomhed, at han lod Formanden for den naturhistoriske Afdeling sige, at det skulde være ham en Glæde at kunne være Musæet til nogen Tjeneste. Efterat de franske Lærde havde benyttet saavel de historisk-antikvariske som naturhistoriske Samlinger, overlod Musæets naturhistoriske Afdeling H. k. H. flere for vor Kystfauna eiendommelige og interessante Naturaliegjenstande, for hvilke Prindsen ved Naturforskeren Rosseau lovede at sende Musæet Ækvivalent. Allerede før Prindsens Afreise lod han Musæet tilstille en smuk Samling af store Medailler i Sølv og Bronze samt flere Naturaliegjenstande fra Grønland; men for et Par Maaneder siden har Musæets naturhistoriske Afdeling modtaget fra H. k. H. en riig Sending, bestaaende af skjønt udstoppede Pattedyr og Fugle, kostbare Dyreskind og Fuglebælge til Udstopning, yderst smukke og instruktive Præparater af tropiske Konchylier, lavere Sødyr og endelig flere store pragtfulde Reiseværker med en Mængde Plancher, Bøger, der ere overordentlig nyttige for Musæet, og saa kostbare, at dette neppe nogensinde vilde faaet Leilighed til at anskaffe dem. (Bergensposten.)

Aalesund. Repræsentantskabet har besluttet Opførelsen af et Fattighuus, der vil koste omtr. 5000 Spd.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. De tre Stænder have bifaldt Provst Söderbergs Forslag om et aarligt Bidrag af 50,000 Rdl. til det kgl. Theater. — Statsutskottet har bifaldt Regjeringens Forslag om Oprettelse af Lærerposter i de nordiske Sprog samt i fremmede levende Sprog ved begge Universiteter. — Grev B. v. Platen er den 23de Oktbr. udnævnt til Minister i London.

Tyrkiet. Der er nylig foregaaet et betydningsfuldt Ministerskifte. Reschid Pascha er igjen bleven Storvizir, Riza Pascha Krigsminister.

Indien. Ifølge Telegraph-Efterretning have Englænderne den 14de Septb. angrebet og den 20de indtaget Delhi. Lucknow holdt sig endnu den 16de. Til Kalkutta vare netop Skibe med Tropper ankomne.

Embeder og Bestillinger.

Sarpsborgs Postmesterembede med 500 Spd. i aarlig Gage, hvortil kommer Dyrtidstillæg for indeværende Budgettermin 115 Spd. aarlig. De uvisse Indtægter udgjør omtr. 60 Spd.

Inspektørposten ved Christiania Gasværks Fittingsetablissement, der ønskes besat med en Polytechniker. (Ansøgninger indsendes til Gasværkets Kontor.)

Landhandleriet og **Gjæstgiveriet** i Røstvig Annex til Brønø Præstegjeld, Helgelands Fogderi.

Feierinspektørposten i Bragernæs nedre Distrikt. (Andragender tilstilles Drammens Magistrat.)

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 45. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 8de November. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Karl-Johans-Forbundet.

(Af Professor P. A. Munch.)

II.

I nedenstaaende Uddrag af Foredraget vil man, hvad der er naturligt, finde flere af de samme Tanker udtalte, men endnu skarpere og klarere, og tillige forbundne med meget andet, hvad der fortjener at lægges paa Hjertet. Efterat Norges Glandsperiode under Kongerne af Sverres Æt er omtalt, gjennemgaar Forfatteren kortelig Norges Stilling i Unionstiden og de nyere Tider saaledes:

— — — „Men der kom for Norge en anden Tid af en dens Fortid aldeles modsat Charakteer. Det Foretagende, som først af Knud den mægtige og siden af Waldemar den store forgjæves blev forsøgt, lykkedes omsider aldeles fuldstændigt. Det var vel først Christian III, der paatrykte denne Forvandling dens ydre politiske Stempel, men den fandt i Virkeligheden Sted allerede længe før, og man gaar vel ikke for vidt, naar man siger, at Norges Stilling som dansk Provinds strakte sig idetmindste gjennem trende Aarhundreder. Sjelden er vel en Erobring bleven gjort, i hvilken det erobrede Folks Tænkemaade saa dybt og inderligt har smeltet sammen med den seirende Nation som her; og der vil neppe kunne anføres noget Exempel paa, at en saa stærkt udtalt og gjennem Aarhundreder saa ærefuldt forsvaret og opretholdt Nationalkraft som Norges, har kunnet forsvinde og inkorporeres med den Nation, mod hvem den saa vedholdende og en lang Tid saa heldigt har kjæmpet for sin Selvstændighed. Det høie Maal næstefter Christendommen, som dets Heltekonger havde stræbt efter, og for hvilket de havde kjæmpet og ei sjeldent ofret Livet, Norges nationale Selvstændighed, tabtes aldeles, og det norske Folk var - efter hvad man stundom har sagt - fornøiet dermed. Naar man paa den ene Side betragter Norge, da det efter Olaf den Helliges Død en Tid idetmindste var truet med et i det Ydre allerede erkjendt dansk Overvælde, og i Løbet af 11 Aar ikke blot befriede sig for dette Vælde, men ogsaa fik sin egen unge Konge ophøiet paa Danmarks Throne samt sig selv erkjendt som et af Nordens mægtigste Riger; og paa den anden Side Norge ikke blot i det ydre, men i sin inderste Tænkemaade adlydende Danmark og hyldende dette Vælde som overeensstemmende med sin nationale Charakteer og deraf afhængige Ønsker - spørger man sig med virkelig Bestyrtelse: er dette det samme Folk? Ja, det er visseligen det samme Folk, men det maa have undergaaet en dyb indre Forandring, som det tilhører Norges udmærkede Historikere at opdage, undersøge og bedømme. Den Mening, jeg nærer derom, forbyder den tilbørlige Mistro til min egen Indsigt - foruden andre Grunde - mig at ytre. Men dette indre Faktum i det norske Folks Historie maa blive bedømt hvordan det vil, - dette er dog sikkert, at den norske Tænkemaade under det danske Vælde forblev, om endog hvilende, dog ufordærvet og er nu at betragte som en sparet national Ungdomskraft inden det europæiske Samfund.

„Men skjønt dette indrømmes, erkjendes dog derved kun den norske Tænkemaades egen indre Ædelhed; thi Danevældet kan desuagtet vanskelig undgaa en stræng Daddel. Det var, som det synes, ikke undertrykkende, ei heller anvendte det sin uindskrænkede Magt til Udpresning af overdrevne Paalæg. Det var tvertimod mildt, men tillige, saavidt jeg veed, ligegyldigt og forsømmeligt i Omsorgen saavel for Dannelsen som for Industrien. Hvorvidt der i Statsforvaltningen og Lovgivningen herskede Alvor og Iver eller om de vare underkastede Slaphedens lammende Magt, veed jeg ikke, men det Sidste turde dog være sandsynligt. Jeg taler dog her maaskee som den Blinde om Farverne. Men een Forsømmelse ligger saa klart for Dagen og er af saa dyb Betydning, at jeg ikke kan undgaa at ytre et Ord derom. Det var først 1810, og saaledes blot fire Aar førend Danevældet ophørte, at Norge fik et eget nationalt Universitet. Universitetets store Idee er endnu ikke nogensteds fuldstændig udført, men naar dette engang skeer, forestaar der Kulturen et nyt Tidsrum af ædlere Charakteer end noget af de forløbne. Universitetet er ikke en Anstalt til at befordre og opretholde den traditionelle Dannelses Magt over et Folks ungdommelige Udvikling, men tvertimod til at beskytte den sidstes Frihed, saa at den med Livets positive Kraft maa tage det Traditionelles væsentlige Indhold i Besiddelse, gjennemtrænge og forvandle det saaledes, at det gjenopstaar i en ny og ædlere Skikkelse. Derfor hedde dets Lærere Professorer eller Bekjendere af den traditionelle Kulturs Indhold. Et Universitets egentlige og høieste Øiemed er at fremkalde Dannelsen af et virkeligt Studenterkorps, som, gjennemtrængt af Sandhedskjærlighed og Iver, erkjender Kulturens hellige Fordring med fælles Haab, seer dens Bestemmelse i ideal Glands og saaledes er - hvad den efter sin Bestemmelse bør blive - et Folks ædleste, skjønneste og haabefuldeste Kulturblomst, der bærer et sikkert Løfte om at efterfølges af Forædlingskraftens hellige Frugt. Paa den anden Side maa Universitets-Indretningen, for at dette store Maal skal kunne naaes, ikke alene gjennem et med størst mulig Duelighed udrustet Lærerpersonale formidle Indflydelsen paa de Unge af hvad der i det Traditionelle er viist, godt og forædlende, men ogsaa omhyggeligt beskytte dem imod hvad der er fordærvet, skadeligt og fristende til Ondt. Heraf følger, at Universiteter ikke kunne henlægges til store og gamle Hovedstæder; thi der kan intet virkeligt Studenterkorps udvikle sig. Thi paa den ene Side er Magten i Hovedstæder centraliseret og dens retfærdige Fordring paa Lydighed kan ikke let forliges med den Frihed, Udviklingen fordrer og med den i Universitetets Idee liggende Nødvendighed, at Disciplinkraften skal udgaa af Ungdommens eget Indre. Men denne Vanskelighed er dog af mindre Betydning. Af endnu større Vægt er det, at store Stæder i Almindelighed, og i Særdeleshed Hovedstæder, ere Samfundslivets mægtigste Affsondringsorganer af det Fordærvede, det traditionelt Skadelige, det praktisk Onde. Universitets-Ideen maa derfor, dersom det høiere Dannelsesverk skal henlægges til en Hovedstad, aldeles opgives og de under Statsforvaltningens forskjellige Grene umiddelbart stillede Specialskolers Idee maa adopteres istedet. Flere Universiteter ere vel henlagte til Europas store Hovedstæder, men den nærmere Betragtning af de Ynglinge-Korporationer, der slutte sig til dem, turde vel kun for faa tænkende Mennesker være glædelig, og de ere desuden kun af Navn Universiteter. At henvise - saaledes som Danmark gjorde i flere Aarhundreder - de efter Kundskaber og Dannelse stræbende blandt Norges Ungdom til Kjøbenhavns Universitet, var at krænke den norske Nationalitets Fordring i sit Inderste.

„Naar man da betragter dette saa nylig stiftede norske Universitet og tager i Betragtning saavel Nationens ungdommelige Charakteer, der nu træder frem til Liv, som den friere Stilling Universitetet i Sammenligning med samme Slags Indretninger i andre Lande i flere Henseender indtager, forekommer det mig, at Universitetets Idee derigjennem mere fuldkomment og fuldstændigt realiseres, end paa noget andet Punkt i Europa."

Derpaa hedder det videre:

„Befrielsens Time slog omsider, og det var, da Karl Johan gjennem Kielertraktaten brød Danevældets Overtag i Norden og tilintetgjorde dets Herskermagt over Norge. Det var da, at den saalænge kuede eller slumrend norske Nationalitet vaagnede til Bevidsthed om sig selv og indsaa det Fornedrende i sin Provinds-Stilling, hvilken hidindtil kun de utallige Silketraade, gjennem hvilke Vanens Magt formaar at fængsle Menneskenes Sind, havde gjort udholdelig for dets Følelse. Men nu, da Norges Folk uden Forandring i sin nedsættende Betydning af Provinds skulde forenes med et andet Rige, hvis Indvaanere, trods urgamle Slægtforhold og Frændskab i Folkenes Nationalcharakteer, næsten vare aldeles fremmede for det, maatte den Søvn forsvinde, hvori den norske Fædrelandskjærlighed gjennem Aarhundreder var indvugget. Nordmændene traadte derfor frem og gjorde Paastand paa sin Ret, at ansees for et frit europæisk Folk. Denne Fremtræden var djærv og i Enkelthederne maaskee daddelværdig for Uklogskab og adskilligt Andet, men hvilken upartisk Jagttager kan nægte selve Grundmotivet sin Agtelse og sin Deeltagelse? Efterat Karl Johan tilbørligen havde afviist fremmede Magters Indblanding i dette Spørgsmaal, gav han efter for Nordmændenes fædrelandske Ønske og erkjendte dem for et frit og uafhængigt Folk. Ved denne Eftergivenhed hævede Karl Johan sig i Mod, Viisdom og ædelt Sind høit over Samtidige og deres politiske Anskuelser og Meninger. Dette seer man af den Mængde af uforstandige Domme, der ere blevne fældede derover. Jeg taler nu ikke blot om det erobringslystne Parti i Sverige; thi paa dette har man ikke Grund til at lægge nogen særdeles Vægt, men om dem, som betragte Politikens Spørgsmaal fra et høiere og, som de selv idetmindste tro, upartisk Standpunkt. Hos disse politiske Skribenter, især de franske, er der i Almindelighed een Grundtanke, der antages at burde have stor gjældende Kraft, og denne er, at Magtens Eenhed og den hele Samfundet gjennemtrængende positive Kraft bør ansees som Samfundsorganismens Fuldendelse. Dette Despotprincip er med mere eller mindre Klogskab blevet fulgt ved de Erobringsforetagender, ved hvilke Europas nuværende Statsformation og Fordeling i forskjellige Riger er opkommet, - og i Frankrig er det lykkets bedst. Men derigjennem ere Folkenes Nationalkræfter, deres naturlige Charakteer, deres forskjellige Formationer af Kultur og Civilisation blevne saa dybt krænkede, at en sygelig Uro stærkt gjennemtrænger hele det europæiske Samfundsliv og spreder en mørk og truende Skygge over dets Fremtid. At dette System, skjønt det har forskaffet de Stater, hvor det med Kraft er blevet udført, og i Særdeleshed Frankrig, Magt og hvad man pleier at kalde Ære, saaledes dog er belemret af en fordærvelig Eensidighed, kan vel vanskelig benegtes, og som Følge deraf er det Folkenes hellige Fordring, at et friere Raaderum maa indrømmes Udviklingen af deres Nationalkræfter. Men paa den anden Side skulde, om dette Raaderum blev for stort, og ingen sammenholdende Kraft fandtes, som forenede Folkene for fælles høiere Formaal, Følgen blive Opløsning og Sondersplittelse i smaae Samfund med smaae Formaal og uden den Elevation til Indsigt i Menneskelighedens høiere Fordringer, som Sammenslutningen, naar den ikke er undertrykkende, fostrer. Det føderative Monarchi er da et Middel til at forsone Nationaludviklingen med Civilisationen; thi den føderative Stat uden Monarchisme bærer i sit Skjød Tvedragtens Frø. Det føderative Monarchi er hidindtil ikke blevet fuldstændig udtalt, endnu mindre udført i Overeensstemmelse med sin Idee, og man har derfor Grund til at anse Sveriges og Norges Forening som dets første virkelige Faktum. Karl Johans Tanke var derfor ligesaa original som den var djærv og stor. Om derfor denne Føderation, som vi nu med Fortrøstning kunne haabe, i kommende Tider bliver kronet med virkelig Fremgang, skal Stifterens Navn indtage en lysende Plads i Civilisationens Historie.

„Men med endnu større Kjækhed har man forsøgt at dadle selve Kielertraktaten og det kraftfulde Mod, hvormed Karl Johan der gjennemdrev Ophævelsen af Danevældets Overtag i Norden. Nogle af de publicistiske Skribenter, som i vor Tid paatage sig en saa myndig Mine ved Bedømmelsen af Dagens politiske Spørgsmaal, have anseet Danevældet over Norge som noget Helligt, som Udvext af den fælles Nationalitets Skjød, og i Overeensstemmelse dermed Karl Johans Foretagende, at ophæve det, som et Indgreb i Folkenes Ret og indre Liv, der kan sammenlignes med Sønderlemmelsen af Polen, med Ruslands Erobring af Finland o. s. v. Men dette er en altfor vidt gaaende Yderlighed. Danmark fik Herredømmet

over Norge ved Forbrydelse mod en indgangen og paa det Høitideligste bekræftet Forbundstraktat, gjennem misbrugt Tillid og gjennem et til næsten exempelløs Yderlighed drevet System af Svig og Vold. En saa dyb Uretfærdighed kan ikke forvandles til Ret blot derved, at den faar Anledning til at vare længe og gjennem Aarhundreder undgaa Rettelse og Straf; thi Sandhed og Ret have en Magt, som trodser Tidernes Omskiftelser, og kunne aldrig forældes. I det Forbund, mod hvilket Danmark havde forbrudt sig ved Norges Underkuelse, deeltog ogsaa Sverige, og den Forpligtelse, det derved paatog sig, at opretholde de tre nordiske Rigers Selvstændighed, kan ikke ansees for at være opfyldt blot derved, at det befriede sig selv, da den danske Voldsmagt paa den mest skamløse Maade ogsaa forsøgte paa dets Underkuelse; men dets Skyldighed ogsaa at bevirke Norges Befrielse stod tilbage og er vedblevet, uagtet den er blevet dybt forglemt. Men man svarer maaskee, at da Norge selv var fornøiet med sin Stilling som underkuet Provinds, havde Sverige ingen Opfordring til at indblande sig i dets Anliggender og gjøre Paastand paa en Befrielse, som det selv ikke higede efter. Men skjønt jeg, for at modbevise denne Paastand, kunde sige, at Tilfredsheden kun var tilsyneladende, kun et Udtryk af Taalsomhed under en Byrde, som man ikke havde Kraft til at afkaste, og at den efter Frihed længtende Nationalitet vel slumrede, men dog - som det ogsaa siden viste sig - levede i fuld Kraft, vil jeg dog ikke holde mig dertil. Jeg paastaar derimod, at ogsaa uden Hensyn til den Befrielse, som man med Sikkerhed kunde antage var eftertragtet af det norske Folks virkelige Tænkesæt, var Sverige, i Kraft af sin politiske Stilling, forpligtet til, om det kunde, at bryde Danevældet i Norden. Dette Vælde havde nemlig gjennem flere Aarhundreder gjort det vestlige Norden svagt og handlet i aabenbar Strid med dets Bestemmelse. Om det ogsaa skulde kunne siges, at det svenske Folk vel meget har hegnet om og elsket sin offensive Stilling til den slaviske Folkestamme og det mægtige Vælde, som nu sammenholder dens Kræfter, er det dog sikkert, at en stærk og aarvaagen Defensiv mod dette Hold er en af Sveriges mest magtpaaliggende politiske Pligter baade mod sig selv og det vestlige Norden i Almindelighed. Men hvorledes har Danmark opført sig i Forhold til denne Side af Sveriges politiske Bestemmelse? Det har uophørligt, siden Sverige befriede sig fra dets Overvælde, været den slaviske Magts Bundsforvandt, og naar Sverige var indviklet i Krig med denne, undlod det aldrig at deeltage deri som dets Fiende, tydelig i den Hensigt at gjøre Erobringer fra Sverige, om ikke aldeles at underkue det. I den ulykkelige Krig under Gustav IV Adolf bidrog Danmarks Deeltagelse med de overlegne Fiender, i en hovedsagelig Grad, til Tabet af Finland. Og i Aarene 1812 og 13 sluttede Danmark sig til Napoleon, og det troligvis ikke blot af Eftergivenhed for Despotens Magt, men ogsaa med Haab om - i Tilfælde af at den Sidste, som de Fordomsfulde da med saa megen Sikkerhed spaaede, skulde blive Seierherre - at faa udstrække sin Magt idetmindste over nogen Deel af det svenske Rige. Dersom det derimod er det vestlige Nordens Bestemmelse at danne og forsvare Frihedens og Kulturens Fristed i Norden, og dersom Sverige for dette høie Maal har kjæmpet, skjønt ikke altid med Klogskab, dog ihærdigt, og medens uhørt Modgang er faldet i dets Lod, var Sveriges Konge eller den, som i hans Navn var dets Anfører, naar han paa den ene Side var høisindet og viis nok til at indsee denne det vestlige Nordens Bestemmelse, og han paa den anden Side havde gjenerhvervet Sverige den høiere politiske Betydning, det saa længe havde savnet, ikke blot berettiget, men pligtig til strængt at fordre Ophøret af et Vælde, som ikke alene var opkommet gjennem Uretfærdighed og Usurpation, men ogsaa var fiendtligt mod det vestlige Nordens Frihed, Tryghed og Magt.

„Dersom den svenske Fyrste havde misbrugt den Magt, Kielertraktaten lagde i hans Haand, erobret Norge og gjort det til en Sverige underkastet Provinds, havde han ligesom Danmark forbrudt sig mod det vestlige Nordens Frihed, fortsat Danmarks Usurpation og derved grundlagt en Tilstand hos Nordens Folk, som fra Begyndelsen skulde have baaret Tvedragt, Oprør og indbyrdes Krig i sit Skjød. Nu derimod traadte et af Folkebefrielsens skjønneste Verker frem i Virkeligheden, og skjønt det er ubestrideligt, at det var fra Karl Johan, som paa den ene Side brød Danevældet og paa den anden Side gav efter for Norges nyudviklede Nationalitet, at denne Befrielse egentlig hidrørte, maatte det dog ogsaa erkjendes, at det norske Folk gjennem sin Nationalitets udtalte Fordring hovedsagelig selv bidrog dertil; thi et Folk kan ikke befries uden - gjennem Udviklingen af sit Livs fælles Princip til Herre over Individualismens Fordringer - at befri sig selv.

„Gjennem det føderative Monarchi, som Karl Johan har grundlagt i Norden, er en Tanke udtalt, som er ny, djærv og stor. De Folk, som ere forenede gjennem den, ere med Hensyn til Rettigheder sideordnede i Forhold til hinanden. Det enes Interesser ere ikke underordnede det andets, men begge have i sin fælles Interesse en Opfordring til den Sindelagets Eendrægtighed, som alene kan gjøre dem stærke til at opfylde den Bestemmelse, der synes at være dem forelagt af Forsynet. Men hvori bestaar da denne Bestemmelse? Det synes vel at ligge klart i Dagen, at den først og fremst indeholder det Bud, at danne et stærkt og sikkert beskyttende Fristed i Norden for Kultur og Civilisation i Tilfælde af, at Voldsmagten, den komme fra hvilketsomhelst Hold, skulde true det øvrige Europa. Tegnér siger om Svea:

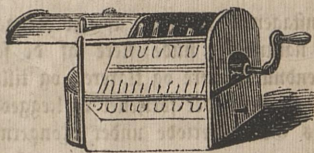
För vis att reta skaran,
För stolt att frukta den,
Hon vinkar trygg åt faran,
Välkommen gamla vän!

Paa de forenede Broderriger passe disse skjønne Ord i endnu høiere Grad end paa Sverige alene; thi om den virkelige Eendrægtighed med sin stærke Haand sammenholder disse Folk, kunne de med sikkert Haab stræbe efter den sublime Bestemmelse, at blive et saadant Kulturens og Civilisationens Fristed. Det vilde dog være ønskeligt, at det Viisdomsbud, der opfordrer til ikke at opirre Hoben, blev noget alvorligere adlydt end hidindtil, især i den senere Tid, har været sædvanligt, og desuden burde det ihukommes, at Stoltheden ikke formaar at seire over Frygten. Saalænge Faren endnu er langt borte, skryder vel Stoltheden hurtigt nok; men naar den kommer nærmere, falder den sædvanligvis sammen. Det er derimod den Fortrøstning, som alene Bevidstheden om en høiere Bestemmelse formaar at indgive, der seirer over Forfærdelsens Magt og gjør Mennesket stærkt ligeoverfor Faren. Saalænge det vestlige Nordens gamle Stilling vedblev, Danmark kuede eller idetmindste mægtigt tilbageholdt Norges Nationalkraft og Sverige havde tilbage sin vel af Folket særdeles uforstandigt elskede, men dog høist farlige Offensivstilling til Rusland, kunde en saadan Bevidsthed ikke opkomme, og saa skulde ogsaa sandsynligvis Forholdet blive, om Sverige og Norge skulde være sondrede fra hverandre enten gjennem sin politiske Stilling eller og gjennem Tvedragt. Nu derimod, da de ere forenede for at efterstræbe et over deres adskilte Interesser ophøiet fælles Maal, er det ydre Vilkaar for Udviklingen af denne store Tanke, til bestemmende og forenende Kraft inden det fælles Tænkesæt, saa givet, at det næsten skulde kunne vække Forundring, om dens Opkomst i Længden skulde udeblive. Men derimod engang udviklet til en Tænkemaaden gjennemtrængende Kraft, skal den give denne Eendrægtighed Adel, Styrke og et temmelig sikkert Haab om en gjennem Tiderne vedblivende Frihed og Selvstændighed. Karl Johan nærede ikke alene denne store Tanke og var gjennemtrængt deraf i sit Inderste, men Han udtalte den baade i Ord og Handling med den Fuldstændighed, Tydelighed og Kraft, at vel sjelden de store politiske Ideer, som i Tidernes Løb have indvirket paa vor Slægts Skjæbner, have af sine første Udviklingsorganer erholdt samme Klarhed og Bestemthed i Fremstillingen. Han synes dog længe og maaskee til sin Død at have været den Eneste, som fuldstændigen har næret og virkeligen begrebet den. Dog har der nu begyndt at vise sig Tegn, som bebude, at dens Sandhed, og derigjennem Karl Johans rige historiske Betydning, i Fremtiden skal blive dybere indseet og bedre skattet i Forhold til sit høie Værd, end Tilfældet nu er.

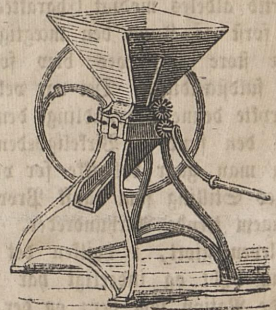
„Men Folkene have ikke sin høieste Bestemmelse i hvad man sædvanligvis kalder deres Frihed, eller Evnen til at forsvare sin Selvstændighed mod ydre og fremmed Magt, ikke engang naar dette Forsvar hænger sammen med og befordrer Beskyttelsen af den virkelige Civilisations fredelige Fremgang. Den høiere Kaldelse, som udgaar til dem fra den virkelige Menneskelighed og det hellige Forsyn, af hvilket deres Liv umiddelbart bestemmes, er den, med aktiv Kraft at trænge ind i den aandelige Forvandlings eller Kulturens hellige Proces og befordre dens Magt over Civilisationen. Det er derved, at ogsaa Folkene erhverve Udødelighedens Ære, og skjønt deres Civilisation eller Tilværelse som Stater er gaaet under, vedblive ved sin aandelige Magt at leve gjennem Tiderne. Spørge vi da, om det vestlige Nordens Broderfolk, kunne haabe eller bør ønske at erhverve sig en Plads i denne Kulturfolkenes høiere Række, saa kunne vi svare, at de i sin Historie og sine Skjæbner have erholdt høitidelige Kaldelser dertil. Jeg vil her kun for vor Erindring gjenkalde vore største og mest lovpriste Helte, baade ham, som faldt paa Lützens Slagmark og fik Navn af den Store, og ham, som faldt ved Stiklestad og erholdt Navnet og for en Tid ogsaa Magten af den Hellige. Det bør staa klart for Enhver, at det ikke var Rota eller Krigsgudinden, men Christendommen selv, som ved disse feirede Helteminder fæstede de Seierskrandse, som evindelig vedblive at leve ikke blot i Civilisationens, men ogsaa i selve Menneskehedens Aarbøger. Ere vi da dem værdige eller er vor Maade at bevare dem paa svarende til den Fordring, de opstille? Heltebedrifter, der blot for Dagen ere ærerige, men uden Indflydelse paa Fremtiden, kunne vel gjennem Priis og Pral bevares fra Glemselens Magt, men de ere dog kun visnet Løv paa den menneskelige Handlings vældige Træ. For at have virkeligt Liv maatte disse Ærens Minder være gjennemtrængte af Fremtidskraft og som Befordringsmidler tilhøre den store Forvandlingsproces, som udgjør Menneskehedens Væsen. Naar Folkene altsaa prise saadanne Minder blot af Nationalstolthed og prale dermed, medens de aldeles forglemme deres virkelige Betydning, er det til Overmaal væmmeligt. Om de derimod opfatte disse Minders indre og virkelige Faktum og ikke alene indsee det Forhold, hvori de staae til Menneskeheden og dens høieste Bestemmelse, men ogsaa ivrig arbeide i samme Retning og for samme Maal som de, da have de Ret til ogsaa som sin Eiendom at tilegne sig Æren af deres feirede Navne. Dersom altsaa Nordens Broderfolk indsee og begribe, at de gjennem sine store Martyrhelte ere blevne kaldede og næsten indviede til Tjenere for Menneskehedens høieste Verdensanskuelse, Kulturens inderste Grundkraft, og som Følge deraf ivrigt arbeide for at give sin Tænkemaade den Retning og Elevation, som svarer til denne Kaldelse, da kunne de med Fortrøstning tænke paa sin Fremtid og med Sikkerhed haabe ikke blot Frihed og Selvstændighed, men ogsaa Fred, Lykke og Forædling."

Jeg antager, at enhver varm Fædrelandsven, efter Gjennemlæsningen af disse Uddrag, med Glæde vil gjøre alt hvad der staar i hans Magt for at fremme dette Foretagende, der efter alt hvad man tør antage, vil bringe velsignelsesrige Frugter, og at Foreningen saaledes, efterat dens Aand og Formaal er bleven antydet, snart vil kunne tælle mange Medlemmer i vor Midte. Hvad der fordres, er ikke stort; kun 1½ Spd. eengang for alle. Hermed være da denne Sag paa det Bedste anbefalet til mine Medborgere.

Landbrugs-Redskaber.

Engelsk Haandkjærne.

Kornknuseren.

I. Engelsk Haandkjærne.

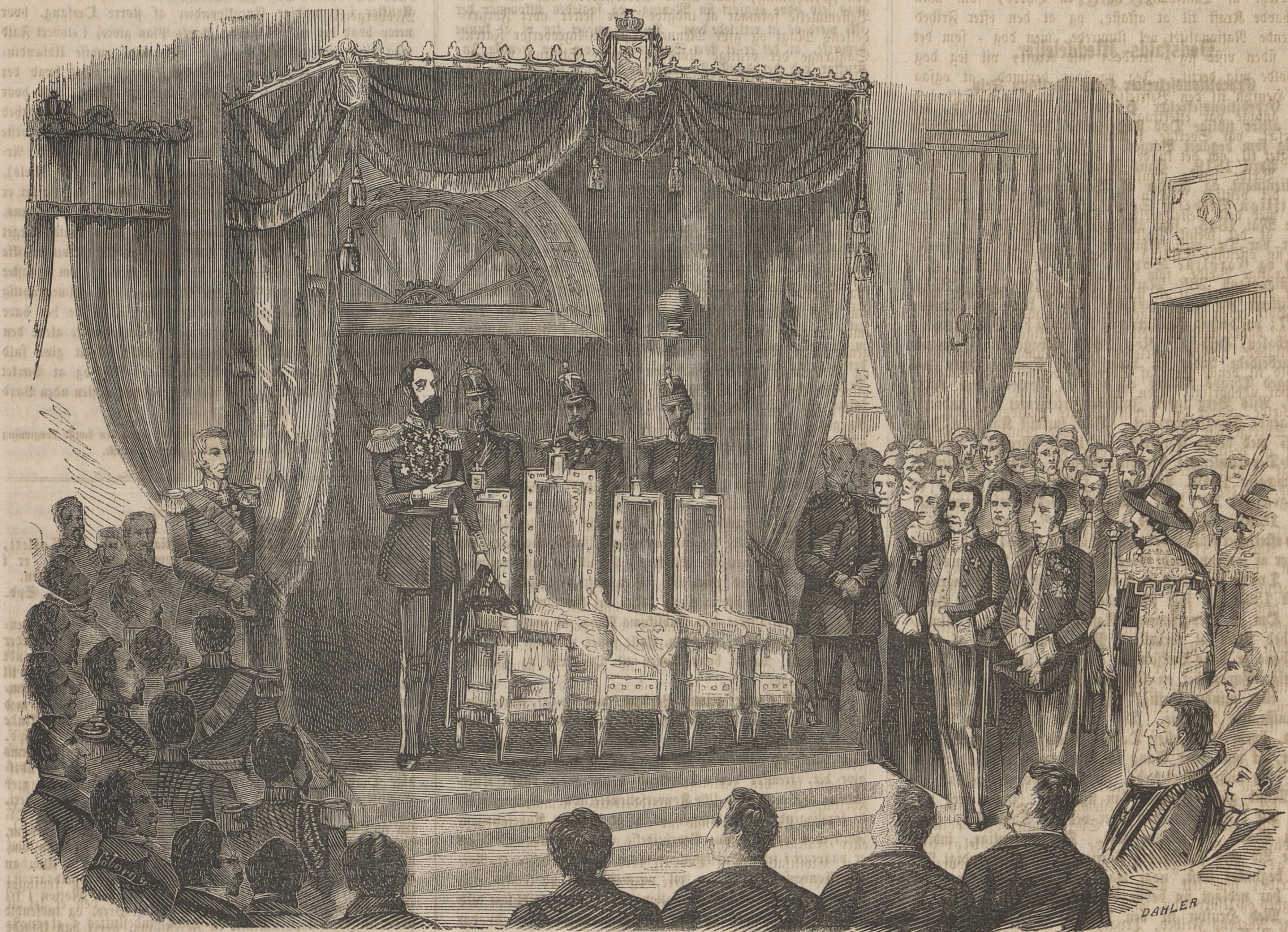
Denne Haandkjærnes Fortrinlighed er, ifølge den engelske Priiskurant,*) hvorefter den i Sommer blev anskaffet til Ladegaardsøens Hovedgaard, saa iøinefaldende, at den kun tiltrænger liden Forklaring. Den sætter Kjærnen istand til at meddele Fløden til enhver Tid den fornødne Varmegrad ved at anvende koldt eller varmt Vand efter Aarstidens Beskaffenhed, „saaledes at man kan være vis paa at erholde Smør efter omtrent 10 Minuters Kjærning." Den har desuden det Fortrin at være forsynet med et lukket Kar til Vandet (den dobbelte Bund under Kjærnen), hvorved Fløden bibeholder en jevn Temperatur og Vandet hindres fra at skvulpe over under Kjærningen. Den er simpel i sit Princip, - den bestaar kun af en tovinget Vifte eller horizontalliggende Kjærnestav, - den er let at holde reen, og da hele Maskinen indesluttes i et eneste Kar, meget bekvem og let at haandtere. De vigtigste Regler for denne Kjærnes Brug ere følgende: Fyld Kjærnen med koldt Vand og drei Axelen nogle Gange rundt, hvorved Smørret hindres fra at fæste sig ved Tinnets Overflade. Tøm Kjærnen og fyld den iige op til Axelen med Fløde. Fyld derpaa Kjærnens Bund med varmt Vand og giv Sveven nogle Omdreininger, for at udjevne Temperaturen i Fløden. Naar denne har faaet en Varme af 60° Fahrenheit eller 12½° Reaumur, tømmes Vandet ud, og Kjærningen fortsættes uafbrudt ved en jevn og stadig Bevægelse af Sveven. Det lille Rør i Laaget maa holdes lukket under Kjærningen; den, som kjærner, holder Fingeren derpaa, men tager den bort af og til. Ved Bunden af Vandbeholderen paa Kjærnens Forside er Røret, hvorigjennem det varme Vand udtappes; det andet Rør, lige under Sveven, tjener til Udtapning af Kjærnemelken. Naar Smørret er færdigt og Kjærnemelken aftappet, helder man noget koldt Vand i Kjærnen og giver Sveven et Par raske Omdreininger. Viften kan derpaa tages ud, hvorpaa Kjærnen gjøres vel reen og aftørres godt. Er Kjærnen ubrugt og ny, bør den, forinden den tages i Brug, udskylles vel med Klid og Vand. Indkjøbsprisen for dette Slags Kjærner varierer i England fra 16 sh. til 2 £.

*) Illustrated Catalogue of Richmond & Chandler's agricultural Implements. Manchester. Kjærnen benævnes „Johnstons improved metallic churn."

Den til Ladegaardsøen anskaffede Kjærne var af 3die Størrelse og kostede i Indkjøb £ 1. 4 sh., der i norske Penge beregnedes til 5 Spd. 40 ß, hvortil endvidere kom Omkostninger i Hull, Fragt, Assurance, Told og Udgifter i Christiania med 3 Spd. 50 ß samt endelig 5 pCt. til Kommissionæren med 52 ß, - eller tilsammen 9 Spd. 22 ß. Efter al Sandsynlighed vil den kunne forarbeides her (hos Blikkenslager Meyer i Storgaden) for en Priis af 3 à 4 Spd. Man har troet at burde fremhæve denne Priisforskjel, der gjør deslige Bestillinger fra Udlandet betænkelige, uden Hensyn til at Fabrikpriserne der stedse ere høiere, paa Grund af Patentretten. Til Slutning skal man kun tilføie, at de med Kjærnen anstillede Forsøg have givet tilfredsstillende Resultater. Den er imidlertid kun brugbar i smaae Landhuusholdninger og benyttes vel egentlig mest i de engelske farms ved Frokostbordet, hvor det nykjærnede Smør tilberedes af Husets Damer. Til større Landbrug passer det bedre at anvende enten den stjernsværdske Turbinkjærne eller den af Major Gussander her i Landet patenterede Kjærne med tilhørende Apparater, - af hvilke den førstnævnte er beskrevet i Polytechnisk Tidsskrift Nr. 12, 1854, den anden findes i samme Tidsskrift Nr. 10, 1857, pag. 154, - hvis man ikke vil beholde den almindelige norske Stavkjærne, der med Hensyn til Smørrets Beskaffenhed (Fasthed og Holdbarhed) har et stort Fortrin fremfor de nye hurtigere og bekvemmere Kjærner.

II. **Kornknuseren.** *)

Det Eiendommelige ved disse Kværners Konstruktion bestaar deri, at de ere indrettede til at knuse eller grøbe al Slags Kornsæd, uden at man behøver at skifte Valser, hvorhos de udmærke sig ved Udstrækningen af deres Virkning, idet de i betydelig Grad formindske Prisen paa Grøbning af Korn og samtidig bekræfte Rigtigheden af den Sætning, at en Artikel, for virkelig at være billig, tillige maa være god. Grøbet Korn er almindelig anerkjendt for at være mere nærende og følgelig mere besparende end Korn i sin oprindelige Tilstand. Grøbet Havre fylder en halv Gang mere i Tønden, naar Kornet er godt knust, medens Hesten ved denne Næring bliver mere arbeidsdygtig med ringere Bekostning. Den ugrøbede Havre svælges sædvanlig uden at tygges, hvilket viser sig deraf, at den gaar heel igjennem Dyret og følgelig er dette til liden Nytte. Bliver derimod Kornet knust, kan det uden Ulempe gives som Foder, da dets Spirekraft er tilintetgjort, medens Grøbningen i høi Grad letter Tygningen og Fordøielsen, hvorved alle Organismens Funktioner foregaa med større Liv. Fordelene af at tilberede Foderet for Hesten ere saa almindelig erkjendte, at en Kværn til dette Øiemed er næsten uundværlig i ethvert Huushold, hvori der tages det mindste Hensyn til Besparelse eller Nytte. De økonomiske og velgjørende Virkninger af at knuse eller grøbe Kornet som Foder for alle Slags Kreaturer*) ere nu til den Grad anerkjendte, at der kun staar tilbage at tilveiebringe hensigtsmæssige og billige Maskiner til dette Arbeide, i hvilken Henseende foranstaaende Kværn kan anbefales som forenende en simpel Konstruktion med Priisbillighed. Den udretter meget og er af stor Varighed; den staar paa en Fod af Jern. En Indretning, som er særegen for denne Kværn, er Anvendelsen af en Stilskrue paa Bagsiden af Madningskassen; en let Omdreining af denne Skrue er alt hvad der behøves for at forøge eller formindske Tilgangen til de arbeidende Valser, hvilke ere saaledes dannede, at de samtidig skjære og knuse. De kunne saaledes reguleres, at de levere

Storthingets Opløsning.

Kornet grovere eller finere grøbet, alene ved Hjælp af en Dreng, og knuse omtrent 2 Skjepper i 10 Minuter. Valsernes Størrelse er 7"—3½. Prisen er i England £ 5. 5 sh., hvilket i norske Penge med Tillæg af alle Slags Omkostninger bliver omtrent 32½ Spd. Det bemærkes, at Kværnen vel egentlig er bestemt til Haandkraft, men at den med den største Lethed vil kunne sættes i Forbindelse med en Dampmaskine eller Hestegang, og der er ingen Grund til at antage, at den let skulde komme i Uorden, hvis den holdes reen og passes med god Olie. I Christiania har denne Maskine i Sommer været at erholde for den ovenangivne Priis hos Mechanikus Jacobsen ved Youngstorvet.

Storthingets Opløsning.

Mange ville maaskee synes, at vort Billede af denne Akt kommer for seent; men saa er det ikke: det kommer kun nærmere den næste Gjentagelse af samme Optrin, og paa samme Sted. Thi give vi det trøstigen og skride til en Forklaring.

Jeg veed ikke, om nogen af mine Læsere har siddet i en Fisketeine, som var fyldt til Halsen. I saa Fald vil han være den eneste til at fatte Trængselen i Opgangen til Storthingets Galleri. Man staar der stoppet op til hinanden, og man træder selv sin ærværdigste Næste paa Ligtornene, for at see, om man ikke kan trænge en Tomme længere frem. Klokken er 1, det ringer, man stormer frem, Kvinder og Børn hyle til lyrisk Afvexling — man har Følelsen af, at det gaar op paa en Studenthybel. Men man kommer dog ind paa et Galleri, der allerede fra et andet Hold er garneret af Damer med Hatte, saa kokette og smaa, at jeg kunde fristes til at kysse Fligen af dem, uden Tanke om at forgaa mig mod 5. 6. 7. Nu, man axler sig, og Damerne, som see bedst, ere udsatte for at trænges mest. Efterhaanden indtage Storthingsmændene sine Pladse, nede i Salen. De ere i Høitidsskrud; selv Demokrater have hvide Handsker paa. Efter nogen Venten marschere trende Militære ind og stille sig bag de gyldne Sæder, som have afløst Præsidentstolen. Heroldern, skinnende af Sølv, Kobber og Jern, træde ind og stille sig tilvenstre for Thronstadet. Det lysner i Salen - Lyset falder ellers ind fra Baggrunden. Øiet følger ogsaa Prindsregenten, der tager Plads, staaende foran det midterste af disse Sæder. Den lange Række af Autoriteter følger efter. Den bukker for Prindsregenten, og for Præsidenten, der sidder ved et lidet Bord ligeoverfor Thronstadet. Det er en besværlig Kunst paa een Gang at bukke til Høire og Venstre, for Konge- og Folkemagten, og kun Faa skilte sig tilfredsstillende derved. Damerne stode ledige paa Galleriet, og i Mangel af noget bedre, tænkte de ved sig selv, at af alle Videnskaber er den, at bukke zirlig dog den allersværeste. . . . . . „Mange Tak, jeg er engageret!" hedder det, hvor denne Videnskab mangler. — Prindsregenten overrækkes Throntalen. Hvor den plastiske Kunst optræder, hører man, inden Foredraget begynder. Ikke sandt, mine Damer? Ikke sandt, I Herrer Militære? Prindsregenten oplæste Talen. Den var paa Norsk, og den fremsagdes saa langsomt og tydeligt, at hvert Ord kunde høres. Men den tjente dog til at vise, at vort og Broderrigets Sprog dog ikke

*) Illustr. Catalogue of Richmond & Chandler's agric. Impl.

*) For Fodring af Melkekjør er dog uden Tvivl Rugklid tjenligere.

er et og det samme. Betoningen betegner Forskjellen. — Prindsen kom til Daddelen over de unionelle Forslags Udfald, og Ansigterne bleve en Alen længere. Thingmændene troede at have gjort det saa inderlig godt og føieligt. Men der gik et nyt Lys op for dem. Gak hjem, kom igjen og gjør det bedre, lød det gjennem Manges Hjerter. Og alle raabte af sit fuldeste Sind, saasnart Talen var endt: „Gud bevare Kongen og Fædrelandet!“ Og hiint Ønske havde netop i dette Øieblik en for dyb indre Betydning, til kun at være et ceremonielt Udtryk. Det var et Ord, hvori hele Folket har lagt sit Hjertes Fortrøstning og Haab. — Festlighedens Fryd er kort, vilde man sige, hvis man her kunde være Tilskuer uden Dagens Trængsel. Et Kvarteer er henløbet, og Autoriteterne drage atter bukkende forbi. — De Mænd kunne Intet lære, mumle Damerne, idet de, trods Trængselen, beslutte sig til at tømme dette Høitidelighedens Bæger til Bunden. — Ceremonien er endt, Prindsregenten bukker for Thinget og gaar. Herolderne trine bort, det mørkner i Salen og Galleriet strømmer ud. Men Storthinget sidder der igjen, medens Præsidenten dikterer den kongelige Opløsnings-Tale til Bogs.

Dødsfalds-Meddelelser.

Expeditionssekretær Hans Christian Seip.

Expeditionssekretær Hans Christian Seip, ved hvis altfor tidlige Død Fædrelandet har tabt en ligesaa dygtig som begavet Borger, er født i Christianssand den 21de April 1819. Hans Forældre vare daværende Premierlieutnant og Ridder af Dannebrog, senere Kapitain Christian Vilhelm Seip, (f. 20de Decbr 1788, † 13de Mai 1845, som afskediget fra Tjenesten, og hvis Fader var Dr. med. Christian Caspar Seip i Frederikshald) og Caroline Sophie Amalie Femmer, (f. i Christianssand 28de Marts 1795, † 10de Juni 1851). Dimitteret fra Christianssands Skole blev han Student 1837; var derpaa Huuslærer og Kontorist hos Sorenskriver i Østerdalen, Heiberg. Kom 1842 tilbage til Christiania og arbeidede under sin Læsning til Embedsexamen paa Byfoged Thraps Kontor og paa det Kontor, som under Prof. Nils Berg inden Justitsdepartementet var indrettet angaaende Fængselsvæsenet. Blev juridisk Kandidat Juni 1845 med bedste Karakteer for begge Prøver; Kopist i Kirke-Departementets Expeditionskontor 1845, konstitueret Fuldmægtig 1849, Bureauchef i Kontoret for Skole- og Fattigvæsenet 10de Mai 1852 og Expeditionssekretær 30te Juli 1856. Han døde i Oslo 1ste November 1857. Seip efterlader Enke Alette Eveline Tyrholm, (f. 1821) Datter af forhenværende Grosserer paa Moss, Magnus Israel Tyrholm, med hvem han blev gift i Slutningen af Aaret 1853, og som skjænkede ham to gjenlevende Børn.

Om en Depgrtements-Mands Liv er der i Almindelighed Lidet at fortælle. Paa ethvert Trin af hans Løbebane er hans Virksomhed anonym; som Kopist, Fuldmægtig, Bureauchef og Expeditionssekretær er han kun et mere eller mindre kraftigt og virksomt Hjul i den store administrative Maskine. Det er den styrende og ledende Aand, hvem Roes eller Daddel tilkommer. Intet Under derfor, at man hver Gang en Departements-Mand træder over i en anden Virkekreds, tvivlende spørger: Hvad har den Mand gjort? Ingen kan sige det, Ingen veed det, fordi Alt i Departementet skeer ved en Samvirken, hvori ingen Enkelt kan udsøge Sit. Det personlige, individuelle Liv med selvstændig Fortjeneste og selvstændigt Ansvar begynder først, naar man forlader det Kontor, hvor man har nedlagt sin bedste og friskeste Kraft.

Med Hensyn til den Afdødes tolvaarige Departements-Virksomhed maa der saaledes henvises til hans departementale Karriere. I en videre Kreds vil Efterretningen om hans tidlige Bortgang modtages med Deeltagelse, fordi han var mangfoldige af Jurisprudensens yngre Dyrkere bekjendt som en udmærket Jurist. Vistnok har han, saavidt vi vide, aldrig optraadt som Forfatter*); det hører overhovedet til de stærkeste Vidnesbyrd om Kontorlivets aandsslappende Indflydelse, at man i Literaturen saalidet mærker Tilværelsen af al den Intelligens, der er ophobet i Regjeringens Skriverstuer. Men Expeditionssekretær Seip havde mange Disciple, der taknemmelig saae op til ham som en begavet og dygtig Lærer. I vor Tid, da man ikke længere studerer Jus ved Universitetet, og de juridiske Studerende i Almindelighed kun kjende sine Universitetslærere af deres Skrifter, forsaavidt som de have udgivet saadanne, er en Mand, der i sin Kreds staar som Opretholder af den videnskabelige Sands og Interesse, dobbelt værd Paaskjønnelse.

Hans Livsforhold havde ikke tilladt ham dybtgaaende videnskabelige Granskninger; men hans juridiske Kundskaber havde Grundighedens Stempel. Hvad der især fængslede dem, der traadte i nærmere Berørelse med ham, var hans sjeldne Skarpsindighed, klare Opfattelse og rolige Fremstilling. I de Enkeltes Kreds, som han holdt af og som elskede og agtede ham, fremtraadte han med fordringsløs Beskedenhed, men tillige som en kraftig imponerende Personlighed. For at fuldstændiggjøre Billedet, maa hans utrættelige Arbeidsomhed og hans velvillige, hjælpsomme Sind nævnes som fremtrædende Charakteertræk. Længst vil hans Minde blive bevaret hos dem, der under hans Veiledning have begyndt sine juridiske Studier og som have ham at takke for mangt et vækkende, aandsbefrugtende Ord.

*) Det kan dog bemærkes, at de Forandringer, der ere foretagne i 2det Oplag af Schweigaards Proces, 1ste Deel, væsentlig skyldes ham.

Literatur.

Fru Inger til Østeraad, der tidligere har været at læse i dette Blad, er nu hos dets Forlægger, H. J. Jensen, udkommet i et særskilt Aftryk, til en Priis af 30 ß. Det sømmer sig ikke for os, at udtale anden Dom over dette Digterværk, end den, der allerede ligger i Optagelsen i vort Blad. Vore Læsere maa selv have opgjort sin Mening, og saaledes tilkommer der ikke mere os at rettelede dem. Kun saameget tro vi at kunne bemærke, at det er et stort Spørgsmaal, om den sceniske Instruktør ved det danske Theater har været i sin Ret, da han under vore fattige Theaterforholde nægtede et Stykke, som dette Optagelse der paa Scenen. Og vi formene, at de fleste ogsaa ville heri være enige med os, og det saameget mere, som Stykket ved at opføres andetsteds, har viist sig at være af scenisk Virkning. Paa Bergens Theater er det opført mangfoldige Gange med stort Bifald, — Forfatteren blev endog fremkaldt, — og i Throndhjem har det ligeledes ved en Opførelse nylig gjort megen Lykke. Til denne Stykkets Udestængelse fra Hovedstadens Theater, formaae vi ikke at see anden Grund, end en særegen Lyst hos dets danskfødte Leder til efter yderste Evne at tilbagetrænge eller udelukke fra denne Scene de norske Forfatteres Produkter. Den samme Lyst tro vi ogsaa at have opdaget deri, at de norske Stykker, selv medens de vedblive at trække meget godt Huus, skyndsomt henlægges for bestandig, medens derimod selv de maadeligste udenlandske Stykker nyde en saadan Begunstigelse, at de kunne føre sit uforstyrrede Gjengangerliv længe efterat Kritiken har myrdet dem og Publikum vendt dem Ryggen. Lægger vi hertil, at norske Stykker honoreres forholdsviis meget slet, (erindre vi ikke feil, har Hostrup for sine Stykker faaet fire Gange saa stort Honorar som Bjørnson for sit nye Stykke), saa troe vi man her vil have fuldgyldige Beviser for, at Forholdene ved Christiania Theater ingenlunde ere skikkede til at fremhjælpe noget dramatisk Forfatterskab her i Landet. Vi ville ikke her stille nogetsomhelst Nationalitets-Krav til dette Theaters artistiske Direktør. Vi tillade ham tvertimod at opvarte selv med edomitiske og sulamittiske Stykker — om han saadanne kan tilveiebringe. Kun det kræve vi, ligesaameget i vore Forfatteres som Publikums Navn, at norske Stykker, under lige Betingelser forresten, skulle stilles paa lige Fod med de fremmede, baade hvad Retten til Opførelse og Honorar monne angaae.

Nordisk Conversations-Lexicon, udgivet af Forlagsbureauet i Kjøbenhavn. 1ste Hefte, 64 tospaltede Sider, Priis 16 ß. Vi have allerede efter Subskriptionsplanen anbefalet dette Værk og fremhævet den Garanti, Medarbeidernes Navne give det, fremfor den i Tydskland paabegyndte danske Oversættelse af Brockhaus's lille Konversationslexikon. Gjennemsynet af foreliggende Hefte bringer os til at gjentage Anbefalingen. Forskjellen mellem denne Bearbeidelse og det brockhausiske Værk er paapeget i selve Subskriptionsplanen, hvor det hedder: „Nordisk Conversations-Lexicon vil nærmest blive udarbeidet efter Brockhaus's „kleineres Conversationslexicon“, forsaavidt som dette i Henseende til Plan og Behandlingsmaade fra først af har afgivet det Forbillede, man meente i det Hele taget at kunne følge, ligesom det med Hensyn til Omfanget har dannet den omtrentlige Maalestok for nærværende Arbeide; dernæst forsaavidt som det bliver lagt til Grund for Udarbeidelsen og fulgt, hvor der ikke findes Anledning til at afvige derfra. Det er imidlertid kun faa Artikler hos Brockhaus, der her ville blive gjengivne ganske uforandrede, og specielt ville alle de, som vedrøre de tre nordiske Riger og især Danmarks Historie, blive aldeles selvstændigt og meget udførligt behandlede, saa at Værket vel med Rette tør bære Navn af „Nordisk Conversationslexicon.“ Ligesom en Mængde Artikler, der savnes i hint, her blive tilføiede, vil paa den anden Side Alt, hvad der specielt vedkommer Tydskland, forkortes og en stor Deel overflødige (hvortil navnlig maa regnes den Mængde Fremmedord, som findes i hver Ordbog, forældede techniske Udtryk etc. etc.) aldeles udelades.“ — Hvad der berettiger til Titelen „nordisk“ er naturligviis denne større Opmærksomhed, som her er skjænket Alt, hvad der angaar de nordiske Riger fremfor i Originalen, og hvorved Bearbeidelsen faar et af denne uafhængigt Værd. De specielt norske Artikler ere her i de bedste Hænder; thi de besørges af Prof. Munch. Ved Artikler af almindelig Beskaffenhed, hvor det kun gjælder at angive Forholdet i de nordiske Lande, synes dog baade Norge og Sverige noget tilsidesat*). Imidlertid er dette undskyldeligt, da Bearbeiderne, hvoraf de fleste ere danske, ikke kunne have den specielle Indsigt i Broderlandenes Forholde, som var fornøden, for at Ligelighed tilfulde skulde opnaaes. Ogsaa synes Redaktionen, efter Artikelen Absalon at slutte, at ville indrømme den danske Historie en uforholdsmæssig stor Plads. Ved et Værk, som dette, gjælder det at orientere Folk med Hensyn til det Hovedsagelige, ikke at give al den Oplysning, som kan tilveiebringes om en enkelt Sag. Det vil neppe falde Nogen ind at studere dansk Historie med et Konversationslexikon alene som Kilde. Istedet for denne med Hensyn til Øiemedet baade for store og for ringe Fuldstændighed, vilde vi ønske, at Forf. vilde fatte sig noget kortere og derhos henvise til det Hovedværk, hvor udførligere Oplysninger ere at hente. En saadan Henviisning, der vilde kræve ubetydelig Plads, skulde vi ønske ved alle nordiske Artikler. Den har netop sin Nytte for Konversations-Lexikonernes Publikum, som kan forudsættes at savne Kundskaber selv om de for Literatoren nærmestliggende, kjendte Kilder. En saadan Henviisning er desuden almindelig i lignende udenlandske Værker, og vilde her ogsaa for Fremmede have sin Betydning. Thi ligesaavist som det er, at den her givne Fremstilling af de nordiske Gjenstande vil gaae over i de sammentrængte udenlandske Lexika, ligesaavist er det, at Henviisningerne ville være af Vigtighed med Hensyn til Behandlingen af disse Artikler i fremtidige Encyklopædier af større Omfang, hvor netop hvad der efter et mindre Værks Plan gives, i ethvert Fald maa blive utilstrækkeligt. Herved vilde man anvise Udlændinger Midler til at faae en paalidelig Fremstilling af hvad der angaar Norden. Vel kan dette synes en Bisag, men hvor denne Fordeel kan opnaaes ved Siden af en større Brugbarhed for Værkets egentlige Læsere, kan den altid tages med. Første Hefte omfatter Ordene A — Afrika. De specielt norske Artikler, som deri findes, ere: Aalesund, Aall (Jacob og Niels), Aasen (Ivar), Abel (Niels Henrik) og Adelaer. — Værket er smukt udstyret — meget smukkere end Originalen hos Brockhaus, og Prisen i Forhold til den overordentlig drøie Sats, meget billig. Prisen paa det hele Værk skal for Subskribenter ikke overstige 8 Spd. norsk. For de Subskribenter, som maaskee ere blevne skræmte ved de gjorte Erfaringer fra „Almeennyttig dansk Conversations-Lexicon“, ville vi tilføie, at de her have at holde sig til paalidelige Forlæggere, blandt hvilke alene den Gyldendalske Boghandlings Navn er skikket til at give fuld Betryggelse for, at de gjorte Løfter ville holdes og at Værket ikke vil blive standset halvfærdigt og saaledes næsten uden Værd for Kjøberen.

*) Som Exempel kan nævnes Artikelen Aager, hvori den danske Lovgivning derom paaberaabes, men hverken den norske eller svenske.

Norge.

Christiania. Amtmand i Christians Amt, J. Collett, der var med at afslutte Traktaten om Øresundstolden, er i denne Anledning bleven Kommandør af Dannebrogsordenen.

— Studentersamfundets Byggefond udgjør nu 10391 Spd. 106 ß, foruden den indkjøbte Tomt.

— Igaaraftes (den 6te) samledes en heel Hob Mennesker udenfor den Gaard, hvor Inkassator (tidligere Skolelærer) Peder Olsen har sit Hotel og bragte denne formeentlige Veteran blandt Byens Inkassatorer en vedvarende Pibekoncert. Grunden til slig Opmærksomhed mod Hr. Olsen var denne hans Fremfærd mod en Kreditor, som Christiania-Posten No. 305 med en aktmæssig Fremstilling har sat i dens rette, afskyvækkende Lys. Hr. Olsen havde nemlig paa en Auktion for 3 Spd. 119 ß kjøbt en Fordring, stor 450 Spd., paa en fordums Omgangsbekjendt af ham, ved Navn O. Hafsrød, der ved uheldige Omstændigheder var bleven en ruineret Mand, og med Familie kun levede som Betjent ved Drammens Jernstøberi, blandt hvis Anlæggere han selv havde været. Efterat Hr. Olsen forgjæves havde afholdt Exekution hos ham, lod han ham, trods en Vens gribende Forestilling og Lægens Erklæring om, at Indespærring vilde medføre Fare for Debitors Liv (thi han led af Slaganfald), uden Barmhjertighed sætte i Gjældsarrest; og da Hafsrød efter et Par Slaganfald tilstodes Motion i fri Luft, tilskrev Hr. Olsen Byfogden et nartigt Brev, og indsendte siden til Justitsdepartementet en Forestilling, hvori han klagede over den tilstaaede Motion og anholdt om at Debitor maatte forflyttes til Christiania, „hvor Arrestlokalet er saaledes indrettet, at han behørigen kan indestænges.“ — Vi troe ikke, at nogen Udtalelse af Indignation kan blive større, end denne Færd fortjener. Men alligevel finde vi, at en Pibekoncert næsten er en større Opmærksomhed, end en Karl som Hr. Olsen fortjener.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Den indviklede Strid, hvori Danmark atter er kommet til Tydskland, staar ifølge en Tel.-Dep. fra Frankfurt saaledes: „I Forbundsdagens sidste Møde meddeelte Østerrig og Preussen, at Underhandlingerne med Danmark havde været frugtesløse, at Sagen derfor var lagt i Forbundets Hænder til Overveielse og Beslutning. Der vil blive nedsat et Udvalg til dens Behandling. Fra Hannover er fremkommet et Andragende, der gaar ud paa en Beslutning om, at den holstenske Forfatning indeholder Bestemmelser, der staae i Strid med Forbundsrettighederne, og som i Tilfælde af vedvarende Dissents med Danmark erklæres at være uden forbindende Kraft. Ogsaa dette Andragende er henviist til et Udvalg.“

Frankrig. General Cavaignac, der med saa megen Energi i 1848 gjenoprettede Ordenen i Paris, er nylig afgaaet ved Døden. I første Aargang af vort Blad have vi givet hans Portræt og Biographi.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 46. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 15de November. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Landskabsmaler Dahls Jordefærd i Dresden.

(Af Gustav Kühnes „Europa, Chronik der gebildeten Welt.")

Løverdag Eftermiddag den 17de Oktober fulgte vi, i Selskab med fast samtlige hans herværende Kunstfæller, den bedagede og høitfortjente Landskabsmaler Nordmanden Johan Christian Dahl til hans sidste Hvilested paa Eliaskirkegaarden i Dresden. Det var et betegnende Tilfældets Spil, at der over Gravstedet ludede sig en brudt Birk, saadan en, som Dahl med saameget Mesterskab pleiede fremstille. Hans Pensel hvilede alt længe, da han i længere Tid havde været svagelig og syg. Født i Bergen 1788, studerede Dahl fra 1811 i Kjøbenhavn; i 1819 vakte først et norsk Fjeldlandskab med Vandfald Kunstkjenderes Opmærksomhed i Tydskland. Efter sin Reise til Italien blev han i Aaret 1821 Professor ved Akademiet i Dresden; i sine Værker blev han imidlertid sit nordiske Hjem tro og hengiven, og han har fremstillet dets Aand og Natur med ligesaamegen Sandhed og Kraft som med ædel Skjønhed i Farver. Man kjender dog ogsaa Billeder fra andre Egne af ham, saaledes f. Ex. et Kystbillede fra Kastellammare ved Neapel, hvilket tilligemed det store Vinterlandskab fra Sjælland og bergenske Kystbilleder i Aftenbelysning, høre til hans bedste Frembringelser. I 1837 udkom der i Dresden ogsaa et Værk af hans Pen: „Denkmale einer sehr ausgebildeten Holzbaukunst aus den frühesten Jahrhunderten in den inneren Landschaften Norwegens" (Hft. 1—3). Ved hans Jordfæstelse lød ogsaa, foruden en skjøn og høitidelig Gravsang og den sædvanlige Liigtale, Klangen af hans Modersmaal; hans Landsmand Asbjørnsen, Forstakademiker i Tharand, den fortræffelige Samler og Fortæller af norske Sagn og Eventyr, der ogsaa er det tydske Publikum bekjendt, sagde den Afdøde Fædrelandets sidste Farvel. Dahl efterlader i Dresden en Søn af første Ægteskab, den som heldig Dyremaler bekjendte Kunstner Siegwald Dahl.

Asteroiderne.

(Af Professor Hansteen.)

I.

Lige indtil Aaret 1781 kjendte man kun de 5 Planeter Merkur, Venus, Mars, Jupiter og Saturn, der kunne sees med blotte Øine og ere saa iøinefaldende, at de ei kunde undgaae Jordboernes Opmærksomhed. De have derfor været Menneskeslægten bekjendte fra de ældste Tider, og der kan ligesaalidt være Tale om, naar de ere opdagede, som om Opdagelsen af Solen og Maanen. Den 17de Marts 1781 blev en engelsk Astronom William Herschel opmærksom paa en Stjerne i Tyrens Stjernebillede, der i det stærkt forstørrende Teleskop saa ud som en liden Kugle, og da den forandrede sit Sted imellem Fixstjernerne indsaa man, at den var en Planet og kaldte den Uranus. Dens midlere Afstand fra Solen fandtes dobbelt saa stor som Saturnus's, og dens Omløbstid lidt over 84 Aar. Den 23de September 1846 opdagedes endelig endnu en Planet i dobbelt saa stor Afstand fra Solen som Uranus, hvilken man kaldte Neptun, og har fundet dens Omløbstid henved 166 Aar.

Man bemærkede, at der var en regelmæssig Tiltagelse imellem disse Planeters Afstand fra Solen. Naar man nemlig tager Jordens Afstand fra Solen $= 1$, saa er Mars's $= 1\frac{1}{2}$, Jupiters $= 5\frac{1}{5}$, Saturnus's $= 9\frac{1}{2}$, Uranus's $= 19\frac{1}{5}$, Neptuns $= 30$; det er: enhver følgende Planets er omtrent dobbelt saa stor som den foregaaendes. Men imellem Mars og Jupiter var der et stort Spring. Man formodede derfor, at der maaskee imellem Mars og Jupiter var en liden Planet omtrent i Afstanden $= 3$, som man endnu ikke havde faaet Øie paa. Den 1ste Januar 1801 (paa vort Aarhundredes første Dag) opdagedes virkelig en liden Planet, hvis midlere Afstand fra Solen var omtr. $2\frac{3}{4}$ af Jordens Afstand. I Folkekalenderen for 1850 har jeg omtalt, at der i 1849 var opdaget 10 lignende smaae Planeter imellem Mars og Jupiter, som man har givet det fælles Navn Asteroiderne. Da der siden den Tid er opdaget ialt 40, skal jeg her anføre Tiden, naar de efterhaanden ere opdagede og af hvem, samt deres Navn; endelig deres midlere Afstand fra Solen og andre Omstændigheder ved deres Baner.

Nr.	Planetens Navn.	Opdager.	Opdagelsens Dag.
1	Ceres	Piazzi i Palermo	1801, Januar 1.
2	Pallas	Dr. Olbers i Bremen	1802, Marts 28.
3	Juno	Harding i Göttingen	1804, Septb. 1.
4	Vesta	Olbers	1807, Marts 29.
5	Astræa	Hencke i Driessen	1845, Decb. 8.
6	Hebe	Hencke	1847, Juli 1.
7	Iris	Hind i London	1847, Aug. 13.
8	Flora	Hind	1847, Oktb. 17.
9	Metis	Graham i Irland	1848, April 27.
10	Hygiea	Gasparis i Neapel	1849, April 12.
11	Parthenope	Gasparis	1850, Mai 11.
12	Victoria	Hind	1850, Sept. 13.
13	Egeria	Gasparis	1850, Novb. 2.
14	Irene	Hind	1851, Mai 19.
15	Eunomia	Gasparis	1851, Juli 29.
16	Psyche	Gasparis	1852, Marts 17.
17	Thetis	Luther i Bilk	1852, April 17.
18	Melpomene	Hind	1852, Juli 24.
19	Fortuna	Hind	1852, Aug. 22.
20	Massilia	Gasparis *)	1852, Sept. 19.
21	Lutetia	Goldschmidt i Paris	1852, Novb. 15.
22	Calliope	Hind	1852, Novb. 16.
23	Thalia	Hind	1852, Decb. 16.
24	Themis	Gasparis	1853, April 5.
25	Phocea	Chacornac i Marseille	1853, April 6.
26	Proserpina	Luther	1853, Mai 14.
27	Euterpe	Hind	1853, Novb. 8.
28	Bellona	Luther	1854, Marts 1.
29	Amphitrite	Marth i London	1854, Marts 1.
30	Urania	Hind	1854, Juli 22.
31	Euphrosyne	Ferguson i Washington	1854, Septb. 1.
32	Pomona	Goldschmidt	1854, Oktb. 26.
33	Polyhymnia	Chacornac	1854, Oktb. 28.
34	Circe	Chacornac	1855, April 6.
35	Leucothea	Luther	1855, April 15.
36	Atalanta	Goldschmidt	1855, Oktb. 5.
37	Fides	Luther	1855, Oktb. 5.
38	Leda	Chacornac	1856, Jan. 12.
39	Lætitia	Chacornac	1856, Febr. 8.
40	Harmonia	Goldschmidt	1856, Marts 31.
41	Daphne	Goldschmidt	1856, Mai 22.
42	Isis	Pogson i Oxford	1856, Mai 23.
43	Ariadne	Pogson	1857, April 15.
44	Nysa	Goldschmidt	1857, Mai 27.
45	Eugenia	Goldschmidt	1857, Juni 27.
46		Pogson	1857, Aug. 16.
47		Luther	1857, Sept. 15.
48		Goldschmidt	1857, Sept. 19.
49	Pales	Goldschmidt	1857, Sept. 19.
50		Luther	1857, Oktb. 19.
		Ferguson	1857, Oktb. 5.

Den første Opdager ansees berettiget til at give Planeten Navn; Nr. 46, 47, 48 og 50 have endnu ikke faaet Navn, og formedelst den store Mængde vil man i denne Henseende snart komme i Forlegenhed. Victoria er opkaldt efter den engelske Dronning; Massilia og Lutetia efter Opdagelsesstedet Marseille og Paris; Bellona maaskee efter den med Rusland udbrudte Krig; Harmonia efter den sluttede Fred eller maaskee Anledning er taget af den imellem Frankrig og England herskende Enighed, o. s. v.

*) Den blev opdaget samme Nat, den 20de Septbr., i Marseille, af Chacornac, som gav den Byens Navn.

Hind har af disse opdaget 10, Goldschmidt 9, Gasparis 7, Chacornac 6, Luther 7, Pogson 2, Hencke 2, Olbers 2, de øvrige hver 1. Antallet af de hvert Aar siden Aarhundredets Begyndelse opdagede Asteroider er 1857 — 8; 1856 — 4; 1855 — 4; 1854 — 6; 1853 — 4; 1852 — 8; 1851 — 2; 1850 — 3; 1849 — 1; 1848 — 1; 1847 — 3; 1845 — 1; 1807 — 1; 1804 — 1: 1802 — 1; 1801 — 1. Da de 3 første vare opdagede bemærkede Olbers, at der i deres Baner var et Punkt, hvor de kunde komme hinanden temmelig nær, og da en Planet efter fuldendt Omløb om Solen altid kommer tilbage til det samme Punkt, saa fremsatte Olbers den Gisning, at disse tre smaae Planeter maaskee vare Brudstykker af en større Planet, som paa dette Punkt af sin Bane ved en indvortes Revolution var sprunget og havde kastet Stykkerne i forskjellige Retninger. Da der sandsynligvis vare flere Brudstykker end disse tre, og hver af disse nødvendigt maatte komme tilbage til det Punkt, hvor Sprængningen var foregaaet, saa rettede han hver klar Aften Kikkerten mod dette Punkt og gjorde sig nøie bekjendt med alle smaae Stjerner i Omegnen af samme. Saaledes fandt han omsider den 29de Marts 1807 den fjerde, Vesta. Da siden den Tid nu en saa stor Mængde af disse smaae Planetlegemer er opdaget, og de alle bevæge sig imellem Grændserne af Mars's og Jupiters Bane, saa er derved Sandsynligheden af denne Olberske Hypothese bleven meget bestyrket.

Hvad Aarsagen til en saadan Sprængning kan være kan man ikke med Bestemthed angive. Imidlertid see vi, at der i det Indre af den af os beboede Klode maa virke stærke Naturkræfter, der ytre sig i de ildsprudende Bjerge, Jordrystelser, Fastlandets Hævning paa nogle Steder, f. Ex. hele Skandinavien, dets Synken paa andre, f. Ex. Grønland. Opdagelsen af en saa stor Mængde af disse smaae for det blotte Øie usynlige Himmellegemer har foraarsaget Astronomerne meget Arbeide, idet de ved gjentagne nøiagtige Observationer over deres fra Tid til anden forandrede Sted og derpaa grundede vidtløftige Beregninger, maae søge nøiagtigen at bestemme deres Baner, for i Tidens Løb at kunne gjenfinde dem. De have derfor i den senere Tid fordeelt dem imellem sig, saaledes at Astronomerne paa ethvert Observatorium have paataget sig Formynderskabet over et vist Parti af dem; ja man har endog fremsat den Anmodning til sine Kolleger, for det første ikke at opdage flere, indtil man har faaet Tid til nøiere at bestemme de allerede opdagedes Baner.

General Havelock.

General Henry Havelock er født i Bishopswearmouth tæt ved Sunderland 1795. Da Faderen, der nedstammede fra en Familie, som længe havde været bosat i Grimsby, havde erhvervet sig Formue i Sunderland ved Handel og Skibsbyggeri, kjøbte han Ingress Park i Nærheden af Dartford i Grevskabet Kent. Han var gift med en Datter af Familien Ettrick, som gjennem flere Generationer havde resideret i High Barnes. Henry Havelock fik sin Opdragelse i Charterhouse, hvor hans Samtidige og Kammerater vare: Lord Panmure, Dr. Thirlwall, Biskoppen af St. Davids, Dr. Waddington, George Grote, Grækenlands Historiograph, Sir Wm. Macnaghten, den ulykkelige Gesandt til Kabul, Sir Charles Eastlake samt Skuespilleren Mr. Yates. I 1813 solgtes Ingress Park til Regjeringen, som Følge af Faderens mindre gode

Formuesomstændigheder, og Havelock hørte nu Chitty's Forelæsninger i Middle Temple, hvor hans fortroligste Kammerat var den afdøde Sir Thomas Talfourd, Forfatter af „Jon." Hans ældre Broder William havde udmærket sig i den spanske Krig samt ved Waterloo, og Henry, der havde arvet Familiens Forkjærlighed for den militære Løbebane, søgte ved hans Indflydelse at erholde en Officierspost. En Maaned efter Slaget ved Waterloo udnævntes han til Lieutenant ved 95de Brigade, hvor Seierherren ved Aliwal, Kapitain, senere Sir Harry Smith tog sig af hans militære Opdragelse. I otte Aar tjente Havelock i England, Skotland og Irland og da han endelig blev ansat i 13de lette Infanteriregiment indskibede han sig til Indien i 1823.

I 1824 udbrød den første Burmese og Havelock udnævntes til Deputy Assistant-Adjutant-General og deeltog i Affærerne ved Napadec, Patanagoh og Paghan. Ved Krigens Slutning sendtes han tilligemed Kapitaine Lumsden og Doktor Knox som Gesandt til Hoffet i Ava og tilstodes en Audients af „den gyldne Fod", hvori Traktaten til Yandaboo undertegnedes. I 1827 udgav han „Ava-Felttogenes Historie", som udmærker sig ved den Frimodighed, hvormed Krigens Gang bedømmes. Samme Aar udnævntes han til Adjutant ved det militære Depot, som Lord Combermere oprettede i Chinsurah, og kort efter ægtede han den yngste Datter af den afdøde Geistlige Dr. Marshman i Serampore. Etablissementet i Chinsurah nedlagdes imidlertid snart og Havelock vendte tilbage til sit Regiment. Senere kom han til Kalkutta, og da han ved Kollegiet havde lagt sig efter Sprogene, udnævntes han af Lord William Bentinck til Adjutant ved sit Korps. Dette Korps stod dengang under Oberst, senere Sir Robert Sale's Anførsel. I 1838 fik Havelock Kompagni efter i tre og tyve Aar at have tjent som Subaltern. En Armee samledes nu for at gjøre et Indfald i Afghanistan og Havelock ledsagede den som Medlem af Sir Willoughby Cottons Generalstab. Han deeltog i det første afghanistanske Felttog, overværede Stormen paa Ghuznee og Kabuls Indtagelse og vendte derpaa tilbage til Indien med Sir Willoughby. Da han havde erholdt en længere Permission, skrev han en Memoire om det afghanistanske Felttog, som kort efter blev trykt i London. Han vendte tilbage til Punjaub som Befalingsmand over et Detachement og ansattes i General Elphinstones Stab som persisk Tolk.

Da de orientalske Ghilzier havde blokeret Kabul, sendtes Havelock til Sir Robert Sale, som dengang var paa Tilbagetoget til Indien, og deeltog i alle de Træfninger, denne General leverede inden han naaede Jellabad. I Forening med sine Venner Major Mac-Gregor og Kapitain Broadfoot ledede han under Sales Overkommando det mærkelige Forsvar af sidstnævnte Sted, hvorfra han skrev alle de Depecher, som senere bleve saa overordentlig roste af Sir George Murray. I det sidste Angreb paa Mahomed Akbar i April 1842, hvilket tvang denne Høvding til at ophæve Beleiringen, kommanderede Havelock den høire Kolonne og overvandt ham inden de andre Kolonner kunde trække op. For denne Heltedaad udnævntes han til Major uden Gage. Nu ansattes han som persisk Tolk hos General Pollock og deeltog i Affæren ved Mamoo Keil og i den anden Træfning ved Teheen. Derpaa trængte han med Sir John M'Coskills Tropper ind i Kohistan og havde væsentlig Andeel i den glimrende Affære ved Istaliff. Aaret efter forfremmedes han til virkelig Regimentsmajor og ansattes som persisk Tolk hos den kommanderende Over-General Sir Hugh, senere Viscount Gough. Mod Slutningen af 1843 ledsagede han Armeen til Gwalior og deeltog i Kampen ved Maharajpore. I 1844 ophøiedes han til Oberstlieutenants Rang. I 1845 drog han ud med Armeen for at møde Sikhernes Indfald og tog aktiv Deel i Træfningerne ved Moodkee, Ferozeshah og Sobraon. Ved Moodkee bleve to Heste skudte under ham; ved Sobraon bortreves den tredie Hest af en Kanonkugle, som gik gjennem Sadeldækkenet. Ved Slutningen af Sutley-Felttoget udnævntes han til Deputy-Adjutant-General for Dronningens Tropper i Bombay. Den anden Sikh-Krig var nu udbrudt og hans ældre Broder Oberst William Havelock faldt ved Ramnuggur. Da hans eget Regiment, det 53de, udkommanderedes, opgav han sin Stabsansættelse i Bombay for at slutte sig til det og var naaet saalangt som til Inpore, da han kaldtes tilbage til sin Post. Fem og tyve Aars uafbrudte og strænge Tjeneste begyndte nu at virke paa hans Sundhedstilstand og hans Læger sendte ham i 1849 til Europa for under et toaarigt Ophold at gjenvinde sin Helbred. I 1851 vendte han tilbage til Bombay og udnævntes kort efter til Oberst; Lord Hardinge, ved hvis Side han havde fægtet under de tre Træfninger ved Sutlej, udvirkede, at han blev General-Kvarteermester og derpaa General-Adjutant over Dronningens Tropper i Indien. Da Expeditionen sendtes til Persien ansattes han ved anden Division og kommanderede Tropperne ved Mohammerah, hvor imidlertid Sømagten fik Æren for Seiren. Da Freden var sluttet vendte han tilbage til Bombay og indskibede sig til Kalkutta paa Erin, men led Skibbrud ved Ceylons Kyst sidste April Maaned. Fem Dage efter kom han ombord paa Fire Queen, og da han naaede Kalkutta sendtes han øieblikkelig til Allahabad som Brigade-General for at kommandere den bevægelige Kolonne, med hvilken han nu i tre afgjørende Træfninger har beseiret Nena Sahib. Som en Mærkelighed anføres, at han aldrig har været saaret, skjønt han i alle de Slag, han har deeltaget i, altid har været udsat for den hedeste Ild.

(Lond. News.)

Korvetten Reine Hortenses Reise i det høie Nord.

Om „Reine Hortense's Reise" er nylig i Paris udkommet et stort Værk, hvis Forfatter er Charles Edmond. Selve Værket er, saavidt vi vide, endnu ikke naaet hid til Christiania; men det franske Blad L'Illustration leverer en af Tegninger ledsaget Artikel derom, som vi her gjengive i Oversættelse. Artikelen, der er underskrevet Taxile Delord, er neppe at anbefale til at lære Geographi efter; men den har dog sin Interesse, navnlig som et fransk Experiment paa at pidske de alvorlige nordiske Have og en fremmed barsk Natur op til en flødeskumagtig Ret for et kræsent fransk Feuilletonspublikum. Af de tre medfølgende Tegninger, der vidne om en dygtig Kunstner, give vi den ene, forestillende Nationaldragter fra Bergenskanten. Dragterne ere ret korrekte; men Tegneren har ved Siden tilladt sig at anbringe et Tempel, som snarere maa høre hjemme i Hindostan eller China, end i Bergens Stift.

General Havelock.

Hvad for noget? Atter en Reise i de nordlige Have! Atter gjennempløie en heel Bog, hvori der ikke er Tale om andet end Iis og Hvidbjørne og til en Forandring om Eskimoer! Og om vi nu frøs inde og maatte overvintre sex Maaneder i Mørket, thi dette hører med blandt de Tilfælder, man er udsat for paa en Reise i disse interessante Have. Man indretter sig under saadanne Omstændigheder saa angenemt som muligt: man gjør Lysttoure i Slæder, forspændte med Hunde, man iagttager Magnetnaalens Forandringer, man slaar Hul i Isen for at fange Sælhunde, man gaar paa Jagt efter Hvidbjørn og Blaaræv, man holder sig i Sneehytten naar Kulden er altfor glubsk til at man tør vove at stikke Næsen udenfor, og sex Maaneder gaae desuden saa hurtigt, selv i Nordpolens Naboskab!

Alle ere ikke af denne Mening, det veed jeg nok, men jeg har nu engang en afgjort Forkjærlighed for Reiser i Norden, jeg sværmer for de store Sneesletter, for de svømmende Iisflag, for Kulden, for Fiskerhytten, der er sort af Røg. Om det saa er Torskens Tørring, som foregaar i stor Stiil, har den for mig sin Poesi.

Man troe forresten ikke, at det høie Nord blot har Snee og Iis. Betragt engang de islandske Amaryllis'er: deres Øine ere blaa som Forglemmigeien, der voxer paa den magre Græsmark, deres Haar gyldent som den fine Blomsterstængel, der skyder i Veiret mellem Klippens Revner!

Heller ikke er Island indskrænket til Markens ydmyge Blomster: der haves virkelige Levkøier og Reseda! Vi forestille os det Indtryk Synet af en Levkøi i et Vindu i Reykjavik maa have gjort paa vore Reisende: det var det fjerne Fædreland, som manedes frem for deres Øine, det var Frankrig! Der fattedes blot Lyden af et Piano, saa var det Paris!

Vi tvivle ikke om, at Pianoet jo er naaet til Island, skjønt vi forgjæves have søgt efter det i Bogen, men Beviset er, at der paa et Bal, som gaves af Reykjaviks fornemste Indvaanere, dandsedes Polka. Og Enhver, som siger Polka, underforstaar Piano, thi de To ere uadskillelige. Vor Forfatters Beskrivelse af Islænderinderne har vakt en levende Lyst hos os til at see dem hvirvle om i Dandsen; disse stille, lidt melancholske, lidt kolde Kvinder have for os det Ubekjendtes hele Tillokkelse; Sydens fyrige Døtter veed ikke hvilke Rivalinder hun kunde faae i disse blye, dybe Væsener. Paa Don Juans Liste staar ikke een Kvækerinde. Tingen maa ikke have været opfundet paa hans Tid, ellers vilde hans Seire have forekommet ham ufuldkomne, havde han ikke ogsaa plukket een af disse hvide Roser.

Men hvilken Dæmon har besat Nutidens Kvinder, at de fast samtlige have forviist Nationaldragten? Fatte de da ikke, hvormeget af deres eiendommelige Gratie de derved give Afkald paa? Det var en Umulighed at bevæge Islænderinderne til at vise sig i deres hjemlige Kostume. Forgjæves tiggede vore Reisende dem om at banlyse de tre Aar gamle, af en kjøbenhavnsk Modehandlerinde forvanskede Parisermoder og vise sig for dem i den nordiske, rene Simpelhed. Alle Bønner prællede af mod disse Steenjomfruer. Et Øieblik troede vore Reisende, at de skulde faae deres Ønske opfyldt. Nok et Bal skulde finde Sted hos Gouvernøren og man havde lovet, at Nationaldragten ved denne høitidelige Leilighed skulde hales op fra Kistebunden. Den med Længsel ventede Aften er kommen og — nogle Smaapiger møde frem i Nationaldragter. Dette var alt hvad vore Reisende havde opnaaet af de islandske Skjønne: de smykke, ikke sig selv, men deres Umyndige og lade disse mønstre af deres nysgjerrige Gjæster.

Det er dog endnu en Trøst, at Eskimoerne ikke ere blevne Apostater fra deres Fædres Dragt, - det være sagt i en god Time! Imidlertid klæde de sig den Dag idag, som de klædte sig ved Verdens Begyndelse. Man har bagtalt Eskimoerne, man har beskyldt dem for blot at ynde raat Kjød, men vor Forfatter godtgjør, at de ingenlunde forsmaae et lækkert Stykke kogt Kjød, naar de kunne overkomme det. Sagtens kan det hænde, at man kan faa se en Eskimo, der er ifærd med at opskjære en Sælhund, tage sig en Slurk Blod, ledsaget af en velsmagende Bid af Dyrets Krop, men man skal være retfærdig og betænke, at det strænge Arbeide giver Appetit. For mig er det ingen Tvivl underkastet, at den skikkelige Mand vilde foretrække et Glas reelt Brændeviin og et Stykke røget Skinke, men den Vise lader sig nøie med hvad han har.

Hvem som ønsker at see Eskimoerinder i sin Glands, maa indfinde sig paa Reine Hortense's Dæk medens Musikkorpset spiller Mozarts Quadriller: der er Bal agters og Matroserne, som ikke ere storagtige, have inviteret Grønlænderinderne, som gjøre deres Yderste i store Støvler; de trampe og de svinge sig og undertiden skulde man virkelig tro, at de have en Idee om Takt; hvad der er vist er, at de ikke spare paa Kræfterne. Det var et charakteristisk Bal. Jeg for min Part foretrækker det for Gouvernørens i Reykjavik.

Stakkels Reykjavik! Hvad mon din Skjæbne er vorden efterat vore Reisende forlod dig? Maaskee Partiet Randrup er kommen i Haarene paa Partiet Johnson. Spændingen havde naaet sin Høide, da Reine Hortense var der: to Partier laae i Feide, det unge Island med Apotheker Randrup til Høvding, og det gamle Island under Rektor Johnsons Banner. Det unge Island har Stedets eneste Avis i sin Sold, medens det gamle har en Støtte i Reykjaviks literære Selskab. Kræfterne ere altsaa omtrent ligelig fordeelte mellem Partierne. Hvem skal seire, Randrup eller Johnsen? Det er Skjæbnens Hemmelighed. Det vilde have været os en Fornøielse at føre Læseren til Øen Jean-Mayn, en fabelagtig Ø, hvor idethøieste to eller tre Skibe have kastet Anker under Tidernes Løb; men det er ikke Reine Hortense forbeholdt at forøge dette Tal. Iis omgiver Øen til alle Sider, det er en komplet Umulighed at slaa en Bresche i denne Muur og vi maae altsaa standse ved Godthaab. Bøi dig dybt, o Læser! for denne Kirke og for disse fem Huse, det er Hovedstaden i et Land ligesaa stort som Frankrig! Tillokkelsen ved at reise bestaar maaskee mindre i de Sindsbevægelser, man selv gjennemgaar, end i dem man fremkalder hos Andre. Hver oprigtig Reisende vil kunne bevidne, at der ikke gives en Fornøielse, som kan sammenlignes med den, at reise mellem Vilde: deres Nysgjerrighed hæver dig til en Høide, du aldrig drømte om,

du er ikke et Menneske, du er et overnaturligt Væsen, en Gud. Kast Anker med en Fregat i Marseille, i London, i Liverpool, i Havre, kort i hvilkensomhelst Havn i Frankrig, Italien, Tydskland og England og man vil aldeles ikke bemærke din Nærværelse, du er blot et Navn mere paa Listen over Ankomne, men tænk dig den Sensation, som Reine Hortense vækker i Godthaab! Indvaanerne komme farende ud af deres fem Huse aldeles forvildede? „Var det et virkeligt Kanonskud vi hørte? Tør vi ogsaa troe vore Dine? Et Skib besøger os! Vi ere altsaa ikke længer udelukkede fra Verden!“ Og du har skabt Sindsbevægelser, vakt Erindringer, med eet Ord, du har bragt disse femten til tyve Sjæle, der udgjøre Befolkningen i Grønlands Hovedstad, til at leve. Vore Reisende kunne visselig sige: „Der gives et Sted i Verden, hvor vor Nærværelse har efterladt dybe Spor, hvor man tænker paa os, hvor man taler om os, hvor man aldrig vil glemme os: dette Sted er Godthaab.“ Hvor mange Reisende gjennemfare ikke hele Europa, uden at kunne sige det samme?

Vi have ved disse Bemærkninger blot villet henlede Opmærksomheden paa den historiske Skildring af denne Reise. Man vil i den finde Alt hvad der udgjør slige Bøgers Interesse og Nytte: Historie, Poesi, Sæder, endogsaa Politik, thi tæt under Nordpolen bevæges for Tiden et Spørgsmaal af høieste Vigtighed for Europas Fremtid, nemlig Sammensmeltningen af alle skandinaviske Elementer til een Nation. Vor Forfatter fremstiller og drøfter Problemet med megen Skarpsindighed og Dybde; vi ville dog ikke følge ham paa Politikens bugtede Stier; det har blot været vor Hensigt at gjøre opmærksom paa Bogen og vi tage Flugten i det Dieblik norske Bønder optræde paa Scenen, thi vi ere da i en civiliseret By, i Bergen, Norges Hovedstad, og det en virkelig Hovedstad; thi vi hilses af en fransk Frisørs Skildt. Andre kunne følge de Reisende til Christiania, til Kjøbenhavn, til Stockholm, vi standse her, hvor Polarverdenen ophører, denne Verden, der ligner en Drøm, et Mareridt, denne sælsomme, umulige Verden, og hvor dog mere end andetsteds Menneskets Taalmodighed, Kraft og Geni kan finde sin Aabenbarelse.

Politiet og Tyvene i London.

VII.

Den Udstrækning, hvori Smaarapserier drives, selv af Damer af Rang og Stand, er meget betydelig; der er visse Personer, som have en formelig Mani i denne Retning, hvilket er Kjøbmændene saa vel bekjendt, at Opskrifter paa Vedkommendes Bolig tilligemed en Beskrivelse af deres Personer cirkulere rundt imellem dem til fælles Sikkerhed. Butikssvendene tillade dem da at stikke til sig, hvad de selv ville, uden at give sig Mine af at lægge Mærke til det, men sende dem saa bagefter en Regning hjem over de Varer, de have tilvendt sig. Juveleerbutikerne blive specielt hjemsøgte af et Slags Tyveri, der ifølge en Analogi, hentet fra Taskenspillerkunsten, gaar under Navnet „palming.“ En af Tyvebanden gaar først ind og lægger Beslag paa Butikssvendens Opmærksomhed, hvorpaa en Anden kommer ind og spørger paa en eller anden Gjenstand, der findes i den anden Ende af Butiken. Der følger maaskee en Tredie efter, som uden at vedkjende sig sine Kammerater beder om at see paa Noget, idet han siger, at han har meget Hastværk, da han skal afsted med det og det Jernbanetog; og for at vise, at det virkelig er ham om at gjøre at blive hurtig expederet, tager han sit Uhr op af Lommen. Svendens Opmærksomhed bliver paa denne Maade ledet bort fra de to Første, som nu tage Leiligheden iagt til at tage for sig af de kostbare Sager, der ligge dem nærmest. Nogle af disse Knægte ere saa behændige paa Fingrene, at de, dersom de bemærke, at Nogen passer paa dem, kunne eskamotere Varerne tilbage igjen paa deres Plads, hvorpaa de, dersom Nogen kommer med en Beskyldning, kunne antage en saadan Mine af fornærmet Uskyldighed, at den Anden maa tro, at det er ham selv, der har taget feil. En høiere staaende Klasse Tyve driver undertiden en Slags Tuskeforretning, som kaldes „to ring the changes.“ Dette hører mere ind under de „skjønne Kunster“ i Bedrageriet. Man gaar da ind i de største Juveletablissementer og beder om at see paa kostbare Stykker, saasom Diamanter, Halskjæder, Armbaand eller deslige, som gjemmes i Etuier. Efter derpaa at have mærket sig Etuiet godt gaar man sin Vei og lover at ville høre ind igjen med „en Dame.“ Et Etui bliver nu fabrikeret, i Et og Alt svarende til det, man har seet paa, og med dette kommer man saa igjen og beder om at maatte see det samme Armbaand, som man syntes saa godt om sidst; det tomme Etui bliver nu lagt hen istedetfor det med Juvelen i, hvorpaa man absenterer sig, idet man giver sig Mine af endnu ikke rigtig at kunne bestemme sig til Kjøbet. Mange Tyverier til et meget betydeligt Beløb have fundet Sted paa denne Maade. Juvelerere kan man attakere baade indenfra og udenfra. Af en Beretning, som en Fange afgav til Kapitain Chesterton, dengang han var Guvernør for Coldbathfields Fængslet, uddrage vi Følgende om Fremgangsmaaden ved det saakaldte „starring the glaze“ (at „klirre en Rude“):

Bønder i Nationaldragter fra Bergens-Egnen. (Efter Karl Girardets Tegning.)

„Een eller To sørge for at bortlede Opmærksomheden, medens en Anden „behandler Ruden“ („stars“). Dette skeer enten ved Hjælp af en Diamant eller ved at stikke en fiin Pennekniv ind igjennem Vindueskittet, tæt ved Hjørnet af en Rude, og saa at faae en Revne slaaet i Glasset; en vaad Finger driver let Revnen i hvilkensomhelst Retning, og i Almindelighed dannes derved en løs Trekant. Dette Stykke bliver nu vrikket frem og tilbage og derpaa taget ud; er det nødvendigt bliver endnu et andet Stykke „starred,“ saa at Haanden frit kan gaa derigjennem. Ligger Stedet noget afsides, passer man at binde Døren til, saa at Ingen kan komme ud, og naar saa en tung Vogn ramler forbi, bliver Haanden jaget igjennem en Rude, hvorpaa der iforveien er blevet lagt et Stykke tykt Papir, bestrøget med Sirup, for at der ikke skal skee nogen Støi, naar Glasset falder; og nu stjæler man, hvad der er værd at tage. Dette kaldes spanking the glaze (klaske Ruden ind med den flade Haand). Stundom gaae ogsaa de, der ville klirre en Rude, derhen en Nat eller to iforveien og slaae en af de laveste Ruder ud, hvorpaa der bliver holdt Øie med Butiken for at see, naar der bliver sat en ny Rude ind, hvilken man selvfølgelig, da Kittet endnu er vaadt, kan faa ud igjen med den største Lethed; naar der saa blot lægges et Stykke Læder op til Ruden med noget Beeg paa for at forhindre den fra at falde, naar den bliver slaaet ind, kan man spare megen Tid paa denne Maade.“

Man har talt Meget om den tiltagende Færdighed, der lægges for Dagen i Tyvekunsten, og om den Høide, hvortil Kunstens Dyrkere i vore Dage skulle have bragt det. Dette beror paa en fuldkommen Vildfarelse; alle de forskjellige Kneb ved Kortspil, Lommetyverier o. s. v. ere Aarhundreder gamle, og de synes ikke at blive udførte i mindste Maade behændigere nuomstunder end i Dronning Elisabeths Dage. I sit fortræffelige Værk om Gavtyvestreger, forøvede i London, giver Charles Knight nogle Exempler paa Kneb fra Shakspeares Tid, hvoraf det, som han ogsaa selv bemærker, fremgaar, at Lommetyveriet i alle dets Former blev lært ligesaa godt i Tudorernes Dage som hos Fagin og hans Drenge i „Oliver Twist.“ Hans Beretning om en Tyveskole, der blev opdaget i Aaret 1585, er et Exempel herpaa.

„Iblandt Andre fangede de en vis Wolton, en Mand af god Familie og eengang en anseet Kjøbmand, men som det efterhaanden var gaaet meget tilbage for. Denne Mand holdt først et Ølhuus tætved Billingsgate, men da han som Følge af en eller anden lovstridig Handling maatte opgive denne Forretning, begyndte han siden paa en ny Haandtering i det samme Huus og fik alle Byens Lommetyve til at søge hjem til sig. Der blev nu hos ham oprettet en Skole, hvor unge Drenge lærte at stjæle Pengepunge. To Gjenstande vare ophængte derinde; den ene var en Lomme, den anden en Pung. I Lommen laa der endeel Regnepenge, og rundt omkring paa den hang der Falkebjelder, ligesom der ogsaa øverst oppe endnu hang en lille Klokke; i Pungen var der Sølv, og Hovedkunsten bestod nu i at tage en Regnepenge ud, uden at det kunde høres, og at tage en Sølvmynt ud af Pungen, uden at nogen af Klokkerne ringede.“

Literatur.

Snorre Sturlassøns norske Kongers Sagaer. Oversatte af P. A. Munch. Hos W. C. Fabritius (i Christiania) og G. E. Petersen (i Throndhjem). Allerede da vi omtalte Subskriptions-Indbydelsen til foreliggende, virkelige „Godtkjøbsudgave“ af denne blandt det hele norske Folk mest læste og mest yndede verdslige Bog, gave vi ogsaa Oplysning om den Plan, vi vidste at Oversætteren vilde befølge ved Arbeidet; men vi opfordrede derhos Forlæggeren til, ikke som paatænkt at levere Snorres egentlige Værk alene, men ogsaa at give de Sagaer, som i de ældre Oversættelser ere knyttede dertil. Dette Ønske fandtes Forlæggeren strax rede til at imødekomme, og saaledes ville nu Kjøberne for en hidtil exempelløs billig Priis erholde en Oversættelse af det hele Værk, som man almindeligviis forstaar under Benævnelsen „Snorre.“ Det Hele vil kun udgjøre 8—9 Hefter, og hvert Hefte (6 Ark) er ansat til 15 Skill. Herved bliver det først ret muligt, at Snorres Værk, som Jac. Aall ønskede, kan findes paa hver Bondes Hylde. Hvad der med Hensyn til Planen adskiller Prof. Munchs Arbeide fra de tidligere Oversættelser, er hans Fremgangsmaade med Versene. Munch har hverken som P. Claussen ganske forbigaaet eller som Grundtvig omdigtet dem. Hellerikke har han givet dem i sin hele Udstrækning enten som den Godichiske Udgave, hvor de omskrives i Prosa, eller som Schønings og Aalls, hvor de i Versformen ere beholdte heelt ud, skjønt de allerede paa Grund af Originaler-

nes Indhold og Beskaffenhed for en stor Deel maatte blive usmagelige og uforstaaelige for Mængden. Munch har derimod udeladt de Vers, der nærmest ere at betragte som historiske Aktstykker, tilføiede den prosaiske Fremstilling, og kun beholdt dem forsaavidt de have gjengivelige poetiske Skjønheder eller udgjøre Dele af Samtalen. Mod denne Fremgangsmaade kan neppe gjøres grundet Indvending, naar der betænkes, at Værket er bestemt til Almeenlæsning, og at derved stor Rumbesparelse opnaaes. Da Munch ved sin Oversættelse raadfører sig med selve Haandskrifterne, der hidtil ikke ere tilfredsstillende udgivne, vil han her, som vi tidligere have paapeget, kunne give en Oversættelse, som i mange Henseender vil bøde paa de existerende Textudgavers Mangler.

Af Værket ere de to første Hefter udkomne. Udstyret er anstændigt.

Polytechnisk Tidsskrift, der nu som tidligere vedbliver at fyldestgjøre alle billige Fordringer til et Skrift af dets Tendents, har som Tillæg til sit Nr. 18 givet et 89 Sider tykt, vistnok meget nyttigt Skrift med Titelen: „Meierierne i Hertugdømmerne Schleswig og Holstein" af Dr. Chr. Em. Hagdahl, oversat fra Svensk og gjennemseet med Bemærkninger af P. O. Boyesen.

Af **Jacob Aalls Erindringer som Bidrag til Norges Historie fra 1800—1815** er paa Hr. Konsul Tønsbergs Forlag netop udkommet 1ste Hefte af et ved Fr. Brandt besørget nyt, men uforandret Oplag. Dette Hovedværk for Norges nyere Historie, der fremkom i Aarene 1844—45, har nu i flere Aar ikke været at bekomme i Boghandelen, og Hr. Konsul Tønsberg har derfor imødekommet et længe følt Savn hos det bogkjøbende Publikum ved at foranstalte en ny, smuk og priisbillig Udgave, som denne er. Da Bogen i over 1 Aar har været ude af Boghandelen, stod det ifølge den gjældende Lovgivning Enhver frit for at optrykke den. Af denne Ret har imidlertid Hr. Tønsberg, som rimeligt var, ikke benyttet sig ligeoverfor Aalls Arvinger. Tvertimod har han, ifølge hvad der er os meddeelt, tilbudt dem Honorar for dette ny Oplag. Men dette have de dog ikke villet modtage, og forsaavidt have de vistnok bidraget til at hædre den forevigede Forfatters Minde. Thi det er derved blevet Hr. Tønsberg muligt, at give Bogen til en meget billig Priis, i det Høieste 2 Spd. for det Hele (udgjørende mellem 60 og 70 store tættrykte Oktavark med Forfatterens Portræt og Biographi), hvilket er under det Halve af hvad første Oplag kostede. Den størst mulige Udbredelse bliver derved fremmet, og Forf. literære Berømmelse saaledes end yderligere grundfæstet. „Erindringerne" ere et Monument for Forfatteren, hvis ædle og rene Personlighed derigjennem udtaler sig, paa samme Tid som de ere et historisk Arbeide, hvortil Broderlandenes nyeste, vel dyrkede Historie savner et Sidestykke. Vi have hørt en af de lærdeste svenske Historikere udtale Ønsket om, at hans Fædreland maatte eie et Værk som disse Erindringer for den nyeste Histories Vedkommende. Og vi have ogsaa hørt bemærke, at de Bergmann-Schinkelske Minnen ikke have afhjulpet dette Savn. Thi med al sin Interesse mangle de den historiske Paalidelighed som Aalls Erindringer, hvis hele Fremstilling vidner om en skrupuløs Sandhedskjærlighed. Endnu mindre kan for Danmarks Historie de tørre og langtrukne Ørstedske „Erindringer" udfylde samme Plads som Aalls Værk. — Dog, Værkets videnskabelige Værd er allerede tilstrækkelig anerkjendt, og dets Interesse for den store Almeenhed ogsaa noksom godtgjort derved, at det første, store Oplag til den høie Priis af over 4 Spd. i kort Tid blev udsolgt; og det vil derfor her være tilstrækkeligt at anføre, at Bogen atter er tilgjængelig i Boghandelen, og det for en meget billig Priis, for at berede den en hurtig og fortjent Udbredelse. — Den nye Udgave er, som sagt, smukt udstyret, og at den vil blive besørget med literær Kyndighed er Udgiverens Navn os Borgen for. Ved Værkets Slutning tør man, uagtet saadant ikke er lovet, maaskee vente et alphabetisk Navne- og Sagregister dertil. Thi ved den gamle Udgave har Mangelen af et saadant Register været meget følelig og det saamegetmere som Fremstillingen gaar i Et og ikke engang Kapitlernes Indhold ved Overskrift ere antydede.

Fortællinger for Folket af Anthon Bang. 1ste—3die Række, 9, 10 og 7 Ark st. 8vo. Priis 3 ß Arket. Bergen 1857. Fr. D. Beyers Forlag. Forfatteren har et godt Greb paa at skrive populært. Han fører en simpel, grei og djærv Stiil. Undertiden falder vel hans Fremstilling noget i det Grovslagne; men ogsaa dette er populært. Saalænge den læsende Almue endnu efter sin daglige religiøse Lekture gaar med Hovedet fuldt af Forestillinger om „Helvedes Badstue", med den bekloede og hornede Djævel til Hersker, kan det ikke nytte at melde sig med æsthetisk beregnede, tamme Udtryk. Der kræves Billeder, som kan gribe den tykhudede Følelse ligesom med Jerntænger, ellers opnaaes Intet. Af de foreliggende Fortællinger ere allerede de to første Rækker, der bestaar af kortere Stykker, bekjendte gjennem „Menigmands Ven." 3die Række, Skræppepeers Hændelser, er derimod ganske ny. Disse Hændelser ere en Samling af Smaaskizzer, hvori Landsens Forholde og eiendommelige Personligheder (Lofotfisket, Bryllupsforholde, Skolevæsenet, en Thranit, en hyklersk Læser o. s. v.) fremstilles hver for sig. Det Hele er en Kjæde af Episoder, som sammenbindes derved, at Skræppepeer, der flakker Land og Strand om, oplever eller deeltager i dem og igjen fortæller dem alle. Æsthetisk taget kunde man kræve, at Fremstillingen paa sine Steder var mindre bred, at Sammenknytningen mellem de enkelte Episoder var stærkere og Spændingen større, hvilket vilde været yderst let opnaaet. Men da Forfatteren af Hensyn til sit Publikum har havt et andet Maal for Øie, end det reent æsthetiske, kunne vi affinde os med hine Uregelmæssigheder. Sagen er, at Bang har havt det Hovedmeed, at indprente visse Sandheder og Regler for Livet, og hans Fortællinger ere derfor anlagte for som Kjærne at udbringe en eller anden sund Morale, som Holberg kalder det. Forsaavidt ere de nærmest at sammenligne med Graves „Nationale Fortællinger for den Norske Bondestand." Men Bang forstaar at indordne sin alvorlige Hensigt saaledes under Fortællingens Form og det virkelige Livs Foreteelser, at Ingen skal beskylde ham for blot at give „tør Postillemorale." Undertiden træder en godmodig Ironi stærkt i Forgrunden. Saaledes hvor Skræppepeer, for at have sin Hestehandler-Samvittighed fri, udbasunerer alle de Lyder, Hesten har, som han sælger Præsten Berg, uden at denne, som tror sig at være en endnu større Hesteskjønner, lægger mindste Vægt herpaa. Ogsaa om enkelte politiske Forholde gjøres en original og interessant Betragtningsmaade gjældende. — Overhovedet kunne vi ikke andet, end anbefale disse Fortællinger som en belærende og behagelig Læsning, om vi end kunde have adskillige Bemærkninger derimod at gjøre, hvad Enkelthederne angaar. — Værket er trykt paa smukt Papiir med store Typer, og Prisen er forholdsviis meget billig.

Theaterforholde. C. Borgaard har i Chr.-Posten No. 314 svaret til en Biside af vor Anke over den Maade, hvorpaa norske Stykker honoreres ved Christiania Theater. Han har holdt sig til Datoer og Forholdstal. Men vi sigtede Systemet i Almindelighed og hvad vi specielt anførte var, efter Publikums on dit, kun som et af mange grebet Exempel. Naar vi sagde, at Bjørnson for sit nye Stykke kun havde faaet Fjerdeparten af hvad Hostrup skulde have faaet for Stykker, da beroede Forholdet for Hostrups Vedkommende paa hvad Rygtet havde sagt denne havde faaet for et af sine tidligere Dramaer. Og Rygter maa man her benytte, da man ikke kan vente af Nogen, at han underskriver Erklæringer for hvad skjævt han gjør, selv hvormeget det end vedrører Publikum. Men nu kommer Hr. B. og siger, at vi have gjort os skyldig i en dobbelt Usandhed, fordi at Bjørnsons Honorar dengang vi skrev ikke var bestemt. Hertil sige vi: Bjørnson har ikke faaet en Skilling mere, end vi havde hørt ymte om, da vi skrev; det Hele er 50 Spd. — det samme som Hr. A. Munch fik for sin „Aften paa Giskøe." Vi vidste, han ikke kunde faae mere efter det befulgte System. At Bjørnson først for 2—3 Dage siden meddeltes Direktionens høitideligt underskrevne Beslutning om Honorarets Størrelse, kan i Forretningsstilen maaskee berettige til at kalde vor Angivelse en „Usandhed," men det forandrer ikke en Tøddel af det Faktum, hvorpaa vi byggede. Vor anden Usandhed faar Hr. B. ud ved at give den Erklæring, at Hostrup selv for større Stykker ikke har faaet større Honorar end Hr. Bjørnson. Men nu sporge vi Hr. Borgaard, om Bjørnson for sit Stykke eller Hr. A. Munch for sin „Aften paa Giskøe" har faaet en Skilling mere end Danskeren Hostrup har faaet selv for det allermindste af sine Stykker, selv for den allerynkeligste „Familietvist?" Det er herpaa vi ønske Hr. B. skal svare, og det er ogsaa herpaa Honorarernes Forhold beror, efter den Oplysning vi have erhvervet os. Thi ifølge Forsikring af tvende literær vederheftige Mænd, hvoraf den ene har sin Kundskab direkte fra Hostrup, den anden fra Borgaard, bestaar den Kontrakt imellem Hostrup og Hr. Borgaard (Christiania Theater), at han skal modtage alle Stykker Hostrup skriver til et Honorar af 50 Spd. for hvert, men dog saaledes, at de her ikke maa opføres tidligere end i Kjøbenhavn. Forholder dette sig saa, er Hostrup ikke alene mange Gange bedre stillet end vore egne Forfattere, der maa finde sig i at vente paa den endelige, maaskee ubillig forkastende Censur baade vel og længe, men han er endog aabnet et Marked, som man i hans eget Fædreland hverken har tilstaaet ham eller kunde tilstaae ham. Det kongelige Theater, der for Kjøbenhavns Vedkommende er hvad Christianias Theater stræber at være for vort, er saa langtfra at tage hans Varer useete, at det tvertimod tillader sig en ganske betydelig, ugeneret Vragning. Med andre Ord, Hostrup er fast velbestaltet norsk Theaterdigter, og naar han engang som rustificeret og aandssløv Præst sidder nede i Jylland, og af bare Kjedsomhed gjør op „Familietvist" paa „Familietvist," da skal vi døie dem alle, og han her honoreres i Lighed med norske Forfattere for deres betydeligere Stykker, som have bestaaet Censurens umilde Prøve. Hr. Borgaard vil vel sige, der er intet ondt i dette Forhold. I hans Øine er det vist simpel Jævnbyrdighed i Norden. Vi sige først, det er meer end Jævnbyrdighed, og forresten yderst ubilligt. Man kan vistnok merkantiliter sige, at naar kun et Aandsprodukt er godt, kommer det ikke an paa dets Herkomst, enten tydsk, dansk eller hinduisk. Men dette bliver ogsaa blot merkantiliter. Det er ligesaalidt for Theatre som for Journalister nogen sund Livsphilosophi. Vi kunne, for at tage os selv til Exempel, fylde vort Blad med udenlandske Sager, der ikke vilde koste det Halve af de norske Artikler, og dog behage Mængden mere end disse. Men naar vi ikke gjøre det, er det fordi vi erkjende, at der ikke blot maa tages Hensyn til det konsumerende Publikum, men ogsaa til det producerende, til Forfatterne. Det samme Hensyn kræve vi, at en Theaterbestyrelse skal tage. Man skal ikke være som Grøftegraveren, der er lige glad enten den Spade han bruger, er af engelsk eller norsk Fabrik. Thi denne Philosophi, der er grøftegraversk vigtig, vilde, overført paa Kunstens og Aandens Produkter, sige det samme som: Væk med al Videnskab, Kunst og Poesi i et Land. Jeg siger da til Videnskabsmanden: det er Lapperi, du gjør det aldrig bedre end den eller den Udlænding; jeg siger til Poeten: hvad skal dine Vers til? Goethes ere bedre, og dem kan vi faae langt billigere - i Classiker-Ausgabe, osv. Men Hemmeligheden her er, at Kunster og Videnskaber have ikke sin Betydning alene ved at bestaae i forsendelige Resultater - ligesom færdige Spader, - men ogsaa ved at fremstaae til hvad de skulle være, og først hvor de kunne fremstaae, bliver en Indførelse, et Laan, tilfulde gavnligt. Dette er for simple Sandheder til at fremsættes, men med Hensyn til vort Theater turde de ikke være overflødige. For dette er det Tilførte mindst saameget værdt, som hvad der spirer op paa Stedet. Længe nok har man tiet dertil. Nu maa der tales. Forfatterne selv maa tale. Os angaar det ikke uden som en skjæv literær Tilstand. Men der er andre, for hvis Skyld Enhver, som føler for vore kunstneriske og literære Tilstande, maa raabe: Reform! Den maa komme. Alle norske Forfatteres Krav paa sin Indfødsret maa dog være stærkere end Enkeltes Villie til at trodse den.

Gildet paa Solhoug af Henr. Ibsen gaves paa det kgl. Theater i Stockholm ved en Festforestilling den 4de Nov. Prindsregenten og Kronprindsessen, Prinds Oskar med Gemalinde og Prinds August vare tilstede. Stykket vandt Bifald. Aftonbladet siger om det, at vistnok dets hovedsagelige Værd bestaar i et særdeles smukt, poetisk Sprog, hvorimod Handlingen er lidet udviklet, og i mange Scener stillestaaende. Hr. Ibsen har færdigt et nyt Stykke, som han netop har indleveret til Christiania Theater. Det har Titelen „Hærmændene paa Helgeland," og er et fireakts Drama fra Sagatiden. Endnu en anden Nyhed kan man vente sig paa Christiania Theater, nemlig et Drama af B. Bjørnson med Titelen „Halte-Hulda."

Norge.

Christiania. Indredepartementets Expeditionssekretær C. Jensen er bleven udnævnt til Ridder af Dannebrogsorden.

— Fra Archivaren ved det kgl. oldnordiske Musæums antikvarisk-topographiske Archiv i Kjøbenhavn, Sekretær C. Herbst, har Rigsarchivet i disse Dage modtaget som Gave 19 Stykker i dette Musæum hidtil bevarede norske Diplomer og Dokumenter fra det 14de, 15de og 16de Aarhundrede, blandt hvilke især et Par ere af Interesse.

— Under 6te Novbr. er Underretssagfører O. Orm Hansen meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— Ved kgl. Resolution af 12te Oktober er det tilladt, at en of Provst M. A. Sigholdt i Thelemarken foretagen Omarbeidelse af Herslebs lille Bibelhistorie benyttes i Skolerne.

— Christiania Kommune har, ifølge Dagbladene, ved Konsul Sev. Chr. Andersen afsluttet et Laan med det kjøbenhavnske Handelshuus Smidt & le Mare paa 50,000 Spd. til 6 pCt. Rente samt 2 pCt. Provision. Laanet skal tilbagebetales i 30 Aar.

— I Christiania Sparebank er, ifølge Aftenbladet, i de ti forløbne Maaneder af dette Aar indsat 204,374 Spd. og udtaget 627,378 Spd. I Akers Sparebank er i samme Tidsrum indsat 234,614 Spd. og udtaget 302,242 Spd.

— Af den sidstudkomne Beretning om det norske Bibelselskab sees, at i forløbne Aar har Selskabet ialt udbredt 469 Bibler og 6444 Ny Testamente, hvoraf 104 Bibler og 4327 Ny Testamenter gratis eller som Ækvivalent for Bidrag. Samtidig har det britiske Bibelselskab alene i Christiania Stift udbredt 1350 Bibler og 7000 Ny Testamenter. Det norske Selskab har forresten lidt Mangel paa Bibler, indtil det ganske nylig fik et Oplag paa 10,000 færdigt. Omtrent 4000 Personer have ydet Bidrag (ialt 1270 Spd). Selskabets faste Indtægter og Renter have udgjort 698; ved Salg er indkommet 805 Spd,

Af Aarsberetningen for „Stavangers Bibelforening" sees, at Foreningen i det forløbne Aar har udbredt 1,774 Bibler, 5,114 Testamenter og i det Hele siden dens Stiftelse 40,085 Exemplarer.

— I Christiania-Posten No. 302 har Doktor Kjølstad indført en udførlig Bekjendtgjørelse om at hans orthopædiske Institut, som her i Christiania i over et Decennium hæderligen har bestaaet, nu er flyttet til Risebrobakken i Eidsvold, hvor de Syge modtages til Logis i Huset hos ham.

Lillehammer. Formandskabet er indgaaet til Regjeringen med Ansøgning om Kreditoplagsret for Byen Lillehammer.

Drammen. Foreningsdagen feiredes her ved en Sexa i Sangforeningen.

Kongsberg. Ogsaa her er Foreningsdagen bleven feiret.

Frederikshald. Handelsforeningen har gjort de fornødne Skridt for her at faa oprettet et Marked.

Tønsberg. Kommunen har til Gjenoprettelse af endeel af den forbrugte Legater faaet et otteogtyveaarigt Laan paa 2700 Spd. af Oplysningsvæsenets Fond.

Udenlandske Efterretninger.

Frankrig. Telegraphen mellem Afrika og Europa er aabnet ved en Depesche, der afgik fra Bona og ankom til Paris den 30te Oktober.

England. Den 11te Oktbr. indløb til London Tel.-Dep. fra Ostindien om at Englænderne have undsat Lucknow, men med et Tab af 500 Mand. Generalerne Neill og Nicholson ere døde. Kongen af Delhi er tagen til Fange.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger Nr. 53—56.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 47. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 22de November. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Amerikaneren Charles L. Brace's Reiseskizzer fra Norge i Sommeren 1856.

III.

En Præst paa Landet.

Iblandt Andre i disse Egne, som jeg havde Breve til, var ogsaa en Præst, som boede et lidet Stykke fra Hovedveien, og jeg bestemte mig til at besøge ham. Veien til hans Huus gik lige over Fjeldet fra den ene Side af Dalen ved Lille-Mjøsen. Det var en frygtelig brat Aas, undertiden saa man kun en smal Sti mellem Stene og Klipper, men hvor overrasket bliver man ikke ved Synet af den smukke eensomme Dal paa den anden Side. Intet uden en sikker norsk Hest med Kariol er her at foretrække for alt Andet; det lille Dyr arbeider sig hurtig opad den steile Bakke, iler derpaa ned igjen uden at snuble eller strammes i Toilen, og saaledes bliver den ved, idet den med den største Udholdenhed tilbagelægger 6 (engl.) Mile i Timen. — Præstegaarden var et net hvidmalet Træhuus med to Etager og franske Vinduer; den havde meget tilfælles med Husene i en liden fransk eller tydsk By. Som sædvanlig fandtes der ingen Landsby, men smaae brune Træhuse (Gaarde eller farms) laae spredte omkring paa Høidernes Sider. Foran Huset stod en peen grøn Bænk, omgivet af Rosentræer, og i Forgrunden saa man den stille, rolige Sø, som slyngede sig imellem Fjeldene udover i det Fjerne, saa langt som Øiet kunde naa. Hvilket roligt og yndigt Landskab!

Jeg blev viist ind i et Værelse af Middelstørrelse uden Tæpper, men med smukt Møblement, fordetmeste af Birketræ, og den i norske Huse aldrig manglende Prydelse: Blomster. Paa Væggene hang ogsaa endeel gode Malerier og Skizzer af norske Landskaber. Pastoren var ikke hjemme, men Fruen kom snart ind; hun talte Tydsk og Fransk eftersom jeg foretrak, og lidt Engelsk. Hun sagde, at de førte et meget stille Liv deroppe; de saae sjelden et konditioneret Menneske, og hilste saaledes en Fremmed med Glæde velkommen. Jeg var paa min Side ikke mindre glad ved at træffe intelligente Folk, som kjendte Landet, og saaledes kom vi snart i Samtale. Jeg spurgte om hendes Mands Forretninger; hun sagde, de vare lettere end sædvanlig er Tilfældet, da Præstegjeldet var lidet, kun 2000 Sjæle og 3 Kirker. Han prædikede i en af dem hver Søndag og maatte reise 3 à 4 Mile; undertiden skrev han sine Prædikener, men ofte talte han kun ex tempore. Jeg spurgte, om han ogsaa havde Tilsyn med Skolerne? „Ja", svarede hun, „han katechiserer alle Børnene, og til visse Tider examinerer han dem ogsaa i deres øvrige Lektier. Der er 5 Omgangsskoler og een fast Skole i Præstegjeldet. Z. har altid havt megen Interesse for Skolevæsenet, og han vil nu forsøge at reformere i den Retning, saaledes nemlig, at Omgangsskolerne skulle forandres til faste. Han er ogsaa forpligtet til at afgive Rapport om Læreres og Disciples Forhold." Jeg ytrede, at Præsten paa Landet i Norge ialmindelighed syntes at være Bondernes Fader og Veileder. Hun svarede ja, det var saa. „De kom til hendes Mand for at søge enhver Slags Raad og Oplysning, og da baade Øvrighed og Prokuratorer boede 14 Mile borte, maatte han ogsaa ofte bilægge deres verdslige Stridigheder. Desuden lader Regjeringen ham deeltage i Præstegjeldets Folketælling — og han maa give Indberetning om Kvæget, Produkterne, Befolkningen og alt Saadant." „Dog", tilføiede hun, „var Arbeidet ingenlunde besværligt, naar man blot undertiden kunde have den Tilfredsstillelse at see lidt mere af de moralske Frugter."

Jeg opkastede Spørgsmaal med Hensyn til den almindelige Moralitet hos Bønderne i Distriktet. Hun troede, at der var indtraadt en stor Forbedring i den Henseende. Drukkenskab var virkelig meget i Aftagende. Da de først kom til Præstegjeldet for 7 Aar siden, bragte enhver Bonde sin Brændevinsflaske og Kniv med sig til Kirken, ja endog til Alteret, - og efter Tjenesten indtoge de deres Maaltid udenfor Kirken i Græsset, drak, sloges og undertiden fandt de ubehageligste Optrin Sted. Z. havde endelig søgt at standse denne Uorden, og Regjeringen virkede kraftig for at afskaffe Brændevinets Misbrug, saa der var indtraadt en stor Forandring til det Bedre. Med Hensyn til Usædelighed ytrede hun, at der endnu fødtes et betydeligt Antal uægte Børn hvert Aar, skjønt Forbedringen var stor ogsaa i denne Henseende. Ægteskabsbrud vidste man næsten aldrig af; hun havde i Løbet af mange Aar blot hørt et Exempel paa Uenighed mellem gifte Folk. Hun omtalte derpaa en Skik, som er almindelig over det hele Land, ifølge hvilken Tjenestepigerne og Bondejenterne modtage Besøg af deres Kjærester om Løverdagsaftenen; hun troede ogsaa, at man deri vilde finde Hovedaarsagen til deres slappe Moralitetsfølelse. Det er en besynderlig Ting for et ameikansk Øre, men overalt i Norge giver man denne gamle Skik Skylden for Forbrydelser i den Retning; den begyndte uskyldigt og holdes for ganske uskyldig i nogle Distrikter, men er fordetmeste aldeles udartet. Vedkommendes Beregninger lyde paa, at hvert tiende Barn i Norge er uægte. Efter denne Dames Dom (og hun havde en klar og skarp Forstand) bestod Religionen hos Bønder og Gaardbrugere for en stor Deel kun i Religiøsitet (religiosity!) — en stærk Følelse af Ærefrygt og Modtagelighed for Ceremonier. Det forekom hende som deres Samvittighed besad noget af deres Legemers Stivhed og Haardhed. De vare istand til at udholde enhver physisk Smerte, og Lidelser og Tanken om Døden afficerede ikke dem saaledes som Andre. De kom rigtignok i flokkevis til Kirken og Kommunionen, men hun troede dog ikke, efter hvad hun havde bemærket, at Religionen udøvede nogen stærk Indflydelse over deres praktiske Liv, dog var der jo meget smukke Undtagelser, og det Onde var maaskee ikke større her end paa andre Steder. Senere faldt Samtalen paa nogle af de lutherske Lærdomme, og jeg spurgte efter det Sted i det lutherske Ritual, hvorefter Præsten meddeler Syndsforladelse. Efter nogen Søgen blev Kirkebogen*) funden, og Konterten lød endnu bestemtere end jeg havde tænkt mig. Der stod: „I Kraft af Gud og mit Embede — og da Christus har givet os fuld Magt at forlade Synder" 2c., „tilgiver jeg Dig" 2c. Hun antog, at det var vanskeligt at forsvare og sagde, at der blev reist mange Indvendinger derimod nutildags, og at Præsten Lammers havde erklæret, at der ikke kunde tænkes nogen Syndsforladelse uden fuldt Skriftemaal. — Medens vi samtalede, kom Præsten ind, en tankefuld, alvorlig Mand. Hans Anskuelse af det lave Trin, hvorpaa Religion og Moralitet stod hos Bønderne, var endnu strængere end hans Kones. „Man sporede endnu", sagde han, „Følgerne af den lange Periode under den danske Regjering, hvor enhver Ting led under en uindskrænket Magts Herredømme. Der var en Konge, Sir, som ansaa sig som Eier af alle vore Kirker og som solgte en stor Deel af dem for at reise Penge. Bønderne have aldrig ret forvundet de slette Virkninger af hiin Tid." Han forklarede endvidere for mig, hvorledes Reformationen ikke havde fæstet saa dyb Rod hos de svenske og norske Folk, som hos andre Nationer, da den lutherske Lære snarere var bleven dem paatvungen af deres Fyrster, som saae sig nødt dertil af politiske og pekuniære Grunde. „Men", tilføiede han, „det Værste er Statskirken! vi kunne Intet udrette, vi ere lænkebundne!" Hans Kone indvendte imidlertid, at Regjeringen var meget liberal. „Ja", sagde han, „men i en luthersk Retning; i det Øieblik vi afvige derfra ere vi udsatte for Irettesættelse og Daddel. Der findes ingen naturlig Frihed i vore Forholde, og jeg anseer Friheden som den bedste Atmosphære for en Kirke. Saaledes som nu f. Ex. i vort Præstegjeld

*) En Bog, som ene bruges af Præster.

her har Almuen ikke mindste Deel i Valget af deres Præst, eller i Kirkens Bestyrelse. Jeg har studeret Eders amerikanske Systemer, især deleshed Independenternes, og jeg foretrækker dem langt for vore." Som de fleste tænkende Personer forudseer han inden lang Tid en Opløsning af den norske Kirke. „Ideerne", sagde han, „arbeide langsomt men med Kraft blandt mine Landsmænd." Han fortalte mig, at Præsten Lammers var traadt ud af Statskirken; men at Regjeringen havde udviist megen Konduite ved denne Leilighed, idet man havde tilbudt ham Pension, for saaledes om muligt at forhindre videre Forstyrrelse. Efter hvad jeg har erfaret, maa jeg antage, at Lammers's religiøse Anskuelse snarere grunder sig paa et kunstigt end dybt religiøst Princip: han modsætter sig Absolutionen, ikke af den Grund, at intet Menneske har Ret til at forlade Synder, men fordi Tilgivelsen ei kan meddeles uden fuld Bekjendelse af hver særskilt Overtrædelse.

Haugianerne, en Slags Methodistsekt, existerer endnu, endskjønt Hauge, deres Stifter, døde 1824. Pastor Z. siger, at deres Anskuelser ikke væsentlig afvige fra dem, vi traf paa vor Reise nordenfjelds — de adskille sig fornemmelig derved, at de troe paa ethvert Menneskes indre Inspiration, og Gjenfødelsen alene ved Naade. „Til os er endnu ikke naaet disse mange Troesforskjelligheder, Hr. B.", sagde Pastoren, „som have begyndt at vise sig i andre Lande, men det maa komme!"

„Vi have neppe talt om vort Folk", sagde Fruen, „men De maa erindre, at disse ere Valdersfolket, Norges Jøder! Har De ikke erfaret, hvor ublue de ere i sine Fordringer?" Jeg svarede, at det ikke var Tilfælde for mit Vedkommende; jeg havde tvertimod fundet dem meget redelige, og jeg fortalte som Exempel herpaa en liden Episode, som havde tildraget sig i vort Gjæstgiveri: Min Kone havde efterladt en kostbar Ring i sin Reisepose; ved at tørre denne i Kjøkkenet triller Ringen ud og bliver funden af en af Tjenerne, der leverede den tilbage som Noget, der faldt af sig selv. „Godt", sagde hun, „det er ikke almindeligt, men Sagen er, at den Maade, hvorpaa Christendommen blev indført hos dem, har for bestandig afpræget sig i deres Gemyt. De har sikkert læst dette Kapitel af Snorro Sturlesons Saga?*)

Et meget selskabeligt Maaltid blev nu serveret, og efter Kaffeen satte Fruen sig til Pianoet og spillede og sang nogle nationale Musiknummere for os. Jeg synes ikke, at disse Melodier have noget tilfælles med den skotske eller ungarske Musik: paa eengang muntre og klagende, føler man, at det er et Udtryk for Folkets Overtro og naive Opfatning af Livet. Det var smukke Sange, som gjorde et dybt Indtryk paa Tilhøreren. Efter denne behagelige Underholdning bød Præsten mig Cigarer og vi gik ud for at tage en Spadseertour. Blandt Andet førte han mig ogsaa til en Bondegaard tætved. Jeg fandt her som sædvanligt mange forskjellige Huse, ethvert bestemt for en særegen Industrigreen: Haandværksstue, en Kornmølle, Pakhuus, Maskinhuus, Smedie 2c. 2c., da ethvert Haandværk drives paa Gaarden. De holdt paa at bygge et nyt Huus, og som jeg hørte, var det bestemt for Faderen. Denne stod i Begreb med, som almindeligt er Tilfældet, at give op Gaarden til Fordeel for Sønnen og herefter at blive underholdt af ham, skjønt han endnu selv er i sin fulde Kraft. Jeg talte med den gamle Mand om hans Gaard: han sagde, de vilde være meget glade ved at erholde nogle af de amerikanske Maskiner; han havde hørt om et Slags Rive, der drives af Heste. Skjæremaskinen troede han ikke var anvendelig her, paa Grund af det bakkede og stenige Terræn. Han havde en Sigtemaskine af egen Opfindelse, som han viste mig. De havde ogsaa den sædvanlige Tærskemaskine, der drives rundt af Oxer eller Heste. Han sagde, at alene fra hans Gaard var der reist 25 Mand til Amerika, og de levede vel. „Vilde Du reise?" spurgte min Ven. Han sagde: „Ikke om jeg

*) Forfatteren giver her en detailleret Beskrivelse af Christendommens Indførelse i Valders, Uddrag af Snorro, som ere oversatte paa Engelsk.

kunde blive Konge, dersom de havde nogen." Vi gik nu ind i hans Huus, en toetages Træbygning, hvor der herskede fuldkommen Orden og Reenlighed. Der fandtes ikke Tepper, men bare Borde og Bænke overalt, dog var der enkelte Mobler af rigt og solid Udseende. Jeg lagde strax Mærke til, at Gulvet var bestrøet med Enerkviste istedetfor Sand, - det er en gammel norsk Skik, som man allerede finder omtalt i de tidligste Sagaer. Bondekonen viste os Sovekamrene og sin egen Brudedragt med megen Stolthed. I det ene Værelse var en fuldstændig Mundering til en Soldat; denne Gaard er nemlig nødt til at sende idetmindste een Soldat til de nationale Tropper. Geværet saa jeg var et Slags Minié-Rifle, der lades ved Svandsskruen. Bondens Væsen under vort Besøg var overordentlig værdigt og roligt. Den eneste Afvigelse fra amerikanske Skikke laa i hans Adfærd mod Præsten, og dennes mod ham, der vidnede om en langt større Forskjel eller Adskillelse mellem Klasserne, end vi kjende til under lignende Omstændigheder. Jeg spurgte om Daglønnen; den er meget høiere nu end forhen, nu i Almindelighed 16 ß Dagen, sundtagen i Høstonnen, hvor den stiger lige til 63 ß. En Tjenestepige faar 16 Dollars Aaret, det dobbelte af hvad man gav for faa Aar tilbage.

Veianlægget ved Flisen.

Dette Veianlæg, hvis Udførelse i afvigte Sommer har været omtalt i flere baade norske og svenske Blade, har en stor Betydning for Samfærdselen imellem de forenede Riger, og ved dets Udførelse er et i de nærmest liggende Distrikter længe følt Savn blevet afhjulpet. I det til sidste Storthing indgivne af Ritmester Lund udarbeidede Forslag var blandt Andet ytret Følgende:

„Allerede længe før Foreningen med Sverige og endnu mere efter denne har der fundet en meget livlig Samfærdsel og Handel Sted imellem Bygderne Hof, Aasnæs, Vaaler, Elverum, alle Hedemarkens Præstegjelde, Gudbrandsdalen og Romsdalen paa norsk Side og alle Værmelands og Dalarnes Bygdelag paa den svenske. Disse Distrikter tiltrænge og supplere hinanden i en mærkelig Grad. Medens de norske Distrikter for deres Korn, Fedevarer, Heste, Skind, Sild og Torfisk finde et godt Marked i Værmeland, der tiltrænger alle disse Nødvendighedsartikler, afhjælper dette igjen de norske Distrikters Mangel paa alle Slags Jern- og Kobbervarer.

Fra svensk Side er denne Kommunikations Vigtighed længesiden erkjendt, idet allerede for 30 Aar siden en Hovedvei er oparbeidet lige til Rigsgrændsen, ligesom der fra de angjældende svenske Distrikter til forskjellige Tider deels gjennem de offentlige Blade, deels gjennem afholdte Bygdeforsamlinger og disses Andragender til svenske Autoriteter ere fremkomne de mest indtrængende Forestillinger om at søge dette Veianlægs Fortsættelse paa norsk Side bevirket.

Den svenske Vei deler sig een Miil fra Grændsen (ved Borangen) i to, hvoraf den ene gaar gjennem nordre Finskogen forbi Lettafors Brug til Dalby og følger Klaraelven udover til Karlstad, den anden gaar gjennem søndre Finskogen, Hvidtsand og FryckSende til Thorsby Brug ved den nordre Ende af Søen Frycken, omtrent 8 Mile fra Grændsen. Derfra er Dampskibsfart til Søens sydlige Ende ved Ladepladsen Fryckstad, og fra dette Sted ½ Miil lang Jernbane over til Klaraelven, paa hvilken man med 1 Miils Dampskibsfart kommer til Karlstad.

Paa norsk Side har man den første halvanden Miil aldeles ingen Vei; paa denne Strækning arbeider Færdselen sig frem gjennem vilde Skoven, som den bedst veed og kan; men efterat have naaet de solørske Veie forgrener den sig, som antydet, over udstrakte Distrikter. Nødvendigheden har tvunget Beboerne af de omtalte Egne paa begge Sider af Grændsen til at søge hinanden; saa stor har Trangen til Handelsforbindelse været, at denne har kunnet opstaa og underholde en betydelig Vareomsætning, uagtet Færdselen kun om Vinteren har kunnet bane sig Vei gjennem Skove og over Myrer og Søer, medens den om Sommeren har maattet aldeles ophøre. Og denne Samfærdsel har gjennem den lange Aarrække ikke alene vedblevet, men i en ganske betydelig Grad tiltaget. Et Bevis herpaa er, at der i dette Strøg paa norsk Side oprettes det ene Landhandleri efter det andet. For faa Aar tilbage var der paa en Afstand af 3 Mile kun eet eller to Landhandlerier; nu er der 10. Paa svensk Side er der oprettet et Marked i Djekneliden, kun ¾ Miil fra Veianlæggets østlige Endepunkt; paa norsk Side holdes et af vort Lands største Markeder, Grundset-Markedet, der er opstaaet og bestaar ved Omsætningen med Svenskerne. Ved de Forslaget vedlagte Opgaver fra de svenske Jernværker og de norske Landhandlerier er det godtgjort, at den aarlige Vareomsætning er overmaade stor og stadigt tiltagende. Som sagt har Færdselen maattet foregaa paa Vinterføret. Flere have da gjerne slaaet sig sammen for lettere at kunne bane sig Vei, og i Grundsetmarkedstiden har det ikke været usædvanligt at se Følger paa over hundrede Heste. Disse Karavaner have brudt sig frem igjennem den dybe Snee over Stok og Steen og trodset Vanskeligheder nok for at bevise Nødvendigheden af en Veis Oparbeidelse.

Den særegne Betydning, dette Veianlæg har som

Parti ved Vermundsøen.

Forbindelseslinie mellem de forenede Riger, kan hellerikke lades ude af Betragtning, ligesom man endelig i den allerede for længe siden oparbeidede svenske Vei har en forøget Opfordring til Anlæggets Udførelse."

Ifølge Forslaget skulde Veien gaa fra den svenske Vei ved Grændsen i nordvestlig Retning langs Vermundsøen, over denne ved Mærasundet, derpaa i Vest over Flisen Elv ved Svenskevælten og videre forbi Røinesæter til Skalbukilen, hvor den naaer oparbeidet Bygdevei — det Hele en Strækning af 1½ Miil.

Til dette Anlægs Udførelse bevilgede sidste Storthing 19,800 Spd., hvoraf 5000 Spd. og 1300 Spd. ere opførte for Broerne over Flisen og Vermundsøen (den første 84, den anden 50 Al. imellem Landkarrene).

Arbeidets Udførelse blev overdraget Ritmester Lund med Opfordring til saameget som muligt at paaskynde dets Fremgang, for at det ikke skulde komme i for megen Kollision med de til begge Sider af denne Egn paatænkte Jernbanearbeider.

Tilligemed den ansatte Assistent og Regnskabsfører, Premierlieutenant Chr. Hjelm begav Bestyreren sig ved St. Hans-Tid til Arbeidsstedet for at træffe alle nødvendige Forberedelser. Linien blev nøiagtig gjennemgaaet, nivelleret, beregnet og udsat i Akkorder for den hele Strækning. Samtidig hermed sørgedes for Anskaffelse af Materialier og Oparbeidelse af Redskaber for en betydelig Arbeidsstyrke. Saaledes indkjøbtes 400 Spader, 150 Jernspid, 100 Øxer, 10 Centner Krudt, Jernbanevogn og Svingkran til Brobygningerne, 80 Tylvter Bord, ligesaameget Planker o. s. v. 19 Snedkere og 7 Smede (hvortil Smedjer byggedes) sattes i Virksomhed for at forfærdige 200 Trillebaarer, 50 Steenbaarer, Mineerbor, Hakker m. m. En Landhandler fik man midlertidig ansat for at forsyne Arbeidsstyrken med Fødemidler, og dygtige Murere bleve forskrevne fra Veiarbeiderne i Bærum og Lier.

Vanskeligheden af at skaffe Arbeidsfolk var den største. Overalt i Bygderne var der Slaatonn og derefter Skuuronn; paa selve Arbeidsstedet var der hele Sommeren Tømmerflødning og flere større Elve-Reguleringer og Dambygninger. Saasnart Skuuronnen var forbi, var det at forudsee, at Tømmerdriften, denne store solørske Epidemi, vilde bortrive Alle. For at skaffe Arbeidsfolk blev der i en Omkreds af omtrent 5 Mile paa norsk Side og 10 Mile paa den svenske udsendt Hververe, der lønnedes for et vist Antal Dage og et Tillæg for hver Arbeider, de kunde godtgjøre at have skaffet.

Efter 3 Ugers Forløb vare Forberedelserne færdige, og den 14de Juli begyndte Arbeidet med 150 Mand — en Arbeidsstyrke, som efterhaanden voxede til 400 Mand. Saagodtsom alt Arbeide udførtes paa Akkord og var saa høit beregnet, at den gjennemsnitlige daglige Fortjeneste var høiere end Daglønnen ved de Arbeider, med hvilke Veiarbeidet maatte konkurrere. Dette var aldeles nødvendigt for at trække Folk til Arbeidet; man gjorde da Regning paa, at den gode Fortjeneste skulde opmuntre til anstrængt Arbeide - saameget mere som Fortjenesten ved Akkordarbeide er afhængig af Enhvers Anstrængelse - og at man i Mængden af det udførte Arbeide skulde faa Vederlag for den høie Dagsfortjeneste; og heri bedrog man sig ikke. Der opstod snart en overordentlig Kappestrid imellem de forskjellige Akkordmandskaber om, hvem der kunde tilarbeide sig den største Dagløn. Der arbeidedes ikke alene de reglementerede 10 Timer, men ofte 12 til 14 Timer i Døgnet.

Tre Maaneder efterat Arbeidet var paabegyndt, nemlig den 14de Oktober, var den hele Planering udført og Veien aabnet for Færdselen. Hvad der nu staar tilbage, er Broen over Flisen, hvis Muurværker for største Delen ere færdige, men til hvis Træværk de største Bjælker ikke kunne skaffes frem førend paa Vinterføret. Ligesaa bliver Gruusningen og den sidste Afpudsning først udført, efterat Underbygningen har staaet Vinteren over.

I det Hele er under Arbeidet udført: 1½ Miils Vei med 8 Alens Bredde indtil Veidækket, - Broen over Vermundsøen, 21 mindre Broer, 42 Stikrender, 5100 Kubikfavne Gravning, 6150 Kubikfavne Fyldning og 300 Kubikfavne Sprængning; hertil er anvendt 16,650 Dagsværk paa Akkord, 3190 paa Dagløn og 250 Hestedagsværk. Af det bevilgede Beløb er forbrugt omtrent 16,000 Spd.

Sundhedstilstanden var udmærket god, idet man under hele Arbeidet ikke havde meer end een Syg, nemlig en Minerer, der ved egen Uforsigtighed kom til Skade. Vel viste sig paa Stedet Tegn til Blodgang, men det var udenfor Arbeidsstokken. Det var vistnok for Sundhedstilstanden ikke uvæsentligt, at Arbeiderne havde en ualmindelig god Adgang til at erholde sund og kraftig Føde. Deels for at tilveiebringe en gavnlig Konkurrence med den privilegerede Landhandler, deels for at sikre Forsyningen var der nemlig givet Flere Adgang til at forhandle alle Slags Fødemidler, ligesom der paa flere Punkter af Linien blev oprettet Marketenterier, hvor Folkene kunde faae varm Mad og Kaffe for en billig Penge. Saaledes fik man en Pot meget kraftig Ærtesuppe, kogt paa Flesk, for 2 ß.

Det var et stort Held for Arbeidet, at Sommeren og Høsten var saa ualmindelig god. Fjernt fra beboede Trakter var man henviist til at tilbringe Nat og Dag i Skoven. Langs hele Linien holdt hvert Akkordmandskab sin egen lille Huusholdning og tilbragte Natten deels under aaben Himmel, deels under et Skraatag, dannet af kløvede Stokke og Bar. En Ild af ovlagte tørre Stammer gav da en Smule Næsevarme. Ofte syntes det dog at være suurt nok, uagtet Ingen klagede; thi mangen Nat var saa kold, at Vandpytterne belagdes med Iis, og de vaade Klæder stivnede paa Kroppen. Jo længere det led paa

Høsten, des daarligere blev det med Klæderne; tilslut havde Mange Lidet paa Kroppen og Intet paa Benene. De tog da sin Tollekniv, flaaede en Birk og flettede sig Sko af Næver; og hermed gik de i Vand, hvor Isstykkerne drev dem om Anklerne. Det gjorde Ingenting. Sagen er, at der i Næverskoene stak de gamle Birkebeiners Slægt. Solungen er endnu den Dag idag Been af deres Been og Kjød af deres Kjød; Værmlændingen, hans Frænde, er hellerikke blød — deraf den gode Sundhedstilstand ved Arbeidet.

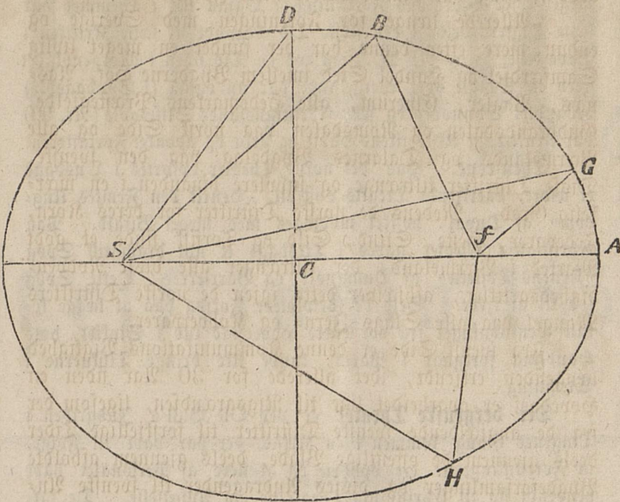
Styrken bestod, gjennemsnitlig taget for den hele Arbeidstid, næsten ligesaameget af Svensker som af Nordmænd. Forstaaelsen var naturligvis særdeles god; de vare blandede om hinanden i Akkorderne uden nogen Forskjel. Nordmænd og Svensker havde her forenet sig for at grunde et Fredens Værk, der skulde knytte dem nærmere sammen, just i den samme Egn, hvor deres Fædre anvendte Paaskedags Morgen 1808 til at stride en blodig Kamp (Slaget i Trangen).

Asteroiderne.

(Af Professor Hansteen.)

II.

For at Betydningen af Tallene i nedenstaaende Tabel skal forstaaes, bliver det nødvendigt at tilbagekalde nogle Forklaringer, som jeg har fremsat i Nr. 47 af dette Blad for 22de November 1856 i Anledning af den forgjæves forventede Komet, der foraarsagede en ligesaa almindelig som unødig Skræk blandt den mindre dannede Mængde i forskjellige Lande.

1) Alle Legemer, som bevæge sig om Solen, saavel Kometerne som Planeterne, gjennemløbe en krum Linie PEAD, som kaldes en Ellipse; Solen sidder i et Punkt S, som kaldes Ellipsens Brændpunkt. Det Punkt P af Banen, som er Solen nærmest, kaldes Perihelium (Solnære), det Punkt A, som er længst fra Solen Aphelium (Solfjerne); den rette Linie PA igjennem disse og Solen, Ellipsens store Axe, den rette Line DE, som staar lodret paa denne og gaar igjennem Middelpunktet C, den lille Axe. Afstanden SD imellem Solen og en af Endepunkterne af den lille Axe, er ligesaa stor som Halvdelen PC af den store Axe, og kaldes derfor den midlere Afstand, og af dennes Størrelse er Omløbstiden afhængig. Astronomerne sætte sædvanlig Jordens midlere Afstand fra Solen lig 1; naar Mars's Afstand angives lig $1\frac{1}{2}$ (nøiagtigere 1,524), saa vil det sige, at dens Afstand er en og en halv Gang saa stor som Jordens; naar Jupiters Afstand angives 5,200, saa vil det sige, at den er lidt over $5\frac{1}{5}$ Gange saa stor som Jordens. Er Planetens Afstand udtrykt ved en Brøk, saa betegner det, at dens Middelafstand fra Solen er mindre end Jordens.

2) Afstanden SC imellem Solen og Ellipsens Middelpunkt kaldes Excentriciteten; men denne angives sædvanlig som Brøk af den store Halvaxe PC. Er SC for Exempel $\frac{1}{4}$ af PC, saa er Excentriciteten = 0,25. Ved alle de øvrige Planeter er denne Excentricitet meget liden, saa at deres Baner meget nærme sig til en Cirkel, og deres Bevægelse i Banen er meget jevn; ved Jordens Bane er Excentriciteten f. Ex. = 0,017 (omtrent $\frac{1}{60}$), ved Venus's Bane ikke engang halv saa stor. Men ved Asteroiderne er der en, hvis Excentricitet nærmer sig til $\frac{1}{2}$, to, hvor den er omtrent $\frac{1}{3}$, og elleve, hvor den er imellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{5}$.

3) Alle de øvrige Planeters Baner danne kun smaae Vinkler med Jordens Bane, og denne Vinkel kaldes Inklinationen. Men ved Asteroiderne ere der 14, hvis Inklination overstiger 10 Grader, ja en (Pallas), hvis Inklination er $34\frac{1}{2}$ Grad.

I den nedenstaaende Tavle ere Asteroiderne ordnede efter deres Middelafstand fra Solen og altsaa ogsaa efter deres Omløbstid, som er angivet i Dage.

Udsigt fra Broen over Vermundsøen.

Nr.	Planetens Navn.	Middel-Afstand.	Omløbstid.	Excentricitet.	Inklination.
43	Ariadne	2,199	1191	0,158	3° 28′
8	Flora	2,201	1193	0,157	5 53
40	Harmonia	2,268	1247	0,047	4 17
18	Melpomene	2,297	1272	0,217	10 10
12	Victoria	2,335	1303	0,218	8 23
27	Euterpe	2,346	1312	0,174	1 36
4	Vesta	2,361	1325	0,089	7 8
30	Urania	2,363	1327	0,126	2 6
7	Iris	2,386	1347	0,232	5 28
9	Metis	2,386	1346	0,123	5 36
25	Phocæa	2,391	1354	0,250	21 39
20	Massilia	2,408	1365	0,146	0 41
42	Isis	2,413	1369	0,213	8 35
6	Hebe	2,426	1380	0,202	14 47
21	Lutetia	2,435	1388	0,162	3 5
19	Fortuna	2,446	1397	0,155	1 33
11	Parthenope	2,452	1402	0,100	4 37
17	Thetis	2,473	1421	0,128	5 36
41	Daphne	2,490	1435	0,215	15 0
29	Amphitrite	2,551	1438	0,073	6 8
13	Egeria	2,576	1510	0,087	16 32
5	Astræa	2,577	1511	0,189	5 19
32	Pomona	2,583	1516	0,083	5 29
14	Irene	2,587	1520	0,169	9 7
23	Thalia	2,626	1554	0,235	10 14
37	Fides	2,642	1569	0,175	3 7
15	Eunomia	2,643	1570	0,188	11 44
26	Proserpina	2,655	1581	0,087	3 36
3	Juno	2,669	1592	0,256	13 3
44	Nysa	3,677	1600	0,453	3 53
34	Circe	2,684	1607	0,112	5° 27′
45	Eugenia	2,697	1618	0,091	6 35
38	Leda	2,740	1665	0,156	6 58
36	Atalanta	2,757	1668	0,300	18 41
49	Pales	2,763	1677	0,088	3 23
1	Ceres	2,767	1681	0,076	10 37
39	Lætitia	2,769	1683	0,111	10 21
2	Pallas	2,773	1687	0,240	34 37
28	Bellona	2,775	1688	0,155	9 23
33	Polyhymnia	2,865	1772	0,337	1 57
22	Calliope	2,914	1817	0,104	13 45
16	Psyche	2,925	1827	0,136	3 4
35	Leucothea	2,933	1835	0,216	8 15
24	Themis	3,144	2037	0,123	0 50
10	Hygieia	3,149	2041	0,101	3 47
31	Euphrosyne	3,156	2048	0,216	26 25
48	(Anonym)	3,297	2186	0,187	6 9

For Asteroiderne 46, 47 og 50 ere Elementerne endnu ikke beregnede, og det er klart, at de i de sidste Par Aar opdagede Asteroiders Bane-Elementer senere ville erholde mærkelige Rettelser.

Mars's Middelafstand fra Solen er 1,524 og dens Omløbstid = 687 Dage eller 1 Aar 322 Dage. Den nærmeste Asteroides Ariadnes Middelafstand = 2,199 og Omløbstid = 1191 Dage eller 3 Aar 345 Dage. Den fjerneste Asteroides (48) Middelafstand = 3,297, Omløbstid = 2186 Dage eller 5 Aar 358 Dage; Jupiters Middelafstand = 5,203 og Omløbstid = 4332 Dage eller 11 Aar 319 Dage. Alle disse 50 hidindtil opdagede smaae Himmellegemers Baner ere altsaa indskrænkede til Mellemrummet imellem Mars's og Jupiters Baner. Den store Mængde, de betydelige Excentriciteter og Inklinationer hos mange af dem bestyrke saaledes Olbers's før omtalte Hypothese, at de ere Brudstykker af en forhenværende enkelt Planet i Middelafstanden 2,8, som ved en indvortes Revolution er sprængt. Tænker man sig en Bombe, som bevæger sig i sin Bane i det Øieblik den sprænges, da vil de Stykker, som udkastes fra den forreste Side, faae en forøget, de fra den bagerste Side en formindsket Hastighed; de, som udkastes fra Siderne, ville afvige mest fra den hele Bombes oprindelige Bane. Anvende vi denne Betragtning paa Planeten i det Øieblik, den sprængtes, saa ville de forreste Stykker faae en forøget Hastighed, en mere langstrakt (excentrisk) Bane og større Middelafstand; de bagerste derimod en mindre Hastighed og mindre Middelafstand; men saavel disse som de foregaaende ville blive ved at bevæge sig i samme Plan og beholde samme Inklination, som Planeten før havde. De Stykker derimod, som udkastes fra Siderne ville afvige mest fra Banens Plan og erholde større Inklinationer.

Literatur og Kunst.

Paa Jac. Dybwads Forlag er begyndt at udkomme en Oversættelse af „**W. F. Bessers Bibelstunden**“, en Samling af Bibellæsninger for Folket, hvilke i Tydskland have fundet stor Anerkjendelse. Rækken er aabnet med „Jesu Lidelse og Forherligelse“ (i 28 Bibellæsninger) oversat af Kandidaterne A. Balchen og E. Cornelinssen. Af denne Deel,

der vil udgjøre nogle og fyrgetyve Oktavark og koste 1 Spd. 24 ß, har allerede første Afdeling, „Jesu Lidelse", forladt Pressen, og anden skal følge til Juul. Til Anbefaling for Bogen vil det være tilstrækkeligt at anføre, hvad Oversætterne, begge Theologer, ytre om den: „W. F. Besser, Doktor i Theologien og Kondirektor ved den lutherske Missionsanstalt i Leipzig, er allerede i flere Aar en blandt lutherske Theologer høit anskrevet Forfatter. Blandt den Samling af folkelige Foredrag over Bibelen, han har leveret, og hvoraf allerede flere Oplag ere udkomne i Tydskland, udmærker sig især ovennævnte Deel om Jesu Lidelse og Forherligelse, som, indbefattende 28 Bibellæsninger over hvert enkelt Træk, som Skriften har opbevaret os om vor Frelsers Lidelse og Forherligelse, her bydes norske Læsere. Intet Afsnit af den hellige Skrift er vel rigere paa Stof til Belærelse og Opbyggelse end det, vi her have begyndt med, og neppe have vi hellere hidtil seet en dybere, varmere, opbyggeligere og mere belærende Udvikling deraf, end hvad Dr. Besser her har leveret. Staaende paa luthersk Grund og med et nøie Bekjendtskab til de forskjellige Vidnesbyrd fra de ældste Tider af i Kirken, behandler Forfatteren sit Stof paa en ligesaa værdig som tiltalende Maade, og vil hans Røst i disse Tider især, sikkerlig baade blandt Læge og Lærde bidrage til paany at samle og forene alle dem, der i den lutherske Reformation see en Tilbagevenden i Aand og Sandhed til den apostoliske Christendom, til een Tro og eet Haab. Efter sin Plan vil Bogen, foruden at være en sjelden deilig Andagtsbog, ogsaa egne sig særdeles vel til til Bibellæsninger i Hjemmet, hvortil den giver en saare heldig Anviisning for dem, som have ønsket at holde saadanne, men savne Indsigt i, hvorledes de bedst indrettes og kunde blive frugtbringende." — Bogen er, som alt hvad der udkommer paa Dybwads Forlag, trykt paa smukt hvidt Papiir og Prisen forholdsvis moderat.

Norsk Kirketidende, redigeret af B. Muus (og Bernhoft) vil fra næste Aars Begyndelse udkomme med et Dobbeltark (16 Spalter) hver Uge, og koste 1 Spd. Halvaaret.

Som **Universitetsprogrammer** er i indeværende Aar efter det akademiske Kollegiums Foranstaltning udkommet trende, strængt videnskabelige, temmelig omfangsrige Monographier, alle i Kvart, smukt trykte (hos Brøgger & Christie) og ledsagede af lithographerede Afbildninger, nemlig: 1) Observationes sur les Phénomènes d'érosion en Norvège recueillies par J. C. Hörbye, et publiées (avec preface) par B. M. Keilhau. VIII og 56 Sider. (Med 3 Karter og 2 Plancher.) 2) Quelques observations de Morphologie végétabile, faites au jardin botanique de Christiania par J. M. Norman et publiées par H. H. Rasch. 32 Sider. (Med 2 Plancher.) 3) Inversio vesicæ urinariæ og Luxationes femorum congenitæ hos samme Individ, iagttagne af Lektor Voss. 25 Sider. (Med 2 farvetrykte Plancher, udførte af Bucher i Bergen.) De 2 første Programmer gjælde for første, det tredie for andet Semester, for hvilket desuden senere vil udkomme de man'ske Kongers Krønike, udgiven af P. A. Munch.

Aalls Erindringer. Efterat Hr. Konsul Tønsberg er bleven vidende om, at Aalls Arvinger ere imod hans af os omtalte Udgave - hvilket han tidligere efter sin i Chr.-Posten for Fredag refererede Samtale med Assessor Aall ikke antog - har han indstillet hele Udgaven, hvis første Hefte saaledes kan tilbageleveres mod Salgspriis. Allerede for flere Dage siden har Hr. Cappelen paa sit Forlag og med Arvingernes Samtykke bebudet en anden, endnu billigere Udgave, der skal ledsages af Forf.'s Portræt og hans Biographi ved Sønnen Amtmand Aall. Denne Udgave ville Subskribenter, der tegne sig inden 1ste Marts 1858, erholde til den næsten fabelagtig billige Priis af 1 Spd. Man har saaledes sikker Udsigt til paa billigste Maade at kunne komme i Besiddelse af hiint vigtige og interessante Værk, og forsaavidt Tønsbergs Konkurrence maatte have paaskyndet dette, har ialfald Publikum fuld Grund til at være tilfreds; thi det gaar af med Profiten, og vi ville derfor raade det, ikke at lade den Tidsfrist gaa ubenyttet hen, hvori den billige Subskriptionspriis endnu gjælder.

Flere norske Forfatteres Arbeider ere i den sidste Tid blevne anmeldte deels i Udlandet, deels i Broderrigernes Presse. Saaledes findes i Revue contemporaine, 2det Septbr.-Hefte for iaar, en Anmeldelse af Professor Holmboes Traces de Boudhisme en Norvège. Anmelderen Ph.-Ed. Fouchaux finder, at endeel af Holmboes Etymologier trænge til at støttes med solidere Beviser end Tilfældet, men udtaler sig forresten fordeelagtigen og anerkjendende om den lærde Forfatters Arbeide. — Den tydske Oversættelse af A. Munchs „Salomon de Caus" er anmeldt i Nr. 72 af Wolg. Menzels Literaturblatt. Anmeldelsen er næsten alene refererende, men forresten fremgaar klart, at Anmelderen (Menzel - en literær Malkontent) er lidet gunstig stemt for Stykket. „Vi" - siger han - „have ikke meget tilovers for dette Slags Tendentsdramaer. Naar man tager Poesien paa Slæbetouget af den uvedkommende sociale, politiske, philosophiske, materialistiske Tendentser, vrides Halsen altfor let om paa den." — Det af Caspari, Johnson og Nissen paabegyndte „Theologisk Tidsskrift" er rosende anmeldt i „Wäktaren" tilligemed Lektor Johnsons Bog om „Barnedaaben." — Ibsens „Gildet paa Solhaug" er anmeldt i „Stockholms Dagblad", hvor det roses som Digterværk, medens enkelte Svagheder i den dramatiske Komposition fremhæves. — Endelig er Dietrichsons „Olaf Liljekrands" og Bjørnsons „Synnøve Solbakken" korteligen anmeldte i November-Heftet af Steenstrups danske Maanedsskrift. Anmelderen finder „Olaf Liljekrands" at være et i det Hele upoetisk Arbeide, medens han derimod meget roser Bjørnsons Fortælling. Ogsaa her i Hjemmet har dette Digterarbeide i den sidste Tid begyndt at sætte Kritiken i Bevægelse. Hr. N. M., som for en Tid siden i Morgenbladet skrev en Studie over Wergeland, har nu ogsaa (i Søndagsbl.) behandlet Synnøve, og selv Christianssands Stiftsavis (Nr. 90) har itrukket sig Æsthetikens Habit og priist og advaret Forfatteren.

Theatrene. Paa det norske Theater opførtes i Onsdags et ældre, anerkjendt Treakts-Lystspil, „Henrik den Femtes Ungdom" af Duval, hvilket modtoges med meget Bifald. Paa Christiania Theater gaves i Tirsdags et nyt dramatisk Spøg „Fruens Toilette" af Dumanoir og Barrierre. Dette Spøg lod til at kjede. Selv de fortvivlede Forsøg paa at lægge lokale Hentydninger fra vor kjære Hovedstad ind i Stykket, hvis Handling foregaar i Paris, kunde ikke bringe Tilskuerne i Stemning.

Det bergenske Theater er ved Ole Bull's Indgriben i Tingenes Gang kommen i en Krisis, der har havt til Følge, at Forestillingerne ere ophørte og at flere af Personalet have henvendt sig til Christiania-Theatrene om Ansættelse. De faktiske Omstændigheder, som have fremkaldt denne Krisis, ere, ifølge en indsendt Beretning i Bergensposten disse: I August 1850 gav Ole Bull 10 Mænd i Bergen Fuldmagt til paa hans Vegne at handle i Theatrets Anliggender, saalænge som denne Fuldmagt ikke af ham maatte være tilbagekaldt; og ifølge denne Fuldmagt var ved Bull's Hjemkomst fra Amerika Theatrets Bestyrelse overdraget til Kjøbm. Blytt, Raadmand Bonnevie, Kand. Beyer, Kommandør Busch og Student E. Bull. Med denne Bestyrelses Virksomhed ytrede O. Bull sig meget tilfreds ved Hjemkomsten. Men han fandt det snart fornødent at gjøre Noget, „som kunde forbause og vække Publikum af Dvalen." Han vilde først bygge 2 Logerader, og da Bestyrelsen betydede ham, at for Tiden lod dette sig ikke udføre, vilde han sænke Orchesteret og trække Prosceniet længere frem osv. Kassen var allerede i meer end over 1000 Dalers Underballance — men derom brød Bull sig ikke; han begyndte med sine Forandringer og vilde, sagde han, udrede hvad de kostede, af sin private Kasse. Men længe varede det ikke, inden han begyndte at anvise paa Theaterkassen. Kassereren, Kandidat Hoff, udbetalte, Bestyrelsen protesterede. Da erklærede Bull, at han for Fremtiden agtede alene at disponere over Theatrets Penge, hvilke forresten ikke vare tilstrækkelige til Lønningerne. Dernæst afskediger Bull Instruktøren og kalder sin i 1850 udstedte Fuldmagt tilbage, efterat han ligetil det Sidste „havde hyklet Venlighed og Fortrolighed mod Bestyrelsen." Men imidlertid havde denne løst Skuespillerne fra deres Forpligtelser efter en af de fleste og dygtigste blandt dem derom indgiven Forestilling, og nu stod Ole Bull der igjen med Theaterbygningen, uden Skuespillere, medens Skuespillerne, der senere sluttede sig sammen, manglede Lokale. De henvendte sig da til den aftraadte Bestyrelse for i Forening med den og Overlæge Danielssen (en Mand med store Fortjenester af den bergenske Scene) at danne et interimistisk Theater i Exerceerhuset. — Heraf vil formodentligt Intet blive, da enkelte Skuespillere skulle være gaaede over til Bull, der forresten har telegrapheret til B. Bjørnson om at modtage Ansættelse som scenisk Instruktør ved hans Theater. Efter de hidtil fremkomne Oplysninger maa man sige, at den afsatte Bestyrelse har handlet med Bestemthed og Kraft, og at den har arbeidet for „at redde Ideen og forebygge, at Theatrets lovende unge Kræfter bleve priisgivne for Ole Bull's totale administrative Udygtighed og chaotiske dramatiske Ideer."

Norge.

Christiania. Under 14de d. M. er Kand. theol. E. A. Moe udnævnt til Sognepræst til Kautokeino Sognekald, og Overlæge O. G. Høegh meddeelt Bestalling som Overlæge for den spedalske Sygdom.

Under s. D. er Chefen for den christianssandske Infanteribrigade Oberst H. N. S. Wergeland udnævnt til Chef for den kongelige norske Generalstab.

Under s. D. er forhenværende Expeditionschef K. Motzfeldt udnævnt til Generalpostdirektør, Fuldmægtig i Indre-Departementet M. Rye og konstitueret Bureauchef sammesteds E. Oppen udnævnte til Bureauchefer samt Kand. juris Iver Andersen til Fuldmægtig i Generalpostdirektionen; hvor følgende i Afdelingen for Postvæsenet i Indre-Departementet ansatte Embedsmænd: Bureaucheferne W. Lassen, J. Nissen samt Fuldmægtigerne H. Collett, Chr. Dahlin, H. Robarth, J. Helliesen, H. Dietrikson og W. Michelet ere overgaaede til samme Stillinger i Generalpostdirektionen.

Under s. D. ere følgende Avancements og Forsættelser foregaaede i den 1ste akershusiske Infanteribrigade, nemlig: Chefen for eidsvoldske Kompagni M. K. Døsen, til Chef for follougske Kompagni; Chefen for lesjeske Kompagni, Kapitain H. Andersen, til Chef for eidsvoldske Kompagni; Chefen for 3die Division af Oplands Landværnsbataillon, Kapitain N. H. Beichmann, med Forbigaaelse af Kapitain og Divisionschef H. J. Rye efter dennes derom indgivne Andragende, til Chef for lesjeske Kompagni; Chefen for 4de Division af Oplands Landværnsbataillon, Kapitain J. M. Brun, til Chef for 3die Division af samme Bataillon; Premierlieutenant Chr. F. Graff til Kapitain og Chef for 4de Division af Oplands Landværnsbataillon og Sekondlieutenant Chr. Smith til Premierlieutenant i Brigaden.

Under s. D. er Provst i nordre Jarlsbergs Provsti i Christiania Stift H. Nielsen efter Ansøgning meddeelt Afsked i Naade fra Provsteembedet.

— Biskop Kjerskow i Bergen har indgivet Ansøgning om Afsked. Ligeledes Præsten O. Østvold, der, som det vil erindres, for nogle Aar siden var under Tiltale for mislig Embedsførelse, og blev ved Konsistorialretten dømt fra Embedet, men som ved Høiesteret slap med 200 Spd. i Bøder.

— Morgenbladet for Mandag indeholder en oprørende Beretning om den barbariske Maade, hvorpaa en Slutter ved Christiania Raadstue har mishandlet en beskjænket Englænder, som der blev indsat for at sove Rusen ud.

— En anonym Brevskriver har irettesat os fordi vi endnu ikke have givet Langlets Tegninger til Storthingsbygning, hvilke han siger for længe siden ere antagne, medens vi derimod have givet de Schirmer-Hannoske, der bleve forkastede. Hertil svares, at vi forlængst have sørget for, at faa Langlets Tegning, saasnart den antages, men at vor Anonym feiler storligen, naar han tror, at der existerer nogen allerede for længe siden antagen Tegning af Langlet. Efterat en langt større Tomt var erhvervet og det blev fundet fornødent at dreie Fløiene om o. s. v. vil saadanne Forandringer gjøres i det for Storthinget forelagte Udkast, at det vilde være et faafængt Arbeide at give dette Udkast, der jo er det Eneste, hvortil vi endnu havde at holde os.

Thoten. Efter Subskriptionsindbydelse fra østre Thotens Skolelærere ere henimod 70 Spd. tegnede til et Gravmonument for Peder Fauchald. For en Støtte er indsendt til Christiania 40 Spd.; men de 30 Spd., der haves i Behold, forslaae ikke til at dække de øvrige Udgifter ved Monumentet.

— DHrr. Kand. theol. E. Magelsen og Stud. theol. Chr. Magelsen have oprettet en høiere Almueskole paa Gaarden Lille Gran i vestre Thoten, hvilken er traadt i Virksomhed 1ste Nov.

Elverum. Den 6te Novbr. saae vi her for første Gang i Høst „den grønne Gran med pudret Haar", men allerede om Eftermiddagen var Jorden berøvet sit hvide Dække og Kl. 10 om Aftenen viste Thermometret 1 ° C. Varme. Som Exempel paa denne Høsts milde Veir kan anføres, at Syrinetræet nu holder paa at skyde Blade og Nellikerne vedblive endnu at blomstre. Dette er noget for disse Egne høist Sjeldent den 10de—12te November, og 90 Aar gamle Folk veed knapt af en saa god Høst at sige.

Drammen. Subskription er aabnet til et Monument for Sylvester Sivertson, der her som Journalist tilbragte sin sidste Levetid og her er jordet.

— Afdøde Hans Malling har testamenteret 2715 Spd. tilligemed Grundleien af nogle Gaarde paa Strømsø, 23 Spd. 88 ß aarlig, som et Legat for trængende Sømænd.

Thelemarken. I Sande Præstegjeld brændte Natten mellem 2den og 3die Novbr. et Møllebrug, hvorved 2 Mand omkom i Luerne.

Arendal. Jul. Ørbye har her med stort Bifald givet Koncert.

Bergen. Paa Gaarden Birknæs i Gulens Thinglag slog Lynilden den 7de Oktober ned i Stuen og dræbte Konen og Tjenestepigen, som der holdt paa at bage.

Throndhjem. Organist Tellefsen, Pianistens Fader, en Mand med varm Interesse for Fortidsminder og gamle Skrifter, er for ikke længe siden afgaaet ved Døden.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Den 12te og 13de Novbr. har der i Götheborg været en betydelig Ildebrand, som formodes paasat, og hvorved megen Trælast brændte.

England. Londoner-Handelshusene E. Sieweking & Søn og Hoare, Buxton & Komp., hvilke havde Forbindelser med Norge, have standset med sine Udbetalinger.

— Strax efterat Efterretningen var indløbet om Luknows Undsætning er kommet en anden, ifølge hvilken Insurgenterne der have Overmagten. Imellem Luknow og Cawnpore ligge 1000 engelske Saarede. Forstærkninger vare nødvendige. General Outram havde til Hensigt at trække sig tilbage til Cawnpore.

Embeder og Bestillinger.

Hvaløernes Distriktslægeembede i Smaalenenes Amt med aarlig Gage 240 Spd.

Tinns Distriktslægeembede i Bratsbergs Amt med aarlig Gage 300 Spd.

Evje Distriktslægeembede i Nedenæs og Robygdelagets Amt med aarlig Gage 300 Spd.

Vestre Nedenæs Distriktslægeembede i Nedenæs og Robygdelagets Amt med aarlig Gage 240 Spd.

Lærdals Distriktslægeembede i nordre Bergenhuus Amt med aarlig Gage 240 Spd.

Ringebo Distriktslægeembede i Christians Amt med aarlig Gage 240 Spd.

Lesje Distriktslægeembede i Christians Amt med aarlig Gage 300 Spd.

Selbo Distriktslægeembede i søndre Throndhjems Amt med aarlig Gage 400 Spd.

Opdals Distriktslægeembede med aarlig Gage 300 Spd. Til de for ovenanførte Embeder regulerede Gager kommer Dyrtidstillæg for indeværende Budgettermin efter de derom af Storthinget fattede almindelige Beslutninger.

Fet Sognekald under nedre Romerikes Provsti i Christiania Stift, hvis Indtægter ere opgivne til omtrent 600 Spd. aarlig.

2 à 3 Lægeposter under anstundende Vinterfiskeri i Lofoten med Distriktslæges Gage, beregnet efter 400 Spd. aarlig, og 96 ß daglig i Diætgodtgjørelse, foruden Godtgjørelse for Medikamenter og sædvanlig Skydsgodtgjørelse paa Reiser, — samt et Extra-Honorar af 100 Spd.

Den svenske og norske Konsulspost i Alicante med 750 Spd. i aarligt Bidrag til Kontorhold, Expeditionsgebyrer efter de gjældende Anordninger samt Læsteafgift, beregnet af svenske Fartøier med 12 Ører Rigsmynt for hver svær Læst og af norske Fartøier til 1/30 Spd. for hver Kommercelæst.

3 Lærerposter ved Christiania Almueskole med 175 Spd. aarlig Løn for hver.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger Nr. 57—64.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 48. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 29de November. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Statholder Løvenskjold.

(Ved Andreas Faye, Sognepræst til Holt.)

I.

Norges for ikke længe siden afdøde Statholder Severin Løvenskjold er født i Porsgrund den 7de Februar 1777 af Forældrene, Kammerherre Severin Løvenskjold og Benedikte Henriette Aall.**) Sin første Underviisning modtog han af private Lærere i Fædrenehuset indtil han i Aaret 1786, 9½ Aar gammel, sendtes til et den Tid navnkundigt Institut i Wandsbeck ved Hamburg, hvor han havde den Lykke at nyde Tilsyn og Beskyttelse saavel af Wandsbecks Eierinde, Grevinde Schimmelmann, Moder til Danmarks og Norges siden saa bekjendte Finantsminister, som af Digteren Amtmand Grev Christian Stolberg-Stolberg, der boede i Nærheden. 1791 blev han, efter at være konfirmeret, forflyttet til Gymnasiet i Eutin, som da bestyredes af den berømte Lærde og Digter J. H. Voß og hvor den ligesaa berømte Digter Grev F. L. Stolberg-Stolberg var Kancelli-Præsident. Ved Gymnasiet i Eutin underviistes han af udmærkede Lærere i alle Skolevidenskaber. Løvenskjold var ogsaa her saa heldig at være antagen som Søn i Stolbergs og Voß's Huse, læste privat med dem de græske og latinske Forfattere og modtog Veiledning i Fransk af Stolbergs sprogkyndige Hustru. Her lagdes Grunden til hans sjeldne Kundskaber og Dannelse. Foraaret 1793 forlod han sit lærerige og lykkelige Ophold i Eutin og begav sig med Anbefaling fra Stolberg til Werningerode, hvor han i den regjerende Grev Stolberg-Werningerodes Huus fandt et andet hyggeligt Hjem, medens han derfra gjorde Udflugter til de sachsiske og schlesiske Bjergværker for efter sin Faders Ønske at dygtiggjøre sig til at bestyre Faderens anseelige Eiendomme. Om Høsten 1794 kaldte imidlertid hans Fader ham efter en forandret Plan tilbage, da han ønskede, at Sønnen skulde studere Lovkyndighed ved Kjøbenhavns Universitet. Ogsaa her fandt han et andet Hjem i Huset hos den bekjendte Finantsminister Grev Schimmelmann, der var gift med hans Kousine, født Schubarth. Han kastede sig nu med saa megen Iver paa det juridiske Studium, at han i Mai 1796 tog latinsk-juridisk Examen med bedste Charakteer, hvorpaa han efter 10 Aars Fraværelse igjen besøgte Fødeland og Fædrenehuus. Samme Aars Høst vendte han tilbage til Kjøbenhavn, blev ansat som Auskultant i Rentekammeret og udnævntes kort efter til Kammerjunker. 1798 blev han udnævnt til Assessor i det kongelige Kommercekollegium og 1800 tillige til Assessor i Finantskasse-Direktionen. I denne interessante Embedsstilling, hvor han jevnlig kom til at arbeide under den geniale, skarpsindige Finantsminister Grev Schimmelmann og assistere denne som Sekretær, forblev han indtil 1802, da han ifølge sin Faders Ønske og Villie maatte, skjønt ugjerne, forlange sin Afsked for at tiltræde sin private Virkekreds. Da hans Udsigter paa Embedsbanen vare lyse, saameget mere som Kronprinds Frederik ytrede Ønsket om at beholde ham i Tjenesten, bragte han sin Faders Villie et smerteligt Offer ved at træde tilbage i privat Stilling.

Den 9de April 1802 indgik Løvenskjold Ægteskab med Grev Adam C. Knuths Datter Sophie Hedevig, og „denne Dag var og blev hans Livs lykkeligste Dag; thi hans Hustru havde alle Egenskaber til at gjøre en Mand saa lykkelig, som hun gjorde ham."

Med denne sin elskværdige Hustru flyttede Løvenskjold i Mai 1802 til Fossums Jernværk, som Faderen kort derefter med underliggende Jordegods overdrog ham til Eiendom. Samme Aar tilbød Kronprindsen ham Amtmandsposten i Bratsberg, hvilken han med Taknemmelighed modtog, da han saaledes med sin private Virksomhed kunde forene en interessant offentlig. Da Kongen 1805 havde kjøbt Laurvigs Grevskab, overdrog han Løvenskjold at modtage og bestyre samme, hvilket han gjorde og vedblev denne Bestyrelse uden nogensomhelst Godtgjørelse i 5 Aar indtil det, efter hans gjentagne Forlangende, overdroges til Buskeruds Amtmand, den siden saa berømte Grev Herman Wedel-Jarlsberg. I denne lykkelige Stilling levede Løvenskjold 11 uforglemmelige Aar. Hans huuslige Liv var det lykkeligste, hans offentlige og private Virksomhed trivedes, Velstand omgav ham og hans redelige Bestræbelser for at fremme den Kreds's Vel, hvori Forsynet havde sat ham, lønnedes med Kjærlighed og Taknemmelighed. Løvenskjold paaskjønnede ogsaa den sjeldne Lykke, som blev ham tildeel, og frabad sig derfor et naadigt Tilbud om en høiere Embedsstilling. 1804 blev han udnævnt til kongelig dansk Kammerherre.

Hans Hustrues Helbred nødte ham i Foraaret 1807 til at foretage en Badereise til Pyrmont, som han forlængede til en Reise i det sydlige Tydskland. Paa sin Tilbagereise erfarede han Kjøbenhavns Bombardement og Overgivelse til Engelskmændene (7de Sept. 1807) og modtog i Hamburg Kronprindsens Befaling til at indfinde sig i Kiel. Her fandt han Prindsen omgivet af Danmarks ypperste Mænd, da Kiel for Tiden var Regjeringens Sæde.

Et af Kronprindsens første Spørgsmaal var: „Hvorledes kunne vi hjælpe og redde Norge?" Løvenskjold, som ei var uforberedt paa et saadant Spørgsmaal, svarede med den ham egne Frimodighed, at det var hans Overbevisning, at skulde Krigen blive langvarig, vilde det eneste Middel til at redde Norge fra Hungersnød og Ødelæggelse og til at vedligeholde Forbindelsen mellem begge Riger være dette: under en eller anden Form at vælge en anden udvortes Politik for Norge end for Danmark og etablere en norsk Regjering i Norge med Prinds Christian August i Spidsen med Bemyndigelse til at vælge og iværksætte Alt, hvad den maatte ansee nødvendigt til Norges Gavn saavel i de ydre som indre Forhold. Denne Anskuelse vandt imidlertid ikke Kronprindsens Bifald, som i det Sted gav Løvenskjold sine Befalinger for Norges Forsvar og Forsyning, til Meddelelse for den kommanderende General, Prinds Christian August, og befoel ham uden Ophold at begive sig over Jylland til Norge, idet han bemyndigede ham til i denne Hensigt i en eller anden jydsk Havn at rekvirere et Fartøi til Overfarten til Norge. I Aalborg fandt Løvenskjold en liden dansk Jagt, som han besteg med sin Hustru, Søster og 2 Børn. Ved at passere Fladstrands Batterier blev Jagten antaget for at være besat med Englændere og hilset med nogle skarpe Skud, hvoraf et gik mellem Seilene. Den ukyndige danske Skipper tænkte kun ved snar Flugt at undgaa Kuglerne, da Løvenskjold selv maatte tage Kommandoen og lod stryge Seil, hvorved Skibet blev reddet fra at skydes i Sænk og Misforstaaelsen opklaredes. Efter 24 Timers Ophold i Fladstrand gik de Reisende en mørk Oktoberaften med strygende Vind tilsøes. Vinden blev snart til en Storm, der jog den lille Jagt i den mørke Nat gjennem den fra Kjøbenhavn tilbagevendende engelske og røvede danske Flaade, som just seilede ud af Kattegattet. Den lille Seiler undgik dog den truende Fare og naaede uskadt Hvaløerne. Herfra vendte Løvenskjold tilbage til sit Hjem, efterat han havde afgivet til Prinds Christian de ham af Kronprindsen befalede Meddelelser.

Løvenskjold havde forladt sit Fædreland i en velsignet Fred og efter et Aars Fraværelse gjenfandt han det indviklet i en paatvunget Krig, der truede med Ødelæggelse.

Hans første Omsorg var henvendt paa at sikre det ham betroede Amt mod fiendtligt Overfald og hans i denne Henseende fremsatte Forslag fandt hos den kommanderende General, Prinds Christian August, velvillig Understøttelse. Kystbatterier anlagdes ved Brevik, Kystværnet organiseredes og bevæbnedes bedst muligt. Krigens frygteligste Følge var imidlertid Mangel paa Korntilførsel og den deraf følgende Hungersnød. For saavidt muligt at afværge denne for Bratsbergs Amt, istandbragte Løvenskjold propria auctoritate en Provideringskommission, som foruden ham bestod af Byfogden i Skien, Justitsraad Bentzen, Raadmand (siden Statsraad) Niels Aall, Didrik von Cappelen, Jørgen Wrigth samt Toldinspektør Hoegh. Denne Kommission virkede i Begyndelsen kun med egne Midler og egen Kredit paa egen Resiko, men da disse private Midler efter nogen Tids Forløb ikke vare tilstrækkelige til at afhjælpe den stedse tiltagende Nød, tiltog Løvenskjold sig en Myndighed, som han ikke havde de jure, men som efter mangen haard Kamp omsider blev de facto anerkjendt af høiere Autoriteter i Danmark og Norge: Bratsbergs Amts Provideringskommission anerkjendtes omsider stiltiende for en offentlig Autoritet. Dens Virksomhed vandt Anerkjendelse, dens Rekvisitioner opfyldtes og saaledes lykkedes det den driftige og dygtige Amtmand og de fædrenelandssindede Mænd, som trolig stode ham bi, at afværge Hungersnøden inden Amtets Grændser og endog formindske den i tilstødende Distrikter. Disse Hædersmænds mangehaande Opofrelser og den udmærkede Dygtighed, hvormed de ulønnede lindrede Medborgeres Lidelser, fortjener Paaskjønnelse og Tak, om ogsaa Norge i disse Prøvelsens Dage kan opvise flere Mænd, der helligede et elsket og lidende Fædreland deres Tid, Kræfter og Formue. Den samme Aand besjælede dem, da Spørgsmaalet vaktes om at faa et eget Universitet i Norge.*) I det skjæbnesvangre Aar 1812 gjorde Løvenskjold med Familie en Reise til Danmark, hvor han tilbragte et Par behagelige Maaneder paa sin Svigerfaders Gods Liliendal paa Sjælland, da han fik Kongens Befaling, at indfinde sig i Kjøbenhavn. Forholdet til Sverige var spændt. Kongen var bekymret over sine Rigers farlige politiske Stilling og befoel Løvenskjold at begive sig til Norge. Allerede da opstod hos Løvenskjold bange Anelser om Krigens Udfald, som under dens Løb 1813 end mere stadfæstedes. Han forudsaa Udfaldet, og sin daværende Konge tro hengiven, vilde han ikke oppebie dette i en offentlig Stilling. Han forlangte derfor Høsten 1813 Afsked fra Bratsbergs Amtmands-Embede, som han med sjelden Dygtighed havde bestyret i 11 Aar, og denne Afsked meddeeltes ham i December s. A. i de naadigste Udtryk. Kort efter, nemlig den 14de Januar 1814 sluttedes som bekjendt Kielerfreden, der opløste Norges Forbindelse med Danmark. Med Norges Overdragelse til Sverige i Kielerfreden vare Nordmændene som bekjendt misfornøiede, og de samlede sig om den danske Statholder Prinds Christian Frederik, der indkaldte Landets Udkaarne til en Rigsforsamling paa Eidsvold. Løvenskjold valgtes ved denne Leilighed til første Repræsentant for Bratsbergs Amt og mødte paa Rigsforsamlingen med den Overbevisning, at Norge i dets daværende blottede Stilling ikke kunde afværge Foreningen med Sverige, som Europas mægtigste Stater havde besluttet og garanteret, og at det var klogest og gavnligst ved Underhandlingen at søge tilveiebragt Betingelser, hvorved Norges Selvstændighed og Nationalitet sikredes, forinden man uden

*) Meddeelt hovedsagelig efter Løvenskjolds egenhændige Optegnelser, hvilke efter hans Død ifølge hans forud udtalte Ønske bleve overleverede til Udgiveren.

**) Statholderens Fader, Kammerherre Severin Løvenskjold, var født paa den hans Fader tilhørende Gaard Borrestad ved Porsgrund. Han nød sin første Opdragelse i Kong Frederik den Vtes Pageinstitut, og studerede siden i Sorø, Kjøbenhavn, Göttingen og Leipzig, hvorpaa han i flere Aar deels reiste i fremmede Lande, deels var ansat ved udenrigske Missioner. Ved sin Hjemkomst ægtede han Benedicte Aall, en Datter af Nils Jacobsen Aall, en anseet Kjøbmand i Porsgrund og Søster til Nicolai Benjamin Aall, der havde flere Børn, blandt hvilke Statsraad Niels Aall og Jernværkseier Jacob Aall til Næs. Løvenskjold anvendte sit øvrige Liv til sine Eiendommes Bestyrelse, hvoriblandt Fossums og Bolvigs Jernværker med tilhørende Jordegods vare de betydeligste. Han roses som en retskaffen og elskværdig Mand med udmærkede Evner og Kundskaber, sjelden Dannelse, agtet og elsket af Alle, som kjendte ham.

*) Løvenskjold tegnede sig for 5000 Rdl., som senere forandredes til en aarlig Kornrente af 25 Tdr. Byg, Niels Aall og D. von Cappelen hver endog for 10,000 Rdl. r. s. v.

Nødvendighed vovede den ulige Kamp. Denne Opfatning af Fædrenelandets Stilling deeltes af Grev Herman Wedel, Peder Anker, Jacob Aall og flere af Landets mest oplyste Mænd, som Alle søgte at gjøre denne deres Anskuelse gjældende; men forgjæves. Selvstændighedspartiet med Statholderen Prinds Christian Frederik i Spidsen var Modpartiet, der samledes om Wedel, i Antal meget overlegent, og de Ivrigste blandt dem betragtede og omtalte Modstanderne som Forrædere og Svenske. Løvenskjolds aabne og djærve Fremtræden paadrog ham især Patrioternes Uvillie. Jacob Aall ytrer sig i sine Erindringer saaledes om Løvenskjold: „Kun en enkelt Modstander af Selvstændighedsværket kunde ikke dølge sin Overbeviisning om Værkets Skrøbelighed og de Farer, som Nationen udsattes for ved at vedblive den begyndte Stiil, men han betalte sin Frimodighed tildeels med mange Krænkelser. . . Løvenskjold viste allerede ved den første Dags Debat sit parlamentariske Talent. Han talede i Almindelighed med Lethed, Skarpsindighed og en Frimodighed, der aldrig lod sig forstyrre ved Modpartiets djærveste Angreb. Der var, som ovenfor bemærket, en bestemt Aabenhed i hans hele Færd paa Eidsvold, som foragtede at lægge Skjul paa politiske Meninger, hvorsomhelst disse kom paa Bane. Men denne aabne Modstand tækkedes ikke den store Hob. Saaledes maatte han døie flere Ubehageligheder i og udenfor Forsamlingen; thi han hørte til de aabenbareste Modstandere af Selvstændighedsværket.“

Kampen med Sverige begyndte, som bekjendt, ifølge de af Rigsforsamlingens Pluralitet tagne Beslutninger, men endtes snart ved Konventionen til Moss, og den 4de Nov. 1814 sluttedes Foreningen med Sverige. En af Storthingets Deputerede, som overbragte dets Beslutning om Foreningen til Kronprinds Carl Johan, der da opholdt sig paa Frederikshald, meddeelte derfra Løvenskjold Kronprindsens Ønske om at see ham i Christiania ved sin Ankomst dertil. Ifølge heraf begav Løvenskjold sig til Christiania, hvor Hans Kongelige Høihed anmodede ham om at indtage en Plads i det norske Statsraad, hvilket Tilbud Løvenskjold frabad sig, hvorimod han ei kunde undslaa sig for det ham overdragne Hverv i Kjøbenhavn at underhandle om en Opgjørelse af alle pekuniære Forhold mellem Norge og Danmark. I Forbindelse med dette Hverv udnævntes han til Statsraad og noget senere til Ridder af Nordstjerneordenen. I Begyndelsen af det næst følgende Aar begav han sig i Selskab med sin Medkommissær, Expeditionssekretær (senere Statsraad) Vogt til Stockholm, hvor han deeltog i det norske Statsraads Forhandlinger indtil Slutningen af April, da de norske Kommissærer, forsynede med Instruktion fra Kabinettet for de udenrigske Anliggender, tiltraadte Reisen til Kjøbenhavn, hvor de ankom i Begyndelsen af Mai. Disse vanskelige og indviklede Forhandlinger bleve deels paa Grund af deres egne Beskaffenheder, deels ogsaa vel af andre Grunde trukne i Langdrag.*) Da der om Sommeren 1816 endnu ingen Udsigter havdes til en endelig Opgjørelse, udbad Løvenskjold sig Tilladelse til at reise til Christiania, for mundtlig for Kronprindsen, som opholdt sig der, at foredrage Sagens Stilling og indhente nye Instruktioner; men da heller ikke denne Konference levnede Udsigt til en snar Opgjørelse, udbad Løvenskjold sig entlediget fra det ham betroede Hverv, som blev ham bevilget. Strax efter blev det ham naadigst tilbuden at gaa til Madrid som Minister, men Løvenskjold frabad sig ogsaa denne Ansættelse og trak sig tilbage til sit kjære Fossum, hvor han levede lykkelig i sin private Virkekreds indtil Døden 17de Januar 1819 berøvede ham hans høit elskede Hustru, efterladende ham 5 Sønner og 1 Datter. Dette haarde Slag rystede denne ellers saa stærke Mand i den Grad, at man i Begyndelsen næsten mistvivlede om at han skulde overvinde det. I Mai fik man ham endelig til at foretage en Udenlandsreise, hvorfra han efter et Aars Fraværelse vendte styrket tilbage til Fossum, hvor han levede i Stilhed indtil han aldeles uventet modtog sin Konges Tilbud om at overtage den ved Sommerhjelms Død ledigblevne norske Statsminister-Post, hvilken han efter megen Betænkning modtog og udnævntes til norsk Statsminister 10de Juli 1828. I September begav han sig til Stockholm, hvor han fandt en naadig Modtagelse og fik rig Anledning til at slutte mange venskabelige Forbindelser, som lettede hans Embedsførelse og lod ham glemme, at han var fremmed.

Den 8de Marts 1829 udnævntes han til Ridder af Seraphimerordenen og 1833 ledsagede han Kronprinds Oscar paa hans norske Reise til Bergen. 1834 foretog han en Reise til Töpliz, hvor han gjorde Bekjendtskab

*) De danske Kommissærer vare Geheime-Konferentsraad O. Malling, Sekretær i det udenrigske Departement Legationsraad Ployen og Etatsraad Ahlberg. Om Vinteren 1815 blev Løvenskjold Kommandør af Nordstjerneordenen.

med Kong Frederik Wilhelm III af Preussen, hvis Naade og Velvillie han vandt. Han fortsatte sin Reise til Wien, hvor han havde en interessant Konference med Statskantsleren Fyrst Metternich.

I Februar 1836 sammentraadte Norges 8de Storthing, hvis Aand og Forhandlinger snart opvakte Kongens Utilfredshed i den Grad, at Hans Majestæt var tilbøielig til at benytte sin grundlovmæssige Ret at opløse det efter at de 3 bestemte Maaneder vare forløbne. Efter at Thinget endnu havde været samlet i 2 Maaneder og i det Hele i 5 Maaneder, deelte Løvenskjold Kongens Anskuelse, at Rigets Tarv krævede Storthingets Opløsning, hvilket besluttedes i Statsraadet i Juli 1836. Det var første Gang, at Norges konstitutionelle Konge gjorde Brug af sit grundlovmæssige kongelige Prærogativ at kunne opløse Storthinget tidligere, end det selv ønsker, og det ligger i den menneskelige Natur, at en saadan Opløsning opvækker vedkommende Forsamlings Utilfredshed. Her opvakte den en høi Grad af Forbitrelse mod den kongelige Raadgiver, som ikke havde fraraadet den. Storthinget besluttede før dets Adskillelse at sætte Statsminister Løvenskjold under Tiltale for en Rigsret, som, efter hvad der berettes, med 2 Stemmers Pluralitet idømte ham en Mulkt af 1000 Spd. (11 Stemmer, hvilke have voteret for Mulkt, 9 for Frikjendelse). Om Løvenskjolds juridiske Brøde faar Efterverdenen dømme.*) „I nogen moralsk Brøde kunde Løvenskjold ei erkjende sig skyldig. Han havde talt og handlet saaledes som, efter hans Anskuelse, Pligt mod Konge og Fædreland krævede, og han erklærede endnu 20 Aar

Haglkorn i naturlig Størrelse, faldet i Bengalen 1770.

efter denne Begivenhed, at han endnu nærede den Overbevisning, at om end Storthingets Opløsning var forbunden med Ulemper, saa afværgede den derimod Ulykker af meget større Betydenhed.“ Imidlertid forvoldte denne Begivenhed Løvenskjold de piinligste Krænkelser. En høi Grad af Forbitrelse udtaltes mod ham i Dagbladene og Pressen var saare virksom i at martre den prøvede Mand. „Løvenskjold var efter sin Overbevisning bleven uretfærdig dømt af det parlamentariske Tribunal og vilde derfor ikke oftere blive det undergiven.“ I en til Kongen indleveret Memorial bad han sig entlediget fra Statsminister-Embedet; men han gav ogsaa denne Gang efter for sin Konges Ønske om at han vilde forblive i Embedet, saamegetmere som Hans Majestæt havde viist ham i dette hans Livs piinligste Tidspunkt en saa kjærlig Deeltagelse, at Løvenskjold stedse bevarede den i taknemmelig Erindring. I sit officielle Svar paa hans Afskedsandragende forudsagde Hans Majestæt ham, at den Tid vilde komme, da den store Masse af hans Landsmænd vilde erkjende den ham vederfarne Uret, og den hedenfarne Olding har selv ytret, at det Haab, han i et senere Tidsrum, som han tilbragte i Norge, turde gjøre sig om, at denne Spaadom var gaaet i Opfyldelse, skjænkede ham Trøst for mangen overstaaet haard Prøvelse. Strax efter denne Begivenhed og endnu før det sammenkaldte overordentlige Storthings Sammentrædelse, behagede det Hans Majestæt at udnævne

*) Om denne mærkelige Rigsret see blandt Andet Løvenskjolds talentfulde Defensor Regjeringsadvokat Pettersens mærkelige Forsvarstale.

Grev Herman Wedel-Jarlsberg til Statholder i Norge. Dette høie Embede havde staaet ubesat siden Statholder Grev Platens dødelige Afgang 1829. „Et for Konge og Rige bedre, for Løvenskjold behageligere Valg kunde ikke gjøres. Wedel og Løvenskjold vare forenede ved langvarigt broderligt Venskab, ved overeensstemmende Grundsætninger og Anskuelser i Statsstyrelsen, ved fælles glødende Kjærlighed til Fædrenelandet, hvis Anliggender vare Gjenstand for den postdaglige Brevverling.“

Hagl.

(En Skizze efter Prof. P. Harting.)

I.

Motto: Har du seet Haglens Skatkammere.
Hjob 38, 22.

I varme Sommere indtræffe ofte stærke Haglveir, og sjelden forløber et Aar uden at de hist eller her anrette stor Skade. Ogsaa i Aar have Aviserne meldt om Haglkorn saa store som Hønseæg. Men det er især om Sommeren, at de værste Uveir indtræffe. Nu er det vistnok et mærkværdigt Sammentræf, at der ved stor Luftvarme falder Iis ned fra Skyerne. Det hagler rigtignok ogsaa om Vinteren; men da ere Haglkornene altid meget mindre, og nogle Skribenter, navnligen blandt Franskmændene, have ogsaa meent, at Vinterhaglen var noget andet, end Sommerhaglen, og villet betegne den første med et særeget Navn, nemlig grésil. Dog, denne Forskjel der ene og alene er grundet paa Haglkornenes Størrelse, synes man ikke ret godt at kunne antages; men lad det være som det vil: den Kjendsgjerning, at de største Iisklumper netop i den hedeste Aarstid falde ned fra Luften, den er udenfor al Tvivl.

Hertil svarer fuldkommen den Erfaring, at stærke Haglveir ere yderst sjeldne i de kolde Polaregne, medens de derimod hele Sommeren igjennem hyppigt forekomme i det tempererede Jordbelte. At de heller ikke ganske udeblive i Lande, der ligge mellem begge Vendekredsene, og der endog undertiden besidde en Heftighed, som sjelden iagttages i vort Himmelstrøg, det skal her strax meddeles nogle Beviser paa. Det er imidlertid let at begribe, at de i Skyerne dannede Haglkorn, naar de ikke ere synderlig store, maae smelte i de tropiske Landes hede Luft, førend de naae til Jordens Overflade: en Omstændighed, som man vist ogsaa hertillands ofte har Leilighed til at iagttage, og hvorved da de usædvanlig store Regndraaber opstaae, som ikke sjelden komme forud for de egentlige Haglkorn, hvilke først falde ned som Iis, naar Luften er tilstrækkelig afkjølet.

Et stærkt Haglveir er i Sandhed et af de mægtigste og mest storartede Naturskuespil. Den Knistren og Raslen, der opstaar ved de nedfaldende Hagl, der slaae imod hinanden, den mørke Himmel, paa hvilken Skyerne pidskes afsted af Vinden, der ofte er heftig, i modsatte Retninger og ligesom opstuves imod hinanden, de Lynpile, som skyde frem deraf og hurtigen ledsages af bragende Tordenskrald, hvis Rullen for et Dieblik overdøver Haglens Knistren: Alt dette er vel skikket til at opfylde Tilskueren med en ængstelig Beundring, som gaar over til bange Frygt, hvis denne Tilskuer tillige er Eier af de Væxter, der staae paa de omliggende Marker, hvis fine Frugter og Blade ikke kunne bestaae mod en saadan Magt, og han saaledes i en Tid af faa Minuter seer det Haab om en rig Høst, som han først nylig havde fattet, aldeles tilintetgjort.

Til Lykke for Menneskeheden er imidlertid ingen Veirfortoning eller Luftphænomen bundet til saa snevre Lokaliteter som Haglen. Meget ofte indskrænker et Haglveir sig til en særdeles liden Omkreds, og ved de bekvemme Transportmidler, som nu allevegne findes, vil man, ved indtrædende Mangel, let kunne forsynes ved Tilførsel fra Nabostederne, saaledes at Prisen paa de væsentligste Livsfornødenheder derved kun stiger lidet. Høist sjelden har et Haglveir en saa stor Udstrækning, som det, der opstod den 13de Juli 1788 i det sydlige Frankrig, tog sit Løb over Belgien og fortsatte det til midt ind i Holland. I Frankrig alene traf det 1039 Kommuner, og anrettede, efter officielle Beretninger, en Skade af 25 Millioner Franks i dette Land. Og alligevel leverer dette Haglveir tillige et mærkværdigt Bevis for den nysomtalte Indskrænkning til et vist Rum. De Steder, der bleve trufne af Haglen, dannede nemlig to parallele Strøg, som strakte sig fra Sydvest mod Nordost. Det ene af disse Strøg havde en Længde af nøiagtig 131 1/4 Miil og det andet af omtrent 150; men Middelbredden af det østlige Strøg beløb sig til 3 Miil og af det vestlige kun til 2; paa de mellemliggende Punkter regnede det blot stærkt. Paa ethvert Punkt haglede det blot 7 til 8 Minuter.

En Sammenligning mellem de Tider, til hvilke det haglede paa forskjellige Steder, viste, at dette Uveir i en Tid af en Time netop havde tilbagelagt 12½ Miil, altsaa med en Hurtighed, der er lidt meer end dobbelt saa stor, som Skyernes hertillands.

Denne strøgvise Udbredelse, der her fandt Sted i en saa stor Maalestok, er i Virkeligheden særegen for de fleste Haglveir. Til Lykke er imidlertid Strøgene i Regelen langt mindre, undertiden kun nogle hundrede Fod brede.

At den ved Haglen anrettede Skade fornemmelig er afhængig af Haglkornenes Størrelse, forstaaes af sig selv. For det første have de større Haglkorn ogsaa en større Tyngde; men, hvorpaa det især kommer an, de gjennemskjære ogsaa Luften med en større Hurtighed. Frembød denne slet ingen Modstand, saa vilde selv det ubetydeligste Haglveir være ødelæggende. En simpel, paa Lovene for Legemernes Fald grundet Beregning lærer nemlig, at de Hagelkorn, som falde fra en Høide af 12,750 Fod, - og der er Grunde forhaanden til i mange Tilfælde at ansætte det Sted, hvor de dannes, endnu langt høiere oppe - uden denne Modstand i Luften vilde, naar de naaede Jorden, have opnaaet en Hurtighed af omtrent 892 Fod i Sekunden, hvorved de vilde faae en Kraft som Geværkugler.

At der undertiden falder Haglkorn, som have et meget stort Omfang, og ved den Høide, hvorfra de falde ned, have opnaaet en vældig Kraft, det er uimodsigeligt. Imidlertid maa man altid optage de af Aviserne meddeelte Beretninger med nogen Forsigtighed; især gjælder dette om tidligere Beretninger, da Antallet af Dagbladene var meget lidet, og en Overdrivelse ikke saa let kunde finde sin Tilretteviisning.

Et temmelig sælsomt Exempel herpaa leverer en Beretning, som man i Aaret 1767 læste i Berliner-Aviserne: i Potsdam var der faldet Haglkorn saa store som Meloner, hvilke havde slaaet saagodtsom alle Ruderne ind i Byen, dræbt forskjellige Oxer og slaaet Armen af en Bonde. Først mange Aar efter fik man at vide, hvorledes Aviserne vare komne til denne Beretning. I den Samling af Anekdoter, som den bekjendte Nicolai har udgivet om Frederik II, fortæller han nemlig Sammenhængen saaledes: En Fremmed var kommen fra Berlin til Potsdam og blev forestillet for Kongen. Paa dennes Spørgsmaal, hvad Nyt der var i Berlin, gav han til Svar, at man der ventede Krig. Saadanne Rygter vare just ikke Kongen beleilige i dette Øieblik, og for at give sine gode Berlinere noget andet at tænke paa, lod han ved en af sine Fortrolige Beretningen om dette Haglveir indrykke i begge Berlineraviserne paa eengang; og derfra fandt den da videre sin Vei ud i Verden. Fra Potsdam, hvor det havde været det yndigste Veir af Verden, blev der rigtignok indsendt den ene Gjendrivelse efter den anden, men ingen af dem blev optagen.

Med et saadant Tilfælde for Øie forraader det sandelig ikke overdreven Tvivlesyge, naar man vægrer sig ved at skjænke en anden Fortælling, der ogsaa er laant af Aviserne, sin Tiltro. Gilbert fortæller nemlig i et videnskabeligt Skrift, at den 8de Mai 1802 var der et stærkt Haglveir ved Landsbyen Putzemischel i Ungarn. Under dette faldt en næsten fiirkantet Iisblok af 3 Fods Længde, 3 Fods Bredde og 2 Fods Høide ned fra Luften; 8 Mand kunde ikke løfte den, dens Tyngde blev anslaaet til 1170 ℔, og efter 3 Dages Forløb var den endnu ikke smeltet!!

Men udelukker man endogsaa saadanne Tilfælde, i hvilke forsætligt Bedrageri eller Overdrivelse ere umiskjendelige, saa er man alligevel nødt til at antage, at Haglkornene undertiden opnaae en meget anselig Størrelse. Lad os blot indskrænke os til de Beretninger, der ere blevne meddeelte af Naturforskere, som selv med egne Øine have iagttaget Phænomenerne. Musschenbroek observerede i Aaret 1736 et Haglveir i Utrecht, ved hvilket de fleste Hagl havde en Størrelse som Dueæg, men mange, der vare opstaaede ved en Forening af flere mindre, en Størrelse som Hønseæg. Crookshank overvar i Nordamerika et Haglveir, ved hvilket der faldt Hagl, som havde 13 til 15 engelske Tommer i Omfang, og altsaa mere end 4 Tommer i Gjennemsnit. Saadanne Haglkorn maa have veiet mere end et Pund. Muncke beretter om Haglkorn, der faldt under et Uveir, som i Aaret 1802 rasede i Hannover, at det Indtryk, der af mange af dem var gjort i Jorden, var ligesaa stort som en sædvanlig Theekop, saa at ogsaa disse sandsynligvis have veiet mere end et Pund.

Vi kunde her gjerne endnu anføre forskjellige andre, mere eller mindre vel beviste Exempler paa tunge Haglkorn, som ere faldne i vor Verdensdeel eller andetsteds i den tempererede Zone, men vi ville hellere vende os til de tropiske Egne. At der der ligeledes forekommer Hagl,

Amazoner i Hyderabad. (Efter Tegning af Prinds A. Soltikoff.)

er allerede bemærket, og at de derværende Haglveir i Heftighed paa ingen Maade vige for dem, der forekomme i vore Egne, vil man kunne see af den vedføiede Afbildning af et Haglkorn, der den 30te April 1770 faldt ned i Hougly i Bengalen, og som er laant af en god Kilde.

Ogsaa Darwin fortæller om en Haglstorm i Sydamerikas Pampas eller Græssletter, ved hvilken Haglene vare saa store som smaae Æbler, og hvorved Hjorte, Strudse og andre Dyr bleve dræbte.

Desuagtet har man draget Haglveirenes Forekomst i de tropiske Egne i Tvivl, saa at Dr. Buist i Bombay troede sig beføiet til at indsamle Beretninger om denne Gjenstand, hvilke han meddeelte den Forsamling, som British Association afholdt i Edinburg i Aaret 1850. Blandt disse Beretninger forekomme flere særdeles mærkelige. Saaledes dræbtes ved et Haglveir den 10de April 1822 i Bangalore i Bengalen en stor Mængde Kvæg. De Indfødte beskreve Haglene saa store som Meloner. Tre Dage senere fandt man endnu i en Hule Haglkorn, der havde 5½ engelsk Tomme i Gjennemsnit. I Kotali faldt den 5te Marts 1827 Hagl saa store som en Mands Næve. Forskjellige Personer bleve dræbte eller haardt saarede deraf. I Chumar skulde der d. 5te Mai 1833 være faldet Haglblokke, af hvilke een veiede 2 engelske Pund, og ligesaa svære Korn vil man have iagttaget ved en Haglstorm i Benares 1736.

Altsaa Beviser nok for, at den hede Zone i denne Henseende ikke har noget forud for den tempererede. Imidlertid synes det dog i Almindelighed at være sandt, hvad von Humboldt siger, at i de Jordstrøg mellem Vendekredsene, hvor Jordbunden kun ligger lidt høiere end Havfladen, er det ligesaa sjeldent, at der falder Hagl, som det er, at der falder Aërolither hos os. Dette gjælder især om Øerne i den hede Zone. Ritmester Popp, som i 22 Aar havde opholdt sig paa Java, og det i de varmeste, det vil sige de lavest liggende Dele af Øen, havde kun een eneste Gang bivaanet et Haglveir; i de bjergfulde høitliggende Strøg derimod er denne Fortoning ikke saa sjelden.

Hvad Haglenes ydre Form angaar, da har man i de senere Tider anstillet nøiagtige Iagttagelser, og ogsaa ved Hjælp af Mikroskopet gjort nye Opdagelser, især med Hensyn til deres Bygning; navnligen staar det fast, at Haglene ingenlunde ere frosne Vanddraaber, men bestaar af en eller flere indre Kjerner, ofte udenom hinanden, undertiden blot som Aggregater, men stedse i meer eller mindre regelmæssige Former, som en Art Iiskrystaller. Men det vilde overskride Grændserne for denne Bladartikel at gaa nærmere ind paa Detaillerne, hvor interessante de end kunne være.

Et Regiment militære Piger.

Hver Mand i Frankrig kjender Navnet Golconda, takket være dens Diamantminer, Boufflers Fortællinger og den Opera, som Berton har forfattet om den. Der kan man see hvad der skal til for at blive populær, thi Faa have hørt tale om Hyderabad, skjønt det har indtaget den faldne Hovedstads Plads og fordum har staaet under Frankrigs Herredømme, men der er hverken skrevet Fortællinger eller Operaer om den.

Det Regiment, vi her give en Afbildning af, er bestemt og ganske særdeles egnet til Haremets Bevogtning. Dog, vi ville overlade Pennen til den Kunstnerhaand, der har udkastet Skizzen og fører den og Blyant med samme Held.

„Da jeg en Dag besøgte Nizams private Haver, hilstes jeg ved Indtrædelsen af en Række unge Soldater, klædte i Rødt, der præsenterede Gevær for mig under Trommers og Pibers Lyd. Disse Soldaters store Ungdom og paafaldende fine Udseende vakte strax min Opmærksomhed og hvor forbauset blev jeg ikke, da jeg erfarede, at det var et Regiment unge Piger, ansatte til at holde Vagt i det kongelige Harem. Med levende Nysgjerrighed mønstrede jeg nu dette Regiment af militære Piger. De bare røde galonnerede Chakoer med grønne Fjedre, under hvilke man bagfra saa det tykke, sorte Haar, der var rullet sammen i en Knude. Deres Hudfarve var guulagtig, og de fine, men noget fladtrykte Ansigtstræk forraadte den mongolske Herkomst. De lette, bløde Former tegnedes under den røde Klædes-Uniform og Bandolæderet, der var spændt over Brystet; Beenklæderne vare grønne, og paa de blottede Fødder bare de broderede Tøfler med opadvendte Snuder, som de dog ikke beholdt paa inde i

Værelserne. De holdt Geværet paa Skuldrene. Det rige Haar og Brystets Dannelse forraadte deres Kjøn, ellers vilde man have taget dem for ganske unge Drenge. Jeg udbad mig af Nizams første Minister Tilladelse til at tage en Skizze af dem, og han viste mig den Opmærksomhed at lade en heel Afdeling paa omtrent en Snees Amazoner marschere op i en af det store Paladses mangfoldige Gaarde, i hvis Midte var et Vandspring; her udførte de først nogle militære Øvelser under Krigsmusik, derpaa udkaskede jeg min Skizze i største Hast for ikke at trætte dem, dog er jeg tilfreds med deres Lighed, endogsaa hvad de enkelte Ansigter angaar.

Hyderabad er en meget smuk Stad; seet fra en vis Afstand kunde dens talløse Moskeer, Paladser og Huse blandede med Træer bringe paa den Tanke, at det var en Stad bygget i en uhyre Have. De mest fremhævende Gjenstande er den store Moskee, de tolv Portes Pallads og Chor minar eller de fire Minareter. Staden er omgivet af en Steenmuur, som paa sine Steder er 40 Fod høi og 10 Fod tyk. (L'Illustration.)

Dødsfalds-Meddelelser.

Jacob Roll.

Proprietær Jacob Roll, født 10de Januar 1794 paa Gaarden Hougen i Spydeberg, er Søn af Sorenskriver Jens Roll i Rakkestad og Anne Holmsen, der andengang ægtede Proprietær Riulf Erlandsen paa Krom i Vestby Sogn. Omtrent 18 Aar gammel tiltraadte han den betydelige Gaard Hougen, der i mere end 100 Aar har været eiet af Familien, og ægtede det følgende Aar sin to Aar ældre Kousine, Gunhild Hansen († 183*), Datter af Proprietær Hans Hansen paa Østenbøll i Enebak, med hvem han havde 1 Søn og 3 Døtre. Han var 7 Gange Storthingsmand, første Gang 1836 (fra 26de Mai, som Suppleant istedetfor afdøde Gaardbruger Ole Lund), sidste Gang 1851; 1854 frabad han sig Valg. Efter længere Tids Sygelighed afgik han ved Døden paa Hougen den 23de November 1857. — Han eiede en Tidlang Papiirmøllen Næstingen og efterlader en ikke ubetydelig Formue.

Roll var en for sin Stand ret oplyst Mand, der som Storthingsmand vandt Tillid, hvorom ogsaa hans uafbrudte Gjenvalg vidne. Paa de sildigere Thing fremsatte han flere tildeels vigtige Forslag, hvoriblandt kan anføres Grundlovsforslag til Forandring i Grundlovens §§ 54, 58 og 75 a. Dette Forslag, der gjentoges paa trende Thing, er nu endelig af sidste Storthing bleven gjennemført, forsaavidt Thinget herefter skal, som Roll foreslog, sammentræde i Begyndelsen af Oktober Maaned istedetfor i Februar.

Theatrene.

Theaterforholde. II. I Naturretten omhandles Noget, der kaldes reservatio mentalis, hvorved forstaaes et underfundigt Forbehold, som man i Tanken har ved sin Tale. „Men hvad saadanne Reservationer angaar", siger Holberg, „da bør de ganske at udryddes af det menneskelige Selskab, eftersom de ere opfundne for at omdreie og forvende Ordenes rette Mening og fordreie Talens Brug, saa at Ingen videre kan være forsikret om, i hvad Mening han skal optage en andens Ord." Hr. C. Borgaard bruger en Maade at erklære sig paa, der synes at vise, at det er saa langt fra, at slige Reservationer endnu ere gaaede af Brug, at man snarere maa bringes til at tænke paa Pave Alexander VII, som svor, ikke at ville modtage sine Slægtninger i Rom, men derimod modtog dem etsteds udenfor Byen og førte dem derind, eller paa hine Betjente i det ostindiske Kompagnies Tjeneste, der før Afreisen fra Europa forpligtede sig til ikke „i eget Navn at drive Kjøbmandskab", men naar de kom frem til Indien toge Hustruer, under hvis Firma de begyndte at drive Handel. — Først erklærer Hr. B., at Hostrup „selv for sine større Stykker, der udfylde en heel Forestilling", ikke af Christiania Theater har faaet et større Honorar, end Bjørnson for sit Eenaktsstykke, hvorved Enhver selvfølgelig maa underforstaa, at for sine „mindre Stykker" har han faaet mindre (hvad der dog ingenlunde har været Tilfældet); og dernæst gjør han over Hostrups Honorar op en Beregning, hvori han benytter Elementer, der aldeles ikke henhøre til Facit. For at Ingen skal mistænke os for at have fordreiet Hr. Borgaards Ord til vor Fordeel, skulle vi aftrykke hele hans Tilsvar Nr. 2.*) Vi kunne dette saamegetmere, som Hr. B. udtrykker sig overmaade lakonisk, og dette vistnok ikke uden Hensigt. Thi han kunde ved enhver nærmere Forklaring med langt mindre Fynd anvende sin prokuratoriske korte Benægtelse: det er „Usandhed", forsaavidt man da vilde se, at dette ikke saa meget maatte tages faktisk som efter Bogstaven: altsaa omtrent i Lighed med en Mands Forsikring om at han ikke skylder en Anden 1000 Daler, saasnart han med sig selv veed, at han skylder 1000 Spd. paa 1 ß nær eller 1 ß derover.

*) Det er indført i Chr.-Posten for forrige Søndag, og saaledes have vi til vort Tilsvar maattet bruge lige saa lang Tid, som Hr. B. til sit.

„Til Christiania illustrerede Nyhedsblad.

Den i Bladet — „ifølge Forsikring af tvende literær vederheftige Mænd," — givne Beretning, at der bestaar den Kontrakt mellem Hr. Hostrup og Christiania Theater, at dette skal modtage alle Stykker, Hostrup skriver, til et Honorar af 50 Spd. for hvert, er usand. Efterat tre større og et mindre Stykke af Hostrup vare opførte, uden at der efter de dengang stedfindende Forhold blev givet ham noget Honorar for samme, fik han af den daværende Direktion Tilsagn om et fremtidigt Honorar af 50 Spd. for hvert Stykke af ham, der blev antaget til Opførelse, men ingenlunde for hvert Stykke, han maatte skrive. Iøvrigt skal jeg oplyse, at der paa Christiania Theater er opført fem Heelaftensstykker og fire Eenaktsstykker af Hr. Hostrup, og at han i Honorar har erholdt ialt 250 Spd. En norsk Forfatter vilde for det samme Antal Stykker af lignende Omfang kunne havt en Honorarsum af mindst 800 Spd.

Christiania den 20de Novbr. 1857.

Carl Borgaard."

Ved denne Erklæring maa vi bede bemærket, hvad der indrømmes, nemlig at Hostrup har faaet 50 Spd. selv for sine mindre eller mindste Stykker, og at disse fra den Tid han fik „Direktionens Tilsagn" have været flere end de „større." Thi naar man i det af Hr. B. opgjorte kunstige Regnestykke trækker tre fra de fem her opførte „Heelaftensstykker", har man igjen to deslige Stykker, som ere givne siden Honoreringen begyndte. Trækker man endvidere det ene tidligere opførte Eenaktsstykke fra samtlige fire, saa har man tre igjen. Regningen bliver da saaledes, at Hostrup for to større og tre Smaastykker har faaet 250 Spd. eller i Gjennemsnit 50 Spd. for hvert, hvilket, som før sagt, er det Honorar, som A. Munch har faaet for sin „Aften paa Giskø" og Bjørnson for sit „Imellem Slagene." Det originale norske Stykke „Kjæmpehøien" honoreredes jo i sin Tid med 15 Spd., og vi ville med Hensyn til billigt Honorar snarere stille Hostrups senere Smaastykker i Klasse med dette end med de nysnævnte dramatiske Digterarbeider. Vi finde det saaledes lidet rimeligt, at en norsk Forfatter vilde faaet synderlig større Honorar end Hr. Hostrup paa Christiania Theater har faaet for sine Stykker i den Tid de her kunde honoreres. Hr. B. siger, at en norsk Forfatter vilde faaet 800 Spd. Men dette er en falsk Beregning, idet Hr. B. tager med Stykker af Hostrup, som her ere opførte efter trykte Bøger endnu inden B. satte sin Fod paa Christiania Theater, og som det vel ligesaalidt stod i hans Magt at honorere, som om han nu vilde tilkjende Oehlenschläger eller hans Arvinger Honorar for alle de Stykker af ham, som her ere givne. Hr. B. kan maaskee imponere Andre med denne Sum af 800 Spd., som han af præskriberte Elementer faar ud ligeoverfor de 250 Spd.; — paa os gjør den ingen Virkning, da Regningsmaaden i en uendelig Grad er „usand." Naar Hr. B. erklærer, at det er usandt, at Christiania Theater skal modtage alle Hostrups Stykker til 50 Spd. hvert, kunne vi følgelig ikke troe, at dette staar i nogen Kontrakt. Men forsaavidt dette ikke desmindre har en stiltiende Forudsætning for sig, finde vi det uforklarligt, at B., der dog maa erkjendes at besidde adskillig dramatisk Skjønsomhed, ikke alene skulde fundet selv Hostrups maadeligste senere Arbeider skikkede til Opførelse, men endog værdige til samme Honorar, som han giver for ikke ubetydelige norske Arbeider. Dog, hvorledes dette end forholder sig, troe vi i Hr. B.s gjorte Indrømmelser at have fundet mere end tilstrækkelig Støtte for vor hovedsagelige Anke imod ham. Og trods alle de Erklæringer om vore „Usandheder", som han ved Hjælp af en reservatorisk Samvittighed kan udfærdige, ere vi overbeviste om, hvad Hovedsagen angaar, kun at have udtalt Fordømmelsesdommen over et for vore Literaturtilstande skadeligt Princip. Man vil maaskee sige, at Hr. B. ikke raader for Honorarerne og at det saaledes er unødigt at rette sin Klage til ham. Hertil svare vi, at det er lidet sandsynligt, at han hos Direktionen skulde finde mere Modstand, naar det gjaldt de norske Forfattere, end da det gjaldt Hostrup. Man kan heller ikke her møde Kravet med Talen om Theatrets Status; thi denne Status viser sig at være saadan, at man har Raad nok i andre Retninger. Landets dramatiske Forfattere skulle vel hellerikke være de første til at opofres for Kniberier, aldenstund det maa erkjendes, at en Scenes Styrke hviler paa dets Repertoire. Skuespillere tiltvinge sig bedre Kaar ved at sige, at de gaae sin Vei — langt, langt ud af Landet. Uheldigviis for Forfatterne kunne de ikke gjøre det samme. De maa blive og tage tiltakke med hvad man under dem. Til Bevis paa, hvor lidet dette er, kan følgende Beregning tjene: Den Digter, som her skulde ernære sig som dramatisk Forfatter, maatte aarligen skrive 12 „Aftener paa Giskø", for at leve anstændigt eller idetmindste 5 for at opholde Livet. Om Holberg havde skrevet alle sine Komedier for Christiania Theater vilde han i Honorar neppe faaet mere end Halvparten af hvad Borgaard har havt i Løn i den Tid, han har været artistisk Direktør her.

Bestyrelsen for det norske Theater i Christiania har udsat en Præmie af 100 Spd. for et større dramatisk Arbeide (paa mindst 3 Akter), helst et Syngestykke. „Stoffet maa være hentet fra vort eget Folkeliv eller vor egen Historie, og Stykket nogenlunde afpasset efter de spillende Kræfter, det norske Theater har. Den eller de, som maatte ville kappes om den nævnte Præmie, har at indsende sit Arbeide inden 1ste April 1858, hvorefter de indkomne Stykker snarest muligt vil blive bedømt af de Mænd, som den dertil maatte udnævne. Saasnart et Stykke er tilkjendt den udsatte Præmie, vil denne blive udbetalt, og efter Opførelsen vil det endvidere honoreres paa samme Maade og ligesaa godt som Tilfældet har været med andre originale Stykker. Dette sidste gjælder ogsaa om de Arbeider, som, uden at kunne tilkjendes Prisen, dog maatte findes antagelige til Opførelse hos os."

Medens de brugelige Honorarer ved Christiania Theater noksom vise, at norske Stykker der kun have et for Forfatterne meget magert Marked, kan det ikke andet end paakalde Folkets Deeltagelse, naar det norske Theater, som vi her see, efter Evne vil søge at gjøre det muligt for Mænd med Lyst og Talent at ofre nogen Tid til dramatisk Forfatterskab, uden at herved tillige skal bringes et materielt Offer i Sammenligning med hvad der ved andet Arbeide kan erhverves.

Norge.

Christiania. I Søndags var hele Byens Handelsstand i den største Forskrækkelse over en hertil ankommen Privat-Efterretning om at Huset Sewells & Neck i London, med hvem en Mængde Handlende her i Landet have Forbindelser, skulde have standset sine Betalinger. Imidlertid havde Generalkonsul Tottie allerede til Indre-Departementet telegrapheret, at Huset fremdeles bestod, men hvilken Depesche Statsraad Bretteville beholdt for sin egen Mund lige til paa Mandag og lod Byen være i den Skræk, den ved den falske Efterretning var kommen i.

— Hr. Boghandler Cappelen har tilstillet Redaktionen følgende Forklaring angaaende Udgaven af Aalls Erindringer, som vi efter hans Ønske her optage, med Bemærkning om, at Hr. Rigsarchivar Lange til os har bekræftet Rigtigheden af det deri Anførte: „I deres Blad No. 47, hvori De har havt den Godhed at gjøre Publikum opmærksom paa min Udgave af Aalls Erindringer som Bidrag til Norges Historie, forekommer blandt Andet følgende Yttringer: „Man har saaledes sikker Udsigt til paa billigste Maade at kunne komme i Besiddelse af hiint vigtige og interessante Værk, og forsaavidt Tønsbergs Konkurrence maatte have paaskyndet dette har ialfald Publikum fuld Grund til at være tilfreds ꝛc." — Da det nu kunde synes, som om det er Konkurrencen med Hr. Tønsberg, der har bevirket, at jeg har sat Subskriptionsprisen paa min Udgave af Aalls Erindringer til 1 Spd., skylder jeg at oplyse, at dette ikke er Tilfælde; thi det er Hr, Rigsarchivar Lange, som for mere end eet halvt Aar siden, altsaa længe før der var Tale om nogen Udgave hos Hr. Tønsberg, foreslog mig at sætte Prisen saa billig, for derved at skaffe Bogen Udbredelse hos et større Publikum, og det er saaledes Hr. Lange, hvem Publikum bliver Tak skyldig for denne priisbillige Udgave, ikke Hr. Tønsberg, til hvem der i denne Henseende intet Hensyn er taget."

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. For at imødegaae Fallissementer og opretholde Krediten er der i Stockholm, ligesom tidligere i Götheborg stiftet en Kreditforening, hvortil allerede 8 Mill. Rdlr. Rgsm. ere tegnede. Huset Ullberg og Cramér i Hamborg, der har Forbindelse med en Mængde svenske Huse, har fra Stockholm af forlangt en Forstærkning af 1 Mill. - som siden forøgedes til $1\frac{1}{2}$ Mk. Banko for at kunne bestaae. Førstnævnte Beløb tegnedes strax af Stockholms Handlende.

Tydskland. I Hamburg, hvor ogsaa Pengekrisen paa Børsen har frembragt megen Forvirring og Mistillid, er der stiftet en „Garanti-Diskonto-Forening" for at endossere gode Vexler fra Huse af Middelstørrelse. 12 Mill. Mk. tegnedes strax.

England. Fallissementerne vedblive i England. Huset Sieweking & Søns Passiva udgjør 1 Mill. £, Hoare, Buxton & Ko.'s 7—800,000 £, Wolverhampton Bank's 1 Mill. £, Allen, Smith & Ko. 100,000 £, Edvard Mathie & Ko. 400,000 £ osv.

— Der er anstillet tvende forgjæves Forsøg paa at faa Kjæmpedampskibet Great Estern eller, som det nu er døbt, „Leviathan," til at løbe af Stabelen.

Embeder og Bestillinger.

Det svenske og norske Generalkonsulat i Algier med en aarlig Gage af 2000 Spd., et Bidrag til Kontorhold af 750 Spd., Expeditionsgebyrer efter de gjældende Anordninger samt Læsteafgift efter ovennævnte Beregning.

Ansøgninger om de ved kgl. Resolution af 6te f. M. oprettede **Konsulater** for de forenede Riger i Bombay (for Præsidentskabet Bombay) og i Akyab (for Provindsen Arakan) kunne indsendes til det svenske Kommercekollegium. De med disse Poster forbundne Indtægter bestaae i Expeditionsgebyr og Læsteafgift, den sidste beregnet af svenske Fartøier med 12 Øre Rigsmynt for hver svær Læst og af norske med $\frac{1}{30}$ Spd. for hver Kommercelæst.

Guldals Fogedembede i søndre Throndhjems Amt med tilsammen 932 Spd. i aarlig Indtægt, hvoraf Kontorudgifter maa bestrides.

Orkedals Fogedembede under søndre Throndhjems Amt med tilsammen 932 Spd. i aarlig Indtægt, hvoraf Kontorudgifter maa bestrides.

Inspektør- og Førstelærerposten ved Levangers Borgerskole med 312 Spd. aarlig Løn og fri Bolig.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger Nr. 65—72.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 49. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 6te December. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Statholder Løvenskiold.

(Ved Andreas Faye, Sognepræst til Holt.)

II.

Den ubehagelige Spænding, hvori Aarets politiske Begivenheder havde holdt Løvenskiold, havde virket saa skadelig paa hans Helbred, at han maatte foretage en Badereise til Carlsbad og opmuntredes paa Hjemreisen ved at besøge kjære Frænder og Venner i Danmark. I Begyndelsen af September vendte han tilbage til Fossum og den 18de samme Maaned havde han den Glæde paa Jarlsberg at overvære tvende af sine Sønners Bryllup. Den Ene fik til Hustru Baron Wilhelm Wedels Datter Katrine og den Anden Broderen Grev Herman Wedels eneste Datter Caroline. Vinteren 1839 tilbragte Løvenskjold i Christiania, under Kongens Ophold sammesteds, og da Kongen i Februar aabnede Storthinget oplæste Løvenskjold i Statholderens Sygdomsforfald den kongelige Tale. I Juni 1839 fulgte han efter Kongen til Stockholm, hvor han senere modtog Efterretningen om det haarde Slag, som Nytaarsdagen 1840 uventet havde rammet en af hans Sønner, ham selv og den hele wedel-løvenskjoldske Familie. En uventet Død bortrev nemlig paa denne Dag hans elskte Svigerdatter Caroline Wedel, hvem han gav det Skudsmaal, at „hun var en elskelig Hustru og Moder, en kjærlig Datter og en Prydelse for sit Kjøn“, en Dom, som vistnok Enhver, der havde den Lykke at kjende denne elskelige Kvinde, med Glæde underskriver. Hendes pludselige Død i en blomstrende Alder vakte ogsaa almindelig Deeltagelse rundt om i Landet og gjorde især det smerteligste Indtryk paa hendes Fader, hvis Helbred længe havde været mislig. I Haab om at gjenvinde den, tiltraadte han i Juni en Reise til Wiesbaden, hvor han endte sit daadfulde, Norge opofrede Liv. — „Et større Tab“, ytrede hans Ven Løvenskiold, „kunde Norge ikke lide; thi Statholder, Grev Wedel-Jarlsberg, var i enhver Henseende Norges største Mand. I ham tabte Løvenskjold en af sine kjæreste Venner, sin elskede, agtede Kollega, og han sørgede dybt over de kjære Efterladtes, over Fædrenelandets og over sit eget uerstattelige Tab.“ — Løvenskiold modtog Sørgebudskabet paa Fossum, hvor han havde tilbragt nogen Tid. Mod Slutningen af September vendte han tilbage til Stockholm, hvor han ankom den 6te Oktober. Ved den første Modtagelse ytrede Kongen det Ønske, at han vilde modtage Statholderposten i Norge, med det Tillæg, at Hs. Majestæt havde besluttet dette Embedes Gjenbesættelse snarest muligt. Hvor megen Priis end Løvenskiold satte paa sin store Konges Tilbud, havde han dog megen Betænkelighed ved dets Antagelse. Det var ingen let Sag at efterfølge en Grev Wedel! Uden at overvurdere sine Evner, men stolende paa sin gode Villie, haabede han at kunne blive sit Fødeland nyttig i denne nye Stilling, hvortil hans Konges Tillid kaldte ham. Han modtog derfor Kongens Tilbud og under 27de Febr. 1841 udnævntes han til Statholder i Norge. Under de 12½ Aar, Løvenskiold forestod den norske Statsministerpost i Stockholm oplevede han baade gode og onde Dage. Stedse mindedes han med Taknemmelighed den Naade og Tillid, hvormed hans Konge beærede ham i de interessante Dage og Timer, han levede med denne Aarhundredets store Mand. Løvenskiold erkjendte, at han i denne Embedsstilling langtfra har kunnet udrette alt det Gode, han havde ønsket, men han var sig dog bevidst stedse at have havt Fædrenelandets Hæder til Formaal og at have anvendt alle sine Evner for dette, for sine Landsmænds Vel. Det smertede ham derfor, at hans redelige Bestræbelser nød saa liden Anerkjendelse af hans Landsmænd, da han ivertom af den Presse, der taler i Landets Navn, jevnltgen maatte høre Ondt. Blandt de Bestræbelser og Foranstaltninger, der kostede ham megen Møie og foraarsagede ham mange Ubehageligheder, stundom endog Kongens dog kortvarige Misnøie, ville vi nævne et Par, der maaskee ere mindre bekjendte. 1) Da Løvenskiold havde erfaret, at den svenske Marines Udgifter for de svenske Orlogsskibe, som tilligemed de norske 1828 havde været anvendte til Handelens Beskyttelse i Middelhavet, vare blevne erstattede af Konvoikassen, foranledigede han fra norsk Side Reklamation om Erstatning til et Beløb af 31,040 Spd. for de i samme Anledning anvendte norske Skibe. Det var saameget vanskeligere at gjøre denne Reklamation gjældende, som norske Orlogsskibe tidligere havde været anvendte i samme Øiemed i Forening med svenske uden at nogen Erstatning for de norske Udgifter var fordret. Reklamationen mødte mange Vanskeligheder, men Resultatet af Løvenskiolds Bestræbelser blev dog, at Hs. Majestæt i Juni Maaned 1832 befalede ovennævnte 31,040 Spd. udbetalte af Konvoikassen til den norske Statskasse og at Reciprocitet imellem Rigerne i lignende fremtidige Begivenheder anerkjendtes. 2) Lykkedes det ham efter mange Vanskeligheder og langvarige Forhandlinger, der forvoldte ham mange Krænkelser, at faa udvirket den kongelige Resolution af 11te April 1838, der bifaldt det overordentlige Storthings Andragende (23de Januar 1837) til den norske Regjering om at faa bevirket hævet de Hindringer mod det norske Flags indskrænkede Brug, som vare en Følge deels af Storthingets Andragende i 1815 om at de norske Handelsskibe maatte bruge svensk Flag i de Farvande, hvor tyrkiske Søpas behøvedes, deels af de kongelige Resolutioner af 26de Oktober 1818 og senere kongelige Reskripter, der udstedtes 1821, 1822 og 1825. 3) Fra 1835 til 1839 var det Gjenstand for Løvenskjolds stadige Bestræbelser at bevirke en tilfredsstillende kongelig Beslutning, betræffende de unionelle Gjenstande, som af Storthinget og Regjeringen vare bragte paa Bane og som af det norske Folk omfattedes med saa stor Deeltagelse. Mangehaande Vanskeligheder og Omstændigheder gjorde det umuligt at opnaae et Resultat i disse Anliggender førend 29de Januar 1839, da Hs. Majestæt i et i Christiania afholdt Statsraad besluttede, at en Kommission, bestaaende af 4 norske og 4 svenske Mænd skulde tage disse Gjenstande under Overveielse og afgive Forslag til en for begge Folk tilfredsstillende Opgjørelse. Under denne Sags langvarige Behandling havde Kong Carl Johan ofte været misfornøiet med Løvenskiolds Bestræbelser for at bringe dette Nationalanliggende til Ende.

Vi vende imidlertid tilbage til den nye Statholder. Han forlod Stockholm den 27de April 1841 og ankom 5te Mai til Christiauia for der at tiltræde sit Embede. Med smertelige Følelser havde Løvenskiold forladt Stockholm, hvor han havde erhvervet sig mange Venner og fundet et andet og kjært Hjem, for at begive sig til Christiania, hvor den offentlige Presse ved sin fiendtlige Tone og ved at nægte ham baade god Villie og Dygtighed søgte at berede ham en uvenlig Modtagelse. Af den Slægt, af hvilken Løvenskiold for 4 Aarti tidligere var kjendt i Christiania, var der kun Faa tilbage, og det var derfor ei uventet, at Christianias ham nu næsten personlig ukjendte Kommune modtog ham med Kulde. Bitter var ham da Sammenligningen mellem den Modtagelse, som Landsmænd nu viste ham og den, som han var vant til i sine Amtmandsdage; men en skyfuld, mørk Dag følger ofte en klar Aften.

I de 15 Aar, som Løvenskiold beklædte den norske Statholderpost, lykkedes det ham, uden at opofre sine Anskuelser om hvad der tjente til Fædrenelandets varige Held eller at beplette sin Charakteer ved at smigre Folkeopinionen, naar han ansaa den for umoden og eensidig, ved sin Dygtighed, Fasthed og aabne, mandige Færd at forsone de fleste af sine politiske Modstandere og erhverve sig sine Landsmænds Høiagtelse og deres Hengivenhed, med hvem han traadte i nærmere Berørelse. Denne velvillige Erkjendelse, som alt mere og mere blev ham tildeel, glædede Oldingen og fyldte hans Sjel med Tak til Ham, som styrer Alt til det Bedste. Den var ham en Erstatning for mangen bitter Stund, og det glædede ham at opleve og erfare Sandheden af den Spaadom, som Kong Carl Johan under 28de September 1836 meddeelte ham i følgende Udtryk: „Politiske Partiers Uretfærdighed have en Grændse. Statsmandens rene Hensigter belønnes tidlig eller seent med national Anerkjendelse, som godtgjør Lidenskabernes og Partiaandens Vildfarelse.“

Statholder Løvenskiolds Liv i de sidste 15 Aar, da han levede blandt os og beklædte Statholderposten, ligger os saa nær og er Almeenheden saa bekjendt, at vi kun ville minde om, at han i dette Tidsrum havde den Sorg at see sin store og elskede Fyrste, Hans Majestæt Kong Carl Johan, at fuldende sin saa mærkelige Livsbane (8de Marts 1844) og at miste sin Søn Leopold; men han havde den Trøst i det første Tilfælde, at hans nye Fyrste Kong Oscar I, vedblev at vise den prøvede Tjener den samme Tillid og Bevaagenhed, som hans ophøiede Fader, og i det sidste Tilfælde, at hans Søn faldt paa Ærens Mark for at forsvare det ham stedse kjære Danmark mod en overmodig Naboes Vold. Vi kunne dog ikke nægte os den Fornøielse at fremhæve et Par Træk af hans offentlige Liv, som fortjene Paaskjønnelse. Storthinget 1842 besluttede, som bekjendt, at Statholdergagen ved indtræffende Vakance skulde nedsættes fra 14,000 Spd. til 10,000 Spd. Efterat den norske Regjering havde indstillet denne Beslutning til naadigst Sanktion, frasagde han sig for Eftertiden Differencen 4000 Spd. aarlig, hvorved Statskassen gjennem et Tidsrum af henved 13 Aar, som han vedblev at være Statholder, besparede over 50,000 Spd. Da Kong Oscar i de naadigste Udtryk bevilgede sin troe og prøvede Mand sin under 10de August 1855 ansøgte Afsked, bestemte han hans Pension til 4000 Spd. aarlig; men Løvenskiold frabad sig samme; „men efterat have under 5 Konger ofret 44 Aar af sit Liv i Statens Tjeneste, hvoraf 28 i Rigets 2 høieste Embeder, efterat have frivillig opofret 52,000 Spd. til Fordeel for Statskassen troede han at kunne uden Ubeskedenhed modtage det Halve, 2000 Spd. aarlig, mere som en billig Erstatning for en gjort Opofrelse, end som Pension.“

Under et Ophold i Danmark 1848 blev han den 8de September s. A. udnævnt til Ridder af Elephantordenen, og i Anledning af sit 25aarige Jubilæum som Statsminister og Statholder, den 10de Juli 1853 blev han benaadet med Medaillen for Borgerdaad i Guld.*)

Uagtet sin høie Alder havde Løvenskiold i en sjelden Grad bevaret baade Legems- og Aandskræfter usvækkede og var ogsaa i denne Henseende en mærkelig Mand. Da han imidlertid begyndte at føle Alderdommens Byrder og længtes efter Ro paa det kjære Fossum, ansøgte han og fik, som omtalt, i de naadigste Udtryk sin Afsked. Inden han forlod Christiania og vendte tilbage til sit Fædrenehjem, det kjære Fossum ved Skien, gjorde en talrig Forsamling af Embedsmænd og Borgere den 13de Mai et festligt Afskedsgilde for ham, „hvorved Landsmandskab og Hjertelighed raadede og hvor Borgermester Fougstad bragte ham en Afskedshilsen, som fandt Gjenklang hos Mange trindt om i Landet. Statholderens Svar derpaa var saa værdigt og træffende, at vi ei kunne nægte os den Fornøielse her at meddele dette sidste offentlige Farvel, der sluttede en offentlig Virksomhed, som gjennem en lang Tidsrække og under mangen Alvorsstund var helliget et elsket Fødeland:

„Mine høist ærede Medborgere! Næst efter egen Bevidsthed om efter Evne at have pleiet sit jordiske Kald er agtværdige Medborgeres velvillige Anerkjendelse Menneskets bedste Løn. Som saadan vover jeg at modtage den Fest, som De have den Godhed at byde mig i Dag, hvorfor jeg frembærer min hjertelige Tak. Jeg er mig bevidst, at jeg i det Tidsrum, hvori jeg har havt den

*) Ved Midtsommer 1853 foretog han sig en Badereise til Marienbad og 27de Oktober 1854 overvar han efter Hs. Maj. Kongens Indbydelse Afdækningen af Kong Carl Johans Statue i Stockholm.

Ære at staa i Spidsen for den norske Regjering, ikke har forsømt nogen Leilighed til frimodigen at tale vort Fædrelands og mine Landsmænds Sag. Min Virksomhed i denne Retning kan ikke være bekjendt for Mange, men jeg tør paaberaabe mig de faa Landsmænds Vidnesbyrd, som kjendte den. At De, mine Herrer! uden at kjende den, i Dag give mig en Anerkjendelse, opfordrer mig til oprigtig Taknemmelighed. Jeg modtager den som et Bevis paa mine Landsmænds velvillige Tilfredshed, dobbelt kjært ved mit offentlige Livs Slutning. Den vil fryde mig under min tilbageværende Levetid, jeg vil medtage den i min Grav. Jeg staar nu ved Livets Grændse, ved Gravens Bred. Jeg har for længe stolet paa mine Kræfter, jeg føler nu, at de ere udtømte, at jeg er træt og mat. Jeg gaar med den Bevidsthed til Hvile, at mit norske Hjerte stedse slog varmt for vort elskede Fædreland, for mine kjære Landsmænd. De synes at give mig et hædrende Vidnesbyrd derom i Dag, som jeg med oprigtig Taknemmelighed modtager. Efter 28 Aars Fraværelse vender jeg nu som Olding for en kort Stund tilbage til mit rette jordiske Hjem, hvor jeg vil fornye og bevare Mindet om denne Dag med mine taknemmelige Følelser og mine varme Ønsker for Christiania By.“ *)

Den 17de Mai ankom Hs. kgl. Høihed Kronprindsen som Norges Vicekonge, til Christiania, hvor H. K. H. strax overtog sin høie Funktion. Den 3die Juni drog Løvenskiold til Fossum. Nogle Dage førend han forlod Hovedstaden modtog han en saare naadig Skrivelse fra sin Konge og et Erindringstegn, der begge saameget mere glædede Oldingen, som han befrygtede, at den Frimodighed, hvormed han saavel mundtlig som skriftlig havde ytret sig mod Kongens Tilnærmelser til Vestmagterne, kunde have berøvet ham noget af hans gamle Bevaagenhed. Med dette dyrebare Bevis paa sin elskte Konges Tilfredshed sluttede han sit offentlige Liv. Hans Valgsprog var:

„Hic murus ahæneus esto
Nihil conscire sibi
Nulla palescere culpa“

og denne gyldne Regel tabte han aldrig af Sigte.

Hans Livskraft var udtømt. Hans Helbredsforfatning forværrede sig stadigen, saa han endelig den 15de September paa sit kjære Fossum endte sit virksomme Liv i den høie Alder 79½ Aar.

Den Afdøde maa med Rette regnes blandt de mærkeligste Mænd, som Norges nyere Historie har at opvise, baade med Hensyn til hans lange Liv, vigtige Embedsstillinger og den Indflydelse, han gjennem en lang Række af Aar har havt paa vort Fødelands offentlige Anliggender. At en Mand, som ved Fødsel, Opdragelse, Familieforbindelser og uafhængig Stilling hørte til og nøie var knyttet til Nordens Aristokrati, ei kunde sympathisere med et Demokrati, hvis Tone ei sjelden tykkedes ham inhuman og hvis Tendentser ofte forekom ham nærgaaende og farlige for Kongemagten, Foreningen og et elsket Fødelands Fremtid, er naturligt, og at han ifølge sin Stilling og konservative, monarchiske Grundsætninger og Frygtløshed ofte maatte træde hæmmende imod og komme i alvorlig Strid med Demokratiets raske Udvikling, er en Selvfølge. De heftige Angreb, hvorfor han var udsat, og den skarpe Daddel, han maatte døie, vidner om, hvor farlig en Modstander han var. Om hans Bestræbelser i konservativ-monarchisk Retning, hvor upopulære de end vare, i det Hele have været vort Fødelands sande og varige Vel til Skade eller Gavn, vil først Fremtiden med Sikkerhed kunne afgjøre. Eftertiden dømmer i saa Henseende ofte ganske anderledes end Samtiden, hvorpaa vor egen nyere Historie allerede kan opvise Exempler.

Hvor forskjellig end Dommen er og vil blive om den Afdøde med Hensyn til hans politiske Anskuelser, vil den upartiske Nutid og Fremtid vel erkjende, at han kan maale sig med hvilkensomhelst af sine politiske Modstandere i varm, daadfuld opofrende Kjærlighed til et elsket Fædreneland, i Dannelse og mangesidige Kundskaber, i Dygtighed og Uegennyttighed, og at han overgik de Fleste i Charakteerfasthed og det moralske Mod og den freidige Aabenhed, hvormed han fulgte og forsvarede sin Overbevisning uden at see hverken til Høire eller Venstre eller først ængstlig at undersøge, om han ved sine Ytringer eller Færd paadrog sig sin Fyrstes eller sine Landsmænds Misnøie. Han stod, talede og handlede som selvstændig Mand ligeoverfor begge og vidste ved denne mandige Færd tilsidst at erhverve sig begges Høiagtelse.

Faa af vore Landsmænd staae i saa Henseende Norges mest fremragende Mand, Grev Herman Wedel-Jarlsberg, saa nær som hans Ungdoms og Manddoms Ven, Severin Løvenskiold. Begge hørte desuden ved Byrd, Dannelse og uafhængig Stilling til Norges ypperste Mænd, begge ofrede et uafhængigt privat Livs Hygge og Glæde for at virke til et elsket Fødelands Vel, begge helligede Norge deres sjeldne Evner og ualmindelige Dygtighed, begge hørte til Fædrenelandsvennerne fra 1809 og begge ville leve længe i en skjønsom og retfærdig Eftertids Erindring, og Norge vil hænge begges blanke Skjolde høit i Mindets Hal.

*) Morgenbladet Nr. 146, 1856.

Hagl.

(En Skizze efter Prof. P. Harting.)

II.

Angaaende den Maade, hvorpaa Haglen danner sig i Atmosphæren, da er Menneskeslægten endnu i Uvidenhed derom. Vel gives der en stor Deel afvigende Theorier desangaaende, men man kan gjøre grundede Indvendinger mod dem alle. Imidlertid er man dog kommet Sandheden et Skridt nærmere og det ved en Reise gjennem Luften, dette Opbevaringssted for saa mange Stoffer, dette Værksted for saa mægtige Kræfter.

Den 27de Juli 1850 stege DHrr. Barral og Bixio op i en Luftballon fra Haven ved Observatoriet i Paris. Nogle Uger iforveien, den 29de Juni, havde disse modige, man kunde næsten sige forvovne Naturforskere allerede foretaget en Luftreise, men under høist ugunstige Omstændigheder, fordi en Pladskregn og heftige Vindstød allerede før Afreisen havde frembragt nogle smaae Aabninger i Ballonen. Desuagtet stege de op og havde inden en halv Times Tid naaet en Høide af 18,790 Fod. Ved Luftens Fortyndelse havde Balloneu, der befandt sig for tæt oven over dem, givet sig saa stærkt, at de bleve ganske tildækkede af den og vare nærved at kvæles, saamegetmere som Vandstofgassen, hvormed Ballonen var fyldt, strømmede ind i Baaden ligeover deres Hoveder. Pludselig bemærkede de paa den hurtige Stigen af det Barometer, de havde med, at de foor ned med en gysenopvækkende Hurtighed; intet Under, da der var opstaaet en 6 Fod lang Rift i Ballonen. Ufortøvet kastede de overbord al Ballast, Tæpperne, som de havde forsynet sig med for at beskytte sig imod Kulden, og selv deres fodrede Støvler. Paa denne Maade og sandsynlig ogsaa derved, at den halv udtømte Ballon virkede som en Faldskjærm, lykkedes det dem nogenlunde at mildne deres Fald, og saaledes landede de omtrent 3 Kvarteer efter deres Opstigen i en Viinhave, hvor Bønderne fra Nabolaget strax kom til Hjælp, saa at de uden Skade kunde forlade deres Gondol.

Mange vilde have ladet sig afskrække ved et saa uheldigt Udfald, hvorved de med Nød og Neppe havde reddet deres Liv. Men Bixio og Barral saae deri blot en Spore mere til at gjentage Vovestykket. De handlede som Soldater, der, naar de ved Overmagten og ved at støde paa uformodede Hindringer ere drevne tilbage ved Stormen paa en fiendtlig Forskandsning, intet ønske mere længselsfuldt, end endnu engang at kunne trodse Døden; men ved den anden Storm benytte den Kundskab til Terrænet og Fiendens Magt, som de have indhentet ved den første.

Før det nye Tog blive da ogsaa alle Forberedelser til et bedre Udfald paa det Omhyggeligste trufne. Vel er ogsaa denne Gang Veiret ugunstigt, da Himlen er bedækket med tykke Skyer, fra hvilke Regnen strømmer ned. Dog giver denne Himlens Tilstand maaskee netop Leilighed til vigtige Opdagelser. En stor Række af Instrumenter, Barometre, Thermometre, Psychrometre, Polariskoper, lufttomme Glaskugler o. s. v. ere befæstede foran Jagttagerne i en bred Jernring. Kl. 1 om Eftermiddagen sagtner Regnen, Baaden løsnes og Ballonen flyver op med dem. Snart befinde de sig midt i Skyerne, og Byen Paris tilligemed den hele Jordklode er unddraget de Reisendes Blik. De svæve i en tyk Taage, der omgiver dem forοven, forneden og fra alle Sider. Varmen i Luften, der ved deres Afreise beløb sig til 18° Celsius, er paa en Høide af 11,749 Fod sunken til 0,5° C., det vil sige næsten til Frysepunktet. Da de ere komne paa en Høide af 16,310 Fod er Luftens Varme formindsket til — 7° C., men endnu stedse omgives de af den samme Taage. Kun enkelte matte Solstraaler skimtes tvers igjennem den. Paa en Høide af 20,161 Fod, hvor Thermometret viser — 10,5° C., bliver Taagen mindre tyk, og de bedækkes af meget smaae naaleformige Iiskrystaller, hvilke, som en Følge af Ballonens Opstigen, synes at falde med en vis Kraft, og lade høre et Slags Knitren paa Jernpladen foran dem. Tvers igjennem Taagen blive de nu vaer et hvidt og svagt Billede af Solen, og til samme Tid et andet lignende Solbillede nedenunder sig paa samme Side: en Følge af Reflektionen fra de tildeels af Iiskrystaller bestaaende Skyer, over hvilke de svæve. Pludselig begynder Temperaturen at synke endnu meget hurtigere, end den hidtil var falden. Den gaar ned til 23°, til 35° og endelig, da de have naaet deres høieste Punkt, nemlig 22,345 Fod over Havfladen, er det blevet umuligt for dem umiddelbart at iagttage Temperaturen, da Kviksølvet i Thermometret er sunket under den sidste Afdeling (— 37° C.), som var anbragt paa Skala'en. Først efter deres Tilbagekomst til Jorden, kunde de ved Hjælp af det Walferdinske Minimum-Thermometer, hvilket de havde medtaget forseglet, overtyde sig om, at den laveste Temperatur havde beløbet sig til — 39,7° C., en Kulde, ved hvilken Kviksølvet staar paa Pointet til at fryse. Endnu stedse er Himlen over dem bedækket med Skyer, gjennem hvilke kun sees matte Glimt af Solen. Men nu begynder Ballonen at synke. Paa deres Fart nedad møde de endnu til en Høide af 14,339 Fod de ovenomtalte Iiskrystaller, og endelig ankomme de Kl. halv 6 om Eftermiddagen atter lykkelig paa Jorden i en liden Landsby, omtrent 10 Mile fra Paris.

Følgende ere de vigtigste Punkter, som denne mærkværdige Reise giver til Udbytte for vor Gjenstand.

For det Første den forfærdelige Tykkelse af det Skylag, hvorigjennem de Reisende droge, uden at de endnu havde naaet dets yderste Grændser; denne Tykkelse beløb sig i det Allerringeste til 15,925 Fod, og var sandsynligvis endnu meget større.

For det Andet beviser Forekomsten af Taage i en Luft, hvis Varme beløb sig til — 7° C., at de smaae Partikler af Vanddampe kunne afkjøles til langt under deres Frysepunkt uden endnu at fryse.

For det Tredie er den hurtige Afvexling af Temperaturen i de øverste Skylag høist mærkværdig. Ved en Stigen af lidt over 2230 Fod sank Thermometret omtrent 30° C. Tidligere havde Gay Lussac paa en lignende Luftreise, som han foretog sig i klart Veir, kun iagttaget en Kulde af 9,5° C., hvor Bixio og Barral fandt 39,7°. Denne store Forskjel kan kun forklares ved Tilstedeværelsen af Skylaget, og - som Arago i sin Beretning til Akademiet om denne Luftreise vist med Grund formoder - ved dets Udstraaling af Varmen i det Fjerne.

Endelig for det Fjerde har denne Luftreise leveret et Bevis, der er grundet paa Kjendsgjerninger, for at de høieste Skyer bestaae af Iiskrystaller, en Omstændighed, der allerede ved mange andre Jagttagelser, som f. Ex. de farvede Ringe, de saakaldte Halo'er, om Sol og Maane og andre lignende Fortoninger, var bragt til en høi Grad af Sandsynlighed, men nu først er endeligen afgjort.

Paa disse Resultater er der dannet høist skarpsindige Hypotheser om hvor, hvorledes og hvorved Haglveirene opstaae og bevirkes; men da disse vente sin Bekræftelse af andre Jagttagelser, kunne de endnu ikke af Videnskaben optages som Kjendsgjerninger.

Kjæmpedampskibet Leviathan.

Al Verden har gjenlydt af Forundring ved at læse Beskrivelserne over det svømmende Uhyre, som Havet vilde faa i det Dampskib, der længe har været under Bygning i London, og som har gaaet deels under Navnet Great Estern, deels under det Navn, som det nu endelig i Daaben har faaet. Men Forundringen er stegen til Forbauselse, da Uhyret, trods tvende Forsøg, ikke har kunnet bringes i Vandet, og det saaledes muligens undslaar sig for at gjøre Tjeneste som Sødyr.

Det første Forsøg paa at faa „Uhyret" af Stabelen fandt Sted for omtrent sex Uger siden — samme Dag, som Skibet var bleven døbt, „idet den jomfruelige Haand knuste den blomsterkrandsede Viinflaske mod dets Jernside." Ingeniører og Skibskapitainer fra alle Verdens Kanter havde indfundet sig for at være Vidne til det interessante Skuespil; men Hovedakten udeblev. Lægterskibene ved Strandbredden spændte Kjæderne og Tougene for at skyde Skibet frem; de kjæmpemæssige Kjæder, hvoraf hver Ring veiede 60 Pund, raslede vældigen, Tougene strammedes og Stemplerne i de hydrauliske Løftemaskiner stønnede tungt, men fra Skibets Skrog svarede kun en dump, forbitret Tone, som om Jernsiderne bleve udvidede paa det; derpaa blev det stille, Maskinerne sattes paany i Bevægelse, og hvilken Jubel! Kolossen havde bevæget sig omtrent 3 Fod frem. Men nu brast Spillets Tandhjul, det krumbøiede Haandgreb slog tilbage og forslog fem Arbeidere, medens Skibet syntes at bæve i alle sine Fuger. Efterat en opstaaet panisk Skræk var forbi, greb Arbeiderne paany fat. De hydrauliske Pumper, med en Kraft af 100,000 Centners Tryk, arbeidede og stønnede uden at den 240,000 Centner tunge Kolos lod sig rokke. I det kritiske Øieblik blev to af de vigtigste Maskiner ubrugbare og Kjæden brast, saa at hele Forsøget maatte opgives.

Et nyt Forsøg paa at bringe Skibet i Vandet, hvilket 15de Novbr. fandt Sted, havde samme uheldige Udfald. 4 hydrauliske Presser og en Arbeidsstyrke paa 600 Mand anstrængtes til det Yderste, men Alt forgjæves.

Til at give et Begreb om Leviathans uhyre Størrelse, ville følgende Tal være tilstrækkelige. Skibet er 680 Fod langt, 83 Fod bredt og 58 Fod dybt fra Kjøl til Dæk og stikker med fuld Ladning 30 Fod. Til Skroget er anvendt 30,000 Jernplader og 3 Millioner Nagler. Det har Bekvemmeligheder for 4000 Passagerer, altsaa for saa mange Mennesker, som flere af vor Byes Kvartaler kunne huse. Af Tropper kan det føre 10,000 Mand; saaledes vilde Størsteparten af vor regulære Armee kunne indskibes deri paa eengang. Leviathans Drægtighed er 24,000 Tons eller sex Gange saa stor, som det største engelske Krigsskibs (Malborough) og næsten dobbelt saa stor, som den hele britiske Marines Drægtighed paa Henrik den Ottendes Tid. Ingeniøren Brunnel har forestaaet Skibets Bygning. Inden Forsøget paa at faa det af Stabelen blev gjort, havde han, idet han til Direktøren forklarede Forsinkelsen af denne Akt, tillige søgt at dæmpe Folks Nysgjerrighed ved at tilføie:

„Skibet vil ikke gaa af Stabelen paa den sædvanlige Viis, men blot blive heiset eller trukket ned til Vandkanten, for derfra langsomt at glide ud i Søen, hvilket vil udfordre to, maaskee tre Flodtider og sandsynligviis tildeels finde Sted om Natten, og til ingen Tid fremstille et interessant Skue, ikke engang fremkalde Sindsbevægelser, da det ikke er forbundet med Fare."

I det medfølgende Træsnit, som vi laane af London News, har Kunstneren fremstillet det maleriske Syn af Arbeiderne, „der ved Gasskin ere beskjæftigede paa det Udvendige af Skibet. To tusinde Mand arbeide i dette Øieblik paa at fuldende Kjæmpeskibet."

Overlærer Albert Lassen.

(Af Ludv. Daae.)

Baade i Danmark og Norge er, som bekjendt, Familie-Navnet Lassen saare udbredt; maaskee har den Omstændighed, at i forrige og næstforrige Aarhundrede ikke mindre end fire Lassen-Familier bleve adlede, bidraget Sit til at bringe Navnet i Priis og bevæge homines novi, der mellem sine Ahner tællede en eller anden Lars,

Kjæmpedampskibet Leviathan paa Stabelen.

til heller at kalde sig Lassen end anderledes. Blandt de mange borgerlige Familier Lassen har imidlertid den, hvortil den afdøde Overlærer hørte, frembragt et ikke ringe Antal Mænd, der i større eller mindre Grad have gjort sig bemærkede ved Skrifter og videnskabelige Sysler. Dens ældste os bekjendte Ætmand Christian L. var i Slutningen af 17de Aarhundrede Herredsfoged i de jydske Hanherreder og hans Søn Albert Lassen (født 1712, død som Sognepræst til Skibtvedt) var Overlærerens Bedstefader. Blandt Præsten Lassens øvrige Sønnesønner ville vi bemærke Christian L., den verdensberømte Orientalist, der endnu lever som Professor i Bonn, samt dennes Broder Hartvig Marcus L., død 1856 som Kapitain og Toldinspektør i Throndhjem (Oversætter blandt Andet af 1ste og 5te B. af Cic. Quaest. Tuscul.), der var i sjelden Grad bevandret saavel i de antike som i de moderne Klassikere og efterlod sig en udsøgt Bogsamling. Disse Brødres Fader Nicolay Christian Vendelboe L. havde i sin Tid været Toldinspektør i Bergen. En tredie Fætter Albert Lassen (Søn af Sognepræst til Gran Vilh. Cornisch L.) fulgte sin Fader i Embedet og forfattede blandt Andet en Oversættelse af adskillige af Ciceros Breve (1805), der i sin Tid fordeelagtigen bedømtes af den lærde Børge Thorlacius; dennes Søn er den flittige Genealog Bureauchef W. Lassen, hvem ogsaa de ovenfor meddeelte Oplysninger for endeel skyldes.

Paa Gaarden Narvestad i Eidsberg Præstegjeld i Smaalenene boede Kand. theol. Hans Christian Lassen, ogsaa en Søn af Præsten i Skibtvedt, som Gaardbruger. Denne Mand var tre Gange gift, og hans første Hustru Kirstine Margrethe Ørtlein († 1798), hvis Søster var gift med Sorenskriver Mads Bjerregaard, Digterens Fader, blev Moder til Sønnen Albert Peter Lassen, over hvis Liv og Forfattervirksomhed vi i de følgende Linier ville søge at meddele en Oversigt. Om hans tidligere Barndom have vi kun faa Efterretninger, ikke engang hans Fødselsdag kunne vi med Sikkerhed angive, da hans egen Opgivelse, hvorefter han skulde være født 1ste Januar 1788 ei stemmer med Christiania Kathedralskoles Protokoller, der angive ham som født 1789. Kun 9—10 Aar gammel mistede han sin Moder, og omtrent ved denne Tid maa det have været, at han første Gang forlod Fædrehjemmet og kom til Hovind i Ullensaker hos senere Assessor Johan Koren, daværende Kancellisekretær og Sorenskriver over øvre Romerike, med hvis haabefulde for tidlig afdøde Søn Claus Wilhelm han har været omtrent jevnaldrende. Vi vide, at Lassen her skal have erholdt Underviisning blandt Andet i de nyere Sprog; men naar vi erindre, at Korens Hustru var den baade fra Hjertets og Aandens Side saa fordeelagtig bekjendte Digterinde Christiane, f. Diedrichsen („Moder Koren"), da ville vi vistnok let see, at Opholdet paa Hovind ogsaa har bragt ham langt andre Frugter end Kundskaber i Fransk og Tydsk.

I Oktober 1803 blev han indsat i Christiania Kathedralskole, hvor Mag. Jacob Rosted netop var bleven Rektor ved N. Treschows Kaldelse til den philosophiske Lærestol i Kjøbenhavn. En usikker Tradition beretter, at han under sin Skolegang skal have boet i Rosteds Huus, men hvorledes nu end hermed forholder sig, saa er det dog vist, at han har været i særlig Yndest baade hos sin Rektor og hos sine øvrige Lærere. Rosted var hans Lærer i Græsk, i Latin blev han underviist af Islænderen, da Overlærer Poul Arnesen, senere Rektor i Frederits og Forfatter af det bekjendte græske Lexikon. Denne Lærer, der forøvrigt var en meget opfarende Mand og navnlig er bekjendt som plagosus Orbilius, bemærker i Censurprotokollen om Lassen: „En vis elskværdig Blidhed og Beskedenhed udmærker denne Yngling"; og Læreren i de historiske Fag, senere Professor og Statssekretær L. Stoud Platou, ytrer sig sammesteds om ham omtrent paa lignende Maade, idet han derhos roser ham vistnok med Rette for „Munterhed og et saare godt Foredrag." Ved flere Examina tilkjendtes der vor Lassen Skolepræmier, saaledes i 1804 Reins Digte og Samsøes Skrifter, i 1805 J. H. Voss's Oversættelse af Virgilii Hyrdedigte. Hans Charakterer saavel for „Naturgaver, Skoleflid, Huusflid, Fremgang og Sæder" som for Læregjenstandene i Skolen ere stedse ypperlige, og det maa ansees for afgjort, at han havde tilegnet sig en grundig Fordannelse, da han i 1808 efter, som da var Skik, derom selv at have ind-

givet Andragende („Petitum"), blev dimitteret til Universitetet i Kjøbenhavn. Sammen med ham dimitteredes fire Andre, Bader (den senere Adjunkt ved Skolen), Ellessen, Juell og J. M. Hansteen (nu Sognepræst til Løiten). Den sidste blev indkaldt, Lassens Artiumscharakteer er mig ubekjendt.

Om L.'s Universitetsliv veed jeg kun Lidet at sige med Bestemthed. I Kathedralskolens Protokoller kaldes han etsteds „studiosus theologiae"; nogen Embedsexamen fik han aldrig; maaskee har Faderens 1811 indtrufne Død besværliggjort hans ydre Stilling. Den Tid, hvori L. opholdt sig i Kjøbenhavn, var derhos saare lidet skikket til at vække og tilfredsstille videnskabelig Sands, Begivenhederne i 1807 havde lammet alle Forhold, ja Bibliotheker og Samlinger vare endog paa Grund af den totale Forstyrrelse, som Bombardementet havde medført, i flere Aar lukkede. Dertil kom, at Professor Kjerulf, Docent i Lassens senere Fag Historien, vistnok i ingen Henseende hørte mellem de store Propheter. Vi ansee det troligt, at disse Kjendsgjerninger kunne staae i Forbindelse dermed, at Kritik og Samlerflid senere vare og bleve vor L.'s svage Sider.

„Deliberationsprotokollen" for Kathedralskolens Skoleraad udviser under 21de August 1813, at studiosus theologiae A. P. Lassen af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler efter en varm Anbefaling af Rektor 1813 blev ansat som Lærer i Historie og Geographi ved Skolen „med en maanedlig Gratifikation af 41 Rdlr. 64 Sk. R. B. Penge S(ølv) V(ærdi)." Adjunkt Lassen blev 1824 udnævnt til Overlærer, og da B. Holmboe afgik som Lektor i Mathematik, blev han tillige Skolens Sekretær og Archivar. I denne Stilling som Overlærer vedblev han indtil i 1828.

En Vanskjebne, ei ganske ulig den, der udentvivl i Kjøbenhavn har hæmmet Lassens Fremskridt paa den videnskabelige Vei, hvilede ogsaa over de Aar, hvori hans Virksomhed som Skolemand falder. Begyndelsen af vort Fødelands Gjenfødelsesperiode havde nemlig endnu mindre, end nu er Tilfældet, Grund til at glæde sig i Besiddelsen af et aandigt Samfund, en Intelligentsens Menighed, som dog er en uomgjængelig Betingelse for at Studierne skulle ret trives og ei sygne hen og forstenes i traditionelle Former. Det er kun Faa givet under saadanne Forhold kraftig at kunne holde Hovedet oppe og med Held forfølge høiere Maal, og til dem hørte ikke Lassen. Vistnok har han dyrket det Fag, hvori han underviste, og hvortil vel ogsaa et temmelig stærkt indre Kald har drevet hans videlystne og livlige Aand, med en Iver og i en Udstrækning, der især for de Tider hertillands maa kaldes ualmindelig; men hans Charakteer var dog altfor blød og altfor stærkt udsat for Omstændigheders og Omgivelsers Paavirkning, til at Muserne kunde vinde det Eneherredømme over ham, som de maa fordre over den, hvem de skulle adle som Videnskabsmand. Lassen besad i rigt Maal, hvad man kalder „selskabelige Talenter"; til hans naturlige Livlighed og Gemytlighed kom nemlig ogsaa, at han var ret musikalsk og havde Anlæg til at spille Komedie, hvilket han beviste ved hyppig baade i private Familiekredse og paa det dramatiske Selskabs Theater at optræde som Skuespiller; ældre Folk erindre endnu hans Held som saadan, navnlig skal hans Udførelse af Borgermesterens Rolle i Heibergs „Kong Salomon og Jørgen Hattemager" have været fornøielig. Men derved droges han mere og mere ind i Adspredelsernes Hvirvel, hvilken for Flere end ham blev end farligere derved, at Tiden yndede det rygende Glas. Tilbøielighed til Bægerets Glæder vandt da mere og mere Overhaand over ham, og det tilsidst i den Grad, at hans Virksomhed som Lærer derunder følelig maatte lide. Og dog vide vi, at hans Undervisning, trods mangen enkelt Dags Sløvhed, ja trods hans hyppige og stundom lange Udeblivelser fra Skolen, alligevel selv i den sidste Tid har været vækkende og velsignelsesrig for hans Disciple, hvem han ved sit livlige Foredrag forstod at indgive hiin Lyst til historisk Læsning, der besjælede ham selv. Hos de Allerfleste af disse har han derfor ogsaa efterladt sig et kjærligt Minde. Ogsaa Rektor Rosted ytrer i 1828 officielt om ham, „at han i sine sunde Dage med et lyst Hoved, et ædelt Hjerte og grundige Kundskaber i det ham anbetroede Lærefag forenede udmærket Flid og gode Læregaver, saa at Disciplene under ham altid viste at have gjort en meget god Fremgang." Desværre var, som vi ville see, denne Erklæring afgiven i en sørgelig Anledning.

I Aaret 1828 nødtes nemlig L., endnu ikke 40 Aar gammel, til at søge sin Afsked fra Kathedralskolen. En i den Anledning tilveiebragt Lægeattest oplyser, at „han i flere Aar havde lidt af periodiske Anfald af Sindssvaghed, hvilke i den senere Tid oftere havde indfundet sig og almindelig efterlode en Svækkelse, som i nogen Tid gjorde ham uskikket til hans sædvanlige Forretninger." Under 7de Jan. 1829 blev han da entlediget fra sit Embede og der tillagdes ham aarlig 250 Spd. som „Vartpenge", da man, som der af Departementets Indstilling i denne Sag fremgaar, tænkte sig, at forandrede Omgivelser og især Ophold paa Landet maaskee kunde befrie ham for hans Sygdom og gjøre ham det muligt atter at indtræde i Skolefaget.

Lassens Fader havde foruden ham havt adskillige Børn, som dog alle døde tidlig, naar undtages vor Overlærer og to Søstre. Den ene af disse Alette Jacobine L. var gift med Major Caspar Hagemann, der beboede Chefsgaarden Lille-Hvamm i det skjønne Store-Næs paa øvre Romerike. Denne Bygd blev nu i over 28 Aar, lige til hans Død, Lassens Opholdssted. Omtrent det Halve af denne Tid tilbragte han hos Svogeren, senere flyttede han til en hæderlig og velstaaende Bondemand paa Gaarden Tomter, temmelig nær Udenæs Annexkirke. Blandt dem, der foruden Svogerens Familie, især i disse Aar, have udgjort hans Omgang, bør nævnes Stedets Lensmand J. D. Koren, Søn af den ovenomtalte Assessor og saaledes L.'s Barndomsven, medens af hans fordums Kolleger ved Skolen især Mathematikeren Odén stedse vedblev at vise ham et trofast Venskab.

Allerede i sin Lærervirksomheds tidligere Aar havde Lassen, hvem de da brugelige historiske Lærebøger (Abr. Kalls, senere Kofods o. A.) mindre tilfredsstillede, paa egen Haand bearbeidet adskillige af Verdenshistoriens vigtigste Afsnit, hvoraf han dog længe Intet udgav, medens han derimod lod sine Disciple tage Afskrift deraf til Brug ved Undervisningen. I Trykken udgav han før 1829 intet Andet end to ubetydelige Skoleprogrammer (det ene paa 13, det andet paa 22 S.) samt paabegyndte en Oversættelse af Bredows historiske Tabeller. Men strax efterat han havde taget Ophold i Store-Næs begyndte han at ordne og udgive sine Manuskripter, og vedblev i omtrent halvandet Decennium uafbrudt at levere større og mindre historiske Lærebøger, hvorom Detailoplysninger andensteds ville kunne søges. Det betydeligste af disse Værker: „Lærebog i den almindelige Historie for Studerende og de lærde Skolers høiere Klasser" (1829—42) udgjør 5 tykke Bind, der tilsammen tælle ikke mindre end 4736 Oktavsider (foruden tilsammen 52 Pagina med Fortaler o. s. v.). Et saa uhyre Omfang og dertil naturligvis en høi Pris (12 Spd. komplet) gjorde dette Opus uskikket til Skolebrug, og et „Udtog", der udkom i to Udgaver, hvoraf den sidste (1838—41) ei er bleven fuldendt, traadte efterhaanden i deres Sted. — Mest Udbredelse erhvervede sig dog en af hans mindre Bøger „De mærkeligste Personers Levnetsbeskrivelser og de vigtigste Tildragelser gjennem alle Tidsaldre", der oprindelig var en Bearbeidelse af vor Landsmand Rektoren i Nyborg E. Munthes Skolebog med samme Titel. Denne L.'s Bog oplevede fire Oplag, og hører vistnok til dem af hans Skrifter, der skaffede Forfatteren størst materiel Fordeel. Den udkom ligesom ogsaa de ovenfor omtalte Bøger hos R. Hviids Enke.

Omtrent 1842 var i Danmark, hvor Mangelen af en brugbar verdenshistorisk Lærebog længe havde været følt, paa offentlig Foranstaltning en Præmie bleven udsat for den, der bedst maatte kunne afhjælpe dette „Savn i Literaturen." Kun 3—4 Forfattere indleverede sine Forsøg, mellem dem var ogsaa Lassen, der nedsendte en ny og forkortet Omarbeidelse af sit sidste „Udtog." Den saavel af Universitetslærere som af Skolemænd bestaaende Kommission, der skulde bedømme disse Arbeider, fandt intet af dem værdigt til Præmien, men maatte dog indrømme, at Lassen var sine Medbeilere langt overlegen i Fremstillingsevne og Formens Klarhed og Anskuelighed. Grunden til, at man alligevel maatte sætte hans Arbeide ud af Betragtning var, at det befandtes at røbe et næsten totalt Ubekjendtskab med den historiske Videnskabs Fremskridt i de Par sidste Tiaar. Dette saaledes ved en ydre Anledning fremkaldte Skrift, der var Lassens sidste, henlaa nu længe utrykt, indtil det 1850 udkom hos P. T. Malling i to svære Oktavbind paa tilsammen 222 Sider under Titel af „Lærebog i Verdenshistorien til Brug for Latin- og Real-Skoler." Af dette Værk, der nu benyttes ved næsten alle vore høiere Skoler, læses en længere, meget interessant Anmeldelse af Chr. Lange i 4de Aarg. af dennes literære Tidsskrift. Det kan derhos bemærkes, at samme Bog, forend den blev trykt, havde det Held at modtage en gjennemgribende Revision af nuværende Lektor R. Tønder Nissen, der ogsaa selv har tilføiet Et og Andet og navnlig har stor Andeel i de literatur- og kulturhistoriske Afsnit.

Nedskriveren af disse Linier, der har Bekjendtskab til Lassens Forfattervirksomhed baade fra sin Skolegang og senere som begyndende Lærer i Historie, mener at kunne forsvare den Dom, at L. som Skribent viser sig som en Mand med megen historisk Erudition, men ikke som Historiker, Noget, hvortil ogsaa hans Levnetsomstændigheder, som ovenfor udviklet, forhindrede ham fra i høiere Forstand at hæve sig. Navnlig synes han mig at have været blottet for en dybere Opfattelse af den græske og romerske Oldtid; havde han i dette Afsuit af sin Historie ret været fortrolig med sine Kilder, da havde han umulig for Alvor villet mene, at Latinskolen og Realskolen skulde kunne benytte samme historiske Lærebog, en Vildfarelse, der altid for begge Undervisningsanstalter maa medføre lige stor Skade. Hvad Foredrag og Fremstilling angaar, da vil man udentvivl eenstemmigen give den danske Kommission Medhold i den Anerkjendelse, der i denne Henseende ydes Forfatteren, hvis flydende Sprog maa tiltale Discipelen og lette ham Tilegnelsen. Som Stilist synes han mig at være aandelig beslægtet med sin Samtidige Mauritz Hansen, baade hvad angaar Lyssider og Skyggesider (en vis for Tiden betegnende Ordrighed og Bredde).

Man vil af hans Bøgers Aarstal have seet, at L. i det Mindste den halve Tid af de Aar, han tilbragte i Store-Næs maa have bevaret sin Aand temmelig usvækket. Hans rigelige Forfatter-Honorar, der i disse Aar ofte har udgjort meget Mere end de tarvelige Vartpenge, satte ham ogsaa istand til at føre et efter Omstændighederne behageligt Liv og til at unde sig adskillige af Livets Bekvemmeligheder, hvorhos det ei maa glemmes, at han var en meget godgjørende Mand. Først i det sidste Decennium begyndte hans legemlige og aandelige Kræfter ret mærkeligt at svinde; han var saaledes i flere Aar næsten blind. Alligevel var det hans Vane endnu at have Bøgerne opslaaede for sig, som om han hos sig og Andre vilde vedligeholde den Illusion, at han endnu beskjæftigede sig med Læsning og Studeringer.

Albert Peter Lassen døde ugift paa Tomter den 21de Novbr. 1857; han blev begraven den 3die Decbr. Liigtalen holdt hans forrige Discipel, Sognepræst D. H. Brochmann til Store-Næs.

Literatur.

Priisbelønningen for en Kongesang. I sin Tid udsatte Bergenserne en Priis af 50 Spd. for en Sang til Kongen, hvilke Penge havdes i Behold fra en Sangerfest hos dem. Til Konkurrence om denne Priis indkom ikke mindre end 43 Sange, hvilke vedkommende bergenske Kommittee tilsendte Studentersamfundet her i Christiania, for med dets Bistand at faae bemeldte Hob Poesier bedømte. Studentersamfundet udvalgte da en Bedømmelseskommittee, der, efterat Prof. Welhaven og Rektor Vibe havde frasagt sig det paa dem faldne Valg, kom til at bestaae af DHrr. A. Munch, Prof. Monrad, Hartv. Lassen, Henr. Ibsen og Lektor Friis. Disse Herrer, der saaledes have taget de indkomne poetiske Forsøg under Overveielse, ere (3die Decbr.) eenstemmigen komne til det Resultat, at intet af dem fortjener en saadan Udmærkelse, som den, der ligger i Tilkjendelsen af en Priisbelønning. At ogsaa dette maatte blive Udfaldet, var temmelig let at forudsee, naar man nemlig betænkte Umuligheden af at en sand lyrisk Stemning kan fremlokkes ved nogensomhelst Pengesum, og derhos tog Opgavens abstrakte Beskaffenhed i tilbørlig Betragtning. De fleste indkomne Forsøg tjente da derfor ogsaa især til at illustrere Misligheden ved en poetisk Konkurrence. Og vilde man samlet udgive alle de konkurrerende Produkter, ligesom man ved en tidligere „Preisausschreibung" (Ployens) hos os har gjort, skulde der fremkomme en poetisk Anthologi, som vistnok vilde give en lidet glædelig Forestilling om vor Tids digteriske Resourcer. Dog, Billedet vilde her blive uretfærdigt og misvisende, forsaavidt vore nogenledes anseede Digtere, maaskee paa en enkelt Undtagelse, nok ikke have deeltaget i Konkurrencen. En god Deel af dem, der have konkurreret, ere Folk, som saa at sige ikke ere komne ud over Versekunstens Abc. Flere af de indkomne Poemer vise den mest aabenbare Mangel paa Kjendskab til Rhythmik og Versebygning, og et enkelt Digt staar endog udenfor ethvert Begreb om Orthographi. Den Ene har sunget sine nogle og tredive drøie Vers, hvori Grundlovsparagrapher figurere ved Siden af Bacchus og andre høist ærværdige Afguder; den Anden indskrænker sig til en fornuftig Længde, men har derhos i en motiveret Fremstilling søgt at vise, hvor Grændserne her ligge osv. osv. Med alt dette tør man dog neppe antage, at alle de fremkomne Forsøg skulle være ganske „uden Fortjeneste." Tvertimod maa enkelte Sange (og navnligen en, der tidligere har været trykt) kaldes ret respektable. Men af et Priisprodukt er man berettiget til at fordre mere end Taalelighed og jævn Almindelighed, hvilket da ogsaa Bedømmelseskommitteen har gjort.

Norge.

Christiania. I de sidste Dage har der blandt vor Handelsstand hersket stor Bevægelse og Ængstelse formedelst Pengekrisen, der ved de seneste Efterretninger fra Hamborg er bleven endmere truende, idet et Par store Huse der, hvilke havde Forbindelser paa Norge, have standset sine Betalinger. Den 2den Decbr. havde Christiania Handelsmænd paa Børsen et talrigt Møde, hvori de udvalgte en Kommittee, bestaaende af DHrr. A. B. Stabell, J. H. Schwensen, Th. Heftye, F. H. Frølich, Thv. Meyer, H. Gulbranson, O. M. Hauge, N. A. Andresen og A. Schweigaard, der skulde tage under Overveielse, hvad der i nærværende Tilfælde bør foretages. 95 Stemmesedler afgaves.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger 8 Nr. (Love).

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 50. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 13de December. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

Amerikaneren Charles L. Brace's Reiseskizzer fra Norge i Sommeren 1856.

IV.

Fortsat Reise til Christiania.

De Landskaber, vi reiste igjennem, indtil vi atter nærmede os Mjøsen, vare meget interessante; paa enkelte Steder storartede og dristige, men i Almindelighed yppigere og mere smilende, end vi hidtil havde seet. I Landsbyen M— standsede vi før at besøge Sorenskriveren eller Fredsdommeren. Familiens intelligente Damer bød os velkommen, og skjønt vi kun havde liden Tid at ofre, var det en meget behagelig Visit. Man trakterede os med den nationale Ret Jordbær og Fløde, og senere udmærket Kaffe. Damerne plukkede nogle smukke Blomster til min Kone. De havde havt en Lærer i Huset og Alle talte Engelsk eller Tydsk. I Samtalens Løb spurgte jeg Dommeren om hvilken Indflydelse Skydsloven havde paa Bønderne, — om den ikke bidrog til Lediggang og forstyrrede dem i deres regelmæssige Arbeider? Han sagde, at det ikke var Tilfældet; at det jo rigtignok kunde synes haardt undertiden at tage en Bondes Heste midt i hans Høonn, men Betalingen var saa høi, at de i Almindelighed syntes godt om denne Pligt, og tjente Penge derved. — Vi talte om den Klasse, som kaldes Fanter eller Tatere. „En afskyelig Bande", sagde han; „vi kan ikke blive dem kvit. Vi tabe gode og skikkelige Bønder af alle Slags, som udvandre til Deres Fædreland, men disse reise aldrig! Vi spærre dem inde, men det gjør ingen Virkning." — Jeg spurgte om hans Forretninger. Han er ansat, som det synes, af Staten og kan ikke blive afsat uden efter Anklage, og det forlanges, at han først maa have taget en Grad i Lovkyndighed ved Universitetet. Han har et Thingsted i hvert Præstegjeld og holder der en Retsforsamling hver 3die Maaned. Hans Embede synes at svare til en Fredsdommers hos os, undtagen at Eiendomme blive registrerede i hans Jurisdiktion, og alle Slags Retssager blive indbragte for hans Domstol. Det Charakteristiske ved en norsk Dommers Embede ligger især deri, at han i Forening med Foged og Amtmand maa udnævne en staaende Jury af 8 Taxationsmænd, som virke sammen med ham for det Aar. Han dømmer alene i ubetydelige Tilfælde, men i alle vigtige Sager udgjøre Dommeren og Juryen en Heelhed, hver Person kun med een Stemme, og saaledes overstemme Jurymændene ofte Dommeren og afgjøre Sagen imod hans Votum. Der kan appelleres fra hans Domstol til Overretterne, og alle hans Domme maa først revideres af dem; og angaae de kriminelle Sager, kunne de ikke exekveres, inden de der ere stadfæstede. Der findes 64 af disse Embeder i Landet. — Som alle Institutioner i Norge gjorde denne Domstol et høist fordeelagtigt Indtryk. I enkelte Henseender have de Norske langt bedre end baade Englænderne og vi udfundet den nødvendigste Egenskab ved Statsstyrelsen — at sætte den rette Mand paa det rette Sted. Den Kjendsgjerning, at den store Masse af Folket ere Eiendomsbesiddere, med en fremherskende Interesse for Landet og uden den store Rigdom, som frembringer Ligegyldighed for offentlige Anliggender, er sandsynligvis Forklaringsgrunden til denne praktiske og intelligente Bestyrelse af Landet.

R. L—d. Vi hvilede her paa en stor Præstegaard. Gaardsrummet var fuldt af Børn, som vare tilstede for at forberedes til Konfirmation. Denne Underviisning indskrænker sig ikke alene til Religion, men indbefatter alle de sædvanlige Skolefag, og maa være en tung Byrde for Præsten. Damerne, der sad i forskjellige Grupper i den store Sal, syede og broderede, medens Præsten med Pibe og Røghue var beskjæftiget med at studere. Han fortalte mig, at hans Præstegjeld havde 10,000 Indbyggere med 5 Kirker og 2 Præster; der var 11 Omgangsskoler og een fast Skole med i Alt 14 Lærere og omtrent 1200 Disciple. Med Hensyn til Bøndernes moralske Standpunkt, giver han dem det samme Vidnesbyrd, nemlig i Gjennemsnit hvert 11te Barn uægtefødt.

S—. Et udmærket Hotel med store, nydelige Værelser og moderne Møbler. Regningen for Opvartning, Senge og Frokost for os Begge beløb sig til 30 ß!

Vi dreiede af fra Hovedveien for at kunne naae Dampskibet paa Mjøsen ved Hunn. Den sidste Station er Mustad, hvor jeg havde et Brev til Gjæstgiveren, som er een af de første Gaardbrugere ved Mjøsen. Han tog os med omkring og viste os hele sin Gaard. Intet var her væsentligt forskjelligt fra hvad jeg allerede havde seet, men Alt bar Spor af det omhyggeligste Tilsyn. Hans Stalde vare indrettede efter de nyeste Principer for Vandledning og Lys, Kornladerne meget store og nette; i et Aflukke saae vi store Stabler med „Fladbrød" (tørrede Ærtekager af $1^1/_2$ Fods Gjennemsnit), bagt til Vinterprovision. Han havde een af de sædvanlige klodsede Tærskemaskiner, men Plouge af modern Konstruktion, — jeg formoder amerikanske. Størstedelen af Produkterne syntes at blive fortærede paa Gaarden. Det mest Interessante ved dette Sted er dets Historie. Værten viste mig en ny Lade, bygget hvor der for faa Aar siden fandtes et af de interessanteste Oldtidsminder i Norge, besøgt, sagde han, af Folk fra alle Lande. Dette er Historien, ganske tilforladelig, skjønt jeg jo ikke erholdt nøiagtige Angivelser af Tiden: For nogle hundrede Aar siden forfulgte en Jæger sit Vildt igjennem Skovene ved Mjøsen. Pludselig kommer han midt i et tæt Krat til en med Ukrud og Buske bevoxet Muur; forbauset herover arbeider han sig igjennem og befinder sig endelig ved den mosgroede Dør til et gammelt Huus. Fra dets trygt hvilende Tag var en liden Lund voxet op med alle Ørkenens Blomster og kraftige Vildnis. Alt Udvendigt var klamt og fugtigt, Vinduerne forlængst styrtede sammen og frodige Slyngplanter krøb ud igjennem de tomme Rum. Han rørte ved Døren, og det ormstukne Træ faldt sammen mellem Hængslerne; han traadte, betagen af Ærefrygt, ind i de fugtige, forladte Værelser, og hans Øie møder kun Rotter og Muus, som ile over Gulvet, medens Nattens Fugle flyve ud igjennem Vinduerne. Levninger af Møbler fandtes der endnu, og efterat Øiet er bleven vant til Mørket, opdager han tydelig i den ene Krog af Værelset paa Ruinerne af en Seng — det nøgne Skelet af en Mand! Forskrækket styrter han ud af Værelset og ind i et andet — endnu et Skelet og et til! Nogle sad, Andre laae paa Gulvet; der var ingen Støi undtagen af Rotternes Gnaven i de tomme Stuer. Det skrækindjagende Selskab laa spredt omkring, som om et frygteligt Ildebefindende pludselig havde grebet dem alle, og de havde ligget der som Dødens Bytte uden Trøst eller Haab! Overvældet af det rædsomme Syn ilede Jægeren bort fra Dødens Huus, stødte underveis tilfældigviis paa flere Ruiner af Huse, og flygtede til nærmeste Landsby. Han berettede her sin frygtelige Fortælling, og endelig erindrede de ældste Mænd et Sagn om, at de nærmeste Egne ved Mjøsen skulde været bebyggede forinden Norges Ødelæggelse af den sorte Død — men hvor havde Ingen vidst. De forladte Huse bleve nu nøiere undersøgte, og man fandt, at dette sandsynligviis var Stedet, som de gamle Sagnfortællere erindrede. De Døde bleve høitidelig begravne, og Jægeren tog Eiendommen i Besiddelse og kaldte Stedet Mustad. Skoven blev ryddet, nye Huse opbyggede, men endnu indtil for faa Aar siden var Resterne af det gamle Huus at see. — Saadanne Sagn ere ikke ualmindelige i flere Egne af Norge. I Valders, hvor jeg nylig aflagde et saa behageligt Besøg, blev der mig fortalt om en Kirke, som endnu kaldes „Bjørnekirken" efter følgende Tildragelse: En Jæger havde saaret en Bjørn og den skjulte sig midt i et tæt Krat; Manden trængte sig indigjennem og opdagede Ruinerne af en gammel Kirke, inde i hvilken han fældede Bjørnen. Denne Opdagelse blev nu bekjendtgjort, og man flokkedes om at see Ruinen og erindrede endelig, at her skulde et rigt Præstegjeld have blomstret inden Pesten lagde det øde. Ja, de mest intelligente Folk i Norge troe, at denne Deel af Landet engang var langt tættere befolket, end det nu er, og at dette Angreb af Pesten var een af Aarsagerne til den formindskede Folkemængde. — Da vi kjørte ud fra Mustad, spurgte en Mand, der saa ud som en Arbeider, paa meget godt Engelsk, om han maatte sidde bagpaa hos mig. Ved nærmere Spørgsmaal erfarede jeg, at han var en Arbeidsmand, som havde opholdt sig i Amerika, men var vendt tilbage for at besøge sine Venner en kort Tid. Vi kjørte sammen nedover til Mjøsen og talte en heel Deel om en Arbeiders forskjellige Stilling i de to Lande. „Jeg kan ikke holde det ud her, Sir", sagde han, „nei ikke paa nogen Maade. Jeg havde tænkt at blive her en Stund, men finder det altfor eensomt. Her er Ingenting i Gang." „Jeg tænker Du staar Dig godt nu i Amerika?" spurgte jeg. „Aa ja, jeg har min egen Gaard i Wisconsin, som jeg har sat bort for Sommeren. Da jeg var her i Landet, havde jeg haarde Dage; jeg siger Dem, Sir! jeg arbeidede fra Kl. 4 til 8 om Aftenen, og tjente kun 7 ß Dagen. Nu fortæller man, det er steget til 16 ß." Jeg spurgte ham senere om Maskiner. „De kjende her Intet til Maskinarbeide. See kun hvorledes de holde 6 Mand i en heel Uge for at skjære 12 Maal Ager, og jeg skulde med en af vore Skjæremaskiner afmeie det Hele paa een Dag som Ingenting. De have aldrig seet en Hesterive eller noget Saadant." Jeg spurgte ham om Næringsmidlerne. Han svarede, at der i Norge var meget god Kost, men ikke saa mange Slags Fødevarer, som i Amerika. „Kl. 4", sagde han, „pleiede man at faa Kaffe og Fladbrød, senere hvilede man Kl. 7 og spiste Frokost, bestaaende af Smørrebrød, Ost, røget Lax og et Glas Brændeviin. Man hviler da igjen fra Kl. $10^1/_2$ til Kl. 12, da man spiser Middag, sædvanlig Sild, Potetes og Velling. Endnu engang hviles der Kl. 3, hvorefter man arbeider til den er 8: saaledes have de 4 Maaltider om Dagen og hviler i $4^1/_2$ Time." Hans Jagttagelser med Hensyn til den formindskede Drik stemmer overeens med Alt, hvad jeg tidligere har erfaret. De pleiede fordum at have et lidet Brændeviinsapparat paa hver Gaard, men nu var desværre Afgiften saa stor, at de kun paa faa Steder brændte aabenlyst, saa det var meget vanskeligt at faa. Han fandt imidlertid, at blandt Bønderne var Kaffe meget traadt i Stedet for spirituøse Drikke. Vi talte om Mangt og Meget i den Retning, til vi naaede Hunn med sit pene lille Gjæstgiversted. Jeg havde gjort en feil Beregning, og var netop røget op for norske Penge, da jeg ikke havde andet end endeel engelske Pundsnoter, som naturligviis ikke kunde vexles her. Jeg fortalte Manden min Forlegenhed, og der var noget virkelig „Vestligt" i den Maade, hvorpaa han fremtog en Pung med Speciedalere, overrakte mig 20 à 30, idet han vægrede sig ved at modtage nogensomhelst Kvittering eller Beviis, og sagde mig, at jeg kunde betale dem tilbage i Christiania eller Newyork eller hvor jeg vilde. Næste Morgen bevægede vi os pr. Dampskib langsomt nedover Mjøsen og mod Aften vare vi atter i vore gamle Værelser i Hotel du Nord i Christiania, og snart mellem muntre, selskabelige Folk, som gjør denne By saa behagelig at tænke tilbage paa.

V.

Et norsk Middagsselskab.

En munter Ven gav idag et meget hyggeligt Middagsselskab for os og nogle andre Fremmede; der var omtrent 20 à 30 Damer og Herrer og Bordet var yderst elegant. Konversationssproget var fordetmeste Engelsk og Underholdningen meget livlig. Selskabet bestod af endeel Studenter, som nylig vare vendte tilbage fra deres store Tog, een eller to udmærkede norske Mænd, en simpel ligefrem engelsk Naturforsker, en berømt svensk Professor,

en engelsk Laxefisker og nogle Damer. „De skulde have seet vore Fester i Stockholm“, sagde min Sidemand, en enthusiastisk ung Student, „vi benyttede Slottets store Spisesal og Kongen beværtede os. Vi sad tilbords henved 1000 paa eengang. Men de dumme Svensker — det lader som de aldrig havde seet en Dame! — Ak Damerne! Hr. B., — de overøste os virkelig med Blomster. Vi fik Bouquetter hvert Øieblik!“ Jeg spurgte om man forhen havde gjort saadanne Tog. Han svarede, at de allerede Alle havde besøgt Kjøbenhavn. „Har man virkelig Haab om en Union?“ spurgte jeg. „Nei“, sagde han, „imellem os sagt, tror jeg ikke, man har det. Det er en god Ting at skrive Digte og holde Taler om, men naar det kommer til Stykket, maa jeg tilstaa“, og han trak paa Skuldrene, „at vi ingen Høiagtelse føle hverken for Sverige eller Danmark.“ „Han har Ret“, tog en gammel Herre Ordet, „vi ere et demokratisk Folk og vi kunne aldrig forene os med nogen anden Stat for at give Slip paa vor frie Konstitution. Desuden er der jo praktiske Forhindringer — hvor skulde Hovedstaden være, og hvorfra skulde man hæve de fælles Indkomster? Fordelen vilde blive langt mindre paa vor Side end paa Danmarks: dets Redning beror paa en Forening. Det maa ellers i Tidens Løb blive aldeles udstykket, naar det taber Holsten og Sundtolden bliver det frataget, og det desuden kommer i indbyrdes Strid om Arvefølgen.“ „Men De taler om Union, — De er jo forenet med et Kongerige?“ „Ja, det er sandt, men det er virkelig kun en Forening af Navn. Vi have jo vort eget Storthing og vore Love og vor Armee — og en Konge af Sverige vil aldrig vove at lægge Haand derpaa. Vi vare nødt til at forene os under Carl Johan, da hele Europa var imod os, men ikke engang han vovede nogensinde at angribe vore Friheder — men tys — det er en Skaal for Dem. Vor Vært reiste sig for at udbringe en Skaal (endskjønt vi endnu vare ved anden Ret), og proponerede i en liden net engelsk Tale den amerikanske Gjæsts Skaal, idet han med Lethed berørte den unaturlige og skrækkelige Strid, som Amerika og England syntes at imødegaa. Selskabet drak og bukkede til mig, og jeg svarede. Efter denne fulgte en Mængde andre Skaaler, som bleve udbragte paa en langt mere formel Maade, end man bruger hos os eller paa Fastlandet. Englændernes og Nordmændenes Skikke i den Retning synes at udtrykke en mere stiv og værdig Tone i selskabelig Henseende, end det er Tilfældet hos os. Retterne vare særegne. Efter Suppen fik vi opskaaret Skinke og Ærter, som blev sendt omkring, samt Tunge med Grønsager til; den 3die Ret bestod af kogt Hummer, den 4de var Asparges, den 5te Lax, den 6te Kylling og Faaresteg, som blev skaaret op og af Tjeneren overrakt Enhver især; tilsidst Posteier, Frugt og Kager tilligemed Klaret, Hock, Champagne, Sherry, Porter 2c. 2c. Medens vi drak Skaaler hviskede min Nabo mig i Øret, at han aldrig fyldte sit Glas, og saaledes undgik at drikke for meget Viin. Den gamle Skik var, at Enhver skulde tømme sit Glas til Bunden, hvilket let bliver for meget. Det norske Kjøkken finder jeg fortrinligt; man anvender saa megen Fløde ved Tilberedningen af enhver Ret. — I Samtalens Løb faldt Talen paa amerikanske Forholde, og vor svenske Professor gjorde her en meget rigtig Bemærkning. Man talte om Statskirken og om Separationen derfra i vort Land. „Ulykken er“, sagde en Herre, „at man Intet kan lære af de frie amerikanske Kirkesystemer, — Amerika er altfor ungt et Land! Hvad er hele dets Historie imod de 2000 Aar gamle? Det er blot at regne for een Dag!“ „Men“, sagde Svensken med et fiint Smiil, „hvorledes vide vi om ikke disse 2000 Aar ville forsvinde og kun synes som een Dag i Sammenligning med Menneskeslægtens fremtidige Historie? Amerika har lidet at lære af det Forbigangne.“ Senere dreiede Samtalen sig om Slaveriet og det nylig stedfundne feige og vanærende Angreb af Brooks paa Senator Sumner. De udtalte med Indignation Fordømmelsesdommen over denne brutale Raahed og ytrede Ord derom, som Folket hos os burde have hørt. Man talte fremdeles meget om amerikanske Institutioner, der Alt vidnede om en aldeles rigtig Opfattelse af vor Kamp og Strid. — Endelig stode vi op fra Bordet og førte vore Damer ind i Salen, idet Enhver bukkede for sin Ledsager og tog derpaa Værten i Haand med de Ord: „Tak for Maden.“ Herrerne trak sig derpaa tilbage til Bibliotheket, medens Kaffen blev bragt ind. — Det er indlysende, naar jeg taler med Folket her og i andre Dele af Nord-Europa, at der er indtraadt en stor Forandring i de populære Følelser mod Amerika i de 5 Aar siden jeg sidst reiste paa Fastlandet. Dengang var Amerika Idealet for alle frie og fremadstræbende Mænd: den Undertrykte skuede forhaabningsfuld mod Vesten, Philosophen fandt der Virkeliggjørelsen af alle sine Drømme om den menneskelige Frihed, den fattige Arbeider, den politisk Nedværdigede, Sværmeren, de kjæmpende Masser følte Alle, at den vestlige Republik især var skabt for dem, og om de end aldrig kunde dele dens Privilegier, vare de dog lykkelige ved Tanken om at Verden endelig blev Vidne til en saa glimrende Kraftanstrængelse. Beretningen om den fælles Frihed, om Massernes intellektuelle Fremskridt, om den høie Moralitet, der herskede, kom herover endog med Overdrivelse og bragte enhver Fiende af Folkets Rettigheder til Taushed og omvendte mange Tvivlere. Som Reisende følte man Virkningen af alt dette, Du var ikke alene: Du repræsenterte jo Menneskehedens bedste Tanker og Ideer. Den varme Haand, der trykkede din, bød ikke Dig, men en Nation af frie Mænd, velkommen. Den Rige fordømtes ikke; thi Eiendom og Person blev bedre beskyttet under Republiken end i Skyggen af de europæiske Monarchier. Og den Fattige, Arbeideren var ikke han især din Ven; thi Dit Land var jo netop det, der ophøiede Arbeidet og Fliden? Alt dette er nu ganske forandret: Du bliver behandlet høfligt som en Fremmed, eller Du bliver ønsket velkommen i meer eller mindre Grad paa Grund af dine personlige Egenskaber, men for dit Fædrelands Skyld møder Dig ingen Velkomsthilsen. Glorien er svunden. I Løbet af 5 Aar have forskjellige Omstændigher aabnet Europas Øine for vor virkelige Stilling, og som det ofte hænder, seer man nu intet Andet end vore Synder. Vi ere nu simpelthen et bedragerisk, aagrende, halv barbarisk Folk, hvor man finder den gamle Verdens værste politiske Fordærvelse, men ikke dens Udvikling, og hvor Raahed, Brutalitet og utøilet Despotisme i visse Strøg have frit Spillerum. Vore Statsmænd og Diplo-

Skuespiller A. W. Wiehe.

mater ere foragtede; vor Konstitution bliver spottet som den, der giver os de skjændigste Lovgivere; den arbeidende Klasse og Demokraterne vide, at i vor Midte hersker et mere trykkende Tyranni, der fængsler Arbeide, Tale og Tanke, end Fastlandets Despotisme nogensinde var istand til at frembyde. Der er nu Intet i vore Forholde, som kan blænde Verden; man seer med klare Øine vore sorteste Synder og vore elendige politiske Handlinger. Jeg læste idag i Christiania Aftenblad en ledende Artikel med følgende sagtmodige Begyndelse: „Skandalen i det amerikanske Senat, der har vakt saa meget Bifald, viser, efter som vi have opfattet det, endog en høiere Grad af Raahed, end selve Optrinnet mellem Brooks og Sumner, det vidner altfor klart om de almindelige Følelser for Senatet, Pressen og de offentlige Forsamlinger.“ Derefter gaar Bladet over til at berette Scenen mellem Mr. Wilson og Mr. Butler, hvor den Sidste siger: „Du er en Løgner!“ og endelig slutter det med at gjengive to afskyelige Artikler, Uddrag af „Richmond Whig“ og „The Examiner“, vanærende for Sydboerne, der bifalde Angrebet, hvorhos man tilføier en sarkastisk Bemærkning om de amerikanske Institutioner. Hvad mig selv angaar, saa ubehageligt som det er at see Forandringen i Folkets Sympathier, er jeg dog glad derover. Vi have for længe nydt Verdens Bifald og trænge til en mørk Mine. Og hvorledes kunne i Grunden disse Mennesker i fjerntliggende Lande, optagne af smaalige Handels- og Statsspørgsmaal, dømme om disse mægtige Kampe, hvis blotte Skum viser sig paa Overfladen af de amerikanske Anliggender! — Dog elsker man aldrig sit Fødeland saa høit, som naar man hører det givet til Priis for almindelig Fordømmelse. Hjemme tænker Du ei meget paa Patriotisme, men naar Du fra en fjern Verdensdeel seer de storartede Omvæltninger, der foregaae i Dit Fædreland og naar Du seer de Storme, der true det, siger Du hvad Du forhen aldrig kunde sige: „Det Land tilhører jeg, med dets Fald vil ogsaa jeg falde!“ — Vi forlod Middagsselskabet omtrent Kl. 8 for at bivaane et Møde af Studenterne i den lille Park til Høitideligholdelse af deres Hjemkomst. En betydelig Mængde af de unge Mænd og Professorerne vare forsamlede; næsten Alle røgede stærkt. Lige udenfor den lave Hæk havde en Mængde af Byens Folk forsamlet sig, for at iagttage hvad der foregik indenfor, og jeg fandt det charakteristisk, at disse aldrig forsøgte paa at trænge sig ind, uagtet Indgangene blot bleve bevogtede af nogle faa Studentermarschaller. Festen begyndte med nogle begeistrede Chorsange af de unge Mennesker, derefter traadte en af Professorerne frem og holdt et extemporeret Foredrag, hvori han med megen Ild og Enthusiasme gjenkaldte i Erindringen de interessanteste Episoder af Reisen og prisede med glødende Farver Ideen om en skandinavisk Union, en Fornyelse af den gamle Kalmar-Union, der skulde gjøre de tre forenede Riger til en stor og mægtig Stat, en Grændse mod Ruslands Enevælde. Disse Følelser bleve modtagne med stormende Bifald. Flere Taler og Sange fulgte med samme gode Effekt. Jeg mødte en dansk Herre i Mængden og vi talte om Stemningen. Han indrømmede, at den skandinaviske Idee var meget populær, men tænkte som Alle, at den vilde møde mange og store praktiske Vanskeligheder — der var jo ogsaa saadanne store Uligheder i Folkenes Charakteer og i deres Regjeringsform — Enhver følte Avind og Uvillie mod den Anden — de Norske vare demokratiske, raae og praktiske, de Danske mere tilbageholdne, forfinede og ideale. Dog tilstod han; at en Union var næsten uundgaaelig for Danmarks Vedkommende.

Anton Wilhelm Wiehe.

Skuespiller A. W. Wiehe, over hvis kunstneriske Betydning og Virksomhed vi her i Korthed meddele nogle Bemærkninger, er født i Kjøbenhavn den 8de Juli 1826 og synes allerede ved de store Traditioner, der knytte sig til hans Familie at maatte fra Vuggen af være bestemt for Theaterbanen, - han er nemlig en Dattersøn af Nordmanden Michael Rosing, en af hine Mægtige, hine rigt Begavede, hvoraf den danske Skueplads har saamange at nævne, og hvis vækkende Indflydelse paa Samtidens Digtere i saa høi en Grad har fremskyndet det Udviklingstrin, hvortil Danmarks dramatiske Literatur har hævet sig. A. W. Wiehe synes imidlertid i Førstningen for en kort Tid at have misforstaaet den Trang til kunstnerisk Skabervirksomhed, der allerede tidligt rørte sig hos ham, - og han bestemte sig for Malerkunsten, gav sig i Lære, og besøgte Akademiet. Men længe varede det ikke, førend han kom til Erkjendelse om at det, han i Grunden søgte og famlede efter, for ham var at finde paa en anden Vei, at det ikke var gjennem Farver, men gjennem det levende Ord, ikke foran Staffeliet, men paa Skuepladsen at han bedst kunde udfolde al den Rigdom, der i ham, som i enhver kunstnerisk Natur, laa gjærende, idet den krævede sin Form og sit Udtryk. I 1843, neppe 17 Aar gammel, indtraadte han derfor som Elev ved det kongelige Theater. Blandt Wiehes Roller fra denne første Periode af hans Kunstnerliv kan nævnes: „Jørgen“ i „Erik og Abel“, „Einar Tambeskjælver“ i „Hakon Jarl“, „Filippo“ i „Statsmand og Borger“, „Pariserdrengen“, „Lazarillo“ i „Don Cæsar de Bazan“ o. s. v. At Wiehe allerede tidligt vakte store Forventninger er begribeligt nok; men ved et stort Theater er det desuagtet ikke let for en begyndende Kunstner at udvikle sig med al den Kraft, som netop i de første Aar er saa nødvendig; de bedre Roller befinde sig i ældre Kunstneres Hænder, og for Begynderen levnes Intet, som han ret med Inderlighed kan kaste sig over, gribe og gjengive med den Kjærlighed, der da gjerne røber sig som stærkest, saafremt den indre Kaldelse virkelig er tilstede. En Begynder med Wiehes Anlæg har i denne Henseende vistnok i Regelen mindre at beklage sig over, end de fleste Andre, men han fandt det dog hensigtsmæssigt at ansøge om en længere Tids Permission for med Langes Skuespillerselskab at optræde i Provindserne. Efterat han her havde fundet rig Leilighed til Beskjæftigelse og Udvikling, vendte han tilbage til Kjøbenhavns Theater, hvor han blev indtil 1849. Krigen var da i Gang, Wiehe gik med som Frivillig, spillede Vinteren over i Kjøbenhavn, drog atter næste Vaar afsted med Tropperne og blev saaret ved Idsted. Atter optraadte han for en kort Tid ved det

kgl. Theater og tog derpaa Ansættelse her i Christiania, hvor han den 11te Septbr. 1851 debuterede for første Gang som „Oluf“ i Oehlenschlägers „Dronning Margaretha.“ I det Tidsrum af sex Aar, som siden er hengaaet, har han optraadt paa Christiania Theater over 560 Gange og i mere end 100 forskjellige og tildeels meget forskjelligartede Roller. Her at opregne dem alle vilde blive for vidtløftigt, vi skal derfor indskrænke os til at nævne enkelte, for derved at antyde de Grændser, indenfor hvilke hans hovedsagelige Begavelse er at søge, og man vil deraf see, at disse Grændser ingenlunde ere snævre. Foruden den ovennævnte Debutrolle har han saaledes givet „Don Juan af Østerrig“ i Delavignes Drama af samme Navn, „Adolf„ i „Sparekassen“, „Henri d'Albret“ i „Dronning Marguerites Noveller“, „Seaton“ i „Æren tabt og vunden“, „Henri de Flavigneul“ i „Naar Damer føre Krig“, „Charles“ i „Bagtalelsens Skole“, Titelrollen i Victor Hugos „Hernani“, „Bernard“ i „Emigranten og hans Datter“, „St. Ernst“ i „Fruentimmerhaderen“, „Møller“ i „Embedsiver“, „Hertugen“ i „Den hemmelige Agent“, „Einar Tambeskjælver“ i „Hakon Jarl“, „Ripafrata“ i „Mirandolina“, „Lord Meville“ i „Kean“, „Aage“ i „Mester og Lærling“, „Fauckland“ i „Medbeilerne“, „Romeo“ i „Romeo og Julie“, „Orlando“ i „Livet i Skoven“, „Nemours“ i „Ludvig den Ellevte“, „Dick Rapid“ i „Den hjemkomne Nabob“, „Jochum“ i „En Søndag paa Amager“, „Marlov“ i „Feiltagelserne“, Titelrollen i Molieres „Don Juan“, „Gossamer“ i „Munterheds Triumf“, „Bertram“ i „Kongens Læge“, „Franz“ i „Berthas Klaveer“, „Ridefogden“ i „Erasmus Montanus“, „Harry“ i „Veien til Ødelæggelse“, „Claudio“ i „Drøm og Daad“, „Filip“ i „Salomon de Caus“, „Masham“ i „Et Glas Vand“, „Chevalieren“ i „Ninon“, „Abel“ i „Erik og Abel“, „Flemming“ i „Elverhøi“, „Zacharias“ i „Østergade og Vestergade“, „Gaston“ i „Poiriers Svigersøn“, „Emmeric“ i „En Lænke“, „Stein Skaftesøn“ i „En Aften paa Giske“, „Kjeld“ i „Gudbrandsdølerne“, „Herman“ i „Han bliver myndig“, „Figaro“ i Komedien „Figaros Bryllup“, „Georges Bernard“ i „En Brud ved Erobring“, „Harald Haarderaade“ i „Væringerne“, „Gudmund Alfsøn“ i „Gildet paa Solhoug“, „Ingomar“ i „Ørkenens Søn“, „Axel“ i „Axel og Valborg“, „Troels“ i „Barselstuen“, „Stig Hvide“ i „Svend Dyrings Huus“, „Brandt“ i „Indkvarteringen“, „Polak“ i „Thyre Boløxe“, „Tadeo“ i „Den Yngste“ og „Halvard Gjæla“ i „Mellem Slagene.“

Wiehe kom herop til os i Begyndelsen af et Tidsrum, der har været rigt paa indre Rivninger og Kampe; Tanken om en national Skueplads var begyndt at røre sig; men ingen skriftlig Demonstreren, ingen logisk Udvikling af en saadan Anstalts Nytte og Nødvendighed er istand til at modne Sagen saa let og saa snart som et vækkende Exempel, - og derfor har Wiehe øvet en ubestridelig Indflydelse paa vor nationale Scenes Fremgang. Han bragte noget Nyt med sig ind i Theatret og ind i Publikums Bevidsthed, al Ungdommens Poesi laa stærk og varm over hans Spil, - der aabenbarede sig i hans Præstationer en sjælelig Reenhed, en dyb Følelse af Kunstens Hellighed og Betydning, en beaandet Stræben, ikke efter den krasse Virkelighed, men efter Sandhed, efter hiin høiere symbolske Gjengivelse af Livet, hiint Eneste, der i Kunstens Verden virkelig fortjener at kjæmpes for og som dog kun erkjendes af saa Faa. At en saadan Kunstner, paa samme Tid udstyret med alle ydre Betingelser, er af uberegnelig Nytte under en famlende Udviklingsperiode, i et Tidsrum, da en spirende Kunst søger sine Forbilleder og da den vilde ty hen til Traditionens Repræsentanter ifald Fremskridtets Mænd ikke vare at finde, - maa være indlysende for Enhver. Det er en almindelig Klage, at de store sceniske Kunstneres Tid er forbi, Theatre français har havt sin glimrende Periode, det danske Theater seer op til sin Fortid og Tydskland eier ingen Eckhoff, ingen Iffland eller Schröder mere. Dette er til en vis Grad sandt, men Skylden ligger hos Forfatterne og navnlig i den nye dramatiske Retning i Frankrig; disse i technisk Henseende fuldendte Kunststykker, der aarlig udgaae fra Pariserforfatternes Værksteder og som i en saa sørgelig Grad bidrage til at fremme Virtuositeten paa Kunstens Bekostning, - disse Kniplingsarbeider, der ene ere beregnede paa den Virkning, som ligger i, at der „siges Repliker“*), kan ikke andet end neddrage Kunsten i en lavere Region, - i Effektens. Er det saa at undres over, at vor Tid har saa faa sande Skuespillere; - hvad var det, som gjorde hine bortgangne Kunstnere saa store? Det var, at man dengang byggede sin Fremstilling paa Totaliteten og ikke paa det Enkelte, at man skildrede det Almene og ikke det, som en tilfældig Mode eller en fordærvet Samfundsorden i Øieblikket har formet saa eller saa. Men vor Tids Skuespillere, - hvad er vel for dem at gjøre? See hen til deres Repertoire; bestaar det ikke for ni Tiendedele af hine Franskheder, som ovenikjøbet ere vor Nationalitet aldeles modstridige? Stor Paaskjønnelse fortjener derfor de Kunstnere, som forstaae at stævne fremad i dette trange Farvand uden at strande, og til disse Kunstnere hører Wiehe; to Veie er der at gaa, enten at stige ned til Virtuositeten eller at løfte Kunststykket opad og skabe et Kunstværk deraf. Dette Sidste er det eneste Værdige for en sand Kunstner, og det har Wiehe gjort. See hen til hans „Georges Bernard“ i „En Brud ved Erobring“, - denne Materialismens sminkede Repræsentant, - hvad bliver han ikke til i Kunstnerens Hænder? Bringes vi ikke gjennem Fremstillingens Poesi til at glemme, at Forfatteren i Grunden kun har leveret os en Afhandling over sociale Forholde - i dramatisk Form? — Enhver sand kunstnerisk Fremstilling er nødvendigviis poetisk, men denne Poesi er hos Wiehe af en aldeles national nordisk Charakteer; undersøge vi vore Folkedigtninger, Kjæmpeviserne, vore Sagaer o. s. v. - da vil vi i dem gjenfinde de samme Grundbetingelser for Virkningen, en ubevidst Symbolik, en sjælelig Høihed og Ro, en Erkjendelse af Stemningens Betydning, som i større eller mindre Grad beaander alle de livsvarme Skikkelser, som han forstaar at digte frem af sine Roller.

*) Dette Udtryk er nylig brugt om een af vore mest begavede Kunstnerinder; Nedskriveren af disse Linier tror, at der hos denne Kunstnerinde maatte kunne fremhæves mange Fortrin af en (i kunstnerisk Forstand) mindre tvivlsom Natur.

Men en Ting skal Wiehe derfor erindre sig: hans Ophold hos os er mere end et Engagement, - det er en Mission, og den tør han ikke svigte. H. J.

Til Erindring om W. Mozart.

Det har altid sin Interesse at kjende, hvor en stor Mand har levet, ja endog hvad der knytter sig til hans dagligdagse Liv, og derfor har den taknemmelige Efterverden ogsaa bevaret mange Minder af det Slags. Skjønt

Mozarts Bolig i Salzburg.

i sig selv nokšaa simple, føre de dog Tanken levende hen til Mænd, som ere et Folks Stolthed og Glæde. — Det Billede, vi hosføiet give, er ogsaa et Vidnesbyrd herom. I sig selv er det kun et tarveligt Prospekt. Men det fører dog Beskueren hen til det Huus i Salzburg, hvor Musikens Fyrste tilbragte de fleste Aar af sit Liv. Her fødtes Wolfg. Mozart (1756) og her boede han ligetil 1787 (1791 døde han).

Politiet og Tyvene i London.

VIII.

Alle de Kneb, vi have omtalt, udfordre langt mere List, Lethed paa Haanden og Behændighed end egentlig Styrke og Mod. Ligesom den fiintklædte Tyv staar i Spidsen for denne Skole, saaledes staar Indbrudstyven høiest i den anden store Green af Forbrydelser, den nemlig, som søger at naa Maalet ved Kraft og Mod. Siden det saakaldte ticket of leave System oprettedes, ifølge hvilket Fanger løslades fra Straffekolonierne med Attest, er denne Green tiltaget i en foruroligende Grad. De saaledes løsladte Forbrydere træde ind i Samfundet igjen med den største Ringeagt for Farerne og berigede med en ny Erfaring fra Fangeskibene. Pludselig befinde de sig med deres brændemærkede Navn overladte til sig selv og deres egne Ressourcer, og Samfundet aabner dem ikke nogen bedre Vei til at faa Noget at leve af end deres gamle forbryderiske Bane. En Fyr, der blev bragt for Retten, havde ikke begaaet færre end fire Indbrudstyverier i de første tre Uger efter at han var bleven løsladt! Bander af Røvere, med Florsmasker for Ansigtet og Mordvaaben i Hænderne, staae ved Sengen i den bælmørke Nat, og efterat have plyndret og forskrækket deres Ofre efterlade de dem bundne og kneblede i en Tilstand, som vilde være en Skjændsel for de værste Banditter. Det er sandt, at disse Røverier mest indskrænke sig til afsidesliggende Huse paa Landet; men selv i Hovedstaden ere Indbrudstyverierne i den sidste Tid tiltagne. Nogle af Tyvene have opnaaet en saadan Grad af Færdighed, at intet System af Jern eller Bolte kan holde dem tilbage. Dog maa det bemærkes, at en Jernplade paa den indvendige Side af et Paneelværk ofte vil modstaa selv de dygtigste Indbrudstyve; og alle de Subjekter af denne Klasse, som have udtalt sig herom for Fængselsautoriteterne, have indrømmet, at det vilde være umuligt, uden at vække Beboerne, at bryde igjennem et Vindu, som var let tilspærret ved en Jernstang med en Klokke paa. En Skodde, der var beskyttet paa denne Maade samt indrettet saaledes, at den vilde give en Smule efter ved Tryk, vilde ikke tillade Centrumsboret at virke, uden at Klokken strax vilde blive sat i Bevægelse.

De fleste Indbrudstyverier af nogen Betydenhed, navnlig saadanne, hvorved der bliver stjaalet meget Sølvtøi, blive „put up“, som det kaldes; det vil sige, at Tyvene staae i Forbindelse enten med Tjenestefolkene i Huset eller med Folk, der ere blevne afskedigede af Tjenesten. Mange Tyverier, der synes at være blevne fuldbyrdede paa en høist forbausende Maade udvendigfra, ere begaaede indenfra. I „put up“-Tyverierne lade Tyvene dog sjeldent deres Bundsforvandte i Huset vide Noget om, naar Slaget skal gaae for sig, af Frygt for, hvad de kalde „a double plant“, det vil sige, at den Person, af hvem Tyveriet fra først af er bleven „put up“, enten af Samvittighedsnag eller af andre Grunde skal have Politi i Nærheden for at gribe dem. For behændige Indbrudstyve er det fuldkommen tilstrækkeligt at vide, hvor de kostbare Eiendele ere gjemte, og hvorledes Huset i det Hele taget er beliggende. Yankee'erne kunne vi takke for en overmaade snild Methode til at skaffe sig Indpas i Hotel-Sovekamre, selv naar Beboeren har dreiet Nøglen af i Døren. Spidsen af Nøglen, der stikker ud igjennem Nøglehullet, bliver nemlig blot omfattet af en Staal-Niptang, og paa denne Maade bliver saa Laasen lukket op, medens den Reisende sover sødt i sin indbildte Tryghed. Adskillige Tyverier af denne Slags have fundet Sted i den senere Tid. Det snildest anlagte af „put up“-Kategorien, som vi have hørt omtale, gik for sig for flere Aar siden i en stor By i Hampshire. En Bande Gavtyve af første Skuffe havde faaet at vide, at en vis Bankier i en By ude i Landet pleiede at have betydelige Summer staaende i Pengekisten i den Bankbygning, hvori han selv boede, og besluttede nu at bestjæle ham. Til den Ende blev den Fiffigste af Banden, en middelaldrende Mand, der saa overmaade skikkelig ud, sendt afsted til Byen for at rekognoscere Terrænet og faa Noget nærmere at vide angaaende deres Offers personlige Egenskaber. Her fik han da at vide, at Bankieren hørte til de „primitive Methodisters Sekt“ og holdt saakaldte „Kjærlighedsfester“ hjemme i sit Huus. Tyven gav sig da ud for Præst, studerede Sektens mest yndede, eiendommelige Prædikemethode, gik med hvidt Halstørklæde, lagde sig til den tilbørlige snøvlende og klynkende Stemme og forsynede sig med et mægtigt Forraad af Skriftsteder. Saaledes væbnet begyndte han at holde sine Prædikener, og det saa rørende, at Rygtet om hans Taler naaede Bankierens Øren, og han hurtig blev optagen som Gjæst i hans Huus. Da han først havde faaet Foden indenfor Døren, førte han sig snart Leiligheden til Nytte paa sin eiendommelige Viis. Fortroligheden blev større og større, og det varede ikke længe, førend han stod paa en saa venskabelig Fod med Enhver i Huset, at han frit kunde gaa ind og ud, uden at Nogen lagde videre Mærke dertil. Nu gjorde han sig nøiere bekjendt med Pengekisten og tog Aftryk i Vox af Laasene. Disse Aftryk sendte han derpaa til sine Kammerater i Byen og fik snart derefter falske Nøgler tilbage. Med disse aabnede han Pengekisten, opskrev nøiagtig, hvad og hvor Meget der laa i den, og lagde derpaa enhver Ting paa sin rette Plads igjen. En Plan over Gaden, Huset og det Værelse, hvori Skatten var gjemt, blev optagen og sendt over til hans Bundsforvandte i London. Saa overtalte han sin gode Ven Bankieren til at holde en Kjærlighedsfest paa den Aften, som var bestemt til Udførelsen af det store Koup. Nogle faa Minuter før den til Tyveriet fastsatte Tid foreslog han, at hele Selskabet skulde hæve deres Stemmer med ham til Herrens Priis. Ivrig og længe behandlede Gavtyven nu sin Hymne, og Støien var ogsaa stærk nok til at skjule selv mindre behændige Folks Foretagender, end hans Kammerater vare. For endelig at afvæbne enhver Mistanke forblev Pseudo-Præsten endnu hos sin Ven en fjorten Dages Tid efter Indbruddet, og ved hans Afreise græd alle de „troende“ Kvinder af Sekten over, at en saa herlig Mand skulde drage bort fra dem!

Literatur og Kunst.

Hos Joh. Dahl er udkommet „**Professor B. M. Keilhaus Biographie** von ihm selbst“ (2 Ark st. 8vo. Priis 18 ß). Egentlig er denne interessante Autobiographi af denne store Videnskabsmand kun nedskrevet i Anledning af hans Afskedsansøgning, men efter Forlæggerens ytrede Ønske fremtræder den her for et større Publikum. Den er ledsaget af tvende literære Bilag, der vise hvilken Anerkjendelse og Opmærksomhed der i Udlandet er blevet Forfatteren tildeel.

Nordisk Universitetstidsskrift, Chra.-Heftet, indeholder, foruden Anmeldelser og akademiske Efterretninger, tvende større Afhandlinger, nemlig: 1) „Udvikling af de Forholde og Omstændigheder, som fremkaldte Calmarunionen, og navnligen af Norges Stilling før og efter Indtrædelsen i samme“ af J. E. Sars, og 2) Om Holbergs „Jeppe paa Bjerget“ af C. Hauch. Fraregnet Udeladelsen af nogle Gjentagelser og Tilføielsen af Slutningsbetragtningen Side 84—86, fremtræder Sars's Afhandling her i samme Skikkelse, hvori den f. A. tilkjendtes Kronprindsens Priismedaille. Den er saaledes et Stykke Arbeide, der allerede har været undergivet Kyndiges Prøvelse og som ialfald i det Væsentlige har vundet deres Bifald. Ifølge disse Priisopgavers ansporende Hensigt kan man imidlertid ikke vente, at Besvarelserne af hvert Emne, fordi den er „priisbelønnet“, just i Et og Alt skulde være udtømmende og alle deres Resultater ufeilbare. Tvertimod finde vi det rimeligt, at nærværende Afhandling i flere Enkeltheder ved den ældre Historieforsker vilde kunne modtage flere Berigtigelser eller Suppleringer. Men hvad man i den tilkjendte Priis i ethvert Fald tør see, er en Anerkjendelse af, at Forf. ved foreliggende Forsøg har viist sig skikket til historiske Arbeider; og det er de øiensynlige Beviser herpaa, som vi i Forfatterens Afhandling finde, hvorved ogsaa vi bringes til med Forventning og Glæde at hilse ham velkommen inden vor Historieskrivnings Enemærker. Forventningen maa her være saameget større, naar man seer hen til, hvad den unge Forfatter har leveret og hvilken Forberedelse han dertil har kunnet gjøre. Sars er en Søn af vor berømte Naturforsker, og selv havde han, maaskee mest af Hensyn til Faderen, anlagt sine Studier i naturvidenskabelig Retning. Først efterat den Priisopgave var udsat, for hvis Besvarelse han nu har vundet Prisen, opgav han sit paabegyndte Studium og kastede sig paa Historien, der forresten allerede længe havde tiltrukket ham. Det maa saaledes snarere forundre os, at Forf. efter denne Forberedelse har kunnet gjøre et saa stort Kildestudium, som han viser, end at han ikke har kjendt alle for den ældre Historiker tilgjængelige Kilder. — Hvad der ved hans Arbeide, saaledes som det foreligger, i ethvert Fald er umiskjendeligt, det er, at det røber et historisk Talent, som udviklet og støttet ved grundige Studier lover skjønne Frugter. Han besidder en sjelden Fremstillingsgave, en ofte selvstændig Opfatningsmaade og en mærkelig Evne til træffende at charakterisere Personligheder og Tilstande. Med et Ord, Sars viser sig i Besiddelse af Egenskaber, der kræves for at blive Historieskriver, og ikke Historieforsker alene. Det vilde derfor, som ogsaa andetsteds udtalt, være beklageligt, om han ikke ved et Universitets-Stipendium eller paa anden Maade skulde sættes istand til at opofre sig udelukkende for den Videnskab, som han med saa meget Held har forsøgt sig i. — Prof. Hauch, der er en sjelden utrættelig Medarbeider i Universitets-Tidsskriftet, har i sin Afhandling om Jeppe givet et Bidrag, der allerede ved sit Emne maa vække en større Deeltagelse end hans tidligere æsthetiske Forsøg.

Af **Norske Folkelivsbilleder,** udgivne af Chr. Tønsberg, er udkommet den nye Rækkes 2^{det} Hefte, indeholdende tvende Billeder: „Hjemreisen fra Kirken“ af A. Tidemand og „Tømmerkjørsel og Mærkning“ af J. F. Eckersberg, hiin ledsaget med et lille vakkert Digt af A. Munch, dette med Text paa Prosa af N. R. Østgaard. Billederne ere i dette ligesom i foregaaende Hefte meget smukt udførte.

Juleliteraturen er begyndt, og vi skulle her skjænke den en tildeels foreløbig Omtale. Paa P. T. Mallings Forlag er (til den billige Priis af 24 ß) udkommet et af vor afdøde Digter Christian Monsen efterladt Drama „Gudbrandsdølerne“, hvilket besidder flere digteriske Skjønheder, og ved Opførelsen paa Christiania Theater 1855 ogsaa blev modtaget med Bifald; men naturligviis ikkedestomindre hurtigen henlagdes. — Hos P. F. Steensballe er udkommet „Parabler fra Naturen“ af Mrs. Alfred Gatty, oversat fra Engelsk af B. Muus ($5\frac{1}{2}$ Ark liden 8vo.), hvilke en Anmelder i „Athenæum“ kalder en af de fortræffeligste Smaabøger i sit Slags, som han paa lange Tider har seet. „Moralen er intetsteds tvungent og klodset paaklistret, saaledes som ofte Tilfældet i det Slags Digtninger. Den poetiske Strømning, som gaar igjennem disse Parabler, minder om H. C. Andersen, medens dog Intet her er blot og bar Efterligning.“ — Fra J. Chr. Abelsted have vi modtaget „Solstraaler i Hytten eller hvad Qvinden kan udrette“, en Fortælling, hovedsagelig henvendt til Arbeidsklassen, af Margaret Maria Brewster, en Forfatterinde, der allerede ved et tidligere Arbeide er en Deel af Publikum bekjendt. Ogsaa denne Bog er oversat fra Engelsk. Den udgjør 192 Sider liden 8vo., og vil vistnok, ligesom foregaaende Skrift, være skikket til Julegave. — Hos Joh. Dahl er udkommet en ny, [illegible] Udgave af B. Bjørnsons „Synnøve Solbakken“ (trykt i Kjøbenhavn). Samme Forfatters Eenaktsdrama „Mellem Slagene“ er bebudet til Optagelse i Christiania-Postens Feuilleton for imorgen. — Paa Chr. Tønsbergs Forlag vil udkomme en liden Samling Reiseskizzer fra vort eget Land og fra Syden ved Østgaard.

Theatret. Imorgen gives paa Christiania Theater A. Munchs „William Russell“, hvis Opførelse hidtil skal være bleven opsat paa Grund af Sygdomsforfald blandt Personalet. Goldschmidts „Nord og Syd“ Nr. 9 indeholder allerede en kort, men rosende foreløbig Anmeldelse af Stykket, der alt længe har ligget færdigtrykt, men først kan gives i Boghandelen efter Opførelsen.

— DHrr. A. Munch og Henrik Ibsen, som hver har skrevet flere Stykker for Christiania Theater og derfor modtaget Honorar efter den af os tidligere paaankede lave Kurs, have i Forening indgivet Andragende om, at der maa blive offentliggjort et Reglement, hvorefter originale Stykker skulle honoreres, og at Honorarerne enten maa beregnes procentviis af Indtægten ligesom ved det kongelige Theater i Kjøbenhavn, eller ogsaa engang for alle, men dog saaledes, at et originalt Stykke, der udfylder en heel Aften, herefter mindst maa indbringe Forfatteren 250 Spd., samt endelig, at Forfatterne maa blive betryggede mod en umotiveret og vilkaarlig Henlæggelse af deres Arbeider. — Med Hensyn til den af os reiste Klage over de lave Honorarer paa Christiania Theater har Christiania-Postens danske Theateranmelder fundet det tjenligt at udfærdige en Assurancepolice for Direktionens „gode Samvittighed“, i Kraft af hvilken den skulde slaa sig til Ro paa det Bestaaendes laurbærstrøede Hynder. Da vi ingenlunde tvivle om, at den heri udtalte velvillige Forsikring har fundet villigere Øren end vore uvenlige Klagetoner, har Reformen forsaavidt neppe de mest lovende Udsigter. Men da den har Billighedens hele Medhold, haabe vi, at den vil bane sig Fremgang tiltrods for alle ved Laurbærstrøning temporært beroligede Samvittigheder.

Norge.

Christiania. Forrige Søndag indviedes den nyopførte Turnhal her i Byen med Sange og med en Tale af Pastor Jensen. — Byen taler og Bladene skrive ikke om andet end om Pengekrisen. Og mest tale og mest skrive de, som Lidet eller Intet forstaa sig paa Tingen, - de som ingen Penge have, ingen „Forretninger gjøre.“ Forsaavidt vilde ogsaa vi have en særegen Kans til at tale med i Sagen, da vi tiltroe os ligesaa liden Indsigt deri som nogensomhelst Anden. Men Sagen truer med at blive altfor alvorlig, til at vi her skulle gjøre den til Gjenstand for et stilistisk Experiment. Vi ville derfor, istedet for nogen „Leder,“ kun give nogle Træk af Øieblikkets Tilstand. I Hamburg havde ifølge Tel.-Depesche af 5te Dec., over 120 betydelige Huse gjort Opbud. Blandt dem, der alt før havde standset, ere følgende Firmaer med Forbindelser her i Landet: Schröder & Eiffe, Lorent am Ende, Barbeck & Wall, Sieveking, C. Warnecke og Busse & Halske. Selv meget betydelige Formuer kunne ikke sikre mod Fald. „Huse ramle overende ligesom Korthuse“.*) — Sewels & Neck i London ere blevne nødte til at standse deels som paa Grund af de hamborgske Fallitter og deels som en Følge af Tilstrømningen af Krav efterat det falske Rygte om Husets Standsning var udspredt. Som Følge af denne Standsning har ogsaa Pelly & Ko. i London seet sig nødt til at standse. Foruden disse Fallitter, der ere af stor Vigtighed for Norge, er der forefaldet flere i Danmark og Sverige. — Hos os er gjort flere Skridt til at møde Krisen, Regjeringen har besluttet at optage et 18 Maaneders Statslaan, stort 1 Mill. Spd., til Hjælp for de Handlende, og afsendt Advokat Homann og Fabrikeier Schou til England for at underhandle derom. Den af Handelsstanden udvalgte Kommittee har bestuttet Oprettelsen af en midlertidig Laaneindretning, der skal grundlægges paa Medlemmernes Garantiforskrivelser, hvilke belægges med tilstrækkelig haandfaaet Pant af Aktier, Obligationer og deslige Værdipapirer, eller af thinglæste Pantobligationer i fast Eiendom. I Thorsdags, endnu inden det var besluttet, at faste Eiendomme skulde kunne tjene som Pant, var der tegnet omtr. en halv Mill. — Ogsaa udenfor Christiania ere kraftige Foranstaltninger tagne for at møde Krisen, navnlig i Frederikshald (see nedenfor), og fra flere Byer ere Forestillinger indkomne til Regjeringen.

— Regjeringen har 9de Dec. bemyndiget Finants-Departementet til for skyldig Brændeviinsafgift, der forfalder i dette Aar, at modtage Vexler, betalbare 3 Maaneder fra Afgiftens Forfaldsdag mod sædvanlig Diskonto og mod saadan Sikkerhed, som for Skatten selv ved Lov om Brændeviinsafgiften er bestemt.

— Ved kgl. Resolution af 28de Novb. er der givet Toldkasserer i Laurvik, Th. Sylow, Tilsagn om at erholde et Laan af Statskassen af indtil 2000 Spd. til Istandbringelse af en polytechnisk Læreanstalt i Christiania, naar han for Departementet for det Indre godtgjør, at den af ham paatænkte Læreanstalt kan træde i Virksomhed efter en hensigtsmæssig Plan, og paa Vilkaar, at der for Laanet bliver at stille saadan Sikkerhed, som af nævnte Departement findes antagelig, samt at det forrentes med 4 pCt. aarlig Rente og afdrages i 5 paa hinanden følgende Aar, fra den Tid Anstalten træder i Virksomhed med $\frac{1}{5}$ aarlig.

— Ved kgl. Resolution af s. D. er der af Statskassen tilstaaet Billedhugger Hans Michelsen en aarlig Pension af 300 Spd.

— Under s. D. er Statsraad Vogt benaadet med Medaillen for Borgerdaad i Guld.

— Under s. D. have følgende Udnævnelser fundet Sted, nemlig: Provst i Romsdals Provsti og Sognepræst til Veø Præstegjeld i Throndhjems Stift C. Frost til Sognepræst til Surendals Præstegjeld i samme Stift; personel Kapellan i Meldals Præstegjeld i samme Stift N. B. Parelius til Sognepræst til Rindals Præstegjeld i samme Stift; residerende Kapellan til Rollags Præstegjeld i Christiania Stift C. C. Olsen til Sognepræst til Nore Præstegjeld i samme Stift fra 1ste Januar 1858; Adjunkt ved Christiania lærde Skole J. C. D. C. Bødtker og Adjunkt ved Christianssands lærde og Realskole L. W. Riis til Overlærere ved bemeldte Skoler; Adjunkt ved Arendals Middel- og Realskole C. N. B. Heyerdahl til Postmester i Arendal; Undertoldbetjent i Throndhjems Tolddistrikt L. L. Hjorth til Overtoldbetjent i Stavanger Tolddistrikt.

Under s. D. er Kand. med. og Reservelæge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling C. T. Kjerulf for Tidsrummet fra 1ste Januar 1858 til 1ste Juli 1860 ansat som Expeditionschef i Departementet for det Indre for Medicinalanliggenderne.

Under s. D. er Kapitain i Marinen og Chef for Christianssands Værft K. F. Fabricius konstitueret til midlertidig at fungere som Navigationsexaminator i Christianssand.

Under s. D. ere følgende Avancements og Forsættelser foregaaede: A. I den christianssandske Infanteribrigade: Chefen for 2^{den} Division af Vesterlens Landværnsbataillon, Kapitain H. C. v. d. Weide Prydz til Chef for firedalske Kompagni; Chefen for 1ste Division af Bratsbergs Landværnsbataillon, Kapitain C. E. Salvesen til Chef for 2^{den} Division af Vesterlens Landværnsbataillon; Premierlieutenant H. F. Kjerulf til Kapitain og Chef for 1ste Division af Bratsbergs Landværnsbataillon; Premierlieutenant C. E. Blichfeldt til Kapitain og Chef for 3^{die} Division af Vesterlens Landværnsbataillon samt Sekondlieutenanterne L. Weidemann og N. F. Grøntvedt til Premierlieutenanter i Brigaden. B. I Christiania borgerlige Infanterikorps: Premierlieutenant H. T. Henriksen til Kapitain og Chef for Korpsets 2^{det} Kompagni; Sekondlieutenant C. F. A. Krafft til Premierlieutenant og Kommandeersergeant N. C. Solberg til Sekondlieutenant ved Korpset.

Under s. D. ere Efternævnte ifølge Ansøgninger meddeelte Afsked i Naade, nemlig: Biskop i Bergens Stift P. C. H. Kjerschow med aarlig Pension 1400 Spd., Sognepræst til søndre Aurdals Præstegjeld i Christiania Stift O. Østvold med aarlig Pension 500 Spd., Kommandør A. Willoch med aarlig Pension 1096 Spd., samt Kapitain og Kompagnichef ved Christiania borgerlige Infanterikorps M. Poulsen.

— Ved en d. 4de Decbr. afholdt Skjønsforretning er Bogbinder Hoppe (ifølge Høiesteretsdom af 24de Septb.) tilkjendt som Erstatning 2000 Spd. hos Christiania By for den imod hans Villie foretagne Sænkning af Gaden (Kirkebakken) udenfor hans Gaard.

— Under 1ste dennes har det naadigst behaget H. M. Kongen at udnævne til Riddere af den kgl. St. Olafs Orden Generalpostdirektør K. J. M. Motzfeldt for fortjenstfuld Ordning af Forholdene under Fiskerierne, samt Veimester, Ritmester B. L. Krogh for almeennyttig Virksomhed.

Frederikshald. Efter Forslag af Grosserer P. Anker er her 5te December dannet en Garantiforening, hvortil strax tegnedes 235,000 Spd. Anker alene tegnede sig for 50,000 Spd., Ths. Stang for 25,000 Spd.

*) Borgerskabet har den 6te bevilget 15 Mill. Mk. til en Diskontobank. — Med første Dampskib fra Kiel ankommer til Christiania en Deputation fra de ovennævnte Hamburgerhuse, der have standset.

Embeder og Bestillinger.

Aurlands Sognekald under indre Sogns Provsti i Bergens Stift, hvis aarlige Indtægter kunne anslaaes til omtrent 500 Spd.

Aure Sognekald under Nordmøres Provsti i Throndhjems Stift, hvis aarlige Indtægter kunne anslaaes til omtr. 660 Spd.

Jølsters Sognekald under Søndfjords Provsti i Bergens Stift, hvis aarlige Indtægter ere anslaaede til omtr. 550 Spd.

Indrulleringschefsembedet i Bragernæs Distrikt med en aarlig Gage af 301 Spd., hvortil kommer det for indeværende Budgettermin tilstaaede Dyrtidstillæg, stort 80 Spd. aarlig. De reglementerede Kvarteerpenge udgjøre for Tiden 150 Spd. aarlig. Mynstringssportlerne have udgjort i Gjennemsnit aarlig 879 Spd.

Indrulleringschefsembedet i Frederikshalds Distrikt med en aarlig Gage af 517 Spd., Dyrtidstillæg 118 Spd. aarlig og Kvarteerpenge 262 Spd. aarlig. Mynstringssportlerne have Aarene 1851 til 1853 udgjort gjennemsnitlig 371 Spd.

Indrulleringschefsembedet i Christianssands Distrikt med en aarlig Gage af 517 Spd., Dyrtidstillæg 118 Spd. aarlig og Kvarteerpenge 139 Spd. aarlig. Mynstringssportlerne have i Aarene 1851 til 1853 udgjort i Gjennemsnit 213 Spd. 74 ß aarlig.

Underlægeposten ved Helbredelsesanstalten for Spedalske i Bergen med en aarlig Gage af 200 Spd. (med Dyrtidstillæg for Budgetterminen) samt 2 møblerede Værelser med Lys og Brænde i Anstalten. For Lægetilsynet ved St. Jørgens Hospital modtager han en Løn af 85 Spd. aarlig samt til Kontorlokale m. V. 30 Spd. aarlig.

Fyrassistentposten ved Lindesnæs Fyr med 160 Spd. i aarlig Løn foruden fri Bolig, samt for indeværende Budgettermin et Tillæg af 48 Spd. aarlig.

5 **Landhandlerbestillinger** i Vardals Præstegjeld, Thotens Fogderi.

Avertissementer.

Rettelser. S. 244, Sp. 1, L. 33 f. n. „Borgermesteren“, l. „Borgermajoren“; Sp. 2, L. 22 f. n. „222 Sider“, l. „922 Sider“; Sp. 3, L. 53 f. o. „Ployen“, l. „Pløen.“

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger Nr. 73—76 samt 6 Nr. Love.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 51. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 20de December. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

„Lord William Russell"
og dets Udførelse paa Christiania Theater.

Der gives neppe i Poesien nogen Kunstform, som har alle den historiske Tragedies Vanskeligheder at bekjæmpe for levende at kunne omfattes af Mængdens Interesse og Kjærlighed, og dette er ganske ligefrem begrundet i de Fordringer, som (kunstnerisk) maae stilles til den historiske Tragedie, forsaavidt den skal udtømme sit Begreb — Fordringer, som desuagtet kun sjeldent fyldestgjøres. Af den sande historiske Tragedie have vi ingen egentlig Ret til at kræve Historiens Fakta, men vel dens Muligheder, ikke Historiens beviselige Personer og Charakterer, men Tidsalderens Aand og Tænkesæt. Saaledes vilde „Götz von Berlichingen" ligefuldt være en historisk Tragedie, om end dens Fabel heelt og holdent var opfunden af Digteren selv, medens Schillers „Wilhelm Tell", „Wallenstein", „Maria Stuart" o. s. v. ere uhistoriske, ligesaavel som Shakspeares „Macbeth" o. Fl.; thi omendskjønt disse Værker fremstille historiske Kjendsgjerninger, saa hviler dog Fremstillingen paa en fuldstændig Ophævelse af baade den skildrede og enhver anden Tidsalders og Tidsaands Eiendommeligheder. At imidlertid det Historiske eller Ikke-Historiske i et Drama er uden Indflydelse paa dets poetiske Værd, maa være indlysende, og maaskee gjør Digteren Ret i ikke at opfylde de her fremsatte Fordringer til den historiske Digtning, eftersom Værket derved med Hensyn til den rette Forstaaelse maa blive en lukket Bog for Mængden, hos hvilken de nødvendige Forudsætninger ikke kunne paaregnes. Det sande Bifald, Digterens virkelige Seier, maa skrive sig fra Folkets umiddelbare Tilegnelse af hans Værk, og ikke fra en ved historiske Erindringer ophidset Stemning.

Men ligesom det i Almindelighed ikke er raadeligt at fyldestgjøre de ovenfor fremsatte Fordringer til den historiske Tragedie, saaledes har denne Digtart ogsaa at paaregne en stærk Modstand i de traditionelle Krav, der stilles til Tragedien overhovedet. Det er blevet sædvanligt at fordre af denne en Høihed, en Lutrelse hos de handlende Personer, en Storhed i Tanke og Udtryk, i Villie og Handling, som skal erstatte, hvad Grækernes Kothurner tilsigtede, - en Følelse af, at vi befinde os udenfor Dagligverdenens Omraade; men netop herved forfeiles Virkningen somoftest, den gjennem Digtningen fremmanede Verden staar fremmed for Tilskueren, der er intet Baand, som knytter os til den kjæmpende og faldende Helt, og derfor falder han ogsaa uden Deeltagelse fra vor Side.

Gaar man nu ud fra de ovenfor opstillede historiske Fordringer, ligesom man erkjender Berettigelsen af de traditionelle Krav til det Tragiske i Almindelighed, saa vil det sees, at A. Munchs „Lord William Russell" ikke er nogen egentlig historisk Tragedie i denne Forstand. Men hvorfra skriver sig da det store og almindelige Bifald, hvormed dette Digterværk er modtaget og visselig gjennem lange Tider vil blive modtaget saavel fra Scenen som i Læseverdenen?

Hemmeligheden er: den traditionelle Tragedie fremstiller smaae Guder, - A. Munchs Digtning fremstiller store Mennesker.

Videre at indlade mig paa en Drøftelse af „Lord William Russell", er ikke Hensigten med disse Linier; saadant maa overlades til dem, der mere direkte have modtaget den kritiske Kaldelse, og jeg skal derfor kun tillade mig nogle korte Bemærkninger, idet jeg forudsætter det omhandlede Digterværk som bekjendt for Læseren.

Symbolsk er enhver fremragende Personlighed i Livet, symbolsk i sin Færd og i sit Forhold til Historiens Resultater; men de middelmaadige Forfattere, der misforstaae den Fordring, at Livets betydningsfulde Fænomener skulle potenseres i Kunsten, løfte denne Personlighedens Symbolik til Bevidsthed hos sine skildrede Figurer, og forrykke derved det naturlige Forhold ved en Fremgangsmaade, ligesaa uvittig som en Chemikers, der lader et Mineral indgaa en høiere Forbindelse med en af dets Grundbestanddele, i den Tanke derved at udvinde et ædlere Stof, medens han i Virkeligheden kun opnaaede at erholde et ganske andet. Dog, det er ikke blot Personlighedens Symbolik, der saaledes rykkes ud af sit naturlige Forhold; det samme gjælder ogsaa om den hele symbolske Grundidee. Istedetfor at den skulde slynge sig skjult gjennem Værket, ligesom Sølvaaren i Fjeldet, trækkes den idelig frem for Dagens Lys; ethvert Træk, enhver Ytring eller Handling peger hen derpaa, ligesom for at sige: „See her, dette er Meningen — dette er Betydningen af, hvad I see for Eder!" Hvorfor dette? Grunden ligger i en ubeføiet Mistillid til Publikums poetiske Tilegnelsesevne, ret ligesom om det digteriske Syn for det Skjønne og Betydningsfulde ikke var fælles Eiendom for den Producerende og den Modtagende. Forholdt det sig anderledes, da lønnede det sandelig ikke Umagen at sætte to rimede Linier paa Papiret; thi sin egen skabende Trang kan Digteren ligefuldt tilfredsstille, og for Offentligheden skriver han dog ikke af Hensyn til Bifaldet, men for at klare Folkets gjærende Tanker; - den skabende, den formende Evne er hans alene, men Evnen til poetisk Erkjendelse og Nydelse af det allerede Formede tilhører det hele Folk.

Det er denne tillidsfulde Fortrøstning til Folkets digteriske Modtagelighed, som gaar varmt og belivende gjennem Munchs Digtning; han har ladet den symbolske Runeskrift staa der uden Kommentar, overladende det til hver Enkelt at fortolke den efter sit individuelle Behov. Derfor er Værket ogsaa i sit Ydre blevet et konkret Faktum og i sin Heelhed et gribende Kapitel af Verdenshistorien; William Russell handler som han gjør, fordi det saaledes stemmer med hans Charakteer, og ikke fordi det saa sømmer sig for ham, Tragediens Helt, eller fordi han selv erkjender sig for Personifikationen af det engelske Frihedssind; Lady Rachel følger sin Mand for Skranken, strider og kjæmper for hans Liv med alle for hende mulige Vaaben, ikke fordi hun i Stykket skal betyde Kvindelighedens Ideal, men fordi hun i Virkeligheden er en Kvinde, en Hustru i Ordets ædleste Forstand. Her ere altsaa Virkelighedens Fordringer til Kunsten fyldestgjorte; det er ikke Ideernes bevidste Kamp, der drager os forbi, saaledes som det heller aldrig skeer i Virkeligheden; men hvad vi see, ere de menneskelige Konflikter, og indspundne i disse, langt bagved, ligge Ideerne stridende, undergaaende eller seierssvangre; — det er ikke ved Tæppets Fald i femte Akt at Stykket ender, den virkelige Slutning ligger udenfor Rammen; Digteren har antydet Retningen, hvori den er at søge; det bliver nu vor Sag, hver for sig, at digte os didhen.

Saavidt om Stykket; Opførelsen skulde jeg lade uændset, ifald ikke en kritisk Mand i Christianiaposten i den sidste Tid havde drevet sit væmmelige Kjæleri for Christiania Theater til en Høide, som turde virke skadeligt for Indretningen og som det derfor er en Pligt at protestere imod og tilbagevise til nogenlunde rimelige Grændser. Denne Mand har tidt nok fortalt os, at vi i Christiania Theater eie en Kunstanstalt af saa og saa høit Værd, at dets Præstationer ere saa og saa fortræffelige, smagfulde m. m.; men da disse svævende Almeensætninger i Grunden Intet sige, saa har jeg længe ventet paa, at han nærmere skulde begrændse sin Dom, — men forgjæves. Naar en Maler løftes til Skyerne som en fortrinlig Kunstner, da ønsker man gjerne at vide, om det er i Landskabsfaget, i Historiemaleriet, Portrætmaleriet, Blomstermaleriet eller i dem alle tilhobe. Da nu hiin Mand udraaber Christiania Theater som en fortrinlig Kunstanstalt, saa burde han ogsaa betænke, at det er hans kritiske Pligt nærmere at udvikle Paastanden; thi løs og nøgen vil den ikke sige stort. Er det i det finere franske Lystspil at Christiania Theater præsterer noget saa fortrinligt? Eller er det i den Molierske eller Holbergske Komedie? Eller maaskee i Vaudevillen — eller i Tragedien?*) Eller maaskee i alle disse Fag tilsammen? Af hans Artikel for Søndagen den 6te December skulde man nærmest formode, at han sætter som Theatrets stærkeste Side — Udførelsen af det Shakspearske Drama, eftersom han her præker et Korstog mod de Beyerske Bearbeidelser, som forlængst have vundet Borgerret paa Kjøbenhavns Scene, og derfra naturligviis fundet Veien til os. „Det forekommer os"**) siger han „at der er Magt og Anseelse nok hos Christiania Theater til at være med og i fornødent Fald gaa foran, hvor det gjælder at opretholde den gode literære Smag." Hvorpaa bygger han denne Formening om Chra. Theaters Magt og Anseelse til at gjenopbygge den gode Smag, som Kjøbenhavns kgl. Theater har nedbrudt? Er det fordi Chra. Theater styres af større æsthetiske Autoriteter end de, der stode i Spidsen for Kjøbenhavns Scene dengang hine Beyerske Produkter dersteds antoges til Opførelse? Dette kan han dog vel ikke for Alvor ville paastaa. Er det da, fordi det herværende Theaters Personale befinder sig paa et saameget høiere Kunsttrin? Heller ikke; thi en Sammenligning mellem begge Theatres Repertoirer vilde tyde hen paa det Modsatte. Ligger da Magten i vort Publikums renere Smag? Nei, thi hine paaankede Omarbeidelser ere hersteds modtagne med større og mere udeelt Bifald end i Kjøbenhavn. Nu vel, saa er der kun Et igjen — det maa være den grundigere Kritik, som giver os Magt og Anseelse nok til at rette paa Smagens forfaldne Finantser, naar Kjøbenhavns-Theatret bringer dem i Uorden; thi naar hverken Theaterbestyrelsen, Personalet eller Publikum formaar det, saa veed jeg ingen anden „Magt" end Kritiken at gjætte paa. Men da nu Chr.-Postens Theateranmelder i Almindelighed har staaet saa temmelig ene med sit æsthetiske System og jævnlig har maattet døie haard Medfart af sine Kollegaer, saa er det ikke rimeligt, at han har havt disse sine Modstandere for Øie som Indehavere af denne heromhandlede gaadefulde Magt, der altsaa til syvende og sidst koncentrerer sig i ham selv, i dette beskedne „os" som „det forsaavidt forekommer" o. s. v.

En kritisk Virksomhed som den her paaankede gjør nu vistnok ikke stor Skade, men da Opførelsen af „Lord William Russell" frembyder rig Anledning til en Fremhævelse af Christiania Theaters gode Sider, ligesom ogsaa af dets Mangler og Ufuldkommenheder, saa vil jeg ikke lade denne Anledning gaa ubenyttet, men anstille nogle Betragtninger over endeel Enkeltheder, og Enhver, som fra det Enkelte formaar at danne sig en Forestilling om Totaliteten, vil deraf kunne opgjøre med sig selv, hvorvidt den af Chr.-Postens Kritikus bebudede Shakspearske Epoche er nærforestaaende eller ikke.

Dersom en Recensent ikke har en redelig Villie til at gavne og berigtige, saa har han heller ingen Ret til offentlig at udtale sig. Charakteeropfatningen skal jeg derfor ganske forbigaa, thi at rokke ved denne bringer somoftest mere Skade end Gavn, og om en Opfatning hos Skuespilleren end ikke altid falder sammen med Forfatterens, saa kan den ligefuldt være rigtig, naar den kun gjennemføres med Konsekventse og forresten passer ind i det hele Maskineri; over Gjengivelsen af nogle Enkeltheder skal jeg derimod udbrede mig lidt nøiere.

Ved den første Scene mellem Lady Rachel og Taunton ligesom Rachels derpaa følgende Monolog er intet videre at erindre; Forfatterens Hensigt ligger her for aabenlyst til letteligen at kunne forfeiles, og dette blev da heller ikke Tilfældet; men allerede i 4de Scene lægges der i Howards

*) Om Operaen vil jeg ikke spørge; thi i et af hans sidste Arbeider synes han, mærkeligt nok, at være uvis om, hvorvidt denne („vor Opera") har noget synderligt at betyde.

**) Chr.-Postens Kritikus nemlig.

Mund nogle Repliker, som give vedkommende Skuespiller Lidet at betænke. Jeg sigter her først til Howards Ord (S. 8):

Vær rolig, Frue —
Vist har jeg seet Eders Mand i London —
Iaftes traf jeg ham i Shephards Viinhuus,
Hvor der af vore Venner var et Møde.

Denne Replik siges af Hr. Petersen, som om den kun indeholdt et simpelt Svar paa Ladyens Spørgsmaal, men havde dette været Forfatterens Mening, saa burde de to sidste Linier været udeladte; omtaler Howard derimod en saa farlig Sag, som Sammenkomsten hos Shephard, saa kan man være vis paa, at det ikke skeer uden med en bestemt Hensigt, og tænker man lidt nærmere over Situationen og Howards Charakteer, da er ikke denne Hensigt vanskelig at udfinde. Han er feig og hans Forbindelser farlige, - som en Støtte for hans Sag maa William Russells Tiltræden forekomme ham, dennes tilfældige Tilstedeværelse i Værtshuset vil Howard benytte som et Baand, der gjør ham det vanskeligere at staa udenfor Oprørsplanerne, og skulde disse røbes, hvo veed om Regjeringen da med Strenghed vovede at forfølge en Sag, hvori en Mand som Russell siges at være Medvider? Dette er et Haab, som Howard meget godt kan nære, skjønt det siden viser sig at være bedragersk, men nærer han det, da er det ogsaa let forklarligt, at han, hvor han paa nogen Maade tør, henkaster et Ord om hiin Sammenkomst for derved at sikre sig mod at denne kommer for Offentlighedens Øren uden i Forbindelse med Russells Navn.

Ogsaa den paafølgende Replik har en dybere Betydning, hvoraf dog nu Intet kommer frem under Opførelsen; naar Howard nemlig siger:

Og hvorfor ikke?
Man seer I kjender Lidet nu til Livet
I London, skjønne Eneboerske!
Hvi følger I ei Eders Mand derind?
Da vilde snart I straale — o. s. v.,

saa ere disse Ord hverken tomme Komplimenter eller henkastede Bemærkninger af en frivol Modeherre og maa derfor heller ikke gjengives som saadanne. Man betænke i hvilket Øiemed Lorden kommer til Stratton, nemlig for at forberede Hertuginden af Portsmouths Besøg, og da vil man let kunne indsee, hvorledes det maa være ham magtpaaliggende iforveien at udforske Lady Russells Sindelag, Strængheden af hendes Grundsætninger, og endelig, hvorvidt der er Haab om at en nærmere Tilknytning til Hoflivet for hende skulde have noget Fristende. Skuespilleren maa derfor over denne Replik lægge et speidende Udtryk, en fordulgt Opsnappen af ethvert Indtryk, som de tilsyneladende ligegyldige Ord maatte fremkalde, og denne Grundtone bibeholdes indtil han opgiver sin Taktik som unyttig, slaar over, og, med megen Fiinhed, prøver hvad Frygt kan udrette, idet han ytrer:

Han henrev
Os Alle, saa vi slutted fast et Forbund
Mod Hoffets Overmagt;

men da ogsaa dette preller virkningsløst af mod Lady Rachels fortrøstningsfulde Tillid til hendes Huusbonds rene Sindelag, saa maa det være med en vis Forknyttelse, en vis forceret Opmanden af sig selv, at han endelig rykker ud med sit Ærinde og nævner den forestaaende Sammenkomst, der lover ham saa lidet Godt, og hvoraf dog maaskee Alt for ham er afhængigt. — Disse korte Antydninger ville for en tænkende Skuespiller, som Hr. Petersen, være tilstrækkelige til at kaste det rette Skjær ogsaa over det paafølgende af Scenen.

En Ting maa jeg her i sin Almindelighed advare imod, og det er den Tankeløshed, hvormed man ved saamange Theatre behandler Expositionsscenerne; det er vistnok saa, at man netop i disse som oftest fra Forfatterens Haand finder Mangt og Meget, der kun vanskelig passer ind under de handlende Personers Charakteristik forøvrigt, og som nærmest kun er indflettet i Stykket for at klargjøre Situationen; men er det saa, da bør jo netop Skuespilleren saameget mere anstrænge sig for at forene det Charakteristiske med det for Stykket Nødvendige; ofte hænder det ogsaa, at Skuespilleren formedelst sin ikke ugrundede Mistillid til Expositionen undlader at granske efter nogen dybere Mening deri, uagtet en saadan maaskee med ringe Møie var at udfinde.

I 6te Scene viser Hertuginden af Portsmouth sig. Mad. Jørgensens Indtrædelse er ypperlig; der savnes Intet, hverken af Charakteren eller af Situationens særegne Indvirkning paa denne. Den raske Gang, den ydre Ugeneerthed, det freidige Udtryk (hvorved Blikket dog er usikkert) betegner altsammen „Glædens frie Datter"; men alle disse Eiendommeligheder ere her forcerede, drevne ud over den sædvanlige Grændse netop fordi hun med Bevidsthed lader dem komme tilsyne i den Hensigt derunder at dølge den Følelse af Ildebefindende, som en Sammenkomst med William Russells Hustru hos hende nødvendigviis maa fremkalde. Heri ligger det virkelig kunstneriske Spil, det, hvorved en Person virker dramatisk. At opfatte og gjengive Charakteren i dens abstrakte Almindelighed lykkes som oftest for den dygtige Skuespiller, men hvad der ligesaa ofte skorter paa er Charakterens Uendelighed af Afskygninger alt efter de Situationer og Omgivelser, hvorunder den momentant befinder sig. Mad. Jørgensens Opfatning af denne Rolle er dristig, men holder sig dog stedse med Smag indenfor Tilladelighedens Grændser; men hvad der mere end dette fortjener at fremhæves, er det øiensynlige Hensyn til Stykkets Hovedpersoner, hvormed den er opfattet. Dette kan ikke noksom anbefales til Efterligning; thi det isolerede Rollestudium drives selv af bedre Kunstnere; af Rollens Repliker skaber man sig, hver for sig, et Totalbillede, uden at overveie om den Medspillende, til hvem man skal danne Lys- eller Skyggesiden, kræver en saadan eller maaskee en ganske forskjellig Opfatning, uden at betænke, hvorvidt den Grundstemning Forfatteren har lagt over det Hele derved forfeiles eller ikke, - og jeg tænker, at de Fleste af os har været Vidne til, hvorledes Totaliteten da mangengang kommer til at se ud. — Et hermed beslægtet Misgreb er det, naar en Biperson vil detaillere Rollens Charakteer i samme Grad som Stykkets Hovedfigurer; naar en Maler anbringer et Træ i Billedets Mellemgrund eller Baggrund, saa udfører han ikke hvert Blad, hver Kvist med samme Nøiagtighed, som den, han anvender paa Forgrunden, og efter samme Grundsætninger bør ogsaa den sceniske Kunstner handle; derved faar Handlingen sit Perspektiv; thi gjøres alle Stykkets Figurer til Hovedpersoner, saa faar Stykket netop derved ingen Hovedperson.

Men er Mad. Jørgensens Indtræden fortrinlig, saa er hendes Udgang det ligesaa; ogsaa her, efterat Lady Rachel har forladt Værelset, see vi Hertuginden udenfor den normale Stemning, eftersom hun er behersket af Vrede over den krænkende Modtagelse, - ogsaa her see vi altsaa hendes Charakteer ligesom gjennem et farvet Glas; men der ligger i Sandhed en fiin kunstnerisk Harmoni over de to Nuancer, som denne Scene lader hende udfolde; denne og ingen anden Maske vilde en Charakteer som Hertuginden kunne paatage sig ved sin Fremtræden, — denne og ingen anden Art af Vrede vilde hiin Affærdigelse være istand til at vække hos hende; Spillets Følgerigtighed i deslige Enkeltheder paaskjønnes altfor sjeldent.

Naar jeg ytrer om Hr. Brun, at Barillon ikke hører til hans bedste Figurer, saa siger jeg visselig ikke Andet, end hvad han allerede har sagt sig selv; men en Bemærkning maa jeg dog gjøre, fordi den kan anvendes paa flere Skuespillere og vel fortjener at lægges Mærke til. Jeg sigter her til Hr. Bruns Behandling af Monologerne (f. Ex. 1ste Akt 9de Sc. og 2den Akt 8de Sc.); disse give Hr. Brun som en Henvendelse til Publikum, hvorved Illusionen ophæves og al dramatisk Virkning gaar tabt. I Holbergs Stykker er saadant ikke blot tilladeligt, men endog rigtigt; her derimod bør det ikke finde Sted. Naar Barillon i 1ste Akt ytrer for sig selv:

Som hans Udsending staar jeg her og tror
At have viist mig Ludvigs Tillid værdig.
Alt gaar fortræffeligt. Jeg lader dem
Oprives mod hinanden o. s. v.

da maa ikke dette fremsiges som om Barillon allerede forlængst havde den hele Tankebygning færdig i Hovedet; thi meget deraf er jo et Resultat af, hvad der i det foregaaende Øieblik uformodet hændte, men vi maae see, hvorledes han diplomatisk arbeider, hvorledes han Led for Led konstruerer sin Plan, kjæmper sig fremad Sats for Sats, med et Ord gjennemlever sine Kombinationer for vore Øine, istedetfor at fortælle os dem som færdige i Forveien; thi derved virker han dramatisk, derved faae vi Barillon selv paa Scenen, medens vi nu kun høre hans Fremstiller berette om ham. Denne feilagtige episke Behandling af Monologen er ikke sjelden; vistnok er det ofte Tilfældet, at en Forfatter ikke har tænkt sig deslige Partier anderledes gjengivne, men Tilskuerne og Kunsten vilde sandelig mangengang være daarligt tjente med, at Skuespillerne kun gave, hvad Forfatteren har villet, og hverken noget Mere eller Bedre.

Om Jfr. Svendsen skal jeg fatte mig i Korthed; hun er et mærkeligt Fænomen, begavet med et lykkeligt Instinkt til at træffe det Rette, begavet med Evne til over sine Præstationer at sprede en Poesiens Glands, der til sine Tider næsten hæver sig til Forklarelse; men saa er ogsaa hendes kunstneriske Selvvirksomhed saameget mindre, — det synes næsten som om Grundtonen, Charakteren, Stemningen søgte hende, hun ikke denne. Videre at paavise hendes svage Sider vilde derfor være spildt; thi de ligge for Størstedelen begrundede i hendes Natur, og kan ikke rettes paa; men af ovenstaaende Charakteristik vil det være let at indsee, hvad hun af Lady Russells Rolle magter og hvad der ligger udenfor hendes Omraade. En Kvindes Kjærlighed og Smerte, Sjelshøihed og Hengivelse kan hun bære frem for os varmt og gribende, thi dertil er hun selv Kvinde nok; men at give Kjærligheden og Smerten, Sjelshøiheden og Hengivelsen saaledes, som den aabenbarer sig i Lord Russells Gemalinde, i den „stive Puritanerfrue", i en af Repræsentanterne for Englands høieste Aristokrati, — det formaar hun ikke, dertil er hun ikke Kunstnerinde nok. Et Par Smaafeil, som ikke ere udsprungne af hendes eiendommelige Begavelse, og som hun derfor godt kan rette paa, skal jeg imidlertid her i Forbigaaende nævne. Først og fremst er der nu hendes Mangel paa naturlige Pauser i Repliken; hun synes at have ladet det bero med den første og tarveligste Regel, at man bør standse noget ved Komma og lidt mere ved Punktum; men dette „lidt mere" kan varieres i det Uendelige. Har hun midt i sin Replik et Tankespring at gjøre, en Overgang fra en Forestilling til en anden, saa maa man dog af Pausens Eiendommelighed, af Ansigtets Udtryk og den forandrede Tone see, at denne nye Tanke opstiger, hvortil den ogsaa maa gives tilbørlig Tid, forinden den fremsiges; thi ellers faar det Hele et mekanisk Præg, og Illusionen er borte. Det samme gjælder ogsaa den mangelfulde Maade, hvorpaa hun ofte forbereder sine Repliker; naar hun f. Ex. i Slutningen af 1ste Akt siger:

See William, see! — hvor Aftensolen daler
Med røde Straaler o. s. v.

og i det Samme vender sig om mod den Kant, hvor hun veed, at Aftenlyset maa falde ind, saa er dette urigtigt blandt Andet af den Grund, at den umiddelbart foregaaende Linie:

Ja dette er et blidt og roligt Hjem!

bør have modtaget en stor Deel af sin Varme og Inderlighed ved det Velbefindende, som Synet af den milde Aften allerede da har fremkaldt hos hende, men som hun altsaa tidligere maa være bleven opmærksom paa. Deslige Smaating nævnes kun exempelviis, men en sand Kunstner overseer dem aldrig. Vistnok er det sandt, at Jfr. Svendsen kan virke stærkt uden dette grundigere Studium, men saa maa man ogsaa komme paa det Rene med sig selv om at denne Virkning ikke er beslægtet med den, der ligger i en fuldtudviklet Tonekunstners Præstationer; men vel med den, der griber os over en genial Natursangerske; naar vi applaudere hende, da gjælder det ikke hendes Kunst, men hendes kunstneriske Anlæg. (Fortsættes.)

Brownsville.

(Efter E. Domenech, Revue des deux Mondes.)

Under Frihedskampen anlagde den nordamerikanske Oberst Brown et Fort ligeoverfor den mexikanske By Matamoras. Han fandt sin Bane og sin Grav i dette samme Fort, som bar hans Navn. Rundt omkring nedsatte senere franske og amerikanske Kjøbmænd sig, og Brownsville blev anlagt. Ved min Ankomst var ikke Byen mere end fire Aar gammel, men dens Befolkning var allerede steget op til fem eller sex tusinde Sjæle. Brownsville har en fortrinlig Beliggenhed for Transithandel; beliggende paa Ydergrændsen af Texas forsender den Varer til alle de mexikanske Byer i Nord og Øst. Den ligger under 97° vestlig Længde og 25° nordlig Bredde, omtrent fjorten norske Mile fra den mexikanske Golf. Rio-Grande beskyller Byens Haver med sit guulagtige Vand. Jordbunden er dannet af fiint, hvidt Sand, som undertiden af Nordenvinden drives op i saa tætte Hvirvler, at Atmosphæren formelig formørkes og Færdselen i Gaderne bliver umulig. Til Gjengjeld falder der da igjen til sine Tider en saa forfærdelig Regn, at Gaderne forvandles til rene Floder. Byens Omegn er overordentlig frugtbar og prydet med den rigeste Vegetation. Man finder der hverken Valnødtræer eller Furutræer, selv Egetræer ere sjeldne; men overalt er der Daddeltræer, Vifte-Palmer, Ibenholttræer, Aloetræer, kolossale Bregner, alle Slags Kaktusser. Inde mellem Træerne finder man Rankeplanter, vellugtende Planter, tusinde Blomster i glimrende Farver, af sjeldne Former, med en brusende Vellugt, og over al denne herlige Frugtbarhed en Himmel, der stedse er klar, en Sol, der aldrig mister sit Skin.

Byen seer noksaa smuk og venlig ud. Nogle Bygninger ere af Steen, men de fleste af Træ. De ere særdeles smukke og ere næsten stedse omgivne af Haver. Façaderne vende ud mod Gaderne, der ere brede og retvinklede. Dette har ikke bestandig været saaledes. I Begyndelsen byggede Enhver sin Hytte, hvor han fandt for godt. Da Byens Udvikling gjorde en Kommunalbestyrelse nødvendig, var det første Skridt, denne foretog sig, at bevirke Gadernes Regelmæssighed. Sheriffen, en rask, hensynsløs Mand, fik Ordre til at sørge for Iværksættelsen heraf. Han bekjendtgjorde, at Husene inden otte Dage maatte være bragte i den Linie, som Stadskonduktøren havde optrukket; de Huse, der ei bleve flyttede i Overeensstemmelse hermed, vilde uden videre blive nedrevne. Man kjendte Sheriffens Charakteer og vidste, at hans Trudsel var mere end blotte Ord, og i Løbet af en Uge kom Husene ret i Bevægelse, idet nogle gik frem, andre tilbage ved Hjælp af store Ruller. Terrænet var ujevnt og sandigt; hvert Øieblik mødtes Huse, der gik frem og tilbage, og der blev al Slags Forvirring, men man var bange for Sheriffen og vidste, at naar Fristen var udløben, var der ingen Pardon, saa omtrent alle Træhuse til bestemt Tid kom i ønskelig Orden. De Hytter, der vare opførte af Rør og Trægrene, kunde derimod ikke saa let flyttes og bleve derfor uden Naade nedrevne af Sheriffen, der gik omkring med et Snees Mand, forsynede med Øxer.

I Brownsville, paa alle de texikanske Grændser, som i alle de nye Forbundsstater, frembyder Befolkningen de forunderligste og forskjelligste Blandinger. Man skal have

meget vanskeligt for at danne sig et sandfærdigt Billede af et saa forskjelligartet og bevægeligt Samfund; Beskrivelsen kan være sand for et vist Dieblik og for en vis Lokalitet: nogen Tid efter eller nogle Mile derfra passer den ikke. Det er ikke alene en forvirret Blanding af Folk af alle Nationer: Mexikanere, Spaniere, Franskmænd, Angelsachsere og andre; men ved Siden af Mænd, der udmærke sig ved Dannelse, Kundskaber og Intelligents saavelsom ved hæderlig Charakteer, findes alt det Skum, de forenede Stater have kastet ind: Fallenter, Forbrydere, alle Slags Eventyrere. De store Byer i Unionen have dog et Slags Politi, men paa de nye Staters Grændser har Loven liden Magt og der er ingen bevæbnet Styrke, som kan skaffe den Respekt. Før Kommunalforfatningen blev organiseret, herskede Lynchloven i sin fulde Udstrækning i Brownsville: det var det eneste Middel, hvorved Indvaanerne kunde skaffe sig Sikkerhed. Folkets Domme havde en god Side: Upartiskhed, men en Feil: Overilelse. Man hængte den, der havde saaret en Anden, uden at undersøge om Saaret var farligt eller ubetydeligt. En Aften gav en halvdrukken Nordamerikaner en Mexikaner et Knivstik i Maven; han slap ned til Bredden af Rio-Grande, men blev greben som han styrtede sig i Vandet. Man satte ham fast og Dagen efter forsamledes Befolkningen i en Korsgade for at afsige Dom over ham. En Mand (den tilkommende Sherif) raabte uden videre Indledning: „De, som stemme for Døden, gaae over paa min Side!" Et forfærdeligt Hurra billigede dette Forslag med sin grumme Lakonisme: Synderen blev eenstemmig dømt tildøde. Man førte ham paa en Kjærre hen til Slagterstedet; thi der var endnu ikke gjort istand nogen Galge. Kjærren standsede under de Pæle, hvori man brugte at heise Oxerne op, naar de skulde slagtes. Den tilkommende Sherif tog Strikken og gav sig ifærd med at gjøre Slyngen istand. Det synes imidlertid som om han bar sig ubehændigt ad hermed; thi Delinkventen, hvis Hænder ikke vare bundne, sagde: „Lad mig gjøre det; I forstaar ikke jers Haandtering." Han gjorde Slyngen færdig, lagde den om Halsen og sagde; „Mine Herrer, hører et godt Raad! Drikker Eder aldrig drukne, hvis I ville undgaae Strikken; det er Drukkenskaben, som har bragt mig hid. Jeg har en sidste Bøn til Eder: sætter ikke mit Navn i Aviserne for at min stakkels Moder saalænge som muligt kan vorde uvidende om sin Søns Skjæbne!" Han gav Tegn til at Kjærren skulde trækkes bort, og nogle Dieblikke efter hang han der.

Senere antog disse Exekutioner, som forøvrigt fremdeles hyppigt nok fandt Sted, en mere høitidelig Charakteer. Synderen blev assisteret af en Præst, der hørte til hans Religion. Men Barbariet gav dog ikke Slip paa alle sine Rettigheder. En Dag hængte man paa een Gang og i samme Galge to Mexikanere og een Nordamerikaner. Amerikanerens Venner havde drukket ham drukken for at forsøde hans sidste Dieblikke; han gik til Retterstedet ravende, syngende, med en Cigar i Munden. Han var ledsaget af en presbyteriansk Præst; en katholsk Præst assisterede Mexikanerne. Strikkerne bleve bragte i Orden og Delinkventerne placerede paa det skjæbnesvangre Bræt. Nu faldt den katholske Præst paa Knæ og opfordrede Forsamlingen til at bede for disse Ulykkelige. Da Bønnen var forbi holdt den presbyterianske Præst et Foredrag, hvis Slutning de Dødsdømte maatte oppebie, før Brættet blev trukket bort. Jeg holdt ikke ud, at man saaledes forlængede deres Kvaler og vægrede mig stedse ved at deeltage i disse græsselige Optrin.

For at den fornødne Orden kunde blive opretholdt, havde ikke Indvaanerne i Brownsville betænkt sig paa at give den exekutive Myndighed i Hænderne paa Personer, hvis vita anteacta kunde skræmme de Stridigste. Hvis man skulde have hængt alle dem, der fortjente Strikken, maatte man have begyndt med Autoriteterne, hvem da en heel Mængde Dommere, Advokater og Doktores maatte have fulgt: Sheriffen i Brownsville burde have været den Første til at blive hængt. Det var en Mand af høi Statur og herkuliske Former; hans fordrukne Ansigt var haardt og vildt. Naar han drog afsted for at sætte efter en Ugjerningsmand, kunde man vel ikke være sikker paa, at han bragte Forbryderen med sig tilbage, men man kunde være aldeles vis paa, at ialfald ikke denne kom igjen. Engang han havde sat efter en Tyv, spurgte den bestjaalne Kjøbmand ham, da han kom tilbage, om han havde fundet Tyven. „Ja", svarede Sheriffen koldt. „Jeg har ikke kunnet bringe ham med mig; men det er det Samme: han vil ikke stjæle mere." Strax efter fandt man i et Buskads Tyvens Lig med en Kugle i Hjertet. De skikkelige Folk ialfald kunde ikke ønske sig en raskere Retfærdighedens Haandhæver.

Fængslet i Brownsville var en liden Hytte, der var omgivet af en Tornehæk. Skjønt alle Fangerne bleve lænkede, vare Undvigelser ikke sjeldne. For at raade Bod herpaa anskaffede Sheriffen til Fængslets Bevogtning to blood-hounds, et Slags Bulldogger, hvis Vildhed er bleven til et Ordsprog. Amerikanerne betjente sig af dem mod Indianerne under Krigen i Florida. Om Natten satte man disse Hunde i Frihed indenfor Hækken. Flere Gange, naar jeg havde besøgt syge Fanger, satte disse Udyr efter mig over Hækken, og det var med Nød og Neppe jeg slap fra dem. Jeg henvendte mig da til Sheriffen og bad ham binde Hundene, naar jeg skulde gaa hjem om Natten, eller idetmindste hindre dem i at slippe ud paa offentlig Gade. Han slog op en Latter. Da sagde jeg: „Min kjære Sherif, jeg vil for Fremtiden ikke søge min Frelse ved Flugten, men det Første Deres Hunde angribe mig, dræber jeg dem paa Stedet." „Nei virkelig?" Og han fjernede sig med et vantro og spodsk Smil. Nogle Dage efter blev jeg en Aften Kl. 11 kaldet til en Døende; jeg begav mig did med min Pistol i Lommen og min life preserver i Haanden. Hundene anfaldt mig; men i Løbet af to Sekunder havde jeg knust Hjerneskallen paa den ene, som døde paa Stedet, og Kjævebenet paa den anden, som hylende løb sin Vei. Næste Morgen kom Sheriffen til mig i fuldt Raseri med en Pidsk i Haanden, som han ingenlunde agtede at bære forgjæves. „Det er Dem, der har gjort Ende paa mine Hunde?" — „Ja." Han løftede Pidsken; men jeg satte ham min Pistol for Brystet. „Sherif, hvis De har Deres Liv kjært, maa De behandle mig som Gentleman." Pidsken faldt ham af Haanden, hans Vrede lagde sig og han forsøgte at smile. „Kom an Sherif", sagde jeg, „lader os være Venner." „Hjertelig gjerne", svarede han og gav mig et vældigt Haandtryk. „Ja De er en Mand. Jeg synes om Dem. Skulde Nogen fornærme Dem, skal han faa med mig at bestille, det kan De stole paa. For Fanden, De er mere bestemt, end jeg havde tænkt. Man maa tage sig iagt, før man ypper Trætte med Dem." „Kjære Sherif", sagde jeg, „De er en modig Mand ligeoverfor Kujoner, men regn ikke mig dertil; jeg har en fast Haand og et sikkert Die." Fra denne Dag af var Sheriffen min Ven.

Øvrigheden yder forresten ikke den offentlige Sikkerhed tilstrækkelig Garanti. Hvis den Anklagede er en Amerikaner, sætter man ham sjelden i Fængsel; om han saa er den største Kjæltring i Byen, lader man ham gaa frit omkring uden at forlange anden Sikkerhed end en Sum Penge, som han blot behøver at love og som han aldrig betaler. Er Forbrydelsen altfor fræk til at man kan lade den passere ustraffet, dømmer man den Skyldige til Fængsel paa saa kort Tid, at det er en reen Latterlighed, og ofte skaffer man ham Midler til at undvige. Denne uforskammede Partiskhed er den bedste Retfærdiggjørelse for Lynchloven; det er den, som har fremkaldt den og bragt den i Anvendelse i alle de nye Stater i Unionen. Paa Tydskere, men især paa Irlændere og Mexikanere anvendes den borgerlige Lov i sin fulde Strenghed, selv om Forseelsen er mere formodet end bevist. Man seer her Kaste- og Religionshad, yderligere opflammet ved en Følelse af feig Grusomhed mod de Svagere. I Brownsville saa jeg Sheriffen mishandle Mexikanere med en Oxepeis. Man vilde ikke umage sig med at sætte dem i Fængsel og overtage Udgifterne ved at føde dem til de bleve dømte; derfor greb man dem blot og pryglede dem frygteligt, hvorpaa man lod dem løbe uden Dom. Forresten er det kun Mexikanere og frygtsomme Folk, som ere saa enfoldige, at de henvende sig til en Domstol; Amerikanerne og Europæerne hjælpe sig uden Øvrighedens Mellemkomst, og Retfærdighedens Tjenere genere dem ikke i deres Stridigheder, hvilket ogsaa vilde bekomme dem meget ilde. Forøvrigt mangler der ikke Domstole i Texas. Nogle ere bundne til bestemte Tider og Steder, andre ere ambulerende og tjene som Appelinstantser fra de første. Over dem er der et øverste Tribunal, som hvert Aar sender en Overdommer til Hovedstæderne i Texas. Den, som kom til Brownsville, var hverken overmaade uredelig eller overmaade taabelig; ja han dømte endogsaa antageligt nok i de sjeldne Dieblikke, da han var ædru. Jeg traf ham en Dag paa en Restauration, omringet af Amerikanere, som ønskede ham velkommen med Glasset i Haand, og jeg hørte ham blandt Andet udbringe denne Skaal: „Skaal for Retfærdigheden lempet efter Omstændighederne!" Tilhørerne optog den med Bravoraab. Han begav sig nu, skjønt det ikke var mere end han kunde gaa, til Retten for at bringe i Anvendelse „Retfærdigheden lempet efter Omstændighederne."

Eiendomsspørgsmaalene vare i Brownsville en rig Kilde til Trætte og Processer. I Texas, især henimod Grændserne, er det den korteste og simpleste om just ikke den lovligste Maade at erhverve Jord paa, at træffe et Valg og saa tage den i Besiddelse. Amerikanerne fra Kentucky og fra de østlige forenede Stater kjende ingen anden Maade at erhverve Jord paa i Texas. I fornødent Fald vide de at gjøre sine Rettigheder gjældende ved Hjælp af Pistolen og Bowiekniven. Forresten maa det indrømmes, at det er vanskeligt at skaffe sig Adkomst, der ei kan bestrides. De Adkomster, der have spansk Oprindelse, ere de bedste; men de respekteres ikke. Da Texas var bleven indlemmet i Unionen, opkjøbte Spekulanter deslige Adkomstbreve og solgte derpaa saavel i de forenede Stater som i Europa umaadelige Landstrækninger, som de aldrig havde seet og som forlængst vare tagne i Besiddelse. Endvidere fordeelte den amerikanske Regjering 320 Akres Land til de Ankommende og 640 Akres til de i Texas før 1847 bosatte gifte Jordbrugere, Skolemestere og Præster. Efter Krigen med Mexiko foregik der en ny Fordeling til de Frivillige og til Soldaterne; men da de offentlige Adkomstbøger stedse havde været uordentlig førte, hændte det, at en stor Deel af det Land, der var bleven fordeelt som ledigt, havde lovlige Besiddere, og at en Deel var beliggende paa ubeboelige Steder. De Nyankomne adspredte sig da over hele Landet og nedsatte sig, hvor dem bedst syntes. Naar man seer den Maade, hvorpaa de texikanske Dommere vælges, kan man ikke forbauses over, at de ikke ansee Retfærdighed for Pligt. Imod Slutningen af mit Ophold derstеds udbrød der en stor Proces; den dreiede sig om intet Mindre, end om hvem den Grund tilhørte, hvorpaa Byen var anlagt. Denne Proces skulde behandles i Retten efter de nye Dommeres Valg. I en saa vigtig Sag var Adkomsternes Betydning kun et Spørgsmaal af anden Rang; Alt afhang af, hvormange af den ene eller den anden Parts Tilhængere der bleve Dommere, og man gjorde sig da ogsaa alle mulige Anstrængelser fra begge Sider. I Gaderne opdækkedes Borde med Whiskyflasker og Enhver, som tog en Seddel med den eller den Kandidats Navn, fik sig et Glas. De, som ikke havde opgjort sin Mening, tog Sedler og drak i begge Leire. Begge Partier tog sin Farve, det ene rødt det andet blaat. Alle Mennesker bar enten et rødt eller et blaat Baand paa Hatten eller i Knaphullet; man bandt saadanne i Manken paa Hestene og i Halen paa Hundene, ja man fordeelte dem endogsaa til de Mexikanere, som kom did i Handelsanliggender og som ikke brød sig hverken om det ene eller det andet Parti. Det gik saa vidt, at man gjorde op en heel Deel Hatte af Palmeblade, hvilke man da prydede med hetegnende Baand og gratis fordeelte til dem, som modtoge Sedlerne. Saa kom blaa og røde Processioner; begge Partier kappedes om, hvo der kunde drage gjennem Gaderne i den længste Procession. Hver Aften stødte man i Gaderne paa en heel Deel berusede eller forslaaede Vælgere og ofte gjenkjendte man blandt dem de tilkommende Øvrighedspersoner, for hvis Skyld der gjordes saamegen Kvalm, tømtes saamangen Flaske.

Det forstaar sig af sig selv, at Kandidaterne ikke behøvede nogen speciel Adkomst for at stille sig til Valg. I de forenede Stater kjender man ikke til Examina, Diplomer, Certifikater for Dygtighed. Enhver kan, naar han vil, forlade Handelen og blive Dommer, Læge eller Præst. Hvis hans nye Profession ikke er indbringende nok, eller den mishager ham, forlader han den og vælger en anden: stundom driver han flere paa een Gang. Naar han begynder paa en saadan Virksomhed, gjennemløber han et eller andet let Elementærværk, og saa tror han sig fuldlært, en Illusion, der visselig er langt farligere end den naive Uvidenhed. Den Yankeedoktor, som i Brownsville repræsenterede Lægekunsten, skulde under den mexikanske Krig engang amputere et Been. Han havde ikke Idee om hvorledes han skulde bære sig ad. Han tog en Slagtersaug og gav sig med en gruelig Koldblodighed til at sauge Benet over som om det var et Stykke Træ. Patienten døde under denne skrækkelige Operation. Da Brownsville blev anlagt, havde vor Doktor en Stund fundet sig beføiet til at være Lastdrager, en dengang meget indbringende, men ogsaa meget anstrængende Forretning; han tog ogsaa snart igjen fat paa sin Lægeprofession. Han tog Livet af saa mange og i saadan Fart, at han maatte holde op dermed igjen. Ved List og Frækhed lykkedes det ham at blive valgt til Repræsentant ved Kongressen i Austin. Da Sessionen var forbi, vendte han tilbage til Brownsville, og, saasom han ei kunde overvinde sin uheldige Tilbøielighed for Lægestanden, læste han i en Fart igjennem nogle medicinske Bøger og blev Doktor paany. For Tæring ordinerede han en stærk Dosis Svovlsyre, „for at brænde bort Tuberklerne i Lungerne", og for en Sygdom i Indvoldene gav han til indvortes Brug smeltet Lak.

Var man fri i Valget af sin Stilling, saa var man det ikke med Hensyn til politiske Opinionsytringer. Da Overfaldet paa Kuba fandt Sted, gjordes der mangfoldige Demonstrationer og Opfordringer til Deeltagelse i Toget. Man holdt talrige meetings, hvortil indbødes alle Amerikanere. Nogle forsøgte at ytre sig mod Lovligheden af dette Tog; tyve Pistoler rettedes mod dem for at tvinge dem til Taushed. Og med Ligheden er det nu saa som saa beskaffent. Tager man paa Træf ombord paa en steamer eller paa Gaden møder 10 Mennesker og spørger hver af dem, hvad han er, saa skal man høre Kapitain, Major, Oberst, General, Dommer, Esquire, Doktor (Gud veed hvorudi); Ingen vil være simpel Borger.

Men hvor er Huset Rothschild i al denne Krisistid?

„Har det maaskee gjort Svenske af sig og er gaaet i Kompagni med Manden i Gøtheborg, Hr. Silverpalm eller hvad han hedder?"

Saaledes spurgte En af mine Venner forgangen Dag. „Vi skal see, hvilken Oplysning „vor Tid" kan give,"

svarede jeg. Vi slog efter i Unsere Zeit, og i 9de Hefte for 1857 Pag. 607 fandt vi, hvad vi søgte.

Husets Stifter, Meyer Amschel Rothschild, der blev født 1743 i Jødegaden i Frankfurt, er allerede siden 1812 i Abrahams Skjød. Hans Enke Fru Gutle, som naaede en Alder af 96 Aar og stedse boede i Jødegaden, fulgte ham først 1849. — Fra dette Ægteskab nedstammede 5 Sønner. Af disse gik de trende hen for at hilse paa Patriarcherne*) i Aaret 1855. Den første, som døde, var Karl von R. i Neapel, den 10de Marts. Han var den 4de af Brødrene. Ham fulgte den næstældste, der havde levet sin meste Tid i Wien, den 27de Juli i Paris. Han kaldte sig Salomon Baron von R. Endelig døde Husets Senior, Meyer Anselm Friherre von Rothschild, den 6te December samme Aar i Frankfurt am Main. Af Stifterens 5 Sønner befinder sig altsaa kun endnu den Yngste i Live. Det er Jacob von Rothschild, Chefen for Huset i Paris. Den 3die Broder Nathan døde allerede i 1836 i London, hvor Sønnen Lionel da blev Chef for Huset der. ✕

*) Ved en Jødebegravelse synger Forsangeren: Hils Fader Abraham, Isak og Jacub! — Hvorpaa alle tilstedeværende Jøder i gribende Toner falde ind i et stedse tilbagevendende Recitativ: Fra mig og, Fra mig og, Fra mig og o. s. v.

Cottons fornøielige Tigerhistorie.*)

Naar en Søndagsjæger har skudt en Krage, gjør han det til en Ørn, og løber en Hare forbi hans Gevær, fortæller han om en Ræv. En ægte Jæger tager det, som man veed, ikke saa nøie med Sandheden. Han skyder saa mange Bjørne, at han kan forsyne et heelt Garderegiment med Huer, og det gaar bedst ved et Glas Øl eller Viin.

Der sad da saaledes engang et Snees af det Slags Karle rundt om et Bord, og alle fornøiede de sig med at fortælle hinanden „Historier.“ Men den, der sad ganske ligegyldig ved dette, det var „Hønsefritz.“ Han havde været med blandt Soldater og Matroser og havde seet sig vidt om i Verden, ligetil China, samlet sig en god Klat Penge og kunde nok fortælle Noget, naar han bare vilde.

En gammel Nimrod fortalte netop om, hvorledes han engang havde tvunget en vild So med sine 4 Unger til at dandse en Vals for ham, indtil Aandedrættet forgik dem og han i Mag kunde dræbe dem. Alle forundrede sig og saae paa Hønsefritz; thi de havde havt til Hensigt at have ham til Bedste, fordi han altid taug stille og lod, som om Altsammen ikke var Umagen værd at høre paa. Virkelig havde det dennegang slaaet an. Han lo og sagde: „Nu, det er da just ikke saa meget; nei, da er det gaaet mig bedre eller rettere min Kapitain, høilovlig Ihukommelse, som jeg lærte at kjende paa det gode Haabs Forbjerg, og jeg har da hjulpet med til. Hvis det ikke bliver for langt for Eder, fortæller jeg det strax.“ — „Fortæl!“ raabte Alle og puffede hinanden i Siden for senere at udlee ham. Hønsefritz tog sig en Slurk, satte sig ilave og begyndte: „Altsaa! Jeg blev bekjendt med en engelsk Kapitain ved Navn Mac Clenchem. Han havde i længere Tid opholdt sig paa Kap for at gjenvinde sin Helbred, som havde lidt under Indiens usunde Luft. Jeg tjente ham en Tidlang, og da hans Permission var udløben, afpressede han mig saa halvt om halvt et Løvte om at ledsage ham til Kalkutta, „Paladsernes Stad“, som Indvaanerne kalde det. Men fremfor alt maa jeg gjøre Eder bekjendt med min Kapitain. Det var et forunderligt Menneske, og alligevel var han endda neppe en Skygge af det, han havde været før; thi Sygdom og store Anstrængelser havde gjort ham meget gammel. Han forekom mig altid som et gammelt forvitret Palads, som ved Vind og Veir vel har kunnet miste sit stadselige Udseende, men dog endnu altid indgyder Ærefrygt ved sin Bygnings Kraft. Kapitain Mac Clenchem talte Lidet om sine Bedrifter, men desto mere vidste hans Bekjendte at fortælle om ham. Det havde været hans fornemste Tidsfordriv at forfølge vilde Elephanters Spor. Han tirrede de ubændige Dyr, gik dem dristig paa Livet og rev koldblodig det ene Haar efter det andet af Halen paa dem.“

*) Hos F. A. Brockhaus i Leipzig er netop („1858“) i andet Oplag udkommet „Eine Tigergeschichte für lustige Leser“, hvoraf vi her — til en Afvexling — tillade os at byde vore Læsere en Oversættelse. Det hos Brockhaus udkomne Skrift er ingen Original, men en Bearbeidelse efter en engelsk Historie, som vi forresten ikke kjende. Den tydske Bearbeider indleder sit Arbeide med følgende Bemærkninger: „Mac — Clenchems Eventyr med en Tiger, som Englænderen John Cotton fortalte sine excentriske Landsmænd, hører til de faa Historier, hvis Utrolighed bærer den største Sandsynligheds Klædebon, saa at selv Elskere af de besynderligste Eventyr ikke vidste, om de skulde ansee det for lunefuld Satire eller et forunderligt Reiseeventyr. Og der er virkelig faa Fortællinger af ældre eller nyere Reisende, der kunne maale sig med Cottons Tigerhistorie. Denne vakte da ogsaa snart en ualmindelig Opmærksomhed, saa at der vanskelig hverken i England, Nordamerika eller Frankrig, hvor Abbed Savigny gjorde den bekjendt, er at finde en Ven af usædvanlige Begivenheder, uden at han kjendte til den.“

Tilhørerne skrabede med Fødderne og vilde allerede bryde løs; dog holdt de sig og Hønsefritz vedblev: „Det kan vistnok forekomme En underligt, der ikke kjender min Kapitains koldblodige Mod. For at give Eder et Exempel derpaa engang for alle, vil jeg blot fortælle Følgende: Ved Beleiringen af Fæstningen Hogungher eller hvad nu det Rede hedder, stod han under Stormen ved en Fireogtyvepundinger og saa paa, hvorledes det gik. Han havde ingen aktiv Tjeneste, men han kunde ikke bringe det over sit Hjerte at staa som uvirksom Tilskuer, medens hans Kammerater lede Ondt i Heden og Krudtdampen. Min Kapitain viste med Pegefingeren paa de Positioner, Kanonererne skulde fyre paa, da kommer der en Kugle pibende og river den udstrakte Finger af ham. Kapitain Mac Clenchem gjør, som om Intet var skeet, tager rolig Mellemfingeren og betegner Retningen paanyt. Neppe udstrækker han Haanden, førend der kommer nok en Kugle og borttager ogsaa hans anden Finger. „Nei“, sagde Kapitainen leende, „det gaar ikke an! Jeg vil ikke give dem den tredie Finger ogsaa, ellers kan jeg ikke tage mig nogen Priis mere.“ Og dermed steg han ned af Bastionen i det muntreste Lune af Verden over denne Spas, som han kaldte det. Nu kunne I omtrent danne Eder et Begreb om Manden. Men det er Altsammen Intet at regne mod det Eventyr, som jeg oplevede med ham og som jeg nu skal fortælle Eder. Hører nu efter.“ Sagen begyndte at blive interessantere, end man havde tænkt og i spændt Forventning rykkede Selskabet nærmere sammen. „Efter en kjedelig Reise“, begyndte Hønsefritz videre, „kom vi til Mundingen af Floden Hooghly, og Gud maa vide om det var Vand eller Vind vi manglede, eller hvorledes det var bevendt med det: nok er det, vi maatte lægge os for Anker. Dette er nu en saare behagelig Tildragelse for en Natur som min, der har yderst ubetydeligt tilfælles med en Vandrotte. Den blotte Tanke om engang igjen at sætte Foden paa fast Land opfyldte mig med usigelig Glæde. Ja efter længe at have gynget om paa Søen forekommer det tørreste Jordstrøg En at være et Paradis og den haardeste Klippe bliver under Hælen blødere end Fløiel. I kunne nok tænke Eder, hvor indstændig jeg bad min Kapitain om at faa Lov til at være med iland og hvor hjerteglad jeg blev, da han gik ind paa det. Kysten var langtfra at have noget Indbydende ved sig: det var en viid, gold Sandørken;

men min Phantasi udstyrede den med smaragdgrønne Enge og skyggefulde Træer, i hvis Løv de mest brogetfarvede Fugle sang de lifligste Sange.

En Baad blev gjort klar til at sætte os iland. Vi nistede os godt ud og tog med os vore tomme Vandfade for at faa dem fyldte.

Eia! hvor det gjorde mine Been godt at komme iland. Jeg løb om paa Kryds og Tvers som en løssluppen Jagthund. Endelig blev jeg træt og sulten. Jeg skyndte mig tilbage til Kapitainen og vi gave os da til at lede efter en bekvem Plads. . . . Men der var ikke paa langt Hold noget Træ at se.

Jeg satte alt et surt Ansigt op; de brændende Solstraaler vilde slet ikke være mig tilpas ved et mageligt Maaltid. Men min Kapitain vidste Raad. Han tog et tomt Vandfad, som vi rullede et Stykke op paa Stranden, til vi fandt et Sted, vi syntes om, satte det saa op og leirede os i Skyggen af det.

Det var en Lyst at see os spise. Vi gjorde snart Bresche i det kolde Vildt og Stykke for Stykke svandt af Skinken i ustandselig Fart. Dertil prægtig Viin! Ei, Tænderne løbe endnu i Vand paa mig, naar jeg tænker paa det.

„Kapitainen var i ligesaa brillant Humør, som jeg. Vi tømte Glas paa Glas, drak Skaal paa Skaal indtil vi havde gjennemgaaet hele Listen over vor Slægt. Vi begyndte alt at ærgre os over, at vort Familieskab ikke var større, da der randt Kapitainen ihu endnu en Sønnesøn, som han ikke havde tænkt paa paa hele Reisen.

„Ham havde jeg da næsten reent glemt! Ja saa maa vi da engang klinke ordentlig Frederik!“ raabte han og rakte sit Glas mod mig, da —

„Her, mine kjære Venner! maa jeg først puste ordentlig ud“, sagde Frederik, som han helst kaldte sig; thi Navnet Fritz erindrede ham bestandig om „Hønsefritz“, og han fandt sig ikke rigtig i dette Øgenavn. . . . „Der er gaaet mange Aar hen, siden jeg hørte det Skrig, som jeg fornam i hiint Øieblik, men det klinger endnu bestandig i Ørene paa mig. Det var som en huul Tordenstemme — et frygteligt, skrækkeligt Skraal — jeg har ikke Ord til at beskrive det — Huttetu, det løber mig endnu koldt nedad Ryggen! Det var omtrent som om tusinde Uhyrer med hæse Struber hvæsede, skreg, hylede, brølte — jeg glemmer det aldrig i mit Liv.

Da kunde man have Grund til at beundre Kapitain Mac Clenchems Koldblodighed!

„Tag Dig iagt, Frederik!“ raabte han, „tag Dig iagt!“ Og dermed gjorde han et Spring, som den bedste Gjed ikke skulde gjort bedre og var i eet Sæt bag Vandfadet. Hvorledes jeg ogsaa i saadan Fart kom efter ham, veed jeg endnu ikke. Nu saa jeg da, hvorfra det gyselige Skrig var kommet; to Skridt fra os stod det Utydske, som havde udstødt det, i Skikkelse af en Kongetiger, eller rettere en Tigerinde, som vi senere saae, da vi fik Tid nok til at betragte den nøiere.

„Det var et eget Slags Kamp, som nu ventede os: en Tvekamp mellem Tre, en Tvekamp paa Liv og Død. Ingen af os, hverken Kapitainen eller jeg eller Tigeren havde nogensinde før befundet os i en saadan Stilling. Slagmarken var den uendelige Ørken, et Vandfald var vort Værn, Behændigheden vort Vaaben.

„I studere vel paa, hvorledes Tigeren saaledes kunde komme tæt hen til os, uden at vi mærkede det Mindste til den? Vi havde ingen Tid til at tænke over det, og jeg veed ikke, hvad Naturforskerne, som aldrig i sit Liv havde seet en Tiger saa nær ved, vilde sige derom. Jeg tænker mig kun saameget, at Bæstet af en Tiger lumskelig har tænkt paa saa ganske uformodet at overraske os med sit venskabelige Besøg. Men lad os blive ved vort Vandfad!

„Kapitainen og jeg dandsede saaledes rundt Vandfadet i en grændseløs Forvirring; thi Tigeren blev ikke træt af ligeledes at fare rundt om det.

„I Førstningen nærede vi det Haab, at Tigeren skulde tage fat paa vor Niste og at den maaskee vilde forsmaa den møisommelige Menneskejagt, naar den fik Skinke og Vildt at gjøre sig tilgode med. Og den standsede virkelig et Par Minuter ved vort Forraad, saa vi fik Tid til at fatte os og tænke paa Udveie.

„Et forgjæves Haab! Paa eengang stirrede igjen Bæstet med sine glubende Øine paa os; vi vare det eneste Bytte, det havde Lyst paa.

„Der forløb paa denne Maade en heel Time; alle tre dandsede vi rundt Vandfadet. — Jeg veed ikke, om I allerede have gjort saavidt Bekjendtskab med en Tiger, at I vide, at den gjør et Spring for med al Magt at styrte løs paa sit Bytte. Deri hindrede nu Vandfadet den, idet vi vare kloge nok til bestandig at holde det mellem os og Tigeren. Det var mere, end menneskelig Kraft kunde udholde. Allerede blev baade Kapi-

tainen og jeg trætte; endnu et Øieblik og vi havde været fortabte.

„Lykkeligviis var Dyret mere utaalmodigt end vi; dets glubske Hunger gjorde den langsomme Beleiringsplan utaalelig for det. Tigeren standsede pludselig et Øieblik, som om den forberedte sig til det afgjørende Angreb . . . paa eengang skjød den Ryg, anspændte al sin Kraft og gjorde et høit Sprang for at sætte over den Hindring, som skilte den fra dens Bytte. Jeg blev som lynslaaet, jeg saa min Død, jeg sank sammen. Et Øieblik efter saa jeg til min Forbauselse, at jeg endnu var ilive — jeg hørte en Stemme, det var Kapitainens, der raabte til mig: „Frederik, skynd Dig herop!“ Nu gik der et Lys op for mig. Vor gode Stjerne havde ladet os tage et Vandfald, som kun havde een Bund, og den aabne Ende vendte lykkeligviis op. Tigeren havde taget for kort Spring, den naaede kun den ene Rand af Fadet, som blev kastet overende ved dens Vægt. Med sin urokkelige Koldblodighed hjalp nu Kapitainen til, saa at Tigeren kom under Vandfadet. Nu sad den altsaa fangen. I en Fart sprang Kapitainen op paa Vandfadet, og saaledes havde vi da Tigeren ligesom i et mørkt Buur, der kun fik Lys igjennem Spundshullet. I et Nu var ogsaa jeg oppe. Men snart maatte den første Glæde vige Pladsen for en større Frygt. Vi indsaae, at vor Stilling kun var bleven lidet bedre; vi havde intet Middel til vor Raadighed, hvorved vi kunde give Folkene ombord paa Skibet Underretning om vor Nød, og længe kunde vi ikke forblive i denne Stilling. Hvo kunde staa os inde for, at ikke Bæstet sprængte Buret — og forlade vor Post turde vi heller ikke, ellers vilde vi blive et sikkert Bytte for det forfølgende Dyr.

En fortvivlet Stilling! (Fortsættes).

Politiet og Tyvene i London.

IX.

(Sidste Artikel).

I et stort Antal Tilfælde ere Tjenestefolkene uden deres eget Vidende blotte Redskaber i Tyvens Hænder. Vi vove endog at paastaa, at Huustyverier oftere hidrøre fra Tjenestepigernes Letsindighed end fra nogen anden Aarsag. En peen ung Fyr, der er kommen efter, at der er Noget at fiske i et eller andet Huus, mager det saaledes, at han bliver bekjendt med en af Pigerne i Huset, og gjør saa en styrtende Kour til hende. Vi vide Alle, hvor meddeelsomme unge Fruentimmer ere ligeoverfor deres Elskere, og Følgen er da ogsaa den, at har efter kort Tids Forløb igjennem hende faar alle de Oplysninger, han ønsker, om Familiens Sædvaner, naar den pleier at gaa ud, hvor Sølvtøiet er gjemt, hvorledes Dørene lukkes om Natten o. s. v. I Huse, hvor der kun holdes Enepige, er Processen simplere. Elskeren gjør da et Besøg, medens Familien er i Kirke, foreslaar en Spadseretur og tager Gadedørsnøglen med sig, hvilken han, uden at Pigen mærker Noget til det, faar stukket over til en af sine Kolleger, og medens den vakre Elsker og hans Pigebarn nyde Aftenluften i det Frie, bliver Huset udplyndret. For nogen Tid siden fandt der en Retsforhandling Sted for en af Politiretterne i Anledning af, at en stakkels Pige, der var bleven benyttet som Redskab af en Indbrudstyv, havde gjort Forsøg paa Selvmord for at undgaa Følgerne af sin Daarskab. Hendes Beretning om den Maade, hvorpaa hun blev narret, afgiver et godt Exempel paa de Midler, der anvendes, naar et Huustyveri bliver „put up.“

„Den unge Mand, som hun tilfældigvis havde lært at kjende, var kommen i Besøg, efterat Familien var gaaet ud, og hun bad ham ind i et Værelse til Gaarden. Der spurgte han hende saa, om hun ikke vilde gaa en Tur ud med ham, og blev i Værelset, medens hun klædte sig paa. Medens de endnu stod der, spurgte han, om hun ikke kunde skaffe et Glas Viin; men hun svarede, at det kunde hun ikke, da der var lukket af for Vinen. Han sagde, at det gjorde heller ikke Noget, for de skulde jo dog have Noget at drikke, naar de kom ud, og han tilføiede, at han paa et nærmere angivet Sted ventede at træffe sin Søster. De gik ud at spadsere, og da de vare komne til det omtalte Sted, opholdt de sig noget der for at vente paa Søsteren, som de imidlertid ikke saae Noget til. Derfra gik de hen til et offentligt Sted og nød et Glas Grog, og tilsidst fulgte den unge Mand hende til Enden af Gaden, hvor de skiltes efterat have truffet Aftale om, at de igjen skulde mødes den næste Dag Kl. 1 og tilbringe Eftermiddagen sammen. Da hun saa kom hjem og vilde lukke Døren op, fandt hun den paa Klem, og da hun gik indenfor, kunde hun se, at der havde været Tyve i Huset. Nu vidste hun ikke, hvad hun skulde gjøre, men fandt paa at lave en Historie om, at der var brudt Tyve ind til hende, hvorfor hun tog en Kniv frem og stak sig i Haanden. Bagefter faldt det hende imidlertid ind, at hun efterat have baaret sig saaledes ad, ikke mere turde see sit Herskab i Øinene, hvorfor hun atter tog Kniven frem for at tage sig selv af Dage og i den Hensigt ogsaa skar sig et Snit i Struben.“

Denne Meddelelse var tilstrækkelig for Politiet, den „unge Mand“ blev tagen og nødt til at tilstaa tilligemed sine Medskyldige. De hyppige Tyverier af denne Slags burde bringe Huusværterne til at passe nøie paa, hvad de give deres Tjenestefolk Tilladelse til, for at ikke den „unge Mand“ engang skal vise sig at være en en rigtig, forklædt Gavtyv. Endvidere burde Huusværterne ogsaa vogte sig for en anden Fare, som stundom truer dem, naar et ubeboet Huus støder op til deres. Et saadant Huus benytte Tyvene sig, saavidt mulig, altid af som Basis for deres Operationer imod andre Bygninger. Om Aftenen, naar det begynder at blive mørkt, og medens Huusbeboerne sædvanligvis ere nede i den nederste Etage, krybe de langs med den fremspringende Kant af Taget og derfra efterhaanden ind i alle Sovekamrene i de tilstødende Huse. Ikke færre end sex Huse ere paa denne Maade blevne udplyndrede ved en og samme Leilighed. Politikonstablerne have bestandig et vaagent Øie med disse ubeboede Huse og sætte deres egne hemmelige Mærker ud paa et eller andet Sted i Eiendommen; naar saa et at disse Mærker engang findes flyttet, bliver deres Mistanke derved vakt om, at der er Noget galt, og de skride da til nærmere Undersøgelser. I City, hvor kostbare Varer af uhyre Summers Værdi ligge i Pakhusene, bruges saadanne hemmelige Mærker langt mere end i de øvrige Dele af Byen, og der blive de ogsaa stadig forandrede, for at Tyvene ikke skulle lære dem at kjende og benytte sig af dem til deres egen Fordeel.

De, der drive Tiggeriet som Profession, ere næsten uden Undtagelse Tyve, men da de sædvanligviis kun rekrutteres fra den laveste Deel af Befolkningen, opnaae de aldrig nogen høiere Rang, men indskrænke sig blot til Smaarapserier eller til ved en eller anden List at snyde skikkelige Folk. Den halvnøgne Stodder, der saa ynkelig træder ind i Kjøkkenerne, holder godt Øie med Sølvtøiet, der i det Samme bliver poleret derinde, og den skibbrudne Sømand, der netop er bleven kastet iland, vilde være yderst ubehagelig at møde om Aftenen i en afsides lille Gyde. Disse Tiggere føre gjerne et nomadiserende Liv. De reise om fra By til By, ikke i de snausede Pjalter, som vi ere vante til at see dem gaae med, men med gode Klæder paa Kroppen; Pjalterne bære deres Fruentimmer for dem, og de trækkes først paa, naar de nærme sig det Sted, hvor der skal tigges.

Der findes en Klasse forvovne Tyve, de saakaldte „dragsmen“, som udplyndre Vogne. I West End

bearbeides navnlig Droscher, som kjøre til eller fra Jernbanestationerne. Da denne Art Tyveri udføres ligefor de Forbigaaendes Øine, gaar det sjeldent for sig uden i Skumringen. En dragsman passer i Almindelighed at hænge sig bagpaa, ligesom om han bare vilde liste sig til at kjøre frit med, men i Virkeligheden for at komme til at skjære Læderremme og Touge over, saa at han i et beleiligt Øieblik kan komme afsted med en Pakke eller en Kasse. Publikums Sorgløshed er disse Tyves bedste Allierede. Dengang Lady Ellesmere mistede sine kostbare Pretiosa, var hendes Juveelskriin blevet sat, ikke indenfor, men udenpaa den Kab, hvori Tjeneren kjørte, og ikke midt imellem andre Pakker, men bagest af dem alle, altsaa netop paa det Sted, som laa allerbeleiligst for Tyven. Nu veed man, at Tyveriet blev begaaet imellem Berkeley Square og Grosvenor Square, thi en Mand blev seet staaende med Pakken paa Hjørnet af Montstreet og Daviesstreet, hvor han fik en Kabkudsk til at kjøre ham til City. Manden og hans Bytte blev derfra kjørt til et offentligt Sted, men Skrinet maa umiddelbart derefter være blevet flyttet et andet Sted hen; thi ikke to Timer efter at Tyveriet var skeet, blev det fundet tømt paa et øde Sted i Shoreditch. I første Øieblik kunde man maaskee antage, at der her forelaa et forud anlagt Tyveri, men denne Anskuelse kunne vi ikke tiltræde, da man, saavidt vi vide, har Grund til at formode, at Manden solgte Juvelerne, der maaskee vare 25,000 £ værd, for en meget ubetydelig Sum. Han maa have været aldeles uvidende om deres Værdi, og efter ved et heldigt Koup at være kommen i Besiddelse af et prægtigt Bytte smed han det bort for en Bagatel. Ikke mange Uger efter dette betydelige Tyveri blev en Kasse Sølvtøi, der tilhørte Hendes Majestæt, stjaalen fra en lukket Vogn mellem Buckingham-Paladset og Great Western Jernbanen. Der gik Folk ved Siden af Vognen, og det er ganske vidunderligt, hvorledes det under saadanne Omstændigheder blev muligt useet at skaffe en tung Kasse afveien; men ved dette ligesom i det forrige Tilfælde blev der ogsaa givet Tyvene al den Lettelse, de kunde ønske, til en uforstyrret Udøvelse af deres Værk. For det Første var Kassen stillet saaledes, at Bunden laa lige i Flugt med Kanten af Vognen, og dernæst syntes Kudsken, at Reisen fra Buckingham-Paladset til Paddington var for lang til ikke at hvile underveis, hvorfor han ogsaa ganske rigtig holdt udenfor et lille Værtshuus paa Veien, hvor da alle de, der havde med Godset at bestille, gik ind for at faa Noget at drikke. Efter Folkenes egen Beretning opholdt de sig der ikke mere end et Minut; dette ene Minut var imidlertid tilstrækkeligt. Ogsaa her blev Kassen funden tømt paa en aaben Plads i Shoreditch, og det er rimeligt, at en af de med Attest løsladte Fanger fra Straffekolonierne, en af de saakaldte ticket-of-leave men, har havt Part i begge Tyverierne.

Tyvevæsenet er blevet noget modificeret efter Oprettelsen af det nye Politi, og siden Forebyggelsesprincipet har afløst det System, som gik ud paa, at man, endog ved selv at give sig af med den forbryderiske Befolkning, blot skulde se at faa Forbrydelserne opdagede. Paa den Tid, da de gamle Bow street runners endnu existerede, havde de forskjellige Klasser af Tyve deres Tilholdssteder, hvor de regelmæssig kom sammen. Øvrigheden saae igjennem Fingre med denne Uorden, som heller ikke blev modarbeidet af Politiet, der vidste at benytte disse Steder, naar man var paa Jagt efter Forbrydere. John Townsend udtaler sig saaledes om den formodede Fordeel ved disse Tyveherberger: „Jeg kan huske for fem eller sexogtyve Aar siden, at der var Huse, som vi kunde smutte ind i, og jeg har der paa een Gang taget en fem, sex Stykker, hvoraf Størsteparten bleve overbeviste om Forbrydelser, og det skjønt Herberget forresten blev meget ordentlig bestyret.“ Maaskee have Politiembedsmænd, der netop levede af at nappe Tyve, deres gode Grunde til at holde disse Tyveherberger vedlige, hvori de fleste Tyverier bleve aftalte; men nu, da Politiet bliver betalt pr. Dag istedetfor for hver enkelt Forretning, og et ugentligt Honorar er traadt istedetfor de tidligere Blodpenge, - nu er det en ganske anden Sag, og alle de bekjendte Herberger af denne Slags ere for længe siden nedlagte. Nuomstunder kunne Tyvene ikke mere samles paa anstændige offentlige Steder, thi saasnart det skete, vilde Konstablerne snart komme efter det, og Bevillingen øieblikkelig blive fratagen Værterne. Den saakaldte Common Lodging-House-Act har ogsaa bidraget Sit til at adsplitte de berygtede Bander, hvoraf en, der var bekjendt under Navn af „De fyrretyve Tyve“, endnu for nogle Aar siden hærjede Byen. Man kunde spørge om, hvad Slags Fællesskab, der findes imellem alt det Udskud, der færdes under „Selskabets“ Overflade? Af de syv eller otte tusind Tyve, der findes i London, kjende kun meget faa hinanden indbyrdes, og de ere fordeelte i ligesaa mange Underafdelinger som den retskafne Deel af Befolkningen. Med Undtagelse af deres egen Bande omgaaes de ikke med Andre i samme Stilling. Den fiintklædte Gavtyv er ligesaa forskjellig fra den simple Indbrudstyv, som en Bondstreet-Dandy er forskjellig fra en af Sydhavsøernes Beboere; de tale ikke engang det samme Kjeltringesprog og kunne ligesaa lidt gaae ind i hinandens Specialitet, som en Skomager kunde forfærdige et Bord. Disse naturlige Underafdelinger indenfor den Klasse af Væsener, der underminere Samfundet, yde Politiets Virksomhed overordentlige Lettelser, ligesom den Maade, hvorpaa deres forskjellige Arbeider udføres, stundom tjener fortrinlig til at lede de Detektive paa det rette Spor. Talent og individuel Færdighed kunne lægges for Dagen baade i den lovlige og i den ulovlige Idræt, i den Maade, hvorpaa en Dør bliver brudt op, ligesaa fuldt som i den Maneer, hvori et Billede bliver malet; og man vil stundom kunne høre en flink Politimand udbryde, efter nøiagtig at have undersøgt en Dør eller et Vindue: „Dette seer ud til at være Bob Rødtops Værk“, eller: „Her maa Billy-gaapaa bestemt have været paa Spil.“

Hovedmændene blandt de fiintklædte Gavtyve ere de Eneste, som saa at sige „berøre“ de skikkelige Folks Samfund. En god Praktikus i denne Branche maa gaa klædt og tee sig saa meget som muligt som en Gentleman for at kunne virke i sit Kald uden at vække Mistanke. Han bor derfor ogsaa smukt, i Almindelighed i Beletagen, sammen med et Fruentimmer, der gaar for hans Kone. Da hans Indkomster ofte ere meget store, omgiver han sig med lutter kostbare Sager; han lever paa en overdaadig Maade og lader sig ikke nøie med Mindre end Rhinskviin og Champagne. Undertiden har han en Folio i en eller anden Bank, og En ved Navn Brown, som fornylig blev paagreben, havde en Saldo hos sin Bankier paa 800 £. Da disse Folk derhos kun arbeide om Dagen og derfor gaae ud om Morgenen for først at vende hjem om Aftenen, antager Værtinden, at det er Folk, som drive Handelsforretninger og arbeide paa Kontorerne i City; da det, for at holde Spillet gaaende, hører til, at de maae være villige til at betale godt for sig, saa antager hun dem gjerne for at være Mønstre paa Logerende.

Tyvenes personlige Væsen er saa temmelig eens; afvexlende snart i Fængsel og snart paa Fangeskibene udmærke de sig i Regelen ved de samme Eiendommeligheder, som udvikles hos alle dem, der give sig af med farlige Foretagender. Naar de ikke „arbeide“, fordrive de Tiden fornemlig med Spil, Tobaksrygning og Drikken samt med at lytte til deres Kammeraters Eventyr. Bemærkes maa det imidlertid, at den, der driver Tyveriet som Profession, selv om han drikker, dog aldrig bliver beruset; han har sine fortvivlede Foretagender for, der lægge Beslag paa hans Hoved fuldt saa meget, om ikke mere, end Tilfældet er med den retskafne Mand. Naar en Lommetyv har dygtig mange Penge, rutter han ødselt med dem, gjør sig f. Ex. en Tour med sin „Kone“ til Øen Wight, eller hvad andet Sted han nu faar Lyst til at see, og tager ind i de første Hoteller. Paa nogle af disse Udflugter betænker han sig ikke paa at give en tredive £ ud i Løbet af fjorten Dage, og naar Pengene saa ere brugte op, tager han hjem igjen for at „arbeide“ videre. Tyvene ere i Almindelighed hinanden troe, den fælles Fare, som truer dem, udvikler denne Dyd hos dem i en usædvanlig høi Grad. Naar en Kollega bliver paagreben, give de med Glæde hver sin Guinee for at skaffe ham en Advokat til hans Proces, og skulde han blive kastet i Fængsel, indsamle de Penge for ham, til han igjen kommer ud. En besynderlig Omstændighed er den Hurtighed, hvormed Efterretningen om, at En af Broderskabet er bleven sat fast, cirkulerer om iblandt hans Kammerater. Aldrig saasnart er en ung Tyv bleven greben og bragt til Stationshuset, førend en eller anden Kollega, om Delinkventen end har været ude paa Rov langt borte fra sit Hjem, kommer og bringer ham hans Middagsmad eller hans The som Noget, der følger af sig selv.

Den fornemste Klasse af de fiintklædte Gavtyve baserer undertiden Forretningerne paa Aktieprincipet „med limiteret Ansvarlighed.“ Naar der er Udsigt til noget Godt, til et betydeligt Pengeran f. Ex. eller et Tyveri fra en Bank, er det ikke usædvanligt, at adskillige iblandt dem „indskyde“ indtil 50 £ hver for at skaffe den fornødne Mynt tilveie, til at Planen kan blive udført paa forretningsmæssig Maade. Bliver saa Forretningen kronet med et heldigt Udfald, bliver den indskudte Sum samvittighedsfuldt tilbagebetalt Aktionærerne, hvoraf adskillige hele Aar igjennem have havt deres gode Udkomme ved saaledes erhvervede Tyvekoster, uden at det har været Politiet muligt at faae dem opdagede. Ofte deeltage de selv i disse vovelige Foretagender og lægge Planen til en Guldsmedbutiks Udplyndring med ligesaa megen Koldblodighed og Fiffighed, som om der blot var Tale om en sædvanlig Handelsspekulation; og der bliver da disponeret over Byttet paa samme forretningsmæssige Maade. Uhre blive, som det hedder, „døbte om“, hvilket betyder, at Fabrikantens Navn og Nummer blive slettede ud, og nye satte ind i deres Sted, hvorpaa de da i store Partier blive sendte over til Amerika. Alle Gjenstande af Sølv blive øieblikkelig kastede i Smeltediglen, for at det ikke mere skal blive muligt at gjenkjende dem. I adskillige Tilfælde, hvor Hæleren ikke med Sikkerhed tør stole paa Tyven, skal det være Brug at benytte Mellemmænd, saa at det ikke bliver muligt at forfølge Tyvekosterne til deres endelige Bestemmelsessted. Man maa ikke tro, at det bestandig er Vindesyge, der er den eneste Drivfjeder til Tyveri; i Kapitain Chestertons høist interessante Værk om „Fængselslivets Hemmeligheder“, taler Forfatteren om en ung Fyr i Coldbathfields-Fængslet, der i Guvernørens Paahør udbrød: „Gud, hvor jeg dog holder af at stjæle! Om jeg saa eiede Tusinder, vilde jeg dog alligevel blive ved at være Tyv!“

Dersom Maskineriet til Forbrydelsers Forebyggelse og Opdagelse endnu i indeværende Aarhundrede har modtaget betydelige Forbedringer, maa det Samme ogsaa siges om den Maade, hvorpaa Retten bliver skiftet. Endnu i Aaret 1792 blev Politiøvrighedspersonerne i Bowstreet - det første „Politikontor“, som det dengang blev kaldt - lønnede efter det forkasteligste af alle Systemer, nemlig ved Sportler, som ofte erholdtes paa en saa skammelig Maade, at disse Embedsmænd fik Øgenavne som „Kræmmerdommere“ og andre, der noksom betegnede, hvor venale de vare. Den gamle John Townsend, som vi atter ved denne Leilighed ville ty til, har givet en Beskrivelse af den Maade, de gik frem paa, og han kjendte dem tilbunds. „Den sædvanlige Methode“, siger han, „var at udstede Arrestordrer og saa at tage alle stakkels Djævle op fra Gaderne, som derefter kun bleve løsladte imod at stille Kaution og erlægge 2 sh. 4 d., der tilfaldt Øvrighedspersonen. Naar de f. Ex. fik taget hundrede Fruentimmer op, beløb det sig saaledes til en Sum af 11 £ 13 sh. 4 d. I Fængsel kastede de Ingen af dem, da de tjente mere ved at løslade dem imod Kaution.“ Den gamle Bowstreet-Hædersmand giver dernæst en Skildring af Øvrighedspersonen, saaledes som han om Mandag Morgen sad med sin Skriver og gjorde Regnskabet op over disse ulovlig erhvervede Sportler. Disse Uordener vare da ogsaa saa iøinefaldende, at de tilsidst førte til Politibillen, der skilte Publikum af med disse Personer, som kun tjente til at opmuntre til Forbrydelser af enhver Art. I Aaret 1792 blev der oprettet syv nye „Politikontorer“, hvert med tre Øvrighedspersoner, som skiftedes til at fungere. Siden er Antallet blevet forøget til elleve, idet Forstadskontorerne ere komne til. Det er til disse Dommersæder, at alle Forbryderne i denne store By med dens halvtredie Million Indvaanere blive bragte for enten at blive summarisk afstraffede eller ogsaa afgivne til de ordinære Retter, for at deres Sag kan blive undersøgt.

Politiretterne kunne lignes ved ligesaa mange Brønde, der ere gravede ned igjennem Samfundets rolige Overflade, og hvorigjennem Udsvævelser, Vold og andre Forbrydelser i sydende Masser daglig boble op for Offentlighedens Øine. En Tilskuer kan ikke sidde hos Øvrighedspersonen, medens han fungerer paa Dommersædet blot i et Par Timer, uden at fornemme, at der igjennem Folkemængden bevæger sig Strømme af Fordærvelse ligesaa bestemt, som Passaten blæser i de tropiske Lande. Et Panorama af Syndighed ruller forbi ham, og med Gysen betænker han, at dette dog kun er som en enkelt Traad fra den Fabrik af Laster, der ligger skjult under hele Systemet af det fine, dannede og elegante Liv i Hovedstaden. I enhver Sag, der forelægges ham, maa Øvrighedspersonen paa sin egen Haand afgive en hurtig og retfærdig Kjendelse, hvis han ikke ønsker at nedkalde over sit Hoved en evig vaagende Presses Torden. Foruden hans Dommerfunktioner paaligger det ham endnu at besvare utallige Spørgsmaal og give alle Trængende Raad i Retssager; og alt det midt i en pestagtig Atmosphære, der maa virke deprimerende baade paa Sjæl og Legeme. Desuagtet bliver Arbeidet dog udført fortræffelig, og blandt den Sværm af Mennesker, der bliver bragt for ham, skifter han Retten ligesaa hurtig som Kadierne i de østerlandske Fortællinger og — med langt større Upartiskhed end de.

Af en Undersøgelse af Hovedstadspolitiets Kriminalrapporter fremgaar det, at Forbrydelserne have deres særegne Aarstider, hvori de fortrinsviis fremtræde. Saaledes forefalde Attentater paa Selvmord gjerne i Juni, Juli og August Maaneder, men sjeldent derimod i November; det synes, at der selv i Fuldbyrdelsen af denne fortvivlede Akt bliver taget Hensyn til Komfort. Overfald og Drukkenskab tage ogsaa vidunderlig til i Hundedagene. Om Vinteren derimod stiger Antallet af Indbrudstyverier, ligesom det ogsaa gjerne, uvist af hvad Grund, er i denne Aarstid, at falske Penge mest blive satte i Omløb.

De Sagers Natur, som blive bragte for de forskjellige Politiretter, varierer tildeels efter Nabolaget og andre Momenter. Bowstreet vedligeholder endnu fremfor de øvrige Retter den samme Overlegenhed, som den havde i gamle Dage, da Hestpatrouillen og det detektive Politi, der var bekjendt under Navn af Bow-street runners, endnu existerede, og denne Overlegenhed skyldes dens specielle Jurisdiktionsret over Personer, der høre ind under fremmede Love. Sager af denne Natur — saasom Ildspaasættelser, Mord og Bankerotter — blive førte hemmelig, i Regelen af Overdommeren, og Vidneforklaringerne blive da indsendte direkte til Udenrigsministeriet. Løsladte Fanger fra Forbryderkolonierne, der paany have forsyndet sig, blive her berøvede deres Attester (tickets) og satte fast ifølge en Arrestordre fra Indenrigsministeriet. Alle Sager, der angaae Statsindtægterne og Postvæsenet, saasom Tyverier udaf Breve, blive udelukkende paadømte i Bowstreet.

Themspolitiet har at gjøre med Mytterier og Mord, der begaaes paa Søen, og alle Stridigheder, der sortere under Handelsmarine-Akten, paadømmes selvfølgelig her,

saavelsom Størsteparten af de Forbrydelser, der begaaes i Dokkerne eller paa selve Floden. Drukkenskab, der jo er Sømændenes Skjødesynd, og den Insubordination, samme giver Anledning til, spille en væsentlig Rolle i de Sager, der skrive sig fra dette Distrikt. Worshipstreet er bekjendt eller rettere berygtet for det store Antal Mænd, som derfra anklages for at have slaaet deres Koner. Grunden dertil er kuriøs nok og burde give Philanthroperne et Vink til Forbedring af de Fattiges Boliger, istedetfor at der nu udstedes haarde Parlamentsakter imod Ægtemændene, hvilket i mange Tilfælde alene tjener til at gjøre det Onde, som opstaar af deres Brutalitet, endnu værre. Størstedelen af de Mænd, der anklages for at have slaaet deres Koner, komme fra Bethnalgreen, hvor der findes en Mænge store, gamle Bygninger, der leies ud til de arbeidende Klasser. Undertiden bor der hele tyve Familier i eet og samme Huus. Børnene lege omkring paa Gangene, der betragtes som en neutral Grund, de komme op at skjændes, og Mødrene ile da ivrig til for med Støien og Larmen at tage deres respektive Afkoms Parti. Denne Hurlumhei fordriver nu Mændene hen til Kroerne, hvor de drikke deres Porter med Iis og lytte til de behageligere Toner, som her bydes dem i Form af gratis Koncerter. Saa styrte Konerne igjen paa deres Side ud til Krostuerne for at hente deres Ægtemager, som de tiltale med alt Andet end forsonlige Ord, og bliver der grovt modtagne af de drukne Mænd, som saa næste Dag blive nappede og satte et halvt Aar i Fængsel, hvoraf Følgen bliver, at Familien i de fleste Tilfælde bliver ruineret og aldrig mere kan leve godt sammen. Nogle iblandt Øvrighedspersonerne, som have seet de fordærvelige Følger af dette System, have prøvet paa at løse Vanskeligheden ved at faa Manden til at indvilge i, at Konen oppebærer hans Ugeløn af Arbeidsherren, hvis Samtykke til dette Arrangement først er blevet indhentet. I mange Tilfælde er denne Plan lykkedes godt, idet Manden veed, at hans Kone ved det mindste Brud paa Kontrakten er istand til at forskaffe ham sex Maaneders Arrest, eftersom hans Dom nu alene er bleven udsat. Denne Magt bliver imidlertid ofte misbrugt i Konernes Hænder, og det er ikke sjeldent at høre dem sige ved den mindste Trudsel fra Mandens Side: „Pas Du bare Dig selv, eller jeg skal skaffe Dig „en Sexer“ paa Halsen!“

Betleri kommer især fore i Marlboroughstreet Politiret, fordi de rige Gader i dens Nærhed ere Hovedskuepladsen for denne Plage. Blinde Tiggere belemre især Regentstreet, Oxfordstreet og Piccadilly, der ere de stærkest besøgte Steder i Westend. Vi ville advare vore Læsere imod at nære Godgjørenhedstendentser imod den Slags Folk. Naar man ret vidste, hvorledes det egentlig hænger sammen, vilde Bønnerne om „en lille Skilling til den stakkels blinde Mand“, langtfra at vække Medlidenhed, meget snarere opvække Væmmelse. De blinde Tiggere ere gjerne de nederdrægtigste Slyngler i Hovedstaden, som blot tænke paa deres egne raae Tilbøieligheder, og for at tilfredsstille dem misbruge Goddædigheden. En af disse Folk, som nylig blev sat fast, blev truffet siddende ved sit Frokostbord med Skinke og fjorten Speilæg for sig! Westminster Politiretten modtager stadig ufrivillige Besøg af Fodgarderne, hvorimod man har bemærket det Særsyn, at ikke een af Hestgarderne i mange Aar har maattet møde for Retten.

Den Praxis har udviklet sig, at man gjør Politiøvrighederne til Uddelere af Publikums Almisser i saadanne Tilfælde, hvor den offentlige Godgjørenhed er bleven vækket igjennem Pressen. Mangen fattig og forladt Skabning har pludselig seet sig selv ikke alene navnkundig, men tillige forholdsviis rig alene derved, at Bladene have omtalt, hvorledes det er gaaet ham ved en af Retterne. Efterretningen derom flyver over hele Landet gjennem Times's Spalter, og i de to, tre første Maaneder derefter bliver Dommeren bestormet af Postanviisninger til den Trængende, idet Giverne ikke forlange Andet, end at der gjennem Aviserne skal kvitteres for Modtagelsen af Beløbet. De Summer, som saaledes aarlig tilflyde Retterne til Anvendelse i enkelte bestemte Tilfælde, udgjøre et meget betydeligt Beløb, og dertil kommer endnu, at der ved Siden heraf stadig strømmer mindre Summer ind til Fattigbøssen, hvis Indhold ligeledes bliver uddeelt efter Øvrighedens Godtbefindende. Den aarlige Indtægt af den sidstnævnte Kilde udgjør henved 300 Pd. St. respektive i Marlboroughstreet og i Bowstreet, og Størstedelen deraf bliver skjænket til værdige Trængende, hvis Sag er kommen for Retten, medens Resten bliver givet ud ved Juletid til de Fattige i Nabolaget i Form af Lys og Brændsel. Den private Godgjørenhed har saaledes en god Garanti for, at de milde Gaver faa en god Anvendelse. Øvrigheden opmuntrer vel neppe til disse Gaver, eftersom den betragter Almisseuddelingen som mindre vel forenelig med sine Embedspligter; men paa den anden Side kan det ikke nægtes, at en meget betydelig midlertidig Understøttelse paa denne Maade kommer Personer tilgode, hvis Trang Fattighusene dog ikke kunne afhjælpe. Værdige Trængende ere derved ofte blevne forsynede med de fornødne Midler til at aabne sig en Levevei, Haandværkere, hvis Værktøi var blevet ødelagt ved Ildsvaader, have faaet nyt anskaffet, og i nogle Tilfælde have Fruentimmer, der under særdeles trængende Omstændigheder have mistet deres Mænd, faaet fri Reise til Australien. De mange Tusinder, som i England blot forlange at vide, hvor sand Ulykke findes, for hurtig at ile den til Hjælp, faae større Garanti for, at de ikke blive bedragne, gjennem Politiretterne end gjennem private Ansøgninger, eftersom Øvrigheden er istand til at underkaste Sollicitanternes Angivelser en nøiagtig Prøvelse. Ikkedestomindre blive selv disse erfarne Embedsmænd nu og da narrede, og man har Exempler paa, at endog forholdsviis betydelige Summer ere blevne modtagne af dem til Subjekter, som siden have viist sig at være uværdige til saadan Understøttelse, hvorfor da ogsaa Pengene, naar Opdagelsen er skeet itide, med Givernes Samtykke ere blevne overførte paa Personer, der bedre fortjene at blive hjulpne.

De Sportler, Pengebøder og ved Konfiskationer indvundne Summer, der oppebæres af de elleve Politiretter i Hovedstaden samt af Øvrighederne i de udenfor samme beliggende Politidistrikter, udgjøre et meget betydeligt Beløb. I Aaret 1855 beløb det sig til 11,315 Pd. St. 16 sh. 6 d. Denne Sum bliver brugt til at afholde Retternes Udgifter med, hvilke, Embedsmændenes Lønninger og Lignende derunder indbefattet, i det samme Aar udgjorde en Sum af 63,021 Pd. St. = sh. 5 d. Dette Beløb maa ansees for rimeligt, naar man erindrer, at 60,000 Sager aarlig blive afgjorte, hvoraf mange udkræve et meget nøiagtigt Kjendskab saavel til de kongelige Love som til Landets gamle juridiske Vedtægter. Den Hovedforbedring, som udkræves, er en Forbedring af Lokalerne. Themsens Politiret er den eneste, hvis Bygning i Grunden passer til sin Bestemmelse. En lukket Gaard hører til den, hvor Politivognen kan kjøre ind og sætte Fangerne af uden at udsætte dem for Publikums Stirren, hvilket er et vigtigt Moment i bevægede Tider. Et Par af de andre Retsbygninger ere vel ganske godt indrettede, men mangle dog baade Plads og fri Luft; Lambeth, som dog er bygget fornylig, er aldeles forfeilet; mange af de øvrige Retter holdes i smaa Privatbygninger, og i to af dem udføres Forretningerne endog ovenpaa i de høiere Etager. Det er saaledes ganske almindeligt at høre Folk sige om En, der er bleven indstevnet for Retten i Hammersmith: „Han har været oppe ad de fyrretyve Trappetrin.“ Lige over for simple Folk — som disse Institutioner jo netop udelukkende have at gjøre med — burde der ved selve Rettens Haandhævelse tages et bestemt Hensyn til den ydre Fremtræden; man burde her gjenfinde de samme Formaliteter, som ved de høiere Retter og en Deel af deres Pomp. En Øvrighedsperson, der sidder og holder Dom, ligesom en anden Herre i sorte Klæder, er, om end ikke i de Dannedes Øine, saa dog ganske vist for de lavere Klasser, noget ganske andet end en Retslærd, der afgiver sine Kjendelser med Paryk og Dommerkappe paa; og den fuldstændige Mangel paa alt officielt Kostume, i Forbindelse med det Jaskeri i Forretningerne, som maa blive en nødvendig Følge af de nuværende indskrænkede Lokaler, er kun lidet skikket til at indgyde Folk Respekt. Det er ikke nok at Loven haandhæves, det er den Mening, som Folk faae om den, der gjør sin Virkning, og saalænge indtil Dommersædet bliver værdig udstyret, og de, der beklæde det, komme til at bære den Dragt, der adskiller Øvrighedspersonen fra enhver anden Person, saalænge vil ogsaa Loven, der ikke ubetinget kan gjøre det Indtryk, den skulde, miste sin moralske Magt over Delinkventerne. Den vulgære Frygt for Straf kan vel blive tilbage, men den Lektion, som følger med Domstolenes høitidelige Pomp og trænger dybere ind, den bliver der intet Spor af.

(Dgbl. efter The Quat. Review.)

Ædelstenenes Symbolik.

(Ved P. E. A.)

Lige ned til det 16de Aarhundrede, ved hvilken Tid fornemmelig Theophrastus Paracelsus vilde finde egne Lægedomskræfter i Stenene, har man tillagt Stene, og især de ædle, visse hemmelighedsfulde Kræfter og Egenskaber, og de Oldtids-Skribenter, der have beskrevet og omhandlet Stenene — f. Ex. Pseudo-Orpheus, Plinius (Naturhist.), Epiphanius, Psellus, Marbod og Isidor af Sevilla — ere fulde af Alskens Overtro og løierligt Tøi, hvilket da naturligviis findes gjentaget hos Skribenter om samme Emne fra Middelalderen og det 16de Aarhundrede, ja selv den arabiske Iman Ahmed Ben Jusuf Teifascite Anasite har i sin Bog om Ædelstenene, der allerede viser gode Kundskaber i Physik, anseet det for nødvendigt at omhandle Ædelstenenes symbolske og hemmelige Betydning. I den gamle Kultus vare de Stjernernes Sindbilleder, og denne Betydning tildeles de af Israels Propheter i deres Billedsprog, f. Ex. af Ezechiel I. 4, 16, 26 og 28, II. 13, 14 og 16, Daniel 10. 5, II. Moses 24. 10.

I Diamantens Symbolik er den et Sindbillede for Bestandighed, Kraft, Uskyld og alle andre Dyder; den hjælper mod Gift, Pest, Skræk, Søvnløshed og Troldskab, stiller Vrede og vedligeholder Kjærlighed mellem Ægtefolk. Man tilskrev den Kraft som Talisman; thi naar et Billede af Krigsguden eller af Herkules, der overvinder Hydra, var indgravet derpaa under en gunstig Aspekt og under Planeten Mars, da kunde Besidderen deraf overvinde alle sine Fiender, om de vare aldrig saa mange. Den Diamant, som den jødiske Offerpræst bar, naar han kom ud af det Allerhelligste paa Aarets tre store Fester, var en sikker Prophet for Fremtiden: var den hvid som Snee, forkyndte den en lykkelig Begivenhed; var den blodrød, truede Krig, og var den sort, saa havde man Almeensorg at frygte. Araberne troe endnu, at det Barn, som man i Fødselsøieblikket lægger en Diamant paa, aldrig faaer Fang eller faldende Syge, og at man kan kurere Kolik ved at bære den paa Maven. De troe ogsaa, at den, som svælger selv det allermindste Stykke af en Diamant, maa krepere paa Stedet.

I det 16de Aarhundrede indbildte man sig, at een Diamant fremstod af den anden, og man paastod, at en Prindsesse af Luxemburg havde saadanne Ynglediamanter („Heckdiamanten“), der i visse Tidsrum ynglede eller frembragte nye. I Templet i Yagernath fandtes et Afgudsbillede, hvis Øine vare to uhyre Diamanter, medens der i et Tempel i Madura i Indien stod fem Afgudsstøtter, hvis Øine vare dannede af Rubiner.

Rubinen troede de Gamle var Lykkens Sindbillede, den forjagede Sørgmodighed og undertrykte Vellyst, og fordrev overhoved alle onde Tanker; men forandrede den Farve, var det et daarligt Tegn; naar den derimod igjen antog sin naturlige Farve, var ogsaa Ulykken overstaaet; derfor modstod den Gift og beskyttede mod Pest. Ovid (Forvandlinger II. 1 o. flg.) beskriver Solgudens Bolig af Rubin og Gulvet af Smaragd. Vestsiden af det indiske Gudebjerg Meru er ligeledes Rubin (Padmaraga), og til Rabinernes inderste Paradiis føre tvende Rubinporte.

Karfunkelen skulde efter de Gamles Mening omtrent have de samme Egenskaber: den modstod Ilden, hjalp for Suurøiethed, fordrev onde Drømme og natlige Syner, og tjente som Modgift mod fordærvet og forpestet Luft. Oldtiden indviede den til Ceres, fordi den skal lyse i Mørket. Medens der er megen Tale om Karfunkelen i de østerlandske Eventyr, paastaar Psellus, at man kjender dens hemmelige Egenskaber altfor lidet.

Hyacinten hang man om Halsen for at blive fri for Pest; forresten var den hjertestyrkende, beskyttede mod Lynilden og formerede dens Rigdom, Klogskab og Ære, som bar den. Epiphanius sammenligner den med Salamanderen; thi ligesom denne har den ingen Skade af Ilden, men bringer den derimod til at slukne; derfor ere begge disse Symboler paa den sande Tro, der seirer over Lidenskabernes Flamme og undertrykker dem aldeles. Fordi den, som man sagde, i Ilden tabte sin Farve, skulde den betragtes som Symbol paa Troens Seier. Solinus paastaar, at den forandrer sin Farve efter Atmosphærens Indflydelse, idet den ved klar Himmel er glindsende og ved taaget, overskyet Horizont bliver mørk. Psellus paastaar, at naar den tages ind i Eddik, skal den kurere Hoste, Melancholi og Brok. Araberne tilskrev den en overordentlig heldig Indflydelse paa dens Forhold, der bærer den paa sig; thi den bevirker, at Besidderen i Andres Øine synes meget bedre og større, end han virkelig er, og derfor gaar Alt ham efter Ønske. Bærer man den, beskytter den mod Blodsting, og lægger man den paa sig, bevarer den mod slemme og ængstende Drømme; stikker man den ind under Tungen, fordriver den Tørst, og det Artigste er, at man aldrig har seet den paa en Druknets Haand.

Amethysten var af alle Ædelstene den mest afgjorte hos de romerske Damer, i det 11te Aarhundrede derimod aldeles foragtet. Som allerede Navnet angiver, skulde den hindre Fuldskab; derfor troede man, at man af Amethystdrikkekar ustraffet kunde svire saa meget som det skulde være, og skar som oftest et Bacchushoved ud paa den. Ogsaa denne troede man kunde fordrive slemme Tanker, samt skjænke Besidderen Aandsnærværelse og Fyrstegunst. Araberen Teifascite giver denne Steen Navnet Benfesk og siger, at der gives en guulagtig Afart, som øieblikkelig stiller Næseblod, naar den lægges paa en Blødendes Pande.

Af Saphirens Egenskaber gjorde Oldtiden mange Ophævelser. Hos Grækerne var den helliget Jupiter, i Ægypten bar Ypperstepræsten en saadan Steen paa Brystet, og denne var, som Aelian siger, Sandhedens Billede. Jupiters Præster havde ogsaa saadanne Stene som Pryd paa sine Gevandter, men hovedsagelig vel som Sindbillede paa Himlens Farve, hvorover Jupiter herskede. I Middelalderen troede man, at den kunde aabne Døre og bryde Lænker, og Troldkarle og Manere brugte den til at mane de Døde og Fanden med. Man troede, at den lindrede Feberhede og hindrede altfor stærk Sved, rensede Øinene, ophævede Tungefeil ved Talen, fordrev Hovedpine, ja lægede Saar, naar den stødtes og reves ud i Melk. Men det var en nødvendig Betingelse, at den, som bar den og saaledes brugte den, var kydsk. — Det Samme gjaldt ogsaa den, der bar Jaspisen; men da hjalp den ogsaa mod Feber og Vatersot, understøttede Kvinderne under Fødselen og fordrev Spøgelser. Araberne tilskrev den Helsebod mod Hals- og Mavesygdomme.

Agaten virkede endnu kraftigere; den helbredede Skorpionstik og erhvervede dem, som bar den, Kvindernes Kjærlighed og Mændenes Agtelse; er han syg, bliver han formedelst Agaten frisk igjen; han er uovervindelig, og bliver paa Reiser aldrig overfalden af Røvere, om han fører aldrig saa mange Skatte med sig.

Karneolen, som Agaten ofte forvexles med, er bleven de Gamle aldeles ubekjendt og forekommer først hos Marbod, der tilskriver den fornemmelig blodstillende Kraft, og anbefaler dens Anvendelse ved saadanne Fruentimmersygdomme. Det Samme troe Araberne, og de indbilde sig ogsaa, at den er god for Tænderne og mod Vrede, og derfor bære de den meget ofte foruden Agaten i sine Signetringe. (Fortsættes.)

Literatur.

A. Munchs længe forventede historiske Tragedie **Lord William Russell**, der i Søndags gik over Scenen med stort Bifald (Forfatteren fremkaldtes), er samtidig med Opførelsen kommen i Boghandelen. Stykket, der er forlagt af Chr. Tønsberg, udgjør 9 brede Oktavark og koster 60 ß. — Idet vi forøvrigt henvise til den foran i Bladet optagne Afhandling, tillade vi os her at bringe i Erindring, at den Katastrophe, som Digteren har behandlet, findes historisk fremstillet i den Skizze af Guizot, som vi have givet i de første Nummere af vort Blad for iaar.

Paa P. T. Mallings Forlag er udkommet **Reiseskitser fra Norden af H. R.** Ved „Norden" er her hovedsagelig at forstaae Skotland, ihvorvel et Par Skizzer ogsaa ere fra vort Land og fra Danmark. Samme Forfatter har, om vi ikke feile, nylig givet nogle tilsvarende Skizzer fra Syden, hvilke ere udkomne i Danmark, og paa en dansk Boghandlers Forlag. — Fra Hr. Mallings Side er Bogen smukt udstyret. Den udgjør 205 Oktavsider og koster 72 ß.

Ved sidste **Naturforskermøde i Christiania** udstedtes ikke alene Adgangstegn til Naturforskere, men ogsaa til en heel Deel Personer, der ikke hørte til Faget. Disse Billetter, der betaltes med en Daler Stykket, aabnede Adgang til Forhandlingerne, visse Middage og Soireer i Frimurerlogen, samt tilsagde Enhver, naar Forhandlingerne ved Mødet udkom, at han „mod Tegnet skulde erholde et Exemplar af samme." Af disse Herligheder vare imidlertid de førstnævnte neppe noget at betale stort for. For Ikke-Naturforskere kunde i Regelen blot de almindelige Møder have nogen Interesse; men disse holdtes i Universitetets Festivitetssal, paa hvis Galleri man Lidet eller Intet kunde høre. Entreen dertil kunde da billigviis i intetsomhelst Fald ansættes til mange Skilling. Efterat Staten til Mødet havde bevilget Hundreder og Universitetet gratis afgivet Lokale, syntes det endog billigt, at man havde ladet Adgangen være fri for Alle og Enhver. Endnu mindre vare „Middagene" og „Soireerne" i Logen noget at betale for, da det skulde bero paa Rummet, om man der kunde blive med, og man desuden der havde at betale for sig. Hvad man ved sin Billet her opnaaede, var ene og alene at faa Tilladelse til igjen at løse en anden Billet. Det eneste reelle Gode for de passive Deeltagere var altsaa Beretningen. Men ved Haabet om den tror jeg ogsaa de fleste bestemte sig til at være tilfredse. Ved at betale sin Daler prænumererte de kun paa den; med Resten fik det da tildeels være det Samme. Men hvad skeer, da nu Beretningen udkommer? Man gaar til Feilberg & Landmark, som have at udlevere den til Deeltagerne, og foreviser sin Billet, hvorpaa det med tydelige, skjønt latinske Bogstaver staar: „Naar Beretningen om Forhandlingerne ved Naturforskermødet udkommer, kan mod dette Tegn erholdes et Exemplar af samme." Men istedetfor Beretning faar man den Besked, at de have Ordre til blot at udlevere den til de „aktive Deeltagere", og at det er en Feiltagelse, naar det ikke er udstrøget paa Adgangstegnet, at Beretningen skulde erholdes. Nu er det allerede en Snurrighed at trykke Billetter i et specielt Øiemed og slette Halvparten af Paaskriften ud paa dem alle sammen, inden de omdeles; dog, det kunde jo ogsaa tænkes Folk af det Slags Smag og Forretningsmaade. Men en Urimelighed er det, naar Vedkommende først udgive deslige Billetter, og først om Aar og Dag lade Indløserne vide, at de havde den geheime Tanke bag Øret, at det eller det er at betragte som udslettet. Denne naturvidenskabelige Opfatning af Forskrivelser er næsten altfor naiv, til at man ikke skulde fristes til at tro, der er kommet en besynderlig Vildfarelse med i Spillet. Det er ligesom om en Forretningsmand vilde svare den, der præsenterer ham hans Obligation til Indfrielse: „det er en Feiltagelse, min Ven, - hvad Dokumentet lyder paa, skulde være overstrøget." I og for sig kan hiin Behanglingsmaade af de passive Deeltagere ikke undskyldes, - selv om de for sine Entreepenge maatte have nydt andre Fordele, end Tilfældet. Men dobbelt uundskyldelig bliver den derved, at man ikke i Forveien underretter dem om den forandrede Beslutning, men lader dem i Masse løbe April til Boghandlerne.

Norge.

Christiania. Igaar Aften (18de Decbr.) konstituerede sig det nye Videnskabernes Selskab i Christiania, til hvis Stiftelse, som bekjendt, først en Anonym skjænkede engang for Alle 1000 Spd. og siden Kronprindsen, da Storthinget havde nægtet noget Bidrag, 500 Spd. aarlig indtil Videre. Efterat nu Universitetslærerne, som maa betragtes som Selskabets egentlige Konstituenter, havde vedtaget Statuter, og indbudt nogle Videnskabsmænd udenfor deres egen Midte til at indtræde i Selskabet, valgtes igaar Bestyrelsen. Præsident blev Professor Chr. Boeck (Professor Hansteen havde skriftlig frabedet sig Valg), Vicepræsident Prof. C. Holmboe, efterat Statsraad Stang, som næst Boeck havde havt de fleste Stemmer til Præsident, havde erklæret, at han ikke vilde see sig istand til at modtage Valg. Generalsekretær blev Prof. Sars. I den naturvidenskabelige Sektion blev Prof. Faye, Formand, Prof. Rasch Vice-Formand og Stipendiat Normann Sekretær. I den historisk-philosophiske Sektion valgtes Prof. Caspari til Formand, og da han undslog sig Prof. Aubert, Høiesterets-Assessor Motzfeldt til Viceformand, og Prof. Monrad til Sekretær. Vi haabe senere at kunne levere Statuterne og en Liste over Selskabets Medlemmer, der nu ere noget over 40.

— Idag Morges (19de Decbr.) afgik Ole Vig, Folkevennens Redaktør, ved Døden efter et kort Sygeleie. Denne Efterretning vil modtages med Deeltagelse ikke blot af de Mange, der i Et og Alt deelte hans Anskuelser, men ogsaa af dem, der i væsentlige Ting maatte være af afvigende Meninger fra ham. Var hans Forfattervirksomhed end ikke uden Eensidighed - og dette fulgte tildeels af det Dannelsens Standpunkt, hvorpaa han befandt sig, - har den ikke desmindre som vækkende og belivende i videre Kredse været til Gavn for Mange. Og om han end ved stødende Overgreb har fjernet Enkelte fra sig, som ellers vilde været med ham, og fremkaldt en saameget stærkere Rivning imellem Partierne, vil dette endog blandt hans Modstandere - og vi have selv været blandt dem - ikke kunne hindre Anerkjendelsen af hans Fortjenester overhovedet som populær Forfatter. Og vanskeligt vil det blive for Folkeoplysningsselskabet at opdrive en Mand til Redaktør af dets Tidsskrift, som ved sin Skrivemaade kan regne paa samme Deeltagelse hos de simplere Klasser Læsere som Vig.

— Den 12te Decbr. foretog Kunstforeningen sin aarlige Udlodning, bestaaende af 32 Malerier af de norske Kunstnere og 18 do. af udenlandske Kunstnere, samt 4 Stkr. Skulpturarbeider foruden endeel Steentryk, Kobberstik m. m. Saavel Foreningens Indtægter som Udgifter have i Aarets Løb udgjort omtr. 5,600 Spd.; for Malerier og Kunstsager er udbetalt 3373 Spd. 51 ß, foruden 107 Spd. 100 ß til Rammer. Den nordiske Kunstudstilling har givet en Indtægt af 1523 Spd. 37 ß, og medført en Udgift af 1160 Spd. 58 ß. I Aarets Løb ere 23 Medlemmer afgaaede og 141 nye indmeldte. Den forrige Bestyrelse gjenvalgtes.

— Den 14de Decbr. gaves i Frimurerlogens store Sal den 1ste af de Abonnementskoncerter, hvortil der ihøst indbødes. Tilhørernes Antal var omtr. 1000 og Udfaldet af den hele Koncert ifølge Kyndiges Dom tilfredsstillende, om end ikke overtræffende Forventningen.

— Under 10de Decbr. er det bestemt, at der skal nedsættes en Kommission til at undersøge Handelsforholdene i Nordlands Amt og afgive underdanigst Indstilling om hvorvidt der maatte være Anledning til fra det Offentliges Side at træffe nogen Forføining, sigtende til at bevirke nogen Forandring i disse, og navnlig om det kan ansees tilraadeligt at anlægge en ny Kjøbstad inden Amtet samt i bekræftende Fald at anstille de fornødne lokale Undersøgelser og fremkomme med underdanigst Forslag om Stedet, hvor saadan Kjøbstad hensigtsmæssigst burde anlægges.

— Under 10de d. M. er Chefen for hevneske Kompagni af romsdalske nationale Musketeerkorps under den throndhjemske Infanteribrigade, Kapitain P. A. Birch udnævnt til Oberstlieutenant og Chef for throndhjemske nationale Jægerkorps under samme Brigade.

Under s. D. er Kand. med. T. J. Løberg ansat som Overlæge for den spedalske Sygdom fra 1ste Januar 1858 og indtil Udgangen af indeværende Budgettermin.

Under s. D. er Handlende i Grimstad M. S. Tvedten anerkjendt som hamburgsk Vicekonsul sammesteds.

— Under s. D. ere Professor i Mineralogi ved Universitetet B. M. Keilhau, samt Expeditionschef for Postafdelingen under Departementet for det Indre L. M. Lassen, ifølge Ansøgninger meddeelte Afsked i Naade, Førstnævnte med en aarlig Pension af 1350 Spd. og Sidstnævnte med aarlige Vartpenge 650 Spd.

Under s. D. ere Efternævnte ifølge Ansøgninger meddelte Afsked i Naade, nemlig: Toldkasserer i Moss H. C. Finne, med aarlig Pension 900 Spd.; Toldkasserer i Mandal C. H. Sibbern, med aarlig Pension 800 Spd.; Indrulleringschef og Overlods i Bergens Distrikt S. L. Lous, med aarlig Pension 1000 Spd., og Branddirektør i Drammen N. M. Rosenberg.

— Kand. jur. O. M. Lie er den 15de Decbr. af Justits-Departementet meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne.

— Underretssagfører, Exam. jur. E. M. Fredriksen er s. D. af Justits-Departementet meddeelt Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

— I den mod Rektor Musæus i Christianssand anlagte Justitssag afsagde Høiesteret den 18de December følgende Dom: „Rektor Johannes Musæus bør for Forbrydelse mod Kriminallovens Kapitel 24 §§ 27, 28 og 30 at straffes med Embedsfortabelse samt udrede Sagens Omkostninger overeensstemmende med de ergangne Domme, dog saaledes, at Overretssagfører Schjelderups Salarium som Referent i Hovedsagen bestemmes til 300 Spd. Saa betaler Tiltalte og i Salarier for Thingsvidnerne i Christiania og Christianssand d. 22de September og 13de Oktober 1857, til Overretssagfører Ottesen 3 og til Overretssagfører Schjelderup 6 Spd. samt i Salarium til Aktor for Høiesteret Advokat Kraft 150 Spd."

— I Mandags ankom DHrr. Wall og Eiffe som Fuldmægtige for endeel af de 7 standsede Hamburgerhuse. Disse 7 Huse skulle tilsammen have paadraget sig over 6 Mill. Mk. Akcepter paa Norge.

— Med Dampskib afsendtes 15de Decbr. til Hamburg og Altona 348,967 Spd. 80 ß., hvoraf 60,000 Spd. fra Finantsdepartementet og Resten fra Banken og Private. Den 7de Decbr. besluttede Bankadministrattionen i Throndhjem at 500,000 i Sølv skulde afsendes fra Christiania til Hamburg.

— Hamburg har faaet et Laan paa 10 Mill. Mk. hos Østerrige, hvilket Borgerskabet har besluttet at anvende til Udlaan til store Huse. Igaar bragte Telegraphen Efterretning om, at Schulte & Schemmann, i sit Slags det betydeligste Huus paa Fastlandet, har standset.

— Telegraphdepesche fra Christiania Bankadministration til Hr. Salomon Heine i Hamburg og Suhr i Kjøbenhavn, dat. 17de Decbr. 1857:

„I et Møde igaar paa Christiania Børs af Deputerede fra flere norske Byer, enedes man i det Ønske, at udenlandske Ihændehavere af Vexelprotester vilde henvende sig til den nylig oprettede norske Kreditbank om Inkassation, som den vil paatage sig, naar der, om fornødent, kan gives gode Debitorer, som stille Sikkerhed, Udsigt til at betale efterhaanden i et Tidsrum af indtil atten Maaneder.

Den norske Kreditbank er det største og solideste Institut af den Art her i Landet. Hambro & Søn og Flere i London har allerede sendt Kreditbanken Vexler til Inkassation.

Megen Forvirring og Ulykke vil forhindres ved at samle Indfordringerne paa denne ene Haand for hele Landet.

Vi anbefale dette Forslag paa det Bedste, og bede Dem om, at offentliggjøre i Hamburg, at de anseer det rigtigst, og tilraader, at Inkassationer i Norge overdrages den norske Kreditbank i Christiania, som vil træffe de bedste og sikreste Arrangements.

Efter Indtrykket af det afholdte Møde, var Tilstanden før Handelskrisen i Almindelighed fremskridende og god."

Drammen. Paa Bragerøen afbrændte 14de Decbr. 3 Gaarde, assurerede for 2590 Spd.

Odalen. Den 25de Novbr. døde den ældste Præst her i Landet Erik Christopher Blix Rynning, 85 Aar gammel.

Frederiksstad. Paa Kragerøen døde 2den Decbr. Krigsraad Qvisling, der var den ældste Dannebrogsridder i Norge. Formedelst sin udmærkede Tapperhed fik han som Lieutenant 1808 denne Orden, og blev efterat have taget Afsked fra Tjenesten, Undertoldbetjent i Frederiksstad.

Hermed følger som Tillæg Storthings-Efterretninger Nr. 77—84.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Christiania 1857.

Nr. 52. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 27de December. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 6. Aarg.

Indhold.

„Lord William Russell“
og dets Udførelse paa Christiania Theater.

(Fortsat fra forrige Nr.)

I anden Akt henflyttes Scenen til London; Howard træder ind i Hertugens Forgemak for at forlange Audience. Allerede ved den første Replik viser Hr. Petersen, at han ikke udtømmende har studeret disse Partier af Rollen, idet han nemlig i ufordulgt Bevægelse og med bydende Tone siger til en tilstedeværende Betjent:

Meld mig - Lord Howard, - strax hos Hertugen!

I hvilket Øiemed kommer Howard? Jo, for selv at røbe de oprørske Planer, som han frygter for ikke længer kan skjules, - og saaledes ved en tilsyneladende frivillig Bekjendelse muligviis frelse sig selv. Men hvis saa er, da vil en Mand med hans Charakteer for det Første ikke træde ind med en Heftighed, som maa gjøre det klart for Betjenten, at der er noget Galt paafærde; han er desuden en letsindig Mand, som indtil han støder paa Oberst Rumsey endnu smigrer sig med, at Alt maa gaa godt og som hykler Sorgløshed ikke alene for at skuffe Andre, men ogsaa for at skuffe sig selv og neddysse den indre Angst, der ideligen martrer ham, - og for det Andet er Howard feig, men i saa Fald vil den ringeste Domestiks Velvillie have Betydning for ham paa det Sted og under de Omstændigheder, hvori han befinder sig; havde Hertugens Hund været tilstede, saa vilde Howard have lokket den til sig, spurgt om dens Navn og klappet den. Den lille Scene med Rumsey gaar vel nok, men under det Paafølgende, ligeoverfor Hertugen, tager Hr. Petersen atter Feil. De to Repliker:

Jeg nægter ei, at jeg var der tilstede
Vel et Par Gange, men — o. s. v.

samt:

Jeg vilde lade Sagen modnes, Herre!
For saa paa eengang o. s. v.

fremsiger han med flydende Tunge, sikker Holdning og endog med en vis overbevisende Kraft; men saa geläufig lyver man ikke ligeoverfor en fyrstelig Person, naar det gjælder Liv og Død. Her viser det sig aabenbart, at vedkommende Skuespiller kun har studeret Howards Charakteer, men ikke Situationens Indflydelse paa samme. Paa Veien fra Stratton til London har Howard ganske rigtigt forberedt sig paa Sammenkomsten med Hertugen, han har lært udenad den Tale han vil holde, sagt sig selv, at den maa fremføres med flydende Tunge, med Sikkerhed i Blik og Holdning, Optrinet har han stadigen imagineret sig og mere end eengang spillet den hele Rolle igjennem, men alt eftersom det afgjørende Øieblik nærmer sig, synker Modet, Sammentræffet med Rumsey ødelægger den Rest, der er tilbage og naar Hertugen viser sig, saa er Selvbeherskelsen borte, og af den velstuderede Tale har han kun beholdt enkelte forvirrede og om hinanden kastede Brudstykker, Tanketraaden glipper hvert Øieblik, Ordene sidder ham fast i Halsen, han snapper efter Luft, han er ikke længere Herre over sin Holdning, - Bevidstheden om alt dette forøger endmere hans Forvirring og i denne Retning gaar det stigende fremad, indtil han endelig med Ynkværdighedens yderste Udtryk fremstammer sit:

Endnu jeg har
Dog Ting af Vigtighed at aabenbare,
Som ei de Andre kunne komme med.

Feilagtigt er det ogsaa naar Howard senerehen glatvæk angiver alle de medskyldige Lorder og først standser ved Russells Navn. Skuespilleren bør betænke, at saaledes kunde Howard ikke handle, thi ond er han egentlig ikke; han kjæmper for sit Liv, men vil dog gjerne vinde det for den billigste Priis; det vil koste et Hoved har Rumsey sagt, for hvert Navn holder han altsaa inde, kaster et Blik paa Hertugen, et Blik, hvori der ligger en Bøn om Forbarmelse og en angstfuld Speiden efter det Indtryk, det nys nævnte Navn har fremkaldt; men Hertugens Ansigt er ubevægeligt, thi det er Russells Navn han vil høre, og Howard skjønner, at endnu En maa forraades, ifald han skal kunne frelse sig; det skeer - endnu et Navn opgives, derpaa samme stumme Spil og saaledes hele Rækken igjennem indtil han kommer til Russell - men nei, det er formeget, han kan ikke, Tungen svigter ham, da spores endelig paa Hertugens Ansigt det Udtryk af Tilfredshed, som Howard med Fortvivlelse har speidet efter, og da hiin hjælper ham paa Glid og selv nævner Navnet, da er det ligesom den letsindige Mand aander friere igjen, idet han udgisper:

I har det sagt, ei jeg, min høie Herre.

Hos Hr. Jørgensen, som Hertug Jacob, kommer ethvert af Rollens fremherskende Træk til fuldkommen Klarhed; allerede i den tause Gaaen over Scenen ved hans første Indtræden ligger der en heel Charakteristik; nok muligt, at man kunde ønske en noget skarpere Individualiseren, at Bigotteriet, Herskelysten, Hævnsygen o. s. v., havde aabenbaret sig i en eiendommeligere, en fra alle Andre mere adskilt Personlighed, men det bliver et stort Spørgsmaal om dette kunde skee uden at stille Hertugen formeget i Forgrunden og saaledes forrykke Stykkets naturlige Perspektiv. Priseligt er det, at Hr. Jørgensen saa stærkt fremhæver det mørke Religionssværmeri; thi i Kraft af dette faar Hertugen subjektiv Ret ligeoverfor Russell, og saaledes er dog almindeligviis det sande Forhold; vilde alle Skuespillere lægge tilbørligt Mærke dertil, saa undgik man maaskee hine selvbevidste Skurke, som intetsteds findes udenfor Scenen.

Scenen i Lord Russells Huus, hvor Oppositionens Høvdinger ere forsamlede, vilde utvivlsomt vinde meget, dersom den, fra det Øieblik Varselet om den overhængende Fare gjennem Lady Rachel er meddeelt, blev fra de Sammensvornes Side given med et stærkere Udtryk af feberagtig Spænding. Vistnok ere de fleste af de Tilstedeværende modige Mænd, Cavendish vil endog senerehen gaa i Døden for sin Ven, - men Et er roligt at møde en uundgaaelig, bestemt Skjæbne, - og et Andet at vente paa en uvis Lod, at oppebie Svaret, naar Spørgsmaalet dreier sig om Frelse eller Ikke-Frelse; i dette sidste Tilfælde ytrer maaskee den modige Mand en stærkere Uro end den Feige; thi hiin har Handlekraft og kan ikke bruge den, netop fordi Faren er uvis, medens den sidste, saalænge han kan, neddysser sin Angst med allehaande falske Trøstegrunde. Uheldigt virker ogsaa Tjenerskabets Indstyrten ved Aktens Slutning; Forfatterens Mening har naturligviis været at forberede den paafølgende Arrestation, - gjennem Huusfolkenes forskjellige Udtryk af Sorg, Forfærdelse o. s. v. at give et Billede af den Stemning, som Russells Fængsling fremkalder blandt Massen, men dette forfeiles selvfølgelig aldeles, naar man kun lader en Flok Mennesker optræde uden Spor af Deeltagelse, ja endog uden Tegn paa, at de fatte Situationen.

En farlig Sag er det, at bringe en Retsforhandling paa Scenen, saafremt den skal virke dramatisk; men dobbelt Omhu bør derfor ogsaa et Theater anvende paa deslige Scener, og det saamegetmere ifald den reent dramatiske Virkning kun partielt er tilsigtet af Forfatteren, - og saaledes er det Tilfældet i Munchs Tragedie. Dramatisk Virkning er kun tilstede i det Tilfælde, at Situationen eller Charaktererne ved indbyrdes Rivning drive hinanden fremad og derved udlokke et Resultat; men her skal intet Saadant skee, over William Russell er Dødsdommen i Grunden afsagt endnu forinden han føres for Skranken, hans Optræden være som den vil, hans Forsvar være noksaa glimrende, - de Eedsvorne have deres Instrux, og den fravige de ikke. Men hvis en saadan dramatisk Virkning ligger udenfor Værkets Plan, saa kræve vi, at der idetmindste gives os et plastisk Billede, og dertil er rigelig Anledning forhaanden; vi kræve, at enhver Optrædende skal være kunstnerisk og ikke blot materielt tilstede; de hjælper lidet at overfylde Retssalen med Statister ifald ikke disse som Tilhørere tage Deel i Handlingen, i dem kræve vi at see et Billede paa det oprørte engelske Folk, - Spænding, Forventning, Forbitrelse, Hengivenhed for den Anklagede o. s. v. maa være læselig paa alle Ansigter; kan dette ikke opdrives, da er det bedre at give den hele Forhandling uden hiint stortallige Auditorium, thi hvad der ikke virker til den rette Forstaaelse, det virker mod den. Noget mere udtryksfulde Hoveder kunde man ogsaa ønske hos DHrr. Jurymænd, og denne Fordring er det ialfald let at fyldestgjøre. Ganske rigtigt er det forresten af Hr. Nielsen at give Dommerens Rolle uden nogetsomhelst individuelt Præg; thi hos Dommeren paa Dommersædet er Personligheden ophævet, vi ville ikke see Russell domfældt af denne eller hiin Øvrighedsperson, men af Englands høieste Tribunal, - hvem der repræsenterer dette er os ligegyldigt.

I denne Akt er Hr. Petersen heldigst som Lord Howard; Indvirkningen af Russells Nærværelse kommer klart frem; Aflæggelsen af Vidnesbyrdet og hvad derpaa følger er i alle Dele som det bør være, men over den foregaaende Replik:

Just som jeg
Stod færdig til at gaa den tunge Gang
Herhid, for efter Borgerpligt o. s. v.

kunde man dog ønske en større Gjennemsigtighed - og lidt mindre ubevidst Deklamation; over denne Replik skal der nemlig være udbredt et dobbelt Skjær, - man skal baade see Howards egen Bevægelse, hans indre Rystelse ved Essex's Død og Hertugens Instruktion, ifølge hvilken hans hele Beretning er affattet; det er en vanskelig Opgave, som her er stillet Skuespilleren, men at løse deslige Vanskeligheder er netop det Interessanteste for den høiere Kunstner.

Om Hr. Wiehe som William Russell skal jeg ganske undlade at ytre mig; Forfatteren af denne Kritik har nylig havt Anledning til om ham at udtale sin Formening, og Enhver, som kjender saavel Hr. Wiehe som det heromhandlede Drama, vil med Lethed paa egen Haand kunne opgjøre sin Mening.

Jeg skal nu gaa over til en kort Betragtning af 4de og 5te Akt, der i en vis Forstand danne et Afsnit for sig selv. Dersom ikke en Person kan virke dramatisk ved at være Gjenstand for Handling ligesaavel som ved at være den Handlende, da vilde disse Akter maaskee være uberettigede i en Tragedie, men saaledes forholder det sig i Virkeligheden ikke; i Hamlet er det netop Hovedfigurens Mangel paa Handledygtighed, som betinger det Heles dramatiske Virkning, og om William Russell end ikke i denne sidste Deel af Stykket optræder handlende, saa er dog den indre Handling, de paa hinanden følgende sjælelige Udviklinger i fuld Gang ligetil Enden, og for Lady Rachels Vedkommende, da er hellerikke den ydre Handling stillestaaende ligetil Slutningen af 4de Akt. Hendes Sammenstød med Howard og senere med Hertuginden, ligesom Scenen i Fængslet mellem Russell og Hertugen er Altsammen fuldkommen dramatiske Momenter, thi ved ethvert af dem er nødvendigviis Situationen rykket et Skridt fremad og den endelige Slutning derved yderligere forberedt.

Hr. Wolfs Fremstilling af Lord Cavendish er sand og hjertelig, den passer ganske ind under Stemningen; i Scenen med Burnet spores tydeligt, at han kommer i en bestemt Hensigt til Fængslet og i den derpaa følgende Enetale med Russell ligger der over hans Spil en Inderlighed, blandet med dyb Smerte, som i Et og Alt er skikket til at stille disse smukke Partier i det Lys, Forfatteren har tilsigtet.

Howards Monolog i 8de Scene gives af Hr. Petersen med en vis eensformig Deklamation, som her er aldeles paa urette Sted. Alle de korte, hvasse Sætninger, hvoraf Monologen bestaar og hvori der under idelige Tankespring spores en rig Vexlen af Stemninger, kræver nødvendigviis en hertil svarende Stigen og Synken

af Tonen, en hurtigere eller langsommere Takt, en Røst, der snart hæver sig, snart igjen falder, alt eftersom Indholdet tilsiger det; men fremfor alt kræves, at Skuespilleren virkelig i Momentet gjennemlever alle hine vexlende Stemninger istedetfor at fortælle, hvorledes han føler dem. Hvo indseer ikke, at i den første Linie:

Han kjendte mig! — saa gjør de Alle — Alle

maa det første Udraab gives med en ganske anden Betoning og i en ganske anden Takt end det Øvrige; det maa udslynges hvast, forskræmt, i Skrækkens første Øieblik, derpaa en Pause og saa tilføies Resten dæmpet, jamrende, synkende sammen under Vægten af den Følelse, som derved griber ham. En anden Feil er det, naar Hr. Petersen i enkelte Sætninger lægger for Dagen, at han kjender den Indvending, som ifølge Rollens Forskrift skal komme bagefter. Med langt større Sandhed vilde han f. Ex. kunne fremsige sit

Jeg maa til Hertugen — at bede ham —

naar han ikke lod sig mærke med, at han huskede paa, hvorledes han skal afbryde sig med Ordet „Hvorom?“ thi den Indvending, som ligger i dette „Hvorom“ skal jo først opdukke for Howards Tanke efter at den første Linie er udsagt; thi har han Indvendingen paa rede Haand iforveien, da bliver hans Forsæt at gaa til Hertugen meningsløst. Gjennemarbeides Repliken saaledes i Enkelthederne, da vil det være umuligt for en dygtig Skuespiller blot at deklamere den, han vil næsten nødes til at give den med virkeligt Spil og altsaa ogsaa med dramatisk Virkning.

Det paafølgende Sammenstød med Lady Rachel gaar langt bedre, og naar Howard efter Udraabet: „kun Liv, kun Liv!“ forlader Scenen, saa er Bifaldet velfortjent. Jeg har opholdt mig saameget ved Lord Howards Rolle, fordi den forekommer mig at være den vanskeligste Opgave, Stykket frembyder til Løsning af en tænkende Kunstner; jeg kan ikke betvivle, at Rollen er heldigt anbragt hos Hr. Petersen og rimeligviis vilde de paafølgende Opførelser have rettet paa Mangt og Meget af hvad ovenfor er gjort Indvendinger imod; naar jeg desuagtet ikke har tilbageholdt mine Bemærkninger, saa er det fordi jeg tror de ville kunne anvendes ogsaa udenfor det givne Tilfælde.

Sammenstødet mellem Hertuginden og Lady Rachel i 12te Scene hører fra Forfatterens Haand til Stykkets Glandspunkter, men for at det ogsaa skal kunne blive dette paa Scenen, maa Jfr. Svendsen give os noget Mere; at hun river Papiret af Hertugindens Haand og kaster det for hendes Fødder, betyder i Grunden Intet, saalænge denne Handling ikke øiensynligen er en ligefrem Følge af den sjælelige Høihed, hvortil det Foregaaende af Scenen har løftet hende op; naar vi altsaa faae Handlingen uden i tilstrækkelig Grad at spore dens Forudsætning, da er visselig ikke Alt, som det bør være.

5te Akt er utvivlsomt fra Fremstillingens Side den mest harmonisk virkende i hele Stykket; DHrr. Martini og Giebelhausen passe fortrinligen ind i deres Partier og gjengive dem netop saa stærkt markerede, som deres Forhold til det Hele paabyder.

Angaaende Scenen mellem Hertugen og Russell kunde der maaskee rettes en Anke mod Forfatteren; Hertugen kommer for at tilbyde den Dødsdømte Liv og Frihed ifald han fuldstændigt underkaster sig, fornægter sin fordums Færd, anerkjender Kongehusets guddommelige absolute Ret og om alt dette afgiver en Erklæring med Haand og Segl. Men kan her virkelig være noget Valg? Maatte ikke selv en svagere Sjæl end Lord Russell foretrække Døden for et saadant Vilkaar? En langt haardere Fristelse vilde han havt at bestaa, ifald Hertugen istedetfor en offentlig Tilbagekaldelse havde forlangt en hemmelig, hvilken jo for en Mand, som Russell, vilde være ligesaa bindende. Men Forfatteren har desuagtet ubestrideligen valgt den rette Vei; thi for det Første kommer Hertugen neppe til Fængslet med oprigtigt Ønske om at frelse Russells Liv, men vel nærmest for at berolige sin Samvittighed, og denne maa hos en Charakteer som Hertugen ansees for saa rummelig, at Øiemedet opnaaes selv om han forelægger sit Slagtoffer en uantagelig Betingelse, og desforuden nærer naturligviis Fanatikeren saa megen Ringeagt for Sandheden af en „Kjætters“ Overbeviisning og Meninger, at Russells mulige Beslutning maa for ham stille sig langt tvivlsommere, end for den Uhildede. Hvis altsaa Forfatteren her har nægtet sin Helt en end større Glorie, saa har han ogsaa i en end høiere Grad fyldestgjort den psychologiske Sandhed.

Jeg har nu upartisk udtalt mig over Opførelsen af „Lord William Russell“ og, som jeg i Begyndelsen af min Opsats ytrede, vil den skjønsomme Læser af de paapegede Enkeltheder kunne danne sig et nogenlunde anskueligt Begreb om Christiania Theaters Standpunkt som Kunstanstalt. Falder Betragtningen end ikke i alle Dele fordeelagtigt ud, saa rammes ingenlunde dets enkelte Medlemmer deraf; thi et Theater kan tælle ypperlige Kræfter blandt sit Personale og dog som Heelhed betragtet staa temmelig lavt; saameget maa vi dog være enige om, at Impulsen til en ædlere dramatisk Smagsretning ikke, som af Chr.-Postens Anmelder bebudet, kan haabes i den nærmeste Fremtid at ville udgaa herfra. Men maaskee dog engang i Tiden? Ja hvem veed; den nysnævnte Kritiker har engang antydet en eiendommelig Theori, og holder denne Stik, saa var det nok muligt.

I Anledning af Hr. Skuespiller Bruns Debut i afvigte Mai Maaned indrømmer han nemlig, at denne Kunstner er en talentfuld Mand, men protesterer dog mod et andet Blad, der havde kaldt Hr. Brun et Geni; dette er han endnu ikke, mener Chr.-Postens Anmelder, - men maaskee han om nogle Aar kan kaldes saaledes. Uendelig store Muligheder for Theatrets Fremtid ligger i denne Tanke.

Men Spørgsmaalet, som Chr.-Postens Kritiker pligter at besvare, er dette:

Hvor lang Tid behøve i Regelen Talenterne for at avancere til Genier?

Cottons fornøielige Tigerhistorie.

(Slutning.)

„Allerede hældede Solen stærkt — med dens Straaler svandt ogsaa vort Haab. Under os brølede det indspærrede Dyr som en Vulkan, der truer med Udbrud: vi stode paa en Mine, som hvert Øieblik kunde springe i Luften. Min Kapitain forandrede ikke et Træk. Paa eengang oplivedes hans Ansigt som om der faldt ham en ganske eiendommelig Tanke ind; pludselig fløi et Smiil over hans blege Aasyn, han lagde Fingeren paa Læberne for at paabyde mig Stilhed, og heel forundret saa jeg ham forsigtig knæle ned: han stak den høire Arm ned, ligesom om der var en Forelle at fange i det klareste Bækkevand, og førend jeg kunde ane, hvad han egentlig havde fore, sprang han op igjen og holdt i sin Haand ligesom et Toug — Bæstets Hale. Tigeren havde stukket den op igjennem Spundsehullet, og Kapitainen trak den nu ud, saa lang den var, og dermed hjalp jeg ham af alle Kræfter. Nu var det klart nok, at, kunde vi fremdeles holde Vandfadet mellem os og Tigeren, saa vare vi reddede; thi da vi havde trukket dens Hale ud gjennem Spundsehullet, var den hindret i enhver Vending mod os. I kan nok tænke, at Piben nu fik en anden Lyd. Fortvivlelsen gav Plads for Seiersglæde. Vi turde haabe at kunne trække Dyret lige ned til Kysten, hvor vi ved Hjælp af vore Folk kunde fange det levende og bringe det til en Dyrehave i London eller Berlin. Allerede læste jeg paa et Bræt over Jernburet:

KONGETIGER, HUN.
Foræring af Kapitain Mac-Clenchem og
Frederik Kunze.

Sandsynligviis nærede vi begge denne Tanke, men ingen af os udtalte den, thi dertil var ingen Tid. Forsigtig stege vi ned. Men de, der havde gjort Regning uden Tigeren, det var os. Vi havde anslaaet vore Kræfter for høit; thi, skjønt den saagodtsom ikke kunde bruge sine Bagbeen, trak den os frem som den vilde, og slæbte os efter Forgodtbefindende ind i Ørkenen. Alle vore Anstrængelser for at holde den tilbage, vare forgjæves. Bæstet styrtede afsted og trak os med lige midt ind i Ørkenen. Den hylede græsselig i eetvæk og saa paa os med mordlystne Blikke, som om den vilde sige: Eder er jeg da sikker nok paa!

„Nu blev vor Stilling først fortvivlet. Tigerens Brøl kunde hvert Øieblik lokke endnu flere Bæster til; vi turde i intet Tilfælde slippe den, og dog vare vi allerede slæbte en halv Miils Vei afsted. Kapitainen holdt urokkelig fast i Halen, og jeg klamrede mig krampagtig til hans Kjoleskjøder.

„Her, mine Venner, maa jeg yde Sandheden Ære for at vise Eder, hvorvidt man kan forlade sig paa Mennesker, naar Livet eller vigtige Interesser staae paa Spil. Ja, jeg bekjender det aabent, en djævelsk Tanke faldt mig ind; jeg følte mig fristet til at slippe Kapitainens Kjoleskjøder og priisgive ham til hans Skjæbne.

„Ja, sætter kun ikke et saadant Ansigt op! Jeg kan vistnok ikke anføre andet til min Retfærdiggjørelse, end at min Ledsager i omvendt Tilfælde, naar jeg havde holdt i Tigerens Hale og han i mine Kjoleskjøder, vilde have gjort det Samme. Men kommer først engang selv i en saadan Stilling, da ville vi see, hvad I gjøre.

„Men jeg gjorde det ikke.

„Hvorfor ikke? Jeg kan ikke sige det. Var det maaskee af Frygt for, at min Fiende skulde vende sig om og gribe mig eller at min Ledsager dog vilde blive reddet og siden vilde belønne mig? — Kort — jeg gjorde det ikke — dengang var der ingen Tid til Overlægning og siden tænkte jeg ikke videre paa „hvorfor.“

„Vi vare nu komne paa jevn Grund. Nogle Rodstubber stak frem af Jorden og hindrede vor Fart lidt. Den mindre Anstrængelse, som heraf blev Følgen, gav udentvivl min Kapitain Frist til at gjenvinde sin Koldblodighed og fatte en dristig Tanke, et af hine overraskende Redningsmidler, som kun en saa overlegen Phantasi, som hans, kunde hitte paa.

„Hvori, mene I nu, det Middel bestod, som han fandt paa? Jeg vil anbefale det til Enhver, der paa Reiser nogensinde skulde komme i en saa betænkelig Forfatning, som min Kapitain og jeg. Erfaringen har godtgjort dette Middel og Ingen kan indvende Noget mod det uden af ond Villie eller Vantroenhed. Her er Recepten:

„Naar i en Ørken en Tiger eller Tigerinde forfølger Eder og det ved List eller Magt lykkes Eder at faa Bæstet ind under en Tønde, der er lukket i den øverste Ende, og naar I da lykkelig have trukket Dyrets Hale ligesom et Toug ud igjennem Spundsehullet, saa at Tønden hindrer det af den halv omsluttede Dyr i ethvert Attentat mod Eder, hvad mene I da, man bør gjøre?

„Naar Alt er gaaet godt saa langt, og I ere komne saa vidt, som Kapitainen og jeg vare, da gjører videre som følger:

„Slæber det rasende Dyr Eder nu afsted med sig, saa at I ikke vide, om og hvor I den Dag skulle faa Tag over Hovedet, saa tag bemeldte Bæsts Hale som om det var et Toug, en Snor eller hvad I ville, som I havde i Hænderne, drei Halen om sig selv og slaa en Knude paa den, en slig en, som ikke gaar op, en dygtig Skipper- eller Tømmermandsknude, saa at Halen ikke glider ned igjennem Spundsehullet igjen. Dyret vil da blive nødt til at slæbe sit Buur med sig og lade Eder fare; skynder Eder da paa Flugt af alle Kræfter.

Det er et Vovestykke, Venner! Men Kapitain Mac-Clenchem udførte ganske rigtig det eventyrlige Foretagende.

Da nu Knuden var slagen paa Tigerens Hale, tog vi til at skrige af alle Livsens Kræfter. Det forstaar sig, at vi just ikke valgte de behageligste Toner. Vor gode Lykke vilde, at der skulde være et Par Flasker gammel Rum i mine Lommer — naada, lee ikke saa spodsk af det! de kom os fortræffelig tilpas. Disse slog jeg nu mod hinanden, og saaledes lykkedes det os at indjage Tigeren ikke mindre Skræk, end den os forinden. Den løb afsted i vild Hurtighed, og snart havde vi tabt den af Syne.

„Dette Vovestykke er ustridig den herligste Bedrift i min Kapitains Liv, og trods sin Beskedenhed kunde han dog mange Gange ikke bare sig for at fortælle det underlige Eventyr.

„Men det er ogsaa et ganske usædvanligt Stykke Arbeide at slaa en saadan Knude. „Vi havde et skrækkeligt Øieblik at overstaa“, sagde Kapitainen senere til mig, „nemlig dengang vi slap Halen. Hvo indestod for, at Knuden ikke gik op. Af dette Spørgsmaal afhang vort Liv. Og“, sagde han videre, „at rive Haar ud af Halen paa Elephanter, at fange Krokodiller med bare Hænder, at tæmme Nilheste, alt dette er Børneleg mod vor Tigerknude.“

Man skal have vanskeligt for tilfulde at fatte vor Glæde, da vi traf vore Folk igjen ved Strandbredden. De vare netop i Begreb med at støde fra. Alle Forsøg

paa at finde os havde været frugtesløse, og, da man endelig fandt en Tigers Spor i Sandet og saa vor ilde tilredte Niste, troede de, at vi vare blevne et Bytte for det vilde Dyr. Da vi vare komne ombord, fortalte vi Skipperen og Skibsfolkene vort Eventyr. Endnu sad Tigerens Haar paa vore Hænder og bekræftede Sandheden af vor Fortælling. Man havde af reen Beundring nær revet Kapitainen reent istykker. Jeg fik mig en farlig Sygdom paa Halsen efter denne Affære. En hidsig Feber overfaldt mig, og der var intet andet Middel til at formilde mit Raseri end at befæste et Skibstoug i Sengen nede ved Fødderne og saa give mig den ene Ende af det i Haanden. Jeg skal have trukket i det over fire stive Timer. Ogsaa dette Middel havde jeg Kapitain Mac Clenchem at takke for. Og, da jeg var begyndt at bedres noget, gav Lægen Ordre til, at man skulde give mig en liden Snor i Hænderne, paa hvilken jeg da i eetvæk slog Knuder. Lidt efter lidt, men meget langsomt, kom jeg mig igjen. Men siden den Tid har jeg vænnet mig til den Uopmærksomhed, som I undertiden have bemærket hos mig ved Eders Jagthistorier — jeg maa tilstaa, at jeg ikke ret kan finde Smag i alle de Historier om Harer og Grævlinger."

Disse Ord rev Hønsefritz Tilhørere ud af den Forbauselse, hvori de den hele Tid havde siddet, og nu begyndte de at skjønne, hvor han vilde hen. Men Fortælleren tog igjen til Orde:

„For at komme til Enden", sagde han, „maa jeg endnu berette en Mærkværdighed. Kapitain Mac Clenchem var ude af sig selv af Nysgjerrighed efter at faa nogen Efterretning om Tigerinden og Vandfadet. Men Alt, hvad han fik vide, var det, at der to eller tre Aar senere i hiin Egn blev dræbt et Par unge Tigere, som ved Haleroden istedetfor Hale havde en tyk Udvæxt af Størrelse og Form som et lidet Oliefad. Ingen havde vidst at forklare sig, hvoraf det kom, at disse Tigere manglede sit skjønneste Smykke; men Kapitain Mac Clenchem skjønnede strax, at disse Dyr maatte være Unger af bemeldte Tigerinde og beklagede kun, at de ikke bleve fangede levende, saa han kunde faa see dem. Dette lod ham ingen Ro, og flere Aar efter indskibede han sig nok engang for at anstille et nyt Forsøg paa vort Eventyr. Alt gik fortræffeligt: Tigeren kommer, Kapitainen fanger den lykkelig i Tønden og trækker Halen igjennem Spundsehullet. Men Dyret maatte allerede have smagt mere Menneskekjød, thi det var skabbet. I maa nemlig vide, at Nydelsen af Menneskekjød vistnok er Tigeren overmaade behagelig, men dog ikke skal være den til Gavn; thi i Regelen faae de en Hudsygdom deraf, hvisaarsag de Indfødte kalde skabbede Tigere for „Menneskeædere." Kort sagt, netop som Kapitainen vilde slaa Knuden, bleve Haarene siddende i Haanden paa ham, Halen glider fra ham, Tigeren vender sig fuld af Raseri og — med Kapitainen er det forbi.

„Dette er altsaa endnu et Raad til Recepten ovenfor, at man behørig maa undersøge, om ikke Bæstet skulde være en Menneskeæder."

Hønsefritz taug — hans Tilhørere skjønnede nu Meningen. De hviskede „Dennegang gik det udover os", og de fortalte aldrig mere nogen Jagthistorie i hans Nærværelse.

Ædelstenenes Symbolik.

(Slutning.)

Om Turkisen have Østerlænderne Meget at fortælle: de sige den bliver ganske lys, naar det er klar Himmel, men ved taaget og overskyet, mørk; den samme Farveforandring er den ogsaa udsat for, naar den kommer i Berørelse med Fedt, Sved og Moskus. Forresten ansee de den for et godt Øienmiddel, blandet i Øiensalve, og troe, at den beskytter mod Bid af Skorpioner og andet giftigt Kryb, naar man støder den og tager den ind. De persiske Konger lagde disse Stene aldrig af sig, fordi de troede, at de vare et sikkert Beskyttelsesmiddel mod Mord.

Om Topasen fortælle de Gamle, at den hjælper for Raseri og Vatersot, stiller det urolige Hav, men Østerlænderne paastaae, at den kun er til Bod for Øiensvaghed.

De vide ogsaa Meget at fortælle om Granatens hemmelige Kræfter. Saaledes sige de, at hvis man seer paa Solen igjennem den, saa fordærver man sine Øine i Bund og Grund; at de Hundyr, der see paa den, blive betagne af en uimodstaaelig Parringsdrift, og at den, som bærer den indfattet i en Ring, aldrig plages med slemme Drømme. Dersom man tager saa meget som fire Bygkorn, pulveriserer det og giver en Vatersottig det ind, saa kan man være sikker paa, at han bliver kvit alt sit Vand.

Om Onyxen troede de Gamle, at den fordrev Spøgelser og Tandværk, samt at den formerede Spytflod hos Smaabørn; men man tilskrev den ogsaa den Egenskab overalt at indvikle den, som bar den, i Strid og Klammeri. Araberne bar den aldrig, og gav den Tilnavnet Gieza, Sørgmodighed, fordi de troede, at den, som bar den, henfaldt til Melancholi og i Drømme blev forfulgt af sorte Billeder. Men paa den anden Side tilskrev de den Botvon mod Blodspyt, og troede, at den ved at paalægges svangre Kvinder paa vidunderlig Viis befordrede deres Forløsning.

Om Smaragden troede Grækerne, at den stillede Blodflod, naar den blev indtaget i Vand, og at den som Plaster var god for Udslæt. Ogsaa denne bragte Manerne ved deres Maning, hvilket rimeligviis hang sammen med den Tro, at Smaragden skjænkede dem, der bar den, en egen Veltalenhed. Bar man den om Halsen, skulde den bote Trediedagsfeber og Fang, ja den skulde briste af sig selv, naar den ikke var istand til det. Bandt man den om Laaret paa en Kvinde i Barnsnød, saa befordrede den Fødselen; indtaget i Pulver kurerede den Bugløb og Bid af giftige Dyr; ja Araberne troede endog, at den ikke lod dem komme den nær, der bar en saadan Steen, og at den fordrev de onde Aander fra ethvert Sted, som han nærmede sig. Forresten tilskrive de den ogsaa Botvon mod Mavelidelser og Epilepsi. Araberen Teifascite paastaar, at han med egne Øine har overbeviist sig om, at det er sandt, hvad man siger, at naar giftige Slanger stirre paa den, saa sprænges deres Øine af sig selv, og derfor bruge ogsaa Ormemanere den til at fange de Dyr, som de siden gjøgle og gjøre Kunster med. I Dalen Manta i Peru tilbad man en Smaragd, der var saa stor som et Strudsæg; man viste den frem for Folket paa store Festdage, og dette ilte til fra alle Sider for at see sin Guddom og vie den andre Smaragder. Men Præsterne og Kazikerne sagde, at det var Guddommen behageligere, om man bragte den unge Piger, og deri fik den naturligviis ogsaa sin Villie. Da Spanierne erobrede Landet, kom de ogsaa derhen, og de fandt ganske rigtig Pigerne, men Stenen havde Indianerne til deres store Ærgrelse bragt i Sikkerhed.

Marbod kunde ikke erfare Noget om Chrysoprasen. Men man siger dog, at den styrker Øinene paa den, som bærer den, og holder ham munter og gavmild.

Beryllen er Hilsebod for alle Leversmerter, fordriver Opstød og Hikke, og bevarer den gjensidige Tilbøielighed mellem Ægtefolk.

Ogsaa Opalen tilskrev de Gamle en hjertestyrkende Kraft, den Egenskab at afholde Gift og pestagtige Dunster, samt andre lignende Fortjenester; men for langt vigtigere holdt Orientalerne den Afart, som kaldes Katteøie. De sige nemlig, at denne beskytter den, som bærer den, mod alle slette Mennesker, men kan dog ikke frelse ham for Dschinner og Enser (en Mellemting mellem Dschinner eller Djævle og Ughsererne, et Slags Trolddyr); heller ikke minker dens Eiers Formue og Velstand, og aldrig træffer der ham Kummer og Kvide; men hvis den, som eier den, er midt i et Slag, og paa den Side, som taber og ligger under, saa har han ikke Andet at gjøre, end at kaste sig ned blandt de Døde; thi han seer da for Alle ud som En af deres egen Stamme, hvem de ikke vove at nærme sig.

Heliotropen var ogsaa i stor Anseelse hos de Gamle; de troede, at den, som bar den, fik Spaadomsevne, et lagt Liv og et godt Rygte; ja han kunde aldrig skuffes af Nogen, og naar man lagde en Plante af den med samme Navn benævnte Slægt ved Siden af og dertil sagde visse Signevers, saa skulde Eiermanden eller Bæreren endog kunne gjøre sig usynlig.

Magneten var dog ved alle saadanne Kunster det kraftigste Middel. Saaledes troede man, at den mellem Ægtefolk, der vare blevne ligegyldige for hverandre, igjen tilveiebragte den gamle Tilbøielighed; hvis Nogen vilde vide, om hans Kone var ham utro, saa behøvede han kun at lægge en Magnet under hendes Hoved, naar hun sov; var hun da tro, saa omarmede hun sin Huusbond i Søvne, hvis ikke, saa faldt hun strax ud af Sengen, og Stenen gav til Beviis paa hendes Troløshed en slem Stank fra sig. Saavel i Sagaerne som i enkelte Folkebøger omtales Stene som Kydskhedsprøver og Reenhedsvidner, saaledes i „Viegoleis med Guldhjulet" (Nyrups Almindelige Morskabslæsning S. 125); men der nævnes ikke videre om Stenens Art. Ogsaa i de Norske Folke-Eventyr har denne Tro holdt sig (Vesle Aase Gaasepige, Asbjørnsen og Moe Nr. 29 S. 163). Naar en Tyv gjør Indbrud i et Huus, og han paa forskjellige Steder i Huset lægger gloende Kul, som han strøer smaastødt Magnetsteen paa, saa løbe Alle, som der ere, saasnart de fornemme Lugten, som om det gjaldt Liv og Død, ud af Huset. Østerlænderne derimod tilskrive den kun Kraft til at uddrive giftige Stoffe, som ved Hug eller Stik af forgiftede Vaaben ere indbragte i Legemet, ved Brækning; det forstaar sig, at den da maa fiinstødes eller pulveriseres og indtages i varm Melk eller i Vand.

En Mangfoldighed af andre Stene og Ædelstene tilskrives lignende hemmelige Egenskaber, blandt andre den saakaldte Ørnesteen eller Aëtit (Leerjernsteen); thi uden at tale om den ypperlige Egenskab, at den altid holder sin Eiermand nykter og er af Nytte ved svære Fødsler, saa beskytter den ogsaa mod Forgiftning. Har man En i Mistanke for denne Forbrydelse, saa behøver man kun at indbyde ham til Bords og lægge Stenen under en eller anden Ret; har han virkelig et saadant ondt Forsæt, saa er han ikke istand til at bringe en Bid ned af Maden, før Stenen er taget væk. Medens de gamle Grækere og Romere ikke vidste Noget om Perlen, fortælle Araberne, at den trækker al Fugtighed ud af Øinene, helbreder Hjertebanken, fortynder Blodet og fordriver Udslæt, naar man kun en eneste Gang bestryger sig med en Opløsning deraf.

Hos de gamle Ægypter blev Dyrkredsens Tegn fremstillet ved følgende Ædelstene: Væderen ved Amethyst, Tyren ved Hyacint, Tvillingerne ved Chrysopras, Krebsen ved Topas, Løven ved Beryll, Jomfruen ved Chrysolit, Vægten ved Karneol, Skorpionen ved Sardonyx, Skytten ved Smaragd, Steenbukken ved Chalcedon, Vandmanden ved Saphir og Fiskene ved Jaspis. Det himmelske Jerusalem (ɔ: ogsaa Dyrkredsen), i hvilken Stad der aldrig er Nat, fordi Stjernerne ligeligt lyse, var udsmykket paa lignende Maade; kun begyndes der her med Jaspis og sluttes med Amethyst; Ordenen er altsaa kun omvendt (Johannes Aabenb. 21, 20.)

Saa korte og ufuldstændige disse Antydninger end kunne være, saa vise de dog, hvilken Betydning og Vigtighed den græsk-romerske Oldtid og Morgenlandet har tillagt Stenene, og hvor interessant det kunde være til alle Sider at forfølge deres Symbolik.

Mohurrum-Festen i Indien.

De Spørgsmaal ere ofte blevne gjorte; „Hvad er Mohurrum? — Og hvorfor var man i Indien saa spændt paa, om den ogsaa vilde løbe fredelig af?" Vi have troet, at det vilde være vore Læsere velkomment at faae en Forklaring over denne Musselmændenes Høitid, som, da den finder Sted til Ihukommelse af Hosseyn, Ali Søns Død og saakaldte Martyrdom, er Shea-Islamismens Julefest, dersom det er tilladt at benævne en falsk Religions Høitider efter den sande Religions.

Mohurrum betyder hvad der er helligt eller hvad der er forbudt at see, saaledes Helligdommen Harem el Shereef i Mekka (Hareem, den Deel af Huset, hvortil almindelig Adgang er forbudt ꝛc.) og er Navnet paa den første Maaned af det arabiske Aar, selv før Islamismen, og kaldes „forbuden", fordi Loven i denne Maaned forbyder Araberne at føre Krig, vistnok en sindrig Idee af en eller anden arabisk Solon, som ved midlertidig at standse Krigen vilde give Stammerne Tid til Besindelse og saaledes lette Forsoningen. De første ti Dage af Mohurrum kaldes El Azam el Madoudat eller de atlte Dage, da Musselmændene troe, at Koranen i disse

ti Dage meddeeltes Menneskene fra Himlen, den tiende kaldes ogsaa Ashourah. Saaledes lader Mahomed i Koranens 10de Kapitel Gud sværge ved de ti Nætter.

Alle Musselmænd høitideligholde denne Fest, hvad enten de tilhøre Shea's eller Sunnites Bekjendelse, da Dagen betragtes som den, da Noah kom ud af Arken og Gud atter forsonedes med Menneskene. Men Shea-Musselmændene høitideligholder den fornemmelig som Hosseyn, Alis Søns Dødsdag, i deres Øine er den Islams Juul.

Ali og hans Sønner vare vistnok Mennesker med rene Sæder, stor religiøs Iver og megen Hjertets Eenfoldighed, skjønt uvidende om Christendommens Sandheder. „Hvem elsker Du høiest, Gud eller mig, Din Søn Hosseyn?“ spørger denne Faderen. — „Jeg elsker Gud og jeg elsker Dig“, svarer Ali. — „To Kjærligheder“, siger Hosseyn, „er ganske umulige og uforenelige.“ Ali brister i Graad. „Dersom Du havde Valget“, siger Hosseyn, „mellem Utroskab mod Gud eller min Død, hvad vilde Du da vælge?“ — Din Død“, svarer Ali. — „Dette beviser“, siger Hosseyn, „at Du for mig blot nærer en instinktmæssig Ømhed, Din Kjærlighed tilhører Gud.“

Det Felttog, der endte saa ulykkeligt for Hosseyn i Hegiras 61de Aar, var fremkaldt ved en simpel Trætte mellem Jeseed, Kalifen Moawieh's Søn, og Hosseyn, Alis Søn, om Kalifatet eller hvem, der skulde være Kalifens Efterfølger. Obeidallah, Jeseeds General og hans Krigere, handlede grusomt mod den faldne Fiende. Man sparkede paa hans Hoved: „den Ugudeliges Taa berørte de Læber, som Apostlernes Fyrste saa ømt havde kysset.“ Hosseyn var otte Aar gammel, da Mahomed, hans Bedstefader paa mødrene Side, døde, og Barnet havde været den overordentlige gamle Mand saare kjært.

Sunniterne have ogsaa stor Ærefrygt for Hosseyn og Ali, og den mest ansete Moskee i Kairo El Hossaneyn, er den, som gjemmer Hosseyns Hoved, opbevaret i Sølv. Afghanistaner og Tyrker høre fordetmeste til Sunnites Bekjendelse, hvorimod Perser og de fleste indiske Musselmænd tilhøre Sheas, ligeledes en Mængde Stammer af Irah, Konfu og Mesopotamien, og det aarlige Pillegrimstog til Imam Hosseyns Moskee i Kerbelah, didkalder Tusinder af Shea'r fra Persien og Indien. Paa ethvert nogenlunde betydeligt Sted i Indien, som indehaves af Musselmænd, festligholdes Høitiden med stor Pomp: Elephanter udsmykkes prægtigt, Bannere vifte, Dervisher og andre Fanatikere opføre vilde Dandse.

Der er stærke Grunde til at antage, at man i Islamismens første Dage ikke gjorde saameget Væsen af Hosseyns Dødsdag, men at den Pomp, hvormed den nu feires, daterer sig fra Hegiras 335te Aar eller 946 A. D., da et Lovbud om dens Høitideligholdelse udstædtes af Sultan Moez-ud-Dawlut.

Literatur og Kunst.

Dansk Literatur. Det er eiendommeligt for en Literatur med udviklet Bogvæsen, at de originale Produkters Antal ikke staa i noget Forhold til hvad der trykkes, men at alle Forfattere gjerne kunne tage sig et Hvileaar uden noget Afbræk i Literaturens Masse. Trafikken maa gaa, og naar Intet forfattes, sættes Presserne i Bevægelse ved Anthologier, ved Optryk af ældre Forfattere (Klasiker-Udgaver) og ved Oversættelser. Det er i saa Tilfælde intet egentligt Beviis for Literaturens Tilvæxt, at Boghandelen sender mange Bøger ud i Verden. Det viser kun, at et Lands Boghandel er i driftige Hænder, og at dets Folk læser meget. Denne Betragtning finder især sin Stadfæstelse i den tydske Literatur; men den kan ogsaa gjøres giældende paa den danske. Betragte vi nemlig den store Masse af Bøger, som aarligen udgives i Danmark, ville vi vistnok deriblandt finde Resultatet af et ikke ringe originalt Forfatterskab; men vi ville ingenlunde finde, at dette svarer til de udkomne Bøgers Mængde. Danmarks store Forfattere ere deels døde, deels indtraadte i en Alder, der gjør deres literære Virksomhed mindre betydelig; og de yngre Mænd, der skulle afløse dem, er der tildeels mindre Forslag i. Revidere vi saaledes f. Ex. Aarets digteriske Frembrindelser, da ville vi neppe finde saa mange originale danske Skrifter, som man kunde vente blandt saameget Trykt, om vi end finde saameget, at en Literatur med indskrænket Bogmasse derved vilde befindes ganske velhavende. Et af de omfangsrigeste og i sit Slags betydeligste Arbeider, som Aaret har bragt, og hvorpaa vi troe, at burde henlede Opmærksomheden, er „Phantasterne, Fortælling af E. S.,“ trykt i Haderslev og udkommet i Kommission hos Reitzels Boe og Arvinger i Kjøbenhavn, Priis 1 Spd. 78 ß. Dette er et Arbeide, der vidner om megen Originalitet, om psychologiske Jagttagelsesevne, og en kritisk Bevidsthed, for hvilken Følelsernes hule og sygelige Tilstande usædvanligt klart springe frem. Forfatteren angiver sin Opgave som den, at kalde Læserne til Minde „de samme Ungdommeligheder, eller om man vil, Barnagtigheder, som han selv paa et lignende Punkt af sit Liv gjorde sig skyldig i dengang ogsaa han phantaserede og trak de store Vexler paa Fremtiden, som denne aldrig honorerede.“ Dette er skeet gjennem trende Biographier af forskjelligartede Phantaster, hvilke ere forbundne til et sammenhængende Hele. Ved Siden har Forf. forstaaet fortræffelig at persiflere Romanernes traditionelle Former, deres urimelige Forviklinger og lærte poetiske Phraser, ligsom han med meget Humor blotstiller mange af disse Latterligheder, der ved længe at skaanes ligesom ere voxede op til en vis Ærværdighed. Da denne Fortælling ifølge sin Plan har en stærk kritisk-satirisk Retning, kaster Tvivl ind i de ungdommelige Sværmerier, forstyrrer mange nydelige Illusioner og desuden hist og her tillader sig nogen Drøihed i Udtrykket, vil den neppe kunne regne paa stor Interesse hos Damerne. Men hos Herrerne vil den finde en Modtagelse, som skal holde den skadesløs herfor.

Børnebøger. Danmark sender os til hver Juul et stort Forraad af smukt udstyrede, fordetmeste illustrerede Skrifter for „Børn“ eller „for Ungdommen.“ Af de mange, der iaar ere udkomne, skulle vi her nævne et Par, for at man kan have en Titel at holde sig til, forudsat at man skal gjøre Indkjøb paa dette Felt. „Fire og tyve Fortællinger for smaa Børn af Gerda Christens“ (Priis 33 ß) ere holdte i et naivt, let forstaaeligt Sprog, og ville vistnok tiltale Børn, om end Indholdet ofte ikke er meget skikket til at spænde Opmærksomheden. „Zigeuneren og hans Børn“ af Cornelia (Priis 44 ß) er en for Ungdommen bestemt Fortælling, der ved sit smukke Sprog og sine poetisk malende Skildringer vil kunne læses med Fornøielse selv af den Ældre. Forf. er allerede Publikum bekjendt ved et tidligere Ungdomsskrift „Claus og Marie“, der vandt meget Bifald, og hvorpaa ogsaa vi i sin Tid henledede Opmærksomheden. — Begge disse Bøger ere udkomne paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag (Kjøbenhavn) og udstyrede med megen Elegants.

I Anledning af **Beretningen om Naturforskermødet** have vi fra en af Bestyrelsens Medlemmer modtaget en Forklaring over hvorledes det er gaaet til, at de passive Medlemmer ikke have faaet den. Bestyrelsen havde først bestemt, at alle Deeltagere skulle erholde Beretningen, men frafaldt siden Beslutningen, der vel blev udstrøget i Manuskriptet til Programmet, men dog blev staaende paa den Seddel, „der indeholdt, hvad der skulde trykkes paa Billetterne.“ Nu var dette vistnok en Uorden, hvad der ogsaa af hiint Medlem af Bestyrelsen indrømmes. Men han har for sit Vedkommende anført Grunde, der tale til Undskyldning, navnligen at hans Tid under Mødet var i usædvanlig Grad optaget. „Det er“, siger han, „sandelig ikke nogen misundelsesværdig Stilling at blive sat i ved at vælges til Deeltagelse i Bestyrelsen af et Naturforskermøde og til at sørge for Ordningen af det Meget, som derved udfordres. Bestyrelsen har ikke havt nogenslags Indtægt; dens Medlemmer have betalt i alle Dele sine Bidrag som andre Medlemmer. Ved forrige Møde maatte Bestyrelsen dække en Underballance, hvorved faldt paa hvert Medlem af samme en Udgift af omtrent 50 Spd. Imidlertid er Bestyrelsen nu ikke i en saadan Underballance; den vil kunne uden personligt Udlæg tilbagebetale de Deeltagere, der troe at burde holde sig til sin formeentlige lovlige Ret, den modtagne 1 Spd., naar saadant paakræves. Da der er tilbageholdt en Deel Exemplarer af Forhandlingerne, som vare bestemte til fra Universitetet at blive udsendte til Universitetsbiblioetheker og Videnskabsselskaber, vil der blive Anledning til for den tilbageerholdte Spdlr. at erholde det ønskede Exemplar af Forhandlingerne. Der er saaledes gjort, hvad der for Øieblikket kan gjøres til de Misfornøiedes Tilfredsstillelse.“ — Heri maa vi være enige. Kun synes det mindre undskyldeligt, at man ikke itide bragte de passive Deeltagere ud af den Vildfarelse, at de havde Beretningen at vente, men lod disse løbe til Boghandleren for der at indhente en ligesaa flau som utilstrækkelig Besked. Da Bestyrelsen har Penge i Behold til at tilbagebetale Folk sin Daler — hvad forresten vel ikke Mange ville fordre — vilde den gjort bedst i at have trykt et større Oplag; thi Tryk og Papir for et Par hundrede Exemplarer mere vilde i Gjennemsnit neppe kostet over 36 ß for hvert. Men da Oplaget engang er sat saa lavt, er herved Intet at gjøre. I Dagbladene har en Indsender (formodentlig et andet Medlem af Bestyrelsen) givet en Forklaring, ifølge hvilken man skal faa Beretningen mod et „Supplement“ af 60 ß. Dette Supplement synes motiveret derved, at Bogen er bleven saa stor. Men fra de foregaaende Beretningers idelige Stigen i Omfang vilde man paa Forhaand kunde sluttet, at den sidste endog maatte blevet tykkere end Tilfældet. Naar Muligheden af at somme vilde gjøre Beretningen til Makulatur er opført som Motiv for ikke at uddele den til samtlige Deeltagere, i Fleng („indiskriminat“), da er dette en stor Misforstaaelse. Naar en Mand har viist den Interesse for disse Møder, at han har betalt 1 Spd. for Adgangen til dem og for Beretningen derom, da har Ingen Tilladelse til at gaa ud fra den Forudsætning, at samme Mand skulde være smaalig nok til at mage sig ned til Feilberg & Landmark for efter lang Parlamenteren at hente sig Makulatur for 3 eller 4 ß, hvilket jo er Alt, hvad Beretningen i saa Henseende kan udbringes til.

Christiania Theater. „Til Sæters“ er atter optaget paa Repertoiret. I Anledning af den ved Opførelsen fremkomne Sprogforvirring have vi fra en navngiven Mand modtaget følgende meget interessante Skrivelse: „Opfordret af Udenforstaaende og med den artistiske Direktørs udtrykkelige Samtykke spillede Mad. Wolf sin Rolle i „Til Sæters“ i Bondesprog Tirsdag Aften. Og da den artistiske Direktør havde tilføiet sit Samtykke, at hun fremdeles skulde spille den paa samme Maade, dersom den første Gang vandt Publikums Bifald, kunde Mad. Wolf, da hun i Tirsdags modtog stærk Applaus, ikke tro andet, end at hun skulde beholde den Dialekt, hun havde valgt. Men Onsdag Formiddag, som Stykket skal gaae om Aftenen, kommer Borgaard med Befaling, at hun skulde benytte Bogsproget. For det Første stred dette mod Borgaards eget Tilsagn, og for det Andet og Væsentligste maatte det være umuligt for Mad. Wolf, som hun ogsaa selv forgjæves bemærkede, i mindre end 6 Timer at indstudere Rollen paa en saa radikal anden Maade, end den, hvorpaa hun ikke alene her havde indstuderet den, men hvorpaa hun ogsaa havde været vant at spille den i Bergen*). — Forledet af Andre sveg altsaa Borgaard ikke alene sit givne Løfte, men Onsdag Aften under Stykkets Opførelse forkvaklede han hende ogsaa den hele Rolle. Thi for det Første lød hans Instrux, at hun skulde synge Sangene i Dialekt, men fremsige Replikerne i Bogsprog, — men under selve Opførelsen, medens hun er inde paa Scenen, lader han — da, som af Mad. Wolf forudsagt, Sproget gik istykker for hende — Mad. Brun sige til hende, at hun „for Guds Skyld maatte holde paa Dialekten.“ Dette til Oplysning af Borgaards administrative Dygtighed, og nu til Grunden herfor: Mad. W.'s Dialekt skal ikke være peent Vossemaal. Foruden Ivar Aasen gives neppe den, som kan skjønne dette; men vist er det, at Mad. Wolf har indstuderet Rollen med en Vos, nemlig hendes Fader, saa hun maa antages at have øst af selve Kilden.“ . . .

*) Og det til, da ingen Prøve i Mellemtiden blev bestemt.

Norge.

Christiania. Den 17de Decbr. udvalgtes i et Børsmøde en Bedømmelseskommission, for at undersøge de Handlendes Stilling, som maatte attraa saadant; denne Kommission, hvis Formand er Advokat Kildal, er allerede traadt i Virksomhed.

— De, som attraa Laan af de til Myrdyrkningen bestemte 100,000 Spd., kunne, ifølge Bekjendtgjørelse fra Indredepartementet nu herom indsende sine Andragender, stilede til Kongen.

— Den 8de Decbr. døde Eidsvoldsmanden, Dannebrogsmand John Hansen Sørbrøden i Bergs Præstegjeld, omtr. $82\frac{1}{2}$ Aar gl.

— Posten fra Tønsberg til Vallø blev om Aftenen den 21. Decbr. røvet af fire Personer, „efter Udseende af den bedre Klasse.“ Postvæsken, der siden med Brevene i er gjenfundet, indeholdt 500 Spd., der borttoges.

— Under 10de d. M. have følgende Avancements og Forsættelser fundet Sted: A. I Kavalleribrigaden: Chefen for næssiske Eskadron af akershussiske ridende Jægerkorps, Ritmester C. H. L. d'Unker til Chef for skogniske Eskadron af throndhjemske ridende Jægerkorps; Chefen for vardalske Eskadron af oplandske ridende Jægerkorps, Ritmester A. C. Broch til Chef for thotenske Eskadron af samme Korps; Sekondritmester ved næssiske Eskadron H. Krohg til Ritmester og Chef for ullensakerske Eskadron af akershusiske ridende Jægerkorps; Sekondritmester ved eidsbergske Eskadron af samme Korps J. W. G. Næser til Ritmester og Chef for næssiske Eskadron; Sekondritmester ved ullensakerske Eskadron H. K. Hertzberg til Ritmester og Chef for vardalske Eskadron; Sekondritmester ved vardalske Eskadron C. Staffeldt til Sekondritmester ved ullensakerske Eskadron. B. I 1ste akershusiske Infanteribrigade: Chefen for tønsetske Kompagni af østerdalske nationale Jægerkorps, Kapitain B. K. Schjelderup til Chef for løitenske Kompagni af hedemarkske nationale Musketeerkorps; Chefen for 2den Division af Smaalenenes Landværnsbataillon, Kapitain H. J. Rye, Ridder af Dannebrogsordenen, til Chef for tønsetske Kompagni; Chefen for 1ste Division af fornævnte Bataillon, Kapitain H. C. Scharffenberg til Chef for 2den Division af samme Bataillon; Chefen for 4de Division af Oplands Landværnsbataillon, Kapitain C. F. Graff til Chef for 1ste Division af Smaalenenes Landværnsbataillon; Premierlieutenant O. W. Sundt til Kapitain og Chef for 4de Division af Oplands Landværnsbataillon, og Sekondlieutenant J. A. Paus til Premierlieutenant i Brigaden.

— Prinds Oscar har vundet Svenska Akademiens anden Priis for en Samling episk-lyriske Romancer Ur Svenska flottans Minnen.

Stavanger. Til en paatænkt Stiftelse for ældre ugifte Kvinder er samlet gode 700 Spd., fornemmelig ved en foranstaltet Bazar.

Christiania. Trykt med Hurtigpresse hos H. J. Jensen (Storgaden No. 27).

Illust.
Nyheds-
-blad
1856
1857